Hain *8944

Choulant graph. Inc. p 61 (n. 14)

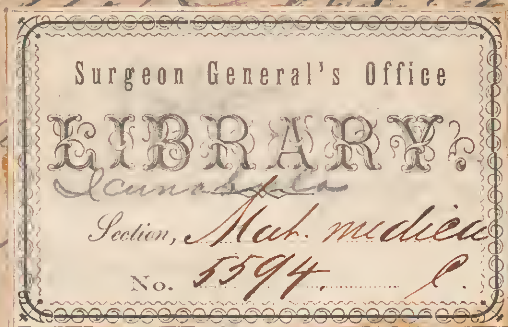
Ortus Sanitatis.

Librum summa diligentia collectum et elaboratum propriis impensis impressit intelligibili charactere

Jacobus Meydenbach,

in inclyta [illegible] Moguntina.

[illegible]

Moguntiae

1491

Author [illegible] Cube ([illegible])

See [illegible] Dict. [illegible]

[illegible] (Johann)

45

Ortus sanitatis.

Ortus

Der tach kruter der ander welten die
dat man nicht verstehen kan dem
wider vogel dat man auch nicht alle
verstehen kan dem wider die lest
dir do silber und gelt bruchen

Dem wir dem mögen wolt genen
wissen was du dir denen
und kandest nicht verstehen
solches wis dir wer bliben
wen [illegible] nicht lesen kan
so mocht er sleren wer es
kunnen wil

1491.

Lie inder leren sein buch hin zu
wertel wol gehar [illegible]
Mein hitter lesen wiens
[illegible]

Incipit prohemium p̄ntis Operis.

Mnipo
tētis eter
niqꝫ dei.
Cuiꝰ nature cre
atoris opera mi
rabilia admirā
dacqꝫ mecū vici
bus iteratis crebrius ꝑcogitando revol
ui. Qualiter a mundi exordio celo creato
lucidissimis ip̄m pornauerit stellis. Qui
bus ⁊ influendū increata om̄ia sub celo.
vim dedit ⁊ v̄tutē. Quod etiā elemēta qua
tuor miro inter se mō differētia ex nihilo
pulcerrimo ꝓduxerit ordine. Ignē vide
licet calidum ⁊ siccū. Aerem calidū ⁊ hu
midum. Aquā frigidā ⁊ humidā. Terrā
siccam ⁊ frigidam. Suam ꝓpriam vnicuiqꝫ
ꝑbēs naturam. Qualiter insuꝑ summus
artifex ⁊ mgr̄. herbis. lapidibus. cūctisqꝫ
animantibus ꝓductis. ad vltimū hōiez
ceteris om̄ibus creaturis nobiliorē fece
rit atqꝫ formauerit. Ac sic cuncta dispo
suit. Ut cūcta sub celo eē. vitā ac motum
habentia Stellis mediantibꝰ suam sorti
rent̄ naturā ac subsistentie ꝑmanentiam
Essentqꝫ in om̄ibus ex quatuor erūpenti
bus elemētis siue herbis. lapidibus. siue
etiam animalibus. quatuor elemētoꝝ na
ture. caliditas. frigiditas. humiditas. sic
citasqꝫ ꝑmixte. Etiā in hūanis corporibus
in mensura ac t̄pamento optimo vite ac
nature hōis ꝯuenienti. Et illo stante t̄pa
mento ꝑfecta hō potiret̄ sanitate. Ipso
vero dissoluto ꝑ debiti r̄giminis dissolu
tionē cū caliditas victrix suꝑ ceteras exi
steret naturas frigiditatē expellere labo
raret. Aut caliditatē frigiditas extingue
re velit. Siue hō cū inordinatis repleret̄
humoribus. Uel a naturali humiditate
si nimiū ꝑ defectū r̄cederet. In magnas
statim īcideret infirmitates morti appro
pinquans. Huius aūt ratio dissolutōis
naturaꝝ. In quibus hōim vita cōsistit ⁊
sanitas. Nō vna sed multiplex foret assig
nanda. Nunc etēm celi occulte venenate
influentie hōis nature ꝯtrarie. Tunc vo
aeris impuritas seu cibus incōueniēs. la
borqꝫ inordinatus. Aliiqꝫ q̄ plures a ꝑfe
cta sanitate transferentes hōiem. Quas
enumerare om̄es si velim facilꝰ mihi fo
ret arene maris vt arbitror r̄ddere rōem
Profecto cū plus mille circūstent ꝑicula
hōiem. Suntqꝫ accidentia sanitatē hōis
dissoluentia Iuxta sideꝝ variū influxum
fere innumera. Ita vt quo ve securus sit
homo sanitatis aut vite vix vllū momen
tum sit reꝑibile. Hec tacitus dū mecum
reuoluerem. ex aduerso memorabar crea
toris sapientiā. qua ab initio generi hūa
no in tantis ꝑ eū ꝯstitutis ꝑiculis de salu
bri ꝯuenientiqꝫ remedio ꝓuiderit. herbis
scꝫ animātibus ceterisqꝫ creaturis. q̄bus
eam virtutem indidit vt naturas dissolu
tas r̄duceret ad debitū t̄pamentū. armo
niam. ⁊ proportionē. Una etēm herba ca
lefacit. altera frigiditatē inducit. queqꝫ
scd̄m gradū sue ꝯplexionis ⁊ nature. Ce
tereqꝫ sic creature in aq̄s. seu terra esse ha
bentibus. ad ꝯseruationē vite hōis cōfe
runt. Creatore nature ita disponente. Ut
haꝝ v̄tute herbaꝝ. creaturarūqꝫ ceteraꝝ
hō viribꝰ destitutꝰ ꝑ ꝑmaꝝ q̄litatū dist̄e
peramentū in integram r̄dire possit sani
tatem. Et quia ī hac mortali trāsitoriaqꝫ
vita cariorem ac desiderabiliorē verē sa
nitatis corꝑis thesauꝝ. hōiem possidere
sit impossibile. Sapiente dicente Eccle
siastici tricesimo. Melior est inquit omni
auro ⁊ argēto salus aīe ⁊ validū corpus
q̄ census inmensus. Non est em̄ cēsus suꝑ
censum salutis corꝑis. Uisum est mihi fo
re optimū eū ꝯponē librꝝ multitudinē fi
guraꝝ sub certis ꝓpriis colorībꝰ effigia
taꝝ herbaꝝ. lapidū. animaliū. ceterarūqꝫ
creaturaꝝ cōtinentē ipaꝝ etiā descriptā
v̄tutem. Nec laudabilius efficere me po
tuisse hoc opꝰ. cum bn̄ valentibus mag
nū afferat solatiū. pacientibusqꝫ cōferat
non modicā vtilitatē. Idipm autē ꝑfici
endū me ꝑmo ꝑncipalissimeqꝫ caritas vr
gebat. q̄ eoꝝ inopie me fecit ꝯpati q̄bus
tempalis nō subministrat facultas. ꝓ nece
ssitate ꝯducendi medicos ⁊ apotecarios
pecunia eis deficiente. Nam hij huius

doctrina libri adiuti. sumptib⁹ admodū exiguis ꝯcurrentibus. Ipis sibi conferre valebunt ꝑseruatiua. remedia: ꝑfectaqꝫ medicamina Ad idē aggrediendū non minus me mouit. sed ꝛ ꝓmaxime. nobilis quidā dñs. q regna. terrasqꝫ varias peragrando. videlicet Alemaniā Ytaliā Hystriā Slauoniā Croatiā Dalmatiā Greciam Corfoniā Moreā Candiā Rodum Cypriam Terrā qꝫ sctām. cū sua ciuitate ihrlm Abinde in ꝑuā eundo arabiā versus montē synai. A mōte syna versus mare rubrū Alcayr ꝛ babilonē. ꝑ alexādriā vsqꝫ in egiptū. ꝛ cetera de sepe dictis herbis. aīalibus. lapidib⁹. ceterisqꝫ ad cōfectionē medicinaꝝ necessarijs. ꝛ ꝓpter raritatē in ꝯgnitis. magnā accepit experiētiā. eaꝝ ꝟtutē ꝺscribēs. ac eaꝝ silitudīes sublineamētis ꝯueniētib⁹. certisqꝫ colorib⁹ effigiare ꝓcurauit. Que etiā oīa ꝛ singl'a sub debitis figura: forma. colore. exqsitoqꝫ ordīe ī ꝑñti opere ꝺpicta īueies His igit̄ duobus ꝓmotus. laudabile hoc op⁹ īncepi. dei fret⁹ auxilio. cōfeciqꝫ exꝓbatissimis medicinaꝝ mgr̄is. Auicēna videlicet Ypocrate Galieno Uincentio Serapione. Plateario. Plinio Diascoride Pandecta Johāni mesue Palladio Cōstantino Almāsori Ceterisqꝫ q̄ꝫ plurimis non min⁹ exꝑtis. Placuitqꝫ vt ortus sanitatis appellaret̄. Diuidit̄ āt hic totus liber in tractat⁹ octo. quoꝝ vnusqsqꝫ singularem ꝯtinet materiā. Primus itaqꝫ tractat de herbis. ceterisqꝫ q̄ ad vsum medicine ꝯcurrūt In quo etiā herbaꝝ aptas figuras ꝯperies. Scd's de natura ꝯplexio neqꝫ mltoꝝ aīaliū vitā in terris ducentiū Terci⁹ de auib⁹ earūqꝫ naturis Quartus de piscibus earūqꝫ ꝓꝓetatib⁹ ꝛ naturis. Quintus de lapidibus preciosis eorūqꝫ virtutib⁹ Sextus de dispositōe vrine ei⁹ colore ꝛ significatōe Septimus cōtinet registꝝ ꝓ facili inuentōe egritudinū ꝛ remedioꝝ Octauus ꝛ vltimus ꝯtinet tabulam ſm alphabeti ordinē. oīa ī hoc libro ꝯtenta demrantem. Pergat hic ortus nr̄ redolēs amenissim⁹ in vniuersū orbē. cunctosqꝫ sese desiderātes r̄creet. Tibi igit̄ o creator celoꝝ terreqꝫ. q cūctis herbis aīalibus. lapidibus. ceterisqꝫ in ope hoc cōtentis. influxisti curatiuā ꝟtutē. inmēsas refero grās. cū thesauꝝ hūc hactenus abscondituū mihi dederis in lucē ꝓducere. Tibi hōr ꝛ gl'a in secl'a sempiterna. Amē

Capitulū Primum

Arona Pandecta ca. j. Aaron grece. Arabice Siricātica. latine vero Barba aaron vel iarus vel serpētaria mīor. Ibidem aarō herba est hñs folia dragōtee silīa. sed minora ꝛ plana nō varia hñs ꝟgā duaꝝ palmaꝝ ꝛ colorē purpureū Cui⁹ semē coloris est crocei Et hꝫ radicē albā hñtem bulbi rotūditatē similē dragōtee. q cruda ꝛ cocta māducari pt. qr nō ē valde amara. folia ei⁹ posita ī sale māducant̄ Est ca. ꝛ sic. ꝯplexionis in. j. g̃. ꝟtutis dissoluēdi laxādi ꝛ extenuādi. Gal. li. ij. de cib circa finē ca. de aarō Est q̄dē radix h⁹ plāte ꝯsilis comesta ei q rape Et subdit Et optet q̄dē pore ipsius

effundere aq̃ ſm elixationẽ. deinde ĩ alterã calidã intromittere Ut in caulibus ⁊ lenticulis dcm̃ eſt Et idẽ li. vj. de ſim. far. ca. Aaron ſiue Serpentaria minor. Hec enim ex terreſtri p̄ceſſit ſb̃a calida. Et ideo abſterſiue v̄tutis eſt. nõ tñ violẽter ſicut dragõtea. ſ; in calefaciẽdo ⁊ ſiccando p̄mi g̃dus ſcd̃m vtrunq; S; vtiliores ſunt radices ip̄ius. Paulus ca. Aaron calide ⁊ ſicce eſt complexionis in p̄mo g̃du

Operationes

A Syaſ. ca. Aaron Uirtus ſiue o͞patio ipſius eſt in ſemine. radice ⁊ folijs. q̃ mixta fimo bubalino. ⁊ cathaplaſmatib⁹ adhibita. podagricis medet̃ B Radix eius extenuat pingues hũores nõ mediocriter Uñ ad expellendũ toracis humorẽ vtiliſſima ẽ tota herba Extenuatoriã h; virtutẽ. ſ; nõ fortẽ ſicut dragontea ſic tñ calefacit C Radix ei⁹ collecta reponit̃ ſicut dragõtea ⁊ ciclamis D Pãdecta Ad mẽſtrua ꝓuocãda. ſucc⁹ eius ꝑ peſſariũ initiat̃ E Cõtra inflationes auriũ tuburoſitates Aarõ cũ ip̄a herba buliat̃ in vĩo ⁊ oleo cõi addito cimino fiat inde emplaſtꝝ F Cõtra emorroides l̄ ficus herba ipſa ⁊ tapſus barbat⁹. decoquant̃. in vino vl̄ aq̃ ⁊ fiat ſuꝑ eis eucatiſma. G Cõtra frigida apoſtẽata herba ip̄a cũ tuburoſitatibus cũ auxugia veteri terat̃. ⁊ in teſta calida ponat̃. ⁊ ſupponat̃. H Cõtra ſcrofulas nouellas. herba ip̄a ⁊ ſquilla cũ auxugia vrſina veteri ſupponatur J Ad faciẽ depurãdam ⁊ cutim ſubtiliãdam. ex tuburoſitatib⁹ ſuis deſiccatis fiat puluiſ ſubtiliſſimus. ⁊ cõficiat̃ cũ aq̃ roſaꝝ. ⁊ ponat̃ ad ſolẽ donec aq̃ ex toto conſumat̃. ⁊ ita fiat ter vel q̃ter. vel amplius. ⁊ ex puluere ſolo. vl̄ ꝯfecto cum aq̃ ro. illiniat̃ facies. ⁊ hec vocat̃ gerſa l̄ ceruſa ſerpentarie minoris. Et ſil̄r p̄t fieri de maiori K Gali. ij. de cibis Eſt eñ ip̄ius nutrimẽtũ bonũ ſi aliquiſ ex pectore ⁊ pulmõe aliq̇d expellere vellet in ip̄is collectoꝝ ⁊ groſſoꝝ ⁊ viſcoſoꝝ humoꝝ. iã comeſta L Galie. de ſim. far. Radices aaron comeſte incidũt inciſiõe tꝑata humoꝝ groſſiciẽ. q̃re ⁊ excreatõibus que ex torace ſunt ydonee Dragontea vero ad hoc magis eſt ydonea

Capi. Secundũ.

Abrotanũ gre. ⁊ latĩe. ara. heſum. Pli. li. xxj. Abrotanũ ẽ herba iocũdi odoris. ⁊ g̃uis. floꝛ eſtate. flos ei⁹ ẽ aurei coloris. vacuũ ſpõte ꝓuẽit Serit̃ ãt ſemĩe meli⁹ q̃ ſurcl̄o l̄ radice. Se. li. aggre. ca. abrotanũ Sunt eius due ſpẽs Una dr̄ maſcul⁹ ⁊ alia feĩa S; feĩa eſt fere ſicut maſcul⁹. Et drũt in h̄ q ip̄a ẽ planta ſil̄is arbuſto. hñſ fo. alba. ⁊ eſt plẽa folijs q̃ ſũt ſuꝑ rãos ei⁹ ſciſſa ꝑua ſciſſura ſicut fo. feniculi. ⁊ in ſũmitate ei⁹ eſt flos ad rotunditatẽ tendẽs. aurei coloris. appãrẽs in eſtate. ⁊ h; odorẽ bonũ cũ pauca g̃uedine amari saporis. Maſcul⁹ v̄o h; rãos lignoſos aliq̇ntulũ ⁊ ſubtiles. ⁊ eſt habẽſ ſemina ꝑua ſicut abſinthẽũ. Syaſ. ca. de abrotano Abrotanũ qd̄ ml̄ti Eracleã dicunt. aut gliciaconon. ⁊ ẽ feĩa. ei⁹ frutex ẽ cũ alb̄ folijs ⁊ minutis ⁊ diuiſis ſicut eriſio. circa ip̄a flores hñſ auroſos. ⁊ ĩ eſta

te nascentes. et ipa est odorata cū aliqua ꝯguedine. gustū hȝ amarissimū. tale em̄ est siculū abrotanū. Ga. vj. sim. far. ca. j. Abrotanū ex eo ē mascul9 et feīa. et ipi9 sb̄a est terrea q̄ subtiliauit calor. et sapor eius est amarus. et est ī eo par̄ stipticitatis Et est ca. in. iij. ḡ. et sic. in. ij. Et ē calidius absinthio et min9 stipticū l' acerbū. et est cū q̄dā salsedine. ꝓpter qd̄ cacostomaticū ē. sȝ absintheū eustomaticū est. p̄cipue ponticū Aui. li. ij. ca. de abrotano Abrotanū est ca. et sic. in. ij. ḡ. et est subtile amar̄. et ī ipo sunt terreitas et subtiliatio. Pla. Abrotanū ē ca. in. j. ḡ. sic. ī. ij. subtl'e amar̄ adustū

Operationes.

A Pan. ca. x. Si ex abrotāo fiat cinis. et ex eo fcō lixiuio caput lauet̄. curat allopitiā. hoc opat̄ sil'r ipa herba ī lixiuio bulita B Semē ei9 ī aq̄ bulitū curat asma et pectoris ꝯstrictōez C Abrotani fumigiū ſpentes excludit. succ9 ei9 bibit9 valȝ ꝯ venenū reptiliū D Eucatisma ex aq̄ ebulitōis ipi9 fcm̄ ꝓuocat mēstrua Ipsa herba cū oleo veteri trita et puncta. frigora tiptica febriū curat E Ga. in li. vt s̄ Abrotani folia et flores vlcer̄ mūdificatiua apparent et exacerbatiua. qn̄ etiā q̄tq̄t ſm piodos occupant̄ si etiā supfricaueris an̄ inuasionē min9 rigebūt. q̄ āt lūbricos occidat decēs ē. eo q̄ ipm̄ ē amar̄ F Et elixū cū malo citōio. l' pāe appositū sanat īflatōes oculor̄. et ꝯfert pustul' cruda ipa herba et elixa G Abrotanū ustū ca et siccū ē v̄tutis pl9 q̄ cucurbita sicca vsta Idē ista vlcerib9 hūidis ꝯuēit sine inflatōe. et maxīe ei q in p̄putio pudēdi exigere cernit̄ Et iō ad alopitias ꝯfert cum oleo veteri s. anetino aut sisamino. est em̄ subtiliū ptiū mordicatiuū et calidū H Aui. Abrotanū adustū ꝯfert alopitie. p pe cū alkerua. aut oleo de rafano Et abrotanū ꝯfert ad hoc vt nascat̄ herba. q̄ tarde ē natiuitatis. qn̄ coquit̄ cū q̄busdā oleis ꝓpter suā apertionē I Et ꝯstringit sanguinē gingiue Et resoluit apata flegtica K Dias. Semē abrotani elixū ī aq̄ aut crudū īfusū ī aq̄. ortomicis medet̄ cōquassationib9. pleureticis et paliticis. cū betōica et ꝯdito dā. et sciaticis et dissurie singulare p̄sidiū ē L Se. Soluit vētrē expellit lūbricos et ascarides. et soluit sup fluitates flegticas ab intestinis Isto semine caremus in ptibus istis

Ca. Tercium.

Absinthiū la. gre. absinthiō. ara. saricō. Absinthiū grecū nom̄ est cui9 ꝓbabili9 ē qd̄ in pōti r̄gione nascit̄ Vn̄ et pōticū appellat̄. Pla. li. de sim. me. Absinthei duo sunt gn̄a. vnū in pōto īsula repit̄. Al'r pōticū hȝ saporē Colorem hȝ viridē. saporē amar̄ et tl'e mioris ē effectus. Aliud est absinthiū rōnū et meli9 ex eo ē qd̄ ē ꝯmotū ab odore maris. et qd̄ orit̄ in terris liberis. et hȝ folia alba lenia et plā In fine veris colligit̄ In vmbra exsiccat̄ et pannū ſuat̄ Absintheū duas v̄tutes hȝ ꝯrias. ꝯstrictiuā ex ꝯ̄stitudīe sbe et ponticitate. laxatiuā ex caliditate et amaritudine. Gal. ī epl'a q̄ glutōi misit Absinthiū inq̄t v̄tutes ꝯrias hȝ. vnā laxatiuā. et alte

ram stipticaȝ. ꝓpter hoc. si daꝛ in morbo nõ dũ digesto. materiã vt fugat inobediens indurat. vñ q̃i bellũ facit. vtus em̃ laxatiua materiã mouȝ. vt cũ egestõe exeat ⁊ vtus stiptica materiã indurat. ⁊ ꝓhibȝ ne moueaꝛ. q̃re laborat natura. Quo dato cũ materia morbi digesta ẽ. fit obediẽs facilisq̨ ad exeundũ duob⁹ modis. Uno q̨ vis laxatiua ei⁹ materiã dissoluit Altero q̨ põticitate sua ꝯpimẽte adiuuat ad excludendũ materiã morbi. q̃ est in ꝯcauitatib⁹ mẽbroꝝ. Rpo. in q̃dã epl'a Absinthiõ. est calidũ q̃dẽ mediocriter. succ⁹ aũt nimis hũores colericos si fuerit infusum in vino. ꝑ vrinã purget. ꝓpter qd̃ in vẽtre fleg̃ ꝯsistẽs nihil iuuat. vtutẽ em̃ stipticã hȝ. ⁊ q̃ in eo est amara vtus ẽ. Constan. in li. g̃duũ. Absinthiũ ca. est in. j. g̃. sic. in. ij. Exli. de naẗa reꝝ Unũ est gen⁹ absinthij viride. magis amarũ. Aliud vo subalbidũ nimis amaꝝ. Et dr̃ hr̃e q̃litates ꝯ̃rias s. ꝯstrictiuã ex q̃ssitudine s hẽ Et laxatiuã ex amaritudine ⁊ caliditate. Aui. Absinthiũ est herba sil'is folijs origão. ca. in. j. sic. in. ij. Et eius succus siccior est s. in. iij. Est ãt herba amara stiptica. apitiua ⁊ acuta. Pli. li. xxvij Absinthij gña sũt plura Sãtomicũ dcm̃ a gallie ciuitate. Ponticũ a põto. vbi eo pinguescũt pecora. et ob id sine felle repiunꝛ. Hec ẽ aliud pstãtius multũq̨ ytalico est amarius. Sȝ medulla põtici dulcis. herba facilima. ⁊ inter paucas vtilissima.

Operationes

A Pli. li. vt sup̃ Absinthiũ stõachũ roborat. ⁊ ob hoc hic sapoꝛ. transferꝛ in vina Nauseas maris arcet in nauigatõib⁹ potũ B Succ⁹ ei⁹ libros ⁊ lig̃ ꝑm l'tos ãnos a vmib⁹ ac murib⁹ ꝑuat C Ad digestionẽ etiã ⁊ stomachũ ꝯfortandũ multum valet Si coquaꝛ cũ oleo. ⁊ inunganꝛ corꝑa hũana. ex eo a morsu ⁊ molestia pulicum ea pseruat D Contra loq̃lam amissam optimũ remedium est. Est ergo absinthium herba quidem amarissima. saluti humane cõmoda E Aui. Absinthium ꝓhibet pãnos a tineis ⁊ a corruptõe vmiũ Absinthiũ libros a murib⁹ ⁊ tineis tutos r̃ddit F Cõtra lũbricos succ⁹ absinthij cũ puluere betõice. l' cẽtaurie l' ꝑsicarie. l' nucleoꝝ ꝑsicoꝝ succo. l' suoꝝ folio deꝛ G Jo. me. ĩ ca. de absin. Absinthiũ educit colerã a stõ. ⁊ intestinis ⁊ epate. ⁊ extẽdiꝛ operatio ei⁹ ad vẽas. ⁊ mũdificat eas ab hũore colerico ⁊ aq̃so. ⁊ interdũ ducit ip̃m ꝑ vias vrĩe. ⁊ ꝓ̃ꝛuat absinthiũ a putrefactõe. ⁊ ꝓpe pot⁹ infusiõis ip̃ius ĩ viõ decoctõis singl'is dieb⁹ circiter. ℥. j. aut. ij. l' aq̃ subliãtõis ei⁹ H Et oleũ ex eo fcm̃ ꝯfert dolori auris ⁊ tinitui ⁊ surditati. ⁊ colluiꝛ os aceto dcoctõis ei⁹ a corticecitri. ⁊ ꝯfert fetori oris. Et absin. corroborat sto. ⁊ ep. ⁊ excitat appetitũ mortuũ I Opilatões apit. ⁊ morbos opilatõnũ curat. ⁊ vmes ĩterficit ⁊ educit ꝓpe empl'ȝ ĩ hũc moď. ℞. absin. ℥ ij. eufor. ℥. j. cornu cerui adusti. ℥ ß. mell' q̃ntũ sufficit K Cõfert ⁊ absin. iuuam̃tũ magnũ febrib⁹ lõgi tp̃is. ⁊ fe. opilatõnũ L Mod⁹ operatõis succi ei⁹ exp̃me succi ip̃i⁹ q̃ntitatẽ q̄ volueris. ⁊ ꝓpe ĩ medio veris. ⁊ purifica illũ ꝑm modos notos. ⁊ fac siccare ĩ sole l' cinẽ ca. ĩ vase vitreo. sic siccaꝛ aloes M Aq̃ ãt subliãtõis ei⁹ fit. sicut fit aq̃ rosaꝝ ⁊ sil'ia q̃ fiũt ĩ vasis sublimationũ

dyblasen [illegible]
[illegible]

Ca.iiij.

Accatia gre. ⁊ latine. ſ3 arabi. altarti Aui. li. ij. ca. de accatia dicit q̄ ē ſuc cus altarti. hoc ā̄t carētes facim⁹ de ſucco prunellorꝝ. Accatia ſm quoſdā eſt ſuccus prunellorꝝ inmaturorꝝ. q̄ latine vo cant̄ acrinee. ꝟ ſl'o. q̄ vt ait Se. li. aggre. Accatia fit ex fructu cuiuſdā ſpīoſe arbo ris gūmi arabici. q̄ nōiatur amgailē. Dy aſ. ca. de accatia. Accatia fruct⁹ eſt arbo ris ſpinoſe. q̄ maxime in egipto naſcitur Hic fruct⁹ velut oliua p̄mit̄. ⁊ ſucc⁹ in ſo le ſiccat̄. Eſt ergo optima que eſt leuis. ⁊ ſubrufa. cum ſuauitate odoris. ſubacida ⁊ guſtu valde ſtiptica. hec em̄ maxime de inmaturo fructu p̄mitur. Nam nigra eſt de maturo fructu. Omnis autē accatia ſtringit ⁊ deſiccat nimis. ⁊ infrigidat ha bundāter. frigida eſt in ſcdo gradu. ⁊ ſic ca in tercio. Galienus ſexto ſimpliciū far macorꝝ ca. de accatia Accatie ⁊ ip̄m qui dem folium eſt acerbū. ⁊ fructus ⁊ ſuccus qui q̄dem ⁊ lotus debilior. ſimul ⁊ minus mordicatiuū efficitur. quandam acredi nem in lotura abijciens. Si vero ⁊ super ungatur alicui mēbro ſano. ſtatim illud ſiccius ⁊ aridius oſtendit Et caliditatis quidem ſenſum nū̄q̄ fert. frigiditatē v̄o non valde vehementer habet. palā ergo q̄ frigidū et tereſtre ē farmacū. admixta etiā ſibi q̄dam aquoſa ſubſtantia. puta bitur autē nec ſubtiliū ptiū eſſe. ſed habe re qualdā ptes diſpſas ſubtiliū ptiū. cali ditate ī lotura dcedēte. ponat̄ ā̄t ⁊ hmōi tercij quidem gradus ſiccantium. ſecūdi vero infrigidantiū. poſtq̄ fuerit lota.

Operationes.

A Diaſ. acca. ignē ſacꝝ extiguit. ⁊ pmo nes ſanat. pterigia ocul' tollit. vulnerib⁹ ⁊ tūorib⁹ ocl'orꝝ mirifice pdeſt. pfluū mu lieris ſtringit. ſtericis ſubuēit. fluxū vētris bibita ⁊ ſuppoſita phibet. capillos īficit. ⁊ lota ſicut cadimia ſol3 ocl'orꝝ ꝯtectōib⁹ miſceri B Itē ſucc⁹ ei⁹ collirijs miſcet̄ Humay in li. de tyriaca. accatia termin⁹ eius eſt. q̄ eſt fortiſſime ſtipticitatis.

Ca.v.

Acetoſa la. gre. oxilapatiū. ara. hu mad Sciendū q̄ acetoſa apō aui. li. ij. ꝓpo ca. ⁊ apō dyaſ. in ꝓpo ca. ⁊ p Sera. ca. de acetoſa. Idē ē qō lappa tiū. Vel ex hoc nomē acetoſa ꝯuenit ꝓpe illi ſpēi lapacij. qō ē acetoſi ſaporis. q̄ dr̄ fuiſ ſe ꝯgnita ab auicēna cū dixit. ⁊ nō eſt in ſilueſtri. ſicut dicunt acetoſitas. q̄i dicat q̄ bn̄ noui. Vn̄ Aui. in. ij. ca. de acetoſa. vocat lapatiū acutū acetoſa3 dicēs. Ace toſa alia domeſtica alia ſilueſtris. Vn̄ ve ra acetoſa eſt domeſticū lapatiū. in quo eſt acetoſitas. q̄m̄ acetoſa ſilueſtris. Vel lapatiū agreſte nō eſt acetoſu3. Et ideo dicit Aui. q̄ n̄ ē ī ſilueſtri ſic̄ dicūt aceto ſitas. imo forſitā ē in q̄dā ex ea acetoſitaſ q̄ ī acetoſa dōeſtica q̄ lapatiū dōeſticū eſt. eſt acetoſitas Et ſubdit q̄ lapatiū ſil ueſtre l' acetoſa ſilueſtris ē fortior in oī re ⁊ acutior. Diaſ. Quatuor dicit eē ſpeties lapatij. vt īuenies ſi leges lapatiū. De quib⁹ ē vna q̄ vocant oxilapatiū. i. aceto ſum lapatiū ⁊ illa ē acetoſa. Diaſ. ca. de acetoſa. Acetoſa ē duplex maior ⁊ minor

Cilb lilien: Trachenwurtz schwertele würtzel: Gelb lilien wassern

Maior est oxilapatiu. Minor hz folia mi nuta cu stipite puo seminib9 pleo. couueni unt in vtutibus. sz maior efficatius opat. Ista vobula inuenies etia p aggre. nicasi. Sz sciendu q maior acetosa est q moder ni vocat acetosella. Pau. ca. de acetosa. Acetosa est frigida z sicca in scdo gradu Et semen eius fri. in pmo sic. in scdo

Operationes.

A Aui. Radix acetose cu aceto pucit sca biei vlcerose z excoriatone vnguis. z qn coquit cu vio pucit emplin ei9 albaras et empetigini B Ex ea fit emplm scrofu lis. ita q ozsi radix ei9 suspedat i collo ha betis scrofulas iuuet ea. C Et ei9 deco ctio cu aq ca. pucit pruritui. z silr ipamet i balneo e vltia D Colluit os cu succo ei9 i vio. z pucit apatib9 q sut sub aurib9. Coueit icteritie nigre cu vio. z sedat nau sea. z coedit pter desideriu luti. ipsa z se me ei9 strigut z pe ei9 q mag ex eo est. Se ra: au. dias. Fo. acetose qn coedunt stri gut vetre. et sem ace. hz stipticitate mai festa. Seme ei9 etia bibitu cu vio et aq. et silr flos ei9. pfert vlceratoi itestioz. et flu xui antiquo. Et puncture scorpionis.

Ca. vj.

Acorus Isi. in li. ethy. li. xvij. Acor9 est herba folijs silibus yridis. radi cibus odoris acerrimi. sz iocudi. p ter qd arotica e. Dyas. Acor9. i. venerea l afrodisia. z est herba hns folia yri silia. lata z oblonga. exalbida. in summu d sa z acuta qi gladi9. aurosu hz flore. radice oi silem. obtorta geniculata z nodosa. exte rius ad rubedine declinante. gustu acrez z aliqtenus odorata. seme vo hz planu et spissum z integz z ipm odoris suauis. pt qd z meu. sz in oibus efficatior e z magis calefacit. Aui. in. ij. canoe. Acor9 e radix plate sup q sunt nodi ad albedine decli nantes. in q e odor horribilis. paruqz bo ni odoris. z e calid9 z acut9. Dixit at Ga. q in medicia no admistrat nisi radix ei9. Eiusqz vtus e ppinq vtuti aristologie et yreos. melior e acor9 ille q est spissior. ma gisqz solid9 z dulcior. ac melioris odoris. Natura calidus e ac sicc9 in pncipio scdi gdus. z vsqz ad mediu. Pan. Acor9 ca. est z sic. in. ij. gdu. q silr gladiol9 vocat q no tm in aqsis locis sed etia siccis z marinis crescit. Est alia spes gladioli q iuenies. si leges caplm gladiolus de. B.

Operationes

A Cotra vitiu splenis z epatis accipiat libra vna acori aliqntulu triti. z maceret p tres dies i aceto. postea coqt ad mediu aceti. z colet z colature addat mel. z iterz ad psumptoez aceti coqt. Isto at oximel det cottidie i mae patieti cu decoctoe aco ri. B Ad ide. Re. lb. ß. succi apij z pul ueris ei9. ℥. ß. z aceti lb. ß. olei pis. ʒ j. serapini. ʒ. ij. pulueris armoiaci. ʒ. ij. silr pmit te p nocte. z mae coq vsqz ad mediu. dein de appoe puluere ipi9 acori et ex tli vngue to splene z epmalaxado maib9 iunge Et si vis face cerotu. adde decoctoi cera. et ex tali ceroto vnge. Vinu etia decoctois ei9 vz ad ide sz no det febricitati C Co tra icteritia coquat radix acori in aq et colet. z i colata coqtur cicera rubea z de tur ius patieti. summu remediu e. si fuerit si ne fe. Balneu ei9 ad ide valz D Et q si

q̇s hȝ acoꝝ sup̱ ſe nūq̄ ꝑt icurrere fluxū ſã guinis ł ſpaſmū E Sa. Acor⁹ ꝓuocat vrinas. ⁊ ſplenib⁹ ſcliratis ꝯfert. ⁊ abſter git ⁊ ſubtiliat gꝛſſiciē. cortice melior ē ſuc cus ei⁹ F Diaſ. Succ⁹ radicis ei⁹ clari tatē ocłoꝝ p̄ſtat mirifice q̄ radix ca. ⁊ ſic. ē v̊tutis nimiū ⁊ leptomeris ſcliroſim iu uans ſplenis. ⁊ mouēs vrinā potato ſuc co G Aq̄ v̊o i q̄ decocta fuerit diureti ca ē. vtił etiā ē ⁊ pleureticis. ⁊ toracis pa ſſionib⁹ ⁊ epatis ⁊ termīoſis ⁊ corruptel̄ ſpleneticis vtilior ē. ⁊ ſtrãguirioſis. q̇ vri nā faciūt cū dolore. Et ad morſū ſerpētis efficax ē H Ad mulieꝝ mēſtrua ꝓ fomē tū vtił ē. miſcet̄ etiā ãtidotis ⁊ tiriacis I Ad duriciē vrīe ex radice ei⁹ cū aq̄ de cocta ad tertiā dabis bibere ꝑ triduū. et vrinā mirifice ꝺducit ⁊ ſtrãguiriã ſanat. K Ne apes examinēt ⁊ fugiãt. herbã ip ſaȝ ī vaſe apū ſuſpēde. ⁊ a vēto nūq̄ ſedu cent̄. hec herba raro īuenit̄. nec eã ſcire q̇ſ poterit. niſi cū floſculū emiſerit. Naſcit̄ locis cultis. ⁊ ortis ⁊ aratis. lege eã mēſe auguſti. Nã vix inuenit̄ ſine flore. quia ꝑ florem agnoſcitur

Ca. vij.

Affodillus. Yſidorus ī libro ethy mologiarū. xvij. inquit Affodil lus herba eſt quam latini a calo re albutium vocãt. Diaſcorides Affodillus herba omnibus nota. quam multi albutiū dicunt. habens folia ſicut porrus. virgam lenem. ſuper quam habȝ ſemen nigrum. radices oblongas. ⁊ rotū das balano ſimiles. Cui radici v̊tus eſt calida ⁊ viſcida

Operationes.

A Urinam prouocat. mēſtruis im perat. dolorem lateris tollit ex conquaſſi onibus. B Tuſſientes medicat̄ bi bita vſqȝ ad. ℨ. j. cum tepida. letaȝ diem ducit. morſibus venenatis occurrit. folia ⁊ radix eius cathaplaſmatibus adhibita Flores eius ſimiliter cum vino paſcētia vulnera ſordida ſaluberrime curant.
C Tumorem teſtium ⁊ mãmarum im poſita ſpargit. Puſtulas et ordiolos ad hibita ſtringit. maxime ſi cum fece vini cocta ⁊ impoſita fuerit. addito vīo ⁊ dul core ⁊ mirra ⁊ croco ⁊ cocta ſimul. D Oculis maxime preſtat effectum. Dolo res auriū ⁊ ſanies vino addito et libano ti ⁊ melle admixta detergit. auribus tepi dus infuſus ſuccus eius. ſi dextre partis dens doluerit. ſiniſtre auri infuſus mede tur E Cinis radicis eius alopitias emendat. Radix excauata ⁊ cum oleo ca lefacta ꝑmonibus ⁊ doloribus auriū ſin gulare preſidium eſt. F Radix eius maculas albas in ſole factas emendat.
G Radix eius bibita cū aqua ventreȝ mollit. Semen eius ⁊ flos ſerpētibus cō trarium eſt. ſi cum vino bibitum fuerit.

Tannen schwam
ein bricht weisse wurtz

Ca. viij.

Agaricus grece. ⁊ latine Arabi. garicus. Diascorides Agaricus est radix fungo similis. Vel ē qui fungus crescens circa radicem arboris. maxime in babilonia vel lōbardia. Duo eius sunt genera. scilicet masculus ⁊ femina que melior est. Et habet formā rotundam. desiccatur ⁊ fit albissimꝰ. Masculus habet substantiam longam. ⁊ non est adeo albus. Femina vero est albus lenis ⁊ frangibilis habens quasdaꝫ tuberositates intus. ⁊ frustula quasi porosa. Plinius libro. xvj. Arbores glandifere galliaꝝ ferunt agaricum. Est autem fungus candidus ⁊ odoratus. efficax antidotis. in summis arboribus nascens. noctibus relucens. Signum hoc eius q̄ in tenebris decerpitur. Idem in libro. vicesimo quinto. Agaricon vt fungus nascitur in arboribus circa bosphorum colore candido. Id quod in gallia nascitur infirmius habetur. Mas spissior et maior existit. qui ⁊ capitis dolores facit. Femina vero solutior initio quidem gustus dulcis. mox in amaritudine transit. Serapion. libro. aggre. capi. Agaricus auctoritate. Ryasco. Agaricus est similis radici anuiden sed est minus durus q̄ ipsa et spongiosus. et putant quidam q̄ sit radix herbe Et quidā dicūt q̄ generat̄ ex putrefactōe arborꝫ sicut fungꝰ. Et iā reptus ē sup arbores serbin. nisi qr ē facile frāgibilis ⁊ dbil fortiter. ⁊ ē radix spōgiosa moll' sbe. ⁊ ē duaꝝ spēꝝ masculꝰ ⁊ feia. sed feia hꝫ q̄dā tūicas Masculꝰ vo nō hꝫ tūicas. sꝫ ē tō sba eiꝰ ptinua. ⁊ feia ē maior. Gal. vij. sim. far. ca. de agarico Agaricꝰ est sicut radix. aut ē plāta q̄ nascit̄ sup arbores aliq̄s. ⁊ ē sbe subtil' ī sua ɔpōe. ⁊ sba eiꝰ ē ɔpōita ex sba aerea. quā subtiliauit calor. nec in eo ē aliqd a q̄sitatis oīo Et in sapore eiꝰ dulcedo aliq̄ in pmis cū obuiat gustui. scdario vo est subamarus Et in eo apparet aliq̄ntulū acuitatis cum stipticitate. ⁊ vtus eiꝰ est ca. ⁊ sic. ex q̄bus omibus ɔpositum est farmacū ex substantia aerea ⁊ terrestri a calore subtiliā. Nec quā q̄ vo pticeps est aquose. ⁊ propterea diaforeticus est scōm virtutem ⁊ grossiciei incisiuus. Item Agaricus est sicut radix similis silfio. sed non sic dura. cuiꝰ genera sunt duo Masculus ⁊ femina. Masculus rotundus est in se collectus ⁊ maior. Femina vero pectini est similis. quo capilli discernuntur. Radios mittit cum albedine glauca videtur. Ambobus gustꝰ est vnꝰ. Primo dulcis ⁊ postea amaricās Nascitur in Arabia ⁊ in Samaria ⁊ in Ponto. qui omībus est melior. Est ei virtus calida ⁊ stiptica ⁊ diaforetica. Johānes mesue capitulo de agarico Agaricꝰ est ex medicinis magni iuuamenti. cuius ortus est secus arbores q̄bus accidit corrosio ⁊ putrefactio Et eius generatio est sicut generatio fungorum. propter quod quidā extimauerūt q̄ sit fungus. ⁊ videt̄ q̄ sit. Et q̄daꝫ dixerūt q̄ sit sicut apostea scm̄ ex putrefactōe. Eiꝰ āt duo sunt gene

ra.s.mascul⁹ ꝛ feīa Masculus vo est mal⁹ ꝛ est ille q̄ est lōgus ꝛ grāuis.ꝛ hꝫ in fracturis suis sicut ꝑductōes neruoꝝ.ꝛ est dur⁹ ꝛ densus. Agaricus āt q̄ꝫ sapiētes laudauerūt est feīa hñs ꝓꝓetates quinqꝫ bonas Et ꝓꝛe vt sit albus ꝛ levis.ꝛ velocioꝛ frangibilis ꝛ poꝛosus.ꝛ rar⁹ valde.ꝛ vt appareat in pncipio dulcis gustus ei⁹.deinde succedit ei amaritudo ꝛ stipticitas.ꝛ melioꝛ ps toci⁹ coꝛpis est supioꝛ ps ipi⁹.ꝛ stipes eius est nō bon⁹. Est ca.in.j.sic.in.ij.

Operationes.

A Pādecta.ca.xxij. Ad mēstrua ꝓuocāda accipe subtilissimū puluerē agarici.ꝛ cōfice cū succo ciclamīs ꝛ oleo.ꝛ calefac ad ignē cū bōbice intincta supponat̄ B Cōtra fistulā accipe salē.costū.tartarū ꝛ agaricū ana ꝛ fctō subtilissimo puluere. cū melle ꝯfice.ꝛ tentā inūge ꝛ īpone.ossa fracta extrahit.carnē malā coꝛrodit.ꝛ fistulā sanat. C Contra moꝛfeā albā puluerem salis.costi.tartari.ꝛ agarici pone sup moꝛfeā pus fcā scarificatōe D Dyas. De alto cadentib⁹ vtiliter adhibet̄.bibitis obul'duob⁹ cū vīo.si nō febriūt.si febriūt cū aq̄ calida E Epaticis asmaticis ꝛ dissurijs ꝛ nefreticis ꝛ hictericis. maximū pstat effectū.accepta de eo.ʒ.j. malū coloꝛē emēdat.ptisim medicat̄.spleneticis cū oximelle auxiliat̄ F Agaric⁹ comest⁹ reiciētib⁹ sanguinē abstinꝫ.digestōeꝫ celebrat.obul⁹vn⁹cū aq̄ accept⁹ doloꝛē arteticū ꝯpescit.epilenticis cū pusca vtiliter dat̄.Et oēs cās intraneoꝝ doloꝝ curat fm ṽtutē hōis ł etatis datus Nam alijs cū aq̄ dādus ē.alijs cū vino.alijs cū oximelle.alijs cū mulsa G Se.au.ga. Agaric⁹ rsoluit ptes gssas.ꝛ apit opilationes q̄ sūt ī epate ꝛ ī renib⁹. Et curat icteritiā q̄ accidit ab oppilatōe epatis. H Et ꝯfert epilēsie.ꝛ curat rigoꝛes febriū.q̄ ꝯtingūt ab hūoꝛositatib⁹ gssis. Et cōfert moꝛsib⁹ tyri ł alteri⁹ aīal' venenosi qñ ponit̄ exteri⁹ loco empl'i. Et bibit̄ de eo q̄ntitas aurei.i.cū vīo mixta aq̄. Et ē medicīa laxatiua I Et idē auc. Redagoꝛas ꝓꝓetas ei⁹ ē ꝯtra fleḡ ꝛ melācoliā. Et iō auc. Ras. Inueni vl'r ab oīb⁹ hōīb⁹ q̄ purgat hūoꝛes nociuos K Et iō au.humay in li.de tiriaca.expellit hūoꝛes a neruis ꝛ cerebro cū ꝓꝓetate mirābili q̄ ē ī eo. L Et idē au.abēmesuay De ei⁹ ꝓꝓetate ē laxare fleḡ.ꝛ ē ꝯtrariū venenis M Et idē au. abix. Agaric⁹ purgat colerā ꝛ fleḡ simł ꝛ foꝛtificat medicinas magis.qñ miscet̄ cū eis ꝛ facit eas penetrare ad extrēa coꝛpis ꝛ ē ꝯtrari⁹ medicinis moꝛtiferis qñ bibit̄ aut miscet̄ cū alijs medicinis N Gal. Expurgat opilatōes q̄ ī viscerib⁹.ꝛ ideo ictericos sanat q̄ sic ex opilatōe laboꝛant epatis ꝯfert etiā epilēticis ob eādē ṽtutē

Ca.ix.

Agrimōia ē herba oīb⁹ nota q̄ dr ferraria mioꝛ. Dias. silis ē ī oīb⁹ agresti papaueri ł herbe āmomi Sꝫ in h̄ discernit̄ q̄ caput supi⁹ hꝫ lati⁹ ꝛ seri⁹ florescit. nec floꝛē facit ita feniceū ſꝫ croceū Radix ē illi rotūda doꝛsū ex q̄ dittit croceū acrioris ṽtutis succū q̄ ꝯūcit nebul'ocłoꝝ Nascit̄ in cāpis ł circa sepes. Radix ei⁹ dr eupatoꝛiū greco nōie. Pli.ca.de agrimōia

Agrimonia folia habz eq̄liter diuisa ea apij mō. caput in caulicl'o papaueris sil uestris radicē hz cui⁹ succus ē crocei colo ris. acris ⁊ acutus Nascit̄ areis apō nos

Operationes.

A Pau. ca. de agrimōia Agrimōia ca. est ⁊ sic. Et est diuretica valde. q̄ viridis trita ⁊ potata antraces. i. pustlas malas sanat. B Et ad serpentū morsum ⁊ ca nis ⁊ hōis rabidi ⁊ contra venena valet facit ⁊ ad vētris dolorē sic potata. C Item vulnera cāceromata. viridis trita ⁊ imposita sanat. D Itē serpentū mor sum. ℨ. ij. cū vini ciatis duob⁹ data discu tit mirifice venenū E Ad percussū ferro cū aceto imposita facit. Uerrucas tollit sic silr. F Ad splenis dolorē in cibo sumpta consumit. G Radix eius in vi no cocta ⁊ potata paliticis ꝓdest. Gali. li. dinamidiaꝝ ca. de cancro dicit ipsam valere ꝯtra cancrū ꝑos sumpta.

Ca. x.

Agrifoliū Se. li. aggre. ca. sadar. i. agrifoliū Agrifo. ē arbor c⁹ frcs vo cat̄ nabach. c⁹ due sunt spēs. Una ē asri ⁊ alia ē dabal. s; asri nō hz spinas. s; acuta folia. ⁊ folia alteri⁹ spēi. s. dabal sunt lata ⁊ rotūda. ⁊ ei⁹ arbor hz spīas Et nabach ex asri sūt pui. ⁊ meliores ex eis sunt illi. q̄ sunt ē̄ illa regione. ⁊ sunt dulciores oīb⁹ alijs ⁊ mediocris odoris. ⁊ aromatizant os comedentis sicut alia aromatica. Et nabach ex dabal sunt maiores. Et idem auc. Isaac eben aragi. Nabach est sicut sorba in frigiditate. ⁊ pl⁹ ea in siccitate. Ga. vij. sim. far. ca. lotos. i. agrifoliū Est arbor stiptica q̄dē nō multū ꝑticipat q̄li tate Et est subtiliū ꝑtiū. ⁊ siccatiuus

Operationes.

A Sera. auc. dias. Qñ coquit̄ agrifoliū cū aq̄ aut cū vino ƒm necessitatē. ꝯfert flu xui matricis. ⁊ fluxui vētris. qñ fit cristere cū ea Et stringit radices capilloꝝ. et ꝓhi bet casū eoꝝ. Decoctio serature ligni ei⁹ qñ bibit̄ ⁊ fit cristere cū eo ꝯfert vlcerib⁹ ⁊ cursui hūiditatū matricis antiq̄. ⁊ rubi ficat capillos. ⁊ ꝯstringit radices eoꝝ ne cadāt B Et iō auc. habenguefit Agri foliū l' nabach dulcis laxat colerā q̄ est in stomacho ⁊ ītestinis. ⁊ repmit caliditatē C Et iō auc. albasari Nabach stringit vētrē ⁊ repmit colerā. ⁊ ē̄guis digestioni ⁊ qñ nō bñ ē matur⁹ ē stiptic⁹. ⁊ rtinet vē trē fortiter. ⁊ matur⁹ dulcis ē min⁹ stiptic⁹ oībus alijs. ⁊ citi⁹ d̄ndit ab ore stomachi ꝓpter dulcedinē q̄ ē in eo. strīgit ⁊ repmit colerā. ⁊ vsus ei⁹ nimi⁹ īducit fastidium. D Et iō auc. isaac ebenarā Qñ nabach i. agrifoliū comedit̄ añ cibū ē melior ⁊ ꝓ uocat apetitū Et hmōi res q̄ sunt nimis sicce qñ īueniūt hūiditatē ī stōacho aut ī intestis. ꝓmūt eas. ⁊ inducūt fluxū vētris ⁊ fo. ei⁹ cū terūt̄ ⁊ ponūt̄ sup apostemata ca. mollificāt ⁊ resoluūt ea E Ga. sera ture ligꝝ ei⁹ ad fluxū mliebrē ꝯpetūt ⁊ ad yliacas dispōes. Coq̄t āt ⁊ qñ; q̄dē ī aq̄ qñ; āt ī vīo sicut necessitas iubz. ⁊ nō īmit tit̄ solū s; bibit̄. Atuero ꝓ eo q̄ defluētes capillos ꝯtinz nō modicū signū ē. qñ stip tice q̄dē cū eo q̄ siccat moderate ē ṽtutis Dcm ē. n. in ƒmōe q̄d laudāo' tal' eē opor terz ṽtutis. q̄d dz detinē capillos ꝯfluētes

Ca. xi.

Agnus castus. Plate. in li. de sim
plici medicina in ca. de agno ca
sto. Est frutex in q̄rto calidus ꝛ
siccus. Omni tpe repit̄ viridis ꝛ
magis in locis aquosis min⁹ ꝗ̄t in siccis
Usui medicine ꝯpetūt folia. nō radix. flo
res etiā magis. flos eius zuccariū nōiat̄
Uirgulta vō a q̄busdā salices marini di
cunt̄ Eius nāq3 flores q̄ dn̄t in receptōe
poni vere colligunt̄. ac p annū in effica
tia multa seruant̄. Dr̄ em̄ q3 libidinē rep
mēdo castū reddit vt agnus Ca. ꝛ sic. in
scđo ḡdu. Aui. li. scđo ca. de agno casto
Ca. in pmo ḡdu sic. in scđo Et est r̄soluti
uus subtiliatiu⁹ disgregatiu⁹ ventosita
tum. ꝛ in ipo est aptio cū stipticitate. Et
est remotiu⁹ doloris. Sera. li. aggre. ca.
amarikest. i. agn⁹ castus ꝛ est arbor abra
he. semen eius dr̄ semē agni casti. ꝛ nōiat̄
piperella. ꝛ est pip eunuchoꝝ. Et sunt ei
due spēs ꝛ dr̄ kistos eo q̄ religiosi sternūt
hāc plantā sub lectis ad refrenandū libi
dinem ꝛ nōiat̄ login propter duriciē vir
garum eius Et est plāta in magnitudine
arboꝝ. Nascit̄ ꝓpe aq̄s ꝛ locis aquestrib⁹
habet vgas duras ad frangendū ꝛ folia
eius sunt similia folijs oliuaꝝ nisi q3 sunt
lōgiora maiora ꝛ molliora Et quedā spe
cies h⁹ plante h3 florē purpureū ꝛ q̄dam
h3 florē albū ꝛ h3 semē sil'e piperi. Et idē
auc. gal. qđ admīstrat̄ ex illa arbore est se
men folia ꝛ flores. Et semis q̄dem ꝛ floꝝ
sba est subtilis valde Et est ca. ꝛ sic. i. iij.
ḡdu. Gali. vi. sim. farma. ca. de agno ca
sto. Id qđ admīstrat̄ ex illa arbore in me
dicina sunt semē ꝛ flos Et semis quidem
eius ꝛ floris sba est subtilissima ꝛ ī sapo
re ei⁹ est acuitas siue acredo ꝛ stipticitas
Et virt⁹ ei⁹ est ca. ꝛ sic in. iij. ḡdu

Operationes.

A Lectus ex eo fact⁹ repmit libidinē
Fomentent̄ ꝛ genitalia ex aq̄ decoctiōis
ipius ꝛ succ⁹ etiā potet̄ B Cōtra go
morream flores eius vl' folia decoquant̄
in aceto ꝛ addito castorio cathaplasmen
tur genitalia. Ualet em̄ agn⁹ castus mira
biliter ad libidinis extinctionē inaniēdo
sp̄s ꝛ ꝯsumendo sperma. hoc sil'r facit ru
ta. maiorana ciminū calamentū ꝛ anetū
sed in hoc potentior est agn⁹ cast⁹. sūt em̄
ca. apperatiua ꝛ extenuatiua Sunt etiam
alia que extinguūt libidinē inspissando
spma ꝛ ꝯgelando vt psilliū semē lactuce
citrulli. melōis. cucumeris. portulace. sca
riolaꝝ. acetū. agresta sumach. camphora
ꝛ silia C In succo agni casti seminū
feniculi. ʒ. iij. ꝛ esule. ʒ. ij. coquant̄ ꝛ mane
colatura det̄ leucoflegmatico. vinū etiā
decoctionis agni casti multū ꝓfert. D
Agnus cast⁹ dimittat̄ in amurca olei vt
putrefiat ꝛ addito vīo forti fiat decoctō
colet̄ ꝛ addita cera ꝛ oleo fiat vngentum
cui⁹ inunctio splenis duriciem exsiccat ꝛ
eius ꝯsumit sup̄fluitatē. ꝛ ipi⁹ orificiū an
gustat. ad mēstrua ꝓuocāda fiat fomen
tum ex aq̄ decoctōnis ipius ꝛ centꝛ galli
E Cōtra litargiā fiat decoctō cū agno
casto. apio ꝛ saluia ī aq̄ salsa ꝛ fortiter fri
cetur ex ea posterior ps capitis F
Sera. auc. gal. Agnus castus abscindit

libidinem coitus. ⁊ maxime qñ comedit
semen eius G Et prouocat menstrua
⁊ resoluit apostemata dura q̄ fiūt in men
bris corpis H Dyas. Agnus castus
phibet mederi serpentū morsum. Item
semē eius bibitū ydropicis ⁊ spleneticis
medicat I Lac mlieris prouocat mē
struis inpat bibitū ʒ.j. cū vino veteri. ex
tinguit venerē. dolorē capitis ⁊ minuit. ad
hibens somnū K Gal. Agnus cast⁹
abscindit libidinē coitus. ⁊ maxime qñ co
medit semē eius. Et agn⁹ castus a mulie
ribus atheniensibus in lecto sternit. ⁊ re
primit libidinē L Avi. Qñ ex stipiti
bus eius sternit sub dorso. phibet pollu
tionē ⁊ vge erectionē M Et suffumi
gant mulieres cū vehemēs desideriū ad
est coitus. ⁊ remouet illud N Sera.
auc. dias. Semē ipsius qñ sumit in potu.
psert morsibus venenosis. ⁊ psert ad idro
pisim qñ ex eo sumunt ʒ.ij. cū vino. ⁊ p
uocat vrinā ⁊ menstrua. ⁊ debilitat virtu
tem spermatis. et inducit sodam.

Ca. xij.

Alga marina est herba maris. hñs
folia longa veluti corrigie. et nro
ydeomate vocat alga. que a mari
eiecta in littoribus inuenit. Pli. ca. de al
ga. Alga nascit in aquis stātibus. ita de
niqꝫ nomē sumpsit ab algore aque. vel q
alliget pedes. q crassa est folijs. a q ex pre
supantibus. Dyas. Alosachne incidēs q
dem est veluti spuma maris. q petris insi
det. ⁊ remanet qd nos algā vocamus.

Operationes

A Dyas. Uirtus eius ē simil sali: inijcit
⁊ p cristere ī palisi seu ex putredie vitiatis
itestinis. alienitatē circūscribit. vtutē hꝫ
silē sali. ⁊ intro stipticā simicticā ⁊ lepti
ticā. B Dissintericis ⁊ sciaticis ātiqs
psert cristere ei⁹. Fomēto silr vtilis est.

Ca. xiij.

Alcanna la. gre. ciprus Alcanna est
arbustum. vñ fit oleū ciprinū. ⁊ est
illud qd de alcāna vt apparet p cōcordiā.

Serap.li.aggre.capi.henne.i.alkanna. flos alkanne est similis floribus nitri.nisi q2 est in in racemis.7 flos eius est albus declinãs ad glaucedinẽ acuti odoris Et idem au.dyas. Est arbustũ hñs folia sup ramos suos similia folijs oliue.nisi quia sunt latiora 7 molliora 7 viridiora.habz florem albũ similẽ vsnee.boni odoris.semen nigrũ simile actis.7 qd de ipsa admi nistratur sunt folia 7 sũmitates eius. Pla: Alkanna est herba in trãsmarinis partibus.7 etiam in Sicilia copiose inuenit. Est autẽ fri.in pmo.sicca in pncipio scdi Et quia non vbiqz reperiri potest.qui eã habẽt puluerisant.7 sic p rgiones deportant.puluisqz subnigri coloris est.p ãnos tres seruat. Et habet vtutem psolidandi 7 extergendi ac mundificandi. Gal.vij. sim.far.ca.de Cipro.scdm translationez arab.Ciprus.i.alkãna.huius arboris folia 7 extremitates ad vtilitatẽ puenerunt substantia eius est cõposita ex acuta ca. cum tpamento 7 substantia terrea frigi. 7 sicca. Et sapor eius est stipticus. Et virtus eius desiccat sine mordicatõe. Unde virtus eius repcutit 7 dissoluit.

Operationes.

A Sera.auc.dyas. Uirtus folioꝝ eius stiptica est. Et ideo qñ masticant curant alcolã B Et infundit decoctõ eius sup combustionẽ ignis C Et quãdo teritur 7 infunditur in aqua astaratios. 7 liniuntur.inde capilli fiunt rubei. D Et vngenta que fiunt ex ea molliunt neruos.7 facit in vulneribus illd qd facit sanguis draconis E Gal. phibet dilatationem pupille 7 combustionem ignis 7 quãdo coquit in aqua.7 pijcitur aqua illa sup locum combustionis. F Et ipsa administratur in medicinis herisipile G Et conuenit vlceribus s.alcole que fiunt in ore puerorum.

Ca.xiiij.

Allium dictuz est eo q oleat. Ambrosius in exameron.li.v. Alliũ tantam vim odoris hz vt leopardus eũ sustinere non valens.fugiat. Uñ si quis alliũ alicubi pfricauerit.leopdus inde resilit.nec resistit. Pli.de historia naturali li.xix. Allium ad multa ruris preci pue medicamenta pdesse creditur. Ypocrates in qdam epl'a. Alliũ calide est vtutis. Est autem aperitiuũ 7 abstersiuũ.cõsolidat vlcera frauduletã. Raby moyses ca.de allio 7 ca.de scordeon.i.alliũ agreste est calidũ 7 siccũ pueniẽs vsqz ad qrtum. Palladius li.ij.mense Janua. Allium 7 vlpicum bene seri potest.sz allio alba terra pficiet. Idem in li.xij. Mense qz nouembri allium 7 vlpicum seritur bene terra maxie alba fossa 7 subacta sine stercore Sulcos in areis oportet fieri.7 in locis altioribus semina poni.quatuor digitis sepata nec altius.fossa eqliter sarculanda sunt.7 iñ plescent. Auicen.in.ij.ca

none. Alliũ aliud domesticũ aliud silue stre. qd̃ est amarũ ⁊ stipticum. Est etiã aliud qd̃ dicit̃ porrinũ Et est composite vir tutis ex alio ⁊ porro. Est ⁊ aliud qd̃ dicit̃ allium serpentis. Est aũt alliũ calefactiuũ ⁊ exsiccatiuũ in tertio vsqꝫ ad quartũ. Et siluestre plꝰ alio. Dyas. Allij genera duo sunt. s. ortiuũ. Aliud qd̃ in egipto nascit̃ sed non satis dissimile. virtus eius est viscida. inflatilis. stiptica. calida. Cõstantinus. Allium duplex. Domesticũ ⁊ siluestre. s. scordeon domesticũ calidũ est in medio quarti gradus. Idem in Pantegni. Allia calidiora sunt cepis ⁊ sicciora. acuta sunt. ⁊ dolorem capitis faciunt. que si coquantur ardor ille amittit̃. potioni q̃ cibo meliora sunt. Cocta magis nutriũt q̃ cruda. sanitatẽ custodiunt. quia naturalem calorem ꝯfortant. digerere faciunt

Operationes.

A Pli. li. xx. Allij magna vis est contra aquarum ⁊ quorũlibet locoꝝ mutatiões B Odore serpentes abigit ⁊ scorpiones odore. Et omniũ bestiaꝝ ictibus medetur. ac priuatim cõtra emorroidas cũ vino illinitur. C Contra canis morsus ⁊ in vulnera cum melle imponitur D Suspiriosis coctũ. aliqui crudũ aliqui ⁊ tritũ in lacte dederũt E Paragoras. ⁊ contra morbum regium vino miscuit F Et contra yleũ in oleo et pulte sic illiniunt. Antiqui et insaniẽtibꝰ dabant crudum G Dyocles autem freneticis elixum Dentiũ dolores tribus capitibus in aceto tritis imminuit. vel si aqua decocta colluant̃ ⁊ in concaua dentium addat̃. H Pthyriases et pruri gines sanat potũ. itemqꝫ cũ aceto vel nitro tusum Cõpescit distillatiões cũ lacte coctũ vel tritũ. vel cũ caseo molli ꝑmixtũ. Quo genere ⁊ raucitatẽ extenuat. Coctũ vtilius est crudo I Tineas ⁊ animalia reliqua intraneoꝝ pellit in aceto mulso coctum. K Tenasmo in pulte medetur. Tussim curat cum adipe vetusto. vel cum lacte coctũ. aut si sanguis etiã excreetur vel purulẽta sint. L Facit et somnos ⁊ in totum rubicundiora corꝑa venerem quoqꝫ stimulat. cum viridi coriandro tritum. M Porro vitia eius sunt. qd̃ oculos ebetat. inflationes facit. stomachũ ledit. ⁊ copiosius sumptũ sitim gignit. N Platearius. Alliũ inquit grossam dissoluit ventositatem. ventrẽ humefacit. lumbricos et ascarides excludit. vrinam ꝓuocat. morsum rabidi cãis curat. eis etiam q̃ malaꝫ aquã potauerũt subuenit. O Cathaplasmatũ locis grossos humores hñtibus dissoluit P Dolorem dentiũ de frigiditatẽ mitigat. Sitim ꝓpter flegma coaglatũ stomacho amputat scabiẽ. morfeã. ĩpetiginẽ. et pustulas in q̃cunqꝫ loco fuerint ꝑotẽter curat. si ex eo confricent̃ aut cathaplasmentur. Q Menstrua ⁊ vrinas ꝓuocat. secundinam expellit si in eius apozimate mulieres sederint R Siluestre alliũ virtutem habet sicut domesticũ. tamẽ calidius ⁊ siccius est. hec inuenies in Speculo Naturali Vincentij li. xj. ca. xvj. Et ibidem plura alia

wryß papl
wilde pappl
dynmarc wartz
Groß papl
ibisch wurtz

Ca.xv.

Altea est agrestis malua siue malua uiscus. Sed altea dr̄ eo q̄ in altum surgit Uiscus autē q̄ glutinosus sit Ex sinonomis. Altea bismalua. euiscus maluauiscus ibiscus. Idem est. Malua uiscus folia h3 rotunda sicut panis porcinus. flos eius rose similis. radix est muscilaginosa. Est cōplexio eius calida cū eq̄litate. Ga. vj. sim. far. ca. Euisc⁹ siue altea Et est malua siluestris diaforetica est ⁊ laxatiua. non vrens. abstersiua mitigatiua digestiua vero difficile digestibiliū. Dyas. ca. altea. Altea folia sunt ei rotunda similia ciclamini. flore3 h3 rosis similē. hastam duobus cubitis longā. radix est illi muscilaginosa. et intus alba. et dr̄ altea eo q̄ surgat in altū. euiscus quia glutinat Sera. li. aggre. ca. de maluauisco Radix maluauisci habet virtutē stipticā. ⁊ toci⁹ herbe volo dicere. radicis. ramoꝝ. floꝝ ⁊ folioꝝ. ⁊ seminū. vn̄ v̄tus eius est q̄ desiccat. verum radix ⁊ semen sunt magis desiccatiua ⁊ pl⁹ subtiliatiua. Gal. vij. sim. far. ca. de malua Altea siue maluauiscus magis diaforetica est q̄ malua. Auicen. li. ij. ca. de altea Altea ca. est cū eq̄litate Un̄ in ip̄a est lenificatio ⁊ resolutio. et semen ⁊ radix ip̄ius sunt in virtute eius forciora plurimū. ⁊ plurimū exsiccatiua ⁊ resolutiua.

Operationes.

A Pandecta. ca. xxx. folia eius trita cū axungia ⁊ aliq̄ntulum calefacta ⁊ supposita apostemata maturant. duriciem relaxant ⁊ mollificant. Item herba cum ipsa radice decoquat̄ fere ad ꝯsumptionē. Et sic apparebit quedam viscositas. q̄ superponat̄. ⁊ apostemata maturat. durities remollit ⁊ relaxat. Ex aqua etia3 eius addita cera ⁊ oleo. fit competens vngentū ad predicta. B Aqua decoctōnis seminū ip̄ius ⁊ malue. valet cōtra tussim siccam. ⁊ ꝯfert ethicis. Semina etiā euiscerata ⁊ in oleo decocta duriciem soluūt C Ypocrates Uulneratis ac sitiētibus defectu sanguinis bibēdum dedit succū decocte radicis. Ip̄am vero vulneribus cum melle ac resina. Idemq3 cōuulsis luxacis. tumentibus ⁊ musculis neruis articulis imposuit ⁊ asmaticis. ac dissinthericis in vino bibendū dedit. D Aui. Altea nomen in greco deriuatū est ex plurium iuuamentoꝝ nōie. cuius natura calida est cū eq̄litate In ip̄a sunt lenificatō ⁊ maturatio. ⁊ mollificatio ⁊ resolutio. Semē ⁊ radix sunt in eius v̄tute fortiora plurimū exsiccatiua ⁊ subtiliora. E Linitur sup̄ morsū cū aceto. mollificat apostema ⁊ ꝓhibet ea. ⁊ resoluit sanguinē ⁊ maturat vulnera. F Confert apostematibus inflatis ⁊ scrofulis. ⁊ val3 ad duriciem matricis. G Sedat dolorem iuncturaꝝ. ⁊ ꝑe cū adipe anseris. H Tumorem ⁊ inflationē resoluit que sunt in palpebris. I Semē eius tussi calide confert. Et facile sputum efficit ꝓhibetq3 fluxū sanguinis cū v̄tute sua stipticitas. eius folia ꝯferūt apostematib⁹ mamille. K Et ponit̄ in emplastris pleuresis. ⁊ peripleumōie. eius q3 gūmi sitim sedat. L Decoctio radicis ei⁹ bibita ꝯfert vrine. ⁊ intestinoꝝ ardori. et apostematibus ani M Dias. ca. molochia cū adipe anseri genitali parti supposita aborsum facit. Inutilis est stomacho. ventrē mollit N Item vulnera r̄centia folijs eius curant̄. folia eius trita ⁊ imposita scorpionibus credunt̄ afferre torporem. Eadem femori alligata stimulat in venerem. O Eadem nigra lana obuoluta ⁊ alligata mām̄aꝝ vitia cōpescit Item Et idem ca. altea flos eius in mulsa coctus aut vino. et tunsus ⁊ impositus vulnera curat. scrofas spargit. Itē Cicatrices vulneꝝ curare facit P Elixa vero ⁊ trita addita axungia porcina aut anserina ⁊ resina ⁊ terbentina. tumores stericos ⁊ offocatōes appositā medetur. Itē Elixatura eius hec oīa facere nouit. ⁊ secundinas excludit. Q Sola in aqua cocta ⁊ fomentata. intestinorum dolorem tertio die sanabit. Nos ipsi experti sumus. q̄ trita cum axungia

veten ⁊ imposita, podagram tertia die sanat: Et multi dicunt auctores collectiones om̄es vel duricies que in corpe nascũtur: decocta cum fenu greco ⁊ lini semine pelline imposita aufert. R Serapi: Altea ꝓhibet apostemata, et sedat dolorem. ⁊ maturat exituras, dũ est recens Et radix quidem eius ⁊ semen quia in eis est virtus abstersiua: curat morfeam: S Et semen eius frangit lapidem renum. ⁊ aqua in qua decoquit̃ radix eius, ꝓpter stipticitatem que est in ea vlceribus intestinorum. ⁊ fluxui vētris. ⁊ sputo sanguinis confert: T Et qñ coquit̃ sola ⁊ terit̃ confert exituris ⁊ apostematibus q̄ apparent post aurem: ⁊ scrofulis Et ꝯfert apostematibus ani calidis: V Sal. Radix maluauisci ⁊ semē maluauisci virida intensius quidē opantur q̄ȝ herba: et magis abstersiuam ostendũt v̄tutem vt morfeam abstergant: ⁊ semē diuidat lapides in renibus ꝯsistētes. X Radix āt ⁊ dissinterie ⁊ diarrie nec nō emissiōibus sanguinis est vtilis.

Ca. xvj.

Alleluia vel luyula vł panis cuculi Luyula herba est acetosi saporis: foliũ eius est paruũ: ⁊ tripliciter diuisum. et in cacumine cuiuslibet ptis est alia incisura: Semina eius sunt in vaginulis similibus corniculis q̄ cum tãgunt̃ tpe maturatōnis. euolāt ab eis: seia sił'ia andachuce tendentia ad rubedinē, ⁊ vocatur trifoliũ acetosum: sicut apparet in ca: trifoliũ. Trifoliũ acetosũm. i. alleluia ponit̃ a damasceno in vnguento diasinicon; ⁊ vocat̃ ip̄m trifoliũ: Pli. ca. bachahel. i. trifoliũ acetosnm: folia. flores: ⁊ fructus sunt frigidi ⁊ sicci. folia tñ sũt hũidiora p̄dictis. Fruct⁹ vł semiña ei⁹ mat̃a aliq̄lem hñt dulcedinem:

Operationes.

A Luyula siue alleluia medet̃ vlcerib⁹ oris. ⁊ fistuł sił'at̃ ĩ v̄tute acetose silueśtri: ē stiptica: ꝯsolidat vulnera ⁊ vlcera. B Succ⁹ ei⁹ vȝ vlcerib⁹ oris ãtiq̄s ⁊ alcole: Pli. ca. bachael, ꝓpter acetositatē exñtē in ip̄o vȝ ad alcolã. ⁊ alias egritudĩes oris:

solatru rubru
Saxifraga rubra

Juden kirschen
Boberelly
Schlutten
Rot Nachtschatt

L

Ca. xvij.

Alkekengi vel kekengi Serapiō li: ag: Alkekēgi est spēs solatri, qđ đr kekēgi. qđ hʒ fol' sil'ia folijs solatri: nisi qꝛ sūt latōꝛa eis ⁊ rami eiꝰ qñ elōgant declināt iferius v̉sus terrā. ⁊ hʒ fructū in chisti rotūdū sil'eʒ vesice. ⁊ ē fructꝰ eiꝰ g̃nū rubicundū: sil'eʒ vue q̃ʒ q̇dā kikiliū vocāt

Operationes.

A Se. Kekēgi qđ q̇dā nōiant kakabū v̉tus eiꝰ ē ꝙ fructꝰ eiꝰ ꝓuōt vrinā B Et ideo admiscet̃ iste fructꝰ ī mł'tis medicis q̃ ꝯferūt epati vesice ⁊ r̃nibꝰ. ⁊ h̃ herba ad mīstrat̃ ī medicīs ⁊ nō cōedit̃. ⁊ fructꝰ hic mūdificat icteritiā: ⁊ ꝓuōtōeʒ vrine: C Et iō au. habix. Alkekēgi ē aliđ mōtanū aliđ siluestre. ⁊ ē albū: ⁊ ē sil'e ī forma solatri supꝑiori D Et succꝰ eiꝰ bibitꝰ ꝯuēit apostēatibꝰ tā ītrīsecis q̃ꝫ extrīsecis E ⁊ qñ linit̃ sup apata extrīsica ꝯuēit eis F Et g̃nū eiꝰ qñ bibit̃. ꝯuēit vlceribꝰ renū ⁊ vesice. ⁊ g̃nū eiꝰ ē fortiꝰ dōestico G succus granoꝝ alkekengi ꝓuocat vrinam prouocatione forti.

Ca. xviij.

Aloe. Ysidorus in libro ethimologiarum. Aloa est herba succi amarissimi. Platearius. Aloe fit ex succo herbe que appellatur eodem nomine. hec herba non solum in gretia reperitur: ⁊ in India ⁊ Persia: Uerum etiā in Apulia. Et succus vtilis est ad multa. sicut dicetur infra. Aloes tria sunt genera: Epaticum. Succotrinū. ⁊ caballinū. Modus autem factionis eius diuersimode creditur. quidam dicunt ꝙ herba ipsa teritur. ⁊ succus extrahitur. ⁊ ad ignem ponitur. quousqꝫ buliat: ⁊ postea soli exponitur et exsiccatur. Illud eñ quod superius colligitur prius. appellatur succotrinū. quod in medio nimis purum est. Epaticum đr quod in fundo feculētum. vocatur caballinum. Aliqui asserūt aloes diuersas maneries fieri ex herbis diuersis. nō genere sed bōitate: ex quibus iste tres maneries fiunt aloes. Alij dixerunt ꝙ aloes tribus modis est: Unū rubeum de quadam insula indie. que đr scotra. Aliud est nigrum: quod est de persia: Aliud citrinū et fit in arabia. quibus omnibus laudabilius est scotrense. precipue si fuerit ꝑlucidū: et rubeum quasi coloꝛ epatis. citoqꝫ frangibile. ⁊ odoꝛiferum ⁊ amarissimū Sed prima opinio melioꝛ. discernitur auteʒ ꝙ est optimū succotrinū. ex citrino coloꝛe seu rufo. Et p̃cipue cum frangitur eius puluis. apparet quasi puluis croci; ⁊ quod leuiter frangitur nec sit fetidum: nec valde amarum Epaticum autem coloꝛi epatis similatur. s: quod est subnigrū: et hinc inde habʒ foꝛamina: vt oꝛa venarum. ⁊ obtusam habet substantiam: ⁊ non claram: Caballinū autem est nigrum: ⁊ obscuraʒ et feculentam habet substantiam amarissimam. ⁊ hoꝛribilem ꝓtendit odoꝛem quia valde fetidum est. Sed attende ꝙ illud quod de natura sua est aromaticum: q̃nto est arōaticiꝰ tāto meliꝰ. Et qđ est fetidū. q̃nto fetidiꝰ tāto meliꝰ excepto aloe

Similiter omne quod; debet habere aliq3 saporem. quanto in suo sapore est intensius. tanto melius. excepto aloe. Nam cū sit de natura rerum amaritudinē hn̄tium quanto minus amar. tanto laudabilius Et est sciendum q̄ qn̄ aloe simpliciter ponitur. p succotrino intelligit. licet scdm alexandrū intelligat p epatico. Sera. li. aggre. ca. sabet. i. aloe. Aloe fit ex planta q̄ habet folia similia folijs squille in quibus est humiditas viscosa mlta. tenax adherens manui. 7 sunt latiora folijs squille parum. 7 quasi rotunda. 7 indurant. 7 inclinantur ad posteriora. 7 sunt in eis spine que egrediunt ab eis breues 7 rare. 7 h3 stipitem similē stipiti affodillor. Et tota herba habet odore3 graue. 7 sapore amarum multum. Et radix eius est vna simil' canniculeligne. Nascit multū in India 7 in terris arabu3. 7 in terris dictis a tima 7 in maritimis. 7 ripis. 7 insulis q̄ dicunt ancaros. Et non solum eius gūmi est iuuamentum magni. s3 etiā flos eius. Nā qn̄ terunt 7 ponunt sup vulnera. faciunt ipa adherere. Et aloes sunt due species. quar vna est arenosa. 7 est fex. 7 alia ē epatica. Jo. mesue. ca. de aloe. Aloe ē de sublimioribus medicinis 7 melioribus. hn̄s ꝓrogatiuam sup alias medicinas. Nam quā q̄ intentio vnius cuiusq3 solutiui sit scdm plurimū debilitare vtutes 7 mēbra que sunt minere vtutū. hec tamen intētio cadit ab aloe. quia non solū nō noc3 imo inuenitur ad ꝯfortationem mēbror debilium addere

Operationes

A Pandecta ca. xxiij. Aloe purgat coleram 7 flegma. visum clarificat. opilationem splenis 7 epatis apit. menstrua ꝓuocat. supfluitates circa pudenda si sint ex frigida causa extergit. 7 scabiem curat B Corpus discoloratū. coloratu3 reddit. Contra scabiem 7 putredinem pudēdarum 7 pruritū digitor q̄ fit ex seriōib9 aloe cum aceto ꝯfectum et sic inunctū valet. Cōtra artetică det cū succo bardane. C Contra alopitiā 7 casum capillor. in fortissimo buliat aceto. 7 radix oliue vetuste. 7 postea colet. 7 in colatura ponantur due partes farine lupinor amarar. 7 tres aloes. q̄ simul ꝯficiantur. et addatur puluis stafisagrie. 7 inungat caput p dis criminalia. D Aloes puluis optime distempatum cum vino albo 7 aq̄ rosar multum valet ad pruritū oculor E Supositorium factū ex trifera mag̃ cum puluere aloes 7 mastice ꝓuocat mēstrua. F Puluis eius cū melle datus. lumbricos occidit Et cū succo ꝑsicarie auribus instillatus. vermes necat. G Dyasc. ca. de aloe. Uirtus est ei stiptica 7 mediocriter calida. 7 sic nimis ventrem mollit. purgat putredinem. colera3 7 flegma deducit H Galienus. Aloe sanat difficile cicatrizabilia vlcera. 7 presertim que in ano 7 pudendis. Confert etiā flegmoni eorum collectum cū aqua. Eodem q3 modo vulnera solidat. I Jo. mesue Aloe solutione educit coleram 7 flegma Et mundificat caput ab eis 7 stomachū. et confert iuuamentū magnū doloribus eor. Et confert etiam inflatōi stomachi 7 siti 7 dolori eius ex colera factis K Et qui assiduat acceptōnem eius diebus continuis. non videbit in corpe suo. 7 in instrumentis sensuū eius egritudinem. q̄ non sit abilis sanari. et preseruat a putrefactione. ita q̄ etiam cadauera 7 proprie mixtum cum mirra. Caue id dare temporibus frigoris. excoriat enī. Et solutione educit sanguinem Quantitas que potest administrari ex eo est ab aureo. F. vsq3 ad ʒ. ij. Et in infusiōibus ab aureo. j. vsq3 ad ʒ. iij. L Sera. autem li. aggre. capitulo proprio multa dicit de aloe. q̄ omīa sunt de mente dyasco. M Gal'. aut aliorum hic implicite vel explicite tacta. quare propter breuitatem ea hic ponere obmitto.

Ca. xix.

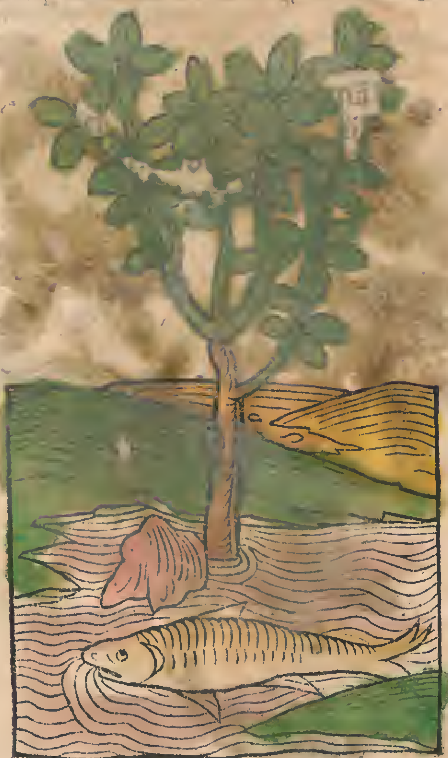
Aloes lignũ. Aloa vel agalaym. i.
arbor suauissimi odoris. vñ grece
sic nõiatur. ara. vero hoad Latine
lignũ aloes vel xiloaloes vel aloes lignũ.
Aloa dr̃ eo q lignũ tale altaribus adolet̃
repitur autez in magno flumine sup oris
babilonie. cui ꝯiuugit̃ fluuius padisi. vñ
quidam dicunt q in pulsione fluuij ab ar
boribus terrestris padisi ꝯducit̃. Nullus
tamen huius arboris fert̃ vidisse originẽ
Alij dicunt q in acuminibus montiũ sup̃
dictoꝝ locoꝝ circa p̃dicta loca exiitiũ ori
atur hoc lignũ. ⁊ in pulsu venti aut tẽpis
vetustate cadit in fluuiũ. Est ca. et sic. in
ij. gradu. Sed sciendum q sunt aliqui de
ceptores: q̃ accipiunt radices camelee in
montibus amalfie: ⁊ qm̃ vident̃ assimila
ri. vtcũqz in colore pondere ⁊ sapore cum
ligno aloe. sophisticãt ip̃as. ponendo in
vino ebullitionis pulueris ligni aloes p
aliquos dies: quod deo ⁊ hõibus abhõi
nabile est. qm̃ camelea multũ laxatiua est
Lignum aloes vero est stipticum: Et ca
melea de se nullũ habet odorez. sed lignũ
aloes est suauissimi odoris. Cassi: se. ca:
de lig̃ aloes: Lignũ aloes tribus modis ẽ
Uno mõ fit in q̃dam r̃gione. ⁊ dr̃ caume
Est aliud qõ fit in insula Indie maioris.
⁊ vocatur cumar. Tercium orit̃ in quadã
regione Indie. Et dr̃ fales. Eligendũ est
autem lignũ aloes quod non est coctum
in aq̃. Nam arabes faciũt ip̃m bulire in
aquá. ⁊ illa aq̃ vtunt̃ ad multa cõmoda:
tale ergo lignũ amisit spiritũ. et paucam
aut nullam habet opationem. Aui. li. ij:
ca: xiloaloes: ca: est ⁊ sic: in. ij: gradu. ⁊ est
subtile aperitiuũ opilationũ. frangitiuũ
ventositatum:

Operationes

A Pandecta. ca. xxxij: Lignũ aloe valz
contra debilitatez cordis. stomachi. epa
tis. ⁊ cerebri B Contra cordiacam
Cõtra retentionẽ menstruoꝝ Et ꝯtra om
nes passiones ⁊ debilitates cordis: poti
ssime ex frigiditate C Uinũ decocti
onis eius digestionez confortat. D
Et stomachũ infrigidatũ calefacit: Et si
abhominabl'e fuerit: ponat̃ paꝝ ligni alo
es integri in vino p noctez. mane vinũ ex
hibeatur: E Suffumigiũ ex eo fctm̃
⁊ receptum inferius a muliere pem botũ.
ꝓuocat menstrua: Et suffocatiões matri
cis medet̃: F Similiter trifera mag̃
sumpta cũ decoctõe ligni aloes mẽstrua
ꝓuocat: G Fumus eius p nares re
ceptus cerebꝝ ꝯfortat: H Similiter
si accipit̃ puluis ligni aloes. ⁊ gariofiloꝝ
⁊ ossis de corde cerui: I Et ꝯficiant̃
cum oleo ⁊ inungat̃ caput galli: in die il
la ⁊ nocte non cessabit cãtare: K Ca
ssius felix lignũ aloes ꝯfortat stomachũ ⁊
oĩa mẽbra ĩteriora. supfluã corpis humi
ditatẽ expellit. maxĩe de stõacho vẽtosita
tem dissoluit. opilatões apit. vẽtrez cõsti
pat. fluxui vrĩe repugñt L Sera: Lig
nũ aloes ẽ ꝯpetens multũ hñtibus egritu
dines in epate. ⁊ ad dissinteriã. Et sedat
dolorẽ lateris: ⁊ ẽ ex fumigijs bõis. ⁊ dat̃
ex eo aureus vnus ⁊ remouet putredinẽ a

Sperma ceti
Seme ceti
Walrood

stomacho ꝛ fortificat ipm: M Et idē auc. atabari. Lignū aloes stringit vētrē ꝛ corroborat viscera ꝓpter vtutē stipticā. q̄ est in eo cū aromaticitate. Et eijcit sup fluitatē hūiditatū corruptarꝫ a corpe N Et idē auc. Rasis. Lignū aloes est bonū stomacho hūido. O Et idē auc. ysaac abēarā. Lignū aloes est bonū cerebro. et fortificat viscera. Et expellit supfluitates humidas. Et facit vñdere fleḡ a cerebro qñ fit suffumigatio cū eo. Et maxīe illud fleḡ qd̄ generaṫ ex vaporibus ascendentibus a stōcho. Et expellit ventositates P Lignū aloes remouet supfluitates humiditatis. Et ꝯfortat viscera. ꝛ ꝓhibꝫ iram. Q Et masticatio eius facit oris odorem bonū. ꝛ ꝯfortat neruos. ꝛ acqrit eis vnctuositatē subtilē. Et ꝯfert cerebro valde. ꝛ ꝯfortat cor ꝛ letificat ipm. Et cōfortat epar. ꝛ in ipo est vtus cōstringens naturam Et ꝯfert dissinterie melācolice. R Et idem in de viribus cordis dicit: ꝙ confortat cor.

Ca. xx.

Ambra grece ꝛ latine nuncupatur Ambra ſm q̄ſdam est sperma ceti piscis. Et ſm q̄ſdam est fructus arboris sub mari crescentis. vel gummi. vel manacoꝛ fontis in mari. Et ſm quosdam est iecur piscis. ꝛ ſm q̄ſdaꝫ spuma maris Et ſm alios est stercus animalis maris sꝫ falso: qm̄ ambra generaṫ sub mari in speciem fungoꝝ. q̄ generanṫ in terra. Ca. est in. ij. gradu. sic. in. j. circa fineꝫ. Sophisticatur aūt ambra cum ligno aloes storace calamita. ꝛ laudāo resolutis. addito musco resoluto in aq̄ ro: ꝛ apposito aq̄ in pua q̄ntitate. Sꝫ ꝯgnosciṫ. quia sophisticata ꝑt malaxari sicut cera. vera āt ambra nō Sera. li. aggre. ca. Hambar. i. ābra. Nascitur in mari ꝛ generaṫ in spēm fungoꝝ q̄ generanṫ ī terra. Et qñ mare turbaṫ eicit a fundo eius lapides magnos. ꝛ cum eis eicit frustra ambre Et plurimū ex ea egreditur in mari quod est in terris gingios: et in occidente. et illa deferṫ almacayde: deferūt em̄ illuc hōies q̄ nōianṫ mihere. i. veloces. qm̄ nouerunt ꝙ mare eoꝝ eijecit ambrā. Melioꝛ āt ex ea est illa q̄ inueniṫ in insulis illaꝝ regionū. ꝛ in littoribus ipsius cum figura rotunda coloris celestis: Illa vo q̄ est alba sicut ouū strutionis est mala. ꝛ est illa q̄ deuorāt quidam pisces magni. qui dicunṫ azel. q̄ cū degluciūt eā occidunṫ ab ea. ꝛ natāt sup aq̄s. quos videntes hōies de zingios ꝓijciunt sup eos vncos ferreos. ꝛ extrahūt ipos de mari. ꝛ extrahūt ambrā de vētre eoꝝ ꝛ est ambra non bona. maxime q̄ in vētre repiṫ. et nominant eā apotecarij persie maioris madi. Vēꝝ illa q̄ repiṫ iuxta spinā dorsi ē pura ꝛ munda multū. ꝛ bona valde. Aui. li. ij. ca. de ambra. Ambra ca. est sic. Et dr̄ ꝙ sit caliditas eius in secundo. ꝛ siccitas in primo gradu:

Operationes.

A Pandecta: ca. xxxviij. Contra sincopim accipe. ʒ. j. ambre. ꝛ. ʒ j. ligni aloes. ꝛ. ʒ. ij. ossis de corde ceruj. q̄ oīa resol

uantur in aq̃ ro. ꝛ fiant pillule. ꝛ ꝓinent. B Contra epilentiã pone ambrã ꝛ cornu cerui in vase vitreo sup carbões. ꝛ patiens suscipiat p os ꝛ nares. ꝛ multũ valz C Cõtra suffocationẽ matricis q̃ opprimit spiritualia. ponat silr in vase vitreo cũ alijs aromaticis. et recipiat fumus p os vulue. D Sera. Ambra cõfortat cerebꝝ. ꝛ corroborat ipm. ꝛ sensus oms ꝛ cor. ꝛ cõfert senib9 ꝛ frigidis ꝯplexionib9 E Sera. Ambra ṽtutem cerebro pstat. ꝛ ceteris sensibus seu cordi. adiuuat q̃z senes. ꝛ illos q̃ a frigidis humoribus possideutur. F Auicenna. Ambra ꝯueit decrepitis subtilitate sua. et confert cerebro. ꝛ sensibus. et confert pectori. Et idẽ de viribus cordis ait. q̃ confortat cor. Almansor tractatu tercio ca. de ambra Ambra calida est. Cerebrum quoq̃z atq̃z cor robusta efficit.

Ambrosiana

Ca. xxi.

Ambrosia alias ambria vaginõis est. Plini. li. xxvij. Ambrosia circa alias herbas fluctuans. vnũ fruticẽ densum ramosum tenuẽ. triũ fere palmoꝝ hz. tercia pte radice breuiore folijs rute. Circa imũ caulẽ semen est vuis dependentibus odore vinoso. Qua de causa botris a q̃busdã vocat. ab alijs arthemisia. Corouantur illa capadoces. ꝛ vsus eius ad ea q̃ discuti opus sit. Ysido. li. ethimolo. Ambrosia est herba q̃ latini apiũ siluaticum vocant. De q̃ Uirgilius ait Ambrosieq̃z come diuinũ ṽtute odore aspirauere Dyas. Ambrosia q̃ mlti botrim vl arthemisiam dicunt. frutex est multas hñs virgas trib9 palmis lõgas. ꝛ folia initio minuta. rute similia. Uirge sũt plene semie.

Operationes.

A Gal. vj. sim. far. ca. de ambrosia siue apiũ siluaticũ vim hz stipticã ꝛ repcutiẽtem. B Om̃e co. pis reuma ꝓhibet cathaplasmati adhibita. C Ipsaq̃z cũ vino bibita rotũdos lũbricos excludit ꝛ succ9 ei9 cũ lana ĩposita. mlieris fluxũ extinguit. eadẽq̃z ṙbores ocul' ĩũcta ꝓhibz.

Büsch salbi Hirzenwürtz wild pil

Ca. xxij.

Amomũ. Dias. ca. de amomo. Amomum genus est odoratissime herbe cuius frutex est similis botruo: in circuitu cuiuslibet arboris nascẽs. ramulos habet siccos et duros vngulis similes. coloris subrufi. circa quos foliola iũcta et copiosa ex tirso butruosum semẽ rodẽs et sibi connexum florẽ albũ veluti viole folijs similibus brionie. Cuius triplex datur species. Est enim quod appellatur armenũ. ceteris melius aurosi coloris vel flaui. odoris boni Aliud est quod appellatur medicõ primo inferius. nascitur in locis humectis. et propterea forma maius atque viride et lene tactu. saporem origani hñs: Terciũ vero quod appellatur põticũ: rufum est et non longũ. nec difficile frãgibile: botruoso semĩe plenũ: et odore percussibile. i. stipticũ Eligendũ autẽ est recens et album: virgas purpureas habẽs expãsum. et semine plenũ: Pli. ca. de amomo: Amomũ vocatur eo quod veluti odorem cinamomi inferat. nascitur in Syria et armenia. frutex est botruosum semẽ reddens sibi connexum: flore albo veluti viole figura folijs similibus brionie: odore etiã bono Somnũ incitat. Et est ca. et sic. in. iij. gradu. Ser. vj: sim. far. ca. de amomo. Amomũ hoc quidẽ videtur in virtute assimilari acoro: nisi quod siccus plus est acorus. digestibilius vero amomũ: Et dixit Ga: in quinta amphorismorum. quod oĩa alia calida forti caliditate sunt similia. s. in hoc amomo. sicut sunt cassia lignea. tapsus. amomũ. cinamomũ et faciunt sodã. Et similiter faciunt plures alie ex speciebus que sunt subtiles et calide. Et quidam adulterant amomũ cũ plãta que dicitur amomides. eo quod similatur amomo. nisi quia non habet odorẽ eius nec tale semẽ. et nascitur i armenia: et flos eius est similis organi Si vis non decipi ab hac. vel a similibus caue a plãta que est nimis iuuenis: Et elige illam cuius rami egrediuntur ab vna radice Virtus eius est calefactiua:

Operationes

A Dias. Amomũ est prestãs somnũ. tũores etiam cathaplasmatibus admixtũ sedat Miscetur diuersis antidotis. et miris et varijs odoribus cõmiscetur B Sera. Amomũ inducit somnũ: et sedat sodã: quando emplastrum cũ eo fit super frontẽ. et maturat apata calida: et confert puncture scorpiõis. quando fit emplastrum cũ eo et ozimo: et ponitur super locũ puncture. C Et idẽ auc. humaym filij isaac. Amomũ est res que inebriat. et etiam de proprietate eius est quod inebriat et facit dormire: D Aui. Amomũ maturat apata ca: Et eius decoctio bibitur ad podagraz: et sedet in ea. Et cõfert doloribus matricis. et intrat in pessarijs matricis. et sedetur in decoctione eius ad dolorem renum E Almansor tractatu tercio ca. de amomo. Amomũ calidũ est et siccum: quod ad opilatiõem epatis ex frigiditate est proficiens: dolorem aufert matricis. in capite tamen grauedinẽ et dolorem atque scotomiã generat.

Ca.xxiij.

Ameos: Sera.li.aggre.ca. Nachana.i.ameos auc. dyas. qdā nōiant ipm: pomū antomation.i.ciminū ethiopiū: Et ex natura cimini ethiopij est alia a nāa ameos. 7 est notū. Est nāq3 semen fere sīle cimina ethiopio. nisi qz ē minus eo multū: 7 albius 7 durius et in suo sapore ē oesititudie saporis origani. Et illō qō ē eligendū ex eo ē illud qō ē recens 7 mūdū. Et idē auc. gal. Magis iuuatiū qō ē ex eo ē semē ei9: 7 in sapore ei9 ē amaritudo pauca 7 acuitas. 7 virtus eius est q̄ calefacit 7 siccat in. iij. gradu

Operationes.

A Bias. auc aben mesuay dixit q̄ puocat vrinā: 7 semē ē bonū. fe antiqs B Et qñ ei9 decoctō ponit̄ sup̄ pūcturā scorpiōis: aufert dolorē. et est bonū frigidati stō: 7 epatis. 7 aufert opilatiōem: 7 sedat nauseā: 7 desiccat humiditates stōi: C Et ē bonū hūiditati q̄ ē i pectore. 7 mūdificat vias renū 7 vesice: 7 expꝫit lapidē ex eis postq̄ fuerit factus:

Ca.xxiiij.

Amidum vel amilū. 7 est sucus frumenti. 7 dicit̄ amilum ab a quod ē sine 7 melos grece. i. mola eo q̄ si ne mola fit: Unde amidum sine amilum est medulla frumenti quod infunditur et tunditur donec furfur suum dimittat. deinde cum aqua mittitur in sportulam. et cum pressura colatur. 7 cum in vno vase velut fex recederit. aqua effusa in sole siccatur. post hoc leuiter stringat̄. Cassius felix ca. de amilo Amidum temperate caliditatis est 7 hu. quod sic fit. Frumentū in aqua frigida ponatur p̄ diem 7 noctē et de die in diem aqua remoueatur. quousq3 frumentum videatur putrefieri. deinde aqua remota optime teratur. 7 cum eadem aqua optime confectum p̄ pannū exp̄matur. 7 soli exponatur. vt exsiccetur vsq3 ad aque consumptionē: 7 freq̄nter remoueat̄ aq̄ frigida donec dealbet̄ qō residet desiccatur 7 induratur. Sera. li. aggre. ca. de amilo. Amilū infrigidat et desiccat plusq̄ frumentū. Et meli9 ex eo ē illud qō fit in estate. Et modus op̄ationis eius est vt accipias de frumēto. 7 ip̄m bn̄ purges. 7 infundes in aq̄ dulci. 7 laues ipsum cū ea. 7 post p̄ijce aq̄ illā cum q̄ ip̄m lauasti. 7 funde sup̄ ip̄m aq̄ aliā. 7 facies ita quinqes in die 7 si potes in nocte similiter. 7 qñ mollificat̄. opoꝛꝫ q̄ eijcias aq̄ eius cum facilitate. sine agitatione aliq̄. ne cū aqua egrediat̄ aliquid de lacte. Et postq̄ hoc feceris. calca cū pedibus 7 p̄ijce ip̄am aq̄. 7 quod sup̄natauerit super aq̄ ex furfure collige cū caccia pforata. 7 abice r̄siduū. postq̄ vero purgatū fuerit a furfure 7 colatū. pōe sup lateres nouos et expone soli calido. 7 si remanserit in eo aliq̄ hūiditas. pōe sup ignē. Et sapor ei9 est acetosus. et v̄tus eius est pauce caliditatis. s3 est ꝯpositū ex v̄tutibus ꝯ̄rijs. Nā vna est frigida ꝑpter acetositatē q̄ est i eo 7 alia calida. a caliditate ei9 q̄ ē a farina. q̄ ē in eo a caloꝛe putrefaciētē. Est āt optimum amilū recens 7 candidū et leue sine vllo acere 7 inq̄noso odoꝛe.

Operationes.

A Dyas. Amilū facit ad abstinendum reuma oculo℞: alta vulnera oculis replet asperdinē oculo℞ tollit. B Sangui nem reicietibus bibitū singulare p̄sidiū est. C Asperdines arteria℞ dissolenit Jus collo lactis miscet̄. et pfluū ventris stringit valde: p̄t ā̄t leuiter stringere propter qd̄ in collirijs lacrīas stringentibus miscet̄. valet sil̄iter ꝯ a p̄ata sp̄ūaliū: ⁊ tussim. coctū in aq̄ ordei cū lacte amigdala rum additis penidijs: D Se. Amilum ꝓfert būoribus curetibus ad oclos ⁊ vlceribus q̄ dicunt̄ felfeoles E Et qñ bibit̄ abscindit sanguinē q̄ venit a pectore. ⁊ lenit asp̄itatē gutturis F Et qñ miscet̄ cū lacte ī aliq̄ cibo hoc idē facit

Ca. xxv.

Amigdala grecū nomē est. latīe nux longa dr̄. Cunctis arboribus por se flore ꝯuescit: ⁊ ad ferenda poma arbusta cetera p̄ueīt. Ex his alie sūt dulces alie amare. Sed agricole huic generi sic medri ferunt: Terebant eius radicē. ⁊ in mediū inserūt surculū arboris q̄ picea dr̄ quo facto succi amaritudo deponit̄. hec Ysidorus. Pli. li. ij. Arbores q̄dam p̄me germinant. ⁊ inter nouissimas nudant̄. Ut amigdali ⁊ fraxini ⁊ sambuci. Ex his nempe que aq̄la hieme oriente concipiūt Primo oīū amigdale floret mēse ianuario. Pomū vero maturāt mense martio. Perditq; facilime fructū añ maturitatē amigdala. sic̄ ⁊ fic⁹ ⁊ palma. Ex li. d̄ nāa re℞. Amigdalus in locis calidis fructu habundat. frigidioribus aūt locis arbor vetusta flore fecunditatē negat.

Operationes

A Pli. li. xxiij. Amigdale amare radix decocta. cutem in facie corrigit. ⁊ colorez hilariorez facit. Nuces ip̄e somnū faciūt ⁊ auiditatem: B Aui. Arbor amigdalarum amara℞ cū optime terit̄: atq; cū aceto et oleo rosaceo ꝑmiscet̄. et inde fit emplast℞ fronti ꝯfert soda. Radix etiam eius cocta ⁊ sup̄ pannū linita. fortis ē medicina: C Constantinus in li. gra: Radix amigdale amare pulverizata. et cum aceto temp̄ata. fit bonū vngentū cōtra lentigines ⁊ impetiginē. oēsq; sordicies cutis: ⁊ maxime ꝯ morfeā. Cū vino potui data tussim curat. lapidē frangit. D Dyas. ca. de amigdalis: Arbor amigdala℞ dulciū est debilioris op̄atōis q̄ amara℞ arbor ⁊ amare sunt subtiliatiue ⁊ prouocatiue vrine E Sera. au: arthigenis dulces amigdale sunt. ca. ⁊ hu. in pri. gdu F Et idē auc. mesuay: Quādo comedunt̄ cū cortice suo stringunt gingiuas. ⁊ sedat q̄ acciditi ī ore: ꝓpter suā p̄ōticitatē. Et qñ comedunt̄ cū zuccaro. descēdūt a stōcho. ⁊ qñ sicce torrefiūt sūt ꝯuenientiores stō. ⁊ augent sp̄ma sicut auellā ⁊ fistici G Idē auc. albugerig Gūmi ea℞ admistrat̄ sicut gūmi arabicū ⁊ pruna℞. H Gal. vj. sim. far. ca. de amig: Dulces amigdale ī eis ē amaritudo ea℞ occl'ta: q̄ non apparet sensui quia vincit in eis dulcedo. verum quando veterascunt appar manifeste. vtus ea℞ t̄pata ē cū caliditate.

p:eualet enim in ipsis abstersiua et subtilia tiua substātia. ꝑpter q̄ expurgat viscera. ⁊ pulmonem ⁊ torace. expuitiões operantur humoꝝ. J Rabi moyses ca. de amigdalis. Dulces amigdale ꝓuocāt somnium tēpatum. ⁊ coquinatū cū eis humectat ventrem. ⁊ sunt laudabiles. et saluant substantiam cerebri.

Ca. xxvj.

Anacardus pediculus elephātis ab imperitis medicis dr̄. quod est falsum. sed est fructus cuiusdā arboris. q̄ vocatur pediculus elephantis: Auicen. li. ij. Anacardus est fructus similis ossi dactili. Et medulla eius est simil' medulle nucis dulcis. in quo nō est nocumentum Et cortex ipsius est rarus frangibilis. in cuius raritate ē mel viscosū hñs odorē Et sunt hōies q ipm masticāt ⁊ nō nocꝫ eis. ⁊ ꝓpe cū nuce. Ca. est ⁊ sic: i q̄rto

Operationes.

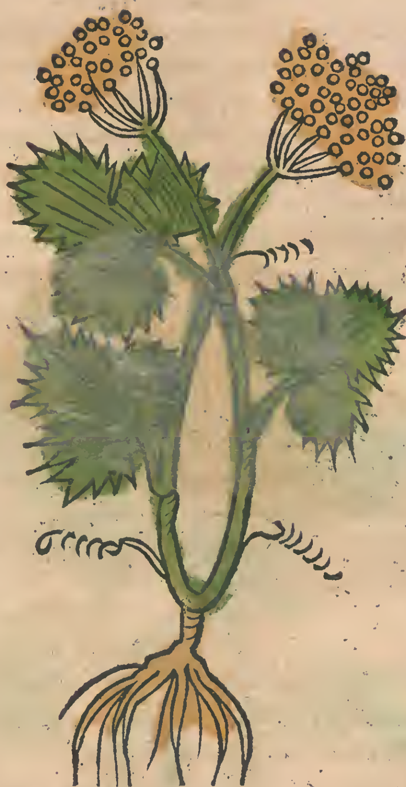
A Aui. Eius mel est vlceratiuū apatū et adustiuū sanguis ⁊ humoꝝ. Eradicat verrucas ⁊ aufert albaras. ⁊ eradicat borulos. ⁊ sanat alopitiā flegmaticā. Cōmouꝫ etiā calida apata in interiorib⁹. B Confert frigori neruoꝝ. ⁊ eoꝝ mollificationi ⁊ palisi ⁊ torture: C Confert corruptioni mēorie. cū eius ꝯfectō nota anacardinū sumit. Sꝫ tñ ꝯmouet alienatōēꝫ ⁊ melancoliā. D Suffumigant cū eo emorroides. ⁊ exsiccant Est ex summa venenoꝝ. ⁊ adurit humores ⁊ interficit: E Et eius quidē tiriaca est lac vaccinū butiro inde extracto. Et oleū nucis eius frangit vtutem. loco eius ponit q̄ntuplū ponderis eius de badabaꝫ. ⁊ q̄rta pōderis ipius de oleo balsami. ⁊ tertia ponderis ipius de napta alba.

Ca. xxvij.

Anetum est herba ortulana odorifera. Pla. Aneti semē pncipaliter cōuenit vsui medicine. radix secundario. herba vo tertio. Palla: Mēse februario anetū serit locis frigidis: Oēm statū celi patit. sed tepidiore locat. Rigandū

est si se abstineat imber, serendum est rarius. aliqui semen eius non obruunt, Opinantes quod a nulla aue tangatur. Serapion libro aggregatoris capitulo Uebet Id est anetum omnibus notum est. virtus eius est que calefacit in fine tercij gradus: et desiccat in principio secundi. Galienus sexto simplicium farmacarum secundum translationem grecam. Anetum calefacit quidem adeo semper vt secundi gradus ipsum intensi putandum. vel. iij. remissi: in sic. vero secundi gradus est inchoanter vel primi intensi:

Operationes.

A Merito ergo coctum in oleo diaforeticum et inmolestum somniqz factiuum et digestiuum crudorum. nec non indigestorum humorum existit. appropinquat vtiqz oleum quod ex eo aperitiuis digestiuis farmacis dictis nisi quia paulo calidius illis et subtilium partium est: et ideo diaforeticum. vstum vero tercij fit gradus calefactiuum et siccum. Et ideo mollibus vulneribus appositum prestat operam. et presertim in eis que in pudendis. humidius autem et minus calidus ridere est ad hec: et euchimum quasi digestibilius est et somni factiuum. B Et idem Serapion auctoritate aben mesuay. Anetum est calidum. Inducit somnum. et oleum eius est bonum ventositatibus. Et semen eius in polentis positum multiplicat lac quando accipitur solum minuit sperma: et debilitat visum. maxime nimius vsus eius C Paulus capitulo de Aneto. Decoctio eius valet stranguriosis et dissurijs data. et potissime syrupus factus ex decoctione eius et zuccaro: D Plinius libro vicesimo. Anetum ructus mouet: et tormina sedat. aluum sistit. Cinis eius vuam leuat, oculos et genituram ebetat E Ad emorroidas accipe puluerem vrtice et puluerem aneti. confice cum melle. et emorroidas inunge.

Ca.xxviij.

Anteflorum vel flos vitis agrestis vel flos vitissi; Idem sunt. Dyascorides capitulo. Enantium. id est antefloruz. vel flos vitis agrestis. que cum ceperit florere; colligēdi sunt flores ipi. 7 desiccandi. 7 alio nomine vocat̃ vitis ista lambrusca. flores eius optime redolent. 7 siccantur in vmbra. 7 in testa reponendi sunt. melius nascitur in syria

Operationes.

A Dyascorides Virtus est ei stiptica. Unde si bibitum fuerit eustomaticum est 7 diureticum. ventrem stringit; sanguinē reicientibus subuenit. 7 bibitum 7 impositum stomacho fetorem oris emēdat. digestionem stomachi celebrat. mixtū oleo 7 aceto dolorem capitis fomento tollit.

B Succus viridis in cathaplasmatibus adhibitus vulnera recentia sine tumore seruat. Egilopas in initio vulneribus oris 7 gingiuarum vtile est.

C Vulnera ad sanitatem pducit. melle addito. 7 oleo rosarum. 7 croco et mirra.

D Pessarijs necessarie adhibet̃ fluxus matricis pessario facto stringit. reuma oculis suspendit.

E Cathaplasmatibus adhibitum stomachi egestionez soluit. 7 maxime cum polenta 7 vino mixtū 7 impositum.

F Combustū vero in testa cum carbonibus collirijs bene miscetur. Panaritia oculorū 7 pterigea purgat. melle addito reuma gingiuarum et vulnera curat.

Ca.xxix.

Anisum Plate. Anisum quod alio nomine ciminū dulce dr̄. semē est cuiusdam herbe simili nōie appellate. Et est ca. 7 sic. in. iij. gradu. Virtutez habet dissoluendi 7 ɔsumendi. Dias. ca. de aniso. Anisum feruentis est vtutis. s. ca. 7 sic. 7 nature mictualis 7 scarotice. i. incensiue Sera. li. aggre. ca. Aneisin au. dyas. Aneisin quod de eo est recens est bonum. habens grossa grana plena et non excoriat̃ quando fricat̃ excoriationibus similibus furfuri. Et habet odorez bonū fortem. Et illud qd̄ est ex insula cretensi ē melius. Et post illud est babilonicum. hispanicum vero est deterius. Et qd̄ ex plāta eius est magis. iuuatiuū est semen eius Gal. vj. sim. far. ca. de aniso Sapor eius est acutus. amarus modicum. Et virtus eius est q̄ calefacit 7 desiccat in tertō gradu. propterea ergo et diureticum est.

ventositates autem que secundum ventrem sistit: Avi. li. ij. ca. de aniso. Anisum est semen feniculi romani: acuitatis maioris quam nabati. Et ex eo melius est quod est ponderosum. Et est ca. et sic. in. iij. gradu.

Operationes

A Dyas. Anisum quia mictualis est virtutis ycterricis medetur. Sitim tollit. Sibi tum venenis occurrit. Inflationes amputat. ventrem stringit. menstruis imperat B Lac mulieribus provocat et auget. bibitum ventrem stimulat. Fumigatione naribus adhibitum et dolorem capitis tollit. C Auriu dolorem cum oleo ro. adhibitum mitigat. ventositatem ventris tollit et dolorem D Optimum autem est creticum. deinde egiptium. gallicum vero meritissimum. Paulus ca. de aniso. E Contra livorem ex percussione conteratur ciminum et anisum. et incorporentur cum cera. et calidum supponatur F Anisum similiter. auget lac et sperma aperiendo meatus. et mundat humiditatem matricis. G Almansor. tractatu. iij. ca. de aniso. Anisum ca. est quod ventositatis dissolutivum existens. epatis aperit opilationem. coeundi preterea voluntatem stimulat. H Seli. aggre. auc. dyas. Virtus eius est desiccativa et calefactiva Et expellit ventositates a corpore et sedat dolorem. Et provocat urinam et sudorem. Et confert ydropisi. I Et abscindit sitim que fit ab humoribus salsis: quando sumitur in potu. K Et est conveniens venenis. et inflationibus: et stringit ventrem. et abscindit humiditates albas a matrice fluentes: et provocat lac. L Et excitat libidinem. et quando attrahitur odoratu fumigatio vaporis eius sedat sodam. M Et quando teritur et miscetur cum oleo ro. et distillatur in aurem. curat quod intra ipsam accidit ex casu aut percussione. et sedat dolorem eius N Et idem auc. bugeri. Aperit opilationes epatis. splenis. renum et matricis. et mundificat vias que ab humoribus opilantur. Et propter hoc confert febribus antiquis et habet in se acuitatem propinquam adustioni. quare solvit ventositates: maxime cum ipsum assatur O Avicen. Anisum est aperitivum cum stipticitate parva. Et est sedativum dolorum: et solutivum ventositatum: et proprie si assetur. et in ipso quidem est acuitas. qua medicinis adurentibus fit vicinum.

Ca. xxx.

Antillis est herba de qua fit sal alkoli. Diascori. Duo sunt eius genera. Unum habet folia lenticulis similia. Alia habet folia similia Camepitheos. Prima habet hastam altam duobus palmis erectam: cum folijs mollibus. Radix est illi minor et tenuis. Nascitur locis herbosis. et solaris gustu salsa. Secunda est que folia et hastas similes camepiti habet. sed asperiora et minora. florem purpureum. et odorem gravem. radix cicoree similis.

Operationes

A Galie. sexto simplicium farmacorum. capit. Antillis. Duplex quidem est ambe tamen mediocriter siccant. ut et vlcera solident.

Altera vero que Camepitheos assimilatur. plus vtiqꝫ q̄ alia subtiliū ptiū est. vt epilenticis cōferat. hec autē ꝛ abstersiui or q̄ altera est: B Almansor tractatu tertio ca. vsnen. i. antillis ca. est ꝛ sicca q̄ purgat ꝛ apit opilatōnē. carneqꝫ corrodit supfluam. vniuersaliter autē oīm̄ istarum herbaꝝ bonū hn̄tium odorem q̄ plures calide sunt. nisi ille ex quibus sentitur illud qd̄ diximus: s. frigiditas manifesta sicut sentit̄ in aq̄ rosata ꝛ camphora atqꝫ sandalis.

Ca. xxxj.

Anthos vel Rosmarinus q̄ idē est Sera. li. aggre. ca. laieralmarien i. anthos inquit. Est arbor maris ꝛ est alpinalfac ꝛ xacola. Et dicit auc. Diasco. Species rosmarini sunt tres. Una eaꝝ habet semen qd̄ nōiatur fachi. Et hꝫ folia similia folijs maratri. nisi quia sunt latiora. paꝝ grossiora. et extendit̄ sup terram circulariter. hn̄s bonū odorē. ꝛ lōgitudo stipitis eius est vnius brachij ꝛ plꝰ ꝛ habet multos ramulos sup quoꝝ sūmitates sunt capitella. in q̄bus est semen album simili semini plante. q̄ dr̄ spondiliō mundū angulosum. acuti saporis. in cuiꝰ odore est simile odori rsine pini. ꝛ qn̄ masticatur. mordicat linguā. Radix vo eius est alba multū. cuius odor est sicut odor thuris Et est spēs alia supdicte. nisi quia semen eius est latum. nigrū simili plante spondilion. hn̄s odorem bonū sed mordicat linguā. ꝛ hꝫ radicē exterius nigrā. interius vero albā. Est spēs alia similis supradicte. nisi q꞉ ipa non hꝫ stipitē. nec semen nec florem. et nascit̄ libanotis locis petrosis ꝛ agrestibus. Ysido. Rosmarinū latini ab effectu herbā salutarē vocāt. folia habet feniculi similia atqꝫ aspa. et rotatim terra ꝓstrata. Plate. Rosmarinus est herba calida et sicca cuius folia et flores competunt vsui medicine. flos autē anthos dr̄. vn̄ fit electuariū qd̄ dr̄ dyanthos. In locis marinis crescit. vn̄ ꝛ nōiatur. hꝫ v̄tutem confortandi ex aromaticitate. dissoluendi ex caliditate. extergēdi ꝛ mundificandi. ꝛ ꝯsumendi ex siccitate ꝛ virtutē diaforeticā ex calore aperiente: Cunqꝫ calida ꝛ sicca esse dicat̄. in excessibus ab autoribus nō determinat̄. herba ipa libanotides vl' dentrolibanū dr̄. quidam tamen dicunt q̄ sit frutex. alij vo qd̄ herba sit Cū inuenit̄ ī medicinis rceptio anthos vel rosmarini. debēt poni flores folia vel libanotidis. vl' dendrolibani. Flores ad solē desiccati. p annū seruant̄ ī efficatia multa. Similiter ꝛ folia.

Operationes.

A Contra sincopim ꝛ cardiacā passionem dat dianthos. cū vino ossis de corde cerui. Uel decoctio fit in vino vl' aq̄ rosarum. ipm̄qꝫ vinū datur pacienti. A Contra frigiditatē aut debilitatē cerebri rosmarini decoctio in vino fit. ꝛ patiens discoopto capite fumū rcipit C Cōtra vue humiditatē acetū vel vinū decoctionis eius gargarizat̄. D Contra stomachi frigiditatē et ad digestionē cōfortandam dyanthos vel vinū decoctio

nis eius ⁊ masticis nascit᷑. E Cōtra stomachi dolorem ⁊ intestinoꝝ ex vētositate: vinū decoctionis eius ac cimini potatur F Ex sinonomis notandum ꝙ hoc nomen anthos apud grecos ꝑ qlibꝫ flore sumit᷑. sed apud nos ꝓpe rosmarini vel libanotidis anthos dicit᷑.

Ca. xxxij.

Ancusa est herba cuius radix digitos inficit cōtrita: Sanguinei qꝫ coloris est. vñ etiaꝫ pictoribus ad purpurā effingendā vel efficiendā ī vsu est. Ex herbario Ancusa duplex est. Unā quā affabatā vocāt. alia q̄ maxime medicine apta est. hec in terra pressa: spinosis folijs sine caule nascit᷑. ⁊ mense februario legit᷑. Dyas. Ancuse duo sunt gn̄a. Una siquidē hꝫ folia lactuce sil'ia sꝫ acuta et aspera. ⁊ integra. ⁊ spinosa Radix est ei grossitudinem hñs digiti: coloris sanguinei: in estate digitos inficiens: Nascit᷑ in locis cultis. hñs in egipto folia sup terrā sparsa. vtutis redarguentis est. radix medet᷑ combustionibus

Operationes

A Dias. cera ⁊ ol'o additis vulnera renū optime curat B Ignē sacrū cū polēta extinguit: maculas corpis ⁊ lepras. cū aceto imposita emūdat: C Supposita menstruis impat. abortū facit D Eius elixatura recte mulieꝝ ictericis adhibet᷑. Nefreticis aut splenēticis opitulat᷑ et cū vino febrientibus. E Eius qꝫ folia ventrē stringunt cū vino bibita Ipsius herbe decoctio mēbꝛ arcuatū sanat. F Radix eius in oleo decocta ⁊ cera facit ad combustionem.

Ca. xxxiij.

Apium: Ysido. in li. ethimo: Apiū dr̄ eo ꝙ apex. i. caput antiquoꝝ eo coronabat᷑: Hanc herbā hercules pmus capite circūtulit. Auicen: Apium aliud montanū. aliud silvestre. aliud domesticum. et aliud qđ orit᷑ in aq̄: domestico minus. cuius est sicut domestici vius.

Est ⁊ alia species eius q̃ nõiatur sumuri on. minus domestico. erus hñs concauũ ad albedinẽ decliue. fortius est romanũ montanum Est ãt in pmo ca. in. ij. sic. In Pãdecta ca. l. Apij plures sunt spẽs. Nã est apiũ domesticũ vel ortiuũ. Et est apiũ ramnũ siue apiũ risus. Et ẽ apiũ emorroi darum. Et est apiũ qḋ dr̃ cerefoliũ. Et est apiũ cãpestre. Et est apiũ hispanũ. Et est apiũ psicũ Et ẽ apiũ agreste. ⁊ ẽ apiũ mõ tanũ. ⁊ est apiũ aquaticũ. ⁊ est apiũ rusti cum. ⁊ est apiũ qḋ dr̃ regalia Apiũ dome sticum oĩbus notũ. qḋ dyas. vocat orti uũ. qḋ ca. est in pncipio. iij. gradus. sic. in medio eiusdẽ. cuius semẽ est maioris effi catie. secũdario radix. tertio herba Cũ ãt in medicina receptio apij simplr̃ inueni tur. semen apponendum est. qḋ a mltis se linũ appellat̃. licet tota herba sic vocetur. Palladius. Et apij genere est yposelinõ durius aut austerius. et oleoselinõ molli folio ⁊ caule tenero. qḋ nascit̃ in lacunis. Et petroselinõ. qḋ maxime in locis aspis hec oĩa genera põt hr̃e diligẽtes ĩ orti cultura. Cõstãtinus. Est ãt ⁊ apij genus quod vulgus cerifoliũ vocat. de quo scili cet dicetur inferius.

Operationes

A Apium domesticũ puocat vrinã et menstrua. ⁊ resoluit ventositates. ⁊ ꝑpe se men eius B Succus eius in quo sa xifragia decocta fuerit strãguiriosis ⁊ di ssuriosis subuenit. Vl' saxifragia. grana solis. filipendula et lapis lincis coq̃ntur in succo apij. ⁊ in colatura addito zucca ro fiat sirupus. q̃ mane detur cũ calida. C Succus apij agrestis vl' acetũ et ole um violatum vel rosatũ misceant̃. et buli ant in vase vitreo ad ignem. Et cum tali oleo calido caput paciẽtis inungat̃. valet ꝯ litargiam et frenesim. prius capi te raso D Succus decoctõis apij ⁊ tãmarisci splenis ⁊ epatis opilationẽ sol uit. ⁊ duriciẽ. sꝫ ꝑpe splenis E Aliud Sumatur decoctio radicis apij feniculi petrosilini. fiat syrupus contra icteritiã ex succo apij ⁊ scariolarum. et detur cum calida. F Contra ydropisim radix apij ⁊ feniculi buliat in succo fumiterre. ⁊ in aqua decoctõis addito zuccaro. fiat si rupus. miro modo ꝯsumit flegma. G Fiant etiam isti leucoflegmaticis et yposartica laborantibus. Recipe succi a pij lb. j. succi scariolaꝝ lb. ß. masticis ℥. j. facta decoctione colet̃. postmodũ addi to zuccaro fiat syrupus. in fine decoctõis addat̃ pulueris esule. ʒ. ij. et pulueris reu barbari. ℥. ß. mane cum calida exhibeat̃ contra amphimerinam precedat purga tio. deinde coquatur agaricus cum succo apij in pomo coloq̃ntide. vel in malo ter re vacuato. seu cauato ⁊ decoctõ talis de tur cottidie pacienti H Nota q̃ api um nocet pregnantibus. quia ṽtute sua dissoluit retinacula fetus.

Ca. xxxiiij.

Apium silvestre. Gal. viij. sim. far. ca. apiũ silvestre alij selinũ vel equinum. Alij vo alexandrinũ nõiat. ex eodem genere est. Et hoc cũ selino ⁊ petroselino macedonico, ⁊ erit quidẽ selino fortius: petroselino vo debilius: mẽstruorum v: iqꝫ ductivũ est ⁊ vrinativũ.

Operationes.

A Apiũ silvestre vtutẽ hꝫ in semine eiꝰ
B Avi: Apiũ silvestre est vlcerativũ impediens ⁊ magis calefactis cõveniẽs
C Apiũ silvestre ꝯfert alopitiã hñti. et fissuris frigoris ac vrucis: D Apiũ silvestre in emplastro vlcerat ⁊ cõfert scabiei ⁊ impetigini: ac vulneribus vsqꝫ ad sigillationẽ E Est autẽ malũ epilentic. exsiccans eã. Pisces qꝫ si egrotant in piscinis. apio silvestre viridi r̃creant.
F Contra opilationẽ splenis ⁊ epatis valꝫ semẽ apij silvestris sumptũ cũ vino.

Ca. xxxv.

Apiũ rusticũ est apiũ qḋ dr̃ regalia Et est herba cuius succus ingreditur in quadam ꝯfectione ad scabiosa vlcera in antidotario virili.

Operationes.

A Succus eius radicis cũ aceto fricatus valet ꝯ scabiem ⁊ vlceratione̅ B Gal. vj. sim. far. ca: de ambrosia sive apium rusticũ hꝫ vim stipticitatem sive repercutientem: C Oculis valet illitũ cum melle ita vt subinde foveant̃: D Opilationẽ epatis soluit E Et est resolutivũ inflationis aperitivũ opilationis ⁊ sedativum dolorum

Ca. xxxvj.

Apium emorroidaꝝ: Gal. vj. sim. far. ca. botrachiõ inquit: Apium emorroidaꝝ ẽ cũ folijs guttaticis guttis q̃ sanguinis melãcolici ca. ⁊ sic, ẽ vehemẽter radix ⁊ similiter tota herba:

Operationes.

A Apium emorroidarum in vino coctum cathaplasmetur natibus: emorroidas inflatas et flegmaticas excitat. B Cauendum tamen est ne eis fluentibus hoc fiat si sine fluxu cum tumore et dolore et extensione illarum venarum fuerit dolor mitigatur et tumorem siccat. Et ob hoc apium emorroidarum dicitur. C Item scabies et lepras excoriat et vngues leprosos.

Ca. xxxvij.

Appios .i. camebalanos: Et secundum quosdam dicitur raffanus agrestis. Et dico secundum quosdam. quoniam secundum veritatem raffanus agrestis est ille qui describitur infra in ca. raffanus agrestis. Dyas. ca: appios Appios hastas habet duas vel tres viscosas et teneras et rufas. folia sunt ei rute similia oblonga et viridia et parua. semen paruum cuius radix est affodillo similis. sed obrotunda similis pile. lacrimo plena. deforis nigra intus alba Radices eius que sunt supra terram

Operationes.

A Radices accepte vomitum faciunt coleram et flegmam excludunt. radices eius de subtus id faciunt. Omnis vero causa et accepta omnia similiter facere nouit. B Lacrimum eius sic colliges Incide radices et in qua mitte quod supernatauerit cum penna collige sicca et repone. C Dyas. Si obulorum semi trium modo datum potui per ventrem purgationem facit. herbe autem ipsius superiora vomitum faciunt et inferiora ventrem purgant.

Ca. xxxviij.

Aprostilla. Pli. ca. Aprostilla est herba vncos duos siue tres spargit in terra rubentes. folia habet rute similia. radices vt cepe sed ampliores quam quidam rafanum agrestem vel siluestrem vocant intus habet medullam candidam ex cortices nigros nascitur in montibus et asperis aliquando et vmbrosis locis.

Operationes

A Plinius: Aprostilla purgat inferius et superius B Excitat libidinem in viris et mulieribus C Et propter hanc causam prohibetur nutricibus.

Ca. xxxix.

Arthemisia Ysido. Arthemisia est herba dyane a gentibus consecrata, unde et nuncupata; Dyana siquidem grece arthemis dicitur. Pli. li. xxv. Arthemisiam que antea parthenis vocabatur ab arthemide cognominatam sicut quidam putant Etiam dicitur arthemisia quoniam sic vocabatur uxor regis mausolei qui voluit eam sic vocari que antea, ut inquit plinius, parthenis vocabatur. et sunt qui ab arthemide arthemisiam cognominatam putant, quoniam privatim medicatur feminarum malis; Dyascorides. Arthemisia tria sunt genera. Unum est quod vocatur arthemisia monodos. i. mater herbarum que est fructicosa, et similis absinthio: folia maiora et pinguiora habens et hastas longas: nascitur in maritimis locis et lapidosis: florescit autem estatis tempore floribus albis parvulis grave olentibus amaris. Altera arthemisia tagetes nominatur, que tenera est semen habens minutum et unam hastam folijs plenam. Nascitur in locis mediterraneis et altioribus, florem mellinum atque tenuem et iocundiorem comparatione prioris ferens. hec a grecis vocatur tagetes vel tanacetum Et nos in lingua latina vocamus eam thanasiam. vel secundum quosdam athanasiam; Et est tercia arthemisia que leptafillos dicitur nascitur circa fossas et agros. flosculum eius si contriveris sansuci odorem habet; et ipsa amara; Has species arthemisie dyanam dicunt invenisse et virtutes earum et medicamina chironi centauro tradidisse. Hec herba ex nomine dyane que arthemis dicitur accepit nomen arthemisia que calefacit et siccat: Gal. vi. simp. far. ca.: de arthemisia. Arthemisia duplex quidem est herba, ambe tamen calefaciunt mediocriter et siccant. et ponantur in calefaciendo quidem secunde. in siccando vero prime intense. vel secunde incipientes sunt quoque mediocriter subtilium partium.

Operationes.

A Dyas. Arthemisia virtutem habet acerrimam purgativam attenuantem calidam et leptinticam: B Elixatura eius causas mulieris mitigat. menstruis impetrat. secundinas excludit. mortuos infantes in utero deponit. constrictiones matricis resolvit. omnes tumores spargit. accepta calculos frangit. urinam provocat: herba ipsa tunsa et in umbilico posita menstruis imperat: C Succus eius mirre mixtus et matrici suppositus omnia similiter facere novit. D Coma eius sicca bibita. ℥ iij. stericas causas componit E Si quis iter faciens eum secum portaverit non sentiet itineris laborem.

F Fugat etiam demonia in domo posita. Prohibet etiam maledicamenta et avertit oculos malorum. G Item ipsa tunsa cum axungia & superposita pedum dolorem ex itinere tollit. In pulvere redacta: et cum aqua vel mulsa potui data intestinorum dolorem tollit. H Arthemisia que tagetes vocatur facit ad vesice dolorem & stranguiriam succo dato ex vino. ʒ. ij. I Febricitanti ex aqua ciatis duas potui datur. K Succus tunsa cum axungia et aceto coxarum dolori medicatur ligata usque in tercium diem. L Ut infantem hilarem facias incende & suffumigabis: & omnes incursiones malorum avertet. & hilariorem faciet infantem: nervorum dolorem et tumorem trita cum oleo bene subacta mirifice sanat. M Dolore pedum graviter vexatis radicem eius da cum melle manducare & ita sanabitur ut vix credi posset eam tantam virtutem habere. N Succo eius cum oleo rosarum febriens perunctus curatur ea: Hanc herbam si cofricaveris lasaris odorem habet. O Galienus. Ambe species arthemisie conveniunt lapidibus in renibus existentibus et ad calefactiones et extractiones secundarum.

Ca. xl.

Aristologia rotunda. Ysidorus. Aristologia dicitur eo quod mulieribus fetis optima esse comprobetur. Nam post partum supersessa, matricem beneficio vaporis expurgat: Huius genera sunt duo. Una dicitur rotunda eo quod radicem habeat rotundam. Altera vero longam habet cum ramis & folijs longioribus Quin etiam dactilinam vocant, eo quod radice sit robore digitali & longa. Pli. li. xxv: Aristologie nomen inter nobilissimas herbas gravide dedisse videntur quoniam esset aristerecuses: Nostri materne vocant. Et quatuor eius genera servant. unum tuberibus radicum rotundis folijs inter malvam & hederam nigrioribus ac mollioribus Alterum: mascula radice: quatuor digitorum longitudine. baculi crassitudine: Tercium vero longissime tenuitatis vitis novelle cui sit precipua vis omnes colore buxeo caulibus parvis flore purpureo: Platearius. Aristologia utraque calida in primo

gradu. et sicca in secundo. Rotunda magis competit medicine Et radix magis ꝙ folia. Radix colligitur in hyeme ante productionem florum. Habet autem virtutem dissoluendi consumendi ꝛ expellendi venenum possunt autem per bienniũ seruari. Serapion libro aggregatoris. ca. acarug. i. aristologia. Eius sunt due species. masculus ꝛ femina. Et longa est masculus ꝛ rotunda femina. Rotũda vero duas habet species. Una habet folia similia scissos quasi rotunda odorifera. mollia ꝛ lenia. ꝛ habet ramulos oblõgos egredientes ab vna radice ꝛ florem hñs album interius rubeum fetidi odoris et nullius vtilitatis. ꝛ habet radicem rotundam similem rape. sed longa habet folia longiora ꝙ rotunda. et virgas subtiles longas circiter palmi mensuram. Flos eius est coloris purpurei ꝛ odoris fetidi. qui est in sua operatione similis flori herbe que dicitur actu. Et habet radices in longitudine vnius palmi ꝛ plus ꝛ in grossitudine digiti. ꝛ quod est inter radices est simile ligno bussi et odor eius est pinguis. Et est aristologia longa. Est ꝛ alia species rotunde que virgas subtiles habet. super quas sunt multa folia rotunda similia folijs semper viue minoris. ꝛ flos eius est similis flori rute. et radix eius est longa subtilis super quam est cortex grossus boni odoris qua Apotecarij vtunẽ in confectionibus vngentorum ꝛ electuariorum. Auerrois. libro Colliget. capitulo de Aristologia Ambe species eius calide sunt ꝛ sicce in. ij. gradu.

Operationes.

A Aristologia rotunda valet contra asma humida due partes pulueris aristologie. ꝛ dimidia gentiane conficiantẽ cũ melle ꝛ tale electuarium detur. B Contra epilentiam aristologie rotunde euforbij. castorei. sulphuris viui. fiat decoctio in oleo petroleo vel mustellino vel saltem communi ꝛ inungatur spina a collo inferius C Ipse etiam puluis confectus in aceto scabiem ꝛ saniem curat. D Cõtra venenum ꝛ morsum venenatorum animalium detur puluis eius cum succo mente vel vino. E Puluis eius mortuam carnem corrodit siue sit in vulnere siue in fistula. formetẽ licinium secũdum profunditatẽ eius ꝛ melle iniunctũ aspergatur puluere aristologie et inmittatur F Ad expellendum fetum siue viuum siue mortuum coquatur radix in vino ꝛ oleo ꝛ fiat fomentum. G Diascorides. Morsibus venenatis aut potionibus venenatis cum vĩo aristologie ro. ʒ. j. data medetur. ꝛ imposita id etiam prestat. H Secundinas deponit. Aborsum facit bibita cum pipe et mirra pessario adhita Similem effectum habꝫ longa sicut rotunda I Sed rotũda plus asmaticis confert ꝛ subglutionibus ꝛ frigoribus ꝛ pleureticis cum aqua bibita singulariter medetẽ. K Infixa corpori euocat vulneribus sordiciem et putredinem tollit. alta vulnera replet. L Mellis et yris illirice mixta gingiuas et dentes a putredine purgat. M Dyascorides. Uirtus est om̃ibus speciebus eius ca. ꝛ feruens. faciũt deniqꝫ ad putredines. ꝛ purgamenta ossium despuenda Et ad frigidas febres. et solitam in feminis purgationem prouocat. potui data. ʒ. j. vel cathaplasmatibus imposita. N Ad vsum tamen medicine aptior ẽ ro. gustu amara. hec enim in emplastris missa caua vulnera replet. O Facit ꝛ ad viperatum morsum Et ad alia venena extrinsecus posita et dolorem de vẽtositate pingui ꝛ idigesta curat et adiuuat P Etiam asmaticos cum aqua bibita Ad reuma ꝛ spasmata super omne medicamen vtilis est. Q Frigore exustos in oleo vel axungia porcina cocta calefacit. R Cancrinomata que in narib⁹ nascuntur cum cipero ꝛ dragontea semina cum melle trita. et in naribus semel et iterum vel tercio imposita perfecte sanat

S In febribus acerrimis Aristologiã siccam suffumiga fugatq demonia. Et hilariorem facit infantem suffumigata:
T Radix eius purgat fistulam ꝛ ad sanitatē pducit. Et podagricis cũ aq̄ dat
V Galie. Aristologia dolores q̄ ꝓpter opilatõez vl' aliq̄ grossiciē spiritus indigesti rotunda sanat magis q̄ longa: ꝛ stimulos educit. ꝛ putrefactionem sanat.
X Et sordida mundificat vlcera. ꝛ dẽtes ꝛ gingiuas clarificat. Adiuuat autē asmaticos: ꝛ singultiantes. Et epilẽticos ꝛ podagricos cum aqua bibita. Y
Sed ꝛ rupturis. ꝛ conquassationibus super aliquod aliud farmacum idonea est:

Ca. xlj.

Aristologia longa. Dyascorides. capl'o de aristologia. Aristologia dicit̃ a grecis fetalogos ꝛ apiston Cuius tria sunt genera. Longa rotunda ꝛ clematitis. Longa masculus est. que et dactilis dicitur folia habens oblonga ꝛ virgellas tenues longitudine duoꝝ palmorum. florem purpureum ꝑfert. Radix est illi robore digitali ꝛ odoris boni. Rotunda de qua sup̄ dictum est appellatur femina. folia habẽs edere similia. odorata cum viscitudine obrotunda et mollia et lenia tactu. multas virgas habens ex vna radice oblongas florem album ꝛ rotundum habet. in medio florem croceū sed est inutilis. Radix est illi rotũda ꝛ odore non iocunda gusta tamen bramosa de illa in precedenti capittulo dicta. Illa q̄ dicitur clematitis: virgas habet tenues ꝛ longas. folia rotunda et florem similē rute. Radicem oblongam ꝛ tenuem. corium habentem grossum ꝛ odoratum quã pigmentarij ad confectionem oleoꝝ miscent. ꝛ reliquis medicaminibus sicut rotundam. Gali. vj. sim. far. ca. de aristologia inquit. Aristologia longa est subtilium parcium q̄ rotunda. non tamen ipsa inutilis est imo est abstersiue et calefactiue virtutis. ꝛ minus quidem q̄ rotunda abstergit: ꝛ euaporat. calefacit autem non minus. sed forte magis: Unde in quibus opus est mediocriter abstergere longa est melior. sicut in vlcerum incarnationibus. In quibus vero volumus grossū humorem fortius subtiliare rotũde ẽ op⁹

Operationes

A Auicenna. Aristologia duplex est: Quedam est longa. quedam rotunda. Opationes rotunde in p̄cedenti capl'o dictu. Sed longa in nascentijs ꝛ vlcerib⁹ dignior est: quia calidior ꝛ magis abstersiua: B Mundificat quoq pectus ꝛ pulmonem ꝛ cõfert dolori lateris cum aq̄ bibita C Mũdifícat etiã vlcera sordida: ꝛ excoriatõi generat carnẽ ꝓpe

longa. D Prohibet fraudem vlcerum putridorum. Confert etiam puncture scorpionis et ad multa proficit E Plateariꝰ. Aristologia vtraque calida in primo gradu et sicca in secundo. Rotunda magis competit medicine: et radix magis quam folia. De quo in precedenti ca. dictum est.

Ca. xlij.

Arbor glandis. Sera. li. aggrega. ca. hussos auc. galie. Sapor omnium parcium huius arboris est stipticus et maxime corticis medij inter exteriorem corticem et lignum. Et similiter pellicula que est inter fructum et corticem suum et nominatur gest et abulos. Et fructus quidem fructus est que infrigidat infrigidatione pauca. et possibile quod fit in hoc sicut medicine tepide primi gradus et desiccat. Dyascorides ca. de arbore glandium. Arbor glandis est totaliter stiptica et id in quo est maior stipticitas est pellicula que est inter corticem exteriorem et lignum: et similiter pellicula que est inter fructum et corticem. Plinius. li. xiij. Arbor glandis siue quercus in alto mari nascitur quercus et abies cubitali altitudine et ramis eorum adheret conche. Quercu etiam tingi lanas tradunt. Glosa super Ysaiam. Quercu ariditate concussa defluunt folia. Unde propheta Judeis. Eritis inquit velut quercus defluentibus folijs. Et iterum Basan habet glandiferas quercus que non hominum sed porcorum est cibus. Unde iuxta prophetam Dies domini veniet super quercu basan. Palladius. Arbor glandis siue quercus dicitur quasi quernus. putredine enim difficile cedit in sicco seruata. Ysido. Quercus siue arbor glandis est arbor multum annosa. Sicut legitur de quercu mambre: sub qua habitauit abraham: que fertur vsque ad constantini regis imperium per multa secula perdurasse

Operationes.

A Dyascorides. Cinis quercus cum oleo mixtus et inunctus mouet sudores. Hoc et ceteri prestant cineres. sed magis quercinus. Lixiuia quoque ex cinere quercꝰ ad vsum medicine efficacissima est hominibus et pecoribus. que tensione pulmonis vexantur. et quibus aliqua venenata res obsistit. Bibita namque statim salutem affert. B Utilis etiam est vulneribus humectis et in fistulis. C Et vulnera difficilia ad sanandum et callosa longis temporibus sordida. D Cottidie itaque lauanda sunt. et sic apto medicamine sananda. quia virtus lixiuie non sanat. sed ad sanitatem disponit vulnera. E Se. au. gal. Curat nimium fluxum sanguinis menstruorum et sputum sanguinis Et conuenit vlceribus intestinorum et fluxui ventris. F Et idem Et ego quidem conglutinaui vulnus in quodam quod factum fuit cum ense. G Cum folio glandis postquam triui in petra et posui super vulnus in circuitu eius H Et vniuersaliter fructus eius est similis huius virtutis J Et aliquando administratur in apostematibus calidis in principio eorum et in augmento

Ca.xliij.

Arbor vel lignum vite paradisi

Operationes.

A Hanc naturaliter habet virtutem, vt qui ex eius fructu comederet ꝑpetua soliditate firmaretur. & btã immortalitate vestiretur: nulla infirmitate vel anxietate vel senij lassitudine vel imbecillitate fatigaret. B Augustinus sup Genesim. Arbor quidem vel lignum scientie boni vel mali erat corporale sicut arbores alie in paradiso terre sunt nec cibo erat noxium. Sed dictum est lignum scientie cognoscendi bonum & malum quia post prohibitionẽ erat in illo futura trãsgressio: qua homo experiẽdo disceret qd inter obedientie bonũ & inobediẽtie malum interesset. C Jeronimus super Leuiticum. xxvij. facies (inquit dñs) altare de lignis sethim: &c. Ecce altaris ligna que de lignis paradisi sunt igne vicino non cremãtur sed puriora reddunt. Nec mirum cum etiam amithon genus ligni quanto plus arserit tanto mundius inueniatur. D Glosa sup terciũ Regum decimo: Tina ligna imputribilia sunt et spinosa in similitudinẽ albe spine rotunda quoqꝫ sunt & candida: Ex eis fctã sunt fultra. s. ad fortitudinẽ templi sustentacula & oĩm musicaꝝ instrumenta:

Ca.xliiij.

Abies dicta eo ꝙ pre ceteris arboribus longe abeat. et in excelsum ꝓmineat. Huius natura est expers terreni humoris ac ꝑinde abilis habetur & leuis: Est autẽ sine nodo. Et de hac fiũt naues: hanc propter candorem gallicam vocant quidam.

Operationes.

A Palladius. libro. xij. Abies quam vocãt gallicam vtilis est materiam. que nisi perpluatur. est leuis rigida et in operibus siccis perhenne durabilis:

B Glosa sup. Ezechie. xxvij. Ex abieti bus tabulata ceduntur. quibus nauis te xitur ꝓpter leuitatem. iuncturasqꝫ tabula rum mollibus inuicem sese tenentium atqꝫ mordentium. C Ex li. de natura reꝝ. Abies arbor est leuis ⁊ absqꝫ nodositate q̄ difficilime cedit putredini vermibus autem nunq̄. D Plinius. li. xij. Abi etis vmbra sicut in glandium quaecunqꝫ attigerit est venenum. E Abieti et pino si quis detraxerit corticez sole thau rum vel geminas transeunte cum germi nat statim moriuntur.

Ca. xlv.

Armoniacum. Serapiō. li. aggre. capitulo Vasac. auctoritate dias coridis. Armoniacum est gummi plante siluestris similis plāte galbani in figura sua. Et nascitur in terra dicta are gemonis ⁊ est in partibus codi. Hec her ba grece dicitur asios cuius radix vlnera tur. ⁊ egreditur lacrimus qui colligitur ⁊ seruatur. sed aliquando de ipso cadit su per terram. quare admiscetur cum eo ter ra ⁊ lapilli ⁊ alie sordes sed melius ex eo ē habens odorem bonum in quo non sunt lapides nec ligna. ⁊ tendēs ad albedinez cuius fractiones sunt similes fructus oli bani. ⁊ est purum sine sorde. et odor eius vergit ad odorem castorei. ⁊ sapor eius est amarus. ⁊ habet in se pinguedinem ⁊ splendorem cum soliditate. ⁊ illud quod est huiusmodi dicitur carnissima sed illō quod continet terram ⁊ lapillos nomina tur chironia. Et defertur de terra que dr̄ monacon et est succus plante similis plā te galbani.

Operationes.

A Paulus ca. de armoniaco valet cō tra tussim antiquam ⁊ humidam ⁊ asma ex grosso ⁊ viscoso flegmate in gutture. B Pillule armoniaci accipiunt̄ ī ouo sorbili vel distemperentur in melle ⁊ den tur. vel fiunt pillule ex eo ⁊ melle. dent̄ ta men prius pectore mollificato cum dyal tea ⁊ alijs. C Cōtra scrofulas in pri cipio accipe armoniacum. sal gēma. nitꝝ succum marubij ceram ⁊ resolue armoni acum cum aceto ⁊ dimitte per noctem et postea resolue cum cera ⁊ alijs rebus ⁊ in unge. D Contra lumbricos det̄ ar moniacum cum succo absinthij ⁊ resolue ipsum in aceto et fiat emplastrum in vm bilico. E Ut dentes cadant accipe armoniacum ⁊ succum iusquiami ⁊ inun ge dētes ⁊ cadant F Auerrois q̄nto colliget. ca. de armoniaco ca. est in. iij. et sicca in primo.

Ca. xlvj.

Asa fetida: Sciendum quod asa ē gūmi quoddā qđ vocat̃ asa: et huius quedam est odorifera: quedā fetida: Et dicit̃ odorifera qꝛ ꝑuum habꝫ fetorem vel ꝑuū odorē: Et dr̃ fetida quia ꝑ excellentiam habet fetorē. Et est gūmi herbe annuiden: ⁊ est hñs vehementem igneitatem: sed asa odorifera fit ex succo ipius herbe hñs aliq̃lē odorē herbe p̃dicte Sera. li. aggre: ca. Anuiden. Anuidē: i. planta cuius gummi est alihit. i. asa fetida. radix eius dr̃ maharoch. plāta eius habet stipitem q̇ dr̃ mastatel ⁊ est similis ferule. ⁊ folia eius sunt similia folijs apij ⁊ semen eius latum: Gal. viij: sim: far. ca. de silfio: substantia eius est aerea ⁊ v̓tus gummi eius quod est asa ⁊ virtus ramoꝝ ⁊ radicum et floris eius est que calefacit calefactione forti ⁊ est ca. ⁊ sic. in. iij. g̃du ⁊ illud quod est de ipo maioris saporis ē gummi: et ipā planta est calidior ⁊ subtilior aliarum plantarum omnium. Et propter hoc est magis resolutiua: ⁊ ita lac aliarum arborum omnium. et est in fine caliditatis: et est substantie venenose: nisi qꝛ est plus in ea substantia ignea aerea: Et idem ſm aliam trāslationem silfij. calidissimus quidem opos quinimo folia et stipes ⁊ radix calefacit generose sunt autē ventosioris substantie oīa. ⁊ scđm hoc difficile digestibilia: extorsum tamen corpori apposita operatiora sunt. et maxime omnium opos attractiue sufficienter existens virtutis ⁊ cōsumere carnē: ⁊ destruere habet propter p̃dictam eius complexionem: Auicenna. li. ij: ca de asa. Asa est duarum spērum quarum vna est fetida ⁊ altera odorifera: non fortem habēs odorem. sed calidior earum est fetida. ⁊ ē herba vehementis igneitatis. in se tota ⁊ plurimum quidem huius speciei est cirmēse ⁊ est gumma almaroch. Est ca. in primo sic. in secundo

Operationes.

A Dyas. capitulo Silfium. i. asa fetida: Ui[...] eius radicis est temnantica. stomachum [in]flat. ructuationē ꝓuocat. indigestibilis est. ⁊ vesice contraria accepta: B [...]rotis nixa et imposita pustulas ⁊ scrofas [...]: C Oleo addito liuores corporis limpidat: D Oleo ciprino vel [...]ino addita sciaticis frigidum humorem siccat: in aceto cocta ⁊ cathaplasm[a]tibus imposita ani causas cōpescit: E Bibita venenis occurrit: eustomaca est F Et idem calasar Uino additū alopitias emendat. melius id agens si piper et acetum acceperit. suffusiones oculorum in inicō detergit. melle caligines oculorum limpidat. G Auicenna: Asa disrumpit ventositates: effugat eas propter resolutionem suam: et est cum hoc inflatiua et incidit et resoluit sanguinem congelatum in ventre. cōfert alopitie illinita cum aceto ⁊ pipere.

H Et quando administratur in cibariis facit bonum colorem Et abscindit verrucas que sunt vt claui. I Et cum inciduntur apostemata fraudulenta mortificantia membrorum si ponatur asa super ea confert. K Et est bona in cura duballet apparentium et occultorum confert empetigini quando bibitur cum aqua granatorum. Confert contritioni lacertorum. L Et confert dolori neruorum sicut tetano et paralisi si accipiatur ex ea aureus et misceatur secundum quod dicitur cum cera et deglutiatur aut si bibatur cum vino pipere et menta. M Serapion auc. dyasco. Radix huius arboris est desiccatiua difficilis digestionis. et est nociua vesice. quando miscetur cum ceroto resoluit scrofulas et exituras. N Et quando fit ex ea emplastrum cum oleo aufert liuorem qui fit sub oculo et quando coquitur in aceto et cortice granati et fit inde emplastrum curat emoroidas ani O Et quando bibitur cum tyriaca. est medicamen mortiferorum et venenorum. Et ipsa preparatur et comeditur. s. cum seminibus et sale et est bona stomacho. Et homines scindunt stipitem et radicem et egreditur inde lacrimus qui colligitur et siccatur Et est illud quod dicitur asa. P Et melior ex asa est illa que vergit ad rubedinem. et est clara similis mirre habens bonum odorem non similem odori porri nec odorem horribilem subito et quando teritur et infunditur cito resoluitur Et quando tenetur in ore prouocat saliuam cito fortius autem quod in tota hac planta est. est gummi et post illud est folium. et post illud est stipes. gummi autem est acutum inflatiuum quod quando miscetur cum aceto vino et pipere et ponitur super alopitiam curat eam. Alia autem que dicit serapion sunt hic posita secundum mentem dyas. galie. et auicen. quare pro nunc transeo.

Ca. xlvij.

Haselwurtz

Asarum. Ysidorus. Asarum nascitur in vmbrosis montibus. herba floribus casie similibus Inestque flos iuxta radicem purpureus in quo semen continetur vuarum simile. radicibus pluribus ac tenuissimis et bene redolentibus. et est virtute similis nardo. Dyascorides. Asarus est quam multi nardum agrestam appellant habet folia edere similia tenuia et rotunda florem inter folia iuxta radicem purpurei coloris in similitudine Jusquiami. semen vero simile vuis. habet et radices plurimas tenues atque nodosas et geniculosas. similes agresti. i. gramini odore suaues ac linguam mordentes cum feruore sufficienti. Auicenna. Asarum est herba habens semina plurima cuius radicum nodus est tortus et assimilatur piperi boni odoris linguam mordicantis.

habet florem inter folia apud radicē suā cuius color est purpureus simil' flore iusquiami. Radix eius est magis iuuans q̄ aliquid qd̄ in eo fit. Et eius virtus ē vtus acori vel eo fortior. Et eo melius est quod subtilis odoris est. Nam calidū est ꝛ siccū in. iij. ḡdu. Et dr̄ q̄ siccitas eius est maior caliditate ip̄ius: Pli. li. xxvij: Asarum est herba hñs folia edere similia. ramos longos. radices numerosas. tenues. odoratiuas: flos eius aureus. graue semine serrulatum. Nascit̄ in montibus.

Operationes

A Cōtra serpentū ictus. valet nō solū mō sed etiam linitū. B Plini: xxj: li. Asar esse salutare Jecoris tradit̄ vicijs: Axungia sumptum in emina mulsi mirti aluū purgat ellebori mō ydropicis q̄z ꝓdest ac p̄cordijs vulsis ꝛ morbo regio. in musco si addas facit vinū vrinis eiciēdis Cū folia mittit in vmbra effodit̄ atq̄z siccatur. C Aui. Asar apit ꝛ sedat oēs dolores extrinsecus ꝓpe q̄z infusio eius. et subtiliat ꝛ resoluit mēbraq̄z frigida calefacit. D Cōfert etiam sciatice ac dolori auriū antiquo ꝛ ꝓpe ip̄ius infusis. E Confert iteȝ grossitudini cornee et opilatōi epatis Eiusq̄z duriciei splenes vesicam et renes. Prouocat eiusq̄z potio sicut elleborus albus in purgatōe vētris cum aqua mellis soluit F Jo. mesue Melius est q̄ ei misceat̄ ad solutionem faciendam est aqua casei cum spica ꝛ aqua mellis. Et quidā infundūt aliquid ex eo in musco. ꝛ ꝯseruatur in vase ꝑ tres mēses Et est illud vinū medicina ad idropisim ꝛ splenem G Substinet aūt asar decoctione ꝛ ꝯtritione rem mediocrem ꝛ elaboratio in cōtritōe eius facit ip̄m magis ꝓuocatiuū q̄ solutiuū: H Et est ex rebus facientibus vomitum Et educit ꝑ ventrem Et est ꝓuocatiuū vrine. ꝛ educit coleram et flegma. Et est ex rebus bonis: Jn quibus est spes iuuamentorū ad opilationem epatis ꝛ splenis ꝛ duriciem eorum. ꝛ morbos opilationū sicut est idropisis ꝛ icteritia ꝛ duricies splenis. et ꝓpe vinum infusionis eius quod diximus: I Et confert iuuamētum magnum febribus opilationū. et febribus antiquis ꝛ inungitur dorsum ꝛ spina ex oleo ip̄ius cum landano ꝛ facit sudare K Et cōfert opilationi febrium ꝛ prouocat vrinā Et in spermate augmentum facit Dosis eius infusi potio est ab aureis. ij. vsq̄z ad ℥. iiij. ꝛ pulueris ei⁹. ℥. j. vsq̄z ad aureos. ij:

musto gr. 96 Vind.

Ca. xlviij.

Astragulos vl' astragallos herba est que folia habet longa cum incisuris multis. obliqua circa radicē caules tres aut quatuor. florem iacincti: radices villosas implicatas rubeas prēduras hȝ Nascit̄ in petrosis ꝛ aspris locis

Gal. vj. sim. far. ca; Astragulus siue ficus terre siue glādula fruticulosus est hn̄s radices stipticas; q̄ ꝓpter ex desiccātibus est

Operationes.

A Gal. Nō debiliter cicatrizat vulnera vetera. B Et ventrē fluentē strin git si q̄s radicē eius coquēs in vino bibat Nascit̄ āt pl'ima h̄ herba ī venete arabie

Ca. xlix.

Spergula. i. herba minuta habēs folia stipitē nodosum ⁊ in quolibꝫ nodo folia in giro posita qnqꝫ vel sex vel septē ordinata admodū stelle sicut herba q̄ dr̄ rubea vl' sicut alguascen. ⁊ ab eisdē nodis ꝓcedūt alij rami sil'i mō facti. cū nodis ⁊ folijs vt̄s in figura cū floribus ꝑuis albis sicut flores oliuaꝝ: Est eñ ca. ⁊ sic. complexionis.

Operationes.

A Oēm duriciē ⁊ aꝑata dura r̄soluēs ē. B Qñ fit empl'in cū ea hūida ꝓfert apostematibus ⁊ resoluit exteriora aꝑata.

Ca. l.

Triplex. Sera. li. aggre. capi. araf Auctoritate diascoridis araf id ē atriplex Olus est de genere dupli ci ortiuū et agreste fri. est. sed domestica multo frigidior est agresti. Galienus. vj sim. far. ca; andrafasis. Andrafasis siue atriplex siue crisolocanna fri: ⁊ hu. virtu tis est humida quidem in: secundo ḡdu: a medijs fri. in primo quam quidem tepi dam dicebant esse qualitatem qualis et rosis nostris damus. nisi quia non est ꝑti ceps stipticitatis. sed ē aquosa ⁊ minime terrestris. sicut malua. sed secundum ven trem facile transit sicut illa ꝓpter visco sitatem. omnino autem modicum quod diaforeticum est ei. sunt etiam ⁊ ortulane tam malua q̄ꝫ antradasis multo humidi ores ⁊ frigidiores agrestibus.

Operationes.

A Dyascorides: Andrafasis: i. atriplex cathaplasmatibus adhibita cruda et cocta papulis imposita medet̃ B Semen eorum cum mulsa bibitum ictericos curat. Eius virtus est leptintica. cum polenta cathaplasmatibus adhibita et imposita dolorem capitis tollit C Tumoribus oculorum necesse adhibetur et fatigationem stomachi imposita tollit: D Semen eius nefreticis medetur Et folia eius contusa ⁊ imposita ignem sacrum compescunt. E Folia eius comesta dolores vesice amputant F Similiter ⁊ reuma stomachi ⁊ ventris prohibet comestum febres acutas extinguit. G Et lumbricos rotundos educit Sanguinem reicientibus prodest. Dissintericis comestum auxiliat̃. H Cathaplasmatibus oculorum vtiliter adhibetur. Reumatismum intestinorum si adhibetur cõpescit dolores matricis suppositum mitigat. I Serapion auctoritate Rasis Semen eius facit vomere fortiter. Et vidi hominẽ qui bibit ex eo ʒ. ij. ⁊ assellauit vsq; ad debilitatẽ magnam. K Gal' Atriplex domestica multo frigidior est agresti qua propter ⁊ flegmonibus etiam frigidis incipientibus quidem ⁊ crescentibus ac mollibus adhuc et quasi feruentibus ortulana. eis vero que in statu ⁊ declinatione ⁊ indurescentibus ⁊ frigescentibus agrestis sunt conuenientiores Fructus autẽ eius abstersiue virtutis est. Vñ ⁊ ad ictericos et opilatione epatis vtilis existit. L Almansor tractatu tercio. ca. de atriplice. Atriplices frigide sunt ⁊ humide. que ventrem molliificãtes bene nutriunt. Ictericis quoq; et calidum habentibus epar beneficium prestant.

Ca. lj.

Auellana Inda similat̃ siue est simillima nuci muscate: nisi quia ps vna est aliq̃liter acutior: ⁊ alia est plana ita q̃ possit stare recta sicut calculus q̃ in ludo dr̃ pedes. in ceteris intus ⁊ extra nuci muscate similis est sine odore et sine sapore nascit̃ inclusa in quadam lanugine simili folliculo serici. multociẽs defertur inter alias species maxime cũ cinamomo a casu. ⁊ ego vidi ipm̃ in suo folliculo. est stipticũ valde: et equipat̃ sandalis in frigiditate. Sera. li: agg re. ca. faufel. i. auellana inda Est em̃ arbor faufel sicut arbor netegel ⁊ emittit cannulas in qbus nascit̃ faufel sicut dactili. Et ista herba non est in terris arabũ. Et idẽm auc. ysaac ben aram faufel est auellana indica. ⁊ est frcũs simil' nuci muscate in q̃litate ⁊ colore suo ⁊ sunt in ea ruge. ⁊ in sapore eius est parũ caliditatis cum pauca amaritudine. ⁊ defert̃ ex sini ⁊ est frigida ⁊ fortiter stiptica:

Operationes.

A Sera. fortificat mēbra et v̄tus eius est sicut virtus sandali rubei. ⁊ ꝯfert apostematibus calidis q̄ qñ non inuenit̄ ponit̄ pro eo ex sandalo rubeo. et medietas ponderis ex coriandro recenti B Est eñ fortiter stipticum: ⁊ fortificat mēbra. C Et est bonū doloribus dencium. confirmat dentes cōmotas. ⁊ gingiuas sua stipticitate. et reprimit caliditatem oculi qñ fit ex eo cohol aut emplin:

Ca. lij.

Auena. Plinius: ca. de Auena siue vt greci egilops: Herba est q̄ crescit in segetibus cum folijs tritico similibus simplicibus quidem sed hirsutis cum tenui calamo. habenti in summitate tribus tegminibus ambitum ex quibus ariste similes capillis extant. Sera. li. aggre: ca. kusir. auc. dyasco. Cusir siue causir vl' dolara. i. auena Est herba cuius folia sunt similia folijs frumēti. nisi quia sunt molliora. ⁊ in summitate calami eiꝰ est semen duabus vel tribus tunicis vestitum ex quibus exeunt ariste similes capillis in subtilitate:

Operationes.

A Galie. vj. sim: far: capit: de egilops Sapor eius est acutus parum ⁊ acris Et virtus eius est dyaforetica: sicq̧ resoluit apostemata dura: B Et confert fistulis que fiunt iuxta oculuꝫ: que egilope vocantur: C Et quādo fit cū ea emplastrum cum farina curat scabiem et resoluit apostemata dura. Est autē vtcūq̧ stipticitatem habens vt ⁊ diarrijs que secundum ventrem ꝯferat. D Et ideꝫ libro primo de cibis: ca: de auena Auena est cibus subiugalium non hominū. nisi forte alicubi famescentes extreme cogantur ex hoc semine panem facere: Extra famem autem per aquam elixum comedit̄ cum vino dulci: aut melle ꝯsimiliter cyse Caliditate autem sufficiente participat consimiliter illi q̄tuis nō similiter illi durum existens. propter quod alimentū minus exhibet corpori. Et aliter auteꝫ in delectabilis est. quia ex ipso fit panis nō tamen retentiuus ventris aut ꝓuocatiuus vt ꝑus sed in medium secundū hoc ordinatus est. E Sera. Mollit duricies Et ideo ad egilopas farina eius cathaplasmatibus cōmixta congrue facit: F Item eius succus seruatus admixtꝰ farine sextarij in paniculos redigitur. et iterum resoluitur aqua in succi qualitatē quoniam vsus eius est necessarius. vires aūt habet leniter ⁊ efficaciter relaxantes Et ad omnes tumores facientes:

Ca.liij.

Auricula muris. Auicēna. Auricula muris est herba virtuti herbe q̄ vitrum abstergit similis. Et hoc nomē absolutum est duabus herbis quarum vna est quam nominat Galienus habens malue odorem: ⁊ nō hn̄s duriciam: Alteram quā nominauit diascorides estimans ꝙ sit similis volubili: nisi ꝙ habet folia minora compata ad ip̄m. Et est herba expansa sup faciē terre: ꝑuas stipites habens, domestica bona sine odore: nec habens saporē fortē. flores azulinos hn̄s huius semen assimulatur semini coriādri Et yrundines ex ipso edunt: Est autē calida ⁊ proprie cuius origo nō est aque propinqua. Iuuamētum eius est (vt ait musaiach) iuuamentum absinthij. et est res q̄ non est mōstrata simul in duabus plantis Que nota est ex eis (teste galieno) fri: est ⁊ hu. in gradu pmo. Altera vero est ex summa medicinaꝝ calidaꝝ. In prima vo est stipticitas Altera est desiccatiua rubificatiua.

Operationes.

A Galie. Spinas ⁊ surculos extrahit ⁊ plagas adherere facit Cōfert epilentie bibita Torture q̄z sternutatōe facta ex ea Et eius sternutatio cerebꝛ mūdificat.
B Succus eius curat oculoꝝ caligīes Cōfert ydropicis ⁊ calculosis ⁊ epaticis
C Et herba ip̄a contusa. ⁊ sup vulnus imposita attrahit infixa corpi
D Galie. Succus istius herbe flegma purgat ꝓpter eandem causam.
E Et vniuersaliter loquendo siccatiuam habꝫ vtutē. quaꝓpter etiā vulnera solidat. Et putrescentibus confert.

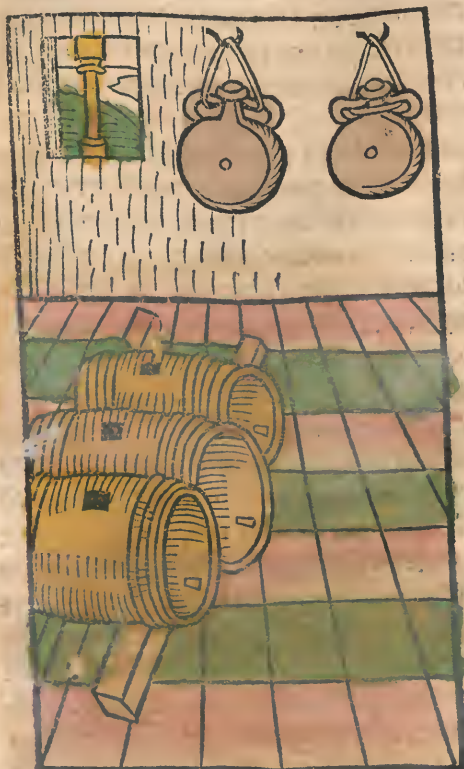

Ca.liiij.

Azedar. vel azedarach est arbor habens fructū similem nabach. ⁊ nominant eum Iudei mirabolanū. Et est arbor magna. fructus eius calida in scd̄o ⁊ sicca in fine pmi. Fructus eiꝰ fm plimū ē malꝰ stōacho. ⁊ fortasse iterficit.

Operationes.

A Flos eius aperit opilationē cerebri Radix eius cum vino interficit pediclos B Et auget capillos.

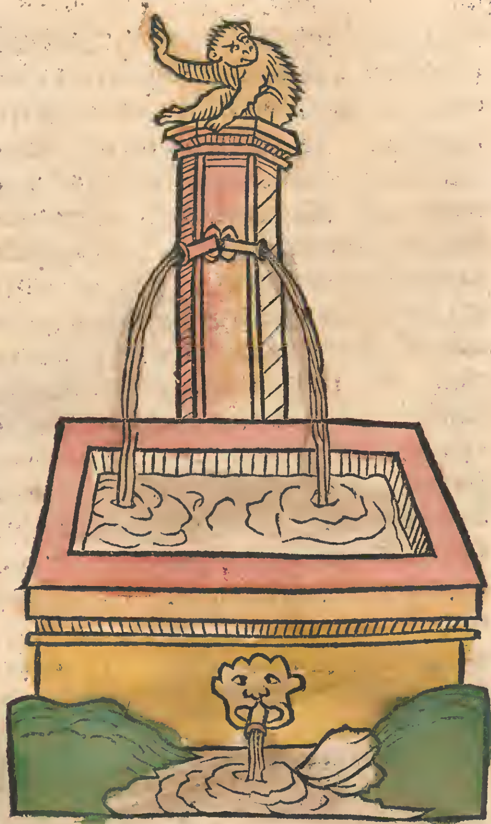

Ca. lv.

Acetū: Sera. li. aggre. ca: thal auc: galieni Substantia aceti est subtilis composita ex caliditate ⁊ frigiditate. nisi quia frigiditas est amplior in eo q̃ caliditas. Et desiccat in tercio g̃du prope finem quando fuerit antiquū. Et est nociuum neruis: Galienus: viij. sim. farmacarum. capittulo oxos secundum translationem grecam. Oxos. i. acetum mixte substantie existere. scilicet ca: ⁊ fri. Ambabus subtilibus partibus superat vero caliditatem frigiditas. siccatiuū vero sufficiēter est hoc farmacum. vt sit tercij gradus iam completi qn̄ est forte:

Operationes.

A Dyasco. Acetum infrigidat et stipticat. Et est bonum stomacho: ⁊ ꝓuocat appetitum ⁊ abscindit sanguinem a quocunq; menbro fluat. si bibatur aut fiat sessio in eo. B Et coquitur cum cibis ⁊ cōuenit cursibus superfluitatū ad ventrem C Et quando infunditur in eo lana non lota aut spongia curat apostēata in principio ipsorum: D Et restringit matricem egressam aut anum exeuntem: Et stringit gingiuam sanguinolentam E Et confert vlceribus fraudulentis ⁊ herisipile. ⁊ formice; et scabiei vlcerose: ⁊ impetigini: ⁊ emorroidibus et panaricon. Et abluuntur cum eo vlcera fraudulenta. F Et quando miscet cum pauco furfuris. ⁊ ponitur tepidum super podagram cōuenit: G Et qn̄ coquitur cum melle ⁊ linitur cum eo liuor qui fit sub ocl'o aufert eum H Et qn̄ infunditur spongia in aceto que prius fuerit infusa in oleo rosaꝝ ⁊ apponit fronti conuenit sode ex calore solis I Et fumus eius conuenit grauitati auditus. et tinitui aurium: K Et quando distillatur in aurem occidit vermes q̃ sunt ī ea L Et quando bibitur calid' confert accipientibus medicinas venenosas. M Et quādo bibitur cum sale obuiat nocumento toxici N Et quando bibitur eradicat sanguisugas que adheserint gutturi: Et conuenit tussi antique: Et quando bibitur calide ꝯuenit asmati O Et quando fit gargarismus cum eo abscindit cursus humorum venientium ad guttur. P Et conuenit squinantie ⁊ casui vuule: Et collutio oris cum eo ca. conuenit dolori dentiū. Q Paulus capittulo de aceto Fricatio eius cum sale circa volas manuum ⁊ pedum valet contra frenesim ⁊ litargiam

Ca. lvj.

Aqua. Ypocras in li. de aere et aq. Aqua que in altis locis siue pullulentis exurgit mõticulis aquarum optima ⁊ saluberrima saporata: talis vo multa vini permixtione indigẽs: est hieme calida, estate vero frigida. Similiter & ille q̃ profundiusculo exurgunt fonte quarum etiam melior ea que ab ortu solis ⁊ maxime estiuo tempe decurrit alba perspicua. atq; proculdubio est odorifera. que vero lenta est ⁊ grauis putrefactiua. Oportet añt te esse attentum circa v̾tutes aquarum. vtpute que diuerse in sapore et pondere sunt: de hac enĩ que turbidi. q biberint eorum vẽtres calidi ac tumidi fiunt.

Operationes

A Ypo. Corpa mac̄ cubiti spat'e tenues similiter facies q̃m maxime tamen ad splenem confluere cogitur. vnde malus sanguis procreatur illam non bibẽtes multa superhabundant cõmestione. B Esuries illis perseuerat atq; crescit. et sitis similiter: superiora ventriũ ⁊ media inflantur. quapropter catarticis fortius illis vtendum est. qui hac egritudine hieme ⁊ estate continent̃ accidit illis aqua citrina et intereunt. C Estate vero dissinteria lienteria lõga ⁊ quaterna laborãt. q̃ morbi naturam peruertunt ⁊ mutant. ⁊ in aq̃m cadunt citrinam ⁊ pereunt iuuenes illorũ pulmonis dolore: alijs quoq; passionibus eorum mentes perturbantibus affligũt. senes acuta fe: ⁊ ardenti ex ventrium constrictiõe accidente vexantur. Mulieribus apostemata de genere albi fleg̃tis innascuntur neq; concipiunt vel parturiunt. nisi cum magna difficultate atq; molestia. corpa eorum magna ⁊ grossa quanto plus in lõgitudine procedũtur tãto graciliora fiũt menstrua vero iuxta q̃ oportet fluun̄. pueri hernia viri causone cruriũq; vulneribus infestantur. Sed qui huiusmodi nature sunt his vitam impossibile est extẽdi sed intempestiua senecta p̃ripiunt̃. D Mulieres vero grauide vident̃. cum vo tempa partus adueniũt Uteri fetus inanes tumore relaxant̃ cuiusmodi passione detenta matrix quecunq; aque citrine coadunatione intumuerit laborat: ad hãc itaq; q̃ prediximus aq̃ pertinens est. et ea q̃ a calida terra surgit: aut frigido metallo vel ere siue argento vel auro siue sulphure aut alũie. E Aque pluuiales leues ⁊ soporate ac lucidissime sunt. nam sol quod subtilius atq; leuius in attrahẽdo assumit. Aque pluuiales cito putrẽt. malumq; exalant odorem. quare enim ex multis congregate sunt aquis Ideo leuius alijs putrescere solent ac mutari. F Aqua niualis vel glatialis omnis mala est postquam semel fuerit congelata nunquam in pristinam conuertetur naturam quicquit est saporitum ⁊ leue ⁊ clarum fuerit aut purum id totum gelu adueniẽte recessit. quod vero turbidum remansit.

G Et sic poteris pbare. si eni aquam in vase ad mensuraz positam sub gelu cō gelari dimiseris cumqz congelata fuerit in sole vl' in quolibet calido liquefactam remoueas eadem mensura multo minus inuenies esse similiter autem de gelu et niue. omnis aqua de niue et similibus peior est omni aqua: H Aqua frigida debet dari digesta materia. J Aui: quarto canone ca. de cura fe. in generali: Aqua frigida iuuat in digerendo. Aui. eodem libro: Aqua calida citius pgelat q̄ frigida: Auicenna pmo cānone doctrina secunda fen. secūda. summa prima ca. tercio Aqua frigida non debet dari si est humor crudus et grossus: Auicenna. de cura fe. in generali Aqua frigida digerit humorem colericum. Auicēna codē loco Aqua non nutrit. Auicenna pmo canōe fen. secunda: doctrina scda. ca. xvj: Sine aqua non potest esse complementum rei nutrite: K Auicēna eodem loco Aq̄ currens z discooperta est melior aq̄rum: Auicenna eodem li: Melior est aqua que super petras vadit q̄ que super lutum: Auicēna eodē libro. Quāto aqua magis longatur a suo principio tanto melior est Auicenna eodē loco Aqua que est estate frigida hieme calida est melior. Auicen: eodem loco. Aqua cocta minoris inflationis et velotioris descensioris. L Auicenna eodem loco. Aqua pluuialis et specialiter que in estate colligitur et cū sunt tonitrua est intra meliores aquas. Auicenna eodem loco. Aqua pluuialis impedit pectus z vocem. Auicenna eod loco. Aque puteorum deteriores aq̄ sunt Eodem loco. Quedam aque generant flegma. z quedam coleram Eodem loco Aqua paludum ad apostema splenis et ydropisim perducit. Eodem loco Aque non currentes quocūqz modo fuerint nocent stomacho: M Auicenna eodē loco. Aqua calida corrumpit digestionē z non tollit sitim illico. Eodem loco. Aq̄ multum calida iuuat in colica et splenis ventositate. Eodem loco. Aq̄ nō nutrit. Auicēna primo canone fen. pma: doctrina tercia. ca. iiij. N Aqua debet exhiberi materia existenti digesta et vtute forti: Galienus: vj. terapētice. ca. ij. Aq̄ tepida facit nauseam. Aui. pmo canone fen. tercia. doctrina secunda: ca. viij. aq̄ multum calida constringit cutim: O Galienus. vij. terapentice. ca. ij. aqua frigida nocet defectis. Galienus eodem loco: Aqua tepida mollit corpus. et humectat z delectat Galienus codez loco: Natans immoderate in aqua alūinosa constringit cutim z transpirationes intus cōstringit z si sunt fumose generat fe. Galienus. j. de ac. z mor. capi. j. Multi in frigida aqua balneati mortui sunt antequam domum venirent. Galienus codē libro: ca. iij. aqua frigida conueniens est colericis tempe sanitatis z tempe egritudinis z hoc si fuerint consueti corpi inconsueto nequaq̄ dare nisi pus venerit ad sanitatem: P Galienus. viij: tera: ca: iiij: Si timeas dare aquam frigidam corporibus colericis propter inconsuetudinez suadeo q non debeas dare: Q Auicenna primo canone. fen: ij: ca: xvj: doc: ij Terree aque splenem resoluūt. et non coire volentes adiuuant z aeree corruptōni complexionis vtiles existūt. Dyascorides ca. de aqua. Aquarum omniū natura frigida est z humida: Aqua que de lapide emanat leuior z limpidior est ventrem et vrinam procurat. R Aqua que de paludibus argilosis emanat grauior est aqua cocta salutem corporis operatur et multum medetur. Et quia in omibus infirmitatibus aqua est necessaria: Inter omnes aquas pluuialis optima est: et leuis et dulcis et facilime digeritur: Cito enim calefit. et cito infrigidatur. S De fontanis aqua eligitur illa que ad solis ortum tendit z meridiem et de montibus caluis exit. Hec enim ppinquat pluuiali: que vero contra occidentem currūt z septētrionem pessime sunt: aque petraz in vesica et renibus curant. et mulierem sterilē faciunt: z corpori torporē z rigorē

nimium. menstrua stringunt inhibentes egritudini sudorem prorumpe vel fluxū ventris vel nauseam. T Dias. ca. de aqua marina ſm translationem grecam Aqua marina virtutem habet viscidam ꝛ termanticam ꝛ cacostomaticū vētrem turbat. flegma deponit. V Colera vero facta ꝛ fomēto adhibita apostemata de alto educit. Duricies spargit. omibus dyaforesim prestat Nervoꝝ causas componit. Tumorem mām̄aꝝ compescit X Invenitur etiā aqua sulphurea alu minosa ꝛ ferrea que habent virtutem eaꝝ a quibus recipiunt denominationes.

Barba Jovis Semper viva

Hauswurtz Donderbart

Ca. lvij.

G Arba Jovis. Isidor. li. ethimolo. Barba iovis ipsa est sp viva. Sꝫ barba iovis ꝛ sticados citrinum idē est Vñ quidam ait. Barba Jovis sticados sed sp viva iovis barba. Platearius Barba iovis fri. in. iij. gradu sicca in. ij. Et dr̄ sp viva qꝛ sp viridis reperit̄ Itaqꝫ viridis multe efficatie est. Et in medicis poni debet. Exiccata vero nō. Virtutē habet infrigidandi ꝛ alterandi.

Operationes

A Plagelle in succo eius ꝛ aceto vl̄ agresti intincte valēt ꝯtra calefactionē epatis epytimate. B Cōtra dolorem in calida causa in pncipio valet ipa herba trita ꝛ supposita. C Cōtra apostemata calida valet ad materiei repcussionē. licꝫ postmodū obsit ꝯstipādo materiā. D Contra ignis vel aq̄ usturas. fit ungentū

ex succo eius eius et oleo roseo ac cera:
E Cōtra fluxum sanguinis e naribus quod fit ex ebulitione sanguinis in epate ac venis in iuuenibus, et in estate plagella in succo eius ac aqua rosaꝝ intingitur ac fronti ac timporibus et gutturi supponit.
F Actor Est autē barba iouis species minor acidule: G Macer Adiuuat auditus mire pellitqꝫ dolorem. Altera vero minor species est istius herbe Quā semꝑ viuaꝫ dicūt. qm̄ viret omī Tpe barba iouis vulgari more vocat: Esse refert ꝑdcē siℓem plinius istā Nec minus hanc predictis posse iuuare. ꝛc:

A Vñ in dinamidiis scribit galienus ca: de curis genitaliū valere ad impꝰgnā dum: B Et idem dicit eodem li: de epilētia. qꝫ barba siluana est centūneruia aquatica. et ponit simℓiter barba siluana in antidotario galieni minori. in quodā medicamine quod incipit medicamē ad concipiendum.

Ca. lviij.

wasserwegrich

Barba siluana est plantago aquatica. q̄ iuxta aq̄s nascit: cuius folia sunt oblonga in acutū tendentia erecta suꝑ aqꝫ similis foliis plantaginis nisi quia non sunt ei caste apparētes sicut plantagini; Centumnervia

Operationes.

waldesbart
frischeskraut

Ca. lix.

Granatblum

Balaustia est flos maligranati ca ducus quē dyas. vocat quitinū ca. de malogñato fri: est et sic. in. ij. g. Sera. li. aggre. ca. lulitiar. i. balaustia et ē flos malignati: et ex malisgranatis. q̄daꝫ sunt domestica: quedam siluestria. sꝫ flos siluestris dr̄ balaustia quaꝝ quedaꝫ inuenitur alba quedam purpurea: et quedam rosacea. Auicenna li. ij. ca. de balaustia. Balaustia flos est granati siluestris persici aut egiptij: Et ipa quidē qñqꝫ est rubea qñqꝫ alba. et qñqꝫ rosea. Et succi eius natura est sicut succi barbe hircine: frigida est in fine primi gradus sicca in scdo.

Galienus.vj.sim.far.ca: balaustiū. Balaustium est flos maligranati silvestris. qualis domestico vicinus vehemēter āt stipticat gustum nec non desiccatiue ⁊ stiptice virtutis est. palam quoqꝫ ꝙ est grossarum parcium si recolamus dicta in quarto horum monumentorum: cum ostentatabamus omne stipticum terrestre esse et frigidum. Nullius autem alterius saporis habꝫ indiciū Et ideo ponet vtiqꝫ hoc aliquis siccare et infrigidare non debiliter. siquidem non male ostendebat̄ a nobis in q̄rto hoꝝ monumentoꝝ inesse stipticitatem terrestribus et frigidis corporibus. deinde ⁊ ap̄parētia testaut̄. Etenim si paratritōibus et alijs vlceribus id apponas citius quidem videbis ad cicatricem procedere. hinc est em̄ ꝙ in emittentibus sanguinem ⁊ dissinterijs adhuc in fluxibus qui in ventre et matrice non est aliquis medicoꝝ scribentium curatiuum negotium cui nō vtatur hoc farmaco:

Operationes.

A Sera. Balaustia incarnat ⁊ strigit ⁊ curat tenasmonem. Et consolidat vlcera intestinorum. Et confert sputo sanguinis ⁊ fluxui intestinorum. Et ꝯfert ad omnia ad q̄ cōfert ypoq̄stidos. B Avicenna Balaustia est cōglutinatiua. ⁊ retinꝫ om̄em fluxum sanguinis ⁊ generat melācoliam: C Et est bona gingiue sanguinolente. Et ꝯsolidat plagas ⁊ vlcera antiqua. et alhocoꝛ et ꝑcussionem puluerizata desup̄ D Et firmos efficit dētes motos: E Et prohibet fluxum sanguinis. Et stringit fluxum intestinoꝝ Et fluxum matricis sanguinem Loco eiꝰ ponitur coꝛtex glandinis. ⁊ caput ḡnati.

Ca.lx.

Balsamus. Dyascoꝛides ca: de balsamo Balsamus arboꝛ est similis licij: ⁊ in eodem statu aut piracanton: folia habet similia rute sed paulo albioꝛa ꝙ semp̄ viridia existentia. floꝛes nō caducos hn̄s: Nascit̄ solū in India curtibus vel locis humidis. est em̄ arboꝛ tenera ⁊ aspera oblōga. stipitem hn̄s similem viti. Arboꝛ dicit̄ balsamus lignum xiloballsamum semen carpoballsamū: lac vero vel succus balsamū. Hic vo fructus optimus est. qui est recens atqꝫ vehemēs odoꝛe sincerus serenus. leuis moꝛdēs atꝫ mediocriter linguam redarguens Adulteratur autē ciprino oleo aut lentiscino aut balsamino siue mirtino vel melle mixto. quod leuiter ꝓbatur. quia aqua in q̄dum missum fuerit oleum supnatās balsamum fundum petens est balsamū puꝝ vestem non maculat sup̄ asperū. cuius tāta vis esse dr̄. vt si sol incāduerit in manu

teneri non possit. preterea arbor nimis e
cali; 7 sic; extenuans succus autem subtili
or est virtutis. Opobalsamum quod ap
pellatur lacrimum est arboris que est simi
lis malogranato vel licio ramosa; ramis
tenuibus 7 ex albidis in India tantūmo
do crescit; Aliqui tamen dicunt et in In
dia nasci fructū hꝫ quasi obrotundū con
tra medium quasi ventrosum ad capita
vtraqꝫ deductum rubicūdum. valde gra
uem 7 plenum; et si frangitur simile melli
est. Et si masticatur simile est piperi mor
dens 7 suauiter redolens quod carpobal
samum dicitur. Huius autem arboris la
crimum colligitur diebus canicularibus
secundum alios vero tempore autumno
Inciditur autem truncus huius arboris
per loca 7 ramuli ipsius; Et sic supponun
tur vasa (vt presens figura arboris osten
dit) que lacrimum fluens recipiat. Cuius
est optimum recens sincerum 7 ex albidū
7 odore acutum. leniter linguam submor
dens; sequēs est colore subrufum; Et qua
si glutinosuꝫ; tercium est tenuium partiū
valde 7 perlucidum; Omne autem balsa
mum quod vetustatem recipit fit rubeuꝫ
7 resinatum 7 siccum. Quod autem opti
mum est sincerum est quodqꝫ in aqua mū
da stilla [illegible] non p[illegible]mus diffunditur. sꝫ
magis desidet; 7 postmodum totam aquā
albidam facit; 7 lac[illegible]dini[illegible] Illud in
caseam stringit vt coagulum; quod enim
sincerum non est. [illegible] aque diffun
ditur et supernatat. et vt oleum quasi stil
lam ostendit; Sciendum quod balsamus di
citur arbor balsami. Balsamum vero di
citur oleum vel gummi quod melius est
dicere; Nam nō est oleum vere quod pro
batur multis exemplis. Primo eo quod vide
mus adherere labijs vulnerum. Et facile
de panno eo infecto lauatur; Similiter
dyascorides dicit quod in aqua iniectum pe
tit fundum postmodum dissoluitur; 7 to
tam aquam albam facit; 7 propterea vo
cat ipsum lacrimum. Item lignum eius
vocatur Xilobalsamum. Et fructus vo
catur carpobalsamum Multis modis so
phisticatur. Quidam vendunt terpenti
nam pro opobalsamo. quidam admiscēt
parum balsami terpentine; et ita habet
odorem balsami. Alij accipiunt succum
lemoncelli; vel foliorum citri 7 admiscent
terpentine 7 addito croco orientali Cale
facit 7 desiccat in. iij; gradu

Operationes.

A Opobalsami ʒ. j. datus cum vino
superfluitates matricis mundificat. fetū
mortuum educit 7 mēstrua prouocat bō
bace intincta 7 supposita conuenit. et di
ssuriam 7 stranguiriam. et lapidem vesi
ce; si etiam fuerit opilatio ex frigido. hu
more detur cum vino vel virga prius ma
defacta ex aqua calida [illegible] inflata ini
ciatur cum oleo mustellino vel nardino.

B Contra omnes passiones capitis
venientes ex frigiditate detur cū appro
priato aliquo [illegible] conueniente.

C Contra quartan[illegible] 7 cottidianam
facta prius purgati[illegible]e detur cum vino.

D Contra tinnitu[illegible] aurium 7 humidi
tate parum instilletur; Contra dolorem
dentium ex parte dolen[illegible] aliquantulum
in aurem distilletur.

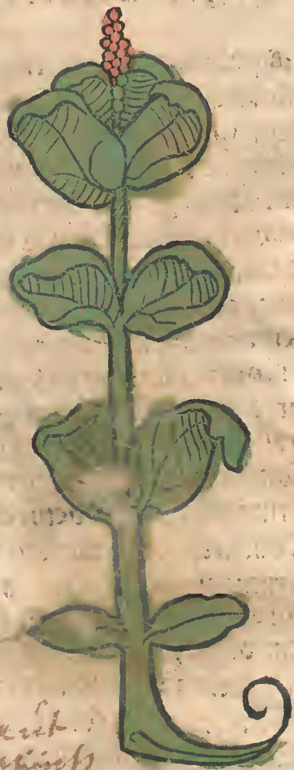
E Corpa mor
tuorum incorrupta conseruat. quia quan
tum dissoluit; tantum consumit

F Sera; auc; galie. Opiū balsami est bonū
7 substantia eius est subtilis 7 virtus eius
est quod calefacit 7 desiccat in secūdo gradu
balsamū quꝫ est subtilioris vtutis quod arbor
granū; ꝓ eius est maioris subtilitatis quod
oleum.

G Idē auc dias. Virtus bal
sami est que abstergit tenebrositatē visus
Et aufert frigiditatē matricis. qū fit nas
cale cū eo cū cera 7 oleo 7 expellit secundi
nam 7 fetum; 7 quādo fit inunctio cū eo
prohibet rigorem. et mundificat vlcera
sordida; Et quādo bibitur prouocat vri
nam; 7 est bonum asmati;

H Auicē
na. Balsamū aperit opilatōes 7 ꝯuenit
vlceribus grossis. mūdificat vlcera 7 pro
prie cū yreos. 7 extrahit fracturas ossiū.

I Confert sciatice bibitum. et bibitur eius decoctio ꝓpter spasmū: cōfert visceribus capitis. ⁊ mūdificat caput ipm: ⁊ cōuenit epilētie ⁊ vertigini. K Abstergit pannū ipm ⁊ ei⁹ oleū: lignū ei⁹. ⁊ ipi⁹ semen. ꝯferūt dolori vtrorūq; laterū ⁊ stricture anhelitus L Et dolori pulmonis: ⁊ cōuenit semen eius peripleumonie frigide. ⁊ tussi ⁊ similiter ipm oleum

Balsamkraut vnser frawen (?)

Ca. lxj.

Ballsamita. i. sisimbriū Sꝫ sisimbrium vocatꝰ mēta aq̄tica ⁊ alio nōie vocatꝰ ballsamita. Dias. ca. ꝺ sisimbrio s̄m trāslationē grecā sisimbrion dꝛ cardaminon eo ꝙ cardamo agresti folia hꝫ sil'ia cū folia eius rotūda nascantꝰ sicut folia cardami agrestis cū creuerint scindunt se sicut eruca. Uirtus est ei ca. diuretica. Paulus ca. de ballsamita ca. est ⁊ sic: in. iij. g̃. Aliud est domesticū aliud siluestre: sꝫ domesticū nob̄ est in vsu qꝺ oībus est notū. vtute hꝫ diureticā dissoluendi ⁊ consumendi:

Operationes.

A Ballsamita crudū ⁊ coctū lētigines vultib⁹ tollit. ⁊ macl'as emēdat si vna nocte ipositū fuerit ⁊ alia die loc⁹ abluatꝰ aq̄ B Cōtra viciū pectoris ficū pultes ex faria ordei ⁊ aq̄ apposito puluere ei⁹ ⁊ detur pacieti. C Cōtra frigidū reuma folia ei⁹ in testa calefcā sine liq̄re ⁊ i saccuto posita capiti supponatꝰ. vaꝫ vinū decoctionis ei⁹ ꝯ͂ dolorē stōachi ⁊ itestinoꝝ ex frigida cā. D Et opilatōem epatis et splenis. ⁊ vrinaliū viaꝝ. herba ipsa decocta in vīo ⁊ cataplasmā. soluit etiā stranguiriā ⁊ dissuriam: E Ualet etiā ꝯ͂ yliacū dolorē. Et ꝯ͂ dolorē factū ex vētositate. menstrua educit. cōceptū iuuat: matricem mundificat. fomētatio si fiat ex eo F Tenerositates eius in oleo mustellino vel saltem cōmuni decocte ⁊ supposite idem operantur.

Ca. lxij. Basilicon

Basilicon gariofilatum Ozimum idem sive unū significant. Ozimū quoddam est gariofilatum quoddam est cōmune. 7 quoddā est latū plus alijs quod citrariū vocat. Ozimū gariofilatum est illud quod ab autoribus laudatur. Ozimū citrariū 7 quē vituperatur ab omībus. Est eñ ozimū gariofilatum competens medicine 7 herba 7 semē. Cū aūt simpliciter ponit in medicina semen debet intelligi. 7 potissime in electuarijs Sed in vngentis et in emplastris herba intelligitur. est ca. 7 sic. Et semen hʒ virtutem ꝯstringendi 7 ꝯglutinandi quod ptʒ ex eo. quia si ponatur in aq̄ statim ingrossatur 7 fit quedam ꝯglutinositas herba ip̄a ex aromaticitate habet virtutē cōfortandi ex qualitatibus suis dissoluēdi cōsumendi 7 abstergendi 7 mundificandi. Sera. li. aggre. ca. berengemisch est basilicon sive ozimū gariofilatum et folia eiꝰ sunt parua quorū color est medius inter roborem 7 glaucedinem. huius herbe ē odor similis gariofiloꝝ et stipes eius est quadrangulatus cuius color est sicut color folioꝝ ipiꝰ 7 semē ē minutū nigꝝ. 7 colligitur in mēse Julij Et est ca. 7 sic. in fine scōi gdus. Bysi. ca. ozimū. Ozimū cuius virtutis sit penitus inter medicos opīo est incerta Nam qui autore crisipo criminantur. Hij eius vitia ꝑcensent q sit stomacho inutilis q oculos ebetat q insaniam facit. iecori obsistat. Addūt ꝑterea si tritum lapide ꝑtegatur scorpiones gigni cōmanducatum. 7 in sole positū vermes creare pediculos enutrire. Afri. etiaʒ putant hoc esse psuasum q si opus eo die q̄ ozimū sumpserit a scorpione feriatur nō posse saluari. sed q in diversa et vera opinione sunt. hec omīa falsa asseverant qm imo stomacho prodest. eo q inflationes eius dissolvit 7 facit alia iuuamenta que secundum ipsum inferius dicent.

Operationes

A Contra sincopim et cardiacam passionem detur aqua rosaꝝ decoctiōis herbe ipsius. B Ad idem valet vinum decoctionis in quo herba ipsa stetit ꝑ noctem Ip̄a herba valet contra frigiditatē stomachi hoc modo. decoquatur in multa quantitate in vino sed melius est ī musto. 7 post decoctionem addatur vinum album in multa quantitate. tale vinum ē confortativum multum 7 aromaticum. 7 valet contra predicta. 7 contra indigestionem ex frigiditate. C Vinū etiam decoctionis ipsius herbe confortat digestionem. contra fluxum ventris ex frigiditate. semē ozimi cum modico puluere acatie decoquatur in aqua pluviali et det pacienti. D Ad matricem mundificandam. 7 menstrua ꝓvocanda fiat decoctio eius in aqua 7 fiat fomentum 7 suppositoriū ex teneritate ipsius herbe. Succus ipsius herbe pulverizatus matricem mundificat conceptum adiuvat et menstrua ꝓvocat. E Herba ip̄a decocta in vino 7 oleo 7 natibus et anchis cathaplasmata valet contra tenasmonem. F Galienus in libro de cibis capitulo de ozimo Ozimum scilicet non gariofilatum pessimi quidem chimi est. 7 propter hoc infamant quidam ipsum dicentes. si tritum inmittatur olle vacue celerrime generat in paucis diebus scorpiones et maxime quando in sole quis quolibet die calefecerit ollam. sed hoc quidem cacochimum est. 7 malum stomacho 7 indigestibile. Olus vero ita dicemus ipsum est calidum in secundo gradu. Et habet humiditatem non naturalem. G Et idem. viij. simplicium farmacarum capitulo penultimo. Basilicon scilicet nō gariofilatum ex secundo est gradu calefacientium habet autem caliditatem superfluā vn̄ nec vtile ītra corpus assumptū cataplasmatū vo exteriꝰ vtile ad ꝯsumēdū.

H Almansor tractatu tercio capitulo Albetharogi quod exponit ozimū siue basilicon nō gariofilatum cali. est quod ⁊ dolorem efficit capitis ⁊ male nutrit cͦ comestio vtentis visum turbat qñ eo multo vitur. Sperma q̄z aut lac desiccat: ori tamen stomachi cōfert corroborat enī ipsum atq̄z cordi auxiliatur. I Serap. Ozimū gariofilatum confert stomacho. ⁊ facit digerere cibum grossum. ⁊ confert epati ⁊ cordi. ⁊ aufert tristiciam et sollicitudinem. ⁊ odoriferas facit eructuatōes ⁊ aperit opilationem cerebri

Ca. lxiij.

Branca vrsina herba est, cuius folia sunt magna sicut folia caulis ⁊ incisa sicut branca vrsi. in medio eorum oritur stipes. in cuius capite sunt multi flores spinosi conclusi. ca. est ⁊ hu. in. ij. gradu. Virtutem habet mollificandi ⁊ maturandi ⁊ leniendi.

Operationes.

A Contra ariditatem mēbroꝝ ⁊ viciū splenis fiat vngentum ex branca vrsina contrita ⁊ macerata diu in oleo ⁊ colature addatur cera ⁊ fiat vngentum contra vicium matricis ex frigiditate et ventositate. B Recipe succi brance vrsine ℥. iiij. herbe sauine, saluie, maluaꝝ. maiorane, rosmarini. pulegij. arthemisie. ablinthij. abeotani. ana. M. ij. gariofiloꝝ: ℥. iij. cinamomi. ʒ. ij. spice ʒ. iij. cimini. ℥ j. picis grece. ʒ. j. galāge. ʒ. iij. thuris. masticis ana. ʒ. iiij. boli. ℥. j. cere albe. ℥. iiij vini greci. lb. iij. lardi scrofe, rotulū. j. predicte herbe pistentur cum lardo p̄dicto deinde ponantur sup ignem cum vino ⁊ succo predicto donec coquatur vsq̄z ad cōsumptionem vini. deinde coletur ⁊ iterū resoluatur in igne ⁊ addita cera eliquata ponantur species predicte ⁊ dimittātur coagulari ⁊ vngatur venter.

Ca. lxiiij.

Betonica. Galienus. vij. sim. far. capi. cestrum siue cestro. Cestrum grece latine dictu betonica virtutem habet incisiuam sicut ostēdit gustus amara est 7 subacris hec herba sicut indicat. Betonica ca. est 7 sic. in pmo gradu: cuius folia precipue viridia competunt vsui medicine. exiccata etiam multe sunt efficatie. vnde cum inuenitur in receptionibus folia ponēda sunt. Sera. li. aggre: capitulo Bastarem auc. dyas. Bastarē id est betonica herba est que nascit̄ omni anno habens virgam subtilem. cuius lōgitudo est vnius brachij aut plus 7 est q̄drangulata 7 habet folia mollia 7 longa similia in sua figura folia arboris glādiū in scissuris suis bonum odorem habētia Et folia que sunt ppinqua terre sunt maiora alijs. 7 in summitate virge est semen collectum in se prope collectionem spice frumenti. 7 assimilat̄ saturegie. folia eius colliguntur 7 desiccantur 7 sic seruantur Nam q̄ ex eo plurimum administratur sunt folia 7 hab3 radices subtiles sicut radix ellebori. Dyascorides ca. vectonicon Secundū translationem nostram vectonica herba est om̄ibus nota virgas h̄ns tenues 7 longa vnius cubiti. 7 quadrata folia lōgas 7 tenuia obrotunda 7 diuisa 7 odorata: Radices et folia sunt ei infinita. semen eius est vt spica simile timbri. folia eius collecta siccātur et vsui necessi sunt. Radices h3 tenues sicut ellebor9:

Operationes.

A Ad dolorem capitis factum ex frigida causa fiat gargarismus ex colatura decoctionis betonice cum stafisagria in aceto. si fiat vitio stomachi detur vinum decoctionis betonice. B Cōtra dolorem stomachi detur decoctio ip̄ius cum succo absinthij cum calida. si adsit vehemens constipatio. vt in yliaca passione precedente cristeri: C Fiat idem remedium ad matricem mundificandam ad conceptum adiuuandum fiat fomentum ex decoctione eius: fiat etiam suppositorium Detur etiam electuarium confectum ex puluere ipsius 7 melle. D Serapion auctoritate galieni: Betōica incidit 7 abstergit humores grossos frangit lapidem renum: 7 mūdificat 7 abstergit pulmonem 7 prouocat mēstrua. 7 confert epilentie 7 curat cicatrices neruoꝝ et lacertoꝝ. E Dyascorides Radices eius accepte in potu cū hydromelle. nauseam prouocant. folia eius dantur ad cōquossationes 7 de alto cadentibus medētur F Et offocatiōes stericas soluūt ʒ. j. cum mulsa accepta Morsus venenatos cum vino bibita saluberime curat: G Epylenticis cum aqua bibita maximum presidium est. Epaticis 7 spleneticis cum oximelle: ʒ. j. accepta effectum sanitatis exhibet. digestionem celebrat. H In fractura capitis herba contusa 7 super caput vbi percussio est imposita vulnus mira celeritate glutinat Et id melius fit si trita recens imponatur. Est aūt sibi vis data vt ossa fracta extrahit

Spina alba
Cardo s Mariae
Labrũ veneris
(chamilio)
(Weys diste
vnser frawen dist
distelkraut
[illegible])

Ca.lxv.

Bedeguar siue Spina alba: Auicē na: li. ij. ca: bedeguar: Bedeguar est spina alba: ⁊ est similis camele onte albe: verumtamen est vehementius alba, et habet longiores spinas; similan turqꝫ eius spine folijs amomi: verūtamē sunt subtiliores; ⁊ vehementius est alba. ⁊ eius quidez stipes puenit vsqꝫ ad duos cubitos. ⁊ eius flos est purpureus. Et se men eius est sicut semen cartami. verum tamen est vehementioris rotunditatis; ⁊ in radice ipius est infrigidatio ⁊ exsicca tio cum resolutione quadam. Semen vo eius est calidum ⁊ subtile: Et dixerūt qui dam ꝙ tota est calida valde: Et in ipa est virtus resolutiua ⁊ aperitiua. et proprie in semine eius: Et in ea est retētio fluxus sanguinis; ⁊ eius rtentio est equalis. Pli. ca. de acantisleuce. i. bedeguar et est car duus cum aculeis in folijs albis est fri. in. j g̃. ⁊ medius inter hūiditatem ⁊ siccitatē:

Operationes.

A Bedeguar confert fluxui ventris. ⁊ debilitati stomachi; et abscindit fluxum sanguinis: Et apponitur exterius sicut em plastrum ⁊ destruit apostemata mollia B Et quando fit collutio oris cum aq̃ eius in qua coquitur. confert dolori den tium Sed seminis eius substantia est sub tilis; ⁊ ꝯfert hn̄tibus spasmum quādo ip sum bibitur: C Et confert sputo san guinis. ⁊ dolori stomachi ⁊ fluxui ātiquo ⁊ ꝓuocat urinam; ⁊ delet apostēata fleg matica. D Et qn̄ bibitur semē eius confert pueris hn̄tibus spasmū. Et qn̄ su spenditur super animalia venenosa amit tunt toxicū. E Dyascorides. Radix eius bibita emoptoicis ꝓdest. sciaticis ⁊ stomaticis fert opem. Tumores om̄es in cathaplasmatibus spargit F Elixa tura eius dentium compescit dolores. se men eius bibitum cōtractos infantes sa luberime curat. morsibus venenatis oc currit. G Et qui eam in collo porta uerit incursum serpentum non timet. Ra dix desiccat mediocriter. Et stiptica est ⁊ ideo ciliacos ⁊ stomaticos iuuat sanguis eductionem reprimit: et tumores vice ca thaplasmatis spargit: H Semē ei⁹ leptomeris ⁊ calide est virtutis Et putre factis menbris iuuat potatum ⁊ fluorem sanguinis medet̃: ⁊ sic intraneorū reuma tismum: J Item sessionibus q̃s gre ci eucatisma vocant. fluores matricis ab stringit. cathaplasmatibus miscet̃ cōstri ctiue medentibus: K Galie. Bede guar confert iliacis ⁊ stomaticis: emissio nem q̃z sanguinis cohibet. tumores etiaz cathaplasmata contrahit L Juuat etiam dentes dolentes si gargarizat̃ de decoctione. Semen vero subtilium pciū ⁊ calide virtutis est. quare ⁊ spasmantes bibitum iuuat. M Auicenna Semē eius confert infantibus qn̄ bibunt ꝓpter corruptionem in motibus lacertoꝝ.

Ca. lxvj

Bellirici: Sera. li: aggre. ca: belligz Belligz. i. bellirici 7 sunt de genere mirabolanoꝝ sunt fri. 7 sic: in fine tercij gdus 7 extinguūt acuitatem sanguinis 7 caliditatē colere. hoc idez mirabolāi emblici. vt hētur in ca: emblici. Jo. mesue ca. de mirabolanis Bellirici sunt ex medicinis bñdictis. expectatᷓ em̄ ꝑ eos ꝯfortatio meliores sunt grossi pōderosi 7 dēsi corticis: fri: sunt in pmo 7 sic. in scōo In coꝝ opationibus 7 ꝓpetatibus sunt sicut emblici. Ubi sciendū ꝙ mirabolani emblici 7 bellirici sunt ex alia arbore producti ꝙ̈ alie spēs mirabolanoꝝ sicut appa ret in ca. mirabolāi. Et ideo hic determinatur de istis In ca. vo mirabolani determinatᷓ de alijs spēbus mirabolanoꝝ.

Operationes.

A Bellirici hñt ꝓpetatē denigrādi capillos 7 ꝓhibēt casū eoꝝ: 7 ꝯferūt emorroidibus 7 ipi tūescūt in aq̈. B Et cōditi ex eis faciunt opatōes mirabolanoꝝ non ꝯditoꝝ nisi q2 sunt debiliores eis 7 in belliricis maior est ꝓpetas in acumine ꝙ̈ in emblicis. C Mirabolani emblici bellirici 7 kebuli mixti cum oleo amigdalarum dulciū 7 cū melle tingunt capillos colore nigro. D Jo. mesue: Bellirici educūt solutōe flegma: Et sunt ex rebꝰ valde confortātibus cerebrum 7 neruos Et augent intellectum. E Et cōfortant cor Et cōferunt tremori cordis 7 mūdificant stomachum a putrefactione Et confortant ipsum Et sedant feruorem in eo: Et auferunt sitim. F Et addunt in appetitum. Et sedant vomitum Hoc idem faciunt emblici. G Serapion Bellirici auferunt sitim sua frigiditate Et preparant stomachum: prouocāt appetitum. Et stringunt ventrem propter eorum stipticitatem.

Ca. lxvij.

Hel vel Sel. Sera. li. aggre. ca. hel: auctoritate ysaac benaram. Hel est citonium Indum. 7 est fructus rotundus sicut auellana. non hñs corticē sup se in quo est semen simile odore. Et est illud q de ipso administrat. Et vtus eius est sicut vtus zinziberis ca. in. iij. gradu. 7 humectat in primo

Operationes.

A Sera. Hel. Subtiliat chimos grossos. B Et confert duriciei neruoꝝ. C Et valet ventositati emorroidaꝝ. D Et augmentum facit in spermate. 7 valet sicut sel. E Arbor eius vocat dorsilabā. vt appar3 in ca. gnati silvestris

Radix Armoniac

Ca. lxviij.

Behem. Sera. li. aggre. ca. behem. Behem spēs eius sūt due. s. rubea 7 alba. Et sunt ambe vene in magnitudine radicis pastinace parue. quaꝝ quedam sunt tortuose deferunt ab armenia odor eaꝝ est bonus. et est in eis viscositas quedam ambe species sunt ca. et hu. Aui. li. ij. ca. behem. Behem sunt frusta aspera q̄ sunt radices exsiccate ꝯtracte. et sunt duaꝝ spēꝝ. quaꝝ vna est alba 7 altera rubea est ca. 7 hu. in. ij. gradu.

Operationes.

A Sera. Ambe augmentum faciūt in spermate. B Aui. Behē est impinguatiuū. 7 ꝯfortat cor valde. 7 confert tremori cordis. 7 manifeste augmentat sperma. loco eius ponit̄ q̄ntum ip̄m est de nuceri. 7 medietas ponderis lingue auis

Ca. lxix.

Ben vel balanus. dias. s̄m trāslatōnem nr̄am ca. balanus. i. ben. est semen arboris sil̄is arbori miricee nuces hñs ab intus. q̄s cū digitis cōfricaueris hūores eiciūt q ꝯfectōibus miris 7 nobilibus multis miscet̄ ꝑ oleo. Nascit̄ vo in ethiopia 7 in arabia 7 in locis Indie.

Ipse succus melior est qui est recēs ꝛ odore plenus ꝛ albus. Sera. li. aggre. ca. Haben auc. dyas. Haben. i. granū ben. ꝛ est fructus arboris similis tamarisco. ꝛ ē fructus similis auellanis. medulla eius exp̄mit̄ sicut amigdale ꝛ egredit̄ aliq̄d loco olei. Et nascit̄ hec arbor ī terris bababes ꝛ in babilonia ꝛ in locis arabū: ꝛ in terris palestine q̄n oīatur nitrā. Et melior ex eo est nouus plenus albus facilis excoriatōnis. Et idem auc. gal. Hec medicina defertur ad nos ex terris arabū ꝛ pigmentarij vtunt̄ succo medulle ei⁹ loco olei et cōplexio eius est calida. Oleum eius extrahitur sicut oleum de amigdalis.

Operationes.

A Dyas. Ex eo. ʒ. j. bibita cū pusta splē siccat cū yris ylirica mixtus ꝛ in cataplasmatibus posit⁹ ꝛ mulsa adhibita dolores podagricos mitigat. B Aceto aūt mixtus lepras ꝛ macl'as ꝛ pustl'as corporis tollit. C Acceptus solutōez ventris facilē p̄stat. Expssus succ⁹ ei⁹ vtil' est vt aspredinē ꝛ pruriginē corpis mirifice purget. D Sera. Ben p̄fert ēpetigini ꝛ lētiginib⁹ q̄ sunt in facie. ꝛ scabiei. ꝛ prurituī ꝛ egritudini cū q̄ eleuat̄ cutis cū aceto E Et attenuat duriciē epatis ꝛ splēis si eis supponat̄ cū aliq̄ far. ex desiccātib⁹ s3 in succo ei⁹ est pars stipticitatis. F Jo. mes. Ben p̄uomitū ꝛ p̄ ventrē educit fleḡ crudū ꝛ ḡssum. Et ē medicīa mirabil' ad colicā flegticā ꝛ vētosaȝ. G Aui. li. ij. ca. de ben. Ben est mundificatiuū ꝛ p̄pc eius medulla. ꝛ incisiuū hūiditatum ḡssaꝝ. Et apit cū aceto ꝛ q̄ opilatōes viscerum. Et in arbore ipsius est amaritudo et stipticitas. Et p̄pter hoc est in ip̄a virtus cauterizatiua. Et eius cortex est stiptic⁹ plus. H Et oleū ip̄i⁹ non euacuat̄ a stipticitate ꝛ in ip̄o raro est abstersio ꝛ incisio. I Semen eius confert lentiginibus magnis. s. ꝛ puis. ꝛ pāno. ꝛ morsee ꝛ vestibijs vlcerum. ꝛ similiter eius oleū K Et cōfert apatibus duris omibus. cum ponit̄ in emplastris ꝛ vngentis.

Vrais Kool

Ca. lxx.

Beta. Ysidorus. Bleta vel Beta alia candida. alia nigra: alia siluestris. Item greci duo genera faciunt nigram: ꝛ cādidaȝ. q̄ p̄ferūt parcissimi seminis appellantq3 soelon ꝛ est bleta agrestis. que est bleta lata que facta est sicut elleborus albus vt apparet p̄ dyasco. ca. de elleboro albo. ꝛ ista vocat̄ blitis. et licet dyas. faciat se motim ca. de bleta et de beta. error scriptoris fuit vel trāslatoris. Nā idē dicūt ꝛ debēt ꝯtinuari illa ca.

Operationes.

A Gal. vj. sim. far. ca. bletū. Bletum ē olus comestibile fri. ꝛ hu. ꝯplexionis in secunda māsione a rpata abstantia. B Et idem li. ij. de cibis. ca. de beta. Succ⁹ bete est mediocriter abstersiuus q̄ et ventrem ad egestionē excitat. ꝛ stomachū aliq̄n mordicat. ꝛ maxime illoꝝ q̄cūq3 facile passibilē ꝛ sensibilē hūt ip̄m. et p̄pter hoc ip̄m ē eduliū malū stōacho āpli⁹ ꝯmestū.

L Alimentum autem ab ipsa modicũ magis idõ cum est ꝙ malua ad opilatões que fm epar. adhuc autẽ magis quando cum sinapi aut omnino cum aceto comeditur. ⁊ splenéticis eodẽ mõ comesta sunt bona medicina magis ꝙ alimentum:

D Sera. li. aggre. ca. de bleta. Ex ea est alba ⁊ nigra: ⁊ in sapore eius ẽ nitrositas ⁊ virtus eius est que abstergit ⁊ resoluit: ⁊ expellit supfluitates caliditatis. qñ cũ ea fit sternutatorium: E Et qñ bleta coquitur. egreditur ex ea viscositas et acuitas. ⁊ fit virtus eius que ꝓhibet generationem apostematis: ⁊ resoluit resolutõne pauca. In alba vero est de vtute abstersiua ⁊ resolutiua. In nigra est res stiptica: ⁊ proprie in eius radice. F Et idem auc. galieni in li. de cibis: In ea existit humiditas abstersiua abstersione tempata ⁊ cum illa humiditate laxat ventrẽ. ⁊ mollificat intestina. ⁊ stomachũ. ⁊ maxime cũ fuerit bõi sensus G Et ideo accidit ꝙ bleta est mala stomacho: ⁊ ꝓpe illi q̃ est sicut dixi. qñ vsus eius est nimius. ⁊ nutrimentum eius est paucum: sicut nutrimentum aliarum herbaꝝ. Sed bleta quidem est magis iuuatiua ꝙ melochia in aperiẽdo opilationes epatis H Nigra aũt stringit ventrem sicut lens ⁊ maxime quãdo coquitur radix eius est plus stiptica constrictiua vẽtris. ⁊ alia species eius soluit ventrem. I Et ambe quidem spẽs eius sunt mali chimi. ꝓpter nitrositatem q̃ est in eis. Et ideo qñ fit sternutatoriũ cũ succo eius et melle mundificat cerebrum ⁊ confert dolori auriũ. K Et quãdo ex decoctione blete ⁊ radicis eius abluitur caput aufert lendines ⁊ mundificat ipm a furfuribus: L Et qñ ꝓicitur super scissuras que fiunt a frigore confert eis: ⁊ qñ coquitur cum folijs eius curat botar. M Et valet ad combustionem ignis ⁊ herisipilam Et idem auc. aben mesuay quando coquitur et comeditur cũ fabis digerit cito.

Ca. lxxi.

Bdellium. Vñ sciendum ꝙ bdelliũ quoddã est iudaicũ: ⁊ est gũmi cuiusdã arboris q̃ vocatur melealiend et illud est bdelliũ iudaicũ. et arabicũ qḋ nascitur in India ⁊ arabia. Et ẽ aliud bdellium fm Sera. li. aggre. ca. Melk quod dr̃ bdellium de melka quod est ex arbore nominata melk que orit̃ in meka q̃ arbor est satis stiptica. cuius fructus maturat̃ i meka. ⁊ comedit̃ dulcis. sed in hyspania non maturat̃ sed est fortiter põticus pauce q̃ntitatis ⁊ asper. ⁊ talis arbor et eius gũmi vocat̃ de meka. ⁊ est bdelliũ quod scribit̃ in pncipio Genesis ca. ij. quod est in padiso voluptatis cuius fructus satis est dulcis. Et de isto bdellio facit Auicẽna suffuff ꝯ fluxũ in etica circa finem vbi ponit curas ꝯ sinthomata supuenientia ethice: ⁊ istud bdelliũ est fri. ⁊ sic. ⁊ ꝯstringit ventrem. Sed bdelliũ iudaicũ est ca. in. ij. ⁊ hu. in pmo: Unde quia in rceptis inuenit̃ bedelliũ ꝯstringere ⁊ relaxare et

calefacere ⁊ infrigidare. R. quando volumus aperire mollificare resoluere ⁊ cetera. ponatur bdellium iudaicum. qn̄ vero volumus ꝯstringere ⁊ infrigidare ponat̃ bdelliū de meka ⁊ tl'e bdelliū est celestinū i. coloris celestini. Sȝ bdelliū iudaicū est subnigꝝ siue subalbidū. verum antiq nr̄i carentes bdellio de meka loco eius ponebant q̄ndam q̄ntitatem ꝯglobatā que inuenit̃ in vesciculis vlmi. Pli. ca. de bdellio. Bdellium est ca. in. ij. gradu. hu. in. j Almansor tractatu. iij. capi. de bdellio: Bdellium iudaicum calidū est. bdelliū tamen de meka. fri. est ⁊ sic.

Operationes.

A Sera. auctoritate galieni. Bdelliū stringit ventrem ⁊ fortificat stomachum dissoluit apostemata que fiunt in canna pulmonis. ⁊ tumorē qui fit in crepatura intestinali. quādo dissoluitur cum saliua hominis ieiuni donec fiat sicut vngentū vel emplastrum. frangit lapidem renum qn̄ sumit̃ in potu. ꝓuocat vrinam ⁊ dissoluit apostemata cruda grossa. ventositates neruoꝝ. B Gal. vj. sim. far. ca. bdellio. Quidam aūt eo vtunt̃ ⁊ maxime arabice in brontulolis. i. hernijs intestinalibus ieiuna saliua madefacientes. donec ꝑueniat ad ꝯsistentiam emplastri. C Arabicū vero ⁊ lapides q̄ sunt in renibus infringere bibitū. necnō vrinas ꝓuocare ⁊ discursus indigestibiliū spirituum sanare. necnon lateꝝ dolores ⁊ rupturas. D Almansor. Bdelliū iudaicū dura dissoluēs aꝑata emorroidibus vtl'e iudicatur. bdelliū de meka ventrem stringit. E Auicēna. bdelliū resoluit sanguinem ꝯgelatum ⁊ est linitiuū ⁊ maturatiuū disrumpit ventositates. F Et arabicum est siccius eo nisi recens ⁊ resoluit apostemata dura ⁊ proprie dissolutū cum saliua ieiuni. ⁊ similiter resoluit reliqua frigida. G Et mechū quod nō est ex fructu palmarum siluestrium est stipticum. bdellium iudaicum resoluit scrofulas. et bibitur decoctum ad apostemata dura que sunt intrinsecus et linitur cū aceto super sabafati. H Confert cōtusioni lacertorum et spasmo et duriciei neruorum. ⁊ congelationi ipsorum I Et de meka etiam existimauerunt q ipm ꝓuocet. sed non dubitat̃ quin ipm stringit ⁊ frangit lapidem. K Bdellium vero arabicū claꝝ rubeū q̄nto teritur ex eo q̄ntitas duoꝝ aureoꝝ. ⁊ bibit̃ cum aq̄ melis minuit flegma. L Et bdelliū vtrumqȝ resoluit ramicem aque. ⁊ aperit os matricis clausum. Et educit fetū ⁊ mūdificat matricē. M Et resoluit apostemata ani ⁊ testiculorum. Et ꝯfert morsui venenosorum.

Ca. lxxij.

Herberis. Aui. li. ij. ca. de berberis Ex eo ē rotundū ⁊ rubeū cāpestre et aliud est nigꝝ longū arenosum aut montanū. ⁊ est fortius fri. ⁊ sic. in fine tercij gradus ⁊ est vincens coleraȝ valde Galienus. viij. sim. far. ca. oxiacantum.

Hec arbor est similis virtute et specie arbori arehandi: i. pirorum siluestrium, nisi quia arbor piroꝝ est stiptica stipticitate forti: sed in fructu eius cum stipticitate ē res incidens subtiliter. Sera: auc. dyas: li: aggre. ca. Amiberberis: i. berberis: et est rubus Achissa ⁊ est dictum acutum. ⁊ acsa et est dictum spina acuta. et est illa q̄ facit fructum qui dicit̄ zachuch siue zaytach. ⁊ est amiberberis ⁊ defertur a corasceni. ⁊ est arbor similis arbori pirorum siluestrium que dr̄ abhimis siue aharas nisi quia est minor: ⁊ habet multas spinas: Et habet fructum similem grano mirti nisi quia est maior ⁊ rubeus facile frangibilis ⁊ habet interius grana: et habet radicem hn̄tem multas radiculas infixas terre.

Operationes.

A Serapion: Fructus eius qn̄ bibitur aut etiam comeditur. abscindit fluxū antiquum. ⁊ humiditates antiq̄s que fluūt a matrice B Et quādo fit emplastꝝ cum eo trito attrahit sagittas que sunt infixe carni: et ascellas ⁊ spinas et alia similia. C Et quando percutitur venter mulieris pregnātis cum radice huius terre. aut fit inunctio cum ea expellit fetum ⁊ est fri. ⁊ sic. in. ij: gradu. prohibet ⁊ incidit sitim calidam ⁊ fortificat stomachū ⁊ epar: D Et proprietas eius est ꝙ cōfert a p̄atibus calidis: ⁊ hec auc. aben mesuay: E Et idem auc. aꝛmasios: Fructus eius retinet ⁊ prohibet om̄es egritudines que fiunt a fluxu ventris. F Auicenna. Fructus berberis cōfert a p̄atibus calidis ex eis emplastrum superpositum. et confortat stomachum et epar ⁊ abscindit sitim valde ⁊ confert rasure ⁊ fluxui sanguinis inferius:

Ca. lxxiij.

Buzeiden sunt radices albe: Sera: libro aggregatoris ca: Buzeiden est simile behem albo ⁊ est medicina indie qua nos paꝝ vtimur. Et quidā vero detulerunt ip̄am ad nos. ⁊ vidimus eam sepe. Et melius ex eo est quod ē albū habens lignum grossum: ⁊ multas v̄gas Illud vero quod est subtile lignū habēs sup̄ficiem lenem parue albedinis est non bonum ⁊ nullius iuuamenti.

Operationes.

A Sera: auctoritate habix: Habix dixit ꝙ eius iuuamentum est sicut iuuamentū hermodactiloꝝ ad removēdum dolorem iuncturaꝝ ⁊ podagre laxat aquā citrinā.

lud. melsing

ꝫ sic incide. Est aũt bitumẽ summũ purpureum odoris g̃uioris: repabile aũt nigꝝ est Reperiẗ aũt babilonicũ bitumẽ album seu nigꝝ longo interuallo rapiẽs ad se ignẽ Omne vo bitumẽ hꝫ vtutẽ malacticã ꝫ dyaforeticã ꝫ hꝫ vires viscide ꝫ etiam efficaciter relaxantes.

Operationes.

A Dyas. Bitumen tumores reprimit Offocationibus stericis occurrit Cadentes matrices subleuat fumigãdo B Epilenticos fumus eius ꝓuocat cũ castoreo: mẽstruis impat tussim sedat: C Asmaticos ꝫ disnoicis ad sanitatẽ perducit D Morsibus venenatis occurrit sciaticis p̃stolaẗ ciliacis daẗ in modũ cataplasme ꝫ maximũ p̃stat effectũ. coagulatum sanguinẽ cũ aceto resoluit. dissintericis cũ succo ptisane suppositus curat. E Catarrum suffumigatõe compescit dentium dolorem appositum mitigat. podagricos ꝫ arteticos cum nitro ꝫ cera vt malagina impositum curat.

Ca. lxxiiij

Bitumen [illegible] aicum [illegible] aspaltum Et dicit [illegible] men iudaicũ eo qꝫ in Judea in [illegible] ro quod mare mortuũ d̃ in [illegible] fluuij in Jordane. Et i [illegible] [illegible] napta [illegible] [illegible] demon [illegible] habet [illegible] p̃ciosis [illegible] vel aspa [illegible] vt cũqꝫ [illegible] pulue [illegible] resoluitur ꝫ hꝫ vtu [illegible] [illegible] p̃sera. et ꝓcordiã: Diaſ [illegible] Aspaltũ est bitumẽ iudaicũ ꝫ [illegible] d est aridũ et aliud liquidũ. vñ bitume iudaicũ qð fit i lacu iudee q̃ d̃r als friden coagulatio eius ꝑ ripã ipius lacus inuenit ꝫ naute nacũ scafa ꝫ sic eã colligũt ꝫ siccãt ꝫ vendunt. Aliud gen⁹ ẽ qð neqꝫ ferꝝ neqꝫ aq̃ rumpe p̃t. nisi tm̃ mẽstrua mlieꝝ aut sanguis hircoꝝ: Et si volueris rumpe sic rũpe collige vinũ de lana et intinge ipm in sanguine

dl. krouvrts

Ca.lxxv.

Brionia: Dyas. ca. ampeleos leuce i. brionia siue vt latini vitis alba bastas et folia similia habet viti nostre, sed aspera et minora caprioli similes sunt implicantes se semet ipsi vue simile est et botruosum raru et fuluu. Galie. vj. sim. far. ca. ampeleos leuki: i. vitis alba qua quidam et brioniam et psilotrum vocant in summitate eius est stipticitas et amaritudo pauca et acuitas: et ipse comeduntur in principio sue natiuitatis secundum consuetudinem et in tempore veris. quia sunt iuuantes stomachu propter eorum stipticitatem: sub amaram autem et leuiter acrem habet stipticitate. Sera. li. aggre. ca. fesera. Fesera herba est que habet folia et capriolos in similitudine vitis cois. nisi quia sunt asperiora. et rami et capoli adherent implicantes se quibuscunque approximant ex arboribus alijs. et suspendunt eis cu capolis suis: et habet fructu simile racemo rubeo.

Operationes.

A Galie. brionia vrinas mediocriter prouocat Radix vero abstersiuam quadam et siccatiuam subtilium partium habet virtutem nec non mediocriter calida propter quam splenes attenuat: B Sclirathos sanat. exterius apposita cum ficubus scabiem et lepram sanat. butruosus aute fructus in polipirijs est vtilis C Sera. auc. Rasis. Virtus eius est quod calefacit mediocriter et abstergit et subtiliat et dissoluit duriciem splenis quado supponitur emplastrum ex ea cum ficubus. Et curat scabiem et egritudines cum qua eleuatur cutis sed fructu eius vtuntur coriaminarij. nam cum eis abradunt pili corioru D Et idem Serapion. Virtus foliorum et fructus et radicis est calida et acuta. et ideo quando fit emplastrum cum eis. et sale confert vlceribus que dicuntur granita: et illis que dicuntur fagedenica curat fissuras labiorum: E Radix eius mixta cu orobo et fenugreco quando cum eis abluitur cutis mundificat et abstergit ea. et aufert pannum et vestigia nigra et bothor et cicatrices vlcerum: Et conficitur cum oleo donec fiat sicut cera. et sedat dolorem et fistulam ani: Et quando miscetur cum oleo donec dissoluatur conuenit ad hoc et expellit liuorem qui fit sub oculo Et quando fit ex eo emplastrum cum vino sedat panaricium et resoluit apostemata et aperit ea. Et emplastrum factum cum ea extrahit ossa ingreditur in confecttonibus vngentorum corrodencium carnem. Et potatur de ea. ʒ. j. ad epilentiam [illegible] apoplexie [illegible] Et quando [illegible] si bus tyri et occidit fetum [illegible] bitur succus a stipitibus eius [illegible] cum frumento cocto prouocat la[illegible]

Ca.lxxvj.

Brictanica: Dyascorides:ca. Britanica herba est hũs folia similia lapatio agresti. sed paulo nigriora lanosa gustu stiptica. Hastam vero habet longam ꝛ radicem paruam ꝛ tenuem folia eius exsiccãtur. succus eius collectꝰ in sole ponitur ꝛ siccatur. ꝛ est illi virtus stiptica:

Operationes.

A Dyascorides. Succus eius siccatus in sole ꝓdest vulneribus. vel cancris oris ꝛ faucium cũ vino ꝛ his qui ptisim incurrunt. quidam dicunt ꝙ est lapaciũ acutũ B Dyascori.ca.brio.i:brictanica herba est duorum cubitorum longa virgas multas ꝛ tenues habens in quibus folia nascuntur lepide similia mollia ꝛ alba: et in summo virgaꝝ ꝓfert semen florẽ albuꝫ habens. C Dyascorides Uirtus eiꝰ est que cum succo ptisane cocta: ꝛ a capadocijs comeditur propter frigiditatem stomachi ꝛ semen eius ꝓ pipere vtuntur miscentes in cocturis: Alij memorãt hãc empetigines mederi. D Dyascori: caplo brictoris.i.brictanica herba est cuius radix aspera ꝛ stricta ꝛ sibi coherens gustu dulcis facit hastas duoꝝ cubitoꝝ spinosas: Nascitur in locis algosis. q̃ cathaplasmatibus adhibita: omnibus vulneribus imposita et q̃tidie mutata medetur

Ca.lxxvij.

Botris: Dyas.capittulo. Botris ẽ herba fruticosa tota spansa super terram colorem mellinũ habens ꝑ interualla furcata: virge eius in omĩbus ramis semine plene folia habet similia intibo agresti cum maximo odore ꝛ bono. non inuenitur in partibus nostris: multi pro suauitate odoris rebus alijs eã adiũgunt: Nascit̃ in locis cultis et pascuosis capadocij vero eam ambrosiam dicunt alij arthemisiam.

Operationes.

A Dyas. Cũ vino bibita: arthonoicis ꝓdest: succus eius bibitus in balneo ycte ricis colorem raddit: Sed notandum ꝙ plures herbe non inueniunt̃ in partibus nostris. Et ideo nostro ideomate non possunt nominari:

Ca. lxxviij.

Borago. Ysido. li. ethimo. Borago ca. est ⁊ hu. in. j. gͣdu. Platearius Borago folia habet aspera ⁊ viridia sunt ⁊ precipue ꝯpetunt vsui medicine exsiccata non secũdario semina. Cõstan. Borago est ca. ⁊ hu. in pͥmo gradu. Itẽ Borago herba est satis nota ca. ⁊ hu. est in medio pͥmi gͣdus Habet enim v̓tutem generandi bonos humores

Operationes

A Ysaac. Borago in vino potui data leticiam generat. et cor confortat. ꝑinde antiqui miscebant eam medicinis cardiace valentibus passioni B Que etiam cum aq̃ cocta et cũ melle aut zuccaro potui data cannales pulmonis et gutturis optime mũdant. C Pla. Conualescentibus ex egritudine valꝫ sincopisantibus cardiacis ꝯmesta cũ carnibus vel ꝯdita cum sanguine. Semen eius ꝑ duos annos in multa efficatia seruatur. D Radix non competit vsui medicine. Herba etiam cruda comesta bonũ sanguinē generat. Contra icteritiam cocta cũ carnibus comeditur. E Constantinus Borago colerã rubeã purgat. cardiacis subuenit. ex colera nigra patientibus. F In vino missa ⁊ potui data leticiam generat. G Eiusqꝫ apozima cũ melle ⁊ zuccaro bibitũ. ⁊ ꝯ gutturis asꝑitatē et pulmonis ac pectoris valet. H Valet ſm dyas. ꝯualescentibus ⁊ sincopisantibus cardiacis. melancolicis ꝯmesta cum carnibus. I Contra sincopim fiat sirupus ex succo eius ⁊ zuccaro fiat similiter ꝯ cardiacam passionē addito pulueris ossis de corde cerui Valet similiter contra melancoliam

Ca. lxxix.

Gombax vel cotũ. Sera. li. aggre. ca. goron. i. bombax. Dixerũt q̇dã medici de kelbe. ꝙ cotũ nascit̃ iter cosi arborib⁹ q̃ sũt sic̃ arbores ãtiꝑsicoꝝ ⁊ durãt ãnis. xx. ⁊ ē ex eo ꝙ oĩ ãno semiat̃.

Et idē auctoritate aben mesuay Melius est ex eo nouū Et qđ est plantatū āno suo.

Operationes.

A Sera. Succus foliorum eius conuenit fluxui ventris qui accidit infantibus. B Et semen eius ꝯuenit tussi Et est bonum pectori: ⁊ est ca. ⁊ humida C Et oleum eius confert lentiginibus faciei et pustulis calidis q̄ fiūt in facie. ⁊ facit augmentum in spermate D Dyas. capi. coron. i. bombax. Medulla seminis eius calefactoria est mollificat pectus E Et ꝓdest ad tussim: F Succus vero foliorum eius potatus fluxū vētris infanciū sistit. Et est ca. ⁊ hu. ꝯplexionis.

Orchsenzung

Ca. lxxx.

Buglossa. ysidorus. li. ethimo. Buglossos a grecis est dicta. eo ꝙ asperrima folia in modū lingue bo nis habeant. Que mirum modum ob sapientiam nutriendam a veteribus insundenda vino memoratur. Plinius li. xxv. Buglossos folia habꝫ bouis lingue similia super terram sparsa ⁊ aspera ⁊ magna ⁊ minora. Auicenna. Lingua bouis ē herba lata habens folia. Et canna eius ē plana. cuius rami sunt vt pedes locustarum ⁊ color est ex viridi ⁊ citrino. Administrāda autem est in medicina illa que grossa habet folia super quorum faciem sunt pūcta. que sunt radices spinorum aut pilorum exeuntium ab ea. Proxima est equalitate in calore. ad caliditatem eīn ꝓuam declinat: Et est in fine primi gradus in humiditate Que autem sicca est. minoris ē humiditatis: Sera. li. aggre. ca. ledenalchaur auctoritate dyascoridis. Ledenalchaur i. lingua bouis siue buglossa. ⁊ est planta que assimilatur herbe que dicit̄ caromas ⁊ habet folia versus terram aspera ⁊ nig. ⁊ assimilatur in figura sua lingua bouis:

Operationes

A Plinius. libro. vt̄s: Buglossa vino mixta animi voluptates auget. et vocat̄ euphrasinum fluitiones quas greci theumatismos dicunt sedat. ⁊ sciaticis cū aq̄ bibita singulare presidium tribuit B Auicenna. Buglossa sicca ⁊ adusta alcola que sunt in infantibus r̄mouet. ⁊ inflationem oris sedat: C Et etiam lenificatiua pectoris: et confortatiua cordis: Bona melancolie ex sollicitudine ac tremori cordis in vino ⁊ dispositiōibus melācolicis D Quidam in potu tribuant eam ad tremorem cordis calidam: Confert etiam tussi ⁊ asperitati cānē proprie que cocta cum zuccaro ⁊ ydromelle. E Serapion auctoritate alcauzi. Buglossa est frigida ⁊ quando flos eiūs comburitur conuenit fluxibilitati dentium. ⁊ gingiuarum: ⁊ ad alcola. ꝓpe q̄ accidit in ore puerorum. ⁊ oībus īfirmitatibꝰ q̄ fiūt in ore.

F Conuenit cardiace que fit a colera: Et qñ aliquis vult eam sumere, sumat cũ bolo armeno: G Gal'. viij. sim. far. ca. de buglossa scḋm translationẽ ara. Uirtus eius est calida par᷑ 7 hu. Et cõuenit tussientibus ex aspitate cãnẽ. pulmõis Et cocta cũ mellicrato aut ꝓiecta in vĩo inducit leticiã. H Et idez eodẽ li. et ca. ſm translationẽ ara. Buglossa hu. et ca. est ꝯplexionis. Uñ in vino potata letícia causatiua credit᷑ esse. I Cõuenit ãt 7 eis q̇ ꝓpter aspitatẽ gutturis tussiunt in mellicrato cocta. K Auicenna de viribus cordis dicit ꝙ confortat cor.

Ca. lxxxj.

Butalmos herba ẽ cui⁹ flos dr̃ oculus bouis vel vacce. Et habet flores nigros ſm antiq̃ꝫ trãslationẽ.

Operationes.

A Dyas. ca. Butalmos q̃ trãslatio corrupta est. qm̃ sera. ex v̇bis dias. ſm aliam trãslationẽ dias. dicit ꝙ h̃z flores citrinos similes floribus camomille 7 hoc verũ est. B Butalmos hastã eijcit mollẽ. folia maratri sil'ia florẽ mellinũ h̃ns. oculo bouis silez: vñ 7 nomẽ accepit. Nascit᷑ in ciuitatibus. ꝛc. C Sz ſm translationẽ nr̃az. dyas. Butalmos h̃z duas spẽs. vna ẽ q̃ h̃z folia sil'ia maratro. 7 flores sil'es floribus camomille. Et ista vocat᷑ cotula fetida 7 latine dr̃ pucida. Et dyascorides vocat eã partemõ Alia est q̃ h̃z folia sil'ia coriãdro 7 flores citrios nascẽs iux̃ muros ciuitatis. 7 vocat᷑ cotula nõ fetida 7 latĩe dr̃ ocul⁹ bouis. 7 gre. sil'r ita sonat butalmos Sz ara. vocat᷑ bibar. i. ocul⁹ vacce. 7 ideo dicit ad lr̃az D Butalmos est herba moll' antimo silis: lenes emittens tirsos: 7 folia tenuiter scissa 7 mollia. sil'ia maratro: flores citrinos sil'es florib⁹ cãomille: 7 ista ſm v̇itatẽ ẽ cotl'a fetida q̃ alio nõie vocat᷑ pucida E Et subdit ẽ alia butalmos caul' moll'. fo. coriãdro silia flores citrios h̃ns. nascẽs iux̃ muros ciuitatis: 7 ista vocat᷑ ocul⁹ bouis l' cotl'a non fetida: 7 de ista herba ẽ h̃ v̇itas clare intuẽtibus quam latius inuenies in ca. inferi⁹ de oculo boui 7 istius opationis.

Ca. lxxxij.

Buxum est nomē grecum a latinis ex parte corruptum.

Operationes

A Pixos enī apud grecos arbor semꝑ virēs est appellata. ⁊ leuitate materie ele mentorum apicibus apta. Unū scriptura Scribe inquit buxo arborum. Buxus exprimendis elementorum apicibus vtilis leui materia informat visum manus pue rilis Simul enī āmouet te ipa materia q̄ semper viret. nec vnquam suis exuitur fo lijs ne vnquam spei tue dissimilatōne un deris. sed semper tibi per fidem germi net spes salutus: B Plinius. li. xvj. Montes amant ilex ⁊ buxus Itaqȝ buxus pireneis ac citerijs motibus plurima. be recinthio tractu crassissima in corsica flo rem non ferendo. Que causa amaricudi nis mellis Semen illius cunctis inuisum animantibus. Hec in olimpo macedōie gracilior est sed breuis Amat frigida apca In igne quoqȝ que ferro duricia. neqȝ carbone vtilis neqȝ flāma: C Buxo folia cōcaua sunt ⁊ non decidunt. Hec arbor in pl'es ramos dispersa sicut ⁊ locbos transmarina. Spississima vero ex omni materie. ⁊ ideo grauissima iudicatur. D Buxus sicut ⁊ bebenus natura gracilis ⁊ neutra fluitat in aquis. E Buxus ⁊ cornus ⁊ olea medulla et apidibus atqȝ cornieus caret. minimūqȝ et sanguis habet. F Cariem vetustatēqȝ buxus non sentit ⁊ rimam fissuramqȝ spō te non capit. G Et sicut in cipresso terdines nasci probibet amaritudo. sic ⁊ duritia in buxo: Arida enī latius q̄ viridia serris cedunt preter robur ⁊ buxum q̄ pertinatius resistunt. serrarumqȝ dentes inerti equalitate replent. s. quādo lamine sectiles ex eis fiunt: H Idē in li. xvij Proueniunt buxi tenuissimis qnis senisqȝ virguli colligatis depacti. I Actor Buxus est arbor omnibus nota. Huius ramis vtimur in die palmarum vice palmarum quales oliuarum sunt que in regione nostra non abundant. Huius etiam ligni propter suam soliditatē ⁊ lenitatēqȝ ac decorem: ad fabricandas tabellas et codiaria atqȝ manubria: et ad alios plurimos vsus aptissimum inuenitur. K Est autem arbor humilis et tenuis: neqȝ enim multum ascendit nec multum grossescit De huius autem natura nihil penitus in libris medicorum reperisse me memini.

Ca. lxxxiij.

Ruscus omnibus notus. Paulus ca. de brusco: folia eius sunt folia mirti cum extremitatibꝰ spinosis facies Plures stipites cū fructu rubeo sic fructꝰ cerasi. ⁊ ē tpati caloris. vt ypocras ⁊ galienus testantur.

Operationes.

A Pau. Succꝰ folioꝝ eiꝰ expssus ī ore tentꝰ oris vitia emēdat: B Prodest stōacho ⁊ dolori ventris a colera tpatus cū lacte ⁊ inūctus vitia oculoꝝ emēdat.

C Potatus cum zuccaro emoptoicos sanat. Et petram frangit

D Succus eius coctus ꝛ bibitus coleram ꝛ menstrua expellit. Puluis radicis eius vulnera bene sanat

Ca. lxxxiiij.

Butirum a buando id est profundē do est dictum: vt dicit Ysidorus. Sua enim vnctuositate ꝛ humiditate habet imbuere et profundere corpa que contingit. Nam butirum est flos lactis multum habens caliditatis et humiditatis cum dominio aereitatis ratione cuius habet multū vnctuositatis. Est enī butirosa sub naturaliter calida et hūida viscosa ꝛ vnctuosa humane complexioni vicina. vt dicit Ysaac.

Operationes.

A Butirum sepe comestum stomachi est humectatiuum ventris solutiuum maxime si recens fuerit. Et ideo antiqui vt dicit Ysaac assimilauerunt butir oleo mixto pinguedini dicentes. ꝙ si qs acceperit valet screatui de pectore et de pulmone maxime si ibi fuerit apostema. quia proprie est maturatiuū ꝛ humorum dissolutiuū. ꝛ superfluorum pectoris mūdificatiuū maxime si cum melle vel zuccuro comedatur. B Subdens ibidē Butirum repugnat venenis. menbra humectat asperitatem oculorum. eius lotura mollificat ꝛ emundat apostema dissoluit ꝛ maturat. C Vulnera pulmōis gutturis ꝛ pectoris mire sanat. renum et intestinorum morsuras mitigat. neruos indignatos ꝛ contractos seu spasmatos mollificat atqꝫ laxat. D Auicenna Contra venena butirū interius sumpta singulare presidium est. Si intoxicatus butirum in lacte calido resolutum bibat in magna quātitate. Nam vnctuositate sua opilat meatus ne ad cor ascendat subito vis veneni. preterea venenositatem totam ad se trahit ꝛ ipsam inuiscat ꝑ vomitum euacuat de corpore ꝛ educit. vt dicit idem. E Salitur autem aliquantulum butirum vt melius conseruet. ꝛ vt eius potentialis humiditas siccitate sal' temperetur Insuper vt eius saporositas augmentetur. F Nam gustui in sapore est magis gratum quādo mediocriter est salitum. quādo nimis antiquatur eius sapor cum odore diminuit ꝛ in grauem odorem ꝛ saporem gustui horribilē trāsmutat. ꝛ tūc nō valꝫ ad cibaria cōdienda. G Valet tamen ad varia medicamina ꝛ vngēta. quia sepe accidit id quod non conuenit gule. congruit tamē nihilominus medicine alicui

Bursa pastoris
Sanguinaria
Blutkraut
Teschelkraut

Ca.lxxxv.

Camomilla Auicēna Camomilla ē nota. Sȝ alia est cuius flos est citrinꝰ Et alia cuius flos ē purpureus. Alia cuiꝰ est albus in pmo gͣdu est ca. ꝛ sicca Et fm galienū ꝓpinqua virtuti rose in subtiliatione sua; sed est in modū olei cōuenienter calida. Est āt aperitiua. subtiliatiua. mollificatiua. resolutiua Dyas. Camomilla vel antumios herba dr̄ quā alij erantem yridem vocant. eo ꝙ verno ipe florescat ꝛ ad vsum colligatr̄. Alij vo camelionem eo ꝙ habeat odorē mali maciani similē. Huiꝰ herbe tria sunt genera differentias in flore habentia. haste sunt vel duaꝝ palmaꝝ fruticose que ramulos multos cū viminibus multis ac tenuibus generant teneraqȝ ꝑua et angusta folia. Superius vero capitellum habet cum quadam rotūditate. habens deintus florem aureum qui regit̄ exterius alborum aut mellini vel purpurei coloris obiectione foliōꝝ magnitudine timi similiū. Nascitur in locis asperis vel circa semitas vł vias. Colligit̄ autē tempe verno maxime virtus est ei radici ꝛ flori omniqȝ frutici vermātica ꝛ leptomerica. Sera. li. aggreca. behonig. i. camomilla. Eius sunt tres species. et discernunt̄ fm colores florum solum. ꝛ ipa est herba habens virgas longas circiter palmū vnū fruticosos habentes ramulos et folia parua minuta gracilia ꝛ capitella rotunda parua in aliquibꝰ quorum flores albi ꝛ in aliqbus aurei coloris. ꝛ flos qui apparet sub capitello ē rotundus habens circumquaqȝ flosculos similes floribus rute. ꝛ color ipoꝝ est citrinus aut purpureus ꝛ nascitur in locis asperis ꝛ super mare colligitur in vere. Et oportet ꝙ reponantur folia ꝛ flores post quam teritur quodlibet de per se et fiant inde trocisci. Galienus. vj. sim. far. capi. antumus id est camomilla dictum qdem est in tercio tractatu de hac herba latius: dicatur autem ꝛ nunc summarie ꝙ calefacit ꝛ desiccat fm primū gradum Est autē ꝛ subtilium parciū ꝛ propterea dyaforetica necnon ꝛ rarefactiua ꝛ laxabilꝭ ṽtutis.

Operationes.

A Auicēna. Camomilla sedat apostemata calida mollificando et resoluendo ipsa. ꝛ lenificat dura que non sunt stricta valde B Et bibitur propter apostemata viscēꝝ spissa. mollificat tetanū. ꝛ cōfortat mēbra neruosa oīa. et est ex medicinis plus ꝯferentibus latitudini ꝙ reliqua. qm̄ caliditas eius est similis caliditati animalis. C Est ꝯfortatiua cerebri ꝯferens sode frigide ꝛ ad euacuandā materias capitis. qm̄ resoluit absqȝ attractione. ꝛ hec est eius ꝓprietas. D Et confert pustulis oris. sanat algarab distēperata ꝛ more emplastri supposita. alleuiat sputum. aufert ycteritiā. ꝓuocat vrinā egredi facit lapidem ꝛ ꝓpe q̄ ex ea est purpurei coloris. ꝛ cum camomilla quidem

euaporatur, vesica propter dolores frigidos. E Et prouocat menstrua bibita ⁊ sedendo in aqua ipsius. et educit embrionem: ⁊ secundinam. F Et ꝯfert yliace et fit inunctio ex oleo eius in febribus periodicis. ⁊ bibitur ꝓpter fe. antiqs in fine eaꝝ. ⁊ confert omni febri absqꝫ forti acuitate. cum non est apostema calidū in visceribus: G Et quādoqꝫ ꝯfert apostemati cum non est ca: ⁊ est eius maturatio loco ipius ponitur in ꝯfortatōne cerebri ⁊ iuuamento quod conferti soda berengesis: H Sera: auctoritate galieni Uirtus camomille est que resoluit ⁊ fluxa mēbra confortat. ⁊ lassitudini ꝯfert plus omni alia medicina sedat dolores: ⁊ mollificat menbra dura. ⁊ lenit spissitudinem cutis paucam. J Et expellit febres que fiunt ab humoribus colericis Et propter spissitudinem cutis quando in visceribus non est apostema calidū. et iam facta est digestio. Sed et febres que fiunt a flegmate ⁊ melancolia: aut propter apostemata que in visceribus sunt qn̄ exhibetur. iuuat iuuamēto manifesto mltum. K Et ideo ꝯtigit ꝙ ipa est vna de forcioribus medicinis in sedando dolores ⁊ de melioribꝰ mollificatiuis ex medicinis cōuenientibus menbris interioribus que sunt post mirach. L Et ipa ⁊ oleum eius conferunt sode frigide. Nā curat humiditates que sunt in capite per resolutionem sine attractione. Et hō operatio est sibi magis ꝓpa ꝙ alicui alteri medicine. M Et quando fit emplastrum cum ea curat scabiem oculi ⁊ palpebraꝝ. Et confortat cerebrum.

Ca. lxxxvj.

Canapis siue canabū ad similitudinem canne vocatū ferunt vel ab ethimologia greca. qm̄ canabum illi canabin dicunt. Pli. li. xix. Utilissima funibus canabis. serit̄ a fauoneo. quo deterior est eo tenerior: Semē eius qn̄ maturum est ab eqnoctio autumni defringit̄ ⁊ sole vel vento vel fumo siccat̄: Ipsaqꝫ canab post vindemiā vellit̄ ac lucubrationibus decorticata purgat̄: Optima est alabandica. ꝑcipue plagaꝝ vsibus: Idem in li. xx. Canapis nata est pmū in siluis: folio nigrior ⁊ asperior. Auicenna Sehedegi. est semen canabi. Et aliud quidē est ortulanum Aliud campestre. Huinaym dixit ꝙ arbor campestris scōm cubiti q̄ntitatē in desertis egreditur ⁊ super folia eius albedo dn̄atur Eiusqꝫ fructus piperi ⁊ grani assimilatur. Natura est calidū ⁊ siccum in tercio. succus eius constrictōnem soluit. ac solutione flegma ⁊ coleram educit. Palladius li. iij. In februario mense

vltimo canabum conuenit seri terra pin
gui.stercorata rigua vl' plana ⁊ humida
⁊ altius subacta Idez in libro quarto In
mense quoqz martio vsqz ad equinoxium
vernū tm̄ potest seri canabum.

Operationes.

A Plinius libro .xx. Semen eius viro
rum geniturā extinguere dicitur. Suc
cus ex eo vermiculos aurium et quicquit
intrauerit eijcit. B Sed cum dolo
re capitis tanta vis est ei vt aque infusa
coagulare eam dicatur Ideoqz iumētoꝝ
aluo succurrit potata in aqua Radix eius
contractos articulos emollit in aq̄ cocta
Idemqz podagras ⁊ similes impetus
C Auicenna: Canapis campestris re
soluit ventositates et exsiccat fortiter: hu
morqz eius paucus est ⁊ malus D
Ex eius radice decocta fit emplastꝝ apo
stematibus calidis: in locis duris in qui
bus chimi viscosi sedatqz caliditatem et
soluit duriciē E Exiccat spma: solutō e
flegma educit et coleram. visum obtene
brat. stomacho nocet. Succus eius distil
latur ad dolorem auris opilatiuum. ⁊ ad
eius humiditatem similiter. ⁊ oleū ip̄ius
folia vero eius eradicāt furfures in capi
te. F Idem Ex decoctione canabi
siluestris fit emplastrum herisipile ⁊ apo
stematibus calidis: Eius gn̄a difficiles
sunt digestionis; ⁊ stomacho mala: cūqz
plurimum ex corticibus eius sumit̄ inter
secat sperma.

Ca. lxxxvij.

Capillus veneris dictū ē siue q' ela
psos post alopitiā capillos r̄creet
siue q' capilloꝝ fluores coercet Uł'
q' sit virgultis nigris lenibus cū splēdore
quasi capilli. Nascit̄ at̄ in aquosis locis.
Platearius in li. de simplici medicina: Ca
pillus veneris frigidus ⁊ siccus est pate
m̄ ex subtili substantia. virtutis diureti
cam Recēs multe efficacie est sed parum
seruari potest; quia herba subtilis est. Ex
herbario: Capillum veneris herba vide
licet q̄ ⁊ politricos dr̄: in parietibus vide
licet nascitur. habet folia coriandro simi
lia. caulem nigrum sed nec florem habet
nec semen. Constantinus: Capillus vene
ris teste galieno inter calidum ⁊ frigidū
est mediocris

Operationes.

A Platea: Cōtra calefactionē epatis
dat̄ aq̄ decoctionis eius; vel de aqua illa
⁊ zuccaro fit syrupus. Si etiaz sit vicium

splenis aliquid additur calidum diureticum. 7 plagelle in succo eius intincte supponatur. vel etiam herba ꝯtrita. B Constātinus. Eius apozima valet banelitiosis. lapidem frangit. Cū vino bibit⁹ veneno resistit 7 humoribus a stomacho fluentibus. menstrua ꝓuocat. dolorē pectoris 7 pulmonis mitigat. C Et vt dicunt quidam de stomacho 7 intestinis deponit coleram rubeam. alopitie valet cathaplasmis. Et scrophis cū aq̄ coctus capite ex eo loto pustulas etiā et putrefactionem mundificat. D Hec in oleo decocta facit ad mulieꝝ capillos nutriendos decoctio eius potata ycktericos 7 eos qui vrinam difficile faciunt. adiuuat. mēstrua mouet. ventris fluxum sistit. E Capillos etiam cadētes ꝯtinet si cum vino 7 lixiuio coquat Et cum eodem humore caput abluat. F Item cum vino apposita stomacho ꝑ cataplasmate morsui canis ac serpenciū medetur. Eius aūt radix est vtilis.

Ca. lxxxviii.

Cardo benedictus. Plinius capi. Cardo benedictus dicit quia veris tempore senescit. 7 est herba terissa gum specie. 7 cum mollicie cauliculis subrubicundis. Nascitur in tegulis et in muris nomen hoc greci dederunt senicion. quia vere canescit caput eius. numerosa diuiditur lanugine qualis est spine inter diuisuras exeunte. Galienus. vj. sim. far. cap. de cardone benedicto Erigoron siue cardo benedictus l' herba bulne virtutem habz inflatiuam 7 mediocriter dyaforeticam. Dyascorides caplo Sedum id est cardo benedictus est herba q̄ senicion vocant. Nascitur in tectis 7 i petris folia habet viridia et densa similia quercule. sed grossiora 7 pinguiora. tyrsū subrufum capitellum in summitate tyrsi hn̄s in modum viticelle lanuginosum. Vires habet stringentes 7 refrigerantes 7 eadē prestātes q̄ 7 plātago. folia frigida sunt.

Operationes.

A Folia eius cū floribus in cathaplasmatibus cum vīo dulci facta 7 inposita inflationes testiculorum tollit B Et ani plagas sanat. ad neruorum incisiones cum aceto facit. 7 cathaplasmatib⁹ imposita. Ipsa vero potui data offocationes facit.

Ca. lxxxix.

Cardus: Sciendum ꝙ cameleon ē species cardonis siluestris: qui cardus habet plures species inter se differentes; Differt a cameleon: quia in folijs non habet aculeos. Plinius. ca. de cardo: Cardoꝝ duo sunt genera. vnū fructuosius altero: Alterum vnicaule crassius. Utriqꝫ folia spinosa muricatis cacuminibus: sed alterum florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem ⁊ abeūtem cum aura. stolimō grece vocatur. Item cardus ⁊ folia ⁊ caules spinosas lanugines habet: Itē in anchora Leucantos est dictum spina alba. Est autem alia differentia. ꝙ quidam in his multicaulia ramosaqꝫ fiunt vt cardꝰ. Uno autem caule nec ramoso nec enetos quedam cacumine tantum spinosa sunt vt tringil. quedam estate florent vt terralis ⁊ elixenes scolinos. ⁊c.

Operationes.

A Galienus: vij. sim. far. capi. scolimi Scolimos. i. cardus siluestris cuiꝰ radix multitudinem vrinarum educit fetidaꝝ si quis in vino coquens eam bibat et propter hoc fetitudines curat assellarum

B Et tocius corporis purgatiuo hoc farmaco talis humoris ex tota substātia existente que vero scdm qualitatem energia quidem ca. in tercio gradu: vel tercō incipiente indicat hoc farmacum: sic. āt iu: ij:

C Plinius capi: cameleonte albe. i. suchaa vł cardus albus Cum passo mixta vrinam mouet. Ydropicū desiccat lumbricos occidit Nam illa que nigra ē facit ad maligna vulnera q̄ greci vocant cacianculas. ⁊ lentigines aufert.

D Galienus. Cameleōte nigre radix habet quid delicteriosum, vnde extrinsecus est vsus eius ad scabiem et empetiginem et alfos ⁊ om̄ino omnia que abstersiōe egēt et mollitiuis et dyasoreticis miscetur farmacis et fagedenica vlcera sanat cathaplasmata:

E Albe vero cameleonte radix ad lumbricos rotundos daᷓ in q̄ntitate oxifabi cum vino austero Afferunt autem eam ⁊ ictericis similem existentem radici magis attamen amarior illa est

F Sera. Radix eius confert fluxui nimio matricis ⁊ ꝯfert om̄ibus egritudinibus in quibus ꝯfert bedeguar: Et fructꝰ eius ⁊ radix conferunt apatōni vulue et apostemati ani: Et radix eius incarnat vlcera quia in ip̄a est virtus ꝯsolidatiua cum temperamento.

G Et idem auctoritate dyascoridis. Cardus est herba Et huiusmodi herba fm ꝙ extimo est ꝓpe naturam bedeguar. ⁊ est stiptica ⁊ semen eius est forcius satis. ⁊ confert relaxatōni vulue et fluxibilitati ani: et glutinat vlcera. q̄m stipticitas eius est pauca sine superfluitate. et radix eius conuenit cursui humiditatum. antiquaꝝ matricum. ⁊ fluxui nimio menstruorum.

Ca.xc.

Camedreos. Plinius: ca. camedreos est herba q̄ latine quercula dicitur et ab aliquibus trizaoga folia habet magna mente similia et diuisa vt quercus; flore pene purpureo aliqui ip̄az serracam dicunt. ꝛ ab ip̄a serram inuentā esse; Sera. li. aggre. ca. Camedreos auctoꝛ dias: Camedreos nōiatur quercus terre Nascit̄ in locis petrosis ꝛ asperis. ꝛ ē herba parua longitudine vnius palmi hn̄s folia parua: similia in figura in oꝛtu suo folijs quercus; flos eius est coloris purpurei paruus. Et tempus colligendi est qn̄ semen est maturum. ꝛ colligenda est cum suo semine; Dyas. capi; camedreos. Nascitur in locis saxosis ꝛ asperis; frutex ē bipalmis cum folijs minutis ꝛ mente similibus ꝛ amaris florem habet purpureū et minutum sed colligenda est cum semen maturum est. Galienus. viij. sim. farma. capi. camedreos Camedreos ponit eam quis in tercio gradu; siccitatis ꝛ caliditatis ꝛ plus in eo ī siccitate q̄ȝ in calidttate vnde folia eius suot similia folijs querc⁹. Et ideo latini ip̄am querculā vocant.

Operationes.

A Dyascoꝛides caplo: cameropa fm translationem nostram Cameropa id est camedreos. viridis et sicca bibita cū aq̄ conquassationibus et tussientibus valet et splenis duricies soluendo medicatur. B In initio ydꝛopisis iuuat mēstruis imperat: aboꝛsum excludit. cum aceto bibita splenem siccat Moꝛsibus venenatis occurrit cum vino bibita ꝛ cathaplasmatibus adhibita omnia similiter facere p̄t melle addito ātiqua vulnera purgat. trita ꝛ oleo mixta caligines oculoꝛum detergit. Omni coꝛpori trita et puncta calefactionē p̄stat C Gal. camedreos p̄dn̄antem habet amarum sapoꝛem est āt et acre: quodammō ex quibus videlicet splenem liquefacit et vrinas et menstrua mouet ꝛ grossiciem humoꝛum incidit et eas que in visceribus obstructiōes expurgat D Sera. au ctoꝛitate albngeri fit syrupus ex ea ad tussim antiquaȝ ꝛ ad coꝛruptionem digestionis ꝛ in pꝛincipio ydꝛopisis. ꝛ ad spasmum. ꝛ quāto syrup⁹ eius erit vetustioꝛ tanto erit maioꝛis v̄tutis ad ea que diximus. E Et herba ipsa contrita cōfert fistulis lacrimalium. Et eius decoctio confert ytericie nigre.

Ca.xcj.

Camepitheos grece interpretatur infima pinus a came ꝛ pitheos ꝙ est pinus eo ꝙ fm oĩes sui species odorē hꝫ pini. Et sciendũ ꝙ camepiteos ꝛ camedreos vnã ꝛ eandē hñt v̄tutem et ꝯplexionem Et sunt ca. ꝛ sic: in. iij. gradu Sal. viij. sim. far. ca. camepiteos. Camepitheos est in desiccando tercij ḡdus in calefaciendo vero secũdi. Sera. li. aggreca. Hamepithis. i. camedreos est herba que nascit̄ oĩ anno ꝛ dilatat̄ eius origo sup̱ faciem terre vndiqꝫ. Et sunt eius tres species. Una eaꝝ est fortior alijs. ꝛ habet folia similia folijs sp̱ viue nisi qꝛ sunt mi̇ora eis ꝛ hꝫ sup̱ se humiditatē tenacē ꝛ sunt pilosa: ꝛ sunt folia illa circa ramos spissa ꝛ odor eius est sicut resine pini. Et hꝫ flores minutos glaucos: et radices similes radicibus herbe dicte picorion et semen eius est nigrũ. cuius odor est sicut odor resine pini. ꝛ rami eius sunt aliq̃ntulũ lōgi ꝛ curuati sicut rami herbe que dr̄ hācala

Secunda species est que habet v̄gas longitudine vnius brachij et ramulos subtiles folia vero et flores in odore similia sup̱dicte ꝛ semen eius est nigꝝ. Tercia v̄o species q̃ dr̄ masculus hꝫ folia subtilia minuta albida pilosa ꝛ hꝫ virgã asperam albam: ꝛ florem album minutũ sup̱ ramlos ꝛ odor eius est sicut odor prime.

Operationes.

A Sera auc. galie. Camepitheos si sumatur in potu mundific[illegible] ꝯpit et abstergit menbra interiora qñ [illegible] ba sicca: ꝛ incarnat qñ est recens [illegible] sup̱ oĩez medicinã hñtibus y[illegible] liter oĩibus hñtibus opila[illegible] ꝛ p̱uocat menstrua qñ bibit̄ [illegible] ꝛ quando fit nasale. B Et p̱uocat vrinã ꝛ coquitur cũ mellicrato ꝛ bibit̄: ꝛ ꝯfert stranguirie C Et qñ est recens hꝫ v̄tutem multam ꝯglutinandi ꝛ incarnãdi vulnera magna ꝛ curat plagas et soluit duricies mamillaꝝ. D Dyas. Radix ei⁹ bibitur diebus septem: ycte[r]icis medet̄ diebus triginta bibita sciaticis fert opē maxime cum mulsa. epaticis ꝛ dissurijs ꝛ nefreticis p̄stat effectũ: tortionibus subuēit hac eñ maxime vtunt̄ in ponto. E Elixatura eius dat̄ cōtra vim aconiti: cathaplasmatibus adhibita cũ polenta. et elixatura eius mixta oĩa similiter facere potest trita cũ caricis et duꝝ in modũ catapucie ventrem mollit. cũ resina tepida imposita sordida vulnera purgat melle addito causas matricis cōponet. Durici es vulneꝝ soluet ꝛ paracolesim p̄stat.

F Galienus. Camepitheos in gustu q̃dem forciorem habet saporem ꝙ̄ acrem. in energia vero abstergit vlcera plus q̃m calefaciat. propterea in arteticis ꝛ oĩibus q̃bus obstruunt̄ faciliter epata bonum ē farmacum. Ducit autem ꝛ menstrua bibitum ꝛ cum melle appositum. est vero ꝛ diureticum farmacum. quidã v̄o dant sciaticis coquētes in mellicrato. G Uirtus v̄o hui⁹ herbe mag̃ vlcera sanare pōt et putridosa vlcera sanat. duriciesqꝫ mamillis dyasorat.

Ca. xcij.

C Arui: Platerius. Carui appellatur semen ⁊ herba in tercio gradu calida ⁊ sicca. In transmarinis partibus ⁊ in Sicilia reperit̃ in quantitate multa ꝑ annos qnincꝫ seruari potest Uirtutem diureticã ⁊ diaforeticã hꝫ.

Operationes.

A Unde vinũ decoctionis eius cõfert stranguirie ac dissurie. puluis etiam eius in cibis sumptus digestionem confortat ventositatem excludit. ⁊ positum in salsamẽtis appetitum excitat. B Cõstantinus in libro graduũ. Carui est calidum ⁊ siccum in. iij. gradu. ventositatẽ ⁊ inflationem dissoluit stomachũqꝫ corroborat lumbricos occidit digestiuã ṽtutem confortat. vrinam prouocat. C Auicenna. Carui est proximum dispositionibus anisi. ca: est ⁊ sic. in. ij: Expellit vẽtositates ⁊ exsiccat ⁊ nõ est in subtiliatione cimini Confert tremori cordis: Est bonũ vermibus interficit eñ eos. D Pli. li. xix. Careum gentis sue nõie appellatũ in quacuncꝫ terra seri vult eadẽ rõne qua olusacrum laudatissimũ tñ in caria. ꝓximũ in frigia. E Dyas: Careos semẽ omnibus notũ ṽtus est illi calida et vnctualis aniso similis eustomacha: misceturqꝫ antidotis ⁊ oxiporijs. Radix eius comedit̃ cocta sicut pastinaca: F Cõstantin⁹ vbi sup̃ Siluestre carui qȯ dr̃ cardumeni valet epilenticis diucꝫ tussientibus. sciaticis. nefreticis. strãguiriosis. ac reptiliũ morsibus G Tortionẽ ventrisqꝫ dolorez deq̃ssa vẽtositate ac viscoso flegmate curat: cũ aceto impositũ scabiẽ impetiginem: alopiciã sanat. de q̃ q̃ fumigatus fuerit stridorem ei ꝓuocabit:

Ca. xciij.

C Ardamomũ. semẽ est videlicet nasturcij qȯ in arabia nascit̃ et alijs locis. Sꝫ eligendũ ẽ fragile. flauũ plenũ q̃uedie ⁊ q̃i lentũ ſꝫ nõ rugosũ clausum ⁊ si frãgat̃ puluerosum. gustuqꝫ subamarum calefaciens odore suaui ⁊ graui

Est autem calide virtutis aliquid habẽs amaritudinis. Platearius. Cardamomũ est fructus vel potius semen cuiusdã arboris. et est calidum et siccum in secundo gradu. maius melius est. Et habet aliquantulum acuminis et dulcedinem inmixtã. Per annos viginti potest servari virtutem habet cõfortandi ex aromaticitate dissolvendi et consumendi ex qualitatibus.

Operationes.

A Platearius. Cardamomũ valet cõtra sincopim et cardiacam passionem ex frigida causa et ad debilitatem stomachi id est in digestionem confortandam. ad appetitum provocandum. et cõtra vomitũ ex frigida causa. contraqꝫ debilitatem cerebri. B Ex epistola Ypocra. Cardamomum calidam virtutem habet. et aliquid amaritudinis. quia lumbricos occidit. et scabies fortiter sanat. C Dyascorides. Cardamomũ lumbricos latos occidit. cum aceto bibitum scabiẽ sanat et expurgat cum aqua vero calida prodest epilenticis. tussim mitigat. D Sciaticos curat. paraliticos sanat. Et quoniam aliquid habet caustice virtutis. et quemadmodum synapis relaxat. Ideoqꝫ ventris tortionem et inflationem relaxans sanat. urinam et menstrua provocat. E Potatumqꝫ partũ expellit. animalia ventris excludit. Serpencium morsibus occurrit. F Cum vino neufreticos adiuvat. Ictosqꝫ scorpionũ vel serpentium omnium salubriter curat vesice lapidis frangit menstrua fumigando deponit. G Avicenna. Cardamomũ quoddã ẽ magnum sicut cicer nigrũ. quod cum frangitur interius habet granũ album mordicãs linguam sicut cubebe. Et aliud est parvum sicut lens. etiã aromaticum. calidũ est et siccum in .ij. gradu. Et in ipso est cum calefactione stipticitas. proprieqꝫ in illo quod habet caput et proprie in capite ipsius. Cõfert nausee ac vomitui cum masticis aqua utriusqꝫ granati. H Constantinus in libro gradũum Cardamomi duo sunt genera. maius et minus. utrũqꝫ in primo gradu calidum et siccum. Sed maius est minoris caloris ac ponticitatis. et magis odoriferum. I Ideo stomachum cõfortat. et digestionem adiuvat. Vomitũ colericum arcet cum ligno aloes mastice ac succo mẽte potatum. extinguit flegma maxime suis corticibus bibitum. Cortex ei stipticior est et stomachi confortantior.

Ca. xciiij.

Cartamus. Johãnes mesue. capitulo de cartamo. Cartamus duorum modorum est. Est enim domesticus et silvestris. Et dixerũt quidã quod nil est de speciebus cartami et elongati sunt. Cartamus de quo hic loquimur est domesticus et melior pars plante ipius est semen. Et post illud flos eius. et melius semen eius est quod ẽ albũ planũ plenũ et grossum. cuius medulla ẽ unctuosa pinguis et cortex tenuis.

Et melior flos eius est q̄ est sicut pili croci Et est ca. in p̄mo gradu siccū in secundo: Et flos eius est minus ca. Et siluestris est calidior ⁊ siccior: Et in eo est virtus lacticiniorum remissa. Est autem cartamus aperitiuus. abstersiu⁹ conturbatiuus faciens nauseam. Auicenna li. ij. ca. de cartamo. Cartamus alius est domesticus: ⁊ alius est siluestris. qui siluestris ca. est in. ij. gradu. sic. in tercio: ⁊ domesticus ca. in. j. gradu. sic. in secundo. Dyascorides capitulo cincu s̄m translationem nostram. cincu id est cartamus folia habet oblonga ⁊ diuisa ⁊ aspera et spinosa. tyrsum habet longum ⁊ spinosum in quo sunt capitella obrotunda cum flore croceo s̄ine album habens obrutum ⁊ oblongam ⁊ angulosum. flores eius multi exsiccant Serapio libro aggregatoris ca de cartamo auctoritate dias. Cartamus est ex eo dōesticus ⁊ siluestris. Domesticus h̄z folia lōga aspera alta spinosa diuisa. ⁊ hab3 stipites longos duorum cubitorum spinosos. ⁊ sup eos sunt capitella in magnitudine oliue maioris in quibus est flos croceus similis croco ⁊ habet semen album ⁊ oblongum angulosum.

Operationes.

A Johannes mesue auctoritate pauli Accipe medulle eius. ℥. x. cordumeni. ℥. j. ℞. fac ex eis grana sicut cicercula. ℥. v. soluit enim sufficienter. B Et dicit etiam liga ex medulla quātitatem sufficientem in panno: ⁊ suspende in oximelle. quādo coquitur. ⁊ erit solutiuū: ⁊ p̄pe si fuerit oximel squilliticum C Et idem auctoritate aligaselis. Accipe eius medulle aureos. xxij. penidie aureos. iiij. cordumeni zinziberis ana aureum aggregent̄ om̄ia cum melle ⁊ fiant forme sicut nuces. ⁊ da vbi oportet vnam vel duas. D Et idem auc. galie. Coquatur medulla eius in iure galline vel galli cum sp̄ebus ⁊ propinetur vbi oportet. E Et dixit etiā fiat ex medullis eius ⁊ ponderis tercia ipsius ex amigdalis et sexta ex pineis. et aggregentur om̄ia cum melle ⁊ decoquant̄ cum succo squille. ⁊ fiet hec mirabilis iuuamenti ad ea que dicemus: F Et trahitur eciā ab ea oleum iuuamentorum multorum ⁊ eius op̄atio est sicut olei de ben ⁊ oleis de amigdalis. Et solutōne educit flegma p vomitum similiter ⁊ aquositatē Et valet ad egritudinem ex eis sicut ē colica ⁊ cristerizatur: G Et mūdificat pectus ⁊ pulmonem ⁊ proprie loch predicti. ⁊ clarificat vocem ⁊ similiter oleū ipsius: H Et vsus eius in spermate augmentum facit. Flos vero eius cum aqua mellis remouet yctericiam. I Auicenna. Oleum eius est propinquum oleo vrtice. verumtamen debilius et est ex eis que caseat lac ⁊ nutrimentū eius est multe paruitatis. ⁊ mundificat pectus: ⁊ clarificat vocem. ⁊ est malus stomacho. ⁊ caseat lac in stomacho. ⁊ aufert colice: K Dyas. Semen eius datum cum mulsa ventrem purgat cacostomaticum est ⁊ dulce multum: ⁊ ip̄m vētrem deponit amigdal' ⁊ nitro mixtum et aniso cū melle cocto accepte ante cenā due vel tres velut nuces ventrem mollit. digestionem prestat. L Sera. aucto. dyas. Quando terūtur capilli cartami siluestris aut flos ⁊ bibūtur cum pipere ⁊ vino cōferunt puncture scorpionis. M Et quidam putauerunt q̄ si quis percussus a scorpione tenuerit radicem eius in manu sua nō senciet dolorem eius. Et quando p̄ijcit eā tunc senciet

Ca.xcv.

Calamus aromaticus a similitudine calami vsualis vocatur. Signiter in India multis nodis geniculatus fuluus fragrans spūs suauitate. Qui cū frangitur in multas ptes fit scissilis. simulans gustu casiani cum leni agrimonia remordente. vt dicit Ysidorus in li. ethimologiarū. Dyas. Calamus aromaticus in India nascitur. et est optimus colore ruffus cum nodis spissis. et cum frangitur scissilis et arenosus appāret ac fuluus. odore suaui gustu et viribus stiptico atq; glutinoso. Plinius. Juncus odoratus nihil differt a ceteris sui generis aspectu. Sz calamus odoratus pstantior est. Odore statim de longinquo iuitat. mollior tactu meliorq; qui minus fragilis. Et quia solo se potius q̄ qui raphani mō frangitur. Inest āt fistule araneum quod vocant florem. Auicenna. Calamus aromaticus calidus est siccus vsq; ad fm. Melior est ille qui ē lacinctie coloris propinquos habens nodos. qui in plurima frusta frangitur. et cuius cāna plena re simili tele aranee. et in masticatōne eius est acuitas. Et eius contritum est boni odoris. Et est declinans ad citrinitatem et albedinem. Est āt subtiliatiuus In ipō enī est substantia subtilis. sicut in pipere et cinamomo ac reliqs spēbus huiusmodi. In ipō est stipticitas pauca cū acredine. Et in eius substantia sunt terreitas et acreitas. et est bone pmixtionis ad eqlitatē ptinēs. Sz eius exsiccatio maior ē.

Operationes.

A Cōfert occultationi sanguinis mortui. et contritioni lacertorū. et apostemati epatis. et stomacho ac tussi. valet etiā ad tumorem. abstergit visum. apostemata resoluit. menbra expulsionis puocat. Et cum semine apij confert renibus ac distillationi ruine vrine B Cōstātinus in li. gduū. Calamus est subtil. citrini coloris. et pcauus. desiccatiuus. et facilime rūpitur. digitis pstrictus. in India et persia nascitur. sed laudabilior est indicus. Est autē ca. et sic. in. ij. g. Valetq; ad dolorem stomachi et epatis potui datus. Menstrua puocat. et veteri tussi pdest si suffumigiū inde fiat. Ad strīgendū q̄z sanguinis fluxum valet. C Platea. Calamus aromaticus ca. est et sic. Quidā repitur in psya q̄ citrinus est. Et eo phisici non vtuntur. Alius in India q̄ subalbidus ē et eo vtuntur Est āt radix cuiusdā fruticis valde arōatica. calamo similis quia concaua est. Cū enī colligitur quoddā lignū quod interius est exhibitur. Eligendus est autez calamus subalbidi coloris qui cum frangitur non facile pulueriżatur p tres annos seruatur. Habet virtutem pfortandi. Puluis eius valet ptra dolorem stomachi ex frigiditate vel ventositate. Ad digestionem stomachi confortandam. datur puluis eius cū puluere cinamomi. hoc etiam valet ptra cardiacam.

eius albus et odoratiuus semen vero minutum 7 bonum. Radices quinqz vel sex habet albas 7 longas et dulces vnius digiti grossitudinem hn̄tes: B Et ciᵃ elixatura ꝯficitur medicamentum quod tollit caligines oculoꝝ. C Elixatura radicis eius tantū p̄t q̄ntum 7 radix: D Semen eius diureticū est Nauseaz ꝓuocat. ventrem stringit. In Cicilia nascitur. que bouem impinguat si fuerit viridis comesta:

Ca.xcvj.

Calamus agrestis siue aquaticus: Actor. Calamus est arūdo vl' arūdinei generis Gz est etiā calamus aromaticus de quo sup̄ ꝓximo capitulo Isidorus. li: xvj. In stagnis indicis arundines calamiqz dicunt' nasci. ex quoꝝ radicibus expressum suauissimū succū bibunt Indi. Unde 7 varro Indica non magnū in arbore crescit arundo Illius 7 lentis p̄mitur radicibus humoꝛ Dulcia cui neq̄ant succo comedere mella. Glosa super Ysaiam. xij. Calamus de quo carta fit medulla habere videt' 7 non esse vacuus sed gilis est 7 cito marcescit Un̄ scriptum est Calamus 7 iuncus marcescit

Operationes.

A Dyas. Calamus agrestis maioꝛ est in om̄ibus agaricis Que si comederint animalia citius infert mortē. 7 maxime ille qui nascit' in babilone 7 in parnaso. Hastas habet mltas folia edere similia. flos

Ca.xcvij.

Caparis siue caparus. Isido: in li: ethimo. xvij. Caparis dici videt' eo q̄ habeat in sumitatibus rotūda quedam seminū capitella. Pli. li. xix: Diximus inter peregrinas frutices de caparo non vtendū transmarino. innocētiꝰ est ytalicum. feruut illos q̄ cottidie edunt paralisi non piclitari. nec lienis doloribꝰ Platearius. Caparis siue caparus. Herba est vel frutex in transmarinis partibus cuius cortex p̄cipue ꝯuenit vsui medicis.

In principio veris colligitur 7 desiccat. p sex annos in multa efficatia servat. Eligendus autem est cortex qui cum frangit nõ pulverizatur 7 qui aliqntulũ subrufus est 7 subamarus. flores eni adhuc tubero si colligi debent. quia iam dilatati nõ valent. Cum sale 7 aceto conditi servantur. Constātinus in libro gduũ. Capari sunt in secũdo gradu calidi 7 sicci. Horum radix 7 frondes 7 poma 7 semen intrant medicinam. Magis tamen cibo poma 7 frondes; radix vero medicine pertinet. cuius naturam temperiem magnam eis prestat. G Platearius. Capari virtutem habẽt incitandi appetitum. humorem in ore stomachi existentem digerẽdi stomachum confortant. infrigidatum calefaciunt cibus eni sunt 7 medicina. H Contra vitium splenis 7 duriciez epatis valet vinum decoctionis caparis. I Succus folior eius auribus inmissus vermes necat. valet etiam herba hec ad yliacam passionem 7 arteticam.

Operationes.

A Ayas. Caparis schirosim splenis super omĩa medicamina iuvat. frutex eius spinosa super terram sparsa. unctiõe plena. habens folia cydonie similia. semẽ at sicut oliua Radices magnas 7 multas locis aridis 7 maxime in muris nascit.
B Semen eius ventrem mollit Comestum autẽ ca costomachum est. Radix 7 semẽ cũ vĩo bibita splenẽ attenuant. vrinã provocãt. sanguinem deponũt. sciaticis 7 paralyticis bibita mirifice prodest. menstruis imperat. semen eius coctum cũ aceto 7 ore retẽtum dolorem dentiũ mitigat; radix ei⁹ trita 7 imposita duricias 7 scrofas spargit Succus eiusdem auri infusus vermes occidit C Ysaac. Capari sunt 7 radix 7 frondes. 7 fructus eius omẽs calidi in. ij; gradu. quod testat eorũ ponticitas acumen 7 amaritudo. D Ideo incidunt 7 dissoluũt 7 mundificãt stomachum a superfluis humoribus: E Opilationem splenis ac epatis aperiũt. 7 duritiam soluũt. vrinam et menstrua provocant: F Meliores sunt secundum medicinam q̃ scdm cibum qm illaudabilis nutrimẽti sunt. vtpute colerici nigriqz sanguinis generativi nervos etiaz stomochi impediunt et percutiunt assuefactis vnde oportet eos elixos manducari. ablataqz eorum aqua conditos cum oleo et aceto. Qui si cum carne vel alio comedãtur. nõ absqz coriandro manducãdi sunt

Ca. xcviij.

Amphoraca Platearius. Cãphoraca est herba cuius succ⁹ est camphora: multipliciter vtilis ĩ medicina sicut videlicet in isto caplo habetur Hec herba nostre camphorace similis est In fine veris colligit ac terit: et inde succus eius exprimitur. Quod feculentũ est residet 7 abijcitur. quod liquidius ac purius retinetur. Soli exponit 7 exsiccatur ac desiccata in camphoram reducit Ide

Camphora est in tercio gradu frigida et sicca. dicunt quidã sed falso gũmi esse. cũ sit succus herbe cuiusdã (teste diascoride multisq3 alijs) Herbaq3 ipa dr̃ cãphorata. vt in pncipio huius capti dixi Cãphora eligenda est alba 7 lucida. Nã turbulenta nõ est adeo adeo bona. Et admixtione autem vernicis sophisticat̃ dũ interipius camphore. 7 ex admixtione similis est in odore. Discernit̃ autem quia vernix solidam habet substãtiam 7 difficile frãgitur. camphora vero cito. 7 si tractet̃ in manibus. de facili puluerisatur. Cãphora nisi artifitiose seruet̃ de facili perditur Est em̃ aromatica. 7 omne aromaticum est fumosum. Ideoq3 in fumositatẽ soluit̃ Seruari ãt põt in vase marmoreo. 7 melius in alabastro. seruaturq3 in efficatia mlta in psillio vel in lini semine vl' milio per annos. xl.

Operationes.

A Contra calefactionẽ epatis puluis eius cum [illegible] succo ꝯficit̃. in q̃ plagelle intincte [illegible] supponunt̃. B C[illegible] sanguinis e naribus fiũt mag[illegible] ipius. 7 ex puluere sem[illegible] cõfecti cum succo sangui[illegible] ponunt̃ naribus. si vero fiat fluxus ex ebullitione sanguinis vel ex epate. puluis eius camphore cũ aqua frigida ꝯficiatur. 7 plagelle infuse fronti et timporibus 7 gule. 7 epati supponantur. C Contra maculam oculi conficit̃ puluis eius cum aq̃ rosa℞. addito feniculi succo in vase ponat̃ eneo D Cõtra facie pannũ 7 ad faciem clarificandã. ꝯficit̃ quoq3 cũ aqua rosa℞. addito albo at3 mũdissimo. E Contra libidinẽ odoret̃ camphora p nares. Nimia em̃ actiõe frigiditatis spũs inspissat. corp9 infrigidat 7 libidinẽ3 stringit. vñ camphora per nares castrat odore mares. F Nõ q sa tis cõpetenter ponit̃ in syrupis. ꝯ acutas egritudines. G In freneſi ꝯpetẽter ꝓuocat sternutatiões si puluis eius distẽperet̃ cũ oleo rosa℞ 7 penna intincta p nares intinguat̃ 7 in alijs fe. acutis. q: non augmentat calorẽm nec naturam. H Auicenna. Usus camphore facit caniciẽ 7 ꝓhibet apã ta calida Et cũ aceto prohibet fluxum sanguinis nariũ. aut cũ expressione dactilo℞ aut cũ aqua mixti. I Et confert sode calide. Et remouet vigilias. Et ꝯfortat sensus calefacto℞. Et confert alcole vehemẽter. Et ꝯfert in medicinis obtalmie calide. K Et abscindit coitum. 7 generat lapidẽ renũ 7 vesice L Et stringit fluxũ ventris colericũ

Ca. xcix.

Amsice aut sicen. Dyas. ca. cãsice hastas h3 longas digito℞ q̃tuor in terra ꝓiectas lacrimo plenas: folia sunt eius lenticule similia s3 minora 7 tenuiora semen habet sub folijs rotũdũ sicut peplũ 7 est sine flore radix ẽ illi tenera 7 inutilis:

Operationes.

A Dyas. Hasta ei9 trita cũ vĩo 7 vt pessariũ supposita dolorẽ matricis mitigat. Cathaplasma tib9 adhibita tũores ꝯgit

clauos corporis tollit. mirmiceas mundat
cocte ⁊ cõmeste ventrem soluũt. Idez suc
cus ipsius facere potest. succus ipe perun
ctus ictus scorpionũ mitigat. suffusiones
⁊ caligines oculorũ addito melle curat:
Nascitur vero saxosis locis ⁊ asperis:

Ca. c.

CAtapucia. Ysido. li. ethimo: Cata
pucie due sunt spēs: Maior videli
cet ⁊ minor. Maior est sicut arbor
ficus licz minor: folia eius sunt sicut folia
platani semina eius stant in arbore sicut
vue. Minor habet hastam duorũ palmorũ
⁊ inanem. folia similia amigdalis sed lon
giora: semen eius in cacumine virge rotū
dum. deforis nigrum. deintus albū: Sūt
enī ambe quasi eiusdem cōplexionis ⁊ vir
tutis. sunt enī ca. in tercio. ⁊ hu. in primo.
virtutem habent purgandi flegma prin
cipaliter: secūdario coleram ⁊ melancoli
am: Sera. li. aggre. ca. cathua. i. catapu
cia auc. dyas. Catapucia maior que voca
tur cathua est arbor in magnitudine fic⁹
habens folia similia dulb. nisi quia sunt
maiora leniora ⁊ nigriora: stipites ⁊ rami
eius sunt concaui sicut ⁊ canna. ⁊ habz se
men velut in ramis asperum: ⁊ qñ excoria
tur semen eius est simile kirat. ⁊ ex eo exp
mitur oleum de kerua. Minor est planta
quam multi computant inter lacticiniorũ
species: habet stipitē vnius brachij lōgi
tudinem hñtem. ⁊ concauũ in grossitudi
ne vnius digiti ⁊ in summitate stipitis ra
morum sunt ramuli parui ⁊ ex folijs q̄daz
sunt sup stipitem. et quedam sup illos ra
mulos. sed folia que sunt super stipitem.
sunt longiora similia folijs amigdale nisi
quia sunt latiora ⁊ leniora. sed folia q̄ sūt
super ramulos superiores sunt minora fo
lijs stipitis et sunt similia folijs aristolo
gie lon. appropinquantia similitudini fo
liorum edere. et habet fructum in summi
tatibus ramulorum triangulatũ et velut
rotundum sicut grana capari. et inter ip
sum sunt semina que diuidunt̄ p parietes
que sunt in eo que semina sunt in magni
tudine orobi. exterius subnigrum haben
tia colorem. sed quando excoriant̄ sunt al
ba. ⁊ habent saporem dulcem. ⁊ hñt radi
cem subtilem in qua nullum est iuuamen
tum. Galienus. vij. sim. far. ca. cicri. i. ca
tapucie fructus qui purgat. Abstersiuaz
⁊ dyaforeticam habet virtutem: ita autē
⁊ flos sed omnino debiliorem oleum ve
ro quod ex fructu est. est calidius: subtili⁹
⁊ dyaforeticum.

Operationes.

A Sera. Catapucia maior habet v̄tu
tem que abstergit ⁊ resoluit. Et v̄tus foli
orum debilior est v̄tute granorum. sz oleũ
eius est calidius ⁊ subtilius oleo oliuarũ:
⁊ propter hoc resoluit plus eo Ex semine
eius fit oleum quod non administrat̄ in
cibis. sed in lucernis: ⁊ ponit̄ in vngētis.
B Et quando excoriantur ex granis
eius. xxx. ⁊ terunt̄ ⁊ bibunt̄ purgant cole
ram ⁊ flegma ⁊ humiditates aquosas. et
cōmouent vomitum ⁊ fluxum ventris:

Et grana quidem eius sunt grana dura. laxant stomachū laxatione forti. Et puocant nauseam ꝛ vomitum. C Et qn̄ grana eius terunt̄ ꝛ fit emplastꝝ cum eis mundificat impetiginem D Et qn̄ fit linitio cum oleo eius solo aut cū aceto sedat apostemata mamillaꝝ. E Et tempus quando debet fieri illud oleum ē qn̄ cadūt grana a cortice suo: quod oleū confert scabiei. ꝛ vlceribus humidis que sunt in capite. ꝛ apostematibus eorum: ꝛ coartationi oris matricis. ꝛ cicatricibus sedis que remanent post solidationē clauorum. ꝛ dolori aurium qn̄ miscentur cū aliquo vngento fortificante opationem eius. F Et quādoqꝫ laxat ventrē. Et expellit lumbricos. Ctidem auc. bedigoras Proprietas granorū eius est ꝙ dissoluunt. subtiliant ꝛ fortificant mēbra ꝛ incidunt supfluitatem. Et conferūt lepre. Et similiter oleum eoꝝ G Diascorides Uirtus cataputie minoris est catartica. septem grana accepta aut nouē sicut catapodia comesta. et similiter ca. aq̄ accepta: flegma ꝛ coleram deponit. H Succus ex eo fact⁹ sicut de titimallo oīa similiter facere potest. folia eius cū gallina aut iuscello accepta ventrem soluunt. I Sed catapucie maioris si. xxx: grana purgata fuerint accepta. colerā ꝛ flegma ventris deponunt. vomitum puocāt gustu non bono hec purgatio stomachum ledit: K Contritum et impositū maculas limpidat: folia eius trita cū polēta tumores oculoꝝ spargunt duricies om̄es mām̄arum ꝛ tumores compescunt. Ignē sacꝝ sola extinguūt ipm̄ cū aceto mixta.

Ca. cj.

Caulis. Ysidorus. in libro ethimologiaꝝ. Caulis est generaliter herbarum vel oleꝝ medius frutex. qui vulgo tyrsus dr̄ eo ꝙ a terra sursum ꝯscendat Ex quo deriuatū est vt specialiter q̄ddam genus oleꝝ caulis diceret̄. qꝛ tyrsus eius plus ceteris om̄ibus coalescit. i. crescit. Auicēna. Caulis corpus naturaliter est humidis folijs: siluestris autem est calidior ꝛ siccior. ip̄e totus ē calidus ī pmo siccus in secundo. Caulis siquidē Alius est domesticus: alius siluestris: alius marinus et alius caulis aque. Siluestris est amarior ꝛ acutior ꝛ a cibo remotior: Est autem grossi nutrimenti ingrossans sanguinem. Et inflat et facit corpus dolorosum. Maturatiuus est autem ac lenificatiuus. ꝛ desiccatiuus. ppe qn̄ decoquitur ꝛ ab eo prima aqua effundit̄. Eiusqꝫ nutrimentū est paruū ꝛ humidius nutrimēto lencium. Et sanguinem facit malū. Cū ergo cum carne pingui ꝛ gallinis decoq̄

tur parum bonus efficitur. Palladius. li. tercio In mense februario caules serunt qui ꝛ toto anno seri possunt solũ pingue ꝛ satis subactum diligunt. Argillaȝ ꝛ glaciem timent Sabulone ꝛ arenis non delectantur nisi ꝑhēnis vnda succurrat. Omnem statum celi patitur caulis. frigidum magis. contra austrum positi citius ferũt Contra septentrionem seruis. sed hoc et sapore caulis vincit ꝛ robore. cimis delectatur. ꝛ ideo ponende sunt plante ꝑ bulbinos arearum. Gaudet stercore. ꝛ sarcolatione. Rarius positus ꝯualescit. celeri⁹ coquitur virore seruatur. si dum est tritũ vel quatuor folioꝝ. nitrum tritum cribello desuper spargas et speciem pruine canentis inmittetur.

Operationes.

A Auicenna. Caulis habet ꝓprietatē in sedatione doloꝝ. stipticus est ei⁹ cinis ꝛ fortis exsiccatōis. Siluestris ꝛ marinus ꝛ domesticus maturant flegmones atqȝ duritias. B Idem caulis cõsolidat ꝛ ꝓhibet fraudulentis ambulationē. poniturqȝ cum albumine oui suꝑ adustionē C Tremori confert cum fenugreco embracatur suꝑ podagraȝ. Eiusqȝ decoctio super dolores iuncturaȝ. Iterũ Eius decoctio ac semen tardant ebrietatem. D Cõfert etiã furfurib⁹ ꝛ fit caputpurgium cum succo eius Ex eius ꝯpetatibus fit exsiccatio lingue facitqȝ somniũ. et obtenebrat visum. E Cum succo eius aut decoctione ipsius cum oleo sisamino fit gargarismus contra ꝑfocationem. Et eius cõmestio clarificat vocem. Est autē malus stomacho F Succus ei⁹ cum vino depassis confert spleni ꝛ hyctericie. prouocat vrinam et menstrua. Eiusqȝ semen vermes interficit cum lupinorũ aq̃. G Cinis radicis lapidem frangit. caulis marinus declinat ad salsedinē ꝛ amaritudinem. ꝛ ideo lenit naturam. soluitqȝ ꝓ ecũ pingui carne Eius fo. sunt sicut aristologie q̃ oriunt̄ ex vna radice. Succus eius cum vino ꝯfert morsibus etiã canis rabiosi. H Dyascorides. Cauliculi ortiui elixi ꝛ non valde ꝑcocti ventrē molliunt Nam caulis tyrsus si forcius elixet̄ ventrem abstinet. ꝛ maxime si in calido cinere coquatur. I Qui nascuntur in egipto amari sunt. Et si cõmesti fuerint caligines oculoꝝ detergunt Typicis ꝓsunt crudi cõmesti. ebrietatem in ꝯuiuio non admittunt. K Ysaac. Caulis siccus est ꝛ frigidus in ꝑmo gradu. turbidũ ꝛ melancolicũ generat sanguinem odorē dantem. L Caules estiui vstiorē sanguinem generant. colere enim vste vicini sunt ꝛ mũdificatiui. M Hyemales vo non tante acuminis sunt. sed vis eorũ ventrem humectat. ꝛ vrinã ꝓuocat Hoꝝ ius bibitum ventrē soluit. Et sine iuri cõmesti eundē ꝯstipāt. corpus em̄ coꝝ siccũ est. vñ ꝛ constipatiuũ Ideoqȝ vt ab eorũ nocumento temperetur elixent̄. ꝛ aqua ꝑiecta in alia coquant̄ cum pinguissima carne pecudis vel suis.

Ca.cij.

Cauda equina. Auicēna li.ij.capi. de cauda equina. Cauda equina ē planta nascens in locis concauis. et in vallibus hñs stipites cōcauos ad rubedinem declinantes. asperos duros. nodosa cum nodis intrantibus. et apud nodos sunt sicut folia squinanti minuta spissa. et adheret arbori cui appropinquat. deinde generant ex ea extremitates plures sicut cauda equina et habet radices durā est fri. in pmo. sic. in secūdo. est stiptica et ppe succus eius est vehementis exsiccationis sine mordicatione. Galie. vj. sim. far. capi. de cauda equina. Uirtus hui⁹ plāte est stiptica cū amaritudine pauca. et propter hoc desiccat violenter cum mordicatione. Est fri. in primo. sic. in. ij. Paulus. ca. de cauda equina. Est quedam cauda minor que grece vocat corsanda habens stipitē subrufum et folia supiora minora Dyas. ca. Hipparis siue anabasis. Hipparis. i. cauda equina aut anabasis. nascit in locis humidis et in monumentis. habz hastas rufas et asperas et nodosas que haste quicquit vicinū habent alligāt. in quibus folia sunt in summitate. acuta et tenera et iunco similia et spissa sursum ascendētia. Hec etiam aliquotiens de pariete pēdet comis plena abundantius et nigris sicut caude. radices sunt ei lignose et dure. virtus est ei stiptica.

Operationes.

A Auicenna. Cauda equina est valde iuuatiua ad fluxum sanguinis cōsolidat vulnera et vlcera mirabiliter. Et si i eis sūt nerui ɔsolidat etiam. Cōfert qñ linit aut fit ex ea emplastr͡ꝫ intestinis. Confert etiā apostematib⁹ calidis stomachi et epatis et ydropisi. etc. B Gal. Uulnera maxima quinimo et ꝯ emissionē sanguinis et fluxum muliebrē. Et ꝯ dissinterias etiā et ceteros ventris fluxus hec herba farmacū validum est cum aqua et vino Scribūt āt quidā hāc vesice necnō subtiliū intestinorum vulnus sanare. C Succus autē ei⁹ emorroisagijs que ex naribus confert et fluidis passionibus ventris cū aliq̄ vio pontico bibita. vel cū aq̄ si ɔtingāt fe. D Paulus. Cauda equina minor curat et delet antracem sumpta et emplastrata. E Dyas. Succus eius naribus sanguinem pfluentem abstinet. Dissintericis cū vino bibita medicat. vrinā puocat folia eius imposita vulneribus recentibus paracolesim faciunt. et radix et herba eius tussientibus et ortonoicis medicant. cōquassationibus opitulant. dr̄ vero incisiōes vesice et intestinoꝝ solidare. F Serapion. auc. dyas. Quando folia eius piscāt et fit cum eis emplastr͡ꝫ conglutinat vlcera recētia. et si sint nerui incisi ɔsolidat eos. Et decoctio radicis et folioꝝ eius qñ datur in potu confert tussi antique. et contractioni anhelitus. Et si potent trita et sicca idem faciunt. Et qñ fit emplastrum cum eis recētibus ɔfert attritōi lacertoꝝ.

Ca.ciij.

Cassia fistula. Johānes mesue. Cassia fistula est ex medicinis in qbus est fiducia iuuamentoꝝ. et est sine nocumento carens acuitate ꝛ mordificatione ꝛ omni excessu ledēte. que potest exhiberi in omni etate. ita ꝙ pueris ꝛ pregnantibus: Constat aūt eiꝰ electio in sex proprietatibus. vt ꝙ eius arundo sit grossa plena splendens multi pōderis. ꝛ sit pulpa eius splendens ꝛ pinguis: ꝛ hausta ex arundine ꝛ conseruata in vasis vitreatis est equalis complexionis ad latus caliditatis declinans ꝛ est hu. in pmo. ꝛ est lenitiua ꝛ resolutiua clarificatiua sanguinis nocet debilibus hn̄tibus viscera lubrica remouetur ab ea hoc nocumētum in permixtiōe mirabolanoꝝ. ꝛ reubarbari ꝛ aq̄ masticis ꝛ spica ꝛ quandoqꝫ necessarium est ei addere lubricitatem. ꝛ prope in desiccatione viscerum. quare miscet̄ ei oleū de amigdalis dulcibus. et diuretica faciunt eam declinare ad vias vrine. q̄re necesse est eorum pmixtio quādo oportꝫ mēbris secunde expulsionis conferre. ꝛ ipsa est detarde ꝛ debiliter solutionem facientibus. propter quod permiscenda sunt cū ea ex rebus habentibus acuitatem siue alhasce et ysopus: etem̄ vigorant eius operationem. ꝛ magis adhuc si cum quibusdam ex ventrem soluentibus misceatur. ꝛ ipsa cum aqua casei est nobilis opatōnis Sera. li. aggre. ca. chiarzambet. i. cassia fistula. ꝛ sunt canne concaue quarū color est rubeus ad nigredineꝫ declivis. ꝛ inter ipas sunt lamine ex carne nigͣ et parietes diuidentes inter eas. ꝛ intra laminā sunt grana sicut grana xilocaracte et eiusdem magnitudinis. sapor eius est dulcis. ꝛ color eius est inter glaucedinem ꝛ ruborem ꝛ affertur a babilonia ex terra alіemen. et virtus eius est ꝙ ipsa est equalis complexionis ꝛ electa ex illa est q̄ est in canna sua interius nigra grauis ꝛ lucida. ꝛ quod de ipsa vtimur plurimum est caro licet etiaꝫ cortice aliquando: Et idem auctoritate aben mesuay. Uirtus eius est que r̄soluit ꝛ extinguit acuitatē sanguinis:

Operationes.

A Johannes mesue: Cassia fistula mūdificat sanguinem: ꝛ remouet acuitatem eiꝰ. ꝛ sedat sitim. et pͤcipue cū succo endiuie aut saltem deputato secundum artem B Et ipsa quidam mundificat stomachum ꝛ educit coleram ꝛ flegma. et illud operatur sine nocumento: et caret mordicatiōe: C Et ipsa quidem lenit guttur ꝛ pectus D Et r̄soluit apostemata acuta in eis ꝛ confert calefactioni renū sumpta cum diureticis ꝛ infusione liquoris. E Et prohibet generationem lapidis in eis. ꝛ cōfert febribus colericis Et dosis eius secundum serapionem auctoritate aben mesuay est a ℥. vj. vsqꝫ ad ℥. x. F Serapiō auctoritate aben mesuay. Cassia fistula extinguit acuitatem sanguinis et sedat apostemata dura que fiunt ex eo. ꝛ resoluit apostemata dura q̄ fiunt in gingiuis ꝛ gutture quando fiunt cum eo gargarismata cum aqua arboris vulpis ꝛ passulis. G Et cōfert yctericie ꝛ dolori epatis ꝛ purgat coleram adustam ꝛ mollificat ventreꝫ mediocri mollificatione ꝛ mundificat neruos: H Auicenna libro secundo. capitulo de cassia fistula. Cassia fistula est equalis in caliditate ꝛ frigiditate et humiditate et est resolutiua ꝛ lenitiua. ꝛ confert apostematibus calidis ꝛ visceribus proprie et gutturi quando ex ea fit gargarismus cū aq̄ solatri. ꝛ linitur super apostemata dura ꝛ confert eis. ꝛ liniuntur ex ea podagra ꝛ iuncture dolorose. quando dissoluitur manibus in aqua coriandri humidi cum spuma psillij. ꝛ deinde fit ex ea gargarismus confert prefocationi et mundificat epar. ꝛ confert hictericie. ꝛ dolori epatis et est lenitiua ventris ꝛ educit coleraꝫ adustam ꝛ flegma et soluit sine nocumento

⁊ absq3 mordicatione adeo q̃ ipa est conueniens pregnantibus: ⁊ soluit eas. loco eius ponitur medium ipsius de tereniabĩ ⁊ triplũ ponderis eius de carne passulaꝝ. Octauũ ponderis ipsius de turbit ⁊ quãdoq3 ponitur loco passulaꝝ liquiritia.

Ca. c iiij.

Cassia lignea. Gal: vij. sim. far. ca: de cassia lignea: Substãtia cassie lignee est multum subtilis. ⁊ sapor eius est acutus ⁊ stipticitate pauca. ⁊ virtus eius est ca. ⁊ sic. in tertio gradu: Serapion li. aggre. capi. melochaa auc: dyas. Sunt eius multe species ⁊ nascunt̃ in terris arabum vbi nascunt̃ species alie aromatice. h3 stipitẽ g̃ssũ ⁊ corticẽ fo: ei⁹ sunt silia fo. yreos nig̃ purpurea et h3 odorẽ similẽ odori rose. ⁊ hec spẽs ẽ pma in bonitate: ⁊ secunda: post hãc in bonitate ẽ illa cuius color est sicut color coralli: ⁊ est subtilis leuis longa g̃ssi calami et plene. mordicans linguaz cum stipticitate ⁊ acuitate pauca. bonum odorem hñs participãtem aliquod odoris vini: Hee due species sunt vtiles in medicina. alie võ nõ sunt administrande: ⁊ ego volui eas rememorari vt non administrent̃. sed abijciãtur ⁊ est de eis quedam que est nigra habens odorem malum ⁊ corticem subtilem: ⁊ reperitur res quedam similis cassie lignee: ⁊ non est cassia lignea: Et cognoscit̃ p saporem. qm̃ non est acuti saporis nec odorifera: ⁊ cortex eius est adherens ligno. ⁊ reperitur similiter quedam habens calamum latũ lenem mollem asperũ tactu. ⁊ ẽ minus mala q̃ nunc dicta: sed peior om̃ibus illa est cuius color est albus et odor similis odori porri. non habens calamum grossum sed subtilem:

Operationes.

A Gal. Uirt⁹ ei⁹ ẽ q̃ resoluit et ĩcidit ⁊ fortificat menbra. ⁊ prouocat mẽstrua q̃ retinent̃ causa grossoꝝ humoꝝ ⁊ viscosoꝝ. B Sera. Cassia lignea habet virtutẽ propinquaz cinamomo calefacit ⁊ desiccat ⁊ prouocat vrinam. ⁊ stipticat leui stipticitate: et administrat̃ cum medicinis acuentibus visum: ⁊ quãdo admiscet̃ cũ melle ⁊ linitur humiditas lactea q̃ apparet in facie aufert eam. C Et puocat menstrua. ⁊ conuenit veneno tyri quãdo sumit̃ in potu. D Et apostematibus calidis intrinsecis quando bibit̃. ⁊ dolori renum facto fomento cum ea. et dilatationi matricis quando fit eucatisma: i. fumigium cum decoctione eius. ⁊ ponitur loco cinamomi in ꝯfectionibus duplicato pondere ex ea: E Et idem auctoritate mesaac. Fortificat stõachũ ⁊ epar ⁊ expellit fetum cum fortitudine. Auicenna de viribus cordis dicit q̃ ꝯfortat cor.

Ca. cv

Castanea. Ysidor⁹ in libro ethimo: Castanea dr̄ eo ꝙ fructus eius gemini in modum testiculoꝝ rotūdi sunt. qui dum eiciunt̄ quasi castrant̄ Hec arbor simul vt excisa fuerit. tanꝗ̄ silua expululare consueuit:

Operationes.

A Pli. li. xvj: Castanea diligit montes ⁊ valles: sicut robur ⁊ abies. Nec amant aquosa loca cip̄ssi et castanee: sed sunt sicanee. Castanea est aceris mō crispa ⁊ est etiam eidem fremitas spissa: Itaqꝫ cariē vetustatemqꝫ sentit tardissime: In v̊e āt concipiunt castanea terebinthus ⁊ aquifoliū. B Idē li. xvij: Semē ip̄a serere docuit nāra. cū decidens viuiscēt terra exceptū Nec aliter ꝓueniūt ī glādes atꝫ castanee. qb⁹ ē ꝑ semīe frcūs ip̄e: Castaneaꝫ inseruit corelli⁹ eq̄s romanus suometip̄o surculo ī ag̊ neapolitano C Hec iter laudatos ab eo nomē accepit Postmodū heres eiusdeꝫ libertus corellianā inseruit Hec ē inter illas dr̄a. ꝙ illa copiosior. hec corelliana melior: Tp̄us v̊o statutū castanee ac pinee serēdi ē. vij. kl's marcij. D Castanea pedamentis oībus p̄fert̄ facilitate tractat⁹ ꝑdurādi ꝑnicatia regermiatō e cedua Salice q̄ꝫ letior. fuerit facile solū nec tn̄ arenosū maxīeqꝫ sabulū humidū aut carbūculū vl' cosi etiā farinā. q̄mlibet opaco septētrionaliqꝫ ⁊ p̄frigido situ: vl' etiā decliui: E Recusat eadē gallia rubricā cretā. oēmqꝫ terre fecūditatē q̄ seri nuces diximꝰ sꝫ nō ꝓuenit. nisi maxis: nec nisi quis aceruatim satis: ꝑfringi solū dꝫ sup̄ ex mēse nouēbri in februariū q̊ solute spōte ex arbore cadūt atꝫ subnascunt̄: Interualla pedalia sint vndiqꝫ sulco Ex hoc seminario trāsferūt̄ in aliud: bipedali interuallo pl⁹ biēnio. Sūt ⁊ ꝓpagines nulli q̄dē faciliores Nudata siq̄dē tō radice in sulco ꝓsternit̄: ⁊ tūc ex acumīe sup̄ terrā relicto alia q̊ꝫ ab radice renascit̄: sꝫ trāslata nescit hospitari: pauetqꝫ nouitateꝫ. biennio fere postea prosilit.

Ca.c vj.

Celidonia. Ysidorus. in li. vt supra Celidonia dicitur vel eo q adue ntu yrundinum erumpere videat. Vel eo q pullis yrundinum si oculi aufe rantur matres eorũ illis ex hac herba me deri dicantur. Plinius libro. xxv. Anima lia herbas inuenerunt in primisqz celido niam. Hac enim yrundines oculis pullo rum in nido visum restituunt. vt quidam etiam volunt erutis oculis. Eius genera duo sunt. maior fruticosa caule folio pa stinace eratice. ipa ampliore. duorũ cubi torum altitudine. flos albicans. flos lute us. Minora folia sunt hedere rotundiora minus candida. Succus croci mordax. semen papaueris. florent yrundinũ aduẽ tu. marcescunt discessu: florentibus illis succus exprimitur: ⁊ in vase ereo cum ad dito melle leniter cinere feruenti decoqui tur. Platearius. Celidonia est ca. ⁊ sic. in tertio gradu. cuius duplex est modus. vi delicet Indica q maioris est efficatie. Et cõmunis que in nostris regionibus inuẽ nitur. et est minoris efficatie. Una tamen potest poni p altera. Indica citrinaz ra dicem habet. Et in receptione nõ herba sed radix poni debet. que p annos tres in efficatia multa seruari valet. Ex qualita te sua virtutem habet dissoluendi ⁊ attra hendi et consumendi. Dyas. Celidonia maior virgam habet vnius cubiti longã ⁊ amplius teneram ac tenuem. Que in gi ro habet folia plura botratio similia sed molliora ⁊ subalbidiora. florem aurosuz pfert. succum croceum habẽs. virtus eius est viscida mordens et amara non boni odoris. Radix desursum est vna desubt⁹ plures.

Operationes.

A Platearius. Celidonia contra dolo rem dentium in frigida causa vaꝫ radix hec aliquantulum trita. valet ⁊ ad caput purgandum. Et vuam ex frigidis humo ribus repletam B Contra colicam passionem herba trita ⁊ in vino decocta supponitur. C Et ad cancrum oris aut neruorum puluis radicis. cum pulue re rosarum conficitur. ⁊ cum aceto decoq tur. D Ad fistulam eius puluis cum capitello conficitur. ⁊ ori fistule cum mel le inmittitur E Gal. viij. sim. far. ca pitulo de celidonia absterssiue fortissime ⁊ calide virtutis. quinimo et succus eius ad augmentationem visus est vtilis in q bus cernitur grossum quid ſm pupillam ⁊ dyaforare indigent. Usi vero fuerunt q dam radice ⁊ ad eos qui obstructionem epatis ⁊ ycteritiam paciuntur in vino al bo dantes bibere. similiter autem masti cata vtilis est in doloribus dentium. Par uum vo celidonium acrum exñs magna vlcera citissime cuti cathaplasmatum: et vngues leprosos eijcit. expurgat vero suc cus eius per nares sufficienter acris exñs F Dyas. ca. de celidonia. Succus celi donie maioris melle addito in ceramine coctus sup carbones oculorum maculas detergit. folia ⁊ radix et virga in vmbra estate siccantur ⁊ sicut crocus componun tur. radix eius aniso mixta ⁊ vino albo bi bita yctericis opitulant. folia eius cũ vi no ⁊ a cathaplasma adhibita maclas de tergunt. masticata dolorem dentium pro hibent. G Celidonie minoris vtus est viscida. vulnerat cutim: scabiez detra hit. vngues leprosos excludit. succ⁹ eius radicis melle addito naribus infusus ca put purgat. Eadem dicit. Sera. ca. ppo auc. dyas. licet per alia verba.

Ca. cvij.

Cedrus. Pyas. ca. cedrus: Cedrus arbor est vnde pix cedria fit cuius semina sunt parua atq; spinosa fructui iuniperi similia vel mirte. Alia ē maior que ab aliquibus cedrus lata appellat̄ fructui cipressi similans. sed paruior est q̄ tamen est vexabilis stomacho atq; feruētem habet vtutem de q̄ fit cedria. Est aūt cedria pbabilis ⁊ vtilis q̄ est spissa ⁊ limpida. ⁊ in odore fortissima in q̄ cū digitū intinxeris pinguedine sua rarius defluit Item serbin. i. cedrus et est arbor cui⁹ gūmi ē gūmi cedri. et ab ista arbore emanat pix cedria vel cedrina. ⁊ est pix liquida q̄ arabice vocat̄ hictan ⁊ est genus abietis Plinius. ca. de cedro: Est inquit cedrus maior ⁊ minor. Minoris duo sunt genera scz licea ⁊ fenicea. Differūt folia nāq; derogatum habent spinosum oxicedros vocatūr ramosa ⁊ nitore infesta: altera odorem pstat. fructum ferunt mirti in magnitudine. dulcem saporem hn̄tem Et maioris duo sunt genera: Unū quod floret et non fert fructum Aliud fructifex nō flor; et in eo antecedentē fructum occupat nouus. semen eius cipresso simile. sed quod cedrolentem vocāt ex hac resina laudatissima fit Item alibi inter arbores quibus pix fit cedrus grossior q̄dam putant q; sit iuniperus licet falso.

Operationes.

A Pyas. Uirtus est ei siccatiua ⁊ recorporatiua q̄ ppter nimietate coloris sui pellibus inuncta vrit ⁊ siccat Caligines oculor̄ detergit. glaucomata ⁊ cicatrices inuncta limpidat B Cū aceto missa ⁊ infusa vermes auriū occidit. cū ysopi succo mixta sonos auriū tollit: C Et immissa in foramine dentiū vbi dolor eos crepare facit ⁊ si diu in ore retinet̄ dolorē dētium amittit. ex hac ad coitum veniens. D Si inde veretr̄ vnxeris gēitalia stringit in tantū vt filios facere non possis. E Squinanticor̄ causas curat fauces si vnxeris deintus tumores tollit. F Et pediculos et lendines puncta necat: Morsibus serpentū cū sale ⁊ dulcore bibita occurrit pcussuz leporis maritini ad sanitatē pducit G Stomaticis vncta medet̄: vulnera pulmonis optime curat: H Uermes ⁊ ascarides clisteri addita occidit. Multi vō oleū ex cedria dū coquit̄ desup cū pēna colligūt sicut oleū picis: et scabiei ⁊ pediculi aīalium pdest. vulneribus vtiliter adhibet̄ Huius fum⁹ tm̄ pdest q̄ntū ⁊ picis dure. J Itē potui data inciati q̄ntitate vlc⁹ fluidū pulmonis faciat. Fit āt oleū ex arbore vt de pice. K Est āt oleū nimiū leptomere. molles carnes absq; dolore pseruās. durās āt longo tpe. ⁊ nigra corpa desiccat. L Lacrimum vō arboris eiusdem viscide ⁊ efficaciter ⁊ cum vesicatōe refrigerat. ⁊ strīgit: Nam mortuor̄ recōdita in arbore eadē a tabe defēdit. vnī ⁊ mortuor̄ vita vocat̄.

Ca.cviij.

Cerefolium vulgo dr̄ quoddaz genus apij: calidū in tercio ḡdu sic: in secundo. Dias: Cerefolio vis ignea est ⁊ acerrima. Ex herbario. Cerefolium nascitur in locis cultis in mense februario locis frigidis post ydus serit̄ cerefolium quod agruz desiderat letū: hūidum stercoratum

Operationes.

A Ysaac. In dietis particularibus in ca. de apio. Cerefoliū potui datum cum mellicrate vrinā ⁊ menstrua ꝓuocat. laterum ac dolorem renum ⁊ vesice placat:
B Ventris solutionem de grossa ventositate mitigat. C Stomachi vētositatem ⁊ oīm viscez dissoluit. ⁊ opilationem aperit: D Dyas. Cerefoliū cum melle addito medet̄ cāceratis. lateris dolorem haustū ex vino mitigare videtur.
E Et aqua mulsa pituitatē resoluit Ex aceto lūbricos ⁊ tineas ꝑimit vrinā ⁊ mēstrua impellit. F Omnemqꝫ tumorē soluit. G Macer. Est cerefolio vis acra ⁊ ignea valde; Appositum cancris tritum cum melle medet̄; Cum vino bibitum lateris sedare dolorem Sepe solz tritam si nectas desuꝑ herbam: Cum mulsa bibitum pituite noxia soluit. ⁊c:

Ca.cix.

Cepe. Dyas. capitulo Bulbus id est cepe. Eius spēs sunt due. Una est que habet rufum bulbum qui bonus est ex terra pingui ⁊ collect⁹ customaticus est. Alia est species bulbi plus isto customatic⁹ Oēs em̄ bulbi cali. ⁊ viscidi sunt. Plinius capitulo cepe. Cepe virtutem habet incisiuam. ⁊ oblonga pl⁹ est stiptica q̈ rotunda; et que colorem rufum habent, q̈ ille que album. Sicce aūt viscidiores sunt q̈ virides Et crude plus viscide q̈ cocte. Sera. li. aggre. ca: Basal. i. cepe: Basal longe exceptis sunt acutiores quam rotunde. Et plus stiptice.

Et ille q̄ sunt rubei coloris sunt acutores q̄ albe. et sicce q̄ recētes. et crude q̄ assate. Gal. vij. sim. far. ca. de cepa. Cepe ex quarto gradu est calefactiuū. substantia vero eius grossarum partium est.

Operationes.

A Dyas. Bulbi cōmesti erigūt linguā et fauces exasperant. stomachum inflant. B Cathaplasmatibus adhibiti laxationibus et doloribus iuncturarum. et podagricis maximū prestant effectum. Corpi infixa euocant. soli et melle addito id facere possunt. C Tumores ydropicis bulbus impositus spargit. Caninis morsibus subuenit. Addito melle stomachi dolorem compescit. D Et furfures et acoras nitro addito purgat. Liuores et maculas tollit. Medio oui addito et aceto et melle lentigines corpis emendat. E Conquassationibus auriū et vnguium cum polenta bene adhibet. Coct⁹ in cinere calido et polēta addita et capitib⁹ minorum piscium. nigris cicatricibus reddunt colorem. F Cocti et cōmesti dolorem lateris compescunt. Sed nō multū comedendi sunt. quia neruis ꝯtrarij sunt et siccatiue virtutis. G Plinius. Cepe cōmeste inflationes p̄stant. fastidium tollunt. sitim ꝓuocant. et tollunt oris fetorem. eustomatice sunt. Emorroidas impositę prohibent. H Succus eius immissus naribus caput purgat. Morsibus caninis occurrit melle et ruta et sale addito. Cum sepo gallinatio auriū dolorē et superfluos sonos compescit. Et ad vlcerationes aurium prodest. I Canda vero fricata alopitias emendat. Puluis ei⁹ comestus dolorem capitis remouet. Succus eius optime caput purgat. Naribus attractus colericis cōtrarie flegmaticis vtiles sunt. K Gal. Cepe emorroydas aperit apposita. Aut cum aceto illinita in sole aluos abstergit. Et fricata in alopicijs citius q̄ altionum ꝓuocat capillos. L Si vero sepauerit quis succum eius totum quantum est residuum sufficiens ē terrestris substantie. Ipe āt succus aquose et aeree est caliditatis. ita autem et suffusos et abliopinatos pre grossicie humorum iuuat vnctus. M Ex huiusmodi āt complexione tota cepa inflatiua est comesta. et propterea q̄cūqz sicciora sunt cōplexione minus ventosa. Hoc idem auc. dyascorides. in ca. vj. bulbus N Bulbus cōmestiuus frigidior est bulbo vomitiuo. et grossi necnon viscosi humoris est generatiuus Nam difficile digestibilis ē et inflatiuus et libidinosis supplasmatus. Eo autem q̄ amaritudinis atqz stipticitatis ꝑticeps est abstersiuus et solidatiuus efficit et siccatiuus. O Ostensum est enī q̄ amarus quidem sapor in abstersiuis substantijs est. stipticitas vō in solidatiuis. siccitas vero est in vtraqz. P Et idem in li. de cibis. Cepa calefacit corpus et subtiliat in ipso grossos humores et incidit viscosos. Q Cruda et cocta paucissimum dat corpi nutrimentum. nocet colericis. sed his qui flegmaticū humorē aut crudū g̃ssuz et viscosuz collectū habuerint idōea talia edulorum sunt.

Ca.cx.

Ceterach. Diascorides. capitulo. Aplenon id est ceterach. Aplenō folia habet scolopendrie veneno se similia. Nascitur locis saxosis vel parietibus ex lapide fabricatis. folia eius sūt multa ex vna radice ascendentia. diuisa sicut polipodium subtus rufa ꝛ aspera ꝛ supra viridia. Est vero sine hasta. sine flore ꝛ sine semine. Galienus. vj. sim. far. capi. Aplenon. Subtilium partium quidem non tñ calide virtutis est herba.

Operationes.

A Dyascorides: Folia ceterach elixa cum aceto et bibita. xxx. diebus splenem siccant. Item folia ipsius vino addito vt cataplasma imposita spleni singulare ꝑsidium est. B Ysopi folia cum aplenon folijs trita cum leuissima vini bibitione splenem consumunt C Stranguirijs ꝛ subglutionibus ꝛ ytericis prodest Bibita calculos frangit. D Dicitꝛ ꝙ folia cum splene mule collo suspēsa mulierꝫ generare nō sinit. sane nocte suspēdenda est. ꝛ obseruandum ne luceat luna aut de die suspende. ꝛ si homo ꝓ muliere eandem foderit. ꝛ assit alius qui dicat in defodite vt illa non generet etiam hoc dicitur ꝓdesse E Galienus. Ceterach lapidem frangit et splenem subtiliat vel attenuat.

Ca.cxj.

Cheiri. Sera. li. ag. ca. Cheiri autē dyas. Est planta nota habens diuersitatē in specie sua a diuersitate florum cognoscitur. Nam quedam florem album. quedā purpureū. ꝛ quedam citrinū. Et q̄ habet florem citrinum melior est ꝛ aptior in medicina. Sed quidam dicūt ꝙ cheiri sunt flores similes violaꝝ non in die sed in nocte. redolētium quoꝝ odor est vt odor violarum ꝛ verum dicūt Et idem auctoritate galieni. Eius floris substātia est subtilis aquosa ꝛ ꝓprie sicca ex ea. ꝛ sapor eius est amarus ꝛ virtꝰ eiꝰ est q̄ calefacit ꝛ dsiccat ꝛ abstergit subtiliat.

Operationes.

A Serapion. Subtiliat maculas grossas que sunt in oculis. Et aqua decoctionis eius prouocat menstrua. ꝛ expellit secundinam. ꝛ fetum mortuum quando sedetur in ea. et quando bibitur cum aqua aut alia re corrumpit fetum.

B Et curat apostemata matricis quando supponitur eis. et proprie antiqua dura Virtus seminis eius est sicut ipsius flos. C Confert fistulis quando desiccatur et pulverizatur in eis. et confert omni apostemati duro putrificato. et habens colorem citrinum ad omnia est forcior: D Cheiri flores sunt similes violis in odore quorum alij sunt albi. alij sunt glauci in nocte potissime redolentes. et eorum herba alio nomine vocatur herba gallica vel flores cipri: E Et alij sunt coloris purpurei que herba a romanis vocatur consolida licet incongrue Prime autem due species scilicet citrina et alba sunt species viole secundum dyascoridem. vt apparet in capitulo Viola.

Ca. cxij.

Centaurea. Dyascorides: Centaurea secundum translationem nostram Centaurea maior quam multi narcam aut gentianam dicunt. etc. sed falso quoniam in littera gentiana dicit quod succus centauree efficitur sicut succus gentiane: ergo centaurea non est gentiana. vt multi dicunt. Similiter dyascorides facit semotum capitulum de centaurea a capitulo de gentiana ergo non sunt idem: Dicit autem Dyascorides. Centaurea abundat in Licia et archadia. folia habet similia nuci regali viridia: et oblonga sicut cauliculi. et rotunda et serratim exterius incisa sicut tres digiti et virgam similem lapatio duorum vel trium cubitorum longam: radix est illi multas virgas habens in quibus capita sunt similia miconio et longa cum flore purpurastro et rufo. Radix est grossa et gravis et fortis acerrime succulenta quod succus stipticus et viscidus est rubei coloris: Locis nascitur pinguioribus et solanis: cuius succus exsiccatur et coquitur sicut gentiana. Centaurea minor quam multi linoliam dicunt fortiter desiccat absque aliqua mordicatione: Nominatur etiam ab alijs elleboritis sive amaratum vel febrifugia. Nascitur locis aquosis ypericoni atque origano similis: virgam habens plongam angulosam. florem purpureum: folia minuta et oblonga sicut ruta semen sicut triticum radix est ei oblonga et inutilis gustu amara. Galienus. vij. sim. far. ca. de centaurea Magne radix sicut in gustu qualitates contrarias habet. ita in vtilitate operationis. sed secundum gustum acris simul et stiptica apparet cum quadam brevi dulcedine secundum operationes vero acredo quedam caliditatis opera ostendit. Centauree parve radix quidem omnifariam inoperativa est rami vero eius et maxime frondes qui in eis et flores vtilissimi. dominatur autem in eis amara qualitas. modica stipticitate participans et propter hanc complexionem fortiter multum est hoc farmacum absque mordicatione quoniam autem omnia talia vtilia sunt multociens dictum est Sera. li. aggre. capi. antorion. i. centaurea. auct. dyascoridis Centaurea maior habet folia similia nuci regali longa et viridia sicut fo. caulium in summitate gradatim incisa: habet virgam similem virge acetose

cuius longitudo est duorum aut triū bra chiorum habens ramulos plures egredi entes ab vna radice super quos sunt capi tella similia capitibus papaueris nigri rotunda tendentia ad longitudinem: et habet florem cuius color est similis kalh ⁊ semen simile cartamo intra florem eius ⁊ flos eius est similis lane: ⁊ habet radicē grauem cuius longitudo est duorum bra chiorum. Et nascitur in terris soli exposi tis in montibus arborosis et in terra pin gui. Minor vero centaurea Nascitur in aq̄ sis locis et est similis herbe ypericon aut pulegio montano. habet virgam vnius palme quadratam: florem rubeum vergē tem ad purpureitatem. ⁊ habet folia par ua oblonga sicut folia rute et semen sicut granum frumenti ⁊ habet radicem quaz in qua nullum est iuuamentum. ⁊ in sapo re eius vincit amaritudo plus q̄ aliud. ⁊ est in eo stipticitas pauca. ⁊ virtus eius ē que desiccat sine mordicatione. Plinius. caplo de centaurea. Alia maior alia mi nor: sunt ambe calide ⁊ sicce complexōis in. ij. gradu.

Operationes.

A Dyas. Centaurea maior vires habꝫ cum aliqua exasperatione relaxantes. vñ totum ventrē purgat. B Radix aūt eius est candens sicut ignis mollis fragil cum succo subruffo ⁊ acro cū magna ama ritudine. C Hec radix conquassatio nibus vtilis est. pleureticis. et disnoicis maxime prodest. tussim antiquam cōpe scit asmaticis ⁊ emoptoicis singulare p̄si dium est. non febrientibus cum vino. ʒ. ij. de radice eius datur. febrientibus cū aq̄ tortionibus ⁊ causis stericis similiter da ta prodest. D Menstruis imperat: aborsum facit in modum collirij supposi ta. nam acredine sua predictum facit. ⁊ fe tum mortuū expellit. ⁊ viuū corrumpit et extrahit. In hoc autem q̄ stiptica est pla gas glutinat. ad reumata iuuat. E Succus omnia facere illa nouit. maxime vulneribus cicatricem inducit. F Paracolesim facit: carnibus incisis ⁊ in foco positis addita memorantur q̄ carnem in se coagulare facit. Licij mō exsiccant ⁊ pro licio illam vendunt. G Centau rea minor tunsa ⁊ imposita viridis vulne ra purgat paracolesim prestat. H Cicatrices vulneribus recentibus ⁊ vete ribus inducit. I Elixatura eius bi bita coleram ⁊ humores pingues depōit sciaticis ano supposita sanguinem p̄uo cat. ⁊ dolorem illius mitigat. succus eius melle addito caliginem oculis detergit: aborsum facit. Neruis dolentibus fomē to prestat auxilium. K Galien⁹ Cen taurea magna prouocat menstrua. Et est embriones mortuos euellēs et viuos cor rumpens ⁊ educens: stipticitas vero ea q̄ sunt grosse partis ⁊ terrestris frigidita tis in glutinando vulnera: ⁊ iuuando eos qui spuunt sanguinem. L Dantur aūt ⁊ de ea. ʒ. ij. eis quidem qui febriunt cum aqua. eis qui sunt sine febre cum vino. M Secundū autē virtutē que ex omni bus qualitatibus insessionibus et vulsio nibus ⁊ difficis ⁊ antiquitatis p̄fert tussi bus. non eīn euacuare solum oportet in his quod est preter naturam. sed et robo rare ⁊ vigorare que expurgata sunt ad ea dem igitur vtilis est que acerrima. quādo non sola nec sincera existat sed vel dulce dini alicui p̄miscet. vel non oīno ama ritudini. Fortitudinem p̄o ⁊ violentiam non habebit p̄mixta ei aliq̄ substantia eu crata. talis eīn est q̄ dulcis Ad confortan dam autem ⁊ congregandā stipticitas ē necessaria N Et centaurea igit̄ mi nori magna vulnera cōglutinant cū. cata plasmatur ip̄a herba adhuc recenti: ⁊ eti am difficile p̄glutinabilia vlcera p̄solidat eo mō vtentibus. exiccat autem cum con glutinatiuis ⁊ siccatiuis permiscet̄ vtuti bus quecunq; enim ⁊ fistulas curare nate sunt. ⁊ duricies antiquas mollificat. ⁊ ma la morigerata vlcera sanat O Sera pion li. aggre. ca. p̄prio de centaurea ma iori ⁊ minori. eodem dicit auctoritate dy ascoridis ⁊ galieni: que hic dicta sunt licꝫ per alia verba.

Ca. c xiij

Cerasum est fructus. Cerasus est arbor. et est fructus qui arabice vocatur cerasie grece et latine cerasar et aliqui vocant ea grana regum. Sera. li. aggre. ca. cerasie. i. cerasa Et dicunt quod sint grana magna similia prunis. et sunt in oriente. et est granum regum. Et est illud quod est apud nos. Et auc. galieni Sunt ex eis dultia. pontica et acetosa sicut inueniunt mala granata et poma. Et ipsorum dulcium cerasorum quecunque necdum maturata sunt quedam quidem sufficienter pontica sunt quedam autem acida similia sunt moris. sed in moris quidem non maturis acida qualitas dominatur: pontica in cerasis vero non sp.

Operationes.

A Sera. Dulcia descendunt a stomacho cito. et iuuamentum quod inferunt stomacho paucum est. et pontica faciunt contrarium eius B Acetosa vero desiccat flegmata. et superfluitates stomachi. plus quam pontica. et causa huius est quia in eis est res incidens. et conferunt stomacho flegmatico. et pleno superfluitatibus C In arboribus vero gummi est communis. virtus omnibus viscosis et in mordacibus farmacijs propterea in ea est virtus medicinarum inuiscantium sine mordicatione: et ideo conferunt asperitationi pulmonis. et est in eo virtus subtilians. et ideo conferunt lapidi quando bibuntur. D Dyas. ca. de cerasis. Cerasum viride pomum ventrem humectat. et prouocat aridum siccat et detinet stomacho viride contrarium Siccum in quo vtile accipitur Hoc quidam extimant vrinam mouere a non paucis autoribus traditur. si mane recentia cum suis nucleis deuorata sunt. aluum tam copiose fluere. vt ex eadem causa etiam morbo pedes implicati liberentur. fit ex eis dia cerason quod omnibus est notum. E Galieno placet non vnam in omnibus cerasceis pomis esse virtutem. Nam in quibusdam austerus sapor. et in quibusdam calidus. et in quibusdam dulcis apparet. et vult austera ad hoc valere quod ventrem restringant et stomachum vero confirment. Acida iudicat flegmate habundantibus stomachis optima. nam magis siccant et grossitudinem densioris humoris incidunt. dulcia stomacho aduersa pronuntiant. citius tamen per intestina defluere F Gummi quod truncus illacrimat. exasperitatis arterias optime lenit. si in vino veteri detur in solutione et resolutum simili modo datum. fastidium stomachi nauseantis auertit. G Et de facie feditatem palloris excludit cum mero haustum calculos quibus etiam vesice cannalis obstruitur in arene puluerem soluit.

Ca. cxiiij.

Cretanus: Dyas. capi. Cretanus frutex est herbe duos ramos habentis in vnius cubiti longitudine et nascitur locis saxosis et maritimis cum folijs albis et pinguibus similibus andragne latioribus et oblongis florem habet album et semen libanotido simile magis rotundum et odoratum. quod desiccatur vt triticum. Radices tres aut quatuor habet digiti grossitudine odoris suauissimi plenum. Galienus. vij. sim. far. ca. de cretano. Cretanum salsum quodammodo et cum gustatur sil'cum breui qualitate. quo circa est virtus eius abstersiua est sil' et exsiccatiua. debilior autem est fm vtrasque amari longitudine:

Operationes.

A Dyas. Folia et semen eius et radices cocte cum vino et bibite vrinam prouocant: ycteri cis medicantur menstruis impat. crude et elixe comedi possunt: et in sale composite manducantur. folia eius in gustu satis acida sunt: B Paulus ca. de cretano: Cretanus ca. est et sic. in tercio gradu. Herba est que in locis maritimis reperitur. virtutem habet valde diureticam ex subtili substantia C Contra dissuriam stranguiriam et vicium lapidis et yliacam passionem herba ipsa in multa quantitate buliat in aqua salsa vino et oleo et in ea sedeat paciens vsque ad vmbilicum. D Item contra yliacam passionem ponatur in cristeri:

Ca. cxv.

Cicuta. Sera. li. aggre. ca. succaram vel conisa auc: dyas. Est planta habens stipitem concauum in quo sunt multi nodi sicut nodi feniculi. et est multum maior feniculo. et habet folia similia folijs ferule habentia grauem odorem et super stipitem eius est corona in qua sunt flores albi. et est semen simile semini anisi. nisi quia est albius Et habet radicem non multum infixam terre que est frigida valde: et hec radix occidit sua frigiditate. Paulus. ca. de cicuta: est planta

cuius semen frigiditate sua est interimẽs
ꝫ vino puro ⁊ calido eius nocumẽto subve
nitur. Galienus. viij. simpliciũ farmaca.
capitulo, comum. id est cicuta quoniam
summe est infrigidatiue virtutis omnes
sciunt.

Operationes.

A Serapion. Corona huius plante ac
cipitur cum toto semine antequam desic
cetur. ⁊ teritur ⁊ exprimitur succus ⁊ siccatꝫ
in sole. ⁊ administratur in collirijs que fi
unt ad sedandos dolores oculorum. ⁊ est
optimum in hoc. B Et quando fit
emplastrum cum eo sedat caliditatem et
herisipilam ⁊ formicam. C Et quã
do teritur hec planta cum suo semine aut
cum folijs ⁊ fit emplastrum cum ea sup te
sticulos abscindit pollutionem ⁊ gomor
ream. Et si fiat emplastrum cum ea super
virgam prohibet erectionem. D
Et quando emplastrantꝫ cum ea mãmille
mulierum. ꝓhibet ab eis lac. Et quando
ponitur super testiculos puerorum non si
nit eos augeri. E Et quando ponitꝫ
super mãmillas puellarum nõ permittit
eas magnificari. Melior autẽ ex hac plã
ta est illa que nascitꝫ in crete insula. in chia
⁊ in atica. F Plinius coniza id est ci
cuta que omnibus nota est: Cuiꝰ folia vi
peras ⁊ serpentes effugãt ⁊ est frigida fri
giditate mortali. G Platearius Ci
cuta non vtimur in interioribus. quia ve
nenosa est ⁊ in substantia ⁊ in qualitatibꝰ
Intantum enim dissoluit. ꝙ spiritus ina
niuntur. ⁊ ex hoc menbra mortificantur.
Uirtutem habet potissimam secundũ ra
dicem. secũdo scõm folia. minorem fm se
men. Unde semen eius quandoqꝫ ponũt
in medicinis. ⁊ ex ea vnguentũ potissimũ
fit contra arteticam ⁊ podagram. H
Isidorus. Cicuta vrinam ⁊ mẽstrua pro
uocat ⁊ augmentat. Lumbricos ⁊ ascari
des necat. Sciaticos et arteticos de gsso
flegmate iuuat. si in eius aposimate laue
tur aut potetur. Grossam intestinoꝝ ven
tositatem dissoluit. Colicam passionem
⁊ ylij dolorem curat. pectus ⁊ pulmonem
de viscoso ⁊ grosso flegmate purgat.
I Plinius. libro. xv. Cicuta venenum
est publica quadam atheniensium pena
inuisa. ad multa tamen vsus nõ omitten
di Semen habet noxium. Caulis autem
est viridis. ⁊ vrit. plerumqꝫ sicut in plata
nis. lenis hic ⁊ geniculatus vt calami ni
gricans. Altior sepe binis cubitis In ca
cuminibus ramosus. habꝫ folia coriãdri
tenniora graui odoratu Aniso crassius.
radice concaua nullius vsus. Semini et
folijs inest vis refrigeratoria. que si ene
cat. icipiũt augeri ab extremitatibus cor
poris. Remedium autem est prius ꝙ per
ueniat ad vitalia. nata vini ex calefacto
ria ac in vino potata. irremediabilis exi
stimatur. Succus exprimitur folijs atqꝫ
floribus. tũc cũ maxime est tempestiuus
⁊ melior. K Semine trito expressus
⁊ sole densatus in pastillos. necat sangui
nem spissando. hec altera vis Ideoqꝫ sic
necatorum in corpibus apparent macule
L Ad dissoluenda medicamenta vtũ
tur illo pro aqua. ⁊ ad refrigerandum sto
machum fit ex eo malagina. valet ad co
hibendas epyforas estiuas. oculorumqꝫ
dolores sedandos circum litum. Miscetꝫ
collirijs. M Et alios omnes cohibꝫ
reumatismos. Folia quoqꝫ tumorem om
nem. ac dolorem ⁊ epyforam sedant.

ex calida causa. et contra calefactionem eiusdem hec herba viridis est et mlte effi catie. sicca vero nullius vel parue: B Cocta et comesta valet opilationi splenis et epatis. Et cōtra calefactionem epatis: Succus epati supponitur vel cathaplasma tur: C Et quia vtutem habet restrin gendi venenū. animalia quedam a vene nosis animalibus lesa: huius herbe tactu sanantur: D Constantinus li. vt sup. Confortat stomachum. et valet cōtra scor piones. aliorumqȝ reptilium morsum. cū minia mixta et mulieri supposita prouocat menstrua E Plinius libro. xx. caplo Intubum: Id refrigerat in cibo sumptū et collectiones sanat illitum. Succus de coctus ventrem soluit. Renibus et stoma cho proficit: F In aceto decoctum vrine tormēta discutit. Itemqȝ morbum regium cum mulso si sine febre sit resecat et adiuuat. Mulierum purgationibus in aq decoctum adeo prodest vt emortuos tra hat partus.

Ca. cxvj.

Cicorea. Platearius: Cicorea que et spōsa solis: et sollequium. et intu ba dicitur frigida et humida est se cundo gradu. Constantinus in libro gra duum Cicorea siue sponso solis frigida ē et sicca in pmo gdu Pli. li. xx. Intubū erra ticum apud nos quidā et ambugiam ap pellauere: In egipto vocant cychorium: Idem in li. xxj. Cicorium post vergilias nascitur. florentqȝ particule eius. Radix est eis lenta que vtuntur ad vincula: Actor Hec herba. s. que vulgo dr cicorium ipsa etiam alijs nōibus pter supradicta dicitur elytropium et dyonisia: Unde de ipsa qȝ dicetur inferius in ca. elytropiū de e.

Operationes.

A Platearius. in capi. cicorea: Herba ipsa cōmesta valet contra venenū. Succus eius valet ad opilationē splenis et epatis

Ca. c xvij.

Cinoglossa. Ysidorus in libro ethimologiarum. Cinoglossa est herba quam linguam canis vocant. A cinos quod est canis et glossos quod est lingua. Inde cinoglossa. i. lingua canis. Et e herba similis arnoglosse: nisi quia sunt ei coste apparentes in folijs eius. sed sunt leuia satis. et est in eis borra apparens.

Operationes.

A Medetur vlceribus oris et alijs vlceribus fraudulentis frigide et sicce complexionis: et curat alcolam. balneum decoctionis eius curat gomorream. B Plinius. libro. xxv. Cinoglossos caninam imitans linguam topiarijs operibus est gratissima C Aiuntque eam que tres tirsos seminis emittat. Eius radicem potatam ex aqua prodesse ad tertianas. que quatuor ad quartanas D Est et alia similis et que lappas ferat minutas: cuius radix pota ex aqua ranis et serpentibus aduersatur.

Ca. c xviij.

Citonia. Dyas. Citonia vel citomus est arbor malorum citomorum. Huius folia virtutem habent medicinalem Palladius. libro. ij. Mense ianuario tuberes inserunt citomo. Idem li. iij: Citonijs serendis plerique tempora diuersa dixerunt tamen mihi vsu compertum est: In Ytalia circa vrbem mense februario vel inchoante marcio plantas citamorum radicatas in pastinato solo tenuisse. adeo velociter vt sepe sequenti anno (vt frugi) gauderent. Idem mense februario citonia inseruntur melius in trunco quam in cortice. Recipiunt in se surculos prope omnis generis. punici sorbi. omniumque malorum. que meliora producunt: Inserantur autem nouelle arbores. quibus succus in cortice est Si maior est circa radicem melius inseretur vbi cortex et lignum beneficio soli adherentis humescit. Galienus secundo libro de cibis. Mala ipsa non sunt habentia vnam naturam quod est. quia quedam ex eis sunt dulcia. quedam pontica. et quedam stiptica. et quedam acetosa. et quedam insipida. Et in dulcibus est substantia aquosa temperata: Et pontica vincit in eis frigidum terreum. Sed in stipticis hec est eadem substantia cum aquosa substantia dulci. In acetosis autem est substantia frigida. Et virtus ponticorum. et stipticorum. et acetosorum est virtus que incarnat et que conglutinat vulnera. Et prohibet illud quod currit ad apostemata in principio eorum et fortificat os stomachi. et stomachum laxum et fluxum. maxime vero que sunt stipticiora ex eis et acetosiora. Sed illud quod vincit super naturam insipidorum est aqua. Et complexio eorum est humidior et frigidior et ipsa administrantur in medicinis apostematum in principio eorum et in augmento et vniuersaliter in malis est humiditas multa. et superfluitas frigida. et ideo destruit succus eorum et arescit Seruantur tamen quando coquuntur cum melle et fit inde

rob. Et servatur eodem modo citonia ipsa cum melle sicut & succi eorum. Citonia maiora vocantur saturninia & sunt maioris iuvamenti quam alia. Rememorans ergo illorum quecunque poma stipticant scias frigidum & terrestrem chimum habere. quecunque autem acetosa videntur frigidum quidem: sed subtilius partium: medie vero complexionis esse que dulcia ad calidius declinare videntur sicut que perfecte apoya id est sine qualitate & valde aquosa ad frigidius inclinata. Utaris ergo ipsis secundum predominantium humorum virtutes. Austeris autem pomi siquidem quando propter humiditatem multam atonus.i. sine vigore venter extiterit: ponticis autem quando sufficienter excreverit huiusmodi. acetosis vero quando estimaveris in ipso grossum humorem collectum esse non valde aliquid frigidum tanquam. frigidius quidem non acetosis sed drimeis indiget. Siccant autem ambo grossiciem humorum acetosa & drimea. Differunt autem hec in hoc quod hec quidem cum infrigidatione: illa vero cum caliditate operantur: palam autem ex iam dictis sepe quod stiptica quidem superfluos secessus restringunt. acetosa humorem quidem grossum invenientia in ventre dividunt hunc: subducuntque stercus. et propter hoc humectant egestiones. purum autem invenientia ventrem restringunt ipsum magis.

Operationes.

A Avicenna: li. ij. ca. de citoniis. quando abluitur cinis & foliorum eius sunt sicut tuthia: & rob pomorum eius arescit propter illud quod est in ipso de humiditate aquea frigida. & assatum est melius & magis conferens: & eius quidem assatio fit quandocunque cavatur. & eiiciuntur grana eius: & ponitur in ipso mel & linitur luto eius corpus & postea ponitur in cinere. fri. est in primo & in fine & sic. in principio secundi. Et est stipticum confortativum fortiter. & flos eius est stipticior Et similiter oleum ipsius & dulce. est minus stipticum: & semen eius est lenitivum sine stipticitate. B Et prohibet cursum superfluitatum ad viscera. & retinet sudorem: & oleum eius. confert scissuris frigoris & formice: Et est utile ulceribus scabiosis. Et multitudo eius generat dolorem nervorum. & assata ponitur super apostemata oculi ca: C Et eius succus confert dilatationi anhelitus & asmati. & prohibet sputum sanguinis. & semen eius confert asperitati gutturis & lenit cannam pulmonis & muscillago eius etiam humectat ipsam cannam. D Et confert vomitui & ebrietati. & sedat sitim. & confortat stomachum recipientem superfluitates: E Syrupus eius & ipsius infusio. & quod de eo elixatum est ex ipso utuntur multi in secunda mensa super vinum. & prohibet ebrietatem: F Et fit ex eo sirupus confortans appetitum deiectum valde & mortuum. & confortat stomachum G Et prohibet vomitum flegmaticum. & est provocativum & iam dictum est quod illud est per accidens. Et illud quod cum melle elixatum est. est maxime provocativum. H Verumtamen quandoque solvit ventrem & non stringit & generat colicam & dolorem ventris pungitivum. & confert dissinterie: & retinet fluxum menstruorum. & confert arsure urine quando distillatur succus eius aut oleum: ipsius in virga: & confert oleum eius renibus & vesice. I Et quando sumitur post cibum solvit: adeo quod quando plurimum ex eo sumitur extrahit cibum ante digestionem. & cristerizatur decoctio eius ad eminentiam ani & matricis K Rabi moyses: Citonia a pregnantibus comesta generant filios hilares. & comestio ipsorum assorum post cibum generat gaudium: L Sera: li. aggre. ca. Cafa. auct. dyas. Arbor citomorum & malorum folia similiter et flos. & summitates sunt stiptice. & prope arboris citomorum: et fructus inmaturus est stipticus. M Mala autem illa que colliguntur in vere generantur coleram citrinam & inducunt inflammationem. & nocent nervis & iuncturis. & membris que sunt de genere nervorum: N Sed citonia sunt bona & si assantur sunt meliora habentibus fluxum

antiquum. ⁊ vlcera intestinoꝝ ⁊ sputū sanguinis. et colliricam passionem: ℞ Et illa que dicuntur mellomella molliūt ventrē ⁊ expellunt lumbricos. ⁊ sunt mala stomacho ⁊ inflatiua ipius ℞ Sꝫ illa que nominant̄ in latino amicata sunt bona stomacho ⁊ stringunt ventrem ⁊ ꝓuocant vrinam: nisi quia sunt debilioris virtutis q̄ citonia ⁊ ista sunt illa q̄ vocantur atyrotipa. Et similia ex eis sunt similia malis in vere nascētibus in stipticitate: ℞ Et oportet q̄ administrentur citonia in egritudinibus in q̄bus oportꝫ stipticare anq̄ ad maturatōeꝫ ꝑueniāt.

Ca. cxix.

Cipressus. Ysidorus. Cipressus grece dicitur eo q̄ caput eius a rotunditate in cacumen erigitur: Unde ⁊ conon vocatur. i. alta rotunditas Hinc ⁊ fructus eius conus dicitur. quia rotunditas eius conum imitatur. Huius lignū cedro pene ꝑimam habet virtutē. Templorum quoqꝫ trabibus aptū: impenetrabili soliditate nunq̄ oneri cedit. Antiqui ramos cipressi prope rogum constituere solebant. vt odoris sui iocunditate cadauerum odorem dum urerent̄ opprimerent Hec arbor apud paganos mortuis cōsecrata est eo q̄ in modum hominis excisa non pullulat. Ambrosius. Cipressus ⁊ pinus in alta se cacumīa extulerūt. manetqꝫ prerogatiua cipressis. vt nulli eas venti horrore suis dispolient coronis. Hec arbor lacunaribus est vtilis ꝯmendādisqꝫ fastigijs: Unde in canticis dicit etiaꝫ. lacunaria nostra cipressina. Palladius li. xij. Cipressus ad fabrice materiaꝫ est egregia. Plinius li. xiiij. In choo insula nasci creduntur cipressi: florem imbribus decussum terre alitu animante. Platearius Cipressus est calida in primo gradu sicca in secundo. Huius arboris folia lignū ⁊ poma competunt vsui medicine Sꝫ poma stiptica sunt ⁊ consolidatiua Lignū et folia diuretica sunt. Galienus. vij. sim. far. capit. de cipresso secundum translationē grecaꝫ: Cipressi germina: ⁊ folia. ⁊ bacce que iuuenes ⁊ molles magnoꝝ vulnerum in corporibus duris sunt conglutinatiue ex quibus manifestum est quoniaꝫ siccatiue sunt virtutis. non habentes apparentem acredinem. ⁊ caliditatem sicut et gustus testatur. apparet eñ in ea modica quideꝫ acredo. plurima aūt amaritudo. ⁊ multo plurima est ponticitas q̄ in tota plāta tāta vero est acredo ⁊ caliditas q̄nta. ducit quidem ponticitatem ad profundum: Serapion libro aggregatoris. capitulo sassa. auctoritate galieni. Quod ex cipresso administratur sunt folia extremitates ⁊ nuces eius et in sapore eius est acuitas ⁊ punctio parua ⁊ amaritudo satis. ⁊ pūctio est fortior amaritudine. sed de amaritudine et acuitate inest quantitas tanta q̄ facit eam penetrare ad profunduꝫ corporis sine calefactione et mordicatione.

Et virtus eius est que desiccat in qua nō
est acuitas ⁊ mordicatio apparenter ⁊ q̄n
titas sue caliditatis est quantitas que est
sufficiens ad penetrandum. Et est ca: et
sic. complexionis. Plinius ca. de cipresso
Arbor est om̄ibus nota q̄ a grecis nomē
sumpsit eo ꝙ habet in summitatibus ro
tunda seminū capita q̄ dicūt̄ galle cipssi:

Operationes.

A Dyas. capitu. de cipresso. Est arbor
om̄ibus nota corium semen ⁊ folia cū dul
core bibita cum mirra modica vesice reu
matismum compescit. B Dissur
rijs medetur: huius semen viride. vel pira
eius bibita emoptoicis medent̄. Dissin
tericis ⁊ ciliacis maxime ꝓdest. tussi ⁊ or
tonoicis prestolatur. eius elixatura tantū
prodest quantum suple. semen eius quod
in aceto coctum id facere novit. C
Cum pulvere lupini admixtū enterocelli
cos siccat vt cathaplasma appositū folia
eius similem habent virtutem. D
Ramus eius cum semine in domo posit⁹
conopes vel zinzalas fugat. Hec folia vt
cathaplasma adhibita recentia vulnera
curant E In aceto cocta ⁊ infusa ca
pillos inficiunt. polente trita ⁊ admixta
Ignem sacꝝ compescunt. vulneribus me
dentur. F Carbunculis opitulātur
Tumores oculorum deprimunt. Cerotis
nobilibus miscentur. Et ꝯfortant stoma
chum. ⁊ sanguinē stringūt. G Avi
cenna li. ij. ca. de cipresso. ca. cōplexionis
est in p̄mo gradu: sic. in scd̄o. Et quidam
dicunt ꝙ est fri. valde ⁊ quidā iudicave
runt ꝙ est virtus eius ꝯposita. ⁊ caliditas
eius est s̄m quantitatem q̄ facit penetra
re stipticitatem: stipticitas ꝓfundat̄ ⁊ ꝑ
venit ad mēbra. folia ⁊ nux eius sunt stip
tica. ⁊ in ip̄a est resolutio ⁊ resolvit humi
ditates. H Et nux quidem eius for
tior est in omni re ꝙ folia ip̄ius Et in ip̄a
est vis faciendi adherere sanguinem: ita
ꝙ removet putredinem quando decoqui
tur cum aceto ⁊ lupinis. Et linit̄ sup vn
guem. ⁊ removet eius vestigia. I
Et eius folia delent morfeam. folia eius
recentia ⁊ nux ipsius consolidat vulnera
que sunt in menbris duris cum fuerint re
center collecta. K Et ꝯferunt formi
ce ⁊ herisipile. ⁊ proprie cum farina ordei
Nux ⁊ folia eius bona sunt collo cū ex eis
fit emplastrum conferunt. Et cum farina
ordei supposita herisipile L Et con
fortat nervos. ⁊ extinguit ramicem more
emplastri supposita. ⁊ roborāt mollifica
tionem. M Et stringunt etiā qn̄ tere
tur nux cipressi multum cum ficubus. Et
ponit̄ de eis licinium in narē ⁊ sanat car
nem additam. N Et decoctio eius
cum aceto sedat dolorem dentiū. Et dat̄
ad bibendum nux eius cū vino ad sputū
sanguinis. Et ad difficultatem anhelit⁹.
⁊ ad tussim antiquam. ⁊ similiter eius de
coctio. O Et bibunt̄ folia eius cum
vino ⁊ conferunt difficultati mingendi:
⁊ cursui sup̄fluitatum ad vesicam: P
Et conferunt etiam vlceribus que sunt in
intestinis. Loco eius ponitur medietas
ponderis eius de sarcocolla rubea

Ca.cxx.

Cyprus. Dyascorides. Cyprus est arbor habens folia oliue similia sʒ viridiora ꝛ paulo grossiora. Semen nigrum: ꝛ florem album. cum germine et odore bono. Glosa super cantica Ciprus est arbor aromatica in egipto semine candido ꝛ odorifero. Qui coquitur in oleo ꝛ exprimitur vnde paratur vnguentū regale quod dicitur ciperus. Pliniꝰ in li. xij. Cyprus est arbor in egipto zizifi folijs semie coriandri candido ꝛ odorato.

Operationes.

A Dyascorides. Huiꝰ folia masticata tumorem oris compescunt. quia virtutis coherentis sunt: sed cetera eiusdē arboris cathaplasmata humores ꝛ tumores calidos tollunt Harum etiā elixatura fomento combustis medetur. B Eadem quoqʒ succo strutij mixta si caput assidue fomentes capillos inficiet: Flos eius cū aceto cathaplasmatibꝰ ꝓadhibitus dolorem capitis soluit: C Plinius libro. vt sup̄ Hec in oleo coquitur ꝛ postea premitur idqʒ cyperus dr̄: Optimū est in canopica in ripis nyli nata: Secundū ascalōe iudee. Tercium cypro insula. odoris suauitate: Quidam hanc dicunt esse arborē que in Ytalia ligustrum vocetur. Etiam alcannam appellant. vt sup̄ de ea. capitulo. xiij. alcanna. D Item plinius: in li. xxiij. Ex cypro fit oleū. cuius natura calefacit neruos ꝛ emollit. Folia stomacho illiniuntur. Et vulue concitate succus eorum apponitur. Folia quoqʒ ꝑmādu cata recentia medētur vlceribus in capite manantibus. ꝛ oris collectionibus: E Decoctum earū ambustis ꝛ luxatis ꝓdest. Rufant capillum tusa adiecto strucij mali succo: Flos capitis dolores sedat cum aceto illitus: F Ulcera putrescētia per se vel cum melle sanat: Odor autē floris olet. qui somnum facit:

Ca.cxxj.

Ciperus. Dyascorides caplo de cipero. Ciperus siue vt alij criscepe ron. folia habet similia porro: sed oblonga ꝛ tenera Et ascendit de terra cubito vno ꝛ semis: hastam habēs angulosam similem iunco. que hasta in capite semen generat. Radices sub terra habet rotundas ꝛ oblongas sicut oliua nigra que multe ꝛ coniuncte nascūtur colore nigro ꝛ odore suaui. gustu subamaro. nascitur in locis aquosis ꝛ in ꝑtis ꝛ paludibus. In his radicibus ea noblior est: que grauior ꝛ durior ꝛ grossior fuerit: ꝛ nō frāgibilior sed asperior. ꝛ odore plenior viscitudinē odoris habens. talia signa habet ciliēsis aut syriatica: Uires habet calefaciendi ꝛ desiccandi absqʒ mordicatione. Sera. li. aggre. ca. sabade. auc. dyas. Sabade id est cyperꝰ hʒ folia similia folijs porri nisi qꝛ sunt lōgiora eis ꝛ subtiliora ꝛ duriora ꝛ hʒ stipitē lōgitudīe vniꝰ brachij ꝛ plus

sed non rectum, in eo est tortuositas. et est q̄drātus similis stipiti squinanti. et infra summitates sunt folia parua et semen. et radix eius est similis oliue. et quedā ex eis est longa. quedam rotunda. et est nigra. Nascitur in locis domesticis et aquosis. Et est alia species ciperi in India que est similis zuccaro in sapore suo. et quādo nascitur eius color est sicut color croceus. et qñ fricatur sup̄ cutē corporis facit pilos statim cadere. Melior autem ex cypero. ē ille qui est plenus granis et grossus. durus difficile frangibilis habens odorē bonū cū pauco acumine. Et quod administratur ex cipero est radix ipsius. et odor eius ē bonus. et in sapore eius est acuitas. cum pauca stipticitate et calefacit et desiccat sine mordicatione.

Operationes.

A Dyas. auc. aben mesuay. est ca. et sic. in secūdo facit augmentum ī sensu. Et cōfortat stomachum. B Et meliorat colorem. et est bonus emorroidibus. Et efficit oris odorem bonū. C Et quādo bibitur cū oleo lentisci calefacit renes D Et confert frigiditati vesice. et distillationi vrine. et addit in sanguinem calefaciendo ipm. quare timetur ne vtēs fiat leprosus. E Galienus. vij. sim. far. caplo de cipero. Ciperi vtiles maxie sunt radices calefacientes et siccātes sine mordicatione. F Unde vlcera que ꝓpter humiditatem multam sunt difficile cicatrizabilia mirabiliter iuuat hꝫ aūt quid et stipticum. G Et ꝓpterea vlceribus que in ore sunt idoneus. ac vō et incisiuā quandam v̄tutem hꝫ. attendendum eñ est quia lapidem pacientibus ꝓuenit Et mēstrua et vrinas mouet H Item dyas. capi. de cypero. Uires hꝫ calefaciendi et desiccandi absq mordicatione. Uñ multum infusa vlcera que difficile cicatrizantur mirabiliter curat. Habet etiam aliqd stipticum in se. et est diuretica Et habꝫ cōsumendi vim p quā lapides ī renibus generatos cōminuit. I Urinam et mēstrua prouocat. additur et malaginatibꝰ calidis et cōfectionibus oleoꝝ. Dicit etiā in India cypeꝝ nasci simile zuccaro et cū masticat̄ colorem croceum facit. K Et hoc si capillis traiectum fuerit cadūt a copis mixtum precantionibus medet̄. Coctum sessionibus facit. Auicenna de viribus dicit ꝙ confortat cor.

Ca. cxxij.

Cinamomum. Pliniꝰ libro. xij. Cinamomum frutex est duorum altitudine cubitoꝝ amplissimus. palmicꝫ minimus quatuor digitoꝝ crassitudinis statim a terra sex digitis surculosus arido similis. cū viret non odoratus. origani filio. siccitate gaudens Imbre sterilior. seu dire nat̄e. Signit̄ qd̄ē in plāis ꝫ densissimis ī vepbꝰ. rubisꝫ difficil. collcū.

Non metitur nisi deus pmiserit. Hec añ solis ortum vel post occasum metere licet Sarmenta quondam sacerdos hasta di uidebat, deoqz ioui ptem reponebat. Reliquam vero partem mercator in massas condit. Est ⁊ a[li]a fama, cū sole diuidi trinasqz partes fi[eri]; deinde sorte germina discerni. Quodqz soli cesserit relinqui: ac sponte cōflagrare. Ex libro de natura rerum. Cinamomi arbor aride similis est cū viret ⁊ floret siccitate gaudet. Itaqz sterilis imb[r]e fit fecundior autē in dēsissimis vepribus fit ac puenit. Auicenna. Cinamom[um] [illegible] calidum est ⁊ siccum in tercio. Meliusqz [est] illud quod est boni o[doris] ⁊ acuti sap[or]is, sine mordicatōe, coloris puri nou cōmixti. Et vt ait dyascor[ides]. Melius est nigrum ad igneitatē ⁊ rubedinē declinans Planum ramos habens ppinquos subtiles, in quo sunt dulcedo ⁊ salsedo ⁊ mordicatio parua nec est valde frāgibile: Et ex eius quidem bonitate est vt vincat omnem dolorem preter suū ⁊ nō sentiatur cum eo Est autem vltimū in subtiliatiōe, attractiuū, aperitiuū, rectificās omem putrefactionem ⁊ virtutem corruptam Oleum eius calidum est valde resolutiuum, liquefactiuum. Platearius. Cinamomum calidū est in tercio, siccū in scdo: Eligendum est illud quod subtile est acutum, habens odorem dulcedini mixtum, cum multa aromaticitate; et subrufum. Quod autem subalbidum est aut nigrū abijciendum per. x. annos potest seruari. Dyas. fm translationem nostram, caplo de cinamomo: Cinamomi genera multa sunt: sed melior est omibus que est similis cassie massolites qui recens fuerit ⁊ niger colore, et qui missus in vino soluat se, virgulas habēs teneras ⁊ lenes ⁊ nodis plenas, et cum odore pleno veluti rute, acer atqz mordax gustu in similitudine nasturcij seminis cum quadā salsedine ⁊ feruore et parua viscitudine cuius haste cum fregeris emittunt pulueres odore omnia vincentes has: hastas cum a terra euulseris, radices earundem sequunt. Hec est probatio optimi cinamomi. Est etiam alterum genus cinamomi montanū tactu asperius hoc grossius est et subrufum colore. Tercius genus est simle cassie maselliotice subnigellū colore tactu lene ⁊ non multos habens Quartum genus est colore albo tactu molle simle cassie, in robore grossum ⁊ fragile ⁊ radicibus maius: Quintum genus est odore simile cassie colore subrufum ⁊ corio cassie simile, hastā in se habens fortiorē cum radicibus grossioribus similibus libanotido: ⁊ multas hastas retinens similes mirte ⁊ cassie, sed non tantum odore plenum: Eligendum est autem cinamomū primi generis colore subnigrum scabiosum, ⁊ semen habēs simile piperi ⁊ lene lignum cuius radix inutilis est. Sextum genus est cinamomi quod appellat lotos ⁊ motos, sed nec virtutem nec odorem habet. Septimū gen⁹ est quod a grecis nōinat xilocinamomū id est lignum cinamomi: radicem habēs maiorem cū hastis nodosis similibus cinamomo, ⁊ in odore nō suaue, hoc dicūt aliqui melius esse cinamomo

Operationes.

A Sera. auc: galieni: Substātia cinamomi est subtilis, ⁊ virtus eius est cali. in tercio: ⁊ non est aliqua medicina calida cuius desiccatio est sicut desiccatio eius pter subtilitatē sue substantie Sz illa species q̄ dr keise est cinamomū q̄ī debile: et sunt q̄dam q̄ nōiant cinanomū zor. B Et dixit galie. in li. de cibis q̄ cinamomū aromatizat stomachū: ⁊ pfert frigiditati eius, ⁊ frigiditati epatis: C Et facit euenire somnum, ⁊ aperit opilationes, ⁊ prouocat menstrua: Et abstergit obscuritatem visus: D Et desiccat humores qui sunt in capite et in stomacho: Et de ppetate vsus ei⁹ ē q̄ vs⁹ pmestiōis ē pferēs obscuritati visus q̄ accidit ab hūorib⁹

E. Et idem auctoritate diascoridis. Cinamomum ingredit confectionē medicinarum odoriferaꝝ bonaꝝ. ⁊ est maximi iuuamēti. ⁊ tertī ⁊ conficit cum vino bono ⁊ fiunt inde trocisci: qui desiccant ⁊ reponuntur in vmbra. ⁊ sic virtus eius diutiꝰ seruari potest. F Ayas. Uirtus oīm cinamomo est calida ⁊ diuretica ⁊ malactica ⁊ leptintica G Et potatū cum aqua secundinas mulieꝝ excludit. Et mēstrua pͦuocat. Melius his rebus opitulatur si mirre fuerit mixtum. H Uenenatis morsibus occurrit vel veneno potato. caligines oculoꝝ detergit cū melle tritum. maculas vel lentigines de facie purgat. I Tussim sedat. catarrum mitigat. ydropicis medet K Nefreticis vtiliter daī. Miscet etiā confectionibus occularijs. ⁊ in oībus vtiliores inuenit vires habens ⁊ gustum acrē extensa stringit. Et in antidotis p̄ciosum est. L Galienus. vij. sīm. far. ca. de cinamomo Cinamomum summe est subtiliū parciū non tamen summe cali. sed in tertio g̃du. ⁊ desiccatio eius est sicut calefactio ip̄ius propter subtilitatem substantie sue. Sed cannella cinamomū est quasi cinamomū debile. Et quidam etiā caltion vocant cinamomum. Et quidam sunt q̄ nōiant cinamomū azet. M Auicenna li. ij. capitulo de cinamomo Cinamomum vltimū est in subtilitate. attractiuū. aperitiuū rectificans omēm putrefactionem: ⁊ omnem virtutem corruptam. ⁊ oēm saniositatem humoralem. N Et idem in li. de viribus cordis ait q̄ ꝯfortat cor.

Ca. cxxiij.

Ciminū quoddaz est quod dr̄ ciminum carmenū. quoddam quod dr̄ ciminū regale. quoddā quod dicitur ciminū album. quoddaz ciminū rusticorum. quoddā ciminū ethiopiū. q̄ddaz ciminum basilicum. quoddā ciminū egypcium. quoddam ciminū dulce. quoddā ciminū agreste. quoddā quod dr̄ ciminū platociminū. Ciminū carmenū. i. siseleos Ciminū albū idem quod sup̄. ciminū dulce idem qđ sup̄. ciminū rusticoꝝ idem qđ sup̄ similiter. ciminū ethiopiū est quoddā semen simile ameos ⁊ est git. sicut appaꝝ infra in capi. git de g. Ciminū basilicum idem quod sup̄. ciminū egipciū ē ciminū vsuale. ciminū agreste est illud quod per diascoridē multa in capi. isto describitur Platociminū. i. siseleos. Ciminū vsuale ē semen herbe in multa quantitate nascēs precise. vt presens figura istius capitulī ostendit. virtutem habet diureticā. ⁊ sub

tiliandi fumositates Est calida et sicca in tercio gradu. Et quidam dicunt quod est sic: in secundo. Galienus: vij. sim. far. ca. de cimino. Cimini semine maxime vtitur sicut et anisi et leuistici et carui et petrosilini. Est autem calefactiue virtutis sicut illorum singulum et diuretice et destructiue ventositatis. de tercio gradu existens calefacientium: Dyascorides: capi. de cimino secundum translationem nostram. Ciminum quoddam est vsuale. quoddam egyptium. Et quoddam oritur in alijs partibus et istud est ciminum nostrum quod communiter habemus in vsum. et customaticum est. Sed plus illo quod oritur in egipto. quod ipo basilicum vocat. Unde tale ciminum vsuale in omnibus prouincijs inuenitur. Sed ciminum agreste nascitur in calcedonia et hyspania. virgam habet duabus palmis longam in qua folia nascuntur quatuor aut quinque et tenuissima et diuisa sicut gingidium: in qua virga sunt capitella quinque aut sex rotunda et mollia: in quibus est semen quod si gustui applicaueris viscidior est nostro. Nascitur locis humectis. Ciminum nostrum vsuale habet virtutem serapticam et feruentem et mictualem et stipticam Sera. li aggre. capi. camin. auc. dyasco. Camin id est ciminum nostrum quod vocatur egiptium. Et est aliud ciminum quod dicitur carmenum. Et est aliud quod dicitur agreste. Et est quoddam ex eo boni saporis: et est propter carmenum et ipsius expo est regale. Et post ipsum est babilonicum: Et idem auctoritate galieni: Ex eo est domesticum et agreste: Domesticum vero est quod magis administratur et maxime semen sicut administratur semen anisi et leuistici et carui et apij montani. virtus eius est ca. in. iij. gradu:

Operationes.

A Dyas. Ciminum nostrum tortionibus et inflationibus in oleo coctum et superpositum medetur. cathaplasmatibus miscetur. ortonoicis cum pusca necessarie datur morsibus venenatis cum vino opitulatur B Tumorem testium admixta pollina fabe et vuepasse et cerotis impositum medicatur aceto mixtum menstrua abstinet et sanguinem narium profluentem sic stringit. potui datum siue inunctum pallorem facit. C Et quia calidissimum est: dolorem vesice placat. et calculos iuuat. D Semen cimini agrestis torsiones et inflationes aque mixtum saluberrime curat. Cum aceto vero subglutientibus opitulatur. Uenenis occurrit: Dolorem stomachi compescit. E Masticatum et impositum liuores detergit: Melle addito et vuapassa omnia similiter facere nouit In hoc flos nascitur niger veluti semen qui bibitus similis est melantio: Morsibus venenatis occurrit. Strangurijs et doloribus vesice prestat effectum: F Et coagulatum sanguinem per vrinam mingi facit Maxime singulare presidium est si bibitum fuerit cum elixatura apij. G Auicenna libro secundo. capitulo de cimino. Ciminum scilicet nostrum vel vsuale expellit ventositates et resoluit. et in ipso est incisio et excitatio. et in ipso est stipticitas cum lauatur facies ex aqua ipsius clarificat eam. et similiter eius acceptio et vsus ipsius cum mensura. eius namque nimius vsus faciem citrinat. H Et administratur cum cero to aut oleo et melle consolidat vulnera proprie siluestre: Cuius semen est simile semine lini. cum ex eo implentur vulnera I Cum teritur ciminum cum aceto et fit odoramentum ex eo abscindit fluxum sanguinis narium. et similiter cum ex eo intromittitur licinium in naribus K Et quandoque masticatur et miscetur cum oleo et distillatur super vngulam et super coagulatum sanguinem super oculo et confert. L Et quandoque masticatur cum sale et distillatur sputum super scabiem et sebel et vngulam abscisam. et prohibet adherentiam: et succus siluestris abstergit visum: Et attrahit lacrimas. et nominatur grece fumus M Et ipsum etiam ponitur in cauterijs euulsionis pilorum

in oculo ⁊ non nascitur Et quando bibit cum aceto mixto cum aqua confert diffi cultati anhelitus. ⁊ tremori cordis frigido N Et administratur cū oleo sup apo stemata testiculi Et quādoqȝ administra tur cum oleo ⁊ farina fabaꝝ ⁊ frangit lapi dem. ⁊ proprie silvestre. O Et ꝯfert distillationi vrine ⁊ mictui sanguinis. et dolori pungitiuo ventris. ⁊ inflationi; ⁊ succus silvestris triti cum aqua mellis sol uit ventrem P Inquit Rufus. Cimi num nabatium soluit ventrem; carmenū vero non soluit. imo stringit: Q Et herba silvestris prouocat coleram in vri na. ⁊ datur in potu cum vino ad morsum vermium venenosorum. ⁊ ꝓprie silvestre cuius semen est simile semini lini.

Ca. c xxiiij.

Citrullus. Ysaac. in dietis particu laribus libro tercio; ca. de citrullis Sunt frigidiores et grauiores cu cumeribus; frigiditas eñ eoꝝ est in fine tercij gradus.

Operationes.

A Serapion libro aggrega toris capitulo tabera auctoritate galie ni. Citrullus frigidior est cucumere et generat chimū viscosum. ⁊ humores cru dos in venis. ⁊ accidūt ex esu eius febres antique male. neqȝ prouocat vrinā sicut melon B Et nocet stomacho. quare oportet qui vult vti eis vt vtatur ameos: nisi stomacho eius sit valde calidus. C Et idem auctoritate Habix; Aque citrulli ⁊ cucumeris cōfert inflāmationi bus febriū ⁊ sedat sitim. D Et laxat ventrem laxatione bona sine nocumento aliquo. ⁊ debet buliri cum zuccaro albo: et non oportet ꝙ detur habentibus natu ram duram ad mouendum nimis. quia il la aqua non habet tantam virtutem ꝙ la xat naturam duram; et si ipsa faceret mo ram in stomacho forsitan induceret labo rem ⁊ nocumentum ⁊ inflationes; E Rabi moyses: Citrullus cū eius digestio tardatur generat humores venenosos. F Ysaac in dietis particularibus libro tercio capi. de citrullis. Sunt frigidiores ⁊ grauiores ⁊ cetera. ꝑinde grossuȝ gene rant flegma ⁊ neruositati stōachi magis nocent cucumeribus G Rursus pro pter suam duriciem et frigiditatem sunt grossorū humorum generatiui. quod cer tificatur. quia citrulli in stomacho morā facientes venenosoꝝ corruptionē subeūt humoꝝ Citrulli magis stomacho nocent medulla tñ eoꝝ ꝑfectiorē generat chimū.

Ca. cxxv.

Citrum. Auicenna li. ij. ca. de citro Citrum omnibus est notum. et oleum ipsius factum ex eo et ex corticibus eius est forte. et factum ex flore ipsius est debilius omni alio Cortex eius est calida in primo sicca in fine secundi. Et eius caro est ca. in primo et hu. in secūdo. Quidam autem dixerunt quod est fri. et hu. in secūdo. et eius fri. magis est. et ipsius acetositas fri. et sic. est in tertio et eius semen ca. in primo sic. in secundo. Idem. Cortex eius est temperatus in caliditate et est ca. in primo gradu. sic. in secundo Semen eius est ca. cum forti siccitate. Pulpa eius fri. et hu. Galienus. vij. sim. far. capit. de citro secundum translationem grecam. Milia indica id est citrum huius fructus ab omnibus nominatur citrum. in semine quidem acida qualitas et siccatiua dominantur vt secūdi sit gradus siccatiuum et infrigidatiuum. in cortice vero siccatiua participat complexione. non modicam tamen habens acediuem. quo circa et siccat hic cortex secundum tercium gradum. non tamen est frigidius. sed vel commoderate vel infra. Caro vero eius grossarum parcium est et flegmatica et frigida. Ipsa itaque comeditur sicut et cortex eius esibilis est. et humidum quid habet acidum. de quo prius locutus sui. et quidem in eo inuenitur quod vere est semen. amarum autem. et est palam quoniam diaforetice est. et siccatiue virtutis in secundo fere gradu recedens a commoderatis. et folia sunt exsiccatiue et dyaforetice virtutis. Et idem eodem li. et eodem capi. secundum translationem ara. Hatrox id est citrum et est pomū aque cortex eius non est frigidus. imo est aut equalis complexionis aut minus equalis paz et exsiccat quantum est de virtute et cōplexione sua exsiccatione habēte acuitatem non paucam. Et ideo exsiccatio eius deuenit ad secundum gradum. semen siccū in secundo gradu. folium est eiusdem virtutis exsiccatiue et resolutiue. Diascorides capit. de citro. Citri non in partibus omnibus vis vna est eadem natura vel virtus Nam medulle eius vbi est semen acidam potestatem ac per hoc stipticam inesse manifestum est. Idem. Citrum habet semen simile semini piror.

Operationes.

A Auicenna. libro vt supra Caro eius inflat. et folia eius sedant inflationem. et eius flos est subtilior eis. et eius acetositas est stiptica frangens coleram rubeam.
B Et eius semen et cortex in pannis prohibet tineas. et eius odor rectificat corruptionem aeris et pestilētiam. et acetositas eius abstergit coleram rubeam. C Et aufert pannum quod est ex cortice eius adustum est bonum in albaras linitum. Et decoctio eius efficit odorem bonum oris. Et est impinguatiua corpis. D Et cortex eius recentis in ore odorem oris efficit bonum. et eius decoctō similiter cū retinetur in ore. et acetositas eius valet impetigini illinita. E Eius oleū valet

mollificationi nervorum: ⁊ nō fiat nisi ex
cortice eius. ⁊ convenit paralisi. ⁊ ipsius
acetositas est mala nervis. F Cōfert
torture oris cum fit collirium ex acetosita
te eius. ⁊ removet ycteritiam oculi. Eius
acetositas sedat tremorem cordis calidi.
Et nutritum est bonum gutturi ⁊ pulmo
ni. G Sed eius acetositas est mala
pectori. et medulla citri cum aceto. si po
tatur ex ea medietas ascariati interficit
sanguisugas transglutitas ⁊ educit eas.
caro ip̄ius est mala stomacho inflativa.
tarde digestionis. quare oportet ut come
datur cum almuri H Et similiter nu
trita cum melle est sanior et magis recipi
ens digestionem: et nisi sit plurima. I
Et eiusdem quidem folia confortant sto
machum ⁊ viscera. ⁊ postea flos ip̄ius: et
cortex eius ponitur in cibariis sicut semi
na que pro condimento ponuntur ꝓpter
sui duriciem K Et ip̄ius decoctio se
dat vomitū colericū. et facit appetitum.
Et oportet quidem ne citrum comedatur
singulariter ꝙ non misceat̄ cibo ante se ⁊
post se. L Eius caro facit ventrem se
possidere colicam. ⁊ ipsius acetositas re
tinet ventrem. Et confert solutioni coleri
ce: ⁊ eius semen convenit emorroidibus:
⁊ in eius semine est virtus solutiva. M
Et succus acetositatis eius sedat infirmi
tatem sciaticam mulierum. N Se
minis eius pondus. ʒ. ij. cum vino ⁊ chilē
⁊ aqua calida illinitū resistit venenis om
nibus. ⁊ proprie scorpionis bibitum aut
linitum. et eius cortex est vicinus illis.
O Et idem de viribus cordis ait. ꝙ cor
tex eius confortat cor. ⁊ est tyriaca contra
venena. ⁊ ad hoc valet acetositas eius si
militer. P Dyascorides: Citrū preg
nantibus fastidio laborātibus esui datū
stomachum ⁊ nausea mundat. Citrum et
in potione vini datum medetur querelis
iecoris. Q Ex aqua tritum ⁊ in spar
sum humidis vulneribus adhibetur. Et
pernonibus ex ea singulare presidium ē.
Cortici austerior natura concessa. que q̄n
tum valeat Etiam de ipso odore testatur
modico sumptus: Aut potioni calide di
urius in mense beneficium nature digesti
onis operatur. R Paulus capitulo
de citro: Cortex eius digestionem confor
tat. ⁊ valet contra cardiacam. media sub
stantia eius male digeritur Sed interior
id est acetosa competit usui medicine. ap
petitum confortat: ⁊ valet contra febres
pestiferas Semina eius sunt diuretica.
S Rabi moyses ubi loquitur de citro
dicit. ꝙ cortices citri valēt contra egritu
dines stomachi. ⁊ expellunt maliciam in
testini ieiuni. et acetositas eius confortat
spiritus. T Averrois: capi. de citro:
Cortex eius habet manifestum iuvamen
tum stomacho et epati. Medulla citri cu
rat combustiones ignis. ⁊ curat mirabili
ter ramicem puerorum. ⁊ potissime si ex ea fi
at unguentum illo mō. Accipe medullam
citri subtiliter incisam ⁊ buliat in axungia
porci recēti. ⁊ postea coletur per peciam:
⁊ iterum reponatur ad ignem. ⁊ in fine mis
ceatur mastix. olibanū ⁊ cera alba. et erit
optimum unguentum citrinum. V
Sed attendendum ꝙ quādo aliquod un
guentum vel emplastrū fit ex citro. debet
fieri ex citro bene maturo Nam secundum quod
dicit avicenna Diacitrum et que fiunt ex
citro debent fieri ex citro sole existente in
capricorno. i. a medio decembris usque ad
medium Ianuarij.

acrioris virtutis est. Nam apposita cataplasmatib⁹ evocat e corpe stirpes. Folia etiam eius apposita cathaplasmatibus occurrunt apostematibus. Semen eius granatum est. C Pli. Cavenda sunt eius genera pegrina. Siquidem arabicū pestilens. africū gingiuis inimicū. Marmaricū vulvis 7 oīm inflationibus. Apulumq₃ vomitus facit. stomachū et alvum movet. D Idem Huiusq₃ tyrsus ad remedia splenis 7 inflationes manditur ex aceto conditus. Nervus eius cum mastice chya manducatus os purgat. E Item dyas. capara q̄ multi cynosbaton vel caprion appellavere ex luctantibus componitur v̄tutibus. habetq₃ proijcere ac purgare. 7 extenuare. et evētare acredines simulq₃ adducere 7 constringere. Est enim stiptica. Ideoq₃ sthirosi splenis super omnia iuvat medicamina sicut videlicet iam dictum est supra.

Ca. cxxvj.

Cinosbatum. i. aiglentricum. Dyascorides. multi vocant ciricanta. Et est arbor nimium spinosa cum radice alta. 7 in plurimas partes divisa. Fructum habet mirte similem sed paulo maiorem. rubeum exterius cū venerit ad maturitatem. ac deintus lanam asprimā. Semen eius siccum sine lana. Plinius li. xiij. In egipto ē caparis frutex firmioris ligni semisq₃ ac cibi vulgati. caule quoq₃ vna plurimūq₃ decerpto. Idem li. xxiiij. Cinobaton q̄ alij cinobaston alij neurosbaston vocant. habet foliū hōis vestigio simile. fert vuā nigrā. in cui⁹ acino habet̄ neru⁹. vñ 7 neruus passus dr̄. Alia ē caparim. q̄ medici cynosbaton appellaverūt.

Operationes.

A Dyas. Cynosbatū ventrem stringit quia v̄tutis est coherentis. medet̄ etiam in cibo 7 potu datum. sanatq₃ fluores ac femineum fluxū. B Eius vo radix

Ca. cxxvij.

CRispula dicitur herba cācri in vnguento marciatō ponit̄ in antidotario galieni minori. Et est herba alba minuta hn̄s folia crispa. virtus eius est calida ⁊ sicca.

Operationes.

A Medet̄ dolores ⁊ egritudines frigidas Est mala stomacho ⁊ opilat cito ⁊ inducit stuporem.

Ca. cxxviij.

CRisocolla. Dyas. Crisocolla aristi q̄d d̄r v̄ga: est herba s̄m dias. caplo crisocolla aristin in q̄ est capitellū simile ysopo. radix est illi aspa ⁊ tenuis similis elleboro nigro: gustū hn̄s cipsi subdulcem ⁊ austerā. Nascit̄ locis vmbrosis ⁊ saxosis.

Operationes.

A Dyascorides. Virtus est ei termantica ⁊ stiptica. Radix eius peripleumoniacis apta est. B Accipit̄ vo in mulsa cocta in purgationib⁹ stericis maximū effectum habet.

Ca. cxxix.

CRisogonium est dictū semen aureum: vel coma aurea. Est em̄ crisogoninm s̄m dyas. herba cuius virga est recta ⁊ alba. folia hn̄s angusta in circuitu sicut abrotanum. ⁊ comā in summo ⁊ in gyro aurosam. in qua ē capitellū obrotundum. radix eius tenuis est. nascitur in locis asperis.

Operationes.

A Dyas. Coma eius bibita cum vino dissurijs ⁊ morsibus venenatis salutare presidium est B Sciaticis ⁊ cōquassationibus medetur. menstruis imperat C Coagulatum sanguinem ventris et vesice soluit vino aut oximelle bibita catarum abstinet. ʒ. j. cum vino albo apposita rebus tutas e . sa tinea seruat

Ca.cxxx.

Colubrina. Dyas. caplo de dragontea id est colubrina. Dragontea siue vt alij aslepias. folia habet aaron similia. sed plura ꝛ minora cuius ṽga vel hasta duobus cubitis est longa. ꝛ ipsa varia similis serpenti. liuores id est maculas purpureas habẽs solidas vt digitus in qua semen est simile botruo. primo coloris viridis. post maturitatem ṽo color est ei similis croco. ꝛ est gustu mordax. radix eius bulli habet rotunditatem similẽ aaron cum corio tenui. Nascit̃ vmbrosis locis ꝛ ortis. Sera. li. aggre. capi. luff. id est dragontea siue colubrina. Et ẽ maior ꝛ minor. Ubi sciendum ꝙ maior est q̃ vocatur serpentaria. et illa est habens folia crispa que ponit̃ hic. ȝ minor est illa q̃ vocatur aaron. ꝛ est illa habens folia plana Pro qua lege caplm aaron ꝛ est tercium in ordine Galienus. vj. sim. far. caplo de serpentaria. Substantia radicis eius subtilior est substantia radicis aaron. ꝛ in sapore eius est acuitas ꝛ amaritudo et stipticitas pauca. Et virtus eius est ca. ꝛ sic. in primo gradu. Jo. mesue capit. de luff. Luff est planta que dicitur collum draconis. ꝛ ex ea est alia planta habẽs folia plana. alia crispa. et radix plana est exterius ad nigredinem attinens. Interius vero est alba. crispa ṽo exterius cineritia. Interius alba ad citrinitatem declinans. et super vtriusq radicem elevantur stipites habentes maculas in modum serpentis. Melior ps tocius plante est radix. et melior radix est grossa ꝛ completa et orta in locis liberis. Et melius tempus collectõis eius est ver. ꝛ principium estatis. ꝛ crispa calidior est plana. Plana ca. in primo crispa in secundo. Galienus dixit plana calida est in principio secũdi. crispa in fine ꝛ verius est. ꝛ in vtraq est caliditas ꝛ acuitas quasi posita in superficie cum substãtia terrea. sed in plana substantia terrea ẽ vincens plus. ꝛ vtraq est abstersiua. incisiua. penetratiua. aperitiua. subtiliatiua humorum grossorum ꝛ viscosorum adherencium. Crispa autem ad hec omnia est fortior.

Operationes.

A Dyascorides. Semen eius expssum virtutem habet in succo. Nam addito sibi oleo dolorem aurium compescit Lane inunctus in naribus addit⁹ polipos maxime curat. ꝛ cancros optime sanat. B Seminis eius. xxx. grana cum pusca bibita caligines oculoꝝ emẽdat. Flores eius cum ceperint maturescere si a muliere p̃gnanti fuerint odorati. aborsum faciunt. Uirtus est radicis eius ca. vnde ortonoycis more electuarij accepta medicatur. C Tussientibus ꝛ cataꝛ hñtibus maximum prestant effectum. D Thoracis tumores curat nõ reuersuros maxime si assa aut cocta accepta fuerit. sicca tusa ꝛ in puluerem ducta melle addito omnia similiter facere potest. E Diuretica est. vẽtrem stimulãt cum vino bibita. vulnera sordida fagedenica cum bryonia al

ba et melle purgat. F Et cicatrices curare facit. ex qua collíria ad pustlas necessarie fiunt: aborsum facit. G Imposita dicitur q si quis ex ea radice se tinxerit tutus ab incursu serpentum seruatur. Aceto mixta maculas limpidat. H Johãnes mesue. Solutõe educit flegma subtile ꝛ grossum Et mundificat ꝛ confortat renes. ꝛ prouocat vrinam: ꝛ excitat coitum. Et est ex rebus mundificantibus pectus ꝛ pulmones I Et confert eis super quibus timetur frequētia anhelitus. vel asmaticis pter exuberantiam humorum viscosorum in eis. ꝛ pe lohoc ex succo eius cum melle. ꝛ rob. ꝛ qñq3 administratur cum ouis ꝛ valet similiter. K Et dixit democritus Juuamentum vtriusq3 speciei eius magnũ est emorroidarum doloribus ꝛ ventositatibus eorum fm om̃ez modum administratõnis ipius ꝛ sumptum ꝛ emplastratum. ꝛ nos experti sumus. Et experti iuuamẽti est sup humore crudo qui est in stomacho ꝛ ĩnibus. L Et dixit galienus resoluit duricies et apostemata dura splenis ꝛ aliorum menbrorum. ꝛ puenit vlceribus fraudulentis ꝛ fistulis. et consumit additiones carnium in naribus. M Et prohibet fieri in eis corrosionem ꝛ cãcrum. Succus autem eius distillatur in aurem cum melle ꝛ cõuenit tinnitui ꝛ surditati ꝛ dolori aurium ꝛ abstergit ipius sordicies ꝛ exsiccat vlcera eius. vtraq3 eius species est ex rebus que mundificãt faciem. N Et auferunt feditatem cutis ꝛ delẽt pannum ꝛ lentigines: ꝛ morfeam proprie cum melle ꝛ fiat emplastrum ex ea cũ melle ꝛ stercore caprarum sup podagram ꝛ concussionẽ neruorum O Et puenit eorum doloribus ꝛ suppositio facta ex eo educit mẽstrua. ꝛ facit aborsum: et dr q fugat serpẽtes ꝛ vermes venenosos.

Ca. c xxxj.

Coloquintida. Jo. mesue. capi. de coloquintida. Coloquintida quã perses vocant cucurbitam deserti que nascitur in planta quam etiam fel terre vocant. eo q in toto ambitu ortus eius interficit herbas. Et est quasi venenũ eis vnde vocant eam arabes necem plantarum Et eius folia sunt ãpla pilosa. ꝛ extenduntur rami eius sup faciem terre sicut extenditur cucurbita in terra super quam iacet duorum est modorum masculus et femina. Et ex eis masculus est sup quem nascitur. sicut lanugo. ꝛ est grauis cum duricie ꝛ asperitate attinens nigredini. Et laudatur ex eis femina. ꝛ pe habens proprietates bonas vt sit coloquintida grossa. ꝛ quãto grossior ꝛ levior tãto melior. ꝛ sit alba laxa levis ꝛ complete maturitatis. cuius pars eius interior est pulposa laxa ꝛ alba ꝛ levis ve

hementis albedinis. verum que nō est cō pleta in maturitate mala est cōtristat em̄ suscipientem illam et ventositatem cū difficultate facit ⁊ soluit suꝑhabundanter. ⁊ solutione educit sanguinem Et fortasse interficit. et cum sigillat̄ ex toto germine plante vt nascatur coloquintida vna ⁊ illa pernitiosa ⁊ mala ymo est venenū. ⁊ cū in tota regione non est nisi plāta ei⁹ vna per se nascens est mala Et que nascitur in terris fortibus ⁊ puluerulentis. aut iuxta loca reptilium. aut in locis termarū coloquintidas facit minores. et sunt similiter male. que autem nascitur in terris laxis ⁊ arenosis ⁊ liberis est illa que eligit̄. Et cū extrahitur pulpa eius ip̄a debilitat eam. Tempus autem collectionis eius est Autumnus. ⁊ proprie dum iam citrinescit. et remouetur ab ea viriditas. ca. est ⁊ sic. cōplexionis in tercio. Et est composita ex ꝑtibus igneis ⁊ terreis adustis. ⁊ est solutiua attractiua superfluitatum. Attractiua est ⁊ a remotis multum. ⁊ est īsolutiua incisiua abstersiua. Quatuor sunt que debent corrigi in ip̄a. Nocet enim cordi stomacho ⁊ epati est cōturbatiua. subuersiua visterum. faciens operationes difficiles. ⁊ aperit orificia venarum apertōne sanguinem fluere faciente. Et operatur id vehementius q̄ aloes. ⁊ excoriat vias. Emendatur enim primum ⁊ secundū nocumentum ex ea miscendo ei ex medicinis cordialibus ⁊ stomaticis et epaticis que meliorare possunt conditionez eius sicut additur ei mastix proprie ⁊ gallia et similia. Et emendatur tercium ⁊ quartum nocumentum eius cum rebus acquirētibus ei viscositatem. ⁊ glutinositatem. ⁊ remouentibus ab ea serositatem. ⁊ cito eam lubricare facientibus sicut est dragantum proprie. ⁊ bdellium ⁊ gummi ⁊ mastix et similia. Et dicit galienus fiunt autem ex ea et laudano partes sumendo equales post fricationem eius cum oleo rosarum pillule. ⁊ sunt bone ⁊ sane ad ea que oportet. Modus rectificationis eius secundū q̄ narrauit filius serapiōis. Infundatur pulpa eius in aqua mellis ⁊ proprie decoctionis mirre ⁊ exsiccetur post illud ⁊ teratur vltima contritione et administratur cum aqua mellis predicta. Modus rectificationis eius ex inuentione nostra. Incidatur in munitissimas partes cum incisorio. ⁊ inuoluatur subtili inuolutione cū glutine draganti: aut bdellij. ⁊ exsiccetur ⁊ conteratur post illud vltima contritōe ⁊ fiant trocisci cum pauco mastice resoluto in oleo rosarum vel laudano. vel cum aqua mellis. Hec enim ars facit illaz sine molestia. Et scias q̄ de decoctione rem completam sustinet. Et dicit filius gezar non oportet vt multum teratur. Ultima enim puluerisatio excoriat vias et venas Et dicit filius Serapionis. Oportet vt perueniatur ad vltimum puluerisationis eius aliter enim vlceraret viscera. Et mihi videtur q̄ vltima puluerizata frāgitur virtus a permixtione adiunctorum ei. et pertransit loca viscerum absq̧ impressione nocumentorum in ipsis. Et forte in ea in qua non exquisite fit illud. pars tamen sensata adherens in villis et inuolutionibus eorum apostemat ⁊ vlcerat. expelluntur autem nocumenta ip̄ius a corpore accipiendo aquaz passularum. cum oleo de amigdalis vel oleo nucum aut aqua mellis cum oleis predictis.

Operationes.

A. Johannes Mesue. Solutione educit flegma. ⁊ humores viscosos attrahēs ip̄os a profunditate menboꝝ B Et dicit Humay. Solutione etiam educit coleram citrinam. et eius operatio extenditur ad neruorum iuncturas. C Et dicit dyascorides. Non efficit operationes in materijs que sunt in vijs de quibus sit curandum et in materijs que sunt in profundis locis distantibus. D Et ei⁹ posse magnū ē in mūdificatōe cerebri ⁊ neruoꝝ lacertoꝝ pulmōis ⁊ pectoris

Et est medicina magna egritudinū corū sicut est dolor capitis antiqui. ⁊ dolor craniei. ⁊ emigranea difficilis. epilentia et apoplexia. E Et cōuenit egritudines neruorum omnibus ⁊ vertigini ⁊ descēsui aque ad oculos. ⁊ est res magni iuuamenti ad asma. ⁊ antiquaꝫ tussim. ⁊ ad dilatationem anhelitus F Et est eius operatio virtuosa ad dolorem iuncturarum. et podagram frigidam ⁊ sciaticaꝫ proprie secundū omnem modum administratōis eius. ⁊ in cristeribus ⁊ collirijs. G Et confert colice flegmatice et inflatiue iuuamentum ultimū. ⁊ idropisi. Et si supponatur in matrice occidit fetum. H Et si ex eo cum aceto forti fricetur morfea sanat eam. ⁊ similiter lepram ⁊ elephantiam. I Et si euacuetur ꝙ est in testa eius ⁊ impleatur oleo ⁊ buliat in cinere. ⁊ inungātur capilli denigrat eos ⁊ tardat caniciem et prohibet casum eoꝝ. K Et si distilletur de ea in aurē sanat dolorē eius. ⁊ conuenit tonitui in ea. Et si impleatur in aceto forti ⁊ colluat̄ ex eo os post bullitionem ipius sanat dolorem dentis L Sera. auct. galieni. Sapor eius est amarus fortis amaritudinis ⁊ quādo sumitur non facit operationem malam neqꝫ periculosam qm̄ velociter egreditur. M Et quando ponit̄ in cristeribus cōuenit sciatice ⁊ palisi ⁊ colice. ⁊ laxat flegma ⁊ humores crudos. ⁊ quādoqꝫ sanguinem. Et quando fit cū ea nascale occidit fetum. et prouocat menstrua. N Et quando ipsa cauat̄. et extrahuntur interiora eius. deinde inuoluit̄ circa ip̄a lutum et ponitur in ipsa acetum. et calefit super ignem. ⁊ fit cum aceto oris collutio et aufert dolorem dentium. Et fit suppositoriū cum pulpa eius ⁊ laxat ventrem. Et dum color eius est viridis ⁊ ip̄a est recens et extrahitur succus eius et fricatur sup sciaticam est iuuatiua valde. O Dyascorides. Uirtus est ipsi purgatoria obulo vno accepto cū mulsa mixto nitro et mirra ⁊ melle cocto in modum catapucie bn̄ purgat. ipse vero pile sicce tunse et mixte ⁊ cristere adhibite sciaticis medicantur. Paraliticis similiter prestolant̄. Flegma ⁊ coleram deponuut. menstruis imperāt. Aborsum faciūt. dolorē dentium tollūt. P Collivia ex inde fiuut. que supposita ventrem deponūt Uiridis autem succus perunctus sciaticos curat.

Ca. cxxxij.

Consolida. ca. de simphito Simphitum id est consolida Et est maior ⁊ minor. De consolida minori in sequenti capittulo tractabitur Maior consolida nascitur in locis asperis. ṽgas habens similes origano ⁊ tenues. et capita sicut thimum. virge lignose ⁊ odorate ⁊ dulces in gustu. ⁊ radix est illi lōga ⁊ obtusa. grossitudinem digiti habens. Est aliud simphitū quod pictenū vocāt.

hastam habet asperam et longā. duobus cubitis angulosam. abintus inanis est in qua sunt folia aspera et angusta et oblōga sicut buglossa. Habet etiam ipa hasta angulos in quibus folia nascunt. flores sunt illi mellini semen habet sup hastam sicut flōmos. Hasta et frutex habent puluerē simile quod cum carni applicatū fuerit pruriginem facit. Radix est ei colore nigra. q cum fracta fuerit alba apparet et muscilaginosa. et ista est consolida maior.

Operationes.

A Radix consolide maioris trita et bibita emoptoicis medet. Conquassatōes reficit. Tumores spargit. B Cū folijs cathaplasmatibus adhibita omnia similiter facere potest. C Vulneribus paracolesim facit carnes incisas frustis in cacabo missas in se glutinare facit.

Ca. cxxxiij.

Consolida minor. Gal. viij. simplicium far. capi. Simphitum scdm translationem grecaz Inquit. Cōsolida minor ex ptrarijs constat vtutibus Habet eñi quid abstersiuum quo ptentū in torace et pulmone pus expurgare natū est. Habet autem qd et cōgregatiuū quo ad sanguinis eductiones iuuat. Et continet vltra hoc humiditatem qndā calidā non immoderate. pter q et dulce apparet gustātibus et delectabile odoratum.

Operationes.

A Insiticulosum est cum masticat. Et asperitates in arteria sanat Secundū mixtionem vero que ex oībus pdictis vtutibus simul et dyaforare sufficiens est. Et colligere et constringere corpus. B Et propterea intestinalibus hernijs apponitur et ad euulsionem et scissiones cum oximelle bibitur. Quicūq vero ad dissinteriam et fluxum rubeum coquentes in vino dant. vt siccante et congregante vtunt Et quicūq ad nefretica vt purgāte et madente C Simphitum aliud magnū simile est virtuti predicti. non tamē gustu dulce. neq odoriferum olfacientibus apparet. sed fm hoc abscedit a predicto Secundum vero q viscositatem quandam et mordacitatem habz quodāmodo similiter existit. Vtunt autem eo in omnibus quibuscunq et prius dicto. D Dyascorides. Consolida minor elixa in mulsa pulmonem purgat. reijcientibus sanguinem et nefreticis cum aqua medet Radix cum vino cocta et bibita fluxum mulieris stringit. et dissintericis opitulat. cum oximelle data conquassationes et dolores lateris saluberrime curat Masticata amputat sitim. Aspredinem faucium mitigat vulneri recenti paracolesim facit E Consolida secūdum Pliniū auctoritate vel opinione multoz diuino miraculo curat et rumpit antracē intra duos lapides trita.

Ca.cxxxiiij.

Consolida rubea siue Bistorta: et est herba similis pentaphilon nisi quia habet septē folia vtrimqꝫ pilosa. ⁊ ideo vocať eptaphilō cuius radix est rubea ⁊ tortuosa similis galange sꝫ nō hꝫ acumē: flos ei⁹ aurosus. ⁊ ipa iudicať. fri. ⁊ sic. in. iij. ğdu. Sꝫ notandū ꝙ est spēs bistorte hñs folia similia lappatio acuto nisi quia color foliorꝫ ex vno latere est celestis. ⁊ ex alio viridis flos eius rubeus ⁊ radix rubea q̄ ab aliqb⁹ vocať bardana minor ⁊ ab aliqbus lappa minor. Uirtus ei⁹ in oībus sicut v̄tus p̄me spēi sꝫ remissior.

Operationes.

A Cōsolida rubea siue bistorta hꝫ v̄tutem ꝯsolidandi ⁊ ꝯfortandi ꝯceptū B Cōtra dissuriā deť puluis bistorte cum succo plātaginis. ad ꝯstrīgendū mēstrua fiat fomentū ex aq̄ pluuiali decoctōis pulueris ei⁹. vel ex duab⁹ ptibus eius. et vna spice. fiat puluis q̄ aspgatur sup̄ ventrem ipō prius melle calido emplastrato. ⁊ iuuat ꝯceptum. C Ad ꝯceptū iuuādū fiat emplm ex puluere eius ⁊ alijs spēbus aromaticis. Puluis ei⁹ vulnera ꝯsolidat D Cōtra vomitū ex debilitate ⁊ furore colere puluis eius ꝯficiať cū albumīe oui ⁊ coquať sup tegulā et deť pacienti. E Gal. Radix eius ē abstersiua ⁊ vriuatiua ⁊ calide ꝯplexionis

Ca.cxxxv.

Condros apud grecos duo ſcat: Nam ſcat risum. Unde respōdēs mihi grecus interroganti q̄d esset condros dixit furfur farine. Item ꝯdros exponitur quod est aliq̄ cartilago. similiter condros est genus frumenti de quo dioscorides Condros sunt eius due species In vna inuenitur vnū granum: et in alio duo grana. ⁊ quodlibet ipōrum est stamerula ⁊ maioris nutrimenti q̄ ordeum boni saporis. ⁊ panis qui fit ex eo minus est nutritiuus quam qui fit ex frumento.

Et species in qua reperiuntur duo grana est plus nutritiua q̃ risum, et magis cõstrictiua ventris et melior stomacho.

Operationes.

A Gal. li. primo de alimẽtis caplo de condro. Genus frumenti est condros sufficienter nutritiuũ viscosum hñs chimũ Hoc vocat̃ in libris de arabico trãslatis cãdarusiũ et apd aui. cãdaros et candarusio. etc. B Gal. viij. sim. far. ca. condros Est qdẽ optim9 cib9 sicut et triticũ: sz nõ ẽ p̃ñtis negocij de cibo determinare vt farmacũ. vo emplastice est virtutis cõplexõis vo silis est frumẽto. pl9 illo viscosior et nutritior. est plus illo siccatiuũ. ꝑpter cõmixtionem siccantiũ farmacorum. C Dyasco. Condros cõstrictiua est. qñ ip̃m coquitur cũ aceto: et fit linitio cum eo. et eradicat scabiẽ vlcerosaꝝ. et eradicat vngues scissos. D Et curat fistulas q̃ sunt in lacrimali: et qñ admiuistrat̃ in principio eaꝝ et fit ex decoctione eius clistere. Et est iuuatiuũ vlceribus intestinoꝝ.

Ca. cxxxvi.

Ondes. Sera. li. aggre. ca. cõdes auctoritate galieni Illud quod ex eo a dministratur est radix ipsius: virtus est calida et sicca in q̃rto gradu. vñ ista medicina vtuntur lauatores lane. ad faciendum lanam lenem et pulchram qñ fumigant ip̃am cum ea. et est nota: radix eius est acuta. et in forma sua longa et rotũda. Diascorides vocatur ip̃am strucium a macro obstrucium: quod quidam radicem ellebori albi putãt. eo q sternutamẽta mouet vt ipsum. licet falso: pro quo macer sternutamentum puluis per se mouet eius naribus iniectus vereꝛo non segnius albo id est elleboro. Galien9. viij. sim: far. caplo de strutio. ẜm translationez grecam. Strucij radice maxime vtunt̃ acri q̃dem existente secundum gustum ca: et sic: ẜm cõplexionem ex quarto fere gradu.

Operationes.

A Dyas. Epaticis tussientibus et ortonoicis medent̃. Morbo regio vtiliter adhibentur cũ lacte naribus infuse. cũ melle coclearium vnũ acceptum ventrem mollit: cum panacis et capparis radicibus acceptae et bibite calculos vesice frangunt et excludunt. Sclirosim splenis spargunt B Condes matrici appositum mẽstruis imperat: aborsum facit. cum polenta et aceto positum lepram tollit. C Pustulas cum farina ordei impositũ limpidat. Collirijs mixtum caligines oculis detergit. Medicaminibus necessarie miscetur. D Tritum sternutamenta ꝓuocat: cum melle tritum et in naribus missuz caput purgat. E Sera: De ꝓprietate radicis eius est si accipiatur q abscindit flegma: et melancoliam grossam et dissoluit ventositates. F Galie. Radix eius est abstersiua et vrinatiua. mouet sternutationes similiter alijs quecunq; amara sunt gustu et ca. cõplexiõis. Itẽ dyas. facit se motum capitulũ de elleboro a condisi.

Nam condisi vocat struthium aiens capitulo de strucio. Lanarii vtuntur ad fumigium lane eo q limpidat lanam. Radices sunt rotunde et oblonge que si bibite fuerint diuretice sunt et calide. G Plinius libro .xxiiij. Condes siue strucium. id est herba lanaria ouibus data ieiunis: facit abundantiam lactis H Platearius Strucios id est agrestis cauliculus ca. et sic. in secundo gradu. Succus ac semina foliaq3 competunt vsui medicine. Cum inuenitur receptio cauliculi semen caulis agrestis debet poni. Cum autem ipsa. folia debent poni. J Succus ita debz preparari Folia conterantur et succus expressus ad solem desiccetur. per biennium durat. folia viridia poni debent in medicinis et in vnguentis. Uirtutem habet dissoluendi et extenuandi et diureticam.

Ca. cxxxvij.

Coriandrum. Palladius libro. iiij. Coriandrum a mense Marcio seritur vsq3 in Octobrem. amatq3 terram pinguem. sed et macro solo nascitur. et eius semē quod vetustius fuerit melius putatur humore delectatur et satum bene cum olere quocunq3 nascitur. Serapion libro aggre. ca. dyabora id est coriandrū auctoritate galieni. Substantia eius est terrea subtilis. et est cum hoc in eo aquositas tepide virtutis non pauce quātitatis et in sapore eius secūdum plurimū ē amaritudo. Et virtus eius est que abstergit et resoluit. Galienus. vij. sim. far. capittulo de coriandro. Uirtus eius prima est virtus calida. Unde dyas. Infrigidatiuam dicit hanc herbam non recte: composita autem est ex contrariis virtutibus multū quidem habens amare substantie. q indicat q subtilium partiū est et terrestris. non modicum autem habens et aquose humiditatis vel tepide secundū vrtutem. habz autem stipticitatem nō modicam in quibus omnibus operatur quidē3 varie omnia quecunq3 dyas. scripsit. sed puto sic existere sicut si mox secundū pricipia plagatis vel qualitercunq3 pcussis in aliq parti cula tumor liuidus vl niger fieret. frigida putaretur passio esse et egere dyasoranti bus et calefacientibus farmaciis. fm cundem puto modum. si transcenderit aliqn calida dispositio ad frigidam obliuiscen dum est prioris. nōiandum vo alio scdo nomine. Uel si nomen volueris pmutare sed facere sicut qdam q alia qdem principij. alia vero de[illegible]tōis scribūt auxilia: non autem oportet frigida estimare esse declinationis farmaca. Concedendum eñ est herisipilam nominare si quis voluerit huiusmodi dispositionē nō tamē ca. vocare eam pmittendum quando depressa ē et remissa. nequaq̄ ergo tūc quod auxiliatur ei infrigidatiuū esse putem sicut Dyascorides vt coriandrum quoniam cathaplasmatum (vt ipse ait) cum pane Uel etiam cum alfitis sanat herisipilam.

certum est herisipilam que vtiq; inflāmatiua est nunq; sanabit cum pane coriādr. sed per id quod infrigidat. Jam pterea et nos in anterioribus sermonibus quando cum determinata experientia pbare cuiuslibet farmaci virtutē postulabamus simplicem enim vt possibile est maxime potionem eligere cōsulebamus: plurimi autem medicorū neq; quecunq; plurime egritudinum mox a principio inuadunt composita noscunt. neq; quoniā alia passio est herisipila certa: alia vero vocatur ab omnibus nobis iam consuete. et ab antiquis flegmon: alia autem in medio q̄m multe Hec quidem et vt vtiq; dicat quis herisipila flegmosa. Hec autē velut flegmones quidem herisipilatos inuenies. aut velut flegmones aliquando et neutrū predominans. At vero et ydemascosus quando apparet sicut et herisipilas. sicut et alius sclirosus. Unde de cōpositis omnibus non modica haberetur multitudo latius vero in quibusdā alijs dictum est de his: Et in libris terapentice methodi dicetur. et nunc est de eis necessarium memorari q certam herisipilam nunq̄ predictum sanabit cathaplasma: voco autē certam. quando a colerica humiditate repleta fuerit particula: quoniam autē longe ab infrigidando est coriandrum. licet tibi ex his que scripsit dyascorides addiscere: Scrofulas enim ait dissoluere: quoniam nullū q̄t infrigidantium farmacorū sufficit dissoluere scrofulas: neq; enī puto diascoridem dubitare multa quidem scribentem scrofularum sanatiua. oīa vero concordantia et calida complexionibus et dyaforetica operationibus existere.

Operationes.

A Dyasco. ca. corion id est coriandrū omnibus est notum. Uirtus eius est frigidum tritum et in cathaplasmatibus redactum cum polenta. et pane triticeo mixtū et impositum Ignem sacrum extinguit.

B Tumores igneos tollit melle addito et vuapassa impositum epinetidas et tumorem testium et carbunculos curat: et collectiōes compescit. cum faba frixa mixtum scrofulis et pustulis prestat effectum

C Semen eius bibitum cum dulcore lumbricos extinguit: genitalia i. semina viri decrescere facit Nam si multum acceptum fuerit semen sensus hominis hebescit. aut citius infert necem. Unde non debet quisquam vsum eius frequentare:

D Succus eius aceto mixtus. aut spume argenti et ceruse et vino. omnes pustulas et caligines ebulientes extinguet Hic succus viscide est virtutis restringit et refrigerat: Et ideo proprie ad ignē sacrum facit. sicut et folia eius cum succo maligranati. et oleo in potiōe permixtum animalia intraneis permixta ignita persequitur.

E Semen eius ex aqua potatum solutionem ventris abstringit. mirum est q̄d xenocrates tradit si vnum seminis granū femina biberit vno die ei menstrua contineri si duo et totidē iam diebus quot grana sumpserit.

F Serapion: Coriandrum distillatur in oculum: et confert dolori eius magno cum lacte mulieris. Et fit emplastrum cum eo et abscindit humores descendentes ad oculum.

G Et idem auctoritate aben mesuay Quando torrescit semen coriandri stringit ventrē Et abscindit fluxum sanguinis. qui est ab interioribus: et bibuntur de eo duo aurei cum: iij. ʒ. et dimidia succi plantaginis sine eo q bulliat. Et si est fluxus sanguinis ab interioribus mēbris curatur si ponatur supra locum fluxus.

H Et idem auctoritate albugeric. Coriandrum est frigidum nartoticum inducēs sincopim et stuporem. et est toxicum. quoniam odoratum congelat. et prohibet fumositates ascēdere ad caput: Et ideo confert sode et ebrietati. Et abscindit fluxū sanguinis. et stringit ventrem

I Et idem auctoritate Allexandri Coriandrum prohibet fumositates ascendere ad caput et ad cerebrum.

Et propter hoc ponitur in cibis epilenti corum. quando cause epiletie sunt vapores ascendentes a stomacho. K Et idem auct. acauzi quando coriandrũ siccum infunditur in aqua eius cum zuccaro abscindit virge erectionem 7 desiccat spma. L Et idem auct. rasis. Si bibatur. Ʒ. iiij. de succo eius recenti occidit. 7 abscindit fluxũ sanguinis a naribus quãdo odoratur. M Et idem auct. Humay in libro ꝑmutationis dixit ꝙ pillule galieni sunt ei cõtrarie. Dias. vero ꝑdixit ei cum. s. galienus dixit ꝙ coriandrũ declinat ad caliditatem qm̃ manifestũ est ipm esse virtutis frigide. Et ex dicto suo qñ sumitur succus eius occidit. N Et idẽ auc. habix. Coriandrum recens est mortificatiuũ. cõgelatiuũ. et si hõ vtit̃ eo multum. Uel potum aque eius est toxicum. 7 si ponatur aq̃ eius cũ aliqua ex alijs herb̃ 7 qñ cũ aqua eius liniunt̃ apostemata sanguinea aut colerica ꝓfert 7 extinguit eoꝝ inflãmationes. Om̃ia ꝑdicta etiam sunt de mẽte Auicẽne. li. ij. ca. de coriandro.

Ca. cxxxviij.

Cornea arbor siue cranea. Dyascorides. capi. Cornea semẽ et fructũ habet similem oliue. sed paulo oblongius 7 viride. Et vocat̃ grece carnu. quod cum maturatum fuerit obrusum hꝫ colorem bonũ in se habens saporem. stipticum est. 7 ideo dissolutionem ventris 7 dissintericos curat. 7 cum in dulcore positum fuerit manducari potest quomodo oliue condiuntur cum sale. fri. est 7 sic.

Operationes.

A Dyas. Huius folia cum ligno suo in foco missa sudationem reddunt que illinita zernas optime sanat. B Galienus. ij. de cibis. capi. de cibis siluestribus Cornu vero 7 bati 7 glandes 7 ceteri fructus siluestres modicum nutritionis hñt cachochimi sunt 7 mali stomacho 7 inde lecta bilissimi. porcorum vero esca existentes nõ domesticoꝝ sed ĩ montibus morãcium ab ipis em̃ plurimum hñt alimentũ C Et idem. vij. sim. far. capitu. cranea. Cranee arboris fructus stipticus est sufficienter esibilis existens. quo circa nullum mirabile attrahere 7 fortiter detinere eũ ventrem sicut 7 mespila. folia vero et germina pontica gustu sunt. 7 siccãt fortiter vt 7 maxima vulnera consolidare possint 7 maxime duroꝝ corpoꝝ. paruis vero vulneribus vel mollibus corꝑibus cõtraria magis sunt. tendũt em̃ hec siccatiua plus decente.

Ca.cxxxix.

Ordumenum: Dyascorides capitulo cordilion: id est Cordumenū Herba est que nascitur in Silicia: eius frutex est sarmentosa semen habens rotundum et duplex sicut sunt fabe. viscidum ⁊ odoratum.

Operationes.

A Dyascorides. Semen eius si bibitū fuerit prouocat vrinam ⁊ menstrua. Succus eius virge ⁊ seminis tribus obulis bibitus cum dulcore diebus decem nefretici medicantur. B Radix eius tūsa et vt electuarium composita toracis causas mirifice curat. Plini⁹. Radix eius potata lapides frangit.

Ca.cxl.

Costus. Auicēna li.ij.ca. de costo. Costi species sunt tres. Una earū est arabica. ⁊ est albus leuis et aromaticus: Et secunda est ynda qui ē niger leuis ⁊ ille amatus est. Et tercia spēs grauis odoris qui nōiatur gariofilatus: Bonus autem costus falsificatᷣ cū radicibus enule duris. ⁊ ꝑpterea non mordicat linguaꝫ. neqꝫ habet odorem fortē. Melior ē̄st ille q̄ est albus recens plenus nō corrosus. neqꝫ fetidi odoris. neqꝫ mordicans vel ledens linguam. deinde yndus niger lenis. ⁊ niger asemius. ⁊ melior est marin⁹ subtiles hn̄s cortices. Est ca. in. iij. sic. in. ij. In ipso est qualitas amara ⁊ acris valde ⁊ caliditas ⁊ acredo adeo ꝙ ipse vlceret. Dyascorides. capit. costus. Costus vtilis ē arabicus. Est autem eligendus albus leuis cum odore plurimo. secūdus est yndicus qui grossior est ⁊ niger ⁊ leuis vt ferula: Tertius est syriacus pondere grauis ⁊ coloris buxei cū odore stiptico ⁊ mordaci sapore. hꝫ quideꝫ aliq̈ amaritudinē ⁊ plus

acredinem ca. participās qualitate vt ex trahat. Paulus capi. de costo. Costus est ca. ꝛ sic. complexionis in. iij. gradu

Operationes.

A Auicenna. Conuenit omni menbro quod indiget calefactiōe. ꝛ vt ex eo attrahatur humor ex profundo. Abstergit pānum cutis linitus cum aqua et melle. In ipō est vlceratio ꝛ ille qui est amarus exiccat vlcera humida. B Et conuenit mollificationi neruorum. et attritioni lacertorum. ꝛ est bonus sciatice. ꝛ emplastꝝ ex eo conuenit litargie. ꝛ conuenit doloribus pectoris. C Et ꝓuocat mēstrua bibitus ꝛ suffumigatus in traiectorio. et interficit fetum. ꝛ prouocat vrinam. et extrahit ascarides ꝛ vermes D Et dat vires ad coitum: ꝛ ipse supponiẗ ad dolores matricis. ꝛ conuenit dolori matricis fri. bibitus ꝛ sedendo in decoctione eius ꝛ mouet naturam qn̄ bibitur cum vino. ꝛ ipē non dat vires ad coitum nisi propter humiditatem supfluaꝫ inflatiuā que est in ipō: E Et conuenit rigori linitus cum oleo. ꝛ cōuenit morsibus omnibus. scilicet morsui vipere ꝛ alijs morsibus qn̄ bibitur cum vīo aut absinthio. loco eius ponitur piretri medietas ponderis ipsius: F Dyas. Costus cum oleo tritus et corpi punctus cum rebus stipticis subuenit. Si autem ante accessionē sic vngatur. rigorem in periodica febre. ꝛ q̄rtanā amputat. ac etiam paliticis ꝛ sciaticis vl' quibus aliquod menbrum calefieri opus est. G Unctus extrahet humoreꝫ de profundo. in potōne vero quia virtus est ei calida diuretica. menstrua ꝓuocat. pessarijs adiunctus idem dolorem matricis mitigat morsibus venenatis bibit᷒. ℥. ij. opitulatur cum vino ꝛ absinthio dolorē stomachi ꝛ inflationeꝫ. et tota eius vitia compescit. ventrem stimulat: H Cū vino dato lumbricos latos deponit cum aqua potatus oleo mixtus: ꝛ fricatōi ad bibitus torpente frigore calefacit. eadeꝫ vnctōe ꝛ paliticos curat. reumata ꝛ spasmata ꝛ dolorem lateꝝ sanat. cum a q̄ mulsa tritus ad efialas facit. melli mixtus maculas in facie natas detergit. malagmatibus ꝛ antidotis necesse miscetur. I Adulteraẗ autem ꝯmixtus cū ennle maioribus radicibus sed facile intelligiẗ cum nec odorem costi habeat nec saporē mordacem. Nam costus vires hꝫ acres stringentes ꝛ calefacientes K Sera auc. gal. Costus ꝯuenit rigoribus fe. quando linitur cum eo ꝛ oleo corpus. et conuenit sciatice ꝛ palititis. et omnibus in quib᷒ calefacere oportet aliq̄ corpis particulam uel de ꝓfundo ad sup̄ficiem attrahere aliquem humorem: L Propter eandeꝫ autem causam. ꝓuocat ꝛ mēstruā ꝛ vrinā ꝛ confert ad ꝯtritionem lacertoꝝ. ꝛ ad dolorem lateris. ꝛ interficit ascarides. ꝑpter amaritudinem. M Et qn̄ liniẗ cum aqua ꝛ melle sup̄ empetigineꝫ mūdificat eam. ꝛ adiuuat ad libidineꝫ: qm̄ est in eo de humiditate inflatiua ꝛ ventosa quando sumitur in potu cum vino.

Ca.cxlj.

Cozula vel Melapersica fruct⁹ iste est omnibus notus. Serapi.li.ag gre.capi.hesmes.i.cozula. Virtus eorum est fri.⁊ hu.in.ij.gradu: Nam pro portionātur persicis:

Operationes.

A Et idem auct. Alcauzi: Laxant cole ram ⁊ generant humores grossos. Et idē auct. Rasis. Quidam paciebat̄ fumosita tes ab aliquo humore existente in stoma cho suo.⁊ dedi sibi aliquibus vicibus de crisomolis.i.cozulis recētibus ⁊ sedatus est ille fumus. Et ego non credo ꝙ reperi atur cibus aliquis frigidior ⁊ magis iuua tiuus stomacho calido q̄ ipa ⁊ ideo fasti dium tollunt. B Auicenna li.ij.ca. de crisomulis: Meliora sunt armena: non enī cito aduenit eis corruptō ⁊ acetositas. ⁊ cum sumunt̄ crisomula. oportet vt acci piant̄ masticis et anisi equaliter.ʒ.j. vsq; ad.ij.cum vino puro aut vīo de passis pa rum ⁊ mellis sunt fri.⁊ hu.in.ij.et oleū nu cleorum eorum est ca.⁊ sic.in.ij: C Eorum humor est facilis putrefactionis ⁊ coꝝ infusio sedat sitim. D Et criso mula quidem sunt cōuenientiora stoma cho q̄ persica: ⁊ armena non corrumpun tur in stomacho. neq; acescunt velociter. ex eis vero que expellunt coꝝ nocumentū est vt primo sumat̄ anisum et mastix cum miua aut vino de passis ⁊ cōficiant̄ cum melle puro. oleum nuclei ipsorum etiam confert emorroidibus grauāt crisomula ꝓpter velocitatem sue putrefactōis. verū infusio siccoꝝ confert febribus antiquis. E Jo.mesue in antidotario suo. Oleū de crisomulis sedat dolorem ani et emor roidarum.⁊ resoluit tumores vlceꝝ. et im pedimentum lingue ⁊ dolores auriū. Ra bi moyses idem vult

Ca.cxlij.

Cotula fetida vel oculus bouis: Se rapion li.aggre.capi.bichar auc. dyas: Bichar id est cotula habet stipitem mollem et folia similia folijs ma ratri ⁊ flos eius est citrinus plus flore ca momille similis flori cotule.⁊ ideo nomi nant eam hoc nomine: Et idem auct.ga lieni acuitas ⁊ mordicatio sunt in ea plus q̄ in camomilla.⁊ r̄solutio eius est ampli or resolutione ipius. Dyas.ca: butalmos ſm translationem nostrā. butalmos id ē cotula herba est mollis. cuius folia sunt tenuiter scissa. maratro similia et caul' ei⁹ mollis nascens circa muros ciuitatis flo res citrinos hn̄s.⁊ vehementer splenden tes ac in oculoꝝ similitudinem rotundos Vn̄ ⁊ nomen traxit floribus camomille si miles.⁊ illa herba q̄ vocat̄ lingua nostra pucida vel cotula fetida. Est alia butal mos hn̄s folia coriandro similia. nascēs iuxta muros ciuitatis cuius flores sunt ex toto citrini.⁊ ista est herba q̄ vocat̄ in lin

gua nostra oculus bouis vel cotula. Galienus, vj. sim. far. capi. Butalmũ siue semen incorruptum: vel ocul⁹ bouinus. vel cotula fetida. nõiatum quidem est ita a floribus q videntur fm figuraz similari oculo bouis. fm colorem vero similis est artemidi. magis autem multo 7 acrius est ob hoc magis dyaforeticum: vt sanet duricies admixtum ceroto.

Operationes.

A Dyascorides. Folia eius trita 7 cerotis addita pustulas et duricies apostematum spargit. 7 si flores eius terunt cũ croco. B Affirmant aliqui q si post lauacrum et balneum eundem quis biberit bonum colorem restituet. 7 facit ipsuz vomere 7 maxie arcuato morbo infectos acris est 7 ideo dyaforetica. et propterea schetemata soluit cum ceroto tirsi eius in cibum sumuntur. C Auicena Odor eius pfert ventositatibus grossis in capite.

Ca. c xliij.

Cotula non fetida. vel oculus vacce Et habet flores nigros fm antiquã translationem:

Operationes.

A Dyas. c i. Butalmos: Que translatio corrupta est: quoniã Serapion ex verbis dyascoridis fm aliam translationem Dyascori. dicit q habet flores citrinos similes floribus camomille. 7 hoc verũ est Nam dicit trãslatio quam allegat sera. Butalmos hastam eijcit mollem. Folia maratri similia florem mellinũ hñs sicut antimus 7 maiorem oculo vacce similem Unde 7 nomen accepit. Nascit᷑ in ciuitatibus. 7c. B Sed fm translatõnem nostram dias. Butalmos habz duas species: Una est que habet folia similia maratro. 7 flores similes floribus camomille 7 ista vocatur cotl'a fetida. vt in pcedente caplo tractat. 7 latine dr pucida. et dyasco. vocat eam partemon. C Alia est que habz folia similia coriandro et flores citrinos nascẽs iuxta muros ciuitatis 7 vocatur cotula non fetida. 7 latine dicitur oculus bouis vel oculus vacce. et grece similiter ita sonat butalmos. sz arabice vocatur bihar. i. oculus vacce. et ideo dicit ad lram. D Butalmos est herba mollis antimo similis. lenes emittens tirsos. 7 folia tenuiter scissa 7 mollia. similia maratro: flores citrinos similes floribus camomille: 7 ista fm veritatem est cotula fetida que alio nomine vocatur pucida. E Et subdit. Est alia butalmos caulis mollis folia coriãdro similia. flores citrinos habens nascens iuxta muros ciuitatis. et ista vocat᷑ oculus vacce: vel cotula non fetida: Et de ista herba est hec vitas clare intuentibus. lege caplm precedens scz Cotula fetida.

Ca. c xliiij.

Cocognidium. Camelea vl' Mezereon. Camelea grece quasi infima oliua dicta eo q folia simil'ia oliue habet. Hec est que dicitur. mezereon et cocognidium. Unde cocognidiũ mezereõ et camelea sunt idem. vt apparet p dyas. et sera. Dyas. capi. camelea fm translatõez nr̃am. Camelea aut cocognidium hastas habet sup terrã spansas. palmis duobus longas frutex est ipius sarmentosa. Folia habet similia oliue. sed tenuiora et spissa. gustum mordicantia. et gulam exasperantia. Sera. li. aggre. capi. Mezereon auct. dyas. Mezereon. i. camelea est arbustum paruũ cuius rami sunt apti ad ignem accendendum. et sunt ipi rami extensi super terram. longitudine duorũ palmorũ hñtes folia oliue. nisi q sunt subtiliora eis mordicantia et exasperantia linguam. et sunt sup ramos densa. Gal'. vij. sim. far. capit. camelea. Camelea p dominantẽ hz q̃lita tem q circa vlcera et q̃cũq3 maxie escaras habent cũ melle expurgare potest

Operationes.

A Dyas. Camelea accepta coleram et flegma deponit. debẽt vero fieri trocisci ex his admixto absinthio duplici mẽsura et vna pte camelee et cataputie iuncto melle vel aqua. Folia eius imposita vulnera sordida curant B Jo. mesue. Mezereon siue cocognidium solutione educit aquam citrinã cum fortitudine vehemẽti. C Et dixit Alexãder. Mixtũ cum rebus educentibus melancoliam educit ipam. et cum rebus educentibus flegma educit ipm. et absinthium duplicatum ei cum mirabolanis. addunt ei bonitates notas. et faciunt educere coleram. D Maius autem iuuamẽtum quod ex eo expectatur. est ad ydropisim educit em aq̃ congregatam in ventre. nocet tamẽ epati ymo omnibus menbris nutritionis ipsi' E Et interficit lumbricos et vermes. et solutione educit eos. et serpentes viscerũ. Et si fiat vnguentum ex eo et melle curat fistulam et vlcera fraudulenta. F Et fit ex aceto decoctionis ipsius ablutio. et confert dolori dentium. et eorum corrosioni. et gingiue sanguinee et mollificationi. G Et fit ex eo vngentum et aceto et oleo et cera ad scabiem bonũ. et fit ex eo linimẽtum ex sulphure et melle et aceto forti ad morfeam. et lentigines et baras. et delz eas H Et q̃nq3 fit confricatio sup morfeaz et baras cum folijs eius et aceto forti. et est vltimum. J Et dixit Johannicius Cocognidium valet ad quartanam.

K Plinius. li. xxiiij. Folijs in duabus absinthij ptibus decoctis coq3 succo cum melle poto. folijs etiam impositis vlcera curantur et purgantur. L Ait etiam idem. Quoquomõ collectum salutare est oculis iumentorũ et pecorũ.

Ca.cxlv.

Crocus. Auicenna li. ij. cap. de cro
110 co: Crocus melior est recens boni
odoris siue odoris subtilis. sup cu
ius pilos est paꝝ albedinis: non plurimũ
Crocus sanus non velociter tingens non
inuiscatur neq; frangitur. ca. est in. ij. sic.
in pmo est stipticus resolutiuus digestiuꝰ
⁊ glutinatiuus. ⁊ eius caliditas est fortior
stipticitate eius. ⁊ eiꝰ oleũ est calefactiuũ.
Platea: Croci sunt due species. Ortensis
que in ortis nascit̃. et orientalis que in ori
ente. Iste in medicinis nõ vomicis poni
tur In medio floꝝ tres vel quatuor flores
parui nascunt̃. Eligendi sunt subrufi vel
omnino rufi. qui autem citrinitatis aliqd
habent abijciendi: in saccl'o stricto de co
rio seruantur. ꝑ quinq; annos seruari po
ssunt. Virtutem habent confortatiuã ex
qualitatibus suis. ⁊ ex aromaticitate.
Palladius. libro. iiij. In februario men
se croci serendi sunt bulbi ⁊ subtiliter si fu
erint arte fodiendi. Serapion li. aggre.
capitulo. Iamfaram. auc. dyas. Ille qui
fortior est in medicina est nouus pulchri
coloris cuius crinis vergit ad albedinẽ.
longus non fragilis. plenus qui qñ fricat̃
tingit manum cito acuti odoris. Galie.
vij. sim. far. cap. de croco ſm translatõẽ
arabicam: Substantia eius est terrea fri
gida sed quod vincit super eam est cõple
xio calida. et in sapore eius est stipticitas
pauca. Et virtus eius est que calefacit in
secundo gradu. et siccat in primo. Unde
maturat ⁊ digerit aliquali maturatione.
⁊ quod adiuuat ad hoc est stipticitas par
ua que reperitur in eo. Et est ex medicinis
conglutinatiuis. ⁊ digestiuis. Et nos di
ximus ꝙ medicine conglutinatiue ⁊ dige
stiue sunt ille in quibus est caliditas non
fortis cum pauca stipticitate.

Operationes.

A Auicenna. Potus ipsius colorẽ effi
cit bonum Resoluit apostemata ⁊ linitur
ex eo heripila. facit sodam: ⁊ ipse nocẽ ca
piti. B Et bibitur cum rob ad ebri
etatem: ⁊ est faciens somnũ. ⁊ obtenebrat
sensus. ⁊ confert apostemati calido in au
re Abstergit visum ⁊ prohibet fluxum ad
ipsum. C Et valet ad pannum. Et
fit ex eo alcohol ad varietatem acquisitã
in egritudinibus Confortat cor. est lenifi
catiuus odorat ipm pleureticꝰ ⁊ phirne
ticus vt dormiat. ⁊ proprie eius oleum.
D Et facit anhelitum facl'em ⁊ confor
tat instrumenta anhelitus. ipse quoq; fa
cit nauseam. ⁊ deijcit appetitum. propte
rea ꝙ oppositus est acetositati que est in
stomacho: E Sed ipẽ confortat sto
machum propter illõ qd in ipo est de cali
ditate et preparatione et stipticitate. Et
dixerunt quidam ꝙ crocus est bonus sple
ni. excitat coitum. ⁊ ꝓuocat vrinam.
F Et confert duriciei matricis. et eius
constrictioni ⁊ vlceribus fraudulentis.

In ipsa tamen administratur cum fauo aut cum medulla cum duplo ipsius de allio G Quidam dixerunt quod ipsum in potu dederunt ad prolixum partum: et factus est partus statim: Et dicitur quod aurei.iij: de ipso interficiunt letificando. loco eius ponitur de costo equale pondus ipsius. et de spica quartum ponderis eius. et pondus ipsius de corticibus cassie lignee.
H Et idem quarta fen. canonis primi cap.ij. ait quod ducit medicinas ad cor. I Et idem de viribus cordis ait quod confortat cor. K Sera. auc. Rasis. Fuit mulier quedam que laborauit aliquibus diebus in partu: et dedi sibi in potu.ʒ.ij. croci et peperit statim. et expertus fui hoc semper et semper fuit sic factum. L Crocus inebriat inebriatione forti: Et quando ponitur in vino letificat adeo. donec faciat insaniam excellenti leticia: et digerit cibum et confortat stomachum sua ponticitate: et fortificat epar. Et non laudatur cerebro aufert appetitum cibi. et prouocat vrinam. et meliorat colorem: M Rabi moyses capitulo de croco. ait quod auget appetitum coitus. N Ysaac in viatico capitulo de emigranea ait. quod fit emplastrum ex croco. gummi arabico. euforbio. et mirra equaliter distemperatis cum albumine oui. contra emigraneam: O Paulus ca. de Podagra. Recipe crocum cum vitello ouorum et oleum rosarum et aquam rosarum et misceantur: et cum penna vngatur locus podagre ex eo actu frigido.

Ca. cxlvj.

Cucumer. Ubi sciendum quod cucumeres sunt melones indi secundum quosdam Sed Mesue. ca. de cucumere azinino videtur dicere quod sunt citrulli. sed aliqui dicunt quod cucumeres sunt fructus sicut citrulli: oblongi tamen: non quod citrinescunt. et habent follas ita distinctas sicut melones. et cum maturantur habent parum dulcedinis. et sunt insipidi quod et ego concedo: verum cucumeres non sunt melones indi. quia aui: iiij: can. ca. de cura rercianc pure ponit melonem indum et cucumerem ergo non sunt idem. Sera. dicit. Cucumeres non sunt citrulli sicut apparet in ca: citrullus. Et etiam sera. dicit auct. gal. quod citrullus frigidior est cucumere ergo cucumeres non sunt citrulli

Operationes.

A Sera: li. aggre. cap. Rachera auctoritate Gal. i. cucumeres. Cucumeris substantia est grossa dura digestioni: et generat chimum malum parum corruptioni quamuis melon sit citius corruptibilis: Et virtus eius est quod infrigidat et humectat in secundo gradu.

B Et mollit ventrem. et provocat vrinam: Et quando sumitur cum rob. aut cũ lacte confert vlceribus vesice ⁊ sedat inflationem stomachi. et sitim. quando comeditur ⁊ sedat sincopim ex caliditate ⁊ confert ei ex proprietate quam habet C Et idem auctoritate Habix. Aqua citrulli confert inflãmationi fe. ⁊ sedat sitim. et laxat ventrem laxatione bona sine nocumento aliquo ⁊ debꝫ bulliri cum zuccaro albo: Et non oportet ꝙ detur habẽtibus naturam durain nimis ad mouendum qꝛ illa non habet virtutem tantã ꝙ laxet naturam duraꝫ. D Et si ipa fecerit moram in stomacho forsitan inducit laborẽ ⁊ nocumentum ⁊ inflationes E Rabi Moyses: auctoritate gal. Cucumeres ⁊ pepones si cito non digerantᷣ sunt venena mortifera. F Galie. viij. sim. farcapi. Sikinis videtᷣ dicere ꝙ cucumer dicatur de pepone et cucumere iam dicto. Naꝫ dicit Sikinis. i. cucumer esibilis ꝗ quidem pepon est subtilioris substantie. qui vero non est talis grossioris substãtie ac etiam abstersiua ⁊ incisiua participat virtute: Unde diuretica sunt ⁊ splendidũ reddunt corpus. et maxĩe si siccauerit qs semen deinde incidens ⁊ cribrans lenire faciunt dñatur autem in eis frigida ⁊ humida complexio non tamen fortiter ſꝫ in secundo gradu locatur. G Si vero quis semen siccauerit. vel radicem nõ adhuc humide nature erit: Sed iam siccantium in primo quasi gradu. vel secũdo incipiente. Est autẽ ⁊ abstersio in his plus ꝙ in carne fructus

Ca. cxlvij.

Cucurbita: Plinius. li. xij. In insula Persica sunt arbores lanigere. ferunt etiã cucurbitas cotonei mali magnitudĩe. ꝗ maturitate rupte lanuginis pilas ostẽdunt: ex qbꝰ vestes ꝑtiose lintheo faciũt. Idẽ li. xix. Cucurbitis ẽ na𝔱a cucumeri simil' dũtaxat in nascẽdo Eque hiemem oderunt. amant rigua ⁊ fimum. Seruntur ambo semine in terra seqꝑedali fossura inter equinoctiũ vernũ ⁊ solsticium: Parilibus tamen aptissime. Aliqui malunt ex kalendis Marcij cucurbitas ⁊ nonis cucumeres ⁊ per quinquatros serere. simili modo reptantibus flagellis per artesum aspera in tectum vsqꝫ scandũt natura sublimitatis auida. viresqꝫ sine ãminiculo scandi non sunt. Palladius li. iiij. In mẽse Marcio cucurbita serẽda: amat solũ pingue. humidũ. stercoratũ. solutum hoc in cucurbitis insigne ẽ ꝙ lõga pariũt ⁊ elegãtia semĩa ꝗ ĩ eaꝝ ceruice nascũt. ꝗ i ventre fuerãt cucurbitas faciũt crassiores

Que in fundo latas si in cacuminibus ob ruant. vbi adolescere ceperint āminiculꝰ adiuuentur. Que seruant̄ ad semina vsq3 ad hiemem in suauitate dependeant. de inde sublate in sole siccentur. aut fumo fu mentur aliter semina putrefacta depeūt. Sera. li. aggre. capi. hara. i. cucurbita. Uirtus eius est fri. ꝛ hu. in. ij. gradu.

Operationes.

A Dyas. caplo cucurbita. Cucurbita cruda trita ꝛ cataplasmatibus adhibita paplas corpis amputat. Apostemati ca lido maximum presidium est. B Succus rasure eius dolorem calidum au rium mitigat cum oleo rosaꝝ mixtus ꝛ au ribus instillatus. Et cerebro appositus estuationes infantium mitigat. C Et confert apostematibus calidis q̄ fiūt in cerebro eorum. Tumoribus oculorum opitulatur. Podagricis maximū p̄sidiū est. D Elixa quoq3 ꝛ expressa melle ꝛ nitro addita ꝛ bibita ventrem mollit. cru da ꝛ excauata ꝛ vino impleta si sic manse rit vna die ꝛ nocte et postea bibat̄ simil'r ventrem mollit E Crude ꝛ trite leni unt omnem tumorem. Succus eius dolo rem dentium mitigat si diutius in ore te neatur. sed ꝛ oleo rosaꝝ mixtus ex vnctōe corporis admotus febrium restringit ar dorem. F Et quando fit emplastrū cum rasura eius ꝛ medulla panis sup po dagram calidam. aut sup herisipilā ꝓfert G Cinis aridi corticis efficaciter pōt combusta sanare. Eundem cinerem dici mus ab expertis vulnera in veretro iam in putredinez versa purgare. ꝛ ad cicatri cem perducere. podagre estuanti. ꝛ igni bus sacris cortices virides subueniunt. H Semini sicco illa vis traditur vt in puluerez tūsum ꝛ inspersum impleat vul nera que cauata sunt I In cibo sum pta stomachum relaxat. bibendi deside ria non excitat. succus tepefactus dolori aurium qui ex inflāmatione caloris fit in funditur humectat aurez ꝛ infrigidat ha bundanter. ꝛ ptiriasim infantium rasura depellit cū polenta. Hec eadem dicit Se rapion. auct. dyas. licet sub alijs vbis. K Almansor tractatu tercio. capit. de cucurbita. Cucurbita est fri. ꝛ hu. q̄ stoma cho mala existens appetitum destruit. si tim q3 sedat. ꝛ epatis ꝛ stomachi ardorez extinguit. q̄n in eis abundat calor.

Ca. c xlviij.

Culcasia siue caso. Plinius cap. de culcasia. Culcasia quam aliqui cy amon vocant. nobilissimam hanc in egipto e nylo metūt. caule cum coctus est arenoso in mandendo. thyrso autem q̄ intra folia emicat spectabili folijs latissi mis etiam si arbores cōparent̄ ad simili tudinem coꝝ que p̄sonatia. i. lappago ma ior dicunt̄ f̄m dyas. in nostris ptibus vo camus aque nyli suis dotibus gaudēt. vt impressis collocasie folijs in variam spe ciem vasoꝝ potare gratissimū h̄eant. ꝛc. Hec herba est quam dyascorides vocat fabā egipciacā. cuius ꝓꝓetates ꝛ virtutes f̄m ip̄m inuenies in lr̄a faba egypciaca.

Et istam fabam egipciacam vocat avicē na bulcas de qua caplm facit in .ij. canōe Est enī culcasia satis nota in egipto apō mercatores practicātes ⁊ in syria. et ego ipsam habeo salerni in viridario meo se cus spectabilem fontem que culcasia vul gari nostro vocat̄ caso. cuius folia aquis more vasorum plena egrorꝫ ⁊ convalescē tium mentem delectant. necnon eorꝫ ani mum excitant ad bibendum:

Operationes.

A Sera. li: aggre. capi. bulcas. i. culca sia In sapore huius plante est acuitas et mordicatio multa ⁊ stipticitas pauca. et virtus eius est calida in .ij. ⁊ qñ coquitur confert stomacho: B Et idem auc: aben mesuay Culcasia est ca. ⁊ hu. ⁊ augꝫ sperma: et radix coquit̄. et habet bonū sa porem. ⁊ est bona stomacho. ⁊ appetitum ꝓuocat ⁊ vrinam. Est. ca. ⁊ hu. ⁊ auget in spermate Hec herba est multum egiptijs nota: ⁊ nascitur iuxta aquas. ⁊ habꝫ folia magna ⁊ lata. ⁊ radix cocta ⁊ comesta au get corpus: C Paulus. capit. de cul casia: Culcasia est herba omnibus nota: ⁊ nascitur iuxta aquas. cuius radix cōme sta et cocta stomacho est vtilis: Ysaac in dietis ꝑticularibus ca: de culcasia Culca sia est herba in egypto nascens aliquātu lum pontica cum acuitate. Unde mōstra tur ca. ⁊ hu: D Cuius radix si elixet̄ acumen emittit. ⁊ viscositas q̄ prius latē ter habuerat in ea aperta fiet. Ideoqꝫ du ri grossiqꝫ nutrimenti est generatiua sed cum sui ponticitate stomachum cōfortat et ventrem constipat: Si tamen moderā te comedatur bonum generat nutrimen tum. Valetqꝫ dissintericis cum viscosita te ⁊ ponticitate quam habet E Avi cenna libro secundo. caplo bulcas vl' cul casia Est planta in qua est assimilatio de alisnen. Ca. est ⁊ sic. in primo gradu. ⁊ in ipa est salsedo cum stipticitate. ⁊ partes eius non sunt similes: ⁊ est cum inflatōne pauca. fit ex ea gargarismus cum lacte ip sius ⁊ sale. ⁊ in egipto decoquitur cum eo caro. ⁊ frigitur cum oleo. F Et est ill' cibus qui solutōne educit aquam citrinā et proprie semen eius. ⁊ succus ipius. Et minoratur ex ea vt debiliter: G Pro uocat vrinam: ⁊ generat sperma. et expel lit coleram. Et aquositatem cum facilita te Et pot⁹ eius sit ab vna tercia libre vsqꝫ ad duas tercias libre:

Ca. cxlix.

Cuscuta. Serapion li: aggre. capi. Casuch. i. cuscuta ⁊ est res que ad heret herbis: involuens ea sicut fi la: sed in summitatibus habet fructū sub tilem: ⁊ ipsa crescit in arboribus. ⁊ in sum mitate eius involuitur simul. Reperit̄ de ipsa multum in vineis. et destruit multū herbas. Et in ipa est amaritudo: Et idē auctoritate aben mesuay. Cuscuta est her ba que reperitur intra linum. ⁊ suspendit̄ ei. in cui⁹ sapore ē amaritudo ⁊ pōticitas pl⁹ amaritudīe. ⁊ vt⁹ ei⁹ ē ca. in .j. ⁊ sic. i. ij.

Et idem auct. Mesarugie. est fri. ⁊ hu. Et idem auct. alabati. Est ꝯposita cõtrarijs ỽtutibus ⁊ ē in ea amaritudo ⁊ stipticitas ⁊ est ca. in. j. ⁊ sic. in. ij. Et idē auct. sabor eben. Ei⁹ caliditas aut frigiditas est ſm ꝯplexionē arboris cui adheret: qm̄ fit ca: ꝑ adherētiā calide arboris. ⁊ est fri: ꝑ adherentiam frigide.

Operationes.

A Sera. auct. gal. Cuscuta abstergit ⁊ fortificat. ⁊ apit opilatõēs epatis ⁊ renū ⁊ fellis. B Et mūdificat venas subtiles ⁊ ģſſas ab hūoribus ģſſis ⁊ colericis. Et fortificat stomachū ⁊ epar. ⁊ ꝯfert ícte ricie fctē ab opilatõe epatis. ⁊ febri. ⁊ ꝓpe febri infantiū. ⁊ purgat colerā. C Et idem auc. mesarugie. Confert ycteri cie ⁊ opilationi epatis ⁊ splēis. D Et idē auc. alabati. Cōfert sto. ⁊ epati. ⁊ eoꝝ opilationib⁹. ⁊ expellit ſupfluitates neruoꝝ ⁊ uenaꝝ: ⁊ mollit ventrē. ⁊ ꝯfert febribus. E Et de ꝓpetate ei⁹ ē expellē ſupfluitates antiqs a venis. F Et idē auct. sabor eben. Est bona stõacho: ⁊ maxime qñ misceēt cum ea anisum ⁊ semina similia.

Ca. cl.

Colofonia. Plinius. capitulo de colofonia. Pix erica sic dcā ab ericē filio veneris qui victus ab hercule mutatus est in montem sui nominis in quo monte crescunt arbores quoꝝ gūmi dicitur colofonia. inde eritica carpos fructus illius arboris. Et dicitur pix greca quia de ea in grecia in mlt'a quātitate inuenitur. Paulus capitl'o de colofonia. Ca. est in secundo: sicca in ꝑmo.

Operationes.

A Contra dissinteriam fit suffumigatio ex puluere ipsius. B Contra tenasmonem ex frigida causa ex puluere ipsius ⁊ Nasturcij eqliter mixtis fiat aspersio super renes melle calido perunctos. C Ad pilos de facie remouendos: ⁊ faciem dealbandam. Accipe. ℥. iij: colofonie. ℥. j: masticis modicum armõiaci purissimi et dissolue ĩ vase terreo nouo ⁊ mūdo ⁊ ad vltimum tres guttas armoniaci ⁊ misce. et cola super aquam frigidam et misce et malaxa. Cum autem volueris pilos tollere resolue paucum ad ignē: ⁊ aliquantulum tepefactum pone ſuꝑ faciem ꝑ vnam horam vel duas. postea remoue pilos r̄mouet: ⁊ faciem depurat. Et sit locus siccatus cum pānis et parum cum digito madefacto preme vt melius adhereat. Potest illud emplastrum decies apponi. ⁊ potest seruari per duos dies. D Contra asma ex frigida causa. materia existente digesta et dissoluta accipiat paciens fumum per os.

Ca. cli.

Cera. Gal. vij. sim. far. ca. de cera: fm translationem arabicã. virtus eius prima est q est medicina media inter res calefacientes & infrigidãtes & exsiccantes & humectantes. nisi quia est cum hoc grossa res par viscosa & ideo nõ solum desiccat. verum etiam humectat p accidens. postq p suam viscositate phibet resolutionem Et idem eodem li. ex eodem capi. fm translationem grecam. Cera in medio equaliter est calefacientiũ et infri. & hu. & siccantium. Habet autez qd grossarum particiũ & emplasticũ. pter qd non solum siccat. sed etiam fm accidens humectat fortassis vtiqz videbit phibẽs transpirationes. vnde & materia est aliq rum farmacor q calefaciunt & infrigidãt Ipsa autem fm ipaz de digestiuis vtiqz erit debilibus non intra corpus sumpta sed extrinsecus apposita Habet cũ quid paucum dyaforetice & calide vtutis qua plurimum participat mel. Et sera. auct. dyas. melior ex ea est grossa mũda a sorde in cuius odore est odor mellis. et est in colore eius parum rubedinis Et illa que est alba per cocturam. & pinguis ẽp ipam:

Operationes.

A Sera. auct. Albugerig. Mollificat grossicies apostematum: et cõuenit asperitati pectoris. quando ponit sup ipsum cum oleo violato. B Et mollificat neruos & vlcera. & maturat & resoluit resolutione debili. & non est de medicinis que ingrediunt in corpe. sed de illis que apponunt extra. Et est materia omniũ emplastrorum calefacientium & infrigidantiũ. C Et idem auct. dias. Virtus est mollificatiua replens vlcera repletõne mediocri & non forti. & formantur ex ea grana in modum granor geguers. & bibunt ex eis decem grana ad vlcera intestinor. D Et prohibet coagulationem lactis in mãmillis lactantium. & quando ponit super neruor aspitatem mollificat & lenit ipaz. Et est supfluitas & sordes quã apes proijtiunt extra domicilia sua. & fperit in aluearijs. p quo lege caplm apes in tractatu de animalibus. E Dyas. fm translatõez grecam. Cera vtilis est rufa. et pingis. et odorata odorem habens mellis munda. & est pontica & cretica. alba cera & pĩguis secundam habet vtutem. F Exalbare sic ceram debes. Ceram albam incide minutis ptibus et mitte in cacabo nouo: et missa aqua maritima impone foco. et cum se soluerit. sparge desup tritum nitr & postq bis aut ter bulierit depone eam. Cũ vero spissauerit leua de cacabo & purga sordiciem si fuerit. Et secundo id facias & cum bulierit. mitte ibi fundũ cacabi fracti. aut illud sit rotundum aqua aspersum & desuper cere quod fuerit vel hesent pone in sole aqua pfusum. Nam & lino in sertum album facit colorem. Quisquis ãt aquam salsam plus miserit plus albaz ceram facit. & verno super herbam ponit. G Virtus est omni cera temnantica &

plerotica miscet autem succis et pultibus propter dissintericos confectis adiuncto aliquo mellis quo decocto fiat comestibilis. in modum pillule tria grana accepta coagulatum lac mamis soluent. vires habet omnis cera laxare duricies molliter H Est enim media inter ca. et fri. sic. et hu. Unde materia est aliorum medicamentorum. que ex ea construuntur epithimata et alia.

Ca. clij.

Caro.

Operationes.

A Rabi Moyses cap. de carnibus auctoritate Galieni. Carnes volatilium in corpibus calidis generant multam coleram Et omnia cerebro sunt mala stomacho. sed testiculi gallorum sunt boni: et id quod oritur ex animalibus siluestribus est melius quam ex domesticis. Et euitanda sunt animalia veterata et vicina partui. et brodia gallinarum elixatarum adoptant complexionem et impinguant corpora et pulli columbarum inducunt dolorem capitis. Turtures confirmant sensum. galline et galli laxant ventrem: Pauones dissoluunt colicam: B Carnes edine fere preueniunt omnes alias carnes. Carnes capreoline corroborant spiritus. et relaxant virtutem que cedit: et valent contra sincopim. Testiculi gallorum sunt boni quia iuuant defectos. et multum nutriunt et augent sperma. C Auicenna li. ij. caplo de carnibus. Carnes bone sunt. caro ouina que cum caliditate est subtilis: et iuuenum caprarum et taurorum. et carnes illorum qui de eis sunt parui magis sunt susceptibiles digestionis et subtilioris nutrimenti: Et edina quidem est minorum superfluitatum quam arietina: D Caro lactantis lacte laudabili est bona. lacte vero non laudabili est mala. E Et caro decrepiti que est ex ouibus est mala. et similiter extenuati est mala. F Et caro nigri est leuior et suauior: et similiter caro masculi. et rubea diuisa ex aialibus plurime pinguedinis. Et alba sunt leniores. et varia est minoris nutrimenti: et natat in stomacho G Melior caro et digestibilior est illa que est circa os: et dextra quidem melior. et leuior est quam sinistra. et que est in medio lacertorum mundior est carne neruorum H Caro autem laxa super quam non est neruus. fortasse est suauis et proprie que est propter generatoez lactis sicut caro mamille. Et mamille quidem nutrimentum est bonum. quod si in ea est lac est grossum. Testiculorum vero caro est melior aliis. et volucrum quidem caro melior est aduracb: et gallinarum. et subtiliorum earum. I Omnis preterea animal sicce complexionis caro parui est melior sicut caro edi: Ipsa enim est bona. caprina vero non est bona multum. et eius humor fortasse est malus valde. Hircina vero caro est mala absolute K Et caro luporum mala. Et omnes volucres magne aquarum male. Et habentes colla longa. et Pauo et Miluus et Palumbi: quorum plurima generatio est melancolica. et Pa

ſteres omnes mali ſunt. Melior caro ex ſil
ueſtribus eſt gazel. deinde porci ſilueſtres
Nam eſt velocioris digeſtionis q̄ dome
ſtica Et plurimi nutrimenti caro eius om
nino ſiccior eſt carne quadrupedis: L
Et caro vaccina ſiccior eſt caprina. ſz ca
prina eſt ſiccior ⁊ difficilioris digeſtōnis
carne ouina. ⁊ caro veterum eſt vehemen
tioris calefactionis et groſſi nutrimenti.
Leporis vero caro ca. eſt ⁊ ſic. Pro qua le
ge capittulum Lepus in tractatu de ani
malibus. M Carnes magnaꝝ auiū
ſunt groſſe. Anatis vero caro ⁊ aquatica
rum eſt vehementis humiditatis. ⁊ eſt ꝑ
pinqua in hoc carni ouine. Caro vaccina
plurimi eſt nutrimenti groſſa melācolica
generans egritudines melancolicas. Et
quod eſt melius eſt caro vitulorum: N
Porcellorum vero praui eſt nutrimenti.
propter fortitudinem ſui reſolutionis et
vehementiam ſue humidttatis: Et caro
anatis eſt plurimi nutrrmenti. non tamē
exiſtit in bonitate gallinarum ⁊ ſimilium
Caro vipere confert lepre. Caro ericij eſt
humectatiua et ꝯuenit lepre. ⁊ ydropiſi:
⁊ dolori renum. Caro ranarum conuenit
puncture vermium venenoſorum O
Cinis carnis aſini ſecundum Auicennaꝫ
Et epatis ei⁹ cū oleo ſuppoſitus valꝫ cō
tra ſciſſuras frigoris. ⁊ delet ſcrofulas. ſa
nat lepram. contractis ex ſiccitate ſedēti
in iure carnis eius. Epar eius aſſatum ie
iuno cōmeſtum conuenit epiꝫentie. P
Auerrois in libro: colliget. Capittulo de
carnibus: Melior caro ex volatilibus eſt
caro galline iuuenis ſane ⁊ pinguis. ⁊ ha
bet mirabilem proprietatem in temperā
do complexionem: Et propterea brodiū
ſuum eſt optima medicina leproſis. quia
cerebrum eius augmentat ſubſtantiam
noſtri corporis ⁊ acuit ingenium. Ex am
bulatiuis poſt ipas eſt caro edi: ⁊ poſt ca
ro arietum. Q Sed Galieno videt̄
q̄ carnes vitulorum ſunt meliores carni
bus arietis. Et Auicenna dicit. Melior
carnium eſt porcina ⁊ ſentit q̄ illa caro ſit
naturalior hominibus q̄ illa caro anima
lium ambulantium. et multi vituperant
carnes agnorum. Propterea quia domi
natur multa humiditas ſuper eos. R
Raſis. Carnes agnorum ſunt poſt bonita
tem carnium edorum. ⁊ ex volatilibus. ⁊
ex laudabilibus ſunt carnes perdicum. ſꝫ
declinant parum ad frigiditatem ⁊ ſicci
tatem. ⁊ ſunt ſicut galline deſerti. ⁊ habēt
proprietatem ſtringendi ventrem aſſe et
elixe: Sed turtures ſunt ſimiliter bone. ſꝫ
declinant plus ad caliditatem. ⁊ habent
mirabilem proprietatem in acuendo ige
nium. S Columbe ſunt ca. ⁊ ſic: gro
ſſioris ſubſtantie q̄ turtures. Et pulli eo
rum habent humiditatem ſuperfluam. ⁊
hoc ſignificat grauitas motuum ipſorum
ſicut ſignificat calor eorum actualis. ⁊c.
Et tantum de carnibus in generali. ſed in
ſpeciali inuenies inferius de aīalibus:

Ca. c liij.

Caseus. Ysidorus. Caseum vocant quasi careum. eo q careat sero. Illam omne serum ei deducitur vt pondus arguatur. Palladius. Caseus mense Mayo coagulandus est lacte sincero cui serū omne deduci debet. vt 7 pōderibus arguatur. Ubi vero solidari cepit in opaco ponendus est loco aut frigido. 7 subin depressus adactis pro acquisita solidita te ponderibus. trito ac torrefacto sale debet aspergi. 7 iam durior vehementius pmi. Post aliquos dies solidate iaz formule per crates ita statuantur. ne inuicem se vnaquecꝫ contingat. Sit autez loco clauso 7 a vento remoto. vt teneritudinem seruet atqꝫ pinguedinem Uicia casei sunt. si aut sicc⁹ sit. aut fistulosus. quod euenit si aut parum pmatur. aut sales nimios accipiet. aut calore solis vratur. In recenti caseo conficiendo aliqui nucleos virides pineos terunt. atqꝫ ita lacte mixto gelant Aliqui thimum tritum 7 frequenter colatum congelant. Qualemcūqꝫ etiam saporem velis efficere poteris. adiecto qđ elegeris cōdimento. seu pipis seu cuiuscūqꝫ pigmenti. Ex libro de naturis rerū. q ergo dicit Galienus. Caseum generaliter esse malum. de substantia caseata pura est intelligendū. Nam ex triplici lactis substātia caseus est. serum quidem bonum est. 7 butirum melius. caseus autem p se pessimus Itaqꝫ caseus lacti vicinus 7 crassus ac butirosus bonus est 7 sanis sanus.

Operationes.

A Plinius. Zoroastrem in deserto solo caseo vixisse annis viginti. Ita tempate vt non sentiret dolorem alicuius morbi B Idem libro vndecimo. Caseus nō fit ex vtrimqꝫ dentatis quoniam eorū lac non coit. C Idem libro. xviij. Sestius eosdem effectus equino caseo quos bubulo tradit. Stomacho vtiles. qui nō sunt salsi id est recentes. Ueteres aluum sistunt. corpusqꝫ minuunt. stomacho vtiliores. In totū salsa minuūt corp⁹ alūt mollia. Caseus recens cū melle sigillata emēdat. Mollis aluū sistit. D Ysaac. Caseus viridis sine sale eustomach⁹ est. pingues facit hūores. carnes rplet. vētrē mollit. Elixus āt 7 assus ventrē stringit. tumoribus oculoꝝ medetur linores tollit Sallit⁹ āt macie pinguib⁹ facit. Cacostomachus est. qr facit ardorē. 7 maxie bubal⁹. q tū coagulatus oībus tūoribus medetur suppositus 7 oculis maxie. Caprinus qdem stringit 7 etiā bubalus. ſꝫ plus ardorē facit qr siccior est. E Ouin⁹ qdeꝫ plus nutrit 7 minus ventrem stringit. qr pinguis est. Item sallitus ventrem mollit. vetus autē stringit. Aqua vo casei carnes impīguat F Ysaac in. iij. li. Caseus vniuersaliter pessimus est stomachi grauatiu⁹. digestioni difficilis Ideo sepissime illo vtentes colericam incidunt passionem. G Et lapides in cor[illegible] generant ſꝫ tū diuerso mō est. Caseus recens [illegible] calidus est ceteris [illegible]. Uū vicinus ī frigiditat[illegible] quasi in primo g. qđ est propter [illegible]nem lactis aq̊sitatem in sese continentem. quare ceteris nutribilior est. 7 vētrem humefacit absqꝫ vllo stomachi nocumento. pcipue si sale careat. H Uetus autem 7 siccissim⁹ acumen 7 calorē hꝫ palā pter sal 7 coaguli siccitatem. Proinde cito in fumositatez 7 colericos humores ꝯuertitur qđ duobus modis contingit. vnus est. quia eius vnctuositas in propatulo est. ab eius aquositatis carentiam. Alius p acumine quod acqsiuit coagulo 7 sale. Ideoqꝫ stipticus est 7 vitandus. quia non est bonus od nutrimentum. nec ad bonū sanguinez generandum. nec ad ventrem humectandum. I Auicenna. Caseus melior est medius inter illū q extenditur vt viscus 7 frangibilem. ambo qdem mali sunt. et q sapore priuatus 7 declinans ad dulcedinem. Factus autem ex acetoso melior est eis K Casei malitiā augmentāt subtiliantia quia faciunt ipm penetrare dū eū impellunt. L Et caseus capraꝝ q vescūtur subtiliatiuis est melior q eaꝝ q nil de

74

robelijs. In ipso ē abstersio. ⁊ ex eo fit emplastrū obtalmie ⁊ extremitati palpebre percusse. M Generat autē lapidem in renibus ⁊ vesica. ꝓpter humidus. Sed confert vlceribus intestinoꝝ ꝓpē assatus. ⁊ ꝓhibet solutionem. Coctus autē in aq̄ ⁊ in potu datus ablactantibꝰ lac eaꝝ multiplicat. N Ar etiam ꝙ caseus cum calamēto mōtano sup venena epithimatur. Caseus recens fri. est et hu: in: iij. Nutritiuus ⁊ impinguatiuus. O Caseꝰ q̄dem recens non sallitus ꝓhibet plagas apostemari lenit naturam: et eius aq̄ soluendo educit colerā. Sallitꝰ āt nō vetus velotior ē in digestō e ⁊ descēsiō e Uerum sallitus ⁊ non sallitus malus est stōacho.

Ca. c liiij.

Dactilus. Ysidorus: Dactili sunt palme fructus. a digitorum similitudine nuncupati. Quoꝝ ⁊ nōia variant̄ Nā alij appellant̄ palmule similes mirabolanis: Alij thebaui. Alij mucales. quos greci ⁊ cariathos vocant. Aristoteles in li. de Uegetabilibus Succoꝝ q̄ fructibus insunt. quidam dulces sunt ac meliores vt dactili. ficus. Item fructus q̄dā cū q̄bus stati semē fit: aliquo operculo cooperiunt̄ vt dactili Plinius li. xiij. Palmaꝝ semen: i. lignum quod intra dactilos est oblonguz. non vt oliuis orbiculatū: vñ radix primū spargitur Seritur autem paruū. ⁊ bina iuxta se composita semina. sup ꝙ totidem. q̄m infirma singulis est planta. quaterne v̄o coalescunt. Auerrois: v: Colliget. ca. de dactilis: Dactilanum. i. arbor dactili cū fructu ⁊ floribus. oēs ꝑtes ip̄ius stipticitatem magnam habent. sed fructus eius cū est maturus aliq̄ habet stipticitatem. cortices v̄o arboris p̄dicti maiorem habent stipticitatem.

Operationes.

A Rabi moyses. capi. de dactilis. Dactili generant dolorem capitis. Opilant epar. ⁊ apostemant caput. ⁊ emorroidas creant. B Serap. auct. Rasis. Calefaciunt ⁊ generant sanguinem grossum: ⁊ ꝯuertuntur cito ad coleram. ⁊ sunt mali illis quoꝝ complexio est ca. ⁊ epar ca: ⁊ cuilis cito euenit soda ⁊ squinantia ⁊ bothor. et opilatio in epate: ⁊ splene. C Et deteriores ex eis sunt magni et dulciores. et non sunt aliquo modo cōuenientes illis qui sunt ca. ꝯplexionis ⁊ non sunt debilis nature impinguant̄ ab eis Et dactili qui vocantur hairon vel heyrē sunt meliores omibus quoꝝ color est citrinus ⁊ rubeus: D Gal. ij. de edulijs. ca: de fructu palmaꝝ. q̄dam ex dactilis sicciores sunt ⁊ stipticantes. vt egipcij dactili: quidam aūt molles ⁊ humidi. ⁊ dulces. sicut q̄ vocant̄ beyron vel kanochi: Optimi autē isti nascuntur fm palestinam: siue in bierico. Intermedij autez amboꝝ dictoꝝ geneꝝ sunt omnes alij dactili. sunt autez indigestibiles ⁊ grauatiui capitis. Nam oēs dactili indigestibiles sunt. et capitis lesiui am

pliores comesti E Qui autē ab ipis distribuitur in corpe chimus grossus sem per est. hȝ aūt aliquid viscosum qñ dacti lus fuerit vnctuosus. qñ autē tali chimo dulcedo admiscet, celerrime qdem ab ip so epar obstruit F Ledit autē 7 fleg monizans 7 turgescens summe ab edulio ipoꝝ, ꝯuenienter autem 7 epar 7 splen opi lantur 7 ledunt: multo āt magis ledūt vi rides dactili ad omnia paulo ampliores cōmesti. palā igit ꝙ calidiorē hñt chimū qui dulces. frigidiorem autē qui stiptici. sed inflatione nocent: 7 implent virides dactili sicut ficus G Eandem enim proportionem habēt ficus virides ad sic cas ꝙ virides dactili ad alios In nō val de vero calidis locis non maturant per fecte dactili vt ad reponendum fiant vti les. 7 propter hoc coacti virides cōmede re ipos crudis humoribus replentur: 7 ri goribus difficulter calefactilibꝰ capiunt

Ca. clv.

Daucus. Plinius. li. xxv. Dauci dif ferentie sunt due Probatissima ē in chreta. mox in achaia. 7 in siccis vbicunqȝ nati feniculi similitudine. cādi dioribus folijs 7 minoribus hirsutisqȝ re cto caule pedali. radice gustus et odoris suauissimi. hec in saxosis nascit meridia nis. Reliqua genera nascunt vbiqȝ terre nis collibus limitibusqȝ. nec nisi pingui solo. folijs coriandri caule cubitali; capi tibus rotundis. Semen eius cimino simi le. prioris milio. albū 7 acre. odoratū om nibus ac feruens. Secundū quoqȝ priore uehementius est Ideoqȝ parce sumi debȝ Platearius. Daucus est calidus et siccus in tercio gradu. 7 duplex est eius modus videlicet Daucus chreticus sic dictus qꝛ in chreta reperit precipue. 7 est maioris efficatie. Et daucus asininus qui pcipue asinorum est cibus: hic 7 p chretico poni tur qua ille rarus hētur. habetqȝ daucus maiorem efficatiam fm herbam 7 flores nullam vo vel modicam fm radices. her ba itaqȝ cum floribus debet colligi et ab iectis radicibus in vmbroso loco desicca ri p annū in multa seruatur efficatia. vir tutem habet dissoluendi et consumēdi et attenuādi ex qualitatibus suis diureticā ex substantia subtili:

Operationes.

A Platearius Contra frigidum asma 7 frigidam 7 humidam tussim dat vinū decoctionis eius ficuumqȝ siccaꝝ: 7 ꝯtra stomachi dolorem ex ventositate vl' frigi ditate. B Cōtra stranguiriam et di sluriam Et contra colicam 7 yliacam vi num decoctionis eiusdem ex saxifrage C Contra opilationem splenis et epa tis ex frigida causa. et ydropisim fit syru pus ex succo feniculi ac decoctione illius D Cōtra frigidum reuma sacellatur caput ex puluere ipius bene calefacto E Constātinus in libro graduū: Dau cus est calidus in initio tercij gdus et sic

cus in secundo. Febrem flegmaticam et morsus reptiliũ ac pleuresim ⁊ idropisim curat. Urinam ⁊ menstrua prouocat. Eius apozima potui datum pectus a screatibus mundat grossos intestinorum humores dissoluit. vnde ventris dolores ac torsiones amputat. F Idem Splenis et epatis aperit opilatõnem. Et si cum apij semine misceatur, eius actio fortior efficitur. G Dyascorides Bibitum menstruis imperat Urinam prouocat. Torsionibus subuenit. Ad omne vicium toracis ydonee facit. Tussientibus effectum tribuit. Percussionibus spalangionis occurrit. H Tussi veteri et torminosis proficit cathaplasmatibus adhibitum. Pustulas et tumores compescit. Omnia semina cum vino bibita faciunt ꝯtra morsus serpentium.

Ca. clvj.

Dragantum. vel dragagantũ. Platearius. Dragantum est gũmi cuiusdam arboris vltra mare nascentis. Humiditas enĩ effluens ex actõne coloris densatur. ⁊ in gũmi sub stãtia mutatur Est autem frigidum in .ij. gradu. humidũ in primo. Huius triplex est maneries Est enĩ album quod melius est si sit clarũ ⁊ purum. Est ⁊ subrufum ⁊ citrinũ quod non est adeo bonũ. In medicinis frigidis album ponitur. Subrufum autem vel citrinum in calidis. Per annos quadraginta seruatur. virtutem habet infrigidãdi. mũdificandi. humectandi. conglutinandi. Serap. li. aggre. cap. habe. Habe est arbor cuius gũmi est dragantum. cuius radix grossa lignosa. ⁊ vocatur dragantũ. ex qua apparet res quedam super terrã. vñ egrediũtur rami eius. ⁊ sunt rami seu virge breues duri extensi sup faciem terre quibus sunt folia gracilia parua plurima. et inter ipsa sunt spine albe equales dure q̄ teguntur ⁊ occultãtur ab ipĩs folijs. Dragantum est humiditas que emanat ex radice ipã quando vulneratur ferro. et tempore estiuo maturationis apparent quando vulneratur in loco scissure. ⁊ radix ipã vocatur arabice chachita. Et melius ex draganto est clarum purum subtile. cuius sapor vergit ad dulcedinem quod arabice vocatur sichiraitim. grece nagantũ. latine vero dragantum. Gal. viij. sim. far. cap. de draganto. Dragantum vĩtus eius est prima que desiccat. ⁊ secunda glutinat et tercia est que frangit acuitatem rerũ calidarum ⁊ acutarũ fri. in. ij. hu. in. j.

Operationes.

A Sera. auct. Dyas. Uirtus est ei glutinatiua. sicut vĩtus gũmi arabici. et ipm administratur in cohol oculorũ ⁊ in medicinis tussis ⁊ asperitate canne pulmonis ⁊ abcisione vocis. ⁊ cursus catarri in vuula. q̃ñ fit ex eo confectio cum melle ⁊ ponitur sup linguam. ⁊ transglutitur quod de ipso dissoluitur. aut datur de ipo. ʒ. j. post q̃m

infunditur in vino cocto dulci. et tunc eti am valet ad dolorem renum et vlcera vesi ce quando miscetur ei ex cornu ceruino adusto et parum aluminis yameni. prohibet nocu mentum morsus serpentum. B Et ipsem auct. Albugerig. Dragantum est fri gidum. et est in eo humiditas que laxat ven trem. et confert tussi et vlceribus oculi. et lip pitudinibus eius et reprimit acuitatem me dicinarum laxatiuarum. C Et idem auc. Mesarugie. Est bonum vlceribus vesice et asperitati gutturis et lingue. D Et idem auct. Habix. Est in eo res modice ca liditatis et humiditatis et laxat ventrem et confert tussi. et vlceribus pulmonis. et glu tinat vlcera intestinorum. nisi quia addit in solutione et confert vlceribus oculi. et lip pitudini quando infunditur et dissoluitur et colliri satur cum aqua eius. aut ponitur in pulue ribus. et conuenit et miscetur cum medicinis acutis laxatiuis quia prohibet nocumentum earum. et prohibet aggrauationem ipsius medicine super naturam si deo placuit. Formam assandi dragantum inuenies in ca. gummi arabicum de g E Dyas. Draga tum in puluerem redactum et cum calida aqua potatum eos qui spasmum paciantur Vel quibus aliquid intrinsecus vene crepue runt similiter sanat. F Galienus. Aqua ordei in qua coctum fuerit dragantum per noctem remouet sitim. G Contra sci ssuras oris et labiorum et palati vlcerationes vel excoriationes. dissoluatur dragantum in aqua ro. et per pannum exprimatur. et cum gluti nositate conficiatur puluis amidi. et inunga tur petia. et illiniatur lingua vel labium sepe et cito curantur. H Ad faciem deal bandam et pannum superfluum remouendum ponatur dragantum in aqua. ro. per noctem mane addito borace vel caphora in parua quantitate. et facies frequenter illiniatur I Sed attende quod quando dragantum in medicinis ponitur. per se debet teri. quia con tritioni resistit. Si enim cum aliis speciebus conteratur prius in fumum resoluentur alie spe cies quam dragantum conteratur.

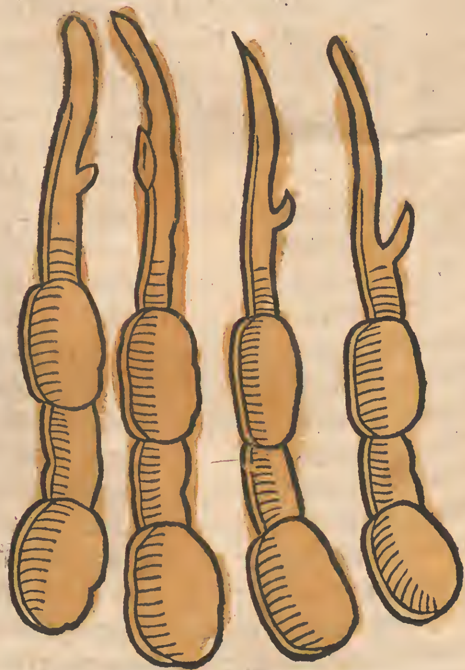
Ca. clvij.

Diptamum. Dyas. Diptamum vel di ptannum multi dicunt esse pulegi um agreste vel batin herba est in scida et plus chretica mordax. vt pulegium habet folia lanosa. et super omnem fruticem inest ei velut lana. sed nec florem habet nec semen Virtus est ei tanta quanta pulegio. sed pau lo inscidior. Est et aliud genus diptanni quod habet folia sisimbrio similia. sed vir gam maiorem nigrum et mollem. Eiusque fo. odorem habent sisimbrii. Est autem dip tannis leptomeris et calefaciens leniter ac stringens.

Operationes.

A Ysidorus. Diptannum tante potentie est vt ferrum a corpore expellat. et sagittas excutiat. vnde et eius pabulo fere percusse sagittas a corpore inherentes eiiciunt. hanc quidam latinorum pulegium martis dicunt. propter belli tela excutienda. B Pla tearius. Diptamum expellit venenum. vnde

precipue contra morsus venenatorum anima lium. datur succus potui et etiam vulneri imponitur. vel pulvis si succus non habetur. Est autem hec herba calida et sicca in tercio gradu. Huius radix est maioris efficatie quam herba, et viridis quam sicca. C Ex diptanno et alijs quibusdam potest fieri confectio. que vice tyriace prober. D Diptannum etiam educit fetum mortuum valet et contra epilentiam et paralisim. E Dyas. Si igni superponatur aut fumigio adhibeatur mortuos in vtero infantes excludit. Cui etiam tanta est virtus, vt a capreis vel aliquibus bestijs sagitta percussis si comesta fuerit. statim eam foris eijciat. Preterea pseudo diptannum locis multis nascitur. similis supradicto. sed virtute inferius quia nimis inscidum est minoremque efficatiam habet. F Idem. Diptannum vrinam mouet. ac menstrua producit et odore suo incensa viperas et serpentes interficit. G Constantinus. Diptanum vulnera humoribus. et melancolias mundificat, bibitum aut suppositum menstrua prouocat. Secundinam et fetum mortuum expellit. H Plinius li. xxv. Cervi (vt indicavimus) diptannum ostendere vulnerate eo paste statim decidentibus telis. Non est alibi quam in chreta. ramis pertenue pulegio similem feruens et acre gustu. Folijs tantum vtuntur. flos nullus ei est. Semen vt caulis. Radix tenuis et supervacua. Et in chreta autem non spetiose nascitur mireque a capris expetitur. I Pro eo est et pseudo diptamum multis in terris nascens folio simili. ramulis minoribus. a quibusdam condris vocatum. minoris effectus statim intelligitur diptannum minima portione accendit os. qui eam legunt in ferula vel arundine condunt preligantque ne potentia euanescat. Sunt qui dicunt vtramque nasci multipharia sed deteriores in agris pinguibus K Et verum quidam diptannum vel dictannum non nisi in asperis. Est et genus tercium diptanni nec facie nec effectu simile folio sisimbrij ramis maioribus. procedente illi suasione quicquit in chreta nascitur infinito prestare ceteris eiusdem generis alias genitis. proxime vero quod in parnaso. alioquin biferum esse. L Et peluim montem in Tessalia. et eletrium in euboca. et totam Archadiam et lycaconiam. Tradunt archades quidem non medicaminibus vti sed lacte circa tempus veris. eo quod tunc maxime succis herbe turgeant. et medicentur vbera pascuis. M Bibitum autem lac vaccinum eo quod boves omnino vorifere in herbis sunt. N Idem li. xxvi. Diptannum sagittas pellit pota. et alia tela extrahit illita. O Galienus Speciei que dicitur diptamus virtus est sicut pulegij domestici nisi quia est fortioris virtutis. quia non solum bibitum. sed ex eo factum nascale seu fumigium extrahit fetum mortuum. et extrahit sagittas de corpore statim de eo accepto cibo.

Ca.clviij.

Doronicum. Serapiõ libro aggregatoris. capitulo. daronig. id est doronicum. Dicitur q̃ sunt vene albe interius. Exterius vero ad citrinitatem tendentes. ⁊ sunt frusta in grossitudine ramorum scitaragi: ⁊ in magnitudine nodi pollicis ad plus. Et sunt aliquantulum dure ⁊ graues ⁊ deferuntur ex Syria Et doronicum ex syria est illud quod magis administratur est ca. ⁊ sic. in. iij. g̃du:

Operationes.

A Doronicum confert doloribus qui generantur a ventositatibus matricis: B Et confert morsibus venenosorum ⁊ puncturis eorum bibitum. Et facto emplastro cum eo ⁊ ficubus. et intrat in confectionibus magnis. C Aben Mesuay. Est ca. et sic. ⁊ conuenit ventositatibus matricis. Et confortat cor. Et cõfert suo tremori ⁊ casatan: D Auicenna de viribus cordis dicit q̃ ꝯfortat cor.

Ca.clix.

Epatica. plate. Epatica est quedã herba crescẽs in locis aquosis. ⁊ precipue lapidosis. Habꝫ folia minuta. terre lapidibusq̃ꝫ adherentia. Et dr̃ epatica q̃ precipue epatis est iuuatiua: In p̃mo gradu fri. ẽ ⁊ sic. Et q̃ habet maiora folia melior. habetq̃ꝫ ṽtutem infrigidandi. ⁊ ex subtilitate substantie sue confortandi. Serapiõ aucto. Galie. Epatica nascit̃ in lapidibus humectis: ⁊ cadit sup̃ eam ros vel gutta aq̃ ⁊ est similis lẽticule aque. ⁊ q̃nto maiora hꝫ folia tãto melior est. fri. est ⁊ sic. in. j. g̃.

Operationes.

A Epatica valet contra opilationem splenis ⁊ epatis ex calida materia. Et cõtra oẽꝫ egritudinẽ epatis calide. ⁊ ꝯ apostemata ca. suppõita trita. ẽ em̃ r̃pcussiua

B Sera.auct.Dyas.Uirtus eius est q̄ infrigidat frigiditate pauca.ꝛ desiccat ꝛ abstergit; Et emplastꝝ cum ea factum abscindit menstrua; et posita aut cathaplasmata etiam sedat apostemata calida; Et curat empetiginem.ꝛ confert ycterície;
C Et conficitur vel miscetur cum melle.asperdinem oris vel lingue dissenit.et prohibet fluxum humiditatum ad membra.Est enim frigida sicca et stiptica.
D Platearius.Et dicitur epatica que precipue epatis est iuuatiua; Syrupus factus ex aqua decoctionis eius.addito reubarbaro in fine decoctionis ꝯtra ycteritiam est optimus; E Sed in omnibus aquis ex quibus syrupus fit cōtra calefactionē epatis poni debet epatica multum enim iuuat.Iterum.Contra calida apostemata valet in principio trita ꝛ supposita; Opatur em̄ repercussionem.

Ca.clx.

Ebanus.vel.Ebenus.Arestotiles in li.de plantis.Ebenus ꝛ ea que illi vicina sunt merguntur in aqua quia in in eo raritas est parua.nec est aer in ipo.qui posset ipm tollere.Partes em̄ eius sunt multuꝫ solide.In terris nempe valde calidis ꝛ siccis plante non habent humorem qui materie sufficiat.Ideoqꝫ ptes cōpacte sunt ꝛ angusti meatus.Un̄ calor plantam inter albedinem ꝛ nigredinem colorat.fitqꝫ lignum huius nigrū et mergitur in aqua vt ebenus.Dyas.Ebenum est lignū quod ex ethiopia venit colorem habens nigrum duplici caligine.tactu lene durꝫ ꝛ gustu stipticū.In corticula ꝯfricatum ostendit colorem rufum.Est alterꝫ ex India colore vario sed meli⁹ predictum.Multiqꝫ amomina ligna ꝛ accātica vendunt.quia ebeno similia sunt sed inde fiunt nota.qꝛ mollia sunt nō grauia Cunqꝫ fructum ferunt hastilia eorꝫ subrufi coloris apparent.nec odorē nec gustum talem habent.Est āt optimū q̄d est nigꝝ ꝛ equaliter lene vires hn̄s in gustu acres Ex libro de natura rerꝫ.Ebenus est arbor cuius lignū durissimū et īputribile.nō facile cedēs igni.Nō licꝫ in ignē vehemētissimū ardeat q̄dammō ꝛ absumat̄.nūq̄ tm̄ ei⁹ ꝯbustio trāsit in flāmam;Cortex ei⁹ lenis est vt lauri lignum;

Operationes.

A Dyas.Ebanū vlceribus oculoꝝ vtilitatem facit.Uirt⁹ est ei etiā purgatoria ꝛ ideo caligines oculoꝝ ꝛ reumatismum detergit ac ꝓhibet.Multi cotilas medicinales ex eo faciūt B Aliq̄ vero trituram ꝛ rasuram eius ꝛ liniaturam infundunt in vino die ac nocte.ꝛ post terunt facientes colliria;Alij ꝓ vino aq̄ mittunt. Combuꝛit̄ etiā in cacabo crudo bn̄ munito q̄ diu cinerē faciat ꝛ lauat̄ vt molibdo qui puluis facit ad siccitatem oculorum;
C Aui.Eben⁹ ca.ē ꝛ sic.in.ij.Ex ea melior ē nigꝛ eq̄lis in q̄ nō sunt linee.ꝛ in suo tactu sil̄at̄ cornui tornatili.ē āt valde ꝯpacta ꝛ solida.In cui⁹ sapore ē mordicatio.

B Cuncꝫ super carbonem ponit̃, odor bonus ⁊ acutus ex ea odorat̃ fricat̃ in aq̃ sicut pulueres lapidum: ⁊ est subtiliatiua ⁊ abstersiua. abstergit pannũ ocl'i ⁊ albuginem. ⁊ ad eius fricatõem collíria fiunt E Cõfert ⁊ vlceribꝰ antiq̃s eiꝰ serratura adusta ⁊ obtalmie, sicce ⁊ scabiei oculi et tumorem ꝓhibet: Et elixatura eius bibita dissintericis mirifice medicat̃. B Plinius: Folia eius in fomento lacrimas stringunt: C Alexander ca. de paralisi ⁊ agiro ⁊ elatis acopum. i. mitigatiuũ ex agyro mixtum ⁊ ꝯfortatiuo et elatis. i. stipticis infrigidatiuis cũ tp̃amento.

Ca. c lxj.

Elatinus: Dyas. ca: elatinus hꝫ fo. rotunda ⁊ aspera. Hastas tenues simil'ia elixine sꝫ minora ⁊ rotũda ⁊ aspera. hastas tenues duobus palmis lõgas quinq̃ꝫ aut sex ex vna radice habens folia plana gustu stiptica. Nascit̃ locis cultis ⁊ in agris. Plinius. ca. elatin: Elatin ramulos habet quinqꝫ aut sex tenues, ⁊ oblongos, folia quasi pilosa ⁊ stiptica. Galienus. vj. sim. far. caplo Elatin Mediocriter est infrigidatiua. et stiptica.

Operationes.

A Dyas. Folia eius in cathaplasmatibus adhibita polenta reuma oculorum

Ca. c lxij.

Edera arborea. Ysidorus. Edera dicta est. eo q̃ arboribus reptãdo adhereat. Uel q̃ hedis sup̃ lactis abundãtiam a veteribus in esca prebeat̃ Edere frigide terre indices sunt ꝫm phisicos, Nam antifarma con ebrietas est. si quis ad edera coronetur. Plinius. li. viij. Apri edera medentur sibi. Idem li. xvj. Edere quoqꝫ folia non decidunt. ⁊ angulosa sunt folioꝝ quidem vnitas in suo permanet cuiqꝫ genere. p̃terq̃ populo ⁊ edere. Edera iã in alia dr̃ nasci q̃ negauerat theofrastꝰ. nec in india nisi in mõte mero: Alex. vo ob raritatẽ ita exercitu corõato ex India victore r̃ disse liberi p̃ris exẽplo:

Arbor est inimica satis omnibus Sepulchraq; ad muros rumpens: serpentū vo frigori gratissima vt mirum sit eum in honore vllo habitam. Dyas. ca. cissos. Edera genera tria sunt. alba nig̃ ⁊ elix. Alba vero semen affert album. nigra nigrum. aūt croceum quam multi dionisiā vocāt Elix vero non habet semen. sꝫ folia minuta ⁊ angulosa ⁊ grossa. Nigra vero vocatur dyonisia a bacho: qui dionisius vocabatur quem pōtatum edera coronatum aliqui fingebant sunt em̄ edere fri. ⁊ terre indices. Unde sunt frigidum antifarmacum ebriantis. si quis potatus edera coronatur. nam coronatus edera nō inebriatur Unde illo tempe non incoronabant edera. nisi ad summum potati vt fugerēt ebrietatē. Theodorus priscianus vocat fructū edere corimbum a corono as: q̄d est verbum actiuū: ⁊ inde deriuatur correlatiuum ⁊ est premium alicuius certaminis: ⁊ inde venit corimbus. i. edere fruct⁹ quia inde coronabantur antiqui. et potissime poete in signum virtuose repletōis capitis. Uñ Ouidius. metha. quarto. Et q̄duus distinguit vele corimbus. Est alia edere que vocatur terrena. Et alio nomine vocat̄ cāeassos Est aliō gen⁹ cissos nō verum fm̄ dyas. cap̄. cissos. sed sic ꝑ quandam similitudinem vocatur quam multi vocant cisteron. i. rosam caninam.

Operationes.

A Dyas. Om̄is edera habet virtutem viscidam ⁊ stipticam. vnde nerui citi⁹ eā sentiunt cōtrariam. Uñ ex cōtrarijs componitur v̄tutibus. Stiptica em̄ est et fri. ⁊ acris ca. ⁊ aquosa ꝑticipans substātia. Cuius folia viridia in vino cocta: mag̃s plagas conglutinant. ⁊ malitiosa cicatrizant vlcera ex igne facta. flores eius digitis tribus sublati ⁊ bibiti dissintericis medicant̄ si bis in die bibere dant̄. folia ei⁹ mixta cum cerotis cōbustionibus maxīe prosunt B Item folia eius cum aceto cocta ⁊ imposita splenē tumētem attenuant. succ⁹ eius naribus infusus purgat caput. ⁊ dolores capitis mitigat. C Cum oleo puro decocta doloribus auriū opitulantur D Nigre edere succus aut summitas eius si bibit̄ amētes hōies prestat: quinq; grana seminis eius cocta cum oleo ro. in corio maligranati et auri dextre infusa sinistro denti dolenti medētur. E Et vt cathaplasma imposita capillos nigrescit: similiter ⁊ vt vlcerib⁹ vtilia sunt. folia eius cum vino cocta cōbustionibus medicant̄: maculas imposita emendant. summitates ipsius bibite ꝟ supposite menstruis impant. F Post purgatōem vo mulieꝝ. ʒ. j. bibita generare non sinit. G Cacumina ipius trita ⁊ melle addito ⁊ supposita aborsum ꝑstant. Succ⁹ ei⁹ narib⁹ inmissus putredinem nariū tollit. lacrimū ei⁹ pediclos occidit. ⁊ capillos euellit qb⁹ euulsis ipositꝰ nō renasci sinit. H Et in dentē cauū missum dolorē tollit ⁊ ip̄m corrūpit. I Succ⁹ radicis ei⁹ cū aceto bibit⁹ morsib⁹ spalāgiōis occurrit. Pli. ca. de edera Nascit in diuersis arborib⁹ ⁊ pietib⁹ ⁊ petris ⁊ terris. h⁹ fo. trita dissintericos r̄mediat ⁊ frumēto mixto ad ꝯbustā ⁊ vulnera cancerosa prodest.

Ca. clxiij.

Edera terrestris. Gal. vij. sim. far. ca. Cissos vel edera terrestris. hec ex contrarijs cõponitur virtutibus Habet enim quid et stiptice substantie quam quidem terrestrem frigidam mõstrauimus existere. Habet aũt quid et acris quam ostendimus calidã esse vt gustus testatur. tertia autem cũ his aquosa substantia participat tepida cum viridis est; cum enim siccatur hoc quidem diaforari primum necesse est. Reliqui vero terrestrem frigidam et stipticam et calidam que acris est;

Operationes.

A Viridis quidem coctis frondibus cum vino magnarum plagarum est cõglutinatiuus. Cicatrizat autem et eas que ab igne vlcerationes, cum aceto vero frondes cocte spleneticos iuuat flegmões. vñ sanat reumata et vlcera antiqua secundum aures et nares; Si vero acrius appareat cũ oleo dulci miscetur. B Gummi vero eius sexpedes interficit et capillos destruit. calide intantum existens virtutis vt comburat. C Idem Gal. vij. sim. far. cap. Citacarsiue cistbarus. i. edera stiptica est frutex in gustu et in omnibus que secundum partem actibus frondes attamẽ et gemina parua trita intantum siccant et stipticant vt cõglutinẽt vulnera. flores vero super omnia sunt operatiuiores; vt si cum vino bibantur et dissinterias et ventris imbecillitates et reumata et humiditates sanent; D Cum vero cathaplasmantur putridos humores vlcerum iuuant; Est enim eorum virtus non generose siccatiua in. ij. gradu et a mensuratis cõplete. est autem frigidus intantum hic frutex vt tepida participet caliditate.

Ca. clxiiij.

Elleborus albus. Dyas. capi. de elleboro secundum translationem nostram Elleborus albus folia habet similia arnoglosse aut blete agresti sed breuiora et nigriora et modicum obrufa. hasta est ei longa duobus palmis et rugosa et citius solet marcesci quando siccare incipit et sicut capilli multi ex vna radice procedũt sicut virgule. Nascitur locis montuosis; radix fodi tempore arearum debet; vtilis est aũt alba et tensa et fragilis et plena et iũcosa quam cum fregeris velut fumũ iactat. et albidior deintus cum gustu ca. non valde saliuam prouocãs. plus accepta hominẽ suffocat melius est quirinaicum et ytalicum; capadocium his albius est et tenue. Serap. li aggre. cap. cherbachen auct. Dyas. cherbachen id est elleborus. Due sunt eius species albus et niger; sed albus est plãta. cuius fo. sunt similia folijs plãtagĩs seu folijs plãte dicte blete agriõ. i. sicle agrestis nisi quia sũt breuiora eis et declinãtia ad nigredinem

plus eius ⁊ versus rubedinem aliquantu
lum tendentia ⁊ habet stipitem quattuor
digitorum longum rugosum. ⁊ quādo in
pit excoriari desiccatur ⁊ putrescit cito ⁊
apparet circa stipitem velut capilli subni
gri. habet radiculas mltas subtiles egre
dientes ab vna radice paruas ⁊ oblōgas
similiter cepe longo. Nascitur mōtuosis
locis: Et oportet q̄ fodiatur radix ipsius
plante ⁊ reponatur tēpe messis. Et me
lior ad colligendum est cuius planta extē
ditur super terram extensione moderata:
⁊ est albus ⁊ facile frangibilis. multe carno
sitatis. non habens acutas summitates si
cut squinantum. ⁊ quando frangitur euo
lat ex eo res similis pulueri: ⁊ caro eius est
subtilis. ⁊ non mordicat linguam mordi
catione forti; sed facit abundare saliuam
ad os: Et caueatur a nimietate sua quia
suffocat. Et melior ex eo est ille qui defert
ex terra que dicitur Ytalia. sed ille qui est
ex caldechia est malus. ⁊ est plāta similis
squinanto ⁊ est suffocans

Operationes.

A Dyasco. Elleborus albus flegma ⁊
omēs humores vomitu purgat. Collirijs
nobilibus miscetur. caliginem oculorum
purgat: Suppositus aborsum facit B
Infantem in vtero occidit: sternutamēta
prouocat polēte mixtus: molli sorices ne
cat elixus cum carnibus citius eas madi
das facit. nam nisi mixtus fuerit polente
aut sisamo aut succo ptisane, aut succo ta
psie aut mulse aut succo lenticule, aut nisi
in pane coquatur dari nō potest: quia sic
ab antiquis inuentum est. C Filon
medicus doctissimus et perfecissimus di
ligentia longa ⁊ ratōne scripsit qua disci
plina elleborus detur. Multi vero in suc
co mulse mixtum dant postea dantes mā
ducare illis qui hoc acceperint q̄ sunt for
tissimi corpore vnū datum disciplina supe
riori nullam offocationem facere potest
cum aceto mixtus: et collirium factum: et
ano suppositum nauseam prohibet. D
Galienus: Elleborus vterqȝ tam albus
q̄ niger abstersiue similiter ⁊ ca. virtutis
sunt quare ⁊ morfeis ⁊ empetiginibus et
scabiebus ⁊ lepris conueniunt quin etiā
fistulas mortificant duobus aut tribus di
ebus. sed dentium doloribus cum aceto
conferunt. E Johānes Mesue dicit
Elleborum album debere vitari: Est ēm
prefocatiuus sup nigrum autem debere
presumere concordant omnes. ⁊ proprie
rectificando s̄m artem ⁊ legem: et non cō
uenit nisi robustis corporibus ⁊ animosis
⁊ tempore veris. F Et ꝓpe datus q̄
dem quando et cui cōuenit. ⁊ qualiter ac
quirere facit iuuenescentiam: ⁊ incolumi
tatem: ⁊ mores laudabiles; et complexio
nem bonam. Hoc ēm est proprietas sicut
Hypo. dicit ⁊ ꝓpe quidem mūdificat cor
pus totum a superfluitatibus materierū
corruptarum. ⁊ solutione educit cum fa
cilitate coleram ꝑmixtam: ⁊ grosum fleg
ma. ⁊ coleram nigram cum virtute ⁊ sine
molestia. ⁊ mūdificat sanguinem: ⁊ attra
hit a venis supfluitates admixtas sangui
ni ymo toto corpe: ⁊ a cōcauitatibus mē
brorum ⁊ partibus remotis acute. G
Et ex rebus solennibus in mundificādo
cerebrum et caput totum. et instrumenta
sensuum ⁊ neruos et vesicam. H Et
confert iuuamentum magnū egritudini
bus eaꝝ sicut est soda ꝓpe ⁊ emigraues et
mania ⁊ melancolia ⁊ vertigo ⁊ epilētia:
⁊ paralisis. ⁊ aque que decendunt ad ocu
lum: ⁊ confert egritudinibus iuncturarū
⁊ duriciei ⁊ apostematibus eaꝝ ⁊ scroful'
⁊ est sicut tyriaca ⁊ medicine antonoma
tice ad lepraȝ ⁊ cancrum ⁊ species herpe
tis ⁊ bothor que se comedunt Et hec Jo:
Mesue de nigro. J Albus autē for
titer ⁊ difficulter vomere facit cū acciden
tibus timoris. ⁊ confricatus ex eo ad egri
tudines cutis confert cum v̄tute: et curat
scabiem ⁊ empetiginē ⁊ lentigines ⁊ con
fert vterqȝ elleborus fistulas ⁊ vlceribus
fraudulentis.

Ca. c lxv.

Elleborus niger. Auicenna li. ij. ca. de elleboro. Elleborus ille q niger est. est frusta incisa et eius acuitas fortior est acuitate albi. et illi qui ipm colligunt. preseruantur ab eius nocumento comedendo allia. et bibendo vinum. et folia quidem plante eius sunt similia folijs squinanti sed sunt vehementioris nigredinis q̃ ipa. et habz crus breue ad purpureitatem declinans. et eius figura est sicut figura racemi. et in ipa est fructus et habz venas subtiles nigras. ex cuiuscunqz quarum radice sicut duo capita ceparũ egrediuntur. Et quod de eo administrat̃ sunt vene iste. Et oritur in siccis locis. Melior est qui est medius inter veterem et nouum et grossum et extenuatum: habens colorem cinericium. et qui est velociter frangibilis. et non ponderosus: in cuius vacuitate est quoddam simile tele aranee saporem habens acutum et mordicans linguam. Et bonum quidem quod administrat̃ est vt assumatur lignum paruum quod est apõ radicem eius. et infundat̃ parua aq̃ et excorietur. Et assumantur cortices illius et exsiccentur in vmbra. et administrent̃ triti et cribellati. Jo. Me. caplo de elleboro. Eius sunt due species. Nam alius est albus alius niger. Niger incolumior est albo. Unde minatur albus accidẽtia timoris et tremoris. Niger vero acquirit ei iuuenescentiam et incolumitatez: et ex eo q̊d magis eligitur. et proprie est cuius sapor est acutus mordicans gustum. et habens saporem sicut assarum proprie et quod est frangibile: et medium inter subtile et grossum et medium inter recens et antiquum. et medium inter ponderosum et leue ymo plus leue q̃ ponderosum. et q̊d est leue carens asperitati. Et melior ps ipius plãte est radix ipi⁹. Et melior pars eorum sunt cutes ipsorum Et melius tempus collectionis ipsoꝝ sunt ver et estas.

Operationes.

A Dyas. Radix ellebori nigri accepta coleram et flegma per ventrẽ purgat. Alij scamoneam et sal miscent. ℥. j. multi cũ viscellis eam coquũt multi cum lẽticula. nã sic accepta ventrem purgat B Purgatio illa melancolicis. epilenticis. arteticis et paraliticis medicat̃. C Supposita menstruis imperat. Aborsum facit. Fistulas purgat imposita. D Reddit auditũ post triduum eiecta scabiem purgat mixta libanotidi cere et pici liqde et oleo citrino aceto addito. sola vt cathaplasma imposita maculas omnes corpis tollet. lepras oĩes et zernas limpidat scabies curat in aceto cocta. et gargarismo accepta seu adhibita dolorem dentiũ mitigat miscetur et stipticis medicaminibus mixta vino et polline ordei: et vt cathaplasma adhibita ydropisis prestat effectum E Et si lino fuerit inserta et vino mersa vinũ catarticũ reddet. Aq̃ in q̃ fusa fuerit si domui asp̃gat̃ muscas et pulices necat.

F Hoc cum foditur celeriter fodi opor tet. quia tarditate fodiētis visum ebetat. aut dolorem capitis cōmouet. Nam plurimi fossores eius alleo sumpto et vio potato secure fodiebant G Auicenna Elleborus niger ꝯfert linitus sup morfeā cum aceto ꝛ similiter sup loca i qbus sunt sordes. ꝛ similiter sup albam morfeam. et eradicat verrucas. H Et euacuatio que fit cum ea cōuenit albaras. Dosis nigri est a kirat. vj. vsq ad. ʒ. j. I Confectio pillularū quas descripsit haly. quarū iuuamentum est vltimū ad melancolicas egritudines ꝛ cancrū ꝛ leprā et morfeā nigram difficilem quarū est hec ꝯmixtio Recipe yere Pigre. ʒ. xij. ellebori nigri. Polypodij ana. ʒ. v. agarici lapidis lazuli salis indi. coloquintide. ana. ʒ. iij. Dosis a. ʒ. ij vsq ad aureos. ij. sunt sane ꝛ experte.

Ca. clxvj.

Eupatorium. Dyas. capit. de eupatorio ſm trāslationem nostrā. Eupatorium frutex est sarmentosa hastam habens rectam ꝛ lignosam tenuem ꝛ nigram ꝛ asperam in cubiti vnius lōgitudine porrectā. aut amplius. Folia sunt ei in giro diuisa sicut Pentafilon aut Canapis cuius folia in capite incisa sunt vt serra. semen a media hasta asperū ꝛ subtus decliuum est ei. Auicenna li. ij. cap. de eupatorio. Eupatoriū est ex herbis aromaticis ꝛ habz folia que sunt sicut folia canapis Et flos eius est sicut nenufar. ꝛ est illō quod administrat. et succus est ca. in primo. sic. in. ij. Est subtiliatiuū incisiuū valde abstersiuū sine attractōne ꝛ sine caliditate mãifesta Et in ipo est stipticitas pauca ꝛ ponticitas ꝛ amaritudo fortis. sicut est amaritudo aloes. Pli. cap. de eupatorio. Eupatorium regiam habet actionē caulis lignosi nigricātis yrsuti cubitalis aliqū ꝛ amplioribus folijs per interualla quinq vt canapis ꝑ margines incisis nigris ꝛ ipis plumosis radiceq sup vacua Sal. vj. sim. far. ca. de eupatorio. Eupatorium est herba que vocat volucrum maius vel agrimonia. cuius substantia ē subtilis. sapor eius est stipticus Et virtus eius est calida caliditate modica ꝛ desiccat. Sz sciendum ꝙ eupaterium similiter ſm dyas. cap. de agrimonia vocauerunt antiqui radicem agrimonie eo ꝙ est diuretica valde. Itē ſm eundem cap. de Marubio. Marubium etiam qdam eupatoriū vocauerunt qm̄ valet contra vitia epatis ꝛ ꝑ tanto non est verū eupatoriū. qm̄ dias. facit semotim caplz de eupatorio. ꝛ semotim de marubio ꝛ agrimonia. Hoc similiter voluit Jo. mesue. ca. de eupatorio cū dicit ꝙ dicunt aliqui ꝙ est herba pulicum noluit ſm verū ꝙ sit herba illa q̄ latini vocant pulicariam eupatoriū. qm̄ diasco. facit semotim caplm de eupatorio q̄d incipit eupatorium. ꝛ semotim caplm de pulicaria vel herba pulicū. q̄d icipit coinza sed sicut dictū est debet intelligi Mesue. Nam dicit ꝙ eupatoriū ſm q̄sdaz est herba pulicum qm̄ aliq vocabant herbā pulicum eupatorium. ꝛ bene. qm̄ est diuretica valde ꝛ valet ꝯtra vitia epatis. Miror qualiter medici nr̄i tpis nō aduertentes

verba Dyas. Aui. ꝛ Sera. Plin. ꝛ Gal. ꝛ Damasceni credũt herbularijs saluiam agrestẽ eupatoriũ dicentibus q̃ nec in sapore nec in odore cum eo cõuenit. Si aũt in ip̃a forsan virtutes eupatorij inueneriẽt ꝛ pro eo ponere voluerũt cuius gr̃a ip̃m eupatorium vocauerũt. nõ licebat dicere ꝗ idem esset. quoniam eupatoriũ p̃t dici omne id q̃d valet contra vitia epatis. ab eu quod est bonũ ꝛ pacor q̃d est epar. vñ eupatorium. i. bonũ epati. sed verum eupatorium est illud q̃d antonomatice est bonum epati sicut illud q̃d veꝝ est eupatorium.

Operationes.

A Dyas. s̃m translationem nr̃am: Eupatorium valet contra vitia epatis Et folia eius sicca ꝛ axũgia porcina veteri addita trita et imposita dura vulnera ad cicatricem ducunt. B Semen v̇o eius ꝛ folia cũ vino bibita. dissintericis ꝛ morsibus venenatis occurunt medicando: C Eadem dicit Sera. caplo proprio: de mente dyas. ꝛ addit. Et sunt multi qui putant ꝗ illa herba sit agrimonia. ꝛ errãt quia est alia ab ea. Et nos quidem manifestauimus iam de eius esse in eo quod diximus de eo. D Et idem auct. Gal: In tyriaca chesar eupatorium aperit opilationes epatis. ꝛ fortificat ip̃m. E Jo. Mesue. Eupatorium solutõe educit coleram ꝛ flegma facile. ꝛ est p̃seruatiuũ a putredine. F Et ꝯfortat stomachũ epar ꝛ viscera. ꝛ ꝯfert doloribus eoꝝ. ꝛ est medicĩa splenis. ꝛ opilationũ oĩm ꝛ egritudinum ab ea factaꝝ G Et febrib⁹ longi temporis mire subuenit. Dosis decoctionis eius potõ est a. ℥. iij. vsq; ad. vj et puluis eius a. ℥. ij. vsq; ad. iij. loco eius ponitur in defectu eius absinthij ꝛ azari. ana mediũ ponderis ip̃ius: H Auicenna Eupatoriũ est bonum in initio alopitie. ꝛ tirie. ꝛ linit̃ cum adipe veteri sup̱ vlcera difficilis consolidationis: I Et eius succus confert scabiei et prurituj quando bibitur cum aqua fumiterie ꝛ ox imelle. ꝛ similiter flos eius ꝛ succus ip̃ius est fortior Cõfert doloribus epatis. ꝛ opilationibus eius ꝛ confortat ip̃m. K et confert duriciei splenis. et apostematibus epatis. ꝛ a ꝑatibus stomachi. ꝛ eius herba ꝛ succus ꝯferunt maliciei forme et accidentibus ydropisis datũ in potu cũ vino ꝛ ꝯfert vlceribus intestinoꝝ. L Confert febribus cronicis. et antiq̃s ꝓ̃pe succus eius. ꝛ ꝓprie cum succo absinthij: loco eius ponit̃ pondus eius de azaro et medietas põderis ip̃ius de absinthio:

Ca. clxvij.

Eufragia. Paulus caplo de eufragia. est herba que similat̃ in stipibus ysopo nisi quia stipites sui habent colorem violaceum. et non habẽt ramos et folia sunt in stipitibus a medietate superius ꝛ sunt parua incisa sicut galliculi crista. ꝛ habet flores tendentes ad albedinem satis paruos.

Operationes.

A Medetur doloribus oculorum. Et confortat visum.

Ca.clxviij.

Emblici. Serapiõ libro aggre. ca. de amlegbelliget. i. mirabolãi emblici ꝛ bellirici. De belliricis habetur superius de b. in caplo bellirici. ꝛ sunt ambe frigide ꝛ sicce in fine tercij gradus Johannes Mesue. cap. de mirabolanis Mirabolãi emblici sunt ex medicinis cõfortantibus stomachum cor ꝛ epar ꝛ viscera. Et meliores ex eis sunt hñtes frusta. grossa ꝛ densa ꝛ grauia q̃ minus crescunt in ossibus ꝛ plus in carne: rari q̃z nõ hñt spm̃: ꝛ sunt fri. ꝯplexiõis par ꝛ sic. in. j. g̃.

Operationes.

A Emblici sunt confortatiui menbroꝝ ꝛ coadunatiui partium eorum: Et sũt de extinguentibus inflãmationem in stomacho et epate Et ipsi nutriti maioris sunt operationis, ꝛ minoris corrugationis.

B Modus nutriendi emblicos. Accipe ex eis quantitatem quam volueris. et submerge in aqua. et expone soli vsq3 dũ tumefiãt ꝛ humectent̃ post exprime ꝛ pone in aqua mellis ꝛ dimitte ꝑ duos dies: ꝛ deinde coque cum facilitate. ꝛ postq̃m cocti fuerint dimitte parum refrigerari ꝛ adde cum eis mellis tabarzet sicut q̃rtaꝫ partem tocius ꝛ reconde. et quidam sup condiunt cum speciebus aromaticis cõfortatiuis: sicut cum cinamomo xiloaloe gallia cardamomo ꝛ croco ꝛ similibus.

C Serapion auct. Gal: Emblici hñt proprietatem denigrãdi capillos. ꝛ prohibẽt casum ipsorum. Et conferunt emorroidibus. ꝛ ipsi tumescunt in aqua.

D Et conditi ex eis faciunt operatõ es mirabolanorum non conditoꝝ. nisi quia sunt debiliores eis. ꝛ ĩ belliricis maior est proprietas in acumine q̃ in emblicis.

E Etidem auct. Bedigaras Emblicorum ꝓpetas confortat stomachum. ꝛ ꝓhibent corruptionem ab eo. fortificãt stomachũ ꝛ augent appetitum cibi. ꝛ incitant coitũ ꝛ abscindunt sputum ꝛ vomitum. ꝛ sedat sitim: ꝛ augent ↄpationem sensus. Mirabolani emblici bellirici ꝛ kebuli mixti cũ oleo amigdalarum dulcium ꝛ cum melle tingunt capillos colore nigro. Johãnes Mesue: Mirabolani emblici educũt solutione flegma. ꝛ sunt ex rebus valde cõfortantibus cerebrum ꝛ neruos. ꝛ augent intellectum. ꝛ confortant cor. ꝛ conferũt tremori eius. et mũdificãt stomachum a putrefactione ꝛ confortant ipm. et sedãt feruorem in eo. ꝛ auferunt sitim. ꝛ addũt in appetitum ꝛ sedant vomitum.

Ca. clxix.

Endiuia. Auicēna Endiuiarū. alia est ortulana et alia siluestris; de siluestri in sequenti ca. tractabit. Et quedam habet lata folia quedam stricta ambe vincunt lactucam in apiendo: Ysaac in diebus pticularibꝰ: Endiuia domestica ⁊ siluestris est. quarū domestica diuerse vtutis est. hȝ eñ amaritudinē pōticitatem ⁊ insipiditatem. Que iterū in duas diuiditur ptes. Est eñ endiuia hyemalis ⁊ estiualis. Hiemalis est insipida propter amaritudinis ⁊ ponticitatis paucitateȝ. Et etiam insipiditas est ꝓpter tpis frigiditatem: frigida q̇dem est in fine secundi gradus. Quidam aūt illam dicūt esse humidam q̇d sensu nō ptȝ. qꝛ siccitas eiꝰ palam est, ꝓpter amaritudinē sui atȝ pōticitatem: fm medicinā est vtilis. Estiue āt est amaritudo maior ȝ frigiditas mīor. Est eñ fri: in g̃. pmo. sic: in scdi medio. Cōstātinꝰ in li. g̃ duū: Endiuia de amaritudīe ⁊ pōticitate ꝯposita. et sic: est in. ij. g̃ du:

Operationes.

A Idem; Stomachū ꝯfortat. opilationem aperit. Succus eius coctus ⁊ despumatus cū oxizuccaro bibitꝰ. humores expellit putridos ⁊ diuturnas febres curat Cataplasmate inde facto: calor epatis ⁊ stomachi mitigat. Cū polline ordei ⁊ olo roseo mixtus apostemata calida maxime si iu oculis fuerint sanat Arteticos de calore mitigat. Ysaac vbi sup. Endiuia sanguinem generat peiorem. Vñ gal: Lactuca siue endiuia que maioris est amaritudinis ipa deteriorem sanguinem facit: Estiua tamen fm medicinam est mediocris; que plus est aperitiua. maxime cōstipationis epatis. Que si elixa detur cū obsomogaro ⁊ oleo minꝰ erit nocibilis: Si vero cum aceto stomachū cōfortat ⁊ ventrem ꝯstipat. Succꝰ eiꝰ coctꝰ ac despumatus cū oxizuccaro bibitꝰ ꝯstipatōeȝ apit. Hūores putrefactos mundificat. ⁊ diu febricitātibꝰ ꝯueniēs fit. Sera. auc: Gal. Endiuie virtus est sicut vtus lactuce.

Ca.clxx.

Endiuia siluestris. Dias. Endiuia siluestris est vna spēs q̄ vocat̄ serralia: eo q̄ tirsum habet in moduȝ serre. Et in sapore siluestris est stipticitas cnm amaritudine.

Operationes.

A Idem Omniū vtus est stiptica ⁊ eustomaca. Uentrem abstinet. cocta cū aceto ⁊ maxime siluestris. Uexatū stomachū ꝯfirmat. B Et estuatiōes stomachi mitigat. sola cū polenta posita cardiacis blandit̄. In tūore oculoꝝ subuenit. C Fo. vo eius īposita ⁊ cathaplasmata pcussum scorpiōis mitigat. polētis addita ⁊ īposita ignē sacꝝ ꝯpescit. mixta cū aceto ⁊ cerusa oībus reb⁹ cal. opitulat̄. D Rasac. Endiuia sil. q̄ fri. est ī initio pmi ḡdus ⁊ sic. in fine eiusdē. hȝ stipticitatē sto. ꝯfortantē. q̄ si mādicet̄ aut succ⁹ ei⁹ potet̄ morsui scorp. pdest. ⁊ cataplasmā silr̄ operat̄ E Radix ei⁹ si potat̄. ꝯ venenū auxiliat̄. cū mirta vo mixta ⁊ īmissa ꝓuōt mēstrua. F Aui. de virib⁹ corō ait q̄ ꝯfortat cor.

Ca.clxxi.

Elitropium. Pli. ca. de elitropio. Elitropium. primo nomē accepit ex eo q̄ estiuo solstitio floreat. et q̄ solis motibus folia circumacta cōuertat Uñ ⁊ a latinis solsequia nuncupat̄ Nam ⁊ oriente sole flores suos apit. ⁊ se iterum recludit cum sol occubuerit ipa est q̄ latini intubam ac verucariaȝ vocāt. ex eo q̄ extinguat verucas ex aqua potata vel cathaplasmatis vice imposita verucas abstergit. Dyas. cap. de elitropio duo facit cap. de primo sic. elitropium. maius multi scorpioron dicunt eo q̄ flores similes sunt figure scorpij. folia habȝ ozimo similia ⁊ asperiora ⁊ nigriora: ⁊ hastas ex vna radice quinqȝ aut sex cum ramulis q̄ plurimis. in quibus flores sunt coloris albi ⁊ subpurpurei ⁊ subcitrini sicut cauda scorpij: Aliud capl̄m de elitropio dicit: Elitropiū min⁹ nascit̄ locis cultis ⁊ in p̄tis. ⁊ simile supradicto semen rotundū habȝ pendens.

Operationes.

A Diascorides. Huius herbe manipulus vnus elixus ⁊ bibitus flegma ⁊ colerā deponit. Cum vino bibitus ictibus scorpionum occurrit Cathaplasmatibus ad bibitus eadē facere potest. B Multi etiam radicem eius collo suspendunt. contra vim scorpionū. seminis eius ḡna quatuor cum vino bibita ante accessionē quartanarijs maximum īmedium est. tercianarijs vero tria grana vtiliter dantur C Folia eius in cathaplasmatibus ad bibita tumores spargunt. mirmiceas corporis limpidant; sicca vero folia eius imposita podagricis maximum prestāt effectum. Trita ⁊ matrici supposita menstruis imperāt. Aborsum faciunt D Eliotropij minoris herba cū eius semine decocta. ⁊ cum nitro ⁊ ysopo ⁊ cardamomo bibita rotundos ⁊ latos lumbricos exclu

dit. clauos imposita cum sale tollit maxi me si fuerit elixa ⁊ imposita.

Ca. clxxij.

Epithimum. Johannes mesue. ca. de epithimo. Epithimū nascitur simile, vt cuscute. Plante autē qui bus superexcrescit sunt alkal ⁊ albasce. et quedam species origani: Eius aūt aliud est cretense. aliud siricum: Melius est qd est cretense acuti odoris. ⁊ quod nascitur in siria est post illud. sed est melius rufum ⁊ melius est adhuc quod est completum ponderosius. Et melior pars eius sunt ex tremitates grosse q̄ sunt sicut flores. subci trinum autem ⁊ pallidum est min⁹ bonū. ca: complexionis est ⁊ sic. in. ij. Et est com positum ex partibus igneis a quib⁹ inest ei acuitas: ⁊ ex terris subtilibus a quibus inest ei stipticitas pauca: Et ip̄m quidē est subtiliatiuum: resolutiuū: aperitiuum opilationum: ⁊ confortatiuū viscerum. fa cit sitim ⁊ generat estiuationem in corpo ribus calidis: ⁊ est ex debiliter ⁊ tarde sol uentibus: propter quod ꝓhibendum est sub dominio caliditatis ⁊ siccitatis posi tis. Cōfortatur autem operatō ip̄ius in multitudine quātitatis ip̄ius. ⁊ i associa tione rei cum eo magnificantis effectum ei⁹ sicut sunt mirabolani indi ⁊ nigri. aut ellebori nigri: quantitas parua. Aqua āt mellis cum pauco sale: Aut aqua decocti onis passularꝫ cum sale similiter aut aqua lactis ex capris sumpti vigorat opationē eius Sal gemma vero aut sal indi aut sal napti sunt ex rbus que sibi addita addūt virtuti ip̄ius: citan autem ⁊ facilem facit operationem eius. Si ei aliquid virtute acutū misceẽ sicut pip ⁊ pip longū zinzi ber et similia. Et non pretermittas quin cadat in potibus eius oleum de amigda lis dulcibus in quo inuoluatur. ⁊ in deco ctione ip̄ius passlę sine interioribus: qm̄ addunt ei ad bōitatem leniendi quod ti metur ex nitrositate ip̄ius: Et ne ignores qm̄ epithimum de decoctione modicum substinet quare oportet vt fiat illud scdm legem. Prerogatiuam autē habet super om̄ibus solutōe educentibus melācoliā. educit em̄ eam facile sine molestia. Et cū Jo. mesue concordāt om̄es alij doctores sicut Aui. Sera: Dyas. ⁊ Gal.

Operationes.

A Johannes mesue. Quidam dicunt epithimū educit de flegmate aliquid.
B Et dixit Paulus ꝙ solutiōe educit humores adustos. ⁊ declinauit ab eo qd comprehendit vniuersitas. et ego non in ueni quod fieret illud: potestas autē eius super humore melancolico. et egritudini bus eius magna est: ⁊ proprie ī egritudi nibus capitis sicut est melancolia epilen tia alguesgues ⁊ timor ⁊ vertigo. ⁊ dolor capitis quarum materia est melancolia.
C Ualet etiam ad tremorem cordis. et sincopim: ⁊ egritudines melancolicas in eo ⁊ est medicina magna opilationi sple nis. ⁊ egritudinibus in eo. D Et cō fert egritudini ypocōdriorꝫ. ⁊ opilationi

renum: E Et frequens vsus potõis eius est medicina solennis cancro lepre 7 vlceribus nigris 7 soluit quartanam. Dosis potio eius est in decoctione a. ʒ. v. vsq3 ad. xx. 7 pulueris eius a. ʒ. iij. vsq3 ad. vij. Illi ãt q̃ sumunt ipm vitent acceptõ oem eius in estate. F Pli. Epithimum h3 v̄tutem purgãdi flegma 7 melancoliam: 7 p se 7 cum adiũcto sc3 cũ medicinis purgantibus melancoliã. G Cõtra q̃rtanam fiet decoctio in aq̃. ℥. j. epithimi buliat 7 in tali aqua ponant̃. ʒ. ij. lapidis lazuli vel armenici 7 digesta materia det̃ pacienti; multi em̃ liberantur. valet similiter talis decoctio pacientib⁹ emorroidas ex melãcolico sanguine H Dyasco. Epithimũ viride acceptũ st̃õm vexat. et vomitum mouet. ventrẽ puocat 7 nauseã facit ac educit flegma 7 colerã. 7 maxime nigrã. dat̃ ad purgandũ toracẽ cũ melle et yrisillirica more electuarij accipit̃ alterius ãt thimi flos alb⁹ ẽ atz asp. s3 ãbo eq̃lem hñt v̄tutẽ. Nã pos purgant fleg̃ 7 p ventrẽ colerã nigrã dat̃ in q̃bus p̄cordia p̄uocant̃ 7 epaticis 7 suspiriosis.

Ca. clxxiij.

Epimedium. Pliñ. Epimediũ siue vt latini vinectam dicũt f̃m dyas. in proprio caplõ. hastam hab3 nõ maiorem edere similem. 7 folia. x. aut. xij. carens flore 7 semine. Radix est illi tenera nigra cum odore graui 7 gustu fatuo nascitur in locis humidis.

Operationes.

A Dyas. Folia eius trita cũ oleo et imposita mãmas crescere non admittunt. B Folia eius 7 radix cum vino bibita post purgationem mẽstruoꝝ. ʒ. v. generare nõ sinit si. v. aut. vj. dieb⁹ bibita fuerit. C Epimedia f̃m dyas. caplõ quod incipit mespila. est inquit 7 illa que ĩ hyspania nascitur quam multi epimelidam vocant. semen rotundum habens: hoc aptũ est ad comedendum. 7 est stipticum. 7 tarde maturescit similis sorbo. et nos latini vocamus hanc epimelidam anzarolam. D Ysidorus vocat eam Pomelido de qua lege caplm mespilum de. m.

Ca.clxxiiij.

Effemereon est apud dyascoridem caplo. Effemereon quē multi yrini agrestem vocant folia ⁊ hastā similia lilio hȝ: sȝ tenera et flores albos et minores: ⁊ semē molle. radix est ei ğssa vt digitus. Uirtus est illi stiptica. et odoris boni. nascit̄ in locis vmbrosis ⁊ in siluis.

Operationes.

A Dyas. Radix ei⁹ decocta in ore r̄tenta dolorem dentiū mitigat B Folia vo eius in vino decocta ⁊ cathaplasmatibus imposita. tūores ⁊ duricies spargūt.

Ca.clxxv.

Ebulus. Sciendū q̄ actis ē sambucus. Cameactis dr̄ ebul⁹ ⁊ sunt plāte oībus note. Uñ v̄sus Sābucus est actis sȝ ebul⁹ est cameactis. De sambuco tractabit̄ in ca. sambuc⁹ des. Sera. li. aggre. ca. cameactis. Cameacti duo sunt spēs q̄ꝝ vna grece dr̄ actis in latino sambucus. ⁊ scḋa nōinat̄ in greco cameactis: ⁊ eius est intentio terrenus actis: et in latino dr̄ ebulus. virtus eius est que desiccat ⁊ incarnat ⁊ r̄soluit resolutō e tpata. Pli. ca. Cameacti. Eius due sunt species. eaꝝ vna assimilatur arboribus hn̄tibus rāos similes cannis rotūdis. quoꝝ color est ad albedinem. ⁊ sunt longa. ⁊ sunt in eis quatuor folia aut q̄nq̄ porrecta super ramos quoslibet ⁊ similia folijs nucis. mīora tñ eis. hn̄tia grauem odorem: ⁊ in summitatibus ramoꝝ sunt flores albi ⁊ ḡna simĺia ḡnis viridibus vel lentisci quoꝝ color declinat ad purpureitatē cū nigrediē: ⁊ sunt velut in racemis: ⁊ hn̄t multā hūiditatē odorē lini ⁊ ista dr̄ actis. Alia vero spēs q̄ dr̄ cameactis est mīor pˀma. hȝ ramos magis ꝑtinētes herbe. q̄dratos in q̄bus sunt multi nodi: ⁊ folia inuicē distātia ⁊ singulis nodis similia folijs amigdalis in summitatibus suis: nisi q̄r hn̄t venas. et sunt longiora eis hn̄tia grauē odorē. ⁊ in summitatibus ramoꝝ sunt capitella simĺia coronis sup̄dicte spēi. ⁊ semē ⁊ flos similiter ⁊ hȝ ramos lōgos ğssitudinē digiti hn̄tes

Operationes.

A Uirtus cameacti est stiptica: q̄ accepta hūorem a q̄sum vētris depōit. ⁊ cacostomatica est. folia ip̄ius elixa: et sumpta sicut olus ventrem molliūt. et maxīe coleram deponūt: haste illi⁹ tenere elixe. et comeste oīa similiter facere pn̄t. B Radix ip̄a elixa ydropicis eximiū r̄medium est: Morsibus vipe imposita ⁊ bibita occurrit: C Cocta in aqua et fomēto adhibita duricies matricis soluit. Semē eius cū vino bibitū oīa similiter facere nouit. D Cū oleo inunctū capillos nigrescit. Folia eius viridia tūores spargunt. polēta mixta ꝯbustionib⁹ imposita ꝑstolant̄. Morsibus caninis impōita medentur Uulneribus paracolesim faciunt Sinus vulneꝝ ad sanitatē ꝑducūt: ydropicis ⁊ surdis fomento adhibita ꝑstolant̄ E Superfluos sonos auriū in naribus infusum ꝯpescit similiter ⁊ v̄mes occidit. F Scabies ⁊ prurigīes tepidum fomēto adhibitum prohibet: Morsibus venenatis occurrit. Lac coagulatum soluit.

G Tussim antiq̃ ꝯpescit. sed r̃centem auget. Ortonoicis calidũ ꝓdest. Reuma gule gargarismo ꝓhibet. H Squinã ticis singularẽ p̃stat effectum. Uuule pen denti subuenit. dolorem dentiũ tenta in ore mitigat. J Actis dicit̃ sambuc⁹ Cameactis ebulus desiccatiue v̾tutis sũt ⁊ glutinatorie et dyaforetice. tenerꝫ ebuli cũ folijs triũ ⁊ cũ vīo potui datũ calculo sis ꝓdest. radix eius in aqua cocta ad ter cianã vꝫ. ⁊ bibita spleneticos mire iuuat.

Ca. clxxvj.

Eruca. Platearius. Eruce due sunt species. Domestica videlicet et sil uestris. ⁊ ambe sunt omibus note. Eruca. ca. est et hu. in. ij. gradu. Domesti ca minoris est efficatie q̃ siluestris. Usui medicinẽ ꝯpetunt semina scd̃o folia. Uir tutem habent cõsumendi ⁊ coitũ excitan di. Ysi. Eruca dr̃ q̃si vrtica eo q̄ ignee sit v̾tutis. et in cibo sepe sumpta. veneris in cendium mouet. Hui⁹ sp̃es sunt due. q̃rũ altera vsualis. altera agrestis acrioris vir tutis. Utraq̧ tamen vsum veneris com mouet. Pli. ca. de eruca. Ex ea est domesti ca ⁊ siluestris ⁊ miscet̃ in condimentis in quibus carnes ⁊ pisces intingunt̃. tanta suauitas ei est vt greci euzonomia appel lauerint. ⁊ tamen euzomum vocari r̃peri in q̃ pluribus locis.

Operationes.

A Platearius. Eruca habet virtutem consumendi. et coitum ad incitandũ. ad stranguiriam ⁊ dissuriaꝫ ⁊ paralisim va let decocta cum carnibus. Contra p̄dcãs puluis seminis eius cum cepe decoquat̃. ⁊ detur herba ip̄a decocta in vino et reni bus cathaplasmata libidinem excitat. B Pectini imposita vrinam ꝓuocat. Puluis seminis eius cum melle ⁊ confici tur qui cathaplasmatus r̃nibus libidinẽ incitat. C Gal. de cibis. est ca. et hu. in. ij. gradu. Et ip̄a quidem generat sper ma. ⁊ generat ventositatem. et ideo facit erectioneꝫ virge. D Et dicit Galie. eodem li. cap̄. de eruca ſm trãslationem grecã calefacit potenter hoc olus vt neq̧ solũ comedere ip̄m facile sit nõ mixtũ cum folijs lactuce. sꝫ et sp̄ma generare creditũ est. ⁊ impet⁹ ad coitũ excitat. Doloratiuũ ãt capitis est ⁊ magis si q̄s ip̄m solũ come dat. E Sꝫ idem in. vj. de sim. medi cina ca. de agno casto dicit. q̄ est ca. ⁊ sic. ꝯplexiõis F Nã dicit q̄ agn⁹ castus nõ est generatiu⁹ sp̄ũs vaporosi sicut eru ca. q̄ augmẽtaret ip̄etũ coit⁹ sicut eruca. sꝫ ꝓpriũ ẽ eruce hr̃e vim ĩ calefaciẽdo ⁊ ex siccãdo. nõ tñ agno casto sil'is est paulo nãq̧ deficit in ãbobus. Nã calefactiua q̄ dem ⁊ siccatiua ẽ eruca differt ãt ĩ ꝑmixti one q̃litatis ⁊ v̾tutis G Sera. auc. gal Eruca gñat sp̄ma ⁊ excitat libidinẽ et ge nerat vẽtositatẽ. ⁊ iõ facit erectionẽ v̾ge. ⁊ si ꝯmedit̃ sola ĩducit dolorẽ capitis q̄re opꝫ vt cõcedat̃ cũ ea lactuca endiuia vel portulaca. ⁊ ip̄a ꝓuocat vrinã ⁊ laxat vẽtrẽ. ⁊ siluestris ẽ fortior q̃ sit dõestica. H Etiõ au. abẽme. succ⁹ eruce r̃cẽs q̃n admi strat̃ cũ felle bouino laxat ventrẽ ⁊ ꝯfortat digestiã. ⁊ lit̃ cũ eis s̃ cica. vlcerꝫ ⁊ delz eas

I Dyas. cap. de eruca. Eruca multum comesta ventrem stimulat. Semen eius omnia illa facere potest. nã diureticũ est et calefactoriũ. Carnes suare a putredine põt lacti aut aceto mixtũ ꝛ trociscis inde factis. Eruce agrestis semiẽ multi ꝓ sinapi vtũt. vtꝰ ẽ ei diuretica ꝛ viscidior vtraqꝫ tñ vt aiũt veteres ꝯmouꝫ actꝰ venereos

Ca. clxxvij.

Enula campana. Ysidorus. Enula herba est q̃ rustici alnam vocant. radice aromatica. odoris summi cum leui acrimonia. Sera. li. aggre. cap. rasin auct. dyas. Rasin. i. enula. nõ iant eã quidem zinziber. et habet folia similia folijs plãte q̃ dr̃ flomos. nisi quia sunt aspe riora ꝛ longiora eis ꝛ habꝫ stipitem magnum. ꝛ folia eius non eleuanẽ a terra. sꝫ extenduntur sup faciem terre. ꝛ habet radicem magnã boni odoris. cuius sapor habet acuitatem ꝛ est rubei coloris. Inuenitur autem plãta q̃ oritẽ sicut yreos. et est sicut serpentaria ꝛ nascit in locis mõtuosis ꝛ humidis ꝛ in ortis. Euellitur aũt radix enule in tempꝫ estiuo. ꝛ desiccatẽ. ꝛ est illõ quod ex eo administraẽ. Et est in babilonia alia species enule. ꝛ est planta habẽs ramulos longitudine vnius brachij. qui extenduntẽ sup terram sicut serpillum ꝛ hꝫ folia similia folijs lenticule. nisi quia sunt longiora ꝛ plurima sup ramos ipos. ꝛ hꝫ radices paruas citrinas quaꝝ grossitudo est sicut digitus medius. ꝛ subtilior pars radicis est subtilior superiori parte eius. ꝛ super ipa est cortex niger. nascitur vero in locis maritimis. virtus est ei ca. ꝛ hu. et est in ea caliditas sꝑflua indigesta. Dyasco. cap. de ellenio. ꝺm translationẽ nostram. Ellenium multi simphitũ vocant. Alij vero batum. Alij vero flomũ. Latini vero enulam vocãt folia hꝫ floma similia angusta et mollia ꝛ oblonga non crescentia in altũ. ꝛ sup terrã late distenduntẽ Radix est illi ingens ꝛ odorabilis et rufa ꝛ viscida gustu non suauis. frutex est similis lilio. tirsum habet album In cuiꝰ summo flos est aurosus. ꝛ mõtuosis ꝛ vmbrosis nãscitẽ locis ꝛ humidis ꝛ in ortis. Gal. vij. sim. far. cap. ellenium siue timmalliũ siue enula campana. Hec planta et radix maxime vtilis est ad statim in primo aggressu calefacientium. Et ideo dicendũ ẽ non certitudinaliter. ca. ꝛ siccã sicut nigꝝ piper ꝛ album. imo cum humiditate sup flua. Platearius. Enula campana ca. est in fine tercij gradũs ꝛ hu. in ꝑmo. Enule radix magis cõpetit medicine q̃ folia. et viridis q̃ sicca.

Operationes.

A Sera. Virtus eius est que adiuuat ad execrandum gꝫssos hũores et viscosos a pectore ꝛ pulmõe. ꝛ calefacit mẽbra egritudine fri. sicut sciatica emigranea. ꝛ cõfert fluxibilitati mẽbroꝝ q̃ fit ab hũiditate. B Et qñ bibitẽ decoctio eiꝰ ꝓuõt vrinã ꝛ mẽstrua. ꝛ ꝯfert coartatõi ani. et attritiõi neruoꝝ ꝛ tũoribꝰ ꝛ morsibꝰ venenosis ꝑpter sui ca. fo. vo eiꝰ qñ coquũtẽ cũ vĩo ꝛ fit iñ emplĩn ꝯfert sciatice. C Et qñ radix eiꝰ ꝯficitẽ cũ rob ẽ bõ sto. ꝛ q̃ ꝯficiunt eam desiccãt priꝰ. deiñ infundunt in aqua ꝛ terunt ꝛ ponunt in rob ꝛ reponũt. D Humay ex vbo Ypoc. Enula aufert

iram ꝛ tristiciam ꝛ fortificat os stomachi ꝛ mundificat pectus ꝛ puocat supfluitates q̄ sunt in venis p vrinā ꝛ menstrua. et ꝑe vinū q̄d fit cum ea. E Gal. Ellenium. i. enula campana miscet̄ cū electuariis q̄ fiunt ad educendū viscosos ꝛ g̅ssos hu. exn̄tes in torace ꝛ pulmone. ꝛ calefaciunt eas pticlas q̄ frigidis ꝛ diuturnis passionibus molestant̄. sicut sunt q̄dam sciatice ꝛ emigranee. ꝛ cōtinue passiones articulor̄ ꝑpter frigiditatē F Dyas. Ellenium est v̄tutis feruentis ꝛ mictual. Radix ei⁹ estate fossa siccat̄. Aq̄ elixature ei⁹ vrinā puocat. menstruis impat solutōe. G Radix ei⁹ ꝯtusa addito melle vt electuariū tussim sedat. ꝛ ortonoicis curat. morsib⁹ venenatis occurrit ꝛ medet̄. folia v̄o ei⁹ tūsa ꝛ cataplasmatib⁹ adhibita sciaticos sanāt. H Fo. ex vīo cocta ꝛ renibus īposita coxiosos emēdāt Multi vero eadē folia sicca sale addito. ꝛ dulcore procurāt cibū ꝓ stomachi salubritate. q̄ q̄dē cū sale siccāda sunt. vt ex caparo cibi fieri solēt. I Succ⁹ ei⁹ cū ruta tussiētibus ꝓdest. vrinā q̄z ꝛ mēstrua ꝛ ptū expellit.

Ca. clxxviij.

Esula. Jo. Mesue. Esula est ex speciebus lacticiniar̄ ꝛ est solutiuum rusticor̄. Et est eius aliud nigꝝ habens radices rotūdas et g̅ssas spissi corticis ꝛ densi pōderosi. Et aliud est puū hn̄s radices subtiles tenuiū corticū. Electio magnū ē malū scindēs viscera. puū v̄o est illud q̄d eligit̄. ꝛ melior ps plante eius est cortex radicis ip̄ius. ꝛ lac eius est acutius ꝛ fortius. ꝛ melior radix eius est hn̄s ꝑpetates q̄nq̄. s. cuius cortex est subtilior ꝛ lenior facile frāgibilis. ꝛ est hn̄s de rubedine aliq̄d sicut cassia. ꝑe sup q̄ ꝑteriit medietas anni. Recens v̄o mensis sui est mala. nigra v̄o ꝑnitiosa ꝛ orta in locis termar̄ similiter. ꝛ meli⁹ tp̄s collectōnis radicis eius est p̄ncipiū veris. et lactis eius finis ip̄ius. est ca. ꝯplexiōis ꝛ sic. in p̄ncipio tercij. ꝛ lac ei⁹ est calidi⁹. ꝛ est ꝯpositū ex sba ignea acuta ꝛ subtili. ꝛ ex substātia terrea stiptica. et est incisiuū ꝛ subtiliatiuū. et exsiccatiuū materiear̄ submersar̄. liq̄factiuū disruptiuū orifitior̄ venar̄. Rectificatio. Nocz cordi epati ac stomacho ꝛ disrumpit venas. et excoriat viscera. et derelinq̄t inflāmatōes facientes cadere in febres ꝛ emendat̄ pmum nocumentum q̄d ex eo timetur. peruiscendo aliqua ex medicinis cordialibus ꝛ stomaticis ꝛ epaticis cū eo Et secundū ꝛ tercium corrigitur acquirēdo ei bonitatem cum rebus conglutinatiuis ꝛ codunantibus confortātibus sicut est dragātuz ꝛ gummi. ꝛ bdelliū. ꝛ muscilago psillij. ꝛ succus portulace ꝛ similia. Et quartum nocumētum tollitur permiscendo ei ex rebus infrigidantibus ꝛ extinguentibus aliquas ex his facientib⁹ apōme est vt infundatur in succo altaraxacō. aut in succo endiuie ꝛ pauco aceto. ꝛ si fuerit acetum decoctionis aut infusionis citoniorum erit meli⁹. mira quoq̄ sigillat ei bonitates notas et absinthium similiter ꝛ aloe Et dixit Jude⁹ infundat̄ i lacte dulci aut acetoso ꝛ i eo ꝑmoueat̄ lac mlto ciēs ꝛ exsiccet̄. reprimit̄ enim sua malitia.

Et dicit Rufus. Si solutio per eum supat laboriosa sedeat in aqua frigida solutus (mihi enim videtur verbum incoueniens) circumdans enim frigidum includit et coadunat virtutem medicine et corroborat eam necnon et materias et vias impulsionum repellit sicut te scire fecimus. Succurrendum enim tunc sicut diximus in canone;

Operationes.

A Johannes Mesue; Solutione educit flegma vehementer et aquam citrinam et humores melancolicos et materias a iuncturis. et confert dolori earum. B Est ex medicinis magnis ydropisis; Verum nocet stomacho et epati et desiccat corpus vtentis ipso. et consumit sperma. C Et lac eius facit hoc vehementius. et facit cadere in febres. Dosis corticis radicis eius est a kyrat. ij. vsque ad; iij. et eius lactis a kirat. j. vsque ad iij. D Sed sciendum quod esula oritur in locis calidis et siccis cuius magnam copiam vidi sardinie et tunisij. et similatur multum herbe dicte lunarie; nisi quia esula lactescit. lunaria vero non Vnde versus. Esula lactescit sine lacte lunaria crescit E Dyas. ʒ; ij. radicis eius accepte coleram et flegma deponunt. Succus eius obulo vno acceptus aut cocliarium vnum omnia similiter facere potest; F Confectio pillularum conferentium ad ydropisim. Accipiuntur eius prepati partes. iij. mirabolanorum citrinorum partes quatuor aloes. partes. v. confice cum succo feniculi aut absinthij aut endiuie; Et est dosis earum a. ʒ. j. ß. vsque ad. iij. et quidam ex lacte eius et farina oblatas faciunt et soluunt cum eis. et quidam faciunt cum aneto et zuccaro et lacte ipsius. et quidam cum carne citoniorum et mastice et lacte eius. et faciunt solutiuum bonum; G Sera. auct. dyasco. Si de radice eius accipiatur. ʒ; j. et bibatur cum mellicrato laxat ventrem. et pondus duorum onolosat foliorum eius idem facit. et semen eius si de eo accipiatur laxat coleram et flegma. et si sumatur ex lacte eius. ʒ. j. idem facit. H Et idem auct. Aben mesuay. Scebran proprietas est sicut mezereon. Si autem quis vult illum accipe preparat ipsum sicut preparatur mezereon; nisi quod loco absinthij ponantur rose et dragantum. et bibat ipsum cum aqua mellis aut cum rob aut cum decoctione mellis; aut cum olere iameno. et dosis eius est ab vno kirat vsque ad; ij. I Paulus. Scebran. i. esula laxat aquam citrinam quando bibitur cum sauich; K Et idem auct. Aben mesuay. Laxat melancoliam et flegma; L Et idem secundum li. quendam venenosorum; Id quod de ipso accidit est pondus. ʒ. ij. et abscindit fluxum qui accidit ab eo sedere in aqua frigida. et proijcere ipsum super caput eius; M Et idem auct. Habix. Scebran est ca. in. iij. gradu. et sic. in principio secundi N Notandum est quod in lacte esule non est aliqua bonitas imo nocet ei qui accipit ipsum. et medici viatores occidunt cum eo multos propter ignorantiam ipsorum; et est maior et minor vt figura hic ostendit. et illud quod maior operatur. illud etiam minor facere potest.

Ca. clxxix.

Aufoꝛbium est gũmi notũ. ⁊ videt̃ sonare apd grecos bonũ formidari. Nã dicunt eufoꝛuion. et fouon grece q̃d est timoꝛ ⁊ eu. i. bonũ q̃i bonũ sit ipm timẽ ꝓpter sui violentiã. Dyas. ca. de eufoꝛbio ẜm trãslatõem nr̃am: Eufoꝛbiũ arboꝛ est simil' ferule albe. Nascit̃ in mauritania Cerasiensi. q̃ arboꝛ plurimũ lacrimum facit viscidũ valde. quẽ lacrimũ m̃lti colligunt sic. ꝓ viscitudine p̃mo arbori pellem veruecinã illigãt: ⁊ sic de lõge hastilibus iaculat̃ in radice. et cũ ꝑcussa fuerit radix vnũ flumen statim ꝓfluet lacris ⁊ cũ coagulatus fuerit sic eundẽ colligũt de pellibus subtractis. Est ãt optimũ q̃d est recens subalbidũ ⁊ glutinosum ex lẽto linguã vehemẽter submoꝛdẽs et calefaciens. Eius genera sunt duo. Unũ q̃d colligitur subtractis pellibus q̃d melius est. alteꝝ q̃d cadit in terra ⁊c̃. Pli. Rex Juba inuenit herbam eufoꝛbiã medici sui tp̃is nõie. cuius r̃gis volumẽ extat. inuenit eã in mõte athlante. spectat̃ folijs achãtinis Uis eius tãta est vt succus ei⁹ e lõginquo recipiat̃. inciso trunco suscipit̃ ventricl'o edino locato hũoꝛ lactis videt̃ esse luẽ Sera. li. aggre. ca. afoꝛbion. auct. dyas. afoꝛbion est eufoꝛbiũ. et est arbustũ sil'e ferule in figura sua nascit̃ in mauritania cerasiensi et in regione tabex: est plenus multo gũmi acuto. Caueãt sibi hõies ab eo qui colligunt ipm gũmi ꝓpter sui nimiã acuitatem. Et ideo accipiũt ventres animalium ⁊ lauant eos ⁊ alligãt stipiti ip̃ius arboꝛis: deinde pungunt arboꝛis stipitem a longe stantes cum lãcea. effundit̃ nãq₃ in ventribus exiens a stipite multũ copiosum subito ac si funderet̃ ex vase aliq̃ Ita ꝙ aliqñ effundit̃ in terram etiam ex eo subito ꝓpter impetum sui exitus. Et egrediuntur de eo ex arboꝛe due species. vna earum est similis sarcocolle in q̃ntitate oꝛobi et est in frusta. ⁊ alia assimilat̃ feci. Adulteratur autem cũ sarcocolla: et ex gũmi arabico sibi admixtis. Melius ex eo ẽ clarum acutum. Experimentum autem eius per gustum est difficile qm̃ ipsum moꝛdicat linguam subito cum violentia multa ⁊ durat moꝛdicatio eius diu: Et propter hoc omne quod gustatur ex eo postea videtur bonũ: primus autem ad cuius cognitionem peruenit hec medicina fuit lineas rexlioy. Et idem auct: gal'. vj. sim: far. ca. de eufoꝛbio. v̾tus eius est subtilis acuta sicut virtus aliaꝝ gũmaꝝ similium.

Operationes.

A Sera: auct. Dyas. Hoc gũmi qñ fit cohol cum eo. habet virtutem abstergendi aquã q̃ est in oculo. nisi quia eius moꝛdicatio durat tota die. ⁊ ꝓpter hoc miscetur cum aliq̃bus potionibus que fiunt cũ sp̃ebus ⁊ bibit̃ ⁊ confert sciaticis: B Et ipm excoꝛiat ossa in vno die. ⁊ separat ab eis fragmenta eoꝝ. Opoꝛtet ãt vt premumat̃ caro circũstans ossi cũ ceroto aliquo vel cum pannis lineis. et ipm habet virtutem laxandi et calefaciendi hũoꝛes aquosos sicut sinapis C Et ideo cõfert laxatio ei⁹ ydꝛopicis. ⁊ colice. ⁊ alijs frigidis egritudinibus similibus istis. sꝫ ipm acuit coleram ⁊ inducit sitim nimiã quia desiccat Opoꝛtet aũt vt admisceat̃ ei semen petrosilini aut anisi. D Et dicunt quidã qñ aliquod animal remoꝛderit aliquem scindatur cutis capitis ei⁹ ⁊ ponatur in illa scissura. ex hoc gũmi trito non nocet ei venenũ. ⁊ pondus. ℨ. iij. ex eo occidit qm̃ vulnerat stomachum et intestina: E Et idem auctoꝛi. Alcauzi Stringit oꝛificiũ matricis multũ. adeo ꝙ ꝓhibet exire fetum. F Et idem auc. aben mesuay. Propetas ei⁹ est laxare flegma viscosũ q̃d est in lũbis ⁊ in intestinis nisi q₃ infert anxietatẽ ⁊ desiccatõem adustionem ⁊ tenasinonẽ. Et rectificatõ est ꝙ non terat̃ multũ. ⁊ misceat̃ cũ bdellio aut cum succo liq̃ricie aut cũ sp̃ebus aliq̃bus sicut ẽ spica ⁊ cinamomũ ⁊ cassia lignea. ⁊ liniatur cũ oleo ro. ⁊ oleo amigdalino: Et melius ex eo est claꝝ nouũ q̃d trãsierit ab vno anno vsq₃ ad tres: Et coloꝛ eius ẽ citrin⁹ calidi odoꝛis amaꝝ acutũ. Et dosis eius est a duobus kyrat vsq₃ ad tres.

G Jo. mesue. Solutõe educit flegma viscosum et grossum a locis ꝓfundis corporis mundificans iuncturaꝝ vacuitatẽ ab hũoribus grossis difficilis eradicatõnis. nec est ei res similis ad hec. ⁊ est ex rebus mundificantibus neruos. ⁊ ꝯsumentibus hũiditates inbibitas in eis. dissoluitur in oleo keyri ⁊ inungit̃ cũ eo. et confert egritudinibus neruoꝝ frigidis. sicut est paralisis. stupor ⁊ tortura. ⁊ tremor. et spasmus. ⁊ est mirabilis res ad id. H Et sumptum in potu ƀm nodos emendationis est medicina magna doloribus nodosis. qui vadunt ⁊ veniunt ꝑ iuncturas ⁊ est ex rebus que faciunt sternutationem cum fortitudine. I Conseruat̃ autẽ quadrienio. Recens autem anni sui est ꝑnitiosum. Hij autem qui sumũt ipm timeant frigus. Cõseruat̃ aũt ne cito senescat in milio vel fabis vel lentibus K Et dixit dyas. aureus vnꝰ ex eo interficit. Dosis eius est a kirat. j. vsqꝫ ad. iij.

Ca. clxxx.

Faba. Ysidorus Faba dr̃ a vescendo q̃si faga. Fagenamqꝫ dr̃ grece comedere. Primũ aũt hõines hoc legumine vsi sunt. Palladius li. ij. Faba sibis sarculet̃ ꝓficiet mul tum fructum et maximũ redditura: vt ad mensurã modij complendi. Idem. li. vij. Mense Junio faba vellenda est luna minuente añ lucem sane ⁊ añq̃ luna ꝓcedat Excussa ⁊ refrigerata ponat̃. sicqꝫ gurguliones infestos non pacietur. Idem li. xij: In principio mensis nouẽbris faba spargenda est. que pinguissimũ vel stercoratũ desiderat locum. vel vallem q̃ succus veniens a sũmitate fecundet. Primo serit̃ deinde ꝓscindit̃. ⁊ tũc sulcat̃: Idem in li. xij: In mense decẽbri faba circa. vij. idus potest seri Nam post exactã brumã male seminatur. Auicenna Fabe proxime sunt equalitati sed plus declines sunt ad frigiditatem ⁊ siccitatem. in ipsis est humiditas superflua: proprieqꝫ in viridibus. q̃ fri. ⁊ hu. iudicantur. Nabatie quidem vehemẽtius stiptice sunt. et egipciace humidiores ac minoris nutrimẽti. Uirides sunt plurime sup̃fluitatis. ac tarde digestiõis. ac multe inflationis. Fabarum meliores sunt grosse ⁊ albe. que non a gurguliõibꝰ ꝑforantur. Deteriores autẽ eaꝝ sunt̃ ĩcentes. Gal. vij. sim. far. cap. de faba ƀm trãslationem grecã. ca: Tyamus: i. faba ƀm vtramqꝫ ꝑ mediam cõplexionem est in exiccando ⁊ infrigidando. ꝑticipat autẽ q̃ndã parũ ꝑ abstersiua v̈tute. caro eiꝰ sic ⁊ cortex stipticus.

Operationes.

A Dyas. ca. de faba ƀm translationem grecã. Faba nr̃a sumpta inflatões ꝑstat ⁊ indigestibilis est B Tussim medetur. ⁊ accepta dissinterijs ⁊ solutioni ventris singulare p̃sidiũ est. vomitibꝰ est vtilis. cui si aq̃ in cocta fuerit mutata inflationem stõacho nõ facit. C Uiridis cõmesta ventrẽ inflat. ⁊ cacostomaca est.

farine fabe cathaplasmatibus adhibita cum polenta tumoribus pcussure occurrit. Id sola facere nouit tumorem mamarum si mili mō curat. lac mamillis nimis pfluens imposita vt cathaplasma stringit. mixto melle 7 farina fenugreci parotidibus prodest. Liuores corporis detergit D Cum rosa 7 thure masculo 7 albumine oui mixto dolores oculorum compescit. Dentibus conquassata et fronti imposita tumores testium spargit. E Infantibus si imposita fuerit testes pendere non sinit. Corium eius coctum 7 cathaplasmati impositum maculas albas emendat. In balneis fricatone adhibita capillos tenuescere facit. F Fluxum sanguinis vulnerum stringit puluere ipso solo asperso. G Faba media est inter fri. 7 ca. distemperantiam aliquid participans piectorie virtutis 7 stiptice. quare exterius posita sine molestia desiccat. Podagricis igitur 7 artericis in aqua cocta admixta adipe ouis recenti aut anserina mitigat dolorem neruorum. aut contractonem et vlcerationes cum oximelle fabe farina cocta 7 supposita vt cathaplasma sanat. H Nam 7 ad testiculos 7 mamillas est optimum cataplasma amant enim loca hec mediocriter infrigidari si sint inflamata maxime quando de lactis coagulatione paciuntur inflamationem I Rabi moyses ca. de faba. corrumpit mentem. Ysaac in dietis particularibus. particula prima ca. de fabis K Fabe in natura sua fri. in siccitate diuerse sunt Comeduntur sicce et perfecte suis tempibus. Comeduntur enim virides necdum messionis sue copleto tempore virides fri. sunt 7 humide primo gradu L Nutrimentum eorum nimis generat humores crudos et grossos inflatiue ventositatem faciunt in superioribus ventris. propter quod stomacho valde nociue sunt M Sicce vero suisque tpibus pfecte fri. sunt. 7 sic. in primo gradu. non in laudabilem sanguinem creant ordeo magis nutrium taccidentaliter nō naturaliter duabus de causis. vna propter sue sbe grossiciem 7 tarditatem solutionis ex mebris. subtilitate vero sbe ordei. 7 dissolutione ex mebris cita vnde minus nutrit. N Secunda propter sui multitudinis ventositatem 7 grossiciem eius. vnde carnem inflat et dilatat. 7 operatur in ea id quod frumentum in farina. propter hoc in superioribus ventris ventositatem plurimam grossam generat 7 inflatiuam. ex quo fumus incipit ascendere cerebro noces. 7 somnia multa corrupta inducit. O Cum igitur naturaliter hoc habent fabe. non eis aliquo coctonis modo possunt auferri. vnde Gal. Fabe si nimium coquntur inflatonem 7 ventositatem suam sicut ordeo auferre nequimus. minuere tamen possumus. P Experimento autem probatur in eis qui fabis vtentes assidue indigestiones paciuntur. 7 si sanissimus sit fit idem. Omnia autem que diximus earum insunt medulle tantummodo.

Ca. clxxxi.

Faba egipciaca. Dyas. ca. de faba egipciaca. Fabam egipciacam multi polletico appellant. in egipto nascitur et in asia 7 in sicilia 7 in stagnis nascitur folia habens altitudinem 7 latitudinem habentia. florem ferens croceum. quod si multum floruerit per

duntur folia. flos ei⁹ est ī medio ipsi⁹ vbi est rotūditas quedam vbi silique ip̄e nascuntur. flores ipsi cinoria dicuntur ea ratione qua sterasulos dicuntur. quia hec ē illis cōsuetudo ex argilla faciunt steras ⁊ ibi includunt ip̄m semen. ⁊ sic ponūt vt nascatur. Radix est grossior q̄ canne. cocta ⁊ cruda mādu catur: que ⁊ collocassia appellatur. a quibusdam calcasia quod idem est. Et ideo ad eius inuestigationē quere in littera culcasia superius de c. Semen eius comeditur siccum ⁊ viride color niger est. ⁊ maior q̄ nostra faba. Galien⁹ libro secundo de alimentis. capit'lo de faba egypciaca non est lupinus vt putauerunt aliqui. Nam facit Ibidem aliud capittulum de Lupinis. Sed apud auicennam libro secundo: de faba egypciaca q̄ et faba syriaca dicitur. Unde Auicenna vocat eam fabam syriam. quoniam de ipsa multum nascitur in siria. sed vera faba syria est faba greca. Sed faba egipciaca apud Johānem Serapio: Est pondus ponderās sumennet quatuor secundum arabes. ⁊ sunt obl'i. iiij. ⁊ sunt ḡna. xlviij.

Operationes.

A Auicenna Si fiat ex ea gargarism⁹ cum lacte ⁊ sale contra egritudines spiritualium confert. Et est cibus in egypto: B Et solutione educit aquam cicrinā ⁊ proprie semen eius et succus ipsius. C Et prouocat vrinam: ⁊ generat sperma. et expellit coleram ⁊ aquositatem ei⁹ cum facilitate. Et potus ip̄ius fit ab vna tercia libre. vsq; ad. ij. tercias.

Ca. clxxxij.

Faba inuersa. Plinius Faba inuersa est herba cuius folia sunt sicut folia alkekengi. stipes eius longitudinis cubiti vnius aut duoꝝ aut plus. semen eius viride tendens ad nigredinē magnitudinis fabe cōmunis. hn̄s quasi effigiem in medio sicut faseolus: et romani vocant eam fabariam:

Operationes.

A Fabaria siue faba inuersa in vino decocta ad testium tumores ac genitaliū ꝓficit: B Fomento etiā ex aceto decocto tumores maturat ⁊ aperit. Item liuoribus quoq; combustis medetur: C Et in voci eam ꝓdesse marcus varro fatetur D Fabarium deniq; siliquarūq; cinis ad coxendices. ⁊ ad neruorum veteres dolores prodest cum vetustate suilli adipis p se quoq; decocte ad tercias cortices fabarum sistunt aluum.

Ca.clxxxiij.

Agasmon. Dyas. cap. fagasmon. Fagasmon quã multi aparine dixerunt; est planta quam vocãt sanction. & est xifion. & est gladiolus segetalis folia hz yridi similia. sz minora & angusta & acuta. & hastam habet asperam et cubitalem cum floribus purpureis. Radices sunt illi due paruule & rotunde. vnam habens super terram positã sicut bulbi minores. Altera est desubtus tenuis & super grossior. Nascitur locis cultis superior maior est & acrioris virtutis.

Operationes.

A Dyas. Cataplasmatibus adhibita pustulas & tumores corpis tollit. medicaminibus mixta & supposita menstruis imperat: B Cũ vino bibita venerẽ stimulat. Cataplasmati imposita cũ vĩo atz thure sagittas vel stirpes educit. C Soluit etiã inguinũ collectionez. Radix vero inferior accepta infantiũ enterocelicos medetur.

Ca.clxxxiiij.

Fagus. Ysidorus Fagus arbor glandifera. inde nõinata esse credit quia olim eius hõies vixerunt fructibus. Dicta est eñ fagus a fage grece qd est latine comedere. Pli. li. ij. Fagis pectines transuersi in pulpa fuerunt apud antiqs Inde & vasis yonos Marcus curius iura vitse ex preda nihil attigisse preter guttũ faginum. qno sacrificaret. lignũ in longitudinẽ ita fluctuat. vt q ps fuit a radice validius sidat. Fagus ac cerrus celeriter marcescunt. Facilis est fagus in materia quã q fragilis ac tenera. Eadeqz fictilibus laminis in tenui flexiblis. capsisqz ac scrinijs sola vtilis. fagus in plana dñditsicut & quercus. Fagoqz faciltme ex oĩbus que resinã ferũt. sz mĩme durãt pter q ex pino

Operationes.

A Pli. li. vt sup. Huius glans muribus gratissima est. B Idem in li. xxiiij. Fagi folia ĩ gingiuaz & labroz vicijs mãducantur. Glandis faginee cinis calcul

illinitur. Item cum melle alopicijs. C Palladius li. pmo. De fago vel fraxino diutissime tabulata durabūt. si stratis super paleis vel filice calcis hūor nusq̄ ad tabulati corpus accedit. D Idē li. xij. Fagus in sicco vtilis est. hūore corrū pitur. E Ex li. de natura reꝝ. Fagus est arbor glandifera: cuius fructus est dulcis. sed pectori nociuus. Oleum vo clarissimum lampadibus administrat. lignū eius satis admodum durū. sʒ ymbribus penetrabile. nisi fumo pene fuerit ꝯtinue delibutum. viride āt in aquis positū. plonga tempa fertur in lapidem durescere.

Ca. c lxxxv.

Fasceolꝰ. Sera. li. aggre. ca. luchia. siue lubia auc. dyas. luchia. i. fasceolus folia habet similia folijs plante q̄ dr̄ cussus. nisi quia sunt molliora. Et rami eius sunt subtiliores similes filis adherentes herb. q̄bus approximāt ⁊ elōgātur multū donec sit vmbraculū sub eis. et hʒ vagīas subtiles sil'es vaginis fenngreci nisi q: sunt lōgiores eis ⁊ pinguiores: ⁊ interius videnť q̄si varij diuersi coloris q: q̄dā trahūt ad albe. ⁊ q̄dā ad ru. ⁊ ꝯmedit hꝰ fructꝰ elixꝰ sicut ꝯmedunť sparagi Uirtus eoꝝ ca. ⁊ hu. in pmo gradu.

Operationes.

A Sera. Generāt multā vētositatem. ⁊ puocāt mēstrua. ⁊ inflant. ⁊ gn̄ant hūores flegmaticos g̃ssos. ⁊ sūt mali stō. ⁊ rubei sunt g̃ssiores. B Et qn̄ sumunť cū sinapi ⁊ ꝯmedunť. sinapis ꝓhibʒ maliciā eoꝝ. ⁊ albi q̄dē sunt multā hūiditatē hn̄tes. ⁊ sunt g̃ues digestōni. ⁊ ciminū iuuat ad digestiōem eoꝝ. ⁊ ꝯmedē eos calidos cū alinuri. ⁊ oleo ⁊ cimio. ⁊ nō cōmedať cortex eoꝝ exterior C Et bibitur pꝰ eos vinū paꝝ g̃ssuʒ. ⁊ purpurati. cū aceto sūt difficil' digestōis ꝓter siccitatē aceti. D Et de ꝓpetate eoꝝ ē ꝓuōre menstrua. ⁊ maxīe q sūt rubei ex eis E Et ipsi sunt bōi pectori ⁊ pulmōi. ⁊ faciūt somnia mala. F Auer. li. colligʒ. ca. de faseolis. Faseoli declināt ad ca. ⁊ hu. G Et impinguāt corpꝰ. ⁊ ꝓuocāt vrinā. Et sanguinē mēstruū. ⁊ laxāt vētrē. ꝓpe rubei.

Ca.clxxxvj.

Fraxinus. Ysidorus. Fraxinus vocari fertur eo q̄ magis in aspis locis montanisq̄ȝ frugis nascat. Serap. li. aggre. cap̄. dirdan. i. fraxinus ita nominatur grece in oriente. arabes nominant eam arborem cinicum. et in Persia nominant eam luzach: Et est arbor hn̄s i ramulis camerulas in quibus est humiditas que quando desiccatur generātur ex ea alia animalia similia cimicib⁹. Et idē aucto. Gal. Sapor eius est stipticus virtus eius est q̄ infrigidat et desiccat. Paulus cap̄. de fraxino. Fraxinus fri. est ꝛ sic. in. ij. gradu.

Operationes.

A Serapion. Uirtus eius est que conglutinat dum est recens. Et conglutinat vulnera r̄centia. Et radix eius ad hoc valet similiter qn̄ proijcitur aqua in qua decoquitur sup ossa cuius conglutinatio est necessaria. B Sed cortex eius dum recens est proprie si ligetur super locum vulnex consolidat eum C Decoctō corticis eius consumit flegma Et quādo cortex exsiccatur curat egritudinem cum qua elevatur cyna. D Gal. li. dynamidiarum cap̄. de passionibus Splenis Corticem fraxini coque in vino ꝛ da bibere. ꝛ infallabiliter splenem attenuat. Nāres ꝑbata est. q̄ si detur porcello bibē aliquibus diebus et interficiatur puissimū̄ inuenies splenem E Paulus. Cōtra fluxum ventris ꝛ lienteriam ꝛ dissinteriā̄ valet fomentum ex aqua pluuiali decoctionis corticum eius. F Contra vomitum ex debilitate virtutis contentiue cortices eius buliant ꝛ spongia intincta sup stomachum ponatur ꝛ ex cinere eius ꝛ argento viuo fit optimū̄ vnguentū̄ contra scabiem.

Ca.clxxxvij.

Flāmula. Platearius. Flāmula dr̄ quia virtutem habȝ incēsiuam. et est ca. ꝛ sic. in. iij. gradu. viridis ē multe efficatie exiccata vero nullius. Ysi. Flāmula ca. est ꝛ sicca in fine secūdi g̃d⁹.

Operationes.

A Platearius. Ad cauteriū̄ siue ignez faciendū̄ flāmula conterit̄ et sup locū̄ ponitur. ac ꝑ diem dimittitur sic postea cutis combusta reperit̄. B Ad apostemata rumpendum qn̄ versum est ad sanie. ꝛ caput est dux. Nec cum squama ferri conterit̄ ꝛ cum oleo supponitur. Oleū̄ siquidem ponit̄ ad relaxatōnem ne flammula multū̄ desiccet. C Cōtra quartanam etiam et arteticam interius opat̄ Oleum rosaceum ex ea confectum valet cōtra yliacā̄. in cibis vel alio mō̄ sumptū̄ D Idem quoqȝ valet exterius inunctū̄ Cōtra dolorem arteticum ꝛ yliacam strāguitiam ꝛ dissinteriam et contra viciū̄ lapidis ꝑ clistere iniectum ꝓfert.

C. clxxxviij.

FRagen. Syal. Fragaria herba
est multū nota. fructus eius hōies
solent comedere. Folia hn̄t simĺia
folijs brionie nisi q꞉ sunt molliores ⁊ lanu
ginosi. Rami eius subtiles sicut fillis. semē
hꝫ album similē milij. Fragaria frigide ⁊
humide est complexionis in ṗmo gradu.

Operationes.

A Pla. Herba ⁊ fruct⁹ fri. sunt ꝯplexō.
B Cōtra nimium fluxū menstruoꝝ suc
cus fragarie cū succo plātaginis mixtum
confert. Item Fragaria sumpta cū bora
gine et buglosse in cib̄ generat bonū san
guinē. C Oīa vulnera ꝯsolidat cū
succo fragarie linita. Re. succi fragarie ⁊
aq̄ plantagīs ⁊ aq̄ scabiose. ana. ℥. ij. mel
lis rosati succi moroꝝ celsi. ana. ℥. j. aceti
paꝝ misceanť fiat gargarism⁹ D Sū
ptū valet ꝯ apāta gutturis cū eo gargari
sando Succ⁹ etiā fragarie cū cimino sum
ptus valet ad fetorem oris. Item cū bora
gine sumptū valet ꝓ dolore capitis ⁊ cor
de. Item aqua decoctionis fragarie valꝫ
contra dolorem capitis. ⁊ sedat sudorem
⁊ calorē. E Fructus eius sedat sitim
Ad consolidandū fracturā cruris vł alte
rius menbri. Re. succ⁹ fragarie. succ⁹ plā
taginis. ana. ℥. iij. fol. fraxini. ℥. j. deco
quanť siĺ ad modū emplastri ⁊ suppositū
multū valet. F Succ⁹ fragarie cum
succo consolide minoris mixtus ꝯsolidat
vulnera

Ca. clxxxix.

FEniculus. Platearius. Feniculus
est in secundo gradu calidus et sic
cus. Uirtutem habet diureticā ex
subtili substātia et qualitatibus suis. Se
men eius ⁊ folia ⁊ cortices atꝫ radices cō
petunt vsui medicine. In ṗncipio veris
colligunť ac ꝑ mediū ānū seruanť. Sera
li. aggre. ca. haziems auc. Gal. haziems
i. feniculus. est ex eo domestic⁹ ⁊ agrestis.
Domestic⁹ oībus est notus. cui⁹ v̄tus est
ṗma q̄ calefacit in. iij. gradu. ⁊ desiccat in
ṗmo. scda subtiliat. tercia generat lac. Et
agrestis dr̄ maritinus vel montanus. Ra

dix eius ⁊ semen sunt fortioris desiccationis q̄ radix ⁊ semen domestici. q̄m in domestico est parum stipticitas. Galienus. vij. sim. far. cap̄ de maratro. Maratrum id est semen feniculi calefacit quidem fortiter vt ex tercio iam possit gradu existere siccat autem non similiter sed ſm primū: ⁊ propterea lactis generatiuum est: et nō generaret si siccaret fortiter. suffusis autē auxiliatur ſm eandem rationem. Est vo et alius feniculus siluestris quem vocant propter magnitudinē equinū feniculum. cuius radix et semen siccioris est virtutis alio qui apud nos est: Et mihi videtur ex inde q̄ ea que ſm ventrem sistat. ⁊c. Et idē vij. sim. fat. cap̄: ypomaratrum vocat feniculum istum siluestrem ypomaratrum vl̄ feniculum erraticum vel caballinum siue equinum. Dyas. ſm translationem nr̄am Feniculus calefacit manifeste et desiccat mediocriter.

Operationes.

A Auicenna. li. ij. cap̄. de feniculo. Feniculus ortulanus cal̄. est in. ij. aperit opilationes. acuit visum. ⁊ proprie gūma ei⁹ ⁊ confert in initio aque. ⁊ apud eius descēsum. B Et democritus quidē existimauit q̄ venenosi v̄mes pascunt feniculi recentis semē vt eorꝫ visus ꝯfortet̄. C Et vipe et serpentes fricant oculos suos cū egrediunt̄ de cauernis suis post hiemē sup ip̄m. vt illuminent̄ oculi. quod humidum est lac exuberare facit. ⁊ ꝓpe ortulanū ⁊ qn̄ bibitur cum aq̄ frigida: confert nausee. ⁊ inflationi stomachi D Et eius digestio est tarda ⁊ eius nutrimentum est malum. ꝓuocat vrinam et menstrua. Et siluester proprie frangit lapidem. in terreno quidem ⁊ fluuiali est iuuamentum ad renes et vesicam: Et ꝓpe confert siluester distillationi vrine. E Et qn̄ ꝯmedit̄ radix cum semine suo. stringit ⁊ confert febribus antiq̄s ⁊ datur in potu cum aqua frigida. F Et confert nausee ⁊ febribus. ⁊ inflāmatōi stōi. ex eis: cōfert ei⁹ decoctio cū vino morsui v̄miū venenosorꝫ ⁊ cum aqua. Et terit̄ eius radix ⁊ ponit̄ sup̄ morsum canis rabiosi et confert: G Gal. Feniculus generat lac in māmillis Suffusiones curat: ⁊ est diureticus. ⁊ mēstruorꝫ eductiuus. ⁊ feniculus siluestris sistit ea q̄ ſm ventrē etem̄ ad est stipticitas maxima ei. huiusmodi igitur non solum radix: sed multo magis semen: Et potest etiam lapides frangere. ⁊ ytericos sanare. menstrua ꝓuocare. et vrinas mouere. H Alius vero equinus feniculus est cuius semen rotundum est semi coriandri simile vero in virtute semini alterius eq̄ni feniculi: debilius tamen I Dyasco. Feniculus lac māmillis generat ꝯmestus vrinam ⁊ menstrua educit. ⁊ cataplasma tib⁹ adhibitus cū ptisana ꝯmest⁹ id facit K Elixatura eius bibita nefreticis ⁊ vesice dolori medet̄. Vrinā ꝓuocat: Morsibus venenatis cum vino occurrit.

Ca.cxc.

Febrifuga. Syas. Febrifuga siue centaurea minor est herba similis camomille virgam habens plongam angulosam florem purpureum. Folia minuta ⁊ oblōga sicut ruta semē sicut triticum. et sic oblōgum. radix est ei oblōga et inutilis. gustu amara. Nascit̄ locis aquosis. Nominatur etiam ab aliis elleboritis siue amaratrum. vel febrifugia.

Operationes.

A Syas. Centaurea minor siue febrifuga tunsa ⁊ imposita viridis vulnera purgat. pacolesim p̄stat. B Cicatrices vulneribus recentibus ⁊ veteribus inducit. Elixatura eius bibita colerā ⁊ hūores pingues deponit. C Sciaticis ano supposita sanguinē puocat ⁊ dolorē illius mitigat. Succus ei⁹ melle addito caliginem oculis detergit. abortum facit. Neruis dolentibus fomento p̄stat auxiliū

Ca.cxcj.

Fenugrecum. Auicenna. li. ij. cap̄. de fenugreco. Fenugrecum ca. est in fine p̄mi sic. in p̄mo et nō euacuatur ex humiditate extranea. eius v̄tus est digestiua et lenitiua. Et illud ꝓpterea ꝙ in ip̄o aggregatur de caliditate cū viscositate. ⁊ eius viscositas ꝓhibet dominiū nocumenti caliditatis ⁊ ei⁹ caliditas operatur cum facilitate. ⁊ eius hūor est malus licet non sit paucus. Substantiam habet glutinosam. v̄tutem habet maturādi ⁊ relaxandi. Dias. cap̄. buceron. Bucerō enī sonat bouis cornu. egoceron vo capri cornu. Nam semina fenugreci cornicul' similibus cornibus sunt. virtus eius est malactica. Gal. viij. sim. far. ca. tylis. Tylis. i. fenugrecum ca. est in. ij. sic. in p̄mo. Serap. li. aggre. cap̄. balba. Balba. i. fenugrecū Uirtus est ca. in. ij. gradu. sic. in primo.

Operationes.

A Auicēna. Eius oleū q̄d fit cū mirto confert capills ⁊ vestigiis vlcerum. ⁊ confert fissuris frigidis propter muscilaginositatem suam ꝓpe cum oleo rosaꝝ et ingreditur in medicinis panni. ⁊ facit colorem bonum. B Et alterat odorem oris. ⁊ r̄mouet odorem corporis ⁊ sudoris. Et resoluit apostemata flegmatica ⁊ dura C Et eius farina valet ad apostemata ca. apparentia et occulta. cū non sunt inflammata. sed sunt declinantia ad duriciem quandam. ⁊ lenit ad ublet et maturat ea. D Et confert cum oleo rosarum adustioni ignis. mundat furfures ablutione capitis facta ex eo. Et facit sodam ꝓprie cum comeditur cum muri. q̄uis sit cum almuri minus nociuum stomacho E Clarificat vocem. ⁊ pulmonem. ⁊ lenit pectus ⁊ guttur. ⁊ sedat tussim ⁊ disniam. proprie quando coquitur cum melle aut dactilis aut ficubus et melius est vt coniungatur etiā cum dactiliis carnosis.

ꝛ sumatur succus amboꝝum et misceatur cum melle plurimo et sup prunas tempe rate calefiat. et sumatur ante cibum tem poꝛe longo. cum nitro factum emplastrū ex eo confert spleni. F Et eius decoctio cum aceto confert debilitati stomachi: ꝛ proprie quod ex ipso recens est. Et eius electuarium facit nauseam; sed acetum ꝛ muri expellunt nocumentum comestionis eius. Fit eucatisma ex decoctione ipius ad apostemata matricis ꝛ doloꝛez eius ꝛ coartationē ipius G Et eius decoctio cum aceto conuenit vlceribus intestinarum ꝛ similiter r̄cens cum aceto quando comeditur. Et decoctio eius cū aqua calida est bona tenasimoni ꝛ solutioni. H Et eius oleum est bonum apostematibus ani et ad tenasmonem. et ad doloꝛem ventris pungitiuū proprie cum almuri ante cibum. Et non mouet ad expellendum fecem nisi propter suam acrimoniam. ꝛ proprie cum melle non plurio vt non moꝛdicet fortiter. I Et eius decoctio cū melle facit descendere humiditates grossas ab intestinis. ꝛ prouocat vrinam ꝛ menstrua. ꝛ supponit̄ cū adipe anatis. K Et confert duriciei matricis. ꝛ facit generationem matricis facilē cuius generatio est difficilis propter desiccationem. Et est bonum habentibus emoꝛroidas. ꝛ facit stercus boni odoꝛis: ꝛ facit fetere vrinam ꝛ sudoꝛem. Et nō est sicut lupini in difficultate sui exitus. L Galien⁹. Fenugrecum feruenter inflammationes exacerbit minus vero calidos ꝛ quecunqꝫ scliroſi sunt dyaforādo curat.

Ca. c xcij.

Fenum. Ysidoꝛus. li. xvij. Omnis enī herba mollis p̄cisa sicca fenum dici potest. ꝛ maxime que fetibus aliquando apta est nutriendis. Nam fenum cibus est proprie iumentoꝝ. Idem dicit fenū est dictū ex hoc ꝙ eo flāma nutritur. flos enī eius flāma est. De feno aūt dicit glosa sup ysaiam. xl. Fenū nascendo habꝫ viroꝛem ꝛ crescendo decoꝛē. deinde floꝛem. tandem caloꝛe solis siccatū r̄digitur in puluerem. sicut ꝛ homo p̄ etatū successionem decorem amittit ac cadit ī puluerem ꝛ in moꝛtem. Fenum itaqꝫ q̄m diu viret ꝛ frondet montes ꝛ prata vestit ꝛ oꝛnat. et tam floꝝ diuersitate ꝙ̄ etiam viroꝛum venustate ad sui aspectum intuentiū oculos allicit. reficit ꝛ delectat ꝑpter sue substantie aut viriditatem feruente sole eius humiditas de facili ꝯsumit̄. ꝛ herba q̄ p̄mo floꝛendo q̄i ridē videbat̄. tandē a sua gl̄a spoliā penit⁹ īuenit̄. Nā fenū q̄d hodie oꝛit̄ ꝛ virescit. cras moꝛit̄ ꝛ in clibanum mittit̄ q2 q̄si subito deficit ꝛ arescit.

Sicut de Impio p similitudinē dr in ps. Fiat sicut fenum tectoꝝ q̄d priusq3 ꝛc̄. vbi dicit glosa. q̄nto fenū altius stat ⁊ minus ꝓfunde inferius deprimit radicez tanto minus crescit ymo citius deficit ⁊ arescit.

Operationes.

A Fena crescentia in locis aliq̄ntulum mōtuosis mediocriter siccis magis sunt odorifera. etiā aliq̄bus magis sapida q̄ alia q̄ crescūt in p̄tis palustrib⁹ ⁊ aquosis B Ut dicit pli. q2 in illis bōor nutrimē talis magis est digest⁹. in illis v̄o minus. C Item Fenū ad diuersos vsus necessarios reseruatur. q̄ causa breuitatis relinq̄

Ca. cxciij.

Ferula. Ysi. Ferula dcā est a medulla. Nā illū varro tradit ferule esse medullā q̄ greci affodelō vocāt. Nō nulli āt a feriendo ferulā vocāt. Hec etiā pueri vapulare solēt. h⁹ succus galbanū. Pli. li. xiij. Ferula nascit̄ locis calidis atq3 trāsmaria geniculatis nodata scapis Dyas. ca. de ferula. Ferula q̄ multi enterionem vocāt. Ubi sciendū q̄ multe sūt species ferle. ⁊ istaꝝ diuersaꝝ spēꝝ sunt diuerse gūme. s. serapinū armoniacū. galbanū opopanacū. asa fetida. ⁊ p̄ter istas spēs ē vsual' ferula nullū hn̄s gūmi de q̄ sit curā dū c⁹ semē est careos siue canercos. vn̄ dr̄ ferula a medullis. nōnulli vocant eā sic a feriēdo. q2 hac pueri ⁊ puelle vapulare solent. vn̄ sunt aliq̄ spēs ferule q̄ nō simulantur in folijs. ⁊ tn̄ dicunt̄ ferule q̄m faciunt stipitem aptum ad feriendum.

Operationes.

A Dias. ca. de ferula. Usual' ferula viridis q̄ multi enterionē vocāt emoptoicis ⁊ ciliacis maximū effectū p̄stat morsibus venenatis potā cū vino occurrit B Tūsa ⁊ īposita fluxū sanguīs vulneꝝ stringit. Semē ei⁹ bibitū tortionib⁹ medicat̄. C Semē ei⁹ cū oleo tritū ⁊ punctū dolorē ꝛmouet vgē ei⁹ ꝛmeste sudorē capitis mouent. Cōposite in sale ꝛmedi pn̄t. D Gal. Emoptoicis ⁊ ciliacis ꝯpetit.

Ca.c.xciiij.

Ficus. Isidorus. Ficus a fecūdita te vocatur ferațior est eñ ceteris arboribus. Nam ter quaterq; per singulos ānos fructum generat. et altero maturescente: alter aboritur Hinc et carice a copia nominate sunt. Plinius. li. xv. De genere pomorꝫ ficus amplissima est quedamq; et piris magnitudine emula. Ficus Judea rubet. oliue magnitudine rotūdior tñ. sapore mespili. Allexādrinā hanc ibi vocant grossitudine cubitali: rū mosam. materie validā. lentā sine lacte: cortice viridi. folio tilie sed molli. Onesi critus tradit in hyrcania multum nostris esse dulciores fertilioresq;. Sunt ⁊ lidie q̄ sunt purpuree. Et mamillane. que simili tudinem māmarꝫ habent. Item Callistru cie sapore prestantiores. ficorum omniū frigidissime. Quedam in egypto cute ca rice detrahitur. Hec vt putamen virenti bus ficis. que maxime placet in eisdē sic cis. Aristoteles in li. de vebetabilibus. In quibusdā fructibus est humor. vt lac sicut in ficubus quibus est dulcis fructus atq; mellaris sicut et palmis. Idem in li. de animalibus. Lac ex coagulo et lacte fi cuum cogulatur: quoniam lac ficuum in lana aggregat̄. deinde lana illa cum mo dico lactis abluitur ac postmodum istud idem in residuo eijcitur. ⁊ cum admiscet̄ lacti coagulatur. Ficubus ac ceteris dul cibus apes cibantur. Palladius libro q̄r to Ficus que in montanis ⁊ frigidis locis nascuntur. quia minus lactis habent. ad siccitatem durare non possunt. Usus illi in viridi est melioris magnitudinis. et sa poris acuti. Que nascuntur in campis et locis calidi pinguiores sunt. ⁊ in siccitate durabiles sunt. Constantinus in panteg ni. Ficus in primo gradu sunt calide. vi rides in secundo humide. Sicce vero in ter siccitatem ⁊ humiditatem temperate Ysaac in dietis particularibus capitl'o. de ficubus. Fic⁹ ceteris fructibus lauda bilior ⁊ nutribilior. humiditatis tamen sue causa grossos creat humores. Natura eius ca. ⁊ sic. qualitatis autem caliditate ⁊ siccitate diuerse sunt. ⁊ secundum sui ip sius diuersitates Est eñ ficus domestica ⁊ siluatica. Domestica etiam in viridem diuiditur ⁊ siccā. Uiridis quoq; duplex est modus quoniam quedam est perfecte matura. ⁊ non perfecte matura. Non per fecte matura minus ca. ⁊ magis grossa p pter dñationem terrestris partis. Habet tamen humiditates latentes que acuita tem ei prestant ⁊ siccitatem in secūdo. vñ Ypocras. Ficus quanto longinquior est a maturitate tāto min⁹ ca. ⁊ magis g̃ssa.

Operationes.

A Serapi. libro aggregatoris. capl'o. cui auctoritate Gal. Cui id est ficus. Sūt enim ex eis siluestres domestice ⁊ monta ne. Et ex domesticis quedam sunt recen tes. quedam non: sed sunt sicce. Et recen tium virtus ē debilis propter hoc q̄d ad misceatur eis de humiditate. ⁊ sicce sunt meliores. ⁊ maxime carnose. Et ille in qui bus est acuitas ⁊ punctio abstergunt ma gis ⁊ resoluunt. ⁊ habent in se humidita tem subtilem. B Et alia est que insol uit aposteinata quando miscetur cum fa rina ordei. aut cum medulla panis frumē ti. Et aq̄ in qua coquūtur ficus decoctōe multa est similis melli in virtute sua. et re centes quidem ⁊ sicce laxant ventrem. C Et virtus siluestrium est attractiua ⁊ resolutiua. Et ita est in domesticis ante quam maturantur. qm̄ est in eis aliquid lactis ex arbore D Et arbores ficuū domesticarꝫ virtus est calida ⁊ subtilis. et lac eius ⁊ succus foliorꝫ ipius calefaciunt calefactione forti. ⁊ mordicant. ⁊ vlcerāt corpus. ⁊ aperiūt orificia venarꝫ que sunt in ano. ⁊ euellunt verrucas. ⁊ laxāt ventrē. E Sed in arbore ficuū siluestrium est de caliditate et subtilitate tñ q' si coq̄nt cū carne bouina dura faciūt illā decoq. et est fortior in omnibus p̄dictis q̄ domesti ca. F Sed montanarꝫ ficuū arboris sapor est acutus ⁊ pungens ⁊ abstergens

Et quando fit emplastrum cũ ramis eius super verrucas que dicunt᷑ capita clauoꝝ aperit eas. ⁊ ita est de lacte eius.s. quãdo fit vnguentum ex eo. G Et quando fit medicamẽtum ex eo ⁊ melle abstergit maculam oculi grossam ⁊ est conueniens obscuritati visus ⁊ descensui aque ad oculum que fit ab humoribus grossis multũ. H Et cineres quidem ficuum ⁊ glandium et lacticinioꝝ sunt meliores cinẽs ad abstergendum. Auicenna li.ij. de ficubꝰ melior est alba. deinde rubea: deinde nig̃ Et que vehemementer est matura est melior et proxima ad hoc vt non noceat. Et sicca quidem in suis opationibus est laudabilis. J Ueruntamen tamen sanguis ex ea generatus non est bonus. Et ꝓpter hoc facit pediculos. K Uerum si sumatur cum nuce eius chimus fit bonꝰ ⁊ cum amigdala. Et leuior omnibus est alba illa que est humida est ca. parumper ⁊ que est humida est plurime aqueitatis: ⁊ parum est medicinalis: que vero inmatura est abstersiua ad frigiditatem parũ declinans. nisi lac eius. ⁊ que sic ca. est in primo gradu ⁊ in fine ipsius ẽ subtilis et que sicca est. et proprie acris fortis est abstersionis maturatiua: resolutiua. Et carnosa est plurime maturationis: et in ipsa sunt glutinatio ⁊ incisio ⁊ subtiliatio. L Et siluestris est acutior ⁊ fortior ĩ hoc Et fructus quidem eius nutribilior est reliquis fructibus. ⁊ que vehementis ẽ maturationis propinqua est ad hoc vt non noceat. M Et in ipa est inflatõ. ⁊ expellit supfluitates ad cutim. et facit sudare. ⁊ fm q̃ estimo sicca similiter expellit ad exteriora ⁊ facit sudare. Et illa quidẽ que est humida velocis est nutrimenti ⁊ penetrationis in stomacho. ⁊ in corpe. N Nutrimentum vero ficus licet nõ existat in robore nutrimenti carnis ⁊ granoꝝ tñ vehementis est roboris q̃ nutrimentum omnium fructuum.

Ca. cxcv.

Ficus lupi vel comarus. Pysa. ca. Comarus. i. ficꝰ lupi. Et est arbor similis cidonie sꝫ fo. minuta habꝫ: et fructus coccimelle sil'es. est enĩ sine ossibus q̃ multi memeqlon dicũt cui si maturitas fuerit rufum facit colorẽ. sꝫ cũ edit᷑ remanet ĩ ore sba q̃dam sil'is ei q̃ remãet ex ficubꝰ. vocat᷑ arabice catilabinch. i. interfector p̃ris sui. ⁊ ficꝰ lupi. ⁊ ẽ arbustum q̃d vocat᷑ nr̃o ydeomate arnoni. fructus eiꝰ est in supficie asp et hꝫ saporẽ mixtũ ex dulcedĩe et acetositate aliq̃. Sera. li. ag. ca p̃. haruanchieth. i. ficus lupi. Arboris hꝰ fo. sunt sil'ia folijs citonioꝝ sꝫ sũt mĩora ⁊ fructꝰ eiꝰ ẽ sil'is prunis ĩ q̃ntitate. nõ hñs nucleũ. ⁊ q̃ñ maturat᷑ decliat color eiꝰ ad rubedinẽ. ⁊ q̃ñ ꝯmedit᷑ r̃manet in ore substantia similis ei q̃ remanet ex ficubus

Operationes.

A Gal. vij. sim. far. ca. de comaro. i. ficꝰ lupi. Arbor ⁊ fructꝰ eiꝰ sunt stiptici. B Dias. ẽ malꝰ sto. opilat cito ⁊ induc᷑ stuporẽ

errore manifesto Non em̃ in egipto nasci tur sed in syria. yomaqꝫ circa guidũ: atqꝫ in Rhodo supꝫ comantibus folijs flore cã dido. cum vehementia odoris

Operationes.

A Dyas. Lacrimus eius siue siccus in stillatus necatõnibus vel ꝑcussuris serpẽ tum aptissimus ꝓbatur. B Preteꝛ impetigines lepras maclas ꝛ podagras admixtus cathaplasmatibus curat. folia eius rcentia super morsum canis rabiosi posita conferũt C Valent etiam sca biei: ꝛ imponunt sup ulcera ĝssa humidi tatum. ꝛ sup verrucam ꝛ morfeã: D Cum eisdem fricat asperitas palpebraꝝ ꝛ scabies eaꝝ. E Succus folioꝝ eius exulcerat. vehementis est calefactionis ꝛ abstersionis F Aperit orificia vena rum ani In potu dat succus eius ad coa gulationem lactis in ventre. G Da tur oleo mixto ei. qui habet solutionem ꝛ dissinteriam.

Ca. cxcvj.

Ficus egypciaca: Solinus. Ficus ꝑcipua est egiptia folijs moro cõ paranda. poma non ramis tantũ sed ꝛ caudice gestans vsqꝫ adeo sue fecun ditatis angusta est vt vno anno sepcies fructificet: Unde cum vnũ pomum decer pseris. alteꝝ sine mora ꝓtuberat. Pliñ. li. xiij. In egipto multa sunt genera arboꝝ. que non alibi. añ oĩa ficus egipcia ob id nomiata: arbor moro simil folio mag nitudine aspectu. Pomũ fert non ramis sed caudice. Idqꝫ ipm ficus est ꝑdulcis sine granis interioribus. per q̃ fecundo prouentu scalpendo tm̃ ferreis vnguibus aliter non maturescit. sed cum factum est quarto die demetit. alio subnascente sep teno ita numeroso partu. ꝑ singulas esta tes multo lacte abundante: Subnascitur etiam si nõ scalpatur fetus. quater estate prioremqꝫ expellit inmaturum: Idem li. x vt sup Ob id qdam epiptiã ficum dixere

Ca.cxcvij.

Filipendula siue viscago idē. Ubi sciendum q̄ hoc nomē viscago aliquando ponitur p̄ quadā herba que est viscago arboris de qua fit viscus sicut apparet in capl'o viscus inferius de v. Aliquādo ponitur pro filipendula. et est herba que in vltra marinis partibus reperitur. 7 in Apulia. 7 in montuosis locis 7 calidis. Radix eius competit medicine Et in fine autumni colligitur. 7 p. x. ānos seruatur. Et est herba habens folia petrosilino similia. sed eleuata 7 non in terram expansa. in cuius radice sunt quasi nodi adherentes. virtutem habet diureticam ex subtili substantia 7 ex qualitatibus suis ca. est 7 sic. in. iij. gradu.

Operationes.

A Contra lapidem stranguiriam 7 dissuriam 7 iliacam passionem p̄cipue valet electuarium factum ex duabus p̄tibus pulueris filipendule 7 tribus saxifrage B Contra yliacam passionem fiat cristere ex puluere ei⁹ aqua salsa 7 oleo 7 melle. C Detur etiam benedicta acuata ex puluere eius cum vino pulueris eius D Cōtra dolorem stomachi ex frigida causa vel ventositate detur puluis ei⁹ cū puluere feniculi. E Contra strāguiriam et dissuriam et yliacam passionem ex nutritiuorum vitio. ponat̄ puluis eius in multa quātitate in sacculo. 7 fiat decoctio eius in vino 7 oleo 7 sup̄ locum dolētem ponatur F Contra frigidum asma detur puluis eius cum puluere gentiane in cibis 7 potibus G Cōtra epilentiam valet puluis eius in cibis.

Ca.cxcviij.

Filius ante patrem. vel gariofilon Plinius. cap̄. gariofilon. Herba ē faciens florem sicut butalmos. cuius stipites faciunt ramulos plurimos. s3 ramus post natus excedit lōgitudine ante natum. 7 ob hoc filius ante patrē vocatur. 7 vocat̄ similiter oculus christi. Auicenna in secundo libro dicit q̄ est planta que nascitur in vere. 7 flos eius est similis croco ortulano.

Operationes.

A Auicenna. Decoctō eius cum effunditur 7 aspergitur super morsum vipere. sedat dolorē eius. B Plinius. Succus eius vel puluis curat fistulam.

Ca.cxcix.

Fistula pastoris. Dyas. cap. almea id est fistula pastoris. Habet folia similia arnoglosse sed angusta et supterram spāsa hastā tenuem solā vni⁹ cubiti. ⁊ sup ipm capitellū florem viridē pferens. radices tenues hȝ sicut ellebor⁹ odoratas ⁊ viscidas ⁊ pingues nascitur in locis aquosis.

Operationes.

A Dyas. Radicis ei⁹ cū vino bibita. ʒ. j. et mell. s. ʒ. ij. bibentib⁹ leporē marinū ⁊ miconium ⁊ opium medicat. torsiōib⁹ subuenit dissinterie maxie. pdest sola cū dauco bibita eq̊ pōdere singl'are psidiū est. B Dolorē lateris ɔpescit. Sterī cas causas soluit ipa herba bibita vētrez abstinet. menstruis im pat. pustulas cata plasmatibus adhibita purgat. C Gal. vj. sim. far. ca. damassionū seu altis made. i. fistula pastoris hac herba narrat dyas. q ei⁹ radix si bibit sanare dissinteri as. D Uētremq; stringere et tūores sedare potest. Nos tn̄ hoc nō expti sum⁹. Palam autem q habet qndā abstersiuaȝ vtutem. E Aui. li. ij. ca. de fistula pa storis. Uirtus est abstersiua resoluit apo stemata fluxa ⁊ grauia in visceribus. F Cōfert lapidi renū. ⁊ frāgit ipm de coctio eius. ⁊ radix ipius ɔfert vlceribus intestinorum.

Ca. cc.

Filix siue filex. Ysido. Filix ē herba a singularitate folij appellata est. ex vna deniq; virgula cubitali alti tudine. scissa gignuntur folia. Serapion libro aggre. cap. sarex siue sarax. i. filex au ctoritate dias. Est herba que nascit̄ in mō tibus ⁊ locis petrosis. ⁊ non habet stipitē neq; florem neq; fructum. ⁊ habet folia q̄ expanduntur sicut ale. et odorem non bo num. Radix eius est nigra deforis longa a q̄ multe oriunt̄ radicl'e Et in sapore ei⁹ ē stipticitas. ⁊ maius iuuamētum quod est

in ea est in radice eius Sapor eius e amarus. parum habens stipticitatis. et iste est filex masculus. Virtus eius est q exsiccat siccatione forti sine mordicatioe. et lauat et confortat virtutem

Operationes.

A Dyas. Filex interficit vermes cucurbitinos. Et potatur de eo aurei quatuor cum mellicrato. Et interficit fetum. et expellit mortuum. B Et est alia spes saraex que habet folia similia supradicte nisi quia habz plures ramos: et folia eius sunt altiora et remotiora a stipite. et habet radices longas. et color earum est rubeus cum pauca nigredine. Et quedam ex eis habent colorem rubeu sicut color sanguinis. et ista est filex femina C Et radix eius quado miscet cum melle et fit loboc expellit lumbricos longos D Et qn datur mulieribus phibet impgnationez et pregnanti facit aborsum. et quando de siccatur et teritur et cribratur et ponitur de puluere eius in fistulis humidis. quarum sanatio est difficilis curat eas E Et folia eius tenera rcentia elixata et comesta laxant ventrem F Gal. viij. sim. far. cap: de filice quod incipit pteris: Pteris id est filex in radice quidem habet vtute. G Interficit enim lumbricos amplos si quatuor dragmarum pondus de ea in mellicrato quis assumat fm eundem aut modum embriones viuos corrupit mortuos vero extrahit et nullu mirum: est em amara stipticitate participas fortiter siccatiua non tamen est mordax: H Similem vero huic et thilipteris filex femia noiata hz vtute cu dicit in eodem ca. Filices stiptice existentes qualitate no inmerito I Dyarias et dissinterias iuuat bibite.

Ca. ccj.

Folium. Sera. li. aggre. ca. Sedis auct. dyas. Sedis. i. foliu et est herba q nascit in India in locis humidis et paludosis cares radice. colligunt h folia in aqua supnatantia. Est at optimu qd est leue et albidu vel nigsum nardi referens odore sine vlla salsedine ac diu multumq reseruas. hac herba cu Indi colligunt inserunt filo lineo et siccat estate. Alii qui etia illos ramos colligut et sic seruat. Et qn terra cu oibus herbis estate vi caloris arescit nisi foco herbe aride fuerint pusta. alio ano nulla generat herba. Est at foliu integri odoris cu suauitate stipticu et diu cu diuturno odore. virtutem habz spicenardi quia similiter est diureticum.

Operationes.

A Dyas. Tuoribus oculo elixu in vino fometo adhibet B Puluere eius in aq fricatu oculis supuge. foliu masticatu diutius odore retinet. qd in vestimentis

positum cum fuerit tineolas non pmittit ⁊ vestibus odorem gratū reddit. C Multi putauerūt foliū eē nardi indici foliū ꝫ fallunt. D Et idē auc. gal. virt⁹ est ei similis vtuti spice. Uer est fortioris opatōis. Pau. ca. de fo. ca. ē in. ij. sic. i. iij.

Ca. ccij.

Fumus terre. Pli. ca. de fumo terre Fumus terre quia nascit ⁊ remittitur a terra in magna quātitate vt fumus: quia nascit a quadam grossa fumositate a terra resoluta et circa supficiē terre adherente. ⁊ sic ex actōe caliditatis generatur. Debet eñ viridis poni in medicinis. Et est ex eo alius cuius flos est subalbidus cineritius. Et alius cuius flos ē palleus violacens. ⁊ ista est melior. Serapion li. aggre. ca. sterig. auc. dias. Sterig i. fumus terre herba est similis pastinace agrestis nisi quia magis est minuta ea et amarior ⁊ habet radicem cuius color vergit ad albedinem. Et auct. Gal. Sapor eius est amar⁹ ⁊ stiptic⁹. vtus ei⁹ est ca. et sic. in. ij. gradu. Dyas. ca. de capnos fin translatō em grecā. q latie fumaria dr. nascitur in sagete ordeacia similis coriādro vel corio herbe. sed mollis alba ⁊ cinerosa ⁊ multum florē hñs ⁊ purpureum.

Operationes.

A Dias. Caligines oculoꝝ detergit lacrimas pvocat. vñ ⁊ nomen accepit herba ipa comesta vel bibita. plurimā colerā per vrinam pvocat. Pla. Fumus terre quāto viridior tanto melior est exsiccata nullius efficacie est. B Et pncipaliter purgat melancoliam. secundario flegma salsum et coleram. C Contra scabiē datur succ⁹ eius addito zuccaro cū aq̄ calida ter in septimana ⁊ optie purgat hūorem inducentem scabiem. D Ualet idem succus cōtra ydropisim si fiat ex eo syrupus. E Cōtra opilationē splēis ⁊ epatis datur succus eius addito zuccaro cum aqua calida. Quia fumus terre vētositatem facit dandus est cū aliq̄ repmēte ventositatem. vt cū semine feniculi vel mastice. F Auicēna. Fumus terre dr esse frigidus in pmo. siccus in. ij. melior ē recens. acutus amarus sanguinē purificat. In ipo est frigus ꝓpter id q̄d est ibi de sapore stipticitatis ⁊ calor ꝓpter illō q ē in ipo de sapore amaritudīs ꝫ q̄si frig⁹ ē fortius. G Bibitur ad pruritum et ad scabiem. Stringitq; gingiuam. Stomachum confortat. Opilationes epatis aperit. ⁊ naturam lenit. vrinam pvocat. H Constantinus. Fumus terre calidus est in pmo. siccus in secundo. Unū ꝯfortat stomachum. excitat appetitum succ⁹ eius potui datus. I Corpus a scabie ac pruritu pustulisq; mundificat. Coleram rubeam adustam purgat. Sanguinemq; calefacit. maxime si cum mirabolanis mixtus sit. K Dyas. quoq; dixit q fum⁹ terre sua proprietate mundat corpus ab omni humoꝝ putredine.

Ca.cciij.

Fungus. Ysidorus. Fungi dicunt eo q aridi ignem acceptu͂ ꝯcipiãt Fos em͂ ignis est. vñ et esca fulgo dr̃ eo q sit fomes ignis ⁊ nutrimentu͂. Alij dicunt fungos vocatos eo q sunt ex eoru͂ genere quidam interemptori. vñ ⁊ defun cti. Galienus. Cõplexio eoꝝ frigida ⁊ hu mida multu͂. ꝑpter hoc sunt prope medi cinas mortiferas. ⁊ prope quoꝝ substãtie admiscetur aliqua putrefactio.

Operationes.

A Et dixit Gal. in li. de dieta Boni ex eis sunt non nociui ⁊ sunt frigidi. ⁊ si quis vtitur eis nimis generant hũores malos Ex eis sunt species male mortifere. ⁊ iam vidi hõiem qui passus est ab eis anxieta tem anhelitus. ⁊ coartationem ⁊ sincopi ⁊ sudorez frigidu͂. ⁊ euasit postq̃ potauit vinu͂ in q̃ decoctu͂ fuerat pulegiu͂. ⁊ proie ctum ẽ sup ip̃m baurach ⁊ sic euomuit fu͂ gos illos ex quibus generati fuerunt hũo res grossi in stomacho. B Unde q̃ fungos comedit. sibi accidit ex eis colicã et suffocatio ⁊ via tardandi nocumentu͂ ipsorum est. dare in potu vinu͂ purum. aut aquam ciceris cum aceto ⁊ sale ⁊ decocti onem saturegie ⁊ origani ⁊ stercus gallĩe cum aceto mixtum ⁊ melle ⁊ facto inde lo hoc: C Et fungi quidem nutriu͂t nu trimento suꝑfluo. nisi quia sunt difficilis digestionis. ⁊ egrediunt̃ cu͂ stercore inte gri sine mutatione. Et nimietas fungoru͂ generat stranguiriam. D Et idem aucto. Aben mesuay Melius est q fungi primo coquantur cum piris siccis aut re centibus ⁊ bibatur postea vinum purum Et proprietas eorum est q generãt suffo cationes: E Gal. vij. sim. far. caplõ mikite. Mikite. i. fungi frigidi ⁊ humidi sufficienter sunt. Unde ⁊ proprie delictẽ riosam virtutem attingunt. et maxime q̃ cunq natura ꝑmixtam habent putredi nali alicui qualitati F Et idem li. ij. de cibis cap̃. de fungis. Fungi bene bul liti vel decocti in aqua veniunt ꝑpe edu lia apoya; non tamen sic tantummõ vtu͂ tur eis homines. G Preparant au͂t ⁊ comedunt multiformiter. flegmaticum autem est quod ex ipsis nutrimentu͂ est. et palam q frigidum ⁊ humidum ⁊ accidit ex ipsis malus chimus. maxime quidem g̃ innocui alijs fungis sunt boleti. H Et ego vidi quosdam boletorum qui in nocuissimi videntur. cum plures non be ne decoctos cõmedunt. Unde quendam ex eis vidi afflictum in ore ventris. ⁊ gra uatum ⁊ angustantem. ⁊ vix respirantem ⁊ spiritu deficientem. ⁊ frigidum sudantẽ ⁊ vix saluatum per oblationem sedantiu͂ grossos humores quale est oximel per se. ⁊ cum ysopo ⁊ origano mediocriter deco ctis in ipso. J Etenim ille sumpsit ⁊ vomuit huiusmodi spumam post q̃m vo muit comestos fungos. iam aliqualiter in flegmaticum chimum suffocantem et fri gidum ⁊ grossum permutatos. K Almansor tractatu tercõ. cap̃. de fungis Fungi tuberibus valde sunt deteriores. quoꝝ quidam homines strangulant atq

occidunt: qui autem ex illis boni existunt in corpore viscosum generant flegma. L Est ꝛ aliud genus fungoꝝ quod cõiter nominat̃ tubera. ꝑ quibus lege capitulum Tubera infra de T.

Ca. cciiij.

Gariofilum. Plinius. li. xij. Gariofilum tradũt in India gigni: piperis granis simile grandius fragiliusqꝫ: Aduehitur autem odoris gr̃a. Fert et in spinis piperis similitudinẽ: precipua amaritudine. folijs paruis. densisqꝫ cipri modo. ramis trium cubitorum. cortice pallido. Radice lata lignosaqꝫ buxei coloris. hac in aqua cũ semine excepta in ereo vase medicamentũ fit. quod lition appellatur. Platearius. Gariofili quidem ex origine ꝑfecti ꝛ acuti saporis sunt. ꝛ hij sunt ca. ꝛ sic. in. iij gradu Quidam remissiores habent qualitates. ꝛ hij in secũdo gradu iudicant̃. Sunt aũt fructus cuiusdam arboris in India. qui maturi collecti per annos quinqꝫ seruant̃ Per. x. vo sine corruptione. et hoc in loco sic. tempate quia in multũ humido putrescunt: In multum sicco arescunt et corrugantur. Eligendi autem sunt qui in supficie habent aliquantulum planiciem. et q̃ ex impressione vnguis aliquid humiditatis emittunt.

Operationes.

A Platearius. Gariofili habent virtutem confortandi ex aromaticitate. dissoluendi ꝛ consumendi ex qualitatibus: ad dolorem stomachi ex frigiditate vel ventositate. B Conferũt ad cerebrũ cõfortandum: Contra fluxum vẽtris ex acumine medicine. Cõtra cardiacaꝫ ꝛ sincopim. C Dyas. Gariofilum calidum est ꝛ siccum in. ij. gradu. ponit̃ in collirijs quia visum acuit. Potatũ vero nauseam ꝓhibet. Ptisicos iuuat. Hui⁹ arboris gũma vires habet vt therebentina. D Auicenna. Gariofilus ca. est ꝛ sic. in. iij. gradu: Corpis odorem bonũ efficit: Visum acuit. et confert panno. confortat stomachum ꝛ epar. ꝛ confert vomitui et nausee E Constantinus. Gariofili cali. sunt ꝛ sic. in. ij. gradu. Stomachũ et epar et interiora confortant. cum sua aromaticitate. ventrem constipant. cibũ digerũt. F Sera. auct. hachin. Ingredit̃ in medicinis que acuunt visum: remouet nãqꝫ obscuritatem visus. ꝛ confert sebel. ꝛ gluten gariofili est simile glutini albotin. G Idem auct: Rasis. Gariofili ꝯferũt stomacho ꝛ epati. confortant cor. et stringunt ventrem: ꝛ digerunt cibum H Et auct. Ysaac. Quando bibit̃ ex gariofilis. ʒ. v. cum lacte in Jeiunio corroborat potentiam coitus

Ca.cc v.

Gariofilata. Dyas. Est herba simi lis agrimonie: cuius radix odorez habz gariofilorum dicta a quibusdam sana munda ꝛ enantis ꝛ pes leporis ꝛ oculus leporis ca. est ꝛ sic. in. ij. gradu.

Operationes.

A Herba ipa trita et succus eius fistulis iniectus sanat ipas Similiter operatur ore captus. B Ad menstrua prouocanda fiat fomentum ex aqua decoctois eius C Contra colicam ꝛ ad digestionem confortandum detur vinū decoctionis eius. D Galienus. vj. sim. far. cap. Lapagum: i. oculus leporis siue gariofilata: siccatiue virtutis est Ut qui fm ventrem reumata hz sufficienter sistat

Ca.cc vj.

Galla. Sera. li. aggre. auct. Dyas. cap. galla. Est ex ea q̄ accipit̄ ex arbore sua r̄cens inmatura parua rotunda: nodosa non pforata ꝛ grauis. Et est alia q̄ est leuis perforata sed pma medicinis est cōuenitior. Idē. auct. Galie. Uirides ex gallis sunt acerbe plurimū qꝛ est in eis substantia terrea. Et sapor earū est stipticus multū. Uirt⁹ eaꝝ est fri. in. ij. gradu ꝛ sicca in. iij. Pli. Galle fructus in Syria ꝛ egypto copiosius existit.

Operationes.

A Dyas. Oēs spēs gallaꝝ sunt stiptice fortiter. q̄ qñ terunt̄ ꝛ puluerizant̄ sup carnem supfluā delent eā. ꝛ pferūt ad vlcera corrosiua. B Et pbibent hūiditatē q̄ currit ad gingiuas. ꝛ pferunt alcole. C Et qñ accipit̄ id q̄d est intra gallam ꝛ ponit̄ in corrosurā dentis sedat dolorez eius. D Et qñ ꝯburunt̄ sup prunas ꝛ extinguunt̄ i aceto ꝛ sale stringunt fluxū

sanguinis E Et decoctio gallarum quando fit sessio in ea cōfert exitui matricis. ⁊ cursui humiditatū antiquo ⁊ exitui ani. Et qn̄ infundātur in aceto aut aq̄ nigrificant capillos. F Et qn̄ pulueri santur ⁊ dant̄ in potu aqua vel vino cōferunt humiditatibus vlcerum intestinorum. ⁊ fluxui antiquo. ⁊ sunt ꝯuenientes ī cibil eorum. Et similiter qn̄ coquit̄ cibus eorū in aqua in qua bullierint G Et vniuersaliter quidem administrande sunt ad stipticandum. retinendū ⁊ desiccandū. ⁊ infrigidant satis. H Et dicit Serap. aucto. Galieni. q virtus earum secunda est repercutit ⁊ ꝓhibet ⁊ aggregat. et tercia virtus fortificat menbra fluxa debilia. et ꝓhibet om̄es egritudines que fiunt ex humorum dissolutione. ⁊ eorum fluxus ꝓhibet I Constātinus in li. graduum. Galla fri. est in. ij. sic. in. iij. Huius quedā est nōdum matura que bullata est nec ꝑforata. Altera vero matura tumori ac rubori pertinens Ideoq3 minus frigiditatis et stipticitatis habens K Hec vsta sanguinolenta valz egestioni ⁊ de quocūq3 loco manauerit. sanguinis fluxui. Scissuras quoq3 calcaneorum sanat. et labiorum fissuras curat. Deniq3 valet galla locis q̄bus repugnatio ⁊ ꝯstipatio ac desiccatō sunt oportuna. Platearius. Galla fri. est ⁊ sic. in quarto gradu. In asia repitur parua ⁊ non ꝑforata Inter has grossiores pl9 valent. habentq3 v̄tutem constringendi. valet contra fluxum ventris ⁊ dissinteriam. Contra fluxum sanguinis e naribus. puluis eius vulneribus suppositus ea consolidat.

Ca. ccvij.

Galbanū. Sera. li. aggre. ca. Hene galbegi. i. galbanū auct. dyas. Galbanum est gummi plante cuiusdā similis ferule in figura sua. Et meli9 ex eo est illud q̄d est mundū simile olibano aut armoniaco adherens manui. non habēs aliquid ligni nec seminis eius. planta et lignū habent grauem odorem. ⁊ non sunt nimis sicca. adulterat̄ cum resina pini q̄ admiscetur cum fabis fractis ⁊ armoniaco. Gal. viij. sim. far. ca. galbanū ſm trāslationem grecam. Galbanū opos est ferularis plante mollitiue ⁊ dyaforetice existens virtutis. Et erit vtiq3 in calefaciendo ex. iij. gradu incipiente vel in. ij. completo exsiccando vero ex secundo incipiēte. Actor Galbanū est succus ferule sicut dicit Ysido. de qua sc3 ferula. ccxiij. capi. dictum est. Pli. li. xij. Dat siria in amano monte galbanum. resine modo. q̄d maxime laudant cartilaginosum ⁊ purum ad similitudinem armoniaci. minimeq3 lig

nosum. Adulterat autem faba aut sagapeon. Dyas. cap. de galbano. Galbanū lacrimū est cuiusdam herbe similis ferule que in nicomedia nascit. 7 syria. cuius est optimum qd est mundissimū et simile armoniaco. 7 thuri in colore habens grana vt faba. Adulteratur autem rsina 7 faba diuisa 7 gutta armoniaci. Platearius Galbanum est ca. in. iij. gradu. hu. in pmo. Liquor est qui in estate a frutice erumpit. et circa fruticem condensatur. Quidā etiaz corticem findūt vt magis effluat Sophisticatur aūt ex inmixtione minutoꝝ lignorum. Alij vero miscent pulueren colofonie. 7 fabas fractas. Eligendum autē est quod album est 7 purius. Habetq virtutem attrahendi. dissoluendi. consumēdi. 7 leniendi. maturandi. relaxandi.

Operationes.

A Sera. aucto. dyas. Uirtus est ei cal. ignea et dyaforetica. B Contra asma frigidum dent. ʒ. iij. cum ouo sorbili. vel aqua ordei. Contra litargiam ponat sub carbonibus. 7 recipiat paciens fumū contra suffocationem matricis idem fiat pembotum ponatur inferius C Cōtra splenis duriciem ponitur in aceto per tres dies 7 noctes. et postmodū fiat decoctio. deinde colet 7 colatura in mūdo vase ponat additis cera 7 oleo 7 picula. et fiat emplastrum supante galbano. vl cerotum superante cera. vel vngentum supante oleo. sed melius si fiat emplastrū ita q accedat ad cerotū ad menstrua puocandā. 7 fetum mortuū. et secundinam educēdam. fiat nascale cum eo extincto in oleo. D Ad apostemata maturādum 7 rumpendum supponatur ad lumbricos occidendos dentur pillule ex galbano intincte in melle. E Dyas. Appositum naribus fumigio 7 suppositum mēstruis imperat. Aborsuz facit. Aceto 7 nitro mixtū lentigines tollit Ut granum fabe glutitū tussim medetur F Disnoicis 7 asmaticis opitulatur. Ex alto cadencium conquassationibus subuenit. Cum vio 7 mirra bibitum venenis occurrit Infantes in vtero mortuos acceptū excludit Impositum dolorem lateris mitigat. Tortiones spargat Epilenticis vtiliter adhibet. G Platearius. Contra asma frigidum datur cum aqua ordei. Cōtra litargiam super carbones ponit. 7 paciens fumum recipit Ad apostema rumpendum. 7 maturandum superponitur. Ad lumbricos occidendos dentur pillule ex eo melle inuncte valet et in emplastro cōtra splenis duriciem. H Constantinus in libro graduū. Galbanum est ca. in. iij. gradu. siccum in. ij. Cathaplasmatum cū raphano 7 aceto sordiciem pustulaꝝ mūdificat Tussimq et anhelitum tollit. Epithima suppositum reptiliū morsibus repugnat I Sup dentes dolentes ac corrosuraz habentes positum eos curat. Si vero cū forti vino pregnanti detur. mortuū celeriter expellit. 7 laboriosis etiā spasmaticis subuenit.

Ca. cc viij.

Galanga. Auicenna: Galanga est frusta inuoluta. rubea nigra. in. ij. gradu. calidū est ac siccū. et est subtile resolutiuū. Byas. dicit q est radix q̄ reperitur circa arboris pedem in persia q̄d patet ex eo q habet interius radicem quandam. et etiam terra adheret ei: potest autē seruari p. v. annos. Est autē eligenda subrusa et in sua manerie ponderosa. et etiam acutum habens saporem que alba est et leuis multū: et fere nullum hz saporem. Et q̄ est pforata: et facile in puluerē soluit abijcienda est. Uirtutem habet pfortandi ex aromaticitate et dissoluendi et cōsumēdi ex qualitatibus. Solet autem sophisticari ex admixtione iunci habens radicē tortuosam et etiam ex admixtōe bistorte. Dinoscitur autem quia iunci radix insipidū uel salsum habet saporem: bistorta ponticum: Galanga vero aromaticū et acutū. Alij sophisticāt hoc mō. Puluerisant optimum galanga. et piper cōficiunt cū aceto. et imponunt radicē iunci p noctē et efficitur acuti saporis: sed dinoscit̄ quia interius insipidi saporis est. Galāga vō acuti. Gera. li. aggre. cap. galungen. i. galanga est vena in grossitudine cassie lignee: et cortex eius est rubeus interius purulentus. Defert̄ ex syria. ca. est et sic. in. iij. g̃du

Operationes.

A Byas. Ad digestionem pfortandaz et dolorem stomachi ex frigida causa vel ex ventositate dat̄ vinū decoctionis eius B Ad cereb᷑ pfortandum. narib⁹ applicetur. Contra cardiacā passionem et sincopim detur puluis eius cū succo plantaginis C Cōtra fetorē oris acci. galangam et coque in vino. et postea det̄ pacienti ad modum syrupi quolibet mane. et remouet fetorem oris: D Serapi. Est faciens bonum odorem Et conuenit flegmaticis et humiditati que generat̄ in stomacho Et facit digeri cibum pter suam calefactionem. et propter suaz dissolutionem in flegmate: Et conuenit colice E Et facit odorem oris bonum. et calefacit renes. et cōmouet sperma Et quādo frustum ex ea tenetur in ore facit eructuationem magnam. Unde conuenit stomacho. et digerit cibum antiqua materie. et conuenit frigiditati renū. F Et idē aucto: aben mesuay. Est ca. et sic. in. tercō gradu. et est conueniens habenti colicam ex ventositate. nam frangit omnez ventositatem: et conuenit habenti eructuatōes acetosas: G Constantinus vbi sup: Galanga est in. iij. gradu calida. et sicca. Stomachum flegmaticum cōfortat Uirtutem digestiuam adiuuat. Uentositatē dissoluit. Os odoriferum reddit. Curat colicā. Renes calefacit. et auget libidinē.

Ca.ccix.

G Allitricum. Pla. herba est hñs fo: similia folijs gladiũ sȝ latiora: sa porem acutũ hñs. Gallitricũ qđ alio nõie dr̃ gallicẽtꝛ est ca: ⁊ sic: in. iij. g. Actor. Gallitricũ est qđ alio nõie politri con vocat̃ pannũ fuat̃. Uirtutem habet consumendi: calefaciendi. et resoluendi. Folia ⁊ semẽ ĩ medicis vtũt̃. ĩ ortis nascũt̃

Operationes.

A Fomentũ ex aq̃ decoctõis eius fctm̃ matricẽ optime mundificat. et menstrua ꝑuocat. B Secundinã educit. Fetum mortuũ expellit. Succ⁹ folioꝝ eius cũ semĩe saxifrage ⁊ maratri sumptũ valꝫ cal culosis. C Uinũ decoctõnis eius bi bitum ꝑuocat sudorẽ ⁊ ꝯsumit flegmaticos humores. D Cõstantin⁹. Gallitricum ꝯfortat ⁊ adiuuat frigidũ stomachũ. gro ssumq; digerit cibũ. Epaticis ⁊ cardiacis propter colerã nigrã ac fleg̃ paciẽtibus subuenit. E Naribus applicatum opilationem nariũ ac cerebri aperit.

Ca.ccx.

G Allitricũ agreste. Pla: Gallitricũ agreste est herba folia hñs similia ꝑdicti. sȝ maiora ⁊ latiora parum Calidum ⁊ siccũ in. ij. gradu.

Operationes.

A Dyas. Uinum decoctõis gallitrici agrestis valꝫ oĩbus febricitãtibus: B Opilationeq; splẽis ⁊ epatis apit. Cõtra antiquũ asma dat̃. Habet em̃ ꝓpetates et virtutes om̃es gallitrici ꝑdicti.

Ca.ccxj.

G Ladiolus: Ysidorus. Gladiolus dr̃ eo ꝙ sit folijs gladio similibus tyrso cubitali: floribus purpureis. Dyas. cap. xeris. i. gladiolus: Xeris habet folia similia yridi. sed latiora ⁊ acu tiora. ⁊ hastã in medio folioꝝ cubiti vni⁹ longã ⁊ g̃ssã ĩ c⁹ ṽgis sũt capitella trigõa sub ip̃is flores hñs purpureos: ⁊ ĩ medio feniceũ colorẽ: semẽ ei⁹ ĩ follicul' ẽ sil'e cucu meris semĩ rotundũ ⁊ nigꝛ gustu viscidũ

Radix est illi nodosa longa et rufa. Plini⁹ cap̄. de gladiolo. Gladiolū omnes noue runt. Gladiolus dr̄ ꝙ sit folijs similibus tyrso cubitali. floribus purpureis: Ex si nonomis sciendum: ꝙ acorus est gladiolus. Sūt em̄ q̄tuor herbe in forma similes valde Sed acorus discernit̄ citrino flore rubeaq; radice. Spatula fetida malo discernitur odore et caret flore. Yris florem gerit purpureū. yreos albū. Gladiolus habet croceū sed spatula fetida albū. Dr̄ autem bulbus. omnis tunicata radix. At vero moderni medici quādo simpliciter accipiunt ꝓ radice nairisi.

Operationes.

A Dyas. Vulnera capitis optīe curat fracturis medet̄. ossa confracta excludit. omnia infixa corpori euocat imposita. si vo partes tres floꝝ ei addant̄. et radicis centauree ꝑtes quinq; et mel sufficiens. et acetum: et vt cathaplasma imponat̄ tūores et duricies spargent. bibitum conquassationes reformat. lateris dolorem tollꝫ. Stranguirijs et sciaticis optime opitulatur. B Radix eius fluxū vētris stringit cū dulcore et aqua maritima accepta. semen ei⁹ diureticū est. qd̄ valꝫ obulo vno accepto aut. ʒ. j. cū vino om̄ia vt sup̄ facere potest. Cum aceto bibitū splen siccat C Item radix ex vino potata venena destruit. et menstrua ꝓuocat. trita vo et in modum fomenti imposita furunculos et spinas de corꝑe extrahit. et om̄em duriciē dissoluit. D Plini⁹. li. xxj. Radix ei⁹ potata cum vino ad venenū ꝓficit. Fetū et menstrua ꝓuocat. Item trita et imposita furunclos et spinas ex corꝑe extrahit. et om̄em duriciem dissoluit et euaporat. E Constantinus vbi sup̄: Gladiola. i. yreos est ca. in. ij. gradu: Dolorē neruorū de flegmate mitigat. Tussimq; diuturnā placat. et screatum facilem reddit F Grossos pectoris humores attenuat cū aceto potata morsus reptiliū sanat: spleneticis subuenit. spasmum ac rigorem febrium curat:

Ca. cc xij.

Granatum. Ysidorus: Malus granatus feminini generis arbor est: pomū vero neutri. scꝫ malogranatum. Sera. li: aggre. cap̄. hurnā. i. granatum. sunt ex eis acetosa et dulcia: et virtus cuiuscunq; illoꝝ est ꝫm illū saporem. et sapor ipsius granati tocius. et granoꝝ ipoꝝ est plus stipticus q̄ sapor succi eius et pluris desiccationis. Cortex vero eius i hoc est fortior grano ipsius. et corpus granati q̄d cadit ab arbore est plus in hoc q̄ cortex. Et idem auct. dyas. Omnia granata boni chimi. Gal. viij. sim. far. ca. de granato: Malum granatum oīm̄ stiptica ꝑticipat qualitate non tamen dn̄ante in omnibus quedam em̄ eorum sunt acida quedam dulcia plus q̄ austera. Et iuuamentum vnius cuiusq; eorum ꝫm predn̄antē necesse est fieri q̄litatē. dictum est autem i. iiij. hoꝝ libroꝝ de dulci sapore et austero

Unde ex illis est tibi silogisare. sunt autē girgata succo stipticiora et sicciora; His vero adhuc cortices quia vocant̄ sidia similis autem v̄tutis eorum sunt. Auicēna li. ij. ca. de granato. Granatum illud q̄d est dulce est fri. ad p̄mū. 7 hu. in ip̄o. 7 acetosum est fri. 7 sic. in. ij.

Operationes.

A Idem Acetosum reprimit coleram 7 p̄hib3 cursum sup̄fluitatum ad viscera 7 p̄p̄e vinum eius. 7 in om̄ibus suis speciebus vsq3 ad acetosum est abstersio cū stipticitate: B Grana granati cū melle liniuntur ad vlcera fraudulenta. 7 eius capita precipue ad vlcera adusta. C Et dulce quidem lenificat. muzū vero est magis iuuatiuum stomacho q̄ poma vl' citōia. sed eius granū est malum. 7 quod de partibus eius magis stipticū est capita sunt. 7 grana eius stiptica sunt. siue sint grana dulcis aut nō dulcis: D Grana granati cum melle conferūt dolori auris: Et sunt iuuamentum interiori nariū: E Et conferunt grana granati cōtrita 7 composita cum melle alcole linita Et si granata dulcia coq̄ntur cū vino deinde terant̄ sicut sunt. 7 fiat ex eis emplastrum auri. p̄uenit apostemati eius. F Et iuuamentum granati 7 rob acetosi p̄prie cōuenit colere. succus acetosi cōuenit vngule. Acetosum exasp̄at pectus. et dulce lenit ip̄m. 7 p̄fortat pectus. et q̄n dant̄ in potu grana granatoꝝ cum aqua pluuiali valent ad sputum sanguinis: Et ip̄m totum cōfert tremori coidis. 7 abstergit os stomachi. G Rabi moyses allegando Galienū: Granatū p̄p̄etatem h3 miraculosam. quia non facit cibum corrumpi in stomacho. 7 acetosum coquinatū cum cibo nō facit cibum in stomacho corrūpi H Radices granati acetosi valent cōtra vermes vel lumbricos qui vocant̄ cingulum vel folia in hunc modum administrate. Re. radicū minutaꝝ granati acetosi: 7 radicū rapeste. ā. M: j. pistent̄ ex̄ctis prius tū fr̄stibus ex̄tibus in p̄dictis radicibus et buliant. postea cum media q̄rta vini greci vl' alterius vini optimi albi vsq3 ad consumptōem medietatis vini 7 in fine ponat̄. Z. F. pipis nigri triti. et coletur p̄ pannū 7 p̄inet actu ca. pacienti i media noctis. 7 post eius assumptionem non dormiat I Serap̄. aucto. aben Mesuay. quādo acetosum sumit̄ confert fluxui stomachi q̄ accidit a a colera et sincopi q̄ accidit ab eadē 7 p̄uocat vrinam. K Et cū subtilitate sue acetositatis cōfert vngule oculi q̄n fit collirium cū eo:

Ca. cc xiij.

Granati siluestris. Johañ. serapi. in. ij. ca. de trifera. dicit q̄ est beteramen. Et apud sera. aucto: cuiusdam vocatur airac. 7 est arbor granati siluestris. 7 fructus eius vocatatur bel. 7 est arbor spinosa: Eius lignum est rubeum vel purpureū. Scōm almāsorem h3 florē citrinū. in barbaria vocat̄ aldani: ingredit̄ in trociscis andrōaci tiriace maioris

Cuius loco ponit Auicenna fructum altē but. Sera. li. aggre. cap̄. mabat. Mabat sunt vene arboris granati siluestris q̄ nascitur ī seni vltra mare. ⁊ in corasce. ⁊ sunt vene grosse albe. colligunt in hasinen. Et eius mala granata sunt sicut mala granata domestica in principio ortus eoꝝ ⁊ color est inter rubedinem ⁊ viriditatem. Et intra malum eius sunt grana rubea rotūda in magnitudine seminis lentisci. et dimittunt eum in cortice suo. quādo egent eis extrahūt a cortice. Mabat est ca. ⁊ hu: Dyas. cap̄. de aspalio. Aspalium siue aspaltos id est granatum siluestre. Nascit̄ in insula Rhodo. Cuius species duplex ē Est em̄ vna spinosam fruticem et tyrsum grauem habens. Et depositum cum cortice purpureo vel rubeo et denso odoris summi ⁊ amari: Altera est alba lignosa ⁊ imbecillis. supple ⁊ ista est q̄ꝫ serapion uocat mabat.

Operationes.

A Dyas. Granati siluestris augēt sperma. ⁊ corroborant coitum. ⁊ est bonū podagre quādo teritur ⁊ cōficit̄ cum aceto ⁊ linitur sup ip̄m. ⁊ confert spasmo ⁊ mollit duriciem iuncturarum. Et aliq dicunt q̄ꝫ sit aspaltum ⁊ illud idem facit q̄d diā diximus. B Idem dyas. Uirtus eius est calida ⁊ stiptica. quod cum vino si fuerit elixatum vulneribus oris medet̄. ⁊ putredines quas greci nomas appellāt: et putredines nature curat. C Et valꝫ contra vlcera ventris quando fit ex eo clistere. ⁊ bothor nasi. ⁊ expellit fetum qñ fit cum eo nascale. D Ec fomento vulneribus prodest pessarijs additum mulicbria deponit. cuius elixatura ventrem stringit. sanguinem reijcientibus subueīt aqua eius bibita inflationes ⁊ dissurias compescit.

Ca. cc xiiij.

Gramen. Platearius: Gramen est herba satis nota hñs ramos rotūdos nodosos sup terrā se expandētes. ⁊ a nodis ramoꝝ exeūt radices terras ingredientes dulces cū abhōiatōne. cui⁹ folia pua sunt ad similitudinē cāne minoris. Est fri. ⁊ sic. in p̄ncipio p̄mi gradus. Sera. li: aggre. cap̄: negen. i. gramen est herba hñs ramos habētes nodos que expandunt̄ sup faciem terre: ⁊ ex ramis eius generantur radices exeuntes a nodis ipius figentes se in terra ⁊ radices eius hñt nodos. Folia eius sunt oblonga acute extremitatis sicut folium canne parue. Est alia species cui⁹ folia rami ⁊ radices sunt maiores q̄ꝫ sup̄dicte. ymo sunt folia similia edere. q̄ qñ ꝯmedunt aīalia ea occidit ⁊ maxīe illud q̄d nascit̄ in babilōia ī vijs ⁊ q̄d nascit̄ in sicilia. qñ ꝯmedit̄ a bouib⁹ apostemant̄. ⁊ istā sp̄em inuenies in cap̄. Calam⁹ de c. Bꝫ illō q̄d nascit̄ ī cosos hꝫ plures ramos q̄ꝫ alia sp̄es. hꝫ florē album

boni odoris ⁊ semen minutum in quo est iuuamentum. ⁊ radices quinqꝫ aut sex in grossitudine digiti. albas molles dulces ⁊ fetentes. Gal. vj. sim. far. cap. agrostis i. gramen. Substantia eius est subtilis. et sapor eius est dulcis. ⁊ est in eo parꝫ acuitatis cum stipticitate pauca. Et radix eius habet saporem abhominabilem. ⁊ virtus eius est fri. ⁊ sic. cum temperamento. Dyas. ca. de agrostis. Agrostis: i. gramen virgas habet nodosas ⁊ spansas sup terram. sup quas virgas folia sunt acuta ⁊ lata ⁊ dura sicut cāne minoris. Radix est illi nodosa: ⁊ dulcis q̄ boues ⁊ alia aīalia pascunt.

Operationes.

A Aqua decoctionis eius valet cōtra dissuriam si bibat et frangit lapidem: et curat vulnera vesice ⁊ prouocat vrinam. ⁊ est conglutinatiua radix eius. Et curat reuma ventris: B Sera. aucto. Galieni. Uirtus eius est que conglutinat vulnera recentia. dū sūt sanguinolēta ⁊ coqt ⁊ bibit eius aqua ⁊ frangit lapidem: Sꝫ semen eius quod est in cosos prouocat vrinam: ⁊ desiccat q̄d currit ad stomachum: ⁊ intestina ex humitatibus quia vtus eius est desiccatiua subtilis sine stipticitate. C Gal. Radix eius sanguinolētorum vlcerum est ꝯsolidatiua. ipa quidem herba cathaplasmata infrigidat qdem non vehementer. ꝯsistit aūt in medio hu. ⁊ sic. D Dyas. Herba ipa cathaplasmatibus adhibita vulneribus paracolesim facit: Elixatura eius bibita tortōibus ⁊ dissurie medicatur. Uulnera vesice optime curat. Et calculos frangit: ⁊ vrinaꝫ prouocat Canes quando se volūt purgare hāc herbam manducāt: E Auicenna. li. ij. cap: de gramine Gramen facit cohere plagas sanguineas. Et decoctio eius extrahit lapidem. Et semen eius prouocat ⁊ constringit. F Et idem auct. Gal. Decoctō radicum eius facit id quod herba ipa. ⁊ eius semen prouocat vrinam. prouocatione forti. Et abscindit vomitum ⁊ fluxum.

Ca. ccxv.

Grana tinctorum. Platearius. Grana tinctorum est arbustū vn̄ tingitur scarlacum. Unde dr̄ de christo. q fuit vestitus veste coccinea. i. tincta cocco scꝫ granis de scarlaco: vocat etiā kermes Et est frutex fm dias. cap. de cocco sarmētosa. hn̄s in ipis virgis baculos rotūdos sicut lenticula que colligunt ⁊ conficiunt Est autē bonus coccus galleticus ⁊ armenus: ⁊ secūdus asianus. ⁊ licius. hispanus vero oim̄ nouissimus est. virtus est ei stiptica: Sera. li: aggre: auct. dyas. ca. harmē vel karmen. i: grana tinctorum est arbustum quod administrat. ad ignem accendēdū ⁊ est incendium inter arborem ⁊ herbam cuius rami sunt multū subtiles sup quos sunt grana rotunda similia lenticulis que colligunt ⁊ reponūt ⁊ c reseruant: ⁊ conficiunt ad tingendū. Et melior ex illa est q̄ defert ex terris q̄ dicunt gallates. ⁊ andabasi et armeni: ⁊ scda ē illa de siria ⁊ licia. ⁊ deterior oībus est illa q̄ defert ab hys

panis. ⁊ reperitur in arbore parua satis si
mili in folijs arbori glandiũ in terris cali
chie ⁊ in ea multiplicat̃ animal testosum
paruũ simile limacijs. ⁊ colligant ipsam
mulieres illius terre cũ rore eorꝫ. Et idem
auct. Galien⁹. Sapor eius est stipticus:
cũ amaritudine: ⁊ virtus eius desiccat si
ne mordicatõe ⁊ abstergit ⁊ incarnat.

Operationes.

A Dyas. Coccus: i: grana tinctorũ ace
to tritus ⁊ impositus vulneribus pacole
sim facit ⁊ neruis incisis maximũ p̃sidiũ
est: B Sera. auct: Gal. Grana tin
ctorum ꝑfert magnis vlceribus neruoꝝ ⁊
alioꝝ menbroꝝ qñ terit̃ fortiter et miscet̃
cum aceto ⁊ melle ⁊ etiã decoctionẽ eorũ
dant illis qui paciunt̃ in neruis. C
Plinius ca. e cocco. Valet vlcerbus mag
nis ⁊ maxime neruoꝝ vlceribus. ⁊ valꝫ cõ
tra tremorem cordis ⁊ eius debilitatem:
D Hoc asserit similiter Dasmascenus
in antidotario suo in quadam cõfectõne
que incipit confectio alkesmes.

Ca. ccxvj.

Granum culcul. Sera. libro aggre
gatoris capittulo. lohachium. id
est granum culcul Folium eius est
simile folio albena. ⁊ est herba que habet
venas in grossitudine pollicis ⁊ indicis.
⁊ longas: ⁊ sunt coste prope terram sicut
scel ⁊ sunt in eis nodi. ⁊ nascunt̃ in vnoq̃ꝫ
nodo. folia similia folijs balsami. ⁊ est al
bum maius. ⁊ in summitate eius nascunt̃
flores in vere ⁊ in principijs messiũ: quo
rum color est color violarum nisi quia sũt
maiores eis. Et qñq̃ꝫ flos habet fructum
magnum in quantitate ciceris plenũ dul
cis saporis. latine vocat̃ granum culcul.
Et herba eius inuenitur in locis vmbro
sis. ⁊ iuxta vehementer humectis. Et tem
pus collectionis eius est in tempe messis:
Uirtus est ca: ⁊ hu. in. ij. gradu.

Operationes.

A Serapion. Granum culcul mouet
coitum ⁊ auget sperma ⁊ erectionem vĝe
et proprie quando conficitur cum melle
vel miscetur cum sisamo et qui vtitur eo
nimis incurrit colliricam passionem
B Et idem auctoritate Mesaruget.
Quãdo bibitur post ipsum vinum facit
sodam; ⁊ proprie quando torrefit:

Ca.ccxvij.

Genciana. Plinius.li.xxv. Gencianam inuenit gentius rex illiricoꝝ vbiqꝫ nascentē in illirico tñ p̄stantissimā folio fraxini ſꝫ magnitudine lactuce caule tenero. pollicis crassitudine cauo ⁊ inani ex interuallis foliato triū cubitoꝝ alto casu. radice lenta. subnigra. sine odore aquosa. Sub alpinis mōtibus pluria nascit̄. Usus eius in radice ac succo. Pla. Genciana est herba calida ⁊ sicca. cuius radix p̄cipue ꝯpetit vsui medicine. nō ipsa herba in fine veris colligit̄ ⁊ siccat̄. ⁊ p annos q̄tuor in multa efficatia seruatur. Debet aūt eligi solida ⁊ ꝯtinua. hñs citrinum colorem. q̄ nō sit porata nec facile in puluerem exsoluat̄. cū frangitur Uirtutē habet dissoluendi. attrahendi. ꝯsumēdi. ⁊ aperiendi. Dyas. ca. de genciana. Genciana dicit̄ inuenta esse ab imꝑatore illirico eiusdem gentis. Uñ ⁊ nomen accepit. cuius folia que circa radices sunt nucis odorem habent. ⁊ sunt similia plātagini. sed paulo subrufiora. ⁊ in summo diuisa. vel incisa in spēm serre inmediate habēs hastam que hasta lenis est ⁊ vacua digiti habens similitem lōgior duobus cubitis nodosa circa quos nodos folia nascūtur semen est ei circa folia in pomulis latis ⁊ lenibus. ⁊ non inutile sicut aſ odilli. radicem habet sicut aristologia longa. solidā ⁊ amaram. sed nigriorem et fragiliorem. nascit̄ locis altis ⁊ humectis ⁊ vmbrosis

Operationes.

A Galienus. vj. sim. far. cap. de genciana ſm translationem arabicam. Id q̄d de ip̄a administrat̄ est radix huius. cuius sapor est amarus in fine amaritudinis. et virtus eius est magna in mūdificatione. ⁊ abstersione. ⁊ aperiendo opilationem. Est eñ calefactiua ⁊ stiptica. B Et idem eodem li. ⁊ eodem caplo. ſm trāslationem grecam. Genciana huius herbe radix efficax est. vbi oportet subtiliare aliquod. ⁊ abstergere. ⁊ deopilare. nec ē mirum si hoc potest amara violenter existēs C Serapion. Ego non vidi medicinā meliorem in morsibus canis rabidi quando datur ex ea qualibet die. ʒ. j. trita et cribrata cum. ʒ. j. mirre. ⁊ cum. ʒ. ij. pulueris cancroꝝ fluuialiū adustorum in p̄ncipio egritudinis anteq̄ȝ timeāt aquam. ⁊ hec quidem planta cōtraria est venenis mortiferis. ⁊ aufert nocumentum eorum cum auxilio dei. D Dyascorides. Genciana est acris ⁊ calefactoria. ⁊ relaxās acrimonia ⁊ amaritudine sua. partum expellens. ⁊ serpentes fugans. E Radici eius virtus est calida ⁊ stiptica que radix ʒ. ij. cum pipere ⁊ ruta ⁊ vino accepta morsibus venenatis occurrit. succi eius. ʒ. ij. accepta doloribus laterum et conquassationibus vtiliter prodest sicut collirium supposita. Radix facit aborsum. Uulneribus imposita medetur. Succus eiꝰ sicut licinium inunctus tumorem oculoꝝ compescit. maculas corporis tollit F Radix vero infusa in aqua diebꝰ. v. et po

stea cocta q̄ diu virtutem ex ea dimittit confricatur ⁊ sic deliquatur. postea aqua ipsa recoquatur q̄m diu mellis spissitudinem faciat. et reponitur in vase fictili ad vsum. G Paulus Genciana calida est ⁊ sicca in. iij. gradu.

Ca. cc xviij.

Genestra. Johānes Mesue caplo. de genestra. Et vocatur capistrū arborum. ⁊ est arbor mōtana super cuius stipitem eleuatur densitas fuscium multe rotunditatis; et dum plicantur nō paciuntur fracturas; Unde ligantur ex eis arbores ⁊ producunt flores similes figure lunari citrinitatis multe; Et pferūt folliculos secūdum semitam orobi habētes semina distincta sicut lentes; Inquit Dyascorides. Ca; est ⁊ sic. complexionis in secundo. ⁊ semen eius est calidius ⁊ in flore eius ⁊ stipite est humiditas supflua cum v̄tute incisiua quare multiplicat vomitum; Et sunt omnes partes eius cōturbatiue. incisiue. subtiliatiue. ⁊ prouocatiue. Paulus cap̄; de genestra. Est alia que vocatur genestra fri. ⁊ sic. complexionis. similis genestre superiori; sed minor est. ⁊ habet stipites minores ⁊ angustiores; et album florem facit.

Operationes.

A Dyasco. Semen genestre et flos bibitus cum mulsa humores vomitib⁹ purgat B Galienus. Fructus genestre et baculorum succus. laxatiue non debiliter est virtutis. C Johannes mesue. Per vomitum ⁊ per ventrem educit flegma; ⁊ cum fortitudine vehementi materias que sunt in iuncturis; D Et mundificat renes ab om̄ibus supfluitatibus ⁊ prouocat vrinam fortiter. ⁊ frāgit lapidem in renibus ⁊ vesica. Et non pmittit materias figi in eis neq̄ȝ lapidem densari. E Et quando flores eius. contriti propinantur cum melle rosa⁊ aut cū ouo sorbili resoluunt scrofulas. ⁊ oximel ex eis aut seminis ip̄ius soluit apostemata splenis. F Et si frequentatur vomit⁹ cū eis conuenit sciatice et podagre et dolori renum; Dosis eius est ⁊ ꝑe florum a. ʒ. ij. vsq̄ȝ ad. v. semini eius. a. ʒ. ij. vsq̄ȝ ad. iij; vel. iiij. G Dyas. Semen eius ⁊ flos bibitus cum mulsa humores vomitibus purgat. H Paulus. Uirtutem habȝ constringendi. ad fluxum menstruorum valet fomentum ex aqua decoctiōis eius suppositorium etiaȝ ex puluere eius ⁊ succo plantaginis. Ualet etiam cōtra dissinteriam predictum fomentum

gues ac glutinosos atq; constipatos hu mores digerit C Catarrum sanat calefaciendo si puluis eius ligetur in linthe olo ⁊ ad nares sepius apponatur vt ex eo odoretur. Lumbricos autē enecat comestum vel contusum extrinsecus ventri appositum. D Platearius: Cōtra opilationem epatis ac splenis. ⁊ renum. strāguiriam. dissuriam. yliacam passionem ⁊ dolorem stomachi ex ventositate datur vinum decoctionis eius ⁊ puluis eius in cibis. Valet ⁊ cōtra emorroidas inflatas E Cōtra lumbricos etiam dat̄ puluis eius cum melle valet ⁊ contra vermes aurium. F Pli. Medetur serpentiū plagis ⁊ scorpionum: Illini ex melle et aceto reperio. Incensoq; serpentes fugari. Bibitur. ʒ. j: cōtra araneos G Capitis dolores illitum ex aceto ⁊ infusum naribus Dentiū dolores coctū cū aceto mitigat.

Ca. cc xix.

GJth. Haymo Gith est genus liguminis simile cimino in quantitate Sed nigri coloris. ⁊ ī pane dulcorando imponitur. Dyas. Gith est herba que in segetibus crescit. habēs semē nigrū minutum: odore suaui: relaxat em̄ et calefacit. Platearius. Calidum est et siccū in secundo gradu Et est herba que inter frumentum orit̄. semē nigrum et quasi triangulum facit Aliquantulā habet amaritudinem: vn̄ diuretica est: ṽtutem hʒ dissoluendi ⁊ cōsumendi. Pli. li. xx. Gith ex grecis Alij melanchion Alij melaspmon vocant optimum q̄ excitatissimi odoris.

Operationes.

A Dias. Gith potatū vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat. Lumbricos expellit. impositum vero tumores aut duricies soluit. Est etiam desiccatiuum ac leptomicum. B Lepras ac verrucas appositū tollit. Pin

Ca.ccxx.

Gummi arabicum. Sera. li. aggre: cap. sanigli arabi. i. gũmi arabicũ. Et est gũmi quod repitur super arborem acatie. sicut alie gũme. q̃ arbor nominatur amgailem. ⁊ melius ex eo est q̃d est ex hac arbore simil'e vermiculis in figura sua. Color eius est sicut vitꝝ claꝝ. ⁊ nõ habet lignũ. fm vo post ip̃m est albũ: sed illud q̃d est simile sordiciei resine pini. est malum fri. est ⁊ sic:

Operationes.

A Sera. auct. Gal. Una est virt⁹ eius que desiccat. Et alia eius v̓tus est q̃ ↄglutinat. ⁊ aufert asp̓itatem ⁊ frangit v̓tutes medicinaꝝ acutaꝝ: ⁊ lenit asp̓itatẽ pectoris. ⁊ stringit ventrez. ⁊ fortificat ĩtestina ⁊ meliorat ossa fracta qñ fit empl'm cũ eo. ⁊ cõuenit malignitati vlceꝝ pulmõis.

B Et auct. Habix. Dicit q̓ est bu. paꝝ ⁊ r̃tinet ventrẽ: qñ nimis fluit. ⁊ ↄglutiat intestinũ in q̃ est tenasmõ: ⁊ ↄsolidat ossa fracta qñ fit empl'm cũ eo. ⁊ sedat tussim. qñ r̃tinet̃ in ore. ⁊ transglutit̃ q̃d inde soluitur. Aut si miscet̃ aliquibus medicinis ↄferentibus ad tussim ⁊ vlcerib⁹ pulmõis qñ bibit̃ ex eo C Cõuenit obtalmie ⁊ rectificat medicinas laxatiuas. qñ miscetur cũ eis. ⁊ ꝓhibet acuitatem earum.

E Et frangit vomitũ q̃ ꝓuenit ab eis. Et quãtitas dosis eius ad tussim. ⁊ ad retinendum ventrem aureos. j: ⁊ qñ miscet̃ cum alijs medicinis est aurei. v. F Bulcasim eben aben azarin. li. q̃ dr̃ seruitor. Forma assandi gũmi arabicũ est sicut om̃es alias gummas qui vult assari gummi arabicum oportet vt franget illud in frusta ad magnitudinez orobi: deĩn accipiat patellam ⁊ calefaciat eaz: ⁊ auferat ab igne. ⁊ ponat sup̄ eam gũmi arabicũ: et misceat bene sine intermissione. donec albescat. Et si non albescit p̓ma vice. iteꝝ calefaciat patellam vt prius: donec fiat album. ⁊ eodem mõ fit ex alijs gũmis.

Ca.ccxxi.

Hauser vel hausor. Auicẽna. in. ij. li: capl'm facit q̃ scribitur hausurum. sed in ara. ẽ hauser. Et hausor est lacticinium quod bam et non est taxus. vt quidam dicunt vel sp̃es eius. sub cuius vmbra piclitant̃ dormiẽtes. vt dyas. dicit. Nam hausor est lacticinium. ⁊ taxus est arbor mag̃ ⁊ vmbrifica.

Operationes.

A Serapiõ. li. aggre: ca. hausor. Hausor est planta habens lata folia. et nascit̃ in vno temp̓e anni. et habet concauũ q̃d egregitur ab oculis ramoꝝ suorum ⁊ a locis florum eius. B Et colligunt ab eo homines rem conuenientem: et succo eius est amaritudo. ⁊ egrediuntur ab eã mala sicut testiculi camelorum. C Et egreditur ab illis pomis quedam res

adurens. ita q non potest fieri cauterium cum re meliori ea. B Et implent ex ea culatre et puluinaria: et nominatur etiam arbor eius coherea. et quando incidunt folia hausor emittit tunc lac: quod colligit in mense Maij. Et ponuntur in eo coria et non remanet pilus in eis. et vnum vas impletur ex duabus impressionibus. E Et lignum hausor est leue grossum rectum pulchrum. etc. Alius hausor est vna ex speciebus titimalli.

Ca. ccxxij.

Hermodactilus. Johannes mesue Hermodactilus est radix herbe montane. et eius alius longus sicut digitus: alius rotundus. sed melior est rotundus. et eius alius albus. alius rubeus: alius niger. sed melior ex his est qui est albus vere albedinis intus et extra: et qui est grossus et duriciei mediocris. aliter autem facti mali sunt. Sera. li. aggre. ca. Sturagen auc. dyas. Sturagen siue suragen. i. hermodactilus est herba que florescit in fine autumni: et est eius flos albus similis in figura sua flori croci. Deinde emittit folia similia folijs bulbi in quibus est humiditas adherens manui: et habet stipitem in longitudine vnius palmi porrectum. eius color est albus declinans ad nigredinem: et habet radicem. cuius color est niger ad rubedinem declinans. sed quando aufertur cortex apparet radix interius alba: mollis. dulcis saporis. et plena humiditate. que grece vocatur colliricon. vt apparet in propria litera. Est autem radix ipsa rotunda similis cepe bulbi. et radix ipsa habet in medio sui scissuram ex qua egreditur stipes super quem est flos multum nascitur in loco qui dicitur charin. et in terris que dicuntur guagna. Et hec radix et alia operatur vt infra. Paulus cap. de hermodactilis. Hermodactili ca. sunt et sic. in principio secundi gradus Herba est et circa radices eius tuburositates inueniuntur. que colligi debent. et vsui reseruari. In estate colliguntur et reseruantur per annum vnum seruari possunt. Sunt autem eligendi qui sunt albi et solidi. Habet autem virtutem dissolutiuam. consumptiuam attractiuam.

Operationes.

A Sera. auc. Gal. Radix hermodactili que est alba intus et extra est melior et habet virtutem laxatiuam. B Et aqua in qua bullierit. verum malus est stomacho Et confert doloribus iuncturarum. et podagre Exhibendus est habentibus iuncturas molles et nimis humidas. C Idem auctor mesasurugen. Albus est bonus. Sed rubeus occidit non quia nimis frigidus ita q narcoticus set. quia si hoc esset non esset laxatiuus. D Aben mesuay Rubeus occidit vlcera antiqua et confert variolis E Habix. Et melior ex eo est qui est exterius et interius albus: et quando frangitur est fractio eius facilis et non dura. Niger vero et rubeus sunt ambo interficientes. F Paulus. Purgant autem principaliter fleg

ma. Contra arteticam ꝛ podagram cyragram et yliacam passionem ꝛ morbus ex flegmate non existente fe. valet bñdicta acuta ex hermodactilis: yeralegodiõ theodoricõ. anacardina G Cõtra sciaticam. podagram et cyragram succus feniculi cum melle decoquat. et cũ tali melle den. ℥. ij. hermodactiloꝝ ꝛ. ℥. j. seminis feniculi et fiat electuariũ q̃d more bñdicte potest sumi H Et nota ꝙ in dosi debent poni. ℥. ij. vel. iij. hermodactili I Cõtra yliacam passionem fiat decoctio mellis addita aqua ne exuratur. ꝛ ne mel exeat: ꝛ ex illo melle additis. ℥. ij. hermodactili ꝛ cinamomi. detur puluis hermodactili. supfluam carnem corrodit. K Puluis eius conficiatur cum sapõe gallico. ꝛ licinium intinctum fistulis Imponatur etiam puluis eius cretico. conficiatur cum aliqua mellicina cerebꝛ ꝯfortante. Et fluellum de bombace intinctũ naribus si inmittitur cerebrum cõfortat ꝛ polipum corrodit L Johanes mesue. Solutione educit flegma grossum: ꝛ a iuncturis proprie. ꝛ est medicina magna artetice ꝛ podagre sumptus. et cathaplasmatus. ꝛ proprie cum farina ordei: M Et vitellis ouoꝝ aut mica panis pinguis: ꝛ vitellis oui. Et vsus eiꝰ ĩpinguat corpus ꝛ augmentum efficit in spermate N Et est medicina bona vulneribus abstringit enim sordes eorum et cõsumit carnes putridas in eis. Dosis eius est ab aureo. j. vsq; ad. ij. Conseruatur autem ꝑ annis tres.

Ca. cc xxiij.

Hermerocalles. Platearius. Hermerocalles id est plãta vt bulbꝰ ematicus qui manducatur. fructus eiꝰ est sicut narciscus. differens ab eo in flore tantum. Dyas. cap. hermerocalles: Hermerocalles aut cathaleptẽ velut bulbus ematicus. Folia habet ꝛ hastam similem lilio. in inicio cum inceperit aꝑire flores lilij ostendit tres vl' quatuor. sed postq̃m floruerit viridem facit colorem bonũ. et odoratum Radix eius in magnitudine similis est bulbo sed paulo maior.

Operationes.

A Dias. Hec si bibita fuerit hũore sordidum matricis excludit. B Menstruis imperat. Folia eius cataplasmatibus adhibita ꝯbustionibus medicant.

Ca. ccxxiiij.

Herba palisis. Pla. Herba palisis siue herba sancti petri siue paralitica siue artetica q̄ om̄ia idez sunt Et est herba cui⁹ folia florē incipiunt tp̄e hiemis q̄ se extendūt in terra q̄ citrina vt alis fagus florē citrinū profert, calide est 7 sicce complexionis

Operationes.

Dyas. Hec herba doloribꝰ medetr̄ mēbrorum. Fo. ei⁹ 7 flores hūida 7 non sicca q̄n ponunt̄ sup empetiginē 7 pannū expellit eos 7 r̄soluūt oēm supfluitatē B Et ꝯuenit hūtibꝰ catarꝝ. 7 mitigat dolorem capitis illꝛ q̄ sunt fri. ꝯplexi. C Et oleum ei⁹ est iuuatiuū ī hieme. 7 si hn̄s ca. cōplexionē odoret nimiū de ipo cū ē viridis D Idē abēmesuay. Cōfert hūiditatibꝰ 7 fleg̃ti salso. 7 senibꝰ fri. ꝯplexiōis. Et cōfert doloribꝰ iūcturaꝝ. E Remouet loquelā amissam ꝑter apoplexiā vel palisim ī potu sumptū ei⁹ succ⁹ aureū. j. vel. ij.

Ca. ccxxv.

Herba grassula. Actor. Herba grassula est herba de qua inuenit̄ maior 7 minor. Et minor est vermicularis de qua habetur in ca. vermicularis inferius de v. Maior est herba habens folia tenera et pinguia in quorum sup̄ficie est borra.

Operationes.

A Ualet contra ignis arsuras. succus eius curat ramicem pueroꝝ. B Si accipiantur folia grassule 7 cime oliuarū et terantur subtiliter cum axungia porci r̄centi. 7 exprimatur per peciam. 7 buliat cum modico vīo albo quibus admisceatur mastix et olibanū. 7 postea vngat̄.

Ca.ccxxvj.

Herba fetida: et est herba subtilibꝰ folijs similis herbe que vocatur abrotanum, plena seminibus similantibus seminibus lumbricorū. Sapor eius vergit ad amaritudinem nociuam, grauis odoris. Et sapor eius est amarus cū aliquali salsedine: ⁊ stipticitate pauca: et ē calidior absinthio: ⁊ debilior abrotāo.

Operationes.

A Est mala stomacho, et claudit orificia venarum matricis sic ꝙ cathaplasmata supra ventrem calida. B Cōstringit sanguinem exeuntem post partum, et tempore menstruandi.

Ca.ccxxvij.

Herundina siue harundina. Actor harundinem ponit ysidorus inter arbores. ⁊ hoc (vt videtur) propter quasdam speciales, quarum tāta crassitudo ⁊ magnitudo eē dr̄. vt ex illis naues ⁊ edificia fabricentur. De ceteris aūt dcm̄ est apō Ysidorum inter herbas incultas et inter satiuas. Alexander in epistola ad Arestotilē post victoriam nostrā de Dario rege obtentam acceptis centūquinquaginta ducibus indorum qui breuitates itinerum nouerint. cum pergeremus preter flumē apparuit. cuius ripam harundo pedum sexagenum vesciebat. pinorum abietumqꝫ vincens in crassitudine robora: eaqꝫ indi vtuntur ad edificia: Aqua vero fluminis gustu elleboro amarior erat. quā nec homo bibere. nec pecus etiam sine tormēto poterat: Deinde vidimus homines nauiculis per flumen vehi rotundis ex harundine. qui nobis ostenderūt vbi dulcem aquā possemus inuenire.

Operationes.

A Pli.li.xvj. Harundines primatum tenent inter aquaticos frutices. frigidis gaudentes. Belli pacisq; experimentis necessarie sunt. atq; etiam in delicijs grate. His enim orientales populi bella conficiunt dum spicula calamis addunt. B Nullus autem sagittis aptior est calamus quam in rheno bononiensi amne cui plurima inest medulla ponderusq; volucre; Contra flatus quoque pugnax libra Quippe non eadem gratia belgicis. C Hec est creticis commendatio omnibus: quanquam preferant indi: quorum alia quibusdam videtur natura. quando ⁊ hastarum vicem prebet additis cuspidibus. Harundo denique indica arboream habet amplitudinem. qualis videtur in templis. Folia vero brevia: Navigiorumq; vicem prestant (si credimus) internodia singula. D Pli.li.xvij. Illa que nascitur in india ⁊ syria. odorum vnguentorumq; causa. Urinam movet cum gramine vel apij semine decocta. menstruaq; citat ad motu E Ydropisi prodest ac tussi etiam suffitu.

Ca.ccxxviij.

Iusquiamus. Ysidorus. Iusquiamus est herba sic a grecis appellata. sed a latinis herba calicularis dicitur eo quod caliculi eius in figura cancrorum nascantur vt et mali punici: quorum ora serrata sunt. habentes intrinsecus semina papaveris similia. Hec herba ⁊ insana vocatur eo quod vsus eius periculosus est. denique si bibatur vel edatur insaniam facit vel somni imaginem turbidam. Dyas. secundum translationem nostram ca. de Iusquiamo: Iusquiamus frutex est parvus hastam habens grossiorem ⁊ folia lata ⁊ oblonga divisa nigra ⁊ aspera. iuxta cuius hastas sunt capita plena semine Sed iusquiami tria sunt genera: vnum purpureum florem habens. ⁊ semen nigrum folliculos duros et spinosos. Alterum vero flores mellinos habet ⁊ folliculos molles. semen obrufum sicut erisimon. Ambe vero iste maniam prestant ⁊ narcotice sunt ⁊ minus vsuales. Tercium vero genus est cuius vsus frequentatur. folia habet pinguia ⁊ mollia. et chili. succi plena flores albos ⁊ semen album proferens Nascitur in locis maritimis ⁊ in ripis. semen vero vtile est album quod minus si inventum fuerit rufum fecundatur. Nigrum vero inutile est. semen eius ⁊ folia exsiccantur. hasta ipsius tunsa ⁊ expressa. Hic succus in sole siccandus est. quia vtilis est vsui post annum. semen eius siccum in calida missum tunditur ⁊ exprimitur. est vero succus melior viridis quam siccus: Multi vero farine triticie succum eius admixtum factis trociscis reponunt. Galienus: viij. sim. far. ca. de Iusquiamo secundum translationem arabicam: Iusquiamus cuius semen nigrum est ⁊ signum super hoc quod sit semen nigrum: est quod flos eius vergit ad rubedinem. facit maniam ⁊ subeth: Ille vero cuius semen subrufum est: cognoscitur in hoc quod flos eius est citrinus. ⁊ est propinquus primo in virtute: ⁊ propter hoc oportet quod caveatur ab his ambabus speciebus ⁊ non vtatur quis eis quia non est iuvamentum in eis sed occidunt Iusquiamus vero habens semen album ⁊ florem album. est conveniens vsui medi

cine.⁊ eſt in.iij.gradu fri.⁊ ſic.in.ij:

Operationes.

A Dyaſ.Utilis eſt ſuccus ſemini viri i
voluntario.Confectionibus colliriorum
mixtus reuma viſcidū ⁊ calidū cōpeſcit:
B Dolorem auriū mitigat. Stericas
cauſas medēdo ꝯpeſcit.mixtꝰ polente vł
vt cataplaſma adhibitꝰ tūores podagri
coſ ſpargit C Semē eiꝰ oīa ſimiliter
facē nouit. maxie tuſſientibꝰ ſubuenit. et
catarꝝ ſoluit.reuma oculoꝝ ⁊ dolorē com
peſcit:obl'o vno cū ſemīe micomis ⁊ mul
ſa mixtꝰ ⁊ bibitꝰ fluxui matricis et ſangui
nem reiciētibꝰ opitulaꝛ D Semē eiꝰ
ſolū podagricis auxiliū eſt vīo mixtū ⁊ ca
taplaſmatibꝰ adhibitū.tūorē teſtiū ⁊ mā
maꝝ ſoluet. E Multis alijs catapla
ſmatibꝰ neceſſario miſceꝛ:fo.eiꝰ maxie cū
polēta mixta.⁊ in cataplaſmatibꝰ adhibi
ta dolorē tollūt cū vīo bibita ter aut q̄ter
febres empialas ꝓhibet. F Cocta ſi
cut olꝰ ⁊ ꝯmeſta ſtatim maniā faciūt. Ra
dix eius cocta in aceto dolorem dentium
ori retenta mitigat:

Ca.ccxxix.

Iuniperus: Yſidorus. Iuniperus
grece dcā eſt.ſiue quia ab amplo
i anguſtum finit. ſiue eo ꝙ ꝯceptū
ignem diu teneat. ita ſi prune ex eiuſ cine
re cooperte fuerint vſqꝫ ad annū ꝑueniāt
Piro enim grece id eſt ignis latine. Iuni
perus autem alia parua eſt. alia magna:
Plinius li.xij. Piperis granū cuiuſ arbor
in Ytalia naſcitur Iuniperi baccis mire
vim trahentibus adulteratur; Serapion
li.aggre: cap̄.halbilhalach.i. iuniperus
eſt vna ex ſpeciebꝰ cipreſſi maſculi Et om
nes ſunt quatuor ſpecies:⁊ ſunt iuniperꝰ
⁊ habel.i.ſauina et zerbi ⁊ gara.i:iunipe
rus que nominaꝛ arconas. Eſt ex ea alia
magna:alia parua.⁊ habet fructum quē
dam cuius fructus eſt magnus ſicut Na
bach.⁊ in littera habel dicit ſicut zaror.⁊
quedam cuius fructus eſt paruus ſicut fa
ba.niſi quia ipē eſt rotundus totus. Gal
vj:ſim.far.ca.de iunipero. Uirtus arbo
ris huius eſt ca.⁊ ſic.in.iij.gradu:ſed cali
ditas ipius fructus eſt ſcōm.hoc ſed ſicci
tas eius eſt in principio tercij. Et idē Se
rapion. Sauina eſt illa que dꝛ brachos ſi
ue bracheos ⁊ non habet fructum.et nos
de illa dicemus in ca. Sauina infra de s.
Sed zerbin eſt illa que dꝛ padras.⁊ habꝫ
fructum ſimilem fructui cipreſſi.niſi q̄a ē
minor eo ſatis: Et eſt ex zerbin parua ſpi
noſa.et fructum ſimilem fructui iuniperi
cuius magnitudo eſt ſicut granū mirti.ſꝫ
eſt rotundū: Et virtus zerbin eſt ca.⁊ ſic.
in.iij.gradu. Sꝫ gara eſt ſpēs ꝑua reſpcū
zerbin Memoria eiꝰ vēiet in ca.laurꝰ del.

Operationes.

A Archeutos ſiue Arconos: Iunipe
rus magna ⁊ parua: Ambe calefaciūt et
ſubtiliāt.⁊ ꝓuocant vrinam: Et quando
fit fumigatō cum eis expellit venenoſa re
ptilia. Et habet fructus.cuius quidaꝫ re
peritur in magnitudine auellane:⁊ q̇daꝫ
in magnitudine fabe.niſi qꝛ eſt rotūdus
et habet odorem bonum.et eſt dulcis ha
bens in ſe aliquantulum amaritudinis.

B Dyas. ca. de iunipero fm translatõ nem grecã. Juniperus arbor alia est parua alia magna sz vtreqz acrioris sunt vtutis atqz mictualis et insensibilis. C Auer. qnto colliget. ca. de iunipero Juniperus q̃ vocat̃ abel ca. est et sic. in. iij. gdu D Paulus ca. de vernice Summi ipsius arboris est vernix. E Item dyas. Prunis imposite fumigio. serpẽtes fugãt fructus ei⁹ iocũdus est. et odoris summi si in ore detinet̃. et eustomachus est. et coraci vtilis ẽ. tussim sedat. F Uentrẽ et inflationes sedat. tortõ ib⁹ bibita subuẽit. Cõtra venẽa pstat auxiliũ. diureticũ ẽ illi adiutoriũ. Spasmatib⁹ et reumatib⁹ pdest. G Offocatões stericas tollit Appellat̃ autẽ a grecis archiotides. succ⁹ ei⁹ medet̃ vipa vexatis H Succ⁹ ei⁹ exust⁹. atz cũ aq̃ illinit⁹ leprã despuit. Elimatio aũt ligni ei⁹ potui dã ĩterficit. Lacrim⁹ ei⁹ potui dat⁹ tussim ventrẽ atqz potidas sanat J Auer. abel puõt vrinã et mẽstrua pl⁹ oĩ alia re donec facit mingẽ sanguinẽ. Et facit aborsuz et extrahit fetũ mortuũ. Pro ista specie lege Sauinã infra de s.

Ca. cc xxx.

Iuiube. Auicenna li. ij. ca. iuiube. meliores sunt maiores eaꝝ frigide sunt in pmo eq̃les in siccitate et humiditate. et sunt declinãtes paꝝ ad hũidi tatem. Et nutrimentũ eaꝝ et digestio sunt difficilia. Et fmo q̃dez in eis bon⁹ est ille quẽ dixit Gal. Nõ repi iuiubas in cõseruanda sanitate et remouẽda egritudĩe aliquid opantes. sed reperi eas difficilis digestionis et pauci nutrimenti

Operationes.

A Aui. Cõfert acuitati sanguĩs calidi et extimo q̃ illud est. ppterea q̃ ingrssant sanguinẽ et viscosum faciũt ipm. B Et illoꝝ extimatõ qui putant q̃ ipe clarificẽt sanguinem et lauent eũ. est extimatio corrupta ad quam ego non declino. C Idem Conferũt pectori et pulmoni. Sũt male stomacho difficilis digestionis Extimant quidam q̃ conferunt dolori renũ et vesice.

Ca.ccxxxi.

Iuncus: Sera.li. aggre.cap. Dis aucto. dyas: Dis.i. iuncus Est herba cuius due sunt spēs. Una ipa habet acutas summitates. 7 ista etiā species similiter diuiditur ī duas. quia ex ea est que non habet fructum: 7 alia est q̄ habet fructum nigrum 7 rotundum: 7 cāna huius speciei est grossior quam canna alterius. Et est tercia species que habꝫ cannam grossiorem adhuc 7 magis cānosaꝫ: quam supradicte due species: 7 huius speciei fructus qui est in summitatatib⁹ eius est similis fructui iunci sup̄dictaꝝ spēꝝ.

Operationes.

A Idem aucto. Gal: Hui⁹ herbe sunt due species: Una earum est subtilior 7 durior Et alia grossior 7 melior: B Fructus huius secunde speciei facit dormire. sed species prima est similiter duaꝝ specierum: Una quarum non facit fructū 7 non est in ea iuuamentum aliquod ī medicina: 7 alia facit fructum: 7 facit somnū nisi quia est debilior q̄ prima. 7 ista species facit sodam. C Et substātia istaꝝ duarum specierum est cōposita ex terrea pauca frigida pauce frigiditatis. Et substantia aquosa calida pauce caliditatis. Et desiccat 7 infrigidat. 7 est narcotica. D Et due species quando assantur in igne. 7 sumuntur in potu stringūt ventrē. 7 abscindunt supfluitatem menstruorum 7 desiccant quod descendit ex humorib⁹ ad partes inferiores.

Ca.ccxxxij.

Iudaica. Dyascorides. ca. hierob id est Iudaica. Et est herba porrecta virgultis vltra cubitū geniclosis cum folijs per interualla distantibus tanquaꝫ quercus incisis 7 subalbidis. Uires habet acres 7 mictuales.

Operationes.

A Dyas. Facit ad capitis 7 epatis dolorem. Et ad serpentis morsum: 7 aranearum. 7 rabidi canis: Calculos expellit B Ydropicos sanat vulnera recentia super posita curat. facit 7 ad eos qui indurata vas venas hn̄t. C Et cibum reijciunt propter parotidas strumas collo ligatur. D Ictericos sanat. ʒ.j. ex succo foliorum 7 nardi. ʒ.iiij. 7 paululum mirre ex aqua sciatis. iij. potui data. radicē huius qui secū habuerit a ſpente tutus erit.

Ca. cc xxxiij.

Incenſaria. Dyaſcorides. Incenſaria herba eſt facta ſicut arnogloſſa; ſed aſpera ⁊ ſuper terram ſpanſa; cuius odor eſt ſicut odor thuris habẽs in coſtis aliqualem piloſitatem et albedinem ſicut enula. Et folia habent formam aliqualiter cordis naſcentia.

Operationes.

A Dyaſcorides. Deſiccat humiditatẽ pectoris. ⁊ confortat neruos. B Et valet ad corizam.

Ca. cc xxxiiij.

Indicus; Sera. li. aggre. cap̄. Nilech. auct; dyaſ; Eſt de ipſo domeſticus ⁊ ſilueſtris. Et domeſticus ē ille q̄ tinctores vtunt̄; Cuius foliū eſt ſimile folio plantaginis. niſi quia eſt magis viſcoſum ⁊ fortioris nigredinis. ⁊ habet ſtipitem lõgitudinis brachij vnius Sed agreſtis aſſimilat̄ domeſtico niſi quia folium eius eſt magis ſimile folio lactuce. ⁊ habet ramulos longos plures graciles cū multis ramuſculis. quoꝝ color tendit ad rubedinē. et in ſummitatibus ramorū ſunt vaginole multe ſimiles linguis. Et ē in eis ſemen. ⁊ habꝫ florem paruū ſubtilē Et idem auct; Gal'. Domeſticus eſt ille q̄ vtunt̄ tinctores. ſapor ei⁹ ē amar⁹. ſtiptic⁹ ⁊ vitus ei⁹ ē q̄ deſiccat fortiter ſine acumīe Et idē auct. Aloeſine. Eſt arbuſtū pulucrulentum eleuat̄qꝫ cū ſtipite ſuo longitudine vni⁹ brachij. ⁊ hꝫ germīa ramoꝝ; In ſummitate ſua eſt flos ſicut flos coriādri ⁊ ſiccatur ⁊ teritur. ⁊ ponitur cum alcāna

Dicūt quidam q̄d adblem. i. indicus est arbor nil et charis. ⁊ nesme sunt idem. Et idem auct. Ysaac benaram alcat ⁊ nesine sunt idem. Et est balbac. ⁊ est planta hn̄s foliū longum plus q̄ foliū salicis: Et assimilatur folio faseoli coloris q̄si aurei sed maius est. ⁊ est ca. ⁊ sic. ⁊ stipticum.

Operationes.

A Sera. auct. Gal. Uirtus Indici incarnat ⁊ r̄soluit ⁊ ꝯglutinat vlcera q̄ sunt in corpibus duris. etiā si fuerint in capitibus musculoꝝ. ⁊ abscindit fluxū sanguis ⁊ dissoluit ⁊ minuit apata mollia: ⁊ ꝯfert vlceribus putridis: ⁊ corrosiuis. B Idem aucto. dyas. Emplastꝝ cū folijs ei⁹ ꝯfert apostematibus ⁊ vlceribus. Nam ī principio ipoꝝ ꝯglutinat ea sua caliditate. ⁊ abscindit fluxū sanguinis C Et curat formicam ⁊ herisipilā: Et agrestis fortioris est virtutis. ⁊ confert spleneticis q̄n bibit̄: et fit emplastrum cū eo. et iuuat plus q̄ primus.

Ca. ccxxxv.

Ysopus. Platearius. Ysopus ē ca. ⁊ sicca in tercio gradu. Uirtutem habet s̄m folia et flores. non scdm radicem. In estate cum flores producit: colligitur. In vmbroso et non fumoso loco suspenditur ⁊ desiccat̄. In medicinis abiectis stipitibus flores ⁊ folia ponunt̄ pannum seruat̄. Uirtutem habet diureticam: dissoluendi: attrahendi: ꝯsumēdi:

Operationes.

A Isidorus. Ysopus est herba purgādis pulmonibus apta. Unde in veteri testamento aspgebant̄ cū fasciculis isopi q̄ agni sanguine volebant mundari Nascitur in petris herens saxo radicibus B Papias: Ysopus est herba humilis calefacit ⁊ flegma deducit. eius radicibus nihil fortius. ⁊ penetrabilius inter saxa: C Plate. Contra tussim frigidam valꝫ vinū decoctionis eius et ficuū siccaꝝ: ad idem valet electuariū q̄d fit ex ea scꝫ exisopo D Auicenna Ysopus alia est mōtana. alia ortiua calida ⁊ sicca in tercō. et est subtilis sicut origanū Potus eius calorem bonum facit. ⁊ eius gūmera vestigia in facie abstergit. Cū vino bibita r̄soluit apata dura E Confert pectori ⁊ pulmoni. pacientibus dissuriā ⁊ tussi antiq̄ Soluēdo āt educit flegma. ⁊ ascarides ⁊ vermes. F Ualet etiaꝫ spleni ⁊ ydropisi: decoctō eius cum aceto ⁊ oximelle sedat dolorem dentis. Et vapor decoctōis cum ficis confert sonitui auris Ex ipā etiam cocta fit emplastrum: tarfati ⁊ sanguini mortuo sub palpebra: G Constātinus. Ysopus ca. est et sic. in. iij gradu: Succus eius cum ficubus coctus ⁊ melle ⁊ ruta bibitus apostemata pulmonis anhelitus ⁊ duricies Tussim ⁊ catarrum ad gulam de capite descendentem curat. lūbricos occidit. Apozima cum melle grossos humores dissoluit H Idem Si cum ficubus siccis vtatur ventrem humectat. ⁊ cutem clarificat. Cum aceto cocta si os tantum abluatur ex ea dolorē dentiū

amputat auribus inde fumigatis dolorē et sonitum placat. I Rasis Ysopus vt origanum valet. Pectus ₇ pulmonem purgat. Asmati quoq₃ et tussi antique cōfert. Flegma ₇ vermes e corpe educit. K Plinius li. xxvi. Ysopi quinq₃ rami cū duobus rute ac vicis tribus decocte torace₃ purgant. L Iterum Ysopi fasciculus cū q̄drante mell' ad tussim decoq̄t.

Ca. ccxxxvj.

Ysopum humidū. Diasc. ca. de ysopo humido f̄m translationē n̄ra₃. Ysopi cerotū est quasi sordes. ₇ succus lanarum succida₃ q̄ hoc modo colligit. Lane succide et sordidissime mox detunsi mittunt in vas aquā calidam hn̄s ₇ sic accendit ignis vt aliquid ferueat deinde refrigeratur et quod sup natauerit in modū pinguedinis abradit manu ₇ vas stāneum abstergitur. ₇ sic ip̄m vas r̄plet pluuiali aqua ₇ coopertum tenui lintheo ad solem biduo ponitur; et sic tercio die aqua delimpidatur ₇ reponit. Adulteratur cum pinguedine ₇ cera; sed intelligit q̄ sincer₃ odorem lano succide seruat. Serapion li. aggre. cap. Censaraffab. Et est pinguedo que est in lana. que fit in hunc modum. Accipe lanam succidam vl' mollem. ₇ laua eam cum aqua calida ₇ in sole calido. ₇ exprime totum quod in ea est ex sorde ₇ pone sordiciem illā in vase habente orificium latum et proijce sup eam aq̄ infundās ab alto cum impetu vt spuma₃ faciat. Deinde agita agitatione forti vt multam faciat spumam sup quam aspge aquam marinā cū impetu donec spuma sedetur om̄ino ₇ tunc tolle pinguedinem sup natantem. ₇ pone in vase terreo. deinde proice in vase ite₃ aquam aliam ₇ agita sicut fecisti primo. ₇ proijce sup spumā eius aquā marinam. ₇ dimitte sedari spumam et collige eam. Et facias hoc quociens spumam videris. deinde accipe pinguedinem quam aggregasti ₇ malaxa eā cum manibus. Et si aliqua₃ in eis inuenias sordem extrahe ip̄am aquam agitādo Et facias hoc tociens donec videas ip̄a₃ albam ₇ puram pinguedinem sine admixtione alicuius rei. ₇ cum hoc feceris pōe in vase terreo ₇ serua.

Operationes.

A Sera. Melior ex ysopo humido est illud quod est molle quando tangit sine asperitate habens odorem lane succidi. Et quando dissoluitur non apparet ibi aliqua grossicies sicut in adulterata. Et virtus huius est calefactiua. mollificatiua vlcerum induratoꝝ. ₇ proprie vlcerū matricis quando miscetur cum melle et butiro. B Et quando fit suppositorium cum eo prouocat menstrua ₇ expellit fetū ₇ secundinam. Et quando miscetur cum sepo anatis confert vlceribus ani et vlceribus virge ₇ testiculorum ₇ existentibus circa loca illa. C Et confert pruritui lacrimalium oculi et grossiciei palpebrarum. Et ponitur in vase nouo sup̄ leuem

ignem. ⁊ dimittitur donec veniatur pin guedo eius ⁊ fiat cinis ⁊ est conveniens cinis in collirijs ⁊ medicinis oculorum. D Et confert morsibus venenosis et fluxui ventris antiquo et vlceribus intestinorum. E Et abscindit fluxum menstruorum. et dissoluit sanguinem congelatum in stomacho. ⁊ quando sumitur in potu mundificat vlcera pectoris ⁊ pulmonis. F Et quando miscetur cum butiro ⁊ fit nascale cum eo post mundificationem matricis. ⁊ prohibet impregnationem. G Et quando datur in potu mulieribus post partum facit eas adhibere ad impregnationem.

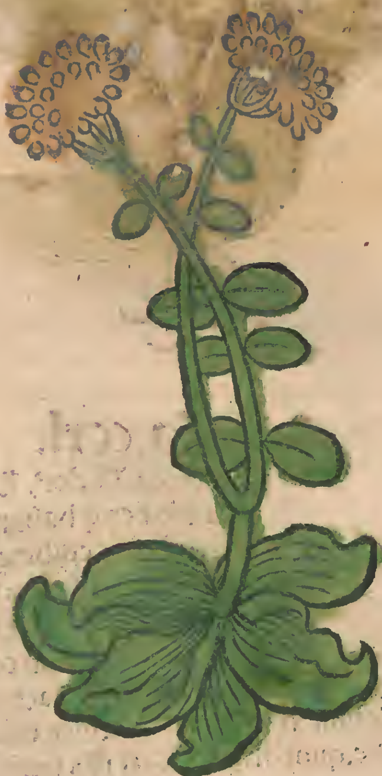
Ca. ccxxxvij.

Karabe: Platearius. Karabe est gummi arboris vt gemma vnde anuli fiunt. Unde electrum succinum karabe sub eodem ponuntur. quia electrum est karabe. ⁊ succinum est karabe. Unde habemus in alexandro ca. de dissinteria trociscis dyalectrum; Item Servius super bucolicon Virgilij in egloga pastoris dicit quod electrum est post succinum; Item cassius felix tractatu de trociscis dicit Trociscos de succino et est electrum et describit trociscos de karabe. Est autem gummi arboris dicte a dyasagiros. ⁊ est species populi arboris. vt patet in illo cap. agiros. verum aliud facit capitulum de populo diverse speciei ab illo. Avicenna li. ij. de eo duo facit capitula. Unum de hauro cui consonat capitulum de populo arbore. Aliud de hauro romanum cui consonat cap. de agiros: quod etiam exponit dyas. quod est populus arbor Avicenna dicit quod est achirosa. volens dicere agiros. sed in arabico est achiros cuius gummi vt dicit avicenna est karabe. Et dias. dicit quod ex hac arbore succinum nascitur secundum quosdam. et in rhodanum distillat. ⁊ ipsum est electrum. vt consensum est super Avicenna. ergo videntur esse species huius arboris. Una ca. complexionis; Alia fri. sicut per vtrunque textum colligitur. Avicenna li. de viribus cordis karabe. ca; est in primo sic. in secundo; aliqui volunt quod sit fri. Paulus de karabe. Karabe est gummi arboris haurromani. ⁊ calefacit caliditate temperata cum parua frigiditate. Bulcasim eben aben azarin li. qui dicitur servitor karabe sic assatur ⁊ comburitur. Oportet quod frangas karabe in fracturis paruis: ⁊ assa vna vice vel duabus et serua. Sed combustio eius est in hunc modum. Accipe ollam victilem. et pone karabe intus ⁊ claude os eius cum luto. et pone in igne vna nocte. deinde extrahe ⁊ vtere ⁊ tere.

Operationes.

A Avicenna; Habet proprietatem confortandi cor. ⁊ letificandi; ⁊ repellendi cardiacam; ⁊ fortificandi spiritus. B Serapion Karabe sumitur in potu ⁊ prohibet cursum humiditatum ad stomachum. ⁊ confortat eum; ⁊ abscindit fluxum sanguinis Et quando cortex huius arboris incidit

minutim: ꝛ seminatur in letamine. oriunt̃ ibi toto anno fungi ad comedendũ: C Pau. Karabe est gũmi arboris haur rõni q̃d q̃n bibit̃ retinet fluxũ ventris ꝛ stõi. et sanguinẽ vñcunq̃ꝫ fluit. Et putãt q̃daꝫ ꝙ sit sandaraca. ꝛ dicũt ꝙ karabe. sodams huiꝰ est gũmi: ꝛ est gũmi funeris eo ꝙ latini ponebãt ip̃m sup corpa defunctoꝝ. D Et idẽ auct. Albugerig. Caliditas eius ẽ tp̃ata cũ pauca frigiditate ꝛ hꝫ ꝓprietatem r̃tinẽdi sanguĩeꝫ: ꝛ ꝓpe in tenasinõe Et confert cardiace. ꝛ stringit ventrem. E Et idem auct. begde. Karabe ca. est ꝛ retinet sanguinẽ vñcunq̃ꝫ fluentẽ. F Et idẽ auct. Alcauzi. Suspenditur super apostemata ꝛ confert. ꝛ est fri: Et confert cardiace. ꝛ sputo sanguinis ꝛ fluxui eius a naribus: G Alias virtutes inuenies in tractatu de lapidibus preciosis in capitulo Sagates.

Ca. ccxxxviij.

Kalendula. Plinius ca. kalendula. est herba cuius stipes plurimos hꝫ ramos: folia eius sunt simila folijs conizi maioris sed angustiora ꝛ pinguiora cum aliquali viscositate ꝛ odore graui vel vt coniza. flos eius aurosus similis est aurigali vel butalmos. semĩa eius ꝙ plurima ordinatim posita in capl'o quodam habentia formam corniculoꝝ. ꝛ ip̃a semina sunt pilosa aliqualiter. Est calide ꝛ sicce complexionis.

Operationes.

A Uirtutem habet stringendi. confortandi. ꝛ desiccandi B Contra dolorem dentiũ puluis eius si inuoluat̃ in bõbice ꝛ dentibus applicetur: statim dolor cessat. similiter naribus intromissa vermẽ qui est in dente occidit. C Cõtra rosulas pedũ valꝫ fomentũ ex ea factum.

Ca. ccxxxix.

Kubebe. Pli. ca. de kubeb. Ex eis sunt domestice 7 silvestres. Sunt enim fructus cuiusdam arboris in partibus Indie nascentes. Et sunt trium generum. Sunt enim silvestres. que sunt minores. 7 sunt saporis acuti sicut piper. 7 sunt graves intus plene brevis stipitis. Sunt etiam aliis superioribus silvestres maiores ponderose. similiter et plene amari saporis superioribus meliores. Sunt alie que sunt domestice omnibus predictis laudabiliores Interius inanes levis ponderis longi stipitis modice amaritudinis In summitate habentes planiciem aliquam 7 ubi coniungitur stipiti concavitas est quedam cum masticatur. fumositas quedam evaporabilis ad cerebrum ascendit. Cum simpliciter ponitur ista intelligitur. Virtus est in foliis 7 in semine eius. ca. et sic. tpate. Sera. li. aggre. ca. kubebe. Kubebe est planta habens folia mirte domestice. nisi quia sunt latiora eis. 7 summitates eorum sunt acute. sicut summitates lancee. Et habet fructum rotundum aliquantulum depressum 7 latum Inter folia eius repertum. qui quando maturatur vergit ad rubedinem inter ipsum 7 granum triangulum. 7 habet ramulos similes ramis plante dicte laros egredientes ab una radice sicut agrestis. difficile frangibilis. longus circiter brachium unum plenus foliis. 7 fructus eius ponticus declinans ad amaritudinem. 7 color eius declinat ad rubedinem. Et idem post quam congregavi inter sermonem dyas. 7 gal. super omnem herbam inveni quod gal. non memoravit mirtum agrestem. Et dyas. non memoravit kubebas. Et vidi quod descriptio gal. super kubebas est descriptio dyascoridis super mirtum agrestem.

Operationes.

A Sera. Semen eius bibitum urinam provocat. menstruis impat. calculos vesice frangit B Ictericis 7 cephilargicis medicatur. Radix eius cum viridis est a multis pro sparago comeditur quamvis amara est 7 diuretica C Et idem auct. Gal. Est medicina similis fu. in sapore suo 7 virtute. nisi quia est subtilior. multum ideo fit aperitiva opilationum. que sunt in corpore toto D Et provocat urinam. 7 mundificat renes a lapide qui generatur in eis. Et est bona gutture. 7 stringit ventrem. E Paulus ca. de kubeba. Kubeba valet contra frigidum reuma 7 confortat cerebrum. 7 curat apoplexiam.

Ca. ccxl.

Lactuca. Ysidorus. Lactuca dicitur eo quod habundantiam lactis exuberet. seu quod lacte nutrientes feminas implet. Hec et in viris veneris usum coercet. Platearius. Lactuca cibariorum usui competit. semen eius medicine. quod frigidius est ipsa herba. Iudicantur autem ab autoribus omnium herbarum temperatissima. Palladius. li. ii. mense Januario lactuca serenda est vel decem

bri. vt plāta eius februario transferatur. Item februario serit̄ vt possit Aprili mē se transferre. Sed certum est eum toto anno bene seri si locus sit letus. stercoratus. irriguus. anteq̄ pangat̄ radices eius r̄secemus equaliter. ⁊ liquido fimo linamus Vel que iam pacte sunt nudate letamē accipiant. Amāt solum sub actum. pingue. humidum; stercoratū. Auicenna in cap̄. lactuca; Et sunt eius tres species Una est que vocatur lactuca agrestis. q̄ greci sarralliam vocant. Cuius tyrsus in modū secundi est. Et est sp̄es scariole sicut apparet ibidem. Alia sp̄es dr̄ lactuca azini. quam si vis scire lege capi. xxxij. Ancusa sup̄ dea. Et alia sp̄es q̄ dr̄ lactuca dōestica q̄ omnibus est nota. de qua hic loquimur. Galienus. vj. sim. far. cap̄; de lactuca f̄m trāslationem grecam. Lactuce domestice Uirtus est que ī frigidat ⁊ humectat sicut aq̄ non extranee; sed sicut aqua stagnoꝝ vel lacunarum. vel fontanaꝝ; Et ip̄a est q̄ generat sanguinem bonū. Lactuca agrestis est similis domestice nisi quia stipitem hꝫ maiorem; et folia eius sunt albiora folijs eius ⁊ subtiliora ⁊ asperiora. Et sapor eiꝰ est amarus. ⁊ est in virtute sua similis papaueri nigro.

Operationes.

A Pera li. aggre. cap̄. hakas. i. lactuca. Uirtus lactuce domestice est q̄ ꝯuenit apostematibus calidis. ⁊ herisiple. Et semen eius quando bibitur abscindit distillationem humiditatis spermatis Et conuenit pollutioni que fit in somnis B Et idem aucto. Galieni in li. de cibis Lactuca generat sanguinem bonum in fine bonitatis. Et ego quidem comedebam lactucas quando eram iuuenis quia ī stomacho meo generabatur colera. et sic infrigidabam ip̄m. ⁊ nūc etiam postquam senui comedo eas elixas; Ideo quia non reperio aliquā herbam cum qua possum curare vigilias sicut cum ipsa Humor vero qui generatur ex ea est frigidus ⁊ humidus. Et neq̄ ex ea accidit nocumentum sicut ex alijs oleribus et non stringit ventrem nec laxat. quia non habet stipticitatem nec salsedinem neq̄ acuitatem. C Idem quoq̄ auctoritate Dyas. Lactuca domestica est bona stomacho ⁊ ī frigidat ventrem. ⁊ facit dormire. ⁊ prouocat lac. Et quando ip̄a decoquitur est magis iuuatiua. ⁊ quando comeditur sic euellitur sine ablutione conuenit illis qui conqueruntur de stomacho suo. D Et assiduus vsus cōmestionis earū obtenebrat visum. Et quādo fit emplastrum cum ea conuenit apostematibus calidis. ⁊ herisipile dummodo non sit vehementis inflāmationis. E Sed semen eius bibit̄ ⁊ valet contra fluxum ventris ⁊ extinguit libidinem ⁊ pollutionem seminis in somnis; Sed quando lactuca emiserit stipitem suum tunc efficit̄ virtus succi ⁊ lactis ipsius similis vtuti lactuce agrestis ⁊ papaueris nigri. F Et idem auctoritate Ruffi. Lactuca quidem curat egritudines que fiunt ab ebrietate quando sumit̄ sed ip̄a nocet intestinis. ⁊ lenit ventrem; ⁊ abscindit libidinem; ⁊ facit dormire G Item q̄n coquit̄ cum oleo zizamio ⁊ cōmeditur expellit yctericiam Et est medicina bona opilationibus narium et corize quando comeditur in ieiunio cocta cum oleo. sinapiū ⁊ lac lactuce domestice cum emitrit stipitem. Abstergit vulnera que fiunt in tunica cornea Lac vero lactuce agrestis positum in fronte inducit somnum. H Et quando fit collirium cū eo lacte iuuencule conuenit vlceri cornee ⁊ placat dolorem capitis. ⁊ prouocat mēstrua. ⁊ curat morsum rutele ⁊ scorpionis I Galienus Calidis flegmonibus cōgruit. necnon paruis herisipilationibus non tamen potēs est maioribus sufficere. Est autem ex cibis sedantibus sitim; Semen vero bibitum contra gomoream. i. effusionem spermatis cohibet Uñ ⁊ somniantibus datur sicut etiam semen agrestis lactuci liquorem citius coligit caliginem. necnon insuper vstionibus apta est subiuncta cum lacte femineo. K Et

idem.ij.li.de cibis:ca.de lactuca s'm translationem grecã. Nosse aũt oportet ex omnibus olerib⁹ paucissimũ ⁊ chachocimũ sanguinem generantibus ex lactuca non multũ q̃dem neq; cacocemũ.nõ tñ eucbimum pfecte sanguinẽ generari.comedũt aũt ipam vt ad multũ q̃dem crudã qñ aũt extiterit circa pductionẽ seminis estatis tpe preelixatã in aqua dulci offerũt cum oleo ⁊ garo ⁊ aceto.aut cũ aliquo salsamẽtorum. Et maxime quecũq; eoꝝ q̃ cum caseo prepant: L Utunt aũt ipa ⁊ añq̃ in stipitem impetuauerit p aq̃ elixantes sicut ⁊ ego nũc incepi ex quo dẽte habeo prauos sciens eñ aliq̃s amicoꝝ in consuetudine q̃dem mihi ex multo tpe olus hoc laborosam aũt nunc hñs masticationez in duxit decoctionẽ. M Utebar aũt lactucis in iuuentute quidem calefaciente mihi cõtinue superiori ventre infrigidationis gratia. N Auicenna.li.ij.capitulo.de Lactuca. Ex ea est domestica ⁊ siluestris. ⁊ illa que est siluestris est similis in virtute papaueris nigri. O Et idem auctoritate Galieni. Non est in frigiditate eius que domestica vel ortulana est applicatio ad vltimũ.

Ca.ccxlj.

Lacca Pla. Lacca est gummi arboris q̃d defert a ptibus vltra mari nis.quo tinguntur pãni colore rubeo. Habet virtutem extenuatoriam: Et est calide ⁊ sicce complexionis in tercio g̃du. Serapion libro aggregatoris caplo Lec: auctoritate dyascoridis. Lec est gũma arboris que nascitur ĩ terris arabum. ⁊ est in ea simile mirre ⁊ storaci: Et habet virtutem extenuandi; Et idem auct. Galieni. Lacca est gummi arboris que nascitur in arabia.que est similis mirre habẽs odorem bonum. ⁊ administratur in fumigijs. ⁊ tingitur ex ea panni rubei coloris. ⁊ dr̃ tinctura illa karmes. ⁊ defert̃ similiter de Armenia. ⁊ est ca: ⁊ sic: ꝯplexionis: in.iij.gradu. Et idem aucto. Gal. in translatione albatarich Lacca est gumma arboris.que nascit̃ in Arabia.et est similis mirre hñs odorem bonũ. Et idem aucto: Rasis. Lacca cadit ex celo.sup ramos ar

boris gubera.i.mespili.in partibus siref in Insulis maris.7 est ca.7 sic.ↄplexiōis. Auicenna li.ij.ca.de lacca. Lacca dixert quidā de qbus est dcm̄ Paulus est gūma herbe similis mire boni odoris. Et opor tet ꝙ administratur cum cautela. Alij vo erauerunt 7 dixerunt ꝙ est karabe. Verū lacca in plerisq3 est virtutis karabe.et est extenuatiua vtute vehementi.

Operationes.

A Dias. Lacca cōfert asmati.si puluis eius cum ouo sumatur ieiuno stomacho. Et confert spleneticis in syrupo si ponat 7 ꝓuocat menstrua.7 cōfortat visum ꝑm omnem modū administrationis eius Et confortat stomachum.et aperit opilatio nem stomachi 7 epatis. Et curat ycterici am ex opilatione B Serap. Lacca habet virtutem extenuandi pingues.7 bi bunt de ea splenetici 7 asmatici 7 confert Et quando bibit cum mellicrato ꝓuocat menstrua. 7 abstergit maculas que fiunt in oculis abstersiōe veloci. C Et cu rat debilitatem visus quando misceť cū vino 7 fit inde collirium.7 est bona dolo ri dentium.et aperit opilatōnes.7 fortifi cat viscera.7 tinguntur inde panni colo ris rubei. D Et aperit opilationem stomachi.7 confortat eum.7 confert ycte ricie. Et modus ablutionis eius est.ꝙ ac cipitur gummi eius 7 teritur.7 ꝓijciť suꝑ ea aqua ca.in qua bulierint aristologia 7 squinantū.7 moueť cum pistello.7 dimit titur residere.et eijcitur aqua.deinde de siccatur in vmbra.7 reponitur in vase vi treo.7 si non clarificatur prima vice.faci as secūdo. E Auicenna. Lacca con fert tremori cordis.7 confert epati.7 con fortat stomachū.7 ↄfert ycterície.et ydro pisi.7 doloribus epatis

Ca.ccxlij.

Larix. Ysidorus. Larix a castello li ricino dicta est ex qua tabule tegu lis affixe flāmam repellūt nec ex se carbones exuste efficiūt. Pli.li.xvj. Larix est arbor ex siluestri genere.cui folia non decidunt.sicut nec abieti. Nulloq3 flore exhilarať.ꝓtinus em̄ e flore fruct⁹ gigniť Montes amat sicut 7 cedrus.7 est qntum genus earū q̄ picem ferunt cui situs idem 7 facies.vt abieti. Huius materia lōge ꝓ stantior incorrupta.vis humore ↄtumax rube⁹ ꝑterea 7 odore acrior. Huic quoq3 plusculum erumpit liquoris.mellio colo re atq3 lentiore nunq̄ durescentis. Sextū vero genus est teda.laricisq3 morbus est. vt teda fiat. Om̄ia vero huius genera q̄ picem ferunt.accensa fuligine inmodica repente carbonem cum eruptionis crepi tu expuunt.eiaculanturq3 lōge.excepta larice.que nec ardet.nec facit carbones. nec alio mō ignis vi ↄsumiť.q̄ lapides.

Omnia quoqꝫ illa perpetuo virent Lari ce sunt oīm arboꝝ altissime atꝫ rectissime

Operationes.

A Plin. in li. vt sup. Signit ⁊ larix cau chrin s. cut ⁊ abies. videlicꝫ pillulā in me dicina vim vrendi hñtem q̄ ptinet nucleū pineis similem. B Idem in li. xvij. Serunt aūt semine nec vnq̄ degenerant larix ac cypressus ac palme C Palla dius li. xij. Larix ad materiā est vtilissima ex qua tabulas suffigas tegulis in fronte. ⁊ extremitate tectorum. contulisti p̄sidiū contra incendia. Nec eīn flāmas recipi unt aut carbones creare possunt.

Ca. ccxliij.

Lappacium maior. Dyas. ca. de la patio: ponit quatuor eius genera dicens. Lappacij quatuor sunt ge nera vel species. Unū quod mādncatur ⁊ est illud quod vocat̄ insipidum: Alterꝝ quod dr̄ oxilappaciū ⁊ acetosum lapaciū ⁊ illa est herba que vocat̄ acetosa q̄ i locis humidis nascit̄. ⁊ in summitate eius sunt folia acuta et dura. verum melius est q̄d in ortis nascit̄. Est alid genus lappacij qd̄ est agreste. et bonū minus. simili plātagi ni supterram spansum ⁊ indebile. Est ali ud genus quod multi zadam dicunt. Fo lia similis lappacio agresti hñs: ⁊ virgam minorem. semen ei est acutum et rufum si ue subnigrum ⁊ triangulatū ⁊ viscidum: super virgam habēs semen. Gal. vj. sim. far. ca. de lappatio. Lappaciū dyaforetice moderate virtutis: Acutum vo lappaciū mixte simul vero cum diaforetica ⁊ reper cussiua pticipat quadam qualitate. Se men vero eius habet quid stipticum ma nifeste ⁊ dissinterias ⁊ diarias sanet ⁊ ma xime id quod est acutum lappatiū. Equū autem lappacium in nemoribus quidem generatur vt plurimum autem est eiusdē quidē cū predictis debilioris vo virtutis

Operationes.

A Dyas. Uirtus lappacij vna est que ventrem mollit crudum ⁊ tunsum ⁊ cata plasmatibus adhibitū cū oleo rosaꝝ duri cies spargit. B Ualet etiā cōtra sca biem. empetiginem ⁊ serpiginē si accipi atur succus eius ⁊ oleū nucis. ⁊ pix liqda ⁊ simul buliant. ⁊ colet̄ et colature addat̄ puluis tartari. ⁊ sulphuris et fiat vngen tum ad apostemata maturandū. Lappa cium acutum tritum. ⁊ in oleo decoctum ⁊ cum axungia supponat̄. C Cōtra splenis duriciem succus lappacij acuti cū storace liquida ⁊ armoniaco ⁊ aceto con ficiatur. ⁊ dimittat̄ tribus diebus postea fiat decoctio ⁊ colet̄. ⁊ colature addatur cera ⁊ oleum ⁊ fiat vngentū: D Aq̄ vel vinum decoctionis eius soluit opila tionem splenis vel epatis. Contra scrofu las nouellas fiat emplastrum ex lappatio acuto ⁊ axungia simul contritis. E Crispelle facte ex lappacio acuto valent asmaticis ex frigida causa.

Ca. ccxliiij.

Lappaciũ minor sive rotundũ: Platearius. Lappaciũ rotundũ dr̄ eo q̄ ad rotunditatē tendit: 7 minor a sup̄dicte. Ca. est 7 sic. in. iij. gradu. Paulꝰ cap̄: de lappacio ex ea est maior 7 minor. maior vocat̄ bardanus 7 est masculus carens semine: minor vocat̄ bardana. et est femina faciens lappas 7 semina adherentia pānis aliq̄ vocāt eam lappā inuersam

Operationes.

A Dias. Radix eius cathaplasmata leprosis medicat̄. Eius elixatura fomento adhibita. 7 in balneis fricata: pruriginē corporis tollit. dolorem aurium mitigat. B In vīo elixa dolorem dentium gargarismo compescit. 7 cataplasmata scrofas spargit. Et oīm̄ v̄tus est vna cū p̄dcā.

Ca. ccxlv.

Lapago. Dias. ca. aproparine: i. lapago. 7 est herba v̄gas multas habens lōgas 7 quadras 7 asperas. folia rara et in ordine posita. semen est ei album 7 rotūdum et puū in medio ptusatum sicut vmbilicus: florē h3 albū: Folia eius vestibus transeuntiū inherent. Nascitur circa muros 7 ortos: Hac herba pastores p̄ liq̄torio vtunt̄ lac liq̄ntes. Gal. vj. sim. far. ca. aporina Aporina filoātropos vel filotropi dr̄. Dr̄ etiā lappula minuta 7 purpurea. mediocriter abstergit 7 desiccat. h3 āt 7 aliq̄d subtiliū parciū.

Operationes.

A Dyas. Succꝰ huius herbe 7 v̄gar 7 semīs eiꝰ morsum mitigat spalangionis: cū vīo bibitꝰ. 7 venenis occurrit. Hic succus auribꝰ infusus ear dolorē mitigat. H herba cū axūgia mixta scrofas spargit: folia āt eiꝰ ꝯstringētis sunt v̄tutis: B Et p̄ptea fluorē sanguīs cataplasmatibꝰ apposita medent̄. 7 rei coherēti miscent̄.

Ca.cc.xlvj.

Laurus. Ysidorus. Laurus a laude dicta est. vñ et olim laudea dicebatur. Hac em̄ cum laude victorum capita coronabant. eo quod nunquam viriditatem deponat. Sola quoque arbor hec vulgo fulminari minime creditur. Auicenna. Laurus est arbor ca. et sic. in. ij. Cuius odor redolens. Oritur in locis montuosis habens folia sicut mirti. nisi quod maiora sunt. Et eius fructus est rubeus. virtusque illius est in folijs et fructu ipsius. Grana eius sunt ad modum auellane parue. In ipsa tota est calefactio. Sed grana eius calidiora sunt folijs. Cortex vero debilior est et minoris caliditatis. Pla. Laurus ca. est et sic. Cuius folia virtutem habent confortandi fructus ex aromaticitate dissoluendi et consumendi. Folia exiccata in loco vmbroso et non fumoso per annum in multa efficatia seruantur. Fructus per duos annos. Palladius li. iij. Mense Februario ex baccis mirti et lauri seminaria sunt facienda. vel si facta fuerint excolenda. Sera. li. aggre cap. gara auct. dyas. Gara. i. laurus. Ex eo est habens stricta folia. et ex eo est habens latiora. et est masculus et calefaciunt et desiccant calefactione et desiccatione forti. Et granum eius est fortius. Dyas. ca. de Lauro secundum translationem grecam. Laurus alia est latiorum foliorum. alia tenuiorum. sed vtreque feruentis virtutis sunt atque recorporatiue quorum elixatura ca. est. Galienus. vj. sim. far. cap. dasne arboris siue lauri tam folia quam fructus siccant et calefaciunt vehementer. plus tamen fructus quam folia. Cortex vero radicis minus quidem acer et calidus. magis autem amarus et quid stipticitatis habet. Iuuenalis. Laurus est arbor cuius folijs victores coronantur. vñ lauro propter victoriam coronatus dicitur laureatus. et corona que propter virginitatem mulieres coronantur vocatur laureola.

Operationes.

A Dyas. Elixaturam eius si in scafio missa fuerit et desuper sedeat vesice et matricis dolorem compescit. Huius folia viridia stiptica que tusa et cathaplasmatibus adhibita vesparum et apum percussum prohibent. et omnes tumores spargent B Et si sinapi aut polente misceantur et viridia bibita nauseam prouocant. stomachum subuertunt. Huius bacca plus ca. est quam folia. C Et habet virtutem fortiorem que tunsa et electuarij more melle collecta. tussientes et ptisicos orthonoicos. et toracis reumatismum sanitati restituit. cum vino bibita ictibus scorpionum occurrit. maculas nigras detergit D Succus eius surditatem aurium manere non sinit. et incongruos sonos cum vino et oleo rosarum adhibita compescit. E Acopis et vnctionibus calidis notabiliter miscetur virtutibus etiam dyaforeticis necesse miscetur. Corium eiusdem arboris tritum et bibitum calculos frangit. aborsum excludit epaticis obuiat tribus cum vino bibitum prestat effectum.

F Succus vero radicis eius minus est acer. et tñ est amarus et magis stipticus propter q̃d lapides vesice rumpit: oĩs ãt arbor vires habet acriter relaxantes ⁊ calefacientes ⁊ euaporantes. G Gal. Laurus lapides frangit ⁊ epaticis ꝯfert. bibitus cũ vino odorifero in pondẽ triũ obulorꝫ H Aui. Laurus ꝯfert doloribus neruorꝫ oĩbus Linit̃ sup morsẽa cum vino. Resoluit etiã sodã. et facit ad dolores auris frigidos. I Rasis. Jar. i. laurus Apostemati matricis. ⁊ puncture scorpionis: Ac dolori neruorꝫ auxiliat̃. ꝙ totũ semen ⁊ oleũ auxiliant̃. fastidiũ tamẽ ⁊ vomitum faciũt: K Cortex eius bibitus frangit lapidem.

Ca. cc xlvij.

Laureola. Ubi sciendum ꝙ aliquĩ putant laureolam non esse mezereon. quorꝫ scꝫ error dinoscitur in ca: coconidion superius de c. Dyas. ca. Dasnoides id est laureola Habet virgas longas duobus cubitis tenues rectas ⁊ lenes ⁊ folia lauri similia sed tenuiora et viridiora: semen in medijs folijs habens. Et id ẽm aliam translationem: Dasnoides. i. laureola cubiti vnius habet longitudinẽ ⁊ virgas multas ⁊ non fragiles sed musci laginosas. Folia sunt illi lauro similia. sꝫ molliora. i. flexibiliora ⁊ duriora ⁊ nõ frãgibiliora gustu calida exasperantia: Flores albos habet semen vero nigrũ cũ maturum erit: Radix est illi inutilis: Nascit̃ locis montuosis. Et illud q̃d de ea administratur est radix.

Operationes.

A Dyas: Dasnoides. i. laureola folia eius sicca ⁊ viridia bibita: flegma vẽtris deponunt. vomitum ꝓuocant. menstruis imperant. Apoflegmatisimis masticata prestant auxilium: Sternutamenta ꝓuocant. seminis eius grana. x. bibita ventrẽ molliunt: B Galien⁹. Camedapne id est laureola ꝓuocat vrinam: ⁊ mẽstrua Et confert distillationi vrine: ⁊ mingentibus sanguinem: C Cassius felix: ca. Camedapne: Et est diuretica valde: Folia eius cathaplasmatibus adhibita dolorem capitis tollunt: Egestiones stomachi ĩpõita ꝯpescũt D Et tortões anteriores cum vino bibita potissime que semĩa habent anterius: posteriores vero que sunt posterius medicantur. Succus eius cum vino bibitus menstruis imꝑat prouocat vrinam. pessario adhibitus. Et omnia facit. E Mictualis est ṽtutis cum folijs suis sine floribus incendiose se laborantes quidam cataplasmauerunt Que vero dicit mesue. vide cap̃. cocognidion supra de c.

Ca. ccxlviij.

Laudanũ; Dias. Est em̃ genus ede
re quam multi antion vocãt. Alij
barbam yrcinam; quia pinguedo
eius adheret barbaris yrcoꝝ. frutex est si
milis cystereon. sed longiora folia hꝫ hec
7 integra: Et nescio q̃ pinguedinẽ habet
supꝫ folia Uirtus est illi stiptica in folijs: 7
ex ea colligitur laudanũ Huius em̃ edere
folia yrci capraꝝ libenter manducant q̃
cum depascere ceperint pinguedo illa q̃
super folijs erit barbis 7 humeris yrcorũ
adheret. Et a diligentibus ex ip̃is collcã
7 in se r̃dacta laudanũ faciunt. Alij vero
supꝫ ramos ipsius funes trahunt extendẽ
tes inter se; Et si quid ex ip̃a pinguedini
funi adheserit colligunt. Et sic utunꝫ tali
disciplina 7 manibus fricata malaxant 7
pastillos ex ip̃a faciunt quod laudanum
vocant; Est autem vtile q̃d odore plenũ
est 7 viride 7 facile; ad malaxandum 7 pĩ
gue non habens arenam cõmixtam. 7 mi
nime fragile. 7 simile resine. cuius virtus
ca; est 7 hu; in fine primi gradus. ꝑpe fin.
Substantia eius est subtilis multum 7 in
sapore eius est stipticitas pauca. Serap̃.
cap̃. ledent. i. laudanum. Et colligitur ex
vna specie cissos. et est arbustũ quod assi
milatur cisterecon. nisi quia folia eius sunt
longiora 7 nigriora 7 habet humiditatẽ
que adheret manui tangentis eam in ve
re. 7 est stiptica; et ex hac specie accipitur
laudanum quod disciplĩa supꝫiori ꝯficiꝫ.

Operationes.

A Gal; vij. sim; far; cap̃. Cithus siue ci
stus. i. laudanum; Est autem subtiliũ par
cium in substãcia; 7 calide virtutis scd̃m
primũ accessum complete; vt est secundũ
tanget propterea. virtus eius est; q̃ matu
rat. aggregat 7 fortificat. et similiter dya
foretice est v̓tutis 7 digestiue. 7 vltra pre
dicta habet quandam stipticitatem bre
uem, ꝑter quod cõfert egritudinibus ma
tricis; et fortificat eam: B Et facit
oriri capillos qui cadunt propterea quia
destruit quod est in radicibus eorũ. et hu
miditatibus eoꝝ malis. et stringit sua sti
pticitate poros ꝑ quos egrediuntur pili.
fiunt em̃ he passiones ꝑpter p̃uos humo
res viscosos 7 grossos quos incisiua 7 dy
aforetica farmaca maxime educũt et eua
cuant. subtilium vero partium oportꝫ eẽ
virtutis ca. et non multum stiptice. Non
tamen in tantum subtilium partium 7 sic
cantium vt siccent et depascent cũ humo
ribus preter naturam aceruatis ibi natu
ralem humiditatem que augẽt capillos
ita em̃ nõ alopicias sanabũt magis q̃ cal
uiciem opꝫabunꝫ. C Necnon et lau
danum incarnat vlcera difficilis consoli
dationis 7 miscetur in medicinis sedãti
bus tussim. Et quando bibitur cum vino
veteri stringit ventrem. Et fit ex eo fumi
gium ad expellendum secundinam. 7 po
nitur in nascalibus valentibus cõtra du
riciem matricis. D Paulus capitl̃o

de laudano. Est eligendũ quod est põderosius ⁊ nigrũ ⁊ q̄ malaxari potest. Et valet etiam sic electum contra epilentiam si inungatur spina pacientis. ⁊ valet ad frigiditatem matricis: ⁊ suffocationem. Si mulier ex eo recipit fumum ⁊ super inferiora. Valet etiam contra relaxatõem dencium Si laudanũ et mastix conficiantur ⁊ circa gingiuas extra ⁊ intus ponant̃

E Sera. auct: dyas. ca: ledent. i. laudanum. Uirtus laudani est ca. mollificatiũ Aperitiua orifitiorum venaꝝ. qñ miscet̃ cum vino et mirra: Et cum oleo mirtino sup cicatrices vlcerum meliorat eas. F Et quando mittit̃ in aurem cũ vino q̄ ydromel aut cum oleo rosaꝝ. Curat dolorem earum. Et fit inde fumigiũ ad expellendum secundinã. G Et ponit̃ in confectione nãscalium vl' collirioꝝ matricum. ⁊ confert duriciebus earum. Et miscetur in medicinis sedantibus dolorem. ⁊ in medicinis tussis: ⁊ in vngentis. H Et qñ bibitur cũ vino veteri stringit ventrem ⁊ ꝓuocat vrinã faciliter I Auicenna. Laudanũ est subtile: ⁊ est in eo pauca stipticitas Et ẽ maturatiuũ humiditatum grossaꝝ viscosarum quas cum equalitate resoluit in quo est virtus attractiua ⁊ est calefactiuũ aperitiuũ orificioꝝ venarum: ⁊ ingreditur in sedatione doloris et facit nasci pilos inspissat eos: et ꝓlongat eos: ⁊ ꝯseruat proprie cum oleo mirtino ⁊ cum vino. ⁊ non facit hoc nisi quia ip̃m est subtile: ⁊ ꝓfundatur ⁊ est resolutiuum ⁊ mundificat corruptionem corrodẽtem carnem. K Et est attractiuũ et attrahit materiam bonam ad pilos. verũtamẽ non videtur conferre caluiciei cũ incipit. ⁊ casui pilorum cum apparet cutis: et fluxui capillorum. ⁊ non peruenit ad hoc vt sanet alopitiam qm̃ materia alopitie nõ resoluitur nisi virtute que est supra ṽtutez resolutionis eius. L Et laudanum consolidat vlcera dure consolidationis: Et distillatur cum olõ rosaꝝ in aurem dolorosam. ⁊ ingreditur in medicinis sode ⁊ pulsationis. M Et confert tussi et resoluit apostemata matricis suppositũ in pessario. ⁊ attrahit fetum mortuũ: et secundinam suffumigatione facta ex eo in traiectorio. ⁊ qñ bibit̃ cũ vino antiq̃ ꝯstringit ventrem ⁊ ꝓuocat vrinam.

Ca. ccxlix.

Matiua sm̃ dias. in proprio cap. tirsulum habet oblongum fascitate digiti cauum in summo quasi ramulum diffusum: ⁊ folia oblonga: fructũ in summitate ramorum habens triangulum ⁊ subrotundum in modum capparis in quo tria grana continentur sub mẽbranula que intra corticem est.

Operationes.

A Dyascorides. Granula eius. vij. vl' ix. potata ventrem viscide purgãt q̄ si aq̃ frigida sup bibatur coleram rubeã ⁊ flegma deponunt

floribus distillata valet ad apoplexiam. Emplastrum ex eo factũ cum ozimo valet puncture scorpiõis. F Ad preseruãdam apoplexiam: Re. floꝝ lauendule. ℨ. ij. cinamomi. spice. croci. ligni aloes. masticis. nucismuscate. gariofili. calami aromatici. zinziberis. rosaꝝ macis. cardamomi ana. ℨ. j. buliant cum aq̃ ro. in vna fiala vitrea in cinere calido postea colet̃. et paulatim cũ cocleari potui propinet̃.

Ca. ccl.

Lauendula est herba ca. ⁊ sic. complexionis. Paulus. Lauẽdula est herba oĩbus nota ⁊ caret semĩe flores vsui medicine cõpetunt. ⁊ odorem suauem ⁊ bonũ hñt. nõ hñt succũ nisi valde paꝝ. Radix nõ ꝯpetit vsui medicĩe.

Operationes.

A Uirtus eius est que resoluit ⁊ fortificat. Contra sincopim et cardiacam passionem ex frigida causa fiat decoctio eius in vino odorifero. addita aqua rosaꝝ et detur pacienti. B Lauendula est ꝓstans somnũ ⁊ sedat sodam qñ emplastrũ cum ea fit suꝑ frontem. C Aqua decoctionis eius potata: nefreticis. epilenticis ⁊ apopleticis confert. lauendula miscetur diuersis antidotis ⁊ miris ⁊ varijs odoribus grate miscet̃. D Itẽ odor eius grauat caput ⁊ facit somnum: Et qñ bibitur decoctio eius est ꝯueniens illi cuius cerebꝛ infirmat̃. E Aqua eius e

Ca. cclj.

Leuisticum. Pla. Leuisticũ est herba oĩbus nota. ca. ⁊ sic. in. ij. gradu. Cuius semen similiter appellat̃ Et in medicinis semen ponit̃. Uirtutem habet diureticam: virtutẽ q̃ȝ aperiendi ⁊ extenuandi. Constãtinus in li. graduũ. Leuisticum est in tercio gradu calidum ⁊ siccum: Semen autem et radix in medicinis ponitur.

Operationes.

A Platearius. Uinum vel etiã aqua decoctionis eius valet ↄtra opilatõem splenis ⁊ epatis ⁊ cõtra ventositatem, et ↄtra dolorem stomachi, et intestinoꝝ ex ventositate. Pulvis etiam eius cũ pulvere cinamomi datus valet ad pdicta B Cõstantinus vbi sup̃ Cibũ digerit. Opilatõnem epatis apit. de frigido humore dolorem mitigat. C Stomachi ventositatem ⁊ inflationem rugitum ⁊ intortõez dissoluit. Menstrua ⁊ vrinã ꝓuocat Etiã illa verba fm Costantinũ habent̃ in li. de simplici medicina almagesti.

Ca. cclij.

Leuisticum silvestre. Dias. ca. Thalaspium fm translationem grecã Thaspium. i. Leuisticum silvestre Nascit̃ in tumulis ⁊ in vijs ⁊ sup tegulas herba est minuta folia habens ⁊ angusta ⁊ duobus digitis longa. ⁊ in summo diuisa ⁊ pinguia. vgã in medio ꝓferẽs duoꝝ palmoꝝ cũ paucis ramulis. in q̃bus fert semen latum sil̃e cartamo. ⁊ obrotundũ ⁊ veluti conquassatum. vñ ⁊ nomẽ sumpsit florem habet subalbidum.

Operationes.

A Dias. Uirtus est ei termãtica. ⁊ potissime semĩ eius potui datũ in acceptabili quãtitate p supiora atq; inferiora purgationẽ facit vehemẽter. B Sciaticis p cristere adbibitũ medet̃. bibitũ mẽstruis impat. aborsum facit C Sa. vj. sim. far. Talapis fm trãslatõem grecã. Est ãt leuisticũ silvestre cuius semẽ acris v̾tutis est. q: apata rumpit. D Et p anũ impositum sciaticis cõuenit. Est ãt ⁊ alteꝝ purgatiuũ sup et subt' coliricoꝝ bibitũ in oxisabi multitudine.

Ca. ccliij.

Lenticula aque vel lentigo aq̃. Sera. li. aggre. ca. gabaleb: i. lenticl'a aq̃. ex ea est marina. ⁊ ex ea est aque dulcis. s; illa q̃ est aq̃ dulcis est lenticl'a q̃

reperitur sup aq̄s erecta hn̄s corticē viri dem. ⁊ est rotunda sicut lenticula similis est ei in figura sua. Et repit̄ in lapidibus sup aq̄ erecta natās sup faciem aq̄. Gal. viij. sim. far. ca: facus. i. lenticula aq̄tica. hu. ⁊ fri: ꝯplexionis in: ij: gradu. exn̄s ſm vtrūq;: Paulus ca. Stratiotis. Et est her ba q̄ nascit̄ in sup̄ficie aq̄ sine radice cum folijs similib⁹ sp̄uiue. Est āt v̄tutis redar guētis ac remordētis. Dyas: ca. de lēticula aq̄ lēticula colorē viridē hn̄s. vt⁹ ē ei fri.

Operationes.

A Gal. Lēticula aq̄ hz q̄d stipticitatis ꝓpter q̄d vulnera p̄t consolidare. ⁊ vlceri bus est vtilis. quidam autē eo et ad emor rosagias ꝓtuntur ⁊ ad fistulas. B Paulus. Potui data valet ad fluorē san guinis ex renibus: et cum aceto contrita atq; vt cathaplasma adhibita. C Dyas. Omnes tumores spargit: Ignem sacrū extinguit. podagricis necesse misce tur: medicaminibus sola et cum polenta apponitur infantibus.

Ca. cc liiij.

Lens. Sera. li. aggre. cap̄. ʒedens aucto. dyas: Meliores ex lentibus sunt ille que velocius maturantur et quando infundunt̄ in aqua ad mollifi candum nō nigrescunt. Gal. vij: sim. far: ca. de lentibus ſm translationem grecā. Inquit Lentes stipticant non fortiter. in medio v̄o ca: ⁊ fri. ꝯsistūt siccātā. i. ij. g.

Operationes.

A Gal. Eodem li: ⁊ cap̄: ſm translatō nem arabicam. Sapor ear̄ est stipticus stipticitate pauca: Uirtus lentis p̄ma est media inter ca. ⁊ fri. ⁊ exiccat in: ij: gradu Et ip̄a stringit ventrem: qn̄ coquitur bis ⁊ p̄ijcitur aqua p̄ma. ⁊ aq̄ in qua coquun tur laxat ventrem: B Et dixit Ypo. vj. epidimiar̄ q̄ est tem̄pata in cali. ⁊ fri. ⁊ declinat ad calorem parump̄. Et signū in hoc est q̄ non apparet p̄ eam qn̄ come ditur: aut quando moratur in stomacho. aut quando descendit a ventre infrigida tio corpori. ⁊ est composita ex substantia que stringit ventrem qn̄ coquit̄ bis ⁊ pro ijcitur aqua prima: et aqua in qua coquū tur laxat ventrem. C Idem auctori tate Dyas. Quando comeditur ex ea assi due facit obscuritatem visus. et est dure digestionis mala stomacho. ⁊ accidūt ex esu eius somnia mala. ⁊ est mala neruis ⁊ pulmoni. D Et idem Sera. auctori tate Mesarugie. Excorticate ex his sunt fri. grosse stringunt ventrem ⁊ vrinā. ⁊ in grossant sanguinem in venis. ⁊ nō sinunt eum currere. E Et idē auct. mesuay Lens ip̄a est fri. ⁊ sic. in p̄mo gradu. et cor tex eius est ca. ⁊ sic. in primo gradu: Et de proprietate eius est minuere vrinā et mē strua ꝓpter eius sanguinis ingr̄ssatōem.

Ca.cclv.

Lilium. Ambrosius: Considerate lilia agri. quantus sit candor in fo lijs. ipaq; folia stipata quomō ab imo ad summū assurgere videant̄. vt exp mant formā cipbi: ⁊ vt auri species q̄daz intus effulgeat. que cum vallo in circuitu floris obsepta iniurie nulle pateat Si q̄s hūc florem decerpat ⁊ in folia sua soluat. que tanta est manus artificis q̄ lilijs spēm reformare valeat. Glosa sup Lucā libro. xij. Lilia non siluis sed in ortis nascuntur nec vllum agricultaꝝ cultū reqrunt sicut ceteri fructus. sicut scriptū est. Considera te lilia agri quō crescūt. neq; laborāt neq; nent. Non laborant coloribus odorādo. neq; nent sibi indumenta faciendo. Pal ladius li. iij. In februario mense liliorum bulbos ponemus. vel lilia ante habita sa riemus summa diligentia. ne oclos circa radicem nascentes et minores bulbulos sauciemus Qui a matre subtracti atq; in alios digesti ordines. noua lilieta forma bunt. Dyas. ca. de lilio. Lilium hec est leci na quā multi in coronam ponunt. Et est omnibus notum cuius flores albi sunt sa tis. Est autem aliud genus lilij quod vo catur yris ylirica. folia hab; silfio similia vel gladiolo. s; maiora ⁊ vastiora. flores habet ⁊ superiores inclinatos sibi inuicē diuersis coloribus albo sc; ⁊ mellino aut purpureo: aut venecino. Radices sunt si bi dure ⁊ curue ⁊ odore bono plene. he ra dices colligende sunt. ⁊ filo inserende. et sic in vmbra pendentes siccande sunt du ra ⁊ breuis: ⁊ coloris rufi. ⁊ odoris boni. eligenda est in gustu calidior Sera. li. ag gre. ca. ansea. i. lilium. Est em̄ calide ⁊ sic ce complexionis in secundo. Ex eo est do mesticum et siluestre. Sed siluestris sunt species. ⁊ nominat̄ vna arsemetim. i. cele ste. ⁊ est album quod est notum De illo in p̄nti ca. dicemus.

Operationes.

A Auicenna. Lilium album ortulanū ca. ⁊ sic. est in secūdo. In ipa est terreitas subtilis acquirens amaritudinē. ⁊ aque itas equalis complexionis. Confert pan no ⁊ lentiginibus proprie q; radix eius. ⁊ mundat faciem ac remouet eius cōtracti onem. val; incisionibus neruorum ⁊ sple ni sed malum est stomacho. proprie q; ole um eius. quod est resolutiuū. aperitiuum lenitiuū duriciei matricis bibitū ⁊ inūctū B Idem. Radix eius confert adustio ni aque calide. qm̄ exsiccatiua est. molliti ua. ⁊ abstersiua. cum equalitate ꝯsolidat. Ex decoctōe quoq; ipius radicis fit oris collutio ad dolorem dentium. et proprie illius q̄d siluestre est C Idem. Liliū confert puncture vermiū venenosorum: proprie q; scorpionis. Oleum quoq; eius est tyriaca coriandri ⁊ fungoꝝ. Emplastꝝ ex folijs cum vino factum super herisipi lam confert valde. D Plinius. li. xxj Lilium rose nobilitate proximum est qua dam cognatione vnguenti oleiq; q̄ liliō appellatur. Nulla florum excelsitas ma ior Interdum cubitorum trium lāguido

Alba lilia omnibus eisdem modis seruntur quibus et rosa Nihilque fecūdius: vna radice quinquagētos sepe bulbos emittēte E Sera: Conuenit combustioni ignis qñ assatur, et teritur cum oleo rosarum, et ponitur sup locum combustionis et dimittitur donec curetur. quoniam combustiones egent medicina que desiccat et abstergit cum temperamento. F Et est bonū ad incarnandum omnia vlcera, et mollit duricies matricis. Folia eius incarnant et abstergūt abstersioni debiliori q radix Et quando coquuntur et ponuntur super combustionem ignis, aut sup quodcunque vulnus faciūt incarnari vlcerationem eorum. G Et sunt quidā qui infundūt flores eius in aceto, et vtuntur eis ad incarnandum vuluera, et contunditur flos eius: et exprimitur succus eius et coquitur ī aceto et melle ita q ex succo fit quinquies plusq acetum et mel. H Et est medicina cōueniens ad omne quod eget exsiccatione sine mordicatiōe: sicut sunt vulnera magna, et proprie q̄ fiunt in capitibus musculorum et ad vlcera om̄ia que sunt difficilis incarnationis. I Sed alterius speciei lilij que dr̄ yris et est lilium agreste fm eundem autorem Gal. Substantia est subtil' et mundificat et maturat: Et conuenit speciebus tussis et facit ascendere screatum a pectore, et curat tortōnes ventris et vlcera sordida: et qñ bibitur cum melle et aqua calida laxat ventrem. K Dyas. Flores lilij domestici pñt emollire duricies neruorum: Folia eius cocta et imposita ad combusta pficiunt loca Vexationes serpentū curāt: Succus eius melli admixtus ac decoctus in vasc'lo nouo: Vlcera vetera medetur. L Galienus. vij. sim. far. ca. de lilio. Flos lilij domestici complexione mixtus est subtilium parcium quadam ex terrestri substantia. Unde habet et eā que in gustu amaritudinem et ex quadam aq̄sa eucrita: M Unde oleum q̄d ex eo est pigmentum in mordacis et dyaforetice et mollitiue est virtutis. ex quibus et duriciebus que in matricibus aptissimū est Radix autem et folia per se trita siccant et abstergunt et dyaforant moderate. N Auicenna de viribus cordis ait. q cōfortat cor.

Ca. cclvj.

Lilium conuallium. Pla. Liliū conuallium est herba hñs flores bene redolentes: folia eius plātago maiori similia. Nec folia nec radix vsui medicine competit Sz flores vtutem habēt confortandi et resoluendi.

Operationes.

A Pli. Re: flores liliorum conuallliū lb. ß. ponantur in vino optīo mensuram vnam stent in infusione p mensem: deinde distilletur vinū istud p alembicū: Cū ista aq̄ distillata sume, ℥. ij. aq̄ lauēdule, ℥. iij. grana pipis ro, ℥. ß: misceantur. de ista sume ī septimana, ℨ. ß. ieiuno stomacho et ista septimana nō hēbis apoplexiā neque litargiā. B Idē Cū ista aq̄ etiā potes linire timpora minuit fluxū catarralē: et sedat sodā Ista aqua etiam curat colicam passionē potatum Et confortat cor.

Ca.cclvij.

Lilialis. Pande.ca.xxxvj. Lilialis ē q̄daꝫ herba hn̄s folia sicut rubea ti ctoꝝ nisi q: sunt miora. ⁊ vtcū qꝫ as pera. expādens se ꝑ terrā: sicut herba gra noꝝ vel rubus. ei⁹ flos est ꝑuus sicut flos solatri hn̄s r̄cte figurā lilij dō estici: Au. li.ij.ca.alguascen. vel aluseu: i. herba lilia lis. ⁊ est herba cui⁹ flos ē sil'is lilio ⁊ ꝓpter hoc dr̄ lilialis: Et est ca. ⁊ sic. in: j. gradu.

Operationes.

A Idē Lilial' desiccat cū eq̄litate ⁊ ab stergit. ⁊ ꝯfert panaritō: ⁊ r̄soluit totū illō cū eq̄litate B Gal'.vj. de sim. medi. ca. alissū. Alissū siue āplosilō. dcā ē q̄dem alissū: i. lilial' herba q: mirabl'r ꝯfert morſ a cāe rabido imo ⁊ iā occupato rabie ꝓpi nata sepe sola sanauit. C Si q̄s aūt vtat' ī plurib⁹ ꝯgnoscꝫ ꝙ diaforeticū ē me diocriter. ⁊ siccatiū cū eo q̄d aliq̄d abster sionis hꝫ. hinc āt alfos ⁊ esilinas mundifi cat. Pli.ca. alisō. i: lilial' sil'is ē rubce ticto rum ⁊ nō distat ab ip̄a nisi quia ip̄a rami ⁊ folia sunt minora.

Ca.cclviij.

Liquiritia Theodorus p̄scian⁹. Li quiritia est eligēda nō multū g̊ssa nec nimis tenuis q̄ in terra crocea fit. que etiā cum frangit' leuis est ⁊ interi⁹ subalbida. sꝫ nigra vel viridis abijciēda est succus eius fortioris efficatie est: q̄ effi citur sic Cum viridis est radix concutitur bene et in aqua decoquitur vsqꝫ ad com sumptionem. postea exprimit' ⁊ desiccat' in sole. ⁊ in rotūda corpuscula ꝺm formā vasculoꝝ formatur Alij sophisticant hoc modo. faciūt puluerem liq̄ritie. ⁊ coquūt in aqua ⁊ addunt mel ⁊ faciunt vt diximꝰ Sera. auct. dyas. ca. slis. i. liquiritia. et est arbustum hn̄s ramos longos duob⁹ bra chijs. habꝫ folia similia folijs arboris ma sticis. ⁊ suꝑ folia est humiditas que adhe ret manui: et flos eius similis herbe flori dicte brachion: est ⁊ purpurei coloris Et semen eius est in magnitudine seminis ar boris dicte kalatabas. verū est asperius eo. et habet radices longas in colore suo

similis ligno quod nominatur in oriente bussum. aut sicut radix genciane. et est in eo stipticitas cum dulcedine et exprimitur inde succus. Dyas. cap. Glicoriza. Et est que nascitur in Capadocia aut in ponto Frutex est hns virgas longas duorum cubitorum in quibus folia sunt spissa et similia lentisco. sed pinguia et glutinosa. florem pfertia cincto similem. semen habet simile platani et asperum quod semen est latum sed rufum et oblongum. sunt illi radices bussei coloris et longe sicut genciane constricte et dulces que exsiccantur vtliciu. Pli. capitulo de liquiricia Glicoriza herba est que nascitur in campis gustu dulcis et cum dulcedine habundante. de qua succus extrahitur. et medicorum vsui seruatur. Cassi9 felix cap. Glicoriza grece ex eo dicitur quod dulcem radicem habet. Glien enim grece dulce dicitur. Galie. vij. sim. far. cap. de liquiricia Maius iuuamentum quod in liquiritia est. est in succo eius radicis. et substantia eius est propinqua sibi nostri corporis. et valde similis est ei. Sapor eius radicis est dulcis cum stipticitate pauca. Virtus eius frigidior complexione hominis. et est tepide caliditatis. et ideo est prope complexionem equalem. et est hu. temperate humiditatis.

Operationes.

A Vires habet relaxantes cum dulcedine ex humiditate. vnde et sitim sedat. et renum et vesice mitigat dolorem. et prouocat vrinam et menstrua B Et omnem tumorem tunsa et imposita placat. succus ipse asperitatem arteriarum dissenit. et non solum tracheam arteriam sanat. sed etiam scabiosam vesicam qui succus diu sub lingua retentus glutiri debet. quia estuationem stomachi tollit. et tumorem stomachi et epatis tollit. ac compescit C Radix vesice et renum vulnerationem curat bibita cum dulcore sitim prohibet. vulneribus vtilis est. radices ipse masticate sunt stomatice elixatura radicis omnia ista facere nouit. Ipsa radix in puluerem redacta et imposita pterigia detergit. D Gal. Glicoriza asperitas nata est remouere. non solum in arteria sed in scabiosa vesica propter mediocritatem complexionis. E Theodorus priscianus. Valet contra omnia vicia pectoris decoctio eorum in aqua. et in pleuresi. et peripleumonia. aqua decoctionis eius valet contra tussim. F Ad idem valet electuarium factum ex succo liquiritie et melle. Liquiritia masticata et sub lingua retenta sitim et asperitatem stomachi et gutturis mitigat.

Ca. cc lix.

Ligustici. secundum dyas. cap. Ligustici multum nascitur in liguria prouincia vnde et nomen accepit. nascitur et in monte vicino alpibus. sed ciues panacem illum vocant. ideo quia radix eius alba est. et odorata simul panaci. cui virtus vna est cum panacis virtute. Nascitur in locis altis et asperis. et vmbrosis virgam habens longam et nodosam similem aneto. In qua virga folia sunt similia mellilloto sed molliora et odorata que folia in cacumine tenuissima sunt et diuisa In virge summitate caput est vmbraculosum. Ubi semen oste

dit q semen nigrum est. et oblōgum sicut feniculi gustū viscidum ꝛ odoratum aromaticum.

Operationes.

A Dyas. Uirtus est mictualis. Radix eius alba est similis panaci eracleontico ꝛ odorata Uirtus est radici ꝛ semini eius ca. ꝛ stiptica doloribus oībus intraneorum occurrit. Inflāmationem stomachi soluit. B Ictibus venenatis opitulatur. Urinam prouocat. Menstruis imperat si bibatur. Antidotisq; colicis prosunt aut miscetur. C Radix eius tunsa ꝛ supposita idem pstat. Radix eius ꝛ semen oxiporijs necesse miscet confectionibus etiam digestibilibus vtiliter adhibetur. quia eustomaca est. vnde multi ciues ipsius prouintie eo p pipere vtuntur. cōditurismiscentes. D Et multi semē siselei ꝛ feniculi addunt illi quidā dicunt q est leuisticum sed falso.

Ca. cclx.

Limon. Pan: ca. cccc. viij. Limon fructus pulchri odoratus. plenus succo acetoso valde apto salsamētis. Et ipe etiā comeditur sale conditus nusq memini me de ipo legisse apud autorem autenticū. nisi apud Auicennā in qrto canōe de cura febriū acutaꝝ in generali vbi iubz dari a q acetositatis limōis salliti.

Ca. cclxj.

Linaria. Pandecta. ca. Dix Linaria est herba similis esule vel lino ppter qd vocat: ꝛ differt ab esula qm esula lactescit. linaria vero nō. vñ versus Esula lactescit sine lacte liaria crescit

Operationes.

A Succus eius valet contra herisipilas inunctus: ꝛ cum succo pimpinelle mixtus: B Et ipa sola valet ad cancrū trita et imposita. ad hoc similiter succus eius valet.

Ca.cclxij.

Linum. Ysidorus. Linū ex terreni tenti specie oritur. Nomē sumpsit a greco vel q̄ leue sit ac molle. Bissum aūt est genus quoddam lini nimiū candidi ac mollissimi q̄d grece papaten vocant. Palladius. In februario mense aliqui semen lini leto solo spargunt. Et lina ꝯsequunť exilia. Idem li.xj. In mense octobri semen lini seri potest si placuerit: quod tamen ꝓ sui malicia serendū nō est quia terre vber exhaurit. Sed si velis loco pinguissimo. ⁊ modice humido serere poteris. Aliqui macro solo spissum serentes. si assequunť vt linū subtile nascať.

Operationes.

A Serap. li. aggre. auct. Gal. Virtus eius est que subtiliat ⁊ ꝓuocat vrinam. ⁊ menstrua. Et q̄n bibiť aut fit cū ea emplastrum: confert a ꝑatibus epatis. ⁊ orifitō stomachi ⁊ ipi stō. Et radicis ei⁹ stipticitas est amplior stipticitate floris. ⁊ caliditas eius est mīoꝛ caliditate ipi⁹. ⁊ ꝓpter eius stipticitatē acqrit q̄ admisceť cū medicinis q̄ administranť ad sputū sanguinis. B Sera. auct. dyas. Flos eius est stiptic⁹ stipticitate pauca calefactiuus maturatiuus. ⁊ est ca. q̄i in ꝑmo gradu. ⁊ est mediū in hūiditate ⁊ siccitate. Et scd̄a eius virtus est q̄ est mollificatiuū C Sera. li. aggre. ca. bararichichene. i. linū est mollificatiuū sedatiuū doloꝝ. ⁊ cōfert egritudinibus interioribus. nisi quia est minus in hoc quā camomilla. ⁊ est mediū inter laxatiuū ⁊ stipticū. ⁊ admisceť in eo parum v̄tutis ꝓuocatiue vrine. ⁊ hoc quidem apparet in eo manifeste. q̄n comediť assatum ⁊ tunc est magis conueniens ad stringendum ventrem. D Et dixit in li. de cōseruatione sanitatis. q̄ q̄n semē lini decoquiť in a q̄. Eius decoctio est in frigidatiua. E Et idem auct. dyas. Virtus seminis lini est similis v̄tuti seminis fenugreci. ⁊ q̄n admiscetur cum aqua melle ⁊ oleo. ⁊ conficitur. resoluit apostemata calida ⁊ mollificat ea. siue sint interius siue exterius. Et quando fit ex eo emplastrum cum ficubus ⁊ nitro delet pānū ⁊ pustulas albas faciei. i. papulas ꝑm trāslationem nr̄am F Dyas. Et quādo conficiť cum aqua resoluit apostemata q̄ sunt in radice auris. ⁊ apostemata dura. Et quando coquitur cum vino eradicat formicam ⁊ species vlcerum que dicūtur faui. et quādo miscetur cum melle ⁊ pipe ⁊ vtitur quis eo mouet coitum. ⁊ quando miscetur cum nasturtio quātitate equali confert scissuris vnguium. et eoꝝ excoriationi. G Et fit cum decoctione eius cristere ad mordicationem intestinorum ⁊ matricis. ⁊ mollit ventrem quando mulieres sedent in decoctione eius. confert apostematibus matricis sicut fenugrecū H Paulus caplo de lino Linum quando combūritur. Fumus eius est subtilis. Et cōfert coꝛize. ⁊ suffocationi matricis. I Auicēna. li. ij. ca. de semine lini. Virtus est ei ꝓxima virtuti fenugreci in. j. ca: cōmensuratum in humiditate ⁊ siccitate

Et dicitur quidem q decoctio lini est decoctio recentis eius. K In ipa enim est humiditas supflua: et maturatiuum et abstergit et inflat ppter humiditatem suam supfluam ita q illud qd ex eo frixu est hoc agit cum stipticitate q in frixo manifeste pmensurata: et in non frixo maifesta pmixta cum lenificatoe Et est sedatiuum dolorum minus q camomilla: et ex ipo fit emplastrum cum nitro et bolo: et lenit pannum: et confert contractioni unguium: et scissuris: et fracturis eorum. L Et qn pmiscetur cum equali mensura nasturcij et conficitur cum melle lenit apostemata calida exteriora et interiora: M Et apostema qd est post aures cum aq cineris et apostemata dura et phibet spasmu. Et proprie cotractionem unguium. cum pmiscetur cum cera et melle: N Et eius suffumigatio confert corize. et similiter fumigatio ipius lini confert tussi flegtice. et pcipue qd ex eo assatum.

Ca. cclxiij.

Lingua auis Pla. Lingua auis est arbor et hz folia pua et acuta. lingue auis cofomia: et est in pmo gradu calida et humida: Sera. li. aggre. ca. lisen hasafir. i. lingua auis: Et est arbor similis arbori dirdar. nisi q foliu eius est logum simile folio amigdali: et fructus eius q dr lingua canis sunt racemi et palmites q di uiduntur i cherarnus similes folijs oliuarum. nisi q sunt minora satis. Et intra q libet cherarnus est medulla similis lingue auis exterius rubea et interius alba declinans paululum ed citrinitatem. sapor ei est acutus: mordicatiuus cu pauca amaritudine. Et qui ponit eius vtutem ca. in fine secundi non elongat a veritate. et couenieus est dicere q cum caliditate sit humiditas quia non apparet mordicato ei postq bene masticatur. Et sciendu q est alia lingua auis q est debilitas stomachu et puocans ventre et est corrigiola maior. Et ista non est illa de qua locutus est serapion: Nam idem Sera. in ca. de augentibus in coitu dicit. q lingua auis est ligua passerum: Item idem dicit in. vij. in cofectione pillular. Indar q assimilant pelliculi vl corticuli que est i medio bacce lauri. Auicenna ca: de augentibus in coitu. Inter medullas computat. non est g qua ponit Serap. et Aui. herba. sed est prima species p Serapione descripta. vn quando ponit simpliciter pma debet intelligi

Operationes.

A Sera. aucto. aben mesuay Couenit dolori lateris Et puocat vrina. Auget i spermate. Et corroborat libidinem: B Et idem auc. Damasceni: et couenit cardiace. C Et idem auct: Bedigu ras. Auget sperma. D Et ide auct: Rasis. Prohibet cardiaca. et auget spma E Et ide auct: Ysaac. Est ca. et hu. in. ij gradu: et delectabilis et de. ppeta te ei est cofortare libidine F Et aug spma. et hz vtutem huectandi comesta cu carnib. vl alijs valz similiter ptra siccitate pectoris.

Ca.cclxiiij.

Lisimachion: fm dyas, ꝑrio capi. Hastas hꝫ maiores ꝛ fructicosas. circa quarum nodos folia minuta hꝫ salici similia: florem purpureũ aut aurosum. nascitur locis humectis

Operationes.

A Dyas. Succus herbe huiꝰ stipticus est. Sãguinẽ reijcientibꝰ maxĩe ꝓdest Dissintericis, potui datꝰ et suppositus subuenit. B Fluxũ matricis mulieris abstinet suppositus. Naribꝰ ꝓfluentẽ sãguinem frõti illinitꝰ statĩ stringit. Ulneribꝰ recentibus ꝑacolesim facit. C Herba fumigatõe adhibita vim veneni lõgiꝰs arcet: ꝛ sorices occidit D Galie. vij. sim. far. ca. lisimachiõ ꝑdñantẽ hꝫ stipticã q̃litatem: ꝓpter q̃ ꝛ plagas ꝯsolidat ꝛ emorrosagias ex naribꝰ sistit emplastratũ. E Et aliaꝝ etiã emorrosagiaꝝ idoneũ ẽ farmacũ ipm. ꝛ etiã succꝰ eiꝰ adhuc magis et bibitꝰ dissinterias et sanguinis eductões ꝛ fluxũ muliebrẽ sistit.

Ca.cclxv.

Licium. Sera. ca. hadath. i. licium Habꝫ tres spẽs vna eaꝝ est indica Et alia fit ex herba q̃ dr̃ zeriachsi ueserrah. Tercia est arabica q̃ nominãt hadath: i. liciũ: Et idem auct. dias. Liciũ accipĩt ex arbore spinosa que hꝫ ramos longitudini duoꝝ brachioꝝ aut amplius Et folia sunt similia folijs arboris bussi rara. ꝛ habet fructũ similẽ piperi. et est niger amari saporis lenis tactu. ꝛ cortex ligni est glaucus similis licio dissoluto: ꝛ hꝫ radices multas ꝓcedentes a latere ligni eius: Nascĩt locis agrestibus. ꝛ extrahĩt succus eius in hunc modũ: Terunt̃ folia sicut sunt cum tota arbore. aut ponuntur in aqua et dimittunt̃ pluribus diebus et coquunt̃ et exprimunt̃. Et succus ponĩt ad coquandum sup̃ ignem donec ingrossetur sicut mel ꝛ fit similis ex succo. fructꝰ eius quando exprimitur ꝛ ponitur in sole Et meliꝰ ex eo ẽ illõ q̃ accendĩt igni: ꝛ q̃n extĩguĩt facit spumã. cꝰ color ẽ sanguinis.

Et exterius est nigrum. & interius est sicut crocus. & non est pingue, et est in eo stipticitas cum amaritudine. et ex illo melius est Indum & fortioris operationis. Adulteratur autem licium cum amurca olei. cum admiscetur in coctura eius & cum succo absinthei & felle bouino. Et oportet vt colligatur ex eo quod natat simile spongie. & reponitur ad opus medicinarum oculi. et residuum ponitur in alijs medicinis. Et dicitur quod indicum facit arbor que dicitur litios Et hec arbor est de speciebus spine habens ramos erectos longitudine trium brachiorum aut amplius procedentes ex radice. & sunt grossiores ramis rubi. Et euellitur eis cortex facile & color eius apparet sicut color sanguis Et folia eius sunt similia folijs oliue. et ex illa arbore accipitur licium. scilicet ab illa que est spinosa. Et est apud nos medicina quasi humida & liquida. Et substantia eius est composita ex virtute subtili. ca. & terrea frigida & in sapore eius est stiptitas nisi quia est pauca. Alia secunda species est que fit ex arbore liceos siue ex acantum appelata folia quercus similia atque spinosa generans.

Operationes.

A Gal. secundum translationem grecam. hoc farmaco ad ipopiam vtuntur. & ad flegmones qui in ano & ore. & vlcerationes. & herpetas. & putredines. male morigerata vlcera & aures pus fluentes & paranichia. & vngues leprosos. B Et idem secundum translationem arabicam. Virtus eius est que remouet quod in pupilla ex eo quod obscurat visum. & conuenit fluxui ventris. Et habentibus vlcera in intestinis. & habentibus fluxum menstruorum. Et ponitur in medicinis panni que fit in facie C Et in medicinis vlcerum & apostematum que sunt in ore & in ano. et formice. Et conuenit vlceribus fraudulentis et putredinibus vlcerum. & putredini aurium. et tenasmoni & panaritio. & fortificat capillos. D Serapion auctoritate Dyascoridis. Virtus licij est stiptica & abstergit & curat obscuritatem visus. et scabiem. et pruritum oculorum. & abscindit cursum humiditatum ad oculum venientium cursu antiquo & conuenit apostematibus gutturis.

E Et quando linitur cum eo palatum conuenit apostematibus gutturis. & quando linitur cum eo conuenit gingiuis. & vlceribus putridis et ragadijs ani et tenasmoni. F Et quando bibitur et fit cum eo cristere. sanat fluxum ventris antiquum & vlcera intestinorum. & bibitur de ipso cum aqua vsque ad sanguinis fluxum. et sputum sanguinis cum tussi. & datur in potu morsui canis rabiosi. G Quando fiunt ex eo pillule & dantur & rubrificant capillos. & curat panaricium & formicam. et vlcera fraudulenta. Et quando fit cum eo nascale conuenit fluxui antiquo humiditatum a matrice. H Et dicit. Quando coquitur cum ramis eius in aceto conuenit apostematibus splenis. & ictericie. et prouocat menstrua. Et quando bibitur ex fructu eius laxat flegma. & conuenit contra medicinas venenosas. I Et idem Sera. auctoritate Rasis felicacharach. Virtus est composita ex contrarijs. Nam habet virtutem extenuatoriam digestoriam. ca. & fri. et modice stipticam habens vim. & ideo dyaforesim facit proijciens & porrigans K Et facit autem ad ipopiam herpetas et ad epatis vlcera. et ad parotidas. & putrida vlcera. et conuenit vlceribus oris & ani.

Ca. cc lxvj.

Lonchitis. ſm dyaſ. Lonchitis eſt ſpecies gladioli folia hñs porri ſimilia. ſʒ latiora et rufa: multas habens ſup radices virgas ſpanſas ſup terram ⁊ ramos ſup terram declives. in quibus ſunt flores ſimiles pelicino. ſʒ forma eoꝝ vt gele eſt. ⁊ albũ habʒ in medio. ſicut roſtrum ⁊ labrũ inſanũ. ⁊ ſicut lingua ⁊ ſemen eius lancee ſimile ⁊ trigonũ ⁊ longũ vñ ⁊ lonchitis appellatũ eſt. Radix eſt ei ſimilis dauco. naſcit̃ locis aſperis. Pli. ca. Lonchitis. folia habʒ rubicunda. ſemen nigrum ſimile camedoꝝ equoꝝ ora patẽt ⁊ oblongũ in ſimilitudinẽ lanceaꝝ radicẽ vt daucus. Item dyaſ. Eſt ⁊ ſcõm genus lonchitis folia hñs ſicut ſcolopendria et aſperiora.

Operationes.

A Pli. Vulneribus impoſita folia eiꝰ. tumorem non admittunt: Bibita cũ aceto ſplenem ſiccant. Radix eius cũ vino bibita vrinã pnocat B Gal. vij. ſim. far: ca. Lonchitis: Eius qdem ſemẽ triangulum ſicut lancee ſm figurã. Radix quidem ſimilis eſt aliq̃liter paſtinace. et propterea vrinatiuũ eſt farmacũ. C Eiꝰ vero q̃ ſimilis eſt ſcolopendrie folia viridia. qdem ad cõſoliditatem vulneꝝ ſunt ydonea. ſicca vo poximel bibita ſplenes ſiliridos ſanat.

Ca. cc lxvij.

Lupinus. Sera. li. aggre. ca: Tarmus aucto dyaſ. Tarmus. i. Lupinus Sunt ex lupinis quidã vt dicuntur regales: et ſunt ſilueſtres quorum folia ſunt albidiora domeſticis Et q̃dam ſunt domeſtici: ⁊ domeſtici comeduntur poſt eorum elixationem. et infundunt̃ in aqua pluribꝰ diebus donec recedat amaritudo. ⁊ generãt humores groſſos: Galienus. vj. ſim. far. ca. de lupino ſm tranſlationem grecam: Tarmus. i. lupinus comeditur quidem decoctus. et multis diebus deponens amaritudinem in aqua.

fitq3 cibus grossoꝝ humoꝝ vt farinacum vero hic talis ex emplasticis est qui non habet amaritudinem. ⁊ est abstersiuus ⁊ dyaforeticus.

Operationes.

A Gal. Supplasmatus necat lumbricos: Uel si qs ipm bibat. cū melle vel oxizuccaro siue etiā ipi⁹ decoctio nata est lūbricos educere. ymo ⁊ superfusa deforis conuenit morfeis ⁊ scabiei. ⁊ cancrenis. ⁊ malignis vlceribus. Hoc quidem abstergendo: illa vero consumendo. ⁊ sine mordicatione desiccando expurgat. ⁊ aperit opilationes epatis ⁊ splenis si bibatᷣ cum ruta ⁊ pipere. attrahit tam menstrua q̄m embriones cum mirra ⁊ melle appositus B Est autem ⁊ ipius farina inmordaciter dyaforetica: non em̄ liuida solum sʒ scrofulas ⁊ fimata dura sanat: tunc enim oportet eos in aceto coquere vel oximelle vel oxizuccara iuxta cōplexiones. videlicet pacientium necnon passionis differētiam cogitantes illud q̄d oportet non est autem p̄ntis negotij distinguere talia: diaforat em̄ ⁊ liuida: ⁊ cetera om̄ia que prius dicta sunt: C Decoctio etiam ip̄a farina nata est facere. Tarmos agrios vel lupinus agrestis siue siluestris. amarior ⁊ validior in om̄ibus domestico est. ei simi lis ex̄n̄s f̄m genus: D Etidem f̄m translationem arabicam E Uirtus eius prima est que desiccat sine mordicatione. Et secūda abstergit ⁊ resoluit ⁊ mādificat ⁊ aperit: ⁊ tercia occidit lūbricos quando fit ex eis emplastrum exterius: et quando comeduntᷣ melle. aut bibuntᷣ cū vino admixta aqua et farina lupinoꝝ resoluunt sine mordicatione. F Et curant liuores. ⁊ apostemata ⁊ scrofulas q̄n coquuntur cum aceto ⁊ melle Et quando fit emplastrum cum eis sciatice confert. G Et confert empetigini. ⁊ vlceribus capitis ⁊ scabiei ⁊ bothor. ⁊ vlcerib⁹ fraudulentis. H Et quando bibitur cū ruta et pipere aperit opilationes epatis ⁊ splenis. ⁊ prouocat menstrua. ⁊ nascale ex eis cum melle ⁊ mirra expellit fetum Et farina eorum facit hoc. lupinus siluestris vel regalis valet ad ea que dicta sunt:

Ca. cclxviij.

Lupulus. Johānes mesue cap. de volubili ait. q̄ Lupulus sit species volubilis Notandum ergo q̄ plures sunt species volubilis Una est que dicitur funis arborum cuius flos est albus. ⁊ est sicut tuba ⁊ habet lac. et vocatur volubilis magna: Et est alia cuius rami repunt super terram. ⁊ sup ramos plantarū que folia. ⁊ flores habet minores: et dicitᷣ volubilis parua. Et est alia species eius habens folia subalbida ⁊ lanuginosa: et habet lac. Et est species alia aspera h̄n̄s folia sicut sunt folia citrulli. cuius flos est sicut ampulle adherentes. et vocatᷣ lupulus De q̄ in isto capitulo habetᷣ mentio.

Et est quarta species eius cuius radix est sicut fesciresim ꝛ magis grossa ymo ē grossitudo eius in modū cucurbite maioris ꝛ eius stipites eleuant̄ sup radicē suā circiter cubit⁹ duos et folia ei⁹ sunt stricta parua i mediū sagitte alate. q̄ ex leui cā fluūt ꝛ hꝫ lac ꝛ vocat̄ dn̄s lacticiniorꝫ. Et ex ea fit scamonea. vt hētur in ca. scamonea de s. Etiā in ca. volubilis de v. inuenies de ṽtute earꝫ. Lupul⁹ vo est equalis ad frigiditatem declinās. Et dr̄ q̄ est in pncipio primi. ꝛ est verius

Operationes.

A Jo.me. Lupulus sedatiuus est dolorum calidorꝫ extinctiu⁹ inflāmationū. ꝛ lenitiu⁹. B Rectificatō mag. Aperit orificia venarꝫ ꝓpter quod miscendum est ei aliquid ex draganto ꝛ mastice. ꝛ rectius q̄ vigorat opationē eius. C Est aq̄ casei cum spica ꝛ mastice. Ex alijs vo volubilib⁹ tractet̄ de ca. volubili iferi⁹ de v.

Ca. cclxix.

Lac. Sera. li. aggre. cap. Lelen auctoritate Gal. Lelen. i. lac. Et melius lac est sanum naturale non habens infectionem alicuius alteri⁹ amoris Aut super q̄d non vincit aliqua qualitas Et est clarꝫ in quo nō est turbulentia aliq̄ neqꝫ acuitas neqꝫ salsedo. imo est i eo dulcedo pauca. ꝛ odor eius est bonus. et lac quidem q̄d est hmōi est illud q̄d generat̄ ex sanguine sano sepato ab omī malicia. Et sani⁹ lac est mulieris et maxime cuius corpus est sanū non antiqui sed iuuenis. pulchre cempate ꝯplexionis cuius nutrimentum est bonū generatiuū bonorꝫ humorum. et post est lac animaliū. quorꝫ natura non est elongata a natura hōis. Sꝫ est ꝓpe naturam hōis. ꝛ odor carniū fcat sup bonitatem lactis ꝛ sanguinis ei⁹ Nā sunt quedam aīalia quorꝫ carnes sunt fetide. sicut carnes canis. lupi. leonis. cameli ꝛ vrsi. ꝛ q̄dam carnes sunt boni odoris sicut carnes porcorꝫ. pecudū. caprarꝫ. ꝛ boū ꝛ equarꝫ. ꝛ azinarꝫ siluestriū. ac domesticarum ꝛ damularꝫ. ac eorꝫ que currunt cursu istorꝫ quorꝫ carnes comedūt q̄ plures hominum. Natura nāqꝫ eorꝫ est propinqua nature hōis. ꝛ ꝓpter hanc causaꝫ administratur lac caprarꝫ. ꝛ aliorꝫ animaliū vt boum ꝛ similiū. ꝛ fit caseus ex eis p̄ter q̄ ex lacte azinino. Propterea quia est aq̄sum subtile non hn̄s grossitudinem. Lac vero vaccarꝫ est grossum. Et lac caprarꝫ est medium inter vtrumqꝫ. et lac quidem est velocis alterationis qn̄ tangit̄ a caliditate aeris. ꝛ ꝓpter hanc causam pcipit̄ q̄d sugat̄ ex mām̄illa ne alteret ipm aer

Operationes.

A Sera. Et lac q̄dem est ꝯpositū ex tribus substantijs. s. caseata. butirosa. et aq̄sa. Et qn̄ tu cognoueris has substantias ꝛ separas vnam ab alia cā medicatōnis. inuenies q̄ vnaqueqꝫ ipsarꝫ hꝫ opationeꝫ propriā in via nutrimenti. ꝛ in via medicine. ꝛ ꝓpter victoriam pinguedinis sup lac vaccarꝫ accipit̄ ex eo recocta. B

Butirum vero accipitur ex lacte caprarum vaccarum et ouium Sed caseus est lac coagulatum et sic caseus non est lac nisi cum recipit coagulationem. et caseitatem.
C Nam illud lac coagulatur super quod vincit grossicies. tale quidem est facilis coagulationis; et separatur facile quando fit caseus ex substantia butirosa. In lacte vaccarum est plus. et quando coagulatur aufertur ab eo butirum et fit caseus pinguis Et quando caseus veterascit generat coleram. et hoc significat sapor et odor ipsius
D Rabi moyses cap. de lacte. Lac porcinum est magis conforme. post lac muliebre. Et lac corrumpit maliciam humorum malorum. Lac azininum est humidius omni lacte et minoris grossiciei. Et lac vaccinum est pinguius Et lac caprinum est medium. Unde lac non est conueniens capiti nec lateribus aptus ad ventositatem
E Almansor tractatu tercio. cap. de lacte. Lac recenter mulctum temperato existit vicinum. licet frigiditati et humiditate parumper approximet. Unde corpus humectat et impinguat Eius tamen conuersio est velox. qua propter acute febrientibus vel quibus dolor capitis ex humore acciderit. colericis quoque quibus frigide ex consuetudine accidunt egritudines. nullo modo est tribuendum. F Dyascorides cap. de lacte. Omne lac generat bonum chimum: et est multi nutrimenti. et mollit ventrem. et conuenit stomacho. et lac quidem veris est aquosius estiuo. G
Et lac animalis pascentis herbas recentes est magis mollitiuum ventris quam pascentis herbas siccas: Et lac caprinum est minus mollificatiuum quam aliorum animalium. quoniam capre vt plurimum comedunt herbas stipticas et folia arborum: et propter hanc causam est bonum stomacho Sed lac ouis est spissum dulce et pingue Non est adeo bonum stomacho sicut caprinum: Sed lac vaccarum azinarum vel equarum. sunt magis laxatiua quam aliorum animalium. H Et omne lac quando coquitur stringit ventrem. Et maxime quando exsiccatur aqua eius cum lapidibus calefactis. et conuenit vlceribus intestinorum. et interiorum menbrorum. et proprie illis que fiunt ex gutture et canna pulmonis. et renibus et intestinis et vesica. I Et quando abluitur os cum lacte conuenit vlceribus eius et gargarismata cum eo conferunt vlceribus palati sed nouiter mulsum est bonum bibentibus medicinas mortiferas. et illis qui sumpserunt cantarides. K Et lac vaccinum est ad hoc melius omni alio lacte. et lac azini proprie quando colluitur os cum eo confortat gingiuas et dentes. Lac vaccinum. et caprinum et ouinium. quando vnumquodque coquitur cum lapide littoris conuenit fluxui ventris et vlceribus intestinorum et tenasmoni. L Et quando fit cristere cum eo solo aut cum aqua ordei aut cum decoctione gummi quod dicitur caudare sine hadaim sedat mordicationes intestinorum. et fit cristere cum eo vlceribus matticis. M Omne preterea lac quando sugitur ex mamilla ipsa est magis iuuatiuum et velocius nutritiuum neque ita corrumpitur. Et lac mulieris dulcius est et nutribilius omni lacte. et conuenit vlceribus pulmonis. et ponitur in eo olibanum tritum et dissoluitur in oculo in quo est vngula. aut vlcus et conuenit N Et quando miscetur cum eo succus papaueris et cera et oleum et linitur cum eo super podagram conuenit. Et omne lac est malum spleni et epati egrotanti. et sode. et epilentie et scotomie et egritudinibus neruorum et febribus antiquis.

Ca.cclxx.

Maiorana. Plate. Maiorana est herba que alio nõie samsuc⁹ dr: calida et sicca in.ij.gradu. Flores ⁊ folia eius ꝯpetunt vsui medicine. Igitur ĩ estate collecta cũ florib⁹ in vmbroso loco desiccatur: ac p annum seruat. Gal.viij.sim.far.cap.de samsuco Subtiliũ pciũ est et dyaforetice virtutis siccat eñ et calefacit in.iij.gradu. Sera.li.aggre.cap. Merzemus auct.dyas. Herba est habens virgas extensas sup faciẽ terre in suo ortu. ⁊ habet folia pua rotunda sup que est borra feri similia folijs calamenti habentis folia subtilia: ⁊ hꝫ odorem bonum: Idẽ auct. Gal. Virt⁹ ei⁹ est q̃ calefacit ⁊ desiccat in.iij.gradu. Et virtus ei⁹ est q̃ resoluit ⁊ subtiliat. Itẽ ex aromaticitate vtutẽ hꝫ ꝯfortãdi. ⁊ ex q̃litatibus suis dissoluẽdi. ꝯsumẽdi. ⁊ mũdificãdi. Aui. Maiorana est ca. ⁊ sic. in.iij.g̃du ⁊ est subtilis cũ fortitudine

Operationes.

A Sera. auctoritate aben mesuay. Q̃n linitur cum succo eius sup liuores sanguinis mortui aufert eas. ⁊ propter hãc causam apponentes ventosas vngunt locum post ventosationem cum eo vt non appareant cicatrices scarificatõis B Et quando fit caput purgium cum eo conuenit dolori capitis maxime melancolicis ⁊ ventositati cerebri. ⁊ aperit opilatões. que sunt in eo. ⁊ propter hanc causam cõfert epilentie ⁊ paralisi: In qua declinat homo caput suum ad posteriora. ⁊ alteri paralisi. ⁊ torture oris ⁊ emigranee. attrahit enim humiditates malas a cerebro. ⁊ conuenit multum C Et fit oleũ cum ea ⁊ conuenit ad omnia supdicta: D Et quando teritur maiorana sicca: ⁊ conficitur cum melle: ⁊ linitur sup liuorem q̃ fit sub oculo aufert ipsum. ⁊ exprimit̃ succus ex ea dum est recens. E Et fit caput purgium cum eo. et mundificat cerebrum. ⁊ conuenit egritudinibus eius frigidis ⁊ melancolicis: F Et quando ibibitur in eo cotum aut lana. ⁊ ponit̃ in aurem aperit opilatiões eius. Similiter autem facit oleũ eius. Et calefacit matricem. G Unde Rasis. Propter aromaticitatẽ suam ⁊ caliditatem ⁊ subtilitatem conuenit omnibus egritudinib⁹ frigidis. ⁊ confortat cerebrum: ⁊ oĩa membra. H Plinius cap: de Maiorana Uires habet acres ⁊ calefactorias ad omnem duriciem vel rigorem valde idonea Medetur etiam cataplasmatibus imposita siue potu data. a scorpione vexatus ⁊ intestinorum tormento vl' difficultate mictus laborantes: I Elixatura eius ydropicis medetur. Urinam prouocat. ⁊ tortionibus vtilis est. Succus eius melle addito liuores detergit. Scorpionum ictus cum aceto et sale compescit. Luctationibus bene adhibet̃. Cerotis vtiliter adhibetur. K Tumores omnes corporis ⁊ oculorum cathaplasmatibus adhibita spargit: maxime cum polenta im

posita. L Item apposite solite pur gationis materiam prouocat. In femis. Malaginatibus ⁊ acopis miscet bene.

Ca. cclxxj.

Macis. Constantinus in libro gra duum ait. Nucis muscate arboris ramorum cortex est macis que ab India venit. cuius natura calida est ⁊ sic ca in tertio gradu. Platearius. Macis ca lida est ⁊ sicca in secundo gradu. Et scđm quosdam flos est muscate. Quod videtur falsum esse. quia flores aut decidunt. aut in fructus mutantur. Sūt autem cortices quidam qui reperiunt circa nuces musca tas. sicut circa auellanas. p annos decem seruantur. Habentq; virtutem cōfortan di ex aromaticitate. dissoluendi et consu mendi ex qualitatibus. Eligendus est āt macis rufius vel subruffus acutū habens saporem cum aliquantula amaritudine. Qui vero nigricat terreus est. et qui sapo rem acutum non habet abijciendus est. Sera. li. aggre. cap. sistosi. Sistosi. i. ma cis. Et est cortex nucis muscate que est su per corticem grossum. Et melior ex eo est ille qui est coloris fusci. ⁊ deterior ex eo est niger. et in cortice duro grosso nucis mus cate non est aliquod iuuamentum Sz fru ctus eius est vtilis medicine. ⁊ oritur in oriente. arabes dicūt quidē q est macis. ⁊ est cortex qui apportatur de regione que non est grecorum. ⁊ color ei⁹ est flauus

Operationes.

A Dyas. cap. machil siue machir scđm translationem grecam. i. macis. Corium est ligni venientis de barbarico. coloris ruffi cum robore solido. cui v̄tus est stipti ca ⁊ remordens q maxime in gustu. Tun sa et bibita emoptoicis et dissintericis et sciliacis singularem p̄stat effectum. B Collector huius tempis macis est cortex nucis muscate qui adherz ipi circūquaq; vt potest videri in barbulis auellanarum ⁊ multociens vidi tunis ij sic esse licz dicat dyas. machir. i. macis esse corium ligni er ror est translatoris. quia debet dici coriū fructus. vt patebit in cap. nucis muscate. C Gal. vij. sim. far. cap. de maci scđm translationem arabicā. Gliastar siue Ta lissar. i. macis. cortex est qui portat de In dia in gustu quidem stipticus sufficien ter cum breui quadam aromaticitate. D Cum autez aduratur est similis plu ribus aromatibus in dyanis. ⁊ substātia eius est composita ex substantijs ptrarijs ⁊ plurimū q est in ea substantia est terrea frigida. ⁊ minus q in ea substātia est sub tilis caliditate ⁊ odor eius est bonus sicut odor aliaꝝ specieꝝ aromaticaꝝ. q̄ appor tantur ab India. Sapor eius est stiptic⁹ stipticitate multa cum aliquātulo aroma ticitatis. E Uirtus ei⁹ est q̄ desiccat in iij. gradu. sed ca. est ⁊ fri. non est opera tio manifesta confert fluxui ventris et vl ceribus intestinoꝝ. ⁊ bibit in emoptoyca ⁊ in fluxibus humoꝝ ad ventrem. F Auicenna de viribus cordis ait. q cōfor tat cor.

Ca. cclxxij.

Malua. Ysidorus. Malua dr̃ eo q̃ mollie͂di aluũ ac soluendi naturã habeat; Palladius. li. iij. In februario mense malua sere͂da est q̃ occursu hyemis ab incrementi r̃primet̃ lõgitudine loco pingui delectat̃. & humido gaudꝫ letamine Transferunt̃ eius plãte cum ceperint quatuor habere folia vel quinq3 ad minus. Ysaac. Malua. ca. est in pmo g̃du hu. in. ij. Pla. Est em̃ malua dõestica & silvestris. Malua dõestica magis frigida ẽ & hũiditatem hꝫ subtiliorẽ. Silvestris ãt crescit altius; & altiora habꝫ folia. & quasi frutex. hec minus frigida est & habꝫ viscosam humiditatem.

Operationes.

A Dyas. Malua melior est ortiua q̃m agrestis. ſꝫ cacostomaca est. ventreq3 mollit. maxie ãt ei⁹ vgule itestinis medent̃ ac vesice Eius folia cruda cataplasmã cũ sale modico medent̃ egilopis. valent & apũ pcussuris. B Malua elixa & oleo admixta cataplasmatibus adhibita acoras & furfures capitis tollit. Elixatura ei⁹ malactica est. Ad duricias itestinoꝝ atq3 matricis & ani necessario supponit̃. Folia ei⁹ cocta & imposita cũ oleo modico ꝯbustionibus et igni sacro. C Malua cũ radicibus cocta in iuscello. venenosis potionibus subuenit si freq̃nter bibat̃. Plate. Malua valꝫ ad maturandũ ca. apata. terunt̃ em̃ folia malue cũ axũgia porcina recenti & sup tegulã calefacta supponitur. Hec etiã valet ꝯ duriciẽ splenis & epatis. D Fomentũ ex aq̃ decoctionis ei⁹ fcm̃ circa pedes. valet ad somnũ pvocandũ i febribus acutis. E Cõstan. Malua est fri. in. ij. gradu. hu. in. j. q̃ddam caloris accidentaliter. hꝫ ideoq3 si in vino sit cocta & cathaplasmetur. cõtra scrofulas. apostemata. tumoresq3 mãmillaꝝ valet. F Succus eius si cum vino bibat̃ strãguiriam. i. difficultatẽ mingẽdi dissoluit & lapidẽ frangit Sciatice ꝯueniẽs intestina sanat vulnerata. si cũ aceto coquat̃ dolorem ca. lotoꝝ mitigat.

Ca. cclxxiij.

Malum. Rabi moyses cap. de malo Ex eis quedam sunt dulcia q̄dam pontica. quedam stiptica. &c. Hoc idem dicit Auerrois. quinto Colliget au ctoritate Auenzoar. Serap. libro aggre gatoris cap. de malo. Et ex eis quedam sunt stiptica. quedam pontica. quedam dultia. quedam acetosa: et quedam insipi da aquosa. In dulcibus est substantia aq̄ sa temperate substantie. et in ponticis q̄d vincit super ea est temperamentum frigi dum terreum. sed stipticis est hec eadem substantia cum substantia aquosa: qua in dulcibus. Et in acetosis est substātia aq̄a frigida.

Operationes.

A Rabi moises Malum odore suo cor roborat cor. et cerebrum. et iuuat ptisicis et melancolicis. Sed ↄmestio eius peior est omnium cōmestione fructuum. gene rat ventositatem. scilicet. quam generat ī secunda et tertia digestione. Ita vt sit di ctum a sapiētibus q̄ generat ptisim et ethi cam. eo q̄ huiusmodi ventositates inflāt arterias et venas. B Galienus. vij. sim. far. cap. Milea id est pomaria. Et est arbor mali non quelibet est vnius nature sicut neq̄ fructus. Nam pomorum alia sunt dulcia. alia vero austera. alia pōtica alia vero acida. Alia vero non totaliter exoluta et aquosa. Et predn̄atur aquosi tas in his vt sit complexio eorum humidi or et frigidior. Terrestre vero frigidū dn̄a tur in ponticis Indigestum vero in auste ris. Hoc et aqueum frigidum sicut in dul cibus eucratum dominatur: Ista autem et folia succi: et cortices eius arboris ad in uicem differunt. C Unde herbis vti cum austeris quidem et acidis. Uulnera consolidat. et flegmonum qui sunt ī gene ratione repercutere id quod influit. et sto machum exolubilem. et ventrem corrobo rat. cum aquosioribus vo mordaces fleg mones incipientes: et eos qui sunt in aug mento remittere. D Quoniam autē multa omnibus pomis humiditas infer tur palam est et ex eo q̄ nullius eorum suc cus perdurat sed acescunt et corrumpunt omnia. solum enī citoniorum (que vtiq̄ ꝓpter predn̄antem stipticitatem minus sunt hu mida alijs) quorum succus coctus cū melle dura re pt. ipe āt p se neq̄ ita ē durabilis. Ma lum granatum lege caplm Granatum. et Mala citonia lege Citonia.

Ca. cclxxiiij.

Mala matiana exponit Ysidorus: q̄ a loco dicunt. Quidam vo exponūt siluestria: vulgari tn̄ hyspanico eti am domestica om̄ia maciana dicunt. Dy as. de ipis. ꝓriū facit caplm Inq̄t macia na cū adhuc inmatura stiptica sunt. &c. in alio tn̄ caplo expōit q̄ sunt estiua. Apud sera. vo ex vbis dias. haber q̄ colligunt in vere. Et Aui: in hoc ↄcordare videt:

Operationes.

A Aui. dicit q̄ nocēt neruis ꝓpe nerua lia sicut dixit dyas. B Et de viribus cordis dicit q̄ ↄfortāt cor.

Ca.cclxxv.

Manna: vt ait Auicenna Est ros cadens super lapidem. ꝛ plantas. et habet plures species. ꝛ denoīata est tereniabin. ꝛ siracost. ꝛ succaꝝ hao ser est de speciebus eius. Et ait Auicenna. Manna diuersificatur ſm diuersitatem rerum sup q̄s cadit r̄cipiens ab eis diuersitates ꝛ v̄tutes. apud nos vidi duas species. vna quaꝝ est granulosa non ꝯiuncta granulis. alia ꝯglobata q̄ artifitio magis videt̄ sophisticata ex zuccaro cocta et folijs sene quoꝝ frustula inmixta vident̄ saporem (qui sene) ostendit Sera: li aggre. cap. men: i. manna est ca. ꝛ abstergit ꝛ lauat. ꝛ est ca. in p̄mo gradu t̄pata hūidita te ꝛ siccitate. Et idem auct: Rasis dixit q̄ dem māna cadit sup arborem q̄ dr̄ tamariscus sicut mel. ꝛ q̄n facit moram sup plātam illam albescit. sed quando ibi nō moratur. sed colligitur cito cum folio eius est viridis. Melioꝛ ex ea est cuius coloꝛ ē clarus appropinquās albedini. ꝛ hꝫ parum ruboris. Plinius: Manna est omnis ros cadens sup lapideꝫ aut arborem ꝛ fit dulcis ꝛ coagulat̄ sicut mel. Et exsiccat̄ sicut gummi quemadmodum tereniabin. Est alia species q̄ vocat̄ tereniabin. ꝓ qua lege capittulū. Tereniabin.

Operationes.

A Serapion. auct. Rasis: Que de ipo cadit sup arborem tamarisci est bona tussi. ꝛ asperitate pectoris. Colligit eā Rasis ꝛ dixit ꝙ manna cadit sup arborē q̄ dr̄ Tamariscus sicut mel. B Et idem auc. Habix. Est ca. in fine p̄mi sicca ꝓpinquās caliditati. ꝓfert relaxatōi stomachi. ꝛ abstringit ventrem. ꝛ ꝯuenit a q̄ citrine quādo bibitur de ea. emplastrat̄ venter. et ingreditur in medicinis apostematū. C Et exsiccat cataꝛꝛ q̄n fit caputpurgium. q̄n mūdificat cerebꝝ ꝛ expellit ab eo ventositatē ꝙ ssam: D Et fortificat medicinas q̄n miscet̄ cū eis in potionibꝰ et caputpurgijs. ꝛ delet ap̄ata flegm̄tica. ꝛ miscetur in ꝯfectōnibus ꝓpter excellēs iuuamentum quod est in ea.

Ca. cclxxvj.

Mandragora vir. Ysidorus: Species eius due sunt. Masculus scz. et femina. De masculo in isto cap. tractatur. Mandragora similis est paruo peponi: dicta quia habet mala suaue olentia: magnitudine mali matiani: Unde et latini eam malum terre vocant eo quod radicem habet formam hominis similantem Antropos enim homo dicitur: huius cortex in vino missa datur ad bibendum his quorum corpus secandum est propter curam vt soporati dolorem non sentiant: Masculus folijs habz similibus bete: plinius li. xxv. Candidus qui et mas: niger que femina existimatur mandragora. Dyas. Masculus vero mandragora habet folia alba et maiora lata et leuia sicut bete. Mala eius duplicia nascuntur colore croceo. odore suaui: cum grauitate. que pastores comedunt. et statim somnum capiunt. Auicenna Mandragora frigida vsqz ad tercium gradum et humida Omnis autem mandragore radix magna est: hominis forme similis. Mandragora enim nomen est ymaginis naturalis: scz: sicut planta exns in forma hominis: Ex herbario. Mandragoraqz fortissimi odoris est ab homine ieiuno non colligitur. Masculus autem habet albidiora folia et maiora. sed vtriusqz vis vna est

Operationes.

A Serapion. Quando ex ista radice: exhibetur alicui in potu vel in cibo cum pane incidit sumens eam in subet. Et ideo vtuntur cyrurgici quando volunt membrum incidere: B Et idem aucto. Dyas. Uirtus masculi est quod si coquatur radix in vino donec minuitur tercia pars et colatur et reponitur et accipitur ex ea quantitas. ʒ j. et administratur ad nimias vigilias. et ad secandos dolores. et quando fuerit necesse incidere: aut cauterizare aliquod menbrum et volumus quod non sentiatur. detur ei in potu prius. C Et si bibantur duo onolos ex succo radicis cum mellicrato faciunt euomere flegma et coleram sicut elleborus. sed si accipiatur plus occidit Et cortex radicis ingreditur in medicinis oculorum et in nascalibus. D Et quando accipitur ex eo medius onulos et supponitur prouocat menstrua. et extrahit fetum: Et quando ponitur in ano sicut suppositorium facit dormire: E Et quando radix eius elixatur cum ebore sex horis mollificat eum et facit ipsum abilem ad faciendum quancunqz figuram volueris. F Et quando fit emplastrum cum folijs eius recentibus cum sanie est conueniens apostematibus calidis oculorum. et apostematibus supuenientibus vulneribus et vlceribus. et resoluit apostemata dura et scrofulas et exituras G Et quando fricatur cum eo empetigo et baras: et similia eis sex diebus aufert ea sine vlceratione loci: Et conferunt attritionibus que fiunt in itinere. H Radix vero eius quando teritur contritione forti. et fit emplastrum cum ea et aceto curat herisipilam. et quando miscetur cum oleo et melle est bona morsui venenoso et quando miscetur cum sanie sedat cyragras et dolorem iuncturarum: et omnes alios dolores J Fit autem vinum cum cortice eius radicis in hunc modum. absqz decoctione. accipiatur de vino dulci amphora vna. et proijciantur tres magne radices in ea. et detur in potu quantitas trium onolos illi quem necesse est incidere aut cauterizare. et non senciet cauterisationem aut incisionem propter subet quod contingit ei. et quando sumitur de ea nimis facit apoplexiam K Succus pomorum eius quando sumitur in potu mundificat matricem. Quando admiscetur ei sulfur: et fit inde nascale abscindit fluxum matricis: L Colligitur autem lacrimus huius plante: quando perforatur radix eius et colligitur quod emanat ex lacrimo in vase vitreato: Uerum succus eius fortior est lacrimo. et non est in omni parte radicis tantum de humiditate. quod quando vulneratur emittit lacrimum. quod quidem experientia sciri potest.

¶ M Alia species q̃ nõiatur narbus administratā a cirurgicis qñ volunt menbrū aliquod incidere: ⁊ qñ bibit̃ solatr̃ q̃d dr̃ suffocās ei est tyriaca N Et idē auc. Rasis. Dixit mihi q̃dā ex antiq̃s babilonie. q̃ q̃dam p̃uella c̃medit quinq̃ poma mādragore: ⁊ cecidit sincopizata. et tota effecta est rubicūda. et quidē sup̃ueniens effudit sup̃ caput ei⁹ aq̃ nimis donec surrexit. O Et ego vidi hõies q̃ sumpserunt de radice eius cā impinguādi. et accidit eis sicut accidē solꝫ hõibus ingredientibus balneum et bibētib⁹ post exitum vinū multū: nā fact⁹ fuit vultus eoꝝ nimis rubicundus: P Et idem auct. dyas. Radicē mādragore multi dāt ad amorē. folioꝝ eius est simile mespili ⁊ est lofach. ⁊ ē citrini colo. hñs odorē bonū. ⁊ itra ip̃z sunt grana similia granis piroꝝ. ⁊ habet radices magnas mediocriter duas l' tres adherentes inuicē exteri⁹ nigras ⁊ interi⁹ albas. sup̃ q̃s est cortex grossus. Et hec species mandragore non habet stipitem

¶ Operationes.

A Mandragora fortissimi odoris est. ab hõine ieiuno nõ colligit̃ B Utriusq̃ vis vna est. Hec cum polēta trita feruores oculoꝝ ⁊ dolores auriū sedat. C Radix eius cū aceto trita ⁊ illita ignem sacrum curat. D Auicenna. Mandragora somnū p̃uocat. Et qñ ponit̃ in vino vehementer inebriat. Multusq̃ vsus ei⁹ ⁊ odoramentū. faciūt apoplexiā: E Lac eius euellit lentigines. et pannū sine mordicatõe. Soluēdo āt educit colerā ⁊ flegma: F Radix eius trita et cū aceto imposita sup̃ herisipilam sanat eā. Semen eius matricem mundificat. vl' vomitum prouocat.

¶ Ca. cclxxvij.

Mandragora femine. Serap̃. auct. dyas. Et femīe color est niger ⁊ nominatur landachis siue bādachis aut lactuca. Nā in folijs ei⁹ est similitudo cū folijs lactuce: ⁊ sunt pinguia ḡuis odoris. ⁊ extendunt̃ sup̃ faciem terre. ī medio

Ca. cclxxviij.

Marua. Serapion. Marua est plāta similis prassio. nisi quia est longior eo ꝙ habz folia parua multa dura ⁊ aspera. bonum odorem habentia dulcia. sup que sunt pili parui. ⁊ hz vgas multas egredientes ab vna radice ⁊ albiores virgis prassij. Nascitur in locis mōtuosis ⁊ asperis Et idem auctoritate Galieni. Sapor eius est acutus pungitiuus amarus. ⁊ virtus eius est que calefacit in secundo gradu.

Operationes.

A Serapion. Uirtus eius est. q̄ abstergit ⁊ incidit. ⁊ prouocat menstrua. ⁊ occidit fetum. B Et expellit secundinā. habet virtutem calefactiuam acutam. C Et ideo quando bibitur decoctō foliorum eius cum vino prouocat mēstrua. D Et facit aborsum. Et expellit secundinam.

Ca. cclxxix.

Marubium siue Prassium. Serapion libro aggregatoris. capitulo. Farasion id est prassium. Est herba habens ramulos multos egredientes ab vna radice. ⁊ super ipos est borra pauca. cuius color est albus. ⁊ virge eius sunt quadrate. ⁊ folia eius sunt in longitudīe pollicis. obrotunda rugosa vł aspera. super que est borra. Et semen eius et flores eius sunt diuisa p ramos eius. ⁊ semen eiꝰ rotundum ad asperitatem tendens. Nascitur in campis ⁊ in edificijs domorum. Dyas. caplo de marubio. Marubium vł Prassium frutex est ex vna radice multas virgas habens albas ⁊ asperas. ⁊ q̄dras ⁊ folia similia digito maiori. ⁊ obrotūda aspera alba ⁊ rugosa. ⁊ gustu amara. sem̄ est illi obrotūdum ⁊ verticulosum ⁊ asperum. nascitur locis multis. Auicenna li. secundo. cap. de prassio Prassium est herba amari saporis Inquit Oribasius nō sunt calefactio eius ⁊ exsiccatio ipius fortes. Alij autem dixerūt ꝙ est calida in. iij. gradu. sicca in secundo. Est aperitiuum abstergit ⁊ liquefacit ⁊ resoluit ⁊ incidit.

Operationes.

A Serapion inquit. Aperit opilatōes splenis ⁊ epatis. ⁊ mundificat pulmonez ⁊ pectus p screatum. ⁊ prouocat mēstrua quando bibitur. ⁊ quando ponitur exterius. abstergit ⁊ resoluit. succus autem foliorum eius. postq̄ est desiccatus in sole resoluitur cum melle ⁊ administratur ad visum acuendum B Et fit cum eo sternutatorium yctericis. ad mundificandū infectionem coloris Et administrat̄ cum medicinis aperientibus instrumenta auditus. Et datur succus eius illis in potu qui sumpserunt medicinas mortiferas. Uerum nocet renibus ⁊ vesice. C Et emplastrū cum folijs eius et melle mūdificat vlcera sordida. ⁊ euellit panaricium. ⁊ carnem putridum. ⁊ sedat dolores lateris Et fit emplastrum cum marubio ⁊ sale. ⁊ confert morsui canis rabidi.

B Dyas. Folia ei⁹ sicca vl' succ⁹ folioꝝ eius: vel semē eius elixū. ⁊ bibitū cū melle ptisicis ⁊ tussientib⁹ ⁊ asmaticis prodest: Toracem purgat. maxīe yrisilirice mixta. E Purgādis vtiliter mulierib⁹ adhibetur. Secūdinas excludit. diu parientib⁹ subuenit. Vesice ⁊ rnibus ɔtrariū est melle addito vulnera purgat. ⁊ illa detergit: Pascentia vulnera ɔpescit. dolorē lateris tollit. F Succus siccatus melle et vino addito caligines oculoꝝ detergit. Hictericis naribus inmissus fert auxilia. cū oleo rosaꝝ. succus eius aurium dolorem mitigat. G Auicenna: Succus eius confert dolori auris antiquo ⁊ mūdificat ⁊ aperit meatus auditus. ⁊ remouet antiquum dolorē eius Succus ei⁹ cū melle est ɔueniens ad acuendū visū. mūdificat pectus ⁊ pulmonē p eductōē sputi H Est apitiuū opilationū ī epate ⁊ splene ⁊ rnib⁹. ɔuocat mēstrua. ⁊ mūdificat matricē I Ser. viij. sim. far. cap. de prassio fm trāslatōem ara. sapor ei⁹ ē amar⁹: et vtus ei⁹ ca: ⁊ sic. in. ij: g. vnī abstergit ⁊ resoluit.

Ca. cclxxx.

Marubiastrum vel marubium nigrum vl' marubiū siluestre. Dias. cap. Hubloete. i: marubiastrum Et est similis marubio: nisi quia folia ei⁹ non sunt rotunda. sed pilosa similia folijs ignide magne vel acalifex. idem vgas nigras et quadras habet et asperas ex vna radice virgellas multas ɔferens.

Operationes.

A Dyas. Eius vires faciunt ad serpentum morsus ⁊ ad suspiriosos. Item strumas dissoluit ⁊ menstrua prouocat B Decnctio eius in aqua cum grano solis ⁊ modica liquiritia stomacho bene ɔuenit C Folia eius addito sale in cathaplasmatibus composita morsus caninos mitigant in cinere calido missa et marcida facta condilomata soluunt. D Vulnera sordida melle addito purgant.

Ca. cclxxxj.

Matrissilua. Pand. ca. ccccc. xxxiiij. Matrissilua latine grece splemon vel splenaria vel linealis vel periclimenos. Herba est cuius folia sunt ex altero laterum subalbida: et ex altero viridia se adherens et inuoluens sepius. cuius fructus est magnitudinis cubebarum in principio viridis. et cum maturauerit citrini coloris tendentis ad rubedinem positi ordinarie. et conclusi in duobus folijs simul coniunctis exeuntibus in capitibus stipitum iuxta eum. Dyas. ca. Periclimenos frutex est simplex in circuitu folia habens alba: et similia edere. et circa ipsa folia virge sunt tenues. in quibus est semen edere simile. quod semen folijs adheret: durum vt cum vi leuetur. Radix est illi grossa: Nascitur in locis cultis et in ortis: et inter rosas: et interclusis locis. et coheret sibi vicinis fructibus vel circumuoluitur. Gal. Periclimenos. i. matrissilua: vtilis est fructus et folia incisiue simul et calefactiue. existentia virtutis.

Operationes.

A Dyas. Semen eius collectum et in vmbra siccatum et cum vino bibitum diebus xl. splenem siccat. vrinam sanguineam sexta die prouocat orthonoicis et subglucientibus medetur. B Diu parturientibus subuenit. Similis virtus est folijs ipsius. xxxvij. diebus bibita genitalia semina hominis priuat. oleo mixta et puncta frigora periodica excludit. C Gal. Ita est vrinatiua: et vrinam sanguineam operatur bibita vsque plurimum. in principio vero vrinatiua solum est. D Extrorsum vero cum oleo vnctum calefacit Iuuat autem spleneticos. et dissintericos E Mensura vero potationis dragos est vnus cum vino. siccat autem sperma. Et quidam aiunt. si plurimum bibatur omnifariam ingeneratiui fiunt qui bibunt. F Quidam autem et terminum dierum in huius potu sic dias. facit septem et. xxx. dies reperiri ab eo ponunt: Ita autem et vrinas sanguineas fieri vt a quarta dierum.

Ca. cclxxxij.

Mellissa. vel melissa. Pan. ca. xc. melissa similis est prassio habens tamen citri odorem. ca. et sic. in. ij. gradu. Sera. li. aggre. ca. bedarungie. auc. dyas. Bedarungie vel melisophilos. quod sic dicitur eo quod libenter eam apes manducent. herba est tirsos habens quadratos hirtos plurios ex vna radice et folia similia bublote: maiora tamen et tenera et non sic aspera vt citri in odore. In alio Sera. habetur sic Mellisophilos: i. melissa. herba est super quam apes delectantur stare: et virge ipsius et folia similantur virgis et folijs marubij siluestris. et virge eius et stipites sunt anguilosi quadranguli et fo. eius sunt maiora folijs marubij siluestris et non sunt pilosa sicut fo. ipsius. et odor eius est sicut odor citri Gal. vij. sim. far. ca. mellisofilum. i. melissa. Prassio quidem est simile. deficit quidem ab eo multum in virtute. et propterea neque vtitur aliquis eo. superfluum enim est prassio existente ita copioso vbique terrarum mellisofilo vti. Si vero aliquando non affuerit prassium: licet hoc vti in omnibus in quibus vtimur illo. scientes quod ab actu deficit.

Operationes.

A Serap. Folia eius cum vino bibita
7 in cathaplasmatibus vim scorpiõis op
time curat. Caninos morsus ad sanitatē
pducit. B Elixatã ei⁹ id facē pt. cu
ius elixatura fomēto adhibita menstruis
lõgissimi tpis ĩpat. ore rtenta dolorē den
tiū mitigat. dissintericis opitulat̄. Folia
ipa oīa simlr facē pnt. tortionib⁹ recte ad
hibet̄. C Et vt electuariū orthonoi
cis pdest sale addito. 7 ãhelosis. 7 q̃ non
pnt iacē 7 ĩ cataplasmatib⁹ adhibita scro
fas spgit. vulnera purgat atricis apitula
tur. D Et qñ fit emplm cū ea sedat
dolorem iūcturaꝝ. E Et idē auctor
aben mesuai. Propetas ei⁹ ē letificare ani
mã. F Et idē aut. Rasai. Qñ pmedit̄
bedarūgie in ieiunio pfert stõ. frigido et
hūido. 7 facit digeri cibū gstum. 7 aperit
opilatões cerebri. G Et de pprietate
ei⁹ ē pferre debilitati cordis. et aufert car
discā. 7 remouet afflictões. solicitudīes
7 timores. q̃ accidūt a melãcolia 7 hūore
adusto qbus non pnt dormire. H
Aui. de viribus corditõt q̄ pfortat cor.

Ca. cclxxxiij.

Mellilotum. Platearius. Mellilotū
ca. est 7 sic. in primo gradu cuius
semen similiter appellatur. 7 quia
semicirculi formam habz etiam corona re
gia dr̄. Semen cum corticibus in medici
nis ponitur ac p tres annos seruat̄. Adeo
nãqz paruum est 7 adherēs cortici. vt vix
inde possit separi. vtutem habet cõfortã
di ex aromaticitate. diureticam ex subtili
tate substantie. Idem corona regia dicit̄
quia vagine seminū eius formate sunt ad
modum semicirculi que cum suis semini
bus ponunt̄ in medicinis. Herba ipa hz
folia rotūda viridia. 7 rami eius sunt sub
tiles multum. 7 folia eius rara. et semina
eius habent vaginas subtiles rotundas.
sicut virge pueroꝝ paruuloꝝ in quib⁹ cõ
tinentur. Et sunt illa semina pauca glau
ci coloris rotūda minora granis sinapis
Et quod de ipa administrat̄ sunt ille va
gine cum eo quod est in eis ex seminibus
vel granis flos eius est citrinus boni odo
ris. Hec habentur etiam a Serapiõe. ca.
Alchelialamech. Dyas. cap. de melliloto
Mellilotum diaforeticum est 7 modicum
digestorium est cū nimietate caloris. Ga
lienus. vij. sim. far. cap. de melliloto Mel
lilotum mixte est virtutis. habet em̄ quid
stipticum. et dyaforeticum digeritqz. plã
enim in eo est calide substantie q̄ frigide
Auicenna. ij. li. cap. de melliloto. Melli
lotum est flos plante coloris palee in quo
est figura lunaris cum raritate sua quã
dam habens duriciem. Et ex eo quidem
aliud est album 7 aliud est citrinum. et ex
eo melius est quod est durius. et cuius co
lor ad albedinem parum p declinat. et sa
por eius amarior sentit̄. et cuius odor est
manifestior. Et idem auct. Dyas. Meli⁹ ex
eo est in quo est croceus color. 7 est acutio
ris odoris. q̄uis eius odor in principio
speciei ipius sit paruus 7 debilis. 7 sit in
colore eius color fenugreci.

Operationes.

A Serap. aucto. Dyas. Mellilotum est

ftipticum et mollificatiuum apostematū calidoꝝ ⁊ maxime apostematū oculorum ⁊ ani ⁊ testiculoꝝ B Et qn̄ coquitur cum rob. ⁊ fit cum eo emplastꝝ. ⁊ forsitan miscetur cum vitello oui. aut farina fenu greci; aut seminis lini. aut pulueris molē dini. aut cum papauere solum cum aqua confert vlceribus q̄ nominant̄ faul Et qn̄ miscetur cum bolis q̄ asportant̄ de terra que dicit̄ hotam. aut miscent̄ cum eo galle. ⁊ dissoluunt̄ cū vino et liniunt̄ cum eo. vlcera humida que fiūt in capite curat ea. C Et ponitur coctum ⁊ crudum in vio ⁊ cum aliquo illoꝝ que diximus sup stomachum. ⁊ sedat dolorem eius. Et qn̄ exprimitur ab eo succus coctus ⁊ miscet̄ cum rob ⁊ stillatur in aurem sedat dolorem ei⁹. Et quādoqꝫ fundit̄ sup caput cū aceto ⁊ olo rosaꝝ. ⁊ sedat dolorem capitis. D Aui. Mellilotum confert apostematibus calidis ⁊ duris et proprie cum careno. et etiam ꝯmixtum cum vitello oui et farina fenu greci semine lini. aut papaueris secūdum locum E Et confert vlceribus humidis. ⁊ proprie linitum cum aq̄. ⁊ cū aliquo desiccatiuoꝝ apposito cum eo q̄d fit sicut galle ⁊ lutum lene ⁊ lentes F Et ꝯfert apostematibus aurium. ⁊ dolori bus anchaꝝ suppposito emplastro ex eo cū careno. ⁊ reliquis q̄ dicta sunt. ⁊ distillatione facta in eis ex succo. ⁊ eius iuuamentū in doloribus est velocius Ex ipo quoqꝫ fiunt embroce ⁊ sedant sodam. G Et cōfert apostematibus oculi facto emplastro ex eo cum careno. ⁊ cum eis q̄ dcā sunt vel decocta cū vino. H Et ꝯfert apostematibus ani et testiculoꝝ facto emplo cum eis que dicta sunt. loco eius ponit̄ qn̄tum est pondus ipius de camomilla. aut eius mediū de folijs fici. I Pla. Uinum decoctionis eius cōfortat. ⁊ ventositatem inclusam expellit. Opilationem renum ⁊ vesice aperit. K Semen eius in brodio positū. ipm facit boni saporis. ⁊ boni odoris. L Et potissimum est mellilotū ad emoroidas cancꝝ ⁊ fistulā.

Ca. cc lxxxiiij.

Melon. Gal. viij. sim. far. ca. sichirnis. i. melon. Melonis maturi substantia est grossa. Uirtus eius est q̄ infrigidat ⁊ humectat in. ij. gradu Uñ virtus melonis maturi est abstersiua; Dominatur autem in eo frigida et hūida cōplexio non tamen fortis sed in. ij. gradu. Dicatur radix eius ⁊ semen eius qn̄ siccātur non adhuc humida; Qn̄ siccant̄ sunt in primo gradu siccitatis. aut in ꝑncipio secundi. Et in eis est plus de abstersione qn̄ siccantur q̄ꝫ in carne eius: ⁊ q̄ꝫ in carne cucumeris.

Operationes.

A Sera; li. aggre; ca. Rabera. i. melon. Quādo fit emplastꝝ cum eo sedat apostemata oculoꝝ: B Et cortex eius quādo ponitur sup caput infantis sedat apostemata calida q̄ fiunt in eius cerebro; et ponitur sup frontem illius. ad cuius oculos currūt hūiditates. ⁊ ꝓhibet eas. ⁊ tota carnositas C Et semen qn̄ siccat̄ ad

solem 7 ꝯficitur cum farina ordei vel cum amido. 7 siccatur bene, mūdificat cutem mulieꝝ qñ lauāt cū eo facies suas. 7 rddit eas splendidas. B Sed radix melonis qñ siccat̄ 7 sumit̄ de ea in potu ʒ. j. cū ydromelle ꝓuocat vomitū E Et qñ accipit̄ post cibū in hunc modū facit vomere sine labore. Et qñ fit emplastꝝ cum ea curat vlcera que dicunt̄ faul.

Ca. cc lxxxv.

Melon Indus. Sera. li. aggre. cap̄. dullasia siue dulaha. i. melō indus siue melon magnus: Ubi sciendū ꝙ melon magnus est melon indus q̄d per Auicennā ptꝫ de cura terciane pure. vbi laudat in terciana p̄dicta melonē Indū. Et subdit 7 fortasse nō nocet melō paruꝰ ꝗ melon indus est melō magnus; Est em̄ melō ꝑuus hn̄s virgulaꝝ colorem exteriꝰ est albus 7 dulcis. 7 est paruus ꝑ alia sp̄e melonis. lege ca. p̄cedēs q̄d īcipit melō.

Operationes.

A Sera. Melon magnus siue Indus viridis fm Rasim. est fortis humectationis 7 extinctiōis: B Et ꝯfert febribꝰ adurentibus: 7 est frigidior alijs sp̄ebus melonū et tardioris immutationis in stomacho 7 lōginquior a corruptione: C Et propter hoc est cōueniens febrientibꝰ coleram in stomacho suo ꝑpter suā grossiciem 7 ꝑpter suam elongationem a cōuersione. 7 cōueniens caliditati febrili quia extinguit caliditatem. D Et sedat inflāmationem eius E Et cucumer quidem facit opatiōeꝫ ꝓpinq̄ huic nisi ꝙ plus ꝓuocat vrinā ꝙ melon Indus.

Ca. cc lxxxvj.

Melōgena arabice. grece melōgia. Me Sera. li: aggre. cap̄. melōgia. Melongia fructus sunt oblōgi medij intra rubedinem 7 nigredinem. 7 inueniantur ex eis citrine 7 albe. Et idem aucto ritate filij Mesague. est ca. 7 sic. in. ij. ꝗ du

Operationes.

A Sera. Generat melancoliam et opilatões epatis. 7 spleñs 7 gñat sodã: 7 generat emorroidas: B Verum si ex capitibus eius in vmbra siccatis 7 cõtritis fiat epithima conuenit emorroidibus. et cum ipa in oleo coquitur soluit. sed in aceto stringit. C Et ideo non habz proportionem ad stringendũ vel soluendũ. D Raby moyses. ca. de melõgena. valet ꝯ nauseã 7 vomitũ. 7 ex cib est. peior:

Ca. cclxxxvij.

Memithe. Diaf. cap. memithe. Memithe vel glaucium est succus herbe eiusdem nominis: folia habentis papaueri similia. Hec folia calido cinere cooperiunt 7 sic succũ emittunt. Alij herbam in ollam mittunt et circũliniunt creta 7 in furnũ feruentem mittunt Et sic folijs maceratis succũ exprimũt. 7 siccatũ in sole in pastillos redigunt Eius est optimum quod est crocei coloris itus 7 gustu conarium. 7 odore graui miscet ocularib9 medicinis 7 cetera. Et idem fm aliã translationem cap. supdicto. Glaucium siue memithe succus est herbe nascentis in Siria in gerapoli. Folia habet similia miconio ceraticis sed pinguiora. 7 sup terram spansa. odorem habz grauem. gustu amaro. succum multum habet croci similem. Folia eius ciues mittunt in cacabis et in cibarijs coquunt. que cum coxerint exsuccant 7 glaucium faciunt

Operationes.

A Pli. cap. de glaucio Glaucium in siria et persia nascit humilis herba folijs decisis. fere papaueris minoribus tamen sordidioribusqz odoris tetri. gust9 amari cum constrictione 7 stipticitate 7 gummi habet crocei coloris. B Multi vero errauerunt in hac herba: quidam putauerunt ꝙ esset celidonia. Quidam putauerunt ꝙ essz papauer cornutum. 7 sic vocatur apud Auicennã. C Et ego vidi meo tempe multos in hoc errare. et multi errauerunt tempe Dyas. Nam dyas. cap. de monte ratides dicit ꝙ multi falso putauerunt glaucium ibi fieri ꝓpter similitudinem foliorum quod autem glauciũ sit memithe vel sieff eius. apparet multis testimonijs. D Nam vbi ponunt Allexander 7 alij greci glaucium Aui. 7 alij ponunt sieff memithe. Preterea apud Serapionem quicquit dicit de memithe auct. dyas. Non est aliud nisi ꝙ dr apud dyas. cap. de glaucio. E Inuenit etiã oleum nouũ glaucinum non ob hoc glaucõ quia nihil rcipit glaucij. cuius ꝯfectõem etiam inueni in antiquo antidotario sic vocatam 7 sine glaucio. et est omino calidum. ꝙ autem fm veritatem glaucium sit memithe: lege cap. Celidonia. Gali. vj. sim. far. cap. glaucium. Glaucium stipticat cum quadam delectatõne: infrigidat tamen manifeste. ita vt sanet qdem sepi9 herisipilata 7 est in compositione composita ex aquosa 7 terrestri substãtia. vtrisqz frigidis nõ tamen extreme, sed ad modũ aque fontanine.

Ca. cclxxxviij.

MEnta Platearius. Menta est herba cuius plura sunt genera. Est. n. quedaz domestica. q̃ ꝓpe ortulana dicitur vel cōis vel odorifera. ⁊ hec calefacit ⁊ confortat. Est ⁊ alia siluatica que mentastꝝ dr̃. de illa statim postea tractabitur. Est alia menta q̃ longiora ⁊ acutiora habet folia. ⁊ hec menta Romana vel sarracenica dr̃ hec magis diuretica est q̃ȝ alie. Et est alia menta q̃ dr̃ aquatica: ⁊ vocatur sisimbrium vel balsamita. Est alia menta non odorifera: ⁊ illa est calamentū de qua in sequenti caplõ habet̃. Sera: li. aggre. cap̃. dichanacha: i. menta: ⁊ ex ea est domestica ⁊ siluestris: ⁊ ramuli domestici qñ masticātur hñt colorem celestem: ⁊ sunt interius concaui: ⁊ in summitatibꝫ ramulorum sunt quasi licinia. ⁊ viret ⁊ augetur estate ⁊ hieme. ⁊ habet odorē bonū Et idem aucto. dyas. Quidam nominant eam mentam. ⁊ est dychanacha. et est nota. habet ṽtutem calefactiuā. stipticam ⁊ desiccatiuam. Est alia species mēte siluestris cuius folia sunt aspera pilosa maiora folijs sisimbrij. et in odore suo est pinguedo ⁊ est minus iuuatiua in medicina q̃ȝ species alia. Idem aucto. Gal. In substantia eius est plus subtilitatis q̃ȝ in alio olere. ⁊ in sapore eius est paruа caliditas ⁊ ponticitas. ⁊ ṽtus eius est ca. in. ij. g̃du Dyas. ca. de ediosmon. i. menta herba est omībus nota que ṽtutem habet stermanticam ⁊ stipticam ⁊ serranticā. Paulꝰ cap̃: de menta. Menta est ca. ⁊ sic. in. iij. gradu Est eñ domestica ⁊ siluestris. ⁊ est alia q̃ dicitur menta romana vel sarracenica: sȝ domestica magis vsui medicine cōpetit tam viridis q̃ȝ exsiccata magne est efficacie. virtutem habet consumptiuam et dissolutiuam ex proprijs qualitatibus ⁊ cōfortandi ex sua aromaticitate.

Operationes.

A Galienus. vij. sim. far. ca. Ediosmū quidam mentā odoriferam vocant. Est aūt quedam non odorifera menta: q̃ȝ ⁊ calamentum vocāt. vt in sequenti ca. dr̃.

B Contra fetorem oris ⁊ putredinem gingiuaꝝ ⁊ dentiū ex decoctione eius cū aceto os abluat̃. Ad appetitū ꝓuocandū cum impedit̃ ex frigidis humoribus existentibus in ore stomachi fiat salsamentū ex mēta ⁊ aceto. ⁊ modico cinamomo seu pipe.

C Cōtra vomitū factū ex debilitate ṽtutis ꝯtentiue vel ex frigida causa fiat decoctio mente in aqua salmacina et aceto. ⁊ spōgia intincta ori stomachi. supponat̃ ꝯ sincopim ex debilitate cū febre. l sine fe. siue ex medicina vel q̃cunqȝ causa ꝯterat̃ mēta: ⁊ distꝑetur cū aceto. ⁊ frustū panis assi in igne ponat̃ in aceto illo ⁊ dimittat̃ tā diu q̃ inde humectet̃. ⁊ naribus applicet̃. ⁊ ex inde fricent̃ labia gingiue ⁊ dentes. ⁊ liget̃ in tꝑibꝫ sup venas pulsatiles tꝑm ⁊ brachioꝝ. ⁊ paciens masticet: ⁊ hūiditatē transglutiat D Ad matricem mūdificandā teneritates mēte coq̄ntur in vīo ⁊ fiat iñ suppositoriū ꝯ colicam passionē fasciculi mēte coq̄nt̃ in vīo ⁊ olo ⁊ sup̃ renes ⁊ pectinem cathaplasmetur.

E Cōtra coagulatōēȝ lactis in mām̄il lis p̄dicti fasciculi mēte in vino ⁊ oleo de cocti: ⁊ suꝑligati mām̄illis soluit. hȝ em̄ si militer vī attrahēdi venenū. et qñ daṫ cū aliq̄ medicīa ꝯ venenū deṫ cū succo ei⁹ Eȝ succus mente rōne l' saracenice l' vinū de coctōis cū melle mixtuȝ valet ꝯ opilatōēȝ splēis stōi. ⁊ epatis ⁊ naturaliū viaꝝ ex fri gido humore et etiā ex ca. sine fe. F Succ⁹ etiā daṫ⁹ lūbricos occidit. Aurib⁹ instillat⁹ vmes necat: Decocta herba in vīo ⁊ oleo ⁊ cataplasmā soluit sclirosim. ⁊ duriciē a p̄atū supioꝝ G Uinū deco ctionis ⁊ puluis eius ī cib̄ daṫ⁹ digestōēȝ ꝯfortat. fomentū fem̄ ex aq̄ decoctōis ei⁹ matricē infrigidatā calefacit Saccellatō fcā calefacit. Et saccellatō ex puluere ei⁹ reuma frigidū capitis strīgit H Pal la. de agricultra li. iij. In mēse fe. mentā se ri ꝯuenit plātis l' radicib⁹ circa aq̄s vl' in hūido loco I Pla. Mēta doestica si ue ortulana magis ꝯpetit vsui medicine q̄ꝫ alie. habet vtutem ꝯsumendi ex ꝓprijs q̄litatibus ⁊ ꝯfortandi ex aromaticitate.

Ca. cclxxxix.

Menta non odorifera. siue calamen tum. Pandecta. ca. cxxiij. Calamē tum arabice. grece Calamitis: La tine vō nepita vl' mēta nō odorifera. Sci endum q̄ in isto caplo tractabiṫ de cala mento quia calamentū dṙ menta nō odo rifera. Platearius: Calamentū est herba q̄ alio nomine dṙ menta non odorifera vl' nepita: ca. est ⁊ sic. in. iij. gradu. melius est montanū. quia magis siccū. Cū flores ꝓ ducit debet colligi. ac ꝑ annū p̄t seruari. habet autem vtutem dissoluendi ⁊ cōfor tandi: Auicenna. menta non odorfera si ue calamentum Aliud est fluuiale Aliud est montanū ysopo simile in sapore. Et si militer eius folia sunt ei similia.

Operationes.

A Qñ bibitur succus eius cū aqua mel lis. diaforat totū corpus. et ꝓuocat sudo rem. Et teritur cum oleo ⁊ coquiṫ et inun gitur corpus ⁊ confert rigoribus periodi cis. B Et quando fit emplastꝝ sup sciam habentibus sciaticum dolorem cō fert valde: trahit em̄ funditus ad intrinse cam superficiem. ⁊ calefacit totū articulū super incendit autem manifeste cutim C Et sumptum in potu. vel appositum prouocat menstrua efficaciter. ⁊ est ex me dicinis quādo sumiṫ magis ꝯferentibus leprosis resoluendo humores resolutōne forti: ⁊ aufert liuorē q̄ fit sub oculo. ⁊ ypo pias dyaforat. D Et tu dēs scire q̄ om nes medicine que teruntur ⁊ habent acui tatem. attrahūt cito ex ꝓfundo corporis hūiditates q̄s recipiūt in locis illis. E Et melius quidem in his est vīo decoquē tes cathaplasmate ipm viride magis q̄ꝫ siccum vehementius postq̄ꝫ desiccatur et promptius adurendū. sicut que caustica ⁊ quecūqꝫ farmacoꝝ calida sunt ⁊ acria. ⁊ subtilium ptium facile attrahētia fundit⁹ ad se totā adiacentē hūiditatem. F Amaritudo autē q̄ inest ei breuis quideȝ om̄ino est. opatur āt in q̄busdā sicut q̄ vi olentius. ⁊ q̄d consistit vehementi calidi

tati cum substantia subtilium parcium. Et ideo quãdo sumit͡r in potu eius succus aut fit cristere cum eo: occidit ascarides ⁊ lumbricos Et valet ad morsus ferarum ⁊ occidit similiter vermes que generãtur in auribus: ⁊ in vlceribus profundis.

B Et quãdo fit nascale cum eo aut sumitur in potu occidit ⁊ expellit fetũ. Igitur incisiua quidem virtus inest ei. ꝓpter caliditatem eius. ⁊ subtilitatem partium ⁊ amaritudinem: sola itaqꝫ propter om̃ia predicta confert omnibus asmaticis ⁊ hictericis propter amaritudinem maxime sicut ⁊ pene omnia cetera purgãdo ⁊ mũdificando epatis opilationes. est autem ad oı̃a ꝑdicta efficatius q̃d mõstratũ est:

Ca. cc xc.

Mentastrum: Plinius. Mentastrũ est menta silvestris differẽs specie ciefoliorum quasi figura ozimi colore pulegij. propter quod ⁊ quidaꝫ silvestre pulegium vocant.

Operationes.

A His cõmanducatis ⁊ impositis elephantiam sanari traditum est. sicut magni pompey etate. fortuito cuiusdam experimento ꝓpter pudorem in facie illita cõpertum est. B Eadem liniuntur atꝫ bibuntur in vino aduersus scolopendras ⁊ ictus serpentum: cum sale quoqꝫ ⁊ oleo ⁊ aceto aduersus ictus scorpionũ. deniqꝫ aduersus omnia venena hec folia seruantur ad farine modum arida C Mentastrum quoqꝫ substratum vel accensum scorpiones fugat. Potũ feminas purgat. Sed partus necat. D Orthonoicis torminibus colericis efficacissimũ. Itẽqꝫ podagris impositum. E Succus eius auribus verminosis instillatur. F In morbo regio datur: ⁊ strumis illinitur. Omnia venenis inhibet. Tineas pellit. ⁊ contra pruriginem valet.

Ca. ccxcj.

Meu. Dyas. Meu qd amãticum dicitur in Macedonia ⁊ in hyspãia nascitur. tyrso ⁊ folijs aniso et aneto similibus. ascendit de terra vsqȝ ad cubitos duos. radicibus sparsis. ac teneris ac curuis ⁊ lõgis. suauiqȝ odore: gustu calido. linguaȝ mordente. vires habȝ radix ipsa releuantes. Platearius. Meu est herba in. ij. gradu ca. ⁊ sicca: huius radix appellatur simili nomine. Et precipue competit vsui medicine. Unde radix in medicinis debet poni que p duos ãnos potest seruari. virtutem habȝ diureticam ex subtilitate substantie. attrahendi ⁊ consumẽdi ex qualitatibus suis. Plinius caplo de meu: Meu radicula est herbe aspera tenuis ⁊ oblõga sua ṽtute olẽs. ca. ẽ ⁊ sic. in: ij: gradu.

Operationes.

A Dyas. Uires eius habȝ radix relaxãtes: vnde trita et elixata in aqua datur in potione vtiliter ad renum dolorem et ad vesice causas: vrinam prouocat B Stomachi inflationes ⁊ tortiones intraneorũ mitigat: ⁊ stericas. hoc est dolores matricis curat. Artiriasim mitigat: C Toracis reumatismo cum melle vt electuarium datum pdest: D Menstrua etiam p fomentum puocat. Strãguirias infantium vt cathaplasma impositũ sup pectinem resoluit. Ex quo si plus bibitũ fuerit capitis dolorem cõmouet. Platearius. Uinum vel aqua decoctionis eius soluit opilationem splenis ⁊ epatis ex frigida causa facta. ⁊ etiam strãguiriã et dissuriam. Aqua vero competentius ĩ estate datur iuueni. Uinũ aũt in hieme ⁊ seni Puluis eius cum feniculi semine in cibo vel potu datus excludit intestinoꝝ stomachiqȝ ventositatem et confert: Contra tenasmonem ex frigida causa in vino decoquitur herba ipsa.

Ca. ccxcij.

Mel. Auicenna: pma fen: quarti canonis cap: de hora cibatõis febricitantium q dicit ꝙ mel canne est zuccaꝝ: ⁊ hoc similiter iuenies si leges ca. zuccaꝝ. Nam inuenies ꝙ est zuccaꝝ ꝙ si ꝓpter sui pinguedinẽ non induraꝛ. Hoc similiter vult Gal. vij. sim. far. dicẽs zuccarum quidem vocatũ qd ex media ⁊ felici arabia portatur: Coagulatur qdem vt qdam aiunt cannis. Est autem ⁊ illud mellis species. minꝰ ãt ex eo illud qd a nobis dulce. ṽtute aũt sile est ei in quantũ abstergit ⁊ siccat ⁊ dyaforat. ⁊ silr mel cãne quodam eo residuo: uccari qñ decoquiꝛ. vel ipsemet succus Est alia species mellis qd dr mel rubꝝ. ⁊ est idē qd sup: Et similiter alia spẽs mell' qd vocaꝛ mel storacis. ⁊ est illud mel lubue. vt sup Est similiter aliud mel qd vocaꝛ mel acanũ. ⁊ interpretatur mel sine fumo: ⁊ ẽ mel cassiafistulatũ. ⁊ est pulpa cassiefistule. Et est mel mirtinũ qd fit ex duabus partibus mellis: ⁊ vna succi mirti. vt apparet in antidotario Galieni

mi nori que incipit Confectio mellis mirtini. Gal. vij. sim. far. cap. de melle. Mel calefacit ⁊ siccat in. ij. gradu. est aũt simplicis: vt est dicere maxime virtutis ⁊ cõplexionis. Dyas. Mel est succus roris celestis quem apes colligũt. ⁊ habz in se quasi cõpositionem quandam. qm̃ ex multa⁊ herba⁊ flore ⁊ succo colligit̃. Ideoqz oĩbus valitudinib⁹ pficiens. oĩbus ãtidotis miscetur. Itẽ Mel apũ in plenilunio capiendũ est sereno die abrũpi statim ac resilire guttas vtilitatis est indiciũ. Bonitatis vo pbatio est. vt sit odorife⁊ ⁊ ex re dulci glutinosum ac plucidũ. Cũ ãt eximit̃ mel apes abigi fumo vtilissimũ ẽne irascat̃. ⁊ mel auiditate vorãt Mel ca. ẽ ⁊ sic. Cõseruat ⁊ mũdificat. In medicinis ponit̃. vt amaritudo spẽ⁊ eius dulcedine tpetur. in electuarijs qñqz cũ pulueribus miscet̃. vt diutius in maiori efficatia pseruet̃.

Operationes.

A Dias. Mel vulnerib⁹ sordidis pdest xiiij. diebus punctum caliginẽ oculo⁊ detergit. Gargarismo adhibitum vulnera fauciũ ⁊ synãtes curat. vrinã puocat. ventrem mollit. B Tussientibus pdest Morsib⁹ venenaticis occurrit. Morsibus etiã rabidi canis adhibitũ curat pacientem. Aridũ pmestũ inflatões pstat. Ver⁊ mel estatis melius est: hiemis vo min⁹ vtile ⁊ spissum. C Mel solũ fastidiũ tollit: nauseã phibet. pulmõi ⁊ oĩbus interioribus medet̃. Sera. Mel qñ ponit̃ in vlceribus frauduletis pfundis cõuenit eis multũ. D Et qñ coquit̃ ⁊ ponit̃ sup scissuras cutis psolidat eas. ⁊ qñ coq̃t̃ cũ aneto humido ⁊ linit̃ cũ eo empetigo curat eam. E Et qñ miscetur cũ sale trito: ⁊ distillat̃ in aurem sedat tinnitũ aurium ⁊ si linit̃ cum eo caput occidit pediculos ⁊ lendines. F Et qñ indumentũ alicui⁹ est breue nimis. si est ex lana ⁊ vult q̄ elongetur. si irrorauerit illud cũ aq̃. deinde liniat̃ cum melle elongat̃. G Et mel abstergit tenebrositatẽ visus quãdo fit colliriũ cũ eo. xiiij. diebus cõtinuis ⁊ fiunt cum gargarismata. H Et cõferunt apostematibus gutturis. ⁊ fauciũ ⁊ squinantie. Et si liniunt̃ cũ eo gingiue puero⁊ tpe ortus dentiũ eo⁊ facit eos facile nasci. ⁊ sine dolore. Et si accipiat̃ vel bibatur puocat vrinas. ⁊ puenit tussi. I Galienus Sciendum q̄ plures sunt species mellis. Est vna species mellis: q̃d est mel vsuale. quod diuersificatur secundum differentias supradictas. K Est alia species mellis. quod vocat̃ mel Atheniense. quod affertur ab Athenis: Et est mel vesparum in locis subterraneis factum: Et est idem quod mel pastinatũ. vel granatum: Ut in Allexandro. Et vocatur mel pastinatum illud quod est mel granosum. vt Oribasius L Est alia species mellis quod vocatur mel atticum id est mel vesparum secundum quosdam sed falso. quoniam dyascorides capitulo de melle dicit. Mel succ⁹ est roris celestis Cuius genera sunt duo: Unum quod cupiliones colligunt apes. que sunt oblonge. Aliud quod sub terra inuenitur vel atticum limaticum. Etiam aliqui dicunt q̄ mel atticũ dicitur ab attica regione. Mel thimum dicitur a regione thima. M Unde Plinius inquit: Mellis attici summa laus toto vrbe estimatur translatum in attica. Sed thimum magis laudatur. quare in aliquibus antiquis antidotarijs mel atticum mel thimenum exponit̃.

Ca. cc xciij.

MEdica. Byas. ca. cot. i. medica grece. Cot est herba similis trifolio. que infra fenũ nascit̃. folia habꝫ angusta. et vngulam similem trifolio. in q̃ virgella semen est vt lenticl'a. illud semen miscetur pani ꝓ odore. Ysidorus vero medicã inter legumina scripsit. Palladius li. de agricultura. Medica inquit q̃ semel serit̃ quatuor annis ꝑmanꝫ: ita q̄ quater et sepcies possit ꝑ annũ rescindi Agrũ stercorat animalia reficit. curat egrota. Plini⁹ Medica dr̃ vt a medis inuenta ꝑ bella ꝑsarũ que latius intulit: q̄ tanta est eius dos vt ex vno situ amplius q̃ .ccc. annis duret.

Operationes.

A Medicina inda sunt quidam trocisci facti ex ea et vnguntur in balneis. B Hanc herbam equi et azini comedunt. C De quo Auicenna libro secundo capitulo. Cot Oleum cot est res magis cõferens tremori.

Ca. cc xciiij.

MEspila. Ysidorus ait. Mespila est arbor spinosa. fructu similis malorum. sed paulo breuior. Unde appellata ab eo. q̄ pillule formam habeant eius poma. Plinius li. xv. Arbor mespilorum est de amplissimis. Folia eius añq̃m decidãt rubescunt. radices multe et alte. Ideoqꝫ inextirpabiles sunt. Palladius li. iiij. Mespila locis calidis maxime gaudent. Sꝫ irriguis et frigidis ꝓueniũt: magis tamen sabl'o pingui aut glareosa terra. cui ꝑmixta est arena vl' argilla cũ saxis Serenda est talis mense marcio vel nouẽbri. solo stercorato et subacto ita vt vtrũqꝫ caput tale stercus obducat. Sunt eius incrementa tardissima. amat putari. atqꝫ circumfodi. et parco humore siccitates sepe foueri. Seritur et semine. sed in longiorem spargit̃ etatem Si v̓mibus occupat̃ stilo ereo purgãde sunt et amurca. vl' hũana vetere vrĩa vel viuo calce ꝓfundẽdi. sꝫ ꝑci⁹ ꝓpter arboris noxã. l' aq̃ decocta lupini. Sꝫ putatur hinc arbor sterilis fieri. Fi

mus ꝛ cinis viciū simul. si radicibꝰ infun
dantur sterilem reddunt. Si formice mo
leste sunt. rubrica cum aceto ꝛ cinere tem
perata necabunt. Inserit mēse februario
Surculus tū eius ex arbore media debet
assumi. Nam de summitatibꝰ viciosus est
In trunco fissa inserenda est Nā corticis
in acies ieiuna nil nutriet.

Operationes.

A Dias. Mespile folia ꝛ cortex idemq̧
radicis cortex tunse ꝛ imposite. cuicunq̧
tumori feruoriq̧ subueniūt. Trita ꝛ sicca
cum melle cicatricem vulneri adducunt.
B Hausta cum vino dulci sanguinem
reijcientibus opem ferunt. Itemq̧ cū vi
no ꝓpinata. veneficij potionibus repug
nant. vesicam vrina largiori lauant. C
Sera. li. aggre. cap. zaror. aucto. dyasco.
Zaror arabice. i. mespiluz. ꝛ est arbor spi
nosa. cuius vna pars vocat mespilū ꝛ ha
bet fructū paruū similem malis puis. bo
num ad comedendū. Est stipticus. bonus
stomacho. cū ꝯmedit retinet ventrē. ꝛ tar
de maturatur. D Gal. li. ij. de cibis
Fructus eius est stipticus. stipticitate for
ti. ꝛ in folijs et in summitatibus est stipti
citas. Virtus est ei fri. palam. qm̄ talium
oīm parum ꝯmedit. ꝯuenit nō vt ficuum
aut vuaꝝ copiose Neq̧ em̄ vt alimento
sed vt medicinis ipis indigemus magis
E Et dicit in. vij. sim. far. cap mespilū
quidā tricocinū nōiant. eo ꝙ tria hꝫ ossu
la om̄ia intra se. ꝛc. Stipticus aūt est suffi
cienter fructus huius arboris ꝛ vix edibi
lis. ꝛ retentius sufficienter est ventris. Et
in germinibus eius ꝛ in folijs stiptica q̄li
tas est non pauca F Dyas. ca. de me
spilo ſm trāslatōem grecā. Mespilū semē
hꝫ rotundū fructū minutū matiāō simile
tria ossa hn̄s. vn̄ tricocinū dr̄ stipticū ē et
eustōchū. ventrē abstinet. ꝛ tarde mature
scit. G Alman. tracta. iij. fri. sunt ꝛ sic.
ventrē abstrīgūt ꝛ vomitū abstinet Et est
alia spēs q̄ in hyspāia nascit ꝙ multi epi
melidā vocāt. semē rotundū hn̄s et trigo
nū. vn̄ ꝛ triconū dr̄ hoc bonū est ad eden
dum stipticū ꝛ stō aptū. ꝛ ista est azarola.

Ca. ccxcv.

Millefolium. Pli. li. xxiiij. Millefoli
um q̄d ꝛ minofilon dr̄ Caulē hꝫ te
nerum. silē in feniculo. plurimis fo
lijs. vn̄ ꝛ nomen accepit. Nascit in palu
stribus. Ex herbario. Millefoliū q̄ et am
brosia vel archillea dr̄. In locis cultis na
scitur. hꝫ flores aurosos ꝛ albos Dyas. ca
pi. Minofilos. nascit in palustribꝰ locis
tirsum hꝫ ex vna radice mollē ꝛ subrufum
ꝛ q̄si māibus liniatū ꝛ folia silia feniclo.

Operationes.

A Dyas. Vulnera glutinant ꝛ sine tūo
re custodiunt In dentiū dolore cū butiro
īponunt ī modū emplastri. Cōtra vrine
difficultatē bibit cū aceto. ꝛ valet ꝯ calcu
lum B Gal. vij. sim. far. Millefoliū
siccatiue est v̄tutis in tantum vt ꝯsolidat
vulnera C Pli. Bibit cum aceto ad
difficultatem vrine vl' vesice. vel suspiria
precipitatisq̧ ex alto. D Eadem ad
dentium dolorem efficacissima est. Folia
eiꝰ eximij vsus ad vulnera eaq̧ affirmat.

E Ex herbario. Coma eius tunsa ⁊ apposita nouis vulneribus dolorem tollit. et eadem glutinat. Profluuiũ sanguinis stringit. Eadem aq̄ potata dissintericos curat F Idem valet ad dentium dolorem. Ad vrine difficultatē ⁊ ad tũorem

Ca. cc xcvj.

Milium solis. Sera. li. aggre. cap. culb aucto. Dyas. Culb arabice. i. miliũ solis et est herba cuius folia similant folijs oliue. nisi q: sũt maiora eis ⁊ molliora ⁊ latiora: et sunt eis inferiora: declināt vsus terrā velut stēt sup̄ ip̄am: et hꝫ v̄gas eleuatas subtiles sicut sqnantũ. ⁊ in summitate virge est simile in ramulo diuisũ ĩ duas ptes in q̄ sunt folia minuta ⁊ iux̄ q̄dlibet foliũ est semen albũ dur̄ fere vt lapis rotundũ in magnitudine orobi parui. nascit̄ in locis aspis ⁊ altis. Dyas. cap̄. Licospermõ. i. miliũ solis ex radiõ vocatur pp̄ter fortitudinē semis. Eius folia sunt similia folijs oliue sꝫ latiora: ⁊ oblongiora: ⁊ v̄gas tenues in l̄gitudine Junci lignosas: et in summo virga diuisa est. in qua folia minuta sunt. vbi ⁊ semen rotundum ⁊ lapidosum est ⁊ album pise simile Nascitur locis asperis ⁊ altis.

Operationes.

A Dyas. Uirtus est ei mictualis. ⁊ sem̄ ei⁹ bibitũ cũ vĩo albo calclos frāgit. ⁊ vrinā puocat B Pli. ca. Batanglisco s. i. miliũ solis est semen. ei⁹ herbe q̄ dr̄ astoicos: q̄d si q̄s biberit frangit lapidē: ⁊ prouocat vrinā. C Paulus ca. calebi. i. miliũ vel granũ solis. puocat vrinā ⁊ mēstrua. ⁊ est ca. ⁊ siccũ in. iij. gradu D Et viuũ decoctiõis ei⁹ et puluis ip̄ius in cibis sumptus soluit stranguiriā ⁊ dissuriā ⁊ yliacā passi. ⁊ oĩa illa solũ sem̄ opat̄.

Ca. cc xcvij.

Mirabolani. Pādecta. Sciendum q̄ s̄m mes. Mirabolanoꝝ species sunt. v. Et sũt fruct⁹ arboꝝ in india exñtiũ: ⁊ nõ eiusdē maneriei sunt oēs. sꝫ diuersoꝝ effectuũ. ⁊ diuersaꝝ formaꝝ. Un⁹

Mirabolanorum species sunt quinq3 bonorum. Citrinus kebulus belliric⁹ emblicus indus. Quidam dicunt q sunt om̄es ab eadem arbore producti. Ita q citrini sunt de primo germine. Et nigri indi sūt in quibus puenit complexio ⁊ maturatio ⁊ dixerunt q arbor eoꝝ est de bis ferentib⁹ Et q citrini sunt de primo germine. et nigri similiter. Kebulus germen ꝯm talit ꝫ falso. imo pducuntur a diuersis arborib⁹ ⁊ illud est q̄d creditur Sed aliq volunt q emblici ⁊ bellirici nō inuenirent̄ inter mirabolanos. q̄m Aui. ⁊ Sera. de eis diuersa faciunt capl'a. vt etiā habetur sup̄ de b in cap̄. Bellirici vbi tractat de belliricis ⁊ emblicis. Sed in isto cap̄. de alijs trib⁹ spēbus. Item Sera. li. aggre. facit capl'm de emblicis ⁊ belliricis. ⁊ facit capl'm de alijs tribus pse. de quo dicit halilig. i. mirabolani cuius tres sunt spēs kebuli. Citrini ⁊ nigri. et sunt illi q nōiantur indi et seni ⁊ kebuli. Idem aucto. Aben mesuay Meliores sunt ex eis quoꝝ color est citrin⁹ approximans viriditati. graues. pleni. sine rugis. Et dicit auct. Ysaac. Et sunt fri. in primo gradu sic. in. ij. Nigri fri. et sic. in primo. Mirabolani indi vel nigri ⁊ de seni sunt similiter ex spēbus hn̄tibus corticem subtilem nigrum. ⁊ cortex eoꝝ vergit ad citrinitatem. ⁊ sunt similes oliuis ī forma sua. Et iuuamentum eoꝝ est minus iuuamento aliaꝝ spēꝝ mirabolanoꝝ Et idē auct. Aben mesuay. Mirabolani seni sūt ex speciebus oliuaꝝ qui q̄n ꝯdiunt̄ corroborant stomachum ⁊ incoriant eum incoriatione pauca. et non est in eis iuuamentum q̄ntū in kebulis. ⁊ ex kebulis quidā sunt citrini. quidā nigri. et nigredo que ē in eis est ꝑpter ampliorem morā q̄ fecerūt in arbore sua. ⁊ sunt pinguiores ⁊ carnosiores citrinis in colore. quia ipi fecerūt maturationem ampliorem. ⁊ illi qui colligūtur ante sunt citrini. ⁊ quando sumuntur triti inducunt laborem in stomacho. quoniam natura laborat multum circa ipam sed quādo infunditur aut decoquit̄ extrahitur virtus eius. ⁊ ꝓijcitur eius substantia. ⁊ est leuior nature. ⁊ descendit veloci⁹ a stomacho. Et ille tres spēs mirabolanorum miscent̄ cū tamarindis. q̄m tamarindi extinguūt calorem febrilem. nisi q nocent tussientibus ꝑpter acetositatem q̄ est in eis. Auicēna de viribus cordis ait. mirabolani sunt fri. ⁊ sic. Johannes Mesue Mirabolani sunt de medicinis benedcis non eī debilitant cum solutōne sua. imo confortant stomachum ꝓprie. et viscera ꝑparant. ⁊ coadunant partes eoꝝ. ⁊ confortant cor ⁊ epar. ⁊ corpus totum. Non eī nisi ad vnū videntur nociui. adquirit̄ eī dispositis ad hoc opilatō. ⁊ prope patis cadere in ipa. sed sunt de ꝑfecto rectificātibus medicinas que habent acuitatem. ⁊ purgant dissoluēdo Magnifice eī adinuenit qui eos ⁊ ꝓprie citrinos cum scamonea miscuit. reprimit eī eam propter obuiationem substantiarū ⁊ qualitatum ad inuicem. ⁊ eam in soluendo iuuāt.

Operationes.

A Sera. Uirtus citrinoꝝ est q ꝯfortāt oculos. ⁊ ꝓhibent cursū humoꝝ ad ipos ⁊ conferunt sebel. ⁊ confortant stomachū ⁊ incoriant ipm. ⁊ conferunt melancolie. ⁊ cardiace. ⁊ clarificant colorem. B Uirtus kebuloꝝ est q cōferūt ano ⁊ emorroidibus. ⁊ incoriant stomachū. ⁊ confortant eū. ⁊ digerunt cibū. desiccāt humiditatem. leniunt naturā. Conferūt ventositati emorroidaꝝ. ⁊ conferūt melancolicis maxime q̄n cū eis admiscent̄ species.

C Corroborant sensum ⁊ memoriā. Et cōferūt lepre. ⁊ colice. Sꝫ seni et indi vel nigri habent corticem subtilem nigrum. et cortex eorum vergit ad citrinitatem. q quando condiuntur corroborant stomachum. et incoriant eum incoriatione pauca. Et non est in eis iuuamentum q̄ntum in kebulis. D Johannes mesue Mirabolani sunt ex rebus que faciunt vt'tes se iuuenescere. et adqrūt eis colorē bonū et bōitatē odoris oris et sudoris. et gn̄ant gaudiū. et ꝯfortāt cor et epar et stōachū.

Et pferunt tremori cordis. 7 mūdificant stōm. 7 pferūt emorroidibus. 7 extinguūt inflāmatōem cole E Sz citrinorum opatiō ī hoc ē pcellēs ipi em̄ solutōe educunt cā. 7 pferūt pplexiones ca. hn̄tib⁹. Et eo℞ fricatio cū aq̄ agreste. et cū aq̄ ro. aut succo feniculi abstergit oclm. 7 aufert sup caliditatē ei⁹. 7 fcō inde alcobol. stringit lacrīas. 7 puenit mollificationi oculo℞. 7 pferūt terciane 7 fe. colericis. 7 ptrite cum mastice sanāt vlcera. 7 desiccāt ea. F Kebuli q̄z solutōe educūt fleg. 7 addūt in rōe. 7 clarificāt visū 7 pe pditi. et mūdificant stōm. 7 pfo:tāt ipm. 7 pferūt ydropisi 7 fe. antiqs G Nigri āt l'indi. solutione educūt melācoliā. 7 colerā adustā. 7 pferūt melācolie. 7 treori. 7 clarificāt visum 7 colorē. 7 pferūt lep. 7 tristicie 7 q̄rtane. Dos potō citrino℞ trito℞ a. ʒ. ij. vsq3 ad v. 7 infuso℞ a. ʒ. viij. vsq3 ad. xx. 7 ido℞ est sicut kebulo℞ H Bulcasim eben abēazarin. li. q̄ dr̄ kuitor Mod⁹ assandi 7 calliandi mirabolanos. oportet q̄ imbibant mirabolanos in aqua citonio℞. aut in succo agreste. aut ī acetositate citri aut in aq̄ vbi cocte sunt lentes. aut vbi coctū est lappaciū acutū. deiñ desicca eos bn̄ 7 madefac. in oleo ro. vel oleo de lentisco. aut oleo masticino. aut cū butiro. aut oleo oliue deinde assa sup patellā ferreā vl' terream. q̄ cum primo calefecisti et abstulisti ab igne. caue ne aduratur et destruat̄ btus eo℞. I Similiter assant̄ semia q̄ administrant̄ in medicinis fluxus. Et modus assationis eo℞ est iste. Accipe patellam ferream aut eneam aut terreā aut lebetem cum lato orifitio. et calefac bene deinde aufer ab igne. et statim suppone semina dum ipa est calida anteq̄ infrigidetur. et cōmisce ea semp. donec videas assationem eorum completam ad voluntatem tuam. Et si non fuerit cōpleta vna vice pone iterum et fac vt prius. K Et scias q̄ non oportet oīa semina eq̄liter assare. quia sunt quedam q̄ hn̄t multā viscositatem. que debent amplius assari sicut psillium. et caue ne comburant̄.

Ca. cc xcviij.

Mira. Sera. li. aggre. ca. hec auct. dyas. Hec ara:i. mirra est gūmi arboris q̄ nascit̄ ī terris arabū. simil' arbori q̄ dr̄ ī greco spīa babilōica. Nā fiunt scissure ī lig̃ arboris. vñ egredit̄ gūmi q̄d emanat cadēs sup sextoria q̄ sternunt̄ sub arbore. et q̄dā p se coagulat̄ sup stipitem et ē de ipa res q̄ dr̄ bacātiscus siue batanasas. et grossa est a q̄ egredit̄ meth:i. storax liq̄da. qñ exp̄mit̄ sicut apparz in castorax. Et arbor ei⁹ est in terra q̄ dr̄ ptinia et ē pīguis. et qñ exp̄mit̄ succ⁹ eius egreditur velut storax multū. et melior mirra ē illa. que dr̄ tarbalud. et cāchi. et nōiat̄ hoc nōie eo q̄ defert̄ ex terris q̄ dicunt̄ sic. Et color ei⁹ est ad viriditatē tendēs. pūgens linguā clari coloris. et ex ea ē q̄ dr̄ liti et ē lita gluthichi. et ē moll' tactu sicut bdellium. in odore suo ē pinguedo. et arbor ei⁹ est in locis soli expositis. Ex ea est que dicitur poaclis. 7 est aspera. multum nigra. 7 apparet in ea vestigium ignis. Et deterior est illa que dicitur argasin. 7 est leuis

non pinguis: acuti saporis. similis gūmi arabico ī fortitudine ⁊ v̄tute. Et ex mirra est q̄ dr̄ erumu sive ammini ⁊ est mala. Et fiūt q̇dam trocisci ex substātijs mirre. ⁊ si mirra pīguis fuerit trocisci q̄ ex ea fiūt habent bonū odorē ⁊ pinguē: ⁊ si non fuerit pinguis quod fit ex substantia eius non hꝫ bonum odorē neqꝫ pinguē. ⁊ hꝫ v̄tutē debilē ꝑpter q̇d admiscet̄ ei oleū qn̄ ex ea fiūt trocisci. Adulterat̄ mirra: qn̄ admiscetur ei gūmi q̇d infusum fuerit in aq̄ mirre. Et melior ex mirra ē noua. leuis munda. q̄ qn̄ tangit̄ est aliq̄ntulum aspa ⁊ arida; et cito frāgibilis. ⁊ qn̄ frangit̄ r̄manet in ei⁹ fractura res alba: ⁊ figura ei⁹ ē, sicut figura vnguiū. ⁊ q̄ est in frusta nō pua: ⁊ color eius est vniformis nō diuersus in exterioribus ei⁹. sed interius est trahens ad rubedinem parꝝ cū lineis subalbidis sicut diximus: ⁊ odor ei⁹ ē delectabil' amara. sꝫ illa q̄ est grauis: c⁹ color ē sicut color picis: nō est alicui⁹ vtilitatis. Sꝫ mirra q̄ est ex terra. q̄ dr̄ labotero abscidit̄ ex radice arboris q̄ ē in terris illis. Eligit̄ em̄ ex ea illud q̇d est sil'e mirre ī odore: ⁊ v̄tus ei⁹ ē calefactiua ⁊ mollificatiua ⁊ resolutiua: ⁊ ingreditur in ꝯfectionibus vnguentoꝝ.

Operationes.

A Sera. auct. Albugerig: Mirra ꝯuenit ad aq̄ citrinā qn̄ sumit̄ ex ea in potu. aut fit emplin cū ea sup ventrē. B Et qn̄ fit caputpurgiū cū vno anoch ex ea mūdificat cerebꝝ. ⁊ aufert ab eo vētositates g̊ssas; ⁊ incoriat gingiuas. C Et ꝯfirmat dētes: ⁊ ē con abolice qn̄ fit linitō cū ea. D Gal'. Mirra abstergit cum ꝑpamento: ⁊ glutiāat fragmēta ossiū capitis. ⁊ occidit lūbricos: ⁊ fetū expellēs eos. E Et īgredit̄ ī ꝯfectōib⁹ collirioꝝ. q̄ fiunt ad vlcera oculi: ⁊ ad mac'as q̄ fiūt in eo. ⁊ ī medicīs q̄ bibunt̄ ad tussim antiq̄ ⁊ ad asma. Nā ipa nō exaspat cannā pulmōis. ⁊ hoc q: nō calefacit neqꝫ desiccat calefactōe ⁊ desiccatōe forti ⁊ sine supfluitate sue amaritudinis ⁊ sue abstersionis. F Est alia mirra q̄ trahit̄ a radice arboris h⁹. ⁊ v̄t⁹ ei⁹ calefac̄ mollificat ⁊ r̄soluit

Ca. ccxcix.

Moracelsi. Aui. li. ij. cap̄. de moro. Mori sunt due spēs. vna eaꝝ est al firsedu q̇d est dulce. ⁊ currit f̄m semitā fic⁹ in maturatōe. Sꝫ ē deterioris nutrimenti ⁊ mīoris ⁊ ē siccioris: ⁊ magis destruens sanguinē ⁊ deteri⁹ stō. Reliq̄s vo fic⁹ dispositōes hꝫ. ē tn̄ inferi⁹ ea. amaꝝ āt q̇d nōiat̄ moꝝ descenī fit nūc illō de q̄ p'ri mū loq̄mur. qꝫ g̊ inmatuꝝ ē cū exsiccat̄ stat loco sumach. dulce ē ca. ⁊ hu. ⁊ acetosuꝫ. ⁊ descenī ē ad siccitatē decliue. ī ipo ē stipticitas ⁊ īfrigidatō. ⁊ succ⁹ mori est stiptic⁹ ⁊ ꝑprie qn̄ decoquit̄ in vase eneo.

Operationes.

A Aui. Succus mori ꝓhibet fluxū materierum ad menbra. et inmatuꝝ est sicut sumach. Qn̄ coquunt̄ folia ei⁹ ⁊ fo. vitis. ⁊ fo. fic⁹ nigre cū aq̄ pluuie: denigrat capillos. B Acetosum remouꝫ apata oris ⁊ gutturis: Et folia ei⁹ sunt vltia ad squinantiā ⁊ p̄focationē. Quod acetosuꝫ est ꝯfert vlceribus frauduletis ipi⁹ succus

C Rob eius acetosum est confert botor oris Et decoctio radicis eius mollificati oni dentiū. et decoctō radicis eiꝰ est bona denti doloroso D Morꝝ malū est sto macho corrūpitur ꝓpē in eo alfirsedu: et qn̄ nō corrūpitur alfirsedu in stō velociter non nocet. Et oportet quidem vt comedantur omēs spēs eius añ cibū: et recipiantur in stō. i quo nō sit corruptio. E Illud vō deseni non nocet stomacho colerico: et nō est in ipso de mala conuenientia stō. qd est in alfir sedu: quāuis sit in eo malicia: et nō ē nausea in ipso. et nutrimentū eius est paruū. et fa cit appetitū cibi. et facit ipm lubricū. et ex trahit ipm velociter. et omīno descensus eius de facto fit velociter. sed eius descen sus ex intestinis est tardus. F Sera. li. aggre. ca. hoc. Hoc arabice. i. moracel si. Uirtus eius est q̄ retinet ventrem: et qn̄ desiccatur retinet ventrem retentōne forti: Et conuenit vlceribus intestinorꝝ. et fluxui et omībus egritudinibus q̄ fiūt ex fluxibꝰ humorꝝ. et admiscentur post q̄ teruntur cū cibo sicut sumach. et qui vult ex eis sumere ī po tu potest cum aqua et vino: G Sed arboris eius virtus est composita ex vtu te retentiua et laxatiua: et plus quod est in cortice huius arboris est virtus laxatiua cū amaritudine pauca: quousqꝫ occidat ascarides: et sunt lumbrici cucurbitini: sꝫ in folijs arboris et summitatibus est tem peramentum medium illarum duarum operationū. H Et mora matura qn̄ inueniunt stomachū purum: si comedun tur ante cibum egrediuntur a stomacho ci to. et preparare faciunt exitum aliorꝝ ciborū. quando vero comeduntur post cibnm. vel in stomacho sunt humores cito accelerāt ad corruptionem. et corruptio eorum est multum nociua: I Sed acerba quā do desiccantur sunt bona medicina et iu uatiua vlceribus ītestinorum et fluxui an tiquo. Et mora quando descendunt ante quam corrumpantur non inferunt nocumē tum. nisi de eis ante cōmestionem nimis sumatur K Et idē auct. Gal. Ex eis sunt matura. et maturi saporis. et sapor eo rum est dulcis stipticus. Uirtus eorꝝ mol lit ventrem et nutrimentum paucū corpo ri prestant et facile corrumpuntur. Non cor rupta humectant penitus. Infrigidant autem nō penitus nisi frigida sumantur. Et paucissimū corpori dāt nutrimentum consimile peponibus. non tn̄ nocumentū adeo ipis. neqꝫ malum stomacho vt in il lis. L Galienus. vij. sim. far. ꝯm trā slationem grecam cap: Morae. i. celsi: fru ctus maturus subducit ventrem: non ma turus vero desiccatus constipatiuū suffi cienter fit farmacum. Unde ad dissinteri cas conuenit dispositiones. et ciliacas. et alias quecunqꝫ sunt fluxibiles. M Et tota arbor in omnibus eius partibus mixtam quandam virtutem videtur ha bere ex detentiua et purgatiua compōita Preualꝫ autem in cortice quidem radicis purgatiua virtus cum quadam amaritu dine. vnde amplos lumbricos interficit. In alijs vō partibus detentiua. In folijs vero et pollulationibus media vtraqꝫ est complexio.

Ca. ccc.

Morabacci. Ysidorus. Mor⁹ grece latine vocatur rubus. eo q̄ rubeāt fructus eius vel ṽgulta. Siluestris more fructibus in deserto. Pastorꝝ fames ac penuria consouetur

Operationes.

A Aristoteles in li. de plantis. Fructus q̇dam cito maturant̄. vt mora ⁊ cerasa. ⁊ succorꝝ qui sunt in fructibus. q̇dam sūt potabiles. vt est succus mororꝝ. B Pli. li. xv. Moris est succus in carne vinosus. Trini colores. ṗmo. s. cādidus. mox rubeus. maturis ṽo niger. In nouissimis florent Inter prima maturescunt: manusq̃ꝫ succo tingunt: Matura ruunt. acerba minimū: Carne ⁊ succo constant mora: C Moro quidem ⁊ piro ac mirto succus est vinosus. colorq̃ꝫ succi moris ac cerasis est sanguine⁹: D Pal. li. x. Ad diamorū ꝯficiendū agrestis mori succū facies paululū deferuere: Tuncq̃ꝫ duas eius succi ꝑtes ⁊ vnā mellis admiscebis. ac mixta curabis ad pinguedinē mellis decoquere.

Ca. ccc j.

Morsus galline siue Anagall⁹. Pādecta: Anagalli due sunt species. Una est auricula muris: et est maior. ⁊ alia est morsus gallīe. ⁊ est minor.

Operationes.

A Ambe species anagalli vulneribus prestant effectum. Tumorem non admittunt: ⁊ infixa corpori euocant. Pascentia vulnera abstinent. B Succus earū dolorem dentium prohibent. si ꝓ dextro dente in sinistro nare fuerit inmissus Hic succus cum melle actico coctus ⁊ adhibitus omnes caligines oculorum siue viciū eorum quod vocatur argemon siue argemade tergit: morsibus venenatis bibit⁹ medicatur: C Nefreticis: hidropicis. ⁊ epaticis: ⁊ renali passione defectis prestat auxilium. Ano tumenti posit⁹ medicatur: D Item succus naribus infusus putredinem capitis purgat. Habet em̄ desiccatiuam virtutem absq̃ꝫ mordicatiōe. Unde ⁊ vulnera glutinat: E Uentrem quoq̃ꝫ deducit mulse admixtus ⁊ potui datus herba contusa ⁊ imposita stipites educit de corꝑe F Serapiō Species anagalli minoris. s. morsus galline facit anū ingredi si fit cum ea emplm̄ G Galienus: Ambe species anagalli habent occultam caliditatem attractiuā vt ⁊ stimulos infixos euellant. Earum vero succus a naribus flegma purgat propter eandem causam. Et vniuersaliter loquendo siccatiuam habent ṽtutem. quapropter etiam vulnera solidant ⁊ putrescentibus conferunt.

Ca. cccij.

Mirtus latine ⁊ grece. Arabice dex domestica vel hes. Sera. li. aggre: ca. dex domestica: ⁊ est de ea fortis viriditatis declinās nigredini; et de alia est que decliat ad rubedinem; ⁊ que declinat ad nigredinem confert magis in medicinis. ⁊ similiter grana eius. ꝓprie eius q̄ ex ea est mōtana. ⁊ sba ei⁹ est ꝯposita ex v̄tutibus ꝯtrarijs. ⁊ illud q̄d vincit plus in ea est sba terrea frigida. ⁊ est in ea cum hoc res calida subtil. ⁊ sapor ei⁹ ē stipticus

Operationes.

A Sera. auct. abē mesuay. Succ⁹ eius ꝯfert dolori pectoris ⁊ pulmōis. ⁊ strīgit fluxū ventris colericū. ⁊ ꝯfortat stōm. ⁊ est bon⁹ vlceribus menbroꝝ interioꝝ. fortificat viscera r̄tinet fluxū mēstruoꝝ: ⁊ grana eius ꝯferūt sputo sanguīs a pectore ⁊ pulmone: ⁊ ꝯferūt stō sua pōticitate B Dias. Sanguinē ex creātib⁹ daꝛ. stomaticis cōueniēs est. vrinā mouet. scorpionis morsui īposita atq; potui data ꝓdest. Folia eius virentia ⁊ cataplasmati apposita medeꝛ vlcera fluentia: C Arida vero ꝯtrita aspredine dyaforesim faciūt Item baccaꝝ viridiū succus aptaꝛ sanguinem spuentibus; ipē q̄z ꝯmeste eadē faciūt Ex vīo decocta ⁊ in modū cataplasmatis imposita extrēa vulnera sanat; D Aui. Mirtus retinet solutōem ⁊ sudorē: ⁊ oēm fluxum sanguinis et omnem fluxum ad menbꝛa. E Et quando cum eo fit fricatio in balneo ꝯfortaꝛ corp⁹. ⁊ desiccanꝛ humiditates q̄ sunt in cute F Et em broce q̄dem decoctōis ei⁹ cū sup ossa effūdunꝛ. veloci⁹ fit ipoꝝ restauratio; et q̄d ex ea vstū est loco tucie pōiꝛ ad hoc vt bon⁹ fiat odor corpis. ⁊ ꝯfert oī fluxui sanguīs linitū ⁊ loco emplastri suppositū ⁊ bibitū ⁊ silr̄ eius rob. ⁊ rob fructus ei⁹. ⁊ ipius q̄dem nutrimentū est puū: G Et in syrupis q̄dem non est q̄ restringat et ꝓhibeat dolorē pulmōis ⁊ tussim p̄ter sirupum eius. H Et cui⁹ oleum ⁊ succ⁹ ⁊ decoctio ipius ꝯfortāt radices capilloꝝ. ⁊ prohibent casum. ⁊ ꝓlongāt eos ⁊ denigrāt ⁊ ꝓpe ipius semina. I Et decoctio seminū eius in butiro ꝓhibet sudorē. ⁊ rectificat rasurā venaꝝ. K Et folia ei⁹ sicca ꝓhibēt fetorē ascelle. ⁊ iguiū: ⁊ ipi⁹ cis loco tutie poniꝛ. ⁊ ꝯfert pāno. sedat apata ca. ⁊ herisipilā. ⁊ formicā. ⁊ botor. et vlcera. ⁊ q̄d est sup ambas volas. ⁊ adustionem ignis cū oleo: L Et silr̄ ei⁹ syrupus ⁊ empl'm fcm̄ ex folijs ipius cū oleo ⁊ vīo. ⁊ post ipius ꝯmixtōem cū eis. ⁊ siml'r eius oleū. ⁊ vnguentū fcm̄ ex eius oleo; et similiter confert ipius succus. si ꝓiciatur sup pānaricium. M Et similiter cerotum factū ex eo. ⁊ cū decoquiꝛ etiā eius fructus cum vino. ⁊ fit ex eo empl'm sanat vlcera que fiunt in ambabus volis manuum. ⁊ in pedibus. ⁊ adustionem ignis. et ꝓhibet eos a vesicatione et similiter eius cinis cum ceroto N Emplastrum factum ex fructibus decoctis in vino est cōueniens mollificationi iuncturaꝝ. retinet fluxum sanguinis ex naribus. ⁊ abstergit furfures. et exsiccat vlcera capitis et vlcera auris. ⁊ ipius pus ex ipius aq̄ in ipam

distillat. O Et ꝓfert ipſius ſyrupus mollificationi gingiue. et ei⁹ fo. cū vīo de coquunt̄ ⁊ fit inde emplm̄ ſedans ſodā et obtalmiā. P Et cū coquit̄ cū ordeo ſanat eoꝝ aꝑata. ⁊ ipſius cinis ingredit̄ i medicinis vngule. confortat cor. ⁊ aufert tremorē cordis. Q Et ꝓfert fructus eius tuſſi ꝑpter dulcedinē ſuā: ⁊ retinet vē trem vtentis eo. ſi eſt ſolut⁹ ſua ſtipticita te. R Et ꝓfert fructus ipſius ſputo ſā guinis: ⁊ etiam eius rob ſimiliter ꝯfortat ſtōm. Rob eius ⁊ eius ſemīa ꝓhibent cur ſum ſuꝑfluitatū ad ſtomachum. S Succus fructuū eius eſt ꝓuocatiu⁹: ⁊ ipſe met ꝓfert ardori vrine. ⁊ ardori veſice. T Et eſt bonuſ in ꝓhibēdo menſtruoꝝ ꝓuocatōem. ⁊ ei⁹ aq̄ ſtringit naturā. et re tinet ſolutōem colericā ⁊ melācolicā. lini ta ⁊ ipa cū oleo ſiſamino expellit flegma ⁊ ſolutōe emittit ipm. ⁊ decoctio fructuū ei⁹ ꝓfert fluxui hūiditatū matricis. ⁊ cōfert emplo īn̄ fcā emorroidib⁹. V Et cō fert aꝑati teſticuli: ⁊ ei⁹ decoctō ꝓfert mor ſui rutele. ⁊ ſilr̄ fruct⁹ ei⁹ cū potat̄ in vino ⁊ ſimiliter puncture ſcorpionis.

Ca. ccc iij.

Maſtix ſiue maſtix latine. grece ſci nus vel achias vl' chias. Arabice meſcebe. ⁊ eſt gūmi arboris ſcinil lentiſci. quia lentiſcus grece vocat̄ ſcinuſ ſicut īuenies in ca: terebētina infra de T. Dyaſ. ca. de maſtice q̄dā maſtix emanat ab arbore q̄ ſcinuſ dr̄: ⁊ q̄dam ex ea ē alba quedā ſubuiridis. ſ; melior ex ea eſt cuiuſ color eſt albus ꝑlucidū. hn̄s granū graue ſicciſſimū ⁊ cito frāgibile hn̄s bonū odo rem. Et eſt de ea quedā q̄ eſt nigra. ⁊ q̄dā citrina. Gal'. vij. ſim. far. ca. de maſtice al ba. ⁊ eſt illa q̄ dr̄ glutē rōnū: et eſt ꝯpoſita ex v̄tutibus diuerſis. ſcȝ ſtiptica ⁊ mollifi catiua. ⁊ v̄tus ei⁹ eſt q̄ calefacit ⁊ deſiccat in. ij. gradu. vn̄ mollificat ⁊ r̄ſoluit. Et ideo ſtomachi epatis ⁊ vētris flegmoni bus ꝯpetit: ſ; nigra eſt q̄ dr̄ capiti vl' egip ciaca. ⁊ eſt maioris deſiccatōis q̄ alba. ⁊ v̄tus ſtiptica eſt in in eo mīor. ⁊ iō eſt ꝯue niens vbi oportet reſoluē ampli⁹. Et ꝓpo pter hoc multū ꝯuenit aꝑatibus duris q̄ ſunt ī exterioribus corꝑis. ſ; oleū maſticis eſt ſimile virtuti maſticis. Serapion li: aggre: caꝑ. meſcebe. i. maſtix. Maſtix eſt ꝑmus inter oīa glutina in bonitate. Et ar bor maſticis eſt ꝯpoſita ex ſubſtātia aq̄a ⁊ terrea frigida nō multū: ⁊ in ſapore oīm̄ ꝑciū huius arboris dico radicis et fruct⁹ ⁊ corticis eſt ſtipticitas pauca. ⁊ v̄tus ei⁹ eſt infrigidare et calefacē mediocriter tē perate. ⁊ deſiccat in fine ſecundi gradus vſq; ad principiū tercij.

Operationes.

A Sera. In ea eſt de ſtipticitate q̄ con fert debilitati epatis ⁊ ſtomachi ⁊ inteſti noꝝ et aꝑatibus in eis exn̄tibus. in eo eſt ſtipticitaſ ⁊ nō hȝ acuitatē aliq̄: ⁊ eſt mul tū ſubtilis: et fit emplm̄ cū folijs maſticis dū ſunt recētia: ⁊ eſt in eis v̄tus manifeſta ⁊ iō qn̄ bibunt̄ fo. aut cū alijs medicinis ad vlcera īteſtinoꝝ ⁊ ad fluxū vētris cōfe runt multū. B Et ꝓferūt ſpuētibus ſanguinē ⁊ fluxui mēſtruoꝝ ⁊ ani. ⁊ nō eſt in eo diuerſitas a ſucco ypoquiſtidos

C Et idem auct. dyas. Tota hec arbor est stiptica. 7 virtus folior fruct9 7 corticis 7 radicis est equalis. 7 decoquitur cortex ei9 7 cortex radicis 7 folia decoctione plurima D Et qn fuerit cocta colatur ab eis aq q iterum coquitur vsq ad mellis spissitudinem 7 conuenit sputo sanguinis decocto illa bibita. 7 fluxui ventris 7 vlceribus intestiorum 7 fluxui matricis 7 ani. Et vniuersaliter qdem ponitur p accatia 7 ypoqstidos 7 ponitur decoctio illa loco illa succi folior E Et qn pijcitur decoctio illa sup vlcera psunda 7 sup ossa fracta restaurat carnem in vlceribus: 7 restaurat ossa 7 strigit mebra laxa. 7 abscindit huiditates atiqs a matrice. 7 phibet vlcera corrosiua ne dilatentur in corpe. 7 puocat vrinam. et qn fit collutio oris cu ea stringit dentes comotos. 7 ex ramis huius arboris fit oleu qd est bonu vbi conuenit stipticitas: F Et idem aucto. Humay. Mastix resolnit a pata stoi. 7 puenit tussi. 7 non est pauce attractois flegmatis qn masticatur. et propter hoc miscetur cu aloe vt preparet ipam 7 attrahat cum eo flegma a capite:

Ca. ccc iiij.

Nasturciu. Dyascorides caplo. Cardamus. i. nasturcium. Quoddam est domesticum 7 quoddaz est agreste. Et ideo facit duo capitula. de eis vnu quod incipit cardamus et est nasturcium domesticum. Aliud qd incipit Cardamus agrestis. et est nasturcium agreste. Et ideo dicit cardamus. i. nasturcium domesticum. vtilior dicitur babilonicus omnibus semen eius calidissimum est caustica participans virtute. viscidum 7 cacostomachum ventre turbas Serapion libro aggre: cap. Jorsalbathe fe. i: nasturcium. 7 ex eo est nasturcium co mune notum. 7 ex eo est nasturciu tector Et ex eo nasturciu orietale: Nasturciu tector est planta habens folia stricta. 7 longa duobus digitis in summitate acuta 7 scissa 7 pinguia. 7 extendutur super terra et habet in medio virgam subtilem duobus palmis logam. paucos habes ramulos super quos sunt pile habentes ocsam summitatem in quibus est semen simile semini nasturcij cuius est figura sicut figura rutele ita est depressum. nascitur in vijs 7 parietibus domorum. Nasturcium orientale est planta duorum brachiorum loga. habens ramos subtiles 7 multos in q bus sunt folia similia folijs seitaragi nisi quia sunt albiora 7 molliora. et in summitatibus ramorum sunt capitella similia plante actis. et habet flores albos. semen huius ponitur in cibis loco piperis: Sz nasturcium comune notum est melius illud quod defertur a babilonia. Almasor tractatu tercio. capitulo de nasturcio. nasturcium ca. est 7 sic. appetitum adiuuat licet inflationem 7 capitis efficiat dolore digestiuam. preterea retardat.

Operationes.

A Sera. aucto. Galieni. Seme nasturcij est ca. et sic. sicut semen sinapis: et incidit incisione forti: et adurit et sedat dolores sciaticos 7 dolorem capitis. 7 quamli

bet egritudinem in qua oportet calefacere ꝛ miscetur semen eius in medicinis asmatis quia ipm incidit incisione forti: ꝛ adurit humores grossos: B Et dicitur ꝙ quando nasturtium desiccatur. fit eius virtus sicut seminis eius. ꝛ dum est recens propter humiditatem aquosaꝫ que est in eo habet virtutem debiliorem virtute seminis eius: C Dyas. Nasturciū lumbricos expellit ꝛ ventrem turbat Splenē attenuat cum aceto. et aborsum facit ventrem stimulat. simile est sinapi ꝛ eruce. D Et impositum lepras ꝛ zernas emēdat. melle addito duricies splenis cōpescit. Sordida vulnera purgat si succ⁹ adhibeatur. Morsibus venenatis bibitum occurrit. Fumigatio eius serpentes fugē facit. Uel fluentibus profluis succo linito occurrit. E Carbunculos rumpit cum polenta et aceto coctum: Sciaticis vtilissime cum aceto ꝛ polentā auxiliatur Tumores et duricies spargit: F In dolore cordis coquitur in lacte caprino ꝛ datur ad bibendum Dolorem omīs loci tollit puluere seminū asperso: Sꝫ pus melle vncto loco scabiem cum aceto sanatus G Gal. vij. sim. far. cap. de nasturcio Semen nasturcij habet vꝛtutem que calefacit ꝛ desiccat sicut sinapis. Et ppterea sciaticos ꝛ dolores capitis et quodcunqꝫ alioꝝ indigentium rubificatione calefacit cum eo sicut est sinapis. miscetur āt cū eis quecunqꝫ asmaticis danť farmacis. H Auicenna pmo canone. fen. quarta cap. vij. Nasturcij semina torrefacta mixta cum adog: constringunt fluxum superfluum pueniententem ex catarro.

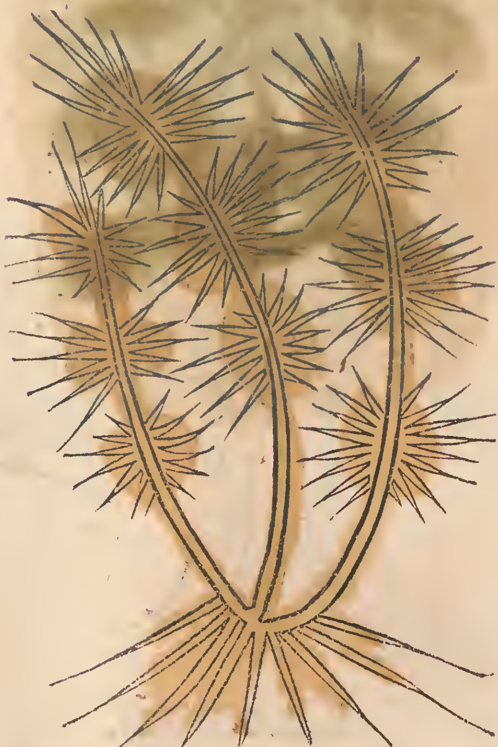
Ca. cccv.

Nasturcium aq̃ticum. vel senation vel Cardamus agrestis. Sera. li. aggre. ca. herochachay gre. id est nasturciū aquaticū. ꝛ est plāta q̄ nascitur in aquis. hꝫ stipitē rc̄m ꝛ ramos. ꝛ est tota plāta pīguis. ꝛ hꝫ folia similia folijs apij dicti yposellinū nisi qꝛ sunt minora eis. ꝛ hꝫ odorē bonū qn̄ masticať. ꝛ est ca. ꝛ sic. ꝛ puenit calefactis. qn̄ rorať sup ipsaꝫ aq̄ fri. aut aqua ro. Et q̄dā dicunt ꝙ est fri. ex eo qꝛ nō nocet hn̄tibus sirsen. Et idē auc. Ysaac haben arā. est ca. in pmo ꝛ sic. in. ij Et idem aucto. Gal. Uirtus eius est calefaciens. Dyas. cap. senation. i. nasturciū aquaticū. Nascit in aq̄. fruticeꝫ hn̄s pinguem: ꝛ ramulos lōgos. ꝛ folia minuta similia yposellino nisi qꝛ sunt minora eo q̄ masticata odorē suauissimū habet:

Operationes.

A Sera. auct. Ysaac. habē arā. Semē eius strīgit ventrē q̄ fluit. ppter caliditatē qn̄ bibiť ex eo aure⁹. vn⁹. cū aq̄ fri. aut suc

co citoniorum. ⁊ ipm confortat membra. B Dyas. Semen eius crudū ⁊ ꝯmestū calculos excludit. vrinā ꝓuocat. mēstruis impat. dissintericis ꝓdest. C Catebras sapiens huic ꝓhibet testimoniū dicens. q̄ coquati in aq̄ soluūt. ⁊ cū carnib⁹ spūalia mūdificat. fomentū ex aq̄ salsa et oleo decoctōis eius valet ad dolorem ylii acum D Strāguiriam ⁊ dissuriam in vino decocti. ⁊ cataplasmati ad idem valent. diuretica sunt.

Ca. ccc vj.

Napellus. Pādecta. ca. ccccc. lxiiij. Napellus est herba que facta est sicut elleborus niger. cuius radix est ordinata ad modum rhetis. est anthonomatice herba venenosa. ⁊ est prima pars aconiti. Auicenna li. ij. cap. de napello. Napellus est herba que est venenū ꝑnicisum ⁊ est in summo caliditatis ⁊ siccitatis

Operationes.

A Aui. Napellus delet albaras linitū ⁊ confert lepre. vñ est venenum destruens bibentem se. Maior vero ipius potio est medietas. ʒ. vnius. ⁊ hec interficit ⁊ similiter minus. B Et ex eo cocurnices bibuntur ⁊ non moriunt̄. Ex oīb⁹ confectionibus dyamuscus ei resistit. C Et est alius q̄ vocat̄ napellus moysis. Et vult dicere napellus mus. ⁊ est q̄ddā animal q̄d assimilat̄ muri q̄d morat̄ ī radice napelli nascens cū napello. ⁊ qui cū eo appropinquat. non crescit arbor. et est tyriaca napelli. ⁊ est maior eo et in eo sunt omnia iuuamenta que sunt in napello.

Ca. ccc vij.

Narciscus vel bulbus vomiferus ꝑ cepe marinum. Dyas. ca. narciscus vel bulbus ematicus vel bulb⁹ vomicus folia habet porro similia sed minuta. hastas habet duoꝝ palmoꝝ que ianes ⁊ concaue sunt ⁊ sine folijs. Flos est illi albus in giro. in medio croceus. ⁊ est q̄dam species cuius illud medium purpureum

est. radicem habet albam rotundaz sicut bulbus. ⁊ semen nigrum ⁊ oblongum. vt in menbranulis. Qui in locis montuosis nascitur est melior: cuius etiam flos suauem longe iactat odorem. In reliquis autem. porri habet similitudinem. ⁊ viridis est. Uirtus eius est que abstergit et incarnat ⁊ desiccat. Et illud quod de eo administratur est radix. Plinius. li. xxi. Narcisci duo genera in vsu medici recipiunt. vnū flore purpureo. et alterum herbaceū. Ysidorus. Narciscus fabulose nomen impositum habet a quodam puero. cuius menbra in hunc florem transierunt. qui et nomen narcisci in appellatione custodit. et decus pulchritudinis in candore retinet foliorum. Serapion. Narciscus est ca. et sic. in ij. gradu.

Operationes.

A Dyas. Radix eius bibita ⁊ comesta ⁊ cocta vomitum prouocat trita cum melle combustionibus medicatur. Neruos incisos consolidat. Laxatos cōponit. antiquis doloribus articulorum prestulat. B Melle mixtus effelidas ⁊ omēs maculas vultibus tollit. Mixtus semini vrtice aceto ⁊ melli. C Et herba mixtus vulnera sordida purgat. apostemata dura rumpit. Infixa corpori imposita euocat cum yrisillirica melle mixto. D Item collectiones emmpit atq; stipites euocat. ⁊ si qua sunt aliena cum farina et oleo admixto melle. E Serapiō auctoritate Gal. Uirtus eius est q̄ desiccat ⁊ abstergit exhibit et incarnat vlcera magna. ⁊ incarnat incisiones in lacertis fcās. Et mixtus cum orobo mundificat sordes corporis. ⁊ aperit apostemata. ⁊ quando comeditur ex radice narcisci aut bibitur cōmouet vomitum. et trita cum melle cōfert combustionibus ignis. Et quādo fit ex ea emplastrum. ꝯglutinat vulnera neruorum. F Et idem aucto. aben Mesuay. Narciscus facit opationem iesimini nisi quia est debilior eo ⁊ confert doloribus qui fiunt a flegmate. Et oleum eius est bonum ad hoc et radix eius incarnat vicera neruorum ⁊ habet ventrem lauatiuam. G Galienus. viij. sim. far. ca. Narciscus. Radix eius siccatiue est virtutis intantum vt consolidet plagas maximas vsq; ad abscisionem que circa tenantos. habet autem quid abstersiuū ⁊ attractiuum.

Ca. ccc viij.

Nabach est fructus fm Auicennā arboris dicte asadar siue sadar q̄ apud dyas. vocaт agrifolium. Ue rum apud Sera. est aliud nabach. scz cortex arboris que a dyas. vocaт nascatimō. Et dicit Serap. cap. nabach. q̄d affert de India. ⁊ est in colore similis croceo. et sunt sicut cortices mori boni odoris. ⁊ habet virtutem calefacientem.

Operationes.

A Sera. Fiunt cum eo suffumigatōes ⁊ ponitur in ꝯfectionibus vnguentorum

⁊ in aliis confectionibus calefactoriis: et habet virtutem calami aromatici: B Etidem auctor: Galieni Est calida in tercio. ⁊ est ex speciebus Indie. Et qñ fit suffumigatio cum eo valet corruptõni matricis. et confert suffocationi eius qñ est siccum C Item scribit. q nabach cõparat nespilis et zaror q̃d ẽ magis odoriferum nespilis. ⁊ ita similitudo est in vtraque qm̃ fructus agrifolii est stiptcus confortans stõm, ⁊ silr ꝯparat nespila ⁊ zaror.

Ca. ccc ix.

Nenufar. Plat. Nenufar est herba in. ij: gradu frigida et hũida: hñs folia lata. In locis r̃perit aquosis ⁊ in calidis regionibus ⁊ in frigidis: Itẽ duplex est eius maneries: vna q̃ purpureum florem ꝑducit ⁊ melior est: Alia vero que croceum: et non adeo bona est. Flos eius medicine cõpetit Et melior est ille q̃ in calidis regionibus reperit q̃ in frigidis. In Septembri collectus in efficatia multa fuatur. Auicenna: Nenufar nominavit Galienus caulem aque. forcius est illud quod habet radicem albam. q̃ q̃d nigram. Flos eius frigidus est ⁊ humid⁹ in secundo.

Operationes.

A Plaetarius: Ex floribus precipue fiunt syrupi contra febres acutas. ⁊ calefactiones ca. epatis. calidasq; distemperãcias. Itaq; flores in aqua decoquunt. et ex tali aqua zuccaro addito fit syrupus. B Cõtra dolores capitis ex calore sarraceni florem ꝑ noctem in aqua ponũt et mane talem aquam bibunt. Floresq; naribus suis applicãt: C Auicenna: Syrupus eius vehementis extinctionis est. ⁊ subtiliatiuus valde. Cõfert tussi ⁊ pleuresi. ⁊ febribus acutis. Radix eius cõfert bothor ⁊ apostematibus calidis splenis Eadem cum aqua confert morfee supposita. cum pice vero alopicie. D Idẽ Nenufar sompnũ facit. Sodam calidã ⁊ collericam sedat. ꝫ tñ debilitat E Pollutionem minuit ⁊ frangit desideriũ coitus cum syrupo de papauere bibitus ⁊ congelat sperma. ꝓprieq; radix eius Eademq; radix confert solutioni antique: et vlceribus intestinoꝝ: ⁊ doloribus vesice. F Semen eius forcius est in om̃i re. et ꝓhibet fluxus menstruoꝝ. Natura nenufaris Indi est natura mandragore. G Constantinus in li. graduũ: Nenufar est subtile ac penetrabile. dolorem capitis ex calore placat appositũ naribus colericis ⁊ sanguineis. ex om̃ibus ꝯgruit passionibus: H Sirupus eius calidã tussim extinguit. Ac febres colericas ac sanguinolentas aufert vigellas Oleum eius dolorem capitis aufert si cathaplasmet. aut si eo sternutatio ꝓuocetur. I Auicẽna li: ij: cap̃ de Nenufare. Syrupus eius lenit ventrem: ⁊ confert febribus estatis. ⁊ est vehementis extinctionis. K Et idem de viribus cordis ait q ꝯfortat cor.

Ca. cccx.

Nigella. Platearius. Nigella est semen cuiusdam herbe rotundũ: sub nigrum hñs colorem. subamarũ saporem. virtutem hz diureticam: ex amaritudine dissolutiuam: consumptiuã: ex q̃litatibus suis. folia eius sunt parua minuta ⁊ mollia similia cotule. ⁊ flos eius est figure stelle: coloris celestis: ⁊ hz in summitatibus capitella sicut papauer et in medio ex intrinsica pte sunt aliq̃ ordinatim diuidenda semina: Est ca. et sic. in iij. gradu. Sera. li. aggre. cap. Carum. i. nigella. est planta pua hñs virgas puas circiter duos palmos ad plus. et hz folia pua minuta ⁊ mollia similia folijs plãte q̃ dr̃ carnabaon siue ranobaon. nisi q: sunt minora satis. ⁊ in summitate sunt capitella subtilia similia capitibus papaueris oblõga. ⁊ in medio eius sunt parietes separantes semina q̃d quidem semen est nigrum acutum boni odoris. Dyas. cap. Melanchiũ id est nigella ẽm translatiouẽ nr̃am. Melanchium herba est minor folia minuta ⁊ tenera. ⁊ semen minutũ hñs. cuius frutex longus est duorũ palmorũ. et desup hñs capitellum simile miconio. sed oblongũ in medio veluti parietes hñs quibus discernuntur semina. q̃ semĩa sunt nigra et odorata ⁊ viscida q̃ multi pani aspergũt. Galienus. vij. sim. far. cap. melanchĩu. i. Nigella calefacit ⁊ siccat ẽm terciũ gradum Hoc idem dicit Platearius.

Operationes.

A Pla: Nigelle ex farina cum succo absinthio emplastrũ fcm̃ circa vmbilicũ. ⁊ p̃cipue pueris lumbricos necat Alijs cõficiatur ad scabiem cũ melle ⁊ der̃ pos.

B Unguentũ ad scabiem pulueris nigelle in multa q̃ntitate fiat decoctio ĩ forti aceto vsq: ad aliq̃ntulam spissitudinẽ ⁊ tunc addito oleo fiat inde vnguentum bonũ ad scabiẽ ⁊ empetiginẽ. ⁊ lentiginẽ faciei tollit. Faria nigelle ꝯfecta cũ aceto tepido. infusus aurib⁹ v̓mes necat C Cõtra stranguriã dissuriã ⁊ yliacã passionem der̃ vinũ infusionis nigelle p̱ noctẽ sz añ coquat̃ q: nimiũ fieret violentũ: Cõstat em̃ q̓ si in multa q̃ntitate fuit occidit

D Si ãt in multa q̃ntitate hẽtur pone in saccello. ⁊ fiat decoctõ ei⁹ in vĩo ⁊ oleo ⁊ sup̃ renes ⁊ pect⁹ fiat saccellatõ ꝯ p̃dcã ⁊ est satis exp̱ta odorata ꝯ catarrũ ⁊ corizã Et hoc hz nigella a sui ꝯplexõe. vt gal. vj sim. far. ca. de peonia dicit E Sera. auct: dias. cap. de nigella: quidam admiscent hoc semen in massa paste et faciũt inde panem. et qñ fit emplastrum fronti cũ eo cõfert sode. F Et qñ fit caputpurgium cum eo ⁊ aceto cõfert aque q̃ dñdit ad oculum G Et qñ sumit̃ ĩ potu. ʒ: j. cum aqua confert morsui rutele. ⁊ qñ fit fumigatio cum ea fugat venena. H Et fit emplastrum cum ea sup̱ duricies q̃ fiunt in iuncturis pedum q̃ d: cunt̃ calli ⁊ aufert eas. I Et idem aucto. Abenmesuay. Proprietas eius est que aufert febrem flegmaticam ⁊ melancolicam. ⁊ interficit alcarides ⁊ ꝯfert morsui rute. e.

nitalibus inbibet non solū ventrem; sʒ etiam geniture affluentiā ⁊ ob id corp⁹ alē dr̄. atqʒ vocem. C Ayas. Sicca bibita cū vino ciliacis medet̄. splenē siccat cathaplasmata. doloresqʒ ꝯpescit stō imposita: D Radix ei⁹ bibita dolorē vesice mitigat. Corpis macłas detergit. et semen eius bibitū hoc assidue facē nouit.

Ca. cccxj.

Nymphea Pli. li. xxv. Nymphea dici tradit̄ a nympha zelotipa: erga herculem rhopalo mortua. vn̄ aliqui heracleō vocāt eā. alij rophalō: Nascit̄ radice claui simili: Ayas. Nymphea vel vt dicunt alij cacabū veneris: i. papauer palustre: siue vt latini alga palustris. Nascit̄ in aq̄s stātibus vel locis nō cultis hn̄s folia cicorie sil'ia: sʒ mīora ⁊ oblōga caput altius sup aq̄ ꝓferēs. multaqʒ capita īfra aq̄ ex vna radice hn̄s. flos ē illi albus lilio simil'. cū pallore puo. sem̄ eius in medio croceū. sed cū effloruerit nigrum efficit̄. hasta lenis ⁊ nō ḡssa ⁊ nigra radix q̄ʒ aspa ⁊ nigra et nodosa. In autūno siccatur. Nō q nymphea hʒ ꝓpum caplm̄ similiter ⁊ nenufar. quare non sunt idem sicut aliq̄ volunt.

Operationes.

A Pli. li. xxvj: Uentrem in totū adimit nymphea heraclea p. xl. dies ieiuno pota ⁊ in cibo sumpta. B Illita radix genitalibus inbibet...

Ca. cccxij.

Nux vsualis ⁊ est illa qua cōiter vtimur ad edendum: Sciendū q nucis multa sunt genera. sed qn̄ simpliciter ponit̄ p vsuali intelligit̄. Galie. vij. sim: sim. far. cap. Carea grece: i. Nux vsualis vel nux arbor: Nux arbor habʒ q̄dem q̄d in pullulationibus ⁊ frondibus stipticū euidens plurimū āt in nucis cortice recenti ⁊ sicco. Utūtur autem eo propterea ⁊ tinctores: non autem exprimentes eos: ⁊ succum similiter succo mororum et ruborum coquentes cum melle. stomatico vtimur pharmaco. et etiam ad alia vniuersa in q̄bus sunt ꝯgrui p̄dicti succi.

Nunc vero ipsius. aliud quidem est esibile. aliud oleaginosum et subtiliū pcium. q circa et succi fit faciliter. et magis qdem fit tale q̄ntūcunq; repositū diu manet oleū nāq; exp̄mere est possibile ex eo antiq̄to:

Operationes.

A Aui. li. ij. ca. de nuce ca. est in. iij. sic. in p̄ncipio secūdi grad⁹ et in ip̄a est humiditas q̄ delet cū antiquat. et infixa est nuci stipticitas. pluria et folia et cortex ipi⁹ oīa sunt ꝯstringentia fluxū sanguīs. et ei⁹ cortex adustus est desiccatiu⁹ sine mordicatione. Oleū vero vetuste est sicut oleū vet⁹ et abstersio antiq̄ est fortis. B Ex recentibus fit empl'm sup̱ vestigia ꝑcussionis. masticata medulla eius ponit̄ super ap̄a melancolicū et vlcerosum: et cōfert ei⁹ gūma vlceribus calidis sp̄sa sup̱ ea. C Et in emplastris cū melle et ruta ꝓfert torsioni neruoꝝ facit sodā. et distillat̄ succus folioꝝ tepidus in aurē. et ꝓfert saniei in aure. D Dicit alcaus q̄ ip̄a grauat linguam. et est faciēs bothor in aure. Ei⁹ oleum ꝓfert herpeti estiomeno. et herisipile. et fistulis in p̄te oculi. Succus corticis ei⁹ et rob eius ꝓhibent p̄focatōem et nocent tussi: et ol'm ātiq̄ꝝ fac̄ venire dolorē gutturis E Et ex oībus q̄dem sp̄ebus nucis dixit Alcaus fieri empl'm mām̄ille apostēose. et ꝓpe ex regali mag̃: est difficilis digestionis et mala stō. s; nutrita et recens ē melior stō: et minoris nocumenti. et illud q̄n frangitur a duobus corticibus suis. et nux q̄dem nutrita cum melle ꝓfert stomacho frigido. F Dyas. cap̄. de nuce: Nux si mādụcata fuerit cacostomaca est indigestibilis. et coleram nutrit. dolorē; capitis cōmouet: Tussientibus cōtraria est si cōmesta fuerit Sumpta cum caricis lumbricos latos excludit. Cathaplasmatib⁹ adhibita tumores mām̄arum compescit luxationibus cum melle et ruta bene adhibetur. G Veteres autem nuces carnes eaꝝ cathaplasmatibus adhibite. cā cros et carbunculos tollūt: Egilopas limpidant. si caro masticata et posita fuerit: H Fit etiam ex ipsa oleum si tunsa et expressa fuerit virides āt nuces cacostō ace sunt q̄ si oleo mixte fuerint eius acōrē tem perat et liuores corpis tollunt. I Arbor nucaria habet in folijs hoc vel cinis stipitum: nucis aūt viridis cortex tunsa et pressa et succo q̄ eijcitur cocto cum melle: vt solet fieri de moris. odoris vitia bonū est et vocatur dyacareon. Item cortex nucis siccata et vsta leptomeris et desiccatia sine mordicatione fit medicina.

Ca. cccxiij.

Nux auellana: Galienus. vij. simꝑ far: cap̄. de nucibus. Est autem et aliud genus carearum et nucū paruarum. que vtiq; et pontice nuncupātur amplioꝛi p̄ticipantes terrestri substantia quo circa et magis austera: cum gustatur ip̄a planta et fructus et cortex ap̄paret: In alijs vo sil'is existit magne nuci q̄ vocat̄ ab aliq̄bus basilica. Nuncupat̄ autem et hec parua nux a pluribus leptocariū vel auellana.

Operationes.

A Auicen.li.ij.ca.auellana. Auellana nutribilior est nuce.qm̄ est magis solida. ⁊ minus vnctuosa. ⁊ tardioris digestōis declinis est ad caliditatem q̄ndam et siccitatem puam. B Generat̄ ex ea colera. ⁊ in ip̄a est stipticitas maior q̄ in nuce. ⁊ in ip̄a est inflatio: ⁊ generat ventositatem in ventre inferiore. et q̄d ex ea adustum est tingit capillos. facit sodā ⁊ assat̄ ⁊ ɔmedit̄ cū pauco pipe. et maturat corizam. C Rpo. inquit. Auellana in cebro facit augmentum. Extimauerūt q̄dā q̄ ip̄a illinita sup verticē pueroꝝ varios hūcium oculos delet varietatem. ɔmeditur cum aqua mellis. ⁊ confert tussi antiq̄ ⁊ adiuuat ad spuendum. D Est tarde digestionis ⁊ excitat vomitum. ⁊ ē tardioris digestionis q̄ nux vsualis E Eius cortex est stipticus. et ɔstringit ventrem. ⁊ confert venenis ⁊ morsibus. ⁊ ꝓpe cum ficubus ⁊ ruta ⁊ puncture scorpionis F Dyas. Auellane ī cibo sumpte dolorem capitis incuciunt. stomachum inflatione distendunt: corpi sano pinguedinē conferunt. Sicce in vase fictili ɔstitute distillationibus mitigandis vtilime offerūtur G Trite ex aqua mulsa potateq̄ʒ vetustissime tussis molestiam sedant. H Alij tritas cum passo bibendas dederunt ad pulmonis ⁊ iecoris vitia sanāda. Multi tritas cum pipe miscuerunt cū vino propinatas ɔtra catarrum. ⁊ tormēta ventris ⁊ vrine distillantis angustias valere senserunt cum axūgia vel adipe vrsina cōtrite ⁊ alopicijs linite capill' damna restituunt. dicunt aliqui coria eius cū oleo trita oculos gattineos inuncta inficere ⁊ capillos: Hāc multi leptocoriā vocant: cacostomatica est q̄ si assata fuerit I Et cum pipe bibita catarrū maturescere facit. ⁊ tota ɔbusta ⁊ axungie mixta vt supius scriptū est facit. K Johannes mesue. ca. de oleis. Oleum eius valet contra dolorem arteticum ⁊ neruoꝝ.

Ca. CCC xiiij.

Nux muscata. Sera. li. aggre. cap. Jeuzbaue arabice. i. nux muscata ⁊ affertur de india. Et idem auct: Ysaac Meliores sunt ex eis rubee pīgues graues. Et deteriores nigre leues ⁊ sicce sunt ca. et sic.

Operationes.

A Sera: Stringit ventrem et aromatizat stomachum. et odoreʒ eius facit bonum: aufert superfluitates a stomacho et digerit cibum. B Et expellit ventositates et corroborat stomachum et epar et confert lentigini faciei: et serpigini et extenuat spleneʒ et mollit apostemata dura epatis. C Et natura eius est sicut natura gariofiloꝝ: et est cal. et sic: in secundo gradu. bona est stomacho et epati frigido: et confert debilitati eoꝝ

Ca.cccxv.

Nux indica. et est nux magna. Serapion li. aggre. ca. neregil. et est palma insule que est in mari arui et in partibus insularum zing. Et dicitur quod neregil est palma de mochol. et iste insule noiantur dabget. et ab eis deferuntur dabig et est neregil. Ultima vero istarum insularum est saran hib azaran. Et idem aucto. Gal. in li. de cibis. Nux indica est ca. in. ij. g. hu. in. j.

Operationes.

A Sera. Signum humiditatis eius est quod cito corrumpitur. et ipsa est grosse et grauis substantie. nisi quia ipsa non est mali chimi: oportet quod caueatur ab ea quando non est recens. B Et bona que est multe albedinis in carne sua. et in qua est aqua dulcis bona et illa aqua que est intra ipsam est signum sue recentie. et debet excoriari illud quod est album ex ea exterius quia iste cortex est durus grauis stomacho longinquus a digestione C Et si aliunde digeritur non inuenit corpus in eo aliud. nisi nutrimentum modicum et ipsa quidem nux comeditur cum zuccaro tabarzet aut cum penidiis albis et proprie ab eis qui sunt calefacti. flegmatici vero cum pauco melle et collerici non vtantur ea. D Et sumant eam flegmatici in ieiunio et expectent donec descendat a stomacho et post comedant. et quando ipsa veterascit expellit ascarides sua proprietate. et oleum eius vetustum confert ventositatibus lumborum et doloribus genuum: et emoroidibus que fiunt a flegmate quando bibitur et quando linitur exterius maxime admiscetur cum oleo nucleorum persicorum quando administratur de vno quoque illorum. ℥. j. aut aureus. j. E Oleum vero eius quod noua est confert flegmaticis. et est melioris chimi quam butirum vaccinum vel ouinum. quia non pungit stomachum sicut facit butirum vaccinum vel ouinum nec mollificat eum: Oleum vero eius confert vesice: F Jo. mes. tractatu de oleis: Oleum eius confert dolori neruorum. et lenit pectus et pulmonem. clarificat vocem et impinguat. et addit in spermate: G Aui. li. ij. ca. de nuce Indica: dicit quod augmentat coitum. et cum antiquatur comesta, ascarides et vermes necat.

Ca. cccxvj.

Nux vomica. per dias. est fructus se cunde spēi Titimalli carsiceti. Se cundum quosdam vocatur casta nea indica. Sera. li. aggre. cap̄. ieuz alkei. aucto. Habix. facit vomere fortiter. color eius est inter glaucedinem et albedinem: ⁊ est maior auellana paꝝ. ⁊ sunt ī ea nodi

Operationes.

A Dyas. Quando accipitur de cortice eius ⁊ teritur ⁊ cribratur. ⁊ accipit̄ de ipo ʒ. ij. cū duobus aureis anisi triti aut semi ne feniculi: ⁊ conficitur cum melle suffici enti. Et bibitur cum aq̄ calida mouet vo mitum ⁊ expellit sup̄fluitates colericas et flegmaticas.

Ca. cccxvij.

Nux metel. Serapion li. aggre. ca. Jeuz metel. vachie Bonalbacha rich greca: idem sunt. Et sunt nux metel. ⁊ est fructus similis nuci vomice. ⁊ semen eius est similis semini mādragore et cortex eius est asper. et sapor eius est de lectabilis ⁊ vnctuosus. Et virtus est frigi da in quarto gradu.

Operationes.

A Si detur de ea in potu vna kirat cū vino inebriat ebrietate forti: sed si detur duo aurei cum eo statim occidit B Et idem auctoritate Rasis. Jeuz methel est narcotica ⁊ fortasse occidit ⁊ opilat et facit euomere. et si detur de ea quantitas ʒ. ß. inebriat ebrietate forti. ⁊ oportet q̄ su mens eam sumat butirum calidum. et po nantur extremitates eius in aqua calida: ⁊ fiat q̄ euomat satis. ⁊ curetur cura illius qui sumpsit mandragoram: C Aui cenna li. ij. Nux methel facit subeth. et est mala cerebro. ⁊ pondus dauich. i. ex ea in ebriat Est inimica cordi. ʒ. j. ex ea est vene num diei sue.

Ca.ccc xviij.

ORdeum. Sera. li. aggre. cap. Habaet arabice. i. ordeum. Uirtus eius est que ifrigidat 7 desiccat in primo gradu. 7 desiccatio eius est amplior parum desiccatione fabarum quando applicatur exterius. Uerum ordeum coctum est melius fabis in hoc q ipm non inflat. Et fabe quādo coquunt generant inflatōem. qm substantia earum est grossior substantia illius propter hoc sūt magis nutribiles q ordeum 7 ipa ambo declinant parum a temperamento. Sed fanic ordei est magis desiccatiuum qm ordeum ipsum. Galienus. vij. sim. far. capitulo de ordeo trachi. i. ordeū. pmi gd' est in siccando 7 infrigidando. Est autem breui quodam siccius q farina fabarum Talia vero omnia similia sunt in his qui vtuntur extrinsecus. Cum vero comedit superat fabam qm inflationem deponit. In faba vero qlitercunq coquat pmanet inflatiuitas. Grossior eni est parciū qm ordeum. 7 pterea nutribilior eo est. qm at modicum a mediocritate abscessrūt. propterea sunt in multo vsu. hmōi eni farina ca. multis alijs pmiscent ceu materie quedam. Et pterea cera 7 oleum non paucis cōmiscentur farmacis. Alfita autem multa ordeo ipo sunt siccatiuiora criminum ita nominatur qd ex grossa parte farine ordei 7 zea que ex parte farie subtilis. Est autem nutribilius quidem alfita. difficilius vero digestibile. Et dicit in li. de cib. fit ex ordeo panis. qui quando est furfureus vocatur maza.

Operationes.

A Sera. auct. dyas. Aqua ordei est iuuatiua ad reprimendum caliditatem humiditatum calidarum. Et confert asperitati canne pulmonis 7 vlceribus eius. B Et cum semine feniculi pUocat vrinam. 7 est abstersiua. 7 maturat apata calida C Et qm miscet cum semine lini et fenugreco 7 ruta pfert tumoribus testiculorum Et qm administrat cū mirto 7 vino 7 piris siluestrib9 7 fructu rubi et cortice granati stringit ventrē. D Et qm fit emplm ex eo cum citonijs 7 aceto pfert apatibus calidis q accidūt podagricis. E Et qm miscet cū aceto forti et pōitur sup scabiem vlcerosam. maturat eā. 7 farina ordei stringit ventrem 7 sedat dolores apostematum calidorum.

Ca.ccc xix.

OLeander. Dyas. cap. Nereon grece. i. oleander. Frutex est oibus nō Folia hz similia amigdalis. sz maiora 7 pinguiora. et florem rodo silem. semen etiā pariens sicut cornu veluti lana deintus hūs similē iacincto. Radix est illi oblonga 7 angusta. gustu salsa. nascit locis aquosis 7 maritimis. Auicenna libro secundo capitulo de oleandro. Oleāder alia est siluestris alia fluuialis. Siluestris vero habet folia portulace similia. sz sunt strictiora. et eius tyrsi sunt longi expansi

super terram. 7 apud folia sunt spine: Et nascitur in desertis domibus. Fluuialis autem oritur in ripis fluuiorum. cuius tirsi a terra eleuātur: 7 spine eius sunt occulte 7 folia eius sūt sicut folia salicis. 7 folia amigdali. 7 est saporis valde amari. superior cutis eius: 7 flos eius est sicut rosa rubea bonus valde. 7 super ip̄m egreditur quoddam simile pilis. 7 eius fructus est durus plenus asper 7 intus est res sicut lana. Est ca: in .iij. sic. in .ij.

Operationes.

A Dyascorides. Uirtus est illi mortifera Nam comesta ab animalibus mortem infert: sed homini remedium est salutis: maxime cum vino. Et ruta bibita morsibus venenatis occurrit. Pecora minuta si odore eius tacta fuerint moriuntur.

B Auicenna. Interficit pulices 7 vermes terrenos. succus foliorum eius valet scabiei 7 excoriationi. 7 cōfert dolori dorsi antiquo more emplastri C Et flos eius facit sternutationem: 7 est venenum hominibus 7 bestijs. verum confert cum bibitur cum vino decocto cum ruta 7 potatur 7 liberat a venenis vermium venenosorum. D Ego tamen dico q̄ hoc est timorosum. Et ip̄a eius flos est venenum hominibus 7 bestijs 7 canibus. Uerum tamen confert quando bibitur cum vino decocto cum ruta ꝑm q̄ dicitur.

E Galienus. viij. sim. far. cap̄. Rododafnes. i. oleandrum vel nereon. nota est omnibus frutex. cathaplasmata dyaforetice virtutis est. F Intra corpus vero sumpta pernitiosa est. nō solum hominibus sed pluribus bestiarum. ꝑm cōplexionem tercij est gradus calefacientiū incipientis primi vero siccantium.

Ca. cccxx.

Oliuarum: Gal. li. ij. de cibis cap̄. de oliuis. Oliue paucum omnino alimentū dāt corpi. 7 maxīe q̄ sunt mature. Comedūt āt hōīes has cū pane q̄dem magis. sine āt pane aliuadas 7 kolimiadas sic vocatas gratia subductōis ventris. Cum garo āt añ cibū. sic aūt que sunt mature in arbore plurimū vnctuosū siccē stipticum chimū hn̄t ꝓpter q̄d et roborant stōm. excitant appetitū ydoneissime aūt ad hec sunt que cū aceto reposite Multipliciter āt ip̄a p̄parant q̄ studuerīt circa pulmentariā experientiam: Sera. li. aggre. cap̄. Cabit. i. oliuarꝫ. Oliuarꝫ quedam est domestica: q̄dam siluestris. q̄ grece vocatur agrielear Et idem auct. Gal. vj. sim. far. Oliuarum domesticarum folia 7 cime quando sunt humida habēt saporem stipticum. 7 virtus earum prima ē que infrigidat ea quantitate qua sunt stiptice. Et idem auctoritate Dyascoridis.

Uirtus foliorum domestice assimilatur virtuti foliorum agrestis. nisi quia foliorum domestice est debilior. 7 sunt convenientiora oculo q̄ agrestis:

Operationes.

A Et idem Sera. Agrestium olivarū folia sunt stiptica quando piscantur 7 fit inde emplastrum sup herisipilam 7 ꝯfert neq3 sinit ip̄am augere B Et cōfert formice 7 vlceribus que nōiantur antrax 7 vlceribus fraudulentis. 7 panaritio C Et quando fit ex eis emplastrum cū melle occidit ascarides. 7 confert apostemati: quod nōiatur duo vlcera. et apostematibus calidis. et facit adherere cutim capitis quando separatur ab osse: 7 quādo masticatur cōfert vlceribus oris 7 alcole. D Et quando ex eis fit empl'm cum farina ordei: confert fluxui ventris antiquo 7 humiditatibus antiquis que a matrice emanant. et fluxui sanguinis. E Et sanat eminentiam oculi. et confert vlceribus eius que nōiantur alcatalia 7 aliis vlceribus F Et confert fluxui humiditatum ātiquarꝝ ad oculum: 7 ideo ponūtur in rob que administrantur corrosiōi palpebrarum: G Et confert auribus ex q̄bus fluit sanies. et auribus vlceratis. H Et qñ volueris extrahere succū ipsorum tere ea. 7 in piscatōne asperge super ea vinū vel aquam. 7 postea exprime: 7 desicca expressuram in sole. 7 fac trociscos. 7 qñ fit cum vino est fortior q̄ cum aqua 7 melior ad reponendum. et confert saniei aurium. I Etiam q̄dem comburuntur folia ip̄a cum flore: 7 ponitur cinis loco tucie. 7 fit in hunc modum Ponuntur in olla terrea cruda et obturatur os eius. et dimittitur ī fornace donec illa coquatur. deinde ꝓijce sup ea vinum quousq3 infrigidetur 7 confice simul. et iterum combure sicut prius. 7 postea laua sicut lauatur cerusa 7 fac trociscos: et creditur q̄ quando comburuntur in hunc modum nō est ei9 virtus minor virtute tucie in iuuamento oculi. 7 ideo conceditur q̄ virtus hui9 sit sicut virtus illius. K Et idem auct. Galieni. vj. sim. far. Fructus eius quādo est maturus complete est calidus caliditate temperata. 7 q̄ ex eo est inmaturus ē frigidior 7 stipticior L Gal. ij. de cibis cap̄ de oliuis. Oliue paucum omino alimentum dant corpi 7 maxie q̄ sunt mature. comedunt aūt hōies has cū pane q̄dem magis sine aūt ē pane alinadas 7 kolimiadas sic vocatas gratia subductōis ventris. Cū garo āt aū cibū. sic aūt q̄ sunt mature in arbore plurimū vnctuosum. sic ce stipticū chimū hñt. ꝓpter q̄d 7 roborāt stōm. excitant apetitū. idoneissime āt ad hec sunt q̄ cū aceto ꝯposite. Multipliciter āt ista prepant. qui studuerunt circa pulmentariam experientiā: M Almansor tractatu tercio. cap̄. de oliuis. Oliue de aqua ca. sunt 7 sic. cōplexiōis: que si ante cibum sc3 comedantur ventrem mouent. 7 os stomachi robustū reddunt Oliue autem de oleo calidiores sunt. que 7 os stomachi minus corroborant ac ventrem minus fluere faciunt.

Ca.ccc.xxj.

Oleum olivarum. Serapion auct. Galieni. Oleum quod sumitur ex olivis maturis quoddaz est novũ quoddam est vetus. Eius vero quod est novum calefacit calefactionẽ temperata ꝛ humectat. sed vetus ex eo calidius est et magis resolutivum. sed illud q̃d accipit̃ ex olivis recentibus inmaturis dicit̃ oleũ expensarum. ꝛ est oleum onfancinũ. Et in novo aliqua existit ex eo de frigiditate q̃ntitas que est in eo de stipticitate. Et vetus ex eo dum in ip̃o perseverat stipticitas est virtutis desiccative. donec stipticitas r̃cedat ab eo: quia tunc fit simile oleo q̃d accipitur ab olivis in summitatibus. simile est ꝛ propinquum in virtute oleo expensarum: et universaliter pone consideratõm tuam in omni oleo quod gustabis. quia eadem quantitas quam in eo ĩvenies de stipticitate est ibi de frigiditate. ꝛ si non invenies in eo stipticitatem omnino. sed invenies ipsum delectabile vere delectationis. dic ipsum calidum cum temperamento. ꝛ si tu invenies cum hoc ip̃m subtile. ꝛ illud quod est clarum de quo si accipias parum. ꝛ ponis ipsum sup̃ menbrũ. vel corpus extenditur supra corpus et dilatat multum absq3 eo quod imbibitur in eo ꝛ abscinditur: scias q̃ illud est bonum valde ꝛ bonitas que convenit oleo est in ip̃o ꝛ q̃n abluitur oleũ non mordicat.

Operationes.

A Avi. Oleum q̃nq3 exprimitur ex olivis inmaturis. ꝛ dicitur onfancinũ. quandoq3 ex maturis: ꝛ quandoq3 ex rubeis inter illas mediis: Et huius operatio est inter illas duas res. Item quandoq3 exprimitur ex olivis domesticis. quandoq3 ex silvestribus que mordicant linguam:

B Onfancinum frigidũ est et siccum in primo. Oleum autem de olivis ultimo maturis calidum est cõmensurate. ꝛ declinat ad humiditatem. Omnes autẽ eius species corpora confortant. Motum allevians: extinctive sunt:

C Oleum olivarum silvestrium est sicut oleum rosarũ in plurimis intententionibus. Conservat capillos. ꝛ prohibet velocitatem caniciei cum amministratur omni die

D Cõfert gingive sanguinee. colluendo os ex eo. Confirmatq3 dentes motos. Item expressum de olivis silvestribus inmaturis confert ulceribus humidis ꝛ siccis ꝛ scabiei:

E Myas. Oleum quod fit ex olivis non bene maturis est oleum expensarum: ꝛ est conveniens sanis. et proprie illud quod ẽ novũ ex eis. sine putrefactiõe boni odoris. ꝛ ex illo quod est huiusmodi fiunt olea aromatica. ꝛ est bonum stomacho propter stipticitatem que est in eo: et restringit gingivas: ꝛ confortat dentes. quando tenetur in ore. ꝛ ꝓhibet sudorem

F Et oleum vetus olivaꝝ maturaꝝ convenit in medicinis. ꝛ omnes species olei sunt lenientes corpus. ꝛ ꝓhibent adventum frigoris corpori. ꝛ faciunt ip̃m abilẽ ad motum. ꝛ molliunt ventrem. ꝛ debilitant virtutem medicinaꝝ vulnerantium.

G Et datur in potu contra medicinas mortiferas ut evomat̃ cũ eis. ꝛ fit cũ hoc assidue. ꝛ q̃n bibunt̃ ex eo. ℥. ix. cũ tãtum dem aque ordei vel aque calide laxant ventrem. ꝛ q̃n decoquunt̃ cum ruta. ꝛ bibunt̃ ex eo calido. ℥. ix. confert torsioni ventris ꝛ expellit lumbricos.

H Et quando fit cum eo cristere cõfert colice. que fit ab apostemate interiori ꝛ opilatiõe que fit a stercore duro: ꝛ antiquũ ex eo est calidius ꝛ plus resolutivum. ꝛ fit cum eo cohol ad acuendum visum. ꝛ si non habes ꝛ necessario indiges eo. coque ip̃m donec fiat sicut mel: ꝛ utere. ꝛ virtus eius est sicut virtus veteris

I Et oleum olivarum silvestrium est stipticum. iuvamentum eius est in medicina minus iuvamento supradicti olei. ꝛ iuvamentum eius est sicut iuvamentum olei rosarum. ꝛ stringit sudorem ꝛ prohibet casum pilorum: ꝛ purgat furfures capitis. ꝛ confert scabiei ꝛ poris ꝛ prohibet canos; quando ex eo fit collutio oris. valet ad apostemata gingivaꝝ. et confert dentibus cõmotis.

K Et

iam preparatur ex ea epithimata ad gingiuas. quando humores currunt ad eas. ꝛ oportet ꝙ accipiatur lana ꝛ inuoluatur supra stilum et madefiat in oleo feruenti et ponatur sup gingiuas sepe donec albescat.

Ca. ccc xxij.

Olibanum grece ꝛ latine. vel thus. arabice Ronder. Sera. li. aggre. cap. Ronder aucto. Dyas. Est gummi ex cancbi siue karech. Et sunt eius species quatuor. vna est melior et est ex terra indie. cuius color est smaragdinus ꝛ sicut color melongie. ꝛ colligitur in cocbijs. et figura eius est rotunda. ꝛ fractura eius est angulosa. ꝛ ponunt illud homines in olla terrea. ꝛ agitant ollam tam diu donec figura eius rotundatur Et post tempus fit rubeum. ꝛ secundum est ex terris arabum. et est secundum in bonitate. ꝛ melius ex eo est masculum. ꝛ est illud quod est rotundum album. ꝛ non facile frangibile. Et quando frangitur quod est interius eius est tenax. ꝛ quando fit fumigatio cum eo comburitur cito Et tercium est in bonitate sicut arabicum. et est habens frusta minora ꝙ ipsum ꝛ declinat plus ad colorem acori. Et quartum est de colore albo. ꝛ quando frangitur vergit color eius ad colorem masticis. Idem auctoritate Galieni. Sapor olibani est stipticus stipticitate multa Uerum album ex eo non habet stipticitatem manifestam. Uirtus eius est que calefacit in. ij. gradu. ꝛ desiccat in primo. vnde est stipticum. Dyasco. cap. de olibano. Thus vel olibanum lacrimus est arboris. que grece libanus dicitur. Quod autem de arabia defertur candidum est. quod vero de india rufum. sed vtrunque masculum est. Est terciũ genus minutum valde ꝛ rufum quod mana thuris dicitur. Est ergo optimum thus quod masculum dicitur subrufum ꝛ rotundum ꝛ pingue. et naturaliter leue. ꝛ fragile ꝛ quod ab igne cito incenditur odorem suauem copiose emittens. Galienus. vij. sim. far. cap. de thure. Libanum. i. thus calefactiuũ quidem est in. ij. gradu. siccatiuũ autem in primo. Habet autem quid stipticans paucum. minime vero manifesta est stiptipticitas in albo secundum colorem Cortex autem eius stipticam virtutem manifestam possidet. quo circa siccat genciole. vt in. ij. gradu siccatiuum existat.

Operationes.

A Serap. auctoritate dyas. Abstergit obscuritatem visus. replet vlcera profunda. ꝛ incarnat ea. ꝛ consolidat vlcera recentia cum suo sanguine. B Et quando bibitur olibanum. confert sputo sanguinis ꝛ abscindit fluxum menstruorum. ꝛ cuiuscunque sanguinis vndecunque fluat. et sanguinis qui fluit a cerebro quod dicitur meschaguinis et est species fluxus sanguinis narium et prohibet vlcera fraudulenta que fiunt in ano ꝛ in alijs membris. Quando miscetur cum lacte ꝛ fit inde liciniũ ꝛ administratur C Et quando admiscetur aceto ꝛ oleo ꝛ fit linimentum in principio formice. sa

fert eam ⁊ empetiginem. et miscetur cum adipe anseris ⁊ porci. ⁊ curat vlcera fracta ab adustione ignis. ⁊ scissuras pedum. q̄ fiunt a frigore. D Et quando miscetur cum pice curat concussionem aurium Et quando miscetur cum vino dulci. ⁊ distillatur in aurem. confert dolori eius. E Quādo admiscetur cum chimolea. ⁊ oleo rosarum. et liniūtur cum eo apostemata calida mām̄illarum que fiunt post partum tunc confert eis. ⁊ ipm̄ admiscet̄ cum medicinis conferentibus pulmoni ⁊ emplastris resoluentibus apostemata interiora. F Et quando bibitur cōfert sputo sanguinis. ⁊ dissoluitur flegma. et aufert tristiciam. ⁊ auget memoriam. Et quando bibunt de eo sani parū meliorat eos. sed si nimis cum vino biberint inducit maniam. ⁊ amplius cum vino occidit Et comburit̄ olibanum. quando accipit̄ frustum ex eo. ⁊ incenditur et inflāmat̄ et ponitur in testa subtili ⁊ comburit̄. ⁊ quādo comburis eum oportet vt cooperias eum aliquo alio vase. quia facit cum hoc ꝙ non incineratur. G Serap. auct. Galie. Virtus fumi olibani est calidior ⁊ siccior virtute olibani quousq̄ ꝑponatur in tercio gradu ⁊ abstergit ⁊ replet. et mūdificat vlcera oculi. quemadmodum faciunt fumus mirre ⁊ storacis. H Et idem aucto. Dyas. Fumus olibani sedat apostemata oculi. ⁊ abscīdit cursuʒ humiditatum ad ipm̄. ⁊ mundificat vlcera eiꝰ ⁊ generat carnem in vlceribus ipius que dicuntur chilomata. ⁊ sedat apostemata que fiunt in eo que dicūtur kankri. Fumꝰ autem mirre ⁊ storacis eodem mō colligitur. ⁊ valet vt supra. I Et idem auc. aben mesuay. Olibanū destruit flegma. ⁊ aufert tristiciaʒ. ⁊ auget memoriā. Auicenna de viribꝰ cordis dicit ꝙ ꝯforat cor.

Ca. cccxxiij.

Opopanax latine. sed grece panax. eraclea. Arabice Jensis vel Hensir Ysidorus li. ethimologiarum. Panax est herba fragrantis odoris. tyrso ferule similis ex qua ꝑfluit succus qui oppopanacis dr̄ croceus ⁊ pinguis. odore grauis ⁊ amarissimus. Dyasco. Est panax eraclea vn̄ opopanax colligitur. Hec habet folia expansa super terram. horribilia ⁊ aspera valde in quinq̄ ptes diuisa. virgā longā sicut ferule. coloris albi. ⁊ super eam capitella aneto similia. cū flore mellino. semē odoratum ⁊ calidum. radicem vnam solidam. que de se multas emittit radices albas odore g̃ues ⁊ gustu amaras. Ipsaq̄ radix lacrimū emittit. qui colorem croceū ostendit. Serapion. li. aggre. cap. hensir aucto. dyas. Arbor Jensis vel hensirid ē opopanacis planta. in ortis ⁊ pomeriis inuenitur. ⁊ est planta habens folia aspa sicut ficus non magna. ⁊ spansa sup terrā viridia rotunda. ⁊ diuisa in quinq̄ ptes.

similia folia ficus in sua similitudine. et stipes eius est longus similis stipiti galbani. albus sup quem sunt pili albi similes pulveri albo in cuius circuitu sunt folia pua et in summitate eius sunt capitella. simil'ia capitellis aneti. in qbus sunt flores croceum colorem habentes. et habentes odorem bonum. et habet semen odoriferum. et habet radices multas egredientes ab vna radice. gravis odoris. solida sup quam est cortex grossus. amari saporis. quod aut ex semine huius plante est melius est illud qd est sup stipitem. Avicena li. ij. ca. de opopanaco. Opopanacum est arbor que non elevatur a terra. et similant ipsius folia folijs ficus. et sunt vehementis viriditatis rubea incisas. hntia ptes rotundas. et eius crus est sicut cucumeris. sup qd sunt pili pulverulenti Et eius folia sunt pua valde sup cuius extremitatem est corona similis corona aneti: et eius flos est citrinus. et folia floris sunt boni odoris: et vene ipius sunt plurime ramificant a radice vna. grossum habentes corticem. et interius odoris est gravitas. Eius aut gumma extrahit: cum incisione sue radicis in primis cum crus apparet.

Operationes.

A Avicenna. Est autem resolutivum ventositatum lenificativum. abstersivum: lenificat duricies et bothor. Eius radix est ad medicandum ossa nuda. et cum melle est conveniens vlceribus antiqs. et igni persico et quod super ipsum est etiam vulneribus et bothor. et ad summum omes ptes eius confert vlceribus fraudulentis. B Et bibitur cum aqua et alcaratin. et cum vino propter contractonem lacertorum ex percussione. C Quidam enim dixerunt q ipsum est malum nervis. et videtur q sit malum nervis sanis sive humectatis. Et conferens e sciatice. et removet lassitudinem. et convenit dolori iuncturarum oim. et podagre more emplastri suppositum: D Confert corrosioni dentium cum eo implentur: et sedat dolores eorum. et conuenit sode et epilentie et matri infantium. Acuit visum. et fit ex eo collirium. Ex folijs eius fit emplastrum super dolores lateris. E Et opopanacum conuenit dolori vtrorumqz laterum et tussi cum sunt frigidi. Eius succus conuenit duriciei splenis more emplastri suppositum et bibitum cum aceto: F Ponuntur enim ex eo. x. aurei in duobus vrseolis musti et clarificat post duos menses et conuenit spleni valde: G Et mustum hoc conuenit ydropisi. lenit duriciem matricis: et conuenit guttationi vrine. et auellana vna ex eo bibit cum aq ca. ad prouocandum vrinam et menstrua. et iuuat matricem frigidam. H Et eius fructus abundare facit menstrua. et pprie cum absinthio. et interficit fetum. et pprie radix eius. Ipsa naqz facit aborsum sup posita et bibita: I Et conuenit pfocationi matricis: et exterminat ventositatem et duriciem eius. et conuenit colice. et soluendo educit crudum humorem. K Et conuenit pruritui vesice si bibit cum aqua cartami ad rigorem et febrem. periodicas. ex eo cum pice fit emplastrum bonum morsui canis rabiosi cum aristologia ad puncturas bibita est tiriaca. et similiter eius succus. loco eius ponunt ficus et extimo q armoniacum est ei ppinquum. L Sera. aucto. Gal. Radix eius e medicina que desiccat et calefacit. et in hoc e melior q ipm opopanax. Cortici at eius inest virtus abstersiua. Cortex eius valet contra denudationem ossium nudatorum et nos qdem eo vtimur in medicinis ossium denudatorum. et in medicinis vlcerum fraudulentorum: quia generant iste medicine carnes in vlceribus generatione forti. M Et aucto. dyas. Quando dat de eo in potu cum mellicrato aut vino confert rigoribus fe. periodicarum. et concussionibus neruorum. et doloribus laterum et tussi. et distillationi vrine et scabiei vesice. N Et idem aucto: Aben mesuay: Conuenit ad ea ad que iuuat armoniacum. et dosis est a. ʒ. ß. vsqz ad aureum. j.

Coston: wolgemut:

Ca.cccxxiiij.

Onomia quam multi onomidam appellauerunt. Dyas. cap. onomia. virge sunt duorum palmorum. et nodose folia illi sunt minuta sicut lenticule: aut rute aut anchuse subaspera et pinguia. et spissa. hanc multi in sale componunt et comedunt suauissime. virge predicte spinas acutissimas habent albe sunt et virtutis calide.

Operationes.

A Cortium radicis earum cum vino bibitum vrinam prouocat. lapidem vesice excludit Vulneribus sordidis medicatur: cum aceto cocta et ore retenta dolorem dentium prohibet B Galienus. viij. sim. far. ca. ononis. Ononis radicem habet calefactiuam iam secundum tercium gradum. C Cortex vero eius maxime est vtilis participans abstersiuitate et incisione. vnde non tantum est abstersiua sed lapidem fractiua. D Eadem quantum virtute: et escaras cito sistit. vtuntur autem ea et ad dencium dolorem coquentes in oxicrato et gargarizantes.

Ca.cccxxv.

Origanum. Dias. Origanum est omnibus notum. et est duplex. domesticum videlicet et siluestre. vtrumque ca. et sic. in. iij gradu. siluestre tamen calidius est. Pla. Origanum ca. est et sic. in. iij. g. Est origanum siluestre quod latiora habet folia et forcius operatur. et est domesticum quod vbique reperitur in ortis videlicet et in pratis et minuta habet fo. suauiusque operatur quod in medicinis ponitur. In tempore productionis florum colligitur. et cum floribus in vmbra suspenditur et exsiccatur. per annum seruatur. Fo. cum floribus abiectis stipitibus in medicis ponuntur. virtutem habet dissoluendi: attrahendi: relaxandi. consumendi Item Origanum nascitur in locis cultis inter vepres et frutices.

Operationes.

A Dyas. Origano virtus est ca. et eius elixatura morsibus venenatis occurrit cum vino data. bibita quoque cum dulcore prestat effectum B Constan. Origanum vrinam et menstrua prouocat: Ventositatem et rugitum stomachi et intestinorum expellit. et maxime si sunt ex grossis humoribus aut indigestis

C Lumbricos ⁊ ascarides occidit ⁊ expellit si ex eius apozimate potetur. D Masticatum dolorem dencium mitigat. Stomachū ⁊ epar ⁊ pulmonem de gssis humoribus mundat. Cum ficubus siccis manducatum sudorem pvocat. Corpore ex eius apozimate loco scabiem ⁊ ycteriam sanat. E Succus eius cū lacte mulieris auribus distillatus dolorez mitigat. F Succus eius bibit⁹ viridis tumorem faucium ⁊ vue tollit. Bibita cū mulsa nigram coleram per ventrez deponit. Serpentes quoqꝫ fugat. Venerem tēperat. G Macer. Origani vires calide sicceqꝫ legunt. Tercius huic ī vtroqꝫ gradu conceditur esse: Illius in vino curat decoctio sumpta. Quosuis pestiferos morsus si sepe bibatur. Cū mulsa sumptū prodest aconita bibenti. Cū multis alijs potest obstare venenis: Conquassata iuuat mansum vel sepius haustum. Ydropicos reprimit bibitū siccatqꝫ tumorē. ⁊c.

Ca. ccc xxvj.

Orobus: Palladius. li. ij. In mēse februario vltimo serit̄ non pabuli secandi sꝫ colligēdi seminis cā. Jugerum occupant modij septē. Serenda ē aūt in terra pscissa post horam terciā vel secundā: cū ros esse desierit quē fere non pt̄ sꝫ statim cooperienda est añ noctē. Nā si nuda manserit humore corrumpit̄ nocetis. Obseruandum est ne añ lunā. xv. seratur. qꝛ sic satam limaces psequunt̄. Ysidorus. li. ethimologiarum. Herbū a greco traxit vocabulum. hoc em̄ illi orobum dicunt. Quod cū sit qbusdam pecoribus infestum: thauros tamen efficit pingues Actor: Orobum vt superius dixim⁹ ipm est herbum siue heruū: cuius naturaz sub herui cum aspiratiōe vel erui sine aspiratione nominibus iam ex magna parte superius locis cō grūis posuimus: nonnulli medicoꝝ nr̄oꝝ illud esse putauerūt orobū qd nos viciā dicim⁹. Sed y si. hec pōit p duobus. ⁊ dr̄ a nōnullis q̄ due spēs sunt. q̄si vnius generis. vna videlicet maior. q̄ orobū vocat̄. alia vo minor. q̄ vicia ⁊ vulgariter necereon appellatur

Operationes.

A Dias. Orobū oīe siue herbū cū parte amaritudinis est calidū. Jdeo splenem ac renes ⁊ epar purgat: scabies ⁊ empetigines sanat. vulnera qꝫ curat cū melle impositum desiccat B Habundanter incidit: aperit: pijcit parotidas: indurātosqꝫ testiculos digerit C Ysaac i dietis pticularib⁹ Orobū est ca. in. j. gradu sic. in. ij. vñ mūdificatiuū ē ⁊ colatiuū. mūdatū corticib⁹ iureqꝫ de ei⁹ farīa fcō. ventrē hūectat: D Urinā ⁊ mēstrua prouocat: cutēqꝫ clarificat. nō tñ pl'im assuesiat: ne forte sanguinē mingē faciat: E Aliqñ pnares sanguīs efficit fluxū. farīa ei⁹ cocta cū sepotis qd ē spēs thuris idropicis. icericisqꝫ vaꝫ F Tpata cū vīo valet sup rabidissimi cāis morsū posita G Rursus cū melle tpata. lētiginē mūdificat vulnerib⁹ ⁊ apātib⁹ similiter valꝫ: H Itē calculosis magnū est iuuamentū.

Ca.cccxxvij.

Olus latine. arabice sachiliemenie grece. blicoci vel bliton. Sera. li: aggre. ca: Sachiliemenie siue sachalaiamena aucto. Galie: Sachiliemenie. i. olus iamenũ omĩbus notũ. Virtus eius est frigida et humida in. ij. gra. Ysi. Olus ab alendo dcm̃ est. eo ꝙ primũ oleribus quondam alerent̃ hõies. anteꝙ̃ fruges ederent ⁊ carnes. Tantũmodo enĩ oleribus alebantur ⁊ arboꝝ pomis. sicut animalia herbis Dr̃ olus molle quoddã herbe ortulane genus. Actor. Olus itaq; generaliter dr̃ omĩs herba p̃cipue ortulana que in cibum ⁊ alimentũ hõis assumitur. Vñ Ysido. Maluã ⁊ rapam: napum ⁊ raphanum: lactucam pastinacam: cepã: allium ⁊ similia deputat inter olera: Nihilominus cum appropriato vocabulo dr̃ olus herba quedam specialis ortulana.

Operationes.

A Auicenna: Olus aliameni quod est in ipo ſm dyascoridem medicine virtus omnino non est. ⁊ est aquosum sicut attriplex quod saporem non habet. Et in hoc habundat plus omĩbus oleribus Est enĩ vehementioris humiditatis ꝙ̃ lactuca ⁊ ꝙ̃ cucurbita. Nutrimentum eius paucũ est. Eius penetratio nõ est velox. eo ꝙ penitus nitrositate priuatum est. Teste Galieno frigidum ⁊ humidum est in secũdo

B Ex eo fit emplastrũ calidis apostematibus. ⁊ eius radix malis vlceribus.

C Succus eius cum oleo roseo confert soda ex adustõne solis occidenti: ꝯfert etiam tussi calide: proprie decoctus cũ oleo amigdalino ⁊ aqua dulces granati:

D Serap̃. auctoritate dyas. Herba ipsa cõmeditur ⁊ mollit ventrem. et non est omnino virtus in ea ex rebus medicinalibus ⁊ habet in se aqueitatẽ multã plusꝙ̃ omnia alia olera Et quãdo fit emplastꝝ cum ea super apostemata calida confert. ⁊ sedat sitim ⁊ tussim que fiunt a caliditate: ⁊ ipm est pauci nutrimenti. quando comeditur ⁊ tarde penetrationis.

E Et idem aucto: Ysaac. Quãdo fit emplastrum cum radice ipius vlceribus q̃ dicũtur faui. a q̃bus emanat humiditas simil' melli.

F Et idem aucto: Habix. Est fri. ⁊ hu. in. ij. gradu. Humiditas eius est amplior ꝙ̃ humiditas lactuce ⁊ cucurbite: ⁊ substantia eius est aquosa non habẽs in se grossiciem: quia cito descẽdit et mollit ventrem. ⁊ ideo modice redditur nutrimentum ex eo:

G Et exprimit̃ succ⁹ foliorum. ⁊ miscetur cum oleo rosaꝝ. ⁊ cõfert dolori capitis qui accidit a calore sol'

H Et quando coquitur herba ipa ⁊ ꝓijcitur super ipam oleum amigdalarum ⁊ succus malorum granatorum dulcium confert tussi sicce. que est cum caliditate ⁊ asperitate pectoris

I Ypocras. Clauos. i. poros pedum imposito eo liniri ⁊ comprimi credunt.

Ca.ccc.xxviij.

Papauer latine grece am
mone vel miconiũ. ara.
charchar vel cachili vel
chaſchaſi. Serap̃.li.ag
gre.cap̃ charchar auct.
Diaſ. Papaueris multe
ſunt ſpecies. Nam ex eo
eſt domeſticum ⁊ illud eſt papauer albũ
quod ſeminatur in ortis: cuius capita ſunt
oblonga. ⁊ ſemen eius eſt album. ⁊ ex eo ẽ
agreſte: Et ſunt eius due ſpecies. Una eſt
habens caput depreſſum ⁊ ſemen eius eſt
nigrum. ⁊ iſtud vocatur papauer rubeũ.
Et alia habet caput longum: minus tñ al
tero ⁊ nominat̃ ſeil. ⁊ ex eo eſt papauer cõ
cuſſum. eo ꝙ ſemina eius eo concuſſo cito
cadunt. ⁊ illud eſt papauer nigꝝ. ⁊ ex eo ẽ
almucaran q̃d naſcitur iuxta mare in lit
toribus: ⁊ illud eſt papauer cornutum. qđ
hꝫ folia alba ſimilia folijs plante q̃ dr̃ flo
mos. ſciſſa tñ ⁊ ſũmitateſ altas ſicut folia
papaueris agreſtis. ⁊ ſtipitẽ ſilꝫ illiuſ ſti
piti. ⁊ hꝫ florẽ glaucũ ⁊ hꝫ ſemen minutũ
in vaginis ſubtilibus ⁊ longis ⁊ curuis ſi
cut cornua. ⁊ ſicut habet fenugrecũ: ⁊ pro
pter hanc cauſam nõiatur kiratidos ⁊ al
micon. et eius expoſitio eſt cornutũ papa
uer et ſemen q̃d eſt incluſum in illis vagi
nis eſt minutum nigrum et aſperum. Na
ſcitur in locis marinis et aſperis. et latine
vocatur memit. ⁊c̃. Galienus. vij. ſim. far
cap̃. Micon chirantes. i. papauer cornu
tum. nõiatum eſt quidem ſic a fructu bre
uem connexionem habente. ſicut et fenu
greci. et aſſimilatur cornu bouino. vocat̃
autem ab aliquibus papauer marinum.
qm̃ vt plurimũ prope mare naſcitur. Vir
tutem aũt hꝫ inciſiuã et abſterſiuã. Opiũ
autem q̃d ex ſucco ip̃ius fit. fri. eſt in quar
to ſic. in tercio. Papauer cõponit̃ ab ape
rio et vento: inde papauer ꝙ vẽto magis
aperit florem. Idem li. vt ſup̃. Papauer
vnum quidem eſt ixias. i. fluidum nomi
natum eo ꝙ cito ab eo defluũt ſemina eius
vel quia ab eo cito defluit flos. Aliud ve
ro eſt domeſticum q̃d eſt ortenſe: et excoli
tur. Atuero et alia duo ſunt papauera ſil
ueſtria vltra hec. vnũ quidẽ quaſi depre
ſſam habens codiam. Aliud autem oblõ
giorem. hoc totum ãt eſt oblongius ⁊ ari
dius. huius papaueris opos. i. lacticiniũ
defluit. Vñ ⁊ q̃dam nominant id fluidũ.
Virtus autem omniũ papauerum eſt in
frigidatiua. Sed ortenſis quidem quod
et calachitidam nominant moderate eſt
ſomniferum ſemẽ aptum eſui: propterea
quidem ⁊ in panibus miſcetur id. et cum
melle permiſcentes comedunt. Primi vo
cuius cito florem defluere diximus. ſemẽ
forcius infrigidat: quo circa nequaquaꝫ
quis eo vtetur inceſſanter. ſicut eo quod
eſt ortenſe. attamen ponunt id in cibis q̃
cum melle fiunt ⁊ nitro ⁊ in panibus. Ter
cio vero dicti ſemen nigrum exiſtens iam
farmacoſum eſt ſufficienter infrigidans:
Quarto autem dicti farmacoſius omni
bus eſt. ⁊ ſecundum ſemen. et ſecũdum co
diam ⁊ ſecundũ folia: et ſcḋm opiũ. i. eius
lacticinium vehementer infrigidat vſqꝫ
ad torporem ducens ⁊ mortificationem.

vnde medici est vti eo. bene miscendo cū farmacis obtūdentibus frigiditatis fortitudinem. Est eñ ex q̄rto et vltimo infrigidantium.

Operationes.

A Pandecta. cap̄. cxlvj. Uirtus papaueris domestici dicte speciei est q̄ infrigidat frigiditate forti. et illud papauer est quod plus ingreditur in medicinis. Uñ quādo papauer simpliciter ponit̄ in medicinis. illud debet intelligi. vnde valet in medicinis semē eius. folia: capita. ꝛ lac Uirtus eius est fri: in. iiij. gradu: B Serapion: li. aggre. auct. dyas. Domestici papaueris semen inducit somnū tp̄ate quando puluerisatur cum pane aut miscetur cum melle. et comedit̄. sed cōtusum semen eius infrigidat frigiditate forti. Et gummi eius papaueris et succus eius est opium. C Sed seil. i. liquidum ingreditur plus in medicinis. valet semen eius folia: ꝛ lac ipsius: et virtus eorum est que infrigidat in quarto gradu. ꝛ illa est v̄tus narcotica ꝛ mortificatiua D Et idē aucto. Gal'. Uirtus domestici et agrestis est infrigidatiua: ꝛ ꝓpterea si coquant̄ fo. eius cum capitibus in aqua. et fundetur eius decoctio sup̄ caput facit dormire. et quando teruntur eius folia contritiōe forti. ꝛ miscētur cum sanich ꝛ fit inde emplastrū a patibus calidis. et herisipile: ꝛ dat̄ ex eo in potu non potentibus dormire: E Et terunt̄ capita papaueris recētia ꝛ fiunt trocisci qui desiccantur ꝛ repount̄ ꝛ administrantur F Et qñ coquunt̄ capita papaueris in aqua donec ꝯsumat̄ aque medietas deinde admiscet̄ illi decoctioni mel: et iterꝫ coquit̄ donec coaguletur ꝛ fit inde loboc. est valde bonū tussi: ꝛ sup̄fluitatibus q̄ d̄ndunt ad cannā pulmōis ꝛ fluxui antiq̄ mēstruoꝝ. qñ āt admiscemꝰ ei acatiā ꝛ ypoq̄stidos fit fortius ad hoc. G Semē v̄o nigri papaueris terit̄ fortiter ꝛ dat̄ ī potu cū vīo ī fluxu vētris. ꝛ in cursu hūoꝝ ātiq̄ ex matrice Cauendū tñ ē a nimietate vsus eiꝰ ne īducat subeth aut litargiā aut etiā mortē H Et terit̄ et cum aq̄ aut aq̄ ro. fit emplm̄ frōti ꝛ tp̄ibꝰ ad nimias vigilias: ꝛ ad dolorē capitis. I Et qñ sumit̄ de ip̄o opio ꝑua q̄ntitas sicut est granum orobi. facit dormire. ꝛ sedat dolorem. ꝛ ꝓfert tussi. ꝛ fluxui antiq̄ ꝛ decoctio papaueris albi qñ abluit̄ cū ea caput facit dormire tp̄ate: ꝛ si aliquis vtitur eo nimis inducit subeth: K Et si sumitur in potu confert morbis qui fiunt ab humoribus q̄ d̄ndunt a cerebro. quia ꝯpellit eos. ꝛ maxime qñ sumitur cum aq̄ pluuie ꝛ vino: ꝛ qñ ex eo sumit̄ quantitas mag̃ facit subeth. ꝛ postea occidit. et miscetur cū mirra ꝛ oleo ro. ꝛ croco. ꝛ instillatur in aurem: ꝛ ꝓfert a patibus ca. oculoꝝ ꝛ qñ dissoluit̄ cū aceto ꝓfert herisipile: L Et qñ miscet̄ cū lacte mulieris ēt croco: cōfert podagre. ꝛ fit ex eo suppositoriū paruū ꝛ ponit̄ in ano: ꝛ facit dormire Est autem vsus opij in collirijs. vt dicit idem serapiō: M Dyagoras aūt ꝓhibuit vsum eius in egritudinibus oculoꝝ ꝛ aurium qm̄ debilitabat sua frigiditate membra illa. N Anderadas dixit ꝙ nisi adulterar̄ īducit cecitatē. qbꝰ intromitter̄ ꝛ dixit ꝙ iuuamētū eiꝰ solū ē ī odorādo faciēs dormire. alijs v̄o oībꝰ modis vsus eiꝰ ē malꝰ. ꝛ ꝑiculosus valde. ſʒ hi oēs errauerūt. qm̄ opatō eiꝰ v̄ificat̄ ꝑ experientiā. O Et io auc. gal'. Papauer cornutū laxat vētrē laxatōe leui. vñ abstergit. incidit. ꝛ dissoluit ꝛ diminuit: P Gal'. vij: sim: far. ca: micō cataputicos. Radix hꝰ herbe cocta in aq̄ vsqʒ ad medietatē epaticos iuuat. ꝛ flo. ꝛ fo: valde sordida ꝛ male morigerata vlcera iuuāt. abscedēt āt ab eis oꝫ cū iā fc̄a fuerīt vlcera mūda. itm̄: n. abstergēnā sūt vt ꝛ ipiꝰ mūde carnis nō delinq̄tur q̄d ꝓpter nāqʒ fortitudinē nedū sordes ſʒ ēt escaras vlceris aufert Q Aui. sp̄es papaueris sūt ī frigidatīe. et nō ē ī ip̄o cōglutinatō de q̄ sit curādū. ꝛ illud q̄d ē q̄d ē nigꝝ. ē īgssatiuū exsiccatiuū. ꝛ flos eiꝰ ꝛ folia conferunt multum apostematibus sordidis. ꝛ oportet ꝙ caueatur postq̄ mūdificata fuerint. quia abstergit abstersione forti q̄usqʒ dissoluit ꝛ diminuit carnē ꝛ ip̄a q̄d aufert escaras adustas q̄ sūt ī cis

Et qñ coquit̃ radix huius plante cũ aqua vsq3 ad ɔsumptõem medietatis ꝛ daẗ in potu decoctõ ei⁹ ꝓfert sciatice ꝛ dolorib⁹ epatis. ꝛ ꝓfert ill' q̃ hñt ĩ vrinis suis velut telam araneam quorum vrina est grossa.

R Et semen eius quando sumitur in potu ĩ q̃ntitate duaꝝ casuf cũ mellicra to laxat ventrẽ laxatõi leui. ꝛ flos ei⁹ ꝛ fo. qñ fit emplm̃ cũ eis addito oľo auferunt fraudulentiã vlceꝝ. S Sera. aucto. Raẽ. Opiũ ꝓfert fluxui vẽtris ꝛ vlcerib⁹ intestinoꝝ. ꝛ dosis ẽ ab vno dauich vsq3 ad duos. ꝛ q̃ntitas occidẽs ex eo ẽ. ʒ. ij.

T Et dixit. Si detur opium illis quoꝝ virtus dissoluitur propter vigilias curat eos eo q2 facit dormire. et sic facit reuerti virtutem eorum. Et dixit Gal. in li. de in genio sanitatis q2 opium mandragora. ꝛ iusquiamus desiccãt vlcera. V Dy ascorides cap. de Opio. Potest aũt opiũ lacrimas restringere collirijs admixtũ et circum linitum ĩfrigerare ꝛ aurium dolo rem ꝛ tocius corporis mitigare illa vide licet ratione qua somnum facere dicit̃.

Ca. ccc xxix.

Paritaria latine. et grece Alsinen. aut partenon. aut ꝑdition. aut si deritis. aut eraclia. aut q̃astri agre ste. aut libatiam. aut poliominon. arabi ce tugregaria. Pandecta. caplo. xxix. Pa ritaria siue vt latini aliq̃ vitriola viridis h3 v̾tutem ꝛ non sicca. folia eius sunt ca. ꝛ sic. in. iij. gradu. v̾tutem h3 dyaforeticam semen eius est fri. ꝛ hu. Dyas. cap. Alsinẽ siue paritaria herba est q̃ nascit̃ in tectis aut parietibus. haste sunt illi minute ꝛ ru fe. folia similia allinos aspera. ꝛ circa ipsi us hastas semẽ aspeꝝ hñs rebus adherẽs Virtus est eius semini stiptica ꝛ frigida. Gal. vj. sim. far. cap. eliximen Quidã eni perdition nõiant. Alij aũt perthericum. Alij ãt sidiritem. sunt aũt alij q̃ nominãt hanc eracleam. inest ãt semini eius v̾tus expurgatiua leuiter ꝛ stiptica fri. ꝛ hu.

Operationes.

A Pandecta cap. vt sup̃. Paritaria in testa calefacta sine liquore loco dolẽti su perponit̃ vel etiã decocta in vĩo q̃d melius est. ꝛ cum furfure in vino albo aliq̃ntulũ acido multum ꝓfert. Curat etiam sic ꝑpa rata paritaria frigiditatẽ stomachi et in testinoꝝ. ꝛ dolorem eoꝝ. B Contra stranguiriam ꝛ dissuriã paritaria in aq̃ salsa coquatur ꝛ oleo ꝛ cataplasmet̃. Ipsa similiter cocta ꝛ cõmesta valet contra do lorem stomachi ꝛ intestinoꝝ ex frigidita te ꝛ ventositate. Et crispelle ex ea facte et cõmeste valent contra predicta. Ad eos qui sanguinem reijciunt paritariam tere ꝛ extrahe succum ꝛ bibant. C Dyas. Semen eius cathaplasmatibus adbibi tum ignem sacrum extinguit. condiloma ta spargit. conbustionibus medicat̃. Tu mores omnes compescit. Pustulas emen dat. D Succus eius cum cerusa mi xta ignem sacrum extinguit. ꝛ herpetas si vnctus fuerit. E Et podagricis me dicatur cũ ceroto cipno. aut cũ axũgia ap na. F Succ⁹ folioꝝ ei⁹ in quantitate ciati vni⁹ accept⁹ tussiẽtib⁹ ãtiq̃s opitulat̃

Tumores faucium gargarismo aut super unctus compescit. Dolorem auriū cū olo roseo mixtus mitigat. G Gal. Semen ei⁹ sanat vniuersas flegnes in principio ꝛ augmento vsq; ad statū. ꝛ p̄cipue ꝯbustionibus supplasmatus. Sz ꝛ succus eius igni sacro ꝛ doloribus auriū flegmonosis ꝓuenit: H Succus eius folioꝝ tumores fauciū gargarismo cōpescit. Et q̄dam medicoꝝ his q̄ lōgo tp̄e tussierūt ꝓpinauerunt eū. q̄ aūt abstergat euidentē prebet experientiam in vitreis vasis

Ca. ccc xxx.

Palma xp̄i latine. arabice Nakala Sera. li: aggre. cap: Nachala siue nachla. Diuidit̄ diuisionib⁹ multis. Nam sunt rami eius ꝛ succus ramoꝝ ipoꝝ. ꝛ cissiliones eius. ꝛ summitates ipius siue cacumine. ꝛ cortex cacuminis ei⁹: ꝛ est kafri ꝛ r̄cens ex eo inmatuꝝ quod est sicut agresta vue est balach. Idem auctoritate Galieni. Substantia succi ramorū ꝛ cissilionum ꝛ summitatis est composita ex substantia aquosa tepida ꝛ terrea frigida sed corticis summitatis substantia est in seipsa siccior. ꝛ non est in eo humiditas aliqua: Et sapor tocius arboris est stipticus. Uirtutis eius est desiccatiua.

Operationes.

A Pandecta caplo. ccccc. lxij. Confert vlceribus putridis. et stringit iuncturas ꝛ confert corruptioni corporis et oris stomachi applicata exterius: aut ī potu sumpta. Sed sedumactinas id est nucleus siue os dactili. quandoq; comburitur in olla sicut alie medicine. ꝛ cum extractus fuerit ab igne extinguitur in vino et postea abluitur. ꝛ ponitur loco tucie in collirijs que ponuntur in oculo. ꝛ si non comburūtur prima vice comburantur iterum. Et virtus eorum est stiptica. cō glutinatiua. B Quando miscetur cum lardo cōuenit vlceribus que fiunt in oculo et exitui oculi: ꝛ casui palpebrarum. ꝛ incarnat vlcera: C Et idem aucto. Aben mesuay. Uirtus cifilionū est frigida in fine primi gradus et sic in medio eiusdem. Confert acuitati sanguinis ꝛ colere. ꝛ stringit ventrem. ꝛ nutrit nutrimento pauco: ꝛ curat dolorem stomachi. D Et idē auctoritate Rasis. Cifilio sedat fluxum sanguinis ꝛ colere. ꝛ stringit ventrem. et tarde descendit a stomachi fundo. ꝛ ad eius descensum iuuat zinziber conditum: et facit ea que facit kafri id est sūmitas ramorum palmi vel cortex summitatum eorum E Galienus. viij. sim. far. capitl'o. Finix arbor, et est palma Finix arbor id est palma stiptica participat virtute in omnibus eius partibus: Ramorum igit̄ succus austerus est ex aquosa substantia: tepida ꝛ terrestri frigida consistens. similiter autem huius nature est ꝛ vocatur cenogefalos. i. cefalionus esibilis existens: Fructus v̄o eius ꝛ maxime dulcis: non pauca p̄ticipat caliditate: esibil' āt exn̄s. ad multū ꝓuenit vsū: nō solū extrinsec⁹ appositus vbi ꝯfortare q̄d ꝛ siccare. ꝛ ꝯgregare. ꝛ dēsare ꝛ ꝯstringē indigem⁹. sed etiaz assumptus vt cibus simul cū alijs ꝛ ipse per se.

F Quod vero vocatur alacer germen existens molle palme eādem cum cenogefalo habet virtutem. quod vero est velut rectia eius stipticam vtutem possidet. siccat autem plus predictis ceu et consistentia substātie siccius eis existens ⁊ minime participans humiditate. G Unde multi in putridinalibus vlceribus eo vtūtur. ⁊ in farmacijs colligentibus laxis articulorum ⁊ epaticis ⁊ stomaticis virtutibus extrinsecus. Est autē radix huius plāte siccatiue inmordaciter virtutis. habēs quid ⁊ ipa stipticitatis H Rabi moyses ca. de palma. Cor palme auget sperma ⁊ iuuat ad coitum. I Auerrois in suo Colliget. Omnes partes dactili stipticitatem habent manifestam. Sed fructus eius cum est maturus aliquam habꝫ stipticitatem. Cortices vero arboris predicte maiorem habent stipticitatem aliqbus partibus ipius. Pro fructu huius lege supra Dactilus in cap. cliiij.

Ca. cccxxxi.

Pallaciū leporis. Ex herbario. Pallacium leporis herba est endiuie similis nisi ꝙ folia ei⁹ magis acuta. Radices istius saxifrage similia. Flores parue ⁊ semē rotundū magis tn̄ ꝙ̄ saxifrage. Nascit̄ lōgitudīe duoꝝ cubitoꝝ. Aliqn̄ uōiant istā herbā domū leporis siue Pallatiū leporis siue herbā leporis. ꝑptēa ꝙ ista herba leporē a melācolia sua custodit. Nascit̄ in locis vmbrosis siue arenosis.

Operationes.

A Pallaciū leporis melācolicis multū est ꝯueniēs. Uinū decoctōis ei⁹ valet paliticis ⁊ ad colicā passionē ieiune sumptū B Radix eius in vino decocta ꝓuocat vrinā. ⁊ bibitū calculū frāgit. Itē potatū stranguiriā curat. dissintericis multū prodest radicē cū vīo sumptū. Hec herba melācolicis magnū ꝑstat auxiliū. Radice in collo pendēte gn̄at audatiā. tollitq̄ tiorē Pallatiū leporis cū vīo decocta q̄r. fe. tollit. ⁊ oīb⁹ passio. splēis singl'are ꝑsidiū est

Ca.cccxxxij.

Plantago maior vel arnoglossa: vel quinq; neruia vel lingua arietis latine; grece arnoglossos. Ara. lisen alhamel. Pandecta cap. lxij. Arnoglossa i. plantago. cuius tres sunt species. Una est femina cuius folia sunt lata habentia quasi fila in fractura sua. Alia est hñs folia stricta: que lanceola vocat᷑ ⁊ est masculus. ⁊ habet fila vel neruos in fractura sua ⁊ ob id quinq; neruia vocatur. ⁊ hñt stipitem mediũ seminibus plenũ. fri. est et sic. in. ij. gradu. Est alia species q̃ vocat᷑ plãtago aquatica: ꝓ qua lege barba siluana Sera. li. aggre. cap. lisen. i. lingua arietis ⁊ est plantago. Et subiungit aucto. dias. dr̃ aũt arnoglossa. ⁊ eius expositio est lingua agni. Ideo ꝙ greci arnõ agnũ vocãt ⁊ glossos linguã. ⁊ dr̃ etiam eptapleuros i. septem costas habens: nam in folijs eis sunt septem coste ab epta in greco. i. septẽ ⁊ pleuros costa: quia habet septem neruositates manifestas in similitudinẽ costaꝝ laterum animaliũ: Cuius due sunt species. maior ⁊ minor. de minore in sequẽti capitulo dicet᷑. Maior vero habet virgas asperiores ⁊ folia lata similia oleribus q̃ ꝯmedunt᷑. ⁊ virga eius est angulosa ad rubedinem declinans. cuius longitudo est vnius brachij. sup ꝙ est semen in figura sua a medietate ipius supra. ⁊ habz radices molles ⁊ plures: sup quas sunt pili albi. vt grossitudo digiti: ⁊ reperit᷑ in locis lapidosis ⁊ humidis ⁊ vallibus ⁊ ortis et in pratis. ⁊ illa quidem maior est maioris virtutis ꝙ minor.

Operationes.

A Gal. vj. sim. far. cap. de arnoglossa: siue plantago maior. hec planta mixte cõplexionis est. habet em̃ quid aquosum frigidum. habet aũt quid ⁊ austeꝝ q̃d est terrestre frigidũ ⁊ siccum quare infrigidat ⁊ desiccat ⁊ secundũ ambo secũde est abstã cie. quecũq; aũt cum stipticitate farmaca desiccãt oĩbus mal' veterib⁹ vlceribus et reumatibus ⁊ putrefactionib⁹ ꝯueniunt et ideo etiam dissinterijs: nam fluxus sanguinis figunt. B Et si q̃d ꝯstũ est refrigerant ⁊ cõsolidatiua sil' sunt maloꝝ vlceꝝ tã recentiũ ꝙ veteꝝ. In oĩbus autẽ hmõi farmacis vel ꝑma vel nulla vltima arnoglossa est. ꝓpter ꝓportõem ꝯplexionis C Nã ⁊ siccitas ꝑticipat et frigiditas nõ stupefactiue. sz ⁊ fructus eius ⁊ radices cõsimilis ỽtutis sunt nisi ꝙ sicciores ⁊ minus frigide. sz fructus q̃dem plus subtiliũ parciũ est. radices ỽo plus gssaꝝ. Ipa ãt folia herbe desiccate plus subtiliũ ꝑcium ⁊ minus frigide sunt ỽtutis. eius exalata ⁊ euaporata supfluitate aq̃sa: Ipaꝝ ꝑter ea q̃dem g̃ radicibus q̃dam ad dentiũ dolorem vtunt᷑ masticãdo. ⁊ lotionib⁹ ipaꝝ decoctaꝝ ad opilatiões ⁊ epatis ⁊ renum vtunt᷑ eis. D Sz ⁊ folijs ⁊ multo magis adhuc fructu: ꝑticipãt em̃ h̃ oĩa abstersiue ỽtutis q̃ntũ decet ea ƀm eẽ ⁊ i ipa herba putat᷑ supari tñ a multitudĩe humiditatis. E Pandec. ca. vt sup. Arnoglossa. i. plãtago vtilis est ad siccandum vulnera ⁊ mũdificandũ putredinem eoꝝ epar cõfortat. repugnat sacro igni. ne corpus ambiat. valet e. iã emorroidib⁹. oẽm dolorẽ q̃ est ex iguis adustione refrigerat F Succus eius cũ albumĩe oui sumpt⁹ liberat ytericũ. vtilis est emoptoicis ⁊ dissintericis. ⁊ q̃bus fluũt mẽstrua vel emorroide. vulnera pulmõis curat. Radix ei⁹ in aq̃ cocta dolorẽ dentiũ mitigat. si os ex illa aq̃ leuet᷑: Succus ei⁹ valet ꝯ opilatio nem renũ. Delet maculas nigras. et stringit sanguinẽ. herba ipa masticata dolorẽ dencium tollit; Succus eius datus quartanario ante duas horas accessionis confert: Ualet etiam ad vulnera recentia cũ axungia. G Serapion auctoritate Galieni Uirtus eius est que incarnat. Et confert vlceribus corrosiuis omnibus et putredini eorum: et propter hoc confert vlceribus intestinorum. et incarnat fistulas ⁊ alia vlcera antiqua: Et semen eius ⁊ radix sunt propinqua huic virtuti nisi qr sunt sicciora ⁊ fortiora. Et semen eius est multum subtile. ⁊ radix eius est grosse substantie. ⁊ ipsa confert dolori dencium qñ

masticatur. et quando fit collutio oris cū aq̄ ei⁹. H Et semina q̄dē ꝛ folia ꝛ radix sunt aperitiua opilationis epatis ꝛ renum: propter abstersionem que est in eis. nisi quia semen eius est forcius ī hoc satis quia in omnibus istis est v̄tus que abstergit satis. ꝛ fortasse est virtus in hac herba dum est recens. nisi quia vincit̄ ab humiditate que est in ea. vnde nō est manifesta sua operatio propter suam victoriam humiditatis. ꝛ quando desiccant̄ folia eius fit virtus ei subtilior ꝛ minus frigida q̄m aquosa superfluitas que est in ea resoluit̄ ꝛ destruitur. I Et idem auctoritate Alexandri. Arnoglossa retinet ventrem: quando bibitur ꝛ fit cristere cum ea. ꝛ cōfert febribus terciane ꝛ quartane q̄ndo bibitur succus eius. K Dyascorides cap̄. de arnoglossa. Arnoglossa cataplasmatibus adhibita sordida vulnera purgat. ꝛ reumata siccat. Profluentibus sanguinem occurrit. Maculas nigras ꝛ epīctidas curat. ꝛ cicatrices vulnerum facile ducit. Semen eius tunsum ꝛ in puluerem redactum. ꝛ vulneri aspersum sanat. Ustionibus singulare presidium est. L Morsibus caninis auxilium prestat et tumoribus ꝛ scrofis maxime si cum sale imponatur. Cocta vero folia ip̄ius cū aceto ꝛ sale dissinterijs et ciliacis opitulantur: maxime si cū lenticula adhibeant̄. Ydropicis cocta succurrit. Epilenticis ꝛ asmaticis prodest accepta. Succus eius vulnera oris purgat gargarismo.

Ca. ccc xxxiij.

Plantago minor. Sera. li. aggre. cap̄. lisen. et est Plantago. Cuius due sunt species. scꝫ maior ꝛ minor. De maiori iam dictum est Sed minor hꝫ folia subtiliora ꝛ minora ꝛ tenuiora q̄̄ folia maioris ꝛ habet virgam que inclinat̄ versus terram multos ramulos habētem ꝛ flos eius est croceus. ꝛ semen eius est in radice lingue. Dyas. cap̄. Arnoglossos: Eius genera sunt duo. Unū dr̄ Polipleuron. Est etiam aliud sed minus. Min⁹ vo habet minuta folia ꝛ angusta ꝛ lenia. virga eius multos habet angulos inclinata ad terram. florem viridem habens. ꝛ sem̄ sup ip̄az v̄gā. nascit̄ vo ī cardiarijs locis.

Operationes.

A Dyas. ca. de arnoglossa inquit. Minoris plantaginis succus collutioni dat̄ oris ex folijs ꝛ sanguinantes gingiuas curat. B Item succus tepefactus fomento ventris dolorem tollit. Succus biben

dus est eis qui purulenta reijciunt cū sanguine. In serpentis morsu plantago minor trita cum vino sumitur C Comesta autem sola vel cum lenticula cocta et oleo viridi cum aceto dissintericos et stomaticos curat. Si cui vulnus secus oclm vel nasum natum fuerit succus eius cum lana molli impositus per dies nouem curat. D Item succi eius coclearium vnum bibitum lumbricos excludit. similiter facit pistatura in vmbilico posita. Si qua duricies in corpe nascitur herba pistatam cum axungia sine sale quasi malagina impone: Succum eius in aqua mulsa ante duas horas accessionis potui da quartanarijs et miraberis eius effectum. E Ad podagram et omnem nervorum dolorem vel tumorem folia eius pistata cum modico sale optimū est. vulnera recētia cum axungia veteri curat sic et parotidas Si cui pedes doluerint ex itinere cū aceto imposita tumorem et dolorem tollit Fistulas tunsa et imposita facilime sanat. F Omnes difficultates vesice folia et radix eius potata fortiter medent. qr habundanter infrigidant et desiccant et repmunt. propter quod ad vlcera maligna et reumatica et putrida iuuant. Herba ipsa dissintericos iuuat: et emoroidas repmit Usta infrigidat et glutinat: desiccat enim absqz mordicatione: G Semen aūt eius et radix similia sunt virtute: ppter qd sicciora sunt et minus frigida Semen preterea habet subtiliandi virtutem. folia extenuandi. radix impinguandi. q̄ masticatur in dolore dentium: Ad oris etiam lauationem facit et epatis et renū emfrasim. H Multi dicunt radicem eius collo suspensam scrofas nasci non dimittere. hec predicta etiam Serapion refert auctoritate dyasco. licet p alia verba

Ca. cccxxxiiij.

Platanus arbor. Pandecta ca. cccxvij. Dulb vel baccā arabice: grece suffire. latine platanus arbor vel scotanū: Ubi sciendū. q scotanū est illa arbor cū qua in hyspania tingunt panni. et nos vocamus eam barzi. et est platanus arbor. vt patet p concordiā Auicenne eius cap cum dyas. cap. de platano et profert velut nuces pvas: vt Jo. serap. cap. de dentifrigijs: Item in dyas. fm translatōnem arabicam ca. de platano. Arbitror platanū esse dulb. Item Stephanus cap. de platano. Platanus est dulb. Sera. li. aggre. ca. dulb auct. Ysaac: Dulb est arbor magna extensa habēs folia magna similia palme manus hōis similia folijs kerue Nisi quia sunt minora quorum sapor est amarus ponticus: et cortex ligni eius est grossus rubeus. Color vero ligni eius quādo scinditur est medius inter glaucedinem et rubebedinem. et habet florem parvū lenē glauci coloris In cuius loco qn̄ cadit nascitur granum asperum glaucū vergēs ad ruborē.

pulverulentum in supficie, sicut granū catapucie. hec in hispania vocat̄ palma cristi, cū q̄ ibidem tingunt̄ pāni. similiter folia eius similant̄ folijs ellebori nigri. Galienus. vij. sim. far. ca. de platano inquit. Sba eius est fri. ⁊ hu. nō lōge a r̄bus temperate ꝯplexionis. Dyas. ca. de Platano. Platanus habet virtutem fri. ⁊ hu.

Operationes.

A Gal. Folia eius recētia qn̄ terunt̄ et ponunt̄ sicut emplm̄ sup apata q̄ fiūt i geniculis sedat ea sedatōe māifesta. ſꝫ corticis eius vtus est q̄ desiccat adeo ꝙ cortex ipe coquit̄ cū aceto. ⁊ ꝓfert dolori denciū
B Nux vo eius qn̄ administrat̄ cū axūungia ꝓfert apatibus q̄ acciduīt a ꝯbustōne ignis. Cortex eius qn̄ comburit̄ est medicīa desiccatiua abstersiua. Cōfert egritudini cū q̄ eleuat̄ cutis. ⁊ cinis eius curat vulnera in quibus est sordes et putredo. ꝓpter nimiā humiditatē exn̄tem in eius loco. C Et oportꝫ ꝙ caueat̄ multum a puluere q̄ est in folijs eius ⁊ in fructu. qꝛ ē nociuus valde cāne pulmōis. Ideo qꝛ desiccat multum ⁊ inducit asperitatē. ⁊ nocet voci ⁊ locutioni et etiam visui et auditui si cadit in auribus vel in oculis. D Dyas. Emplastrum eius sedat apostēata calida que fiunt in genu. Et qn̄ cortex ei⁹ ⁊ nux eius comburunt̄ ⁊ fit emplastꝝ cum eis. ⁊ adipe porcina aut arietina. confert vlceribus putridis. Similiter ⁊ cinis ei⁹ facit solus hoc. E Et qn̄ coquuntur folia eius recentia cum vino ⁊ fit emplm̄ cum eis ꝓhibet cursum humoꝝ ad oculū. ⁊ r̄solnit apata flegmatica. ⁊ qn̄ cortex coquitur cum aceto ⁊ fit collutio cum eo cōfert dolori denciū. F Et qn̄ fructus eius recens bibitur cum vino cōfert morsibus venenosis. et quando administrat̄ cum axungia curat combustionem ignis Et puluis foliorum eius quādo cadit in oculum aut aures nocet multum. Similiter ⁊ puluis qui est super fructum eius
G Cortex eius cū vino scorpionū ictus restringit. Lanugo foliorum oculis et auribus est inutilis.

Ca. cccxxxv.

Paliurus. Ysidorus. Paliur⁹ est herba asperrima et spinosa. Glosa super Ysaiam. xxxiij. Paliurus tanta spinaꝝ circūdatione denscit. vt ꝓ aspitate vix tangi possit. Pliñ. li. xiij. Cirensica regio. lothon ꝑposuit sue paliuro. fructi cosior est hec fructuqꝫ magis rubens. cuius nucleus non sil'mandit̄. Jocūdus ꝑse atqꝫ suauior vino quin ⁊ vina succo suo cōmendans

Operationes.

A Pli. li. xxiiij. Paliuri q̄d est gen⁹ spie Semen eius afari zuram vocāt. Contra serpentes efficacissimū est. Item calculosis ⁊ tussi. folia vim astrictoriā hn̄t. B Radix discutit pānos. collectōnes vomicas vrinas trahit potata. Decoctū ei⁹ in vino aluū sistit. Serpentibus aduersatur Radix ꝑcipue dat̄ in vino. Bacce purgationi mulieꝝ ꝓsunt. Ciliacis. dissintericis colericis ꝓdest. Radix decocta et illita extrahit infixa corpi. Utilissima qꝫ tumori

bus est ac luxatis ¶ Dyas. Paliurus est q ab alijs acus palearis dr. vl' cicer domesticu vocat. Folia eius & radix stiptice vtutis sunt. ita vt ventre fluente astrigat In hoc q diaforetice vtuti participat. vt in vesica lapides frangant. & ex torace atq pulmone sputamina flegmatica cu huore educat. Dr & lauaria. eo q pleriq ex ea lauant. Semen illius bibitu tussim compescit. lapides vesice frangit. Morsibus venenatis occurrit. D Eius elixatura bibita ventrem stringit. Urinam prouocat. Venenis acceptis obuiat. Folia eius vt cathaplasma iposita curant apata si sint recentia. Radicibus q sicut & folijs est virtus stiptica

Ca. cccxxxvi.

Pastinaca domestica. Ysido. dr eo q radix eius sit pcipuus hois pastus. Est enim odoratu iocuda cibo delectabilis. Palladius li. iij. Pastinaca vere serit. pmo semine ponit & plantis loco pingui & soluto alci9 pastiaco. Raraq stāda est robur accipiat. Pli. li. xix. lignosiora sunt ortulana qdam a nobis posita in cartilaginu gne. miruq saporis vehementiam omnibus inesse. Ex his vnu est genus pastinace sed agreste qd prouenit sponte schaphilinis grece dicit. Altera vero sc domestica. serit radice vel semine. Primo vere vel autumno vt placet higino. februario. augusto. Septembri. octobri. solo q altissime refosso vtilis esse incipit annicula vtilior yma. gratior autumno. patinisq maxime. Et sit q vtus ei est intractabile. Sera. li. aggre. ca. lezar id est pastinaca. Est ex ea domestica et siluestris. Domestica qdem est nota. et illa habet radicem in longitudine vnius palmi boni odoris q comeditur.

Operationes.

A Galienus. viij. sim. far. cap. Stafilinum. i. pastinaca. domestica quidem debilior. siluestris vero fortior est ad omnia Domestica vrinas mouet. & menstrua prouocat. et tota quidem herba. maxime vo semen & radix. Habet autem & quid abstersiuum in se. quo circa & fagedenosa vlcera quidam cu folijs viridibus & melle cathaplasmant aut mudificant B Et ide in li. de cibis cap. de pastinaca. Radices harum domesticarum comedunt. Alimentu quidem minus rapis habetes. calefaciut autem manifeste. i. in medio secundi gradus & humectat in primo gradu. & aliqd aromatizans. indigestibilitas quide igit similiter ipis inest & alijs radicibus. Urinatiue autem sunt Et si habundat aliquis in ipaz vsu mali chimi generantur. C Siluestrem pastinacam quidam vocant daucum. magis vrinatiuum quidem existentem. magis autem medicinalem iam & multa decoctone indigentem si debeat quis comedere ipsum De illa lege capl'm daucus D Dyas. Pastinace vis omnis in radice & semine costituta est. dissintericis q vetustis vtilis est. Dentes eius radice circumdati credunt a doloribus releuari.

Ca. ccc xxxvij.

Panis porcinus latine; arabice Buthormarien; vel alcharincha. vel artanita. grece vero leucopodion vel ciclaminus; Ubi sciendum quod Avicen. li. ij: cap. de artanita dicit quod alcharincha vel artanita est ciclamen. et est panis porcinus. Sera. li: aggre. ca. Buthormarien dicit buthormarien. i. ciclamen. Almansor ca. de apoplexia In cristeri namque quod facit ponit artanitam et buthormarien. credo quod sit error in scribendo: quoniam buthormarien secundum Sera. est ciclamen; et artanita secundum Avicen. est ciclamen. Unde Sera li: aggre; auct. Diasco. Buthormarien. i. ciclamen et habet folia similia plante que dicitur cissus; i. edera. nisi quia sunt maculata maculis albedini trahentibus. et habet virgam ad nigredinem tendentem. sine folijs; cuius longitudo est quatuor digitorum et amplius. super quam est flos similis rose rubeus aut purpureus et habet radicem nigram. grossam rotundam latam et spissam similem rape nascitur in locis umbrosis maxime ad umbram arborum. Et incidit radix et siccatur sicut squilla. Dyas. ca. de ciclamine secundum translationem nostram; Ciclamen. i. panis porcinus folia habet similia cissos. et vario colore picta inter que sunt et alba folia; tyrsus ei est nudus sine folijs unius palme. habens in summo flores roseos vel purpureos cuius radix nigra est. intus vero alba et grossa et lata sicut rapa Gal. vij. sim; far. ca. de ciclamine. Ciclaminus varius virtute est. etenim abstergit et incidit et attrahit et dyaforat: pa lam enim est ex actibus qui secundum partem. Et sub dit. Alius vero ciclaminus quem quidam Cissanchomium nominant eo quod odore et flore assimilatur. radicem inutilem habens. fructum vero habet operativum sufficienter. Pli. ca; de ciclamine Ciclamen. i. panis porcinus. in folijs est simile cissos in figura. Et sunt colore varia radix nigra et rotunda in medio depressa. est ei tyrsus nudos cum flore purpureo Est aliud genus ciclaminis; quod appellant ciclatemon. folia habet cisso similia sed minora. hastam grossam et nodosam; que hasta si arborem proximam habuerit adheret illi; florem habet album et odoratum. semen butruosum et simile uvis et velut ciss os. gustum habens muscilaginosum et viscidum sed inutile. locis asperis et aridis nascitur. Idem Ciclamen ca. est et sic. in. iij. gradu. quem et cassamus panis porcinus et malum terre appellatur. Radix est ei tuburosa. que quanto maiores tanto meliores. sic quod ipsa radix recens et exsiccata magnam habet efficaciam. sed recens maiorem habet. Debet autem circa finem autumpni colligi et in quatuor partes scindi. et cum filo suspendi et parum ad solem ponatur et in umbroso loco exsiccetur habet autem virtutem dissolutivam et consumptivam.

Operationes.

A Pan. ca. c. xiiij. ad emorroidas inflatas et non fluentes sed exterius apparentes superaspergatur pulvis eius. vel illiniatur ex succo eius si interius latitant iniciatur in modica quantitate per cristere. B Ad menstrua provocanda et matricem mundificandam triferam magnam resolve in oleo muscellino vel communi et bulliat ad ignem in ciclamine, et de bombace in hoc intincta fiat suppo

sitorium: C Contra tenasmonem ex flegmate vitreo succus radicis eius cum oleo cōi in ipō pomo buliat. ⁊ bōbix itīncta supponat̄. D Contra viciū splenis. malum terre in multa q̄ntitate mūdatum ⁊ contritū: ꝑ sex dies in vīo ⁊ oleo moretur vt ibi marcescant cuius colature addatur cera ⁊ parum aceti. ⁊ decoquat̄ ad spissitudinem: p̄cedentibus alijs mollificatiuis hoc efficax est si postea inungatur vel ex succo eius vel ex puluere si deest succus. ꝯfice cum olo ⁊ cera in modū vnguēti. ⁊ inūge eg₹ sepe. E Contra apata ex causa frigida. q̄n nō pn̄t rūpi ꝑ spissitudine cutis. pomū ipm ꝯterat̄ et in oleo buliat ⁊ calidū supponat̄. aut ꝑ exteriora purgabit̄ F Contra fistulā tenta de radice eius fc̄a si imponat̄ os amplificat ⁊ os aliq̄d si interi⁹ fuerit attrahit vt melius cū tenaculis attrahi poterit. Puluis eius carnem sup̄fluā corrodit. Cōtra polipum puluis eius sup aspergat̄ sup stuellum q̄ in naribus ponat̄. G Dyas. Radix eius cū aq̄ bibita flegma et tumores ꝑ ventrem deponit. menstruis impat supposita ⁊ bibita. Et dr̄ si sup radices ei⁹ mulier p̄gnans transierit aborsum facit. H Diu parturientibus sub femora posita citius parē facit. Cū vīo bibita venenis ꝯria est. Quā maxie bibentibus leporem marinū. cataplasmatibus adhibita morsus venenatos saluberrime curat. Uino mixta aut bibita cū passo aut cū mulsa aq̄ta ī modū. ℥. iij. ycetericos purgat ⁊ spleneticos. ⁊ si in loco calido coopti fuerint vt sudare possint bonū est q̄ sudore īuenies colerā rufam depone. I Succus eius melli mixt⁹ et narib⁹ inmissus caput purgat. Tūsa ⁊ ano supposita hūores deponit. Trita ⁊ vmbilico īposita: ⁊ sup pectinē ventrē mollit. Cataplasmatibus adbibita tumentē splenē attenuat ⁊ succi ei⁹ ℥. ij. accepte cū modico vīo h potissime facit. K Gal. Succ⁹ ciclamīs emorroidas apit ⁊ ꝓuocat violenter ad egestōez in licinio apposit⁹ ita āt ⁊ cū bis q̄ in sclirata ⁊ scrofulas: ⁊ oēs alias duricies euaporant. Oportet aūt vt puto esse bibendum aquā eius vsq₃ ad tres. ℥. vl' cū vino dulci vel cū mellicrato. Et subdit. Est alia spēs ciclaminis cui⁹ radix est inutilis. fruct⁹ vo est opatiuus sufficienter q̄ circa ⁊ cū vini albi ciatis duobus bibit⁹ plurib⁹ diebus sanat splenes. mouens ⁊ vrinas. ⁊ ventrē subducens L Aui. li. ij. ca. de artanita. i. panis porcin⁹. Artanita illud q̄d de ea administrat̄ ē radix eius q̄ est incisiua resolutiua. ⁊ est bona doloribus iuncturarum. ⁊ vtriusq₃ anche. et facit sternutationem. ⁊ vehementer apit opilatōem. ⁊ cōstrictionē nariū ⁊ colatorij. ⁊ ꝯfert singultui. ⁊ eijcit semen. Et eius decoctio valet pūcturis venenosis. ⁊ similiter syrup⁹ ei⁹ loco eius ponit̄ in iuuamento q̄d efficit venenis eq̄le pōdus de aristologia lōga ⁊ semine citri ⁊ mētastro M Jo. me. ca. de artanita. Artanita est panis alcuruit vl' panis porcinus. ⁊ ab alijs pāis fauni dr̄. ⁊ inueniunt̄ ex eo ꝑuū ⁊ magnū. magni aūt radix est in modū rape rotūde. cui⁹ ps exterior est terrea nigra: interior aūt alba. Et eleuant̄ radices sup frōdes ⁊ floēs fm semitaȝ violaꝝ subalbidaꝝ sine eleuatione stipitis sup radices. Paruū āt h₃ radices subterraneas plurimas in modum auellane ⁊ ciceꝝ. Ca. ⁊ sic. cōplexionis est in principio tercij gradus. ⁊ est incisiuū. subtiliatiuū. calefactiuū. resolutiuum: abstersiuū: mūdificatiuū: ⁊ apitiuū opilatōnum: Et est ex rebus sudorem exuberare facientibus. ⁊ ex maxime mūdificātibus cutim: ⁊ resoluentibus feditatem eius N Et dixit Sera. Accipe succi eius. ℥. iiij. et dissolue cum zuccaro et coque vsq₃ ad terciam partem: ⁊ propinetur in. māe est eīn medicina certa ad ycteriticiam: Et dixit grecus: Succus eius cum mellicrato aut secaniabin: ⁊ proprie de quolibet partes equales cocte ⁊ sumpte secundum supiorem decoctōem sunt medicīa expta ad yceritiā citrinā. Pōit q₃ mes. in codē ca. duas descriptiones vnguenti de artanita quas ibi reqre. O Idē Jo. me. Solutōe educit fleḡ muscilaginosū sumptum ⁊ suppositū ⁊ etiā linitū sup femur.

Et cōfert colice flegmatice. ⁊ ei que fit ex retentione fecis. ⁊ est ex rebus mūdifican tibus caput ⁊ oculos. ⁊ ꝓpe purgat caput purgio ex eo facto. ⁊ abscindit emigrane am frigidam ⁊ sodam. ⁊ confert tremori ⁊ paralisi. P Et dr̄ ꝙ si suspendatur in collo mulieris radix eius ip̄a non cōcipit Et linitur ex eo anus ⁊ ꝯfert eggressui ei⁹.

Ca. cccxxxviij.

Peonia latine. ara. Pinuser. grece. penterebon vel Pentaboram: vel pernia ꝉ glikisidе. Sera. li. aggre. cap. peonia auct. dyas. Peonia est arbor ⁊ eius due sunt species. s. masculus et feīa ⁊ masculi sunt folia similia folijs nucis et radix ei⁹ est gr̄ssa sicut digit⁹ ⁊ lōga lōgitu dine palmi color ei⁹ ē albus Feīe vo folia sūt similia folijs smyrniō. ⁊ sup sūmitates ramoꝝ ei⁹ sūt sicut camerule. ⁊ apparēt in eis gr̄na rubea sicut sāguis gua sil'ia gr̄nis gnati. ⁊ inter illa illa gr̄na sunt feīa nig̃ seu purpurea. ⁊ radix ip̄ius ē rāosa. ⁊ radices eius sunt silēs glandibus. vij. vl. viij silēs radicibus affodilloꝝ. Idem auc. Galie. Sba eius est subtilis. ⁊ sapor ei⁹ ē stiptic⁹ pauca stipticitate cū dulcedine. ⁊ qn̄ diu masticatur apparet in ea acuitas ⁊ mordica tio ⁊ amaritudo pauca vtus ei⁹ est q̄ cale facit caliditate pauca. ⁊ desiccat desicca tione forti. Aui. li. ij. ca. de peonia Peōia alia est mascul⁹. ⁊ alia feīa. Mascul⁹ q̄dem radices hꝫ albas gr̄ssas vt digitū stipticū hn̄s gustū. ⁊ feīa hꝫ radices in pl'ias ptes diuisas. ⁊ ramos. est ca. ⁊ sic. vehementer In ip̄a sunt exsiccatio ⁊ stipticitas cū riso lutiōe ⁊ aprōe ⁊ subtiliatōe ⁊ icisiōe ⁊ ab stersione. ⁊ qn̄ masticatur vna hora apparet p⁹ eā acuitas ad stipticitatē declinās. ysi. Peonia dr̄ a peone medico a q̄ inuēta phi betur. Hāc q̄dā glicisidē vocāt. eo ꝙ dulcis saporis sit ꝉ pēterobinā a nūero granoꝝ. vel vt alij dactilos a sil'itudīe digitoꝝ. na scitur āt in insulis. Ex herbario. Peonia in sūmitate hꝫ maligranati magnitudinē. q̄ noctu lucet q̄si lucerna ⁊ hꝫ granū cocci similem. noctu a pastorib⁹ inuenitur res est saluberima

Operationes.

A Pla. Peonia ca. ⁊ sic. in. ij. gradu. B contra epilentiā habet vtutem occultam collo pacientis suspensa. vt testatur Galie. de quodā puero. cui⁹ collo dum suspensa erat non paciebatur. ea vo sublata. morbo affligebatur. Sꝫ quidā dicunt hoc non de qualibet verum esse. sed de quadā specie tantum. Ad idem valet puluis eius dat⁹ in succo pigani. Cōtra palisim datur succ⁹ eius cum vino decoctōis castorei. Cōtra stranguiriā ⁊ dissuriā datur vinū decoctō nis eius pulueris B Constantinus in li. graduū. Peonia est in. iij. gradu ca. ⁊ sic. Quidam habet ponticitatis. ⁊ q̄dā dulcedinis. Qua masticata sentitur ī ore. amaritudo modica cum aliquāto acumi ne. Unde prouocat menstrua cum melle bibita. Epatis ⁊ splenis opilationem cū acumine aperit ventrē. constipat cū sua pōticitate. Ideoqꝫ cū vino bibita diarī am ī intestinis curat. epilēticos q̄ꝫ iuuat.

C Auicenna: Peonia est ca. et sic. vehementer. In ipa sunt exsiccatio et stipticitas cum resolutione 7 aptõe. ac subtiliatione 7 incisiõe 7 astersione: et qñ masticat apparet post eã acuitas ad stipticitatẽ declinans. Abstergit vestigia nigra in cute Confert podagre: Cõfert epilentie ita ꝙ etiã suspẽsa Et vt inqt Judeus qdã suffumigatio fcã cũ ei⁹ semie. ꝯfert demoniacis 7 epilẽticis, 7 sanat eos. Ego at dico ꝙ h̃ est forsitã spẽs peonie rõne. Nã illa que ex india ferẽ ad nos nõ hʒ effectũ in hoc ca. D Et bibunt̃ de semine illius. xv. gña cũ vĩo aut mellicrate. 7 ꝯferũt incubo valde. Naturã retinet 7 decocta cũ syrupis põticis ꝓhibetqꝫ materias effusas ad stõm. 7 mordicatõem ipi⁹. Radix ei⁹ ꝯfert ycte ricie 7 apit opilatõem epatis Potus eius vrinã ꝓuocat. Et ei⁹ decoctio cũ vino vẽtrem stringit 7 ꝓuocat De radice ipi⁹ qñtitas auellane ꝯfert dolori renũ ac vesice. Grana eius cũ vĩo ꝯferũt ꝑfocatõi matricis: 7 abscindũt fluxũ sanguinis. E Dias. Peoniã gideõ dactilicũ vocat 7 radicẽ ei⁹ peoniã. hastas hʒ cũ ramul' lõgas duab⁹ palmis. 7 est mascul⁹ 7 femĩa: Masculus hʒ folia iũci regali siͤ'ia. Femĩa vo folia diuisa. 7 in sũmo emittit ex se vgas q̃si cucurbitaꝝ cariolas. folliculos hʒ velut amigdala. ĩ qbus ẽ sem̃ diuisũ. 7 minutũ ac rufũ malogñato siͤe. ſʒ ĩ medio sunt v. vel. vj. gña nigra 7 subpurpurea. radix masc'li gssitudinẽ hʒ digiti duob⁹ palmis lõga 7 gustu stiptica. Feĩa vo radicẽ hʒ sicut balan⁹. in: vj. l' in. viij. ptes diuisã affo dillo siͤem. 7 illa dr̃ pionia de q̃ in seq̃nti ca. dicet̃ F Dat̃ h̃ mulierib⁹ vt facile purgari possint ĩ modũ amigdale cũ vĩo bibita dolorẽ intraneoꝝ ꝯpescit: yctericis ac nefreticis 7 vesice dolorib⁹ ĩ vĩo elixa 7 bibita maxĩe subuẽit. ventrẽ abstinet stõachoqꝫ ꝯmesta sanitatẽ ꝑbʒ G Stõaticis dolorẽ tollit 7 ab ĩfantib⁹ ꝯmesta ĩiciũ calculoꝝ excludit. nigꝝ sem̃ acceptũ lõg gl⁹ arcet. ꝑssurã sõnioꝝ 7 offocatões H Radix mẽstrua multũ mouꝫ: Cũ amigdalo vo ĩ mulsa potã ep purgat. renes cõstipat. I Et q: stiptica ẽ ꝯstrigit vẽtris reuma cũ vĩo austero cocta 7 potã Integ vo herba fortiter desiccatiaẽ. ita vt radix ei⁹ appẽsa pueros epilẽticos sanat. ẽ. n. vt⁹ leptõeris b⁹ herbe desic. 7 ca. nõ mãifeste

Ca. cccxxxix.

Pionia. Sera. au: dyas. peõia. i. pionia. 7 ẽ arbor 7 ei⁹ due sũt spẽs: s: mascul⁹ 7 feĩa: 7 masculi sũt folia similia folijs nucis: 7 radix ei⁹ est gs̃ia sicut digit⁹ 7 lõga lõgitudĩe palmi color ei⁹ est alb⁹: feĩe vo fo. sũt siͤ'ia fo. smirniõ. et sup sũmitates rãoꝝ ei⁹ sicut cãerule. 7 apparet ĩ eis gña rubea sic sãguis ꝑua siͤ'ia gñis gñati. 7 ĩter illa, gña sũt feĩa nigra seu purpurea: 7 radix ipius est ramosa. 7 radices eius sunt similes glandibus.

Operationes.

A Gal. vj. sim. far. ca: de piõia. glikisidesiue pionia ꝙ 7 pãtatorã vocãt radicẽ stipticantẽ hʒ cũ q̃dã dulcedĩe. ampli⁹ ãt masticã lõgo tpe apparꝫ in: ea acumẽ cum pauca amaritudĩe 7 cũ acredĩe. ꝓtea igitur 7 mẽst. mouꝫ: 7 vrinã qñ bibit̃ ĩ q̃ntiuni⁹ amig. cũ mellicto tẽreoꝫ 7 ptractare.

⁊ ita emplastrata purgat opilatum epar ⁊ renes. sed hec quidem in quantum acris ⁊ amara facere nata est. in quantum vero ⁊ aliquid stipticitatis habet: siquidem q̄ secundum ventrem fluxus habentes fm veritatem sistere apta est cum vino stipti co potata: ⁊ virtus eius est multum desic cativa: ⁊ propter hoc speramus quod quādo ligatur ī aliq̄ re et suspendit̄ ad collum in fantis epilentici quod sanat̄. B Et ego quidem vidi puerum octo mensibus ne quaq̄ occupatum ex quo potari cepit ra dicem: vt aūt decidit quoquo mō a collo quod erat applicatum statim fuerit epilē ticatus. Alia iterum salubriter se hēbat C Visum autem fuit mihi vt iter auser ret eam causa experientie ⁊ ita facientib⁹ quod iterum fuit occupatus. rationabile est ergo vt aut alique partes radicis affluen tes. deinde attracte p anhelitum sanarēt ita pacienti aut loca. aut ipso aere muta to ⁊ alterato a radice: sic enim yrinus liq̄z confert gutturi flegmonem pacienti: D Et torrefactum malachium. i. nigel la manifeste catarros ⁊ corizas desiccat si quis ligans illud in panno raro attrahit frequenter p nares caliditatem que ex eo E Et similiter si accipiatur filum lane ⁊ precipue illius lane que reperit̄ in ꝯchi lijs marinis. scz purpureis ⁊ tingat̄ tinctu ra que dr̄ grana: deinde inuoluat̄ istud fi lum in collo vipere. ⁊ stringat̄ donec strā guletur vipera cum eo. deinde filum īuol uatur circa collum habentis squinantiaz aut illud quodcūq̄ apostema in gutture vel in collo videbis ex hoc magnum mira bile istius fili. sed hoc q̄dem forte semoti⁹ alibi tractabimus. F Pionie vō cō plexionem sciendum est subtilium parciū ⁊ siccatiuam. nō tamen insigniter calidā sed vel cōmensuratam vel paulo quodā modo. G Auicenna de viribus cor dis dicit quod cunfortat cor. Paulus cap. de pionia dicit quod est calide. ⁊ sicce complexi onis in secundo gradu.

Ca. cccxl.

PEtrosilinū. Ysi. in li. ethiologiarū xj. Petrosilinum dr̄ eo quod apio sit si milis: ⁊ nascat̄ ī petris mōtibusq̄ p̄ruptis q̄d nos dicere possum⁹ petrapiū Silenō em̄ grece apiū dr̄. sz est summū ac ꝓbabile macedonicū gustu suaue ⁊ odoꝛ aromatico. Pla. Petrosilinū est in: iij. gra du ca. ⁊ sic. Est āt duplex dōesticū et agre ste: cui⁹ semē maxie ꝯpetit vsui medicie

Operationes.

A Pli. li. xx. Petrosilinō appellāt q̄ddā apij gen⁹ in saxis natū ad vomitas cocle aribus binis cū succo marrubij ad ciatum ⁊ aque ca. tribus ciatis p̄cipuū: B Dyas. Petrosilinō in macedonia nascit̄ ī rupis vel in spelūcis. Semē eius est minu tum aneto sile: odoratū ⁊ viscidū: ⁊ arōti cum. Virtus est illi diuretica. Menstruis impat. vrinā habūdanter ꝓuocat: maxie cū vino datū īflatōes stōi ⁊ colli cōpescit desiccādo nimis ⁊ calefatiendo: tortōib⁹ q̄z subueit. diureticis et̄ miscet̄ anditotis

C Constantinus in li. graduum. Petro silinum dicunt apij genus q̄d ca. est ꝛ sic. in fine tercij gradus. Unde Gal. Petrosi linum inquit cathaplasmatum pustulis aut morfee vel scabiei ea mire mundat.
D Semen eius vrinam et menstra pro uocat. ventositatem ꝛ inflationem dissol uit. valet ydropicis ꝛ periodicis febrib⁹ dolorem renū ꝛ vesice amputat epar mū dificat. Opilationē apit: maxīe si fuerit ī renibus ventositatem colice passionis di ssoluit. Uulue suppositum menstrua ꝓuo cat. ꝛ secundinā ꝛ mortuū fetū expellit.
E Ysaac. Petrosilinū ca. est ꝛ sic. in fine tercij gradus Ideoq; diureticum est. inci dens vrinam. ꝛ menstrua ꝓuocās. ac ven tositatem dissoluens ꝛ inflatōem. Catha plasmatum sup pustulas scabiem ac mor feam miro mō mūdificat. vñ fit idropicis iuuatiuū. ꝛ periodicā febrē pacientibus Renū dolorem ac vesice placat. qr corpis poros apit. viasq; rarificat ꝛ humores ex tenūando cum sorde ꝛ vrina ꝓijcit. F Epar ꝛ vulnera mundificat. ꝛ opilatōes eorum aperit. Secundinā ꝛ fetū mortuū expellit. Quo etiam potui dato mundifi cat grossos humores. G Platear⁹ Cō tra easdem causas ꝛ eodē mō valet q̄ peu cedanum. ꝛ competens fit de domestico salsamentū. Herbaq; ipa ibidē posita di gestionem ꝯfortat ꝛ ventositatē excludit.
H Bartholomeus in li. de ꝓpetatibus rerum: Petrosilinū est herba ortēsis odo rata sic dr̄ eo q̄ in petris et locis petrosis sepe oriat̄. Eius spēs sunt plures sed opti mum est macedoniū suaue gustu ꝛ odore Item vt dicit Ysido. aromaticū est vsus eius ꝯuenit esui ꝛ etiā medicinis. Est em̄ herba ca. ꝛ sic. ꝛ multū diuretica. apitiua diuisiua. ꝛ ꝯsumptiua. ꝛ appetitus excita tiua. Et ideo lapidem frāgit. Menstrua educit. Ydropicis subuenit. opilationes splenis ꝛ epatis aperit. ꝛ ad multas alias passiones valet. vt dicūt. Pli. Dyas. Pla.
I Pandecta. ca. cccc. lxxviij. Petrosi linum q̄ddam est domesticū q̄ddaz silue stre q̄d vocat̄ macedonicū vel sinonū. de qua inferius dicet̄ ꝺ s. Sȝ domesticū om nibus est notū. cuius virtus est diuretica. Satis menstruis impat Inflationes sto machi tollit. Calefaciendo ꝛ siccādo. tor tionibus subuenit. ꝛ ex eo fit ꝯpetens sal samentū. vñ digestōem ꝯfortat ꝛ vētosita tem excludit. ꝛ valȝ ad oīa ad q̄ valȝ silue stre. K Gal. viij. sim. far. ca. petrosi linū. Petrosilini semē est maxīe vtl'e. exhi tur ab herba ꝛ similiter radicib⁹ simil' de bilioris vō v̄tutis. Est āt sicut ī gustu acre cū amaritudīe. ita ꝛ in opationibus simi le tñ in edēdo. ꝛ ꝓpterea mēstrua ꝓuocat. copiose. L Est aūt ꝛ vētositatum de structiuū. erit autem ipm̄ tercij grad⁹ ca lefacienciūm ꝛ siccantium.

Ca. cccxlj.

Des coruinus latīe. grece Clinopo diū: vel clinopodū. Dias. ca. de cli nopodiō. Frutex ē sarmētosa duo bus palmis ascendēs de terra. nascit̄ locis saxosis. fo. hȝ silīa herpillo ꝛ florē ꝑssio si milantē ꝛ alio nōie vocat̄ pes coruin⁹ Ga lie. vij. sim. far. ca. clinopodiū ca. ē v̄tutis nōdū caustice. ē āt ꝛ subtiliū ptiū s̄m s̄baȝ pōet vtiq; q̄si. iij. g. ī calefatiēdo ꝛ siccādo

Operationes.

A Dias. Herba ipa bibita 7 cocta mor sibus venenatis occurrit B De alto cadentibus opitulatur: Strãguiriis prestat effectum. Menstruis imperat. aborsuz facit potui data: acrocordinas multis diebus tollit. vrine difficultati tardissimi tempis medet. Flos eius lecti pedi simulatur vñ 7 nomen sumpsit. C Auicēna li. ij. cap. de pede coruino. Confert solutioni antique 7 confert colice. 7 efficit opationem hermodactilorꝫ absqꝫ nocumēto: D Paulus cap. de pede coruino: Medetur dolorem iuncturarꝫ confortãdo mēbrum 7 materiam resoluendo.

Ca: ccc xlij.

Pes columbinus. vel pes columbi est triplicis generis. Est vnū genꝰ q̄d vocat amomum latine 7 grece Sꝫ arabice bamenie: 7 est aliud genꝰ hñs folia rotūda parua diuisa magnis 7 paruis incisuris stipites subtiles 7 breues coloris subrubei hñtes nodos raros in quibus sunt duplicia folia 7 semina tria vel quatuor vel quinqꝫ cōiuncta in medio est sicut acus. Est aliud genus q̄d vocat anagiros: de q̄ ait Gal. vj. sim: far. ca: anagiros. Anagirus frutex est fetidus et acris dyaforetice. et calefactiue vtutis. attñ viridia folia ppter hūiditatis admixtōem minus acria. 7 depssiua dyaforantiū sunt sicca vo incisiue 7 siccatiue vehemēter virtutis. similis āt q̄dammō nate est 7 cortex ipius radicis. semen vo magis est subtilium parcium sed etiam est 7 vomitiuū.

Operationes.

A Gal. Elixatura seminis eiꝰ accepta flegma deponit. Oxisabo vno cū mulsa accepto coleram 7 flegma deponit. Quādo sumuntur cum aceto in potu attenuāt splenem: B Et quando suffumigātur cum eis mulieres hñtes suffocatōem matricis confert eis. C Et ille fumꝰ excludit secundinam. 7 quando fumigat epilenticus excitat eum

Ca.ccc xliij.

Pelicinus sm dyas. herba est q̄ nascitur in triticea segete & ordeacea: cū laminis siue fibris semine plēis amara flauis. baccis similibus Nascitur cū plurimis & tenuibus ramis. folia habꝫ pusilla & granula in folliculis trina subrufa & amara valde. q̄ nr̄o ydeomate vocat̄ luparia vel faba lupi.

Operationes.

A Dr̄ conceptū necare & menstrua prouocare hec herbᵃ nōiat̄ ab Alexandro

B Gal. vj. sim. far. cap̄. ydiasinū pellicinus siue ydiasinū. huius fruticis semen rubicūdi coloris est amarꝫ āt & subacerbū apparet. vn̄ expurgat opilatōes q̄ in viscesribus. Idē eñ faciūt rami tociᵘ fruticis.

Ca.ccc xliiij.

Peplos seu peplū sm q̄sdā est equocū ad illud mulierꝫ. et ad manutergium: & ad q̄ddā genus cardui in cuius sūmitate nascunt̄ q̄si folia subtilissima. q̄ cum quolibet in pulsū venti volant p aera ꝫ falso. qm̄ peplos sm dyas. in ꝓpo cap̄. Est frutex plena lacrīo albo folia minuta hn̄s sicut ruta ꝫ latiora. Uerꝫ oīs fruobrotūda est & in terrā spāsa. sub q̄bus folijs semen est minus & rotundū & breuius miconio albo. nam multū semē hꝫ. Radix eius inutilis est. nascit̄ vo in ortis & intra vites. & a pte arearū colligit̄. et in vmbra siccatur: ita vt assidue moueat̄. Gal' in li. dinamidiarꝫ ait: q est esula & hoc videtur dicere in li. vij. de sim. far. Nam dicit Pe plus quidaꝫ autem micon: i. papauer spinosum dicunt. & hic fructiculus opium hꝫ simile titimallo. & in alijs purgando simi liter illi. p q̄ lege cap̄lm. clxxviij. de e.

Operationes.

A Dyas. Elixatura seminis eius accepta flegma deponit. oxifabo vno cū mulsa accepto coleram & flegma deponit:

B Et in fellis miscetur et ventrem soluit. alij in sale componunt.

Ca. ccc xlv.

Pentaphilon. Ysidorus libro ethimologiarum. libro decimo. Pentafilon a numero foliorum est dicta. Unde a latinis quinque folium est vocata herba videlicet adeo munda ut olim purificationi et tempus adhiberi a gentilibus esset solita. Pli. li. xxv. Quinque folium nulli est ignotum. cum etiam fraga gignendo commendetur. hanc greci vocant camezelcon sive pentapeton, sive pentaphilon rubeam habet radicem cum effoditur. Hec marcescens nigrescit et angulosa fit. Nomen a numero foliorum habet. Et ipsa herba incipit et desinit cum vite adversus serpentes medicatur. Dyas. cap. pentaphilon aut pentaptes aut pentascon. habet hastas semine plenas et longas duobus palmis in quibus semen est folia habet mente similia. et in quinque partibus divisa singula folia in singulis hastis florem viridem habent. nascitur in locis humidis et in viis. radix est ei rufa et oblonga. Pli. Pentaphilon quinque folium a numero foliorum dicta. Unde et eam latini quinque folium vocant.

Operationes.

A Pandecta. cap. cccccc. Elixatura eius decocta ad terciam dolorem dencium mitigat ore retenta et quasi gargarismo adhibita. putredinem oris tollit. Aspredinem arteriarum dislenit. Ventrem stringit. Dissintericis necesse adhibetur arteticis et sciaticis prestat effectum. B Elixatura cum aceto in cataplasmatibus adhibita, herpetas curat; scrofas spargit. duricies et tumores medendo solvit. Ignem sacrum extinguit. Apata et panaritia imposita ad sanitatem perducit. Condilomata solvit. scabiem tollit. C Succus radicis eius acceptus causas epaticas et pulmonis compescit; potionibus venenatis occurrit. Folia eius cum ydromelle aut vino bibita addito pipere quartanariis remedium est; si tamen. iiii. folia biberint. tertianarii vero tria cum aqua sola. effimeras vero unum. D Epilenticis vero accepta et. xxx. diebus prestat effectum. Succus vero foliorum eius yctericis maxime presidium est ciatis tribus acceptis. Vulneribus et fistulis prestat sanitatem. intercellicis remedium est bibita. et cataplasma tibus profluentem abstinet sanguinem. Templis honori addit. et domibus posita expiamentum est. Radix eius ca. est non habundater et nimis acris et ideo utilissima est ad ventris fluxum et dencium dolorem. E Galie. viii. sim. far. ca. de pentaphilon. Pentaphilon herbe radix siccat quidem fortiter. et nimium vero est acris. propter quod in multis est sicut et omnia alia quecunque subtilium parcium etiam siccant absque mordicatione. Est autem radix siccativa ex tercio iam gradu minime vero caliditate manifesta participat. F Avicenna li. ii. ca. pentaphilon. Pentaphilon nominatur quinque folium. et est fortis exsiccationis sine acuitate et adustione et mordicatione; fit ex eo emplastrum ad fluxum et sedat ipsum. G Et fit ex eo emplastrum et sedat dubelet. et scrofulas. et duricies flegmaticas. decoctio radicis eius valet ad ulcera deambulantia. et quod de eo decoctum est cum aceto confert herisipilis et panariciis et scabiei. et confert doloribus iuncturarum et sciatice. et confert ramici bibitus et more emplastri suppositus. et valet ad alcola. H Et folia eius cum vino valent ad epilentiam accepta et bibita. x. diebus. Succus radicis eius valet ad dolorem epatis et pulmonis et ytericiam cum bibitur per aliquos dies. I Radix eius confert consolidationi et ulceribus intestinorum. et et emorroidibus. et similiter decoctio eius radicis. K Folia eius cum vino conferunt quartane et cottidiane succus radicis eius est medicina pernitiosa. L Pli. li. xxv. cap. pentaphilon. Ipsa herba incipit et desinit cum vite adversus serpentes bibitur et eius radix que spargamon vocatur ex albo vino. M Idem. xxvi. Quinque folii succus iecoris et pulmonis vitiis sanguinemque reiicientibus. et cuicumque sanguinis vicio occurrit. Quinque folium medetur pectoris viciis vel (ei quod gravissimum est) tussi.

Ca.cccxlvj.

Peucedanũ grece. arabi. herbaturum vel herbatutis: latine cauda porcina: Sera.li.aggre.cap. Herbatutis aucto. dyas. Est planta hñs folia similia plante capsie. ⁊ habet velut capilles adherentes pe radicē. ⁊ stipites similes plante maratri. ⁊ hȝ florem citrinũ: radix eius est deforis nigra. deintus alba. g̃uis odoris. grossa plena humiditate. nascitur in montibus ⁊ vmbrosis locis. ⁊ obumbrantibus arboribus. Radix quidem ei⁹ scindit̃ cũ cultello dum est recens ⁊ extrahitur humiditas que est in ea. ⁊ ponit̃ in vmbra: quia virtus eius debilitat̃ a sole. ⁊ qñ colligitur humiditas accidit eis q̃ eam colligunt soda. ⁊ obscuritas visus nisi ponat̃ in naribus suis oleũ rosaꝝ. ⁊ fũdat ex eo sup caput suũ qñ vo extracta fuerit humiditas a radice illa postea non remanet in eo aliqd iuuamentũ. extrahitur humiditas etiã a stipite eius: sic̃ extrahit̃ succus radicis mãdragore. sȝ virtus eius est debilior vtute humiditatis q̃ extrahit̃ ex radice. Nam virtus eius velociter resoluitur. Reperit̃ ãt gũmositas adherens radici similis olibano. Et melior ex isto succo huius plante est ille q deferẽ a terra q̃ dr̃ sardinia: ⁊ ex terra q̃ dr̃ sarmabachi. ⁊ est g̃uis odoris. ⁊ in calore suo est rubedo: ⁊ mordicat linguam qñ gustat̃. ⁊ melior radix ē noua nõ corrosa dura puri odoris: Gal. viij. sim. far. ca. de peucedano secundum translatiõem arabicã. Plurimũ q̃d administrat̃ ex hac planta est radix ꝓprie. ⁊ iam administrat̃ lacrimus ⁊ succus eius. ⁊ oĩũ v̾tus est vna nisi quia lacrim⁹ est fortior is v̾tutis. ⁊ v̾tus eius est q̃ calefacit calefactione forti vñ resoluit subtiliat et incidit.

Operationes.

A Sera. auct. dyas. Lacrimus eius mixtus oleo ro. ⁊ aceto capiti fomento adhibitus: litargicis ⁊ freneticis medetur stomaticis ⁊ epilenticis plurimũ ꝓdest.
B Dolorem capitis mitigat sciaticis ⁊ contractis ⁊ paraliticis maximum presidium est. omnes neruorum causas cum oleo ⁊ aceto punctus componet: C Ori matricis fumigio applicatus offocationes stericas soluit. Somnum plurimum dormientibus ꝓhibet. Fumigatõe sua domi serpẽtes excludit: D Oleo rosarum admixtus: dolorem auriũ tollit. Iniectum foramini dentis dolorem non amittit: E Tussientibus opitulatur Ouo sorbili additus ⁊ accept⁹. disnoicis ⁊ tortionibus prestat effectum: ventrem lenit. Splenem attenuat. Dolorẽ stomachi compescit: F Dolorem vesice et renum bibitus ꝓhibet. Matrici salutaris est: prestando eustomatica: Radix eius et elixatura eius omnia similiter istis facere potest. Fomento adhibita vulnera curat G Radix eius sicca ⁊ imposita id facit ossa fracta excludit. Vulneribus antiqs cicatrices ducit. cerotis necesse miscetur. Similiter ⁊ malaginatibus termanticis H Radix eligenda est odore suauis fortis ⁊ non vetus Lacrimus eius confectionibus misceri potest maxime si amigdal' amaris rute ⁊ aneto ⁊ pãi calido triticeo

admixtus fuerit. et sic dari potest. Item
radix eius vulnera antiqua expurgat 7 in
carnat. 7 incēsa viperas 7 serpētes fugat.
I Galienus. Peucedanum cōfert egri
tudinibus nervorum. 7 egritudinibus q̄
accidunt pectori 7 pulmōi ab humoribꝰ
grossis viscosis que sumitur in potu cum
vino 7 fit fumigiū cum eo. 7 attrahit odo
rando eger fumū eius 7 facit idem. K
Et quando ex eo ponitur in corrosionibꝰ
dencium sedat dolorem eorū statim. quo
niam subtilium parcium est. 7 curat dolo
rem splenis incidendo 7 subtiliando gro
ssos humores. Radicis vero calefactō est
minor 7 desiccatio eiꝰ est fortis Ipa nāqȝ
calefacit ī principio tercij gradus Et vir
tus eius est que abstergit 7 incarnat et po
test administrari in omnibus supradictis
L Et quādo ponitur ex eo super os cu
ius corticem volumus expellere expellit
eum cito 7 incarnat ipsum 7 cōvenit mul
tum vlceribus fraudulentis malis quan
do desiccatur teritur et pulverizatur sup
ea. eo q̄ mundificat 7 replet carne 7 cōso
lidat. M Platearius Peucedanum
est herba calida 7 sicca. alio nomine feni
culus porcinus appellata. Huius radix ī
medicina poni debet. quia principaliter
secundum radicem. secundario secūdum
herbam effectum habet. Radix collecta
per annū vel etiā per duos servat̄. Sȝ me
lius est vt annis singulis renovetur. Ha
bet autem virtutem diureticam. N
Contra stranguiriam 7 dissuriam. 7 opi
lationem splenis 7 epatis datur vinū vel
aqua decoctionis eius. Herba etiam ipa
decocta in vino vel oleo et pectini catha
plasmata. Fomentum decoctionis eius
menstrua provocat.

A Ca. ccc xlvij.

PErsicus. Ysidorus in li. ethimolo
giarum. Persicum dr̄ eo q̄ eius ar
borem primus in egipto seruit per
seis. a quo se oriundos ferebāt ptolomei
Hec in persida fructuum generat interfe
ctorium. Apud nos autem suavez et iocū
dum. Est āt arbor feminini generis persi
cus. psicum āt neutri generis Itaqȝ psicꝰ
arbor est cui brevis ad modū vita ɔcessa
est. Triū generꝝ esse fert̄. Duracenus 7 Ar
meniacus ac persicus. Duracenus est nū
cupatus. eo q̄ in gustu acorem referat po
mum eius. Armeniacus. eo q̄ primū ad
iectū sit ab armenia genus eius. Persicꝰ
q̄d sit iam dcm̄ est sup̄. Pli. li. xiij. Egiptꝰ
psicam arborē sui generis hȝ piro similez
folia retinentē. Huiꝰ fertilitas est assidua
subnascēte crastino fructu maturitas ethe
siarꝝ afflatu. Pomū longius piro inclusū
amigdale putamine 7 corio. colore herbi
do. Sed vbi nux illi. huic pomū differens
brevitate ac mollicie. Et q̄uis blandiat̄

predulcis suavitas.non tamen innocuũ: Materies vero bonitate.firmitudine.nigritia quoq3 nihil differẽs a lotho. Idez in li.xv. Persice arbores sero et cum difficultate transierunt ad loca r̃mota a perside:vt que in rhodo nihil ferant.quod primum ab egipto eaꝝ fuit hospiciũ. Pãdecta cap.xxv. Akanedi vel alsabota arabice grece persicum vel milea persica.latine vero persicum. Dias.cap̃ de persicis.persica eustomatica sunt. Sera.li:aggre.ca: Akanedi In sapore arboris persici et ramorum ⁊ folioꝝ est amaritudo et abstergit ⁊ r̃solnit: Avicenna li.ij.cap̃.de persicis:Persice sunt frigide in fine secundi g̃dus hu.in primo in fine tamen eius:

⁊ Operationes.

A Dyas.Persica molliunt ventrẽ maxime si matura fuerint: Inmatura v̊o abstinent ventrem maxime si siccata fuerint B Elixatura eoꝝ reuma stomachi ⁊ vẽtris compescit:Folia eius ꝯstrictiue sunt virtutis.que siccata atq3 locis pacientib⁹ aspersa fluorem sanguinis cohibent.Mi crocera:i.minora ꝑsica eustomatica sunt ⁊ fastidium tollunt melius q̃m sup̃dicta: vt in sequenti caplo: C Sera:In folijs ⁊ ramis persici est amaritudo.⁊ ideo quando terunt̃ occidunt lumbricos.⁊ ponuntur sup̃ vmbilicũ: D Matura ex eis sunt bona stomacho.⁊ molliũt ventrẽ Inmatura vero stringũt.et qñ desiccant̃ stringunt fortius.⁊ decoctio ꝑsicoꝝ qñ bibitur ꝯfert humiditatũ cursui ad stõm.et qñ siccata pulverisant̃ sup locũ vñ fluit sanguis abscindũt eũ E Et idẽ auc. aben mesuay:Qñ terunt̃ folia eius ⁊ flos eius ⁊ exprimitur et bibitur:exp̃ssura illa eijcit ascarides cum fluxu. Et quãdo succus folioꝝ eius inijcitur in aurem occidit vermes qui sunt in ea:Et qñ linitur super pectinem abscindit ardorem psilotri. Et oleum nucleoꝝ ꝑsicoꝝ confert dolori aurium quando linitur cum eo: F Et idẽ aucto.meschehe.Persica remouent sitim factam a caliditate ⁊ fetorem oris.et ꝯfortant stomachum: G Galienus.Arbor ipsa persicoꝝ in pullulatõnibus ⁊ frõdibus dñantem hab3 amaram qualitatẽ ⁊.ꝑpterea eius folia lumbricos interficiũt cum terunt̃. ⁊ vmbilico apponunt̃. Et aliquando dyaforeticum est farmacũ.fruct⁹ vero eius qui est esibilis vocat̃ persicum hu.est ⁊ fri.complexionis. H Avicena.Persica que hu.sunt velocis sũt putrefactionis lenificatiua:⁊ in ip̃is est stipticitas aliquantula sed ex eis stiptica sunt ea que sunt incisa ⁊ siccata.⁊ in ipsis est ꝓhibitio cursus ⁊ in sua natura sunt stiptica: I Et folia eius quãdo ex eis fit linimẽtum abscindũt ardorem psillotri. ⁊ distillatur succus folioꝝ eius in aurem ⁊ interfĩcit vermes. K Et confert oleũ nucleorum eorũ emigranee ⁊ doloribus auris calidis ⁊ frigidis:⁊ persica sunt bona stomacho. L Et in eis est virtus faciendi appetitum cibi ⁊ oportet quide3 vt nõ cõmedantur post alium cibum: quonia3 corrumpunt̃ post eum. ⁊ corrumpũt ip̃m sed precedant ante cibum om̃em:et ea q̃ sicca sunt.tarde digestionis sunt:⁊ nõ sũt boni nutrimenti q̃uis sunt plurimi nutrimenti. M Et idem in quarto caplo de quartana ait. ꝙ valent contra quartanam de colera adusta. N Galienus libro.ij.de cibis cap̃.de persicis ait Vidi ⁊ hanc arborem in Alexandria magnam narrant autem fructum eius sic prauum existere in perside.vt perimat comedẽtes in egiptum autem delatum esibilem fieri consimiliterq3 comedi vt pira ⁊ poma:et quorum r̃m magnitudinẽ est que siue poma vocare volueris siue milea siue ꝑsica. fructum istum.siue simpliciter persica eodem modo modernis grecis siue aliquid aliud antiquum velis querere in ip̃is.licebit tibi hoc agere in multo studio. Jam autem scias vtilius nominibusq3 et horũ succus velut caro facile corruptibilis est. etenim quilibet prius:quare non oportet sicut quidam post aliud alimentum offerre corrumpuntur enim super natantia O Meminisse autem oport3 huius q̃d est cõmune in om̃ibus quecũq3 cachochima humidaq3 ⁊ lubrica et faciliter subire

159

potentia. 7 propter hoc comedere ipa priora alijs sic enim ipa celeriter subeunt et alijs viam faciunt. Ultima autem assumpta simul corrumpunt 7 alia virtus eorū est fri. 7 hu. P Etidem li. vij. de simplicibus medicinis ca. de persico. Milea persica. i. persicum que vocat̄ assuete ab omnibus iam persicum solum dicentibꝰ hoc similea.

Ca. cccxlviij.

Persica siue melapsica siue microceta grece. arabice. Cesmes vel besmes vel crisomula. latine vero Cozula vel bariocha. Pandecta. capitulo. c. lix. Melapersica fructus iste est omnibꝰ notus.

Operationes.

A Serapion libro aggre. cap. hesmes Uirtus eorum est frigida 7 humida in. ij. gradu. Nam proporcionantur persicis. Etidem auctoritate Alcauzi. Laxant coleram 7 generant humores grossos B Etidem auctoritate Rasis. Quidam patiebatur fumositates ab aliquo humore existente in stomacho suo 7 dedi sibi aliquibus vicibus de crisomulis recentibus. et sedatꝰ est ille fumꝰ. Et ego nō credo q̄ reperiatur cibus aliquis frigidior 7 magis iuuatiuus stomacho calido q̄ ipa. 7 ideo fastidium tollunt. C Auicenna li. ij. cap̄. de crisomulis. Meliora sunt armēa. non enim cito aduenit eis corruptō 7 acetositas. 7 cum sumunt̄ crisomula. oportet vt accipiatur masticis 7 anisi equaliter. ʒ. j. vsq; ad. ij. cum vino puro aut vino de passis parum 7 mellis. Sunt fri. 7 hu. in secūdo. Et oleum nucleoꝝ eorum est calidum 7 siccum in secundo. Eorum humor est facilis putrefactionis. et eorū infusio sedat sitim. D Et crisomula quidem sunt conuenientiora stomacho q̄ persica. 7 armena nō corrumpūtur in stomacho. neq; acescunt velocirer. Ex eis vero que expellunt eorum nocumentum est vt primo sumatur anisum 7 mastix cum mirra aut vino de passis 7 conficiantur cum melle puro. oleum nucleum ipsorum eciam confert emorroidibus. grauant crisomula ꝓpter velocitatem sue putrefactionis verum infusio siccorum confert febribus antiquis E Johānes mesue in antidotario suo. Oleum de crisomulis sedat dolorem ani 7 emorroidarum. 7 resoluit tumores vlcerum 7 impedimentum lingue. 7 dolorem aurium F Rabi moyses. Cesmi similis est ferule habens semen album simile lenticule.

Ca.cccxlix.

Persicaria: Pandecta: Persicaria dicitur eo q folia similia persicis habet. iuxta aquam nascit. Duas habet species vna in medio folio maculã fuscam habet. alia caret macła. ⁊ illa aduśtiua est valde quidam piper aque puta uerunt.

Operationes.

A Diascorides. Uirtus eius est que infrigidat infrigidatione vltima. Paulus. Folia eius sicca vel succus foliorum eius vel semen eius elixum ⁊ bibitum cũ melle ptisicis ⁊ tussientibus ⁊ asmaticis ꝓdest.
B Idem Febribus pestilẽtialibus mire modo iuuat.

Ca.cccl.

Perfoliata siue herba vmbilicorũ. Ista herba habet folia similia saluie. Et folia circumdant se ramis Nascitur in locis arenosis et saxosis.

Operationes.

A Pulueres foliorum cum vino sumã tur curant herniam. Herba super vmbilicum posita curat eius vlcerationem.
B Et consolidat vulnera cataplasmatibus adhibita C Ista herba valde curat vmbilicum puerorum cum elongatur superposita ⁊ emplastrata.

Ca.ccclj.

P Remula veris. Pandecta. Premu la veris sive artetica idē. Et ē herba sicut consolida minor nisi quia habet folia quasi nigra ꝛ pinguia cū flosculo celesti.

Operationes.

A Medetur doloribus articulorum. ꝛ est calida ꝛ sicca.

Ca.ccclij.

P Epo. Papias. Pepones crescunt in similitudine Cucurbite, frigidi sunt difficile digeruntur.

Operationes.

A Pli. li. xix. Cucumeres cū magnitudine excesserunt pepones vocant̄. Mire oleum oderunt: nec minus a q̄s diligūt desecti q̄ꝫ ad eas modice distantes arrepunt aut si quid obstet vel si pendeant curvantur. Idq̄ꝫ vel vna nocte deprehendet̄. Si vas cum a q̄ subijciat̄ a q̄tuor digitoꝝ intervallo añ posterum diem descendentibus ac si oleū eodem modo sit in hamos curvatis. B Idem. In fistula flore dimisso mira longitudine crescunt. noua eorum forma in cāpania mali citonij effigieq̄ꝫ. C Idē li. xx. Pepōes maxime in cibo refrigerāt ꝛ emolliunt aluū. Caro eorum epyforis oculoꝝ aut doloribus imponitur. Contra vomitiones siccant̄ ꝛ in forma tusa dat̄ in aqua mulsa q̄tuor obul ita vt qui biberit quingentos postea pa

ssus ambulet. Cortex quoqꝫ vomitionem monet. faciē purgat. hec ꝛ folia cuiuscūqꝫ satiui illita cum vīo canis morsus hos coctos deraso cortice ex olˀo aceto ꝛ melle iocundiores esse certum est. D. Dyas. Peponis quidem vsus gratior est sed difficile coquitur propter naturalē rigorēꝫ Et ideo nōnnlli cū aceto sumunt pulegiū miscentes. quo nocitura vis frigoris tpeꝛ E Item pepo in cibo lenior est quia detracta cute ꝛ abiecto semine vsui datꝛ. stomachi compescit ardorem: Aluum lenit ꝛ mollit F Coctus ex aqua cum oleo aceto ꝛ melle iocūdissime sumitꝛ. Caro eiꝰ imposita frōti dolorem oculoꝝ miro modo mitigat.

Ca. ccliji.

Pera pastoris siue bursa pastoris. Diasco. Pera pastoris herba est q̄ habet virgulas teneras ꝛ molles. ꝛ multas nodosas ꝛ spansas super terraꝫ. folia habet rute similia sed oblōga ꝛ mollia. ꝛ semen in folijs singulis. Flos est illi albus aut feniceus. Uirtutem habꝫ frigidam ꝛ stipticam. Et est masculus ꝛ femīa De masculo iam dicta. Femina vero frutex est vnus virgam habens cannosam et mollem spissam ꝛ nodosam in quibus nodis folia sunt pini similia. Radix est illi inutilis: Nascitur locis humidis. Uirtus ē illi stiptica.

Operationes.

A Dyascorides. Succus eius bibitus emoptoicis medicatur Uentris abstinet reumatismum. Colicis et stranguiriosis opitulatur. Urinam prouocat. Morsibꝰ venenatis cum vino bibitus medicatꝛ. cū vino coctus ꝛ melle vulnera noua curat. B Peryodicis febribus ante vnaꝫ horam acceptus maxime prodest suppositū. Fluxum mulieris stringit: Dolorem aurium compescit. Sanguinem reijcientibus subuenit. Herpetes curat ꝛ fistlās. Ignē sacrum extinguit Tumores ꝛ duricies impositum spargit. Recentibus vulneribus maxime prodest. C Galienꝰ. Iuuat itaqꝫ exustos stomacho exterius applicata sic herisipilata; ꝛ calidos flegmōes seu etiam talis existentia repercutit reumata ꝛ exinde vero siccatiuum existere ē propter quod herpetum bonum est farmacum et vlcerum ꝛ aliarum euidentissimum vero flegmonosorum reumatorum: D Est auteꝫ ꝛ sanguinosorum vulnerum cōsolidatiuū Iuuat vero ꝛ vlcera que in auribus. ꝛ si pus in eis sufficiens fuerit id siccat. propter easdem vero vtutes et fluxū muliebrem sistit. ꝛ dissinteriam ꝛ sanguinis eductiones et quemcunqꝫ inmoderate aliunde causatum: Est autem ad om̄ia predicta masculus femina fortior.

Ca.cccliiij.

PIsa. Ysidorus li. ethi. xij. Pisa dicta est q̄ ea pensabat̄ auri aliq̄d minutum. Nā pis dr̄ aurꝫ. Hec minime inflat. Ideo magis egerit̄. Pli. li. xviij. pisum in apricis seri debet: frigorꝫ impaciētissimū. Ideoqꝫ serit̄ in Ytalia; ⁊ in austeriori celo. nō nisi tp̄e verno: terraqꝫ facili ⁊ soluta. Frumentū q̄dez ⁊ ordeū ac vicia ⁊ quicq̄t in stipula est in acumine vnū folium hꝫ. multiplicia vero sunt eꝯ ciceri ⁊ fabe ac piso. Frumentis est folium arūdinacium fabe rotundū ⁊ magne leguminum p̄te longiora vt piso: Silique rotūde sunt ciceri. ceterisꝫ leguminū lōge ⁊ ad figurā seminis late; piso v̄o cilindracie: Ex leguminibus vomere serit̄ lēticula. ⁊ in grecia pisa. Thise ac pisa sunt eiusdem generis. Ex qua in orbe nr̄o fit orisa Palladius: li. x. In mense septembri postremo serendū est pisum in terra facili et soluta loco tepido: Celo delectat̄ humecto. ⁊ q̄tuor l' tres modios sparsisse sufficiet iugero.

Operationes.

A Actor. Miror q̄ in li: medicorꝫ nr̄orꝫ autenticis māifeste de pisorꝫ natura r̄pit̄ sꝫ hoc estimant q̄dam esse q̄d alio nōie ro belie dicunt̄: vl' fortassis eadē rō p̄t assig ri de pisa quā supꝰius assignavimꝰ de auena. B Pandec: Pisum ē spēs orobi C Gal. li. de cibis: Pisa cōsimile aliq̄d fabis s̄m totā substantiā hn̄tia; ꝯmestaqꝫ s̄m eosdem modos cū ip̄is. in duabꝰ his variantur; quia inflatiua ꝯsimliter fabis non sunt. Et quia abstersiuā v̄tutem non habent; propter hoc tardioris digestōis s̄m v̄tutem fabis sunt.

Ca.ccclv.

PIscacea grece; arabice Pistach sive fustech sive fistach latīe fistica. Serap̄. li. aggre. cap̄. Pistoch. i. piscacea sunt fructus qui veniunt de damasco. Diascorides cap̄ piscacie que in syria nascūtur similia strobilibus sunt.

Operationes.

A Dyascorides. Eustomacha sunt cũ vio bibita morsibus venenatis occurrũt. Virtus piscacearũm austera ꝛ stiptica est Ideoqꝫ etiam accomoda credunt̃ toraci ꝛ pulmonis ꝛ iecoris vitia purgare B Etidem Serapion. Pistochid est fistice substantia est subtilis. ꝛ sapor eius est fere ad amaritudinem declinans. ꝛ virtus ei⁹ est ca. ꝛ sic. amplioris caliditatis q̃m nux auellana. C Gal. libro de cibis cap̃ de piscacijs Piscatie nascuntur apud alexandriam in egipto multo autem plura ĩ boreali syrie. alimentum quidem paucissimum habentia. vtilia sunt ad epatis corroborationem. simul ꝛ purgationem mixtorum humorum ꝑm meatus ipsius. ꝑticipant enim subamara et stiptica qualitate aromatizante. D Scimus autẽ ꝛ alia multa epati vtilia sicut in negotio simplicium medicinarum ostensum est. Stomacho antem neqꝫ profectũ neqꝫ nocumentum notabile ex ipis habeo testari sicut neqꝫ restrictiui ventris neqꝫ subductiui. E Etidem. viij. sim. far. ca. de piscacijs. Piscacium. i. fistica. in syria multum nascitur planta hec. Fructus autem eius subtilium parcium est. subamarꝰ q̃d ꝛ aromatizans habens. deobstruit igitur ꝛ mundificat maxime quidem ea secundũ epar. ꝛ ea que ꝑm toracem ꝛ pulmonem. F Auicenna de viribus cordis dicit ꝙ confortat cor. G Auerrois q̇nto li. Colliget. cap̃. de piscacea dicit ꝙ ꝯfortat stomachum ꝛ epar a tota substantia.

H Rabi moyses cap̃. de piscacijs. Piscacea sunt meliores omnibus fructibus corroborant stomachum ꝛ epar sunt ca. ꝛ sic. temperate.

Ca. ccc lvj.

Panicum siue panicũ. Ysaac in dietis Panicũ in forma ꝛ natura simile milio. minus tñ eo nutrit.

Operationes.

A Panicũ ventrẽ magis ꝯstipat. coquitur sepe cũ pinguedine vel cũ lacte. B Constantin⁹ in pãtegni. Panicũ et miliũ fri. ꝛ sic. sunt in. ij. g̃. parꝫ nutriũt. stiptica sunt. ꝛ panis inde fact⁹. multo pl⁹ ẽ ꝯstipatiuus. Vrinã ãt ꝓuocãt. Cũ butiro vel lacte cocta sũt meliora q̃b⁹ admixtis humectant̃ ꝛ corꝑ siccitas expellit̃ C Pliñ. li. xij. Panicũ Dyocles medic⁹ melfrugũ appellauit. effect⁹ hꝫ q̃s miliũ. In uino potum dissintericis ꝓdest. Sil'r his q̃ vaporanda sunt. calefactũ imponit̃. Sistit aluum in lacte caprino decoctũ ꝛ bis in die haustum sic ꝓdest ꝛ ad tormina. D Dyas. Panicum in esca om̃ibus vtile est. vñ si panis ex eo fact⁹ ꝛ ꝯmest⁹ fuerit. Ventrẽ abstinet. vrinã ꝓuoͣt. assũ vo ĩ cacabo nouo ꝛ ĩpositũ ĩ saccello sic̃ ꝛ miliũ ꝓdest.

Ca. cclviij.

PIcea. Ysidorus li. ethimologiarũ. xvij. Picea ex pinorũ genere. differt tamen vt pini specie Nam aliam picin greci aliam vocant peucen quã nos piceam dicimus. eo q desudat picẽ. Pli. li. xvj. Picea est arbor ramosa. cui ramorũ est ordo sicut et abieti. Picea mõtes amat et frigora feralis arbor. et inditio funebri ad fores posita. rogisqȝ virens Iam tamẽ et in domos tonsili facilitate recepta: hec plerum plurimam interueniente cãdida gemma fundit resinam. thuri tam similẽ vt mixta a visu discerni non possit. Huius arboris cortex est in vsu magno. sicut abietis et fagi ac tilie.

Operationes.

A Plinius in li. vt sup. Signit quoqȝ picea cancbryn videlicet pillulam in medicina viinvrendi hñtem. que postq̃m folia ceciderint. hieme durat et continet nucleum pineis similem Is hieme crescit. et aperitur pillula tota. caditqȝ cũ folia crescere ceperint. Huic etiam arbori folia sũt breui seta et crassiore. duraqȝ sicut cipssus. Rami vero pene statim a radice modica. B velut brachia lateribus inherent. Picea minus est alta q̃ larix. totis panniculis minoribus atqȝ gracilioribus. habȝ nucleos minimos ac nigros. ppter quod greci pthirophoron eam appellabant C In eadem quoqȝ nucamẽta sunt minoribus compressiora. minusqȝ roscida resina. Ut autem pix exeat aperitur picea a parte solari cum plurimũ hiatu bipedali. Nec vt a terra cubito cum minimũ absit. quoniã ipo corpori partitur. vt in ceteris D astula vel hastula in fructu est Verum hec terre proxima laudatur. Aliorum humor amaritudinem affert. Postea humor omnis e tota confluit in vlcus Habetqȝ picea folia pũgentia nulloqȝ flore exhilaratur. Protinus enĩ fructus a floribus gignitur. E Abies quidem circa solsticium floret Pinus et picea germinatione xv. fere diebus preueniunt: Semen vero et ipse post vigilias reddũt. Picea et pinus et alnus ad aquarum ductus in scobos cauantur obrute terra plurimis ãnis durãt cito vero senescunt. si non integant. F Idem in li. xvij: Umbra picearũ quacũqȝ attigerit est venenum. Idem in li. xxiiij. Picea ex laricis folio trita et in aceto decocta. dencium dolori prodest. Cinis corticum eius intertrigini et ambustis potus aluum sistit. G Urinam mouet: Suffitu vuluas corrigit. Picea folia ꝓpatim iocinori sunt vtilia. dragme põdere in q̃ mulsa pota. Deniqȝ siluas illas dumtaxat que pice ac resine gracia radantur vtilissimas esse ptisicis autumanr: Uel his q̃ lõga egritudine vires non recolligunt.

Ca.ccclviij.

Pira. Ysidorus li. ethimo. xv. Pira videntur dicta, eo q in spēm ignis sint formata Nam ab amplo incipiunt, et in angustum desinunt. Hec iumētis imposita eciam si pauca. vehementer onerosa esse dicunt. Palladius li. iij. Condienda sunt pira ita. Die placito descendente luna a. xxij. vsq in octauā. eadem poma sicca et manu lecta hora secunda in quintam. vel a septima in decimā. a caducis diligenter electa. integra et ppe dura et aliquāto viridia. inpicato vase claudūtur. qd operculo tegit et deorsum os eius ei inclinatur atq obruit eo loco circa quē phennis aqua decurrit. Item q dura sunt in carne et cute prius in aceto posita. vbi se molliore ceperint. in fictile vas bñ coctū picatumq ponunt et operculo supueniēte gipsant. et vas breui scrobe demergit in eo loco qui cottidie sole tangatur. Plurimi pira obruta inter paleas aut frumenta seruarunt.

Operationes.

A Myas. caplo de piris. Piri multe sūt species. sed stiptice oms. vnde ad reumaticas passiones cathaplasmatibus adhibita faciunt. et reuma compescunt. Elixatura eorum ad omnia prefata iuuant. Et si ipsa pira a ieiuno cōmeste fuerint abstinent ventrem. Et piri siluatici species sūt que tarde maturescere possunt plus stiptice q supradicte. sed similibus causis prosunt. perhibent quoq aliqui fungos venenum amittere si cum piris fuerint cocti.
B Auicenna li. ij. cap. de piris. In ipsis sunt terreitas et aquositas. et in nostra quidem terra est species que dicitur senabrud et habet magnam capacitatē. et est vehementis rotunditatis et subtilis corticis est boni coloris quasi preuium quasi ipm sit aqua zuccari coagulata plurimū sed non propter spissitudinem substātie boni odoris valde. quod cū ab arbore sua cadit super terram destruitur. et isti sunt in quibus non est nocumentum de speciebus pirorum. C Pira que nominantur senia sunt frigida in primo. et sicca in secunda. Serabtud vero sunt temperata humida. et omnes species eius sunt stiptice intrantes in emplastris retentōnis materierum. et quandoq abstergunt parum et eorum humor est plurimus et laudabilior humore pomorum secundū q dixit rufus D Ea autem que dicta sunt senabrud in terra Corasceni absq alijs dicta sunt lenitiua nate. et bōi chimi valde consolidant vulnera. et proprie siluestria exsiccata. et sunt prepatiua stomachi. et abscindunt tussim. et sedant coleram. et stringunt ventrem. et proprie que sunt exsiccata E Et in piris quidem est proprietas faciendi euenire colicam quare oportet ut bibatur post ipa de ydromelle cum speciebus que sunt vt piper et cinamomū et his sil'ia. F Et eorum rob puenit fluxui vētris colerico. Cinis spēi eorum vehemētis stipticitatis. et tarde maturatōis est. et cura fungorum mortificantiū. et qn isti fūgi coquunt cū piris minorat nocumentū eorum.

G Sera. li. aggre. ca. Cumechre auct. Gal. Cumechre. i. pira. Sba eius est cõposita ex substantia terrea ꝛ aquosa. Et si vis potest aliter dici. ꝙ vna. s. eius ps est frigida ꝛ alia tempata. ꝛ sapor piri est stipticus cũ dulcedine aquosa. ꝛ virtus pirorum est desiccatiua. ꝛ conglutinat vulnera sine aliqua mordicatione. Et qñ comeditur fortificat stomachũ. ꝛ sedat sitim.
H Siluestre vero est magis stipticum ꝛ plus incoriat ꝛ corrugat stomachum. ꝛ ideo plus conglutinat vulnera. ꝛ ꝓhibet fluxum humorum I Et idem auctoritate aben mesuay Quando quodcunqꝫ totum coquitur vel domesticum. vel siluestre cum fungis aufert malitiã eoꝝ. et maiora ex eis sunt fortioris ꝟtutis q̃m parua Parua autem sunt nutribilior ꝙ̃ citonia.
K Et rob piroꝝ abscindit fluxũ colericum. ꝛ excoriat stomachum. Et pira ꝓpe generant colicam. ꝛ oportꝫ ꝙ sumat̃ post ipm vinum mellis factum cũ spẽbus.

Ca. ccc lix.

Piper latine. arabice ꝛ grece falfel Sera. li. aggre. cap̃. falfel. i. piper. Et est arbor nascens in regionibꝫ indie. hꝫ semen q̃d sui ortu est longũ simile fasseolis ꝛ elongat̃ in forma sua ꝛ est macropiper. ꝛ intra ipm sunt grana parua similis gergues. q̃ qñ maturant̃ fit piper. ꝛ hoc quia sepatur ꝛ fit sicut racemus i quibus sunt grana pua. ꝛ sunt grana piperis Et qñ colligit̃ pfecte matuꝝ est pip nigrũ Sꝫ qñ colligit̃ ante maturatiõem est pip album. Nam color eius est albus. ꝛ nõ recipit in colore suo nigredinem añq̃m maturatur. ꝛ radix huius arboris est similis costo. Eligendum est aut̃ ex nigro q̃d est nouum. in quo non est res similis furfuri graue ꝛ plenũ. Sꝫ albũ melius est illõ q̃d non est rugosum album ꝛ graue. ꝛ lõgum est eligendum illud ꝙ qñ frangit̃ apparet densum hñs grana q̃ sunt intra ipm inuicem iuncta ꝛ acuti saporis mordicans linguam cũ calefactione. Radix arboris huius vocat̃ falfanuen. ꝛ est similis costo. defertur ad nos ex terra indie. Gal. vij. simp. far. cap̃. piperis secundum translationẽ nostram. Piperis radix costo maxime secundum virtutem similatur. Fructus vero eius qui quodammodo germinat est piper longum. Unde ꝛ humidius existit maturo. signum autem est humiditatis eius ꝙ faciliter cum imponitur pforatur. ꝛ non confestim mordet sed paulatim incipit. permanet vero multum. qui vero q̃si prematurus fructus albũ piper est. acrius existens nigro. id enim quasi super assatum est. vtraqꝫ autem sufficienter calefaciunt ꝛ siccant. Galienus eodem libro ꝛ capitulo secundum translationẽ arabicã Sapor piperis est acutus. et illud quod nõ matuꝝ est. pip album est ꝛ ipm est acutius nigro. et magis pungens linguam.

ꝛ hoc est quia nigrum ꝓpterea ꝙ matu ratur accidit ꝙ non recipiat adustionem ꝛ desiccatõem fortem; qnia minuitur acu itas; illa. q̄ quidem remanet in albo. Iste tamen due species sunt desiccatiue ꝛ cale factiue fortiter. Et fructus q̄dem eius qn̄ incipit esse est pip̱ longum ꝛ propter hoc accidit ꝙ Piper longum est humidius alio pipe; Et signū sup̱ hoc est ꝙ qn̄ elon gatur tempus sup̱ ip̄m corrodit̄ ꝛ ꝑforat̄ etiam qn̄ terit̄ non inuenit tritor in princi pio sue ꝯtritõis punctõem multā. ꝛ quan do incipit mordicare nõ apparet mordi catio eius multa an̄ꝙ gustet̄; dein̄ rema net mordicatio eius tp̄e nõ ꝑuo. ſ; pip̱ al bum est meli⁹ ſtõ alijs duabus sp̄ebus

Operationes.

A Serap̄; Radix pip̱is cõfert colice et doloribus frigidis. Est ca. ꝛ sic. Est bona colice ꝛ ventositatibus ꝛ alijs doloribus frigidis. ꝛ est similis costo ſm v̄tutem. et pip̱ nigrum acutius est albo. et album est debilius eo. ꝛ virtus piperis est calefacti ua. attractiua cibi. ꝛ prouocatiua vrine. resolutiua ꝛ abstersiua obscuritatis visus B Et quando sumitur in potu aut fit inunctio cum eo; aut miscetur in aliq̄ vn guento. confert rigoribus febrium peryo dicarum; ꝛ confert morsibus venenatis ꝛ expellit fetum ꝛ potissime si in potu suma tur vel assidue comedatur. C Et qn̄ fit nascale cum eo post coitum prohibet impregnatõnem. ꝛ hoc similiter facit assi due comestum; Nam iter ꝑstat genitale ꝛ administratur in loboc. et syrupis qui sunt cõuenientes tussi; ꝛ doloribus pecto ris. ꝛ fit linitõ cum eo ꝛ melle. ꝛ ꝯfert squi nantie D Et quando sumitur in po tu maxime cum granis lauri aut folijs ei⁹ confert tortionibus ventris; ꝛ quādo ma sticatur cum stafisagria ꝛ cum passulis fa cit descendere flegma ex capite. ꝛ ipsum sedat dolorem. ꝛ confortat virtutem dige stiuam ꝛ ingreditur in confectiõibus spe cierum quibus vtuntur sani in condimen tis ciborum ad prouocandum appetitū. E Et quando miscetur cum pice resol uit scrofulas. Et quādo miscetur cum ni ro abstergit morfeam. ꝛ nõ est radix pipe ris zinziber sicut putauerunt quida;. imo radix eius est similis costo que quidem ca lefacit ꝛ mordicat linguam. ꝛ attrahit hu miditatem ad os quando miscetur cū ace to. Et linimentum cum eo resoluit aposte mata splenis; ꝛ si sumitur facit idem.

F Et idem auctoritate aben̄ Mesuay Proprietas piperis est ꝙ prohibet imp̄g nationem. ꝛ maxime qn̄ sumit̄ post coitū ꝛ prohibet tortiones et ventositates que fiunt in stomacho et intestinis; et exsiccat flegma viscosum quod aggregatur in pe ctore ꝛ pulmone ꝛ intestinis. et digerit ci bum. ꝛ nocet febricitantibus; G Et si quis vtitur multum pipere ꝑuocat vrinam; Et si vtatur eo parum prouocat ventrem; Scamonea est contraria in hoc ꝛ facit hominē macrefieri; ꝛ desiccat sper ma. Et in pipere albo cum acuitate sua ē humiditas que auget in spermate. ꝛ mun dificat epar ꝛ ventrem ꝛ pulmonem ꝛ sto machum; ꝛ confert morsibus venenosis. ꝛ calefacit neruos ꝛ musculos ꝛ plus omi alia re. H Paulus caplõ de pipere. Piper est calidum in quarto gradu siccū in secundo; Ubi sciendum ne aliqui erro ris materia r̄pleantur propterea quia in p̄n̄ti littera. Serap̄. ꝛ Dyascorides vidē tur cum Galieno non modicū discrepare dicentes ꝙ piper nigrum acutius est albo I Galienus vero ait ꝙ piper albū acu tius est nigro. ꝛ propterea sicut ex verbis Dyascoridis bene intuentibus ꝛ auide ē manifestum piper album est duplicis ge neris K Est quoddam piper album quod fit quando grana minuta que fue runt in pipere longo incipiunt ingrossa ri. et vnum ab altero incipit separari. sed non factus est botrus vel racemus;

L Est aliud piper album quod fit cum illa grana que fuerunt in predicto pipere albo secundum debitam quantitatem fu erint aucta et intra se totaliter separata.

ſicut que ſunt poſita in quodam botro vł
racemo, ⁊ ſunt propinq̄ maturitati; pri
mum vero piper album quoniaʒ ſapit ad
huc naturam piperis longi quia vicinat̄
participat adhuc de eius humiditate. cu
ius gratia nō eſt multum acutum. Piper
aliud album de quo diximus; quod eſt in
medio inter maturitatem ⁊ principiū ge
nerationiſ; eſt ſatis acutum. quare cum re
moueatur ⁊ elongetur a pipere lōgo. nō
participat humiditatem eius ⁊ eſt acuti⁹
ſeipſo cum venit ad maturitatem. ꝓpter
quam amittit de eius acuitate; M
Hoc idem videmus in fructibus acetoſiſ
que ſunt in medio tempe acetoſiores hoc
etiam in ſeminibus eſt videndum. ſ. Feni
culus ſinapibus. ⁊ ceteris ꝙ ſunt acutōreſ
⁊ calidiores qui ſunt ī medio tempore ꝙ̄
qui ſunt in extremo. Sic ergo ad propoſi
tum piper nigrum acutius eſt albo; ſcilicʒ
albo quod eſt in principio generationis
quia non habet multam acuitatem ꝓpter
humiditatem quam participat vt dictū
eſt; ⁊ hunc reſpectum habuit Serapion ⁊
Dyaſcorides. N Sciendum inſuꝑ
ꝙ in maiori quantitate inueniretur de pi
pere albo. niſi quia inficitur propter ignē
ſed illud quod non cōtaminatur ab igne
remanet album ⁊ non rugoſum; quod nō
poteſt eſſe; niſi modice quantitatis. quia
modicum eſt illud quod ab igne impreſſi
onem non recipit;

Ca. ccclx.

Piper nigrum latīe; arabice habel
zelim vel grana ezelem:

Operationes.

A Serapion li; aggre. cap̄. habelzelim
id eſt granū zelin. et eſt piper ethiopium
vel nigrorum, ⁊ eſt granum pingue ī mag
nitudine ciceris. et eſt citrinū exterius. al
bum interius. et habet ſaporem bonum.
B Et illō
defertur ex terra barbarie
quod nominatur in barbaria croin; eſt ſi
mile faſeolis ī forma ſua; niſi quia grana
eius ⁊ cortex eius ſunt minora faſeoliſ. ha
bent nigrum colorem ⁊ acutum saporem
ſicut piper; ⁊ defertur ſimiliter a terris ni
grorum; ⁊ ſunt calida in tercio gradu; hu
mida in primo. C Et conferūt dolo
ri dencium: D Augent enim in ſper
mate E Et faciunt bonū odorē oris.

Ca.ccclxj.

Piperelle latine. grece haerma: arabice Haerinia: Sera: li. aggre. ca. Haerinia: i. piperella: ⁊ est in figura sicut piperis minoris figura, nisi quia est in colore suo citrina.

Operationes.

A Serapion In ea due sunt vtutes cõtrarie sicut frigiditas ⁊ caliditas: B Et idem aucto. Aben mesuay. Haerina est granum paruũ minus pipe. ⁊ est in eo citrinitas pauca: et est odoriferum: cuius odor est sicut odor ligni aloes. est ca. ⁊ hu. ⁊ est in eo abstersio parua: C Idem prouocat vrinam multam fetidam quando coquitur in vino ⁊ bibitur illud vinũ. D Et aufert propter hec fetorem ascellorum ⁊ fetorem tocius corporis: ⁊ operatio in hoc est a tota sua substantia: ⁊ quando coquitur radix ⁊ bibitur confert sicut piper nigrum.

Ca.ccclxij.

Piretrum latine. grece dentanos. arabice vo achirabaha siue acharcharaha: Sera: li. aggre. ca. Achirazaha aucto. dyas. Achirazaha. i. piretꝫ ⁊ est planta cuius folia sunt similia folijs dauci agrestis aut maratri. ⁊ stipites similiter sicut stipites illius: ⁊ sup stipitẽ est corona similis corone aneti. ⁊ hꝫ radicem in grossitudine digiti. Aui. li. ij. ca. de piretro. Piretꝫ plurimũ q̄d de hac planta administratur est radix eius. melius est illud q̄d est acutũ mordicatiuũ lingue: et magnitudo eiꝰ est ſm q̄ntitatem digiti.

Operationes.

A Dyas: Pungit linguam q̄n gustatur punctione forti ⁊ attrahit flegma. ⁊ ideo quando coquitur cum aceto ⁊ fit collutio oris confert dolori dencium. Et q̄n masticatur attrahit flegma. B Et quando teritur ⁊ admiscetur cum oleo et inungitur prouocat sudorem. ⁊ cõfert mẽbris

super que vincit frigus. ⁊ ꝯseruat corpus
a nimio frigore aeris ne noceat ei. et ami
ssione sensus ⁊ motus: ⁊ est eius iuuamen
tum magnum in homine. ⁊ ꝯfert paralisi
⁊ rigoribus febrium. C Galienus.
octauo simplicium farmacorum: capitu
lo de piretro plurimum quod de eo admi
nistratur est radix eius. ⁊ proprietas vtu
tis eius est proprietas adurens. ⁊ pungit
linguam quando gustatur pũctõne forti
⁊ attrahit flegma. D Et sedat dolo
rem dentium qui fit a frigiditate. ⁊ cõfert
rigori febrium. quando fit inunctio cum
eo dissoluto in oleo ante aduentum paro
xismi. ⁊ confert illi qui habet stuporem in
membris ante relaxationem E Aui
cenna. Piretrum quidam extimauerunt
esse frigidum sed non est imo ca. ⁊ sic. I. iij
gradu. extrahit flegma masticatũ. et vir
tus eius est adustiua ⁊ prouocat sudorem
cum ex eo cum oleo abstergendo inungit
corpus si misceatur cum oleo. ⁊ absterge̅
do inungatur ex eo prouocat sudorem. fri
catio facta ex eo ⁊ decoctione ipsius ⁊ olo
eius. confert mollificationi neruorum an
tique. ⁊ stupori eorum. ⁊ prohibet genera
tionem alcuzez ab eo in quo generatur al
cuzez vehementer aperit opilationes co
latorij. ⁊ constrictionem narium. F
Et eius decoctio confert dolori dentium
⁊ proprie frigido. Et eius acetum confir
mat dentes motos si decoquatur cum ace
to ⁊ teneatur in ore G Et quando
fricatur cum eo corpus ante paroxismum
rigoris cum oleo confert rigori facto cum
febre ⁊ absqꝫ febre: Paulus ca. est ⁊ sic. in
tercio gradu. Masticatũ attrahit flegma
per os: ⁊ remouet dolorem ⁊ stuporem de̅
tium: H Auerois quinto libro Col
liget capitulo de Piretro: Est calida in
quarto. ⁊ de ea administratur radix. Con
stantinus libro graduum. capitulo Pi
retrum. Piretrum est in quarto gradu ca
lidum ⁊ siccum. Linguam vrit. ⁊ flegma
nimium attrahit: Ideoqꝫ dentibus valꝫ

de frigiditate ⁊ humiditate dolentibus.
I Alexander ⁊ Stephanus. Illud tri
tum ⁊ cum melle potatum epilenticis va
lere testantur: Collo suspensum aut nari
bus applicatum. Subuenit Infantibus
epilenticis: Cum oleo mixtum ⁊ dorso fe
mineo inunctum ante rigoris accessionē
venire prohibet eam. K Valet etiā
Paraliticis. ac neruorum mollicie i de fri
giditate ⁊ humidicate tocius corporis.
Deniqꝫ in corpore toto ex eorum perũcto
prouocatur sudor. L Platearius
Piretrum est satis cõmunis herba in ter
cio gradu calida ⁊ sicca Radix eius in me
dicinis ponitur. que in hieme colligitur.
ac per annos quinqꝫ seruatur. Piretrum
debet eligi continuum ... perforatum
saporem habens acutum. ... cum frangit̄
non puluerizatur: Acumen eius non sta
tim percipitur. sed debet aliquantulum
masticari. ⁊ in ore teneri: Quod cõtingit
propter eius leuitatem: vel substantie so
liditat: Virtutē hꝫ dissoluendi cõsumēdi
⁊ attrahendi. M Gargarisma fcm̄
ex vino dulci decoctionis eius. cerebrum
a superfluitate flegmatica mundificat ⁊
humores vite consumit: N Inter
dentes masticatum dolorem tollit denti
um. et stomachi reumatismum. Mastica
tum quoqꝫ lingue paralisim soluit. Cõti
tum in vīo ⁊ oleo decoctum et ad loca pa
ralitica ⁊ podagrica cathaplasmatũ val
de proficit.

Ca.ccclxiij.

Pinus latine. Grece Calidaris cho
chia vel azet. Arabice Cinobar.
Serapion li. aggre. cap. Cinobar
id est pinus arbor. ⁊ est masculus ⁊ femia.
Masculus nominatur azet vel cinobar. ⁊
non facit fructum magnum. sed de sudo
re extrahitur pix. vt patet in littera pix. et
ibidem inuenies eius virtutem. ⁊ cum lig
no fit lumen. ⁊ est illud quod vocatur teda.
vel zappinus. Et femina est illa que facit
fructum magnum. ⁊ de ea est magna ⁊ p
ua. Et idem aucto. Galieni. Minor est in
sapore sicut sapor maioris. et est in ca ali
quantulum amaritudinis ⁊ acuitatis. et
virtus eius est calida cũ acuitate. Et idez
auctoritate Aben mesuay. Magne ex pi
nis sunt ca. in secundo gradu. sic. in pmo.
Que cum bibunt cum rob mundificant
humores grossos et viscosos. qui sunt in
renibus ⁊ vesica. Et idem auctoritate di
ascoridis. Calidaris vel calicaris est fru
ctus pinus maior ⁊ nominatur cochia.

Operationes.

A Serapion. Pinus maior confert sa
niei in pectore ⁊ omnibus quibus cõuenit
educi saniem a pectore. ⁊ facit expuere sã
guinem. ⁊ quando infunditur in aqua re
cedit acuitas ⁊ punctio que sunt in eo. et
elongatur a mordicatione. ⁊ tunc est con
glutinatiuus. ⁊ medius inter qualitatem
ca. ⁊ fri. ⁊ inter substantiam aqueam ⁊ ter
ream. ⁊ substantia aquea in eo est pauca.
sed fructus quantũ ad nutrimẽtum est du
re digestionis. ⁊ nutrit corpus nutrimẽto
forti. B Idem aucto. Dyas. Quan
do comeditur ⁊ bibitur cum semine cucu
meris ⁊ cum rob prouocat vrinam. ⁊ con
fert ardori renum ⁊ vesice. Et qñ bibitur
cum succo portulace sedat mordicatõem
stomachi. ⁊ reddit debilius fortitudinez.
⁊ confert destructioni humiditatis. C
Et quando accipitur ex fructu pini sicut
recens ⁊ teritur ⁊ coquitur cum rob ⁊ acci
piuntur de ipsius decoctione. ℥. iiij. qua
libet die confert tussi antique. ⁊ vlceribus
pulmonis. D Idem aucto. Galieni
Minor ex eis nõiatur Calidaris. Uirtus
eius est calida. ⁊ abstergit. sapor est stipti
cus amarus acutus. ⁊ confert sputo veni
enti a pectore ⁊ pulmone. ⁊ est stiptica. et
confert tussi ⁊ doloribus pectoris quãdo
sumitur sola aut cum melle. E Et id
aucto. Aben mesuay. Magne ex pinis sũt
ca. in. ij. gradu. sic. in primo. Que quãdo
bibunt cum rob mundificant grossos hu
mores ⁊ viscosos qui sunt in renibus ⁊ ve
sica. ⁊ confert saniei eorum ⁊ lapidi. Resi
na eius desiccat ⁊ calefacit. et est dyafore
tica. Pro qua lege caplm resina. F
Et idem auct. Galieni. Cortex ⁊ folia pi
ni que est minoris que est nominata Cali
daris. habent in se virtutem stipticaz que
curat tenasmonem quando apponitur si
cut emplastrum. ⁊ non est medicamen me
lius in hoc. ⁊ quãdo bibitur stringit ven
trem. et est conferens combustioni aque
bullientis ⁊ similiter cortex illius speciei
que dicitur cochia. ⁊ est masculus cõsimi
lis in virtute. nisi quia virtus est ei debili

or virtute illius. sed folia istarum arborū que quia sunt magis humida cortice ipsarum: habent in se virtutem qua incarnāt percussione G Sed pini magne: Uirtus foliorum et corticis est fortis in omnibus istis. sed fumus qui eleuatur a ligno pini cōfert multum fluxui pilorum palpebrarum et corruptioni lacrimarum. et cursui lacrimarum ab eo: H Cortex arboris pini minoris et cortex cochie. et est ac; omnes sunt stiptice. et conferunt pacientibus tenasmonem quando teritur et puluerizatur sup̄ locum: et quando de ipsis miscetur cum litargiro et puluere olibani confert vlceribus que apparent in corpore et combustionibus ignis: et quādo conficitur cum cera dissoluta cum olō mirtino consolidat vlcera que dicuntur formice ne augeantur in corpore. et fit cū eo fumigium matrici et expellit fetū mortuum et secundinam. Et quando bibitur stringit ventrem et mouet vrinam. I Galienus: vij. sim. far. cap̄. de pinea secūdum translationē grecam: Comi fructus id est pinea quā scrobiliam nominant tota quidem viridis habet quid amaritudīs et acredinis. et propterea empicis et alijs quicunq; indigent ea que secundum pulmonem ex torace faciliter extussire et expurgare ydonea est: esibilis vero fructus ei⁹. est quidem cibus difficile digestibilis et fortis: est autem et vt farmacum. et ad leniendum aspitates ydoneū. et maxime quādo in aqua infusus. disposuerit in eo totā quantam habet acredinem. reliquum em̄ omne inmordicacissimū fit in medio em̄ ca. et fri. equaliter consistens ex aquosa et terrestri substantia habet crasim: acetosa autem minime participat. K Etidē in libro de cibis cap̄: de pinea Magne ex eis euchimie. et grosse chimi generatiue. et ideo nutriunt corpus nutrimento forti. non tamen bene digestibili. L Auicenna libro: ij: cap̄: de pino. Uirtus corticis maioris fortior est. Et cortex eius que nominatur sufine est debilior: In cortice eius est stipticitas plurima. et vermis qui existit in ipsa est in virtute cātaridis: cortex eius confert vlceribus corticalibus: et in ipo est virtus consolidatiua: et in cortice ipius est de stipticitate quod peruenit ad hoc vt sanet abrasionem quando sup ea ponitur vt emplastrum.

Ca. ccclxiiij.

P Impinella. Pandecta. Pimpinella est herba multum similis saxifrage Unde vsus. Pimpinella pilos saxifraga non habet villos.

Operationes.

A Uirtus eius est que abstergit et fortificat. et mundificat epar et renes. quādo in eis sunt opilationes B Quando bibitur de radice eius quantitas amigdale a mulieribus que non bene purgantur in partu mundificat eas per menstrua.

C Et quando bibitur cum vino cōfert dolori ventris ⁊ yctericie ⁊ dolori vesice ⁊ renum: D Et quando coquitur cū vino ⁊ bibitur stringit ventrem: Et quando bibuntur ex semine eius cum vino stiptico conferunt fluxui ventris E Radix pimpinelle p̄seruat a peste masticatam. ⁊ in collo suspensum. Item abstergit vestigia nigra in cute. Confert podagre: F Radix pimpinelle masticata longo tempe apparet in ea acumen. cum pauca amaritudine ⁊ cum acredine. propterea igit̄ diuretica ⁊ vrinaꝝ ꝓuocatia.

ton folia sunt busso similia atq̧ spīosa: grana eius viridia. ⁊ cum maturauerint cerasis similia. Nascitur in siluosis locis cuiꝰ folia ⁊ grana ⁊ radix in vnum cōtunduntur: ⁊ cum aqua dulci coquuntur vsq̧ ad grossitudinem. Hec aqua est desiccatiue virtutis. ⁊ ex contrarijs composita: quia scilicet est extenuatoria digestoria. cal. et fri. stipticam habens vim: ⁊ ideo diaforesim facit. B Facit autem ad herpetas. ⁊ ad vlcera epatis ⁊ ad parotidas. ⁊ putrida vlcera ex succo fructus eius fit liciū. Pro quo lege cap̄. licium supius de l: cc. lxv.

Ca. ccc lxv.

Peridemon: Pādecta: Peridemō grece vel liceos vel exacanton: arabice grimath. latine Caprifolium id est mater siluarum.

Operationes.

A Dyascorides caplo. liceos vl' exacā

Ca. ccc lxvi.

Inaria latine Grece scalones: arabice Haixoff: Serapion libro aggregatoris cap̄: Haixoff est ex speciebus pinearum. folia eius sunt similia cameleonte albe. nisi quia sunt nigriora. ⁊ habet virgam longam folijs plenā: ⁊ super ip̄m est capitellū spinosum. et h3 radicem nigrā ⁊ g̃ssam. ⁊ est q̃d de ipa planta

administratur. Gal. Uirtus eius est que calefacit in.ij.gradu.in vltimo eius. 7 in principio secūdi: 7 desiccat in.ij. Plāta illa comeditur recens sicut sparagus.

Operationes.

A Gal. Prouocat vrinā multā fetidā qn̄ coquit̄ in vino 7 bibitur illud vinum.
B Et qn̄ coquitur radix 7 bibit̄ aufert fetorem assellaꝝ: 7 fetorē tocius corpis:

Ca.ccclxvij.

PSillium latine. Grece. pipersilliū arabice. hazarachona vel Bester caton. Sera. li. aggre. cap. Hazarachona aucto. dias. Hazarachona id est psillium est berba habēs folia pilosa: virgas babens longas mensura vni9 palmi 7 tota berba pilosa. Et exitus ramulorum eorum est a medio virge. 7 sunt in ipō capitella duo vel tria rotūda: in quibus est semen simile pulicibus nigrum 7 durum 7 est illud q̄d ex eo administratur. Galie. viij. sim. far. circa finem: cap. de Psillio. Psillium semē ꝑm translationem grecam. Psillium semē eius maxime vtile est. ex secūdo gradu in frigidancium. ex complexione vero que est ꝑm sicationem 7 humectationē mediū est quoddam 7 moderatū. Dyas. ꝑm translationem grecam cap. de psillio. Pipersillium aut quinnofolion quē siculi dicūt cristallum. aut squinnomella: folia habet carnopoclion similia 7 aspera. Uirgam habet duobus palmis longam: cuius summitas pilosus spinosa est. coma eius a medietate incipit virge. in qua capitella duo vel tria sunt constricta. in quibus semen est pulicibus simile nigrum 7 durum nascitur in campis Auicenna li. ij. ca. de psillio. Psillium quidem est duorum modorum hyemale 7 estiuum. 7 potio cuiuslibet eorum sit pondus. ij. ℨ. melius est illud q̄d est magis grossum. quod submergit̄ in aq̄: fri. est 7 hu. in. ij. gradu. Plinius caplo de psillio. Psillium herba est similis ambre. faciens semina sicut semina lini sed minora 7 subnigra quasi tendentia ad purpureitatem: quoꝝ semē est melius quod submergit̄ in aqua. dicta est herba sic co q̄ semen simile pulici habeat. et ideo ista herba sic dicitur infra a quibusdaȝ pulicaris eo ꝙ semen factū est ad similitudinem pulicis. vnde psillos. i. pulex. Johānes mesue cap. de psillio. Psillium est de alterātibus complexionem 7 solutionem facientibus 7 eius solutio fit ꝓpe lambrificādo. Eius autē aliud est album: aliud subnigrū. aliud ad purpureitatem declinās. Melius est quod est completum 7 grossum. et est grauius 7 submergitur in aqua. compositum ex duabus substancijs que separari possunt. inter quas est cortex separans: est enim duplex in eo substantia. scilicet Medullaris: 7 est in ea substantia expansa supra corticem ipsius. substantia autem interior medullaris ca. est 7 sic. in. iiij. gdu. 7 est acuta vehementer: incisiua rubificatiua 7 vlceratiua. et est de genere veneni. Substātia autem eius exterior supra corticem est ex multum infrigidantibus. Et

dixit Ruffus. Est fri. et hu. in. iij. gradu. et excessit. Et dixit Diasco. Est in. ij. et est verius. Inquit enim Ypocras in epidimijs Non enim elevatur res frigida iuncta cũ humida supra secundum gradum. Et dixit Galienus. Humida res non transgreditur metam usq; ad quam potest extẽdi regimen hominis. propter quod non invenimus humidum esse causam dolorum inquantum humidum. sed in quãtum potest esse cum materia. que quantitate sua movetur. ad solutionem continuitatis. Quod ex eo conquassatum est cum aqua fontium frigida: et fit muscillaginosum et bibitur sicut est. et proprie cum oleo violarum aut syrupo violarum solvit ventrem quod autem ex eo frixum est et conquassatũ cum oleo rosarum est medicina fluxus vẽtris et dissinterie. Contritum autem nullo modo potui propinandum est: occultat enim contritio substantiam eius medullarem. ulcerativam et excoriativam.

Operationes.

A Serapion. aucto. Dyasco. Habet virtutem infrigidativam quando fit emplastrum cum eo. et oleo rosarum et aceto et aqua et convenit doloribus iuncturarũ. et apostematibus que fiunt in radice auris: et concussioni nervorum. B Et quando fit emplastrum ad ramicem puerorum: et ad eminentiam umbilici infantium curat eos. et convenit ad sodam cum oleo rosarum et pauca aqua et aceto: C Et quando oportet ex eo fieri emplastrũ. accipiatur de eo quantitas aliqua: et teratur et infundatur in aqua. et quando inspissata fuerit aqua ipsa non extendatũ: et fiat emplastrum: quoniã ipsum infrigidat infrigidatiõe forti. et stringit et aufert lacrimas oculorum. et convenit obtalmie calide et dolori capitis quando infunditũ in aqua linita penna. fronti apponitũ. et qñ aqua eius bibitur cum zuccaro extinguit fervorem acutarum febrium. et sitim et solvit ventrem D Et idem auct. Aben mesuay. Sedat dolores pungitivos ventris. et lenit aspitatem ulcerum et intestinorum: et abscindit tenasmon. et cõvenit dolori capitis qui fit a caliditate. et succus foliorum eius est ex medicinis laxativis propter frigiditatem et humiditatem q̃ sunt in eo: et cura nocumẽti eius est cum medicinis cal: et siccis: E Et idem aucto. Habix. Semen psillij est sicut coriandrũ humidum. qñ datur ex eo parũ. sedat inflationem colere. et ebulitionem sanguis ca. et adustionem fe. calidarũ acutarũ. Et si datur in potu de muscillagine eius cõvenit hñtibus birsen. et sedat sitim eorũ magnam: et laxat quidem ventrem. F Et si datur in potu crudum et assatum strĩgit ventrem similiter etiam faciunt semina lini. et semina marubij. et grana mirti. et semen portulace. et semen ozimi. laxant eñ cruda. et stringunt assata. Et quãtitas eius que datũ de psillio est. ʒ. ij. infuso in aq̃ donec egrediatur muscillago eius. et bibatũ cum zuccaro albo: aut cum iulep G Et folia psillij quando emplastranũ sup apostemata in principio aperitionis eorum refrigerant ea. et si potetur ex eo parũ convenit egritudinibus q̃ fiunt a sanguine: et nimis ex eo acceptum inducit sincopim in ore stomachi et fortasse occidit qm̃ nimiũ ex eo est venenum. H Et cura eius est q̃ detur in potu mel bullitũ cũ aq̃ calida et aqua aneti sicci Jo. mes: Psiliũ conquassatũ cum aqua fri. sicut diximus. solutõne educit coleram. et cõvenit fe. multe inflammationis et siti vehemente ca. et sedat inflãmatõnem spiritualium et lenit pectus: J Et conquassatum sicut diximus convenit fluxui colerico et dissinterie. et fluxui menstruali. et proprie post potum scamonee. et medicinarum acutarũ. Dosis eius est a. ʒ. j. usq; ad tres. timeat autem ipsum habens debilitatem viscerum: K Avicenna. Quod ex eo frixũ involutum in oleo rosarum. stipticum est et sedat dolorem more emplastri superpositum cum aceto. Administratur etiam conquassatum cum aceto sup apostemata calida. et formicam et herisipilaz: et proprie que sunt sub aure et sup flegmatica.

fit ex eo emplastrum tensioni neruorum. ꝛ
ipsoꝝ spasmo ꝛ podagre: ꝛ doloribus iũ
cturarum ca. cũ aceto ꝛ oleo rosaꝝ. ꝯuenit
siti vehementi colerice. eius q̊d ex eo frixũ
est pondus. ij. ʒ. ꝛ inuolutũ in oleo rosarũ
stringit ꝛ ꝯuenit dissinterie. ꝛ ꝑpe infantiũ
ꝛ quod ex ipso muscillaginosum est. ꝛ ipã
muscillago ipsius cum oleo violarum sol
uunt. si bibatur ꝛ tunc sedabit inflãmati
onem febrium acutaꝝ.

Ca. ccclxviij.

Polegium. Dias: Polegium omni
bus est notum. Huius ṽtus termã
tica est. Ex herbario: Polegium
masculus est ꝛ femina. Masculus florem
habet album: Femina rubeum vtrumqꝫ:
Platearius. Polegium calidum est et sic
cum in. iij. gradu cuius virtus consistit in
folio ꝛ in flore: Tempore florum colligit̃
ꝛ per annum seruatur:

Operationes.

A Dyasco. Polegium calefacit nimis
ꝛ extenuat de torace ꝛ pulmone pingues
ꝛ viscosos humores facile per os spuere
facit: Nauseam ꝛ morsum stomachi cum
pusca bibitum separat nigram coleram
per ventrem deponit. cum vino bibitum
morsibus venenatis occurrit B
Siccum ꝛ combustum gingiuas ꝯfirmat
cum polenta adbibitum omnibus tumo
ribus vtile est. Solum impositum mede
tur podagricis. C Cerotis mixtum
papl'as limpidat. Spleneticis impositũ
cum sale prauos humores exurit. In bal
neis infricatum pruriginem tollit. Fomẽ
to tumores stericos mitigat: Odor eius
nauseam prohibet. D Tussientibus
prodest: ꝛ est diureticum valde: Huiꝰ ge
nera duo sunt. scꝫ masculus qui florem ge
nerat album: ꝛ femina purpureum: E
Platearius. Polegium valet cõtra frigi
dum reuma: Uinum decoctionis eius cõ
tra frigidam tussim ex glutinoso vl' aquo
so humore: cõtra dolorem stomachi ex fri
giditate ꝛ ventositate. F Ex herba
rio. Si infans in vtero mortuus fuerit. hu
ius tres rami recentes triti: ꝛ in vino vete
ri potati mire sanant. Ualet ꝛ ad vesice l'
calculi ꝛ ad cordis pectoris stõachi tota
cis ve dolorem: G Plinius libro. xx.
Magna est cum menta societas ad recre
andos animo defectos. Ad oris vlcerati
ones. ꝛ ad tussim efficax habetur. H
Flos recentis incensus pulices odore ne
cat. Ad hiemem cum sale est vtile. Estate
calores sedat I Macer. Feruida pu
legij vis siccaqꝫ dicitur esse Tercius a me
dici datus est gradus huic in vtroqꝫ. Se
pius hanc herbam si pregnans sumit ab
ortit. Menstrua deducit cum vĩo sumpta
r̃pente: Hocqꝫ modo tardas hec extrabit
herba secundas. ꝛc.

Ca. ccclxix.

Populus arbor. Pandecta: Popu
lus arbor duas habet species. Un̄
dyas. duo facit capittula: Unū sic
incipit. Populus ꝗ leuce dicunt. ⁊ cetera
Aliud sic Agiros. i. Populus arbor quā
alij leuce vocant. ⁊ cetera in fine capituli
Aliqui inquit perhibent arboris eius la
crimū in oridanū distillatum succinum fa
cere. i. Karabe. ⁊ cetera. Auicenna simil'r
duo facit capl'a. Unū q̄d incipit. haur ro
manum volens dicere agiros: vt dyas. di
cit Aliud akirosa: Plini⁹ tria genera po
puli facit alba: nigra. ⁊ que limbica voca
tur minima folia nigerrima alba folio bi
color superne candicās. inferiori ꝑte viri
di hinc nigra: q̄ inuenta circinate rotūdi
tatis: folia sunt vetustiora in angulos exe
unte eꝯrio edere angulosa rotundantur:
Ysido: Populus dcā est eo ꝙ ex eius calce
multicudo nascat̄. Cuius genus duplex.
Nā altera est alba. altera nigra; Alba po
pulus dcā est q: folia eius vna ꝑte sunt al
ba: altera viridia. Est ḡ bicolor hn̄s qua
si noctis ⁊ diei notas. Generat etiā r̄sinā:
que electrum nōiatur circa oridanū fluui
um. vel vt alij memorant̄ in finibus syrie
Ambrosius: Bicolor est populus arbor
videlicet coronis vmbrosa victricibus.
Plinius li. ij. Mōtes amat populus sicut
⁊ buxus. nec nisi in aquosis ꝓuenit popu
lus: sicut nec salix nec alnus. Unitas vero
folioꝝ cuiusq; ꝑmanet in suo genere. p̄ter
ꝙ populo ⁊ edere. Tria sunt populi gene
ra: videlicet alba ⁊ nigra: ⁊ que libica ap
pellatur minima folio ac nigerrima fun
gisq; enascentibus. Hec etiam mens est
Auicenne ⁊ alioꝝ autoꝝ.

Operationes.

A Dyasco. Populus arbor calefacit: ⁊
humectat mediocriter. Huius cortex bi
bita. Isthiadicis medet̄: Et strāguirijs
subuenit. Multi etiam dicunt ꝙ eadē bi
bita cum rene vel vrina burdonis genera
re non permittit. B Eius folia bibi
ta post purgationem menstruorum: simi
mili modo conceptum non admittunt.
Succus foliorum eius doloribus auriū
subuenit: C Succus seminis ei⁹ mel
le mixtus caligines oculorum detergit.
Item folia cum aceto cathaplasmata po
dagricis medentur. D Semen vo
cum aceto bibitum. epilēticos curat. Re
sina eius virtute calidior est. ⁊ malagina
tibus vtiliter miscetur. Aliqui etiam ꝑhi
bent huius arboris lacrimum rodanum
distillatum ⁊ coagulatum: succinum face
re. quod tritum ac bibitum solutiones vē
tris constringit ⁊ stomachum reficit. Ac
fluorem sanguinis reprimit E Con
stantinus. Populus calida est et sicca in
primo gradu. aliquantulum habens pō
ticitatis: Coleram rubeam purgat. Pro
dest eis qui dolorem habēt in capite. aut
apostema vel ydropisim constipatos eti
am ventres purgat.

Ca.ccclxx.

Polipodium latine: grece dipteris Arabice bis beyg vel biste vel filicica: Serapion li. aggre. caplo bisbeig auctoritate Dyas. Bis beig. i. Polipodium est planta nascens in rupibus et in saxis 7 in muris humidis antiquis 7 super stipites. 7 iuxta radices antiquarum arborum maxime quercus cuius longitudo est vnius palmi 7 est similis herbe dicebaracos. 7 super ipm sunt pili 7 est alta sz non est exaltatio eius subtilis sicut baracog. 7 habet radices super quas sunt pili a qua egrediunt rami 7 radix est similis animali quatuordecim pedum quod nominatur scolaca id est scolopedria: 7 grossitudo eius est sicut digitus. 7 color eius interior est viridis ad albedinez decliuis 7 dulcis saporis 7 est illa que cedit in vsu medicine. Dyascorides caplo de polipodio. Polipodium nascitur in parietibus humectis 7 circa radices arborum vetustarum in quercubus. Radices sunt illi aspere et illigate sicut polipus. grossitudinem digiti habentes: Rosa vero deintus viridis 7 subalbida apparet: Plinius capitulo driopteris vel dipteris in arboribus nascit filici similis tenui foliorū sub dulcium incisura radice irsuta. 7 cetera. Hoc nomē videtur compositum ex drio quod est quercus. 7 pteris que est filix. driopteris scripsit Stephanus: 7 aliq dicūt q vocatur filix masculus. sed filicem feminā inuenies superius de f. in cap. cc. Gal viij. sim. far. cap. de polipodio. in sapore eius est dulcedo 7 stipticitas: Virtus eius est que desiccat desiccatōne forti sine mordicatione. 7 est laxatiua. et habet vim putrefactiuam vn̄ 7 pilos nudat.

Operationes.

A Johannes mesue: ca. de polipodio. Polipodium est radix plante. cuius ortus est super arbores 7 sup lapides: Et vocauit eam grecus filicem arboris: 7 illud qd nascitur in lapidibus humiditatez habz superfluam indigestam faciens vētositates subuersionem 7 nauseam. Uez melius ex eo est arboreum. 7 proprie qn̄ nascitur super arborem portantem glandes 7 est cū ꝓpetatibus bonis. 7 prope qd est grossum solidum 7 nodosum. 7 cuius color participat aliquid nigredinis ac rubedinis. sed parum 7 cuius ꝯfractum est sicut color fistici. 7 in quo est aliquid ex aromaticitate aliud est in cuius sapore est dulcedo cum insipiditate derelinquens in gustu aliqd ex amaritudine vltimo. 7 qd est recens.
B Et idem auct. dyas: ca. est in: iij. sic: in. ij. Et idem auct. Haly. ca: est 7 sic: in. ij resolutiuum humiditatum grossarum: 7 viscosarū: 7 exsiccatiuum: 7 abstersiuū. 7 solutiuum. 7 est ex maxime desiccantibus 7 extenuantibus corpus: 7 facit subuersionem 7 nauseam. 7 est eius opatio debilis 7 tarda 7 tollitur ab eo nocumentū pmū: administrando illud cum aqua mellis: 7 aq̄ passulaꝝ 7 aq̄ or. C Et idez auct. humay coqr̄ cū iure galloꝝ 7 galliaꝝ 7 fit solutiuū bonū. 7 similiter cum aqua casei

⁊ fit solutiuum conueniens. et auferunt ei nocumentū secundū: si admiscet̄ ei aliqͩ de ꝯfortantibus sicut sunt semīa redolentia ⁊ spēs sicut sunt dauc⁹. ꝑe ⁊ anisi ⁊ sem̄ feniculi zinziber ⁊ similia. decoctōem aūt sufficientem sustinet. D Sera. auc. dyas. Hꝫ virtutem soluentē: dat̄ vo cocta cū iure gallinaꝝ. ⁊ oleribus aut cū piscib⁹ ⁊ cū mulsa aut sicla aut similib⁹. ⁊ melācoliam ⁊ fleḡ deponit. Cathaplasmatibus adhibita condilomata ani soluit. ⁊ qn̄ desiccatur ⁊ terit̄ ⁊ dat̄ in potu cū mellicto. purgat flegma ⁊ melancoliā. et qn̄ fit emplastrum cū eo ꝯfert attritionibus neruorum ⁊ scissuris digitoꝝ ⁊ emorroidibus. E Et idē auct. aben mesuay. Propetas eius est purgare melancoliā. et flegma sine punctione ⁊ malicia. ⁊ melius ex eo est citrinum cuius sapor vergit ad compunctionem ⁊ grassitudinem ⁊ dulcedinem. ⁊ ḡssitudo eius est sicut digitus Et q̄ vult ipm sumere. decoquat in aqua sicle decocte ⁊ postea bibat. qn̄ autē vis ponere in decoctione non oportet vt rectifices ipm aliter nisi ꝙ teratur ⁊ misceat̄ cū eis: Dos eius decocti aut infusi est a. ℥. ij. vsqꝫ ad. v ⁊ sine decoctione aut sine infusione a. ℥. j. vsqꝫ ad. ij: F Et idem auct. mesebar Proprietas polipodij est purgare leniter melancoliā ⁊ bibitur simpliciter cum zuccaro aut mixtum cū aliqbus decoctōibus aut confectionibus. Et ingeniati sunt aliqui medicoꝝ ad illos qui non poterāt aliquas medicinas accipere. proijcere ipm tritum in aliquibus cibis ipoꝝum. et purgat leniter melancoliam: Dosis eius simpliciter cum zuccaro est. ℥. ij. decocti autē cū medicinis. ℥. iiij. G Jo. mes. Dissolutione educit coleram nigrā cum facilitate. ⁊ ḡssum flegma: ⁊ muscillaginosum ⁊ materias iuncturaꝝ. ⁊ ꝯfert colice scōm om̄em modū administratōis eius ⁊ duriciei splenis. ⁊ ꝑe cum epithimo ⁊ sale Indo: H Et cōfert ad febres melācolicas. ⁊ ꝑe cū aq̄ mell. ⁊ sanat scissuras que sunt ī manib⁹. Dos ei⁹ est a. ij. aureis vsqꝫ ad. iiij. J Aui. in li. de virib⁹ cordis dicit ꝙ confortat cor.

Ca. ccclxxi.

Policaria latine. grece coniza. arabice gafir. Dyas. ca. de cōiza: alia est maior atqꝫ odore grauior. alia parua ⁊ odore iocūda. inter has alia ē media granabilioris odoris quarū ṗma appellata est coniza lata siue vanitis. vel vt latini armentalis Item secunda vocatur etiā labanotis: siue vt latini ꝑip marina vel siriscarns. media appellat̄ etiā coniza cefaleos. siue vt latini thimus minor. maior āt ⁊ minor coniza hn̄t folia similia oliue sed aspera ⁊ pinguia ⁊ viscosa. mīoris vero folia odorata sunt. maioris grauis odoris. que etiam in frutice maior est: virga maioris est longitudinis cubitis duobus: minor vero vnius pedis longitudine porrecta est: florē fragilē ⁊ mellinū hn̄s colorē. ⁊ amaꝝ saporē: Et cū floruerit velut capillos facit. Radix est illi inutilis.

Galienus.vij.sim.far.cap. Coniza:i.po licaria tam maior q̄m minor similis sunt complexionis ⁊ virtutis. in gustu quidez acres ⁊ amare apparentes. calefaciūt val de a pte fructuosa est planta. Est aūt ⁊ ter cia species policarie in humidioribus lo cis nascens fetidior ambabus ⁊ debilior sed due prime dicte tres gradus sunt ī ca lefaciendo ⁊ siccando.

Operationes.

A Omnis fructus eius cum folijs suis fumigio adhibita ⁊ supposita venena lō gius arcz aqua eius sparsa pulices necat Folia eius in cathaplasmatibus adhibi ta morsus venenatos mitigant. Vulneri bus ⁊ pustulis medicātur B Flores eius ⁊ folia cū vino bibita menstruis im perent. Aborsum faciunt. Urinaz prouo cant: Tortionibus subueniunt. C Ictericis bene adhibent: Cum aceto bi bita epilenticis prestant effectum. D Elixatura vo eorꝝ fomento adhibita cau sas matricis componet. E Succus eius suppositus aborsum facit: oleo mixta et peruncta tuta corpa contra frigora ser uat. minor vero imposita ⁊ ea cathaplas matibus adhibita dolorem capitis miti gat. media vero coniza bastam hz gssam ⁊ lenia folia ⁊ paulo maiora. Maior vero non pinguia nec maiora hz folia sz grauē iactantia odorem gustū suauē ⁊ inutilem oībus F Vipas ⁊ serpentes fugat Et vuule vicia r̄mediat. maior ⁊ mior co nisa calefacit ⁊ desiccat decocta igit̄ ī olō ad peryodas febriū ⁊ typos: ⁊ malitōsos rigores puncta facit. G Flos cū fo lijs in vino potatus fetus extrahit. ⁊ vehe menter menstrua purgat. H Galie. Si quis folia cū mollibus ramusculis ap posuerit alicui pticule siue decoquēs olō vtatur ea. I Videt āt ⁊ rigorꝝ q̄ fm periodum alleuiatiuū huius oleū Flores aūt eorꝝ similis vtutis sunt. K Quo circa quidam ⁊ hos cū folijs terentes olō propinant gratia mouendi menstrua vi olenter ⁊ educendi embriones.

Ca.ccclxxij.

Poligonia. Pandecta. Poligonia agoni q̄d est genu: Nā ⁊ multige niculatam ⁊ centū nodiā vocant. seu agoni q̄d est semen Nā dyas. Policar pos vocari dicit. q̄ magis est credendum ⁊ h̄ sanguiāria ⁊ corrigiola a multis vo catur ⁊ est q̄ virgam pastoris ara. vocātu vt patet p concordiā. Dias. ca. de poligo nos ⁊ Auicenna cap̄. de v̄ga pastoris.

Operationes.

A Dyas: Poligonos masculus herba est virgas habens teneras molles et mul tum nodosas: ⁊ expāsas sup terram sicut agrestis: folia habet rute similia sed oblō ga ⁊ molliora. ⁊ semen in folijs singulis. vn̄ ⁊ masculus dicta est flos est illi albus ⁊ feniceus B Poligonos vero femi na frutex est vnam virgam habens mollē ⁊ cannosam spissam ⁊ nodosam. in q̄bus nodis folia sunt pini similia. radix est illi inutilis in locis nascit̄ humidis. ⁊ cetera.

E Pli. Poligonū greci vocant q̄m nos sanguinariam nou attoliter a terra. folijs rute simile semine graminis. q̄ plura genera poligoni faciūt hunc marē intelligi volunt. appellātq3 a multitudine seminis aut densitate fruticis. Alij poligonō a frequentia geniculoꝝ. ꝛc. G Stephanꝰ in synonomis. Poligonos. i. virga pastoris v ꝑ y scripsit vt assueuit et in kiraimida poligonos. i. corrigiola multigonia. Alij vero camerzillū dicūt. E Pliñ. li. xxvij. Poligoniū greci vocant herbam q̄ nos dicimus sanguinariā a terra non attollitur folijs rute similis gramini F Succus eius naribus infusus. sanguinez supprimit. Et potus cū vino cuiuscunq3 ptis ꝓfluuiū ꝛ cruentas excreatiōes inhibet ac sistit. G Dyasco. Poligonos masculus herba est hñs virgas teneras molles. ac multas nodosas. ꝛ sup terram expansas sicut agrestis. vñ ꝛ policarpos dicta est. flos illi est albus aut fenicinus. Virtutem h3 stipticam et frigidam. Vñ succus eius bibitus medicat̃ emoptoicis ꝛ abstinet reumatismū ventris. medet̃ q3 colericis ꝛ strāguirijs. vrinam prouocat Morsibus venenatis cum vino bibitꝰ occurrit. Febribus piodicis maxime ꝓdest ante horam accessionis. H Suppositus quoq3 fluxum mulieris cōstringit. aurium dolores compescit. Coctum cum vino ac melle curat vulnera nature. J Folia eius cathaplasmata estuatiōes stomachi tollunt. Sanguinem reijciētibus subueniunt. herpetas curant. Jgnē sacrū extinguunt. tumores ac duricies tollunt. K Sāguinem reijcientibus vulneribꝰ maxime ꝓsunt. Poligonos vero femina frutex est virgam hñs mollē ꝛ carnosam ꝛ spissam. ꝛ est ramosa pinguis atq3 nodosa. in quibus nodis sunt folia piri similia L Radix ei est inutilis. ꝛ nascitur ī locis humidis. Virtus est ei stiptica. ꝛ facē potest omnia supra scripta licet minorē hēat virtutem. Et scias esse herbam que dicit̃ pera siue bursa pastoris. de qua supra in caplo. ccc. liij. dicatur.

Ca. ccc lxxiij.

POlio. Ysidorus. Polios a grecis dicit̃. a latinis omnimorbia. eo q̄ multis morbis subueniat. Nascit̃ in montibus ꝛ duris locis. de vna radice multas ꝛ tenues fibras nutrit. seminis plenas. Jn summitate hab3 corimbos canescentes odoris grauis ꝛ subdulcis. Platearius. Polij diuersa sunt genera. sed montanum precipuum. Cum flores producit debet colligi. Virtutem habet dissoluendi ꝛ consumendi. ꝛ diureticam ex subtilitate substantie. Dyascorides. Poliō vnū est maius alterum minus. id est montuosum. quod nobis venit in vsum. Et est frutex alba ꝛ tenera habens folia vnius cubiti longa ꝛ super virgam capitella semine plena a quo procedit quasi lanicies alba. ꝛ velut capilli longi habens odorem cum suauitate grauem

Operationes.

A Ysidorus. Succus eius aqua coctus a serpentibus percussos sanat: Sparsam in domum vel incensa omnes serpẽtes fugat. Platearius: Vinũ decoctionis eius valet contra frigiditatem stomachi et intestinorum ꝛ dolorem ex ventositate. Cõtra opilationem splenis ꝛ epatis valet.
B Dyas: Eius elixatura morsibus occurrit venenatis magnũq; ꝓsidiũ est idropicis. Aceto mixto splẽi adhibet᷑ vtiliter Sed dolorem capitis cõmouet. ꝛ cachostomachum est. ventrem mollit. mẽstruis imperat: Resq; venenatas extinguit Urinam mouet: stratoq; compositum. serpẽtes longius arcet. C Cathaplasmatum vulneribus confert reumaticis paracolesim facit. ꝛ arcuato morbo succurrit.
D Auicenna: Polium est spẽs de schea in qua est caliditas ꝛ acuitas pauca. Qđ ex eo est minus est acutius ꝛ amarius. Et sunt in eo tyrsi ꝛ flores: E Eiusq; caput est vt spera. ĩ quo sunt quasi pili albi grauis odoris cum aromaticitate aliqua Maius est autem debilius quod nec amarum est ꝛ acuitas quedã in ipo est. Montanum minus est. et minus qđem est calidum ꝛ siccum in: ij. Est autem aperitiuũ: subtiliatiuũ: ꝛ prope minus est ad opilationes intrinsecas aperiendũ F Qđ ex eo viride plagas recentes consolidat. ꝛ proprie maius. qđ ex eo siccũ est: vlcera fraudulenta ꝓcipue minus: G Cũ aceto epithimatũ ꝯuenit splenis apatib⁹ ꝛ duriciei ei⁹. facit autẽ capitis soda. nocetq; stõ. sed ꝯfert yctericie nigre. ꝓprieq; maioris decoctio H Confert etiam eadem ydropisi. Idem. ꝓuocat vrinam ꝛ menstrua. soluit ventrem: ꝛ ꝯfert ascaridibus ꝛ antiquis febribus ac scorpionis punctionibus. I Decoctõ maioris morsui vermium venenosorum oĩm ꝓficua: ꝛ ex ea suffumigat᷑ ac sternit᷑ ꝛ fugat minora venenosa. K Constantinus. Polium est cal. in. ij. sic. in. iij. Humores grossos attenuat. Valet ydropicis pacientibus propter opilatõem epatis ac fellis ꝛ splenis. Urinam ꝛ menstrua ꝓuocat. Uentrẽ soluit. L Cum aceto bibitũ valet cõtra duriciem splenis. Et eius apozima ꝓpinatum lumbricos sucurbitinos ꝛ ascarides excludit. Capitis tñ dolorem generat ꝛ stomacho nocet. Si domus ex eo suffumigetur. reptilia inde fugant᷑.

Ca. ccclxxiiij.

Politricon. Dyasco. Politricõ gal litricum quod adyantos dr. habꝫ folia coriãdro similia in summitate scissa. hasta eius est duobus palmis lõga habens supra se turgida capitella sciũ habentia: Radix est illi vtilis: Sꝫ virtus eius est in folijs.

Operationes.

A Dyas. His siquidez in aq̃ elixis aq̃ ipsa bibita medicatur asmaticis ꝛ disnoicis. Ictericis ꝛ dissurijs. Calculos frangit. Uentrem stringit: Morsus caninos ad sanitatem perducit. Reumaq; stomachi compescit. B Cum vino bibita

menstruis imperat. Abortum facit. ⁊ san guinem reijcientibus subuenit. Morsibus quoqꝫ venenatis occurrit. C Alopi tia ⁊ vlcera capitis .s. quas acaras vocāt ⁊ pterigia purgat. Scrophasqꝫ spargit. Imposita quidem trita ⁊ mixta cū lixiuio addito cinere ac vino id prestat. D Cōmesta a pugilibus ad pugnā vtiliter confortat. A pecoribus eciam cōmedit. E Item politricon in locis vmbrosis atqꝫ parietibus hūidis ⁊ circa fontes nascitur. Alij tanq̄ īcorpatiuam decoctōeꝫ tardis etiā passionibus laborantib⁹ dāt in potu .scꝫ: hanelosis: stomaticis. fluori ventris. ⁊ ī difficultate minct⁹ F De siccat enī adiātos ⁊ extenuat. ideoqꝫ chy radias digerit. apa ⁊ lapidē rumpit. Po tus ad hūores glutiosos ac pigues de to race ad pulmonē ascendētes bñ iuuat. G Reumaqꝫ vētris ꝯstrīgit. medi⁹ enī ē inter ca. ⁊ fri. tpantiā. In dolore colli fo. ci⁹ trita cū ḡnis pipis ac seie coriādri cū optio vīo daī ad bibendū introeunti bal neum. facit ⁊ ad capillos mulieꝝ nutrien dos si decoquaī cum oleo.

Porrum

Ca. cccclxxv.

Porrum latine. Arabice curat: Se rapion li. aggre. cap. curat: Curat .i. porrum. Ex eo est est domesticū ⁊ est hispanicū. ⁊ ex eo est nabati. ⁊ est mō tanum. et ex eo est porrum vinee. et porrū agreste. ⁊ mediū inter porrum ⁊ alliū. Et īperiī vtus huius inter vtutē porri ⁊ allij sicut inuenies si leges capl'm: xiiij. Alleū. Et ꝓpter hoc est magis desiccatiuū ⁊ acu tum q̄ porrū domesticum: ⁊ cetera cūcta agrestia acriora sunt domesticis Et medi cine q̄ calefaciūt illa calefactōne sunt in fi ne graduū ⁊ ob hoc est malū stomacho. ⁊ est acutum incisiuū ḡssoꝝ humorū magis aperitiuū opilatoꝝ organoꝝ. ⁊ eius opa tio est plus q̄ domestici. Et ꝓpter hoc ꝓ uocat vrinam ⁊ menstrua. ⁊ potissime qū retinentur ꝓpter humores frigidos gro ssos. ⁊ habet tñ de calefactione q̄ vlceret quando applicatur corpori exterius. Et nos iam diximus q̄ omnes medicine que calefaciūt illa calefactione ⁊ vlcerāt sunt in fine graduum.

Operationes.

A Serap: aucto: dyas. Porrum dome sticum incitat libidineꝫ: ⁊ qū misceī cum melle. ⁊ fit inde lohoc ⁊ confert dolori pe ctoris ⁊ vlceribus pulmōis. ⁊ qū ꝯmedū tur etiam mūdificant cannam pulmonis ⁊ qū qs assuefacit cibum eius. inducit ob scuritatem visus: et est malum stomacho. B Et qū aqua eius misceī cū mellicra to ⁊ exbibetur cōfert morsibus venenosis Et qū fit empl'm cum poris ipsis ⁊ poniī sup locū morsus facit hoc. C Et qū misceī cum olibano ⁊ aceto ⁊ lacte ⁊ oleo rosato ⁊ distillaī in aurem ꝯfert dolori ei⁹ ⁊ tinnitui qui fit in ea. Et qū fit emplastꝝ cum eis ⁊ sumach. aufert verrucas. Et qū fit empl'm cū eis ⁊ sale mundificat vlcera sordida. D Et qū bibiī ex semīe por ri ⁊ granis mirti. ana. ʒ. ij. simul tritis ab scindunt sputum sanguinis antiquū a pe ctore: E Et idem auct. Rufi. Poꝝ prouocat mēstrua ⁊ fetus. ⁊ aufert eructu

ationes acetosas ꝛ mollit ventrem. F Et idem aucto. Judei. Proprietas autē est q̄ destruit dentes ꝛ gingiuas. G Et idem aucto. Aben mesuay. Nocet vesice ꝛ renibus quando in ipis vlcera. Et folia porri deseni conferunt matrici ex ꝓprietate que est in eis. q̄m est in eis hūiditas que facit lubricare fetum. et semē porri q̄n fumigatur ex eo anus. desiccat fistulas que sunt in eo H Sed porrum vinee est deterius stomacho. et est calidius ꝛ magis ꝓuocat menstrua. ꝛ q̄n cōmedit cōfert morsui venenoso. Paulus cap. de porro Porrum adustum mixtū cum melle ꝛ inunctum curat ragadias seu scissuras que fiunt in labijs. J Ysidorus. Porrus est olus cuius duo sunt genera. videlicet sectilis ꝛ capitatus. Palladius li. iiij. In mense Februario conuenit porrum serere Quem si sectilem velis post duos mēses quam satus est poteris desecare manētem in areis suis. Sed capitatum rarius seres. K Idem in li. vj. In mense mayo planta porri transfertur. vt rigationibus animetur. L Idem in li. xj. In octobri mense porrum verno satum cōuenit transferre. vt crescat ī capite. Sane sarculis assidue circumfodiat̄. Sed comprehensa porri plāta velut tenacibus alleuetur. vt inanitas spacij que suberit radicibus. incremento capitis suppleatur. M Ysaac. Porrus ca. est ꝛ sic. in. iij. gradu. quod certificat eius pōticitas. Unde sanguinem e naribus manantem cōstringit. Sꝫ ꝑm cibū illaudabilis est Nocꝫ em̄ stomacho faciens inflatōem ac vētositatem. N Ypocrates. Porr⁹ calefacit ac desiccat nimis epar ꝛ splenem apit vł curat. soluens queqꝫ constipata sunt ī eis. Thoracem ꝛ pulmonem purgat. Ad aurium quoqꝫ dolorem diuturnū facit. ac ꝑnares yctericos purgat. O Macer In multis causis vsus medicamine porri Dr̄ ypocras medicīe maxim⁹ autor. Ipius succū solū dedit ipe bibendū. Egētis q̄ reijciūt spumāt ve cruorē. Quos emoptoicos soliti sunt dicē greci. Cum galla dant hunc allij thuris ve farina. Aut gemmis dragmis porroꝝ seminis vnam. ꝛc.

Ca. ccclxxvj.

Proserpinata grece. Ara. Narsiarbay. latine. lingua passerina. et in lingua persica dr̄ psoidami. Serapion li. aggre. cap̄. Narsiarbay auct. dyasco. Narsiarbay. i. ꝓserpīata. est em̄ masculus ꝛ femina. Masculus est herba que nascitur om̄i anno. Hec hꝫ ramos seu virgas rectas molles subtiles nodosas. ꝛ distenditur sup faciem terre sicut gramen. ꝛ folia hꝫ similia folijs rute nisi q̄ sunt molliora ꝛ longiora. Et hꝫ iuxta vnūquodqꝫ folium semen. ꝛ ꝓpter hoc dr̄ masculus. ꝛ hꝫ florem album ꝛ rubeum. Sed femina habet plantam paruam ꝛ v̄gam vnicam tam teneram similem canne. ꝛ hꝫ nodos similes nodis q̄ sunt in radice canne. et in nodis ipis sunt folia egredientia ab ipa virga similia folijs pini. ꝛ habꝫ radicem in qua nullum est iuuamentum. Nascitur iuxta aquas. Hec latine vocat̄ cauda vul

pis que est virga siue bursa pastoris sicut apparet in ca. Poligonia. Gal'. viij. sim. far. Proserpinata habz quid stipticitatis Dominatur vero i eo aquosa humiditas vt sit in secundo gradu ex infrigidantib⁹ farmacijs. vel in. iij. fm principium. Dyascorides. Proserpinata herba est que hz virgl'as teneras τ molles τ multas nodosas τ spansas super terram sicut agrestis. vnde τ policarpos dicta est. Folia habet rute similia. sunt τ oblonga τ mollia: et semen in folijs singulis. vnde τ mascul⁹ dicta est: flos est illi albus aut feniceus. Virtutem habet frigidam τ stipticā. Proserpinata femina frutex est vnus: virgā hn̄s cannosam τ mollem spissam τ nodosam in q̄bus nodis folia sunt pini similia. Radix est illi inutilis. Nascitur locis hūidis: Vertus est illi stiptica: τ hec latine vocat̄ Cauda vulpis.

Operationes.

A Gal'. Juuat itaq; exustos stomacho exteri⁹ applicata sic herisipilata τ calidos flegmones seu etiam talia existentia repcutit reumata. τ ex inde vero siccatiuū existere ꝑpter q̄d herpetū bonū est farmacū et vlcerum τ alioꝝ euidentissimū vo flegmonosorum reumatoꝝ. B Est autē τ sanguinosoꝝ vulneꝝ consolidatiuū. Juuat vero ad vlcera q̄ in auribus τ si pus ī eis sufficiens fuerit id siccat. ꝑpter easdē vo vtutes τ fluxū muliebrē sistit. τ dissinteriam τ sanguis eductiōes τ quecūq; immoderate aliūde causatū C Ait aūt dyas. τ vrinas ꝓuocare. stranguiriantib⁹ datū nō tū distīguit diligēter dispositō ex in q̄ optet dare. D Dyas. Succ⁹ ei⁹ bibit⁹ emoptoicis medicat̄. ventris abstinet reumatismū. Colicis τ stranguiriosis opitulat̄. vrinā ꝓuocat. morsibus venenatis cū vio bibit⁹ medicat̄. E Cū vio coct⁹ τ melle vulnera noua curat. periodicis fe. an̄ vnā horā accept⁹ maxime ꝓdest suppositū. F Fluxū mulieris stringit dolorē auriū ꝯpescit. sanguinē reijciētib⁹ subuenit. herpetas curat τ fistl'as. Jgnez lacꝫ extinguit. tūores τ duriciel impositū spargit. recentib⁹ vulnerib⁹ maxīe ꝓdest. Proserpinata feīa oīa similiter facē pt q̄uis virtutem minorem habeat.

Ca. ccclxxvij.

Pulmonaria: Pandecta. Pulmōaria herba est satis minuta τ mollia hn̄s folia τ quasi formā pulmōis in locis humidis nascens. quam quidam pepanum vocant.

Operationes.

A Ad oīa vicia pulmonis cōfert bibitum τ emplastratum. B Elixatura eius cū vio cōfert peripleumoniaticis τ asmaticis. C Coctus ex aqua cum oleo aceto τ melle iocundissime sumit̄. D Confert tussientibus τ ad pectus fluxibus.

Ca.ccclxxviij.

P Runa latine et grece. Arabice Eu as. Ysidorus: Pruna a latinis ob colorem sic sunt appellata: Cuius generis meliora sunt damascena. ab opido damasco sic dicta. Unde prius arbor ipsa est asportata: Aristoteles in libro de plantis: Fructuum quidam ex carne et osse et grano compositi sunt vt pruna: Palladius libro. xij. Pruna siccantur in sole p crates loco sicciore deposita hec sunt que damascena dicuntur. Alij in aqua maria vel muria feruente recentia lecta pruna demergunt. et inde sublata: aut in furno tepido faciunt aut in sole siccari. Johannes mesue cap. de prunis. Pruna alia sunt alba alia citrina alia rubea alia nigra: et ex eis quedam sunt muza que sunt ad alterandum magis quedam dulcia que sunt ad soluendum ventrem magis et omnia alterant. et solutionem faciunt plus tamen et minus. Damascena vero et Armena in omnibus illis sunt fortiora: et humida quidem plus faciunt illud quam sicca. et sicca minus corrumpuntur in stomacho quam humida. sunt enim humida ad corruptionem et putrefactionem conuertibilia. Dulcia sunt inter ca. et fri. declinant tamen ad latus frigiditatis. et sunt hu. in. ij. gra. Muza vero fri. sunt in principio secundi: vt postea habetur. Et alia quidem sunt lauatiua et refrigeratiua et lenitiua: Rectius cum quo miscentur ei addit earum operationi sunt tamarindi et proprie secundum modos infusionis notos et cassia fistula et terenia bin. et viole condite et similia Et fit cum aqua earum syrupus iuuamenti noti. Et ex carnibus earum fit electuarium bonum Armeni quoque arborem prunorum perforant subtilem in longitudine palme. ex duabus vel tribus partibus. et intermittunt frusta scamonee. et sigillant luto. et sunt fructus illius arboris solutiui sufficienter. et faciunt sophisticationes alias in arboribus alijs.

Operationes.

A Johannes mesue. Solutione educit coleram et dantur in egritudinibus colericis et alterant malitiam earum: et soluunt malitiam ex qua fiunt: nocent tamen stomacho et sunt pauci nutrimenti. Dosis aque earum potio est circiter libram j. cum zuccaro: B Dyas. cap. de prunis. C Prunum recens ventrem soluit Stomacho contrarium iudicatur: sed omne hoc iucondmode celerius digestionem finit sicca non tantam malicism prebent quidam sicca cocta aluum stringere existimant. quod Galienus non immerito falsum esse contendit. D Quis enim nesciat ex passo discocta vel mulsa solutionem ventris operari maximeque perficere si decoctum ipsum cui succus admixtus est sorbetur Facit tamen ipse suas differentias diuersi generis in prunis. vt syriaca tantum putat minus aluum mouere eo quod sint stipticiora. E Hyspana vero plus soluere quam sint dulciora ex omnibus prunis. quia maiora et lata sunt

F Idem quoq; tenera ⁊ digestionis faciliora. ⁊ ventrem molliendo accomoda presumit minoribus omnia inesse contraria. G Est ⁊ agreste prunũ austerioris fortiorisq; virtutis. hoc siccum etiam dissintericos certum est adiuuare. gũmi huius arboris potatum calculos frangit cum aceto tritum ac illinitum faciei lichinas optime purgat. ⁊ curat aqua. in qua folia pruni cocta sunt gingiuas ⁊ vucam ⁊ similia colluendo defendit. Sed in vĩo decocta vehementius prosunt. H Radices itemq; cortex eãdem stipticam habent potestatem que in folijs est constituta. Serapion hec eadem dicit que dcã sunt fm dyascoridem.

Ca. ccclxxix.

Prunella latine ⁊ grece. Prunella est herba similis ozimo. flos quasi lauendula sed grossiora. folia ⁊ flores vtuntur.

Operationes.

A Succus istius herbe mixtus cũ oleo rosarum ⁊ timpora inunctum sedat soda. B Ypocras. Succus cum vĩo sumpt⁹ tollit morsum venenosoꝝ. Succus istius herbe curat alcolam. ⁊ confert squinãtie. C Et ad oĩa vicia oris ⁊ gutturis cõuenit. Eandem etiam opatiõem habꝫ aq̃ eius distillata.

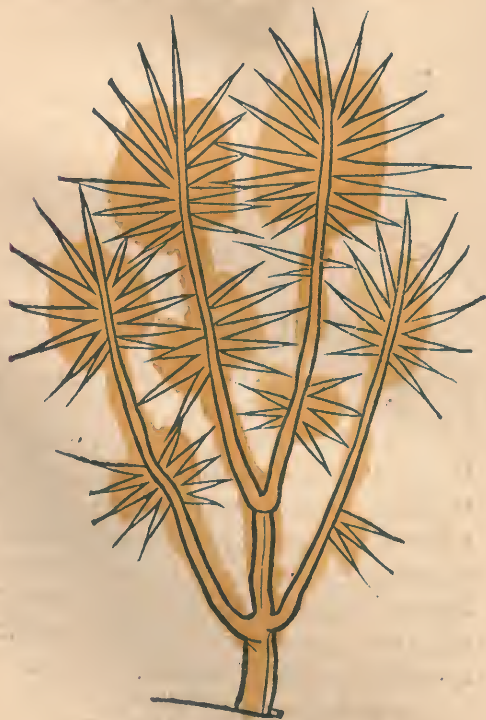

Ca. ccclxxx.

Pix latine. Arabice aseff siue terf vel tesf. Pandecta. Sciendũ q̃ pix fit ex arbore ligni aryn. ⁊ est arbor scerebin vel deda. ⁊ est cedrus vel pinus masculus cuius fructus dicunt coni. est ex ea hu. ⁊ sic. Sera. li. agg re. ca. T est auctoritate dyas. Et hu. colligitur ex arboribus ligni aryn id est masculi pini. ⁊ pfert fructum paruum. ⁊ ex eo fit lumen Et melior ex ea est alba splendens leuis ⁊ mũda.

Operationes.

A Galienus.viij.sim.far.cap.pix fm translatōem grecam. Pix que quidē sicca siccat ꝛ calefacit fm terciā abstantiā a cō mensuratis ꝛ plus siccare nata est ꝙ cale facere q̄ liq̄da eꝯrio calefacit plusꝙ siccet hꝫ āt quid subtiliū pciū q̄ asmaticos ꝛ em picos iuuat B Et hꝫ q̄dem q̄d dige stiuum ꝛ dyaforeticū sicut ꝛ fm gustū sub amarꝫ q̄d ꝛ acre. C Ita aūt leprosos vngues educant mixte cum cera. ꝛ impe tigines expurgant: digerunt āt duros. et indigestos hūores oēs qn̄ ponunt̄ ī ca taplasmatibus. fortior vō ad oīa talia est q̄ liquida. dura vero ad hec q̄dē peior est. D Ad cōsolidatōem āt vulnerꝫ magis ydonea palam ꝙ ex his est qm̄ q̄d copiosum hūiditatis calide ꝯmixtū est pi ci liq̄de: E Piceleū: i. oleū picis. Fit ex pice hūida qn̄ coquit̄. ꝛ est quedā ex ea que est similis visco viscositate sua ꝛ nōia tur viscosa: Et est alia q̄ ex toto sicca est. ꝛ melior ex ea ē illa q̄ ē pura tenax ꝛ odorife ra sil'is resine pini. sapor hui⁹ ē acut⁹ ꝛ fe re amar⁹. Et vtus ei⁹ ē ca. in. iij: ḡdu: ꝛ de siccatio est plus ꝙ calefactio ipsius.

Ca.ccclxxxi.

Pix liquida. Pandecta: cap. ccclx. Hictan arabice. grece alkitran. la tine vero oleum de scerbin: ꝛ ē pix liq̄da: que ydeomate nostro vocat̄ pecu la. Sera. li. aggre: cap. hictan. i: pix liqui da ꝛ est oleum quod egreditur de scerbin Et scerbin due sunt species. Una earū est arbor magna. ꝛ est genus abietis. ꝛ est ex ea alkitran habens fructū similē fructui cipressi: nisi quia est minor eo multum. et secunda est arbor spinose habēs similitu dinem cum arbore iunipi: ꝛ magnitudo fructus eius est sicut magnitudo ḡni mir ti. Melius autem alkitran est illud quod est spissum clarum habens odorem fortē cum horribilitate. ꝛ quando intingit̄ in eo digitus non cito defluit ex digito pro pter suam spissitudinem: ꝛ quando stilla eius cadit in loco remanet collecta ꝛ non expanditur. Et idem aucto. Gal'. Spēꝫ scerbin complexio est calida ꝛ sicca. in. iij gradu. sed olei quod extrahit̄ ex arbore sua substantia est subtilis: ꝛ virtus eius ē calida ꝛ sicca in. iiij. gradu. sed plus cale facit ꝙ siccet. Lignum scerbin nominat̄ lignum mortuorum. quia cōseruat corpa mortua a putrefactione. Unde virtus ei⁹ desiccat ꝛ custodit corpa mortuorum: et destruit quod est ibi de humiditate.

Operationes.

A Serap: Pix liquida custodit corpa mortuorum: ꝛ oleum eius occidit pedicu los ꝛ lendines ꝛ lumbricos ꝛ vermes qui sunt in auribus: B Et quando cum eo fit nascale corrumpit fetum. ꝛ excludit mortuum. Et quando linitur virga in ho ra coitus destruit conceptū. ꝛ ꝓpter hoc est ex verioribus medicinis ꝛ fortioribus ad prohibendum impregnationem adeo ꝙ accidit ei qui vtitur eo vt fiat oīo steri lis: etiam quando distillatur ex eo in den tem corrosum sedat dolorem ꝛ frangit de te ꝛ aufert liuorem qui fit sub oculo. C Alkitran ꝛ est illud quod est compo situm ex eo q̄d colligit̄ in lana. qn̄ supꝫ ip

sum suspenditur 7 decoquit. 7 subtilius alkitran 7 minus acutum. 7 residuu quod remanet est alkitra. 7 est illud qd est de eo spissum 7 grossum. et est sicut illud qd remanet ex spissitudine olei. 7 ideo alkitra propter sui grossiciem mordicat 7 aperit. 7 propter hoc alkitran curat apostemata. 7 est pix liquida. B Sed grani scerbin virtus est temperata adeo q potest comedi nisi quia facit soda. 7 mordicat stomachum. E Et idem auctor Dyas. Alkitra est quod corrodit 7 incidit corpa viventium. 7 conservat corpora mortuorum. 7 si fiat pheretrum in quo reponatur corpus defuncti ex ligno scerbin servat corpus defuncti a putrefactione; 7 propter hoc nominant ipsum quida vita mortuorum: 7 alkitran adurit platas 7 coria propter necessitatem sue caliditatis 7 desiccationis. 7 abstergit maculas oculi quado bibitur cum rob 7 sale pauco: puenit morsui serpentis. 7 qn linit sup elephantiam convenit: 7 fit cristere cum eo 7 occidit lubricos parvos.

Ca. ccclxxxij.

Panis. Ysidorus. Panis dictus est eo q cum omni cibo apponat. Panis em cibarius est qui ad cibum servis datur non delicatus. Fermentatus dicitur fermentis confectus. Azimus aut non fermentatus. Nam azim9 est sine fermento sincerus. Acrizimus autem leviter fermetatus quasi acro azimus. Clibanicius in testa coctus. Rubidus autem recoctus 7 rubefactus. Subcinericius dicit cinere coctus ac reversatus. idem 7 focacius. Sfungia dicitur panis aqua diuti9 laxatus. similam modicam fermentumq modicum accipit: 7 habet humectatois plusq omis panis: pp quod 7 sfungie nomen accepit. Placente sunt que de farre fiunt quas alij quidem liba dicunt. eo q libeant 7 placeant. Dulcia sunt operis pistorij genera sic a sapore dca melle em aspersa sumuntur. Actor. Collirida dicit panis quadratus de simila factus in sartagine cum oleo frixus; vl modicus panis triangulus. Lagana sunt panes lati ac tenues. Crusta est panis supficies.

Operationes.

A Avicenna. Panis vt comedat opoztet q sit mundus. sallitus. massam habes confectam. fermentatus. bene decoctus ne comedatur calidus. sed vna nocte permanens: Calidus em non est apud naturam receptibilis: B Et accepto ei9 qui est de furno 7 reliquorum sibi similiu est mala. Panis de simila melior est 7 mundior ac nutribilior q alius. Eius nutrimetum melius est. sed tardioris penetratois C Opirus autem qui est plurimi furfuris. velocis est penetratonis: sed nutrimeti minoris ac deterioris. D Ille vo qui non bene coquitur est plurimi nutrimti. 7 similiter qui parum habet fermenti. Sed eius nutrimentum opilat nisi illos q plurimi sunt exercicij. h9 generis e pais de patella: na ei9 iterior ps raro bn coqt. E Emplm ex pae fcm calidi9 e q ex frumto pais ex frumto novo velocit ipiguat

F Panis de frumento cum mellicrato sicciſqȝ cōuenientibus valet a pātibus calidis. lenit em̄ ⁊ infrigidat ea Panis cum aqua ⁊ sale decoctus ⁊ impetigini īfusus confert. Est q̄dem velocis digestōis. ⁊ tarde descensionis. G Panis opirus ē lenitiuus nature. fermentatus q̄ȝ ventreȝ lenit. ⁊ azimꝰ stringit. Similiter in patella coctus ⁊ antiquus panis siccus ventrē stringit. H Ysaac in dictis pticularibus. Panem tritico calidiorem diximus cuius diuersa sunt nutrimenta q̄tuor modis. videlicet. Primo ꝑpter farinā vnde factus est. Secūdo ex artifitio sui. Tercio ex igne a quo coctꝰ est. Quarto ꝑ q̄litate qua sumit̄. Farine modus trifariam diuiditur. Primus ꝑpter essentiam sui. Scd̄o ꝑ qualitate molitōnis. Tercius s̄m breuitatem vl' longitudinem tp̄is ex quo mola contrita est. vt supius dcm̄ est. Panis q̄nto mundior est tanto pluris nutrimenti. ⁊ durioris egestionis. J Diuersitatis panis ex artificio sui duo sunt modi. vl' ex forma vel ex artificio simpliciter. Forma autem triplex est. Magna parua. media. Magna medulle plus habet. corticē vero subtiliorem ⁊ duriorem. Cortex preterea paꝝ nutrit. ⁊ est ad digendū durus. humiditatem egestōis exsiccat vn̄ ⁊ ventrē constipat. K Medulla ḡssa est ⁊ viscosa ⁊ inflatiua. flegma viscosum ḡnans. Panis pui ⁊ subtilis interiora ignis pforat ⁊ hūiditatē medulle exsiccat. vn̄ paꝝ nutrit ⁊ tardius digerit̄. ⁊ ventrē ꝯstipat. maxīe si estus sit in pmo vel secundo die pꝰ decoctōem. L Vn̄ Ypocres. Panis magnus ⁊ ḡssus est medulle multe nutrimenti pluris ventrē soluit. puus āt ⁊ tenuis medulle est pauce. nutrimēti pauci. Egestio eius tarda est ventrē ꝯstipat. Qui āt mensure medie est in forma. ⁊ medie est ptātis M Artificiū panis quatuor diuiditur modis. Est em̄ panis q̄ntū expedit fermēti tm̄ h̄ns ⁊ sal' ⁊ bn̄ ꝯfectus ⁊ sicut oportȝ coctus. Est paꝝ fermentatꝰ ⁊ coctꝰ. ⁊ in ceteris. a necessaria tpantia īminutꝰ. est h̄ns fermentum ex sale vltra q̄ satis est N

Est azimus ⁊ sale carens. Primus q̄dem moderatior est in oībus his sup̄dictis. in stō pfecte digerit̄. ⁊ sanguinē in corpe clarissimū generat. vn̄ nature ꝯfortat actōeȝ ꝑpterea ꝯmodus est qui q̄eti sunt ⁊ deliciarum delectatōe viuūt Et eis q̄ꝝ digestō defecm̄ patit̄ vt senior ⁊ egritudines exeūtium. Ars em̄ exbibita exterius sufficit nature laboranti interius. O Exercitātibus āt laborātibus nō adeo ꝯueniēs est ꝑpter suā subtilitatē ⁊ facilitatē dissolutionis ex mēbris eoꝝ Pāis fermentatus modicum h̄ns salis nec bn̄ coctus. viscositatem ḡnat ⁊ ḡssitatē. vn̄ durior est ⁊ peiore tardior. ꝑpter hoc aptus est exercitantibꝰ ⁊ laborantibus. Nam abundantia caloris eoꝝ est causa fortitudinis ⁊ digestōis Sȝ q̄ fermēti. salisqȝ supfluū habuerit minimū nutrit. ⁊ ꝯfortat. vtus em̄ sal' hūiditatē eiꝰ ꝯsiccat. fermētū ꝯiūctōeȝ rarificat P Azimꝰ sil'r mīnū nutrit et durissime digerit̄ tardissimeqȝ egerit̄. ꝓpetatē habȝ opilatōem ⁊ vētositatē ḡnandi. Jdcirco incōueniēs est oībus naturis. nisi raro eis q̄ maxīs laboribꝰ exercent̄ vt messores. ⁊c̄.

Ca. ccclxxxiij.

Rapa. Ysidor⁹ libro ethimologiarum: Rapa dicta est a rapiendo id est comprehendendo. Est autem radice amplior napo sapore dulcior. et folio tenui. Palladius libro. iij. Semen brasice vetustum mutatur in rapam: Idem in libro. viij: In mense Julio serenda est rapa solo putri et solatri in sicco nec spisso. locis humidis et cãpis letatur. Napus autem in sicco ac proprie tenui devexo et sabulosis melior nascitur. loci proprietas vtrumqꝫ semen in alterum mutat. Nam rapa in alio solo p biennium sata mutatur in napos. alia vero napus transit in rapam Subactum solum stercoratum versatumqꝫ coquunt. qđ ipsis et segetibus proderit qui ibi ãno eodem seruntur. Jugo raparum quatuor sextarij. napi autem quinqꝫ sufficiunt. Si spisse sunt internelles aliquas vt cetere roborentur. vt vero in semina maiora redigantur erucam rapam folijs om̃ibus purgas et ad dimidij digiti crassitudinem in caule succides: Tunc in sulcis diligenter subactis octonis digitis separataꝫ obrues. inicies terram et calcabis ita magna nascetur.

Operationes.

A Rapa est napus validissimus. pturbat corpus et deducit Sed semen eius cõtra venena in potum datur. Rapa si frequenter comedatur inflatõem stomachi facit: Semen eius ex vino tritum valet cõtra morsus serpentum. B Dyasco. Radix rape bona est. et si ventrem inflat corpori tamen succum addit ventremqꝫ stimulat: Eius elixatura fomento podagris ac pnonibus p̃sidium est. Ipsaqꝫ trita et imposita hec om̃ia facere potest.

C Cima eius elixa et cõmesta est diuretica: Semen eius ex vino bibibitum vulneribus venenatis proficit. Itaqꝫ semen in rapis calidum ac feruens videtur et ipse paulo solutiores creduntur: Sed quo minus caloris possident molliendi potestatem eo fortiorẽ continent. D Idẽ radix inflat. et semen in homine generat. vel augmentat Agrestis rapa locis siccis nascitur. fruticem collectum faciens cubiti longitudinem habens multasqꝫ virgellas. Folia leniora et in modum digiti grossa: Semen eius in folliculis est cõclusum nigrum et fragile. quod fractum habet intus colorem album Itaqꝫ faciei miscetur alba mentis vel etiam tocius corporis:

E Ysaac: Calida est in. ij. gradu. humida in primo dure digeritur. Mollem et inflatiuam carnem facit. ppter sui ventositatem. pinde coitũ suscitat: flegma augmentat: Utilis autẽ est si bis cocta vtraqꝫ aqua reiecta coquatur cum pinguissima carne. Idem. Cuius iure si pedes podagricorum loti fuerint dolorĩ mitigatõem prestat. F Gal. li. ij. de cibis cap. de rapa. Multisormiter autem et hanc homines preparant vsqꝫ ad hoc quod componunt eam cum garo et aceto vt habeant pro vsu p totum annum. Chimũ autẽ reddit in corpore grossiorem cõmensurato. propter quod si habundauerit quis ĩ vsu ipsius. et maxime si quis deficienter in vẽtre digerens ipam congregabit vocatũ crudum chimum G Ad secessum ãt ventris neqꝫ contrariari vtiqꝫ: neqꝫ cõferre dicat quis ip̃am. et maxime quando decoquitur bene. indiget enim ip̃a et ampliori decoctõne. fit autem optima bis elixata sicut dictum est prius de caulis p̃paratione. si autem crudior sumaꝛ indigestibilis est et inflatiua. et mala stomacho. quãdoqꝫ autem et mordicationes operaꝛ ꝑm ventrem. pꝰquam autem elixatam admirabar vtiqꝫ si minus aliqua homogenearum plantaꝝ nutrit. H Et idem li. vj. de sim. medicinis cap̃. gẽgilidis siue rapa ip̃a et semen ad libidinem incitat inflatiui spiritus generatiua existens.

Ca. ccclxxxiiij.

Raphanus. Ysidorus Raphanum grece nos radicem vocamus. eo qȝ totus deorsum nitit̃ cum reliq̃ olera magis in summa psiliant. huius semine macerato. Palladius li. iiij: In mẽse marcio raphanos aliq̃ serunt quibus vtũtur estate. Idem in li: ix. Raphanum vt iam predcm̃ est. sicut ⁊ brasicam pstat esse vitibus inimicam. Nam ⁊ si circa se serantur natura discordante refugiunt. Auicenna Raphanus hȝ lignũ calidũ ⁊ humidũ in primo. Semen ca. in. iij. forcius est semen deinde cortex. postea folia. deinde caro

Operationes.

A Radix eius a ieiuno cõmesta vel potata. put antidotum magnũ adiutorium est sanitatis ⁊ tutamentũ corpis. sȝ inflationem facit ⁊ ructus fetidos. B Fructus ei⁹ vrinã mouet. Ventrẽ decocta malaxat. ⁊ ĩ cibo ptisicis pdest. Toracis flegmata purgat Cũ oximelle accepta vomitum mouet. Cum melle mixta putredinẽ curat Liuores tollit. Vim fungi venenosi cõpescit. C Contra viperatũ morsus pficit. Semẽ cũ aceto datũ splẽ minuit: ydropicis ac spleneticis in modũ cataplasme impositũ subuenit. D Radix in aceto ac melle cocta si gargarizet̃ synaticos curat. Folia eius ptusa ⁊ imposita dolentibus articulis psunt: E Raphano calidam esse vtutẽ. oĩm medicoꝝ opiniõe patet. sed nobis ex vsu intelligere licȝ: nã cum ceteris cibis cõmesta. ideo in stomacho ructus efficit solus. qꝛ in eo coquitur prima: F Capillos ab iniuria alopicie restituit cum melle G Succ⁹ etiã grauedinem auriũ instillatus emendat H Egipcij r̃ges in quibus erat studiũ scrutati corpa mortuorum et causas valitudinum occulta fide recognoscere: ⁊ in ipso corde vicium nasci pdiderunt. I Semine raphani cum melle trito ⁊ sumpto suspiria mitigantur. Tussis arcetur. Sola cum sale sumpta ventris animalia extinguit. Ventrem stimulat. Urinam cõcitat. Puerperis copiam lactis acquirit: K Nulla res forcius vrine difficultatẽ soluit. vel feminarum. imperat menstruũ Raphanus pmesta est customacha. post cibos sumpta digerit. eructuationẽ facit Cocta ⁊ esa tussiẽtibus ⁊ pituitatibus stomachi medetur. L Corium eius cathaplasmis adhibitum cum melle pascẽcia vulnera curat. M Liuorez imposita tollit. Morsibus venenatis occurrit. Lentigines purgat. Bibita menstruis imperat Semen eius bibitum est diureticum: Splenem tremiscere facit. N Elixum cum oximelle gargarismo synanticisq̃ȝ opitulatur. Cerasa quoqȝ puncto accepta statim medetur. Detur concauo immissa. vel gingiuis fricata. dolorẽ eius mire sedat. O Est aliud genus rafani quod multi armoratiam dicunt habẽs folia lapsane similia. cuius radix oblõga est ac tenera de q̃. s. sup̃ dcm̃ ẽ P Platea. Raffan⁹ ca: ẽ ⁊ sic. in. ij: g̃. Virtutẽ hȝ ĩcidẽdi dissoluẽdi. ex eo fit ꝯpet̃ sorziellis ꝯ q̃rtanã: ⁊ ꝯ cottidianã. ꝯ duriciẽ splẽis.

Q Herba ipsa cocta in vino et oleo sple ni cathaplasmet. Pectini cataplasmata stranguiriã et dissinteriam soluit. R Ypocrates. Capillos mulieꝝ defluos ra phanis iubet fricari. et ꝯtra tormenta vul ue sup vmbilicum imponi. Reducũt et ci catricem ad colorem Semen impositum ex aqua sistit ea que fagedenas vocant vl cera. S Democritus. Ventrẽ hoc ci bo putat stimlari. et ob id fortasse voci no cere tradiderunt aliqui: folia q̃ dumtaxat in oblongis nascunt aciem oculoꝝ excita re dicunt vbi vo acrior medicina admo ta sit. ysopũ dare ꝓtinus imperant. Hec antipatia est: Auriũ vero grauitati rafa ni succũ instillãt. T Papias. Hume ctat et dispgit fleg auctoritate sua. Folia tñ eius minꝰ austera sunt. Radix trita ĩ vi no nauseã ꝓuocat. V Plin. li. xx. Ra phani stõm purgãt. pituitã extenuãt. vri nã ꝓcitãt. Est estiuosus in ytalia et arõtiã vocãt satiuã. Satiui decocti mãe ad tres ciatas poti calcl'os ꝯminuunt et eijciũt Ad tussim q̃z ieiunis raphanꝰ ꝓdest ĩ mãe cũ melle. Semẽ eiꝰ tostũ deiñ ꝯtritũ cũ melle suspiriosis valet. Ideoq̃z ꝯ venena ꝓdest.

Ca. ccc lxxxv.

Radix. Platearius. Radix est herba cuius radix simili nomine appellatur. et est cal. et sic. in. ij. gradu. Virtutem raphano similem habet. Et cõtra easdem causas valet eodem modo. sꝫ nõ efficax est. Itaqꝫ cum in receptõ e inueniꝛ potest poni radix raphani si radix nõ habeatur. Palladius li. xx. In augusto mense vltimo sicciorib9 locis radices ꝯuenit seri. que hyeme ministrent vsum. Amant terram q̃lem: rapa pinguem ac solutam et diu subactam. tophum vo reformidãt et glaream Gaudent celi statu nebuloso. serendi sunt autem grandibus spacijs et alte fossis. melioresqꝫ ꝯueniunt si serant in arenis post nouam pluuiam nisi forte possint rigari. q̃d satum est statim leui sarculo debet operiri sed tamen nõ ingerendũ est sed pocius palee q̃ inde fungose sunt. Suauiores autem sunt. si eas aq̃ salsa frequenter aspergas. Radices feminini generis putanꝛ q̃ minus acres sunt. habẽtqꝫ folia latiora lenia et cum iocũditate virentia. ex his ẽ semina sunt colligenda. Maiores fieri credunꝛ si sublatis omnibus folijs solo tenui caule demisso. sepe terris operiantur. Si ex nimis acra dulcem fieri velis semen die ac nocte melle aut passo macerabis.

Operationes.

A Ysaac. Radix est ca. in. iij. gradu. sicca in. ij. minus q̃ rapa nutrit ꝓpter acumen suum: quod forcius est acumĩe rape. Nutrimentum eius est durum et grossum digestioni stomachi nociuũ et inconuenìens dentibus ac oculis et gule omnibusqꝫ doloribus vulue. B Secundum vo medicinam conuenit: fm cibũ mãducata tortionem et inflatõem facit: et illaudabil' stomacho fit. Quod testatur ructatus eiꝰ q̃ maxime fit añ cibum. eleuat eñ et descẽdere ꝓhibet cibum ad locum coctionis. Ideoqꝫ fit cã indurate digestiõis. Naturaleq̃z ṽtutẽ inhibꝫ. cibũ expellẽs ĩ supiori pte ex q̃ re fit vomitꝰ maxime his q̃ ventositatem in stomacho hñt ex cõsuetudine.

C Que tamen post cibum accepta mi
norem agit ventositatem ascendētem su
perius: quia cum grauitate sua descendit
inferius deponitq; cibum incoctionis lo
cum. Et vt oportet digerit̃ vnde causa cō
fortande secunde digestionis efficit̃. hoc
est gratia sue coctionis. que non hn̄tibus
ventositatem accepta post cibū impedit
D Pro inde si quis eam vult accipere
pro vomitu ante cibum sumatur: sed pro
pter supplementum secūde ac tercie dige
stionis. post cibum mãducetur. E
Item radix comburitur 7 puluerizat̃ sup
vlcera humida mūdificat 7 desiccat illa.
Et putanr aliqui q̄ exprimat̃ succus eius
7 detur in potu cum vino. 7 cōueniat me
dicinis mortiferis: 7 semen eius etiam fa
cit hoc. Nos autem experti sumus multo
ciens de hac planta: q̄ qn̄ coquitur multū
cum kist ordei donec dissoluatur in deco
ctione 7 detur in potu habet magnā effi
catiam in egritudinibus pectoris antiqs
que fiunt ab humoribus grossis. F
Et idem aucto. Ruffi. Raffanus confert
flegmati. 7 prouocat vomitum 7 est mal9
capiti. 7 oculis dētibus 7 palato: 7 corrū
pit cibum. Et est pueniens omnibus egri
tudinibus mulierum. 7 generat vētosita
tes in superioribus partibus ventris. Et
illud aucto: Humay pp̄ter suam malitiā
est velocis putrefactionis sue substantie.
G Et idem auctoritate Rasis. Dixit
mihi quidam amicus meus q̄ expertus est
hoc. 7 inuenit verum. Distillauit em̄ aqm
radicis raphani super scorpionem. 7 īue
nit ipsum statim immobilem. deinde con
tinuo inflatus est 7 crepuit per medium.
Et radix pueniens fe. quartanis 7 rigoribus
febrium periodicar̄. 7 doloribus vētris.

Ca. cccLxxxvj.

Raphanus agrestis. Dias. Rapha
nus agrestis iūcos duos siue tres
spargit in terra rubentes. folia ru
te similia: radices cepe. sed ampliora quē
dam raphanū siluestrē vocant. Int9 hz
medullā candidā. extra cortices nigros.
nascit̃ in montibus 7 locis asp̄is: aliquan
do 7 vmbrosis.

Operationes.

A Serap. Raphanus agrestis est hn̄s
folia similia lapsane. 7 hz radicē mollem.
subtilē longā 7 tenerā. 7 sapor ei9 ē acutus
cui9 folia 7 rami coquunt̃ 7 comedunt̃ et
pueniūt stō. B Uirtus etiā ei est vis
cida et diuretica et calida. 7 ideo in cibo
sumpta copiosā effundit vrinā. Incitat
etiam mēstrua feminar̄ stō. vtilis 7 ex ace
to data Pituitas glutinosas cum melle
sumpta dissoluit. lūbricos latos excludit
C Radix adusta 7 in puluerem versa
ad siccandum 7 purgandum vulneribus

imponitur. Quidam succũ eius cum vĩo dant contra venena. eadem vis in semĩe est si cum melle sumat̃. nobis expertum est armoratiam in ptisana sorbitiõem disco ctam toracis vicia sanare. B Bz ra ffanus agrestis quẽ romani vocãt armo rachion hz folia similia folijs domestici: ꝛ habet radicem longaꝫ mollem. ꝛ sapor eius est ad acuitatem declinans: cuius fo lia ꝛ radix si coquant̃ ꝛ comedant̃ cõueni unt stomacho. Et eius vtus est calida in flatiua E Et ꝓuocat vrinam ꝛ men strua: ꝛ qñ sumit̃ cum melle incidit humo res grossos ꝛ viscosos in pectore.

Ca. ccc lxxxvij.

Radicula. Plinius libro. xix: Radi cula est herba lauãdis lanis apta ad hoc succũ hz mirũ qñtũ cãdore cõ ferens eq̃ ꝛ mollitia: nascit̃ vbiqꝫ satiua. sꝫ sponte p̃cipue in asya syriaqꝫ saxosis ꝛ as peris locis Trãs eufratẽ tñ laudatissima caule tenui ferulaceo ipsisqꝫ cibis indige narum expetito. et vnguenti quicquit sit cum quo decoquatur oliue folio. hãc stru thion vel ysatin greci vocãt. Estate floret aspectu grata. verũ sine odore spinosa. et caule lanuginoso. semen ei nullum. radix magna que conciditur ad q̃ꝫ dcm̃ ẽ vsum

Operationes.

A Pli. li. xxiiij. Tingentibus ꝛ radicla ramos p̃parat q̃ struthion a grecis voca ri diximus. B Medet̃ morbo regio ipsa decocta. ꝛ vis potũ. Itemqꝫ vicijs pe ctoris obuiat. aluum sistit. Uuluasqꝫ pur gat. q̃obrẽ aureũ poclm̃ vocãt eã medici ꝛ melle etiã ꝓdest magnifice ad tussim: C Ortopnee ꝓdest mensura coclearis cũ polenta vo ꝛ aceto lep̃s tollit. Eadẽqꝫ cũ panace: ꝛ caparis radice calclos fran git ac pellit: Panos discutit cũ ordeacea faria ꝛ vĩo decocta. D Miscet̃ ꝛ mala giatibꝰ ꝛ collirijs claritatis cã: ad sternu tam̃ta vtil' iter pauca E Lyẽi q̃ꝫ ac ioci neri eodẽ mõ ꝓficit: Põ denarij põdẽ ex aq̃ mulsa sanat suspiriosos: sic ꝛ pleureti cos. oẽsqꝫ lateris dolores. F Pan. Ra dicula. i. condisi. et ponit̃ in antidotario virili in potione ad scrofulas

Ca.ccclxxxviij.

Rannus latine et grece. arabice hausis vel husch sive hasig. Serapion. li. aggre. cap. hausis sive hasig id est rannus est planta que nascitur in vallibus. Et sunt eius tres species. Una habet stipitem rectum spinosum sicut arbor que dicitur alchisialich. in ramis et spinis eius et folia eius sunt oblonga habentia humiditatem viscosam que adheret manui. Secunda est fortis alba plusquam ipsa. Tercia habet minora folia quam ipsa et latiora: et declinat parum rubori. et rami eius sunt longi. longitudo eius est brachij unius et est spissior alijs et est debilior. spina vero eius est acutior. Et fructus eius est latus subtilis: et est velut in vaginis sicut herba que dicitur sachidalion: Et idem auctoritate Gal. Quod administratur ex ranno sunt folia eius dum sunt recentia. Et virtus eius est que infrigidat et desiccat in. ij. g.

Operationes.

A Dyascorides cap. de ranno. Rannus frutex est qui circa ortos nascitur. Huius virge sunt longe et spinose. folia habet pinguissima longa et levia. Est etiam alia rannus colorem habens subalbidum: Et tercia habens colorem subrufum: et virgulas longas cubitis quinque. et plus hec spinose sunt. et minimam habent virtutem. Eius semen latum est et tenue. et in folle reclusum sicut affodilli. B Idem. Omnium specierum ranni folia cathaplasmatibus adhibita ignem sacrum corporis prohibent. Sera. Virtus ranni est que curat formicam et herisipilam que est tempore caliditatis: Unde quando fit emplastrum cum folijs eius curat herisipilam et formicam: Et dicunt aliqui quod quando rami eius suspenduntur in hostijs et fenestris cessat operatio arboris eorum C Pli. li. xxiiij. Inter genera rubor rannus appellatur a grecis candidior frutex: Is floret ramos spargens rectis aculeis non ut ceteri aduncis Alterum genus est silvestre nigrius. rubentes ferens folliculos. huius radice decocta in aqua: fit medicamentum quod licium vocatur: D Semen secundinas trahit alter ille candidior stringit. sed magis refrigerat. collectionibus et vulneribus accomodatior. E Constantinus in li. graduum: Rannus frigida est in primo gradu: sicca in secundo: valet pustulis oris. Ventris dolorem et stomachi defectionem curat cathaplasmatum herisipilam destruit. F Succus eius oculorum collirio mixtus, sive solus: convenit dolori oculorum. maximeque pannorum albedini. Bibitus autem lapidem renum frangit.

Ca.ccclxxxix.

Reubarbarum. Ysidorus. in li. ethimologiarum. Reubarbarum dicitur quia in solo barbarico trans danubium invenitur: reuponticum quod circa ponticum invenitur. Et idem dicitur reu quod est radix quasi radix barbarica vel pontica. Plateraius. Reubarbarum quod in india et ultra marinas partes reperitur: radix est cuiusdam arboris: quasi quedam tuberositas. Eligitur

illud quod grave est in suo genere ⁊ nõ ꝑforatum q̃d etiam cum frangit̃. interius habet quasdam venulas distinctas. hinc rufas. hinc subalbidas. hinc croceas. ⁊ cõmasticatum tingit quasi crocus. virtutez habet purgãdi colerã principaliter ⁊ diureticam. competenter ponit̃ in syrupis contra febres acutas. Avicenna Reubarbarum adulteratum spissius est ac vehementius stipticũ purum autẽ est vehemẽcius rarũ ⁊ minus stipticũ. ⁊ est crocee tincture. In ipsa est terreitas amara ꝑpter actionem igneitatis in ipsa.

Operationes.

A Platearius. Contra calefactionem epatis ⁊ opilatõem ex calida causa datur cum aqua calida B Avicenna Reubarbarum confert panno ac vestigijs super cutes remanentibus qñ cum aceto linitur. Ex eo fit emplastrum ad apostẽata calida. Confert eciam impetigini cũ aceto. Eius epithima casui ⁊ ꝑcussioni confert valde. prodest etiam contusioni lacertorum ⁊ rupture. C Confert asmati ⁊ sputo sanguis. ⁊ epatis stomachiq; doloribus intrinsecis. Singultui ⁊ dolori pũgitivo ventris. ac dissinterie. ac dolori renum ⁊ vesice. atq; matricis. ⁊ fluxui sanguinis. ac febribus antiquis. Splenẽ attenuat. ⁊ morsui vermium venenosorum remedium est. D Constantinus. Reu aliud est indicum aliud ponticum. Indicum est laudabilius. calidũ ⁊ siccũ in secũdo gradu. Quoddã stipticitatis ⁊ acuminis habet. Stomacho defecto valet. ventositatem ⁊ epatis dolorem ⁊ splenis duriciem. ⁊ ypocundriam. ⁊ extensionem curat Renum ac vesice dolorẽ ⁊ matricis extirpat. E Sanguinem de pectore manantem cõstringit. hanelitus singultum. Vulnera intestinoꝝ diuturnam solutõem ac prolixam febrem amputat. faciem ⁊ cutem a lentiginibus ⁊ impetigine mundificat. Contra reptilium morsus facit pulverisatus ⁊ cum aceto temperatus F

Pandecta. Reubarbarum dicit̃ a reu q̃d est radix ⁊ barbarum quia est radix que ĩ barbaria regione oritur. ⁊ in india ⁊ trãsmarinis partibus. Et est aliud quod dicitur reuponticum. de quo in sequenti cap̃. quoniam dicitur sic eo ꝙ in ponto insula reperitur. vel quia ponticum habet saporem. G Reubarbarum vt quidam dicunt radix est cuiusdam arboris. reperitur quasi quedam tuberositas in radice eius. ⁊ cetera. ⁊ est ca. ⁊ sic. in secundo gradu. Johannes mesue. Reubarbarum q̃ddam oritur in india Et vocatur radued seni ⁊ est melius. ⁊ quoddam oritur in barbaria. ⁊ est laudabilius post illud. ⁊ quoddam oritur in Turchia. ⁊ est minus laudabile illis. ⁊ laudatur magis ex eis quod ẽ subnigrum declinans ad rubedinem. et quod graue est cum raritate sua. ⁊ in quo in confracturis invenitur disgregatio ex rufo ⁊ glauco. ⁊ quod est crocee tincture. ⁊ quod est recens cognoscitur quod non est adulteratum. quoniam est rarum ⁊ minoris stipticitatis ⁊ est crocee tincture H Adulteratum vero habet contrariũ horum. ⁊ varietatem quam habere debz in confracturis amisit. ymo subnigrescit in eis. ⁊ est calide complexionis ⁊ sicce in secundo gradu. I Convenerunt ãt in permixtione eius aqueitas dãtes ei stipticitatem substancie. ⁊ aercitas dans ei raritatem substantie. ⁊ est in eo igneitas perficiens que propter actionem eius et terreitatem ipsius ipm facit esse amarum verum terreitas est ꝯm profundum eius ⁊ igneitas est in supficie ipsius. que propter infusio separat inter eius substantias. et completio opationis solutionis ⁊ aperitionis opilationũ ꝑ ipm est per dominium caliditatis in superficie eius. ⁊ consecutõ contractionis per ipm est a substãtia sua terrea stiptica Non est in eo nocumentũ apparens. ⁊ datur in omni tpe ⁊ in omni etate ita ꝙ etiam pueris ⁊ pregnantibus datur. ⁊ est de elegantioribus ⁊ melioribus medicinis aque lactis ⁊ proprie q̃d sumptum est ex capris que magnificat opera

tionem eius similiter magnificatur infu
sio eius in aqua endiuie ⁊ apij prius buli
tum ⁊ colatum. vel in aqua plantaginis.
⁊ non p̄mittat̄ quin cadat in societate ei⁹
spica; Est em̄ proprij iuuamenti cū ipso
neq̧ pretermittas additōnem modici vi
ni albi odoriferi clari ī infusionibus ei⁹. ⁊
proprie qn̄ in emendatione opilatōnum
propinatur. ⁊ eius quidem infusio ꝯpetit
qn̄ solum queritur abstersio solutio ⁊ opi
lationum apertio. ⁊ ip̄ius contriti exhibi
tio. qn̄ queritur vt post illam in visceribꝰ
vestigia contractionis remaneant. verū
ex eo quod assum est vehementius ex adu
sto. ⁊ quod ex eo purius est sustinet quod
oportet. ⁊ meretur de cōtritione. In raro
autem ⁊ laxo contritio vehemens ī̄soluit
virtutem decoctio etiam similiter ī̄soluit
qualiscunq̧ sit. K Johannes mesue
Educit solutione eius coleram ⁊ flegma
maior eius ꝓpetas est mundificare epar ⁊
stomachum. ⁊ conferre doloribus pungi
tiuis eoꝝ ⁊ viscerum L Et clarificat
sanguinem. ⁊ aufferre opilationes. ⁊ mor
bos quoꝝ mater est opilatio. sicut hydro
pisim. hyctericiam. ꝗ̄ssiciem splenis. ⁊ fe.
opilationum ⁊ similia. M Et ex p̄te
substantie sue ꝓpetas est ꝯferre sputo san
guinis ⁊ emanationi eius vndecunq̧ sit.
⁊ casui ⁊ ꝑcussioni. ⁊ sanare rupturas in
trinsecas ⁊ extrinsecas ⁊ ꝓpe eius. ℥. j mini
me ℥. ij. ⁊ rubee tinctoꝝ ℥ xv. cū vino sti
ptico. N Et cōfert inunctio olei ei⁹
ꝯtusionibus ⁊ contritionibus lacertoꝝ ⁊
doloribus eoꝝ. ⁊ ip̄m quidem est medici
na singultus. et est medicina bona dissin
terie. ⁊ ꝓpe quod ex eo est assum. ⁊ bibitū
cum succo plantaginis ⁊ pauco vīo stipti
co. O Et confert fe. periodicis. ⁊ fe.
opilationum. ⁊ fe. antiquis. Dosis potio
eius infusionis a ℥. ij. ss. vsq̧ ad. x. ⁊ ꝯtritis
a ℥. j. vsq̧ ad ℥. iiij. P Et ip̄m con
seruatur per annos. iiij. ⁊ conseruat̄ a cor
ruptione ⁊ putrefactōe. si suplinian̄tur ei
cera. ⁊ terbentina liquefacte aut cera sola
aut si sepeliat̄ in psillio aut milio. conser
uatur enim tunc tempore extenso.

Ca. cccxc.

Reuponticum. Pandecta. Reupō
ticum. i. barba sirista. ⁊ ē radix pō
tica multum similis reubarbaro.
Interius habz venulas distinctas vt reu
barbarum. sed non tingit vt reubarbarū
Et dicitur reuponticum eo ꝙ in ponto in
sula reperitur. vel quia ponticum habet
saporem. ⁊ reu tantum est dicere quātum
radix. Dyasco. cap̄. de reupontico. Reu
ponticum nascitur in bossoro. ⁊ sic ad gre
ciam venit. cuius folia magna sunt simi
lia folijs simphiti. radix est aliquatenus
vasta ⁊ nigra. Hasta similia centauree. sz
breuior est fragilis ⁊ leuis in pōdere sine
odore. ⁊ gustu amara leuiter stringens cū
si masticet̄ sit glutinosa ⁊ crocei coloris.

Operationes.

A. Dyascorides Uires efficaciter habet stringentes. ⁊ ideo vino quasi in fomento imposita inflationes desiccat. ⁊ vulnera glutinat: ac sanguinis abundantiam reprimit: habet in se magnam substantiā temperandi quia tenet in se terreni frigoris ⁊ caloris partem. ⁊ leptomeris est ad asmata. ergo reumatica ⁊ orthogonia iuuat potata liuores ⁊ empetigines sanat cum aceto illinita. ⁊ potata emoptoycis ⁊ dissintericis prodest. sed bona est q̄ non est ptusata In gustu muscillaginosa modicum subinordans. bibita inflationem stomachi tollit. Laxitudinem ⁊ dolorem stomachi spleneticis ⁊ epaticis bibita prodest: B Conquassatōnem corpis reficit: De alto cadentibus subuenit. Neufreticis ⁊ tortionibus ⁊ thoraci ⁊ ypocundrijs salutare est. Stericas ⁊ sciaticas causas compescit. Sanguinem reijcientibus vtiliter adhibetur. Asmaticis prodest. C Subglucientibus vtiliter adhibet̄. Ciliacis ⁊ dissintericis frigoribus tipicis singulare presidium est: Morsibus venenatis occurrit similiter vt agaricus dat̄ in omnibus causis. Zernas limpidat ⁊ liuores cum aceto imposita: similiter cum aq̄ liuores omnes tollit. Uirtus est ei termantica ⁊ paulo stiptica. D Paulus ca. de reupontico: Cal. est ⁊ sic. in. ij. gradu. Uirtutem habet mundificandi confortā di ex ponticitate sua ⁊ diureticam ex qualitatibus: Aqua decoctionis eius soluit opilationem splenis ⁊ epatis ex frigida causa cerotum ex puluere eius ⁊ oleo rosarum: ⁊ cera valet contra debilitatem stomachi: Puluis eius lumbricos eius occidit. E Ysidorus libro ethimologiarum. Reuponticum sanguinis habundātiam reprimit. habet in se maximam temperandi substantiam. quia t̄tinet in se terreni frigoris ⁊ caloris partem. Et etiam leptomeris vnde potata ad spasinata reumatica iuuat. Et leniores empetigines sanat. Splenem reprimit. ⁊ luxuriam tollit cum aceto bibita emoptoycis ⁊ dissintericis est iuuatiua F Bibita quoq stomachi inflationem eiusq lassitudinē prohibet ac dolorem. Spleneticis ⁊ epaticis proficit. conquassationes corporis reficit. ac de alto cadētibus subuenit. Lūbis etiam ⁊ tortionibus toracis ⁊ ypocūdrijs est salutaris: G Stericas ⁊ sciaticas causas compescit. Sanguinem reicientibus adhibetur vtiliter: Asmaticis subglutientibus p̄dest.

Ca. ccc xci.

Resina. Ysidorus libro. xvij. Resina est lacrima sudore lignorum exaltata vt balsami feralupini ⁊ lentisci ⁊ arborum ⁊ virgultorum que sudare perhibentur. Reyn em̄ grece emanare dicit̄ vel sudare sicut ligna odorifera orientis sicut gutta balsami aut ferularum. quarum gutta durescit in gemmam scilicet in electrum Prima autem resina dicit̄ therebētina ⁊ est prestantissima pre alijs ⁊ defertur de arabia. Judea Syria cipro ⁊ affrica. ⁊ ab insulis maris: Secunda est

lentiscina que mastix vocatur hee de chio insula deportantur. Tercia est pinealis. & hec nunc est liquida nunc dura invenitur Item Ysidorus. Resina igitur dicitur quodlibet gramen liquidum vel aridum liquida resina. ut balsami & terebentina dura ut mastix thus & mirra & huiusmodi. Omnis autem resina primo est mollis & liquida vel viscosa. sed in prima sui emanatione & aliqua remanet liquida & aliqua calore vel frigore induratur. Omnis autem resina est utilis in medicina & ideo resina posita in nobilibus antidotis & unguentis. Operationes autem & virtutes resine singulorum quere in locis suis.

Ca. cccxcij.

Ribes. Pandecta. cap. dc. vij. Ribes quidam dicunt quod est acetosa. & quidam dicunt quod est coccus. sed falso quoniam coccus non est acetosa: quoniam Mesue facit sermonem ca: de rob de ribes Et capitulum de Rob de acetosa. Similiter ubi ponit cap. de rob de ribes ait quod valet sicut rob de acetosa. Item non est coccus quoniam coccus est ca. & sicce complexionis. sed ribes sunt fri. & sic. Albani. Ribes est planta stipitem habens rubeum ad viriditatem decliuem tenerum. folia rotunda viridia nigra. cuius granum potatur de corasceni acidi saporis: de quo fit rob. &c. Nos autem loco eius succum acetose que est lappacium agreste ponere possumus. Serapion li: aggre. cap: Ribes: auctoritate Ysaac benaram Ribes est planta habens capreolos recentes rubeos ad viriditatem declinantes. & habet folia magna lata rotunda viridia. & habet grana quorum sapor est dulcis cum acetositate. Et ipsa est fri. & sic. in: ij. gradu: Et signum super hoc est acetositas eius & stipticitas: Et ex hoc contingit quod infrigidat stomachum. Et alii qui dicunt quod est fri: & sic. in: iij. gradu. Nascitur autem planta ista in montibus syrie frigidis nivosis

Operationes.

A Serap. Ipsa abscindit sitim. & confert speciebus babaon. i. morbilli. Et abscindit sitim que fit a caliditate corporis. & retinet fluxum: B Et convenit speciebus botbor que fiunt in corpore sicut variole & similia. C Et provocat appetitum: & incorporat stomachum sua frigiditate. & abscindit sitim a colera & fluxum vomitum. Et rob eius confert cardiace & vomitui & fluxui qui fit a colera. D Et provocat cibi appetitum. & in rob eius est dulcedo & acetositas: E Et idem auctoritate Aben mesuay. Fri. est & sic. in: ij gradu. Et rob eius est sicut rob acetositatis citri & agreste in virtute. Et est bona emorroidibus & ebrietati. Et putant alii qui medicorum quod etiam sit illa que nominatur acetosa & lappacium: & putaverunt aliqui quod sit granum acetosum quod affertur de corasceni. licet omnes decipiant.

Ca. cccxciiij.

RIzi. Pandecta caplo. lviij. Arz ara
bice. grece ozora. Latine vero rizi.
Galienus primo de cibis cap̄. de
rizo In sapore eius est stipticitas. ⁊ ideo
retinet ventrem retentione temperata. et
in cortice eius est rubedo magis manife
sta q̄ in ip̄o met aut in reliquo corpis ei⁹:
⁊ minus nutrit q̄ frumentum. Etidem
viij. sim. far cap̄: orosa Orosa id est risum
habet quid stipticum quo circa ventrem
moderate detinet. Et idem libro p̄dicto
de cibis Hoc semine omnes ad restrictio
nem ventris vtuntur delectationem ipsi
us similem facientes condro. Est autem
indigestibilius condro: ⁊ nutriens min⁹.
sicut ⁊ ad delectationem edulij deficiens
ab ip̄o plurimum:

Operationes.

A Serapion libro aggre. cap̄. Arz. id
est risum. Sunt calide ⁊ sicce cōplexionis
in primo gradu. Almansor tractatu. iij.
ca: arz de riso. Risi temperiei q̄ est iter ca.
⁊ fri: vicinum existit: ⁊ ventrem stringit.
Solitis autem colicam pati nocet: eo q̄
licet nutriat. de ventre tamen non facile
descendit. nisi coquatur cum aliquo mul
tum vnctuositatis habente quod quādo
cum lacte coquit̄ ⁊ cum zuccaro cōmedit̄
plurimum nutrit atq̄ sanguinem augmē
tat B Item Serapiō: Qn̄ sani egēt
pultibus eius propter punctiones quas
habent in ventre: aut propter fluxū mul
torum humorum super quos vincit cole
ra: aut aliqua alia de causa simili huic. co
que rizi quousq̄ dissoluantur ⁊ fiant sicut
aqua kist ⁊ da in potu hora conueniētior
vsus eius tempus est humidum. ⁊ quādo
stomachus est fortis virtutis ad cibos.
C Et idem aucto. dyas. Et pauci nutri
menti stringit ventrem: auget sperma et
minorat feces ⁊ vrinam et ventositates.
est em̄ completum in stipticitate. ⁊ ideo ē
bonum vlceribus intestinorum ⁊ punctō
nibus eorum quando bibitur. aut fit cum
eo cristere. ⁊ rubeum est constrictiuū plus
D Ysaac: Rizi natura calidū est in pri
mo gradu. siccum in secundo. Aliquādo
mola teritur. eiusq̄ farina sicut tritici coq̄
tur. ⁊ valet his qui morsionē in stomacho
⁊ intestinis paciuntur Integrum autem
cum aqua coctum valet ad colericam dy
sinteriam. Cum lacte ⁊ amigdaleo coctum
constipationem suam amittit. ⁊ perfecte
nutrit. Sanguinem bonū generat si cum
eo vel aqua eius lentigines laues. aufert
eas. ⁊ cutem mundificat: E Constā
tinus in pantegni. Risum calidum est in
primo gradu siccum in secundo. Vn̄ ven
trem stringit non tamen multum nisi mi
xtum sit ibi milium. lotum quoq̄ et cū bu
tiro ⁊ amigdaleon coctum. non est vētris
constipatiuū sed mitigat dolorem stoma
chi. ⁊ ardorem intestinorum: Huius nutri
mentum temperatum est ⁊ digestiuum: si
cum lacte coquitur constipationem facit
sed humectat ac nutrit F Auicenna
in secūdo canone. Risum ca: est ⁊ sic: Nu
trimentum prebet multum. tarde infrigi

datur 7 in ipo est abstersio. Decoctum cũ aqua stringit usq3 ad terminũ. Et in spermate facit augmentum G Idem in iiij. canone Cortex rizi venenũ reputatur vt eñi quidam primorum dixerunt ei cui in potu datur accidit statim dolor in ore 7 in lingua; et ipa lingua apostemat. deiñ dolor in vmbilico extendit 7 stomacho: intestinisq3 eius; Totumq3 corpus inflãmatur, curat cum curatione cantaridum Oportet autem q in oleo eius quod ipse in potu sumit citonia sint decocta.

Operationes.

A Ysaac vt sup. Cortice eius mundate laudabiles generant chimos. nec inflatõnem aut ventositatem faciũt vt fabe. Ad vsum edendi bone sunt in estate 7 in calida regione. B Cathaplasma ex eis membris fractis appositum; solidat 7 dolorem aufert. C Jus ex eius velut ex faba factum valet ad cardiasim tussim et dolorem pectoris.

Ca. cccxciiij.

Robelia Ysaac Robelie frigide sũt in primo gradu medie inter humi da ... cca. Cortex earum stipticus est. Actor. Iste sunt videlicz robelie sicut diximus paulo sup que a nõnullis medicorum nostrorum estimant esse pisa;

Ca. cccxcv.

Rododendron. Ysidorus. Rododendron corrupte vulgo lorandrum vocatur; eo q folijs lauri sit similis flore vt rosa. Arbor eñi venenata est. iter ficit eñi altera; 7 medet serpentũ vexationibus;

Operationes.

A Plinius. libro. xvj. Rododendron vt nomine apparz a grecis venit: Alij nerium vocauerũt. Alij rodophanem vocauerunt. fronde sempiternum rose similitudine caulibus fruticosum Jumentisqz capris z ouibus venenum: Idem tamen est homini: contra serpentum venena remedium. B Idem li. xvij. Rododendron seritur propagine. sicut etiam semine. C Idem li. xxiiij. Rododendros ne nomen apud nos inuenit latinum. sed radophonem vocãt aut nerium. Miruqz folia esse quadrupedum venenum. homini vero contra serpentes presidium addita ruta z vino pota. Pecus etiam z caper si aquam biberint in quo folia ea maduerint. huiusmodi mori dicuntur.

Ca. ccc xcvj.

Robur. Actor Robur (fm ysidor) generaliter dr̃ ex oĩ materia qcqt est firmissimum. Nihilominus tamen z arbor quedam hoc nomine nuncupatur. de qua frequenter plinius loqtur.

Operationes.

A Plinius libro. xvj: Robor est glandifera sicut z quercus ac ylex: preter fructũ z alia gignit plurima: fert enim z galle genus vtrumqz. Et quedam veluti mora. nisi distarẽt arida duricie: plerumqz caput imitantia thauri quibus inest fructus nucleis oliue similis: Nascuntur z in eo pillule nucibus non absimiles intus habentes flocculos molles lucernarum luminibus aptos: Nam z sine oleo flagrant. sicuti galla nigra. Fert z aliam vtilem pillulam cum capillo. verno tempore tamen melligeni succi. B Gignunt et alij ramorum eius pillulas corpori non pediculo adherentes candicantes vmbilicis. Cetera nigra varietate dispersa: Media cocci colorem habent. C Aliquãdo z culices gignit. Necnon z e folijs cõuolutas pillulas: z in folio rubentes. Aquosos nucleos candicantes ac translucidos qȝ diu molles sint. in quibus z culices nascuntur Maturescunt in modum: ferunt z robora cancbrin pillulã in medicina vim vrendi habentem. Is crescit hieme: aperitur vere pillula tota. caditqz cum folia crescere ceperint. Tam multi fera sunt et tot res preter glandem robora paruum: Sed z boletos squillosqz nouissima irritamenta gule que circa radices nascuntur: D Robora quoqz viscum ac mella fert vt autor est hesiodus. cõstatqz rores melleos e celo cadentes non alijs magis insidere frondibus: Cremati quoqz roboris cinerem introrsum esse certum est Scãdula quidẽ e robore fit aptissima. mox e glãdiferis alijs sed minime durans preterqȝ epino. Montes z valles diligit: robur castanea z abies: Sunt autem robori folia toto ambitu sinuosa. Et sunt eis etiam in caudice ipo iam densa ac rara. semperqz latera riora disposita mirto.

E Item robur abies et larix non continuant germinationem. sed intermittunt. et tripartita trinaque germina edunt. Ideo et inter squamas corticem spargunt. quod omnibus arboribus evenit in germinatione. quia rumpitur cortex pregnantium. Robori scissus est cortex non levis sed scaber. Radices copiose atque carnose. quas in profundum agit mollis ac pessima ligni pars etiam in robore facile putrescens teredini obnoxia. Ideoque semper est amputanda F Robor ylex ac morus et ebenus et que sine medulla sunt tota ossee sunt. Robor spissam habet materiem eique nigricans color est. Tanta duritia inest robori. ut nisi madefactum non queat terebrari. et ne quidem sic quid ad actus clavus avelli. Itaque cariem vetustatem sentit tardissime. sentit tamen teredinem cesum in vere. Bruma vero neque viciatur neque finditur. Alias obnoxium etiam ut torqueat sese findatque quod in subere tempestiveque ceso evenit defossum diu durat robur. sed aqua marina corrumpitur. G Robur et olea in transversum posite incurvanturceduntque ponderi. Viridia preter robur et buxum pertinatius resistunt sectioni serrarum quia dentes equalitate replent inerti. Sunt autem robura et inter se et cum aliis glutino insociabilia. viscus adnascitur et in robure ut quercu et ylice. H Idem libro. xvii. Insitorum omnium capacissima dicitur platanus. postea robur. verum utraque sapores corrumpunt. pedamenta sunt optima vicibus e robore oleaque. Preterea pomiferis que germinant. nec fructum ferunt. scissa radice lapis inditur. fertilesque fiunt. Hoc idem in amigdalis e robure cuneo adacto fit. Denique arbores quedam ablato in totum cortice moriuntur. tardius autem robura et quercus.

Ca. cccxcvii.

Rotabea vel rodaba. Serapion libro aggre. cap. Rodaba. quando est humida et recens dicitur Assafasa. quando est sicca dicitur akes. et est species leguminis sic nominata. Et idem auctoritate Dyascoridis. Primo quando nascitur est similis andachuche. que nascitur in pratis. sed quando est completa habet folia subtiliora que folia ipsius et habet ramos similes ramis andachuche et sunt ei semina in magnitudine lentis tortuosa sicut cornua. Aliquando desiccatur et administratur cum aliis rebus. et preparatur cum sale. Et idem auctoritate Galieni. Sapor huius grani est stipticus sicut sapor lentis. Et virtus eius est calida caliditate temperata. et exsiccatio eius est amplior exsiccatione lentis. et comeditur sicut lens.

Operationes.

A Serapiõ auctoritate Ysaac benarã Alfaxfasa id est rotobea nascit̃ sup aquas 7 non siccatur in estate neqꝫ hyeme. 7 iõo nominatur humida. Et quod de ea administratur est semen eius 7 folia 7 est ca. 7 hu. 7 est in eo inflatio. B Et ideo auget sperma. 7 incitat coitum. 7 augꝫ iuuamentum medicinarum que faciunt ad hoc. C Et semen eius ingreditur in pluribus confectionibus fortibus. D Et quando fit emplastrum cum folijs ei⁹ confert membris que indigent sedatõne doloris corp. 7 est cõueniẽs cibo aĩaliũ.

Ca. ccc xcviij.

Rosa latine. grece rodon. Arabice bard. Serap. li. aggre. cap. bard auct. Gal. viij. sim. far. cap. de rosa. Substantia eius est composita ex substantia aquosa calida cum duabus alijs qualitatibus permixta stiptica scꝫ 7 amara. cuius stipticitas est in quantitate tali quia corpora habentia virtutem fluxam non possunt dissoluere virtatem eius. Et semen eius est magis stipticum ꝙ rosa. Et idem rosa cum stipticitate que est ĩ ea inest ei dulcedo 7 similitudo acuitatis vl' mordicationis pauce. 7 conuenit apostematibus calidis in principio corp. 7 oportet ꝙ recipiatur recens ex ea 7 abscindant̃ summitates eius valde cum forpicibus. 7 reseruentur pro medicaminibus oculorum. Sed oleum rosarũ est in natura sua medium inter naturam rose 7 olei. 7 ẽ medicina cum qua curantur apostemata sãguinis in augmẽto ipsorum. 7 in eo est virtus penetrandi ad profundum corporis 7 humectat corpora sicca. et cõquassatur cum aceto 7 inungitur caput cum eo. 7 cõuenit dolori capitis facto ex caliditate solis. 7 quando rose siccantur. oportet ꝙ desiccentur in vmbra. 7 cõmoueant̃ assidue 7 aqua rosarum est frigidior complexiõe temperata. non tamen multum. 7 ipa quidem est subtilis multe subtilitatis. 7 signũ in hoc est ꝙ rosa desiccatur cito Jdeo qr ĩ ea nõ est aliqua viscositas. quia odor ei⁹ vincit 7 propterea festinat 7 replet vias odoratus.

Operationes.

A Serapion auctoritate dyascoridis Est enim rosa frigida desiccatiua. 7 ex ea est plus stiptica sicca ꝙ recens. 7 succus rosarum quando coquitur cum vino conuenit dolori capitis 7 oculorum 7 auriũ. et conuenit gingiuis. quando cum eo fit collutio. 7 coquuntur folia eius sine stipitibus 7 non exprimuntur. 7 fit emplastrũ cum eis hersipile. 7 semen quod est in medio rosarum quando puluerizatur super gingiuas ad quas fluunt humores cõuenit multum. Sed caput rose quando bulierit in aqua 7 bibitur abscindit fluxum vẽtris 7 sputũ sanguinis. B Et idẽ auct. bachaz aq̃ ro. phibꝫ fluxũ ad oclm. 7 puẽit sincopi qñ bibit̃ ex ea haust⁹ aliqs

C Et idem auctoritate Humay. Rosa fortificat membra intrinseca. Et stipticitas eius penetrat propter amaritudinez que est in ea. D Et idem aucto. Abē mesuay. Odoratio rose cōuenit colericis ꝛ habentibus calorem. ꝛ capitis dolorez a colera. Et prohibet fumositates colericas acutas. ꝛ conuenit dolorī acuto: ꝛ mouet sternutationem habenti cerebꝝ cal. Et quando conficitur cum melle aut cū zuccaro abstergit quod est in stomacho ex hūoribus flegmaticis. E Et idez auctoritate Rasis. Expertus est quidam ex amicis meis qui accepit ex folijs rosaꝝ recentibus ꝛ zuccaro ꝛ fecerunt eum assellare decem vicibus: hoc facit succus eius verum sicca non est laxatiua. et hoc significatur ex eo ꝙ virtus eius est amara ꝙ abstergit. Et quando rosa desiccatur fit stiptica. quia separatur ab ea amaritudo. Et siccitas quidem in rosa est pauca quia ipsa est composita ex stipticitate ꝛ amaritudine. Unde abscindit libidinē ꝛ laxat laxatione forti: F Johannes mesue. capitulo de rosa. Rosa est ex medicinis benedictis in qua est virtus confortationem faciens ꝛ solutionem ꝛ male qualitatis permutationem. Et est ex ea rubea ꝛ alba ꝛ. ꝛ est de vtrisqꝫ est multorum foliorum ꝛ densorum ꝛ crisporum: ꝛ alia paucorum ꝛ planorum. ꝛ melior est rubea vere rubedinis paucorum foliorum ꝛ planorum. ꝛ ex albis est melior habens similiter Et melior succus est cuius mater est rosa completa sicca vero melior est in qua nō dum cecidit complexio Est frigida in primo gradu sicca in secundo. Diuersarum autem naturarum substantie composuerunt rosam inter quas potest cadere separatio distinguens. Componitur enim ex partibus terreis et aqueis mediocribus dantibus ei stipticitatem et substantiam Et ex partibus aereis propter quas est in ea de dulcedine aliquid ꝛ aromaticitas. Et ex ptibus igneis subtilibus a quibus consistit perfectio et species dantibus ei amaritudinem. propter quod in abscisione amaritudinis ipsius que remouetur propter solam exsiccationem eius non resoluitur species. In abscisione rubedinis non est plus rosa q̄m homo mortuus amaritudo autem in ea que recens est plus est stipticitate ipius. Et pma eius operatio est propter amaritudinem suam propter quod rosa recens et eius proprie succus soluit: Cum autem resoluit̄ caliditas dās ei amaritudinem propter exsiccationem eius nominatur substantia eius stiptica faciens constipationem: Est autem succus eius calidus fere ad primum gradū. propter exclusionem eius a re terrestri ꝛ frigida. G Johannes mesue: Est autem rosa solutiua existens extinctiua inflāmationum. confortatiua membrorum. coadunatiua parcium ꝛ constrictiua. Et semē eius in hoc est forcius. ꝛ similiter pili eius qui sunt in medio ipsius. ꝛ sucus eius est resoluens. Et sicca quidem magis frigida ꝛ stiptica. ꝛ que non est completa frigidior ꝛ stipticior: ꝛ alba in frigiditate ꝛ stipticitate plus est q̄m rubea. non est in ea malicia: sed est ex debiliter soluentibus vigorat tamen operationem eius aqua casei. H Si enim succi rosarum. ℨ.j misceatur cum aqua casei et pauca spica est solutiuum conueniens: ꝛ similiter infusio. ℨ. vj. foliorum rosarum in aqua casei cum pauco melle soluit sine molestia. Et syrupus factus ex succo eius est leuis solutionis. Et similiter ponitur oleum eius in emendatōne medicinarum acutarum sicut est scamonea ꝛ similia. I Rose autem condite cum melle abstergunt et mundificant ꝛ confortant. Et condite cū zuccaro minoris sunt abstersionis ꝛ maioris confortationis ꝛ stipticitatis: et aqua eorum que fit per infusionem mūdificat ꝛ confortat abstergit ꝛ resoluit. K Ea que fit per sublimationem est multe confortationis. neqꝫ est resolutiua ꝑpter resolutionem subtilis caliditatis eius in decoctōne ipsius: p albas vō nō fit solutō aliq̄ de q̄ sit curand. ꝛ ē ī eis de stipticitate plus q̄ ī ru: neqꝫ sunt sil'es eis ī ꝯfortatōe.

7 cito q rose non substinent decoctione aliquid omnino 7 proprie recentes solui tur enim ab eis virtus: sigillans absterfi onem eius 7 solutionem: 7 declaratur vir tus eius stiptica faciens constrictionem. Succus vero eius substinet decoctionē aliquid mediocriter. 7 acquirit ei subtili tatem 7 bonitatem abstersionis: L Oleum quoqz factum ex rosa: nōdum cō pletis est maioris infrigidatōnis 7 stipti citatis. cuius melius fundamentū est ole um olivarum mediorum in maturitate: aut sisaminum. M Acetum autem infusionis eius est medicina bona omni um inflammationum 7 est diuisiuum so lutione confortatiuum: N Succus eius ex aqua infusionis rcentium comple tarum solutione educit coleram: mundifi cat sanguinem ab ea 7 venas 7 articlos. O Et conuenit yctericie: 7 aperit opi lationes epatis 7 stomachi. 7 mundificat 7 confortat ea. 7 confortat cor. 7 conuenit tremori eius. et educit materiam causan tem eam 7 febribus colericis. Rosa vero 7 oleum eius 7 aqua ipsius facta per sub limationem confortat cor stomachum 7 epar: 7 coadunat partes laxas membroꝝ 7 confortat retentionem. 7 sedat dolores calidos mira sedatione: 7 extinguit ac ꝑ mutat malicias inflāmationum. perimit 7 sedat eas. Et sunt ex medicinis facienti bus dormire: faciūt tamen corizam 7 ster nutationem: 7 obsunt catarris. 7 stringūt guttur 7 confortant ea. 7 auferunt crapu las. Dosis potio succi rosarum est ab. ℥. j. vsqz ad. iij: cum zuccaro. Et potio syrup̄ facti ex succo earū est ab: ℥. ij: vsqz ad. v: P Auicenna libro de viribus cordis dicit q confortat cor. Q Palladius libro tercō in mense februario rosaria cō serēda sunt. que sulco breuissimo. aut scro bibus ponenda sunt. vel virgultis vel eti am semine: Semina autem rosaꝝ non pu temus medios flosculos esse aurei coloris quos rose ferunt. sed baccis nutriunt. qs in breuissimi piri ad similitudinē plenas seminibus suis post vindemiam reddūt. maturas ex colore fusco 7 mollicie poteri mus estimare Si qua etiam sunt antiqua rosaria hoc tempore circumfodiuntur. 7 sarculis vel dolabris ariditas vniuersa reciditur. Tunt que rara sunt. possunt du cta virgarum propagine reparari. Si ro sam ipsius habere volueris duob⁹ palmis ab ea girum fodies 7 aqua calida bis ri gabis in die R Idem Rosa frigida est in primo gradu. sicca in secundo: Et viridis 7 sicca competit vsui medicine. Quidam colligunt eam post maturitatē sed non tam diu seruatur. Debēt autem colligi cum non habent folia omnino ex pansa. 7 tamen aliquantulum iam rubea Collecte autem ad solem aliquantulum desiccari possunt 7 per triennium seruari S Macer. Dici flos florum nobis ro sa iure videtur. Qō specicie cunctos ꝑce dat odoreqz flores. Non tamen hec spe cie tantum nec odore iuuare. Nos valet hac varijs nos adiuuat illa fidelis Eius sicca gradu vis est 7 frigida p̄mo. 7c.

Ca.cccxcix.

Antera siue Antera. Paulus ca. antera; Antera est id quod in medio ipsius rose nascitur aurei coloris & a specie floris dicta est. Usui etiam medicine competunt.

Operationes.

A Plinius. Capita rosarum pota ventrem & sanguinem sistunt. Item Vngues rose salubres epyforis sunt. Ulcera enim oculorum rosa pterḡ inicijs sordescunt. Itē antera dissintericis magnū p̄sidiū est

Ca.cccc.

Rostrum porcinum. Pandecta. ca. ccccccx. Rostrum porcinū herba ē lōgitudinis vnius digiti & eiusdē lateris pandens se sup terram amplectēs eam cuius folia ex vtroqz latere sunt īcisa incisuris magnis. & ī eius medio leuat̄ stipus paruus. in cuius stipite fit quedam lanugo rotunda sicut pila. sicut facit herba semision; que cum tangitur dissoluit.

Operationes.

A Confert opilatis. Rostrum cōmunū herba est quam plures dicunt consolide speciem. Sz falso ymo est herba vtcūqz pilosa habens quasi odorem boraginis. & virtutem ꝯsolidatiuam in virtute sicut precedens.

Ca.ccccj.

Ruta latine & grece. Arabice vero radeb vel alselep. Sera. li. aggre. cap. radeb aucto. dyas. Radeb. i. ruta. Et est de ea domestica & siluestris. Sz siluestris est magis ca. q̄ domestica & magis acuta. que escis est non bona. sed domestica & maxime illa que orit̄ circa arborem ficus. vel circa cucumeres est cōueniens cibus. Et aliud genus rute siluestris que nascitur in macedonia & in Gallicia asye quam molicines appellant: Et aliqͥ armolam eam vocāt. frutex est vna radix virgas multas habens folia latiora plus

q̄ domestica sed mollia ⁊ odorem grauē habentia ⁊ florem album ⁊ capita maiora q̄ domestica. ⁊ in tribus partibus diuisa: huius semen obrufum ⁊ trigonum gustu amarum est. Hec in antiquo tempore colligitur. Ysidorus. libro ethimo. Ruta dicta est eo q sit feruentissima. cuius altera agrestis atq̄ virtute acrior. sed vtraq̄ feruentissima comprobat̄. hanc venenis repugnare mustele docent. que dum cum serpente dimicauerint cibo eius armant̄ Ysaac. Ruta siluestris calida ⁊ sicca in q̄rto gradu. domestica vero in tercio. q̄ melior est ad digerendum. quia virtutem hʒ incidendi. ⁊ grossos humores ⁊ viscosos extenuandi. Platearius. Est ruta domestica ⁊ siluestris que piganum dicit̄. Huius folia ⁊ semina competunt vsui medicine. Uirtutem habent diureticam. dissoluendi ⁊ consumendi. Ypocras. Ruta calida est ⁊ sicca in tercio gradu. Palladius de agricultura li. quarto. Mense Marcio ruta seritur locis apricis. solius cineris inspersione contenta. loca desiderat altiora vnde humor eius elabitur. si ponas eius semina adhuc clausa folliculis sigillatim debebis manu afficere. si iam minuta sūt sparsa iactabis. et rastro obducta cooperies Caules eius qui inclusis semibus nati fuerint fortiores erunt sed sero nascent̄ Ramula eius cum aliqua corticis parte conuulsi verno tempe p plantis tenebūt tota vero translata morietur. Non nulle ramulos eius pertuse fabe inserūt vel bulbo. atq̄ illa obruunt alieno vigore seruādos Sub fici arboris vmbra libenti⁹ acq̄escit No effodi herbas ʒ optat auelli In mundā e mulieris formidat attractū. Pli. li. xix. Ruta serit̄ fauonio ⁊ ab autūni eq̄nocio. odit hiemē ⁊ humorē ac fimū. apricis gaudʒ ac siccis. terraq̄ q̄ maxīe lateritia Cinere nutriri vult. hic ⁊ semini miscet̄ vt careat erucis.

Operationes.

A Gal. vij. sim. far. ca. moli. i. ruta. quidam hmōi rutā siluestrē nōiant q̄dam āt armolā. Uirt⁹ āt ei⁹ subtilis est. et cal. fin iiij. gradū. vn̄ ⁊ incidit g̃ssos humores. ⁊ dyaforat. ⁊ ad vrinatōem pu̾ocat. B Et idem. viij. sim. far. ca. pigamū. Pigamū. i. ruta. Siluestris q̄dem ex q̄rto ē q̄ du calefacientiū ⁊ siccantiū dōestica vero ex iij. Est āt non solū acris gustu. ʒ etiā amara quo incidere ⁊ dyaforare hʒ g̃ssos ⁊ viscosos humores. pter eandē āt v̄tutem et p vrinas euacuat q̄nimo ⁊ subtiliū ptium est ⁊ ventositatis destructiua. C Et idcirco ad sputatōes ꝯuenit ⁊ animositates q̄ ad venerea ptinent. ⁊ dyaforat ⁊ siccat moderate. est eīn de fortiter desiccātibus farmacis. Serap. aucto. dyas. Ruta est de rebus magis conferentibus inflationibus ⁊ ventositatibus. D Et ipa extinguit libidinem coitus. Un̄ domestica ⁊ siluestris sunt ambe calefactiue adustiue pu̾ocatiue vrine ⁊ menstruoꝝ. et qn̄ comeditur ruta aut bibit̄ stringit ventrē ⁊ qn̄ sumit̄ in potu ex semīe. cuiuscūq̄ quātitas vnius caluf cum vīo est medicamen conferens multum medicīs mortiferis. E Et qn̄ ꝯmedunt̄ folia ei⁹ sola aut cū ficubus siccis ⁊ nucibus. auferūt nocumēta medicinaꝝ mortiferaꝝ. F Et est vltima medicina ꝯtra maliciaʒ venenoꝝ qn̄ administrat̄ sicut diximus (⁊ p̄sertim contra pestilentiā) Et qn̄ ꝯmedit̄ ⁊ bibit̄ ruta sp abscindit sperma. et qn̄ coquit̄ cū aneto sicco ⁊ sumit̄ sedat torsiones. et qn̄ administrat̄ in hunc modum confert dolori lateris. ⁊ dolori pectoris. ⁊ asmati. et tussi. ⁊ apostemati pulmonis. ⁊ sciatice. ⁊ dolori iuncturaꝝ ⁊ rigoribus. G Et qn̄ coquit̄ in oleo ⁊ ponit̄ ī cristeribus cōfert inflationi matricis. et inflationibus intestinoꝝ. ⁊ doloribus recti intestini. Et qn̄ teritur ⁊ conficit̄ cum melle ⁊ linit̄ sup̄ collum matricis confert dolori eius et suffocationi matricis. H Et qn̄ coquitur in oleo ⁊ bibit̄ occidit et expellit lubricos. ⁊ cōficitur cum melle. ⁊ fit emplastrū dolori iuncturaꝝ. ⁊ dolori ⁊ cōcussione. et fit emplastrum cum ea ⁊ ficubus ydropisi carnose. I Et quando coquit̄ cum vino vsq̄ ad consumptōnem medietatis vini ⁊ bibitur. ꝯfert speciei humide ydro

pisis: et quando comeditur sola siue est aut sallita acuit visum. Et quando fit emplastrum cum ea cum sauich super oculum sedat dolorem eius. K Et quando terit et miscet cum aceto et oleo rosarum et fit linitio cum eo. sedat dolorem capitis. et quando intromittitur in naribus ipsa aut succus eius abscindit fluxum sanguinis ab eis. L Et quando admiscetur cum nitro et fricatur inde morfea alba confert ei. et quando fit emplastrum cum ea cum melle et albumine super impetiginem confert ei. M Et quando succus rute calefit in cortice granati et distillatur in aurem confert dolori eius et miscetur cum succo feniculi et melle et fit collirium cum eo: et confert dolori visus. N Et quando miscetur cum aceto et oleo rosarum. et conficitur cum cerusa. et fit linimentum cum ea confert herisipile et formice: et vlceribus capitis humidis. et ruta quando masticatur post comestionem ceparum et alliorum aufert fetorem illorum. O Serap. Rutam venenis resistere mustele docent que quando cum serpentibus dimicature sunt cibo eius armant. Docuit etiam rex ponticus qui cum fratris sui timeret insidias rute folia cum duabus nucibus: et totidem caricis admixto sale ieiunus acceperat. et secure cum eo agebat. Agrestis si sumatur nimis de ipsa occidit. P Et quando ipsa colligitur maxime cum ceperit apparere flos: si carnem tetigerit. vlcerat et facit inflare cum pruritu. quare oportet qui vult eam colligere. quod vngat manus et faciem cum oleo rosarum. et extimauerunt quidam quod si succus eius aspergatur super pullos gallinarum non comedit eos miluus. et putant quidam quod illa que nascitur in macedonia prope fluuium qui dicitur archimon quando comeditur occidit: et loca in quibus nascitur sunt loca serpentum plena. Q Et semen eius quando bibitur confert doloribus intrinsecis. et ipsum ingreditur in confectionibus medicinarum et est iuuatiuum R Et idem auctor. Ruffi. Ruta domestica est medicina maxima iuuatiua intestinis interioribus. et confert visui. et gummi eius est ca. in fine tercii gradus sic. in iii. Curat vlcera oculi quando puluerizatur super ea. et confert scrofulis que fiunt in gutture et sub ascellis.

Ca. cccc ij.

Rubus. Pandecta ca. dc. lxj. sulac arabice; grece batus. Latine vero rubus. Et sulac est quedam egritudo vt dicit pli. Sera. li. aggre. ca. sulac siue suleit aucto. Gal. i: rubus omnibus est notus folia eius et summitates recentes sunt composita in substantia sua ex substantia terrea frigida. et aquea tepida. et sapor eius est stipticus. et virtus eius infrigidat et desiccat. et secunda conglutinat.

Operationes.

A Gal. vj. sim. far. ca. batus secundum translationem grecam: Batus. i. rubus. folia quidem et cime necnon flos et fructus stiptica participant qualitate manifeste. In hoc tamen ad inuicem differunt. Nam folia quidem et presertim mollia et noua plurimum participantia aquositate modicum sunt stiptica secundum eam rationem. et summitates: Vnde masticata curant alcola et cetera que in ore vlcera sanant. et alia vulnera solidare potest.

Est enim eorum complexio ex terrestri et frigida substantia et aquosa tepida. Fructus vero quando fit maturus particeps est moderate caliditatis. saporis cum sit vt ostendimus dulcis quare propter hoc necnon propter moderatam stipticitatem comestibilis non est molestus. Immaturus autem a frigida terrestri superatur substantia. et ideo stipticus est et siccatiuus fortiter et vtercumque desiccatur et reponitur desiccatiuior existens recente. sed et flos eiusdem est virtutis cum fructu ad dissinterias ventris quoque fluxus necnon ad sputum sanguinis idoneum farmacum. Radix autem cum eo quod stipticat et non pauca subtilium partium substantia participat. quobrem et lapides qui sunt in renibus frangit. B Et Sera. auct. dyas. Virtus eius est quod curat alcola et vlcera oris quando masticatur et curat alia vulnera. C Et decoctio eius tingit capillos. sed sapor eius fructus est dulcis et est humidus et calidus. et immaturus est frigidus terreus et sapor eius ponticus et desiccat desiccatione forti. sed floris eius est sicut virtus fructus. D Et confert vlceribus intestinorum et fluxui ventris et debilitati intestinorum et ani. sed radicis eius est substantia subtilis et sapor eius est stipticus. et ideo frangit lapidem renum. et quando fit emplastrum cum folijs eius. curat vlcera humida capitis E Sed rubus canis qui grece dicitur Cinosbatus nocet decoctio eius fructus canne pulmonis. et stringit fluxum menstruorum. Et radix eius est calidior ipso de quo si fiat emplastrum extrahit spinas et alia infixa corpori. F Et quando fit emplastrum cum folijs suis recentibus prohibet apostemata. G Et idem auct. Gal. Fructus huius plante est stipticus stipticitate forti. et folia eius habent stipticitatem paucam et oportet quod caueatur ab eo quod intra fructum est simile bombicino. quia nocet multum canne pulmonis. hanc speciem inuenies si leges Cinosbatum. et est capitulum. c xxvj. supra dec. H Dyascorides capitulo batus est omnibus notus. Virtus est illi stiptica et seratica. elixatura eius capillos inficit. Ventrem abstinet. Fluxum matricis mulierum stringit. Morsibus venenatis occurrit. Tutas gingiuas a putredine seruat. Tumores oris compescit. maxime si folia eius cum aceto masticata fuerint Herpetes mundant acoras capitis purgant. Tumores oculorum et condilomata soluit Emorroidibus subuenit supposita. Stomachis imposita medicatur. Cardiacis opitulatur. I Succus huius herbe et hastarum sole siccatus omnia facere nouit. Succus eius seminis maturi omnibus causis oris vtiliter adhibetur. Ventrem abstinet comestus. Sed non maturus flos eius cum vino bibitus ciliacis et dissintericis prodest. Flos eius albus et est caniculari ortu vigens Ipse quoque potui datus cum vino humoris fluorem cohibet.
K Illinitus cum melle oculorum lippitudinem medetur atque igni aceto Huius ergo folia et flores et mora leuiter stringunt vnde ad vuulam et fauces proprie videntur facere. quamuis omne profluuium idonee stringant et L Folia eius et cime masticata alcola et alia vlcera curant in ore Et plagas glutinant. mora eius matura habent in se mediocriter calorem Immatura vero sunt frigida. et terrestrem retinent in se substantiam. Unde nimis desiccant M Item Puluis ex eo factus sicut est de flore eius plus desiccat recentioribus facit namque ad dissintericos. et ad omne reuma ventris. et ad defectionem. sanguinem expuentibus. Hic puluis datus vtilissimum medicamen. N Radix autem eius stiptica et leptomeris est. et ideo nefreticis data lapides rumpit. O Species bati sunt due Una communis que dicta est que omnibus nota est. Altera que appellatur ydea siue cinosbatus que est rubositatis maioris supradicta. Et est virtutis constrictiue. Eius namque mollia germina siue tyrsi contusa et expressa succum dimittunt. qui sub sole relictus coquitur vsque ad grossiciem mellis. et datur ad ea que supra P Succus eius cum vino et melle suprapositus superioribus prodest. Mora cum vino sumpta sapientiam nutrit vt ab an

tiquis dicitur. leges eam mense Junij et Julij cũ melle, ꝛ pane contrita aposteata mirifice rũpit. ꝛ vlcera frauduleta curat.

Ca. ccccij.

Rubea tinctorũ: Ysidorus. Rubea dicitur eo ꝙ rubra sit radix ei⁹: vnde ꝛ lanas colorare perhibetur. Dyascorides. Rubea quam alij eritrodanum. latini vero rubeam dicunt. Herba est omnibus nota: Species eius due sũt Una videlicet agrestis. Alia vero que vocatur sarchos ramulos siue tirsos habẽs tenues ꝛ quasi nodosos folia per interuallа distantia: ac per singulas connodationes veluti stellarum imaginem mittentia Fructus vel semen eius rotundum viride ꝛ hinc rubrum aut circa maturitatem nigrum. Radicem habet paruam tenuem pusillam rubicundam: Plinius capitulo erithron. Erithron quam alij eritrodanũ vocant. nos vero rubeam qua tinguntur lane ꝛ pelles ꝛ cetera. Grecus vero eritrodanum dicit: Nam erithros rubeus cochinus feniceus rubicundus: exponitur de rubea ꝛ cetera: Pandecta capitulo: cc rlviij. Eritrodanum vel eutradoron l' erithron vel eritrodanon grece: Arabice fane vel eita. Latine vero rubea tinctorũ Ubi sciendum ꝙ Dyascorides capitulo de rubea dicit ꝙ rubea siue vt alij erithrodanum dicunt. ꝛ est de rubea domestica: Aliud capitulum inueniũr apud Dyascoridem quod sic habet eritrodanum dicunt ꝛ est rubea agrestis. Item secundũ veritatem eritrodanum in alia translatione dyascoridis. Aut tetron vocant plurimi: Radix est illi inficiens. Duo sunt eius genera. Unum agreste. Aliud seminatum sicut rauene ytalie fuit locis cultis seminatum. Nam ꝛ in vijs sponte nascit̃ Haste sunt illi quadre ꝛ longe ꝛ aspere sicut a pparine: sed fortiores ꝛ longiores. folia habentes intra nodos ipsos. folia habet sicut astrum id est stella in giro posita semen eius rotundum est in primo viride ꝛ postea rufum: ꝛ cum maturauerit nigrescit' Et radix eius longa tenuis ꝛ rufa. ꝛc: Sed secundum translationem aliam dyascoridis: Rubea siue vt alij eritrodanũ herba est omnibus nota. Serapion libro aggregatoris capitulo fane: auctoritate dyascordis: Fane sine faue id est rubea tinctorum. quedam ex ea nascitur. et quedam ex ea seminatur: ꝛ habet ramos quadratos longos grossos similes ramis herbe que dicitur abarum nisi quia sunt maiora eis. ꝛ duriores. super ipsos sunt folia diuisa adinuicẽ egredientia iuxta nodos et in similitudine stellarum. et fructus est rotũdus cuius color in principio sue aperitõnis ẽ viridis. postea ṽo rube⁹ ꝛ qñ maturꝰ ẽ sit niger. ꝛ q̃d de ip̃a admĩstrat̃ sunt vene ip̃i⁹. ꝛ ip̃e sunt subtiles lõge ꝛ rubee.

Gal'.vj. sim.far.cap.eritrodanũ: Eritrodanum est rubea tinctor radix acerba et amara secundum gustum. Unde et quod dictum est de alijs adinuicem sibi hmõi virtutes conuenientes in hac radice conspicis. Paulus cap. de rubea.ca.est et sic. in.ij.gradu. Auerrois libro Colliget ca: de rubea. Rubea ca.est et sic.in.iij.gradu.

Operationes.

A Dyasco. Eritrodanum virtutem hz mictualem cum aceto illinita albis maculis medetur. Usus etiam eius ad ea proficit ad que cetera diuretica pficere dicim⁹ Sed agrestis virtus est secundũ dyascor: mictualis diuretica.vñ vrinaz et mẽstrua puocat. B Gal'. Eritrodanum splenem et epar expurgat et vrinas grossas et multas. Est autem qñqz et sanguinolẽtas euacuans.qñqz etiam puocat menstrua: et abstergit mediocriter quecunqz abstersione egent: morfeis quoqz albis cũ aceto peruncta confert. quidam autem pinãt eas sciaticis necnon paraliticis cum mellicrato C Auicenna. Rubea tinctor est pontici saporis et abstergit cum equalitate. ponitur cum aceto sup empetiginẽ et sanat eam. similiter et morfeam albam. ab omni vestigio mũdificat cutem: Bibita cum mellicrato confert sciatice et paralisi. D Valz etiam pcussioni et casui succus eius cum oximelle daẽ ad apostẽata splenis et mundificat epar et splenem. Eorumqz opilatões aperit: et in hoc ei pprietas existit aceti. vehementer puocat vrinam. vt quandoqz faciat mingere sanguinem. Et oportet qui eam biberit. q̃qz die balnectur E Supposita mẽstrua prouocat. et extrahit fetũ. Eiusqz stipites tum folijs conferunt morsui vermium venenosorum: F Platearius. Rubea tinctorum. calida est et sicca in secũdo gradu. Uirtutem habet confortatiuam ex aliquantula sua ponticitate et diureticam ex amaritudine. Contra debilitatem stomachi et epatis et relaxationem: datur vinũ decoctionis eius. Radix eius rasa supponitur ad menstrua prouocanda. et fetum mortuum educendum Aqua decoctõnis eius si caput inde abluat̃ capillos r̃ddit rubeos. G Constantinus vbi supra Rubea est in fine primi gradus calida et sicca. habet quoddã amaritudinis et põticitatis vnde splen et epar mundificat. et eius opilationem aperit vrinã et mẽstrua prouocat. Omniaqz membra corporis a putredine mundificat: et morfeam curat: Adhibetur quoqz cum melle et aqua calida propter ylij dolorem: H Plinius libro.xix: Rubea tingendis lanis et corijs est necessaria. Laudatissima est ytalica et maxime suburbana prouenit sponte: In medicina morbum regium sanat. Et vrinam ciet ex aq̃ mulsa Folia quoqz capillũ inficiunt. Apud quosdam inuenio regiũ morbum. Hoc frutice sanari. etiam si ad alligatus spectetur tm̃.

Ca.cccciiij.

Aluia Latine. Arabice:
gelissagos. grece: eliffa
gus. Sera.li.aggre.ca.
gelissagos aucto. dyas.
Gelissagos.i.saluia et ē
arbustum longum hñs
plures ramos ⁊ lignum
eius et folia similia folijs citonioꝝ nisi ꝙ
sunt longiora ⁊ strictiora ⁊ rugosa pauca
rugositate sicut ē rugositas panni postꝙ̄
abluitur anteꝙ̄ ꝑtendatᷣ ⁊ reponatᷣ. et co
lor eius declinat ad albedinem et hꝫ odo
rem bonū ⁊ hꝫ in summitatibus ramorū
semen simile semini herbe siluestris q̄ dr̄
ormen. Nascitᷣ āt in locis asperis. Dyas.
cap̄. eliffagus siue eliliffagus ꝓm̄ transla
tionem nostram. Eliffagus.i.saluia. Fru
tex eius est oblonga ⁊ multas hñs virgas
quadras ⁊ albas ⁊ folia similia malicido
nijs sed oblōga minora ⁊ aspera ⁊ albidi
ora ⁊ odorata subrugosa. semen sup̄ vgas
est simile omnino agresti. Nascitᷣ locis as
peris. Plinius cap̄. eliffagus herba est ex
albida. hasta est ei vasta ⁊ quadra. folia
aliquatenus aspera. Potest eñ acriter re
stringere. Gal.vj. sim. far. cap̄. elissagus
Complexio huius herbe est calida calidi
tate manifesta ⁊ sufficiēti ⁊ paꝝ stiptica.

Operationes.

A Plinius. Herba ipa facit ad dissin
tericos. ⁊ succ⁹ foliorum eius capillos ge
nerat. ⁊ vrinā ꝓuocat. B Sera. De
coctio folioꝝ ⁊ ramoꝝ ipius qñ bibitᷣ pro
uocat vrinam ⁊ menstrua. ⁊ expellit fetū.
⁊ confert morsui venenoso strigonis mari
ni. ⁊ denigrat capillos. ⁊ confert apostē a
tibus. ⁊ abscindit fluxū sanguinis. ⁊ mun
dificat vlcera fraudulenta. ⁊ cū decoctōe
ramulorum ⁊ folioꝝ ipius fit ablutio. Et
sedat pruritum genitaliū virorum ⁊ muli
erum. C Dyas. Virtus eius est diu
retica. Menstruis imperat. Aborsum fa
cit. Percussum strigonis marini mitigat.
Capillos nigrescit. Est etiam termātica.
⁊ sanguinem fluentem ex vulneribus stri
git. Sordida vulnera purgat. D
Elixatura foliorum ⁊ virgaꝝ ipsius pruri
ginem nature compescit. Est etiam virtu
tis redarguentis cum acrimonia. Unde
ad dissinteriam atqꝫ muliebrem fluxum
(quem greci rigeon vocant) facit succus
foliorum eius. Capillos denigrat ⁊ vrinā
prouocat. E Paulus. Uinum deco
ctionis eius confert paraliticis bibitum
et cathaplasmatum super partem parali
ticantem. F Et dicunt magi de Sal
uia ꝙ ipsa putrefacta sub fimo generatur
auis quedam habens caudam ꝓpentinā
⁊ albam merule similis. De cuius cinere si
ponatur in lampade apparet ꝙ domus
sit plena serpentibus. G Ex herba
rio. Saluia habet folia longa et angusta
sub aspera odore suaui ⁊ graui. In locis
asperis nascitur. Decoctio eius potata
vrinam ⁊ mēstrua mouet. Pastinacem ma
rine si quem percusserint virus excludit
Sanguinis eruptionem sistit H
Platearius. Saluia calida est in primo.
sicca in secundo. solum folia cōpetūt vsui
medicine ⁊ viridia. ⁊ sicca domestica ma
gis consumit ⁊ confortat. Siluestris au
tem magis dyaforetica. Uinum decoctō
nis saluie valet paraliticis. ⁊ epilenticis
fomentatio ex aqua decoctionis eius va
let contra stranguiriam et dissinteriam.
Matricem mundificat. I Plinius
libro.xxij. Herbam nostri qui nunc sunt
herbarij elelisphacon grece. latini vocāt
saluiam mente similem canam odoratāꝫ.
hac apposita partus emortuos extrahūt
Itemqꝫ vermes aurium ⁊ vlcerum.
K Idem in libro.xxvj. Herba quea qui
busdam appellatur saluia similis verbas
co. Conteritur ea ⁊ colata calefit. ⁊ sic ad
tussim laterisqꝫ dolores bibitur. Eadēqꝫ
contra scorpiones atqꝫ dracones marinos
efficax est. Contra serpentes etiam ex olo
perūgi ea prodest. Ysopi fasciculus cum

quadrante mellis decoquitur ad tussim.
L Macer. Saluia cui nomē elysifacos est apud grecos. Cum mulsa iecoris prodest potata querelis: Pellit abortum. lociuq; menstrua purgat. Trita venenatos curat supaddita morsus Crudis vulneribus q̄ multo sanguine manant. Appōas tritam dicunt retinere cruorem Cum vīo succus tepidus si sumitur huius. Compescit tussim veterem lateris q; dolorē. Pruritus vulue curat virgeq; virilis: Si foueas vino fuerit quo saluia cocta. Illius succo crines nigrescere dicūt: Si sint hoc vncti cerebro sub sole calenti.

Ca. cccc v.

Salix. Ysidorus libro ethimologiarum: Salix dicta est eo q saliat id ē crescat. Arbor lenta: vitibus vinciendis abilis. Ambrosius. Salices vidētur nihil habere seminis. habēt tamē granum quoddā in folijs quo terris ɔmisso tanq̄ semīe posito surgat arbor de surculo et tanq̄ seipsam exsuscitet de semine suo. Glosa super Ysaiā: xliiij. Salix est arbor infructuosa. sed cito crescit maxime si iuxta aquam sit. Aristoteles in li. de plantis Quedam in humido loco. quedā ī arido ⁊ quedam in vtroq; vt salix. Idem libro de animalibus q̄dam arbores non fructificant sicut viri pingues non multū spermatizāt. talis est salix ⁊ romana nux. Idē li. xvj. In aquosis tm̄ proueniunt salices ⁊ alni. longaq; folia sunt vtriq;: inter primas germinant Circūagunt salicis folia post solsticiū. nec alio argumento intelligitur certius sidus ɔfectum. Ocissime vero salix amittit semen anq̄ maturitatem senciat omino. et ob id frugipda dcā est ab Homero. Sequēs vo etas scelere suo hanc sniām interpretata est q semen salicis mulieris sterilitatis medicamentū est Sed in hoc quoq; nascenti natura prouidit q depacto surculo incuriosus semē dedit. Una tm̄ pditur id maturitatem pferre solita in insula chreta. Pandecta cap. cc j. Culefara. grece ytre latie vo salix.

Operationes.

A Serap. li. aggre. cap. culef. i. salix: folia ⁊ flos ⁊ rosa eius habent in sapore pōticitatem. et virtus salicis est desiccatiua sine punctione. Cortex vero ipsius siccioris est complexionis. sicut sunt oēs spēs corticis. B Unde administratur in glutinatione vlcerum Sz flos ⁊ rosa eius administrant̄ ⁊ admiscentur in omnibus medicinis et vnguentis desiccatiuis. Et sunt ex hominibus qui accipiunt flores ⁊ rosam ⁊ succū ipius: et componunt ex eis desiccatiuam medicinam que confert in multis quia desiccat sine mordicatione ⁊ ɔprie quia in ipa est stipticitas pauca. C Et quādo comburunt̄ eius cortices ⁊ ɔficiuntur cum aceto administrantur in omnibus egritudinibus in quibus necessaria est desiccatio: sicut in verrucis ⁊ ɔpe in rotundis ⁊ in verrucis similibus capitibus clauorum. ⁊ in verrucis infixis in cute eradicat enim eas quando super eas fit linitio. D Et quando euellitur cortex eius tempore quo emanant flores ⁊ colli

gitur gummi eius; Habz hoc gummi vir
tutem abstersiuam ⁊ subtiliatiuam. ⁊ ideo
administratur in om̄ibus egritudinibus
que accidunt pupille. ⁊ faciunt impedim̄
tum visus. E. Et idem aucto. pauli.
Uirtus foliorum ⁊ corticum ⁊ fructus sali
cis ⁊ succi eius est stiptica. Et est fri. ⁊ sic:
complexionis in. j. gradu. F Et idez
auctoritate Bedigar. Quando bibūtur
folia eius trita cum pipere ⁊ vino pauco
conferunt colicis. et quando sumit̄ cū aq̄
ꝓhibet impregnationem: ⁊ fructus eius
confert sputo sanguinis quādo bibitur ⁊
cortex eius tritus cum oleo rosaꝝ. si bulie
rint in cortice Granati conferunt dolori
aurium G Et eius decoctio admi
nistrata super pedes podagricorum con
fert eis multum: ⁊ mūdificat furfures ca
pitis. ⁊ colligitur humiditas ab ea deflu
ens quando excoriat̄ a cortice suo quādo
incipit apparere flos eius. quoniam repi
tur intra corticem humiditas cōgregata
que abstergit oculum. ⁊ aufert tenebrosi
tatem eius Proprietas salicis eius que ex
trahit sanguisugas adherentes gutturi.
⁊ glutinat vulnera recentia. H Et
idem auctoritate Aben mesuay: Folia sa
licis bibita prohibent impregnationem
⁊ conferunt fluxui sanguinis. et lac quod
egreditur ex eis acuit visum: ⁊ abradit pi
los: J Et idem auctoritate Pauli.
In folijs salicis ⁊ salice non dixit Galie:
aliud. K Galienus: vij. sim: far. ca.
ytre. Ytre siue salix vtetur quidem aliquis
⁊ folijs ad sanguinolentorum vulnerum
consolidationem: sed maxime flore eius
fere omnes vtuntur medici ad confectio
nem siccatiui emplastri. Est enim vis eoꝝ
suauis siccatiua. habet autem ⁊ quiddaz
stipticitatis: L Quidam vero ⁊ suc
cum faciētes ex eis immordax ⁊ siccatiuū
habet farmacum ad multa vtile: nihil em̄
magis occurrit visui q̄ farmacum immor
dacius siccans parum sed stipticās sicut
in tractatu de compositione farmacorum
plenius dicetur M Cortex etiam hu
ius arboris similis est tam frondium q̄m
florum virtuti. preter q̄ q̄ est siccior secū
dum complexionem sed hunc quidam ac
cendunt. ⁊ vtuntur cinere in omnibus his
que violenter indigēt desiccari sicut sigi
les ⁊ chiles id est mirmiceas. auferūt ipm
madefacientes aceto acri. quidam vero
tempore florendi incidentes corticem. li
quorem quidem colligunt ⁊ eo vtūtur in
obfuscantibus pupillis. cum sit farmacū
abstersiuum simul ⁊ subtiliatiuum cunq;
sit huiusmodi poterit eo vti ⁊ ad alia mul
ta. N Palladius li. iij. In mense Fe
bruario plante salicis obruende sunt. et
omnium generum que applicantur arbu
sto. O Dyascorides Salix est arbor
cuius folia glutināt vulnera cruenta. flos
etiam eius sine mordicatione desiccatiuꝰ
est. Cuius cinis cum aceto super callos pe
dum inductus eos tollit. Et similiter ver
rucas emūdat. Flos eius cum aqua bibi
tus omnem calorem libidinis frigescere
facit: P Auicenna. Salicis folia sti
ptica sunt sine mordicatōne: ⁊ est in eis ex
siccatio sufficiens. Cinis autez eius vehe
mentis est exiccationis. Emplastrum ex
eo factum retinet fluxum sanguinis:
Q Constantinus: Salices fri. sunt in
secundo gradu. sic. in p̄mo. Ualent dolo
ri capitis de calore si in naribus mittātur
Succus eius vulnera solidat. Cortex eius
vstus ⁊ cum aceto temperatus verrucas
⁊ poros aufert. Sed lac corticis a salicibꝰ
florem habentibus eruti. visum clarificat
Defectos confortat oculos. Succus frō
dium ⁊ pomorum potatus mulieri vt cō
cipiat non permittit.

¶ Ca.cccc vj.

Sambucus. Pandecta: cap. ccclxxix Sciendum quod actis est sambucus kameactis dicitur ebulus et sunt plante omnibus note. Unde versus: Sambucus est actis sed ebulus est kameactis. Sera: li. aggre. ca. kameacti Kameacti due sunt species quarum vna grece dicitur actis. in latino sambucus: et secunda nominatur in greco kameactis et eius est intentio tenen⁹ actis et in latino dicitur ebulus: de qua lege capitulum. clxxv. supra de e. Plinius. Sambuci due sunt species: earum vna assimilatur arboribus habentibus ramos siles canis rotundis. quorum color est ad albedinem et sunt longa. et sunt in eis quatuor folia aut quinque porrecta super ramos quoslibet et similia folijs nucis minora tamen eis habentia grauem odorem. et in summitatibus ramorum sunt flores albi. et grana similia granis viridibus vel lentisci: quorum color declinat ad purpureitatem cum nigredine. et sunt velut in racemis. et habent multam humiditatem habentem odorem lini. et ista dicitur actis. Alia vero species que dicitur kameactis est minor prima habet ramos magis pertinentes herbe quadratos in quibus sunt multi nodi. et folia inuicem distantia et singulis nodis similia folijs amigdalis in summitatibus suis. nisi quia habent venas. et sunt longiora eis habentia grauem odorem. et in summitatib⁹ ramorum sunt capitella similia coronis supradicte speciei. et semen et flos similiter. et habet ramos longos grossitudinem digiti habentes. Ysidorus li: ethimologiarum. Sambucus est arbor mollis et parua.

¶ Operationes.

A Pli. li. xvj. Sambuci habent acinos nigros: et paruos humoris lenti. Inficiendo maxime capillo. qui et ipsi in aqua decocti mandunt. B Idem li. xv. Arborum quarundam fructus pediculis dependent vt piri. Alia vero racemis vt edere atque sambuci. C Idem in li. xvj. Sambucus germinat inter primas. et nudatur inter nouissimas: et ex his que hieme aquila ex oriente concipiunt ordine nature florent prime siluestrium sambucus. cui medulla est plurima et cornus cui nulla Sambucus est arbor diuidua nec ramosa lentissima. et ideo scutis faciendis aptissima. cuius nimirum plaga se protinus contrahit. suumque vulnus claudit. et ob id contumacius ferrum transmittit Sambuci atque rubi: generis sunt fungosi aliter tamen quam ferule. quippe plus ligni atque succi est vtique sambuco ex quo magis canoram buccinam. tubamque credit pastor. Ibi cese: vbi gallorum cantum non exaudiat frutex ille. D Idem li. xvij. Inuentum est surculos abscisos serere: quod sepis causa factum est Sambucis et cotoneo rubisque depactis: ad palum vinearum firmissima est sambucus. taleisque seritur vt populus. E Auicenna. Sambucus alba calidior est quam citrina et quam purpurea. Et est vniuersaliter in tercio calida et sicca: Est autem subtiliatiua humiditatum Senibusque confert eius oleum: Delet autem pannum et facit rubedinem eius odoramentum.

F Oleum eius confert senibus. ꝛ frigidis nervoꝝ egritudinibus. Odor eius facit soda. Cum hoc tamen resolvit sodam frigidaꝫ a flegmata odorata. Deniqꝫ purum eius oleum fluere facit sanguinem ex naribus calefactum cum ipm odorat.

G Constantinus. Sambuci ca. sunt in ij. sicci in pmo. dissolutivi ac nervoꝝ mollitivi sunt stomachum quoqꝫ molliūt. vomitum pvocant. ꝛ cathaplasmati māmillarum apostemata sanant. Sambuceolū quoqꝫ scabiem ac pustulas ꝛ apostemata narium sanat. vulnera clausa aperit. eversaqꝫ ad suam naturam convertit. Auriū dolorem placat. bibitumqꝫ lumbricos et ascarides flegmaticos excludit ac melancolicos humores purgat

H Plinius libro. xxiiij. Sambucus habꝫ alterum genus magis silvestre. q̄d greci chameactē. alij hellon vocāt multo brevius. vtriusqꝫ folioꝝ vel seminis vel radicis decoctū in vino veteri ꝛ ad cyathos binos potū. stomacho inutile est alvo detrahens aq̄.

I Refrigerat etiam inflāmatōem maxime rcētis ambusti. Et canis morsum cū polenta mollissimis folioꝝ illitis. Succꝰ cerebri collectiones lenit infusus. Acini eius infirmiores q̄ relique capillū tingūt

K Poti acetabuli mensura vrinaꝫ movent. Ad oīa efficatior est q̄ minor. Radix eius decocta ac pota idropicos exinaniunt. Folia in vino pota serpentū ictibꝰ resistunt.

L Podagricis cū sepo hircino vehemēter psunt cauliculi illiti. ij dē in aqua macerantur. vt sparsi pulices necentur.

M Folioꝝ decocto si locus spargatur musce necantur.

N Boa appellatur morbus papulaꝝ cum rubent corpa. sambuci ramo verberāt. Cortex interior tritus ex vīo albo potꝰ alvū solvit.

Ca. cccc vij.

Sambacus. Pandecta ca. ccc lxxvj. Iesemin arabice ꝛ ambach. grece lencoya. latine sambacus. Serap li. aggre. cap. iesemin. Iesemin id est sambacus ꝛ est planta habens album florem ꝛ quedam citrinum ꝛ est minus. cal. ꝛ sic. q̄ album. ꝛ similiter est minus in opatōe sua ꝛ citrinus reperitur in babilonia. Est etiam species alia ex eo cuius flos celestis est coloris. Et idem auctoritate Abē Mesuay. Est ca. in principio tercij gradus. Galienus. vj. sim. far. cap. de Iesemino secundum translationem grecaꝫ. Ambach herbe quam iesemin vocant semen maxime vtile est calefactive ꝛ desiccative nec non subtilium partium virtutis est. Est autem gustantibus subamarum ꝛ acre et palā. q̄m diureticū est ꝛ dyaforeticū erit āt ī calefaciēdo ꝛ siccādo tercij ḡ. intensi

Etiam hoc dicit in. vj. huius et subdit in vij. leucoya. i. ieseminum tota quidez frutex abstersiue et subtilium partiũ virtutis magis autem participant ea flores. et horũ sicciores magis viridibus. Auicēna ponit tres species. s. albam citrinaz et purpuream. Et est alius sambacus agrestis de quo supra.

Operationes.

A Serapion. Folia eius humida non sicca q̃n ponũtur sup empetiginem et pãnum expellunt eos et resoluũt omnem superfluitatem. B Et conuenit hñtibus catarrum et inducit dolorem capitis illis qui sunt calide complexionis. C Et oleum eius est iuuatiuũ in hieme. et si hñs calidã cõplexionem odorz nimium de ipso timendum est ne faciat fluxum sanguinis ex naribus eius. D Et idem aucto. Aben mesuay. Confert humiditatibus et flegmati salso. et senibus fri. cõplexionis et cõfert doloribꝰ q̃ fiũt ex flegmte viscoso.

Ca. cccc viij.

Sandix. Plinius li. xxv. Sandix est herba quedã de qua panni tingũtur in blaueum colorem.

Operationes.

A Idem pli. li. tricesimo quinto. Sandaraca si torreat̃ equa pte rubrica admixta. sandicem facit. Quã q̃ a͞iaduerto virgilium estimasse id herbam esse. vsu illo. Sponte sua sandix pascẽtes vesceret agnos. B Idẽ in li. xxij. Sãdix in olere siluestri a grecis ponit̃ sicut opio et Erasistratus tradũt. C Decocta vo aluũ sistit et semĩe singultꝰ cõfestĩ ex aceto sedat Illinit̃ ãbustis vrinã cit. Succꝰ decocte cõdest stõ. Iocineri renibꝰ ac vesice. D Hec ẽ q̃ aristophanes euripedi poete iocularitur obicit eiꝰ mrẽm ne olꝰ q̃d elegitimũ vẽditasse sz sandicẽ. E Dyasco. Sandix vel scãdix calefacit et desiccat fortiter ac dyaforeticum est et ob hoc merito viscerum purgatiuum est.

Ca.cccc.ix.

Samsucus. Myas. Samsucus a siculis nominatur amaracus. & e ramosa multas habens virgas sup terram expansas cum folijs paruis atq rotundis nepite similibus ac velut hircis & acerrimis.

Operationes.

A Herba tota est valde amara vires habens acres atq calefactorias. ad omnem duriciem vel rigorem valde idonea Medetur etiam cataplasmata siue pota ta a scorpione vexatis vel difficultati mictus. vel intestinorum tormento laborantibus B Eius elixatura medet idropicis. Urinam prouocat & tortionibus e vtilis. Succus addito melle liuores detergit. Scorpionum iccus cum aceto & sale compescit laxationibus bene adhibet. Cerotis vtiliter additur C Omnes tumores corporis et oculorum spargit cathaplasmata et maxime cum polenta imposita. Item apposita solite purgatoem materie prouocat in feminis bene quoq malaginatibus miscetur & acopis. D Samsucum est in. iij. calidum & siccu. Dolorem capitis & emigraneaz de flegmate & colera nigra curat: si ex eius apozimate caput lauetur aut naribus applicet. Dissoluit opilationem & ventositate gssam. E Eius apozima bibitum ydropisim stranguiriam ventris dolorez habentib fit bonum. F Cum melle cathaplasmatum nigredinem in palpebris amputar & cum aceto morsum scorpionis curat G Pessarizatum vero mestrua prouocat: lapidem aufert. Epilenticis couenit et paraliticis. Auribus instillatum dolorem placat & sonitum.

Ca.cccc.x.

Saliunca. Myas. Saliunca est genus herbe que radiculas & folia habet subrufa floresq plurimos a terra refossa in modu stipular cstringit Nascitur aute in lapidibus summis & norica regione. Illa vo optia est q est odorifera recens & sine sabulone plurimosq ramulos & radices hns. ptg eadem q & spica quis deformior sit.

Operationes.

A Plinius. libro. xxj. Saliuca odoramento multa nihil attinet ad coronamenta vt yris atq saliunca. quanq vtraq nobilissimi sit odoris. B Saliuca quidem foliosa: sed breuis est. & q necti no possit. radici numerose coheret: herba verius est q flos veluti manui pressa: breuiterq sui generis cespes. hac panonia gignit & norica alpiuq apca vrbiu eporedia tate suauitatis vt metallu ee cepit. vestib ea inter poni gratissimu est. Huius radix in vino decocta vomitones sistit. stomachuq corroborat. C Ex sinonomis: Saliunca intelligut qda in medicis p acusa s̄ i aurea alexadria rcipit p ea spica celtica

Ca.ccccxj.

Savina. Pandecta. ca. viij. Abhel arabice. grece brachi. latine savia. Savina est arbor cuius folia sunt similia folijs tamarisci. et magis spinosa habenb bonum odorem. et arbor ista crescit magis in latum q̄ in longum. Est cal. et sicce complexionis in tercio gradu. Serapion libro aggre. cap. Abhel. i. savina Et sunt eius due species. Una cuius folia sunt similia folijs Cipressi. et magis sunt spinosa q̄ alia. Habens bonum odorem et arbor huius est fortis. et crescit magis ĩ amplum q̄ in longum Et fructus eius est sicut zaror. Pro quo lege capitulum. ccix Juniperus. Et quidam utuntur folijs eius pro fumigio. Sed alterius speciei folia sunt similia folijs tamarisci. et sapor eius est sicut sapor cipressi. hec latine vocat̄ savina. cuius substantia est subtilis. et in odore eius est aromaticitas. et calefacit et desiccat in. iij. gradu. Avicenna. li. ij. caplo abhel. Abhel est fructus arboris similis Junipero factus sicut zaror. sed tamē vehementer est niger boni odoris. et acuti saporis. et ista arbor est prima species savine. et posita p Serapionē. Gal. vj. simp. far. ca. de savina. Brachi sive savina de siccantibus fortiter est s̄m tres sapores. quos in gustando monstrat. equaliter cypresso. nisi inquantum acrior est eo. et ut utiq; dicat quis magis aromatica. huius ergo et ipsius qualitatis pticeps est videlicet acris. stiptica cōplexione calida. Adhuc autem in amaritudine et stipticitate debilius est q̄ cipressus. quantum eñ superat cipressum acredine tanto diminuitur in stipticitate quo patz q̄ calidius est cipresso. et ideo magis dyaforeticum. igitur solidare quidem nam ꝓpter stipticitatis robur et caliditatis. intantum eñ ambobus his participat. utiam tensivum et inflativum existat. putrefactionibus vero confert sicut cipressus. ponatur autē hoc farmacum in tercia substantia s̄m calefacere et siccare ens inter ea. que maxime sūt subtilium partium.

Operationes.

A Gal. Contra tenasmonē de frigida causa. Fiat decoctio eius in aceto et vino et fumum paciens recipiat. Herba ipsa naribus cathaplasmata valet cōtra frigidum reuma. Ponit̄ etiam in unguētis bene trita contra scabiem saniosam. Vinū decoctionis eius valet contra dolorē stomachi et intestinoꝝ. et contra stranguiriā et dissuriam. sed cathaplasmata valz contra dolorem yliacum. Est etiam dyaforeticum et diureticum fomētum ex aqua decoctionis eius vel vino. Est eñ savina ex spēbus iuniperi. ut apparet in ca. Juniperus. Sera. aucto Gal. Virtus eius est q̄ dissolvit et abstergit putredinem ulcerum putridoꝝ maloꝝ corrodētiū antiq̄ꝝ et ipsa similiter mūdificat ulcera melācolica sordida. qñ ponit̄ cū melle. et aufert herisipilā. et ꝓpter cāz sue subtilitatis ꝓvocat mēstrua pl9 oĩ alia medicĩa. et facit mīgē sanguinē. et ĩficit fetū viventē. et expellit mortuū. et ĩgredit̄ in vugētis odoriferis et ponitur p amōio l' cinamomo duplū pōderis ei9

Et idem auctoritate dyascoridis. Folia ambarum specierum prohibent dilatationem vlcerum corrodentium. et sedant apostemata corrosiua. Et quando fit emplastrum cum eis aufert liuorem cutis. et sordiciem eius que accidit propter superfluitates corporis et aufert escaram ignis. et quando bibitur facit exire sanguinem cum vrina; et expellit fetum et quando ex ea fit uascale facit hoc. Et ingreditur in confectionibus vnguentorum calidorum.

Ca. cccc. xij.

Sandalum. Sandal arabice; Grece et latine sandalum. Serapion li. aggre; capitulo sandal. i. sandalum defertur ex syria et est album et ruffum et citrinum. Et fri. in. iij. sic. in. ij. et melius ex sandalo est citrinum pingue. post citrinum rubeum et est magis siccum citrino. et post ipsum album. Et idem auct. Albugerig. Album est fri; et sic. in. iij. gradu; Sz citrinum et rubeum sunt fri. in. iij. et sic. in. ij.

Operationes.

A Serap. aucto. Aben mesuay. Confert dolori stomachi et epatis ex colera rubea et rubeum est frigidius albo et citrino. et est magis iuuatiuum; Nam ipsum prohibet fluxum humorum ad membra; et est sicut fausfel in frigiditate et siccitate. et fortificat gingiuas et stomachum. B Et idem auctoritate Aben mesuay; Confert cardiace cum fe. quando linitur cum eis super cor. C Et idem aucto. Ysaac benaram. Conueniunt calefactis. et conferunt debilitati stomachi et cardiace que accidit a colera quando terunt. et miscentur cum aqua ro. et applicantur exterius. et quando conficiuntur cum aqua rosarum et pauca camphora et liniuntur inde timpora confert sode que fit a caliditate. D Et quando miscetur cum vna quantitate sandali albi media quantitas sarcocolle; et conficitur cum albumine oui et ponitur super timpora. et confert sode colerice Et prohibet descensum catarri ad oculum. et linitur cum eo in balneo. et prohibet ardorem psilotri; et sandalum rubeum est frigidius albo; E Et quando miscetur cum succo solatri aut semperviue aut portulace aut lenticula aque confert Podagre calide et apostematibus. et prohibet humores ab illis membris; et melius ex sandalo est citrinum pingue; et post citrinum rubeum et est magis siccum citrino postea album. F Et idem aucto. Albugerig; Album est frigidum in. iij; gradu. teritur et resoluitur cum aqua ro; et in catarris cal. ponitur in fronte et in stomachis calidis; et infrigidat ea. et confert fe. ca. et birsen. et stomachi debilitati. sed citrini et rubei sunt fri. in. iij. gradu sic. in. ij. non habentes stipticitatem neque ponticitatem rosarum. et quando dissoluuntur in aqua ro. et ponuntur super stomachum conferunt fe. acutis et debilitati stomachi et sode que fit a caliditate. G Et idem auct. Atabari. Rubeum est frigidius albo. et liniuntur cum eo apostemata calida.

Ca. cccc xiij.

Satirion. Pādecta. ca. ccl. Chasialkel arabice. Grece orchis vel afrodisia vel priapismon: latine vo testiculus vulpis vel satirion vel leporina. Serap. li. aggre. ca. Chasialkel sive casialtheb. i. satirion. Sūt eius duo genera Unū hȝ radicem seu testiclos albos: ⁊ vocatur chasialkel. Primū genus satirionis vocat̄ testicul⁹ canis. ⁊ grece kinosertbis ⁊ est ei planta q̄ hȝ folia extensa sup terrā ꝓpe ip̄aȝ ⁊ ortus est ex radice vnius stipitis. ⁊ folia eius sunt similia folijs olive. nisi quia sunt subtiliora eis et longiora sup terram extensa. ⁊ longitudo eius est fere ī longitudine vnius palmi. ⁊ florem hȝ coloris purpurei. radix eius est similis radici bulbi. nisi quia est tendens ad longitudinem ⁊ subtilitatem. Et est duplex sicut sunt due olive in figura: Una inferius et alia superius. ⁊ vna plena ⁊ alia vacua rugosa. ⁊ cōmedit̄ radix ei⁹ elixata sicut bulbus. ⁊ iste dr̄ satirion. q̄ om̄es cōiter vtuntur ⁊ subdit. Secundum vero genus satirionis habet duas species. Una est q̄ vocatur arabice chasialhabel sive casialthalep. i. testiculus vulpis. ⁊ vocat̄ similiter catharich ⁊ nominat̄ hoc in greco trifolium quia plurimū q̄d de eo nascit̄ est hūs tria folia declinantia versus terrā. et similantur folijs acetose maioris. aut folij lilij nisi quia sunt minora eis. ⁊ in testicl'o suo est rubedo declinans rubedini sanguinis ⁊ habet stipitem subtilem longitudīe vnius brachij: ⁊ habet florem similē floribus lilij albi in figura. et radix eius assimilat̄ cepe bulbi in figura. ⁊ est in magnitudīe mali exterius rubei coloris interius albi. sicut ovū. ⁊ q̄d de ip̄a admīstrat̄ ē radix

Operationes.

A Galienus. viij. sim. far. cap: de testiculo canis ſm translatōem arabicaȝ. Radix eius est dulcis. ⁊ virtus eius est cal'. et hu. nisi q: in humiditate eius est inflatio superflua. ⁊ incitat libidinem: B Ibidem ſm translatōem grecam: Satirion vel trifoliū humide est ⁊ calide complexionis. quo circa ⁊ gustantibus ipsum videtur dulce ⁊ ventosam humiditatem possidere: ⁊ ꝓpterea ꝓuocat ad venerea: Hoc āt ⁊ radix huius herbe efficere nata est. ut quidam scribunt etiam epistotonū sanat cum vino nigro austero bibitum. C Et idem secundum translationē arabicam de testiculo canis. Radix eius est duplex similis radici bulbi. Una plena ⁊ sapor illius radicis que est plena. ē dulcis multe humiditatis ⁊ sup̄fluitatis inflatiue que quando bibitur incitat libidinem Et alia mollior sive vacua que habet cōplexionem que declinat ad caliditatem ⁊ siccitatem: Et est in ea humiditas digesta digestione completa. ⁊ ideo contingit ꝙ cum hoc ꝙ non incitat coitum facit cōtrarium ⁊ abscindit eū. et iste ambe radices ꝯmedunt̄ assate sicut ꝯmedit̄ radix bulbi

B Dyas. cap. orchis secundum translationem nostram. Orchis .i. satirion dicitur de radice eius quod si vir comedit partem maiorem eius generat masculos: et si minorem comedit generat feminam. et quod mulieres partium Tessa lie dant tritam cum lacte caprarum ad incitandum libidinem. et quelibet ipsarum habet operationem contrariam alterius quando bibitur. nascitur in locis petrosis et arenosis E Et idem aucto. Archisalie. alia est species quam nominant quidam sandachias propter suum iuvamentum magnum et est herba habens folia similia folijs porrorum nisi quia sunt latiora et est humiditas in ea que adheret manui habens hastam longam circa longitudinem unius palmi. et habet florem purpureum et radicem similem testiculis F Gal. viij sim. far. cap. orchis quod et serapicidam vocant secundum translationem grecam. in sapore istius speciei supple ultime dicte auctoritate archisalie et stipticitas. et virtus eius est sicci or virtute radicis que dicta est prius: et propter hoc non ita confert in coitu sicut predicta et desiccatur et est adhuc siccior. Virtus etiam eius est etiam que resolvit apostemata inflata quando ponitur super ea: et mundificat exituras sordidas: G Et curat herisipilam. et quando est sicca curat apastemata fraudulenta putrida. et quia in ipsa est stipticitas retinet ventrem quando bibitur. H Dyas. Quando de ista specie fit emplastrum ipsis testiculis resolvit apostemata flegmatica eorum. et mundificat vlcera et formicam. et aperit emorroydas. Et quando fit emplastrum cum ea sedat apostemata calida. et si administratur sicca prohibet dilatationem vlcerum. et abscindit putredinem eorum. et curat vlcera fraudulenta que sunt in ore I Sed sciendum quod satirion est ca. et hu. in primo. Sed est alia species satirionis que vocatur herba basilica grece. arab. digiti citrini vel buzeiden. latine vero palma cristi cuius folia sunt similia prime speciei satirionis. sed graciliora cum nigris punctis. radix eius brance manus vel palme manus habet similitudinem floris crocei cum vino vel aqua tritum croceatum efficitur K Oribasius cap. de palma cristi. Venenis resistit. quam qui habuerit a maleficijs. et venenis securus erit. L Avi. li. ij. ca. digiti citrini. eius figura est sicut vola manus commixta ex citrinitate et albedine: et est dura in qua est parum dulcedinis et ex ea est citrina cum prava alteratione atque albedine. est cal. et sic. in. ij. resolvit superfluitates grossas valde. M Et est ei proprietas valde mundificandi cutim: et confert mebris nervosis. et impedimentis suis. et confert manie prope: et loco eius in iuvamento manie ponitur quantum est medietas eius ex bedeagar cum duabus tercijs de sep.

Ca. cccc. xiiij.

Saturegia latine. Grece Tymbra: Arabice. sabanc: Serapion libro aggre. cap. Sabanc aucto. dyas. Sabanc sive sabater est planta omnibus nota nascitur in locis saxosis et asperis: et est similis thimo. nisi quia folia eius sunt maiora et molliora. et habet spicam plenam

floribus quorum color vergit ad citrinitatem et viriditatem; Et vtus eius est sicut virtus thimi. et administrat sicut thimus et est ca. et sic. in. iij. gradu. et ponit in cibis Et quedam ex eis sumit in ortis: et est debilioris operationis q̃ alia. et ipa est magis conueniens in cibis q̃ acuitas eius e magis remissa;

Operationes.

A Serapion; Virtus timbre est calefactiua multum et desiccatiua et resolutiua. et prouocat vrinam et menstrua. et expellit fetum. et facit excreare superfluitates a pectore B. Et idem auctoritate Aben mesuay; Saturegia est ca. et sic. in. iij. gradu. et magis agrestis. Et proprietas eius est q̃ expellit superfluitates que sunt in stomacho. et prouocat menstrua. et acuit visum debilitatum ab humiditate. et ideo comeditur in hoc casu cum rafano et bederaos. et confert dolori sciatice. quando fit emplastrum cum ea cum frumento trito. et agrestis fortior est domestica C Ysidorus libro ethimologiarum. Saturegia e herba calida et proprie ignita. vnde et illi nomen inditum credunt. eo q̃ in venerem pronos faciat; D Palladius li. iiij. In februario mense saturegia seritur solo pingui vel stercorato et apico. vel melius mari proximo et cepulis mixta seminat E Dyascorides. Satura vel saturegia calefacit et nimis desiccat. et manifeste extenuat. ideo q̃ vrinam et menstrua mouet. ac fetus extrahit potui data viscera purgat; A torace atq; pulmone humore purgat et per os sputa pellit. Vrinam quidem mouet ex vino potata. F Stomachum q̃q; nauseantem confirmat in ouo sumpta vel potata. et contra ea que ictibus aculeatis sentiunt aialia; G Pla. Saturegia est ca. et sic. et pultes ex farina et aqua et eius puluere mundificant spualia. Puluis eiusdem cpmestus ad idem valz H Macer. Timbra solz grece dici satu regia latine. Illa sicca nimis. vis e et feruida valde. Prouocat vrinam mouet q̃q; menstrua sumpta; Pellit abortiuum muliebria viscera purgat. Illius puluis cum cocto melle subactus. etc.

Ca. cccc. xv.

Saponaria; Pandecta. cap. c viij. Borich vel ozatis grece. Arabice agisdo. latine saponaria vel herba fullonum. et est saponaria de qua pariticulos faciunt. quos herbaticos vocat. et siccant eos. et pro sapone vtunt. Iheremias Si laueris te nitro et multiplicaueris tibi herbam borich maculata es iniquitate tua; Pli. ca. de borich. Borich e herba satis nota q̃ satis congruit ad abstergendum pannos. et ideo ipa multum fullones vtunt.

Operationes.

A Pli. Ex folijs eius fem cathaplasma vulnera magna glutinat. et cruorem illorum sistit; et reprimit tumores. q̃ trita cum melle purgat vulnera sordida. et mundat maculas; B Et mixta cum albumine oui subuenit igni sacro;

Ca. cccc xvj.

Saphatum. Auicenna. Saphatū est arbor arabica ⁊ armena. Et est vnum de lacticinijs. Calida est in tercio gradu. ⁊ eius siccitas in quarto. in ipsa est stipticitas temperata. Sentix dicta est a situ eo ꝙ est terra inculta in q̄ sentites spineq̄ʒ nascuntur. Maiores autem nostri om̄em arborem spinosam dicebāt veprem. eo ꝙ vi prendeat. Hieronimus sup Ysaiam. Setha est genus arboris nascentis in heremo: spīe albe similitudinē habens Cuius lignum impultrib'e ⁊ leuissimū oim̄ lignoꝝ tam in fortitudine q̄ʒ in nitore. soliditatem et pulchritudinem superat. Unde omnia ligna arche et tabernaculi facta sunt instrumento. Haymo ibidem Ex hac arbore terra in qua nascit̄ dicta est setim. vnde dicunt̄ ligna sethim Ex libro de natura reꝝ: Setim est arbor oriētis nobilissima albe sil'e spīe. ſʒ multo maior ⁊ altior crescit. Lignum eius albū ⁊ leue. non facile cedens igni nec vnq̄ʒ humore aliq̄ l' ātiquitate corruptibile q̄ᵒ ad huc ptʒ i archa noe q̄ ē sup mōtes armēie:

Operationes.

A Auicenna. Saphatū stipticitatem habet tpatam: ⁊ cōfert emperigini linia. B Sup alcola q̄ʒ cū melle linit̄ ⁊ remouetur. ventrem soluit. ⁊ debilitat viscera. ⁊ est quedam spēs eius interficiens sedentem in eius vmbra. C Caueat̄ g̊ ab ea Nam ⁊ lactis eius tres species. ⁊ interficit in duabus epar ⁊ pulmonē frāgēdo. D Notandum ꝙ in isto capl'o habes tres plantas de quibus audiuisti. scilicet saphatū sentix ⁊ seta. vt appareti figura.

Ca. cccc xvij.

Scabiosa lati. gre. stibes siue stibeos

Operationes.

A Dyas. ca. stibes: herba ē cᵘ semē stipticeē ꝟtutis. ⁊ siccatiē satis. ⁊ idcirco ciᵘ decoctō dissintericis inicit̄ et de auribᵘ pus emanans sanat instillata et in magnis vulneribus ⁊ cruentis glutinatoria est

vtilius id agens si cum vino nigro et austero et stiptico coquatur. desiccat enim fortiter omnia que contra naturam sunt humida. B Folia autem eius viridia trita et cathaplasmatibus apposita in ano emorroidas reprimunt. et ex percussione in oculis sinkysim factam supposita iuuant. C Item folia eius adhibita suffusiones oculis detergunt. Sanguinem vulneribus imposita siccant. D Paulus cap. de scabiosa. Scabiosa ca. est et sic. in. ij. gradu. Valet contra scabiem et alopitiam. Et succus eius lumbricos necat. Fumus vini decoctionis eius valet contra emorroidas. E Contra condilomata que atricia dicuntur fiat emplastrum desuper ex ipsa herba. fumo tamen prius recepto. F Dicitur quod sanctus Urbanus ad petitionem cuiusdam sororis sue anhelantis super scabiose virtutes quam ipse continue vtebatur. misit sibi infra scriptos versus. Urbanus pro se nescit pretium scabiose Nam purgat pectus quod comprimit egra senectus. Lenit pulmonem. purgat laterum regionem Apostema frangit. si locum bibita tangit Tribus vncta foris. antracem liberat horis

Ca. cccc. xviij.

Scalongia grece. latine Ceputia.

Operationes.

A Gal. ij. de cibis. cap. de scalongijs. Sunt scalongie ex genere bulbi. comeditur enim ipsorum radix sine folijs. habet autem in seipsa amaram et austeram virtutem notabiliter per quam stomachum resolutum excitat aliqualiter. appetitui non contrariatur. neque expuere aliquid indigentibus ex pectore et pulmone. et quidem substantiam corporis grossiorem et viscosiorem habens amaritudo eius contra agit grossiciei. siccare viscosa et grossa apta nata. sicut in his que de medicinis dicta sunt. propter quod si bis decocte fuerint nutritiue sunt magis contrariatur autem iam expuere indigentibus tanquam vtique deposito toto amaro. B Comedere autem ipsas melius tunc cum aceto simul et oleo et garo. Etenim delectabiliores sunt et minus inflatiue et magis nutritiue subtiliores ad digerendum Abundantes autem secundum esum ipsorum quidam manifeste senserunt. et sperma plus habentes promptiores facti ad venerea. preparant autem et hos homines multiformiter. Non enim solum elixos per aquam sed et vasa ex ipsis valde preparata componunt. post frixuram que alij offerunt. Multi autem assantes super lar multam decoctionem non substinent. C Contenti sunt autem valde modica aut neque omnino per decoquunt gaudentes ipsorum amaro et austero sapore saluato. prouocat enim ipsos magis ad esum. D Sed inflationem et tortionem inferunt non digesti. Ex his quidem itaque qui sic comedunt non boni chimi alimentum fit. E Ex his autem qui amplius decoquuntur aut bis. vt dictum est. grossior quidem chimus. melior autem quantum ad digestionem et nutritiuus fit. Calefaciunt autem manifeste. et aliquid aromatizans insinuant et vrinatiue sunt.

Ca.cccc.xix.

Scamonea latine. Grece diagridion. arabice scamonia. Serapion. li. aggre. ca. p. scamonea auctoritate Dyas. Scamonea est planta habens ramos multos egredientes ab vna radice longitudinis quatuor brachiorum super quos est viscositas adherens manui. et parum borre. et habet folia similiter pilosa et similia folijs plante lebleb. i. volubilis agrestis: aut folijs cussus. i. edere. nisi quia sunt molliora folijs cussus. et habent tres angulos. et habent flores albos rotūdos concauos similes in figura sua cartal id ē tube habens grauem odorem: et radicem habet grossam sicut pollex: albaz grauis odoris plenam lacte. Et colligitur scōm hunc modum. Nam vulneratur virga et radix eius. et fiūt fouee iuxta vulnus et humiditas manans a vulnere in foueis illis que postea colligitur in cocleis Quidam vero fodiunt circa radicem et sternūt ibi folia tunc et vulnerata radice q̄d de humiditate egreditur super subiecta folia colligunt. postea sic dimittunt. donec illa humiditas desiccata fuerit quam reponunt et melior ex illa humiditate que est scamonea est que est clara leuis similis in corpore suo glutino quod fit ex corijs boum. hn̄s gibbositatem. et est spongiosa et est illa q̄ defertur ex locis mysie. et ex terris asye est huiusmodi. Et ille qui vult eligere scamoneam et colligere ipsam. oportet q̄ non sit ꝑtent⁹ vt̄ꝫ albescat aut n̄ albescat qn̄ tā gitur cum lingua. quia idem cōtingit qn̄ ipa est adulterata cum lacte titimalli. Uerumtamen discernitur qn̄ nō est admixtū eo q̄ non adurit nec mordicat linguaꝫ ad ustione et mordicatione forti. Nam hoc accidit quādo est sibi mixtum lac titimalli: Et deterior specierum scamonee est illa que deferꝰ ex seni. et ex palestina. q̄ iste species ambe sunt male adulterate cum titimalli lacte et cum farina ordei. Et est calida et sicca in. iij. gradu.

Operationes.

A Serap. Sunt autē qui accipiunt ex radice plante scamonee et coquunt eam et dant elixaturam in potu et purgat. et assumitur radix plante scamonee et coquitur illa cum aceto et teritur contritione forti. et conflatur cum farina ordei et fit emplm iuuatiuum sciatice B Et quando lana inuoluitur ī succo radicis eius et subijcitur pregnanti facit aborsum et quādo miscetur cum melle et oleo et liniunt cū ea exiture soluit eas. et quando coquitur cum aceto et linitur scabies vlcerata excoriat eam. Et quando miscetur cum oleo rosato et linitur caput cum ea confert sode antique. C Et idem auctoritate Galieni. Calida est et sicca in tercio gradu: Et ē calidior pipere. Et idem auctoritate pauli: Scamonea abstergit cutim et meliorat colorem et mundificat baras. et aufert dolorem capitis antiquū. qn̄ administratur cū oleo ro. et aceto et infundit̄ sup̱ caput.

⁊ melior ex ea est vergens ad colorem celestem quando frangitur. ⁊ est in fricatione sua sicut coclea fracta. Et illa que colligitur in montibus kem est huiusmodi. et mala est cuius color vergit ad nigredinē ⁊ figura eius est rotunda. ⁊ alterius coloris ab illa. D Et modus rectificatōnis prime speciei que est bona est ꝙ accipiatur citonium ⁊ abscindatur de capite eius rotula: ⁊ fodiatur medium eius ⁊ intromittatur ibi scamonea: Deinde ponatur coopertorium quod fuit abscisum et firmetur. Demum involuatur super ipm pasta. ⁊ ponatur in furno non multū calido. ⁊ dimittatur donec desiccetur. ⁊ dosis eius ita preparate sit ab vno dauich vsqꝫ ad duos E Et scias ꝙ scamōea non mutatur neqꝫ minuitur. acuitas eius circa spacium. xxx. vsqꝫ ad. xl. annos nisi illa que est prepata sicut diximus. Nam illa que est prepata quādo transierit lōgum tempus super ipsam amittit virtutem suam. ⁊ propter hoc oportet ꝙ prepares eā qn̄ volueris eam administrare: ⁊ quando sumitur scamonea plus ab ea quantitate ꝙ̄ diximus fortasse inducit anxietatem ⁊ languorem ⁊ sudorem frigidum ⁊ sincopim ⁊ fluxum donec moritur. Et dosis ei⁹ conueniens est a. vj. granis ordei vsqꝫ ad. xx: F Et de proprietate eius est ꝙ expellit coleram ⁊ humores viscosos ⁊ attrahit superfluitates malas a corpore: ⁊ multi ex his qui sunt calide complexionis postꝙ̄ susceperunt eam incurrunt febres acutas Et ab ea cauere hominibus melius est nisi magna necessitas incumbat: ⁊ tūc accipiat ꝓm formam ⁊ quantitatem quam diximus G Et idem auctoritate aben mesuay. Laxat fortiter ventrem. et nocet stomacho ⁊ epati: ⁊ diminuit appetitum cibi. ⁊ inducit anxietatem: ⁊ nauseam: Et rectificatio eius est ꝙ admiscef̄ ei anisum ⁊ daucus. ⁊ semen apij. ⁊ radix piperis: ⁊ admiscere cum olō amigdalino est bonū Et scamonea nō debet multum terere adhereat stomacho vt noceat ei. ⁊ oportet ꝙ non bibatur simpliciter. et sumat̄ cum magna cautela. Et sit dosis eius ab vna kyrat vsqꝫ ad tres: H Johānes Mesue cap̄. de scamonea Scamonea est solutiuum magnum. Et dixit Democritus ꝙ est dissolutiuum antonomatice ⁊ ꝙ est genus solutiuoꝝ est generalius super om̄ia solutiua. Fit autem ex succo cuiusdā speciei volubilis. cuius folia sunt in modum sagitte alate. Nascitur autē in Anthiochia Armenia: ⁊ corasceni in partibus arabie ⁊ thurchie. ⁊ plurimū nascitur in terra nostra. ⁊ est mala: ⁊ credo ꝙ dispositio loci ⁊ modus culture. ⁊ ars in faciēdo auxiliat̄: vt sit bona vel mala. I Modi autē opationis eius sunt quatuor. Primus est vt accipiat̄ radix eius postꝙ̄ euellit̄ a terra. ⁊ fiant incisiones in eo q̄d apparet super terram ⁊ inuenit̄. q̄d egredit̄ post diē ⁊ est res sicut gummi. ⁊ dimittit̄ exiccari ⁊ conseruatur. Secundus est extirpantur post illud totaliter radices ⁊ inciduntur: ⁊ colligitur lac eoꝝ fluens. ⁊ decoquit̄ cū facilitate. ⁊ exiccatur soli. ⁊ fiunt inde forme ⁊ sigillantur: ⁊ huius scamonee color est subalbidus aut varius. Tercius est teruntur adhuc radices post illud ⁊ extrahitur succ⁹ ⁊ fit sicut dixim⁹ de decoctōne ⁊ alijs ⁊ sigillant alio sigillo. nunc autem fides sigilloꝝ perijt: Et hec scamonea est g̃ssa nigra ⁊ ponderosa. Quartus est terūtur flores eius ⁊ stipites ⁊ extrahit̄ ab eis succus ⁊ fit sil̄r. ⁊ hec est scamonea nig̃ attinens viriditati. ⁊ est grauis odoris.

K Electio Melior est anthiochēa: ⁊ armena est post hanc. Que vero fit in partibus nostris: ⁊ in corasceni est mala ꝑsus Et melior adhuc est que est prime forme: ⁊ q̄ est secūde post primā. ⁊ alie sunt male ⁊ deterior viridis. Adhuc aūt qui laudauerunt scamoneam in quinqꝫ proprietatibus laudauerunt eam. Prima est vt sit in colore clara sicut gummi. ⁊ proprie species eius prima: aut subalbida: aut varia Scdā vt si tangat̄ confractū eius cū aq̄ l' saliua fiat sicut lac Tercia vt sit tenera mlte facilitatis ad frangendum ⁊ puluerizādum. Quarta vt sit pōderis leuis. Quinta vt sit odoris proprij boni non grauis. Remota v̄o ab his ꝓpetatibus nō est bōa

145

L Conseruatur autem per annos .xx. sed quanto antiquior tanto debilior. Calide complexionis est in tercio gradu. et est sicca in primo. Et est in ea de acuitate minus quam in planta sua: Et credo quod ars in faciendo ipsam frangit ex acuitate eius aliquid: et in ea est amaritudo: et ipsa quidem est abstersiua incisiua. et resolutiua. cum attractione multa. cuius attractio extenditur vsque ad multum remota. M Rectificatio quatuor sunt ei familiaria que in in corpore magnitudinem nocumentorum imprimunt. Est enim in ea ventositas mordicatiua et faciens in stomacho subuersionem et nauseam et estuationem laboriosam. Secundum quid insunt ei caliditas et acuitas habilis inflammari. et propter hoc facit cadere in fe. et sitim. et prope quando inuenitur pacientis preparatio Tercium quoniam fit per ipsam attractio vehemens dilatatio orificiorum venarum. que facit cadere in immoderatum fluxum. quoniam est in eo serositas operans ad excoriationem viscerum. quare generat dolores acutos pungitiuos: et facit cadere in dissinteriam et tenasmon: Quartum est proprietas et operatio sua quibus fit impressio nocumenti in membra que sunt minere virtutum sicut cor. epar stomachus. et similia eis. N Auxiliandum igitur ex his cum rebus quibus proprietate et virtute nocumenta tolluntur. sicut verbigratia obuiamus ei quod primo dixi adiuuando vt resoluatur vapor eius turbidus. et inflatiuus faciens subuersionem et laborem: et ad hoc auxiliatur nobis decoctio in pomo digerit enim et maturat et resoluit. et excludit vapores eius. et aufert serositatem eius. et misceantur in decoctione illius que ventositatem resoluunt. et carminant et adiuuant ad illud sicut daucus proprie et galanga et semen feniculi et semen apij et similia. O Et dico quod decoctio eius generalior: et preparatio eius auferens plura ex nocumentis que diximus. Et obuiamus ei quod diximus in secundo: miscendo in decoctione eius aliquid virtute refrigeratiuum. et operando vt frangat acumen et inflammatio eius. Et ad hoc auxiliatur nobis decoctio eius cum his que extinguunt et leniunt. sicut est muscillago psillij. et aqua eius. et carnes prunorum: et succus rosarum: et aqua violarum: et violerecentes: et inuolute ipsam ante coctionem eius in oleo rosarum. aut violato auferunt hoc nocumentum ab ea. P Et succus citoniorum musorum et sumach et spodium faciunt similiter: Et obuiamus ei quod diximus in tercio. miscendo ei in decoctione que adiuuant virtutes membrorum et auxiliantur in aggregatione et corroboratione parcium laxarum. et ad hoc auxiliantur nobis maxime res stipticitatem habentes: et omnia que auferunt superfluitatem acuminis eius et remouent subtilitatem et virtutem penetrationis ipsius sicut est mastix citonia. et succus eorum: sunt enim rectificatiuum bonum. Mirabolani quoque citrini sunt mirabiles in hac operatione: et aloe similiter. Q Et obuiamus ei quod diximus in quarto. miscendo res que aggregant duas intentiones: Prima est acquirere ei facilem egressum. et hoc cum rebus expellentibus cito audatiam eius. et facientibus eam descendere: Et ad hoc auxiliatur nobis administratio eius cum rebus lubrificantibus sicut est muscillago psillij et carnes prunorum Et sciuisti quod compressiua sicut citonia. et maxime sumpta post medicinam. et precipue post quam incepit educere. festinare faciunt eius egressionem R Et sciuisti quod aqua calida post medicinam transmutat audatiam ipsius. et debilitat virtutem ipsius. S Et dixit Rufus eis qui sumpserunt scamoneam de melioribus rebus. est ad expellendum audatiam eius: vt post quatuor vel quinque horas post quam sumpserunt eum psillium conquassatum cum aqua tepida aut oleo rosarum. sumant et post horas duas eius infusionem mirabol. tribue sic enim non timentur nocumenta eius: Secunda est reprimere eius virtutem acutam et serositatem: et hoc facimus cum au

xilio rerum humidarum ⁊ vnctuosarum. sicut est dragantum. ⁊ oleum rosarum. et amigdalarum: Et obuiamus ei quod diximus in quinto quod est thezaurus toci⁹ operationis ⁊ illud est acquirere ei bonitatem cum medicinis membra ⁊ virtutes cōfortantibus. ⁊ ad hoc auxiliantur nobis medicine cordiales frigide: ⁊ medicine stōatice: Et auxiliantur nobis ars ⁊ mod⁹ preparationis sicut iam diximus Z

Modus rectificationis eius est secūdum quod narrauit Ruffus decoquere scamoneā in citonio post inuolutionem eius ⁊ reuolutionem fere per diem in oleo rosarum. aut violarum. aut amigdalarum. et post illud teratur faciliter. ⁊ voluatur ⁊ reuoluatur in scutella vitrea vsq; dum siccetur cum infusione mirabolanorum citrinorū facta in succo citoniorum: tunc fiunt ex eo trocisci quantitate quarte ℥.j. ⁊ sit Dosis trociscus vnus. solutōne em̄ educit absq; molestia: Modus autem alius secūdum eundem satis bonus. Decoquitur scamonea cum priori doctrina adiungendo ei mirabolanos citrinos ad quantitatē tercie partis ipius. deinde accipe semen anisi feniculi. dauci: ana ℥.ij. decoque cū succo citoniorum cum facilitate ⁊ cola ⁊ vtere desiccatione ⁊ inuolutione. sicut hic proximo diximus. Inquit Ruffus: Sit tua addere ⁊ minuere. ⁊ mutare secundum quod exigit dispositio. V Inquit Galie: Miscui scamoneam cum sextuplo ipsius manne. ⁊ triplo eius succi rosarum: post bonitatem coctionis eius in pomo. et inueni ex modis prepationis eius hūc modum satis laudabilem: emendantem plurā ex nocumentis que timentur per ipām ⁊ aliquando miscui medicinas cordiales aliquādo alia sicut res exigebat. Inquit Hamech. Accipe duplum eius florum violarum. ⁊ medium ponderis ipsius liquiritie. ⁊ inuolue in oleo rosarum. et fac trociscos. ℥.j. ⁊ sit dosis eorum vnus: X

Inquit Humay. Dissoluatur cum oleo violarum aut amigdalino. et pauco masticis. et per diem. et diem agitetur ī sole cum administratōe olim paulatim. post hoc agitetur per diem. et diem cum aqua rosarum in qua fuerit dissolutum bdelliū et exiccetur. et decoquatur in citōio. post hoc cum tercia parte mirabolanorum citrinorum fiant trocisci. Et sit dosis. ℥.ß.

Inquit Paulus. Zinziber et piper longū et anisum admixta decoctione ipsius. et proprie in pomo acetoso aut pontico: remouet nocumenta ipius R Modus rectificationis ipsius ex inuentione nrā. Decoquantur frusta eius inter amigdalas tritas multas post preparatōnem eorum intra folia sepeliendo ea in cinere calido. et post diem abiectis amigdalis dissoluantur in aqua citoniorum acetosorum in qua bulierit spica et anisum. et ex speciebus et seminibus redolentibus et desiccetur. Deinde cū pauco masticis et bdellij decoquatur in pomo citonio inuoluto in massa. deinde fiant trocisci. ℥.j. Et sit dosis. j. operatur enim sine nocumento.

Z Modus alius preparationis predicte. misceatur quantū ipa est de sumach: et quanta parte eius de spodio: et fiāt inde trocisci sicut priores. Sunt enim vltimi. dissoluatur scamonea cū octoplo eius miue. et cum pauco spice post inuolutionem eius in oleo rosarum aut amiddalion. Et decoquatur cum facilitate emēdatur enim a sua malitia. Et sciuisti quod aloe frangit malicias eius. ⁊ mirabolani magnificant eam: Et decoctio eius in succo portulace. Aut aqua seminis ipsius aufe runt plura ex nocumentis ipsius. ⁊ medicine cordiales. aut stōatice calide aut frigide secundum quod res exigit frangunt maliciam eius. Et oportet quod fiat decoctō ei⁹ cum facilitate Impetuositas enim in decoctione addit in maliciam eius. Et ista quidem sicut sciuisti de trituratione modicum sustinet qua propter in trituratōe ipius non nimium insistatur: Ex rebus autem facietibus facilem ⁊ velocem egressum ei⁹ a corpe sunt citōia qū ī ꝯfectōib⁹ ⁊ electuarijs sil'miscent ⁊ sil'r mirabolani

Ipsi enim sunt de cito eam deponētibus Et similiter si supra eam post spacium bibatur. et sciuisti quod aqua calida expellit maliciam eius. et aliqua alia similiter sicut diximus in canone Solutione educit coleram cum facilitate. et attrahit eam a sanguine et venis vehementer. et eius operatio est sicut operatio furiosi. et ipsa est inimica cordi stomacho et epati et intestinis: et est ex facientibus nauseam. et conturbationem in visceribus. et ex subuertentibus ea. et facit sitim. et debilitat appetitū cibi. et ex ea et mirra oleo et succo agreste pauco opio fiunt trocisci. et cum vino pontico. et proprie aurei vnius: et fit linimentum ex vno eorum supra frōtem et tempora comprimendo. et proprie cum vitellis oui et aceto forti. Sanat sodam antiquam et frigidam. et proprie emigraneam difficilem. et si ponatur supra dentem remouetur dolor eius et corrosio. et si super scrofulas ponatur: et prope cum succo apij et dauci delet eas. Et si fit linimentū ex vno eorum cum succo sisimbrij et aceto. sed loco apij ponitur castoreum. et linitur in posteriori parte capitis et ē magnū iuuamētū ad subet litargiam. Et quando scamonea supponitur cum lana educit mēstrua et facit aborsum. et ipsa quidem curat morsus scorpionis proprie desuper linita cum succo mēte: aut cum vino. Vitet autem eius acceptōnem qui cal. et sicce nature sunt. est aūt paratus cadere in fe. Hij autem qui sumunt ipsam timeant estus et frigus. et abhorrāt fructus. et proprie frigidos. et aquam veri frigoris et somnum prolixum super eam et excitātia superbiā animi. Conseruatur autem scamonea pannos. xij. Dosis eius est a granis v. vsque ad. xij.

Ca. cccc. xx.

Saxifraga. Pandecta. Saxifraga est herba similis pimpinelle nō differens nisi in pilositate. quia pimpinella est pilosa: sed saxifraga non habet pilos. Unde versus. Pimpinella pilos saxifraga non habet vllos.

Operationes.

A Paulus cap. saxifraga: Saxifraga calida est et sicca in tercio gradu. B Et valet contra stranguiriam. et vicium lapidis. et dolorem yliacum.

Ca. cccc xxi.

Stafisagria. Ysidor⁹. Stafisagria est herba que habet folia quasi vitis et caules rectos emittit. semen habens in folliculis. viride ac trigonium in modum ciceris asperum fuscum: intus album 7 amarum nascitur in locis humidis.

Operationes.

A Dyas. Stafisagria quā latini pedicularium vocant nascitur in locis vmbrosis. habens folia viti agresti similia. diuisa 7 scissa tanq̄ malua agrestis. hastas habens longas erectas 7 nigras Semen est ei simile ysaci 7 flores Quod semen in viridioribus folliculis est obtectum: Quā teritur est nigrum. sed interius albū gustu viscido 7 acri 7 calido B Grana ei⁹ xv. accepta cum mulsa vomitibus excludunt pingue flegma. verum hij qui acceperint mulsam acceperint bibant. 7 de eā balent: quā suffocationes citius prestant 7 gulam exasperant. C Trita et bibita pediculos interficiunt Scabiem 7 pruriginem tollunt. Cum aceto elixa 7 ore retenta facere possunt omnia supradicta: D Reuma gingiuis abstinent: Tumores faucum spargunt. Miscentur in malagmatibus calidis. Semen tritum 7 oleo mixtum necare lendines ac pediculos est manifestum. Conueniens quoq; pbatur in apoflegmatismo faciēdo vel asperitatibus effectis quos greci stigmata vocāt ab recorpatiouem faciendam E Auicenna. Stafisagria est vua passa mōtana cuius granum est sicut cicer nigrum In tercio gradu est ca. 7 sicca. 7 est adustiua corrosiua. acuta acris. Interficit pediculos. 7 ppe cum arsenico: 7 confert alopicie antique linita. Eadem cum arsenico: vel sola ponitur super scabiem 7 excoriationem 7 masticatur ad extrahendū ex cerebro flegma 7 humiditatem: F Ex ea quoq; in aceto cocta colluit̄ os ad dentium dolorem 7 gingiue humiditatē. preterea sanat alcola cum melle et bibunt̄ ex ea xv. grana cū mellicrate. facitq; chimū viscosum vomere Ju cius tamen bibitōe timor est. quā ipa vesicam vlcerat. G Constantinus. Stafisagria in tercio gradu est calida 7 sic. hab3 acumen quo cum mastice vel olibano masticata multum a flegmate caput purgat Linguāq; ppter flegma aggrauatam alleuiat. H Gargarizata q̄3 caput de g̃sso et viscoso flegmate mundat Cū aceto cocta dentiū dolorem ac gingiuarum putredinem curat. Sternutatio de illa 7 nigella vtrisq; in aceto coctis iuuat in opilatione venarum ycctericos. mixta vero cum auripigmento 7 oleo valet contra scabiem ac pediculos J Pandecta. ca. cccxiiij. Haberas arabice vl' numbasas grece pediculicida. latine stafisagria vel pedicularia vl' granū capitis. vel passula montana. vel rosa regis. K Sera. li. aggre. ca. Haberas sine habeltos auc: dyas' Est plāta hñs folia similia folijs vitis agrestis īcisa sicut folia malue agrestis 7 h3 ramos longos.

L Gal. vj. sim: far. cap: stafisagria secundum translationem arabicam. Est acuta fortiter multum Et virtus eius est calida adurens ⁊ attrahit et abstergit abstersione fortí. M Auerrois. v. colliget ca: de stafisagria. Est ca: ⁊ sic. in. iij. gradu. N Aui. li. ij. cap: de stafisagria. Est ca: ⁊ sic. in: iij: gradu O Galienus. Facit descendere a capite quando masticatur aut fit gargarisma cum ea flegma multum. ⁊ conuenit cum egritudinibus cum quibus eleuatur cutis: ⁊ conuenit ad pruritum. participat autem adustiue cuiusdam virtutis P Dyascorides. Grana. xv. accepta cum mulsa flegmata pinguia vomitibus excludit Verum hij qui mulsam acceperint assidue bibant et deambulent: quia offocationes citius prestat: ⁊ gulam exasperat: Trita et bibita pediculos necat. Q Auerrois: Quando masticatur trahit flegma. ⁊ succus suus mundificat caput per nares. Et electuarium eius valet ad morbum caducum: ⁊ morfeam: ⁊ menstrua educit

Ca. cccc xxij.

Sanguis draconis latine: grece sindrichis egilos. Arabice: Demala choem: Serap. li. aggre. ca. demalachoem. auct. Dyas. Demalachoem vel sindrichis egilos. i. sanguis draconis qui fit ex arbore que eodem nomine nuncupatur. Et est planta habens virgas vnius palmi longas aut plus similes fusis in quibus filatur. super quas sunt folia parua similia folijs coriandri: quorum color vergit ad rubedinem: ⁊ habent viscositatem ⁊ odorem fortem non tamen malum sed proprium odorem medicinarum. ⁊ in summitatibus ramorum sunt corone rotunde. ⁊ flores albi in principio natiuitatis eorum. In fine vero fiant aurei, nascitur in terra culta:

Operationes.

A Serap. auct. Gal. Sindrichis. In planta ista est res que abstergit. ⁊ est in ea humiditas multa. ⁊ ipsa infrigidat parum Et cum hoc est in ea parua stipticitas. ⁊ propter hanc causam prohibet generationem apostematum. Et quidam nominant plantam que dicitur egilops nomine huius plante et est planta similis huic plante in omnibus nisi quia ista planta est superior in stipticitate ab ipsa. ⁊ propter hanc causam confert sanguinis et vlceribus intestinorum et fluxui menstruorum superfluo. B Idem aucto. Constantini: Succus huius plante est sanguis draconis dictus et est rubeus fortis rubedinis: et sapor eius est stipticus: Et virtus eius est que infrigidat ⁊ desiccat in tercio gradu Unde conglutinat vulnera que fiunt a percussione. ⁊ confert fluxui sanguinis ⁊ vlceribus intestinorum. C Et idem aucto. dyas. Ista planta quando teritur bene ⁊ ponitur super vlcera cum sanguine suo conglutinat ea. ⁊ prohibet apostemationem eorum. ⁊ scindit fluxum sanguinis menstrui. D Et fit eucatisma ex decoctione eius in qua sedent mulieres. et abscindit fluxum humiditatum antiquarum matricis: E Et bibitur ex decoctione eius ad vlcera intestinorum. ⁊ confert inci

sionibus carnis. et incarnat ea. F Et quando fit suppositorium cum eo stringit ventrem et confortat stomachum interius sumptus et exterius positus. Sanguis draconis frigidus et siccus est complexionis in .iij. gradu. Est autem eligendus qui interius est clarus sicut minium. Sophisticatur quandoque cum pulvere minij. et cum alio succo indurato G Contra fluxum sanguinis e naribus imponatur pulvis ex eo et fricentur nares ut pulvis adhereat rupture venarum Fiat etiam sinapisma ex eo et albumine ovi et aqua rosarum circa frontem et tempora.
H Contra emoptoicam passionem vicio spiritualium teneatur pulvis eius et gummi arabici confectus ex aqua rosarum infusionis draganti et paciens postea transglutiat. Si vero fiat vicio nutritivorum detur cum succo plantaginis I Idem Fit usus contra dissinteriam. si fiat vicio superiorum. si vitio inferiorum iniciatur per cristere cum succo plantaginis et aqua ordei. K Suppositorium factum ex eo et succo sanguinarie valet contra matricis fluxum. et contra fluxum sanguinis narium.

Ca. cccc xxiij.

Sarcocolla grece: arabice anzaros latine vero anzaruta. Serapion libro aggregatoris capitulo Anzaros auctoritate Dyascoridis. Est gummi arboris spinose que nascitur in terra paras quod similatur olibano. et sunt parva frusta. et color eius est subrufus et amari saporis. Et melior ex ea est que cito frangitur et desiccat sine mordicatione: et in sapore eius est amaritudo. et est calida et sicca in primo gradu. Unde virtus eius est quod glutinat et abstergit et maturat et resolvit: et incarnat. et aperit apostemata que fiunt a percussione. Galienus. viij. simplicium farmacorum capitulo de sarcocolla. Sarcocolla est lacrima arboris ex Persia: mixtam habens virtutem. Et emplastica quadam substantia. et modicum stiptica. unde immordaciter siccat. et propterea vulnera potest consolidare.

Operationes.

A Dyascorides: Sarcocolla habet virtutem conglutinativam vulnerum. et abscidit humiditates que veniunt ad oculum et corrodit carnem corruptam que est in ulceribus. et habet virtutem in obtalmia cum ponitur. Et proprietas eius est expellere lippitudines ab oculo plus alijs medicinis maxime quando administratur cum amilo et zuccaro albo B Et idem auctoritate Atabari. Restaurat fracturam: et incarnat ulcera. et mundificat ulcera cum melle, et quando miscetur cum albumine ovi. aut cum lacte et desiccatur et postea teratur et cribratur. et in pulvere administratur. Confert obtalmie. et purgat flegma viscosum. Et dosis eius est quando miscetur cum alijs medicinis in decoctione. a. ℥. f. usque ad unam. et ipsa non ponatur sola propter maliciam eius magnam. C Et idem auct. Habix. Sarcocolla est acuta multum perforativa. et comedit carnes ulcerum.

⁊ habet in cura obtalmie ꝓpetatē magnā.
⁊ virtutem magnam. ⁊ virtutem potētem
⁊ aufert lippitudinem oculorum quando
hñt obtalmiā: q̊d q̄dē ñ facit ita aliq̄ me
dicīa. ⁊ maxīe qñ miscet̄ cū amilo ⁊ zucca
ro albo B Ec potio eius ad laxādū
ventrem: Habet proprietatem iuuandi
oculum ⁊ ventrem· ⁊ proprie ad purgan
dum flegma grossum quod est aggrega
tum in iuncturis ⁊ intestinis. ⁊ in scia: ⁊ in
geniculis: expellit ipsum cum fortitudine
⁊ cum aliquantulo calore. ⁊ iuuat medici
nas alias ad exeundum ex corpore. et for
tasse vulnerabit oculum ad intestina. ⁊ ex
coriabit ea. ⁊ inducet tenasmonem ꝓpter
suam acuitatem. E Et si ipā dat̄ in
potu alicui sola aut cū aliqua medicina:
⁊ fuerit ille etatis complete inducit ei cal
uicium. ⁊ facit cadere capillos omnes de
capite suo: Et si fuerit iuuenis fit in hoc
mora. Et si fuerit senex, facit illud citius:
Et melior ex illa est illa que teritur facile:
que est albidior ⁊ in maioribus frustis Et
quando fit cum oleo de nucibus. quia ole
um nucis frangit acuitatem eius. ⁊ ꝓpter
hoc non habet ipā facere id quod diximꝰ
in corrosione. propterea quia oleum pro
hibet eam adherere, ⁊ caliditas nucis frā
git plurimum acuitatis que est in ea.
F Sed si preparas eam cum olēo amig
dalarum pone de eo duplum aut triplū
ponderis de ipō oleo: Si vis ipām pone
re in aliquibus pillulis: Sed si volueris
ipsam adhibere solam sine aliqua cōmi
xtione alterius medicine pone plus pon
dere eius de oleo. ⁊ pone de oleo de kerua
quantitatem qua possit dissolui solum. et
postea misce cum alijs medicinis: et cum
oleo de kerua erit senibus conuenientior
Iuuenibus autem non est conueniens cū
eo. quia calor nature iuuentutis non fert
calorem olei de kerua: G Et quanti
tas dosis eius simplicis postq̄ preparat̄
sicut diximus est pondus aurei. j. vsq; ad
pondus. ʒ. iij. ⁊ quartam. ⁊ meliores medi
cine que conueniunt in admixtione eius
sunt serapinum ⁊ mirabolani. ⁊ turbit: et
aloe. et armoniacum. ⁊ bdellium iudaicū
⁊ semen apij ⁊ ameos ⁊ similia horum ex
medicinis: H Paulus capitulo de
sarcocolla calida est ⁊ sicca in tercio ḡdu.
Emplastrum factum ex ea ⁊ albumīe oui
super tempora valet ad fluxū sanguinis
a naribus. I Puluis eius cum aqua
rosarum conficiatur ⁊ soli exiccetur. Et
iterum cum aqua rosarum ponatur ī ocu
culo quia maculam consumit et oculum
clarificat. Contra tenasmonem fumus
eius per inferiora r̄ceptus emboto impo
sito valet: K Bulcasim libro qui di
citur Seruitor translato a sinone de Ia
nua: Forma nutriendi sarcocollam in la
cte. Accipe de sarcocolla bona alba gro
ssa ⁊ pone in vase vitreo amplioris orifi
cij ⁊ mulge super eam lac azine in quanti
tate pauca ne īfundatur in eo ⁊ liquefiat
sed remaneat sic. ⁊ pone subito in sole. ut
cito desiccetur: et quando erit sicca opor
tet vt iterum mulgas secundum quantita
tem quam dixi ⁊ semper caueas ne coope
rias eam lacte ne acescat lac āt[illegible]quam de
siccetur ⁊ destruatur: ⁊ [illegible] ita quater vel
quinquies: ⁊ cum hoc feceris: sicca bene ⁊
conserua. ⁊ si non habes lac asine paratū
fac cum lacte mulieris quia est melius:
L Auicenna. Sarcocolla est arboris
spinose gumma. in qua est amaritudo. et
bona est illa que ad citrinitatem declinat
similis olibano. M Et dicunt qui
dam q̄ est calida in secundo sicca in p̄mo
Est autem glutinatiua. ⁊ ideo cōsolidat
⁊ carnem creat. Valet etiam ad aurem sa
niosam: Confert obtalmie: ⁊ proprie lip
pitudini ⁊ fluxui oculi: proprie cum lacte
azine. N Platearius: Sarcocolla
est in secundo gradu calida ⁊ sicca. Et est
gumma cuiusdam arboris ex partibus
transmarinis. Huius generis alia est in
puluerem redacta que facile ex alterius
pulueris admixtiōe etiam sophisticatur.

Alia vero grossa r̄peritur diu seruatur et glutinositate quam habet. Inest ei v̄tus constringendi ⁊ ꝯsolidandi. Eligēda est illa que alba est aut subalbida aut gūmosa que in maiori quantitate reperitur. Reducta in puluerem non valet.

Ca. cccc xxiiij.

Spatula fetida herba ē simil' yreos

Operationes.

A Paulus capittulo de spatula fetida Succus eius eradicat morfeam albam si fiat vnguētum ex puluere eius ⁊ puluere staphisagrie. flāmule et hermodactili. et de atramento combusto in olla rudi cum aceto ⁊ axungia porcina vetusta. ⁊ inūgatur ter in die: ⁊ cooperiatur cum folio caulis vel plantaginis.

Ca. ccccxxv.

Sebesten. Pandecta. cap̄. dcxxvij Sebesten latīe: grece mabalomagiata. Arabice faulis sebesten. Et in lingua persica vocatur mām̄illa canis Vn̄ Sebesten mām̄illa canis fert persica lingua. Serap̄. li: aggre. cap̄. faulis. sebesten: abosusemochiata sunt nōia isti⁹ arboris fructificantis fruct⁹ dulces. nōīant eos gentes faulis sebesten: Et idē aucto. Ysaac. senerā mochiata est roth ī arabia: et est arbustum altum sup terram sicut hasta: habens corticem cuius color vḡit ad viriditatem. ⁊ habet folia magna rotunda. ⁊ habet racemos quoꝝ sapor est dulcis ⁊ vua eius est magnitudinis nucicle que postea glaucescit cum maturat̄. ⁊ hab; interius viscositatem albā ⁊ granū q̄d est sicut granum oliue. hic fructus colligit̄ ⁊ exsiccat̄ donec passus sit. ⁊ est illud quo vtimur in medicina. et est medicamen medium in ꝯplexione sua in ca. ⁊ fri.

Operationes.

A Ysaac auctoritate vt supra: Sebeste laxat ventrem febricitantium cõfert tussi que est a caliditate ⁊ siccitate. ⁊ lenit pect⁹. ⁊ sedat catarrum calidũ stipticum ꝓpter eius humiditatem. B Et cõfert ardori vrine que fit propter mordicatõnez colere in vesica ⁊ in renibus ⁊ expellit vermes intestinorum. quia adherent ei ꝓpter dulcedinem suaui

Ca.cccc xxvj.

Semen lumbricoꝝ latine. grece Albasan: arabice kanbel: Serapion libro aggregatoris caplo kanbel id est semen lumbricorum. Assimilat̃ enĩ arene ⁊ ascendit super ipsum glaucedo. ⁊ est in substantia eius stipticitas fortis et expellit ascarides.

Operationes.

A Serapion auctoritate Almansoris kanbel v el kanabel. i. semen lumbricorũ. est calide cõplexionis ⁊ expellit ascarides ⁊ cadit super terram albam: ⁊ non seminatur: Et est vna de rebus que cadit de celo. B Et idem auctoritate: Aluismen. Kãbel est res in qua est glaucedo solidantur cum ea olle quando frangũtur. et dicitur ꝙ reperitur super terraꝫ in corasceni post ꝙ̃ pluit. ⁊ colligitur tunc. C Et quã do bibitur tritum expellit lumbricos ⁊ ascarides. ⁊ laxat ventrem D Auicenna libro secundo. capittulo kanbel: Kanbel cal'. est in tercio gradu: Et est semẽ arenosum quod cooperit rubedo que est minor rubedini lapidis in felle bouis reperti. ⁊ in ipso est stipticitas vehemens interficit vermes ⁊ ascarides: ⁊ expellit eos.

Ca. cccc xxvij.

Sene arabice. grece et latine. Serapion libro aggregatoris capitulo sene. Sene quando desiccatur reponitur. Et ipsum habet vaginas oblongas in quibus sunt semina ordinate distincta. et ille vagine habent pediculum subtilem quo adherent ramulis. et quando agitantur vagine a vento cadunt: et pastores colligunt eas.

Operationes.

A Serapion auctoritate Habix. Virtus eius est calida et sicca tamen pauce caliditatis. et siccitatis eius est prope caliditatem ipsius. et habet virtutem magnam quando peruenit ad stomachum purgandi melancoliam et coleram: Et fortificat substantiam cordis quando miscentur cum eo medicine quas dixi iuuare sicut viola et potio decoctionis plus cofert quam ipsum tritum: Et dosis sicci triti eius est a. ʒ. j. et in decoctione. ʒ. v. B Et idem auctoritate Rasis. Sene et fumus terre purgant humores adustos: et confert scabiei et pruritui: C Johannes Mesue Sene est folliculus plante quam vocant Perse dizemer. Et inuenitur ex eo domesticum et siluestre. et melior pars plante est folliculus deinde folia. Et melior folliculus est cuius color declinat ad viriditatem et sub nigredinem quandam. et in quo est de amaritudine res modica et stipticitate. et qui est magis completus. et in quo sunt semina ampla compressa. Subalbidus autem non est bonus et incompletus Similiter et folia sunt meliora viridia Subalbida vero et tenuia sunt bona. et antiquum ex eo est sine spiritu. et stipites eius sunt inutiles. est calida in principio secundi. siccum in primo. et folia sunt in primo calida: et est abstersiuum mundificatiuum conuenienter et resolutiuum. Debilis est et tarde solutionis. et debilitat stomachum: D Confortatur cum rebus acutis sicut Zinziber et salgemma. et medicine cordiales et stomatice cum eo felicitant opus eius: E Et Galienus. Cum iure gallorum aut carnium soluit sine molestia. et si infundatur in aqua casei cum spica. deinde coquatur parum est medicamen bonum. Solutione educit enim cum facilitate melancoliam et coleram adustam. et mundificat cerebrum cor et epar et splenem et membra sensuum et pulmonem et confert egritudinibus eorum: et aperit opilationes viscerum. et conseruat vtentem ipso in iuuentute. et generat gaudium. Causam autem tristicie amputat. F Et ponuntur folia eius in lauacris ad caput et proprie cum camomilla: Confortat cerebrum et neruos. et secundum ordinem modum administrationis eius addit in visu et corroborat auditum: G Et est medicina bona febrium melancolicarum et antiquarum. Dosis eius insusi potio est ab aureis. iij. vsque ad. ʒ. j. H Platearius. Sene est herba calida et sicca: que in transmarinis partibus nascitur: maxime circa babiloniam et in arabia: vel in confinio babilonie et arabie. Folia tantummodo competunt vsui medicine. per annos. x. seruatur I Et virtutem habet dissoluendi attrahendi et purgandi flegma. principaliter melancoliam. Sed cum per se datur principaliter in decoctione poni debet in quantitate vnius. ʒ. Cum autem cum alijs in quantitate medie vel tercie partis: K Contra melancolicas passiones: epilentiam quartanam emorroidas Contra vicium splenis et epatis. et sincopim et epilentiam. L Ad idem quoque valet syrupus ex succo feniculi ac sene cum zuccaro et maxime contra vicium splenis.

Ca.cccc xxviij.

Senetion. Ysidorus libro ethimologiarum. Senecion dicitur eo quod vere primo senescat. vnde et eam latini senetionem vocant. Greci origanon. Nascitur per macerias.

Operationes.

A Dyas. Senecion nascitur in tectis. et in petris. et habet folia viridia et densa: tirsum subrufum. et in eius summitate capitella in modum viticelle. vires habet stringentes: easdemque facientes que et plantago:
B Cum aceto cathaplasmata valet ad neruorum incisiones. cum vino autem dulci testiculorum inflammationem tollit. Folia enim eius frigida sunt. C Ex herbario. Senetia tusa cum axungia et imposita vulnera sanat etiam recentia: Stomachi quoque et pedum. lumborum. et coxarum atque neruorum dolorem tollit: ad podagram etiam tusa et imposita eque pedibus proficit. D Actor. Senecio dicitur et carduus benedictus sicut in synonomis legitur: Aliud est Sensio videlicet nasturcium aquaticum. de quo superius dictum est de N E Macer Origeon greci nos senetio vocitamus. quod similis canis videatur flore capillis: Nascitur in muris in ortis et tegulatis: Illius herbe vis frigida dicitur esse: In medicinali radix non ponitur vsu. Flores cum folijs tundens infundito vini: Per modicum dulcis et sic tepefacta tumori: Hec simul appo nas ani vel testiculorum. etc.

Ca.cccc xxix.

Serpillum: Ysidorus: Serpillus dicitur eo quod radices eius longe serpant. Eadem et matris animola dicitur: eo quod menstrua moueat: Palladius libro tercio. Mense marcio serpillum plantis al. quod semine seritur. sed vetusta melior. letius frondebit sed iuxta piscinam vel lacuni vel putei margines conseratur. Pli. li. xx. Serpillum a serpendo putant dictum quod in siluestri euenit. maxime in petris

Satiuū non serpit. sed ad palmi altitudinem increscit: pinguius voluntariū in cādidioribus folijs ⁊ ramis efficax ē aduersus serpentes maxime scolopendras terrestres atq; marinas. Idem Pli: cap̄: de serpillo. Serpillum idem est q̄d herpillum. qn̄q; sumit̄ p̄ poligonia: vt in alexandro de dolore capitis ex causa calida. Et dicitur serpillum quia sup terram serpit. et est aliud siluestre aliud domesticum. Domesticum ramos diffundit sup terram. Siluestre in longum crescit ⁊ altū. Pandecta cap̄. d. lxxj. Numir arabice: vel mestratir miseri. grece serpillum vl' herpillū. latine ser[illegible] [illegible]era. li. aggre. cap̄. Numir. sacco. [illegible] Est de eo domesticum ⁊ siluestre. sed [illegible] est plāta inclinata sup faciem [illegible] ⁊ quod de ea tāgit ter[illegible] radices ⁊ habet folia ⁊ ramo[illegible] ramis origani nisi q[illegible] in odore suo est aliquantulum ex [illegible] maiorane: ⁊ vtūtur ea multi in cibis. ⁊ nomināt eam multi arclas ⁊ arclanen: Sed siluestre ex eo nominatur ragis. q̄d non inclinat̄ sicut aliud super terram in ortu suo: imo stat erectum ⁊ hab; ramos suos subtiles lignosos adeo q̄ possumus facere ex eis licinia ad lumen accendendum. et ramuli sunt longi circa palmū pleni. folijs rute similibus. nisi q̄a sunt strictiora ⁊ longiora ⁊ duriora folijs rute. ⁊ flores acuti saporis. ⁊ odoris boni per singulos ramos distinctos: cuius color est in summitate eius purpureus. ⁊ habet radices in quibus non est iuuamentū Nascitur in rupibus ⁊ in locis lapidosis ⁊ est forcius ⁊ calidius domestico: ⁊ admiscetur in medicinis: Et est alia species agrestis vel siluestris. ⁊ est sisnabarion nascitur in locis habitabilibus ⁊ domesticis ⁊ est similis mente nisi quia sunt ei folia latiora q̄ mente. ⁊ meliorem odorem habētia. Et idez auctoritate Galieni. Substātia eius est subtilis que calefacit ⁊ desiccat in tercio gradu

Operationes.

A Dyascorides capitulo de serpillo. siue vt latini cicer erraticū. Herba est humilis ⁊ super terram repēs cum folijs atq; ramis origāo similibus. albidioribus tamen: samsuci odorem fingentibus Et ei⁹ species sunt due. Una ortualis siue vsual' que in cāpis lapidosis crescit. Alia agrestis que non per terram serpit. s; recte atq; stipitis positione erigitur cum ramulis tenuibus atq; horrentibus in longitudīe bipalmis cum folijs paruis rute similib⁹ sed angustioribus ⁊ lōgioribus. cuius hasta similis est farmento. Florem odorem suauis habens in omnibus virgis constitutum ⁊ in summitate purpureā ⁊ linguā remordentem ⁊ gustu viscidum: radix ei⁹ inutilis est. nascitur locis saxosis. Est aūt vehementior ⁊ calidior ea que est vsualis que ideo accepit nomen herpillum q̄ greci herpete repere dicunt. quia ambulat. Nam fructus huius plurimum ambulat fructificando. B Auicenna libro secundo. capitulo. mescatramesir. Mescatramesir siue mescarasir est cuius stipites sunt similes ascehesabram sicco. Ex quo non assumitur in principio cibi sapor plurimus neq; odor. Deinde succeduntamaritudo ⁊ acuitas. ⁊ ē diuersarum specierū ⁊ vna est debilior alia. est calida ⁊ sicca p̄ueniens ad tercium. C Serapio auctoritate dyascoridis. Serpillum prouocat menstrua quando sumitur in potu et vrinam: Et confert tortionibus ventris ⁊ attritionibus musculorum et summitatū eorum. ⁊ apostematibus epatis calidis. ⁊ est bonum contra nocumenta venenoꝝ quando bibitur. Et fit emplastrum cū eo super morsum. D Et quando coquitur cum aceto. et admiscetur ei oleum rosaꝝ ⁊ proijcit̄ sup caput sedat sodam et est conueniens proprie litargie et carabito. Et quando sumitur in potu ex eo cum aceto. ʒ. iiij. sedat vomitum sanguinis E Et idem auctoritate Galieni. Semē eius est similiter calefactiuum. ⁊ ideo quidam exhibent illud in potu habentibus sincopim ⁊ tortiones in vino. F Et

idem auctoritate dyas. Habet virtutem calefactiuam quando semen eius bibitur cum vino. ꝛ confert distillationi vrine et lapidi ꝛ tortionibus ventris ꝛ sincopi: et fit emplastrum cum eo ad puncturã apũ: ꝛ quando sumitur in potu sedat vomitũ. G Et idem auctoritate aben Mesuay Aperit opilatões viaꝝ. ꝛ habet vtutem confortandi multum in punctura: H Dyascorides. Virtutem habet constrictiuam siue redarguentem. menstruis imperat. Urinam prouocat. bibitum tortiões ꝛ conquassationes vtiliter curat. tumorẽ capitis compescit: Morsibus venenatis occurrit. bibitum ꝛ impositum id prestat Dolorem capitis cum aceto cocto olẽo rosarum addito compescit. maxime litargicis ꝛ freneticis adhibitus prodest. Nauseam prouocat. Item emoptoicis mederi dicitur. ʒ. iiij: cum aceto datis. I Galienus. vj. sim. far. cap. de serpillo. nominant ipsum multi susybat. Sapor eius est fortiter acutus: ꝛ virtus eius est calida subtiliatiua ꝛ resolutiua. ꝛ ꝓuocat vrinã ꝛ menstrua: K Auicenna: Quando pascunt eum pecudes facit emulgere sanguinem ꝛ excusata calamento: ymo fortiꝰ est eo plurimum: ꝛ extrahit humiditates viscosas a pectore ꝛ pulmone. Syrupus eius confert conturbationi ꝛ nausee. prouocat menstrua fortiter ꝛ vrinam. L Platearius. Serpillum est ca. ꝛ sic. Et est duplex. domesticum ramos super terram effundit: Siluaticum in longum crescit ꝛ in altum. Folia ꝛ flores eius medicine cõpetunt: Ualet contra frigidũ reuma. Cõtra tussim. Cõtra frigiditatem stomachi. ꝛ dolorem ex ventositate. M Ex herbario. Serpillũ quod in montibus saxosis nascitur efficacius est ad medicinã Huius tunsi ꝛ siccati puluis cum aqua calida potatus menstrua mouet Urinã prouocat Tortiones viscerum e tomentorum ruptiones sanat. Idem valet ad capitis dolorem. ꝛ ad serpentum ictus: N Macer. Serpillũ veteres dixerũt ꝙ quasi serpat. Terre viciniꝰ huic feruida siccaqꝫ vis ẽ. Acri cũ vĩo tritũ ꝯtũdis olĩno. Cui rosa dat nomen: hoc vnguine ꝑ line frontem: Egroti capitis solet hoc sedare dolorem. Nidor ꝯbusti ꝑpẽtes effugat oẽs.

Ca. cccc xxx.

Serapinum. latine ꝛ grece. Sachabenez arabice. Serapiõ li: aggre: cap. Sachabenez siue sachabẽgit auctoritate dyas: Est gũmi cuiusdam plãte similis galbano in figura sua: ꝛ est vna ex speciebus ferule. sicut apparet in cap. Ferula. Melius autem ex eo est clarum exterius rubeum ꝛ iterius album. Odor eiꝰ est inter odorẽ ase fetide ꝛ odorẽ galbani

Operationes.

A Serap. auctoritate dyasco. Confert dolori pectoris: ꝛ attritioni lacertorum: ꝛ tussi antique. ꝛ aufert superfluitates grossas que sunt in pulmone: ꝛ curat epilenticos: ꝛ spasmum cum facit decliare caput ad posteriora. ꝛ valet dolori splenis ꝛ pa

ralisi: B Et illi qui amisit sensum et
motum alicuius membri causa frigidita
tis que accidit neruis: et custodit corpus
a frigore, maxime vero a frigore febrium
periodicarum. 7 fit cum eo inunctō in do
loribus magnis 7 confert. Et quādo bibi
tur cum ydromelle prouocat menstrua: 7
interficit fetum C Et quando bibit̄
cum viuo confert morsibus venenatis: et
quando odoratur confert suffocatōi ma
tricis D Et quando linit̄ cum aceto
sup cicatrices attenuat eas 7 ipm abster
git vestigia vlcerum oculorum. E
Et confert obscuritati visus: et aque que
descendit ad oculum 7 prohibet eam.
F Et dissoluitur sic: dissoluitur aqua
cum amigdalis amaris. et ruta aut pane
calido. 7 sic administratur ad ea que dixi
mus. 7 est contrarium venenis mortiferis
G Et aliquando teritur cum aceto. 7 li
nitur super ordeolum. et aufert ipsum.
H Et confert colice. 7 quando sumitur
in potu. aut fit cũ eo cristere purgat fleg
ma grossum quod est in iũcturis: 7 mollit
ventrem mollificatione competenti:
I Et confert emoroidibus quando su
mitur simplex aut compositum. 7 est cōue
niens medicinis laxatiuis acutis et expel
lit ventositates grossas. 7 dissoluit lapidē
7 confert rigoribus febrium. 7 auget sper
ma. K Et est bonum epati: 7 purgat
aquam citrinam. et confert pũcturis scor
pionis. 7 confert ventositatibus ĩtestino
rum 7 costarum. 7 purgat flegma viscosũ
7 dosis eius simpilcis est. a. ʒ: j. vsq; ad au
reum: j. infusi aliq̄ decoctiōe: aut in aq̄ ru
te: aut aque mellis. aut fenu fenugreci. Et
si admiscet̄ cum alijs medicinis infrigi
datur. 7 sic dosis eius est a. ʒ ß: vsq; ad. ʒ. j
Et meli⁹ est illud cui⁹ color declinat ad ru
bedinem 7 est claꝝ hñs odorē bonũ 7 acu
tum saporē. L Et confert doloribus
emoroidaꝝ qñ bibit̄ simplex aut compo
situm. 7 est ꝯueniens admĩstrari cum me
dicinis laxatiuis. 7 ꝓhibet difficultatē
aut grauedinem eaꝝ sup naturā. 7 r̄soluit
vētositates g̃ssas q̄ generant̄ in corꝑe.

M Gal. viij. sim. far. cap. de serapino:
Serapinũ opos ē ca. 7 subtiliũ ꝑtium silr
alijs opis. Hȝ aũt 7 q̄d abstersiuũ quo 7 ci
catrices q̄ in oculis expurgat 7 subtiliat.
q̄nimo suffusionib⁹ ꝓpter g̃ssiciem humoꝝ
fientibus bonũ est farmacũ. Ipa vo plan
ta ex qua fit ferule similis exñs debilis 7 in
utilis est. nōiatur āt principalius illa sera
pinum: N Opos eñ eius ab vtenti
bus nōiat̄ ita sicut 7 alia multa ꝓpter defe
ctum vocabuli nōiamus abusiue: melius
erit ipm non serapinũ. sed opos serapini
dicere: O Paulus cap. de serapino:
Cal. est 7 sic. in. iij. gradu. Et ipm dissolu
tum in succo rute frangit lapidem et facit
vrinare: Et fit collirium contra pannum
oculorum: P Et confert obscuritati
visus 7 aque descenti ad oculum cuius re
ceptio est hec: Recipe serapini: ʒ. j. dissol
uatur in: ℥. j. succi celidōie zuccari. ʒ. ij: et
distilletur cum lacte mulieris ana eq̄liter.

Ca.ccccxxxi.

SEsama vel sesamo. Plinius: Sesa
ma venit ab indis ex qua ⁊ oleũ fa
ciunt. ⁊ est candidi coloris Est aũt
ex estiuis frugibus. que in estate ante vir
gilaꝝ ex ortu serunt. Eiusqꝫ fructus vas
culis sicut ⁊ papaueris includit. Hec qui
dem sic milium ⁊ panicum ⁊ om̃ia estiua
maturantur a flore diebus. xl.

Operationes.

A Pli: Sesamã vt pisatur in ca. aqua
maceratam cõuenit exporrigi deinde cõ
fricari: ⁊ frigide inmergi vt palee fluitẽt
iterumqꝫ in sole super linthea exporrigi.
Quod nisi festinato pagatur: liuido colo
re mutescit. Ipsa vero q̄ euoluuntur alia
exaluantur. variam habent pistaraꝝ rati
onem acus vocatur cum ꝑ se pinsat. Spi
ca eñ ad vsus aurificũ Si vero in area te
ritur cum stipula. palea maiore parte ter
rarum pabulo iumentorum B Idẽ
in libro. xxij. Sesama trita inhibet vomi
tiones: Auriũqꝫ inflãmationi illinitur et
ambustis: Eadem ⁊ dum in herba est effi
cit Amplius in vino decocta imponitur
oculis. stomacho autem est inutilis cibus
⁊ animo grauitatem facit Stellionũ mor
sibus r̃sistit Ulceribusqꝫ que cocoethe vo
cant. C Et auribus prodest oleũ q̄d
ex illa fit. Sesamoides a similitudine no
men accepit. grano amaro ⁊ mĩore folio:
nascitur in glariosis. Bilem ĩ aqua potũ
detrahit. B Et eius semen illinitur
igni sacro. pannoqꝫ discutit. Est etiã nũc
aliud sesamoides. videlicet antyare nas
cens quod ob hoc aliqui vocant antyciri
con. Cetero simile erigeronti herbe. E
Granũ sesame in vino dulci ad detractõ
nes datur quantum tribus digitis capit.
Miscent etiam ellebori albi vnũ ⁊ dimidi
um obulum purgationi eam adhibentes
maxime insane melancolie. comicialibus
quoqꝫ ⁊ podagris: eciam per se dragme
pondere exinanit.

Ca.ccccxxxij.

SEride. Plinius libro. xx: Seris la
ctuce similima. duorum generũ est
Siluestris melior est nigra ista et
estiua. Deterior hyberna ⁊ cãdidior est.

Operationes.

A Utraqꝫ stomacho vtilissima. preci
pue quem humor vexat. ⁊ cum aceto in ci
bo r̃frigerãt: Uel illite discutiũtqꝫ ⁊ alios
ꝙ stomachi. B Cum polenta silue
strium radices stomachi causa sorbentur
⁊ cardiacis super sinistraꝫ mammã illini
untur. ex aceto podagris ⁊ sanguinem re
ijcientibus vtiles sunt omnes he: C
Itemqꝫ quibus genitura fluit alterno di
erum potu: D Dyascorides. Seri
dis due sunt species. Una videlicet agre
stis ⁊ alia ortiua est. Agrestis quidem pi
guis ⁊ cytonon est appellata: ⁊ habꝫ folia
lata. Altera vero scilicet ortiua species hꝫ
duas. Una quidem habet lata folia lactu
ce similia: Altera vero est amara: ⁊ habet

folia angusta. Oim̄ vtus est stiptica et eu stomacha E Uentrem abstinet cum aceto cocta maximeq; agrestis: Uexatū stomacho ꝯfirmat. ⁊ estuationes mitigat. Sola cum polenta imposita blandit: cor diacis ⁊ oculorum tumori subuenit. folia imposita vt cathaplasma. mitigant scor pij percussum F Ipsa quoq; addita polentis ⁊ imposita. compescit ignē sacꝝ. Mixta cum aceto ac cerusa omnibus cali dis rebus opitulatur.

Ca. cccc xxxiij.

Spelta. Pandecta cap̄. cc lxxv. Fu ta arabice. vel fult vel hals vel hal ca. Grece benge vel tragus vł zeia vel ellica; latine vero spelta. Serapion li bro aggregatoris cap̄. fult. i. spelta ⁊ ip̄a est sicut ordei granum: Et sunt eius due species. in vna inueniuntur duo grana. ⁊ in alia vnum. ⁊ quodlibet granum in cor tice suo. ⁊ ip̄m quidem minus nutrit q̄ or deum ⁊ est boni saporis. Panis enim qui ex eo fit minus nutrit q̄ panis tritici vel ordei.

Operationes.

A Serapion auctoritate dyascoridis: Tragus id est spelta figura eius ē figura grani qui dicitur candarusum ⁊ est mino ris nutrimenti. quia multum habet de fur fure ⁊ non est facilis digestionis ⁊ mollit ventrem B Et idem auctoritate Pauli. Tragus est spelta ⁊ est ex speciebꝫ granorum mala stomacho; ⁊ lenit ventrē C Et idem auctoritate Ysaac. Est fri gida ⁊ humida viscosa: Galienus primo libro de edulijs caplo Zeya auctoritate Dyasco. Zeia duplex. hec quidem est sim plex: ⁊ vocatur kirnon. hec autem dyko likos vocatur in duobus quidem in volu cris. coniugatum habens semen. minus autem nutritiua ... nnentis; Est enim pro fundarum radicum ⁊ multorum calamo rum fructus autem leuissimus ⁊ affectatꝰ ab omnibus animalibus Est autem simi le frumētis in frigidis regiōibus; cultū fit autem magis nutritiua. si cū ordeo ap taq; stomacho farina facta ex eo et frumē to fiūt pultes. est autem satis nutritiuum ⁊ facile elaborabl'e. magis autem subcita tiuum ventris: D Et idem. vj. sim. far. ca. zeya: Zeya siue spelta mediā quo dammodo virtutem habet inter frumēta ⁊ ordea. Et ideo innotescat tibi per ea. E Serapion Mollit naturam et gene rat inflationes et rugitus. et est bona vis cositatibus pulmōis ⁊ pectoris. ⁊ forti tu ssi; Nam fiunt ex ea loboc. ⁊ pultes. ⁊ pro uocat vrinā. ⁊ mūdificat renes ⁊ vesicā.

Ca.cccc.xxxiiij.

Symphicū: Dyascorides Symphicum nascitur in locis aspis habēs virgas origano similes ac tenues. capita vero sicut thimum. virge lignose sunt. ꝛ odorate. gustuqꝫ dulces. flegma ꝓuocantes. Radix est illi longa ꝛ obtusa in modum digiti grossa. Sympatos: Ysidorus. Sympatos grece dictus est eo ꝙ tantam radices ṽtutem habeat. vt frusta carnis in cacabo aspersa coagulet. Synapi agrion vel vt dicunt latini scandalicum. id est pes pulli: nascitur in tumulis. et suꝑ tegulas. Herba est habens folia minuta ꝛ angusta: duobus digitis longa in summo diuisa ꝛ pinguia. Uirgam profert in medio duorum palmorum cum paucis ramulis: in quibus fert semen cardamo sil'e latum obrotundum ac veluti conquassatum. vñ ꝛ vocatur talaspium. Greci nāqꝫ thalasse dicunt frangere siue quassare florem habet album. Uirtus est ei ꝛ semini termantica atqꝫ acra.

Operationes.

A Dyascorides. Potui datum vehementer purgationem facit superiorum ac inferiorum Sciaticis medetur per clistere ad bibitum: menstruis imperat bibitū: Collectiones in aceto bibitum rumpit: Abortum facit: B Idem Symphicū elixum in mulsa pulmonem purgat reijcientemqꝫ sanguinem. aut nefreticos cum aq̄ medicinaliter iuuat. Radix eius cum aq̄ cocta ꝛ bibita fluxum mulieris abstringit Dyssintericis quoqꝫ proficit: C Cū oximelle data conquassatōnes atqꝫ dolores lateris saluberrime curat. Masticata vero sitim amputat. ꝛ aspredinem faucū mitigat. vulneri r̄centi paracolesim facit. Enterocoeliacos bibita ꝛ cathaplasmata optime curat. ꝛ carnes concoqui facit. D Aliud est symphicum quod pithen est appellatum. hastam habet asperā duobus cubitis longam. angulosam ꝛ abintus inanem in qua folia sunt aspera et angusta. sicut buglossos oblonga. angulos etiam habet ipsa hasta in quibus nascuntur folia. flores habet mellinos. E Et semen super hastas sicut flomos: Hasta ꝛ frutex habent quiddam simil'e pulueri quod cum carni applicatum fuerit: pruriginem facit: F Radix est ei nigra: que cum fracta fuerit apparet alba ꝛ muscilaginosa Hec trita ꝛ bibita medeť emoptoicis. conquassationes reficit et ani tumores spargit. G Cum yringi the folijs cathaplasmata facere potest om̄ia supradicta. Uulneri paracolesim efficit. Carnes incisas ꝛ in cacabos missas in se glutinare facit.

Ca. cccc xxxv.

Sinonū. Pādecta caplo. dcxlviij. Quidam dicunt ꝙ est herba q̄ dr̄ pes milui quidam dicunt ꝙ est alexandrum: sed falso. Nam neutrum istorū est verum quoniam non est pes milui qui vocatur pepanus: quia pes milui habet folia satis maiora ⁊ pinguiora. ⁊ flores satis a floribus sinoni differentes: quoniā pes milui facit flores multos et albos simł coniunctos in capite stipitis apparentes sicut cauda gatte: ⁊ eius herba sicut valeriana. Sed synonum recte florescit sicut petrosilinum vsuale: secunda facit folia sed maiora: non est similiter alexandrum quod facit semina nigra rugosa vtcunqꝫ curua ⁊ magna sicut git. Sed synonum secundum dyascoridem ⁊ Plinium facit semina sicut apium ⁊ ameos Unde secundum veritatem sinonum est petrosilinum macedonicum. Quoniam Dyascorides dicit Synoni semen est minutum simile apio. sed oblongum ⁊ nigrum: gustu calidum diureticum valde. ⁊c̄. Et dicit̄ synonum quia nascitur in syria prouincia rḡionis macedonie.

Operationes.

A Dyascorides capittulo de petrosilino quod nascitur in macedonia in criptis ⁊ speluncis. semen est minutum sile Apio vel ameos odoratum ⁊ viscidū ⁊ aromaticum ⁊ diureticum valde. B Menstruis imperat: Inflationes stomachi et colli compescit calefaciendo ⁊ siccando. nimis tortionibus subuenit. dolorem laterum mitigat. nefreticis ⁊ vesice dolori subuenit. C Prouocat habūdanter vrinam maxime cum vino datum. diureticis antidotis miscetur. B Paulus cap: de petrosilino macedonico: Petrosilinū macedonicum cuius semen de syria affertur: Uel semen est minutum simile Apio diureticum valde. nascitur circa petras. semen ⁊ folia similia apio: semen eiꝰ odoratum ⁊ diureticum valde vnde petrosilinum vocatur. quoniam multociens in petris nascitur. quod multi petrapium dicere consueuerūt. quia idem sunt synonum ⁊ petrosilinum macedonicum: quod latine dicitur petrosilinum agreste. lege capitulum Petrosilinum. E Multi synono vel macedonico carentes. vtuntur alexandro. quoniam sunt eiusdem virtutis. Uirtutem synoni vel macedonici: vt inuenies in caplo Petrosilinum.

Ca.cccc xxxvj.

Sinapis. Pandecta caplo.cxlviij.
Chardel arabice. grece vero 7 lati
ne sinapis. Sinapis duplex est spe
cies: Una est cuius semina exterius sunt
subnigra: interius vero alba. Alia cuius
semina exterius 7 interius sunt alba; 7 ha
bent vnam virtutem; Sed prima species
est acutior secunda. Et componitur sina
pis a semi et napus. quia tenet medium
inter sinapim 7 napum; est calida et sicca
in medio quarti gradus; Sera. li. aggre:
ca. chardel auct. dyas. ca. Chardel id ē si
napis. Et est illud eligendum quod non
est nimis siccum nec extenuatum. 7 habet
granum grossum. 7 si frangitur est album
interius. 7 est humidum. nam istud est ta
le nouum bonum. Idem auctoritate Ga
lieni est calida 7 sicca in. iiij: gradu: Aui
cenna libro secundo capitulo de sinapi.
Sinapis est cal. 7 sic: in. iiij. gradu.

Operationes.

A Serapion: Uirtus foliorum est cali
da vlceratiua. 7 propter hoc pungit mul
tum. quando teritur 7 miscetur cum radi
ce enule. 7 dimittitur super locum per spa
cium hore. 7 cōfert sciatice vlcerose 7 sple
ni. B Et linitur cum eo scabies vlce
rosa. 7 aufert eam: 7 aufert maculas vngui
um: 7 confert quando radix eius suspēdit
in collo habentium dolorem dentium nā
sedat eum. C Idem aucto. Dyasco.
Sinapis virtus eius est ca. et subtiliat et
attrahit quando masticatur. et quādo te
ritur et miscetur cum aqua et temperatur
cum ydromelle: 7 fit inde gargarismus
D Confert apostematibus radicis lin
gue. 7 antique asperitati pulmonis facto
cum eo gargarismate Et quando fit cum
eo emplastrum cum rebus conuenientib[9]
ad hoc resoluit scrofulas. E Et quā
do teritur 7 applicatur naribus cōmouet
sternutationem. 7 cōfert epilenticis exci
tans eos; 7 mulieri que patitur suffocatio
nem matricis. F Et confert litargie
quando fit emplastrum cum eo super ca
put. post q̄ fecisti capillos eius abradi. et
quando admiscetur cum caricis. 7 ponit
super cutim donec rubeat confert sciatice
7 duriciei splenis. 7 est conueniens ꝓprie
doloribus antiquis. quando volumus at
trahere aliquem humorem ad exteriora:
7 quando fit emplastrum cum eo curat a
lopitiam. G Et quando miscetur
cum melle 7 adipe. aut cum cera 7 oleo di
ssoluta mundificat faciem. 7 aufert macu
lam seu liuorem qui fit sub oculo. 7 coquit
cum aceto: 7 linitur cum eo scabies vlcera
ta 7 empetigo H Et quando teritur
grosse 7 datur in potu confert febrib[9] pe
riodicis. 7 confert grauitati auditus 7 tin
nitui aurium. Et quando teritur 7 admis
cetur cum aqua 7 melle 7 fit inde colliriū
cōfert obscuritati visus 7 pruritui palpe
brarum I Aui. Sinapis icidit flegma
7 oleū ei[9] est calidi[9] oleo raffani. 7 fugiūt
ex fumo eius vermes venenosi. et illa que
est siluestris generat humorem malum.
Et in ipa sunt abstersio et etiā resolutio

R Et homines quidam comedũt folia eius. ⁊ radicem eius elixataz. ⁊ mũdificat faciem. ⁊ aufert occultationem ⁊ vestigia sanguinis mortui L Et silvestris est bonum emplastrũ sordiciei. et exiccat linguam. ⁊ confert alopitie. ⁊ rsolvit apostemata calida. ⁊ omne apostema antiquũ: et ponitur cum caulibus sup scrofulas. et confert scabiei ⁊ empetigini. ⁊ confert ad dolorem iuncturarum. ⁊ sciatice M Et mundificat humiditates que sunt ĩ capite. et fit ex ea emplastrũ capiti eius qui patitur litargiam. Et aqua eius distillat̃ ad omẽm dolorem auriũ. ⁊ molariũ. Et similiter eius oleũ. ⁊ ꝓpe qñ decoquit̃ in ipa assa. ⁊ est ex medicinis aperientibus colatorij opilatõem: N Et dixerunt quidam ꝙ si bibat̃ a ieiuno intellectũ efficit bonum: O Et administratur in Alcohol oculi ad pannum. ⁊ aspitatẽ si terat̃ et bibat̃ cum aq̃ mellis aufert aspitatem antiquam in canna pulmonis. ⁊ extenuat splenem. ⁊ facit sitim. ⁊ confert ꝑfocatiõi matricis: ⁊ facit desiderium coitus: P Pli. li. xx. Sinapis ad serpentum ictus et scorpionum tritum cum aceto illinit̃: Fũgorum venena discutit. Q Contra pituitam tenetur in ore donec liquescat: aut gargarizatur cum aqua mulsa: Ad dentium dolorem mandit̃ ad vuã gargarizatur cum aceto ⁊ melle. Stomacho utilissimum cõtra oĩa vicia. pulmõibusqꝫ R Excreatões facl'es facit in cibo sumptum: Datur ⁊ suspiriosis. Sensus atqꝫ sternutamenta capitum purgat. Alvum mollit. S Macer Inter eas q̃s pitagoras laudaverat herbas. Asserit̃ ꝑmam laudem tribuisse sinapi. Quartus et gradus in vi sicca calidaqꝫ. Extrahit hũores viscosos extenuatqꝫ Cõburitqꝫ cutez. vis est sibi tanta caloris. Maior vis eius in semine dicit̃ esse. ⁊c.

Ca. cccc xxxvij.

Siseleos. Platearius Siseleos idẽ est ꝙ siler montanũ. ⁊ est in secũdo gradu calidum ⁊ siccum: Semen eius medicine competit. et pannos tres servatur. Virtutem habet diureticam. dissolutivam ⁊ consumptivam. Pandecta: cap̃. dclj. Siseleos arabice: vl' ascegelios grece sisali. latine siler montanum: Sera: libro aggre: cap̃. siseleos aucto: Dyasco. Siseleos folia habet similia folijs feniculi nisi ꝙ habet longiora ⁊ grossiora. et habet hastam longam in cuius summitate ẽ corona in qua est semen longum ⁊ latum habens angulos. ⁊ grossum acuti saporis fortis odoris. ⁊ est illud quod est in usu et administratur in cibis: ⁊ habet radicem longam boni odoris

Operationes.

A Galienus. octavo simpliciũ farmacoꝝ: cap̃. siseleos ꝯm translatõez arabicã.

Radix huius plante ⁊ semen habꝫ calidi tatem tantam ꝙ ꝓuocat vrinam forti pro uocatione. ⁊ cum eo virtus subtilis q̄ con fert asmati ⁊ epilentie B Et idem eodem libro ⁊ eodem capl'o ꝑm translati onem grecam: Siseleos radix quidē ⁊ fru ctus calefactiuū est intim̄ vt sufficiēter vri natiuum sit farmacum: Est autem ex sub tilibus partibus vt ad epilentias ⁊ ortho mis competat: C Et Serapion au ctoritate Dyas. Uirtus eius est calefactiua scꝫ radicis eius ⁊ seminis. ⁊ quando sumi tur ex eis in potu ꝓuocant vrinam ⁊ cōfe runt coartationi anhelitus in qua oportꝫ hominem erigi: ⁊ asmati ⁊ suffocatōi ma tricis: ⁊ ꝓuocant menstrua ⁊ expellit fetū D Et conferunt epilētie ⁊ omībus do loribus intestinorum ⁊ interioꝝ membro rum. ⁊ quando sumit̄ de aliquo illoꝝ. aut ex vtroqꝫ cum vino in potu cōfert tussi an tique ⁊ debilitati digestionis: ⁊ tortiōib⁹ ventris. ⁊ debilitati epatis E Et qn̄ sumitur ex ea cum vino ⁊ pipe ꝯseruat et defendit hominem a frigore aeris. ⁊ ꝓpter hoc conuenit itinerantibus in hieme. Et quando hōīes ⁊ alia animalia cōmedūt de hac planta tempore coitus eoꝝ cōfert eis statim ad imp̄gnandū. F Et idē aucto. Aben mesuay. Est ca: ⁊ sic. in fine secundi gradus. incidit ⁊ dissoluit humo res flegmaticos viscosos ⁊ ꝯgelatos: Et ꝓpter hoc aperit vias om̄es. ⁊ cannales opilationes. ⁊ prouocat vrinaꝫ ⁊ mēstrua ⁊ confert asmati. ⁊ om̄ibus egritudinibus flegmatis. G Platearius. Contra asma ex frigida causa datur vinum deco ctionis eius. ⁊ ficuum siccarum. Uel pul uis eius cum ficubus siccis ⁊ assatis Con tra opilationem splenis ⁊ epatis ac renū ⁊ vesice stranguiriam ⁊ dissuriam datur vinum decoctionis eius: H Herba ipsa in vino et oleo cocta ⁊ pectini catha plasmata stranguiriam et dissuriam sol uit. Sed ⁊ fumigatio facta ex aqua vel vi no decoctionis eiusdem herbe menstrua prouocat I Auicenna. Siseleos est in. ij. gradu calidum ⁊ siccū. resolutiuum mundificatiuum carminatiuū Similiter semē ⁊ radix eius sunt sedatiua dolorum interioꝝ. ⁊ liquefacit flegma congelatum De ipso datur in potu aīalibus ⁊ mltipli cat eorum partus: K Constantin⁹ in libro graduū. Siseleos est cal'. ⁊ sic. in. ij. digestionem adiuuat. vrinā et menstrua prouocat: Matricis suffocationē curat. Stranguiriam ex frigiditate dissoluit. Hanelituosis ⁊ diu ex humido tussiētib⁹ subuenit potata cum pipe et vino calefa cit eos qui in itinere deficiunt ⁊ ꝓpter hy emem frigescunt

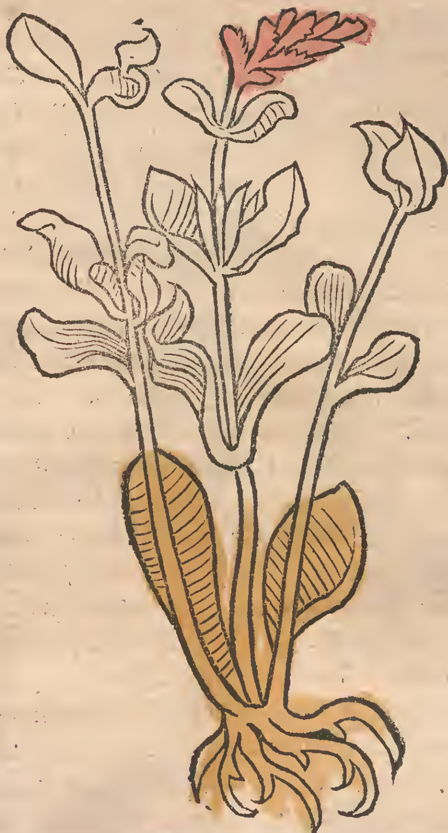

Ca. cccc. xxxviij.

Siderica. Dyascorides. Siderica siue heraclea habet folia prassio si milia. sed ⁊ oblonga ⁊ aspera: Ha stam habet quadram duobus palmis lō gam virgas longiores. stipticas ⁊ ī gustu suaues. in quibus scꝫ virgis capita obro tunda sicut verticelli: ⁊ sicut prassij oriun tur. ⁊ in eis semen nigrum inuenit̄. Sub petra nascitur.

Operationes.

A Dyascorides. Folia eius trita para colesim faciunt mire vulneribus imposita: Alia est sidericis que hastas duobus cubitis habet longas & teneras: Folia que in ipsis hastis pestpisteri similia: & diuisa in circuitu plurimum nascentia. sz in visu tenuia & lõga. In acumine vero haste capitellum habet rotundum & asperum in quo semen blete est simile obrotundum & durum Est autem virtutis termantice similis supradicte. Tercium est genus sideritis quod catebras heracleon dixit. & nascitur in parietibus sicut vitis. Habet folia minuta teneraqz multa ex vna radice nascentia coriandro similia: Huius haste duobus sunt palmis longe molles & albidiores. fenice os habet flores: B Dyas. In gustu est muscillaginosa tritaqz vulneribus recentibus paracolesim facit imposita:
C Plinius. li. xxv: Panacem heracleon alij sideritem in cubitali scapo ramosum minutioribus quam feniculi folijs ab ymo vestitum. Alij fatentur illam quidem vulneribus vtile. sed veram achilleam esse scapo ceruleo pedali sine ramis ex omni parte singulis folijs. eleganter vestitam. Alij quadrato caule: marrubij capitibus folio quercus. hanc quoqz neruos precisos glutinare faciunt: Aliam dicunt syderitẽ nascentem in macerijs: D Cum teritur fedi odoris. sed & aliam huic similem. candidioribus tamen folijs & pinguioribus ac tenerioribus cauliculis in vineis nascẽtem: Aliam vero quincum cubitorum exilibus ramulis atqz triãgulis filicis folio pediculo longo. Omnes autem vulneribus precipuos esse: Eam vero que est latissimo folio nostri scopam regiam vocant
E Idem in libro. xxvj: Sydericis varices ad alligata minuit & sine dolore prestat

Ca. cccc xxxix.

Siliqua Pãdecta caplo. c xxj: Chabarliub arabice. grece xilo caracta vel siliqua vel keracium. vel keraca vel faba siliqua. latine vaginella vel carumba. Serapion libro aggre. cap. Chabarliub: Chabarliub sapor eius est stipticus cum pauca dulcedine. Et virtus earum que non sunt recentes est siccatiua: Nam que desiccantur stringunt sicut faciunt cerasa: quia humiditas earum resoluitur & remanet substantia terrestris que desiccat. Sz arboris earum cortex desiccatia & stiptica

Operationes.

A Galienus. ij. de cibis. caplo de siliquis. De siliquis pessime sensi quamuis digerantur et ventrem stringant: & humores noxios nutriãt B Et idẽ ĩ li. de chimis. Est kerachiũ eduliũ pauci nutrimẽti & ligneũ ex necessitate et indigestibile. nullum enim ligneum bene digestibile: sed et non egri celeriter non parum ipsis existit malum.

quare melius est ipa neq deferri ad nos ex orientalibus locis in quibus nascuntur Est enim cibus mulierum et puerorum effrenatorum nihil utile ad sanitatis conservationem: neq eustomachus est. Alimentum autem palamque et ipm dat pauco corpi. C Et idem in li. de sim. far. ca. de xilocaracta: Arbor xilocaracte que vocatur centeniceu est siccatiue et stiptice virtutis. sicut et fructus eius qui vocatur xilocaracta. participans videlicet de dulcedine quadam. paciuntur autem et hec simile cerasi. humide enim magis subducunt ventrem sicce autem sistunt magis ex pirata quidem humiditate terrestri autem substantia remanente. Paulus ca. de siliqs: Est quoddam genus siliq. que vocatur siliqua capna. cuius fructus est sicut mirtus et folia sunt tracion: fructus eius est in vaginis sicut lupinus habens formam faseoli D Dyas. ca. de siliqs. Silique recentes stomachum euertunt eedem siccate in primum pntcibus earum ad vrinam proficit promouendum Traditur ad stomachi dolorem non leue psidium esse si in sextario aque ad dimidium coquantur. hisque succus per dies quinque continuos hauriatur E Paulus. Siliqua caprina sufficienter cancros medetur. F Bartholomeus in li: de proprietatibus rerum inquit. Siliq est genus liguminis sonoris follibus et vacuis quod magis onerat quam reficit. Ut dicit glo: sup Lu. xv. G Item siliq dicitur folliculus cuiuscunque leguminis et purgamentum ex quo porci nutriuntur: H Ysidorus autem li. xvij. dicit siliquon. quod latini incorrupte siliquam vocant. Ideo tale nomen a grecis accepit quia est arbor cuius fructus est dulcis xilon quippe lignum dicunt liquon dulce. Et huic sentencie concordat: I Pli: li. xxiiij. vbi dicit quod fructus silique sunt predulces et habent longitudinem vnius digiti et pollitarem latitudinem. quorum cortex mandicatur vt dicit. K Idem li. xx. quod aliqui dixerunt eam esse ficum egiptium sed hic est error manifestus quia in egipto non crescit sed in syria.

Ca. cccc. xl.

Sisamus Pandecta. Semyssem arabice. grece sisaminum. latine vo. sisamus vel lorioolena. Sera. li. aggre. cap: semyssem. i. sisamus auctor: Gal: In eo est substantia vnctuosa quantitate non pauca. Et virtus eius est que mollificat. Et eadem virtus reperitur in oleo sicut in substantia et aqua in qua coquitur sisamus habet eandem virtutem.

Operationes.

A Dyas. cap. Sisaminum secundum translationem grecam malum est stomacho et comestum oris fetorem facit. Et idem secundum translationem arabicam. Quando fit emplastrum cum eo mollit duricies neruorum. Et curat conquassationes aurium et apata calida que sunt in eis et confert combustioni ignis. et dolori colico. et morsui aialis quod dicitur carates. B Et quando miscetur cum oleo rosarum sedat dolorem capitis qui fit a calore solis. Et planta sisami quando coquitur cum vino facit hanc eandem operationem. et confert proprie aposte

mati oculi ꝛ pulsationi eius. C Et idem Serap. aucto. aben Mesuay Oleū sisaminū est malum stomacho ꝛ destruit eum. ꝛ iuuamentū ei⁹ est illis q̄ hn̄t melancoliam ꝛ scissuras in extremitatibus: Nā hij iuuant multū ex cibo eius ꝛ rugas cutis extendit ꝛ mollit eas. ꝛ cōsolidat scissuras que fiunt ꝑpter desiccationē q̄ sunt a melancolia. D Et dicunt q̄ sisamus est ca. in. ij. gradu. ꝛ hu. in. j. ꝛ ꝓuocat vomitum qn̄ torrefit ꝛ rectificat ꝛ melioraṫ. E Gal. in li. de cibis ca. de sisamo. Sisamū cito stomachū euertit ꝛ tarde digeritur. ꝛ alimentum dat corpi vnctuosum F Rabi moyses ca. de sisamo. Sisam⁹ corrumpit cerebꝝ ꝛ nuchā. ꝛ replet caput fumositatibus ꝛ facit sudorem fetentē ꝛ ĩ mulieribus ventrē auget. ꝛ ip̄m generat herniam. G Auerrois q̄nto colliget cap̄. de sisamo. Est cal. in p̄mo vel in principio secundi. hu. in. ij. H Auicēna in secundo canone. Sisamū est semē pluris vnctuositatis q̄ reliqua semina. Quidam dixerunt q̄ eius oleū non nisi melancolicis ꝓfert vt eos impinguet ꝛ hūectet. Et erisimō quod est genus q̄ddam sisami abhominabilis saporis. Corpus eius est folio suo forcius. ꝛ est cal. in medio primi hu. in fine ip̄ius. I Est aūt glutinatiuum ꝛ lenificatiuū. equalis calefactionis ꝛ silr oleū eius ꝛ decoctio ip̄ius. Est etiaꝫ mollificatiuū ꝛ in eius olo est grossitudo ꝛ q̄d est torrefactum minoris est nocumēti. viriditatem percussionis resoluit. ꝛ sanguinem congelatum. K Et confert fissure ꝛ asp̄itati melancolicoꝝ bibitū ꝛ linitū. ꝛ est impinguatiuū. ꝑ̄e excorticatū. ꝛ ꝓlōgat capillos. ꝛ ꝑ̄e succ⁹ arboris ei⁹ ac folioꝝ ip̄i⁹ ac lenit eos. remouet ꝙ̄ furfures. L Ysaac. Sisamū ca. ē in. j. g̃. hu. in. ij. Nō sine cortice ē vnctuosius est. Ideoq̄ꝫ g̃ssius ꝛ ad digerendū duri⁹ M Palla. li. x. In mēse septēbri serendū ē sysamū putri solo l' p̄guib⁹ areis l' terra cōgesticia. iugē q̄tuor vel sex sextarios seuisse ꝯuenit. N Idē in li. xj. Sisamū vsq̄ꝫ ad ydus octobris ꝛ faselū ꝯuenit seri. terra pingui vel agro sterili.

Ca. cccc xlj.

Siligo. Ysidorus li. ethimologiaꝝ Siligo est gen⁹ tritici a selecto dictū. Nā in pane sp̄es ei⁹ p̄cipua ē.

Operationes.

A Palladi⁹ li. xviij. Siliginē dixerim ꝓprie tritici delicias. Cādor est ꝛ sine virtute ac sine pondere cōueniens humidis tractibus. quales ytalie sūt. ꝛ gallie comate. Sed ꝛ trāsalpes in allobrogū tm̄ auernorumq̄ꝫ agro ꝑtinax. In ceteris ibi partibus biennio in triticum trāsit. Remediū est vt grauissima queq̄ꝫ ip̄ius gratia serātur. B E siligine laudatissimus panis ac pistrinaꝝ op̄a laudatissima. p̄cellit in ytalia. si pisis nate misceaṫ campana. Rufior quidem est illa. sed candidior Pysana. ponderosior autē cretacea Iustū est e grano campane vel campanie. q̄ castracam vocant. redire sextarios q̄tuor siliginis ex modio. Iuxta sn̄iaꝫ kathōis siligo ꝛ triticū ĩ ap̄to loco edito seruntur. q̄ sole q̄

diutissime torreat. E Sereda dr in tenuiora terra. que non multo indigēt suc co. vt cicerem ac citusum In pingui vero qui cibi sunt maioris vt siliginem ac triti cum ꝛ linū F Deniqꝫ far ꝛ siligo solū sorciūtur cretosum ꝛ vliginosum. Siligo nunꝗ̄ pariter maturescit. nec vlla segetū minus dilationem patitur ꝓpter tenerita tem eisqꝫ que maturauere ꝓtinus granū dimittentibus. Sed minus ꝗ̄ cetera fru menta periclitatur in stipula. quia sꝑ habet rectam spicam. nec continet rotam. quin faciat rubiginem. G Dulcissim⁹ est panis ex africa. Ipsaqꝫ spissior ꝗ̄ far. et spica maior eadem ꝛ ponderosior. Diffi culter exteritur in grecia. ob id dari iumē tis ab homero dcā. hec est eīn ꝗ̄ olirā vo cant. Eadem ī egipto facilis atqꝫ fertilis Far sine arista est. Itēqꝫ Siligo excepta ea q̄ laconica nuncupatur. Adijciunt hijs genera bronos. siligo excepticia ꝛ tragos H Sūma siliginis laus bonitate et cri bri tenuitate cōstat. Et galli qdem e setis equoꝝ inuenere criboꝝ genera hyspāie lino excussiora ꝛ polinaria Egiptus e pa piro iunco Siliginem qdem ex ouis subi gunt vel lacte. butiro vero gentes pacate ad opis pistorij genera cura transeunte. I Idem in li. xxij. Siliginis grana cō busta ꝛ trita in vino ammineo atqꝫ oculis illita epyforas sedant. K Auicenna Siligo est species ordei sine cortice ꝛ eius operatio ꝓpinqua est opationi ipsius. L Glosa sup Lucam. Siliqua est gen⁹ leguminis sonoris follibus et vacuis qd ventrem magis onerat ꝗ̄ reficiat. M Rasi in almansore. Silique q̄ in terra ihe rosolomitana nascunt tꝑatum calorē hñt ꝛ ventrem stringunt. Que aūt in alijs ter ris ventrem forcius stringunt ꝛ calide nō sunt. N Pandecta. cap. cc. lxxix. Si ligo vel germanū latine. grece tysa vel sy thus. ara. siligobib O Gal. pmo de edulijs ca. tysta. aucto. Dyoclis ꝛ menesi thei ait. ꝙ p⁹ frumentū ꝛ ordeū meli⁹ qdez tysa. i. siligo. Etem sufficiēter nutrit. ꝛ cū multo labore digerit. Panē āt assidue ex eis ꝯmedens. nullus vtiqꝫ ex inconsuetoꝝ huic edulio san⁹ erit. neqꝫ oīno si modicū est ei gue ꝛ indigestibile. semē āt hui⁹ tyse hꝫ qdem exteri⁹ leuā. i. corticē. P Et a qbusdā vocat puū frumentū ꝛ eqs. hāc qdam īnocue ꝯmdē. nō imꝓbabiliter āt vtiqꝫ qdam nōiant puū frumentū tysam ꝛ calore ꝛ spissitudīe ꝛ caliditate virtutis assimliatā ipi Q Et idē. vj. sim. far. ca. sythus. Sythus siue siligo acriorē cre do nō paꝝ ꝛ cachochīa tn̄ ex putrefactōe fiens. Est āt inflatīa. ꝛ hꝫ qdē hꝫ acre et ca lidum. plurimū vo frigidū a q̄sum acre. R Sera. li. aggre. cap. siligo. vel hals. auct. dyas. Sūt eius due spēs. in vna iue niūt duo grana ꝛ in alia vnū. ꝛ quodlibꝫ granum in cortice suo. ꝛ illud plus nutrit ꝗ̄ ordeum. ꝛ est boni saporis. Panis vo qui fit ex eo minus nutrit ꝗ̄ panis tritici S Et idem aucto. Gal. Sba hui⁹ gra ni est media īter substantiā tritici ꝛ ordei q̄ntum ad cibum ꝛ ꝑm medicinā etiā. Et ex hac potest sciri operatio eius ꝑ illō qd dicemus de tritico ꝛ ordeo.

Ca.cccc xlij.

Sisimbrium Ex sinonomis Sisimbrium idem est q mentastrum. de quo scilicet mētastro dcm̄ est dem. Plinius li. xx. Sisimbriū silvestre a qbusdam thymbreum est appellatum. pedali non amplius altitudine. Quod autē in riguis nascitur est nasturcio sile. Utrūq aduersus occultata efficax est animalia. vt sunt scrabones z similia Quod in sicco oritur odoratum est. z coronis inserit. angustum folium habens.

Operationes.

A Plinius. Ad dolorem capitis z epyforas valens. Alij panem addunt. Alij p se decoquūt in vīo. Sanat z epimictidas z vitia cutis in facie mulierꝫ. intra quartā diem noctibus impositū. diebusq detractum. vomitiones singultus tormina. stomachi dissolutiones cohibet. sive cibo sūptum sive succo potatum Non est autem grauidis edendum nisi mortuo cōceptu quippe illum eijcit. etiam impositū. Mouet vrinam cum vino potum silvestre et calculos. Quos vigilare opus sit excitat: capiti cum aceto infusum. B Platearius. Sisimbrium qd alij herpillum vocant agresti maius est Nascit in locis cultis z aquosis. z est ydicismo simile. Sz eo est odoracius z folijs latioribus que multi in coronas componunt. Uirtus ei⁹ termantica existit stringirijs medeт. C Et calculos frāgit. hoc maxime facit semē eius cum vino bibitum. Tortionibus et sugglutōnibus maximum prestat effcm. Idem nauseantibus opitulaт. Folia eius cathaplasmis adhibita capitis dolorem mitigant fronti imposita. D Syas. Notum est sisimbrium qd est natura calida in. ij. z sic. in ipo. Putrefactōnibus resistit. Pediculos interficit. E Confert apostematibus frigidis. ac flegmoni duriciei vehemētis decoctum cum aceto mixtumq cum oleo rosarum F Confert obliuioni ac sensus cōmixtiōi et litargie. quando linitur caput ex eo Cōfert etiam singultui bibitum cum vino. ad soda quoq fit emplastꝝ ex folijs silvestris. G Confert tamen vermibus ascaridibus. z extrahit fetum mortuum. z puocat vrinam propeq petrosum Quod autem est silvestre cum vino bibitum: phibet distillationem vrine z lapidem extrahit. ac ventris dolori pungitiuo subuenit. Confert etiam pūcturis. H Actor. Quia sisimbrium ab autoribus non solum dicitur mentastrum: sed etiam mēta videlicet domestica. de ipso etiam inter ortulanas herbas sub hoc eodem nōie dcm̄ sup.

Ca.cccc xliij.

Silphio. Plini⁹ libro. xxij. Silphiō ex syria venit deterius parthico. sz medico melius cuius est vsus ī medicina. Syas. Silphij radix nota est omnibus cuius lacrimus lazer nōiatur.

Operationes.

A Plinius: Nam ad lienes prodest radix eius: Arterijs etiam exasperatis ⁊ collectionibus sanguinis illinitur: Sed ⁊ in cibis concoquitur egre inflāmantibus inflatões facit ⁊ ructus vrine quoqꝫ noxia: B Sugillatis cū vino ⁊ oleo est amicissima et strumis cum cera. sedis quoqꝫ verruce cadunt eius suffectu crebriore C Folia eius ad purgādas matrices ac pellendos partus emortuos in albo ⁊ odorato vīo decoquunt̄ vt acceptabili mēsura bibatur: D Syas. Aures acriter calefaciens ac vesicam ledens. Sed ventrē purgans. hec herba fortiter calefacit Uirtus eius omnino inflāmatiua est. ⁊ ꝓpter hoc indigestiua est E Radix eius cocta cū aqua ⁊ modico melle potata iuuat ad difficultatem vrine. succus eius cū lacte resolutus emigraneam curat in aurez missus: Extrinsecus autem positus opat̄ amplius. Nascit̄ in syria ⁊ armenia. ⁊ Lybia. Huius virga spletem vocata est ferule similis: foliaqꝫ habet apio similia. et semen latum: F Uirtus radicis ei⁹ termantica ⁊ stomachum inflat: ⁊ ructuationem ꝓuocat. Indigestibilis ac vesice cōtraria est accepta: G Oleo addito liuores corporis limpidat. Oleo ciprino vel yrino mixta sciaticis humorem frigidum errantem siccat. In aceto cocta. ⁊ cathaplasmata causas ani compescit: bibita venenis occurrit. Est etiam custōacha mixta semibus ⁊ oxigaris nobilibus addito sale cōmesta. virga eius diuisa est. lacrimumqꝫ quod ex se dimisit colligi necessarium est.

Ca. ccccxliiij.

Siser. Plini⁹ libro. xix. Sisere. Thiberius princeps omībus annis a germania flagitans nobilitauit. cuius in gelduba castello reno imposito generositas est precipua ex quo apparet frigidis locis ꝯuenire. Inest ei longitudine neruus Julie auguste cottidiano cibo maxime illustrata Serit̄ aūt ⁊ siser ⁊ pastinaca vtroqꝫ tempe. scꝫ vere ⁊ autumpno. magnis seminū interuallis nulla ne min⁹ quaternoꝝ pedū. qm̄ spaciose fructificat si seratur. transferre autem melius: Idem li. xx. Siser erraticū sile ē satiuo ⁊ effectu.

Operationes.

A Plinius libro vt sup̄. Inest em̄ siser longitudine neruus qui in decoctis extrahitur amaritudīs mag̃ ꝑte relicta. q̄ mulso in cibis tꝑata. etiā in grām vertit̄.
B Neruus idem et pastinace maiore dūtaxat annicule. Siser serit̄ mensib⁹ his videlicet Februario: marcio: aprili. augu

sto.septembri.octobri. Breuior est his.sꝫ torosior. amariorq; medulla:ꝑ se minuti ssima. Eadē vo dulcibus mixtis saluberri ma. Inuenit gratiam pluribus modis au steritate victa. C Nā ꝛ in pollinem tundit̄ arida.liquidaq; dulci tpatur ꝛ de cocta postea aut asseruata vel macerata pluribus modis. et tunc mixta de fruto: aut subacta melle vuis ꝛ passis.aut pigui bus cariotis:ꝛc.lege Pliniū ibidē. D Item siser simile satiuo:ꝛ excitat stōm. Ex aceto lasar piciato sumptū aut ex pipe et mulso citorinā. Et vt opinio credit etiā ventrē. Est ꝛ dyacles in snia eodē: ꝑterea cordi ꝯualescētiū ꝯuenire.ꝛ pᵒ multas vo mitiones ꝑ q̄ vtile: E Heraclides ꝯ argentū viuū dedit: ꝛ veneri subiñ offen santē egrisq; recolligētibᵒ.hūc hesiᵒ Ideo stō vtile videri dixit.qm̄ nemo tres siseres edēdo ꝯtinuaret. Esse tn̄ vtile cōualescēti bus ꝛ ad vitā trāseuntibᵒ. Satiuiq; ꝑua tim succᵒ aluū sistit. F Dyas: Sysaꝛ est oībus notū qd ꝯmestū est eustomachū Radix eius elixa ꝛ ꝯmesta tollit fastidiū. ꝛ est diuretica.

Ca.cccc.xlv.

Bicla. Auicenna Sycla duaꝝ speꝝ est. quaꝝ vna nigra ꝑpter vehemē tiam viriditatis Altera vero nota est. Apud q̄sdam est in primo calida ꝛ sic ca. Et fm veritatem est compositaꝝ virtu tum: ꝛ apud quosdā est frigida. Nec du bium est quin ī eius radice humiditas sit In ipsa est virtus baurach subtiliatiua ꝛ resolutio ꝛ apertio. fortior resolutōe attri plicum ꝛ lenificatio: In nigra est stiptici tas ꝛ proprie cum ibentibus. Et baura chitas que est in ipsa est resolutiua: ꝛ terre itas est constrictiua vel contractiua:

Operationes.

A Auicenna Totum elixatum est mali chimi. totumq; parui nutrimēti sicut ole ra reliqua. Succus eius ac decoctio folio rum fissuras frigoris prohibent. et alopi cie conferunt B Confert etiam pan no. ꝛ quandoq; abscindit verrucas succᵒ eius. ꝛ interficit pediculos. C Ex ea dem elixata fit emplastꝝ apostematibus ac resoluit ꝛ maturat ea. Eius folia deco cta bona sunt ignis adustioni. ꝛ linita cū melle conferunt impetigini. D Et eius aqua cum felle gruis. fit caputpurgi um. ac delet torturam: Et valet ad vlcera narium: Item eius aqua distillatur in au rem ꝛ sedat eius dolorē. E Radix eiᵒ ē mala stomacho. faciens nauseam et hoc plurimū ꝑpter baurachitatem eius mor dicatiuam. F Ad opilatōes epatis fortior est apertione malue cum sinapi et aceto ꝑpe: G Ysaac in dietis ꝑticula ribus. Sycla q̄ vulgus appellat blitia ca lida ꝛ sicca est in gradu primo. H Illaudabile stomacho nutrimentū gn̄at ꝑpter q̄ndam sui acuminis ꝛ hūiditatis multitudinē Que tn̄ si coquat̄ cū aceto ob somagro' carui ol'o onfancino: l' amigda lino facil' q̄dē digestōis fit. sed paꝝ nutrit vētrē hūectat. epatis opilatōe ꝫapit maxie vo si de gssis ac viscosis hūoribᵒ sit In aq̄ cocta ꝛ sic ꝯmesta fit stiptica I Actor de hac q̄z sub nōie bliti dcm̄ ē suo loco. ī su ꝑiori ꝑte huiᵒ tractarᵒ: s. de b cap. c.

Ca.cccc xlvj.

Sticados arabicum. Pādecta. ca. lxvij. Ascukodos arabice. Grece sahadis. latine vero sticados. Sticados est quoddam arabicum. ꝛ est illud quod arabice nōiatur ascukodos. Et est quoddam citriuum: de qua in sequēti capitulo dicit. Unde Serapion li. aggre. facit de sticados duo capl'a. Unum de sticados arabico quod incipit ascukodos. siue astocodos. ꝛ aliud de sticados citrio quod incipit sceba. Est autem sticados arabicum calida ꝛ sicca in. iij. gradu. Serapion li: aggregatoris. ca. Ascukodos id est sticados arabicum. Nascitur ꝛ ī insula que dicitur sahadis in regione Galacie est herba subtilium ramorum habēs comam saturegie similem. nisi folia eius sunt longiora folijs saturegie. et est acuti saporis cum pauca amaritudine. Dyas. capl'o de sticados. Sticados nascit' in insulis galacie circa massiliam. que Insula sticados nominat'. vnde ꝛ nomē accepit. Est autem herba tenuis. semen minutum habens cum folijs similibus thimo ꝫ oblonga. ꝛ gustu acriora ꝛ subamara.

Operationes.

A Galienus. viij. sim. far. capl'o sticados. Sticados eius quidem ad gustum amarus sapor est. ꝛ stipticans moderate: complexio eius composita est ex frigida terrestri substantia. pauca aqua stipticat ꝛ alia subtili ignea ampliori aqua amaricat. ꝛ propter vtrumqꝫ vero de obstruere ꝛ subtiliare dicitur. ꝛ abstergere ꝛ fortificare nata est viscera oīa ꝛ tocius corporis ambitum: monstratum eñ est ꝛ in anterioribus. quoniam quecunqꝫ farmaca composita sunt ex talibus substantijs pre dictis energias comparantur. B Jo. mesue. cap. de sticados. Sticados quod medici laudant est arabicum ꝛ est planta foliorum subtilium et longorum habens stipitem subtilem cinericium. cuius eleuatio super terram est in mensura cubiti. et habet flores assimilatos spicis siliginum sed sunt breuiores sine semine. Et est calida in primo gradu: ꝛ sicca in secundo. C Et est compositum ex ptibus terreis frigidis dantibus ei stipticitatem paucā ꝛ ex partibus igneis subtilibus a quibus insunt ei acuitas ꝛ amaritudo. ꝫ acuitas plus est amaritudīe sua. ꝛ amaritudo plꝰ est stipticitate ipius. ꝑter quod est subtiliatiuū. resolutiuū. aperitiuū opilationū. abstersiuū ꝛ solutiuū nature. et est preseruatiuum ꝓhibens a putrefactione. ꝛ est ex parte stipticitatis pauce in eo confortatiuū cordis ꝛ cerebri ꝛ neruorum ꝛ viscerum. ꝛ hoc est esse ꝛ ꝓpetas eius. prohibendum ē hñtibus coleram in stomacho conturbat eñ eos inducens sitim ꝛ vomitū ꝛ estuationem laboriosam. Nā etiā calidā hñtibꝰ ꝛ siccam cōplexionem: ꝛ qui sunt in pāte colere. D Ipsum quoqꝫ est ex debiliter soluentibus. ꝑpter qd miscendū est ei salgēma ꝛ mirabolani nigri cū eo aut Kebuli. magnificāt eñ opatōēm eiꝰ ꝛ silr'iter

squilla ⁊ ppe in egritudinibus capitis. Et infusum quidem in aq casei meliorat in cōditionibus suis. ⁊ passule sine interioribus similiter sunt ex his q emendant. similiter ⁊ salgēma rectificat illud. ⁊ ppe ad omnes ptes eius sextuplū ipius: ⁊ succus pomorum dulciū in decoctōibus eius verificat illō

E Auicenna li. ij. cap. de sticados. Sticados est planta habens spicam. sicut est spica grana ordei. sed eius folia sunt breuiora. ⁊ in ipō stipites sunt cinericei sicut in epithimo. ⁊ est sine semine. acutus cum amaritudine pauca: cōpositus ex substantia terrea frigida ⁊ ignea subtili ca: in primo gradu sicca in. ij. F Serapiō auctoritate Gal. Decoctio sticados arabici confert dolori pectoris sicut ysopus. et in cōfectionibus medicinarum hz vires acriter relaxantes cum odore suaui vrī ⁊ mēstrua puocat. G Jo. Me. Fit ex sticados arabico ⁊ spica ⁊ oleo veteri. oleū bonum iuuatiuū voci. Flores quidem eius de decoctione substinent. plus quoqz folia. solutione educit coleram nigrā ⁊ flegma. ⁊ mūdificat neruos ⁊ cerebrum ⁊ mēbra sensuum. ⁊ confortat ea ⁊ confert iuuamentum magnum egritudinibus frigidis. et hoc fm omnem modum vsus eius. siue in potibus siue in fomentis ⁊ lauacris H Et oleū ipius cōfortat cerebrū ⁊ neruos. et calefacit eos ⁊ viuificat. In medicinis āt sticados si iungatur squilla. aut eius acetum est medicina bona epilentie ⁊ vertigini: ⁊ cum lapide lazuli aut sale inde. aut alijs valentibus ad ea: Confert melancolie. et egritudinibus timoris ⁊ miscet ei buglossa aut succus eius. aut succus pomorum dulcium ad egritudines cordis ⁊ melācoliam: J Et euaporatio decoctionis eius aperit opilatōnes narium. et est medicina bona opilationibus epatis. ⁊ splenis ⁊ viscerum. K Et est sedatiuū dolorum qui sunt in neruis ⁊ in instrumentis iuncturarum. et in lateribus fm omnem modum administratōnis eius: L Et confortat interiora oīa que a frigiditate lesa sunt: ⁊ ppe materiali. ⁊ prohibz a putrefactione. M Et ipius sirupus ⁊ alij modi administratōis eius sunt medicina bona quartane ⁊ febribus lōgi tēporis ⁊ ppe flegmaticis. Dosis decoctōis eius est potio a. ʒ. iiij: vsqz ad. vj. pulueris eius a. iij ʒ. vsqz ad: v. N Auicenna Sticados arabicum resoluit ⁊ subtiliat amaritudine sua. ⁊ similiter eius syrupus aperit opilationes ⁊ abstergit: ⁊ in ipō quidem est stipticitas pauca: ⁊ confortat cor viscera. ⁊ phibet putrefactōem: O Et eius decoctio sedat dolores neruorum ⁊ iuncturarum ⁊ laterum. Et ipius syrupus est res magis iuuatiua egritudinum frigidarū ⁊ neruis quare oportet vt eo cottidie vtatur qui neruos habet debiles. ⁊ qui ex frigiditate in ipsis patitur: P Et cōfert melancolie ⁊ epilentie. ⁊ nocet habētibus calidam complexōem. ⁊ facit eum vomere. ⁊ est ex eis qui faciunt sitim. ⁊ cōfortāt instrumenta vrine. ⁊ soluēdo educit flegma ⁊ melancoliam: Q Galienus vero non dixit hoc esse eius: ⁊ vltima quidem potio ipius est duodecim kesumē cum vino puro ⁊ oximelle ⁊ modico sale. R Platearius. Sticados cal. est ⁊ sic. virtutem diureticam habet: Uinum decoctionis eius ⁊ dragaganti spūalia calefacit: et intestina stomachumqz mundificat. valet ad yliacam: ⁊ ad opilatōem splenis: ⁊ epatis. ⁊ contra stranguiriam ⁊ dissuriam. S Constantinus in libro graduū: Sticados est calida ⁊ sicca in pmo Apit atteuuat: interiora membra cōfortat. Pectus ac pulmonem omniaqz viscera mūdificat T Ex sinonomis. Sticados spēs due sunt: Arabicum videlicet ⁊ Citrinū. Qn̄ simpliciter ponitur citrinum intelligitur Idem est barba iouis. Sz aliud est iouis barba. scz semperviua. sicut dcm̄ est in capittulo. lvij. de S supra.

Ca.cccc xlvij.

Sticados citrinum Sera.li.aggre. ca.sceba Sceba.i.sticados citrinũ et est absinthiũ marinũ hñs minutum semen sile semini plante q̃ dr abrotanum.7 nõ est ita amara herba sicut absinthium.7 habet odorem graue figura eius est in apparentia sicut plãta absinthij.et sapor eius est sicut sapor absinthij nisi qr non est tante stipticitatis.7 calefacit plus q̃ absinthiũ.7 est i ea plus de amaritudie est q̃ in absinthio cum pauca salsedine.7 calefacit 7 desiccat in.iij.gradu.

Operationes.

A Sera. Uirt⁹ ei⁹ ẽ diuersa a vtute illi⁹ Nã nocz stõ.vñ occidit vmes ĩ vẽtre plus q̃ absinthiũ.qñ apponit̃ ex aut int⁹. B Et idẽ auct.dyas. Sapor ei⁹ ẽ amar⁹ 7 hz g̃ue odorẽ.7 ẽ herba stiptica C Et idẽ aucto. Gal.viij.li.epidimiarũ Sceba assimilat̃ absinthio ĩ figura 7 sapore.Sz dr̃a inter ea est q̃ nõ est stipticũ sicut absinthium 7 q̃ calefacit plus eo.7 amaritudo ei⁹ est pl⁹ cũ pauca saldie. D Et idẽ au Gal.viij.sim.far.ca.sceba Sceba similis est absinthio fm spẽm 7 fm gustũ:tñ drũt in gustu 7 vtute.in gustu qdem in eo q̃ cũ stipticitate magis calefacit 7 amaricat cũ quadã salsedine. E In vtute vo ĩ eo q̃ cũ menstratũ ẽ:7 magis absinthio iter fecit lũbricos extrorsũ appositũ.7 ĩtra cor pus assumptũ.7 qdẽ calefacẽ in.ij.g̃du in tense ponendũ est.id siccare vo in tercio. F Gal.viij.sim.far.ca.chrusicos.Chrusicos siue barba iouis siue sticados citrinum vocat̃.chrusicos acrẽsit 7 stipticã p̃ ualentẽ hz vtutẽ. G Sera.ca.sceba Sceba vel sticados citrinũ coquit̃ sola 7 bibit̃ 7 interficit vmes 7 expellit eos cum laxatõe leui Et qñ coquit̃ cum lentibus 7 bibit̃ facit hoc.Et pecudes impinguant̃ qñ ɔmedũt eam. H Et idẽ auc.Gal Uirtus scebe diuersa est a vtute absinthij Nã sceba nocz stõ.7 occidit vmes plus q̃ absinthiũ qñ ponit̃ exteri⁹ vl̃ sumit̃ intus Et est ca.in.ij.gradu.sic.in.iij.

Ca. cccc xlviij.

Spica celtica Pandecta cap. c liiij. Celtica grece. Arabice symbel romana. latine vo spica celtica. Dyascorides cap. celtica. Nascit in Illirico nomen habens apud eos hoc. Et in siria nascitur. 7 in ytalia. habēs fructus super terram breues 7 spissos. Colligit autem a ciuibus cum radicibus qui fasces faciūt quantum plena manu continere possunt 7 ab alijs fasces gallice appellantur. hec hab3 folia oblonga 7 non lata mellinum florem. odorem circa se suauem cō tinens Utilior est recens odore suauis radicibus plena vel spissa. 7 non fragilis. que si talis fuerit similis in virtute poterit esse siriace Est calida 7 sicca habens naturam spice Inde. sed debilior sicca. Est alia nardus id est celtica montuosa que nascitur in Sicilia similitudinem habens in folijs et ramis yringo. Sed spica breuior est. 7 spiosas radices mittens duas aut tres odore suaues. 7 nigrioris coloris similis asfodilli radicibus. hec nec florem nec semen habet. sed vtus est illi similis prime

Operationes.

A Dyascorides. Prima eius virtus diuretica est. 7 pdest iecoris tumori et yctericis cum morbo regio. B Inflationes stomachi cum aqua vbi absinthium decoctum est discutit. C Spleni medetur vesice 7 renibus vtile est. D Sed 7 morsibus venenatis cum vino data opitulatur malaginatibus calidis Et vnctionibus miscetur.

Ca. cccc xlix.

Spica nardi siue nardus. Ysidorus libro ethimologiarum. Nardus est herba spicosa. Unde 7 a grecis nardostacos est appellata. Huius alia indica alia syriaca vocatur. non q in syria nascatur. sed q alio latere indiam Altero syriam spectet. mons in quo inuenitur. Idem Nardum indicum est multiforme sed melius siriacum leue. fulicū comosum spica paruum. odoratissimum. cyperum similans Quod si multum in ore tardauerit linguam siccat. Nardum celticum de quo supra dictum a regione gallie nomē traxit. nascit em sepi⁹ in ligurie alpib⁹. 7 ī syria frutice puo radicib⁹ ī maniplos collectis ligamētis flos ei⁹ tm̄ pp̄ter bonum odorem accipit. tyrsi ei⁹ 7 radicē vsibus

nostris vtiles probātur. Platearius Spicanardi ca. in primo ḡdu ⁊ sic: in secūdo. Eligenda est illa que suauiter r̄dolet. que in gustu est acuta: aliquantulum subamara habens aliquid ponticitatis in carne rufa. Cum autem in medicinis ponit̄ abiciendum est quoddam album quod interius est. ⁊ quoddam nigrum quod est exterius. Spicanardi que nigra est vel terrea non debet poni in medicinis. Habet aūt virtutem confortatiuam ex aromaticitate ⁊ ponticitate. ⁊ diureticam ex qualitatibꝰ suis ⁊ amaritudine. Per. x. annos seruari potest in loco sicco ⁊ non humecto Actor ex glosis. Nardus est herba humilis. calens ⁊ redolens de qua fit vngentū preciosum: maxime quādo non solum de radice sed de spicis ⁊ folijs cōficitur nec alijs herbis adulteratur: Tunc enim pisticum id est fidelis dicitur:

Operationes.

A Platearius. Contra sincopim ⁊ cardiacam passionem limphatur vinū paciētis ex aqua rosacea decoctionis eius vel ex tali aqua addito zuccaro fit syrupus:
B Contra debilitatem cerebri applicatur naribus. Contra frigidum reuma: puluis eius in oleo decoquit̄. ⁊ cum digito naribus imponitur Tale oleum multū confert contra surditatem ex frigido stōacho. ⁊ contra putredinem auriū post apostemata: C Contra frigiditatem stomachi ⁊ indigestionem ⁊ opilationē splenis ⁊ epatis ex frigido humore. valꝫ vinū decoctionis eius: Contra putredinem gingiuarum puluis eius supponitur. valꝫ ad matricem mundificandam ⁊ conceptum adiuuandum: D Oleum fit ex spica nardi. quod est optimū contra paralisim epilentiam: artheticam et podagrā. sumptum per os vel inunctum fit autem preciosissimum: vt dicit dyas: hoc modo. Accipiunt. l. libras spicenardi ⁊ ponūt in olla cuius os bene obturant. aliam ollā in terra infodiunt: ⁊ a fūdo superioris olle descendit calamus ad inferiorem ollam. circa superiorem faciunt ignem. qui exoluit deinde effluit oleum per calamū in inferiorem. Et ex. l. libris non fiunt nisi. v. l'. vj vncie. Quidam vero puluerem spicenardi dimittunt in oleo p. xx. dies postea bulliunt. ⁊ bene colant ac reseruant. E Constantinus in libro graduum. Spica epar stomachumqꝫ confortat. quia dolorem ab eis amputat. Eius apozima bibitum renes ⁊ vesicam ab omni sordicie mūdat. Urinam ⁊ menstrua prouocat: F Albertus in libro de natura reꝝ: Spica ycteritiam ex opilatōne fellis ⁊ epatis curat. Humoribus a capite ad pectus et stomachum descendentibus resistit: Uentositatem intestinorum amputat. Mulieribusqꝫ supposita sanguinis fluxum ꝯstringit: Super impetigines fricata eas omīno mundificat Cum aqua frigida pota abbominatōeꝫ ⁊ cordis tremorē tollit Cum sapa bibita libidinem augmentat. Cum vino propinata contra morsus scorpionis atqꝫ serpentis valet: Collirium ex ea factum humiditatem salsi flegmatis desiccat. Pilosqꝫ palpebrarum confortat G Dyascorides. Nardus est herba spicosa Huius genera duo sunt. scilicꝫ Indicum ⁊ syriacum. Montis enim in quo nascitur vna pars in Indiam porrigitur Altera in syriam spectat. In illa que syriam respicit inuenit̄ nardus lenis ac rufa multis capillis illigata. suauem habens odorem vt cyperum: ⁊ spicam breuem Que ī ore missa suauitatem habet cum amaritudine: si vero in ore diu citius teneatur linguam siccat: Ex parte autem Indie. nardus inuenitur sine virtute generans spicam oblongam ac multum spissam: ac ex vna radice multos ramos generans in circuitu. non vtiles in odore In acumine vero eiusdem montis quo aqua non infestatur. vtilior odore nascitur. folijs cypro similibus: Alia quoqꝫ inuenitur apud syrios. spicam habens oblongā: subalbidaꝫ ⁊ fruticē maiorē cū odore nō valde suaui.

Omnium autem predictaꝝ virtus vnctu alis est: Calefaciunt mediocriter. et desic cant habundanter. ℞ Auicenna Spice species vna est aromatica. ꝛ est al bum spica Altera vero neriden ꝛ spica ro mana. ꝛ alithicia debilior est inda: syreni virtute prima: Arbor eius parua est. que cum luto suo euellitur. ꝛ quandoqꝫ plāta sibi simili adulterat̄. Sed iter eos discer nitur quia plāta illa horribilis odoris in uenitur ℑ Est preterea quedam mō tana cuius sunt vt croci ortulani folia: ꝛ si militer eius stipites: sed citrini sunt ꝛ pla ui non in modum rhetis inuoluti. Duas vel plures habet radices: sed crus non hꝫ nec fructum nec florem. Melior est illa cu ius pili sunt plures ad rubedinē declinās boni odoris vt ciperi. sua spica linguam mordicās: Et hec est syra que multos effe ctos habet in medicina. Ca. est in primo sic. in. ij. Est aperitiua resolutiua.

Ca. cccc l.

Spinachia: Pandecta cap̄. dc liij: Spinachia latīe. grece. aspenach: Serap̄: li. aggre. caplo. aspenach Aspenach sunt fri: in fine primi gradus

Operationes.

A Serap̄. Spinachia leniunt ventrē ꝛ conferunt dolori pectoris ꝛ pulmonis q̄ fiunt o colera ꝛ sanguine: Nutrimentum eorum est melius nutrimento attriplicis ꝛ opatio eoꝝ ꝑe opatōnem eius. ꝛ sunt le nificatiua: ℬ Et ipsius nutrimentū melius est nutrimento crisolocanne. Et ī ipsis est virtus abstersiua lauatiua. ꝛ vin cunt coleram. ℭ Et fortasse restrin gunt stercus a iure eorum. ergo auferant̄ a iure suo. Et si comedantur conferūt an helitui. ꝛ pectori. ꝛ pulmoni calide. ꝛ con fert doloribus dorsi consanguineis: Et ē lenificatiua ventris.

Ca.cccclj.

Spina. Ysidorus libro ethimologiarum Spina in egipto celebratur circa thebas dũtaxat nigra. Quoniam incorrupta etiam in aquis durat. et ob id vtilissima nauium costis. Candida facile putrescit Aculeus spinarum. et in folijs Semen in siliquis coria perficiunt galle vice. Flos ⁊ coronis iocũdus. ⁊ medicamentis vtilis. Manat ⁊ gũmi ex ea ſʒ precipua vtilitas ꝙ cesa tercio ãno resurgat. Arestotiles libro de vegetabilibus: Spine non sunt de genere nec natura plãte. sed humor ⁊ frigus ascendit: ⁊ cum eis parua decoctio illudqʒ coagulat sol. et ex illo sunt spine. fitqʒ forma piramidalis in spina quoniam aer cum elongatus fuerit ab aliqua planta augẽtur partes eius cũ extensione materie: Plinius libro duodecimo. In india est spina sed deprehensa in lucernis igne protinus transiliente Indiã fert in spinis similitudinem piperis: amaritudine precipua. folijs paruis densisqʒ. cipri modo: ramis cubitorum trium cortice pallido. radice lata et lignosa buxei coloris. Hac in aqua cũm semine excepta. in ereo vase medicamẽtum efficitur quod litione vocatur. Eadem spina et in pelio monte nascitur: qua medicamẽtum adulteratur: Gens Indis cõtermina vocatur ariana: cuius spina lacrimarum est preciosa mirre similis: accessu ꝑpter aculeos anxio lauri folia: Ibidem spina esse tradita est. Cuius liquor aspersus oculis cecitatem oĩbus animalibus infert. In egipto nascitur aspalachros spina candida: magnitudĩe arboris modice. flore rose. Radix eius vnguentis expetitur. Tradunt in quocunqʒ frutice curuetur arcus celestis. eandem quecũqʒ sit aspalatri suauitatem odoris emittere. sed in aspalatro inenarrabilem quandam existere: Huius probatio est in colore rufo vel igneo. Tactuqʒ spisso ⁊ odore castoreo. Idem libro tridecimo: In egipto celebratur spina dumtaxat nigra: quoniam in aquis durat ⁊ incorrupta manet. Et ob id nauium costis vtilissima Candida vero facile putrescit. Manat ⁊ gummi ex ea. ⁊c̃. vt supra. Nec obmittendum est etiam ꝙ in babilone seritur in spinis. quoniam non alibi viuit. ⁊ est sicut viscum in arboribus: sed illõ in spina tantum: que regia vocatur. Mirumqʒ ꝙ eadem die germinat quod iniectum est: Inicitur autem ipso canis ortu. Et arborem celerrime occupat Vinum ex ea condiunt. ⁊ ideo seritur Spina hec nascitur: ⁊ athenis etiam longis muris Idẽ libro decimoseptimo. In calabria est spina siluestris. que per incisionẽ vtiliter mixtos ⁊ sorbos recipit.

Operationes.

A Auicenna: Spina alba frigida est ⁊ sicca in primo. Confert mollificatõni stomachi. Decoctio eius cõfert instrumẽtis iuncturarum ⁊ podagre: Spina iudaica calida est subtiliatiua resolutiua. Cõfert Alcuzet ⁊ sputo sanguinis: Ex eius decoctione colluitur os ad dolorem molarum Spina egipciaca frigida in primo. sicca in secũda: B Exiccatiua est ⁊ cataros abscindens. Confert apostematibus gutturis ⁊ stomachi: Radix eius ⁊ prope semen eius vehementis sunt consolidatõnis. C Idem in eodem Zedeguaro est spina alba que spinas habet similes folijs amomi. sed subtiliores ⁊ albiores: florem purpureum: semen rotundũ: Stipes eius quandoqʒ peruenit ad duos cubitos D In ipsa est retentõ fluxus sanguinis confert a ꝑ̃tibus flegmatis ⁊ spasmo: et sputo sanguĩs. solutõ ĩ antique. Febribus flegmaticis lõgis: ⁊ oĩbus febribꝰ antiqs. debilitati q̃ʒ stõi: ⁊ apit opilatões Masticata ⁊ posita super puncturam scorpiõis Attrahit venenum. E Semen eius bibitum confert morsure venenosorum reptilium. Collutio oris ex eius succo facta sedat dolorem dentium Radix eius est in frigidatiua ⁊ exiccatiua cum resolutione quadam. F Pli. li. xxiiij. Spina ara

bica spissat stringitq3 distillationes oms et sanguinis excreationes. mensiūq3 abū dantiam. etiam nunc radice valentior. Spine albe semen contra scorpiones au xiliatur. G Corona ex ea imposita capitis dolorem minuit. Huic similis est spina illa q̄ greci achantō dicūt minorib9 multo folijs aculeatis p extremitatē. 7 ara neosa lanugine obductis. Qua collecta etiam vestes quedā in oriente fiunt. si les bombicinis. Ipsaq3 folia vel radices ad remedia bibunt. H Est 7 alia quam nos rubeam dicimus. qua lane tingūtur: pellesq3 pficiunt. In medicina vrinā cit. morbumq3 regium sanat. 7 ischiaticos ac paraliticos Radix semēq3 menses trahūt aluum sistunt. 7 collectiones discutiunt I Contra serpētes rami cum folijs im ponuntur. folia eius capillum inficiūt. Est 7 paliurus gen9 spine. K Actor de achanto 7 rubea 7 paliuro supius dixi mus Inter quas nimiꝝ pōit eas ysidor9

Ca. cccc lij.

Squinantum. Pandecta cap. xvij. Adcher arabice: grece squinum: latine squinantum. Squinantum dr̄ palea cameloꝝ quia cameli eam come dunt. Est em̄ calide 7 sicce complexionis in primo gradu. 7 repitur in affrica: 7 in apulia. per decenniū seruatur: Eligendū est quod subalbidum est. Si aūt inueniē quoddam duꝝ sicut lignū circa stipitem. abijciatur. 7 stipes eius est similis stipiti cipri. Dyasco. ca. de squino. Squini duo sunt genera: Unū oxischinos appellatur quia acutū semen habet. alteꝝ veꝝ semen habet nigrum rotundum 7 grossius p̄di cto. et est forte tercium gen9 squini paulo grossius supdictis. q̄ creticus siue olosq̄ nus: Sera. li: aggre. cap: adcher Adcher id est squinantum. 7 est herba hn̄s radices sub terra 7 ramos subtiles 7 est sicut radix culem. nisi quia est latior. 7 hab3 fructum fere similem floribus camarum: nisi quia est subtilior 7 minor. 7 nasciē in insulis 7 ī pratis. 7 fortasse ex eo repletur tota terra vbi nasciē. 7 quando desiccaē fit album. Et idem aucto. Ysaac. Squinantum est herba palearis 7 habet ramulos subtiles duros. ī capitibus ramuloꝝ sunt spice pi lose. 7 illi pili sunt flores eius. 7 h3 bonum odorem. 7 vene corticis eius sunt nigre. 7 interius albe: 7 sapor eius est amarus. Et quod de ipso administraē flores radices 7 folia. Galienus: Floris eius substantia non est longinqua a subtilitate. et in sapo re eius est stipticitas pauca minor calidi tate ipsius Et virtus ip̄ius est virtus que calefacit moderate 7 subtiliat. Item ga lienus. viij. sim. far. cap. squinantū. Squi nātum calefacit moderate 7 stipticat mo deratius adhuc et a subtilium partium substantia non alienum. Et idem Serap̄ auctoritate Dyascoridis: Melius ex eo ē nouum ī quo est rubedo plurium floꝝum Et quando scinditur apparet in eo color purpureus et est subtile 7 in odore suaue:

Et quando defert in manibus habz odorem bonum. ⁊ quando masticatur mordicat linguam. ⁊ pungit punctione pauca. ⁊ quod in vsu venit ex eo est flos eius. ⁊ cãne radicis ipius. Auicenna auctoritate Dyascoridis; Squinantum est duaꝝ specierum. Una earum est que non habet fructum nigrum ⁊ habz folia sicut cauda eqna. Et idem opinione propria Squinantum ex eo aliud est arabicum ⁊ boni odoris. ⁊ aliud est aginum quod est minutũ ⁊ est durius ⁊ est grossum ⁊ est terreum ⁊ nõ habz odorem; Melius ex eo est arabicum rubeum fortioris odoris; sed illud q̃d est supra ipsum ad aliquãtulam declinat rubedinem. ⁊ cum scinditur fit purpureum mordicans linguam ⁊ adurens eam. sua acuitate. ⁊ in aginio est vĩ⁹ infrigidatiua ⁊ eius radix est vehementioris stipticitatis. ⁊ eius flos calefacit parum. ⁊ eius stipticitas est minor calefactõe ipius. et est aliud arabicum. Sed in sua natura est calida ⁊ sicca in secundo gradu;

Operationes.

A Dyasco. Squinantum in vino decoctum ⁊ cathaplasmatum pudendis menstrua educit. Stranguiriam ⁊ dissuriam soluit. B Serap. Squinantum prouocat vrinam ⁊ menstrua qñ bibitur. aut fit ex eo emplastrum ⁊ confert apostematibus epatis ⁊ stomachi; Sed radicis ei⁹ stipticitas est amplior stipticitate floris. ⁊ caliditas est minor caliditate ipsius. et propter istam stipticitatem accidit q̃ administratur ad fluxum sanguinis. C Dyascorides caplõ de squinanto; Flos eius est stipticus stipticitate pauca. calefactiuus; maturatiuus. mollificatiu⁹. frãgens lapidem. aperitiuus orifitiorum venarum; Prouocatiuus vrine ⁊ menstruorum. ⁊ resoluit inflatõnes; et inducit grauedinem capitis. et confert sputo sanguinis; ⁊ dolori stomachi. ⁊ confert pulmoni ⁊ renibus; Et miscetur in confectõnibus medicinaꝝ multarum; D Et radix eius est stiptica. et propterea datur ex ea pondus aurei. j. cũ tantundẽ piperis aliquot diebus habentibus nauseã et ydropicis. ⁊ habentibus conquassationem in neruis; ⁊ decoctio eius confert apostematibus matricis qñ fit sessio in ea; Et oleũ squinanti confert omibus speciebus pruritus. ⁊ illi qui est ĩ animalibus. ⁊ expellit lassitudinem. ⁊ est cõueniens ad albaras E Gal. Squinantum est vrinatiuũ et menstruoꝝ eductiuũ potatõibus sumptũ Iuuat autẽ ad eos q̃ secundũ epar ⁊ stõm ⁊ ventrẽ flegmones. Est ãt radix eius magis stiptica q̃ flos. sed flos calidior. In omibus võ ptibus eius. aliis q̃dẽ magis aliis aũt minus apparet q̃dam gustantib⁹ stipticitas. ꝓpter q̃ ⁊ farmacis q̃ emoptoicis fiunt miscer̃. F Auicenna. Squinantum in eo est stipticitas. q̃ ꝓpter ꝯfert eius flos fluxui sanguinis vndecunq; fit. Et in eius oleo sunt resolutõ ⁊ attractõ. s; eius radix est fortior in hoc. ⁊ ꝯstringit naturam. ⁊ in ipo sunt digestio ⁊ lenificatio ⁊ orifitia venaꝝ aperit. ⁊ sedat dolores intrinsecos; ⁊ ꝑpe in matrice. ⁊ resoluit vẽtositates; G Eius oleum cõfert prurtui; ⁊ eius decoctõ confert apãtibus calidis. ⁊ duriciebus intrinsecis. bibitum et suppositum ꝑ emplastro ⁊ decoctũ. ⁊ apostematibus frigidis in visceribus. ⁊ ꝯfert lacertis conquassatis. H Et confert spasmo cum ex hoc bibit̃ q̃rta ps aurei cũ pipe; ⁊ ipm remouet lassitudinem; et grauat caput. ⁊ ꝑpe illud q̃d est ex eo aginum Sz minutũ eius facit sodã. ⁊ grossioris semen facit dormire ⁊ stupefacit I Et totum ipius ꝯfortat carnem rubeam; que est inter gingiuas. ⁊ desiccat humiditates ipãrum. ⁊ eius flos purgat caput. ⁊ squinantum ꝯfert dolori pulmonis. ⁊ eius flos confert sputo sanguinis. K Et radix eius confortat stomachum ⁊ appetitum ⁊ sedat nauseã accepto aureo ex eo ꝓprie cum pondere sui ⁊ pipe. ⁊ ipius flos sedat dolores stõi; ⁊ ꝯfert apãtib⁹ eius ⁊ apãtib⁹ epatis. L Et sq̃nantũ ꝯfert doloribus matricis; et eucatisma. ex decoctõe eius apostematibus matricis cali

dis cum distillatur in eã. aut vaporatᵉ cũ aqua eius: ⁊ frãgit lapidem. ⁊ stringit naturam. proprie quod ex eo est aginum Et abscindit fluxum sanguinis matricis et proprie eius flos. M Et confert doloribus renum ⁊ fluxui sanguinis ipsorum Et cum bibitur ex radice eius aureus cũ pipere confert ydropisi. ⁊ ipsius flos confert apostematibus ani. Species eiᵘ grossa cum ex folijs recentibus que sunt iuxta radicem fit emplastrum. est iuuatiua morsure venenosorum. N Platearius Squinantum dicitur palea camelorum: quoniam eo cameli nutriuntur. Est autez in tercio gradu calida ⁊ sicca. In affrica ⁊ Arabia reperitur per decem annos suatur O Eligendum est quantum albius inueniri potest ac molle Si autẽ quoddam durum ⁊ quasi ligneum circa stipitẽ repitur abijciatᵉ. Uirtutem habet principaliter purgandi flegma. sicut polipodium ⁊ coloquntida. Cũ plateario ꝯcordant oẽs alij dyas. videlicz ⁊ avi. Cõstan. ⁊c.

Ca. cccc liij.

Strignos. Ysidorus li. ethimologiarum. Strignos latine salutaris herba dicitur gracia ṽtutum: Ex herbario: Strignos que ⁊ vna lupina dicta est frigide virtutis est. Folia eius sunt ozimi similia: nisi ꝙ maiora Caulem vero cum creuerit ad terram declinat. Semen habet inter folia ꝑ totos ramos interuallis modicis ordinatũ folliculis. qui similes sũt vesicis In qbᵘ sunt bacce rubee: lenes rotũde multe ac minute frigidã vim habent.

Operationes.

A Ysidorus Strignos dolorẽ capitis ⁊ stomachi incendium mitigat. est em̃ frigida ⁊ retinens. vnde ⁊ succus eius ignez sacrum curat. Folia eius trita cũ vīo potata. seminis lapsum constringunt. Eadẽ ⁊ vna lupina dr̃ eo ꝙ semen eius vue similes sit: B Platearius: Strignũ idem est ꝙ solatrũ vel morella de qua infra dicetur. C Ex herbario. Huius folia ꝑ cathaplasmate imposita ignem sacrum sedant. liuores abstergit: Dolorem capitis ⁊ ardorem stomachi cum oleo trita dissoluit: D Dolores aurium sanat. fluxum matricis cohibet. Laborez quoqz partus subleuat Ad tumorem corporis: ⁊ ad dentium dolorem valet. Ad sanguinis quoqz fluxum de naribus restringendum. si quis eius succo lana intincta sibi nares obstruet. E Actor. Est etiam species quedam solatri que comeditur videlicet ortulana: de qua inferius dicetᵉ.

Ca.ccccliiij.

SQuilla: Pãdecta.cap̄.ccc;xj. hau
risel arabice vel haulachach. Gre
ce salla. latine võ squilla vel cepe
muris: Squilla est herba habens folia sa
tis maiora lilio. Et ex ei⁹ cepe magno q̄d
est in eius radice fit acetum squilliticum
⁊ latini vocant cepe muris. quoniam īter
ficit mures: Serap̄.li.aggre;ca:haurisel
siue basasel id est squilla auctoritate Gal'
Uirtus eius est que calefacit calefactōne
forti: et melius est ꝙ accipiat̄ cepe squille
⁊ asseturvel coquat̄: ⁊ postea administra
tur. ꝙ si fiet hoc minuet̄ fortitudo et acui
tas sue virtutis. Et idem auctor: dyas: Hȝ
virtutem acutas: ⁊ quãdo assatur ⁊ sumi
tur habet multa ⁊ maxima iuuamēta. Si
ergo volumus eam assare oportet ꝙ ĩuol
uatur in pasta vel in luto ⁊ ponatur in fur
no. aut sepeliatur in prunis donec coqua
tur pasta vel lutum deinde extrahat̄. ⁊ cō
sideretur an sit bene cocta. ꝙ si non inuol
uatur alia vice in pasta vel luto. vt prius
Nam si non asseretur bene noceret accipi
enti ip̄am. ⁊ lederet membra interiora.
Assatur autem alio modo Nam ponitur
in olla ⁊ cooperitur pasta vel luto. ⁊ poni
tur in atanor dõec coquatur bene. ⁊ opor
tet quando squilla fuerit bene decocta et
accipiatur eius interius. ⁊ abijciatur cor
tex eius exterior. et sunt quidam abijcien
tes corticem eius ⁊ mediculū. ⁊ accipiunt
illud quod est inter vtrunqȝ. ⁊ quidam in
cidunt eam in frusta ⁊ ponunt eam in aq̄
⁊ mutant aquam eius sepe donec vident
ꝙ non remanet in ea amaritudo. ⁊ q̄dam
incidunt in frusta ⁊ inserunt in filo lineo.
⁊ separant frusta a frusto. ne se cõiungãt
⁊ desiccant in sole. ⁊ illud quod est incisuȝ
ex ea ponitur in aceto ⁊ vino ⁊ oleo. sed il
lud quod est in eius medio coquitur ĩ olō
⁊ dissoluitur in ea resina pini: et valet ad
multa. Sed aceti squillitici fm̄ Serapio
nem operatio est in hunc modum Accipi
atur squilla alba ⁊ bene purgetur ⁊ inscin
datur in frusta ⁊ inserantur frusta illa in fi
lo lineo. ⁊ sit inter vtrũqȝ frustum distãtia
ne se iungant ⁊ desiccentur in vmbra .xl.
diebus. postea sumatur ex ea quãtitas vni
us manipuli ⁊ ponatur in vase ⁊ ꝓijciant̄
super eam .xij. kist aceti fortissimi ⁊ pona
tur in sole .xl. diebus. sit autem vas coop
tum ⁊ obturatum bene. post vero tempus
extrahatur squilla ab aceto ⁊ exprimatur
⁊ abijciatur acetum ⁊ reponatur. Quidã
accipiunt de squilla vnum mannes ⁊ pro
ijciunt super eam aceti .v. kist. Quidam
vero accipiunt squillam ⁊ mundant eam
⁊ non desiccant eam: Et quidam prepa
rant proijcientes super vnum mannes ex
ea acetum ⁊ dimittunt sex mensibus. et il
lud acetum squilliticum in hunc modum
factum est magis incisiuum humorum
grossorum q̄ aliquod aliud acetum vtili
mum ad multa. Modus faciendi vinum
squilliticum secundum eundem est iste.
Accipiatur squilla sicut dixi supra ⁊ deiic

cetur in sole ⁊ accipiatur ex ea quantitas vnius mannes ⁊ teratur ⁊ cribretur cum cribro tenui et ligetur cum panno lini raro: ⁊ ponatur pannus in .xx. kist vini dulcis noui. scȝ musti ⁊ dimittatur sic intus tribus mēsibus. deinde coletur vinum ⁊ pone in alio vase ⁊ seruetur. post ꝙ̄ obturatū est caput vasis bene Et fit ex squilla humida in hunc modum. Accipiatur ex ea cruda recenti sicut est. et accipiatur ex ea duplum eius quod acciperet ex sicca: ⁊ proijciatur super ipsam mustum ⁊ ponatur ī sole quadraginta diebus ⁊ coletur ⁊ r̄ponatur. ⁊ hoc tale quanto fuerit antiquius tanto melius. Etiam fit vinum squilliti cum alio modo. Nam accipitur squilla ⁊ mundatur ⁊ inciditur. ⁊ accipiūtur ex ea mannes tres. ⁊ proijcitur super ea de bono musto amphora vna et dimittitur sex mensibus postea colatur ⁊ r̄ponit̄ ī vase.

Operationes.

A Johannes mesue capitulo de squilla. Squilla sicut dicit Galienus Juuamētum est duplex. Solutione em̄ educit materias ⁊ parat ad soluendum. ⁊ melior est habens ptem. sola enim s̄m Galienum est venenosa: ⁊ adhuc melior est que saporem habet cōpositum ex dulcedine ⁊ acredine ⁊ acuitate ⁊ amaritudine. et que habet splendorem in laminis suis. et que nascitur in locis liberis. Orta enim in locis termarum aut orta singularis est mala: Calida est in tercio gradu sicca in ipso.

B Est enim composita ex partibus igneis in superficie dantibus ei acuitatis vehementiam: et ex partibus terreis adustis dantibus ei amaritudinem: et ex partibus aereis mediocribus dantibus ei de dulcedine aliquid. Est enim incisiua. vlceratiua. adustiua. resolutiua materierū: attractiua ad exteriora: subtiliatiua partium grossarum ⁊ viscosarum adherentium: conseruatiua a putredine Rectificatio: assatio acquirit ei facilitatem in soluendo: ⁊ preparatio ipsius cum aceto potest materias grossas adherentes et submersas facile expellere. C Modus autem preparationis eius in elixatione est secundum hunc modum. Accipiunt̄ lamina ipsius et separatim inuoluuntur in pasta ⁊ sepelitur in cinere calido. ⁊ coquitur sufficienter. ⁊ extrahitur ex pasta. ⁊ administratur vbi oportet. D Modus autem assationis ipsius ponat̄ ī vase luteo vitreato stricti orificij. et sigilletur ligatione forti cum pergameno ⁊ dimittatur diebus quadraginta. ⁊ proprie diebus maioris estus: ⁊ moueatur vas et mutetur vicissim omni hora. ita ꝙ equaliter in singulis partibus calefiat: Deinde extrahatur squilla et administretur vbi oportet. Et quādoqȝ miscetur ei post assationem tantum de farine orobi quantum ipsa est. et fiunt inde trocisci et seruantur vbi oportet E Modus autem operationis aceti squillitici secundum ꝙ Galienus narrauit. Accipiatur ex laminis eius ⁊ proprie que sunt inter corticem ⁊ cor ipsius quantitas quam volueris. et consue separatim cum filo. et dimitte siccari in vmbra per quadraginta dies post hoc comminue ipsas in frusta et pone ad onē librā eiꝰ aceti boni ⁊ albi libras. vj: ⁊ pone in vase vitreo stricti orificij. ⁊ stringe caput eius: et dimitte in sole per alios quadraginta dies. ⁊ post illud cola et administretur vbi oportet. Et si necessitas vrgeret festinare. sepeliatur vas in cinere calido vel arena calida cum successione. non r̄pente sed proprie inter horam ⁊ horam: F Et dixit Paulus Lamine eius ponantur sicut sunt in aceto a pn̄cipio veris vsqȝ ad finem estatis in vase vitreo sigillato exposito soli. et post illud administretur vbi oportet. Et scire debes ꝙ squilla de decoctione sustinet rem mediocrem. G Auicenna libro secundo: Capitulo de squilla: Squilla

est cepe muris cuius folia sunt sicut folia
lilij: 7 habet oleum ad nigredinem decli
nans est calida 7 sicca in secundo gradu.
7 est incisiuum. 7 in ipō viscositas adusti
ua est. H Serapion. Illud
quod est in medio squille coquitur in oleo
7 dissoluitur in ea resina pini et ponitur ī
scissuris que fiunt in pedibus propter fri
gus 7 curat eas. et coquitur cum aceto et
fit ex ea emplastrum ad morsum tyri. Et
administratur squilla assata in plurimis
confectionibus. 7 in illis in quibus ingre
diuntur species aromatice. 7 datur ex ea
in potu quando volumus prouocare vri
nam. 7 in idropisi. 7 datur illi qui conque
ritur de stomacho 7 in cibis natat in eo 7
non digeritur. et datur ad tortiones ven
tris. 7 ad tussim antiquā 7 ad asma 7 ad
extrahendum saniem a pectore. 7 pectus
mundificat a grossis humoribus. et suffi
cit ex ea pondus trium onolosac et admi
xto melle cocto et facto inde loboc come
ditur. 7 conuenit ad omnia que diximus
7 purgat optīe ventrē a chimis grossis visco
sis. oportet tamen cauere ab ea illos qui
bus vlcera vel excoriationes seu vulnera
in membris intrinsecis sunt Et quando
assantur 7 liniūtur cum ea. verruce que di
citur acdas 7 hocdas 7 claui 7 scissure que
fiunt propter frigus conuenit eis. sed se
men eius quādo teritur 7 ponitur in ficu
sicca aut admiscetur cum melle 7 comedi
tur mollit ventrem I Et quan
do squilla suspenditur integra super limē
hostij domus prohibet animalia veneno
sa 7 nociua a domo illa. Sed aceti squil
litici quando fit collutio oris cū eo restrin
git gingiuas laxas. et confirmat dentes
commotos. 7 aufert putredinem 7 fetorē
oris. K Et quando sumitur in
potu indurat tracheā arteriam. 7 ingro
ssat eam. 7 administratur ad debilitatem
stomachi. et ad maliciam digestionis et
oppilationes eius. 7 ad melancoliam. et
apoplexiam 7 epylentiam. 7 frangit lapi
dem vesice. L Et conuenit su
ffocationibus matricis 7 apostematibus
splenis. et ad sciaticam. 7 fortificat cor de
bile. 7 restituit ei sanitatem. 7 meliorat co
lorem 7 acuit visum. 7 proijcitur in aurē
7 conuenit grauitati auditus. Et vniuer
saliter est conueniens omnibus egritudi
nibus corporis preterq̄ vlceribus intrin
secis. Et oportet q̄ detur in potu in ieiu
nio. 7 detur primo parum ex eo. Deinde
augeatur in dosi eius paulatim donec p̄
ueniat ad duos conos. 7 plus Uinum
squilliticum conuenit malicie digestōis.
7 eructuationi cibi et flegmati grosso q̄d
est in stomacho 7 intestinis. et dolori sple
nis. 7 sciatice 7 commotioni cerebri 7 ma
lis habitudinibus que preparāt ad idro
pisim. M Et conuenit ycteri
cie 7 stranguirie. 7 corrosionibus et infla
tionibus 7 rugitibus 7 paralisi 7 opilati
nibus. 7 rigoribus febrium antiquarum.
7 attritioni lacertorum 7 dolori laterum.
7 prouocat menstrua. 7 nocumentum q̄d
infert neruis est modicum. N
Et est contrarium venenis. Fit autē squil
la humida sic. Accipitur ex ea recenti cru
da quantum vis duplum tamen. 7 ad hoc
quod acciperetur ex sicca. 7 infundatur si
cut infunditur rapa. 7 fundatur sup ipm̄
mustum et ponatur in sole. quadraginta
diebus 7 coletur. 7 colatura reponatur.
hoc autem quanto fuerit antiquius tāto
meliꝰ. Fit etiam vinum squilliticum hoc
modo. Accipitur squilla et mundatur. et
inciditur 7 accipiāt ex ea vsq; ad tres man
nes. Et proijcitur super ipsam ex bono
musto ytalie amphora vna. et dimittitur
sex mensibus 7 postea colatur 7 reponitur
in vase O Et confert hoc vinū
ad ea que supradicta sunt. 7 melius vinū
squilliticum est illud quod est antiquum.
et oportet q̄ caueatur potus eius in febri
bus. 7 quando in membris interioribus
sunt vlcera. P Johannes Me
sue. Solutione educit humores grossos
viscosos. Et dixit Haly cum hoc etiam
educit coleram nigram. et cum hoc iuua
mentum magnum est ad egritudines ca
pitis sicut est cephalia 7 epilentia. 7 prie

secundum omnem modum administrati onis eius. ꝛ vertigo ꝛ scotomia: et oximel eius ponit materias viscosas facile ad expellēdum ꝛ subtiliat chimorum grossitu dinem Q Et ipsa quidem secū dū oēm modū administrationis eius con uenit iuuamento magno egritudinibus iuncturarum. ꝛ est medicina bōa pulmo nis ꝛ pectoris. ꝛ egritudinum in eis. Et proprie electuarium ex succo eius ꝛ melle sumptum lambendo. clarificat vocem. et similiter oximel eius ꝛ acetum ipius est ex medicinis bonis spleni ꝛ grossiciei eius: ꝛ est ex rebus preseruantibus corpus a pu trefactōne ꝛ seruantibus ipsum in sanita te sua ꝛ acquirit vsus eius maciem corpo ri ꝛ conseruat in iuuentute: R Et acetum eius desiccat: ꝛ confirmat gin giuam laxam ꝛ putridam. ꝛ confirmat dē tes motos collutio ex ea: ꝛ similiter potus eius est medicina magna fetori oris faci ens ipsum odoriferum. et sanat dolorem stomachi. ꝛ adiuuat ad digestionem. Et vsus eius secundum omnem modum ad ministrationis eius confortat corpus cui accidit laxitudo ꝛ mollificatio. ꝛ colorem efficit bonū. Dosis potio aceti eius a. ʒ: v. vsq ad. xij. Et oximel eius ab aureis vj. vsq ad: ℥. j. et trocisci eius a. ʒ. ij. vsq ad. iiij. S Auicenna: Oleum eius confectum cum melle ponitur super alopitiam ꝛ serpiginem. Eius acetum ex asperat guttur ꝛ indurat carnem ipius. ꝛ est bonū asmati ꝛ oresmoni. ꝛ tussi antiq̄

Ca. cccclv.

Solatrum: Pandecta. cap: ccc. xv Hames arabice vel hupue. phata halep grece strignum vel cuculus vel morella. latine vero solatrum vel vua vulpis. Serapion libro aggre. capittulo hames auctoritate Diascoridis. Hames id est vua vulpis ꝛ est solatrum: Sūt eius quatuor species. Una comeditur. alie vo non. sed illa que cōmeditur est domestica ꝛ est herba non magna habens plurimos ramos ꝛ folia nigꝛ. similia folijs bedarog id est ozimi: sed maiora ꝛ latiora. ꝛ habet semen rotundum. cuius color est viridis, ꝛ niger. sed quando maturatur fit rubeus ꝛ quādo frangitur inuenitur in eo multa humiditas. ꝛ granula que sunt semina ei⁹ Idem aucto. Gal. Uirtus eius est fri. i. ij gradu et non est humida. sed est media inter medicinas que humectant ꝛ que de siccant. et ipm est compositū ex ṽtutibus

contrarijs.scz humida ⁊ sicca: ⁊ hoc quia in eo sunt due substātie.scz terrea et aquosa. Est aliud solatrum quod dicit alkekengi: de quo superius dixi in cap. xvij de A. Gal. viij. sim. far. cap. de strigno secūdū translationem arabicam Strignum.i.solatrum somniferum: Uirtus solatri somniferi est ꝙ est fri.in.iij.gradu.⁊ facit dormire: ⁊ habet proprietatem similem opij nisi quia est debilior eo. Et idem Sera. Est alia species solatri que dicitur solatrum maniale.et est illud quod dicitur furiale eo ꝙ facit furiositatem seu maniam. ⁊ est planta habens folia similia folijs eruce. nisi quia sunt minora eis ⁊ spinosa que dicitur caradis.⁊ habet virgas lōgas egredientes ab eius radice.x.aut.xij. Et longitudo eius est duorū brachiorū: ⁊ in summitatibus eorū sunt capitella similia oliuis: nisi quia sunt super capitella sicut pili ad modum arboris dulb.et sunt minora oliuis ⁊ altiora: ⁊ flos ei⁹ est niger.⁊ post florem emittit velut racemum.x.aut.xij. grana habentem: ⁊ grana sunt rotunda mollia nigra in mollicie vue similia granis cussus: ⁊ habet radices grossas albas cōcarias quorū longitudo est vnius brachij.⁊ nascitur locis montuosis.⁊ inter arbores dulb.

Operationes.

A Serap. Quando fit emplastrū cum folijs solatri ⁊ zuccaram cōuenit formice ⁊ herisipile.⁊ quando terunt̃ contritione forti ⁊ miscentur cum sale: ⁊ fit emplastrū cum eis resoluunt apostemata que fiunt in radice auris. Et quando succus eius miscetur cum cerusa ⁊ litargiro ⁊ oleo rosarum: ⁊ mutatur hora post horam. cōuenit apostematibus calidis que fiunt in cerebro ⁊ capite infantium B Et miscetur succ⁹ eius syef quod sumitur ad cursum humiditatum currentium ad oculū loco aque ⁊ loco albuginis: C Et quando distillatur in aurem cōuenit dolori eius.et fit nascale cum eo.et conuenit cursui humiditatum matricis: D

Galienus libro.ij. de cibis.caplo de Solatro olerum nullum noui habens tātam stipticitatem quantum morella.ergo merito vt alimento quidem ipso raro vt medicina autem continue vtimur efficax enī est ad quecūqꝫ est oportunitas infrigidationis ⁊ stipticitatis: Alimentum āt paucissimum habet. E Et idem Uirtus solatri somniferi est que facit dormire. Et quando accipitur de cortice radicis eius aureus vnus: ⁊ bibitur cum vīo facit dormire leuiore somno ꝙ gummi papaueris F Et succus eius prouocat vrinam prouocatione forti.⁊ dātur ydropico ex semine eius grana.xij.⁊ curatur.sed si plus dētur inducunt maniam.verum cui accidit hoc.si biberit mellicratum curatur: G Et cortex eius ingreditur in medicinis narcoticis.⁊ quando coquitur vino.⁊ decoctio eius tenetur in ore sanat dolorem dentium.⁊ quando admiscetur succus radicis eius cum melle acuit visum H Serap. Uirtus solatri manialis est.ꝙ qñ bibitur ex radice eius.ʒ.j. inducit somnia non recta: sed aliena. Et quando bibunt̃ ex eo.ʒ.ij.inducunt furorem ⁊ velut ebrietatem tribus vel quatuor diebus: Et quādo bibuntur.ʒ.iiij.faciunt hoc idem.⁊ eū occidunt. ⁊ cura eius est mellicratum: qñ bibitur ex eo quātitas plurima.⁊ euomatur.⁊ fiat hoc sepe: I Et idem auctoritate Mesebalach: Solatrum maniale est fri.⁊ sic.in.iij. gradu.⁊ est plus stipticū ꝙ omnis alia herba. Extinguit calorem igneum.⁊ fructus eius generat semper permixtionem sensus ideo oportet cauere ab eis: K Galienus. Uirtus corticis eius fri.in fine tercij.⁊ sic.in secundo ꝓpe finem eius. Unde curat vlcera. Alie vo species non sunt alicuius iuuamenti recepte interius. Immo si quis biberit ex eo aureos quatuor morietur inde.⁊ si bibat̃ minus inducit insaniam. Sed vnus aureus aliquando non nocet Sed sciendum vbi ista translatio dicit aureus in greca translatione inuenitur.ʒ.j. L Platearius Morella ⁊ strignum ⁊ solatrum idem est.

Est autem hec herba in .ij. gradu fri. et sic. et etiam aliquantulum diuretica. Secundum folia et fructus est multe efficatie. exiccata modice. Uirtutem habet infrigidandi contra splenis et epatis opilationem et maxime ictericiam. Contra apostemata in stomacho vel in intestinis vel epate datur succus eius cum aqua ordei. teste dyascoride. Penna eadem succo intincta. epati frequenter supponenda est contra eius calefactionem.

M Itemque contra podagram calidam. Uel etiam herba ipsius trita sepius est superponenda. Contra calida quoque apostemata in principio ad repercussionem materiei herba ipsa superponitur trita.

N Macer. Herba quam greci strignum dixere latini Solatrum hic dicunt vis eius frigida valde dicitur auricule mire sedare dolorem. Illius succus si sensum funditur intus. etc.

Ca. cccclvj.

Sorbes arbor est ferens sorbas.

Operationes.

A Serapion libro aggregatoris cap. sorba. Uirtus eius est que restringit ventrem fortiter B Galienus .ij. li. de alimentis capitulo de sorbis. Sorba et Mespila stipticant quidem ambo. multo autem magis sorbis. nespila propter hoc influenti ventri magis conferens edulium est. et palam quoniam talium omnium comedere parum conuenit. non vt ficuum aut vuarum copiose. Neque enim vt alimento sed vt medicinis ipsis indigemus magis C Galienus. viij. sim. far. cap. de sorbis secundum translationem grecam. Adria id est sorba omnibus cognita est terrestrem substantiam dominantem et possidet modico subtili participat ei mixto. D Et dicit eodem libro capitulo quod incipit: Mis. i. arbor sorbe cuius fructus vocatur a multis oya cum y littera stiptica participat qualitate. sed debiliori nespilo multum quo circa et dulce est cum comeditur. et minus nespilo est ventris constipatiuus. E Palladius. Mense ianuario. februario et marcio locis frigidis. calidis vero octobri et nouembri. sorba seruntur egregie ita vt matura in seminario ipsa poma pangantur. F Ego expertus sum multas arbores ex pomis sponte progenitas. et in crescendo et inferendo extitisse felices: plantas etiam si quis ponere voluerit. habebit arbitrium dummodo calidis locis mense nouembri. temperatis ianuario vel februario. frigidis marcio inclinantem disponat Amat sorbos loca humida montana. frigidis proxima solum pinguissimum. cuius indicium certissimum si frequens vbicumque nascatur: G Item mense aprili sorba inseruntur in se. in cidonio. in spina alba. vel trunco vel cortice.

Ca. cccclvij.

Soldanella. Pandecta. cap̃. cxlvij Chachille arabice. grece azar: latine vero soldana vel soldanella. Serap̃: li: aggre. cap̃. chachille est herba similis vsnen. nisi quia est maior: et hõies quidem ꝯmedunt eam cum ficubus sicut ꝯmedunt olera alia: ⁊ folia eius assimilãtur folijs nasturcij: ⁊ ip̃a est amplioris humiditatis q̃ꝫ cicera ⁊ magis aquosa.

Operationes.

A Serapion aucto. Habix. Chachille id est soldanella oritur in sterquilinijs. et est herba similis vsuen. ⁊ non est vsnen: et est in ea aliqua caliditas ꝓpter suam salsedinem. ⁊ eius salsedo est salsedinis baurach. B Et habet proprietatem laxandi aquam citrinam cum bibitur ex ea aqua eius et non oportet ꝙ bulliat super ignem: quia amitteret virtutem. sed detur in potu de eius succo sine ebullitione: Et quantitas que datur de ea est ab vna tercia libra vsqꝫ ad duas partes libre cum. ʒ x. zuccari albi aut rubei fortis rubedinis: quod est. quia rubeum cum lebleb: id est volubili ⁊ cum fumo terre. ⁊ cũ chachille fortioris virtutis est q̃ꝫ album: C Et idem auctoritate Ysaac benaram. Cachille est herba similis cicute in operatõe sua. ⁊ est calida ⁊ sicca. cuius ꝓpetas est ꝙ aufert eructuatões corruptas. et aq̃ eius purgat aquã citrinã. et confert tumoribꝰ ventris. ⁊ debilitati epatis. ⁊ est ꝯueniẽs nutrimento. ⁊ habet oꝑationem in stomacho ꝓpter viscositatem paucam que est in ea. D Et idem aucto. Aben mesuay Propetas est laxare aq̃ꝫ citrinam subito: ⁊ dosis eiꝰ est a q̃tuor ꝑtibus lb̃ vsqꝫ ad ꝑtes duas absqꝫ ꝙ bulliat: E Et idem aucto: Rasis. Soldanella purgat aquam citrinam ⁊ prouocat vrinam.

Ca. cccclviij.

Scolopẽdria Ysi. Scolopẽdras dr̃ eo ꝙ folia eiꝰ scolopẽdro aĩali sĩt ia sũt. nascit̃ in petris hũidis: ⁊ caulẽ nec semen nec florẽ hꝫ. folia eiꝰ a suꝑficie. viridia sunt subter russa ⁊ lanosa.

Operationes.

A Idem Ysidorus. Splen curat. Uñ 7 splenos dicitur. B Actor. Scolopẽdria sc̃m phisicos ip̃a est que vulgo ligua ceruina dicitur C Rasi in Almãsore Saculufundirion, i. scolopendria calida est. spleni grosso et stranguirie ac lapidi remedium affert D Auicenna. Scolopendria ca. est in p̃mo sic. in. ij. subtilis resolutiua. Confert spleni magnifice. Cõfert etiam singultui 7 yctericie. frangit lapidem in renibus 7 vesica. 7 dicit̃ q̃ ipsa est herba petrosa que nascitur in locis fõtium. E Quidam aũt dixerunt q̃ est sp̃es squille. Item v̓tus scolopẽdrie hab3 eãdem v̓tutem cum cetarach. quare lege capitulum. c x. de C.

Ca. cccclix.

Crophularia. Pandecta. Scrofularia. Castrangula Strangularia idem. Paulus ca. de scrophularia herba ẽ hñs folia tenuia 7 subtilia. q̃ cum flectunt̃ vt frangant̃ stridẽt. 7 ideo a multis d̃r caulis stridolus. 7 radices sunt ei satis subtiles i q̃bus adherẽt radices rotunde sicut sũt auellãe mũdate 7 albe mittentes lac.

Operationes.

A Idẽ paulus. Radix illa d̃r scrofulis medica.

Ca. cccclx.

Torax latiẽ. arab. melachac. gre. sigia. Sera. li. aggre. ca. melachac. auc. dyas. Ei⁹ sp̃es sũt tres. s. liq̃da sicca 7 kearmitax. vñ arbor storacis mag̃ q̃ vocat̃ lubue h3 lignũ q̃ assimilat̃ lig̃ sarco. fo. ei⁹ sũt folijs sĩl'ia seile. i liliȷ̃. h3 fructũ albũ magnũ maiorẽ q̃ auellana sile3. p̃unis albis duos hñtẽ cortices q̃r exterior 9meditur. 7 ẽ in eo amaritudo. iteri⁹ ẽ nucle⁹ pinguis sic̃ nux. 7 exp̃mit̃ ab eo oleũ 7 cortex h⁹ fruct⁹ ẽ storax sicca. 7 gũmi h⁹ arboris lubue ẽ storax kearmitax. et latiẽ vocat̃ calãita. i. bõa gutta a calos q̃ ẽ bonũ 7 mita q̃ ẽ gutta. iñ storax calãita. i. bõa gutta.

Et alio nomine vocatur sigia. et est gūmi album fortis albedinis. et vocat᷑ gummi illō lubue kearmitarum. ⁊ melior species omnium est illud gummi lubue. Et melior ex storace sicca est rubea que assimilat᷑ maci; ⁊ deterior ex ea est illa que est arida nigra. Substantia vero storacis sicce que non habet oleum administratur in suffumigationibus. Et istam romani vocant confictam vel corubrum. et est oleum q̄d ingreditur in vnguentis balneorum. Et melior illarum specierum est lubue muscatum. ⁊ est gummi album albedine mixta rubedine. ⁊ postea est sicca. que clarificatur non habens oleum; et est spissa rubea ⁊ deterior ex ea est lenis nigra. ⁊ lybue muscatum est lubue kearmitarum; Et est notum apud cristianos. et est storax kearmitarum id est storax kalamita. et rubea gūmosa. ⁊ est gummi. Substantia vero storacis sicce que non habet oleum vtuntur christiani in eorum ecclesijs ⁊ suffumigationibus; ⁊ vocant eam confictam vel corubrum; ⁊ deterior ex ea est nigra que assimilatur serrature ligni; Et idem auctoritate Dyascoridis. Storax liquida liquida est pinguedo mirre recentis. vt apparet in capitulo mirra. et extrahitur a mirra. quia terunt eam cum aqua pauca. et p̄munt eum cornu; ⁊ est boni odoris. ⁊ īgreditur in confectionibus. ⁊ sola etiam sine aliqua admixtione olet ⁊ parum ex ea est multe virtutis ⁊ calefacit. ⁊ calefactō eius est similis calefactōni mirre ⁊ oleorum calidorum et siccoꝝ. Et storax liquida vocatur meth. ⁊ meth exprimitur ex gummi arborum que assimilantur arboribus citoniorum quod gūmi est mirra. q̄d īuenies si leges caplm mirra. Sed storax kearmitarum est lacrimū arboris eiusdē nōis. cuiꝰ vge intra cannicl'as ortū ex se emittūt scobem similem serre que cauernate lacrimū ꝓfluūt eius distillatum in terram ꝯueniēs est. illa autem que ꝓcedēs vgis inheserit cum siccat᷑ mūda est ⁊ satis alba. Dehinc flaua fit solis causa ⁊ mucosa. ⁊ melior ex ea est pinguis rubea similis resine pini. ⁊ sunt in ea frusta alba. ⁊ remanet ī eo odor bonus longo tempe. ⁊ quando frangitur emanat ab ea humiditas que est sicut mel. Sꝫ illa que est nigra et sicut furfur est mala. ⁊ iam inuenitur in ea gūmi arabico coloris clari. cuius odor est sicut odor mirre. Et parum quidem inueniť de hoc gūmi. Et adulteratur storax cum serratura ligni putrefacti cōmixti cum melle ⁊ residuo. ⁊ fba mirre yreos puluerizata ⁊ alijs rebꝰ scꝫ cera ⁊ adipe. sed illa que nō ē adulterata hꝫ odorem acutum;

Operationes.

A Gal. viij. sim. far. cap̄. storax. Virtꝰ est calida. ⁊ que mollificat et maturat;

B Dixit in quinto epidimiaꝝ. q̄ ē vna ex rebus mortiferis sicut Iusquiamus ⁊ mādragora C Et idem eodem li. caplo storax Calefacit ⁊ mollificat ⁊ digerit. vñ licet Auicēna li. ij. caplo de storace dicat aliter modum factionis storacis; Serap̄ tñ magis credendū est. quia magis expꝰ Vnde dicit Auicenna. q̄ storax hꝫ. alia ē que extrahitur p̄ seip̄am gummi. ⁊ est storax calamita. et alia est que extrahiť cum decoctione per se autem extracta est citrina. sed que p̄ decoctōem extrahitur est nigra. ⁊ est storax liquida. ⁊ fex huius est storax sicca. ⁊ est confícta vel corubrum.

D Auerrois quinto colliget capitulo de storace. Storax calamita calida ī secūdo sicca in primo. E Item curat tussim ⁊ corizam ⁊ brancos ⁊ raucedinem; ⁊ prouocat menstrua quando bibitur. ⁊ qñ supponitur matrici ⁊ fumus eius est similis fumo olibani F Serapion auctoritate Dyascoridis. Virtus eius ē calida mollificatiua. maturatiua. ⁊ conuenit tussi ⁊ catarro ⁊ corize ⁊ raucedini quādo bibitur ⁊ fit ex ea nascale cōuenit coartatōi matricis; ⁊ ꝓuocat menstrua. ⁊ qñ deglutitur cum pauco gūmi albo tūc mollit ventrem mollificatōe leui. ⁊ misceetur cum aliquibus vnguentis resolutiuis. et etiā oleis que resoluunt lassitudinem. Et administrat᷑ assata et torrefcā ⁊ adusta. ⁊ colligitur fumus eius sicut fumus olibani.

G Et idez auctoritate Albugerig Conuenit dolori pectoris et pulmonis. et delet corizam et retinet ventrem. et aromatizat stomachum: et conuenit ventositatibus grossis et nodationibus membrorum. Et quando bibitur aut linitur exterius. et vlceribus conuenit scabiosis humidis. H Et idem auctoritate Atabari. Fumus storacis est bonus catarro multum. et storax est calida et sicca et stringit ventrem. I Platearius. Storax est calida in gradu primo sicca in secundo. et alia quidem est calamita, alia rubea, alia liquida. Quelibet illarum est gummi arboris in India nascentis. Storax liquida reperitur in Calabria. Storax vero calamita dicitur non a calamo, sed a calo quod est bonum. et mita quod est gutta: quasi bona gutta per decem annos durat. K Eligenda e ista que subrufa est vniusque coloris per totum et sapore pontica et subamara. que malaxari potest in cera. Que autem dulcem saporem habet. sophisticata est. Nam yrim illiricam cum melle conficiunt et storacem calamitam (vt sophisticetur) addunt. Sed discernitur quia talis habet dulcedinem nimiam. et si manibus tractetur. statim fit humida. et parum viscosa. Si vetus est cum malaxatur: pulverizatur. Sed storax rubea plus accedit ad ruborem. effectus similes habens Storax vero calamita maioris est efficacie Virtutem habet ex ponticitate confortandi. et ex qualitatibus suis consumendi. L Contra debilitatem ac frigiditatem cerebri et catarrum ex ea malum informatur et naribus apponitur. Caphala ex eadem facta. super dentes laxatos: et gingiuas confortat et confirmat. M Emplastrum ex eiusdem oleo factum contra frigiditatem stomachi valet stomacho superpositum. Item contra frigiditatem stomachi. et contra frigidum reuma capitis dantur pillule storacis. N Suffumigatio ex eadem facta per inferiora prouocat menstrua. Valet etiam suffumigatio ex adem facta per inferiora; si fiat puta inferius contra matricis suffocationem. Si superius contra sui precipitationem. Liquida storax in emplastris et vnguentis maxime contra tineam ponitur. et diutissime seruatur Seruatur autem diutius storax rubea quam calamita.

Ca. cccc lxi.

Subere. vel Suberie. Ysidorus li. ethimologiarum: Subere est arbor ex qua validissima cortex. cortex natatorius extrahitur sic vocata. quasi subedies: eo quod fructus eius sues edunt. Porcorum enim sunt alimenta non hominum. Pli. li. xvi. Glandem fert suber sicut quercus et ylex. fungosam carnem ingidius tradit fieri subere: sicut esculo et robore. Tardissimo germine germinat suber ac concipit. et incipiente hyeme fructum emittit. Siluestrem generi folia non decidunt suberi ac buxo. et est cortex carnosus suberi ac populo. Suber tempestiue cesa torquet sese funditque. Caricem vetustatemque sentit hec arbor tardissime. sicut et glandes atque castanee. Ceterum in aquis non fluctat suber. si demat cortex. est autem suber arbor minima glans eius pessima et rara.

Cortex tantum in fructu ꝑcrassus ac rena scens, atqꝫ etiam in denos pedes vndiqꝫ explanatus.

Operationes.

A Plinius Usus eius maxime nauium anchoralibus: piscantiumqꝫ tragulis. tecadorum obturamentis ꝯuenit. Preterea in hyberno feminaꝝ calciatu. quãobrem greci cortices arboꝝ appellant. B Sunt ꝛ qui feminam ylicem vocant. Et vbi non nascitur ylex. p ea subere vtunt̃. In carpentariis ꝑcipue fabricis. vt circa helyn ꝛ lacedemonem. Nunc in ytalia nascitur tota. aut omino in gallia. C Idẽ in libro. xxiiij. Suberis cortex tritus ꝛ a q̃ calida potus ex vino calido: sanguinem excreantibus magnoꝑe laudatur

Ca. cccclxij.

Sumach. Platearius: Sumach est cuiusdam arboris fructus similis granis ex quibus tingit̃ pãnus rubeus: Admixtiõe quoqꝫ sumach sophisticantur illa grana. Est autem sumach fri. in gradu secundo. siccũ in tercio: Per annos quatuor seruatur: Uirtutem habꝫ cõstringendi: ꝛ incitat appetitũ. Pandecta cap. dclviij. Sumach latine. arabice adiutor vel barso: grece riskitin. Serap̃ in libro aggre. cap̃: Sumach aucto. Dyasco. Est planta nascens in locis saxosis habẽs folia longa ꝛ habet ramos altos. ꝛ fructũ in racemis quorum color vergit ad rubedinem sanguinis: ꝛ grana sunt ĩ racemis in magnitudine granorum lentisci. et aliquantulum lata Iuuamentum eius est in cortice granorum.

Operationes.

A Et idem aucto. Galieni: Melius qđ est in tota arbore est cortex grani eius: Et succus eius quando existit in eo sapor stipticus. ꝛ virtus eius est que infrigidat in secundo ꝛ desiccat in tercõ. B Gal' viij. sim. far. cap̃. de sumach ẜm translationem grecam quod incipit Riskitin idẽ sumach fructuosa plantarum stipticat et siccat. Uñ ꝛ cerdones ad stipticandum ꝛ siccandum coria vtuntur hac planta: Et propterea nominatur visodepsica id est coriorum aptatiua: C Melius autẽ fructus eius maxime ꝛ succus ad vtilitatẽ veniunt. sufficientes auferre exñtes qualitates. Concordat autẽ et totus qui secundum partem visus sensui. et secundum gustum. erit igit̃ ꝛ hoc farmacum siccatiuũ quidem in tertio gradu infrigidatiuũ ãt ex secundo: D Contra vomitũ ex calore: spongia intincta in aceto decoctõis eius ori stomachi supponitur: Contra dissinteriam inferioꝝ intestinoꝝ vicõ fcãm. puluis eius cum aqua decoctionis ordei conficitur. ac p clistere inicitur. E Fit etiam emplastrum circa pectinem ac renes ex eiusdem puluere ꝛ oui albumine ꝛ aceto. Si vero superioꝝ vitio fiat aqua decoctõis eius vel saltem puluis datur. ꝛ carnes in a q̃ decoctõis eiusdẽ decoquent̃ F Contra fluxũ sanguis e naribus: medulla sambuci ĩ succo sãguinarie ĩtingit̃ ꝛ pulue sumach asꝑsa naribꝰ immittitur.

G Contra emoptoycam passionem e vicio spūalium dragantum ⁊ gummi arabicum per noctem cum predicto pulvere dimittantur. ⁊ mastix cum aqua rosarum conficiatur. Indeqꝫ pillule formentur. quas paciēs sub lingua teneat. ⁊ paulatim trāsgluciat H Contra dissinteriam iteꝝ ex vicio superiorum intestinorum pulvis sumach in olla cum anathasia datꝰ. Suppositorium quoqꝫ factū ex illa vel tali pulvere ⁊ anathasia contra fluxum valꝫ menstruorum. I Cōtra pruritum oculorum ex calore ⁊ humore lavantur oculi ex aqua decoctionis eius.

Ca. cccc lxiiij.

Apo: Pādecta: libro. dc xiiij. Sabon. i. formicarium. latine Sapo. vnde sapo fit ex forti lixivio ⁊ quacunqꝫ pinguedine Cuius multe sunt species. Est enim spatarenticus qui sic dicitꝰ eo ꝙ incidit in spata: ⁊ iste vocatur iudaicus: quo iudei lavant sericum. Et est aliꝰ Gallicus. ⁊ alius muscatus. ⁊ alius mollꝰ ⁊ niger: ⁊ vocatur sparatencus.

Operationes.

A Serapiō libro aggregatoris caplo Sabon auctoritate Pauli. Virtus eius ē que abstergit ⁊ purificat. ⁊ est calida. ⁊ vlcerat corpus. ⁊ est fortis in hoc: ⁊ est bonū ad maturandum apostemata dura. ⁊ ad tollendum saniem. et ad mollificandum apostemata dura. B Et idem auct: Rasis. Est calida ⁊ vlcerat corpus et est fortis in hac operatōne. Et si admiscetur cum aliis medicinis calefacit mediocriter C Ad apostemata maturanda sapo magnum presidium est. Tam ē cyrurgici caute vtentur ne nimium ante maturatōnem corrodetur.

Ca.cccclxiiij.

Tanacetum. Myas. Tanacetum est spes artemisie que tagetes noiatur. et e tenera. semen hns minutum 7 vna hastam folijs plena. nascit in locis mediterraneis 7 altioribus florem mellinu atq3 tenuem 7 iocudiorem hec a grecis vocat tagetes vel tanacetum 7 aliq eam vocat athanasiam vl secundu quosdam thanasiam.

Operationes.

A Myas. Arthemisia q tanacetu l tagetes dr facit ad vesice dolore 7 straguiria. succo dato ex vio. 3. ij. febricitati ex aq ciatis. ij. potui dat hic succ9 B Tusa cu axugia 7 aceto coxaz dolori medicat ligata vsq3 ad. iij. die. C Ut infantem hilare facias incede 7 suffumigab 7 oes i cursiones maloz auertz 7 hilariore faciet isante. D Gal. Oes spes arthemisie pueniut lapidib9 i renib9 exntib9. 7 ad calefactoes 7 exctoes secudiaz. g tanacetu.

Ca.cccclxv.

Tapsia. Pandecta caplo. d xlvij. Mezabaran. i. tapsia: qdam dicut q est mezereon: aliqui dicunt q est elacterium.

Operationes.

A Secundu Serapione li. aggre. cap Mezabaram est planta que reperit in India cuius cortex exterior habet iuuamentum in medicina in doloribus iuncturaz B Et hec quando ponit in fluminib9 inebriat pisces Et melior ex eo est illa que habet subtilem corticem: 7 in sapore eius est acuitas parua. 7 dosis eius simplicis cum zuccaro est aureus vnus C Platearius: Tapsia in terco gradu est calida 7 sicca. per tres annos seruat. Radix eius medicine competit vsui. sed nunq per se debet dari. pucipaliter educit p vomitu. secundario p secessum D In medicinis vomitiuis maxime ponit. sed teritur: Oportet q terens maxime faciem et oculos cooperiat vt parum aut nihil videat (testiculosq3) quia cito inflant E Quod si aliqua inflato euenerit infundatur pannis in aceto. 7 fiat inde partis in frigiditate fricatio. Uel idem fiat cu succo etrabit. Uirtutem habet humores dissoluendi. 7 ad superficiem corporis attrahendi. 7 in grossam ventositatem resolue di. F Plinius li. xiij. Tapsiam vocari. vere quidam semen ferule eo decepti: q ferula sine dubio no est tapsia: sed sui generis feniculi folijs inani caule: nec baculi longitudinem excedente. Seme quale ferule. Radix candida. incisa lac emanat: 7 contusa succo abdicat omnia venenata. Quippe fodientibus etiam nocet si minima aspiret aura intumescunt corpa. faciemq3 ignes acri inuadunt. 7 ob id ceroto prius illiniunt G Quibusda tn morbis auxiliari dicut medici pmixtam alijs: Itei alopicijs: sugillatisq3 ac liuentibus: seu vena rmedia desint: vt scelera pcterito Sz ista ptexuerut noxio instrumeto: tnq3 in pudeti est vt venenu oris ee psuadeat.

M Tapsia est in affrica vehemētissima Quidam per messes caulem incidunt Et in ipsa radice excavant quo succus ↄfluat arefactumqꝫ tollunt. Alij foliū Radicem in pila tundunt. ⁊ succum in sole coactum etiam in pastillos dividunt. I Ideꝫ in li. xxvj. Ad lichenas vtunt̄ ⁊ tapsie radice cum melle trita: anguine ⁊ argemonia medetur in vino sumpta: K Constātinus in libro graduum Tapsia est herba sup terram saliens. i. brachiū cuius color rubeus est. frondes habet virides aliqn̄tulum colori plumbeo ptinentes: Cortex autem radicis eius ruffus. nigredini paꝝ attinens. sed intus est citrinus Hic cortex medicine congruit. Calidus ⁊ siccus i. iij gradu. Grossos ⁊ viscosos humores attenuat. ⁊ valet sciaticis ac podagricis: flegmaqꝫ viscosum vbicunqꝫ fuerit purgat: Miscetur ⁊ medicinis impetiginis Morphee atqꝫ scabiei. colatiuus eñ est ac mūdificatiuus: L Dyas. Tapsia dicta est eo ꝙ in tapso insula in primo inuenta est. frutex est illi fenicule similis. habēs folia similia maratro. hastas tenues in quibus singulis sunt capitella: sicut in aneto flos autēꝫ est niger siue mellinis semenqꝫ latum ferule simile sed minus Radix est illi alba ⁊ maior. corium hn̄s grossum. ⁊ in odore viscida. Succus eius qn̄ colligitur colligens non sit contra ventū situs. quia manus ⁊ facies ebullient. Virtus est ei calida ⁊ catartica. M Corium radicis eius ⁊ succum ⁊ lacrimū accepta mulsa superius ⁊ inferius hominem purgat. plus tamen iusto accepta necem infert. Purgatio ipsius dolorem mitigat lateris Asmaticis opitulatur: his etiam qui putridum habent sputum medicat̄. Est āt dieta eiꝰ cretica: eiusqꝫ potō. dāda est escis. aut cotturis admixta. Radix eiꝰ ⁊ lacrimū tantā hꝫ caliditatē vt nullā hēat ↄpatōem N Uñ succus eiꝰ capiti supꝑunctus alopitias emendat. ⁊ radix eiꝰ viridis infricata idē p̄stat. liuores etiā detergit O Succꝰ eiꝰ addito libanotide ac cera eq̄li pōdere oia p̄dcā pt facē In q̄libet āt loco positꝰ non debet amplius esse ꝙ̄ duabus horis. Sꝫ añ ⁊ post loca fouēda sunt aq̄s calidis lentigines mundat Lepras limpidat. pustulas purgat maxime mixto sulphure veteris lateris aut pulmonis dolores curat. arteticos ⁊ podagricos maxime iuuat: Nudis locis impositus ea vestit. ſꝫ fomēto id facit. hūores etiā de ꝓfundo violenter extrahit sicqꝫ dyaforesim facit.

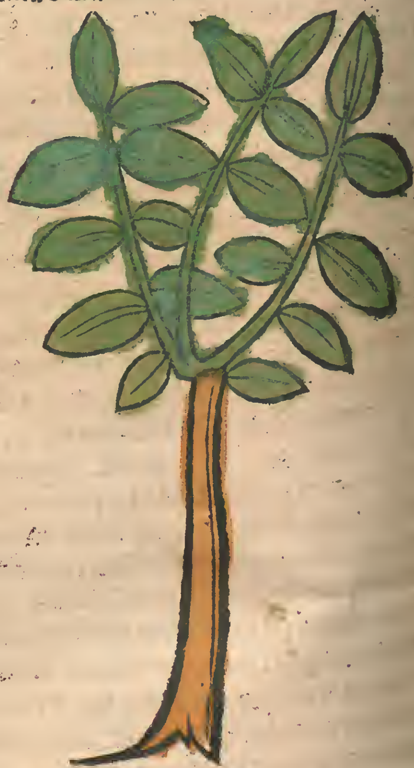

Ca. cccclxvj.

Tamariscus domesticꝰ. Pli. li. xvj. Tamarix est arbor crassissima hn̄s folia nūqꝫ̄ decidētia: Idē li. xxiiij. Tamaricē arbitrant̄ q̄dam esse miricem: Auicenna. In tamarisco est stipticitas et aptio ⁊ mūdificatō absqꝫ vehementi exiccatōe. Et eiꝰ aq̄ est abstersiua ⁊ desiccatiua cuius abstersio plꝰ ē eius exiccatōe: ⁊ eius exiccatio est cum stipticitate. Sed fructꝰ eiꝰ vehementiors ē stipticitatis. In tamarisco quidem est subtilitas pauca. ⁊ qñqꝫ administrat̄ loco eius viridis galle.

Operationes.

A Auicenna. Eius decoctio embrocatur ad pediculos, et interficit eos. Ex eis folijs fit emplastrum super apostemata fluxa. Eiusque fumus variolas exiccat, et vlcera humida: quod ex eo tritum est, et eius cinis spargitur super adustionem ignis. Fructus eius et cinis vlcera difficilia exiccant, et carnem additam corrodunt B Decoctio foliorum eius cum vino confert dolori dentium Ore ex eo colluto, prohibentque corrosionem eorum proprijs fructibus. Iterum eius fructus stat loco galle et licij in egritudinibus oculi C Confert iterum antiquo sputo tamariscus, et propter fructus eius. Rami eius in aceto dissoluti conferunt spleni: emplastro ex eis facto. Ad splenem quoque bibitum vinum in quo decocta sunt folia eius ac virgulta. D Et ex eius ligno faciunt sibi splenetici vasa. Denique confert solutioni antique: et ad fluxum matricis, sedeturque in eius decoctione. Bibiturque fructus eius qui etiam confert morsui rutele. Platearius. Tamariscus ca: est et sic. E Vinum decoctionis eius valet ad opilationem splenis et epatis, stranguiriam et dissinteriam Est enim diureticum Puluis eius in cibis positus ad eandem valet. Frequens eius bibitio in vase tali valet ad idem: Cortex maioris est efficatie F Pandecta cap: lxix. Athel vel tharmezit arabice, grece nadabar: Latine vero tamariscus domestica. G Serap. li. aggre. cap. athel id est tamariscus domestica et est arbor multum longa vsque ad celum dura recti linea folia eius longa subtilia stricta et non habet spinas, et ex ligno eius fiunt parapsides et scisoria, et vasa alia, et ipsa est magna athel et grece vocant nadabar: Et omnes arbores ex quibus fiunt vasa huiusmodi nominantur nacbaa sed est athel aliquantulum arbor rubea quasi coloris scorpionis: H Et idem aucto. dyas. Athel est similis thamarisco et est in babilonia Et aqua infusionis eius ponitur in sief que administrantur hominibus debilitate visus: I Et idem auct. gal. Athel est species tamarisci, et est arbor que magis vento agitatur quam arbor tamarisci, in sapore eius est stipticitas et non habet florem, et habet fructum rotundum, sicut cicer, habentem colorem cinericium ad glaucedinem tendentem intra quem sunt grana pauca inuicem conglobata, et iuncta que nominantur grana dulcia: Colliguntur in mense februarij: est cal. et sic. in primo gradu. Virtutes illius inuenies in ca. proximo sequenti.

Ca. cccclxvij.

Tamariscus agrestis. Pandecta ca. cxx. Casa arabice, grece mirica vel bruca vel mirthi, latine vero tamariscus. Ubi sciendum quod tamariscus quidam est masculus et est athel, de quo in precedenti cap. dictum: et vocatur similiter tamariscus domestica, et quidam est femina, et est illa arbor quam communiter nos vocamus tamariscum. Et ista vocatur similiter tamariscus agrestis. Serap. li. ag gre. ca. de casa: Casa, i. thamariscus agrestis: et est arbor erecta que nascitur in aquis, et habet fructum qui assimilatur floribus et est similis in fluxibilitate sua vsnee, et illa species vocatur ab aliquibus bruca: Est in babilonia et in seni, alia tama

riscus que est domestica q̄ nõiat̃ termezit siue athel. ⁊ assilat̃ agresti ĩ oĩbus p̃ter q̄ in fructib⁹ in lõgitudĩe. q̃ fruct⁹ ei⁹ est ro tũdus sil'is gallis dẽtatis. ⁊ ẽ stiptic⁹ ⁊ po nitur loco gallaꝝ in medicinis. Et sciend̃ q̄ ista est arbor q̄ ip̃e nõiat in p̃cedẽti ca. de q̄ dr̄ q̄ est arbor mag̃ vsq; ad celũ q̄ vo catur athel. ⁊c̃. Gal. viij. sim. far. ca. de tha marisco agresti. In sapore ei⁹ ẽ stipticitas ⁊ est v̄tus ei⁹ q̄ incidit ⁊ abstergit. s; folioꝝ ei⁹ ⁊ radicum ⁊ ramoꝝ subtiliatio est plus subtiliatione fructus eius.

Operationes.

A Sera. auct. dyas. Radix thamarisci ponit̃ p̄ gall' in medicis oc'loꝝ ⁊ oris. ⁊ est ꝯtinẽs sputo sanguĩs. ⁊ potat̃ in fluxu an tiq̄. ⁊ ꝯfert yctericis. ⁊ illis q̄s momordit rutela. B Et q̄n fit emplm cũ ea di minuit ap̃ata flegtica. ⁊ cortex ei⁹ opatur sicut fruct⁹ eius. nec pl⁹ nec min⁹. ⁊ fo. eius cocta cũ aq̄ ⁊ bibita ip̃a aq̄ extenuat sple nem C Et q̄n fit cũ ea collutõ oris cõ fert dolorib⁹ dentiũ. ⁊ ẽ ꝯueniẽs mulierib⁹ h̃ñtibus fluxũ h̃uiditatũ q̄n fit sessio in de coctõe eius. ⁊ p̃ijcit̃ decoctio ei⁹ sup̃ illos in q̄bus gñant̃ pediculi ⁊ lẽdines ⁊ iuuat multũ. Cinis ligni tamarisci q̄n supponit̃ ꝯfert h̃ñtibus h̃uiditates matricis. D Et idẽ auct. Mesarugie. Cinis ei⁹ desic cat oĩa vlcera. ⁊ p̄ͤ illa q̄ fiũt ab adustiõe ignis. ⁊ ꝯfert ap̃atib⁹ frigidis q̄n fumiga tur cum eo. E Dixit mihi hõ fidelis q̄ fuit q̄dam mulier sup̃ q̄ apparuit lepra ⁊ datũ fuit ei de decoctõe radicis tamaris ci cũ passulis sepe ⁊ curata est Et nos q̄dẽ expti fuim⁹ ĩ muliẽ alia ⁊ curata est. ⁊ hoc fuit q̃ egritudo eius p̃ma fuit ap̃a in sple ne. ⁊ ꝑpter opilatõem ei⁹ q̄ q̄dẽ fuit cã nõ attrahendi melancoliã. ⁊ nõ mũdificãdi vel clarificãdi sanguinẽ. ⁊ fuit cã appariti onis lep̃ sup̃ eã. Q̄ñ g̃ resolutũ fuit ap̃a et opilatio ꝑpter opatõem isti⁹ medicĩe. in eo q̄ fuit de nat̃a sua incidẽ ⁊ abstergẽ. re uerse sunt ad eaꝝ sanitatẽ. F Et idez aucto. Gal. in li. suo ad Glauconẽ q̄n scri psit ei sig̃ ap̃atis duri in splene. q̄ melior medicĩa eius ẽ cortex radicis capparis et scolopendrie ⁊ cortex tamarisci. ⁊ summi tates ei⁹ si coq̄nt̃ in aceto. G Gal. vij. sim. far. Q̄ñ cortex tamarisci coqui tur cũ vĩo ꝯfert spleni duro ⁊ expellit dolo rem dentiũ s; in fructu eius ⁊ in cortice est stipticitas non pauca q̄uis q; v̄tus eius est ꝑpinqua v̄tuti gallaꝝ viridiũ. nisi q̃ ĩ gal lis vilis viridibus manifestat̃ stipticitas solum. H Complexio fruct⁹ tamaris ci ẽ ꝯplexio ineq̄lis ⁊ possum⁹ ei vti p̄ gal lis. ⁊ cinis tamarisci q̄n ꝯburit̃ h; v̄tutem desiccatiuã desiccatõe forti. ⁊ est in eo ab stersio ⁊ incisio. I Et idẽ eodẽ li. ca. de mirica. Mirica ⁊ tamarisc⁹ abstersiue ⁊ incisiue est v̄tutis absq; q̄ siccet manife ste. K Pli. ca. de tamarisco Tamaris cus domestica h; v̄tutem eãdẽ sicut silue stris. nisi quia est magis stiptica. ⁊ minus incisiuã ⁊ abstersiua.

Ca. cccclxviij.

Tamarindi. Pand. ca. dclxvij. Ta marindi ara. ⁊ latĩe. grece oxifoni cia. Sera. li. aggre. ca. de tamarin

do. Nascitur multũ ex eis in cesarea et in terris hamen. ⁊ folia eius sunt sicut folia salicis. defertur ex terris indie. ⁊ est fruct⁹ coloris rubei. ⁊ hʒ medullã plʼimã plusq̃ xilocaracta. crocei coloris ad nigredinez tendens. ⁊ hʒ melleitatẽ. et est illud q̃d ex fructu administrat̃ postq̃ egrediunt̃ grana eius. ⁊ meliores tamarindi sunt noui recentes nõ aridi saporis acerrimi: ⁊ v̓tus eoꝝ est fri. ⁊ sic. in. iij. gradu:

Operationes.

A Uirtus ei⁹ ẽ q̃ laxat colerã ⁊ repmit acuitatẽ eius. ⁊ abscidit vomitũ: ⁊ aufert pruritũ. Et dosis a q̃ eoꝝ postq̃ decoquũtur est lb ß. ⁊ aufert sitim. B Et idez aucto. mesuae. Est fri. in. ij. mollit vẽtrem ⁊ est sicut pruna. nisi q2 est subtilior ⁊ mĩoris hũiditatis. C Paul⁹ ca. de tamarindo. est fri. ⁊ sic. in. ij. gˀdu. D Aui. de viribus cordis dicit q̃ ꝯfortat cor.

Ca. cccclxix.

Tapsus barbatus siue tapsus barbassus latine. grece flõmos. arab. busuri. Dyas. ca. flõmos. Flõmos. i. taps⁹ barbassus. duo sunt eius genera. mascul⁹ ⁊ fẽia. Una est alba. scʒ mascul⁹. alia ẽ nig ⁊ fẽia. Masculus aũt folia hʒ oblõga ⁊ anscʒ fẽia. Masculus ãt folia hʒ oblõga ⁊ angusta ⁊ hastã tenuẽ ⁊ semen tenue. Femia v̓o hʒ folia caulicło similia sʒ aspiora ⁊ latiora ⁊ hastã longã cubito vno albã ⁊ asperam flores virides ⁊ albos ⁊ semẽ nigꝝ Radix est illi dura pollicis g̃ssitudinẽ hñs Nascit̃ in cãpis Est alia flõmos agrestis v̓gas hñs lõgas in se ⁊ arborosas. ⁊ folia saluie similia circa v̓gas suas flores suos hʒ aurosos aut melliñs sicut p̃ssij sed folia sunt illi aspa circa terram ⁊ obrotũda Est alteꝝ genus flõmos q̃d lignitis dr̃ aut triallis. folia hñs tria aut q̃tuor aut plura pinguia ⁊ aspa ⁊ g̃sa quibus multi i lucernis vtunt̃: Gal. viij. sim. far. ca. flõmos. Flõmos. i. barbassus quedã est folijs alba. q̃dam vero nigra. Et alba alia quidem est masculus cuius folia sunt strictiora. Alia v̓o femĩa cuius folia sunt maiora Et vltra has est alia flõmos agria. i. barbassus silvestris nũcupata auriteris est floribus radix põtica exñs gustu. Pli. ca. flõmon q3 latini barbassum vocãt. Fri. ⁊ sic. ꝯplexionis est quaꝝ altera est masculus albidioribus folijs atq3 angustioribus altera fẽia folia latioribus atq3 nigris. Est aliud genus q̃d latini herbã lucernalem vocãt ab eo q̃ ex ea lucem faciunt. vñ ⁊ lucibros eã vocant eo q̃ lucem p̃beat vmbris.

Operationes.

A Dyas. Radices ois g̃nis sũt stiptice fluxũ vẽtris vnimodus i pa ꝝ dat̓ cũ vino stringit. Elixa ꝯa eaꝝ bibita cõq̃ssatões ⁊ dolores lateꝝ tollit. tussim mitigat. B Dolorẽ dentiũ gargarismo adhibita ꝯpescit. Flõmos v̓o q̃ florẽ hʒ aurolam capillos ĩficit: Folia ei⁹ cocta i a q̃ ⁊ vt cathaplasma ĩposita. duricies ⁊ tũores oculoꝝ soluet. maliğ vulnera melle ⁊ vino addito ad sanitatẽ pducũt C Aceto v̓o mixto vulnerib⁹ rcentib⁹ singl̓are p̃sidiũ est. punctũ scorpionis mitigat. Agrestis flõmos folia ꝯbustioni opitulant̃. Folia ei⁹ q̃ dr̃ fẽia cũ caricis ꝯposita memoratis

canceris putredinem non admittit. D Gal. Radix ei⁹ fluxibiles passiões iuuat. Gargarizant aũt eã in ore q̃dã ad dentiũ dolorem. folia v̾o diaforetice sunt v̾tutis flores eius capillos purificãt. oĩm eĩn fo: siccatiue ꝛ moderate abstersiue sũt v̾tutis E Pli. Fomentatio fcã ex vĩo decoctionis ei⁹ valz ꝯ emorroidas. F Ad idẽ valet si anus ex eo tergat̃ p⁹ assellationez. G Valz etiã ad tenasmonẽ. eucatisma ex aq̃ decoctõis ꝛ ꝯ fluxũ ventris.

Ca. cccclxx.

Tereniabin. Pãdecta. ca. d clxxviij Tereniabin q̃dam dicũt ꝙ est mãna sed falso. Imo est vt mel album habens saporem manne.

Operationes.

A Sera. li. aggre. ca. tereniabin: Tereniabin. i. mel rosaꝝ. Unde est ros cadens de celo. ꝛ assimilat̃ melli granuloso et aggregato ꝗ̃sis graniculis. ꝛ est nõiatũ mel roris. ꝛ plurimũ cadit sup̱ arbores q̃ sunt in terra corascẽni ꝛ in oriẽte. q̃ arbores hãbent folia ꝛ spinas virides ꝛ flores rubeos. ꝛ non faciũt fructũ. ꝛ cadit in ea stella sup̱ summitates palmaꝝ. B Et virtus eius est eq̃lis mollificatiua ventris. ꝛ est hũmectatiua pectoris. ꝛ ꝯuenit calidis naturaliter. ꝛ ꝓpe qñ soluit̃ ĩ aq̃ Juiubaꝝ ꝛ prunoꝝ. C Et est ex eo melius albũ et nouũ. ꝛ dosis eius ab aureis. x. vsq3 ad xx. aureos. D Et idem auct. Habix. Sedat inflatõem febriũ calidaꝝ: ꝛ aufert sitim ꝛ mollit ventrẽ mollificatõe mediocri. ꝛ educit colerã cũ facilitate. Et meli⁹ ex eo est album nouũ.

Ca. cccclxxj.

Terbentina. Pãdecta. ca. cix. Botin ara. grece terebintũ vl' albotin latine vero arbor grani viridis: et est arbor vñ emanat terbentina. Sera. li. aggre. ca: botyn. Botin est duaꝝ specieꝝ domestica ꝛ siluestris: Dõestica sc3 arbor terbẽtina ẽ botin f̃m veritatẽ vel terebintũ ꝛ est capinus cui⁹ lacrim⁹ est terebintia

⁊ ab ea oritur pix ⁊ rasa. ⁊ fructus eius est
granũ viride. Et silvestris est lentiscus ar
bor in mõtibus nascẽs. Et dixit mihi qui
dam arabs. Lentisci arbor est sicut arbor
glandiũ magnaꝝ nisi quia est pulchrior.
summitate. scꝫ quia summitates eius sunt
ad rubedinẽ declives. ⁊ sunt folia lenia et
fructũ facit in racemis sicut botrus mag
nitudinis granoꝝ granatoꝝ silvestriũ: et
qñ maturant̃ fructus. tũc sunt rubei: et fo
lia eius similiter rubescũt. ⁊ qñ fruct⁹ ꝑfcẽ
maturant̃ sunt vt plurimũ nigri. Sciendũ
ꝙ ista arbor lentisci est arbor q̃ grece voca
tur scinus. cuius gũmi est mastix sicut ap
paret in lr̃a mastix. folia eius sunt sicut fo
lia sorbi. ⁊ odor eius est odor stinci. Nam
stincus vocat̃ planta q̃ nos regnicole vo
camus lentiscum incõgrue tñ. ex cui⁹ fru
ctu extrahit̃ oleum de stinco Sꝫ scinus est
vere lentiscus: ⁊ est bor in silvestris: Gal.
viij: sim: far. ca. de lentisco: Echin⁹. i: lenti
scus frutex hic ex aquosa substantia remi
sse calida virtute ⁊ terrestri fri. non multa
cõposita ꝓpterea etiaꝫ stipticat modera
te. siccat ꝗ in. ij: gradu iam ꝯpleto vel. iij.
incipiente: ⁊c. Dyas. ca. terebinthi. scꝫ do
mestici. folia semen ⁊ cornũ stiptica sunt si
mili diligentia colligunt̃ sicut scinus. Se
men eius cacostomaticũ est: Est eñ calidũ
⁊ diureticum.

Operationes.

A Dyas. Terebintũ domesticũ ṽtrem
stimulat. Vino mixto morsibus occurrit.
eius r̃sina eligenda est alba ⁊ limpida vi
treum hñs colorẽ ⁊ odorem terebinti reti
nens. Utilior est oĩbus resinis. secunda
post istam resinam vtilis est resina scini:
B Tussi ⁊ ptisicis medicat̃ more elcũa
rij melle addito toracis vitia ꝯpescit. Uẽ
trem mollit erugĩe cãpane ⁊ erevsto. ⁊ cal
canto l' nitro adiũcto lepͣs corꝑis purgat
Pus aurium melle ⁊ oleo mixto detergit.
pruriginẽ nature nõ admittit. C
Profundas plagas ⁊ vulnera r̃plet. ⁊ pur
gat malaxantibus medicamĩbus necessa
rie miscet̃. Dolorẽ lateris ꝓhibet resina
molli. i: pituita ⁊ colofonia q̃ ex loco nomẽ
accepit Hec vt electuariũ data tussi medet̃
tur. oẽs resine non sunt vnius coloris Nã
aut albe sunt. aut mellinũ hñt colorem. fit
eñ resina liquida de cypͣsso. duriores ṽo
resine sunt strobilina. pescilina. pituina:
⁊ elatina: D Eligenda est que fuerit
odorata vel limpida et non liq̃da valde:
sed vt cera sit: ⁊ non valde fragilis: Meli
or est omnibus pituina ⁊ elatina. q: odo
rate sunt. et thuris hñt odorem: pescilina
vero ⁊ strobilina ⁊ cipͣssina nimiã in se ha
bent ṽtutem. Nã scinina est simil' terben
tine. ⁊ id opat̃ vt terbentina. E Isi.
Terebinthus est arbor gñans resinã oĩm
resinaꝝ ꝑstantiorẽ: F Ambrosi⁹. Si
terebinthi fructus aq̃ misceat̃ in olei mo
rem facile trãsfundit̃. G Glosa sup
ꝑmũ Regũ. xvij. Therebinthus est arbor
de q̃ resina lacrime prestãtissime manat:
vñ medicinalis ĩdustria dissolluta cõglu
tinat. H Glosa eccl'. Terebinth⁹ est
arbor brevis ⁊ fructuosa Nascit̃ in Siria
crassissima est plenior q̃ illa q̃ de cortice
erũpit H⁹ arboris mascl'e sine fructu sunt
Feminaꝝ duo sunt gña. Alteri⁹ fructus ru
betlẽtis magnitudĩe. Alteri⁹ pallet. nec
faba grandior. odore iocũdior. tactu resi
nosus. I Pli. li. xij. In cocco insula
nasci credunt̃ terebinthi. florẽ imbribus
decussum terre halitu aiante. K Idẽ
li. xiij. Siria terebinthũ hꝫ. ⁊ ex his mascu
la sine fructu est. Sꝫ ⁊ in macedõia brevis
est arbor hatqꝫ fructicosa. In damasco si
rie mag. est: L Idẽ li. xiij. Terebinti
bacce aut lignũ recẽs in musto decoquũt̃
sicqꝫ vinũ efficit̃: M Idẽ li. xvij. Re
sinam terebintinã (vt fiat pix spissa) ifer
venti sartagĩe ponunt. ⁊ hãc ceteris ꝑfert
vt fiat pix in syria terebintho cortices de
trahunt: N Idẽ li. xxiiij: Terebinti
folia ⁊ radix collectõib⁹ ĩponunt̃ decoctũ
eoꝝ stõm firmat. Semen in capitis dolo
re bibit̃ in vino. ⁊ ꝯ difficultatẽ vrine ven
trem leviter emollit. ventrẽ excitat. There
binti fo. semẽ ⁊ cornũ stiptica sũt. Semẽ ei⁹
cacostõachũ ẽ. Est eñ calidũ ⁊ diureticũ.

Ca.cccclxxij.

Teda. Actor. Teda est arbor picea flāmis ac lumibus apta. Ob quā causam vt estimo trāsumpto nōie lāpades siue faces dicunt tede.

Operationes.

A Pli. li. xvj. Sextū genus arborū picē gignentiū est teda ꝓpe dcā. abundantior succo q̄ reliq̄: ꝑtior liq̄dior q̄ q̄ picea flā mis ac lumibus etiā sacrorū grata Hanc mares dūtaxat ferūt. ⁊ eā q̄ stacten greci vocāt odoris ḡuissimi. B Laricis morbus ē vt teda fiat. hec āt. s. teda (sicut ⁊ alia gnā q̄ picē ferūt) accensa fuligine ī modica repente carbonē cū eruptōis cre pitu expuunt. iaculant q̄ lōge. excepta la rice. q̄ nec ardz nec facit carbōes. nec alio mō vt iguis ꝯsumit q̄ lapides: C Pix liq̄da in europa e teda coquit munie dis naualibꝰ, multosq̄ alios ad vsus lig nū eiꝰ ꝯcisū (furnis vndiq̄ igni extra circū dato) ferro vt in ꝑmis sudor cali fluat aq̄ mō: hoc in syria cedrū vocat eaq̄ ī egipto corpa hōim defunctorū ꝑfusa fuant. In te da cū hūor manare desinit ex alia ꝑte cor tex silr apit: ac deinde alia: Postea vo vt pix eliciat Arbor tota succidit. ⁊ eius me dulla vrit. Mōtes amat teda ⁊ larix sicut ⁊ cedrus.

Ca.cccclxxiij.

Tilia. Tiliā vocatā dicūt. eo q̄ vtil est ad vsum celorū nitore ⁊ leuitate iaculādi. Est eīm id genꝰ materie leuissime ad sculpturā vtilis.

Operationes.

A Pli. li. xvj. In arbore tilia drūt mas ⁊ fēia. Nam ⁊ mari materies dura ruffior atq̄ nodosa: sz odoratōr. cortexq̄ crassior ac detractꝰ inflexibil. Nec fert semen nec florē vt fēia q̄ crassior arbor est materie cā dida ꝑcellensq̄. B Est āt mirū ī hac arbore fructū a nullo attigi aīaliū foliorū tm̄ corticisq̄ dulcem esse succum Inter cor ticem ⁊ lignū tenues habet tunicas multi plici mēbrana. e q̄bꝰ euocant tilie vincla.

Tenuissimũ habʒ corium phillire corona rum lemnitis celebres. antiquorũqʒ hono re: Materies teredines nõ sentit ꝓcerita te ꝑ q̃ modica: sed vtilis. Cortex est tilie ĩ vsu magno sicut abieti ⁊ fago: C Canchrin etiam gignit̃ in tilia videlicet pillula vim vrendi habens in medicina. de qua dcm̃ est sup̃. Montes ⁊ valles dili git tilia: sicut ⁊ abies ⁊ castanea: Mirũqʒ q̃d euenit tilie vlmo quoqʒ euenit. Circũ aguntur em̃ folia eaꝝ post solsticium. nec alio argumẽto certius intelligit̃ sidus cõ fectum D Idem pli. Tilia est arbor nobilissima eademqʒ videt̃ ⁊ calidissima Corticem tenuem habet. ⁊ paulo añ equi noctium vernale germinat sicut acer len tissima. Et ideo scutis faciẽdis aptissima quaꝝ plaga se ꝓtinus ꝯtrabit. Vulnusqʒ suum claudit: et ob id contumacius ferrũ transmittit. in quo genere sunt tilia ⁊ sam bucus ficus ⁊ salix ⁊ poplus: E Idẽ in li. xvij. Tilia cerasus ⁊ vitis corticẽ mit tunt. sed non vitalem corpori ꝓximũ: verũ eũ qui alio subnascente expellit̃. ⁊ quibus dam vt platanis est cortex rimosus. Tilie vero renascitur paulo minus q̃ totus.

F Idem in li. xviij. Solstitium estiuale folia tilie vertit ad mille vsus petende. et est confecti sideris signum. G Idez in libro. xxiiij. Tilia lepras sedat: Cortex potus in aqua frigida aluũ purgat. Im ponitur ⁊ collectionibus lacrima ⁊ vulne ribus ambustis Humor in folliculis hui⁹ arboris nascens. cuti nitorem inducit. Fa ciemqʒ gratiorem prestat Cauliculi folio rum primo vino decocti tumores sanant. Ex li. de natura reꝝ eodem modo habet̃ licet sub alijs verbis.

Ca. cccclxxiiij

Titimallus latine: arabice xencua. Serap̃ li. aggre. ca. xencua aucto ritate dyas: Xencua. i. titimallus: Et sunt eius septem sp̃es: quaꝝ vna dicit̃ arabice barasmas. grece vo caritias vel comites vel comos: Et est masculus hñs virgas quaꝝ longitudo est plus vno bra chio: In quaꝝ colore est rubedo plena la cte albo acuto. ⁊ folia super virgas ipsas similia folijs oliue. nisi quia sunt lõgiora ⁊ strictiora: ⁊ radix eius est g̃ssa aspera. et ĩ sũmitatib⁹ illaꝝ vgaꝝ sunt comesiles iũ co. ⁊ ĩ sũmitatib⁹ illaꝝ comaꝝ sũt capitella sil'ia capitell'illi⁹ sp̃ei q̃ dr̃ noal'. ⁊ ĩ istis ca pitellis ẽ semẽ Virt⁹ eius est laxatia. ⁊ ista est camelea. Et ẽ alia sp̃es q̃ nõiat̃ arab. ⁊ grece carsites: ⁊ ẽ feia. ⁊ ẽ sil'is plãte q̃ dr̃ didomedas. ⁊ hʒ fo. sil'ia folijs mirti. nisi q: sunt maiora ⁊ strictiora ⁊ duriora: ⁊ sũt fetidi odoris ⁊ hñt acutas sũmitates sicut spinas: et habet virgas egredientes ab vna radice longas circiter palmũ vnum. ⁊ habet semẽ q̃d ꝓfert oĩ ãno simile nuci.

Et ista nux dicit vomica: et mordicat linguam mordicatōe forti. 7 nascit locis asperis. Uirtus āt isti9 est similis v̄tuti p̄me nisi q2 pmouet citius vomitū q̄ prima. et ista est fcia. 7 est ista spēs laureale. Et est spēs alia q̄ dr arab. 7 grece paralios. 7 ei9 expositio ppe maxime est illud q̄d nōiant hōies migatb 7 cansomias nascit in maritimis locis. 7 h3 rāos. v. aut. vj. aut. vij: ex vnā radice q̄4 lōgitudo ē circa palmū vnū r̄ctos q̄4 color tēdit ad rubedinē exeuntem ab vna radice. in qbus sunt folia pua 7 stricta 7 oblōga similia folijs lini. in sūmitate ramo4 sunt capitella amigdalata rotūda ī quib9 est semē orobo simile coloris varij. 7 sunt ibi flores q̄4 color est albus 7 est tota plāta lacte plēa. 7 ista vocatur latīe esuala. Et species alia q̄ arabice vocat elyostropos. grec. elyoscopos h3 folia similia portulace nisi quia sunt subtiliora 7 rotūdiora. 7 q̄tuor h3 ramulos aut qnq3 egredientes ab vna radice. longitudo quo4 est circiter palmū vnū. subtiles 7 rotundos rubeos 7 plenos multo lacte. 7 habet in summitatibus ramo4 coronam similem corone aucti in q̄ est flos 7 semen est ei circa folia q̄ ad cursum solis 9uertit cū eius reuolutōe. 7 pptera dr eliotropos 7 eius expositō est aspiciens solē. nascitur in ciuitatib9 plurimū. 7 in cauernis iuxta muros: 7 iste cōiter vocat a latīs titimallus puus. Uñ dr titimallus a timā q̄d est sol 7 mallos q̄d est coma. q2 titimalli9 v̄tit suos comas ad solē: Et est alia spēs q̄ dr cyparisias. h3 v̄gas fere vnius palmi longas aut plus qua4 color est rubeus in quibus oriunt folia similia folijs pini q̄ dr calicaris. nisi q2 sunt molliora 7 subtiliora 7 minora. 7 vniuersaliter sunt similia eis in p̄ncipio sui ortus 7 pptera sic nōiat hec planta 7 est plēa lacte. nascitur in locis lapidosis 7 siccis. Uirtus eius est simil' v̄tuti aliarum. Est alia species 7 est illa que nascitur intra lapides 7 dr dendrodes: habet multos ramos. et color ramo4 ē rubeus. et super summitates ramo4 sunt folia mirti similia subtiliora 7 lōgiora pa4: 7 habet semen simile semini illius speciei que dicitur caritias. 7 modus operatōis 7 virtutis eius ex forma repositōis eius ē sicut dcā4 specie4. Est alia species q̄ dicit plantafilos. que hab3 folia similia folijs plante que dr flōmos. 7 radix eius. 7 flos eius. 7 lac eius laxat aq̄sum humorē. 7 qñ teritur 7 pijcit in flumine vel stagno occidit pisces: Et etia3 spēs sup̄dicto4 lacticiniorum q̄s sup̄ diximus faciunt hec. Est alia species lacticinij q̄ dr pithias similis speciei q̄ dr cyparisias que p̄t r̄poni cum sup̄dictis sepē speciebus titimalli: 7 propter hoc posuerūt illam inter spēs titimalli. habet v̄gas lōgitudine vnius brachij. similes v̄gis lentisci. nisi quia sunt longiores. 7 plene nodis: 7 folia habet similiter stricta et acuta. in sūmitate similia folijs pini. 7 propter hoc sic nōiatur 7 hab3 flores magnos ad longitudinem tendentes quo4 color est purpureus. 7 habet semen depressum simile lenti. 7 h3 radicē magnā albā 7 g̃ssam in qua est multum lac:

Operationes.

A. Gal: viij. sim. far: capi. de titimallo sm translationem arabicam. Uirtus omnium illorum lacticinio4 est ca. 7 sic. in q̄rto gradu: Uirtus titimalli est laxatiua. laxat flegma 7 coleram. 7 prouocat vomitū B. Gal' eodem libro 7 eodem capittulo sm translationem grecam. Omnes quidem habent acrem 7 calidam v̄tutem predominātem. Inuenit autem amaritudo in eis fortissima ergo omnium est opos 7 frondes: C. Participat vero 7 radix predictis v̄tutibus. sed non eq̄liter: Ipa autem cocta cum aceto dentium dolores 7 maxime quicunq3 corrosis ip̄is fiunt curat. Opos vero fortiores habet virtutes ad foramen dentium. 7 alias ptes corpis mox vlcerat extrinsecus emplastrata. est em̄ ex q̄rto gradu calefacientium que causticorum diximus esse D. Ita autem 7 pilos aufert pūctos opos q2 v̄o fortis ē miscet oleo. 7 si multociēs hoc fiat. tandē radices pilo4 pimit. 7 nudū eis fit corp9.

E Secundum eandem autem vtutem acrocardines 7 formicas et pterigia et tylos tollit. Abstergit autem 7 impetigines 7 scabies. eo q absterfiua ei adest virtus propter amaritudinem. 7 fagedenica. et vlcera carbunculosa 7 cancrosa: quoniam calefacit fortiter 7 abstergit. Juuare nata est si quis in tempore 7 mensura eo vtatur Atuero 7 fistularum tylos eadem virtute curamus: F Hec omnia operantur omnes opi titimallorum secūdum genus similiter. debilius vero folia 7 fruct⁹ operari nati sunt. quibus ad pisces qui statio narijs aquis vti assueuerunt. citissime em̄ ab eis inebriati 7 semi mortui facti ad superficiem feruntur aque G Cum autem sunt septem species titimalli fortior ē qui caricias nominatur quem et masculi num quidam nominant. et qui in lapidibus nascitur qui dicitur denorodes. consequēter autem qui barbasso assimilatur 7 cyparisias deinde paralias. deinde autem elyostrophos. 7 cetera.

Ca. cccc lxxv.

Thimus. Ysidorus. Thimus dicit eo q odorē refert flos eius. Dyascorides. Thimus est herba oībus nota. frutex est habens folia angusta. pusilla 7 oblōga. 7 in summo capitella ispē formicarum in se implicata Est enim hac humilis ac ramosa cum duris ramulis et lignosis. cui flos est purpureus: et nascit in locis saxosis 7 asperis.

Operationes.

A Pli. li. xxi. Thimū oportz in flore colligi 7 in vmbra siccari. Duo suntāt ei⁹ genera candidum radice lignosa. nascēs in collibus: q̄d 7 p̄fert. Alter vero nigrius floris q3 nigri vtraq3 multū estimant et in cibo 7 in medicamentis oculoꝝ claritati confere. B Dyas. Vires h3 acres et calefactorias paululū stringētes. ꝓpter qd omibus stomachi choracis q3 vicijs aptissimum est medicamen: Bibita vero cū sale 7 aceto flegma deponit per ventrem Elixatura eius addito melle medet ortonoycis 7 asmaticis. lūbricos excludit: menstruis impat. secūdinas deponit. Abortū facit: C Cathaplasmata tūores recētes spgit. Sanguinē coagulatū dissipat: clauos q3 corpis tollit: addito pollie 7 macerato cū vīo sciaticis est salutaris feruēs supposita Oculorum q3 caliginē detergit ꝯmesta D Cōdituris oībus necessarie admiscet E Constan. in li. gdu̅ Thimū. est in. iij. g̅. ca. 7 sic: Cū sale 7 aceto g̅ssum fleḡ purgat. et viscoso flegmati pectoris succurrit. lūbricos expellit. Menstrua deducit. a cuitatem flegm̄ōis de pectore excludit. 7 opilationem interiorum aperit: F Auicenna canone. ij. Medicine thimi semen fortis est caliditatis. Prouocat 7 exhit embrionē mortuū. Et solutione sanguinem educit. 7 humorem colericum: extrahitq3 vmes: G Palladius. Thimū in septembri mense vltio ꝯuenit serē: s3 melius plantis nascit q̄uis possit 7 semine. Agrum diligit apricum: macrum maritimum:

Ca.cccclxxvj.

Trifolium. Ysidorus. Trifolion a grecis: trifillū vocatus est eo q̄ sit folijs trinis p singl'as annotatōes Pli.li.xxj. Folio coronat 7 trifoliū. Cuius genera tria sunt Nipbantes greci vocāt Alij aspaltion. 7 maiori folio quo vtūtur coronarij: Alterum acuto oxitripbillon. Tercium ex omībus minutissimū. 7 inter hec nervosi qbusdā cauliculi. vt maratro hippomaratro. myophano: vtunt̄ 7 servl' 7 corimbis. 7 edere flore purpureo: Est 7 in alio genere eaꝝ silvestribus rosis simil' 7 in his tm̄ color delectat. odor autē abest Dyas. Trifolij gn̄a sunt quatuor. sc3 odoratum. acutum: partemō. 7 leporinū. Pādecta. cap̄. cccxxix. Handachuca vl' chus vel cuf arabice. grece lochos vel zbarat l' lotus. latine vero trifoliū vel q̄dam spēs trifolij. de q̄ dicit dyas. ca. de trifolio: 7 h3 odorem aspalti. Sera. li. aggre. ca: hādachuca nōiat eū dyas: lochos. i. trifoliū: 7 ē duaꝝ spēꝝ. s: domestica 7 silvestris: Silvestris q̄dem h3 stipitem lōgitudinis duoꝝ cubitoꝝ vel brachioꝝ 7 plus paꝝ: 7 nascūtur ab ea ramuli multi. 7 q̄dlibet h3 foliū in extremo q̄d assil'at̄ hādachuche q̄ orit̄ in paludibus. 7 dr̄ trifoliū: 7 h3 semen sil'e fenugreco. nisi q̄d est minus satis. Sz sciendū q̄ illa vocat̄ a q̄busdā herba flaura l' herba maura. s3 dyas. vocat ip̄m trifoliū maius dōestica q̄ nascit̄ in ortis. 7 est q̄dā alia q̄ nascit̄ sup aq̄s 7 maxie in babilōia. q̄ñ fluui⁹ irrigat terrā. 7 ē herba hn̄s crus simile cruri fabaꝝ. 7 est semē albū: 7 dicūt q̄ extendit̄ q̄ñ orit̄ sol. 7 apparet sup aquā 7 q̄ñ occidit r̄stringit se 7 submergit̄ i aq̄ 7 capita eius sil'ant̄ capitib⁹ papauerum magnoꝝ 7 in capitib⁹ ē semē sil'e geguers 7 scariole. 7 exiccant ip̄m in babilōia: 7 faciunt inde panē. 7 h3 radicē sil'em citonio q̄ cōmedit̄ cocta 7 cruda: 7 sapor decocte assil'at̄ sapori vitelli ovoꝝ. 7 vocat̄ hauda 7 heuche: Et Auicēna in. ij. dicit q̄ de eis seminibus fit panis:

Operationes.

A Serap̄ auctoritate Albugerig. Andachucha silvestris ꝯuenit stō frigido. et grosse ventositati: 7 aqua eius abstringit ventrem. 7 valet colice passioni. si ponat̄ sup morsum scorpiōis sedat dolorez ex eo B Et si ponitur sup membrum in quo est mordicatio animalium nō inducit dolorem 7 semen eius est fortius folio: Et est bona dolori testiculorū: 7 principio ydropisis: 7 dolori matricis. C Dyasco. Trifolium maius vel lothos virtutis diuretice 7 acerrime est. semen eius 7 folia cū aqua bibita pleureticis 7 dissurijs 7 epylenticis 7 ydropicis in inicio singulare p̄sidium est. D Stericis causis opitulatur. Menstruis imperat: omnia p̄dicta seminis ipsius. ʒ. iiij. 7 foliorum. ʒ. v. curāt Folia ip̄ius cum oximelle accepta morsibus venenatis occurrunt: E Fe. vt dicitur tercianis tria folia aut tria grana seminis eius cū vino bibita medicant̄.

Ca. cccc lxxvij.

TRibulus. Dyasio. Tribuli genera sunt duo. siccus et humidus. Siccus habet folia andragine similia. sed teneriora hastas longas teneras et porrectas in quibus sunt spine. Nascitur autem in locis desertis. Humidus vero nascitur in fluminibus cuius coma sup aquam extendi tur et folia supernatant. hastam habet in summo grossam. ad radicem vero tenuem. habentem in se tenuas spinas sicut spica. Semen durum est ambobus. Virtus est illi frigida et stiptica et desiccatiua. Auicenna Hasceck. i. tribuli secundum dyascoridem due sunt species. que fri. sunt et sic. Alij vero dixerunt quod est calidius et siccius in primo Est et magis simile hasceck terre nostre. Siluestra quidem plurime terreitatis est. Domesticus autem plurime aqueitatis. Gal. viij. sim. far. ca. de tribulo. Tribulus est ex humida substantia moderate frigida et sicca non moderate existit. dominatur autem in terrestri quidem terreum frigidum et stipticum vt ondimus in aquatili vo aquositas. et propterea vtraque ad flegmonum et omnino ad omnes influxiones competunt. terrestres vero tribuli subtilium partium existentes.

Operationes.

A Gal. Fructus eius frangunt lapidem in renibus. B Dyas. Tribuli faciunt ad inflammationes. et ad ea que sup occurrunt Virtus est illis stiptica et desiccatiua leptomeris. Etiam omnes tumores spargit. C Faucibus et gigiuis impositi opitulantur melle addito naptas. i. oris putredines tollunt. Succus eorum nobilibus collirijs miscetur. Semen eorum calculos frangit et excludit. Terreni vero semen. ʒ. j. bibitum et impositum morsibus venenatis occurrit. Dato veneno contrarium est vim eius vincendo. D Elixatura eius sparsa pulices necat. in flumine tracie in strimonia palude. de herba eius equi herbantur. Semen eius quia dulce est eustomachum est. E Sera. Virtus eius est quod prohibet apostemata calida ne confirmentur. Et Serap. quidem confert omnibus membris ad que fluunt humores. sed semen tribuli agrestis quando bibitur frangit lapidem renum. et ambe eius species infrigidant et stipticant. et fit emplastrum cum eis a partibus calidis. et miscetur cum melle et curat alcolam. et putredinem que fiunt in ore et dolorem gingiuarum F Et exprimitur succus ab eo. et administratur i oculis et seme eius est humidum. conuenit lapidi renum et vesice. et quando ʒ. ij. bibuntur. de prima specie ipsius. et fit emplastrum cum ea conuenit morsui tyri. G Et quando bibitur cum vino conuenit medicinis mortiferis. H Et quando decoctio eius roratur super loca vbi abundant pulices occidit eos. Ille vero qui nascitur et dicitur sandarax in regione badacas datur ab incolis illius patrie animalibus pro cibo dum est humida herba ipsius. I Et ex semine eius faciunt panem. Nam ipsum est dulce et nutrit. et sic vtuntur eo loco panis tritici. Sandarax est bonus dolori vesice et stranguirie. et augmentum magnum facit i spermate.

Ca. cccclxxviij.

TRibulosa. Ex herbario. Tribulosa duorum generum est. Alia quippe nascitur in ortulis. Alia est agrestis Cuius maior est efficatia. et hz folia portulace similia sed maiora. Caules mittit secus terras: in quibus habet quosdã globulos. duris spinis extantibus ãgulatos in quibus est semen inclusum. ⁊ habet virtutem stipticam atqz frigidam.

Operationes.

A Hec trita ⁊ corpori apposita feruens mulcet. Tritaqz cum melle omnes oris et faucium curat putredines B Eadẽ herba cum semine decocta pulices necat. si aqua ipsa domus aspergatur. C Huius semine theaces faciunt panes. et cum vino potio eiusdem seminis. contra veneni potionem est salutaris.

Ca. cccclxxix.

TRiticum. Ysidorus Triticũ a tritura dr̃ eo ꝙ purgatissimũ horreo reconditur. vel quia granũ eius teritur ⁊ cõmollit̃. plura sunt eius genera. vt siligo odoreũ far. de quibus scz sup̃. Tremense ãt triticũ ideo dr̃ quia satũ post. iij. menses colligit̃. Nã vbi ꝓpter aq̃ aliã ve causam matura satio obmissa est p̃sidiũ: ob hoc petitur. Palladius li. x. Mense septembri locis vliginosis. aut exilibus. vel frigidis vel opacis circa equinoctiũ triticum ⁊ adoreũ seri oportet. dum. s. serẽitas constat vt añ hiemẽ cõualescant radices Idem in li. ij. Mense ianuario triticum ⁊ far seriri optet dũ q̃tuor folioꝝ est. Idem in li. vij. In iunio mense postremo locis maritimis ac siccis et calidioribus tritici messis abscinditur. Idem in libro viij. Mense Julio temperatis locis tritici messis explenda est ⁊ more q̊ dcm̃ est.

Operationes.

A Ysaac. Triticum est cibus ad humani corporis nutrimētum pcipuus et naturaliter silr̄ cōplexioni eius; Triticum scd̄m naturam sui substātialem in pmo gradu est calida ꝛ humida; ꝛ sicca in medio. Panis ex eo factus calidior est in secūdo gđu quia calor eius augmentat a calore ignis ꝛ coctione. sicut ordeū ꝛ faba; cum in ꝓpa natura sicca sunt; si in aqua coquūt humiditatem assumunt Granū tritici masticatum vl' assatū a pati q̄d ex rabidi cāis morsu contingit. suppositum morsum fugat; B Oleū aūt de grano fcm̄; ad impetiginem ꝛ serpiginem auferendam valet; C Tritici recentis ac novi nutrimentū parvū existit. ꝛ crudum ꝛ flegmaticū; ꝛ inflativum; rugitum ac dolorem lateribus cōmovet. ꝛ imputredinem cito cōvertitur Assatum ad ignem magis nutrit. ventositatem minus facit ꝛ stipticum est. In aq̄ coctum gravissimū est ꝛ inflativū digestioni dux. ꝛ rugitum movet. Humores densissimas generat ꝛ viscosos. maxīe si granum est farine multum hn̄s. furfuris parꝝ Si tamen bn̄ digerit multū nutrit ꝛ membra confortat. tarde egerit. vn̄ dandū est eis qui magnis laboribus exercitant; D Granum fcm̄ ꝛ simila. sanguinē laudabilem faciunt ꝛ multum nutriūt. Si tn̄ sepe vtant; opilatōem epatis faciūt. duriciam splenis. lapides in renibus vel in vesica. maxime si renes calidi inveniant naturaliter vel accidentaliter. E Avi. Triticum mūdificat faciem; ꝛ eius farina ꝛ amilum cum croco est medicamē pani; Savich tritici ꝛ ordei gravat; F Triticum crudum et etiā decoctū elixatū nō mollitum neqꝫ fractū neqꝫ coctū. ita vt sit puls. ꝛ fractum etiā silr̄ qn̄ cōmedit generat vmes Triticū q̄ꝫ q̄dē tritū ꝛ pulverisatū. sup morsum rabiosi canis est iuvativum. G Hyas. Triticū vtile est rcēs ac rufum. i. aurosum. Et q̄d sicaniū vocat crudū masticatū ꝛ impositū. canis rabiosi morsum curat. Farina ei⁹ addito succo iusqami ꝛ cathaplasmata. nervoꝝ reuma cōpescit. Oximelli mixta inflatōēꝫ tollit. Lentigines emendat. H Furfur ei⁹ cū aceto cocta lepꝰs minuit. et impositum tūores oēs cōpescit; Cum ruta coctum tūores spargit. Morsibus venenatis medicatur. Tortionibus calefaciēdo subuenit I Fermentum eius vtutem hꝫ calidaꝫ Tumores plantaꝝ spargit. Pustulas minutas corpis emendat. K Rasi in Almāsore Triticum bene coctū omnibus cibis plꝰ nutrit et maxime si cum lacte coctum fuerit. Confert etiam natura calidis ꝛ macris. ꝛ his qui multū laborant. vel q̄ augmento virium indigent. habētes vo dispositiones cōrias cito venas replet. et fe. ꝛ artericū dolorem. ꝛ lapides in renib⁹ ꝛ a pata adducit. L Actor; Triticea quoqꝫ fit cerevisia. sicut ordeacea ꝛ avenacea. Unde cerevisia iuxta Ysidorum est a cerere id est a fruge vocata; quia potō est ex frumenti seminibus vario mō cōfecta;

Ca.cccc lxxx.

Tripolion. Dyas. cap. Tripolion secundum translationem grecam nascitur in locis maritimis. i. in littoribus ipsis fo. hz apio similia et grossa hastam longam duobus palmis in capite diuisam: florem dicitur mutare ter in die: nam mane colorem album facit. et alijs horis eum mutat. media die purpureum et sero feniceum.

Operationes.

A Uirtus est illi calidissima. cum vino bibita ʒ. ij. humores aquosos ventris deponit. vrinam prouocat: Acceptis venenis occurrit: B Pli. li. xxj: Tripolion apud grecos herbam inclitam musey et hesyadi laudibus ad omnia predicantium vtilem supraque cetera ad famam quoque dignitatis prius miram. si modo vt tradunt eius fo. mane candida: meridie purpurea. sole occidente aspiciuntur serulea C Duo sunt eius genera: Campestre maius. et siluestre minus. fo. canis hominis similia. a radice palmo nunquam altiora.

Ca.cccc lxxxj.

Tormentilla vel cataphilon vel potentilla grece. arabice busecke. latine bistorta. Tormentilla est herba similis pentaphilon. nisi quia habet. vij. folia vndique pilosa. et ideo vocatur eptaphilon cuius radix est rubea et tortuosa similis galange. sed non habet acumen. flos eius aurosus. et ipsa iudicatur fri. et sic. in tercio gradu. Sed est notandum quod est species tormentille habens folia similia lapatio acuto nisi quia color foliorum ex vno latere est celestis. et ex alio viridis: flos eius rubeus: et radix rubea que ab aliquibus vocatur bardana minor. et ab aliquibus lappa minor. Uirtus eius in omnibus sicut virtus prime speciei sed remissior.

Operationes.

A Tormentilla habet virtutem consolidandi et confortandi conceptum Contra dissinteriam detur puluis tormentille cum succo plantaginis: B Ad constringendum menstrua fiat fomentum ex aqua pluuiali decoctionis pulueris eius. vel ex duabus partibus eius et vna spice. fiat puluis que aspergatur supra ventrem ipso prius melle calido emplastrato et iuuat conceptum C Ad conceptum iuuandum fit emplastrum ex puluere eius et alijs speciebus aromaticis. Puluis eius vulnera consolidat. D Contra vomitum ex debilitate et furore colere puluis eius conficiatur cum albumine oui. et coquatur super tegulam et detur pacienti.

Ca. cccclxxxij.

Turbit arabice. latine et grece caritamion. Sera. li. aggre. ca. turbit. ducto. dyas. Turbit est planta que nascitur in littore maris in locis scz q̄ mare cooperit qn̄ crescit. quando vero est tranquillum non tangit ea. nō em̄ nascitur intra aquam nec multum longe ab ea et nisi quando mare turbat̄ et crescit non tangit ea. Habet folia similia folijs plante q̄ dr arasatis nisi quia sunt grossiora eis: et habet stipitem duobus palmis lōgum diuisum in summitate: Et qdam dicūt q flos eius mutat colorem suum ter in die; quia in mane est albus et in meridie declinans ad purpureū colorem: In vesperis vo fit rubeus. Radix vero eius est odorifera alba. que quādo masticat̄ calefacit linguā. Et idem auctoritate Galieni translatōe albarich. Nascitur in littoribus et arenis Et vtus eius est calida et sicca.

Operationes.

A Serap. Turbit laxat et mundificat ventrē. et melius ex eo est illud q̄d cū euellitur et radix eius a terra. auferr̄ cortex eius statim et abijcitur grossum quod est intus: B Et ex corticibus eius melior est ille q̄ est vt calamus gummosus et albus. et volumus ipm frangere cito frangit̄: et nō accipiatur illud turbit quod est tortuosum: Turbit est ca. et sicce cōplexionis in iij. g. C Et idem auct. Aben mesuay: Et melior est ille subtilis ligni: Et ꝓpetas eius ē laxare viscosum flegma; verū ipm dimittit debilitatem in stomacho ꝓpter abhominationem sui saporis. Rectificatō eius est conficere ipm cū oleo amigdalaꝝ dulcium: Dosis eius a. ʒ. j. vsqȝ ad. ij. Et oportet q adhibeatur solum: et ipm quidē ē bonum humoribus sciatice et educit eos: et laxat humores grossos: D Et idem auc. Habix. Melius ex eo est album in colore suo: et q̄d in figura est sicut calamus argēteus. et pulpa calami est subtilis et cito frā gitur. non exn̄s grossum neqȝ graue: et quando terit̄ est contritō eius facilis. et est albū qn̄ est tritum. E Illud vero q̄d non est tale non est alicuius bonitatis. Et turbit qn̄ transiuerit tp̄s multū sup ipm. fiūt in eos vermes sicut in alijs lignis. et debilitatem in v̄tute sua. et signū eius sup hoc est q apparent in eo foramina ac si esset foratum acu. et turbit quidem laxat flegma laxatione leui: F Et rectificatio eius est ista. q frices corticem eius donec ꝑuenias ad albū eius: et postea tere ipm et cribra ipm p̄ cribꝝ tenue. et si ponis ipm in medicinis laxatiuis sicut in pillulis et de coctionibus. Cribra ipm p̄ cribꝝ strictōe sit ei aliq̄ grossicies. ne adhereat villis stōi. G Et cōuenientior modus rectificationis eius est: q cōficiat̄ cū oleo amigdalaꝝ amaraꝝ postq̄ fuerit trituratū et cribratū Et si vis exhibē ipm hn̄tibus fleḡ viscosum tenax. tere subtiliter et cribra vt ipsum non adhereat stomacho et expellat ipsum flegma H Paulus ca. de turbit. Turbit est ca. et sic in. iij. gradu. I Iohā

nes mesue. Turbit est radix cuiusdaz her
be cuius folia sunt similia folijs ferule mi
noris: 7 est ex habentibus lac. 7 est ex eo sil
uestre 7 domesticum. 7 magnum 7 puum
Et adhuc ex eo aliud albū: aliud citrinū.
7 aliud nigrum R Electio. Quod in
locis nascitur siccioribus et gummosius
propter spissitudinem lactis eius. Cōtra
rium vero econtra declinat a proprietati
bus bonis que sunt septem ꝑm ꝙ sapiētes
scripserunt scz vt sit album. 7 vacuum arū
dinosum 7 gummosum. 7 sit cortex eius ci
nericius 7 planus. 7 sit recens 7 facile frā
gibile. Citrinum vero malum est. 7 nigrū
peius grossum est nō bonum. 7 subtile te
nue subtiliter. L Est em̄ debile anti
quum malū. 7 q̄d est crispi corticis: 7 hn̄s
interius cum frangit̄ sicut neruos: est sil
uestre malum. 7 q̄d non est gummosum ē
debilius: 7 ventris conturbatiuū: Et tua
interest vt cognoscas adulteratum ex eo
q̄d fit cum sup̄ linitione in extremitatib⁹
eius ex gummi dissolutōne. Et cognoscit̄
eo ꝙ in fracturis ip̄ius est sine eo. 7 nimis
recēs est ꝯturbatiuū 7 submersiuū viscerꝝ.
M Antiquū vo debile: mediocritatem
tn̄ hn̄s est em̄ q̄d eligit̄. Cōplexio 7 ꝓpetas
ca. est in: iij. gradu. Et est resolutiuū attra
ctiuū attractōe mediocri generās vētosi
tatem 7 subuersionem 7 nauseā. 7 acquiri
tur ex vsu ei⁹ exiccatō in corpe. euacuat. n:
hūiditates subtiles: N Rectificatio
Tria sunt corrigibilia in ip̄o. Est em̄ de
bilis opatōis 7 tarde: 7 nocet stō facieus
subuersionē 7 nauseā. 7 acqrit vsus ei⁹ cor
pori exiccatōem nauseā 7 estuatōez O
Rectificatores vo eius in pmius abradi
iusserūt corticē ei⁹ donec appareat album
ip̄i⁹. 7 corrigūt de q̄ dcm̄ ē. pmo administrā
do aliqd vtutis acute vigorās ip̄m ī ope
rando. 7 exreb⁹ ip̄m maxīe ꝯfortantib⁹ est
zuccarꝝ P Ip̄m em̄ sigillat ei. ꝓpetatē
mirabilē vt educat hūorē g̃ssū 7 viscosum
etiā a remotis cū facilitate: ita ꝙ etiā a iū
cturis 7 anchis 7 a locis ꝓfundis 7 distā
tibus p se vo nō facit illud ymo educit de
fleḡte q̄d subtile. 7 r̄linqt g̃ssum: 7 hoc tar
de opat̄ 7 corrigūt q̄d scdo dcm̄ ē: admis
tendo ei ex medicis stōaticis 7 ex redolē
tibus 7 sedantib⁹ agitatōez in eo sicut est
mastix 7 gallia arōtica. ꝓpe sicut zinziber
7 pip longū 7 sil'ia. 7 emendat̄ q̄d vltimo
de eo dcm̄ ē. sicut dixit Alcauzi vt misceat̄
oleū amigdalarꝝ. aūt ꝯiūgat̄ cū amigdal'.
aut cū zuccaro. Q Et dixit Ruffus
Administratō ip̄i⁹ cū stipticis remouz hoc
ab eo: R Et dixit Iude⁹. Ip̄m cū cō
fectōne de citonijs aut rob ip̄i⁹ cū medio
pōderis ei⁹ ex zinziberi 7 duplo pondē ip
sius ex amigdal' est solutm̄ bonū. S
Inqt Hamech. Et fiūt trocisci ex eo et du
plo pōderis ei⁹ 7 florꝝ violarꝝ. 7 medio pō
deris ei⁹ ex zuccaro. 7 fit solutm̄ sine mole
stia T Et inqt Iohānici⁹: Accip̄ da
ctilorꝝ infusorꝝ ī aceto die ac nocte ptes. c:
penidiarꝝ: ptes. l. amigdalarꝝ purgatarꝝ.
ptes. xx: turbit. ptes. xxv. scamonee: ptes
xij. ziziberis. pipis lōge foliorꝝ rute siccorꝝ
ana ptes. iiij. eorꝝ fiat pmixtio bōa. 7 ꝯfice
cū melle despūato. ē em̄ medicia mirabil'.
V Inqt fili⁹ Zezar. Medicamē de t̄bit
q̄d elegi ī egritudib⁹ ī qbus vsus ei⁹ est ne
cessari⁹. Acci. t̄bit' ptes. x. zinziberis ptes.
v. zuccari ptes: xx: 7 qn̄z addit̄ masticis. ʒ:
iij. 7 alia ꝑm intētōes alias. X Et di
xit iterꝝ. Infundant̄ turbit ī succo cucūeris
asinini die ac nocte postꝙ̄ rasus fuerit ei⁹
cortex 7 exiccet̄. est em̄ vltimū ad egritudi
nes iūcturaꝝ Turbit āt de trituratōe 7 cō
tritōe sustinet oē q̄d ē mediocre Nocumē
tū āt ei⁹ expellit a q̄ mell' ca. 7 a q̄ sil'r zucca
ri ro. cū oleo amigdalarꝝ: Y Io: Me.
Turbit ꝯfortatū solutōe educit humores
fleḡticos g̃ssos 7 viscosos a remotis. 7 ꝓpe
a iuncturis 7 ip̄m q̄dē mūdificat pectus a
fleḡte g̃sso putrido. 7 ip̄m q̄dē mūdificat
stomachū 7 expellit sup̄fluitates ab eo ad
herentes in villis eius: Z Et valet
ad dolorē iūcturaꝝ. 7 ei⁹ vsus p̄seruat a le
pra. 7 ab infectōnibus flegmaticis. sicut
est morphea 7 baras. 7 est medicina febri
um flegmaticaꝝ bōa. Hij autem q̄ sumūt
ipsum timeant austrum et abhorreant pi
sces Dosis eius contriti est a. ʒ. j. vsqz ad
ij. 7 eius decoctio a: ʒ. ij. vsqz ad. iij.

Ca.cccclxxxiij.

Tubera. Pādecta cap̄.ccc.xxvj.hamech ara. grece kamaketvł kamachet. latīe vero tuberi. ⁊ est fungus quidam. Et q̄dam vocant ip̄m fungū vesceni um. Sera.li.aggre.cap.hamech'audyas. Hamech est radix rotunda nō hn̄s folia nec tyrsum; color eius est rubeus. et repitur in vere. ⁊ comedit̄ crudus ⁊ coct⁹ Et idem aucto. Gal. Sba eius est terrea multum admiscet̄ ⁊ paꝝ subſtācie subtil.

Operationes.

A Gal in li. de chimis. Kameket gn̄at gſſum hūorem ⁊ non est multū mali chimi Et dixit in li. venenoꝝ q̄ gn̄at ſtrāguiriā. ⁊ colicā. ſil'r faciūt fungi. ⁊ meli⁹ eoꝝ ē illō q̄d repit̄ i arena hn̄s paucā aq̄: B Aui.li.ij.ca.tubera. Sūt ex ſba terrea pl⁹ ⁊ aq̄a min⁹. ⁊ in ip̄is est aereitas ⁊ subtilitas pauca; meliora eoꝝ sunt arenosa illa i q̄bus nō est odor malus ⁊ q̄ ex eis ſūt ſicca deteriora ſūnt hūidis. sunt gſſa valde. et generat hūorem gſſum melācolicū. ⁊ sunt dure digestionis. ⁊ tyriaca eoꝝ est vinum puꝝ ⁊ ſp̄es ꝯdientes. C Almāſor tractatu tercō ca. de tuberibus. Tubera fri: sunt ⁊ gſſa. flegma q̄z generāt crudū q̄ āt ex eis ruborē hn̄t mala existūt q̄ꝛ multa cōmestio colicā generat. nec etiā absq̄ calidis sunt edēda ꝯdimentis. D Ysidorus. Tubera est oleris ſp̄es. q̄ tumor terre ꝑdit. eaq̄ cā illi nomē dedit. E Pli. li.xix. In reꝝ miraculis (vtiā dc̄m ē sup̄i⁹) maximū est aliq̄d nasci vel viuere sine vlla radice Tubera vocant̄ hec vndiq̄ terra circūdata. nullisq̄ fibris aut ſaltē capillamentis nixa nec vtiq̄ exuberāte loco in q̄ gignunt̄ aut rimā agente nec ip̄a coherent terre. F Aui. Tarde digestōnis sunt ⁊ gn̄ātia ſtōm ⁊ sunt gſſi chimi. Gal. tn̄ in q̄dā loco dixit q̄ nō sunt mali chimi.

Ca.cccclxxxiiij.

Thus. Ysi. Thus a tundēdo dc̄m ē. Est aūt ſucc⁹ aromatic⁹. quē arbor arabie ī modū amigdale fundit al

bum. ⁊ masticatõ e resolutum velut in pulverem: ⁊ cũ frãgit intus pingue ẽ. Igniq; appositũ facile ardescit. ⁊ appellat apud nos masculus. eo ꝗ sit natura rotundum in modum testiculoꝝ. Reliquũ vo planũ ⁊ pene scabrosum minus optimũ: Adulteratur ãt admixta resina siue gũmi. ƺ ꝑe tate sua dinoscit. Nã thus igni impositũ ardescit. resina fumescit: Gũmi vo calefactum liquescit. Dias. Thus lacrimũ est arboris ꝗ grece liban⁹ dr. de ꝗ sup de O ca: ccc. xxij. dcm est. Quod qdem de arabia affertur candidũ: Qđ ãt de India subrufum: ƺ vtrunq; masculũ est. ⁊ terciũ valde minutũ. qđ mannus dr vel mãna thuris: Adulterat aũt thus masculũ picinia. i. pinali resina ⁊ gũmi ꝯmixto. Sƺ in hoc deprehenditur ꝗ non talem odorẽ emittit Glosa sup eccl'iasticũ: Thus bis in anno colligitur In autũno. scƺ ⁊ in vere. Sƺ in autũnali collectõi ꝑparat inciso cortice in estatis feruore Inde ꝓsilit spuma pinguis ꝗ ꝯcreta densat nisi loci natura poscat tegere palma incipiẽte. Quod in arbore hesit ferro depecit ideo corticosum videt. Purissimũ hoc est thus cãdidũ. Secũda vindemia ꝑ pat i hieme incisis corticib⁹. Rubrum hoc erit nec cõpandũ pori Nouelle arboris veteris ẽ odoraci⁹ qđ ex eo pependit rotũditate gutte masculũ vocat

Operationes.

A Rasis. Thus ca. est ⁊ sic: Carnem in vulneribus creat. Uentrẽ ac vomitũ arcƺ Intellectũ acuit. De ꝗ tñ si multa sumat: qntitas sanguinẽ adurit ⁊ amẽtes ⁊ vigilantes efficit. Tremori cordis auxiliatur. B Dyas. Thus valet ad ƺernas et araneas ⁊ ꝯbusturas: ⁊ q̃ssatiões. ⁊ ad auriũ mãmarũq; dolores ⁊ intraneoꝝ tumores Uexꝫ si a sano bibitũ fuerit maniã. vl' etiã mortẽ incurrit Porro mãna thuris eligenda ẽ alba mũda frusta hñs minuta. cuius vtus olibano sil'is ẽ. ƺ paulo fortior. C Deniq; tũores oculoꝝ ⁊ reuma suspendit oculorũq; vulnera medẽdo lipidat. Sil'imõ facit fum⁹ storacis ac mirre. q2 sil'es sũt et vtus vna est. D Constan. in. li. g.

Thus est ca. ⁊ sic. in. ij: gradu. Calefacit et ꝯstipat. Uisum clarificat: recentia vulnera solidat. fluxũ sanguinis vbicũq; sit cõstringit. E Pessima vlcera in ano vl' in alio loco nascentia si supponat cũ lacte tpatum dilatari nõ ꝑmittit. et q̃ssum; flegma dissoluit: Memoriã q̃ƺ corroborat: F Item masticatũ cum origano vl' stapbisagria dissoluit flegma a capite extrahẽdo: G Et lingue grauedinem alleuiat. Cũ sepo anatis tpatum ad vulnera desiccanda sit optimũ: H Ualet etiã ad vulnera propter adustionem ignis fcã Cum sapa dissolutũ ⁊ aurib⁹ instillatũ mitigat dolorem capꝫ. I Macer. Thus calidum siccũq; gradu dixere secũdo. Luminis clarificat laccinio si soluit oui Cõtritum: vel femineo cũ lacte repẽti. Acri cũ vĩo tritum pice lacteq; mixtis Uulnera ꝑcipue curare recẽtia dicũt Pĩgui porcino mixtũ medicabit vstis: Admixtũ melli panaritia decutit vnguis. Thus bñ ꝯtritũ vioq; tepento solutum. Affirmat auri multum ꝓdesse dolenti. ⁊c.

Ca. cccclxxxv.

Valeriana. Fu arab. Grece lichinis. latine vō maranella. valeriana Herba gatte. herba benedicta amantilla. genicularis. antilla. sistar valentina. serpillum maius. Serapion lib. aggre. cap. fu. aucto. dyas. Fu est spica silvestris hñs folia similia folijs herbe que dicit grece yposellinū vel Asopellinum. 7 habet stipitem vnius brachij longitudine aut amplius. cuius color declinat ad purpureitatem. 7 est interius cōcauus 7 nodosus habens florem ī figura similem narcisco nisi quia est minor eo. sz in albedine est sicut ille 7 est in eo parz purpurei coloris. 7 illud qd est inferius ē gssi⁹ q̄ quod est superius sicut spica frumenti. Radix eius subrufa ī modum pulli digiti. 7 ingrediunt ab inferioribus ei⁹ come inuolute sicut squinantum 7 elleborus niger. 7 sunt inuicem adherētes quaz color vergit ad albedinem. 7 hz odorem bonū. 7 est aliquantulū in ea de odore nardi cū pauca pinguedine Et qd de ipa administratur est radix eius cū comis suis. Gal. viij. sim. far. cap. fu. fm translatōem grecam. Fu. i. valeriana arōatica quodāmō est huius. herba nardo similis fm vtutem sed ad plurimū deficiens. Et idem eodez li. fm translatōem arabicā. In radice ipius plāte est aromaticitas. 7 virtus ei⁹ assimilat virtuti spicenardi. 7 est ca. in. ij. gradu. sic. in fine eius.

Operationes.

A Dyas. fm transla. nraz. Fu. i. valeriana. Multi nardū agrestē appellāt. nascit in ponto. folia hz silia elleboro vl similia yposellino siue apio siluatico. Hasta est illi lenis 7 moll subpurpurea 7 nodosa crescens de terra cubito vno aut ampli⁹. Flores siles hz narcisco in figura. nisi qz ē minor eo. sz similis in albedine. radix ē illi in robore digiti minoris similis iūco. aut elleboro nig. colore ruffa cū odore gto. ex q̄ alie excrescunt pue implicate sicut elleborus niger. B Pli. cap. fu. Fu genus est herbe odorate in ponto nascit p interualla nodos hñs 7 flores albos minores q̄ narciscus. q̄ hz folia similia apij siluatici. tirsum rufum mollē 7 cauū ac leuē. Radix eius subrufa in modū pusilli digiti. ex qua alie excrescūt minores implicate. vñ eq̄lis est vtutis spice. sed plus puocat vrinam. 7 est cā. in. iij. sic. in pncipio secundi est feruentis vtutis 7 mictualis. C Paulus ca. fu. Fu. cal. 7 sic. in. ij. gdu. Radix eius in medicina ponit. vtutem habz diureticam. D Gal. fm translatōes ara. Fu puocat vrinā. E Dyas. Fu feruentis est vtutis 7 mictualis. cuius elixatura facit ad lateris dolorē. Menstrua incitat. antidotis miscet. F Paulus Cōtra stranguiriā 7 dissuriā det vinū decoctionis eius. Herba etiā decocta 7 supposita urinā puocat. ad digestionē cōfortandam. 7 dolorē stōi ex frigida cā det vinum decoctōis eius. 7 semīs feniculi vel masticis cū succo alicui⁹ herbe diuretice. G Cōtra viciū pectoris det vinū decoctionis eius vel suppositoriū ex bōbice intincta in pfectōe fcā ex puluere eius 7 olo muscellino vel cōi. Contra opilatōez splenis 7 epatis ex fri. cā vinū det decoctōnis eius. H Isi. Fu est herba in pōtona scitur folijs oleastro similib⁹. Pla. Fu est herba q̄ alio nōie dr valeriana in. ij. gdu ca. 7 sic. In estate radices ei⁹ colligunt. et ad solem exiccant. ac p trienniū in efficacia multa suant. Radix tm̄ in medicis ponitur. Eligenda est illa q̄ solidam int hz sbam 7 non perforatam. q̄ cū frangit non pulverizat. Habetq̄ vtutem diureticam. I Vinū decoctōis eius dat cōtra stranguiriam 7 dissuriā. Herba etiā ipa ī vio cocta 7 supposita puocat vrinā. ad cōfortandum digestionem 7 ad dolorē stōiachi ex frigida causa vel ventositate Dat vinum decoctionis eius. 7 seminis feniculi vel masticis cum succo alicui⁹ herbe diuretice. K Contra vicium pectoris ex frigida causa dat vinum decoctōis ei⁹ vel aqua. Ad superfluitatē matricis mun

dificandam fit ex ea fomentum vel etiam suppositorium. ¶ Auicenna. Fu. Folia eius sunt sicut folia apij; Et crus eius vnius cubiti plus planum ⁊ tenex. cuius supremũ est digiti grossitudini pximum ac purpureum. nodos habens ⁊ florem sicut narciscus vel maiorem. In albo etiaz ipsius est quasi purpureum Inferius ĩ radice sua emittit ramos. ⁊ in ipa radice est odor aromaticus. ¶ Confert dolori lateris vrinam puocat si bibat. Et eius decoctio puocat mẽstrua pl⁹ etiã spica.

Ca. cccc lxxxvj.

Verbena. Ysidorus. Verbena siue veruena dicitur quasi pura. sed a grecis gerobotanea nomẽ accepit eo q remedijs ac ligamentis hominũ ac purificationibus sacerdotum a gentilibus apta probata est. Unde ⁊ pontifices illam appellabant saginem quasi sancinẽ Plinius libro. xxv. Nulla tamen romane nobilitatis plus habet q̃ iherebotane q̃ nostri verbenatam vocant. Hac iouiu mẽsa vergitur domusq; purgantur ac lustrãtur. Duo sunt eius genera. foliosa que femina putatur. mas folijs rarioribus. vtriusq; plures ramuli tenues. cubitales: angulosi. folia minora q̃ quercus ⁊ angustiora. diuisuris maioribus. flos vo glaucus Radix longa. tenuis. ⁊ vbiq; nascit in palmis aquosis. Quidam autem non distinguunt. sed vnum tm̃ faciũt genus. eo q eos dem vtraq; habeat effectus. Pandecta cap̃. cc. xc. Gerebotanũ vel peristeriõ grece. arabice albea. latine aũt berbena siue verbena vel sacra herba. Sciẽdum q prima species gerebotani est centr̃ galli. ⁊ ẽ supina; Secunda species gerebotani est verbena q̃ dr̃ gallinacea ⁊ est r̃cta. ⁊ ideo vocatur ortos. ⁊ hoc dyas. dicit in cap̃. de gerebotano. Et pma species gerebotani a qbusdam vocat̃ peristerion: ⁊ illa est cẽtrum galli. ⁊ ideo in Pandecta lr̃a p. facit se motim cap̃: ab illo q̃d incipit gerebotanum: ⁊ illud q incipit peristerion. Unde dicit gerebotanũ ideo nomen accepit tale: qm̃ sacerdotes eam purificatõibus adhibere consueuerunt. Dyas. cap̃. de Gerebotano: Gerebotanũ q̃ multi peristeriõ aut verbenam dicunt. Species hz duas. Una est supina. Altera recta. Prima vocatur sidericis curetis. et alchea et cyperissis: vt Asculepius ĩ libro suo memorat. ⁊ Pythagoras crisceptron nominat latine dicitur licinia quasi lustrago vel vertipedium vel centrum galli; Secunda quam erectam diximus vocatur etiam trigomõbumo vel gerebotanum hercularia. latine crista gallinacea vel berbena vtraq; folia subalbida ⁊ veluti incisa habẽt. ⁊ virgas in cubiti longitudine ⁊ amplius ⁊ angulosa. ⁊ radices tenues ⁊ longas.

Operationes.

A Dyas. Radix verbene 7 folia cum vi
no bibita 7 cathaplasmatibus adhibita
ycte ricis medent. B Et morsibus
venenatis occurrūt: Folioꝝ eius.ʒ.j.cum
vino imposita ꝑ dies quatuor 7 gargarisˀ
mo ipsa folia adhibita vulnera oris 7 pu
tredines tollunt. C Elixatura eius
si in ꝯuiuio aspersa fuerit hilaritatē ꝑstat
D Datur vō tercionarijs cum folijs tri
bus 7 radicibus tribus: quartanarijs vō
quatuor numero, folijs et radicibus tota
herba vulnera glutinat 7 alienatōes strin
git: E Et ad om̄ia venena potui da
ta optime facit. Hāc herba idē nomē acce
pit. s. vt sacerdotes eā purificatōib⁹ adhi
bere ꝯsueuerūt F In passionario ha
bet ꝙ si medic⁹ visitādo infirmū ip̄am in
manu portauerit nesciēte egto. 7 dicꝫ egto
q̄liter es. si eger dicꝫ bn̄ sanabit. 7 si dicet
male morietur. G Paul. Aq̄ decoctio
nis ei⁹ matricē mūdificat optīe 7 mēstrua
ꝓuocat. Semen eius cum succo feniculi
oculis impositum ip̄os mūdificat.

Ca. cccc lxxxvij.

Verbasco. Ysidorus. Verbascum
latini herbam quam greci appel
lant flamos. Harum altera est ma
sculus albidioribus 7 āgustioribus folijs
Altera vero femina folijs latioribus atq;
nigris lanuginosis 7 hirsutis

Operationes.

A Pli. li. xxvj. Cōtra tussim bibit vbas
cus. c⁹ flos est aure⁹ atꝫ tāta vis huic ē vt
etiā iumentis nō mō tussientib⁹: sꝫ ylia ꝙ
trahētib⁹ i potu auxilietur. Nō 7 de gēciana
reperit B Ex herbario. Verbascus
nascit in locis sabl̄osis: C Ad poda
grā h̄ herba ꝯtusa 7 iposita dolorē sedat.

Ca. cccc lxxxviij.

Vecticon. Dyas. ca. vecticō ƀm trā
slationē ara: Herba est q̄ hꝫ folia si
milia edere. v. aut. vij. sꝫ paulo ma
iora sp̄asa circa terrā. desuꝑ alba angl̄osa
7 viridia cū ml̄tis vgis duoꝝ palmoꝝ flos
ē illi viridis. i vno maxīe nascit. hasta ipi⁹
tenuis ē ita vt vix possit videri.

Operationes.

A Dyas. Folia eius molli addita ignē sacꝝ extinguūt tumoribus oīb⁹ medenť. B Sicca fumigatio eius oīa etiam similiter facere nouit. Mortuos in vtero infantes excludit ciato vno cū mulsa bibito. C Radicem eius siccam pone super carbōes de vite aminea. aut de oliua ⁊ cooperi. ⁊ eius q̄d est subtile de embotoinfirmus teneat in ore ⁊ fumū r̄cipiat. postea vinū amineū modicū gluciat. D Illa herba etiam aperit orificia venaꝝ.

Ca. ccccl xxxix.

Veccia latiē: grece ysoforacius: arabice lachinis siue lechurios:

Operationes.

A Gal. pmo de cibis cap. veccia: figura boꝝ seminū nō est rotūda sicut fabe: s; sublata magis sil'is lentibus: reponūt āt agricole: ⁊ hoc cū ip̄is folliculis. sil'iter cū totis plāns gr̄a alimēti brutoꝝ aīalium. B In fame āt vidi et ex his q̄sdam comedentes ⁊ maxime adhuc viridibus existentibus sicut cicera ⁊ fabas ꝯmedūt. cōsueta sunt āt nō in delectabilia solū s; īdigestibilia ⁊ sistitiua ventris neq; boni chimi generatiua: C Apta ad sanguīs gn̄i melācolici gn̄atōem sicut ⁊ lenticula: s; illi quidē multa bona adsunt: huic autē nullū illoꝝ bonoꝝ inest.

Ca. cccc xc.

Vermicularis. Pādecta. ca: ccclv: herba grassula est herba de q̄ īuenitur maior. ⁊ mīor: ⁊ mīor est v̄micularis. Dyas: Vermicularis est herba q̄ similať herbe grassule maiori

Operationes.

A Sera. Semen illius herbe est cal'. et sic: in. iij. gradu: ⁊ expellit lūbricos: B Et dicitur q̄ reperiť sup terrā in corasceni postq̄ pluit. C Et qn̄ bibiť de eo tritū expellit lūbricos ⁊ ascarides ⁊ laxat vētrem: D Aui: Vermicularis ca: i. iij: ⁊ ē sem̄ arenosū iterficit v̄mes ⁊ ascarides.

Ca.cccc xcj.

Vernix latine. arabice sandaros vl'
baratin vel gressa vel sandaraca.
grece gium. Serap. li. aggre: cap.
sandros. i. vernix: 7 est gūmi ca. 7 sic. com
plexionis est in: ij: gradu. Et idem auctor:
Habix. Ca. est 7 sic. sȝ caliditas est pauca:
est eīn simile karabe: sed non ita durꝝ. 7 in
eo parum est amaritudinis 7 affert a ter
ris cristianorꝝ. Paulus caplo. de vernice.
Vernix est gummi cuiusdā arboris que ī
cristianorꝝ ptibus nascit̄ q̄ arbor iuniperꝰ
vocat̄. vn̄ ab eo tpe estiuo q̄dam gūmosi
tas egredit̄ q̄ actōe caloris exiccat̄ 7 indu
ratur. et dr̄ vernix. q̄ cū colligit̄ est albi co
loris: 7 cū antiq̄t̄ est subcitrini: 7 cū plꝰ an
tiquat̄ est ruffi coloris q̄cūq; sit. dūmō sit
lucida 7 clara eligend aē. Et dr̄ etiā vnix
q̄dda q̄d pficit̄ ex oleo seīs lini 7 vnice. et
inde illiniunt̄ vl' ꝯsolidant̄ colores ad pi
cturā. hȝ āt vnit vtutē ꝯglutinādi ex visco
sitate sua. 7 clarificādi: 7 ꝯfuādi q̄d satis
ptȝ. Nā pictores sup̄ alios colores ꝯfuāt.

Operationes.

A Sera: Vernix autem quod est gum
mi absq; confectione valet contra fluxum
sanguinis ex naribus si puluis eius confe
ctus cum albumine oui tempibus 7 frōti
supponatur. contra vomitum colericum
fiat ex puluere eius emplastꝝ 7 olibano 7
albumine oui 7 stomacho supponat̄.
B Idem etiam fiat contra dissinteriā
addito aceto 7 supponat̄ pectini: puluis
etiam eius in ono sorbili datus valet con
tra vomitum colericū vel dissinteriā. valȝ
etiam puluis contra interiorem 7 exterio
rem solutōem. C Serap. predicto
li. 7 cap̄. Vernix confert catarro quando
fit fumigatō cum ea. et desiccat vlcera: et
abscindit sanguinem menstruū: D
Et idem auc. Bedigoras: De ꝓpetate eiꝰ
7 cōfert catarro. 7 desiccat fistulas: 7 est sic
ca 7 calida i. ij. gradu. euellit supfluitates
flegmaticas. q̄ sunt in stomacho 7 intesti
ais: E Et occidit lūbricos et ascari
des. et confert fluxibilitati neruorꝝ q̄ acci
dit a frigiditate 7 humiditate 7 repletōe
F Et idem auct. Habix. Qn̄ sit suffumi
gatio cum eo ꝯfert catarro capitis: 7 quā
do puluerizatur sup̄ vlcera desiccat ea:
G Et idem auct. Atabari. Sādaraca
est similis karabe in vtute sua. 7 cōfert su
migatō eius corize 7 desiccat fistulas: 7 cō
fert sputo sanguinis 7 emorroidibus. Et
est gummi citrini coloris simile karabe.
7 est in eo parū amaritudinis. 7 affert a ter
ris cristianorꝝ. 7 virtus eius est similis vtu
ti karabe. H Et q̄n̄ fit cū ea fumiga
tio ꝯfert fistulis. 7 q̄n̄ accipit̄ ex sādaraca
7 oleo rosarꝝ 7 linit̄ cum eo cōfert scissuris
q̄ fiunt in mēbris 7 manibus 7 pedibꝰ. 7 si
nō inuenis: pone loco eiꝰ pōdus tercie p
tis plꝰ pondē ipiꝰ de karabe q̄d dixit Ga
lienus esse gummi haur romane. I
Ubi sciendū q̄ illud vocabulū sandaraca
aliter intelligit̄ in libris arabū: 7 aliter in
li. grecorꝝ. nā arabes p sandaraca intelli
gūt vnicē. sicut iā dcm̄ ē. sȝ greci p sādara
ca intendūt q̄ndā lapidē rubeū. Vn̄ Pli.
Sādaraca affertur a pōto 7 Capodocia
et Sicilia. 7 est lapis ignei coloris.

R Dyas. cap. de sandaraca In eisdem locis nascit᷑ vbi auripigmentū; Hoc idē dicit dyas. ca: de arsenico Et dicit ꝙ eligē da est sādaraca que est colore ruffa valde. ꝛ facile teribilis; ꝛ crepula mūda, colorē habens cynnobori, ꝛ odorem sulphuris. Virtusq; ei similis arsenico. vnde ē caustice virtutis ꝛ dyaforetice ꝛ stiptice L Resine mixta Alopitias curat cum pice vngues leprosos excludit; Oris vulnera ꝛ narium curat. Omnes pustulas cū oleo purgat; Oleo mixta pediculos curat. Pustulas cum adipe mixta mundat. Condilomata ani ꝯpescit. M Empicis cū melle ꝛ vino vtiliter dat᷑. Fumigio tussim ꝓhibet, maxime resina mixta. Fumus ore acceptus vocē limpidat. cū melle accepta sicut electuariū asmaticis medicatur siue voci obtuse cū r̄sina vt catapotia accepta N Ysaac in viatico sil'r sequit᷑ modum grecoꝝ sicut cap. de dētib⁹ putridis ꝛ ca. de morfea. O Similiter Gal' in Antidotario minori in antidoto illo q̄d incipit medicamen ad polipum nariū.

Ca. ccccxcij.

Viola latine. arabice Feneflig vel fenefigi Grece leucis. Sciendum ꝙ tria sunt genera violarum; vt dyascorides dicit capitulo Leucis; Sed tamen Serapion libro aggre. cap. feneflig non loquit᷑ nisi de vno. s. viola purpurea. qm̄ vsus eius magis conuenit medicinis sed alia duo genera sunt species cheuri sicut apparet in cap. cxj. superius de C. Serapion libro aggre. ca; feneflig. Feneflig id est viola est herba cuius folia sunt minora folijs cussij, ꝛ nigriora; ꝛ non elongant᷑ multum ab eis in figura sua, ꝛ habȝ stipitem egredientem ab vna radice, ꝛ est sup eum plus, ꝛ in summitatibus eius est flos boni odoris coloris purpurei. Nascit᷑ in locis vmbrosis ꝛ aspis Gal. vj; sim. far. caplō de viola s̄m translatōem nostram; Foliorum huius herbe substantia est subfrigida ꝛ aquosa. Virtus eorum infrigidat parum. Dyasco. cap. Leucis. i. viola omībus est nota. est enim in floribus hn̄s distantiam quia mellinum album et purpureum florem ostendit; Johannes Mesue cap; de violis. Viole sunt medicina temperata conueniens. ꝛ fit per eas male qualitatis ꝑmutatio ꝛ nature solutio; melior est quecunq; ex primis; quoniam non inuenit eam calor r̄soluens virtutem. aut pluuia dissipans frigida est ꝛ humida in primo gradu. Et que sic ca. est minus est humida ꝛ minus frigida Est enim in recente humiditas superflua supergrediēs caliditatem eius aqua est perfectio ꝛ species; Cum autem exiccatur ꝛ r̄soluitur humidum superficiale ipsius manifestatur amaritudo eius que est propter caliditatem que fuerat sepulta; ꝛ est tunc ca. plus et minus hu. Est enim in recente humiditas superflua propter q̄d que recēs est solutione per ventrē educit lambificando. que vo sicca est educit dissoluendo, ꝛ ipsa quidem est infrigidatiua narcotica sedatiua doloꝝ calidoꝝ; ꝛ extinctiā īflāmationū ꝛ lenitiā ꝛ solutiua; Est ex debiliter soluentibus, ꝛ vigorat᷑ cum alijs laxatinis.

Et propter hoc quidam addunt quātitati eorum medietatem ex turbit. et faciunt trociscos. et vigorant cum hoc operationem earum. Et quidam addunt scamoneam et ipsa quidem et oleum earum ingreditur in emendationem medicinarum acutarum. Succus autem ipsarum et syrupus ex eis leniendo. Et viole sicce educunt dissoluēdo. Et ipse quidem cō dūnt̄ cum zuccaro et melle sunt maioris abstersionis et minoris alterationis et cum zuccaro contrariū faciunt Et scito q̄ non substinent de decoctione aliquid qua sit superfluitas. et succus earum similiter et corroboratur acetū cum infusione earum. et fit mirabile febribus multe inflāmationis. et est melius oleum earum. fundamentum cuius est oleū onfancinum aut amigdalinum.

Operationes.

A Galienus. Ipa herba tam per se q̄ cum alfitis superposita remedium calidis prestat flegmonibus: supposita aūt in orifitio ventris incensionem pacientis vel in oculis. B Serap. Virtus eius est q̄ lenificat et sedat apostemata calida quando ponuntur sub ea sola: aut cum farina ordei. et confert inflāmationi que fuerit in ore stomachi et in oculo. Sed flos eius cū hoc q̄ sedat inflāmationem oris stōachi habet proprietatem relaxandi coleram. Et fit emplastrum cum folijs tantū huius herbe aut cum sauich. et infrigidat et confert apostēatibus calidis oculorum et exitui ani. C Et dicitur q̄ flos eius a ppriétate que est in eo quādo bibitur cum aq̄ confert squinantie et epilencie que accidit pueris. et est illa que vulgariter dicit̄ mater puerorum. D Et idem auctoritate Aben mesuay: De proprietate eius laxat coleram a stomacho et intestinis. et cōfert inflāmattoni que est in eis. et sode et squinantie q̄ accidit infantibus qn̄ sumit̄ cum aq̄ ca. Et qn̄ aliqs vult de ea exhibē in potu ad laxandū ventrē exhibeat ab ℥ iiij. vsq3 ad vj. E Dyas. Flos purpureus sedat inflāmatōem oris stōi et oclorum et aqua huius floris confert sq̄nancie. Laxat colerā a stō et intestinis. et confert inflāmationi q̄ est in eis. folia eius sunt sicut folia cussus. sz minora et rotundiora. sz mellinus color medicine necessarius est qui succus elixatus et fomento adhibitus: tumores stericos curat. menstruis impat. F Cerotis mixtus ragadias ani ad sanitatē pducit melle additus pustulas et inflationes tollit semē eius cū vino bibitū. ʒ. ij. aut suppositum menstruis imperat. Aborsū facit. radices ei9 cathaplasmatibus adbibite cum aceto splenem siccant Podagricis medicant̄. G Sz viola alba pro iectorie est virtutis. et extenuatorie. sz flos plus: decoctio autē herbe menstruas puocat si post ptum non sequatur fetum mortuum extrahit. et vivum corrumpit et educit matricis inflāmatōes sanat si tam fortis est mulier. si in pessario posita omnis similiter facit. H Johannes Mesue. Solutione educit colerā: et alterat ei9 accessum: et viole conferunt inflāmatōib9 omnibus: et sedant sodam fcām a calore vehementi. et sunt somnifere et faciūt corizā. et leniunt pectus et guttur. et pferunt vuee. et squinantie. I Et iuuamentū magnum eorum est a pātibus pectoris et pleuresi et sedant sitim. et cōferunt sicce opilationi epatis. et apostemati eius. et calide ycterície. et sunt iuuamenti magni in febribus inflāmatiuis et siti per eas. Dosis potōis earum est ab. ℥. iiij. vsq3 ad. viij. et Succi earū ab. ℥. j. vsq3 ad. ij. Et syrupi earum ab. ℥. ij vsq3 ad. iiij. Et cōditi earum ab. ℥. j. vsq3 ad. iij. K Bartholomeus in li. de pprietatibus rerum. Viola pter violentiam odoris sic est nominata: vt dicit Ysidor9. Cuius due sunt species. s. purpurea alba et mellina: Sed oim̄ folia nature frigide sunt et aquose et ideo solutiue L Herba quidem modica est viola in substātia q̄ rcens est melior q̄ antiq̄ c9 flos maximi ē odoris. vn̄ odor ei9 cēbri calorē mitigat et sps aiales rcreat et cōfortat. M Flores vnales p9 oriunt̄ sic se citi9 māifestāt pnitatē ei9 i sba magnitudo odoris piter et vtutis nobiliter recōpēsat. vt dicit dyas.

N Platearius. Uiola fri. est i pncipio pmi gradus. 7 hu. in fine secundi. Habet vtutem leniendi hūectandi: refrigerandi relaxandi. Uiole contrite sup ca. apata i principio valent. Fomenta ex aq̄ decoctionis ipius herbe facta circa pedes 7 frontem in acutis somnū puocat. O Rasi. Uiole somnifere sunt. capitis dolorem a calore fcm̄ remouent. Coleram nigrā de stomacho 7 intestinis purgat. Calorem eoꝝ mitigat. P Macer. Nec roseus superare decor nec lilia pn̄t. Fragrantes violas spē nec vi nec odore. Dicit hūida vis illius 7 frigida pmo. Esse gradu species tres esse leguntur eaꝝ. Noscere quas tm̄ diuerso flore valemus. Nam sunt purpurei flores albiq3 nigriq3: Cūctis pene pares sunt in medicamīe vires. 7c.

Ca. cccc xciij.

Uirga pastoris. Pand. ca. cc xviij. Dipseus grece. arabice persendar vel diplacos vel barsiarbay l'aybsacos. latie vo vga pastoris vel cardo fullonum. Sciendū q3 due sunt species virge pastoris. s. masculus 7 feia. Masculus est quē dyas. fm trāslatō em nr̄am ca. dipse9 vocat dipseus. 7 est fm ipm frutex spiosa vgam hn̄s longam spinis plenā. 7 folia i circuitu similia lactucis. in singulis nodis bina hn̄s folia. 7 ipa oblōga 7 spinosa intus. 7 deforis spinis plena. 7 habet etiam contracta folia. que pluuiam 7 auram in se retinent. vn̄ 7 nomen accepit. Dipseus id est sitiens in vgis suis. capita surgunt singula spinosa similia echimo maritino sed oblongiora. q̄ siccata album faciunt colorem. 7 in vga deintus vermes nascuntur. Serap. li. aggre. cap. Barsiarbay auctoritate dyas. Barsiarbay vel dipsacus est spina qua pannos faciunt. 7 latine dr̄ vga pastoris 7 cardo fullonū. 7 est species spinaꝝ hn̄s stipitem longū spinosum 7 folia eius sunt similia lactucis. 7 super quēlibet nodum stipitis sunt duo folia amplectentia stipitē. longa spinosa in medio eorum interius 7 exterius habent similitudinem vesicaꝝ que 7 sunt spinosa etiam. 7 habet iuxta stipitem concauitatem i qua colligitur pluuia 7 ros. Et ideo nominat dipseus. i. sitiens. sup quemlibet ramum eius est capitellum simile echimo marino aliquantulum in longitudinem tendens spinosum. q̄d cum desiccatur fit albū. Et quando scinditur reperiunt in medio ei9 vermiculi parui. 7 ista est virga pastoris masculus. Et idem Serap. loco allegato Sunt eius due species. Masculus 7 femina. Masculus est herba que nascit omni anno. 7 habet ramulos seu virgas tenues molles subtiles nodosos. 7 dilatatur sup faciem terre sicut gramen. 7 habet folia similia folijs rute nisi q3 sunt lōgiora 7 molliora. 7 habet iuxta vnum quodq3 folium semen. 7 propter hoc dicitur masculus et habet florem rubeum. Sed femina est q̄ Serapion vocat in lingua persica Perlerianum. Et dyas. vocat eam poligonos 7 est centū nodia. Feminaque ara. vocat barsiarday. Latine vero cauda vulpis.

Et est fm Sera. herba hñs plãtam pua 7 virgam vnicam teneram similem cãne. 7 in nodis ipius sunt folia egrediētia ab ipsa virga similia folijs pini; 7 hз radicez in qua nullum est iuuamentũ. nascit̃ iuxta aquas: Gal: vj. sim. far. cap. dipseus. Dipseus vel dipsacus est virga pastoris plurimum quod est in ipa est frigiditas: et in sapore eius est stipticitas. Et v̾tus eius ē que infrigidat 7 desiccat in principio tercij gradus. Et radix huius plãte desiccat in. ij. gradu: Auicenna li: ij: cap. de virga pastoris Uirga pastoris est masculus 7 femina. sed masculus est fortior. in ipa ē stipticitas: sed pars aquea in ipa est pluria Et ꝓpter multitudinē r̄pulsionis materierum effusarum estimat̃ ꝙ est exiccatiua fortiter.

Operationes.

A Dyasco: Est virga pastoris mascul⁹ radix eius desiccat in. ij. gradu. Et abstergit que cocta in vino 7 tunsa: et sicut cerotum imposita vel si emplastratur cum ea an⁹ curat scissuras ani. 7 ragadias 7 fistulas. 7 emorroidas interiores quod medicamen in pixide enea ꝯseruandum. B Et clauos corpis mũdat. 7 formicas 7 vermes: que in capite huius plante inueniũtur. in corio suo ligati. 7 collo suspēsi. Aut in brachio dicunt̃ febrem quartanam penitus curare. 7 medet̃ mirmicel. 7 acrocordiuis. C Serap: Uirga pastoris femina est cuius virtus repcutit 7 incarnat 7 confert inflãmationi oris stomabi quãdo apponitur extra sicut est postꝙ̃ trita fuerit. 7 cõfert apati q̃d dr̄ herisipila: 7 apostematibus antiquis D Et repcutit 7 prohibet humores q̃ fluunt ad menbra 7 ex melioribus medicinis herisipile. quãdo dilatatur 7 extendit̃ ambulãs de membro ad membꝝ. 7 cõfert vlceribus alijs. 7 vlceribus manifestis ad q̃ hũores fluunt 7 conglutinat vulnera recentia cũ suo sanguine. E Et cõfert vlceribus auris 7 si est in ea sanies desiccat eam. et abscindit fluxum menstruoꝝ immoderatum

F Et curat vlcera intestinoꝝ. 7 sputum sanguinis. 7 sistit fluxum eius vñcũqꝫ fluat. 7 in oĩbus his masculus est fortior q̃ femina. vñ habet masculus v̾tutem stipticam frigidã. qñ sumit̃ in potu ex succo ei⁹ cõfert sputo sanguinis 7 fluxui sanguinis ãtiquo. 7 egritudini q̃ dr̄ colirica. 7 distillationi vrine qꝫ ꝓuocat vrinã ꝓuocatiõe forti. G Et qñ sumit̃ in potu cũ vino confert morsibus venenosis. 7 qñ bibitur in febribus ꝑiodicis añ accessionē paroxismi 7 horam confert multũ. H Et quãdo fit nascale cum ea mulieri habenti fistulam: 7 vlcera in matrice. confert iuuamentum magnũ. et abscindit fluxũ humiditatum antiquaꝝ ab ea. 7 distillat̃ ex ea ĩ aurem 7 confert dolori eius 7 saniei q̃ fluit ab ea. I Et qñ coquit̃ cum vino 7 miscetur ei mel cõfert iuuamentum vlceribus matricis. 7 fit emplastꝝ cũ folijs eius 7 inflãmationi stomachi 7 sputo sanguĩs 7 formice 7 herisipile. 7 apatibus calidis 7 frigidis in principio eoꝝ. 7 qñ coquitur cum vino 7 terit̃ bene donec fiat cerotum K Et emplastrat̃ cum ea anus curat scissuras q̃ sunt in ano. et emorroidas interiores. 7 oportet ꝙ hec medicina reponat̃ ĩ pixide enea. 7 curat spēm formice q̃ dr̄ paragodes. 7 dicunt q̃dam ꝙ v̾mes q̃ reperiuntur in capitibus huius plãte qñ ligat̃ ĩ corio suo. L Et suspendit̃ in collo et humero hñtes q̃rtanaz curat eam si deus voluerit. M Auicenna: Uirga pastoris ꝓhibet fluxum. 7 fit ex ea emplastꝝ flegmõi 7 herisiple 7 formice: est valde cõferens apatibus vlceratiuis. N Et consolidat vulnera recentia. succus eius interficit vmes auris. 7 exiccat vlcera ei⁹: 7 fit ex aqua eius confert sputo sanguinis: 7 fit ex ea emplastꝝ inflãmatõni stomachi: 7 prohibet fluxũ sanguinis 7 matricis: 7 sanat vlcera intestinoꝝ. O Et dyas: q̃dem existimauit ꝙ ipa ꝓuocat vrinam 7 sanat illum qui retinet eam 7 nõ p̄t eã emittē.

Ca. cccc xciiij.

Vitis latine. arabice harim l' hariz: grece ampeleos. Serap. li. aggreca. harim: Virtus ex ea est domestica 7 siluestris: 7 alba 7 nigra: Domestica est vitis vini. 7 siluestris est q̄ grece vocat̄ ampeleos agria. bastas hz lōgas 7 ligsas 7 asperas. Folia ei⁹ strigno ortiuo similia sed latiora 7 minora. florem hz sicut capilli: sed semen habet vt botrus. q̊d cum maturauerit rufum facit colorem obrotūdū. Alia spēs est q̄ vocat̄ lambrusca l' vitusu. cuius flos vocat̄ ynantus vel ynantiū vel anteflores. 7 est masculus de qua īuenies in cap̄. xxviij. superius de a. 7 est planta in qua sunt grana parua similia botris vue paruis. 7 qn̄ sunt matura color eoꝝ est rubeus 7 figura sui grani est rotūda: et racemi sui botri reseruant̄ in summitate eius: 7 grece vocat̄ ambolosagine. Est alia species vitis que dr̄ vitis alba 7 est brionia: ꝓ q̄ lege ca. lxxv. supi⁹ de B. Gal'. vj. sim. far. ca. ampeleos melana: Ampeleos melana siue vitis nig̃ vocat̄ hec. ꝓpe brionia de qua lege viticella hic infra. 7 est v̄a brionia. Sciendū q̄ brionia sup̄ de b: nō est vera brionia sz autores illā appellāt vitis alba siue brionia alba.

Operationes.

A Gal'. vj. sim. far. ca. vitis. Vinum vitis albe domestice est ca. in. ij. gradu. 7 vetus ex eo est in. iij. gradu Et mustum est in p̄mo 7 manifestat̄ vnū q̊dq3 in p̄mo g̃du. 7 ꝑ manifestatōem caliditatis inuēte ī eo

B Vitis dōestice succ⁹ ƒm serap̄. 7 potissime folioꝝ eius ꝯuenit hn̄tibus vlcera in īrestiuis sunt fri. 7 stiptice. 7 q̄ exspuunt sanguinē. 7 q̄ ꝯq̄runt̄ de ardore stōi: 7 p̄gnantibus hn̄tibus appetitū corruptū: 7 capoli eius qn̄ infundunt̄ in aq̄ 7 bibit̄ faciunt hoc.

C Et lacrimis hui⁹ vitis est silr̄ is gūmi. q3 coagulat̄ sup palmites: qui potat⁹ cū vīo expellit lapidē:

D Et linit̄ cū eo empetigo 7 curat eā. 7 scabiem vlcerosā silr̄ 7 nō vlcerosā: 7 op3 q̄ anq̄m linias cū eo q̄ linias mēbꝝ cū nitro. 7 olo assidue 7 abradas pilos. 7 infra caplo vinum lacius dicetur.

Ca.ccccxcv.

Tirem Secundum serapionē libro aggregatoris cap. virem sunt species scz. absi et indum q̄d appellat̄ arabicum. ⁊ est rubei coloris. ⁊ est idez q̄d curcuma. Radix eius affert̄ ex terris ī byeme. ⁊ hȝ grana sicut grana passule. ⁊ melius ex eo est rubeū hn̄s pauca grana: et aliud est q̄d adheret manui. ⁊ habet colorez viole. ⁊ exterius est rubeum. cuius toxicū multum: Et toxicum q̄dem est res pauca minuta mollis adherens manui qn̄ tangitur vagina eius. et ip̄m q̄dem linit̄ super morpheam confert ei.

Operationes.

A Uirtus virem est calida ⁊ sicca in principio tercij gradus quod si linit̄ ad morpheam confert B Uiriditas inuenta super aquam que arabice vocatur batalep. ⁊ in lingua byspanica mulsas secundum Auerroim secundo Colliget. est calida ⁊ humida in secundo.

Ca.ccccxcvj.

Uiscus latine ⁊ grece. Arabice. dabalch vel hele vel hisos. Serapiō li. aggre. ca. dabalch aucto. dyas. Dabalch. i. viscus. Melior ex eo est nouus qui similis est in colore suo colori porri. Exterius v̄o est subrufus sine asp̄itate ⁊ sine furfureitate. ⁊ fit ex fructu rotundo paruo qui nascit̄ in arbore glandium: ⁊ folia eius sunt sicut folia arboris bussi. fructus ḡ iste cōtundit̄ ⁊ abluit̄. deinde coquit̄ in aq̄. Sunt autem quidam qui masticādo fructum ip̄m faciunt viscum. reperit̄ etiā in arbore piroꝝ ⁊ maloꝝ. ⁊ in multis alijs arboribus. ⁊ aliqn̄ in radice arborum aliquarum pruꝝ. ⁊ latine vocatur hec plāta vissago. Ego aūt vidi in mōte Nabazat hōies qui faciunt ex arbore magna q̄ nascitur apō eos ⁊ apud ip̄os vocat̄ tarabella. ⁊ latine vocat̄ Caprifoliū. Accipiūt q̄dem ramos ipsius ⁊ excoriant eos facientes fasciculos. ⁊ infundunt in aq̄ et dimittunt sic aliquo ex mensibus: deinde ꝯtundunt ꝯtusione forti. ⁊ fit inde viscus bon⁹ Et virtus eius est similis qui subtiliat attrahit ⁊ dissoluit. q꞉ habet v̄tutem resolutiuam: Dias. cap̄: viscus b̄m translatōem nostram. Uiscus in ramulis nascēs a quodam animali volatili. scȝ turdella viscat̄. Nam illud si morat̄ in ramulis arborum glutinat̄ ⁊ inde nascunt̄ v̄gule plurime. ⁊ fit viscus q̄ sp̄ viridis inuenit̄. Est āt optimus qui in arbore quercus crescit. et q̄ est mundus subuiridis. ⁊ si extendat̄ non corrumpit̄ sed vt membrana extenuat̄.

Operationes.

A Gal̄. vj. sim. far. ca. de visco: Sba visci est ꝯposita ex aquosa subst̄atia ⁊ aerea ⁊ de his ambab⁹ est ī eo multū. ⁊ ex terrea pauca. ⁊ in sapore eius est acuitas plusq̄ amaritudo. B Et v̄tus eius est q̄ calefacit nō tn̄ cito qn̄ apponit̄ corpi. sȝ postq̄ facit morā in corpe sicut facit tapsia. et nos quidē dixim⁹ in his q̄ p̄cesserūt. q꞉ hec res īuenit̄ in medicinis quaꝝ v̄tus est que calefacit cū q̄ꝝ calefactōe est hūiditas su

perflua indigesta virtutes habet acres: duricies mollire potest Nā de ꝑfundo extrahit humorē cū vehemētia. ⁊ non subtile tm̄. ſʒ ⁊ pingues digerit mox ꝗdem nō calefacit. ſʒ tpe diuturno imposit⁹ calefacit. vt tapsia: C Aui: li. ij. cap: de visco: Viscus est notus omnibus. ⁊ eius ꝗdē fructus similis est ciceri nigro vel sincere. rotundus ꝯgulatus frangibilis ex ꝗ manus inuiscant̃ eius aūt minera est arbor ferēs glandes ⁊ pira ⁊ mala in ꝗbus sunt ꝟtus aquea ⁊ aerea multiplicate valde ꝗ ex eo bonus est. est recens planus coloris porri interius: viridis exterius teritur ⁊ lauat̃: deinde coquit̃ ⁊ nō calefacit nisi post moram longam sicut gūmi rute agrestis. ⁊ ē debilior ea in hoc ⁊ in ip̄o quidē est humiditas superflua indigesta. ⁊ est ca. ⁊ sic. in iij: ⁊ est resolutiuus resoluit em̄ hūiditates grossas ⁊ ꝑfundo corpis ꝓpter fortitudinem ꝟtutis attractiue ⁊ lenit. ⁊ dixerunt ꝗdam ꝙ non inest ei opatio in humiditatibus nisi tenuibus. B Serap: auctoritate dyas. Qn̄ viscus miscet̃ cum resina pini maturat apata ꝗ fiunt in radice auris. ⁊ alia apata. E Ec qn̄ miscet̃ cū olibano curat vlcera antiꝗ. ⁊ quando miscetur cum calce: ⁊ cū lapide gagatis. aut lapide asio ⁊ coquitur cum eis: ⁊ ponitur super apata frauduleta aut sup duriciem splenis curat Et resoluit apata ⁊ duricies F Et qn̄ miscet̃ cum auripigmento citrino aut rubeo. ⁊ ponitur sup maclas aufert eas. ⁊ qn̄ cum calce miscet̃ ⁊ rob excludit vngues. G Aui. Visc⁹ eradicat vngues malas cum sup eas ponit̃ cū arsenico. ⁊ resoluit apostemata frigida. ⁊ ꝓpe confortatur cum calce ⁊ lenit vlcera antiꝗ ⁊ vulnera mala. ⁊ lenit iuncturas cum tāta cera. ꝗntum ⁊ ip̄m ⁊ cum equali pōdere sui de resina pini. ⁊ ꝓfert apostematib⁹ frigidis post aures: H Et mixtus cū gūmi pini ⁊ cera extenuat splenem cū sup ip̄m ponitur cū aliquibus rebus ip̄m cōfortantibus sicut est calx ⁊ hmōi.

Ca. cccc xcviij.

Viticella: Pandecta. ca. cclxvij. Fesera arabice vel fesire. grece ampeleos leuce. latine viticella vel vitis alba: Sʒ sciendum ꝙ Gal'. vbiꝗ; vocat vitem aibam vel nigrā brioniā: Et dyas. similiter ſm translatōem arabicā. Sʒ Gal' vj. sim. far. ca. ampeleos melana: dr̃ ꝙ vitis nigra ꝓpe dr̃ brionia. hoc sil'r apparet i cap. vitis par sup. Serap: libro. aggre. ca. fesera. Fesera herba est ꝗ hʒ folia ⁊ capriolos in similitudinē vitis cōis: nisi qr sunt aspiora ⁊ rami ⁊ caprioli adherēt implicantes se ꝗbuscunꝗ; ap ꝑximant ex arboribus alijs ⁊ suspendunt̃ eis cū capriol' suis ⁊ hʒ fructū sil'em racemo rubeo.

Operationes.

A Dyas. cap. ampelos. Ampeleos leuce. i. briōia siue vt latini vitis alba hastas ⁊ folia similia hʒ viti nr̃e sed aspa ⁊ minora caprioli similes sunt implicātes se. sem̄ ipsi vuule simile est ⁊ butriosum rarum.

B Dyascorides. Viticella in vino elixi et comesti ventrem et vrinã mouẽt. vir tus est folijs et hastis ipsius et radici visci da. vñ vulneribus chironis imposita me dicatur. Cãcros et fagedenia vulnera ad scabiem perducit. Tibijs vulnera tollit. sale addito et in cathaplasmatibus adhi bita et oposita C Radix ei⁹ colorẽ cor pis bonũ reddit. rugas vultibus distẽdit lentigines purgat magnis cicatricibus. colorem ꝓprium reddit. Liuores et panari tia emendat. cũ vino in cathaplasmatib⁹ adhibita duricies spargit. Apata curat. ossa corpi infixa eijcit. Medicaminibus stipticis necessario miscet. D Epilẽ ticis. ʒ. j. bibita anno toto prestolat simili mõ accepta apoplexie et stomaticis singu lare psidium est maxime. ʒ. ij. accepte sin gulis causis silr ꝯuenit morsibus venena tis Aborsum facit. plus vo accepta mani am facit. E Secundinas deponit. Urinam ꝓuocat. melle addito vt electua rium datũ disnoicis et offocatõibus psto latur. Tussim et dolorem capitis et lateris cõpescit. De alto cadentibus et cõ qssatio nibus maximũ remediũ est obulo vno cũ aceto bibita splenẽ desiccat diebus. xxx. F Accepta cũ caricis cathaplasmata omnia silr facẽ pt. cocta in aqua et fomento adhibita ftericas purgat. Infantes non coagulatos deponit. Uerno tpe herba ipa exiccat. G Cuius succus cũ mul sa bibitus omnia silr facere nouit. et flegma deponit. Semen vo eius tritũ et punctum scabiem et lepsos curat. Lac mulieribus ꝓuocat. Succus eius cũ succo ptisane co ctus lac mulieribus pstat. Succ⁹ baccaꝝ eius lac vberibus siccis reddit. H Cime eius vrinam mouent mediocriter Radix aũt ꝓiectoriaꝫ et extenuatoriã vir tem habet et desiccat mediocriter. I Et ideo splenem resoluit et sclirosim. posi ta extrinsecus aut superposita cum ficub⁹ lepram et scabiem sanat. datur etiã ĩ cibo pro splene. et per vrinam splen digeritur. Hec herba tam laudabilis est vt in tyria cis potiõnibus mittat. Miscet et pulchri ficijs medicaminibus. cũ oleo decocta do nec arescat detrahit. K Cõmuniter autem radix cutem fricabilem et extẽsam facit. Medetur autem effelidas et lentigi nes et maculas nigras cum orobo atqꝫ te rachia et fenugreci semine. Item si tecum eam portaueris omnia mala a te effugiẽt.

Ca. cccc xcviij.

Ethuen. Auicenna li. ij. ca. vethuẽ Uethuen est planta habens vgas minutas. super qs sunt flores albi hñtes folia similia florib⁹ maro. acuti sa poris et odoris. et est ca. in. iij. sic. in. ij. Et ẽ est ex ea alia citrina alia alba. est digestiua apritiua opilationũ. et ĩ rubea ẽ stipticitas.

Operationes.

A Aui. Uethuẽ ꝓuõt sudorẽ. Et ei⁹ oleũ inunctum aperit orificia venaꝝ. et resoluit apata in stomacho. et sanguinem cõgela tum in ipo. B Et ꝯuenit apatibus frigidis. Cõuenit fistulis et vlceribus ner uoꝝ. cũ in decoctõe ei⁹ infundit spõgia et

ponitur sup egros. ⁊ facit subeth. C Et odorat̃ hũiditas eius ⁊ facit dormire. Cõuenit asmati cũ bibit̃ sicca sicut bibit̃ epithimũ. D Et puocat fortiter ⁊ resoluit sanguinẽ ꝯgelatũ in vesica. ⁊ cũ aq̃ mellis frangit lapidẽ E Et apit opilationes matricis ⁊ soluit melancoliam ⁊ flegma sicut epithimũ qñ bibit̃ sicca cum oximelle. ⁊ ipa in ptibus nr̃is caremus.

Ca. cccc xcix.

Volubilis latine. grece cussus. ara. Jeblech. Jo. Me. ca. de volubili Volubilis plures sunt spẽs. Una est que dr̃ funis arbor. cuius flos est alb⁹. ⁊ est sicut ruba. ⁊ habz lac ⁊ vocat̃ volubilis magna. Et est alia cuius rami repunt sup terrã. et sup ramos plantarꝫ. q̃ fola et flores hz minores. ⁊ dr̃ volubilis pua. Et est alia species eius hñs folia subalbida. ⁊ lanugiosa ⁊ hz lac. Et est spẽs alia aspa hũs folia sicut sunt citrulli folia. cui⁹ flos est sicut ampulle adherẽtes ⁊ vocat̃ lupulus. Et est q̃rta spẽs ei⁹ cui⁹ radix est sicut fescire sim et magis g̃ssa. ymo est g̃ssitudo eius in modũ cucurbite maioris. et ei⁹ stipites elevant̃ sup radicẽ suam circiter cubitos duos. ⁊ folia eius sunt stricta pua in modum sagitte alate. q̃ ex levi causa fluũt ⁊ hz lac. ⁊ vocat̃ dñs lacticiniorꝫ. ⁊ ex ea fit scamonea. q̃d iuenies in ca. cccc. xix. de S

Melior duarꝫ spẽrꝫ pmarꝫ est magna hñs folia in modũ sagitte alate. melior est que orit̃ in locis tpatis remotis ab excessu In quit dyas. Magna est equalis declinat tñ ad caliditatẽ. ⁊ est sic. in. ij. ⁊ est r̃solutiua. maturatiua. apitiua. abstersiua. ⁊ solutiua lanuginosa vo cal. est in excessu vlceratiua ⁊ incisiua. Sagittalis vero ca. est ⁊ sic. in ij. gradu. Et dixit Gal. in pncipio tercij. lac vero in fine tercij. ⁊ est acris vlceratiua. ⁊ eius acrimonia nõ est in vehementia lacticinũ maioris. ⁊ est in qualibet eius pre plante acuitas ⁊ se[illegible]sitas. sz plus in lacte ipius. ⁊ est in ea abstersio ⁊ r̃solutio. ⁊ ista est scamonea. Lupulus vero [illegible] ad frigiditatẽ declinãs. ⁊ dr̃ q est in pncipio pmi. ⁊ est [illegible]. Est ãt sedatiu⁹ dolorꝫ calidorꝫ. extinctiu⁹ inflãmationũ ⁊ lenitiu⁹.

Operationes.

A Jo. Me. Rectificatio magna aperit orificia venarꝫ. ppter q̃d miscendum est ei aliq̃d ex draganto ⁊ mastice. ⁊ rectius q̃d vigorat opatõem eius est aq̃ casei cũ spica ⁊ mastice. B Ex sagittali ãt non ppinat̃ ad soluendũ nisi coagulum ei⁹. et est scamonea. Lanuginosa vo prsus vitãda est. Solutõe em̃ educit sanguinẽ. ⁊ est venenũ. C Item lanuginosa educit excoriando Lupulus vero aspa educit de colera citrina rem aliq̃ ⁊ mũdificat sãguinem ab ea. ⁊ clarificat ipm. et sedat inflãmatõem eius. ⁊ affert ei iuuamentũ magnum infusio ipius in aq̃ casei. D Et syrupus eius remouet hycteritiã ⁊ aquaꝫ parꝫ vtunt̃ adminstratõe ei⁹ medici tpis nr̃i cum sit medicina bona E Et ipa q̃dem ⁊ succus eius cum savich ordei sedat dolorẽ capitis ca. ⁊ cõuenit calefactõi stomachi ⁊ epatis. ⁊ syrupus ei⁹ ꝯuenit febribus colericis ⁊ sanguineis. F Mag

vero solutione educit coleram adustam: cũ facilitate ꝛ apit opilatõꝫ epatis ꝛ mese raicaꝝ. ꝛ ꝯuenit hyctericie cũ succo Apij ꝛ endiuie. aut cũ aq̃ casei. ꝛ ꝯuenit apati epatis cal. extrinseco. ꝛ sedat sodam antiquam. ꝛ ꝓpe cũ oleo ro. aut camomille
G Et succus eius est ex eis q̃ sanãt vlcera in aure. ꝛ est ex medicis pectoris et pulmonis. mũdificans ea a sup̃fluitatibus. ꝛ cõuenit asmati valde H Et ꝯuenit fe. longi tp̃is. ꝛ ꝓpe fe. opilationũ. ꝛ eis q̃ꝝ materia est colera citrina. J Ex radice vero sagittalis fit emplastꝝ ꝛ oleo rosarum aut camomille. ꝛ sedat sodã frigidã antiq̃. ꝛ curat emigraneã. Dosis potio volubilis magne in decoctõe est circiter ʒ. iiij. Lupuli vero infusionis in aqua casei potione libra. j.

Ca. ccccc.

Uua passula. Sal. vj. sim. far. ca. de vua passa. Astasis. i. vua passa. digestiue simul ꝛ stiptice et dyaforetice lente participat virtutis.

Operationes.

A Dyas. Albe passule sunt plus stiptice. ꝛ carnes passulaꝝ qñ extrahunť ab eis grana. ꝛ qñ ꝯmedunť ꝯueniunt cãne pulmonis ꝛ ꝓferũt tussi renib⁹ ꝛ vesice. B Et qñ passule ꝯmedunť sole cũ nucleis cõferunt vlceribus intestinoꝝ. ꝛ qñ caro passulaꝝ miscet̃ cum farina ꝛ gegneisi. i. scariola ꝛ ouis ꝛ modico melle. ꝛ ꝯmedit̃ ad mixto modico pip̃e expellit flegma p̃ os. C Et qñ miscet̃ cũ faria fabaꝝ ꝛ cimio. ꝛ fit inde empl'm ꝯuenit apatib⁹ cal. intestinoꝝ. et qñ passule pistate miscent̃ cũ ruta ꝛ fit inde empl'm delet q̃d appaꝛ i cute ex clauis ꝛ vlceribus fraudulẽtis. s. cãcro. D Qñ fit ex eis empl'm cũ opopanaco ꝯuenit Podagre. ꝛ qñ ponit̃ sup̃ vngues eradicat eos. ꝛ meliores ex eis sũt kesmes sine granis. ꝛ post eas sunt pingues subtilis corticis ꝛ parui grani.

Ca.cccccj.

Uuaversa. Bartho. in li. de ppetatibus rez. Uuaversa ab humeo mesdr. ⁊ est dcã q̄si hũida: eo q intrisecus hũoris est plena. Ut dicit Ysi. li. xvij. Ex tribus ãt cõponit vua scz ex folliculis glacea ⁊ arillis. folliculi dicunt vinatia. in q̄bus glacea cõtinet. Et est glace succus sive hũor piguis ipiꝰ vue. Item sunt verticiarie sic dcẽa magnitudie ⁊ lõgitudine.

Operationes.

A Gal. vj. sim. far. ca. vuaversa inquit Uuaversa sunt indigestibilia. sba eius ẽ q̄ssa terrea put et gustu declarat q2 sapor eiꝰ est acerbus vel põticꝰ B Uirtus eius fri. in. j. sic. in. ij. ⁊ stipticat ⁊ pstrigit: ⁊ cõuenit oĩ fluxui vẽtris iuvamẽto mag̃.

Ca.cccccij.

Umbilicus veneris vel cimbalaria latine: grece colitidon: Dyas. Colitidon. i. vmbilicus veneris ẽ herba folia hz sicut acinetabulum obrotũda ⁊ alta ⁊ latenter ccaua: ⁊ hastam brevem in qua est semen positum. Radix est ei obrotunda vt oliva. Est alia colitidon q̄ fo. hz pĩguia ⁊ latiora ⁊ spissa sicut bugellas folia q̄ sunt circa radicẽ: sunt sicut oculus picta. gustu stiptica: hastã hz tenuẽ. cuius flos ⁊ semen similes yperico: Radix est illi maior predicte.

Operationes.

A Gal. vj. sim. far. cap. Colitidon mixte est ṽtutis [illegible] humide subfrigide. ⁊ cuiusdam obtuse. stipticitatis amare. vñ infrigidat ⁊ repcutit ⁊ abstergit ⁊ dyaforat. Pli. cap. cotilidon herba est oĩbus nota. cuius natura ex hũido frigido ⁊ paꝝ calido refrigeratoria. B Dyas. Uirtus pme spẽi est q succus radicis eius ⁊ folioꝝ punctus aut fomento adhibitus tumorẽ nature spargit C Ignẽ sacꝝ extĩguit ⁊ pmones curat: Scrofis impositus eas spargit. Stõi estuationem tollit: Radix cõmesta cũ folijs calculos frangit: Urinaꝫ puocat D Ydropicis in oximelle datus singlare psidiũ est. Et multi ad amorem eam colligũt. hec mixtã hz ṽtutẽ infrigidandi ⁊ humectãdi: Hz etiã nõ a parte stipticã vim cũ amaritudine modica: vñ infrigidat ⁊ repmit. ⁊ pijcit ⁊ digerit iflãmatõnem. q̄ flegmonũ curat. ⁊ in stõ cãm hñtibus vtilissima est E Cathaplasmata tũsa ⁊ imposita vulnera q̄ sunt cum rubore ⁊ rosulas sanat: succus eiꝰ iniectus ad veretri exiccatõem (q̄m greci fimosim vocant) valet. F Gal. Cotilidon curat flegmõ es herisipilatos. ⁊ herisipilas flegmonosas. ⁊ maxĩe stomachi ardentis vtilis ⁊ sufficiẽter epiplasmata. credita ãt sunt folia cũ radice cõmesta lapides frangẽ ⁊ vrinas mouẽ. G Pli. Hec tunsa ⁊ imposita vulnera curat. ⁊ resoluit q̄ sunt cum rubore. i. rosulas sanat Tunsa ⁊ stomacho imposita ardorẽ ⁊ inflãmationem sedat. H Radix ṽo eiꝰ potata lapides frangit. Greci ṽo dicũt q leniter sit humida frigida ⁊ stiptica.

Ca.ccccc iij.

Ungula caballina. Sciendũ q̄ vngula caballīa duplicis gñis ē. vnũ aq̄ticũ aliud terrenũ Aq̄ticũ est nenufar ł nymphea aq̄tica ł cacab⁹ veneris vł papauer palustre: ł alga palustris hñs flores albos. sicut apparz in ca.ccc ix. supius de N: Terrena ē q̄ vocať vngła caballina gre. ⁊ ara: vocať phatanũ ł farfugium nascit̃ iuxta fluuiũ:

Operationes.

A Ga. vj. si: far. ca. ō tussilagie ⁊ ē vngła caballīa ł nenufar terrenũ ł farfana: nōiať āt tussilago eo q̄ tussib⁹ ⁊ ortonoicis cōferēs credit̃. si q̄s sumeš fo. sicca: ł radicē sup prunas fũigās inspiret ꝯsurgentē fumũ:
B Est āt mediocriter acre q̄re ⁊ rũpe sine dolore credit̃ vniuersa apata q̄ ī torace. viridia v̄o fo. ⁊ flores. flegmonē paciētia mēbra cũ difficultate digestōis exteri⁹ cataplasmata iuuāt. ꝓpter amissionē aq̄se hũiditatis cui⁹ oīa viridia ⁊ tenera. h̄ q̄dē magis illa v̄o minus ꝑticipāt. sicca v̄o folia lilij acrioris sũt v̄tutis vt cōpetāt flegmonē paciētib⁹.
C Aui. li. ij. cap̄ de nenufare terrēo: Inq̄t eē fri. ⁊ hu: complexionis in. ij: gradu.

Ca.ccccc iiij.

Urtica maior: Pand. ca: ca ... Du iure ł varikslatũ ł farich ara: grece inguida ł acalifex: latine v̄o vrtica Sera: li: aggre. auc. dyas. ca: huiure: Sũt ei⁹ due spēs. vna eaꝝ ē aspior ⁊ nigrior hñs fo. latiora. ⁊ h̄z semē sił̄e sei canab̄ nisi q̄ ē min⁹ eo: Alia v̄o h̄z mīora fo: ⁊ nō h̄z folia aspsa sicut pma. de q̄ in sequēti ca. diceť. Et est ca. ⁊ sic. in. iij. gradu. merito q̄dem igiť vt alimēto null⁹ vtať sine eo q̄ maxia capiať fame. Utilis āt est vt medicia subductiua ventris:

Operationes.

A Galienus. li. de cibis: ca. de vrtica Et idē. vj. sim: far: eoō ca. Acalifex siue vrtica maior: hui⁹ herbe tā fruct⁹ q̄ folia ipsa maxime admittanť ad opus medicine

Dyaforetice est virtutis vt pustulas ⁊ pa
rotidas sanet Habet autem ⁊ ventosita
tis aliquid qua propter impetus libidis̄
excitat. ⁊ maxime qn̄ cum sapa bibit̄ semē
eius. ꝙ autem non vehementer calefacit
sit satis subtilium partium sit educēs gro
ssorum humoꝝ ⁊ viscosoꝝ qui in torace et
pulmone. Testatur ⁊ in hoc ꝙ paciuntur
pericule corporis q̄s cōtingit Illa vō vē
tositas quas ꝑticipare dr̄ nascit̄ dum ip̄a
digerit̄. Non em̄ est actu ventosa sꝫ potē
cia. ventrem laxat moderate; ⁊ hoc solum
modo ꝙ mundificat ⁊ ꝯmouet. non eo ꝙ
purget; B Dyas. Cathaplasmatibꝰ
imposita corꝑis fricatōe atqꝫ rubore. do
lorem atqꝫ pruritum facit; deniqꝫ recorꝑa
tiue virtutis sunt maior videlicet ⁊ minor
Similiter limosis atqꝫ similibus duricie
bus; medet̄ etiam eis qui ab animalibus
venenatis fuerunt vexati. C Item
cocta atqꝫ contrita emollit ventrem Se
men autem eius ventrem mouet; Folia ⁊
semen dyaforetica sunt et leptomeris ha
bundanter sine calefactōe nimia. sanant
stigmata ⁊ ciraculas ⁊ ragades. ⁊ ex tora
ce ⁊ pulmone educit humores pingues ⁊
glutinosos. habet autem aliquid in se vē
tositatis. ad luxuriam ꝓmouendam; ⁊ ex
citandam libidinem; maxīe qn̄ cum sapa
bibitur. D Acalifex calefactoria est
q̄ potata cum vinō regiū morbum em̄dat
semen eius in antidotis missum colericis
ꝓdest; E Item tritum cū melle et in
modum electuarij datum tussim veterem
⁊ frigore ꝯceptam emēdat. ex calore suos
omnes tumores dissoluit; F Serap̄
aucto; Gal. Virtus eius est q̄ r̄soluit reso
lutione multa; ⁊ est cum hoc ei virtus īfla
tiua; ⁊ ꝓpter hanc causam mouet coitum
⁊ delet exituras ⁊ ap̄ata q̄ fiunt ꝑ aures; ⁊
facit exiccari humores viscosos a pectore
⁊ pulmone quādo bibitur; ⁊ curat vlcera
corrosiua ⁊ omne cui ꝯuenit exiccatio; Et
qn̄ bibibit̄ de semīe eius cum rob excitat
appetitum coitus. ⁊ soluit ventrē solutōe
temperata. ꝓpterea quia abstergit ⁊ com
mouet; G Et folia ambaꝝ specierū
quando terūtur cum sale ⁊ fit inde empla
strum curat morsum canis et vlcera frau
dulenta. ⁊ carnosa. ⁊ vlcera sordida. ⁊ tor
tiones neruorum ⁊ exituras. et apostema
ta que fiunt post aures Et fit cum eis cero
tum cum cera ad duriciem splenis. H
Et quando terunt̄ ex folijs eius ⁊ ponunt̄
in naribus abscindit fluxum sanguinis. ⁊
quando teritur ex eis ⁊ cōficitur cū mirra;
⁊ fit inde nascale ꝓuocat menstrua; I
Et ponunt̄ folia eius super matricē egre
ssam ⁊ eam reuocat intus. et semen eiꝰ qn̄
bibitur cum rob excitat appetitum coitꝰ.
⁊ aperit orificium matricis. ⁊ terit̄ ⁊ cōfi
citur cum melle ⁊ cōmeditur; et conuenit
asmati que non sinit hominem iacere. Et
pleuresi. ⁊ expellit suꝑfluitates a pectore.
K Et decoctio foliorum eius quādo co
quitur cum pauco mirre ꝓuocat mēstrua.
⁊ quando folia ip̄a coquūtur cū limacijs
molliunt ventrem ⁊ prouocant vrinam.
⁊ quādo folia ipsa coquuntur cum ordeo
expellunt superfluitates a pectore. et quā
do fiūt gargarismata cum succis eius cu
rat apostemata vuule. L Et ideꝫ au
ctoritate Rasis. Oleum vrtice est magis
laxatiuum q̄ꝫ oleum cartami. scilicet quā
do tu comparas virtutem laxatiuam vrti
ce virtuti laxatiue cartami. M Et
idem auctoritate Aben mesuay; Mouet
coitum quando cōmeditur cum cepis et
vitellis ouorum. ⁊ quando teritur semen
eius ⁊ ponitur super cancrum conuenit.
N Et de ꝓꝓetate ei. est ꝙ laxat flegma
uiscosum. ⁊ quando excoriatur semen vrti
ce ⁊ teritur. ⁊ miscetur cum melle et sumit̄
laxat cum fortitudine; ⁊ oportet tamen ꝙ
non tangat linguam. ⁊ caput meri ne ad
urat ea O Et dosis eius a. xx. granis
vsqꝫ ad. xxx. P Et idem auctoritate
Ysaac; Soluit ventrem viscosum. et ꝓuo
cat vrinam. ⁊ conuenit dolori renum ⁊ iu
uat coitum ⁊ maxime si cōmedatur cum
cepis ⁊ vitellis ouorum; ⁊ qn̄ bibitur cum
seīe canabi ꝯuenit spleni ⁊ dolori lateris.

Ca. ccccc v.

Urtica minor. Dyas. Urtica altera
maior altera minor. De maiori in
p̄cedenti cap̄. dcm̄: Minor v̄o que
⁊ vsualis est. ⁊ simplex cum tenui seīe ac fo
lijs nimis asperis. Aui. Color semīs eius
est similis semīs porri sꝫ tñ est minus ⁊ sub
tilius. ⁊ non est in eius lōgitudine. et mor
dicat quod ei obuiat. ita ꝙ etiam ītestina
Urtica ⁊ semen eius sunt ca. in principio
tercij ⁊ sic. in. ij. sed semen est mīoris sicci
tatis ꝙ ip̄a. Est attractiua: vlceratiua. re
solutiua cū v̄tute adustiua. Et sunt q̇dam
qui dicunt calefactōem eius nō esse fortē.
⁊ in ip̄a quidem est virtus aperitiua. ⁊ in
ip̄o est abstersio fortis

Operationes.

A Aui. Emplastꝝ eiꝰ cū raffano disrū
pit dubelet. ⁊ ꝯuenit duriciebus. Et semē
eius ꝯuenit cancro in emplastro: et simil'r
eius cinis cū sale cōuenit vlceribus q̄ acci
dunt in morsura canis ⁊ vlceribus malig
nis ⁊ cancro B Emplastrum ex eo
cum sale cōuenit torsioni neruoꝝ Et folia
eius ꝯtrita abscindunt fluxum sanguinis
ex naribus. Et semen eius ꝯuenit stricture
narium. ⁊ ap̄it opilatōs colatorij fortiter
⁊ ex semine eius fcm̄ emplastꝝ fit dentium
eradicatio facilis. C Et ex eo empla
strum ꝯuenit ap̄atibus que fiunt pꝰ aures
⁊ est abstersiuū qn̄ bibit̄ cū aq̄ ordei ⁊ mū
dificat pectus: D Et cum decoquūt
folia eius in aqua ordei educunt hūores
g̃ssos qui sunt in pectore: eius sēmē est for
tius: ⁊ ip̄m remouet asma ⁊ frigidā pleu
resim: E Excitat coitum precipue se
men eius cū vino. Et aperit orificiū matri
cis qn̄ matrix recipit sperma ⁊ sil'r si come
datur cum cepis ⁊ ouis: Et qn̄ supponit̄
cum mirra ꝑuocat menstrua ⁊ ap̄it matri
cem: ⁊ similiter si bibat̄ decoctio eius cū
mirra: F Et folia eius recentia redu
cunt matricem exeuntē. loco emplastri po
sita ⁊ soluendo educit flegma: ⁊ humorē
crudum sua abstersione non cum virtute
solutiua que sit in ip̄a. G Et oleum
vrtice minoris. plus soluit flegma ꝙ oleū
cartami. Et decoctio folioꝝ eius cum ob
stracis lenit ventrem. H Et si s vis
vt ipsa facilius soluat accipe medullā se
minis eius ⁊ contere ip̄am cum sanicb. et
ꝓijce eū cū vīo ⁊ bibe eā: ⁊ oportꝫ vt post
eius haustū bibat̄ aliq̇d ex oleo ro: ne ad
urit guttur bibentis. Et qn̄ fiunt ex ipsis
colliria cū melle ⁊ supponunt̄ ⁊ soluunt.
I Palladius. Urtica ex eo vocata est.
ꝙ tactus eius corpus adurat: Sūt em̄ am
bo om̄ino ignee nature. vū ⁊ tactu ꝓrit.
⁊ pruriginem facit K Macer. Dici
mus vrticā quā grecus a calife dicit. Fer
uida non modice vis illi dr̄ esse. Un̄ nec ī
merito nomen sumpsisse videt̄. Tacta ꝙ
exurat digitos vrtica tenentes. Hec solet
hictericos cum vino sumpta iuuare Illiꝰ
semen colicis cum melle medet̄ Et tussim
veterem curat si sepe bibatur. Frigus pul
monis pellit vētrisqꝫ tumorem. ⁊c̄.

Ca. ccccc vj.

Ulpicum. Ysidorus. Ulpicum appellatum est. eo quod allij odorem habet. Palladius libro vndecimo. In mense Nouembri vlpicum sicut et allium seritur. terra maxime alba fossa et subacta sine stercore. Sulcos in areis facies et in locis altioribus semina pones. quattuor digitis se paratas. nec altius pressa. Sarculari frequenter debent: quia plurescunt. Si capitatim facere volueris. vbi ceperit caulis prodire. particula sicque succus inuertetur ad spicas.

Operationes.

A Ysidorus. Ulpicum cum vino tritum calculos aiunt prodesse potui datum. Illius semen cum vino menstrua prouocat siue purgat.

Ca. ccccc vij.

Lmus latine. arabice amabun. grece petela l' prolee siue pteloe. Paulus ca: de vlmo. Est arbor omnibus nota cuius folia stiptica sunt.

Operationes.

A Gal: viij. sim: far: ca. prolee secundum translationem grecam. Prolee. i. vlmus folijs consolidamus quoque recens vulnus contusis quod stiptica sit et abstersiua virtus conseruatur in eis. Cortex vero eius adhuc magis est subamarus et stipticus B Unum et lepram sanat cum aceto: Et dum viridis existit et recens si super ligata inuoluatur vlceribus consolidare ea poterit. C Et radices eius etiam eiusdem virtutis sunt. et cum eius decoctione fomentant omnes fracturas porositatione egentes. D Paulus. Ipsa bullita in aqua curant excoriationes capitis si inde lauetur. Radix eius est stiptica conglutinatiua et consolidatiua nimis E Ysi. Ulmus nomen accepit eo quod vliginosis et humidis locis melius proficit: Nam in montanis et aspris minus leta est.

F Pli.li.xvij. Ulmoꝝ vmbra lenis esti enutriens q̄cunqȝ occupat In ulmo inseri moꝝ iubet religio fulguꝝ. Nobilia vina in arbustis gignunť. ꝓmoqȝ oim̄ vlmus. ꝓpter nimiā frondē excipit. Ulmis detrabitur sucus inutilis sup̄ terrā vsqȝ ad medullā foracis. In senecta ꝛ cū alimento se quunť abūdare nimio. G Idem.li. xviij. Ulmi ꝛ popľi serant a die q̄ fauonius cepit flare sive a die. vj. idus februarij sive añ ꝓma solsticij estiualꝰ die alia pte folia vlmi celū respiciūt q̄ spectauerūt ꝓdie ꝛ est ꝓfecti sideris signū H Idem li. xxiij. Ulmi folia ꝛ cortex ꝛ rami vim hn̄t spissandi ꝛ vulnera contrahendi. Cortex vtiqȝ interior.

vestitum a q̄bus exeunt ariste siľes capilľ in subtilitate. Pli. Aquileya herba ē q̄ crescit in segetibus cū tenui calamo hn̄ti i sūmitate tegmibꝰ ābitū ex q̄bus ariste siľes capillis extant.

Operationes.

A Gal. Uirtus eius est q̄ ꝛ̄soluit aꝑata ꝛ ꝓfert fistulis q̄ fiūt iuxta oculū q̄ egilope vocanť. Maioꝝ vtus ē in seie q̄re q̄n simpliciter ponitꝰ semē intelligiť. Uires eī̄ leuiter ꝛ efficaciter ꝛ̄laxātes ꝛ ad oēs tumores valȝ. Sera. Mollit duricies. ꝛ ido ad egilopas farina eius cathaplasmatibus cōmixta congrue facit.

Ca. ccccc viij.

Usir sive qusir ara. gre. egilops vel egilopa. Sera. li. aggre. cap̄. qusir id est alkaleya sive aquileya. et est herba cuiꝰ folia sunt similia folijs frumēti nisi q2 sunt latoꝛa ꝛ molliora. ꝛ i sūmitate calami eiꝰ ē semē nigꝝ tribꝰ ľ q̄tuor tūicis

Ca. ccccc ix.

Usnea. Pandecta ca. lxxj. Aynech sive alusne arabice. grece brion vľ briū vel licena. latine vo vsnee vel muscus arboꝝ. Usnee vel briō q̄ddā oriť in arboribꝰ sicut lanugo. ꝛ q̄ddā est vsnee vel brion maris. ꝛ ē lanugo q̄ oriť sup̄ petras maris. Serap̄. li. aggre. cap̄. aynech Aynech. i. muscꝰ q̄rcus ꝛ est res q̄ reperiť

nascens super arborem serbin et nucis et glandium et sup lapides. et melius ex eo est qd reperit sup serbin montanu: et post illud qd reperit sup serbin montanu. et post illud qd reperit sup arbore nucis. et melius horum est qd est magis odorifer et albidioris coloris. et peius est ex eo qd est ad nigredine tendens. sapor eius est stipticus tpate Et virtus eius est q non est frigida frigiditate forti. sz ppe tepiditatem. et vtus ei alia est q resoluit et mollificat. et pe illud quod repitur sup arborem serbin. Gal. vj. sim. far: cap: briu vel brion marinu opositum e ex terrestri et qsa sit hba vtrisqz frigidis stipticat em ymestu et quotqt calida sunt. cathaplasmatu maifeste infrigidat et adiuuat. Et e aliud brio l briu qd a qbusda vocat spelticu: repit qdem in quercubus et pinis. et lenki s: hz at stipticatiua vtutez no vehemente. neqz em sufficieter frigida est. sz qdammo medijs appinqt. qre et diaforetica et mollificatiua possidet vim: maxime qd in cedrinis lignis inenit. Dyasca. de licena q sup petra marina nascit brion est. Aui. li. ij. ca: vsnee Usnee sunt cortices subtiles circuuolute sup arbore feretez glades et pinu vel nuce. et hz odore bonu q ex ea bona est: est alba. et nigra est mala. In ipa est frigiditas pauca ad debilitate declinas. et stipticitas eqlis. Et extimauerunt qda q e ca. in: j. gradu: sic: in. ij. Inqt Alcausi est frigida vehemetis siccitatis. Insunt ei vtus stiptica: et resolutio sit et lenificatio pcipue que est de pmo et eius stipticitas est equalis:

Operationes.

A Sera. auc. dyas. Aynech est muscus qrcus: et pfert dolorib matricis. et qn coquit. et sedet mulies in decoctoe ei. B Et pfert multu qn admiscet in fumigatoi bus et vnguetis q fiut ad resoluenda lassitudine. C Et igredit in pfectoe olei de ben et in alijs vnguetis pter stipticitate q e i eo. D Et infundit i vio dieb aliqt: et illo vinu facit dormire dormitioe forti: et qn infundit i vio stiptico. pfert stom et curat excussione vetris. et aroatizat stom et abscindit vomitu. E Dyas. Licea e musc maris q cataplasmatib adbibita fluxu sanguis abstinet. tuore opescit: Zernas emedat. Ictericis opitulat melle addito aspredine oris et ligue disleit: reumatismu opescit qr stiptice e vtutis et siccatis F Almasor. tract. iij. ca: vsnee. Usnee e musc qrc pax existit ca. qd et vomitu abstinedo stom efficit rigidu. G Aui. Usnee aroaticu e apit opilatos et stringit carnes mollificatas. et linit sup apata ca. et sedat ea et rsolnit duricies et sedat apata carnosa fluxa cadit i uctoib lassitudis. et resoluit duricie iunctura: H Et sil r ei decocto cu infundit i vio facit dormire potante ipm. et abstergit visu: et pfert treori cordis et tinz vomitu et pfortat stom. et remouet inflamato em ei pcipue eius infusio in vio stiptico: I Et pfert dolori epatis debil. Apit opilatoez matricis et qn sedet i aq ei pfert dolori matricis et puocat mestrua. K Et ide i de viribus cordis ait: Usuee ca: e in: j. g du: sic: in. ij: et habet confortare cor.

Ca.cccccx.

Uinum. Ysidorus. li. xx. Uinū inde
dcm̄ est q eius potus sanguine ci
to replet. hoc alij lieum appellant
eo q bibentem a cura soluit. Arestoti
les ī li. topicoꝝ. iiij. Uinū ait empedocles
aquam putrescām in lignis. Ambrosius
li. iij. Noe post diluuiū vitem plantauit
que prius domini p̄cepto pullulauit. ac
bibit de vino eius ꝛ obdormiuit. Deꝰ aūt
presciuit q vinum sobrie potatum sanita
tem daret: prudentiam augeret In modi
ce vero sumptum ad vitia causas daret.
creaturam dedit. sed habundantiam hu
mano reseruauit arbitrio. Arestotiles in
libro de animalibus. Uinū serpentes val
de diligunt. ꝛ ideo p ip̄m venant̄. cum in
bibunt̄. Item Ysidorus. Uinum dr̄ roseū
id est cum rubore. Rosa em̄ rubet. Amine
um quasi sine minio. i. sine rubore. Succi
nacium succine gemme simil'e. i. fului colo
ris. Limpidū vinū. i. pspicuum ab aq̄ sp̄e
dictum quasi limpidū: limpha em̄ est aq̄.
Turbidum quasi torbidū. i. terra ꝯmixtū:
quod est fece. Falernū vinū vocatum est a
falerna regione campanie vbi optima vi
na nascunt̄. Honorariū vinū q̊d regibus
ꝛ potentibus honoris gr̄a offert̄. Crudū
vinum est insuaue q̊d serui potant: Cōdi
tum vocatur q̊d non sit simplex sed cōmi
xtione pigmentoꝝ compositum. Gasetū
vero a regione vn̄ defert̄: Gaza em̄ oppi
dum est palestine. Infertum vinum dicit̄
quod altario offert̄ atq libat̄. Spurcum
quod offerre non licet: aut cui aqua admi
xta est quasi spurium hoc inmundū. Aci
dum vel quia acutum. vel quia aq̄ mixtū.
cito in hunc saporem conuertitur. Actor
pluribus etiam modis vina viciata emē
dantur: sicut notum est plurimis (vt verbi
gratia) si forte mollescens incrasset̄. Idē
vinum per media lignorum fragmenta
transfunditur vt oleagma mollicies con
fringatur vel lambrusce vel lignoꝝ serra
tura vel similia.

Operationes.

A Ysaac in diebus ꝑticularibus li. iij.
Uinum bonū dat nutrimentum corpori.
Sanitatem reddit ꝛ custodit: si accipiat̄
vt oportet. ꝛ q̄ntum natura sustinere val3
digestionē ꝯfortat stomachi: ꝛ etiā secun
dam que est in epate: nec vllus inuenitur
cibus vl' potus adeo naturalis caloris cō
fortatiuus ꝛ augmentatiuus. sicut vinū.
ꝓpter familiaritatis consortiū q̊d habet
cum natura. B Et quia calor eius si
milis est naturali calori citoq3 conuertit̄ i
naturalem ꝛ mundissimū sanguinē. Tur
bidum quoq3 sanguinem clarificat. ꝛ adi
tus tocius corporis maximeq3 venaꝝ ape
rit ꝛ mūdificat. Epatis opilationē aperit
Tenebrositatem aufert. Fumositatē tristi
cie generatiuam a corde expellit. tociusq3
corꝑis mēbra corroborat C Sz aīaz
ip̄am facit obliuisci tristiciā ꝛ angustiaz.
laborē ꝛ dolorē. datq3 ei leticiā ꝛ audatiā
Ingeniūq3 subtiliat. Igit̄ cōueniens est
om̄ibus etatibus ꝛ oībus regionibus: s3
tamen sumat̄ ƒm sui q̄ntitatez ꝛ bibentis
consuetudinē. ac nature possibilitatem.
Iuuenes em̄ ꝛ viri maiorē vim q̄ntitatez
sustinent q̄ mulieres ꝛ adolescentuli:
D Uinū mundū ꝛ puꝝ si fuerit. ꝯuenit
vt hiemali tꝑe ꝛ frigida regione bibatur
In estate vero ꝛ calida regione vini pau
citas aqua multum ꝯmixti: necessario cō
gruet. Corꝑa em̄ refrigerat ꝛ hūectat pro
pter aq̄ ꝯmixtam. Un̄ antiq̄ assimilauert̄
vinū tyriace nature q2 v̄tutem h3 ꝯseruati
uam nature ꝓficuā. Calefacit em̄ corpora
frigida: ꝛ infrigidat calida. sicca hūectat
et humida extenuat. E Haly in li. re
galis dispositōis ait. Uinū calorem natu
ralem confortat Humores colericos tem
perat, purgans ꝑ sudorē vrinam. Mēbra
dura humectat. appetitū iuuat ꝛ digesti
onem: F Uentositatē q3 soluit. Opi
lationem aperit melancoliā mitigat. Et
hec maxie facit his q̄ tꝑate ꝯplexiōis sunt
G Nocet āt illi cuius cōplexio suꝑha
bundat ī calore. l' q̄ febrē patit̄ epatis aut
cephaleā: ꝛ cuius nerui debiles sunt.

h Idem in li. vt sup. Dicit at q ex multi vini potatione passiones accidut gnes frigide. sicut apoplexia: spasmus. epilentia. emigraneu: obstupefactio et his similia. Replent em vetriculi cerebri vaporib vini et qd ad illo de venis ascedit. vn calor naturalis ifrigerat. et hmoi passioes gnant I Rasi in qrta pte. Vinu tpate bibitu nutrimentu penetrare facit digestionem adiuuat. multeqz boitatis ca existit in corpore. et in senib q maxie. K Ysidorus Vinu antiq vocabat venenu. sz postq inuentu e virus letiferi succi hoc vinu vocatu est illud venenu. L Vn et Ihero. i li. de vgitate dicit. Adolescetulas ita debere fuge vinu vt venenu. ne p etatis calore feruenti bibat et peant In e q apd vetes ronos feie no vtebant vino nisi sacro ca certis dieb. M Costan. in pategni Vinu qdda est merum: qdda de passis fcm: qdda mellitu qdda dactilicu: qdda orde aceu l frumetinu. i. ceuisia. N Mer vliter ca. e et sic. Nouiter qd e e torclari tractu in pmu trasit gdu: ver at augmentat vel minuit natura sua ex longitudine vel propinquitate prelorum.

Ca. cccccxj.

Vacea l herba. clauellata latie: gre. torqta. ara: marefolo. Pla. Vacea e herba simil lauedule: et in sumitate flores q color e citrin glauc et alb: solu herba in medicinis vtit et non radices. cal: est et hu. in. iij. gradu.

Operationes.

A Ide pla. Herba ipa tusa et cataplasmatib adhibita pfert ad pruritu et scabie B herba ipa decocta cu vino odorifero bibita pfert herisipilosis. et ad oez vlceratoem siue scabie. C Ista herba vz ad lepra remouenda decocta cu vio. et curat excussione vetris D Confert etia multu mixtu cu suo tre eade qntitate. nocz at illi cui pplexio suphabudat i calore.

Ca. cccccxij.

Adsdane gre: anadragne ara. latie portulaca. Sera. li. aggre. ca: Ras

dane. i. portulaca. ⁊ est herba oībus nota
Gal. vij. sim. far. cap̄. de portulaca. Ebā
ei⁹ ē aq̊sō ⁊ ī sapore ei⁹ ē stipticitas pauca
⁊ v̄tus ei⁹ est q̄ infrigidat in. iij. g̃. ⁊ hume
ctat in. ij. Dyas. ca. andragne siue vt alij
portulaca ⁊ ē oībus nota. hn̄s frigidā vir
tutem atq̧ redarguentem.

Operationes.

A Sera. portulaca cōuenit hn̄tibus in
flationē ⁊ incensionē. ⁊ causonē in orifitō
stōi. ⁊ in oībus ypocōdrijs. ⁊ curat stupo
rem dentiū. eo q̄ lenit ⁊ aufert asꝑitatem.
B Et idē auc. Ruffi. Portulaca debili
tat visū. ⁊ destruit eū. ⁊ īfrigidat corpus ⁊
ꝓhibet vomitū. ⁊ aufert libidinē. C
Dyas. Portulaca masticata vł ꝯmesta cū o
xigaro fluorē sanguīs ꝓhibꝫ ⁊ viscide strī
git. ꝓpe cū masticā vł ꝯmesta dentiū offensā
sanat D In ardore stōi portulaca ī ace
to ꝯmesta mire iuuat tūsa et cū mollito or
deo mixta. ⁊ q̄ꝫ malagīa pāno īducca: Et
stōacho imposita mire febres tollit.

Ca. cccccxiij.

Yreos. Pandecta ca. dccv. Yreos.
est herba faciēs florē albū vt liliū.
⁊ est in frōdibus similis yri. Drūt
aūt in floribus. Vn̄ vsus. Yris purpureū
gerit florem yreos albū. Gladiol⁹ croceū
ꝫ spatula fetida nullū. Vn̄ ille herbe sunt
siles in folijs. drūt tn̄ in floribus. Nā yris
hꝫ florem purpureū hn̄tem gradatōes di
uersas in purpureitate. sicut hꝫ arcus celi
ꝓ quo lege capł̄m lilium suꝑius del. Et ē
alius cuius flos est albus. ⁊ iste est yreos.
⁊ ille debilior est suꝑiori in omi re. ⁊ meli
or ex eis est cuius radix est alba rotūda ꝑ
ticipans de rubedine fm̄ aliquid. ⁊ grossa
⁊ dura ⁊ spissa. ⁊ in qua est aromaticitas.
sicut odor viole ꝓpe. ⁊ cuius sapor ē acut⁹.
mordicatiuus ꝓpter acrimoniam ip̄ius.
hn̄s nodos breues ⁊ collectos. Et melior
ꝑs plante est radix. post illaꝫ flores. ⁊ me
lius tp̄s collectōis ipsius radicum est pn̄
cipium veris.

Operationes.

A Paulus cap̄. yreos. Yreos ca. est ī. ij.
gradu. sicca. in. iij. Valet ꝯ duriciē neruo
rum ex flegmate Tussim placat. Screatū
facilem facit. grossos humores pectoris atte
nuat. B Cū aceto potat⁹ spleneticis
⁊ spasmū hn̄tibus ꝓdest rigorē fe. ⁊ dolo
arem vulue mitigat ⁊ aufert. cū vīo pota
tum mēstrua ꝓuocat. pessariū inde factū
secundinā ⁊ fetū mortuū expellit. Stō no
cet. Cū aq̄ ca. bibitū dolorē vētris placat
Elixatū ⁊ pistatū vulnera dolentia curat.
coctū cū aq̄ ro. mixtū vulnera et pustulas
mūdificat. ⁊ bonā ī eis carnē gn̄at. ⁊ valꝫ
ꝯ putredinē dentiū ⁊ gingiuaꝝ. C
Pla. Yreos vł yris ca. ⁊ sic. sūt ī. ij. g̃. Siles
q̄dē sunt ī folijs ⁊ in effcū. ꝫ yris florē facit
purpureū yreos albū Haꝝ radice medici
vtunt̄. q̄ ī fine veris colligit̄ ac desiccat̄. ꝑ
duos ānos fuari p̄t D Itaq̧ ꝑ radi
ce yris p̄t poni. radix yreos. ⁊ sił r ꝯuerso
Virtutē hꝫ diureticā vn̄ dissoluit ⁊ aꝑit.
E Constā. Yreos. ē ca. ī. ij. sic. ī. iij. valꝫ
ꝯ dolorē neruoꝝ de flegm̄te. diuturnam tu
ssim placat.

Ca.cccccxiiij.

Iris illirica. Ysidorus. Yris illirica a similitudine yris celestis nomen accepit. Un̄ arcumen a latinis dr̄. eo q̄ flos eius varietate coloris. eundē arcum celestem imitetur. Illirica dr̄ quia in illirico plurima est ⁊ violentissima. Spēs eius folijs gladioli similibus radice aromatica odoris boni.

Operationes.

A Macer. Yri dat florum nomē arbor ipse suorum Celestis similes sunt nempe coloribus yris Illiricam dicunt illam q3 plurima nasci Fert̄ in illirico vis eius sicca calensq3 Dicitur atq3 gradum dāt hūc in vtroq3 secundum. Maior vis huius est in radicibus eius Has desiccādas p̄ frusta rotunda secatas Sic vt se p̄tes nō tangant in sere filo Inq3 loco sicco fac suspendatur in vmbra Uix aliter totum poteris siccare per annū Cum vino sedant tussim prebentq3 saporem. ⁊c̄.

Ca.cccccxv.

Idea. Ydea s̄m dyascoridem cap̄. de ydea s̄m translationem grecaꝝ Folia habet similia mirte que ami li longi sunt.

Operationes.

A Radix eius remordentis siue redarguentis virtutis est. sanguinis fluorem siue quemlibet fluxum stringit. B Ubi sciendum q̄ dyascorides de ydea facit duo capitula Unum q̄d incipit ydea per y. ⁊ est illud quod ponit̄ hic. Et aliud capitulum quod incipit batus ⁊ vna de speciebus eius est idea per i. pro qua lege capitulum. cccc ij. superius de r. C Galienus sexto simplicium farmacorum capitulo ydea. Ydee radix ⁊ gustantibus quidem est acra. emorogias et fluxum vētris necnon dissinterias. et fluxum mpliebrem. quotquot talia sanans bibita ⁊ de foris apposita.

Ca. ccccc xvj.

Ypericon vel scopa regia latine. gre
ce ypericum vel biumi vel atricum
arabice Infaricon. Ex sinonomis
Ypericon dicitur herba sancti Johānis. Her
ba q̈z perforata. Quidam etiam nominant
eam coronam regiam. Sera. li. aggre. ca.
Infaricon. sunt quidam qui nominant Rame
pitheos propter similitudinē quam hz secum
in odore resine pini Nam pitheos. i. pinus
arbustum est quod ydoneū est ad accenden
dum ignem sicut ligna: et hz folia similia
rute. ⁊ longitudo eius est circiter palmū.
⁊ color eius est vergens ad rubedinē. ⁊ hz
florem subtilem album. similē flori cheyri
albo. ⁊ semen eius est in cortice longū ⁊ ro
tundum: Et magnitudo seminis est in quan
titate seminis ordei. cum odore resine pini
Nascitur locis aspris ⁊ domesticis. Et vsus
eius est quod administratur sicut est. ita quod non
sumus contenti semine solo. Gal. viij. simp.
far. cap. ypericum secundum translationē arabi
cam. Ypericū calefacit ⁊ siccat subtilium
partiū existens. Dyas. cap. ypericū. Est her
ba colore subrufa folia similia rute habēs
⁊ florem tenuem flore viole similem: et se
men nigrum in forma ordei: odoris resine
vires hz acriter stringentes ⁊ mictuales.
Paul. ca. de ypericō. ca. est ⁊ sic. in. iij. g.

Operationes.

A Galienus. Menstrua ⁊ vrinas prouo
cat: Oportz autem totum ad hoc assume
re; ⁊ non solum semen. sed etiam fructum:
Sz cum folijs applicatum viride fit ad ci
catricem ducere potest. oīa vlcera queq̈z
adustione facta sunt ignis: siccum vero si
apposueris sanabis. ⁊ laxa ⁊ putrida vlce
ra. B Quidam vero ⁊ sciaticis bibe
re id dant puluerizatum ⁊ siccatū. ⁊ quando sit
nascale cum eo prouocat menstrua. ⁊ quando bi
bitur prouocat vrinam. C Et si bibit
ex semine eius cum vino curat quartanam
Et quando bibitur eodē modo. lx. diebus continuis.
curat sciaticam. Et quando fit emplastrū cū fo
lijs eius: ⁊ semine curat combustionē ignis:
D Dyasco. Ypericum vrinam potatū
prouocat ⁊ ventrem stringit. Item folia et
succus eius medetur dissinterie: ⁊ sangui
nis effusioni. E Ramicem etiam cu
rat. Herba fomento imposita ⁊ combusta sa
nat. Hec cauda caballina dicitur ab aliquibus.
⁊ desiccatiua est fortiter sine mordicatōe
F Ad plagas autem magnas cataplas
matibus īposita vtilis est: ⁊ glutinat ner
uos incisos. facit ⁊ ad eos qui sanguinez vo
munt. G Et ad fluxum sanguinis mu
lierum. ⁊ ad dissinterios ⁊ ad diarriam: ⁊
ad omne reuma ventris fortissimū adiuto
rium est. si ipsa herba cum aqua aut cū vi
no bibatur H Succus autem eius ad
fluxum sanguinis de naribus: ⁊ ventris
fluxum cum vino austero potui datur: fe
brientibus cum aqua. I Paulus
Vrinam prouocat. Epar ⁊ renes mundi
ficat. Femorum dolores curat. Vulnera
desiccat: Venenum superat. Cathaplas
matibus celeriter vulnera sanat.

Ca.ccccc xvij.

Dia. Pli. Ysia est apd grecos. tra duntqꝫ ipsam ⁊ typhen cū sint de genere ad frumentum redire. si pi ste serant̄. nec ꝓtinus sed anno: iij. Zea se men est ex q̄ fit alica. granū eius ī pila lig nea tundit̄. vel lapidis duricia nobilius ꝯterit̄: excussisqꝫ inde tūicis. iterꝫ annamē tis nudata cōcidit̄ medulla. Est zea q̄ de generat in affrica. vn̄ adulterina fit alica cꝰ spice latōres ac nigri sūt ⁊ breui stipl'a.

Operationes.

A Ysaac. Zizania nascunt̄ inter triticū siccis corruptisqꝫ tꝑibus: vn̄ vim h̄nt acu tam ⁊ venenosam. ⁊ aliq̄n mentē ꝑturbāt ⁊ inebriant. Mixta sulphuri vino ⁊ aceto ad impetiginem vl' serpiginē valēt cocta āt cū radicis cortice. vulneribus iā putre factis apposita sanāt ⁊ mundificāt. valēt etiā ad apata dissoluendū: B Jhe ronimꝰ sup matheū. Inter triticū ⁊ zizāia q̄d nos loliū appellamꝰ. q̄ diu herba est. necdū calamꝰ ꝑuenit ad spicā grādis silī tudo est. ⁊ in discernendo aut nulla. aut ꝑ difficilis distātia: C Aui. Zizania s̄m duas res ab hōibus dr̄. Quidā em̄ zi zaniā vocāt granū silr̄ frumēto ex q̄ faciūt panē. ⁊ dicūt q̄ zizania pluria ē. Alij vero rem q̄ndā inebriantē malā q̄ in ḡnis ꝓue nit. Melior est illa q̄ est leuis pōderis: nō vetus nec frāgibilis. ſꝫ viscosa cū mastica tur declinās ad rubedinē. ⁊ in ip̄a est pō ticitas pua. D Pli. li. xxij. Infelix di ctum est a v̄gilio loliū hoc tn̄ mollitū. ex a ceto coctū ⁊ impositū sanat impetigines: eo celeriꝰ q̄ sepiꝰ mutatū est: Medet̄ ⁊ po dagre. ceterisqꝫ doloribꝰ cū oximelle. Cu ratio hec a ceteris differt. aceti sextario v no dilui. mellis. ℨ. ij. iustū est: ita tꝑatis se xtarijs tribus decocta faria lolij. sextarijs duobus vsqꝫ ad crassitudinē calidūqꝫ in poni ip̄m dolētibꝰ mēbris. Eadem qꝫ fa rina extrahit ossa fracta.

Ca. ccccc xviij.

Ringus. Pandec. ca. lxiiij. Astam ticon ara. vel secacul. gre. biomon

latine vero centū capita vel yringus. Nō est autem affodillus. vt quidam dixerunt sed vocantur due plante. quarum vna est yringus: vt patet p Serapionē proprio capitulo. Et alia est vna alia herba q sibi satis similatur. Item Plinius post sermonem de yringo ex his inquit. scz yringum candidum quem centumcapita nominant omnes effectus eosdem causat. et radices in cibis grecorum recipiunt sive crudis sive coctis. vt dyascorides cap. de yringis. Preterea in antidotario virili in quodā antidoto quod incipit antidotum qd facit epilenticis recipiant et centum capita et affodilli quare non sunt idem.

Operationes.

A Serapion li. aggre. ca. Astarutico. id est centum capita. Alia est celesti coloris. et alia albi coloris. Sz q est celestis coloris est herba hñs stipitem durū et asperū et in summitatibus eius est flos glaucus similis flori camomille: et aliquis ex floribus habz colorem purpureum. et habz folia scissa et capitella similia stellis sz folia que sunt in ramis tendunt ad lōgitudinē et habet velut pilos. B Et idem auctoritate Gal. Traxit nomen ab eo q curat apostemata. quando fit emplastrum deforis cum ea. aut suspenditur sup ipsa. Uirtus eius infrigidat. et desiccat nō fortiter. et maxime dum est recens. Sz centū capita albi coloris est yringus: Et est species spine et sumitur folium eius cum sale conditum in principio sui augmenti. C Et folia eius sunt folia aspa aromatica in summitate quando gustant. Et in summitatibus eius sunt capitella rotūda sicut sunt stelle. et i circuitu eorum sunt spine et stipes. et stipes eius est durus. et color eius capitellorū est similis colori oleandri et fortasse aliquando sicut color iacincti. et habet radices lōgas nigras deforis intus albas in gssitudine pollicis. b ōi odoris. nascitur in locis arenosis et aspis. D Et idem aucto. Gal. Uirtus eius ē composita quia infrigidat et resolvit resolutione pauca. E Paulus cap. de yringo. Yringus secacul aut yringio. herba est spinosa radix eius cum aliquali aromaticitate cōmedit. et conficiuntur cum melle et zuccaro radices predicte et cōmeduntur. F Dyascorides caplo de yringo. Yringus aut yringion aut nuxa grestis. herba est spinosa folia eius in initio cōmeduntur. et in sale ponunt q folia lata et aspera sunt gustum aromatis habētia q cum creuerint obrufum colorem hñt cum multis virgis in quibus sunt capitella rotūda spinosa. hastam hñt durā in giro et qnqz albam: et viridem cum colore iacincti. G Et radix est illi oblonga et nigra deforis: deintus alba aromate plena: nascitur in locis lapidosis et campis et littoribus. Radix eius habet vtutem calefactivam. H Avi. li. ij. cap. secacul. Secacul est ca. in ij. ad humiditatē quandam tendens et in ipo est levitas. et virtus eius est sicut vtus baucie. Yringus et maxime radix eius cruda pmesta curat gomorream: I Sera. aucto. Dyas. Folia huius plante pferunt inflāmatiōi stomachi et apostematibus oculi: et aliis apostematibus calidis. K Et quidā dicūt q flos huius herbe cuius color est purpureus. si bibat cum aqua confert squinātie et epilentie que accidit infantibus: quando fit emplastrum cum ea humida cōfert apostematibus lumborū calidis. L Et dicunt q si ille qui habet apostemata in lumbis suis accepit florē eius siccū cū manu eius sinistra et posuerit sup apostēata. sedat pulsationem eorum. M Et idem auctoritate Dyas. Qñ bibit succus eius radicis qui est albi coloris provocat vrinam et menstrua: Dissolvit tortiōes et inflationes stomachi. et quando bibitur cum vino. cōfert dolori epatis et morsibus venenatis. et quādo fit cum eis emplastrū resolvit exteriora apostemata: aut quādo suspendit super ipa. sicut qdā putauerūt N Avicenna. Secacul habet vtutem baucie. et excitat appetitū coitus. Et loco eius ponit buziden sive buzeyden: qd invenies in caplo. lxxiij. superius de B.

Ca.cccccxix.

Ydropiper.i. pip montanū vel piperastrū. Dyas.ca. ydropip ſm trāſlatōez grecā.naſcit͛ locis hūidis. cuius vga ē nodoſa.in qbus nodis naſcūtur folia q̄ nodas itra ſe ⁊ gradus hn̄t. huius fo.mentaſtro ſimilia ſunt. ſʒ maiora ⁊ molliora ⁊ albidiora guſtu acerrima ſicut pip. ſʒ nō talis odoris.c⁹ ſemē in ipſiſ vgiſ minutum exiſtit ⁊ ſpiſſum ſicut botrus.

Operationes.

A Semē ei⁹ cū folijs cataplaſmatibus adhibitū duricies et tūores ſpgit. et liuores lipidat ſiccū ⁊ tritū p pipe miſceri pt.
B Radix ei⁹ īutil' eſt. herba cū ſeīe cataplaſmate fcō ⁊ impoſita ypopias tollit. ⁊ duros hūores ſpgit: ruborē facit corpori.
C Gal.viij.ſim.far.ca. idropip ſm trāſlationē grecā. Ydropip vocatū qdē ē ſic a locis ī qbus naſcit͛: ⁊ ab eo q̄ hʒ guſtum ad ſilr̄itudinē pipiſ.ē āt ca. ſʒ nō q̄ntū pip q̄nimo viridis hec herba cū fructu ⁊ cataplaſmā ypopias. ⁊ ſcliratos hūores apit. ⁊ dyaforat.

Ca.cccccxx.

Inguinalis l' ſtellaria latīe. grece aſterion l' aſter actic⁹ l' bubonium Pli.ca. aſteriō: naſcit͛ itra petras ⁊ loca aſpa. Hherba nocte tanq̄ ſtella ī celo lucʒ a deo vt eā vidētes ignorātes putent ſe fantaſma vidē a paſtorib⁹ maxīe videt͛ Paul'ca.ca. aſter l'aſteriō. ē q̄dā herba radiata vt ſtella. folijs oblongis duab⁹ aut trib⁹ ī acūie capitella ſtelle inō radiata.

Operationes.

A Gal'.vj.ſim.far.ca. aſter acticuſ ſiue īguinalis. Alij vo boboniū vocāt qd̄ nō ſolū ſupplaſmatū.ſʒ etiam ꝓpinatū credit͛ bubones ſanare. hʒ āt q̄d dyaforeticū.hʒ etiā nō min⁹ refrigeratīū q̄d ⁊ repcuſſi. vt mixte ſit potētie ſicut roſa non tn̄ ſic ſtiptica.
B Et idē eod li. magis ītra cap boboniū ſiue aſter actic⁹ ſiue inguinalis nōiat⁹ ē. ex eo q̄ credit͛ ꝯferre bubonib⁹ tā cataplaſmatū q̄ aſſumptū.
C Eſt āt mediocriter diaforeticū eo q̄ mediocriter ē ca. ⁊ neq̄ vehemēter neq̄ ītēſe deſiccat. maxīe āt cū adhuc tenex ē ⁊ rcēs dcīn̄ ē p⁹.

Ca.cccccxxj.

Poquistidos id est succus eius qd oritur ad pedem rose canine l' barbe hyrcine. Pro quo lege capitulū clxij. supius de E.

Operationes.

A Dyascorides. Stringit enim vehementissime. vnde ventris profluuum ʒ sanguinis abundantiam reprimit sine mora B Sunt autem due species. Una est flaua id est subrufa ʒ alia alba. quas greci ypoquistidos vocāt. eo q in radice herbe dicte nascatur. vt apparet similiter in caplo Edera arborea. Cuius succ⁹ exprimitur et reponitur valet ad eadem ad q̄ licium ʒ accatia. Paul. Fri. ē ʒ sic. i. iij. g.

Ca.cccccxxij.

Poglossos. i. ligua eq̄ ʒ vocat alio nomine mirta agrestis.

Operationes.

A Dyas. Frutex est mirte agrestis simil' folia hñs minuta. ʒ comā spinosā. q fo. in sūmitate sunt sicut lingua cū ramulis mioribus circa eadē fo. hāc phibēt multi colo ligatā. dolorē capitis tollē. Malagina tibus miscet. B Pla. Ypoglossaʒ dicunt allexādrinā folia hʒ oximirsino simi lia. sʒ maiora ʒ albidiora ʒ molliora. Semen in medio folioꝝ ei sanguineū est ʒ tā q̄ cicer. v̄gas duobus palmis. aut modi cū pl⁹ hʒ lōgas. radicesq̄ṡ siles mirsine. sʒ maiores ʒ odoratas molles ac rubeas. C Nascit āt ī locis mōtuosis. v̄t⁹ ei⁹ radicis tm̄ existit. q cū vino dulci bibita diu pturiētib⁹ subuēit Strāguiriosis etiā medicialiter pficit. ʒ sāguinē p vrinā depōit B Pli. li. xxvij. Ypoglossa hʒ folia siluestris mirti figura ɔcaua ʒ spiosa. ʒ cen linguas in bis folio paruo exeūte de folijs.

Ca. cccccxxiij.

Sparagus siue asparagus latine et gre. ara. nalio vel halio. Sera. li. aggre. ca. nalio auct. Gal. i. sparagus. virtus eius est quae desiccat. sed non habet frigiditatem neque caliditatem. et abstergit: et aperit opilationem epatis et renum. et precipue semen et radix.

Operationes.

A Sera. Sparagus curat dolorem dentium quia siccat sine calefactione et infrigidatione.
B Et idem auc. dyas. Quando elixatur vna ebullitione et comeditur mollit ventrem. et prouocat vrinam. C Et quando coquitur radix eius et bibitur decoctio ipsius confert stranguriae et ycteritiae et sciaticae. D Et quando coquitur in vino confert decoctio eius morsui rutele E Et quando ex decoctione eius fit collutio oris confert dolori dentium. et semen eius quando bibitur facit operationes radicis F Et dicunt quod elixata eius occidit canes. et dicunt aliqui quod quando cornua arietum sepeliuntur in terra nascuntur inde sparagi G Et idem au. abe me. precipue semen eius remouet dolorem lumborum qui fit a flegmate et ventositate. et dolorem colice. quia mollit ventrem. et si homo vtitur eo multum facit nauseam. H Gal. ij. de cibis ca. de sparago. ait quod sunt diuretici modicum habentes nutrimenti. et non bene digeruntur. I Et idem vj. sim. far. ca. sparagus est abstersiue virtutis non tamen calefacit manifeste neque infrigidat. K Et ideo tam renum quam epatis deopilatiuus est. et magis radices et semina quam herba quando etiam sanat dolorem dentium quando sine calefactione desiccat. quo egent maxime dentes.

Ca. cccccxxiiij.

Zeduar. Aui. Zeduar melior est illa quae cum napello crescit et eius vicinitas plantam napelli debilitat.

Operationes.

A Est autem tiriaca venenorum omnium viperi et napelli et aliorum. B Rasi. Zirumbet. i. zeduaria ca. est et sic. ventositatem dissoluit. C Constan. in li. g. Zeduar ca. est in iij. sic. in j. valet contra venena et morsus reptilium. stomachum curat et confortat: appetitum excitat: putorem oris amputat. si post allia accipiatur.

B Pla. Zeoduar ca. ē in. iij. ḡ. sic. in. ij. Uinū decoctōis ei⁹ ꝯ frigidā tussim valz. ꝛ ꝯ dolorē stōi ꝛ ītestinoꝝ ex frigiditate et vētositate. E Balsamentū ex eo fcm̄ ꝛ rore mario ꝛ pāe asso ꝛ aceto appetitū excitat Suppositoriū ex eo ꝛ trifera matricē calefacit ꝛ mūdificat. F Panō. cap. dccxij. Zedoaria la. gre. zerūbet. Radix ē cuiusdā herbe ī trāsmaris ptib⁹ iuēta. ca ē vtutis ꝛ viscide. G Uñ lūbricos occidit. ructū facit. ꝛ stō aptū: c⁹ dolorē antiquū ieiune sūptū masticatōne tollit. H Paul. ca de zedoaria: ca. ē i. iij. ḡ. sic. in. ij. radix ē c⁹dā herbe q̄ p. x. ānos fuat. Uinū decoctōis ei⁹ ꝯ tussim fri. facit. ꝛ ꝯ dolorē stōi ꝛ intestioꝝ ex vētositate l' fri. suppositoriū fcm̄ ex eo facit vt s̄ dcm̄. I Sera. li. aggre. ca. zerūbet. i. zeduaria ꝛ sūt radices rotūde siles in sapore ꝛ colore zīziberi ꝛ afferr̄ de seni. K Abē mesu. Est ca. ꝛ sic. in. ij. ḡ. ꝛ impīguat impīguatōe ꝯuenieti L Et dixit Bedigoras. Cōfert morsui venenosoꝝ M Aui. de virib⁹ cordis dicit ꝙ est ca. ꝛ sic. in. iij. gradu. ꝛ habet confortare cor.

Ca. ccccc xxv.

Zinziber latine. ara. zinziber dr̄ tengibel. Sera. li. aggre. ca. tengibel aucto. dyas. Est arbustū q̄d repit in terris arabū. ꝛ hōies illi⁹ terre vtunt̄ fo liis eius ī multis reb⁹ sicut vtimur ruta in cib ꝛ potib⁹ ꝛ decoctōib⁹ ꝛ aliis. ꝛ radices ei⁹ sunt pue. sic radices cipi: q̄ꝝ color vsus albedinē decliat. ꝛ sunt sicut muti late. et i sapore eaꝝ ē delectabilitas: ꝛ silitudo sa poris pipis: ꝛ hñt bonū odorē. ꝛ optet ꝙ eligant̄ ille q̄ nō sunt pforate Et q̄dā sunt q̄ ꝯdiūt zinziber cū melle. ꝛ q̄dā cū rob. Et q̄dam cū aq̄ ꝛ sale. ꝛ hoc ne putrefcat. ꝛ sic ponūt in terreis vascul. vt deportet̄ ad ꝑtes romanoꝝ. ꝛ ē ꝯueniēs in cib ꝛ ꝯmedit̄ in piscib⁹ ꝛ sale. Gal. vj. sim. far. ca. de zinzibere fm translatōem grecā: Radix hui⁹ plāte defert̄ ad nos ab india. ꝛ est illud in q̄ est iuuamentū: Et vtus ei⁹ ē calefactiua caliditate forti cū hūiditate ꝑpter hoc accidit ei ꝙ corrodit̄ ꝛ putrefit cito. q̄m̄ i eo est humiditas superflua.

Operationes.

A Paul. ca. de zinzibē. Zinziber est ca. in. iij. gra. hu. in. j. Uinū decoctōis ei⁹ ꝛ fi cuum siccaꝝ ꝛ passulaꝝ valz ad frigidam tussim. ꝛ spūaliū frigiditatez. Si etiā pulvis ei⁹ in ficub⁹ ponat̄. ꝛ sic ꝯmedat̄ B Puluis ei⁹ in cib ꝯfectus ꝛ exhibit⁹ sincopizantib⁹ ꝯfert. ꝑ bienniū fuat̄. Et est domesticū ꝛ siluestre. Domesticū est q̄d karo pos colore sapore vehemēti acuto solide substātie. dōesticum vo subalbidū acutū hz saporē. s; nō adeo vehementē. nec sbaz adeo solidā. Uñ cū frangunt̄ ptes sibi cohērēt q̄busdā ramusculis: In siluestri vo raro vel nūq̄ sic iuenit̄. C Aui. Zinziber sile est pipi in naturis suis. s; nō est i eo illius subtilitas. ꝛ accidit ei vt corrodatur ꝑpter hūiditatē suā supfluam. ꝑpter hoc etiā ꝛ ꝑpter spissitudinē suā calefactō ei⁹ durabilior est calefactōe pipis. Est āt ca. in fine: iij. ꝛ sic. in. ij. D Ysaac. Zinziber ca. est i. iij. ḡ. hūiditatē hz licz sensui nō appaꝝ. h̄ testificat̄ ꝙ putredCi appar⁹ ē.

Utilis est frigidos stomachos hn̄tib⁹ ve trem soluit hūiditatē: desiccat digestiuā z ṽtutem adiuuat. ventrē humectat. E Razi. Zinziber ca. est z hu: Cibū digerit. Ventrez mouet. stō acho z epati frigidis ꝯfert. z oculis ex hūiditate obscuris. F Constan. Zinziber ventrē humidū facit ij. ʒ. de eo. z ij ʒ. zuckare cū ca: aq̄ accepte viscosos hūores purgāt: G Cōditū libidinē augmē... st machū calefacit Cibū digerit. ... hūiditatē stōachi de fructibus desiccat: ꝑ q̄ pip albū z longum poni debz H Macer. Zinziber atq3 pip eq̄lia nā medicine: Dicūt hac cā ta ceo de viribus huius.

Ca. ccccc xxvj.

Zirnabum Pandecta. ca. d cc xvij. Zirnabū est arbor magna non fructificans in monte libano deseni: cui⁹ ṽgulta sunt ꝑua rotūde figure. hn̄s ꝑuā ꝯsiciē calami cū q̄ scribit. nigͣ ad citrinitatē declinātia q̄ nō hn̄t multū saporez: neq3 odorē z modicū. q̄d hn̄t de odore est odor citri. Est z eius ṽtus nucis muscate z est subtilior parūper.

Ca. ccccc xxvij.

Zirumb siue zirūbet arabice: grece circūquinēl' cauch. Sera. li. aggre ca. zirumb. Zirūb ē ex spēbus odoriferis. z ꝓpter hoc admiscet̄ i ꝯfectionib⁹ aromaticis: Et idē auc. Gal'. Est ca. z sic. ꝑ e terciū ḡdū: z est in ṽtute sua sil'e cassie lignee et cubebe. Et idē auc. Cōsodonij. Si nō hēs cinamomū pōe ꝑ eo zirūb: Et idē aucto: Ysaac eben arā. Zirūb ē arbor mag̃ q̄ nascit̄ ī mōte lubue. i. ī oriēte nullū facies fructū hn̄s fo: lōga. q̄ꝝ color ē inter frigiditatē z citrinitatē sil'ia folijs salicis

Operationes.

A Ysaac: Resoluit z stringit ventrem. B Et idem aucto: Mesarugie Virtus eius est sicut virtus nucis muscate. verum tamen est subtilior ea C Et q̄n fit sternutatoriū cū eo z oleo violaceo ꝯuenit dolori capitis frigido z humido D Et ꝯuenit stomacho z epati ꝓpter suam aromaticitatem.

Ca. cccccxxviij.

Jnirmon ſm dyaſ: ſm trãſlatõem grecã. naſcit̃ in mõte anamõ ỹgaſ hꝫ ſil'es apio ⁊ rãos plurios. ⁊ fo. ſimilia ei lata ſuꝑ terrã ſpãſa. fortiora ⁊ pinguiora ⁊ odorata cũ viſcitudie: color ẽ ille mellinꝰ. ⁊ ſunt ei capitella aneto ſil'ia. ⁊ ſemen obrotundũ ſil'e caulicl'o nigꝝ viſcidũ ⁊ mire hñs odorẽ. Radix eiꝰ viſcida ẽ ⁊ odorata ⁊ mollis ſuccũ plurimũ hñs: ⁊ fauces mordẽs. Coriũ ẽ illi a foris nigꝝ ⁊ ĩtus viride aut ſubalbidũ. naſcit̃ ĩ locis aſꝑis. ⁊ hũectis: virtꝰ ẽ radici eiꝰ ⁊ ſeĩ ⁊ herbe ca.

Operationes.

A Dyaſ: Eiꝰ fo. ĩ ſale ꝯponunt̃ vẽtrem ſtrigũt. B Radix eiꝰ venẽis occurrit tuſſiẽtibꝰ ⁊ ortonoicis. vrinã ꝓuocat: C Fo. eiꝰ cataplaſmatibꝰ adhibita tũores ⁊ duricies ſpargũt D Radix eiꝰ ſil'r facere ꝑt. ſemẽ eiꝰ vrinã ꝓuocat E Nefreticis ⁊ ſpleneticis ⁊ dolori veſice maximum ꝑſidiũ eſt. menſtruis imꝑat F Secundinas expellit.

[illegible] ſiue muſa grece. Ex ſinonomis Muza eſt fructꝰ ꝑadiſi. vt dicunt q̃dam. in q̊ ꝯmedẽdo peccauit adã: Sꝫ alij veriꝰ dicũt ꝙ peccauit ĩ ficu. Fert̃ ãt muza creſcẽ ĩ babilõia: alio q̊ꝫ nõie muza eſt opiata: Yſaac. Muza ẽ ca. in medio ꝑmi graduſ: ⁊ hũida in fine ſpĩꝰ.

Operationes.

A Yſaac. Muza cerebꝝ hũectat ⁊ vẽtrẽ pectoris ⁊ pulmõis ledit aſꝑitatẽ Eſt aũt nutrimẽti multi ⁊ g̊ſſi. Que aſſueta: gñat ſtomachi grauitatẽ: ac ſplenis et epatis opilationẽ Vñ q̃ eã mãducant pꝰ eiꝰ ꝯmeſtionẽ zinziber ꝯditũ l' oximel accipiant ſi tñ frigide nat̃e ſunt. C Aui: Muza nota eſt. nutrit velociter ac lenificatiã eſt: B Multitudo eiꝰ gñat opilatões: ⁊ addit in colera ac flegẽ ſm ꝯplexiões: E Cõfert aduſtioni ignis. gutturiſ ac pectoris F Stõ q̃dẽ ꝯueniẽs ſꝫ multitudo eiꝰ valde g̃uis ẽ. Augmentũ in ſꝑmatẽ facit ⁊ vrinam ꝓuocat.

Ca. ccccc xxx.

Zuccarum. Actor. Zuchara et candi (ut fert) ultra mare et in hispania ortum habent ex cannis que zuckarie cognoiantur: Oritur enim zuccara intra cannam. sicut medulla intra sambucum vel arundinem. Sera. li. aggre. ca. zuccarum au: Gal: prima eius virtus est que siccat secunda que abstergit et resoluit. Et dixit Gal. de ingenio sanitatis quod ingreditur in medicis que aperiunt opilationes et abstergunt et mundificant vias. et est longinquum a nocumento stomaci. et ab eo quod facit sitim sicut mel. et efficitur per expressionem cannarum: et succus earum coagulatus vocatur zuccarum. Et idem aucto. dyas. Est similiter zuccarum species que est ex speciebus mellis et vocatur mel canne. et est illud zuccarum quod est ita pingue quod non induratur. sed remanet liquidum ad modum mellis. et cum plus moratur durescit. cuius substantia coagulatur super cannas in india et arabia: et cum plus moratur durescit: cuius substantia indurata similatur substantie salis: et frangitur sub dentibus sicut sal: et vocatur sal indum.

Operationes.

A Sera. Zuccarum indum quando resoluitur et bibitur soluit ventrem: et est bonum stomacho. Confert dolori vesice et renum. et abstergit obscuritatem visus. B Idem auc. Abenmes. Est ca. in principio secundi gradus. hu. in medio primi. et tale zuccarum sic coagulatum super cannam est quod affertur ab egiptum secundum frusta sicut frusta salis C Et est etiam zuccarum tabarzet. i. de regione illa que fit zuccarum album purum et bene coctum. quod non mollificatur sicut sal armeni. D Est similiter zuccarum aluzar secundum Aui. li. ij. ca. de zuccaro Zuccarum aluzar et est ros cadens super abusaz. et sunt sicut frusta salis: et in ipso est ponticitas et amaritudo cum abstersione et resolutione: acuit visum et confert renibus et vesice. E Et est aliud zuccarum amarum quod colligitur in planta. hauser: F Paul. ca. de zuccaro: Zuccarum est ca. et hu. in. j. g. virtutem habet nutriendi et infrigidandi et relaxandi. contra dolorem oculorum distemperetur zuccarum cum lacte mulieris. et distillatur in oculo probatum est. G Aui. li. ij. ca. de zuccaro: Zuccarum est vehementioris lenificationis. et sedat inflationem. et cum oleo amigdalino prouenit colice. H Serap. Penidie sunt ca. et hu. in. j. g. Molliunt ventrem: et sunt grossiores zuccaro I Dyas. Ex zuccaro conficiuntur penidie quarum virtus fri. est et hu. Arteriarum asperitatem pmeste leniunt. Oris et gutturis amaritudinem et fellis temperant. Sicce tussientes huectant. K Constan: in pantegni. Zuccarum temperatum. sed tamen aliqualiter calidum Huius actio melli vicinatur. Cum farina coctum indigestiuum est. Cum oleo amigdalino nutritiuum Sed epatis constipationem facit et in renibus lapides. L Ex li. de natura rerum. Zuccara ca. et hu. Sunt autem canne in partibus hispanie. que cum mature fuerint radicibus euelluntur. earumque summitates ad mensuram duarum palmarum abscise ad speciem germinis terre infiguntur. Reliquum vero cannarum per frusta scissum terunt: et liquorem in vasis recipiunt ac bulliunt. cum totus in spumam transire videtur exhauritur: et in vasis reponitur paleaque cooperitur et superaspergitur: Citrinum autem remanet et multo calidius est. et ob hoc in acutis poni non debet Album vero frigidius est et laudabilius. et contra dolorem pectoris valet.

Hec de herbis et arboribus et que ex his ad usum medicine concurrunt sufficiant.

¶ Tractatus de Animalibus vitam in terris ducentibus.

Prologus.

Quoniam in prioribus diuino nobis assistente auxilio. primum p̄sentis opis tractatum de herbis videlicet: ⁊ qualiter ad medicinam adminiculantur breuiter expediuim⁹. Restat nunc eiusdem interueniēte auxilio vt ad secundum tractatum. qui de animalibus erit. aciem nostre mentis vertamus. ī quo quidem (dum summa dei bonitas vt speramus haud deerit) naturas ꝯplexionesqꝫ ⁊ si quid medicine subseruiunt animaliū. vitam in terris agentium explicare curabimus. Quia autem inter omnia animalis dignissimum. nobilissimum. p̄fectissimum. Necnon a deo dilectissimū est homo. Primo loco de hominis natura eius complexione acqꝫ v̄tute dicamus.

Ca. Primū.

Homo. Ysidorus. Formauit q̄ (sicut scriptū ē) dominus hominem in agro damasceō de limo terre quātum ad corpus Unde ⁊ adam interpretatur terra rubea siue terrenus. Erat corpus illud immortale non de conditiōe nature sed de benefitio gracie. Nam eius īmortalitas erat sustentanda per esum ligni vite. Erat itaqꝫ potens non mori si nō peccaret. quia de ligno vite sustentaretur. ⁊ potens mori si peccaret quia ligno vite priuaretur sicut ⁊ factum est. Ysidorus in libro ethimologiarum. xj. Corpus dcm̄ est eo ꝙ corruptum perit. solubile enim atqꝫ mortale est. ⁊ aliquando soluendum. Caro autem a creando est appellata: Caro autem ex quatuor elemētis compacta est. Nam terra in carne est. Aer in anhelitu. Humor in sanguine. Ignis in calore vitali. Habent in nobis elementa suam queqꝫ partem: cui quid debetur compage resoluta. Uitrubius in li. tercio de architectura. Corpus hominis ita natura composuit. vt os capitis a mēto ad summam frontem ⁊ radices ymas capilli esset decime partis. Item manus palma ab articulo ad extremū mediū digitum tm̄dem: Ipsius āt oris altitudinis tercia ps est ab ymo mēto ad ymas naris Nasum ab ymis naribus ad finē mediū supciliorum tm̄dem. ab eorum aūt fine ad imas radices capillorum frōs efficit̄. Reliq̄ quoqꝫ mēbra suas hn̄t ꝯmensuratōes ⁊ ꝓportiones q̄bus etiaꝫ antiq pictores ⁊ statuarij nobiles vsi magnas laudes sunt assecuti. Corpis āt centrum naturaliter est vmbilicus Nam si homo collocatus fuerit supinus manibus ⁊ pedibus pansis circiniqꝫ centrum in eius vmbilico collocatum circumagendo rotundationem vtrorūqꝫ manuū ⁊ pedum digiti tangentur. Item q̄drata designatio in eo inuenit̄. Nā si a pedib⁹ ymis ad summū caput mēsuraueris. inuenietur eadem latitudo vti ⁊ altitudo. Ex

ysagogis Ypocratis. Corpus quidem hominis in tres partes generales dividitur scilicet caput pectus et pedes. In particulas autem multas. Specialiter autem cōstat de venis et arterijs: et nervis. et ossibus cartilaginibus adipibus et ceteris spiritibus. Notandum quod omnia corporis ossa sunt. cc.xlj. Septē capitis. iiij. paria. xiiij. maxillaria dentiū eius. xvj. vnū pali. duo menti dentium suorum. xvj. Spondiles. xxiiij. Coxarum. iij. Ani. tria. Coste. xxiiij. Teneritudinū octo. Spatularum duo. Inferiorum duo. Pectinis ī manibus. viij. digitorum. xxx. Ancharum duo. Calcanearum duo. Mavicularum. ij. Rasce pedum. x. digitorum. xxx. Ex ysagogis ypocratis. Sunt autem in humano corpore ossa. cc. xxiiij. In capite. vj. In facie. viij. Dentes plerūque. xxxij. Spōdilia. i. ossa spīe. xxiiij. Inguli. ij. Vertebrarum. ij. Femorum. ij Pale. ij. Pectoris. j. Laterum. xxiiij. Cubitorum et radiorum. iiij. Carpon. vij. Metacapon. viij. Digitorum manuū. xxx. Coxarum. ij. Femorum. ij. Vertebrarum. ij. Geniculorum. ij. Crurium radij. iiij. Plantarum. lxv. Calcanei. ij. Astrāguli. ij. Digitorum pedum. xxx. etc. Constantinus. Mēbra dividūtur prout singula fecit natura proprijs actionibus cōvenientia. Actiones enim sunt tres. scilicet Animalis. Spiritualis. Naturalis. quibus similia sunt instrumenta corporis. Unde membra vtutem animalem sequētia vocant animata Spiritualem spiritualia. Naturalem naturalia. Animata membra fecit deus in omnibus aīalibus propter sensus et voluntarios motus. In homine vero et propter hoc: et propter intellectum et rationem ea fecit: vt cerebrum. oculos. nares. articlos linguam. nervos atque lacertos. Membra spiritualia facta sunt propter spiracla flatus et caloris naturalis conservantias. vt sunt pectus: et eius pāniculi: cor et pulmo cum cānalibus suis. fauces et dyafragma et arterie. Mēbra naturalia bipertita sunt quedam enim sunt nutritiva. quedam generativa. Nutritiva sunt que mittant cibum in substantiam membrorum tocius corporis. Omnia enim humana et bestialia corpora consumuntur ab aere et naturali calore. Ideo necesse est vt ad consuātiam et integritatem. eorum consumptio cibis reparetur. Itaque nutritiva sunt os: dentes. stomachus. intestina. epar. splen. fel. renes. vesica. vene. Generativa vero facta sunt vt specificarentur generalia et individuarentur specificata. Nam quoniam omnia individua naturaliter cōsumuntur. necesse est vt per genitalia reparentur. que sunt matrix vel vulua. Virga testiculi et vasa spermatis. Horum autem trium generum. scilicet animatorum spiritualium et naturalium membrorum singula habent vnum principale membrum. cuius causa facta sunt alia Membra vero consimilia (sicut dictū est supra) sunt partes toti: totumque parti assimulantia. Sunt autem septem. Primū scilicet ossa. Secundū cartilago. cor. nervi. ligamē. Terciū vene. Quartum arterie. Quintum caro. glādes. pinguedo. Sextum cutes et pellicule. Septimum pili et vngle. Ossa itaque sunt purior et siccior corporis pars Ex libro de naturis rerum. Sicut in pariete luteo pali ipsam parietem tenent. ne penitus obruatur sic ossa carnem fragilē stipant ne sua mollicie corpus in vnum improbe convoluat. Etiam multa hic essent dicenda de vnoquoque mēbro. que cā brevitatis dimitto.

Operationes.

A Avicenna in secundo canone. Saliva hominis ieiuni scorpiones interficit. Cum eadem et camphora fricatur impetigo. Eadem quoque cum distillatur in aurē vermibus lesam eos īterficit et statim educit. B Sordicies auris hominis cōfert emigranee et pannaritio. Et linitur super fissuras labij. C Capilli quoque et dentes et ossa hominis combusta. et alia plura de homine medicinalia sunt. D Itē vrina hominis abstergit scabiem vlcerosam et pruritum prohibetque serpiginem et impetiginem. Eadem in vase eneo cum melle cocta abstergit albuginem oculi. et

confert palpitationi. Confert etiam yctericie. et proprie cum aqua mellis et aq̄ ciceris. Fex eiusdem vrine sanat herisipilam sm̄ quod dicitur. E Et vrina infantis abstergit morpheam et pannum. Eadē quoq; bibita cōfert difficultati anhelitus et dilatationi. Item vrina hominis pre ceteris vrinis est magis abstersiua. ponitur enim cum cinere vitis super locum fluxus sanguinis et sistitur. F Confert etiā morsui vipere bibita omniq; morsui et puncture valet. et que ex ea antiqua est. cōfert venenis omnibus et lepori marino. G Alia quoq; plura medicinalia operatur. Sperma hominis proprie competit empetigini. et sedat dolorem podagre. Dicitur etiam q abstergit morpheam. H Stercus hominis calidum sedat herisipilam vt dicitur. et forsitan sordiciei confert Idem siccum cum melle aut vino bibitū in febribus periodicis. prohibet enī earū periodos. Confert etiam yctericie. I Dyasco. Fimus hūanus vulneribus impositus tumorem non admittit. Succus autem cum melle squinanticos curat. Itē fimus humanus paracolesim facit adhibitus. Gratum vultum et niueum facit. K Serapion libro aggre. ca. p̄lo Zebel auctoritate Gal. inquit. Omne stercus ē calidum et resolutiuum attractiuum sed secundum plus et minus. et maxime stercus animalis comedētis ossa. et signum est q curat squinantias et apostemata gutturis et miscetur cum melle ad dissinteriā et ad vlcera antiqua. Et miscetur cum lacte in quo sunt extincti lapides aut ferrum candens. et datur in potu. aut fit cristere cum eo. et miscetur cum medicinis resolutiuis appositum. et confert iuuamento magno L Stercus infantium cōmedētium panem et carnes gallinarum curat squinantiam. Cōuenit et ei iuuamento mirabili qn̄ miscetur cum melle et linitur cū eo guttur et palatum aut datur in potu.

Ca. ij.

Agnus. Ysidorus. Agnus a greco vocabulo dicitur quasi pius. nā inter omnia terre animantia maxime inuenitur innocēs et mansuetus. nullum enī ledit dente nec cornu. nec vngue. et quicquit in eo reperitur totum vtile est. quia caro ad cibum pellis ad variū vsum pilus ad indumentum. fimus ad terre impinguationem. vngula et cornu ad medicationem. etc. Item Ysidorus libro. xij. Latini agnum ab agnoscendo putant dictū eo q pre ceteris animalibus matrem suā noscat adeo q si ī magno grege errauerit statim balatu vocem noscat parentis. Secundū Arestotilē et Auicennā. Agni quidam nascuntur in tempore vernali. quidam in tempe autumpnali. Vernales sūt corpore maiores robustiores viribus et pinguiores q̄ sunt autumpnales vel hyemales. Pli. li. viij. In aliquibus tamen regionibus multi hybernos agnos preferūt vernis. qm̄ magis intersitante solsticium q̄ añ brumā firmos esse soliq; hoc anīal vtile et bruma nasci. Idē in li. xviij. Porro decrescenti luna castrādi sunt agni vel arietes sicut iuuenci et edi acverres. Ambrosius. Agnus simplicissimus cū a mr̄e quoq; aberrat frequēter eā balatu absentē

excitat: multisqʒ licet versetur in milibus ouium. recognoscit vocem parentis ⁊ festinat ad eam. Nam q̄uis cibi ⁊ potus desiderio teneat̄. transcurrit tñ aliena vbera licet humore lactis grauida exundēt. soli usqʒ materni lactis fontes requirit: Arestotiles. Agnus si renes eius sepo circumquaqʒ cooperiant̄ morietur. Palladius libro. xv. Agnoꝝ prima generatio est in mense nouembri. sed agnus natus maternis vberibus statim admouendus est manu. prius tamē exiguum lactis in quo spissior est natura mulgendum quod pastores collustram vocant: hoc em̄ agnis. (nisi auferatur.) nocebit. ac per biduū natus cum matre claudatur: ⁊ tunc septis obscuris calidisqʒ seruetur. Item secluso puulorum grege matres in pascua mittant̄. Sufficit autem priusq̄ in mane ꝑcedant. et cum sature reuertuntur ad vesperam. agnis vbera haurienda ꝑmittere. Qui donec firmentur. intra stabulum furfuribus vel medica herba vel (si est copia) farina ordei pascantur ingestum donec ꝯseptis pabulum ꝑ etatis robur matribus habere possint cōe. Actor. Agnus est animal oim̄ simplicissimū ⁊ mansuetissimū. quia nec ulla fraude. vel astucia callet. nec ulli dentibus vel cum vnguibus nocet:

Item pacientissimum. Quia ⁊ immolandus non clamat. ⁊ tondendus silet. Item ad plures vsus vtilissimū. Nam ⁊ lac prebet ad nutrimentū. ⁊ lanam ad vestimentum. ⁊ carnes ad esum. coriū q̄ʒ ad calciandum vel ad scribēdum: ⁊ fimū ad agrum impinguandum ⁊ fecundandum. Est et aïal mundū s̄m legē: q̄r ⁊ ruminat ⁊ findit vngulā. Lupū v̄o naẗaliter timet ⁊ horret ⁊ fugit. Merito ꝭ ⁊ ꝓpter p̄dc̄as tot bōas ꝓpetates. voluit xp̄s p̄ oibus bon⁹ ī agno p̄cipue figurari sicut sp̄ūs scʒ in colūba.

Operationes.

A Ysaac in dietis ꝑticularib⁹. Agnus q̄dem lactās in viscositate vicin⁹ ē porcis siluestribus ꝓpter vicinitatē volue: ⁊ humiditatē lactis q̄ nutrit̄. ꝑinde caro ei⁹ nō ē laudabilis. q̄r īdigestibilis. ⁊ lubricitate sua de stomacho descendit: Indigestibilis autē p̄cipue. si ꝯmedētes stōm humidum ex defectu habeant Ideoqʒ Gal. vituperauit lactantes agnos B Annuales v̄o mediocrē hñt ꝯplexionē inter lactāciū hūiditatē ⁊ iuuenū siccitatē Ideo ceteris sunt meliores ⁊ ad digerendū faciliores. sāguinē meliorē gn̄ant. maxīeqʒ iuuenes iuuāt ea. ⁊ siccā ꝯplexionē hñtes ⁊ calidā ⁊ siccam regionē inhabitātes: C Ex libro de naturis rerum. Caro agnina robustis et sanis est valde bona. sed infirmis infirma. quia licet a stomacho facile descendat. difficile tamen a membris soluitur Ideoqʒ viscosum hūorem generat: D Pli. li. xxix. Coagulum agni contra om̄ia mala medicamenta pollet. ⁊ contra marinoꝝ morsus vel ictus valet. E Auicenna. Sanguis agni sanat epilentiam cum vino: Coagulū em̄ eius a venēis ⁊ morsuris oībus sanat: F Albertus Medulla agni ad ignē liquefcā cum oleo nucū admixto zuccaro albo distillata sup̄ sambuthū ⁊ postea bibita dissoluit lapidē in vesica: ⁊ ꝯfert paciētib⁹ dolores in v̄ga ⁊ vesica ⁊ in renib⁹: ⁊ ꝯfert etiā mingenti sanguinem. G Si cū felle agni inūgant̄ loca corꝑis in q̄b⁹ īcidit cācer cōfert ināifeste. Si vis remouē morbū ouiū interficientē eas: accipe ventrē arietis ⁊ coque cū vīo ⁊ admisce cū aq̄ ⁊ da oib⁹ in potu ⁊ remouebitur morbus.

Ca. iij.

Aries. Isidorus libro. xij. capitulo primo. Est autem aries dux et princeps ouium. et ideo dedit ei natura fortitudinem ceteris ouibus prestantiorem. Decuit enim arietem ducem ceterarum ouium et tutorem alijs esse viribus fortiorem. Et ideo vt dicit Isidorus. Aries autem veruex a viribus est dictus eo quod tanquam vir ouium. Uel vt idem dicit. Ueruex a verme est dictus eo quod habeat vermen in capite cuius prurit excitatus caput concutit fortissime. et quicquit sibi obuiat ob referit. et ideo aries grece quod dicitur vrus latine est vocatus. quia in gregibus masculi dicuntur arietes. quia ad fecundandas oues virtuosi sunt atque fortes. Nam corporis magnitudine et virium fortitudine et animi virtute oues alias preexcellunt. Dicitur etiam aries ab aris. quia vt dicit Isidorus Hoc pecus primum fuit in aris a gentibus immolatum. Unde dicitur ideo aries quia mactatur ad aram. Unde secundum legem Moysaycam. Aries fuit animal potissime mundum. et ad sacrificium et ad esum. Nam pro peccato illo a populo conuenienter offerebatur. et quia findebat vngulam pariter et ruminabat indifferenter a populo comedebatur. Item Pli. li. viij. cap. xlvij. Arietis inquit naturale est agnos fastidire et oues senectas sibi obuias consectari. Nam ipse melior est et vtilior in senecta. tamen respectu ouium ferox fit animo. Tempore amoris pugnat pro vxoribus suis et aduersarios cornibus impetit. et vt melius pugnet et fortius contra resistentem retrocedit ac resiliendo cum impetu hostem ferit. De arietibus etiam dicit Auicenna. Arietes inquit et capri vadunt multum in vnum. et in hyeme non se abscondunt propter frigus. et aliquando exeunt de loco calido ad locum frigidum. et quando pluit quousque moriantur. et arietes naturaliter sequuntur capras et descendunt omnes quousque pastor accipit vnum ex eis et facit ipsum antecedere et sequuntur alij. et timent naturaliter tonitrua sicut oues. quod si impregnate fuerint et audierint tonitrua abortiunt pre timore. et ante mediam noctem stant simul cum ouibus et dormiunt. et post sparsim. et in dormiendo sparsi alternant per vices. nam a vere vsque ad autumpnum dormiunt in vno latere. deinde vsque ad ver dormiunt in latere altero. Isaac in dietis particularibus inquit. quod arietes et capri sicut et cetera animalia propriam habent vocem per quam se clamant et vocant femellas tempore coitus et amoris et potantes aquam salsam anticipant coitum et citius mouentur ad amorem. Et quando arietes senes mouentur citius ad amorem et coitum quam iuuenes in tempore determinato signum est bonitatis temporis in anno illo. Et si in illo tempore excitentur iuuenes ad amorem signum est pestis future super oues in anno illo. hoc idem dicit Aresto. et Aui. Aristotiles. In libia cito apparent cornua in capitibus arietum et (vt ait Homerus) cornua sunt etiam in capitibus feminarum arietum. Apud septentrionem vero non habent arietes cornua in quodam loco. Animalia que habent cornua fissuras habent in vngulis naturaliter. vt thaurus ceruus et aries. Et vt in pluribus aries dux gregis est pastores enim in grege ponunt arietem vnum rectorem sicque docent eum a pueritia. quod cum acclamauerit eum pastor proprio nomine anteriorat se. Euscolapius in li. suo. Elephas cum arietem viderit timet eum et fugit.

Operationes.

Ysaac. Arietes habent carnes calidiores ac minus humidas quam sunt carnes ouium ac duriores ad digerendum. Arietes in iuuentute manentes minoris sunt humiditatis et viscositatis propter etatis siccitatem eorum complexioni dominantem. Idcirco eorum caro melior est agnis et ouibus. quia si bene digerunt. bonum et multum sanguinem generant. maxime si castrati sunt. quia caliditas et humiditas eorum temperate sunt. vnde boni saporis sunt. nisi quando sunt decrepiti qui procul dubio pessimi sunt et non castrati sunt eis meliores. Omnes enim decrepiti in calore naturaliter defectuosi sunt. qui defectus prouenit ex etate et testiculorum indigentia. Annuales mediocrem habent complexionem inter lactantium humiditatem et iuuenum siccitatem Idcirco ceteris arietibus meliores sunt. et ad digeren

dum faciliores: Sanguinem em̄ meliorez generant. ꝛ maxīe iuuant iuuenes calidā ꝛ siccam complexionem habentes. ꝛ calidam ꝛ siccam regionem inhabitātes. De crepiti vero (vt dc̄m est) ceteris dteriores sunt. B Auicenna. Caro arietis adusta linitur vtiliter super morpheam. ꝛ super empetiginem. Confert etiam morsibꝰ serpentum ac scorpionum; Etiam cū vīo canis rabiosi. C Cinis eiusdem confert albugini oculi. Arietis pulmo calidꝰ superpositus sanat excoriationem calcanei ex calciamento. D Esculapius Arietis liquor qui a pulmone decocto distillat tercianas ꝛ renum morbū ī eis natū sanat. E Pli. li. xxix. Jus ex carne arietum valet ꝯ cancrum. Haly. Arietis fel auriū dolori. q̄ ē ex frigiditate medeṫ.

Ca. iiij.

Aper. Ysidorus. Aper a ferocitate vocatus est. ablata f lr̄a ꝛ p sub rogata. Unde ꝛ apud grecos fragros id est ferus dr̄. Omne em̄ quod ferū est ꝛ immite abusiue agreste vocamus: Porci agrestis valde bellicosi sunt tempe coitus ꝛ ingemantur vt coria sua sint tempore dura. quia se cum arboribus cōfricant: ꝛ postea lutum intrant. Illudqꝫ desiccant. Hij inde preliantur intantum vt vnus aut ambo moriantur. Ursus qꝫ ꝙ pugnat cum porcis agrestibus. Est autē aper iracundus ꝛ īsipiens: nec bonorum doctrinam morum recipiens. nullaqꝫ mutatio accidit in eo etiam si castreṫ. Apri quoqꝫ femīa castratur. ita ꝙ nō indigeat coitu. vt cito impinguetur. sed prius biduo cibus ꝓhibetur: Pli. li. viij. Apris maribus in coitu est asperitas plurima: Tūc inter se dimicāt arborꝫ attritu costas indurantes seqꝫ luto tergorantes. Femie quoqꝫ ī partu asperiores sunt. ꝛ fere similiter ī omni genere bestiarum. Ex lib. de naturis reꝝ. Aper bestia fortis: nigri coloris. que nullam bonoꝝ moꝝ doctrinam recipit vnq̄. sed semꝑ fera ac ferox est. dētes habet magnos et recuruos incisionibus aptos in quibus hoc mirabile est. ꝙ viua quidem bestia possunt idem ꝙ ferrum. Mortuo vero detracti vim īcisionis amisisse ꝓbantur. Hoc animal si mane anq̄ mingat a venatoribus impetatur: de facili lassatur: Si vero ante vel īterim dum venatur vrinam fecerit difficulter capture cedit: Uerumtamē etiam lassatum nō cedit. sed in posterioribus subsistit. ꝛ atrocitate rigida lassitudinem dissimulat. duellum offerens venatori. ferire tamen ī hominem vel inuadere non presumit nisi prius ab illo ictum acceperit. Caueat autem homo sibi. quia nisi primo ictu pūgentis cuspidis letale vulnus īter armū et laterales costas dederit. piclitari de vita poterit nisi forte iuxta ad refugiū arborem in veniat. quam ascendat: aut ī humiliori loco reliqua terre planicie totis membris se premat: auersi em̄ ac recurui dentes eius quibus quasi quibusdam atrocissimis armis valent ad īferendam mortem. nō possunt queq̄ nisi elatum ꝛ rectū attingere. Sustinebit tamen pedū illiꝰ cōculcatōez quousqꝫ sic iacēti a ꝓxio succurraṫ. Aper cū ctas bestias ꝑcedit auditu a dextris. Hꝫ os admodū lcuti; q̄d venabulis ꝛ machere opponit.

Operationes.

A Pli. li. xxviii. Apri cerebrum ꝯ ſpentes laudatur cũ ſanguĩe. Jecur etiã inueteratum cum ruta potũ et vĩo. adeps quoqꝫ cum melle reſinaqꝫ. Simili mõ ⁊ iecur verrinũ exemptis dũtaxat fibris q̃tuor obulorum pondere: ⁊ cerebrum ex vino potũ. B Item cerebrum apri vel ſanguis verēdorum medetur carbũculis Jecur eius litargicos excitat C In iecure femĩe apri ĩueniuntur lapilli q̄ contriti ⁊ in vĩo poti calculos pellũt: D Apri pulmo ebrietatem arcet. Fel aprinũ ſtrumas diſcutit Lyenem quoqꝫ ſedat potum: E Idem Cũ adipe pulmo ĩpoſitus ꝑniões ſanat. F Ulcera quoqꝫ ſerpentia ſanat fel aꝑnum cum reſina ⁊ cerusa. G Cinis maxillarum apri ſanat vlcera q̄ ſerpunt. H Idem quoqꝫ confert fractis: Lardum ei⁹ elixum atqꝫ circũligatum mira quoqꝫ celeritate ſolidat ea. I Apri vrina ⁊ ipa veſica ꝑ cibo ſumpta veſice calculorũqꝫ cruciatibus medetur. ſi pus vtrũqꝫ fumo maceratur Id in apri veſica ſi aſſa mandetur vrĩe cohibet incõtinentiã. K Ydropicis auxiliatur. apri vrĩa vel etiã veſica paulatĩ ĩpotu data. L Urĩa quoqꝫ apri ĩ vitro ſuata aurĩũ dolori vicijſqꝫ medetur. deniqꝫ tam grauis eſt apro vrĩa: vt effugere non ſufficiat niſi egeſta. ac ea velut deuictus opprimatur. vñ illa exuri eos traditur. M Aprini fimi cinis ĩſperſus potõi tepidi vini diſſintericis medetur. Luxatis quoqꝫ valꝫ idem fimus. Uerriſqꝫ ſpuma recēs ex aceto In fimo q̄dem ſuis eſt vſus efficatior que non peperit. In apris quoqꝫ multũ p̄ſtãtior. N Uſus axungie valꝫ ad emolliendas excalefaciendas diſcutiēdas purgandaſqꝫ ꝯfricatis mēbris itinerꝫ laſſitudines. O Ex li. de naturis rerꝫ. Fim⁹ apri recens ⁊ calidus p̄cipuũ eſt remediũ ꝯ fluxum ſanguĩs e naribus.

Ca. v.

A Zinus. Ex libro de naturis rerꝫ. Azinus eſt anĩal deforme vile ac deſpectum. grandi capite. lõgis ⁊ latis auribus. corpe macilento neſciunt ĩpĩguari. In humeris ſtigmata chriſti portat crucis. Eſt ꝗ azinus aĩal mãſuetum ⁊ diſcordie neſciũ onerifer. ⁊ non rebellãs ſarcinis (etiã vltra q̄ ferre poſſit) ſibi impoſitis brutum ⁊ irrationale ſuꝑ oĩa aĩalia Inceſſu quoqꝫ pigꝫ ⁊ tardum. paciēs ⁊ inter verba duriſſimũ. ꝑ viam incedens obuiantibus cedere neſcit. Poſt menſes xx. coit. ſed niſi poſt annos tres gignit. Spinas libenter cõmedit. frigidius ē naturaliter: ⁊ frigoris impaciens. maxime tēpore conceptus. Ideoqꝫ non generatur ĩ locis frigidis ⁊ in Scotia: ⁊ in regionib⁹ propinquis. nec in equinoctio ſicut coeũt equi: ſed in eſtate: In terra quoqꝫ ſeptētrionis. que eſt frigidiſſima non inuenitur: quoniam illic viuere nõ poteſt. Geſtat ãt in vtero per annum integrum: Azini pullus ali q̃ntulũ decoris hꝫ ĩ iuuētute. ſꝫ q̄to pl⁹ ſeneſcit tãto ꝑpior fit. Areſto. Azin⁹ hꝫ ſoleas ſicut ⁊ equus: non habet fel omnino. ſed habet ſanguinem ſpiſſum ac nigꝫ valde ſicut thaur⁹. Azin⁹ ⁊ anĩalia cetera magni cordis tĩda ſũt pl⁹ oĩbus aĩalibus.

Timet frigus. Felle caret. spinas cõmedit quando molles sunt. multum coit minus tamen q̃ equus. Et si non inceperit generare, post eiectionem posterioꝝ dentium non generabit om̄ino. Comedit fructus Herbis pascitur ⁊ aqua impinguat. Quãto plus ex aqua bibit: tãto plus eius cibꝰ proficit. Unicum hꝫ ventrem sicut ⁊ cetera soleas habentia Infirmatur sepe infirmitate que dr̃ milide: ⁊ est prius in capite Currit qꝫ flegma multũ e naribus. ⁊ si descenderit ad pulmonẽ moritur. Actor. Azinus est animal stolidum tardum ⁊ luxuriosum. Crucẽ hꝫ in anteriore dorsi pte sup humeros. ⁊ ibi debilior est. In posteriori autem sup renes ibi fortior est. horribiliter clamat. lappas ꝯmedit. sonũ citare (vt fertur) Ambrosius. Azinus piger ⁊ ad predam expositus. sensuqꝫ tardior. docꝫ nos viuatiores esse debere. nec desidia corporis animiqꝫ pigrescere: sed ad fidem ꝯfugere que onera grauia solet alleuiare. Phisologus. Azinus est aĩal oneriferum mancipium seruituti addictum respectu multitudinis laboꝝ quos sustinet. parũ grẽ cõsequitur. vocem hõis ꝯsuetam intelligit: Et nouit iter q̃d sepe ambulauit. Cũ autẽ vidit lupum venientem respicit in lũbum ⁊ sic improuisus a lupo ꝯprehenditur.

Operationes.

A Auicenna. Azinus sanat leprã Contracti ex siccitate sedent in iure carnis eiꝰ. ⁊ caro etiam eius iuuat. Epar eius assatũ ⁊ a ieiuno ꝯmestum confert epiletic: similiter ⁊ eius vngula adusta: B Cinis carnis ⁊ epatis eius cum oleo valet super positis fissuris frigoris: C Itẽ cinis epatis eius cum oleo valet sup scrofulas: D Dr̃ aũt q̃ eius vrina cõfert dolori renum: Urina vo siluestris azini: sicut Galienus ait. lapidem in vesica frãgit E Sanguis azini ꝓhibet fluxum sanguinis nariũ ex velamie: F Adeps eiꝰ valet ad vestigia cutis: Urĩa azini ꝯfert vlceribus ambulatiuis ⁊ humidis ⁊ dolori r̃nũ Stercus eius in omni cursu sanguinis administratur. G Odoratur quidem ad fluxum sanguinis nariũm fortem: ⁊ exprimitur humiditas eius in narem ac retinetur. H Item stercus azini pascẽtis siccum cum vino valde bonum est pũcture scorpionis: I Lac etiam azinarum minus butirosum existens. subtile est ⁊ aquosũ: Ualꝫ tussi extenuationi: ac sputo sanguinis: ⁊ ydropisi. ac duriciei splenis Uentrem lenit: ⁊ ethice bonum est. K Fertur etiam q̃ cum os ex eo colluitur: cõfirmat dentes ⁊ gingiuam. Non est autẽ conueniens habentibus sodam ⁊ vertiginem ⁊ tinitum ꝓprieqꝫ dormire sup̃ ip̃m. ⁊ vniuersaliter nocet h̃ntibus capita debilia. L Esculapius. Sanguis azini cum vino potatus febres cottidianas sanat: tribus vl̃ quatuor guttis illiꝰ datis Adeps eius coitum cõmouet. Splen eiꝰ cum aqua tritus ⁊ mãmille appositus attrahit lac M Dyasco: adeps azini nus dr̃ cicatrices ꝯcolerare Lac eius ventrem mollit: ⁊ ore receptum dentes gingiuasqꝫ confirmat. Uulnerationes quoqꝫ ventris ac reumatismum optime curat. Locium eius bibitum nefreticos sanat: N Haly. Azini pulmo ⁊ pulli eius si desiccatus teratur ac bibitur attractioni spiritus ac tussi prodest. Epar azini domestici si cõmederit eum epilenticus ꝓdest ei. O Azini fimus si opprimatur eo sanguinis fluxus de venarum vl̃ arteriarum incisione amputat eum vel stringit: Pari modo si de aqua eiꝰ instillet̃ naribus sanguinis fluxum pacientibus stringit. Omnino lac azine medicaminibus letalibus obest ⁊ intestinoꝝ vlceribus prodest ac tenasmo: sic quoqꝫ ꝓdest lac ouium sed minus. P Pli. li. xxviij: Anulum ex vngula ⁊ cruribus azini nigredinem nõ habentis: si induat epilenticus ꝓhibet ip̃m ne cadat: Q Preterea si domũ suffumiges azini pulmone mundas eam ab oĩ reptili ac serpente.

Ca. vj.

Hhane et alches. Ex libro de naturis rerum. Ahane secundum Arestotilem est animal magnitudinem cerui. contra consuetudinem omnium aialium hns fel in auribus simile felli hominis in colore. Et est amarum valde causatiuum vehementis ire. ferocitatisque.

Operationes.

A Helynandus. Alches est animal in silua hercinia. harum cosimilis est capris figura. et varietas pellium: sed magnitudine paulo antecedunt. Mutilia sunt cornibus. et crura sine nodis. articulosque habet Nec quietis causa procubunt. neque quo affli cte casu ceciderint: erigere sese aut subleuare possunt. B His sunt arbores pro cubilibus ad eas se applicant. atque ita paululum reclinantes quietem capiunt. Quarum ex vestigijs cum animaduersum a venatoribus fuerit quo se recipe loco cosueuerunt eo loco a radicibus subruunt. uut abscidunt arbores: tantum vt summa spes vel stipes earum stantium relinquatur. huc cum se psuetudine declinauerint. ifirmas arbores pondere affligunt atque vna ipa pcidunt. C Est alche mult prpanda. adeo prpenso labio supiore: vt nisi recedens in posteriora vestigia pasci non queat. D Gangama insula e regione germanie mittit aial qle alches. et cuius sicut nec elephantis flecti nequnt suffragines: E Ideoque no cubat cum dormiendum est. sed somnolentam arbor tantummodo sustinet quippe casum minatur vt fera ruinam faciat: dum assuetis fulcimentis innititur ita capitur. F Alioquin eam macipare difficile est. quoniam nullo rigore poplitum in comprehensibili fuga pollet.

Ca. vij.

Hnabulla Antaplo Aptalo Aukacinor. Ysidorus. Anabulla bestia e ethiopie. collum bois vt equus pedes et crura velut bos. caput vt camelus albas habet maculas. colore rutilum valde mebra singula distinguentem. Cunque tanto decore sit animal respersum. pellis multum spectabilis carius venditur ad luxum oculorum. Antaplon vel aptalos animal simile capriole fetidum nimis cui non potest homo approximare. Et habet duo cornua acuta valde. quasi duas falces. et recuruata sunt. Hoc animal cum sitit. accedit ad eufraten. vt bibat. et cum biberit adit dumetum quoddam vicinum minutis vngulis et subtilibus consitum. vt ibi quasi ludendo se in illis viminibus confricet.

Quo fit vt in illis illaqueet᷑. ita ꝙ se inde non possit auellere. Et tunc vocẽ magnã emittit. quam cum audit venator inuens in ipm̃ occidit illud.

Operationes.

A Ex libro de naturis rerum. Aptalõ est animal acerrimũ. ita vt venator ei non possit appropinquare. habet autẽ lõga cornua: serre figuram habentia. ita vt possit etiam arbores magnas ⁊ altas secare ⁊ ad terram deponẽ. Cumq; sitit venit ad flumẽ eufraten ⁊ bibit. B Est aũt frutex que grece dicit᷑ hercinie habens virgulta subtilia ⁊ plixa. ad que ludens cornibus suis obligat ea v̄gultis eius. sicq; diu clamans auditur. ⁊ a venatore occiditur.

C Arestotiles. Ankacinor est animal equale catulo leuerario. Huius intelligẽtia maiorẽ cũ est paruꝰ ꝙ̃ cũ est magnus.

Ca. viij.

a Afferaco. Assudio. Auicenna Afferati ⁊ alterati id est saliens ⁊ ⁊ volans. de primo quod hic habetur afferati in auicenna habet᷑ cafezati Serpentes sunt parui breues. minuti qui quãdoq; occultant᷑ in arboribus insidiantes vt pĩciãt se ad trãseũtes. horum genus vidi Callidi valde sunt ⁊ ad rubedinem declinantes ex eoꝝ morsu accidit (vt dr̃) dolor vehemẽs ⁊ totũ corpꝰ ptransit: ex q̃ etiã mors accidit. Cura eoꝝ cõis ẽ vt cura viperaꝝ.

Operationes.

A Assudius ⁊ sabrin pro pmo in qbusdam originalibus habetur assudius (vt dixerunt sapientes) Sũt duo serpẽtes arenosa corpa hñtes. ⁊ su capita eoꝝ puncta alba ⁊ nigra. Et qñq; sunt nigri rubei ⁊ albi. sup eoꝝ capita sunt squame albe icise: eorumq; incessui strepitus in est ꝓpter siccitatẽ corticũ ventriũ ipsoꝝ B Et sunt grauis motus equaliũ dentiũ. Hoꝝ morsus disrumpit poros ⁊ meatus naturales faciens ex eis fluere sanguinẽ ita ꝙ ex angulis eciam oculoꝝ. C Et cõprimit᷑ in sanguine: ⁊ sputo sanguinis ⁊ fluxu sãguinis nariũ ⁊ vomitu ⁊ dolore et stomacho. D Et dixerunt ꝙ locus apostematur ac denigrat᷑. ⁊ currit ex eo res pua aquosa. ⁊ soluitur venter. ⁊ constringitur anhelitus: ⁊ difficultas vrĩe fit ⁊ abscõditur vox ⁊ membra mollificantur: ⁊ vincit super corpus dispositio obliuionis ⁊ accidit spasmus. ⁊ cadunt dentes. ⁊ morit᷑ paciens. Cura autem eorum ex parte ꝓxima est cure viperarum.

Ca.ix.

ANfibena: ⁊ armena. Ysidorus. Anfibena dicta est eo q̄ habeat duo capita: Unum in loco suo: Alterū in cauda currens ex utroq̄ capite tractu corporis circulato: Hec sola serpētium frigori se cōmittit. prima omniū procedens: De qua Lucanus. Et grauis in geminum vergēs caput anfibena. huius oculi lucent veluti lucerne.

Operationes.

A Plinius libro. viij. Anfibene caput est geminū. Hoc est ⁊ ad caput ⁊ ad caudam. tanq̄ parum esset ore vno fundi venenum: B Jorath. Anfibena serpens frigori cōmittit se vigil ⁊ sollicitus de ouis suis valde cum ea cubat: Nam dum quedā pars eius dormit altera tūc vigilat. Et cum per semitam incedit. duo capita regit. nuncq̄ caput anterius nunc vero posterius consequitur Est alius sup calcaneum ambulans in coitu suo: et sup caudam suam. C Auicenna. Armene est serpens, proprietates habēs reguli proprietatibus proximas. non enī interficit morsu tantū: sed visu ⁊ sibili sui auditu. Quodcūq̄ animal mordet dissoluitur. ⁊ quodcūq̄ ei appropinquat ex animalibus moritur. At vero quantitate dixerunt eum a regulo differre D Estimauerunt enim q̄ est ab vno cubito. vsq̄ ad cubitum ⁊ semis Et dixerunt q̄ morso ab eo non confert aliquid E Si vo aliquid confert ei. tunc semen papaueris ⁊ castoreum. Hoc enim iam quidam testificati sunt.

Ca.x.

ASpis. Ysidorus. Aspis dicta est eo q̄ morsu venenato interimat. As enim greci venenum dicunt Huius diuersa sunt gnā ⁊ dispares effectus ad nocendum. Fertur q̄ aspis cum incantatorem pati ceperit. qui eam q̄busdam carminibus euocat, vt eam de cauerna educat. Illa cum exire noluerit vnam aurem in terra premit. alteram cauda obturat ⁊ operit. ac voces illas magicas nō audiens ad incantatorem non exit. Ex generibus aspidum sunt dypsa. ypnalis emorrois. prester. seps:

Operationes.

A Phisologus. Aspis si momorderit hominem statim cum consumit ita vt liq̄ fiat totus in ore serpentis B Glosa super Job. xx. Aspis est paruus serpens vipera prolixioris est corporis: ⁊ venenū aspidis concite: vipera tardius occidit: C Unde scriptum est. Caput aspidū suget ⁊ occidet eum lingua vipere. D Andromachus. Aspidis habitatio est in sicco: ⁊ in locis in quibus non est aqua. Et hec est quandoq̄ cinericia.

E Aspis est serpens cerulei coloris cuius dentes sup modum lõgi sunt ita q̃ extra os sicut apro apparẽt. Morsu venenũ immittit ⁊ spargit. vnde ⁊ nomen accepit virtute quorũdam verbo⁊ incantat̃ ne veneno interimat. vel (vt quidam dicunt) vt quieta capi possit. ⁊ gemma de fronte eius auferri que naturaliter in eo nascitur F Aui. Aspis ē ex ꝑpentib⁹ surdis. hec sicca dicitur ꝓpter vehementiam siccitatis sue cutis. ⁊ est ĩ q̃titate sua iter tres cubitos et quinq̃. G Color illius cinericius. ⁊ ad citrinitatē declivis oculi eius sunt vehemẽtis luminis ⁊ interficit a duabus horis vsq̃ ad tres. H Quem aũt momorderit. alteratur color eius ⁊ stupefit. ac multiplicatur eius singultus ⁊ infrigidantur membra eius. Palpebre quoq̃ eius claudunt⁊. ⁊ profunde dormit. Ad eius morsionem est iuuatiuum emplast⁊ cum calce ac melle ⁊ oleum. I Plinius libro. viij. Aspidum colla intumescere nullo ictus remedio asserit. p̃terq̃ si ptes tontacte confestim amputentur. K Idem in libro. xj. Aspidum dentes in os vergentes sunt ne cibi excidãt nullum habentium adminiculum r̃tinendi. sed duo sunt in superiori parte dextra leuaq̃ lõgissimi tenui fistula perforati. venenũ infundentes. vt scorpionum aculei L Solinus. Plures varieq̃ sunt aspidum species. vt dypsas. Ypnalis. Emorrois. p̃ster. sunt autem ammodate. est ⁊ cenchris. elephantie. chercitra. camedracontes. Mõstra hec sibilant ⁊ vt ferunt affectus habẽt nec temere nisi coniuges euagantur.

M Philosophus. Aspidem Lucanus somniferam vocat. quia vulneratus ab ea somnum morti continuat. Fertur autem sic incantari. Demones discurrunt cũ verbis ad serpentes: ⁊ infectiõe interiori hoc faciunt vt serpentes ad nutum eorum moueant̃. ac sine lesione tractabiles exhibeantur.

Ca. xj.

a Aranea. Ysidorus libro. xij. Aranea vermis est aeris ab aeris nutrimento nominata q̃ exiguo t[illegible]e longa fila deducit ⁊ tele sp intenta nunq̃ desinit a labore perpetuumq̃ sustinet in suo opere dispẽdium quia sepe ad modicum flatum venti aut pluuie stillicidium rumpit tela sua. ⁊ tunc totaliter perdit laborem suum. Auicenna ait q̃ aranea est modicum animal reptile multipes. sex vel octo habens pedes quos semper habz pares ⁊ nunq̃ impares. ⁊ hoc fuit necesse vt semper esset eius incessus equus sicut ⁊ ipsum onus ⁊ hoc est generale in habentib⁹ duos vel plures pedes: habet autẽ aliq̃s pedes longiores ⁊ q̃sdã breuiores ꝓpter diuersas q̃s facit opatões. nã cũ q̃busdaz fila subtiliat: ⁊ in longũ ꝓtrahit. Cũ q̃busdam v̈o piter ĩla nectit. cũ q̃busdã ꝑ fila repit. ⁊ q̃n vult ĩ tele supficie ĩmobiliter se suspẽdit. vñ r̃sidẽs ĩ tele sue medio subito sentit muscã telã ĩ pte remotissima ꝯtingẽtem q̃ subito ĩuadit ⁊ aggredit̃ tanq̃ hostẽ. de q̃ si triũphare potuerit eam ne euadat. ĩter tele sue fila multiplr circũuoluit ⁊ hũiditatẽ sugit ⁊ pmo capiti insidẽs. ei⁹ hũiditatẽ sugit ⁊ de tali musca⁊ venatõe viuit. nã ei⁹ gustabile ꝓprie est talis humor sicut gustabile apis est mel sicut dicit idẽ Aui. ⁊ Aresto.

Item in genere aranearum est diversitas sexus. Ut dicit Arestotiles libro. v. Et est femina maioris corporis q̄ masculus. et pedes habet longiores flexibiliores ⁊ habiliores ad motum. ⁊ etiam ad texturam Et sic dicit idem libro. v. Tempe coitus ⁊ amoris femina attrahit marem per fila tele. ⁊ post masculus feminam. ⁊ nō cessabit attractio donec coniungant̄. ⁊ masculus ponitur super ventrem femine. et iste modus est necessarius propter ventris rotunditatem. ⁊ ista coniunctio maxime est in fine veris. et in principio estatis: et aliquando in autumpno. ⁊ in principio hiemis. ⁊ tunc maxime sunt nocive. ⁊ earum puncture amplius venenose. Itē Arestotiles libro. viij. Genera aranea⁊ sunt multa. Nam quedam sunt parve ⁊ diversi coloris ⁊ sunt acute ⁊ velocis motus. Alie sunt maiores ⁊ coloris nigri ⁊ earum crura anteriora sunt lōgiora. ⁊ sunt tardi ris motus nisi quando coitu stimulantur Et nigre solent texere iuxta terram inter foramina. et manent in textura sua quousq̄ aliqua inciderit bestiola sicut musca quā deprehendunt. ⁊ si habent famē sugūt eius humiditatem. ⁊ tunc deferunt ad locum suum ubi deponunt: ⁊ reservant eam donec iterum esuriem paciantur. Et quādo totam hausit humiditatem deijcit residuum ⁊ revertitur ad venandum. ⁊ nō venatur quousq̄ r̄perit quod captum est de textura: Et si quis ruperit texturaȝ incipiet ipsam reparare circa occasum solis vl' circa ortum ⁊ maxime laborat quia tunc plures bestiole incidunt in texturam: ⁊ femina parit ⁊ venatur. ⁊ masculus iuvat eam. Abscondit autem se in textura vel sub tela ne a bestiolis videatur: ⁊ maxime quando est magna. quia ꝑpter eius magnitudinem non de facili operat̄: Facit etiam femina ova: primo ex quibus modice aranee post formantur. ⁊ statim qn̄ pariūtur ponit eas in textura ⁊ statim se movent ⁊ disponunt ad texendum. ac si in utero materno sint instructe ad venandum: Unde statim aptat retia cōvenientia prede sue. Et est species quedam aranea⁊ que venātur lacertum parvū quando ip̄m incipit texere sup ipsum quousq̄ liget eius orificium ligatione forti ⁊ tunc saltat sup eum ⁊ pungit quousq̄ moriatur. Item in eodē libro etiam dicit idem. q̄ sepe inveniunt̄ quedam aranee in alvearibus apum: ⁊ ille corrumpunt mel: ⁊ sugunt liquorem: et sic circa favos faciunt texturas ⁊ corrumpunt eos. Idem dicit Avicenna ⁊ Pli. de generatione aranea⁊ libro. xj. cap̄. xxv Sicut aranearum natura p̄cipua admiratione est digna. Cuius plura sunt genera inter que est quedam q̄ dr̄ spalangior cuius corpus est exiguum varium acuminatum velox ad saltum: noxium hn̄s morsum. Alia est sp̄es maioris corpis ⁊ nigri coloris ⁊ cruris lōgioris. ⁊c. Aranea⁊ aūt tele. ut dicit Aresto. ⁊ Pliū. Ex ea⁊ visceribus q̄dammō nature artificio gn̄ant̄ sub tilissima ꝯpositōe ꝯtexte more r̄tibis ꝯponunt̄ ⁊ parant̄ ⁊ filis subtilissimis ꝯnectūtur ⁊ hoc ne a muscis ⁊ alijs bestiol' q̄bus tendit̄ videat̄: ꝑpter ꝗ̄fficiē: cū labore q̄deȝ ꝯponunt̄ ȝ miro mō faciliter dissipantur Ignē nō sustinēt: ventū timēt cuius impetu rumpunt̄ ⁊ subito denudant̄.

Operationes.

A Pli. Et q̄uis venenosa sit aranea de cuius egredit̄ visceribus tela. venenosa tn̄ nō ē. qm̄ pꝰ multū usibꝰ medicie util' deputat̄ B Nā ut dicit dyas. Tela aranea⁊ alba ⁊ mūda pulverulētis sordibꝰ nō admixta vires hȝ ꝯstringētes ꝯglutinātes et refrigerātes: ideo sanguinē restringit a vulnere defluentē supposita vulneri ꝓhibȝ fieri saniē. ⁊ sanat plagā recentē ⁊ ꝓhibȝ inflaturā sanitatē vulneris r̄tardantē. C Itē r̄mediū ꝯ morsus oīm aranea⁊ ē cerebrū gallinaceū cū exiguo pipis bibitū cū vīo dulci. Itē coagulū agni potatū cū vino sanat morsus aranea⁊. D Idē facit cīs ungle arietine cū melle E Itē musce ꝯtrite ⁊ posite sup morsū exhibunt venenū ⁊ mitigāt dolorē. Sūt ⁊ alia r̄media q̄ enūerat Pli. ⁊ albertꝰ F Pli. eod li. cap̄. vj. Aranea lōga ⁊ cādida tenues hȝ pedes ꝯtrita in veteri olō dr̄ solvē albuginem oculo⁊.

Ca. xij.

b

Blacte bisantia grece. ara
bice achafar. latine vngu
la aromatica. Serapiō li
bro aggre. cap̄. Achafar.
est conchiliū ex speciebus
ostracoꝝ. ⁊ est similiter de
conchilijs purpureis. ⁊ re
periunt̄ in regionibus Indie. ⁊ in aquis
iuxta quas oritur spica nardi. Odor autē
eius aromaticus ē. qm̄ ipm aīal cōmedit
nardum. Et ipsa colligunt̄ in tpe estiuo.
qn̄ aq̄ desiccat̄. ⁊ repitur etiā ex eis in lit
toribus maris aizum. Et color eius est de
cliuis ad albedinem. et ambe sunt melio
res. ⁊ est pinguis. Sȝ illa que nascit̄ in ba
bilonia est subnigri coloris. ⁊ est minor il
la. ⁊ oēs hn̄t bonū odorem. Et qn̄ fumi
gatur domus cū eis sentit̄ odor eaꝝ sicut
castorei. Serap̄. li. aggre. cap̄. ostracoꝝ.
Blacte bisantie sunt ex vngulis ostracoꝝ
⁊ sunt coopercula q̄bus regunt̄ in forami
ne suo. ⁊ meliores sunt que vergunt ad al
bedinem. ⁊ sunt odorifere. q̄ꝝ odor trahit
aliquantulū ad odorem castorei.

Operationes.

A Galienus caplō ostracoꝝ. Quando
blacte bisantia sumit̄ cum aceto in potu
attenuat splenem. ⁊ qn̄ fumigant̄ cum eis
mulieres habentes suffocationē matricis
confert eis. ⁊ iste fumus excludit secundi
nam. B Et quando ex eis fumigat̄
epilenticus excitat ipsum.

Ca. xiij.

b

Bonnacon. Solinus. Bonnacō
est animal qđ in locis frigie nasci
tur huic taurinū ē caput. ac dein
ceps oē corpus. iuba tm̄ equina. cornua
vero tam multiplici flexu in se r̄curentia
vt si quis in ea offendat non vulneret̄. sed
quicquit presidij monstro illi frōs negat
aluus sufficit. Nam cum in fugam se ver
tit ꝓluuie citati ventris fimū egerit p lō
gitudinem triū iugeꝝ. cuius ardor quicq̄t
attigerit adurit. Ita egerie noxia submo
uet insequentes. Actor forsitan. Hoc aīal
idem est q̄ vacca siluestris ſm Arestotilē.
que hȝ cornua declinantia adinuicem. nā
⁊ boues siluestris siue bubali. alio nomīe
dicunt̄ bisontes. Arestotiles. Bōnacus

est aial in catonia in q̄dam mōte tauro si mile.ſʒ est in eo crinis deſcēdens ad duas ptes ſpatular̄.huius pili molliores ſūt q̄ eq̄ ⁊ breuiores.crines ei⁹ oēs ptinui ſunt ⁊ uſqʒ ad oculos pueniūt.Et q̄ ex pilis eius ſunt ſiferius lane aſſilant̄. Pili vo ei⁹ q̄ ſūt ſup eius frontē pueniūt.vſqʒ dū ſepentur ſm diſcrimē Color eius est rubeus.⁊ forte erit ad nigredinē declināſ.huius vox aſſimilat̄ voci thauri.nec hʒ dētes ſupiores ſicut nec thaurus.hʒ duos ſotulares.⁊ caudam breuē reſpcū corpis.⁊ cauat terram. hʒ ⁊ coriū multos ictus paciens.huius caro dulcis est:⁊ ideo dep̄hendit̄.Cūqʒ pcutitur fugit ⁊ q̄ſcit.Cū āt debilitat̄ pugt. Et ſtercus p̄ q̄tuor paſſus eicit Cū vo tps ptus ei⁹ a̢pinquat.adunant̄ ex eo genere multi.puſqʒ circa ip̄m ſtercuſ pgregant.⁊ ip̄m quaſi mur̄ ponūt Est autem animal multi ſtercoris.

Ca.xiiij.

Bos. Yſi. Bouē greci boetē dicūt latini trionē vocāt q̄ſi terionē eo q̄ terrā terat:cuius latitudo pelli um a mēto ad crura palearia dicunt̄ a pelle q̄ſi pellearia q̄ē ſignū gn̄oſitatis in boue. Boū in ſocios eximia pietas ē. Nā alter alter̄ inq̄rit:cū q̄ ducē collo aratra cōſueuit.⁊ frequenti mugitu piū teſtat̄ affectum ſi forte defecerit. Areſtotiles. Bos coit poſt annū.⁊ forte poſt.viij.menſes. Poſt bienniū āt pregnās eſt nouē mēſib⁹. viuit annis q̄ndecim.caſtratus āt vigīti. Actor. Bos eſt aīal mūdū ſm legē ad immolandum ⁊ ad pmedendū.quia rumiat ⁊ findit vngulā.paleas pmedit.iugo premitur.ſtimulo cogit̄.terrā arat. Pli.li.v. Boues ⁊ aīalia q̄bus continui ſunt dētes bibendo ſorbent vt equi. Idem in li.xj. Superiores priores dentes non ſunt bobus ſicut nec ouibus.⁊ oībus ruminantibus.boues autē mutant dentes. Horuʒ caudis eſt longiſſimus caulis atqʒ in vna parte hirtus. In genere boum feminis tātum vox grauior.cum in omi alio genere ſit exilior q̄ maribus. Theofraſtus p̄bat boues piſce veſci.ſed non niſi viuente.boum attritis vngulis aruina vngendo cornua medentur agricole: Adeoqʒ ſequax earum natura eſt vt in ipſis viuentiū corporibus feruenti cera flectant̄.iciſaqʒ naſcentium in diuerſas ptes torqueant̄ vt ſingulis capitibus quaterna fiant. Yſaac i dietis p̄ticularibus. Bouina caro ad cōpationem carnis pecudū ſicciſſima eſt. Ideoqʒ ſanguinem gn̄at g̃ſſum ⁊ turbidū ⁊ melancolicū.multūqʒ dat nutrimentū. Inobediēs eſt digeſtioni.tardeqʒ de ſtomacho eijcit̄ ⁊ ventrem conſtipat.q̄ ſi eo aſſueti melācolice pplexionis fuerint fiūt ſplenetici vel quartanarij.vel ydropici.l' ſcabioſi.vel leproſi.ſm pplexionem quaʒ preparatam his morbis inuenit

Operationes.

A Auicenna. Bouinū fel cum nitro ⁊ ethimolea valet ad furfures.cū caput eo lauat̄ Idē q̄ʒ fel apit orifitia emorroidarum.ex eodē cū melle linit̄ palatū ad pfocationem. B Dyaſ. Lac bubulcum oris vulnera recentia ducit ad ſanitatem Fimus boum iuuat ad apū ⁊ veſpar̄ ict⁹. C Ydropicus etiam illitus ex eo iuuat̄. ſi ad ſolem multum iaceat deſiccat̄. Maximum vero beneficium p̄ſtat fimus maſculi bouis ſtericis mulier̄ fumigatus pro pendētibus D Pli.li.xxviij. Bouis

sepum cum adipe anserino ⁊ ocymi succo vlcera oris ac rimas sanat. Item contra ea que ex vlceratiōe venena enecant sepū bubulcum alias bubulum auxiliatur.

E Medulla quoqȝ bubula ex crure dextro priore trita cum sanguine pilis palpebrarumqȝ vicijs ⁊ angulorum occurrit.

F Si vero grauitas sit audiendi fel bubulum prodest cum vrina capre vel hirci

G Talus bouis accensus dentes cum dolore labentes ꝯfirmat ad motus. Eiusdem quoqȝ cinis cum mirra boum est dentifricium. H Lien bubulus in melle datur ⁊ illinitur ad lienis dolores. Lac bubulum ceteris medicatius est. Bubl'o sic quidem lacte cuncta venena expugnari tradunt vomitione. Preterea tenasmus poto lacte bubulo tollitur. I Stomachum exulteratum lactis bubuli pot⁹ reficit. eiusqȝ rosiones caro bubula mixta aceto et vino cocta. ad homīs etiam morsum bubula caro cocta ⁊ imposita efficax est Canum scabies sanatur sanguine recēti bubulo. Iterumqȝ cum marescat illico ⁊ postero die abluto cinere lixiuio. K Haly. Fel bouis tinnitibus ⁊ auris sonitui medetur si cum bombace supponatur.

L Si cum oleo mixtus instilletur auri. mitigat dolorem ex frigido. In lotio q̄qȝ boum si infundat se homo optimū est stomacho dolēti ex frigido M Prodest etiam emorroidis. Fimus boū cataplasmatus super apostemata grossa dissoluit ea. Si vero ꝯburatur ⁊ naribus insuffletꝛ sanguinis fluxum ab eis sedat. Preterea si cathaplasmetur eo modico cum butiro ventri ydropici manifestissime medetꝛ

N Iecur bouis si comburatꝛ ⁊ bibatur ventris solutioni ꝓdest ⁊ fluxui sanguīs.

O Os q̄ȝ bouille. si comburatꝛ dentes cōmotos ex se fricatos solidat. P Et si cum squingibin bibatur Splenem liquefacit. Appetitum coitus excitat ac lepre prodest.

Ca. xv.

Bombex. Ysidorus. in li. ethimologiar. Bombex est frondiū vermis. ex cuius textura bombiciuū conficitur. Hoc aūt nōie appellatur eo q̄ euacuetur dum fila generat. ⁊ aer solus ī ea remaneat. Pli. Bombices telas aranearum modo texunt. ad vestem luxumqȝ feminarꝫ que bombicina vocatꝛ. Bōbicū genus est in Assiria ꝓueniens nidos luto fingunt. salis spēs applicatos lapidi tāta duricia. vt spiculis ꝑforari vix possint. et ceras largiores quā apes faciunt. Deinꝫ maiorem vermiculū. Et in choo īsula tradūtur nasci cyꝑssi. terebinti. fraxini. quercus florem imbribus decussum terre halitu aiante. fieri āt primo papiliones puos nodosqȝ mox frigoris impacientia villis inhorrescere. ⁊ aduersus hiemē tunicas sibi densas instaurare. pedum aspitate radentes folioꝝ lanuginē in vellera. Phisiologus. Bombex vermis est faciēs sericū filosum de ore suo in q̄ sepeliat se. ad hoc vt renascatur cōpletus. Et postq̄ reicerit omne q̄d stercoratum est ac ferulentū ac nigrum de corpe suo tunc corpus ei⁹ tranſluciens. est cum aspicitꝛ ad solem. Folijs q̄dem celsi vestitꝛ. q̄ vulgo morus dicitur.

Sed postq̄ operari ceperit escam rēnuit delicioso labori opaz diligenter īpendēs Calachi vero parietēs industrius textor circuit. lanam educēs crocei coloris: q̄ nivei candoris p ablutionem efficit̄ añq̄m artificialis tinctura sup induat̄. Consummato autem ope nobilis textoris thecam in ope ꝓprio inuolutā centonis subintrat ianuam similis papilioni. Semīa postea minuta eijcit. ex nature pēatibus secretis que p hiemē reseruantur. vt aere clementiore redeunte. carni humane admota in sinu fomenta suscipiant vsq̄ dū natura motum seminibus conferat animalem. Idez vermis etiam lanificus appellat̄ ex lana serica. q̄ de ꝓprijs visceribus opatur.

Operationes.

A Sericum porro putrida vulnera cōbustum mundat 7 ꝯfortat: B Et si cum sale ꝯburatur. rubiginē dentiū curat C De arbore in quo isti vermes nutriūtur lege ca. lxxix. in pmo tractatu de B.

Sed qñ bufoni viuo 7 palpitanti extrahitur tunc ipse lapis in medio sui oculū habere dicit̄: Cum āt aliq̄ diu mortuo extrahitur tunc malicia veneni oculus extiguitur. 7 lapis viciatur. Philosophus: Borax de genere bufonis est. hic ꝓpter veneni q̄ntitatem. qñ tangit̄ inflatur. Cū aranea pugnat 7 ab ea vincitur Nam cū illa frequenter pupugerit ille se vindicare nō valens. intm̄ inflando se exuberat: q̄ medius crepat 7 moritur. huius morsus pessimus est 7 insanabilis efficit̄. Gēmam in frōte nutrit. p q̄ occidit̄ 7 q̄ ab ipso aīali borax appellat̄. qñ extinctū h3 oclm. herba spāli vrit̄ ī q̄ visū recupat. ruta vo interficit̄. hūida loca 7 marcida libent̄ īhabitat odit claritatē sol. nec eū de facili vidē patit̄. nocte ābulat. 7 h̄ magis p vias hōim tritas vestigijs. p diē vo latet in abditis. odorē florētis vinee fugit. 7 ꝓpe cubitalez magnitudinē aliqñ crescit In hispāie ptibus illud p̄cipue boracis genus habitat. q̄d lapidem in fronte portat.

krott

Ca. xvj.

Borax 7 Botracha. Ex li. de naturis rez. Borax est genus bufonis. quod in capite portat gēmā sui nōis. hic vulgo cropondina vocatur.

Ca. xvij.

Buso. Actor. Bufo ē aīal venenosissimū oībus notū: q̄d videt̄ ab autorib⁹ dici rubeta l' crassantiū Est āt bufo frigidissima bestiola. 7 aspcū fedissima. q̄ fert̄ h̄re cor in gutture. vn̄ nec

de facili interficitur. nisi per mediū guttur transfigatur. Ex putredine autem vel corruptione terre nasci putatur. Ex li. de na. rez. Bufo etiā reptile venenosum hz visū pestilentē. a tactū sordidū. Terra vescitur 7 hoc pondē 7 mēsura. Quantū em̄ i anri ori pede ɔcludē pt. hoc illi p cibo cotidiano est. Timet em̄ ne sibi terra p cibo deficiat. In gallie ptibus est bufonis genus. qd cornutū dr. q: cornisare videt. vñ a sono vocis sic appellat. colores hz duos. tetrum 7 croceū. Hij vo pdeūt. 7 tūc voces tubaꝝ edūt. Duo qz 7 duo voces tubaꝝ rddunt iuicē In sola gallia vociferi viuunt. elatbi vocē pdūt 7 muti sunt. Phisologus Bufo est aīal horroris qd nūc cū aranea. nunc cum lacerta. qñqz vero cum colubro vel etiam cum serpente prelium subit. Lesus autez veneno alterius animalis venenosi. a plantagine medelam accipit. Salnia libenter vescitur cuius radix bufoni mortalis est. Lapis in capite bufonis inuentus. 7 ab homine gestatus veneni maliciam arcz. Ex bufone quoqz per combustionem in pulverem redacto cum sibi relinquitur. bufo viuus regeneratur. nec tātum vnus sed etiam plures.

Ca. xviij.

Bubalus 7 Bisontes. Isidorus. Bubali per derivationem vocati sunt. eo q sunt simles boū. adeo indomiti vt pre feritate iugum ceruicibꝰ non recipiant. hos affrica procreat. Ex libro de naturis rerum. Bubalus est aīal boue maius 7 altius corpore nigꝛ colore. habet cornua longa. tortuosa collum longum. caput ingens. membra macilenta. caudam paruam. aspectum beniuolum. ac simplicem. Sed summe pnicitatis atqz crudelitatis est. cum ad irā fuerit puocatum. Usibus humāis accōmodatissimū est. fortitudine maxima pollet. Bubalus paciens est laboris. pilos habet paucos. vocem terribilem. frontem asperrimam. cutem durissimam. pede spargit terram. In eius nare annulus ereus cum funiclo ponitur. vt facilius homini cedat. in opꝰ quod fuerat ei impositum. q si onus est graue. 7 vltra voluntatem suam imponatur. statim cōmotus in terra sternit. nec facile ictibus ad surgendum cogit nisi alleuiato onere. quo grauat. hic alio nōie bisontes dr. de quo dicit Solinus q bestia est boui similis. Solinus. Bisontes in septentrionali plaga sunt boues veris siles. vltra tauros pnicitate capti assuescere nesciunt. hos imperitū vulgus bubalos vocat. Pli. li. viij. Germania scythie cōtermina gignit insignia. boū feraꝝ genera. iubatos bisontes 7 velocitate excellētes. vros quibus omibus imperitum vulgus nomen bubaloꝝ imponit. cum id affrica gignit vituli potiꝰ ceruice qdā sil'itudie.

Operationes.

A Pli. li. xj. Bubaloꝝ sanguis non spissatur. Haly. Coagulū pulli bubali ē potum cicute pdest ei q ɔmedit fungos. B Urina bubali si ɔtrita misceat mirra aut olō 7 i aure pōat. dolorē eiꝰ ex frigido mitigat. C Ayas. Fimus bubali pascentis impositꝰ tūores vulneꝝ tollit. 7 sciatice passiōi ɔuēit D In cataplasmatibus positus duricias ac scrofas purgat. 7 pustulas soluit.

Ca.xix.

Bruchus. Rudolphus sup leuiticū. et Glosa sup Johel. Bruchus modicus ē et fului coloris. Bruchus vocat fetus locuste añ q̄ hēat alas. deiñ cū incipit volare paꝝ. dr̄ athelabus. cū vo pleniter volat dr̄ locusta. Est āt bruchus mľto gulosior q̄ locusta ľ athelabus. q: iacēs ī vno loco radicitus rodit fructus.

Ca.xx.

Buprestes. Isidorus et Plinius libro.xxx. Buprestis ē animal puū in Italia similimum scarabeo. lōgipedum. fallit inter herbas. bouem maxime; vnde et nomen habet. deuoratumqz tacta felle ita inflāmat vt rumpat.

Operationes.

A Plinius libro.xxiij. Oleum onfancinum contra buprestim valet ex aqua p se lotum vomitionibusqz redditum. B Idem in libro.xxx. Buprestis cum hirci no sepo illita lichēas tollit ex facie smectica vi. C Idem in libro.xxviij. Lacte sistit veneno buprestis. D Idem in libro.xxxj. Si buprestis pasta sit nitrum ex aqua vomitiones euocat. E Ex libro de naturis rerum. Cum autē bos buprestim inter herbas iacentem deuorauerit ac fel eius tetigerit. ita inflāmatur atqz tumescit. vt protinus rumpatur laceratis visceribus.

Ca. xxj.

Gubione siue Bibione ⁊ Blata.
Ysidorus. Bibiones sunt qui in vino nascunt̃ quos vulgo musciones a musto appellant. Unde Affroni⁹: Cum a me expectasset fabulare incipis ex ore bibiones īuolant in oculis tuis. Blate a colore dicte sunt. siquidem et comprehense manum tingũt. vñ et blateum colorem dicunt. Hoc aĩal lucem non patitur videre contrarium musce. Musca em̃ est lucipeta. Blata vero lucifuga Ex libro de naturis rer̃. Blata vermis est qui lucẽ videre non patitur. vnde per noctem tantũmodo ambulare consueuit: Palladius de agricultura. Blate sunt apibus inimice sicut ⁊ lacerte. Uñ huiusmodi animalia ⁊ his similia oportet apum castris vel aluearibus longe fugare. qui vult apes bene conseruare ⁊c.

Ca. xxij.

CApra: Ex li. de na. rerũ. Capra est aĩal barbatũ. lõgis ⁊ acutis cornibus pascit̃ in ꝯuallibus: ⁊ in mõtibus: et in ramis arbor̃ q̃s ore ꝑtattingere. sed morsus ear̃ exicialis est arbori. Mel vo lãbentes cap̄ moriunt̃ Herbis venenatis viuũt. Cõstan. Si capre ex vasis tamarisci biberint aut comenõ hẽbunt splenem. Sera. in li. de simplici medicina. Uidi inqt Galienus capras lingentes tamarisci frõdes. ⁊ īueni eas sine splene. q̃sdam vo vidi lingẽtes ſpẽtes pelle depositã. ⁊ post albescẽtes minus senescere. Ysido. Caprã a carpẽdis vgultis quidã dixerũt. alij q̄ capret aspa. Nõnulli a crepitu cruriũ: vñ eas creas appellatas q̃ sunt agrestes capre. Aresto. Cap̄ ẽ aĩal ruminãs q̃d tñ hꝫ dẽtes in vtraq; mandibula. Capre in pastu cito mouent̃ a locis suis. q̄ non oues faciũt. ⁊ accipiũt summitates herbar̃ tm̃. Qñ mouent̃ p⁹ meridiẽ plus aq̃ potabũt. ⁊ qñ sale añ ꝑtum cõmederint multũ fluxũ a mãillis hẽbunt. Capre naturaliter veloces sunt. ideo pastores nõ ponũt eis rectorẽ. Cap̄ nõ bñ videt in die. sꝫ acuitur eius visus de nocte. hꝫ autẽ aliqñ ocl'os dissĩles ĩ colore. qñ sagittata fuerit pulegiũ ceruinũ q̃rit. ⁊ cõmedit vt extrahat̃ sagitta. Pli. li. viij. Cap̄ ĩ sicilia sicut oues villo tõsili vesciunt̃. Capris in ethiopia vita est vsq; ad ãnos. xj. in orbe reliq̃ plurimũ octo. Idem in li. xj. Oculi capre de nocte splendẽt. lucẽq; iaculãtur: Pili acute crassi exeũt hircis feminis ãttenuiores: Item mares capra⁊ plures hñt dẽtes q̄ feie. Nec hñt capre dẽtes preter priores. gemios hñt: Et binas in feminibus mãmas. nec alibi sicut ⁊ oues. Pli. li. viij. Capre pariũt ⁊ q̃ternos. sed raro admodum. ferũt qnq; mensibus vt oues. veneno pinguescũt pinguedĩe sterilescunt. Item Aresto. Caper vnius ãni coit. sꝫ debile q̃d gñat. In ethiopia ꝓpe cap̄ viuit ãnis. xj. tota vita coit. ⁊ gemellas parit. ⁊

licibus conueniens est. caper vntuosus erit. Palladius li. viij. Capr trima optie pt educare. sz eligenda est capella magni corporis crassis cruribus breui collo: plenaqz ceruice. auribus flexis et grauibus. paruo capite nitido ac spisso. longoqz capillo. magnis vberibus. Nec multe cap sicut oues clau dende sunt vna statoe. q et luto care pueit et stercore. q teneriores mares gnant haut transeundu est. Sz vltra octo annos non sunt mares seruande quia genus hoc languore sterilescit et etate.

Operationes.

A Esculapius: Capre cerebz cu melle carbunculos in vetre sanat. Sepum eius omni morsui et lesure subuenit. B Axugia qz eiusde cu rosis mixta pustulas q in nocte grauescut tollit. hoc etia auribus instillatu surdos sanat C Caseus eius impositus oes puctiones atqz dolores reprimit. Pili eius vsti fluxus oes sedant. D Vngule eiusde vste et cu pice liqda trite et illite alopitia curat. Lac eius bibitu arteriacu liberat. Vermes occidit. Pruriginem et morsus sanat. E Sanguis eius eade facit: et venenu bibitu extinguit F Ex li. de na. rez. Cornu capre adustu si an nares ve caduci teneat. statim cadit. G Aui. Cornu capre adustu et albificatum detes fortiter abstergit. stringitqz gingiuam. et sedat inflate gingiue dolorem. H Pli. li. xxviij. Capre cornu vel pilis accensis fugari spetes dicut. Cineremqz ex cornu potu et illitu vale p morsus eoz. Ide qz cinis sudores inbibet. I Sanguis capre cu medulla decoctus p venenatoxica sumit. Ide etia sic dat dissintericis et auxiliat ydropicis. K Iecur capre p papilione: q lumibus aduolat pficit. Assum qz ciliacis subuenit laudabiles qz sunt medulle hircine et capne. L Hyas. Adeps capne ceteris magis est stipticus. pascuaz ca. vn dissintericis clisteribus miscet M Ius fell eius etia ptisicis auxiliat. Bibentibus qz catarides subuenit. N Fel caprinu adhibet fistul cu succo porri. Adhibet etia medicamibus vulnez et ea sine tumore sanat.

Ca. xxiij.

Caprea. Pli. li. viij. Capree trasfigurantur in plurimas similitudines. Sunt em capree. sunt rupicapre. sunt ibices. sunt et origes soli a quibusdam dicti. contrario vestiti pilo et ad caput verso. Sunt et damme et pygargi et strepsicerotes: multaqz alia et dissimilia: Sed illa alpes. hec transmarini situs mittunt. Idem in libro. xj. Natura cornua dedit ramosa capreis. sed parua nec decidua fecit. huius animalis sanguis no spissatur. Ysidorus. Capreas agrestes creas dicut quas greci eo q acutissime videant recte pandorcos appellauerunt. Morantur em in excelsis montibus. Et quis de longinquo sint vident tamen omnes q veniunt. Eedem et capree. eedem et ibices quasi auices eo q ad instar auium ardua et excelsa teneant et inhabitent Ita vt de sublimi vix humanis obtutibus pateant. vnde et meridiana pars. Ibices aucs vocant. qui nili fluentis inhabitat. hec itaqz animalia. in petris altissimis comorant. vt si qn feraz vel hoim aduersitate pserserint. de altissimis saxoz cacuminibus sese p cipitat. et i suis se cornibus illesa suscipiunt

Ex li. de naturis rerum. Capra silvestris que et capreola vel rupi capra dicitur. bestia seva est incomparem sui generis. In alias autem bestia timida ac mansueta nimis. Hec in insula creta. quando vulnerata est. pulegium querit. quo comesto sagitta de corpore exilit. vix autem capi potest quia celerrima est. Et cum a canibus premitur. ad montes altissimos confugit. pluria inter mares est discordia propter feminas. et hoc tempore coitus.

Operationes.

A Dyas. Fimus caprarum silvestrium cum vino bibitus ictericos sanat. B Cum folio spicanardi bibitus menstruis impat. C Reliquos sanguinis fluxus cum aceto impositus abstinet. D Combustus et tritus cum aceto et oximelle alopitias sanat. E Axungie mixtus podagricis medetur. F Actor. Item de Capra hoc idem quod supra ponit licet sub aliis verbis.

hundt

Ca. xxiiij.

Canis. Arestotiles. Canis est animal iracundum et applaudens hominibus: pilosum secundum universum sicut porcus et ursus. habet dentes superius et inferius. et ventrem unum. ac post ventrem intestinum. multos habet fecessus multasque fissuras in pedibus et multas mamillas sicut et porcus. Quinque digitos habet in pedibus anterioribus: et quatuor in posterioribus sicut leo et lupus. Fimum etiam habet siccum sicut et lupus. splenem longum sicut homo et porcus. preterea somnus et vigilia. crementum et corruptio. et vita et mors. ceteraque accidentia ex sensibus sunt in canibus sicut in equis et hominibus. Alexander. Canis animal est in mundum rediens ad vomitum. iracundus. latratu horrendum canem extraneum lacerans. ossa corrodens. que cum habuerit consortium alterius canis refugit. Solus autem nomen suum cognoscit. Ex li. de naturis rerum. Canis est bestia docibilis ad omnem ludum dominum suum diligit. et eius hospicium vigilando custodit. nocteque latratu nocentes prodit. Est etiam quoddam genus canum. quod odoratu fures intelligit. et a ceteris hominibus implacabili odio discernit. Isidorus. Nihil autem sagatius canibus plus enim sensus ceteris animalibus habent. Nam soli nomina sua cognoscunt. recognoscunt dominos suos et diligunt. et eorum tecta defendunt. pro dominis suis se morti obiiciunt. solitarie et voluntarie cum eis ad predam currunt. Ambrosius. Canis est animal sagax. quod ubi vestigium lupi vel leporis invenerit. argumenta quedam ad eum directa semita insequendum colligit. ad diverticulum semite venit. singularumque semitarum exordia tacitus percunctatur. ut per odorem agnoscat. in qua parte diverterit. huic etiam animali insitum est naturaliter impetite. alimonie memoriam servare. gratiamque referre ac solicitas excubias pro dominorum salute pretendere. Cum enim infirmatur canis. radicem alicuius herbe comedit ad vomendum. Phisio. Canis cetera bruta in tribus excellit in discernendo. amando. serviendo. Discernunt enim dominum. ab extraneis nec eos quos insectatur odit sed pro eo quod amat zelat. et ex conscientia soliciti amoris invigilat. Mos eius est cum pastore alludere. gregem nosse. insidiantes feras persequi. huic soli a natura insitum est. voluntarie ad quod precipitur ingeri. et per quandam obediencie formulam sola disciplinati timoris expectatione suspendi donec ad pagendi licentiam signo mittatur.

Canum autez genera sunt plura. Alij eñi ad capiendũ feras siluarũ inuestigãt. Alij volucres. Alij vo greges. Alij domos custodiunt. Ex li. de na. rerũ. Tria sunt gña canũ. Horũ nobilissimi sunt leporarij alias leuerarij qbus forma elegantior et ad cursum celerior. aptiorq3 venatui. Hij pectore valentes sunt. Latratus edere nesciunt. ⁊ nisi pducant ad cursum ifra domũ se ptinent. Alij sunt apti venatui. longis auribus ac dependẽtibus. hij odore ⁊ importunis latratibus bestiam insequũtur. Itẽ canis masculi ñ de facili ledũt canes feminas. Et ita fit in pluribus generibus bestiarũ. In oĩ aũt genẽ aĩalium masc'li plus femĩs viuũt exceptis leuerarijs ĩ quibus accidit ɔ̃riũ. Aresto. Leuerarij q̄ppe viuũt ãnis fere decẽ. leuerarie duodecim In leuerariorũ qdem genẽ plus viuũt feĩe maribus. pter laborẽ ipsorũ masculorũ. In alijs ãt plus viuũt mares femĩs. Item canes femĩe cũ applicant ad etatẽ coitus habent signa sicut hõ. qm earũ mãille ĩtumescunt. ⁊ inuenit in eorũ pectore cartilago. 3 hoc difficile est ɔgnoscere. nisi exercitato. maribus autẽ non accidit hoc 3 in maiori pte crus eleuãt in mingẽdo. ⁊ hoc nõ nisi post sex vel octo menses faciũt. Et vniuersaliter postq̃ rigescũt. Oẽs ãt femĩe sedent qñ mingunt. In canibus femĩs lac inuenitur ad qnq3 dies aũ partũ. ⁊ in quibusdam p septem. Estq3 lac caninũ spissius oĩ lacte. pterq̃ porcorũ ac leporũ.

Operationes.

A Esculapius. Canis sanguis potat' tremulosos liberat. B Caput eius vstum tritum ⁊ puluerizatum. vel ei' caro neruosa ⁊ ficus. morsus canis si bibat sanat puluis dentiũ ei'. Dolores dentiũ ac gingiuas curat. C Cor eius portatũ canes a latratu detinet. Fel ei' cũ melle curat oculos. Lac ei' bibitũ pilos et capillos crescẽ nõ sinit. D Cũ melle vel vĩo datum mox fetũ mortuũ eijcit E Dens ex eo tact' cito omittit. ⁊ cicatrices oculorũ extenuat. Adeps ei' podagrã ⁊ auriũ dolorem sanat. F Auicẽna. Sãguis canis ɔbibet ortũ pilorũ euulsorũ. vt scripsit Gal. Urina q3 canis administrat sup verrucã. G Dyas. Lac pmi part' canis capillorũ ortus amputat. ⁊ in vtero infantes excludit. Lociũ caninũ addito nitro aut medicamẽ facto lepras ⁊ prurigines tollit. H Fimus caninus in canicularibus diebus collectus. ⁊ siccus bibit' ventrem abstinet cũ vĩo. Albus vo fim' eiusdẽ arcuato morbo medet. I Pli. li. xxix Sãguine canino nihil pstantius ɔ̃ toxica putãt Canino felle cũ melle curabat appolonius oculorũ suffusiões K Itẽ Albugines canini lactis istillatõ. dolorẽ et grauitatẽ auriũ sedat. Adipe cãino lẽdes a capillis tollunt. L Idẽ li. xxx. Canĩa cutis cuilibet digito circũdata distillatões sedat. Fel caninũ podagris ɔfert pẽna illinitũ. Verrucas oĩm generũ sanat vrĩa canis recẽs illita. fimiq3 cũ cera. M Canis lĩgua medicĩalis ẽ. lãbendoq3 sua vulnera vel aliena sanat. q̃ si vuln' ꝓpũ attingere lĩgua ñ possit pedẽ lãbit ⁊ saluie medicãie delinitũ ad vuln' appõit. certus de medicãie q̃d lĩgue sue natura indidit N Aui. Aq̃ casei cães ĩpinguat valde. ⁊ nutrit eos bñ. O Canis cec' nascit. lũaticus ẽ. odoratu multũ vig3. dẽtes h3 acutos ⁊ os fissũ. valde mordet. ⁊ ligit nõ rumiat 3 rodit. ad vomitũ redit. pusq̃ recubet. lectũ circuit. bolismũ patit. i. ra. bidã famẽ

Ca.xxv.

Cattus & cathaplepa. Ysidorus
Cattus id est ingeniosus a greco
venit. musio est appellatus. eo quod
muribus infestus sit. hunc vulgus captū
a captura vocant. Dicunt alij quod captat .i.
videt. tam enim acute cernit vt fulgure lu
minis noctis tenebras superet. Albert⁹
Cattus est animal a capiendo dcm̄ muri
bus eīn infestus. Et dicitur moribus esse
verecundum & pulcbritudinis amatiuū.
Habz autem colorem griseum: glauci sor
titur congelare similem: habet eīn colorē
hunc naturalem. & alias habet ex acciden
tali cibi & precipue qui domesticus est. est
autem mordax valde. in multis simile leo
ni vnguibus & dētibus armatur sicut leo.
& intrahit & emittit vngues sicut leo. Car
nem autem habet laxam & mollem.

Operationes.

A Auicenna. Ex catti morsu quādoque
accidit dolor vehemens & viriditas in cor
pore. & curatio eius est curatio cōmunis.
B Juuatur autem cum emplastro ce
pe. vel calamenti siluestris. C Razi.
Catti siluestres ex fumo rute & amigdala
rum amararum fugiunt. D Haly. Car
nes catti calide sunt & sicce. medent̄ emor
roydarum doloribus. Renes calefaciunt
dorsi doloribus psunt. E Esculapi⁹
Stercus catti vel catte cum synapi et ace
to alopitiam curat. F Cathaplepa
Pli. li. viij. Cathaplepa appellatur fera
modica & iners iuxta fontem tygrim. qui
est apud hesperios ethiopes (vt plerique
estimauere) nili caput. Fera hec ceteris
quoque membris iners caput tm̄ pregraue
egre fert qd deiectum semper in terram.
Alias in tremore est humani generis om
nibus. qui oculos eius viderint cōfestim
expirantibus. Eadem & basilisci spentis
est vis. G Solinus. Juxta fluuium
tygrim nascit̄ cataplepa. modica & iners
bestia pestilenti aspectu figura fere catti.

Ca.xxvj.

Caccus. Ex li. de naturis rerum
Caccus est monstrū in archadia
totum setosum vt porcus. Et vt
scribit Adelinus phūs. Hanelitu suo pe
ctore flāmas eructuat .i. spiritū flāmineū
maxime cum ira furit per motū. Hic in an
tris sup tyberim pmorat̄. & inuadit subito
tauros & vaccas greges p caudas tres vl
quatuor apphendēs. & vi sue fortitudinis
in antrum occulte trahens gressu retrogr
done. scz de facili possit inuestigari. Nec
solū aīalibus est infestus. sed buboni gui
ssime insidiat̄. cū tm̄ ipm hōiem plurimū
timeat. Si queritur quō de aīalis ore fla
ma possit euomi tam efficax. vt pxīe ptre
ctata alias contracta comburat. & non ip
sum corpus animalis flāma tali absuma
tur. Responderi potest. quia cum anheli
tus adhuc in visceribus animalis p mem
bra varia late diffusus. est tepidum vsque
quo non exuberatur in flāmas. Sed eru
ctuatus continuatur ac multiplicatur in
obiectum aliquod corpus. virtutemque re
cipit comburendi sicut videmus per me
dium berilli lumē solis multiplicare radi
os. & i sūmo mucrōis acūine radios ignis
virtutem in subiectam materiā suscipere.

Igne̅q3 effici violentu̅: huic aı̄ali similia fuerunt illa de q̄bus in libro sapiencie legitur. q̄ ignes ex ore suo spirabant. De cacco dicit Uirgilius. viij. li. eneidos Semihoı̄s facies: huic monstro Uulcanus erat pater. illius atros ore fomens ignes magna se mole ferebat. terribiles oculos villosaq3 setis pectora semiferi. hui⁹ cacci mens effera: q̄tuor a stabulis p̄stanti corpore thauros. auertit. totidem forma superante iuuencas. atq3 hos ne qua forent pedibus vestigia rectis. cauda in speluncam tractos versisq3 via℞ indicijs raptos saxo occultabat opaco. Hunc caccu̅ ꝑpter furata sibi pecora Hercules interfecit. vt ibi virgilius in longum ꝓsequit̄.

Camel

Ca. xxvij.

Camelus. Ex libro de naturis rerum: Camelus est animal deforme. gibbosum. habens collu̅ longum. crura poplexa. lentum incessum: et dum graditur nu̅q̄ pedes atterit immu̅dum animal s̄m legem: quoniam vngula̅ quidem habet. sed nō diuidit eam. Cum autem onerandi sunt. paululum super genua percutiu̅tur. ⁊ statim ad onera flexis ceruicibus inclinantur. aquas puras ı̄fugiunt. lutulentas bibunt. ⁊ hoc gratia nutrimenti. Om̄e enim elementum. q̄ntum plus ꝯmixtum est alijs tanto plus nutrit. ⁊ econtrario irati cameli strident horribiliter: His etia3 rabies accidit ⁊ podagra de quibus facilime moriuntur. Non autē vngulas eijciunt: Sed vehementissimo dolore grauantur quando duras et laboriosas vias incedunt. Non em̄ in pedibus habent de forti corio sotulares. Ordeum cito transglucientes reseruant. vt rursum ruminando tota nocte manducent. Alij compacientes abstineant. illi qui recti cameli dicuntur. vnum tantum habet ı̄ dorso gibbum. Est autem ⁊ aliud genus eo℞ quos dromedarios vocant cursu mirabili vigentes ⁊ bina tubera in dorso habentes. Arestotiles Cameli sunt sicut aı̄alia cornuta. quia ventres eius sunt sicut habēcium cornua. ⁊ quia cibus illius spinosus est. necessario fuit eius lingua carnosa: propter duriciem palati: Natura ergo vtitur palato. sicut parte dentiu̅ terrestri. Camelus non habet fel distinctum: s3 venas paruas in quibus est fel. Solinus Camelorum femine ad bella preꝑantur. putantq3 validiores eas fieri. si castratione a coitibus arceantur. Camele cum homines eis vtuntur ad preliandum: castrātur quia tunc non impinguātur. In locis quidem altissimis habitantes. tria milia camelorum habent homines currentium velocius q̄ equus. ⁊ hoc non accidit eis nisi propter amplitudinem passus: Uegecius de re militari libro tercio: Camelos apud veteres aliquantule nationes ı̄ aciem produxerunt: Sed hoc genus animalium arenis quidem tollerabile sic aptum. nam confusas etiam in puluere vento vias. absq3 errore dirigere memoratur Ceterum preter nouitatem hoc si vti videatur inefficax bello est. Item camelorum mares habent v̄gas ad posteriorem pte3 vnde auersi coeu̅t. Su̅t āt v̄ge neruose ac dure vn̄ ex eis arcuum corde fiu̅t. Coitus tempore solitudines aut secreta petunt.

Item Camelus est valde malus tpe coit⁹ Etsi q̄ aīal vel hō tpe hoc appinquerit ad eum ledit ip̄m. Coit āt post triennium tpe luxurie solitarius est cū feīa ferus ac silvestris. ⁊ coeūdo p totā diē equitat Sʒ cū alias luxuriosus sit. erga matrē ⁊tinēs est. vñ in quadā ciuitate cooperiebat̄ camele caput vt eius pullus sup eam saltaret. qui cooperto matris capite sup eā saltauit. et coopimento sublato m̄rem agnoscēs. turpitudinis ope q̄d cepat intercepto. vndit ip̄mqʒ ingeniatorē mordēs interfecit. Camela pregnans est p annū post ptū qʒ qescit a coitu p annū. vnū tm̄ filiū facit sicut elephas equus ⁊ om̄e aīal hn̄s soleas. Cameli viuūt centum ānis. Cameli paciunt̄ sitim p quatriduū. ⁊ postea bibūt multū. huic aīali natura dedit magnitudinē corporis in modū iumenti sicut ⁊ elephanti. aīal qʒ cuius cibus est ex materia lignea ⁊ spinosa multos hʒ ventres. ⁊ in hoc genē est camelus.

Operationes.

A Auicenna. Caro cameli ꝓuocat vrinam. Adeps qui est in gibbo cameli suffumigatus ꝓfert emorroidibus. cameli cerebrum exiccatū ⁊ cum aceto bibitū cōfert epilentie. ad idem valet eius sanguis. B Qui etiam siccatus ⁊ frixus retinet fluxum cū vīo qʒ bibitus sagitte armene nocumento ꝓfert. post purgatōem vo menstruorū potatū iuuat ad impgnationeʒ. et cōfert ꝓfocationi matricis. C Ideʒ lac camelarū fetarū est subtile. ⁊ valde aquosum nec facit opilatōes (sicut cetera) propter paucitatē caseitatis. ⁊ abstersionis aqueitatis illius. D In ipō est salsedo quia cameli diligūt acetosum. ⁊ hoc ē melius lac. Vr̄ āt q̄ est vehemētis tarditatis in stomacho ⁊ in supioribus ventris. Ex ipō nō timet̄ sordicies. sicut ex ceteris nisi raro. E Vrina cameli ꝓfert idropisi. Confert etiā vehementer fetori narium. Et aperit opilatōes colatorij cū vtute vehementi. ablutōe ex ea fcā cōfert furfuribus. F Ryas. Fimus camelinus albus cum melle tritus ⁊ impositus tumores reprimit. ⁊ vulnera delicata pmūdat G Haly. Sanguis cameli fricatus dissinterie ꝓdest ⁊ solutōe cronice potuiqʒ veneni lac cameli ꝓdest. corruptōi cōplexionis augetqʒ vētrem. H Pli. Stercus cameli mūdificat ⁊ destruit verrucas abscindit fluxum sanguinis ex naribus. ⁊ qñ bibit̄ cum medicinis epilentie cōfert. I Item resoluit bothor ⁊ vlcera scrofulas quoqʒ fortiter. ⁊c̄.

Ca. xxviiij.

C Ameleon. Ysidorus. Cameleon non habet vnū colorē sʒ diuersa varietate ꝯspersus ē vt pard⁹ huius cameleontis corpusculum ad colores q̄s videt. facilima ꝯuersione variat̄. cum aliarū aīaliū nō sit ad ꝯuersionē facilis corpulentia. Rudolphus sup Leuiticū. Cameleon in infirmitate mansuetum esse se fingit. cum alias sit inmansuetum aīal. Glosa sup Leuiticum. Cameleon est aīal natum ad deridendū. dolosum. rapax. ingluuiosum. ⁊ ideo p̄m legem immundum Ambrosius. Cameleon diuersas species colore vario fert̄ mentiri. Arestotiles. Cameleon est aīal valde timorosum propter q̄d in multos colores mutat̄. Causa vero timoris eius paucitas est sanguīs et caloris. vñ etiam valde macer est ⁊ vocat̄ leo

terre. huius facies est sicut aialis ex porco & symea compositi. Ungl'as hz sil'es vncis seu auiũ vngulis. Alteratio coloris fit qñ coriũ eius insufflat. manet in cauernis sicut lacertulus. Solinus Cameleon per om̃em aziam est plurimus. Aial scz q̃drupes. facie q̃ a lacerte. nisi crura recta & lõgiora ventri iungerent prolixa cauda. eademq; in vertiginẽ torta. hamati vngues subtiliq; aduncitate Incessus vero piger & idem fere qui testudinum motus Corp9 asperum cute. qualem ex cocodrillis dep̃hendimus subducti oculi & recesso ꝯcauo introrsum recepti. quos nunq̃ in tactõne obnubit.

Operationes.

A Plinius. Cameleon quoq; multa in se fertur habere vtilia medicine. Caput eius & guttur si roboreis lignis accendantur imbrium ac tonitruum cõcursus facere democritus narrat B Item iecur in tegulis vstum Reliqua ad veneficia ꝑtinentia que dicit. q̃q̃ falsa estimantes obmittemus preter q̃ in risu coagentium C Oculo eius dextro si viuenti eruat albugines cum lacte caprino tollunt. lingua quoq; ad alligata pericl'a puerperij. D Eundem salutarem esse parturientibus circa domum. E Cor eius aduersus quartanam est proficuum. lana nigra prime tonsure illigatum F Pes prior dexter impelle. hiene ad alligatus brachio sinistro. dicitur ꝓdesse contra latrocinia terroresq; nocturnos. G Item dexteram mamillam contra formidines pauoresq;. H Sed & pedem eius sinistrum in furno torreri cum herba eiusdem nominis addito vngento pastillis factis inde (si credimus) fertur hõiem inuisibilem facere I Eius felle glaucomata & suffusiones corrigi credit ꝓprie tridui vnctione; creditur etiam eo lienib9 instillato ßpentes separi. & ad alia multa

Ca. xxix.

Camelopardus. Ysidorus Camelopardus est dictus eo q cum sit vt pardus albis maculis sup asp sus collo equo similis pedibus bubulis. capite tamen camelo similis est Hũc ethiopia gignit. Pli. libro. viij. Cameleorũ aliqua similitudo in duo transfert aialia: Nabuna siquidem ethiopes vocãt bestiam collo similem equo pedibus & crurib9 boui. capite camelo. albis maculis. colorem rutilum distinguentibus. Unde & camelopardulus appellata est. Nec primũ quidem dictatoris cesaris cirsensibus ludis rome visa est. Ex eo subinde cernitur aspectu magis q̃ feritate conspicua. quapropter & ouis fere nomen inuenit.

fera 7 inter aromatica maxime preciosa ime dicinis plurimum vtilis 7 virtuosa. Ut vult dyas. 7 platearius. Et aliqui dicunt illud muscum vulgariter appellauere.

Ca. xxx.

Capreolus. Aui. Capreolus est aial in india silis hinulo siue cervorum filio. q apud nos etia non mutat dentes. Et qn eius dentes sunt magni significant vite diuturnitatem in eis 7 hz oculos acutos: Aresto. li. viij. Capreoli siluestres hnt sapientia qn vulnerantur querunt pulegiu ceruinu 7 comedunt ipm vt extrahant sagittas a corpe si que in ipis sunt infixe ex velocitate mot9 7 assiduitate discursus. Caro capreoli a superfluo humido exoneratur. 7 ei9 caro tenerior 7 digestibilior efficitur. et saporis ac odoris eius grauitas amputatur; Jdem Aresto. Pastus gra de locis altis ad altiora tendit. 7 inter herbas salubres 7 noxias odore diiudicat 7 discernit. Ruminat cibos 7 vngulam findit. Non vngue. non cornu. non dente. sz sola velocitate fuge a canib9 venatorum in sulsis se defendit. Un qn in campestribus psequitur ad montana fugiens alta petit. Jn montibus indie sunt quedam capreoli q ab herbis aromaticis 7 odoriferis pascuntur in quorum vnguib9 sunt quedam concauitates in quibus humores quidam ad apata colliguntur q pmo ad maturitatem 7 motum 7 confricatoez rumpuntur. 7 a corpe cum pilosis folliculis abstrahuntur 7 sba que intra pelliculam continetur sume e odori

Ca. xxxi.

Castor est aial ad modum canis pontici. longum scz 7 gracile. dentes hz acutissimos. pelle delicatam ac nobilem. q quanto nigrior est tanto preciosior. colores in pilis hz velut daxus. sed pili subtiles sunt 7 pulchri. non pt diu sustineri vel subsistere nisi caudam in aqua teneat que habz vtiqz piscium caude silem. saporemqz eius 7 spem. Un 7 a christianis in ieiunio comeditur. pars enim caude ipius edibilis est residuum autem eius est caro. Jpaqz cauda longitudinis cubitalis est pinguedinem multam habens. Pedes autem posteriores habet vt anser. Anteriores autem vt canis. Hec enim illi natura parauit. vt et posterioribus velut auis in aqua nataret et anterioribus in terra sicut quadrupes

ambularet. Ex libro de naturis rerum. Castores vt dicit experimentator in grege viuunt: et simul ad siluas pergunt. Lignaque dentibus abscindentes ad cauernas suas ea miro modo referunt. Unum enim ex castoribus pro vehiculo resupinatum pedibus eleuatis in terram proijciunt. et inter crura eius abscisa artificiose componunt et sic eum trahentes cauda ad propria tecta deducunt. verum iniuriam talem non faciunt his. qui inter illos educati sunt. sed illis qui de alienis partibus ad se venerunt Hos enim in seruitutem sub certa custodia redigunt. Aliorum tamen opinio est. quod hoc illis faciant qui senectute laboribusque confecti dentes obtusos habent. et qui ligna secare non valent. Tales enim in seruitutem redactos per absumptionem pilorum in dorso venatores agnoscunt. eosque pietate commoti illesos abire permittunt. In duplices autem vsus ligna secta habent. Nam et corticem comedunt. et ex lignis habitacula valde artificiosa faciunt. Amaris quidem arborum folijs et corticibus castor pro summis delicijs vescitur. vnde et tota eius caro. et si bono tamen amaro odore perfunditur: Phisiologus. Castor cum eum venator prosequitur abscisos testiculos ante faciem eius proijcit. et venator habens quod ab eo cupiebat vltra non sequitur. Si autem alius venator cum sequatur. erigit se et ostendit virilia se non habere et sic euadit. Est autem animal mansuetum nimis: Ex libro de naturis rerum. Huius animalis venatio fit hoc modo Canis ad hoc instructus in aquam proijcitur. qui ad foramen mansionis illius perueniens ingreditur. nec cedit castor morsibus donec a venatoribus artificiosa illa mansio refringatur. etc.

Operationes.

A Platearius. Castoris testiculi abcisi in vmbroso loco suspensi desiccantur. vt in vsum medicine reseruentur et dicuntur castoreum: B Bonum autem castoreum id est non sophisticatum. habet saporem mediocriter acutum. Glutinosum est et saporem habet multum horribilem neruos intricatos et pelliculis adherentes. per annos sex in magna efficatia seruari potest. Melius tamen est quanto recentius. In medicinis ponitur abiecta pellicula exteriori: Uirtutem habet dissoluendi attrahendi et maxime neruosa loca confortandi C Contra epilentiam et alias frigidas passiones capitis. datur castoreum cum succo rute in potu vel decoctionis eius vinum. D Contra paralisim lingue puluis eius sub lingua ponitur donec pse resoluatur et consumatur: E Contra paralisim tocius corporis datur vinum decoctionis eius et rute et saluie. F Contra litargiam prouocatur sternutatio ex castoreo: cerebrum commouet et confortat G Dias. Castoreum testiculi sunt animalis: quod castor dicitur. et sepe aquaticam: sepe vero terrenam sustinet vitam H Optimum est ponticum quod si interius cereum et obstrusum membranulis naturalibus. quidam autem testiculos adulterantes immittunt vesicis cum armoniaci gutta sanguine castoris conspersa: I Eligendi sunt ergo qui iuncti sunt ex vna radice sibi coherentes. pleni inscidi fragiles: ipsis folliculis se tractius separantes: K Calefacit autem castoreum et desiccat et attenuat. Illis enim qui ex plenitudine spasmum paciuntur aut tremorem neruorum vtilissimum est. Quibus autem hoc contingit ex inanitate vel siccitate neruorum. L Uicia quoque pulmonis emendat Et humidum frigidum cerebri humorem cum pulegio. Cum vino bibitum inflationes tollit. M Tortionibus medetur: potiones venenatas nocere non sinit. Litargicis singulare presidium est. N Tremori et contractionibus et omnibus neruorum causis delitum et vnctum medetur. O Uirtus enim ei termatica est et recorporatiua mixtum malacinatibus et a copis paliticis seu sciaticis et his similibus subuenit: P Auicena. Castoreum confert obliuioni et litargie cum aceto et oleo rosaceo: surditatique frigide ac ventositati in aure dissolutum in oleo nardino: Q Attractio per nares ex fumigatione ipsius confert apostematibus pulmonis: et infir

mitatibus eius. Bibit cũ aceto propter singultum 7 facit sitim. R Delet do lorem ventris pungitiuum cum aceto bi bitum. ventositatem resoluit: Menstrua prouocat. Secundinam 7 fetum extrahit S Confert morsui paruorum venena torum. 7 quod ex eo decliat ad nigredinẽ est venenum. Ita q interficit quãdoq in vna die. T Fel castorei ad multa vti le est. Eius quoq coagulum sedat morbũ caducum.

Ca. xxxij.

C Hama. Albertus in libro de na turis animalium. Chama est be stia alio nomine rufinus dicta in ethiopia. Est autem ad modum lupi in figura maculis albis vt pardus. per totũ respersa ludis apta: eoq discipline mul tum est perceptibilis. Et in hoc conuenit cum natura canis.

Ca. xxxiij.

C Alopus. Albertus in libro de naturis animalium: Calopus di citur esse animal iuxta eufraten habitãs. 7 de eufrate pter aque frigidi tatez bibens. Astutum 7 velox esse dicitur Ita vt venator sibi appropinquare non possit. Cornua gestat longa ferre modum pretendentia: quibus 7 arbores deijcere dicitur. sed virgulta ante repulsum cornu um suorum tendentia frangere nõ potest Licz ad hoc sepe nitatur. 7 ideo in eis fre quenter inuolutis cornibus cum captum tenetur dentibus stridet. 7 audito strido re a venatore capitur.

hirß

Ca.xxxiiij.

Ceruus. Ex li. de na. rex. Ceruus est aial velocitate mirabili frontē hns ramosis cornibus asperatā: Quoꝝ creatō fit si biennis fuerit. tūc vsq3 ad sex annos ꝑ etate ramos augent. deiñ numerosiora fieri non pñt ꝫ maiora. Solum hoc aial cornua mutat. ⁊ sup̄ modū gloriaṫ. hꝫ vnū vmen i capite q̄ eū vere vexat assidue. Sꝫ ⁊ oē aial ⁊ ipē hō vmen hꝫ sub ligua. Aresto. Ceruus est aial sapiēs de q̄ etiam opinanṫ: ꝙ inter aialia q̄drupedia discretius sit. Idem. Ceruus ē aial timidum: cornua q̄dem hns ⁊ fissuram in vngulis. dentes eius declinant ad inferi⁹ hꝫ quatuor dētes in vna pte oris. ⁊ in alia quatuor p q̄s molit: hꝫ etiā duos magnos alios. q̄ sunt in masculo maiores: ⁊ in feia minores. Uox masculi gſſior est ⁊ altior ꝙ femia. Masculus vociferaṫ multū tpe coitus ⁊ feia q̄nq3 timet. Ceruus itaq3 (sicut ⁊ cetera magni cordis aialia) timidus est vocem vulpiū timet. In sibulo āt ⁊ cātu delectaṫ Itaq3 sibilantē ⁊ cantantē sequit ⁊ alius eū occidit. Uñ cum aures erectas hꝫ insidias subsequētis aduertit. Postꝙ vero demiserit non aduertit. Item Cerui pugnant. ⁊ victus obedit victori obediētia forti. Cum autem impregnuṫ ceruus latet ꝑpter venatores. Intestia cerui valde fetida sunt: vñ non ꝯmeduntᷓ a canib⁹. nisi sint valde famelici. Phisiologus Ceruus vbi serpentem agnouerit esse. implet os suū aq̄. effunditq3 in foramen. deinde cū q̄dam oris sui spiramine ſpētes foras attrahit. ⁊ pedibus suis ꝯculcās ipm̄ interficit. Ceruoꝝ āt duo sunt genera. Unū q̄d vt inuenerit ſpentē in cauerna vbi latitat. flatū imittit: vt exeat: ⁊ egredientis collū ꝑcutiens hinc ⁊ inde occidit eum: ⁊ deuorat. Postea vō ꝑpter timorē ad aq̄s purissimas currit ac venenū euomit. Sed inter hunc tumorē pilos mutat ⁊ cornua abicit Aliud est genus q̄d si serpentē inuenerit occidit: ⁊ post victoriā ad montē vbi pabulum inueniat redit. Ambrosius. Ceruus cū non dum hꝫ cornua tn̄ frōte pludit ⁊ ea que nondū expertus est tela minaṫ. Ceruus q̄n ēgrotat. ramusculos olee ꝯmedit. et sanus fit. Aresto. Ceruus (vt dcm̄ est) masculus vociferatur multū tempe coit⁹. Cerua non potest coitū pati ꝑpter duriciem virge maris: recipit autem fugiendo. Cerua paritura prius dragonteā cōmedit cum vero parit subito ꝯmedit secundinam fetuum anteꝙ cadit ad terram: ⁊ est eius secundina venenum.

Operationes.

A Phisiologus. Ceruoꝝ lacrime collecte ⁊ ossa inuenta in corde ipoꝝ apta sunt potui cordis pulsu laborantibus. B Platearius. In corde cerui reperitur q̄dda os in sinistra pte in qua est quedam cōcauitas. ad quam splen habet respiraculū ⁊ emittit supfluitatē: que ibi propria siccitate in substantiam mutaṫ ossuosam Illō est de sanguine cordis subrufum. hꝫ virtutem depurandi fumū melancolicum.

C Datur ⁊ contra cardias ⁊ sincopim. ⁊ contra emoroides. D Esculapius Si quis in corio cerui voluitur serpentes non timet. Medulla quoq3 cerui dolores sedat. E Paly Coagulum cerui contra potum cicute ⁊ fungoꝝ esum prodest. Urina cerui splenis dolorē adiuuat. Uentositati stomachi ⁊ intestinoꝝ ꝑdest. Auribus instillata medeṫ eaꝝ vlceribus. F Auicenna. in. iiij. canōe. Extremita

res caude cerui venenum est. ⁊ ipam bibēti accidit angustia vehemēs ⁊ sincopis et mors. Ez cura eius est vt euomat cum butiro ⁊ aneto. deīn in potu denī auellane ⁊ fistici ꝓfecta sit. G Pli. li. xxviij. Pulmo ceruinus cum gula subarefactus in fumo: deiñ tusus ex melle Tussim sanat. Coagulum cerui ex aceto sanguinem sistit. Hinnuli vo coagulū matris vtero exectī: summis ꝑfertur remediis: H Plini⁹ Cornu cerui vsti nidor comicialem morbum siue caducum depꝛhendit. Eiusdem cornu cinis illitus ex aceto vel rosaceo dolorem capitis sedat. J Idem Cinis dentes mobiles fricando vel colluendo ꝯfirmat: eorūq; dolores mitigat. K Idem q̄z valet crudi cornu farina: Item Cinis ꝑdictus reumatismos sanat. ⁊ sanguis excreationes curat: L Tinearū quoq; genera id est vermes pellit potatus Regio morbo ꝓdest potatus ex vino. M Solinus. Ex cornibus autem cerui dextrum efficacius est ad medelā. Actor Quia vero cornu dextꝝ (vt dcm̄ ē) ad medelam efficatius est Ideo dicit Pli. q̄ ceruus hoc bono suo inuidens: hōi cornu dextrum abscondit nequeat inueniri Idem q̄z dicit liber de natura reꝝ. N Arestotiles vero dicit eū abscondere cornu sinistrū tanq̄ in eo sit aliq̄d iuuamentū.

Ca. xxxv.

Ceruleus. Actor (vt aiūt Solinus ⁊ stacius sebosus) Uermis est mirabilis in gāge fluuio abundās hz eñ brachia bina lōgitudīs sex cubitoꝝ q̄bus etiā elephantē corripit vndisq; submergit. Sed qm̄ hic v̄mis ingēs ac monstruosus est ⁊ aq̄ticus. Ideoq; īferius eū inter mōstra aq̄tica videlicet in tractatu de piscibus de illo plenius dicemus.

Ca. xxxvj.

Cecula. celidros ⁊ cenchrus: Ysi. Cecula dcā est eo q̄ puasit ⁊ non hz oculos. Celidros s̄pens est q̄ ⁊ chersidros q̄ ⁊ in terris ⁊ in aq̄s moratur Nam cersi greci dicunt terrā ydros aq̄m Hic terram p quā gradiī fumare facit. q̄ macer sic describit seu terga expirant spumantia virus seu terra fumat. qua tether labiī anguis. Et Lucanus. Tractiq; via fumare chelidri sp autez directus ābulat nam si torserit se dum currit statim crepat Solinus: Calabria chelidris frequētissima boum q̄z gignit. Ysidorus. Chēchris serpens inflexuosus est. qui sp rectum efficit iter. De quo Lucanus. Et sp rcō lapsu rus limite cenchris.

Ca. xxxvij.

CErastes. Ex li. de na. rer. Cerastes est serpēs octo cornua in capite hñs ex quibus fieri solēt manubria cultellorum. ad mēsas impatorum. qr sudore pdūt venenū appositū. Solinus. Cerastes dict⁹ est eo q hēat cornua arietū silr̄a Cerasti eñ greci cornua vocāt. sunt āt hic q̄drigemina cornicula. quorum ostentatōe velut esca illiciēs solicita aīalia pimit. Totū eñ corpus arenis tegit. nec vllū indiciū sibi p̄bet nisi ex illa pte q̄ iuitatas aues. vel aīalia capit: est āt flexuosus plusq̄ alij serpentes ita vt spinā nō hr̄e videat̄. Aui. Cornuta ē gen⁹ s̄petum surdorum: c⁹ lōgitudo ē ab vno cubito vsq3 ad duos. 7 sup caput ei⁹ sunt due eminētie. q̄si duo cornua. Color corpis ei⁹ est cineric⁹ 7 vēter eius sicut squame sicce dure. q̄ stridēt sup terrā cū strepitu: Dētes ei⁹ sunt eq̄les nō recurui: plurimū āt māsio ei⁹ ē in locis arenosis In locis q̄dē morsus ei⁹ senciunt̄ q̄si acus aut cla[...] infixi in eis. Et dixerūt q ptinuatur eius corpi g̃uitas maxia. 7 eius labia inflantur 7 accidūt ei vertigo 7 tenebrositas oculorum 7 destruit̄ ratio.

Operationes.

A Cure āt ei⁹ appriat̄. vt semē raphani cum vino in potu detur.

Ca. xxxviij.

CEphos 7 centrocota. Pli. li. viij: Cephos ethiopia mittit quorum pedes posteriores hūanis pedib⁹ 7 crurib⁹ sunt siles: hoc aīal roma postea ñ vidit nisi ludis pōpey. Solin⁹. Tpe dictatoris cesaris monstra rome visa sunt q̄ cephos dicūt: horum posteriores pedes crure ac vestigio hūanos menciunt̄ arc⁹ pores hōim man⁹: Phisio. Cētrocota est q̄ bestias vniuersas p̄cedit h⁹ corp⁹ azini: pect⁹ 7 crura leōis silr̄itudinē hñt. oris hiatū vsq3 ad aures vastū. imitat̄ āt hōis vocē: Pli. li. viij. Crocutas ethiopia inter alia monstra gñat. velut ex cāe lupoq3 pceptos oīa dentibus frangentes ptinusq3 deuorata ventre pficientes: Idem in eodem: hiene coitu leena ethiopica parit crocutā hōim pecorūq3 voces imitantē Acies ei ppetua in vtraq3 oris pte nullis gingiuis ptinuo denteq3 ne occursu p̄rio haberet̄ capsarū mō includit̄. Solinus. Crocuta nūq̄ aciē orbiū pmouet sed in obtutū sine intactōe intēdit. in ore gigiua nulla. dens vn⁹ atq3 perpetuus.

Ca.xxxix.

Cirogrillus. Rudolphus super Leuiticum. Cirogrillus est aīal spinosum ⁊ hericio simile. Actor Alibi legitur ꝙ maius sit hericio: spinosum tamen. Unde patet ꝙ quidam falso dixerunt: hūc esse cuniculū. Alibi q̄ꝫ legitꝰ ꝙ cirogrillus ip̄e sit hericius vl' herinacius. aīal videlicet porcelli formā hn̄s. sed spinosum. de q̄ plenius dicetꝰ inferius. vn̄ in psalmo centesimo tercio. vbi legitur in nostra trāslatōe. petra refugiū herinacijs. Alia translatio habet cirogrillis. Glosa sup puerbia Salomonis. In prouerbijs quoqꝫ vbi iuxta translatōem nr̄am legitꝰ. Lepusculus plebis inualida. q̄ collocat ī petra cubile suū. Alij p lepusculo habent cirogrillum. Et est aīal nō minus hericio simile muri ⁊ vrso. cuius ī palestina magꝰ est copia. In foueis ⁊ in petrarꝫ cauernis Hinc ⁊ in psalterio vbi dicimꝰ. petra refugium herinacijs. Alij ponūt leporibus. Alij cirogrillis. Sꝫ q̄dam hic p lepusclo hericium hn̄t. Hieronimus eni verbum hebreum saphan interpretatꝰ. ⁊ cirogrillum. ⁊ hericium. ⁊ leporem. Itē sup Leuiticum Cirogrillū aīal debile q̄dem sed rapax ⁊ mortiferꝫ esse dicunt.

Ca.xl.

Cicade. Uincentius in speclo naturali. li. xxj. Cicade vermes sunt quorꝫ genera sunt duo. Quedam puis locustis silēs sunt: ⁊ he domos inhabitant. eaqꝫ loca q̄ magis calida sunt. vbi scꝫ igniū feruor est. Aliud vo genus acrū colore papilionibus simile. fertur etiam ꝙ earꝫ genus est. q̄d nos ceruos volantes dicimus. ⁊ hos experimētator sup̄ crabrones vocat. Cicade hn̄t in pectore q̄ddam aculeatum. linguis simile. quo rorem lambunt. Ip̄m vero pectus fistulosum habet ⁊ hoc dulciter canunt. Mares q̄dē canūt femine silent supine coeunt. Oua cādida sed corrupta. In terra feture locum excauant. ibiqꝫ plem faciunt. Ambrosius: In exiguo cicadarꝫ gutture dulcis est cantilena. quarꝫ cantibus estu medio rūpunt arbusta. eo ꝙ magis canore meridianis caloribus. quo puriorē aerē spū attrahūt. eo cātus clariores reddūt. Isi. Cicade ex cuculorꝫ sputa nascuntꝰ. he in ytalia apud regmos mure sunt nec vsq̄ alibi. Nā alibi dulciter canūt. q̄rꝫ cātibꝰ medio estu arbusta rūpuntꝰ. Pli. li. xj. Cicade nō nascūtꝰ ī raritate arborꝫ: nec ī frigidis aut vmbrosis nemoribꝰ pēnarꝫ illis natura q̄ apibus sꝫ pro corpe amplior. ⁊c.

Ca. xlj.

Cirotrochea. Albertus in libro de naturis aĩalium inquit. Cirotrochea bestia est que rechiona voces hominũ imitat̃ oculos nunq̃ claudit In ore nullam hñs gingiuã sed dentẽ habet. os vnũ continuũ verecũdat̃ capsulis. Tante ẽ ṽtutis vt oĩa mox continuat: ⁊ de lupo ⁊ cane generari dicit̃.

Ca. xlij.

Critetus. Albertus in li. de nat aĩalium. Critetus aĩal est puulũ ĩ terra habitãs capite vario. dorso rubeo. vẽtre candẽte. pilũ adeo tenaciter pelli hñs infixũ: q̃ cicius ps pellis de carne recedat q̃ pilus possit euelli de antro. etiam nõ extrahit̃ de facili nisi aq̃ feruẽti: vel alia in antꝝ infusa: Et in hoc cõuenit cũ cuniculo qꝛ hꝫ pilũ fere sicut cuniculus ⁊ non hꝫ aures: sꝫ vias auditus sicut auis Solinꝰ. Critetus ẽ aĩal q̃d nos hamester vulgo vocamꝰ. ⁊ est aĩal mordax valde ⁊ iracundum.

Ca. xliij.

Coluber: Isi. Coluber ab eo dictus est q̃ colat vmbras. vel q̃ in lubricos tractꝰ flexibus sinuosis labat̃ Nã lubricũ dr̃ q̃cquid labit̃ dũ tenetur vt piscis fpẽs. Ambro. Coluber autẽ ceruũ fugit. leonẽ interficit. Phisio. Colubri pellis q̃ exuit̃ ĩ oleo decocta mire aurium dolorẽ mitigat. Actor ptꝫ de colubro veꝝ esse in speciali. q̃d sup̈ dcm̃ est de gñe serpentũ. videlicet q̃ exuuijs suis depositis p foramẽ petre trãsiẽs senectutẽ suã deponit: sed prius ieiunando carnes suas subtiliat: vt eidem transitui abilior fiat.

Est autem longus vt anguilla tortuose in
cedens ⁊ sibilās. Transeūtibus insidiat:
⁊ mordēs ligua venenū infundit. Vñ scri
ptum est: Fiat dan coluber ī via. Et alibi
Qui dissipat sepē mordebit eū coluber.

Operationes.

A Pli. li. xxxij. Contra rubeta venena
auxiliat coluber viuēs in aq. B Hu
ius adipē aut fel secū hñt. q cocodrillos
venant: eosq₃ mire hijs adiuuari testant
ydris a grecis vocat coluber viuēs in aq
C Hyas. Tunica colubri in vino cocta
dolori medet dentiū. Est etiam oculoru₃
adiutorium.

Ca. xliiij.

Cocodrillus. Ysidorus li. xij. Co
codrillus aial est quadrupes in
terra ⁊ in aquis valens lōgitudi
ne fere. xx. cubitoꝝ. dentiū ⁊ vnguiū in ina
nitate armatū tanta est ei duricia cutis vt
q̄uis fortiū lapidū ictus in tergo. recipi
at nihil oīno curat. nocte in aq̄s die in ter
ra quiescit. Oua in terra fouet q̄ ouis anse
ris sunt maiora. mascul⁹ ⁊ feīa vices seruāt
hic q̄dam pisces serratā cristā hñtes tñ vē
tris deficātes interimūt. Et dr q sol⁹ iter
aīalia supiorē mādibulam mouet. Pli. li.
viij. ca. xxvj. Cocodrillus est aīal nilū īha
bitans lingue vsu inter aīalia terrestria:
caret sola supiori mādibula ēmti īmobili
morsum imprimit venenosum: Dētes h₃
horribiles ad modū pectinis sine serre et
cubitos ad modū apri Nullū āt aīal ex tā
parua origine crescit in tam magnū aīal
sicut cocodrillus. Aīal est valde gulosum
⁊ multum ꝯmedit. vñ qñ est satur iacet iu
xta littus ructās p̄ repletōe. supuenit aūt
auis modica q̄ dr apud eos Cuspbillos.
Apud ytalos aūt dr auiū rex. ⁊ volat ante
os eius: q̄ aliquociens a se repellēs. tandē
fauces aperit aui ⁊ eam intrare pmittit. ⁊
hec auicula eū leuiter vnguibus scalpit ⁊
ei facit quenda₃ pruritum: in cuius dulce
dine delectatus statim obdormit. Auicu
la āt cum sentit eum dormire statim illabi
tur in eius ventrē ⁊ quasi telū statim eum
pforat ⁊ corrodit: In vētre em̄ valde mol
lis est. et ideo a piscibus spinas et cristas
pinnulas in dorso hñtibus de facili supe
ratur. Subdit Pli. Hec belua insequit fu
gientes ⁊ eis est terribilis. sed fugax est ꝯ
ſpentes. ebetes āt h₃ oculos q̄ diu est in
aqua. sed extra aquam nimis acute videt
In hieme p quatuor menses se abscōdit.
s₃ in vere exit. ⁊ q̄ diu viuit sp crescit. Itē
Pli. li. viij. cap. xxvj. Cocodrillus si quen
dam inuenit hōiem circa littus interficit
eum si pt. ⁊ p̄terea plorat sup eū ⁊ postea
deuorat ip̄m. Item herbas libenter ꝯme
dit: inter q̄s enidros serpēs puulus qui ei
inimicatur caute se inuoluit. ⁊ dum coco
drillus herbas carpit. serpentē trāsglutit
qui intrans ventrem eius omnia interio
ra carpit ⁊ sic interimit eum et occidit. et
sic illesus exit. Item Plinius libro duode
cimo dicit q̄ idem vermis insidiat coco
drillo quando dormit. ⁊ tunc inuoluit se
in luto ⁊ intrat per dentes eius. Solinus
Insidiatur quibusdam paruis auibus q̄
generantur inter herbas nili que euolant
propter calorem solis ⁊ intrant ventrem
cocodrilli; ⁊ cōmedunt vermes ventris
eius. ⁊ sic purificatur belua a vermibus.

Habet aũt corium valde durũ q vix gladio pforatur. habitat in aq̃ tam de die q̃ de nocte q2 aq̃ calidior est de nocte q̃ de die. retinet eñ radios solis 7 ibi agitantur 7 sic fit calida ipa aq̃. 7 non hꝫ linguã pminentẽ ad vociferandũ. sꝫ hꝫ puã linguã in parte inferiori sicut hñt pisces ad gustũ. vt dicit idez Solinus 7 etiã Aresto. 7 Auicena hoc idem volunt:

Operationes.

A Pli. li. viij. dicit. q de fimo cocodrilli fit vnguentũ vñ facies mulierũ sophisticantur. vt senes 7 rugose. iuuẽcule ptẽpus videntur q̃ diu viuũt.

Ca. xlv.

Cuniculus. Isi. Cuniculi sunt genus agrestiũ aĩaliũ sic dicti q̃i caniculi eo q canũ indagatõe capiantur. vl a speluncis excludantur. Pli. li. viij. Leporũ gña sunt q̃s hispani cunicl'os appellant. Varro 7 autor est a cunicul' suffosum in hispania opidũ cuniculi fecũditate eis inumere sunt. famẽq3 balearũ ĩsulis populatis messibus afferũt. certũq3 ẽ ballearicos aduersus eorũ puentũ auxiliũ militate aduio augusto perisse. Ex li. de na: rerum. Cuniculus ẽ bestia lepore mĩor. colore 7 forma q̃pe tñ similis: hec in antrosa habitacula terrã fodiẽs nocte victa frugesq3 depascit. mane vo antrũ ingrediẽs os eius eq̃t terre puluẽ p intrinsecus. ne supuenientes homies p oĩe eius habitaculũ deprehẽdãt. vbicũq3 habitãt cuniculi multiplicantur nimis q2 sepius ĩ ãno pariũt. cũq3 aliq̃ ex eis aliq̃d illic aduersi senserit al' fugiũt. nec mori ceteri sociorũ iiuria dedigñ. locũ cũ ill' dimittunt. Hij auersis posterioribus coeunt. qm̃ illis auersum est membrũ genitale.

Operationes.

A Ysaac. Cuniculus vim hꝫ dissoluẽtem q̃pe etiã stõm ɔfortat. Ventrẽ dissolnit
B Vrinã puocat. Vtilius q̃3 eis q̃ elephantico morbo apparati sunt.

Ca. xlvj.

Damma. Albertus in li. de naturis animalium. Damma bestia est magnitudinis capre. figure 7 pili sicut canis. cornua habens non squamosa. sed plaua longa 7 acuta. Est autem cursu velox. vite prouida. Hec bestia ni arabica vocatur adgazel. cuius caro frigida est 7 sicca.

Operationes.

A Idem Albertus. Stercus hui⁹ aïal' crescere facit capillos ⁊ meliorat eos preparatum in oleo. B Dicit etiam ꝙ si cū eo vngat̃ vga virilis. ⁊ sic coeat cum vxore sua ꝯ diliget eum. Si cū lingua desiccata suffumiget̃ guttur in q̃ est sanguisuga cadet. C Calcaneus ꝯbustus ⁊ ipletus in ꝯcauū fistule curat eā. D Dicit etiā ꝙ si fel huius aīalis ⁊ semē testiculoꝝ vulpis ⁊ pipꝝ ⁊ semen eruce de q̃lib; eq̃le acceptū ad pōdus aurei ⁊ mellis. ℥. ij. ⁊ fiat ex eo electuariū ⁊ ipm teneat in lana qñ mulier cū viro ꝯcubit ꝯcipit masculum. E Et nota si fel sit ex fēia ꝯcipit fēiam. si ex mascl'o concipit masculum.

Ca. xlvij.

Damula. Bartholomeus in li. de ꝓpetatibus reꝝ. Damula siue dama sicut ait Papias. Caprea est agrestis. Ysido. li. xij. Damula est vocata eo ꝙ de manu effugiat. timidum enim est aïal ⁊ imbelle ac imbecille. Vñ nescit se defendere nisi fugiendo. hñt em̄ ꝓ armis abilitatē mēbroꝝ ⁊ ad fugā leuitatē. Vñ dicit Marcia. Dēte tuet̃ ap. defendūt cornua ceruū. Imbelles tñ q̃de nisi preda sumus montuosa loca et venenosa. diligit gramina medicialia ⁊ arōatica. cōmedit ramusculoꝝ tirsos. ⁊ extremitates carpit. qñ est vulnerata dragōteā cōmedit. ⁊ sic de corꝑe telum trahit.

Operationes.

A Ysido. li. v. Sāguis ei⁹ est medicinalis ꝯm Pli. li. xxvj. Neruos em̄ ꝯtractos remollit ⁊ articuloꝝ dolorē soluit. Venenū discutit ⁊ expellit. B Damulā odiūt ꝯpentes ⁊ fugiunt. ⁊ eius anhelitum sustinere non possunt.

Ca. xlviij.

Draco. Phisiologus. Draco super om̄es serpentes maximus. ⁊ super om̄ia terre animātia. Qui q̃ꝗ super aerem fertur ipm concitando ac vehementer impellēdo. Ysido. Draco maior est cūctoꝝ aīantium sup terrā. Hūc greci dracontam vocant. Est āt cristatus ore paruo. ⁊ artis fistulis ꝑ q̃s spm̄ trahit ⁊ linguam exerit. Signit̃ aūt in ethiopia ⁊ in india. Ex li. de naturis reꝝ. Draconis mās io frequēter est in speluncis ꝓpter estum naturalem sui corporis et propter accidentalem solis. q̃ maximus est in ꝑtibus orientis. Raro em̄ inuenit̃ hoc aīal nisi in calidiori⁹ ꝑtibus orb Itaꝗ libēter etiam ĩ rupe lapidea speluncam sortitur.

Circa turrim babel et in desertis illius antique babilonis ac ruinis eius maximi dracones habitare dicuntur quorum vox ac rugitus homines terret. Ad .xxv. cubitos et amplius crescens sepius evalescit. ad senium autem et debitam magnitudinem veniens sine cibo tempore multo vivit. At ubi comederit non de facili saciatur. In abissis terre (sicut dicit Augustinus) aliquando draco moratur. Et cum in aere sentit humiditatem egreditur et super aera fertur. magnis alarum remigijs aerem concitans et impellens. Alis quidem pelliceas volubilitate extantibus secundum corporis sui magnitudinem late diffusis. ubicunque moratur aerem inficit. Pli. li. xxvj. India dracones habet et elephantes perpetua discordia bellantes: tante magnitudinis ut facili circumplexu elephantes ambiant. noxioque nodo perstringant. Ambrosius. Draco elephantem ligat cuius ruina mors victoris est: et inde summe in utrumque certatur. Ille ut pedem alliget: in quo casus victi sibi nocere non possit. Pli. li. x. Aquile quoque satis est pugna cum dracone. multoque magis anceps etiam si in aere. Aresto. Vultur etiam et draco preliantur. quia comedunt animalia: Ysidorus. Draco vim in cauda non in dentibus habet et verbere potius quam ictu nocet. Aresto. in li. de animalibus. Est in terra ethiopie draco ex quo tyrus generatur et ex illo enthichon accipitur. Contra quod non est remedium. Omniumque animalium venenum habentium morsus est valde malus. maximeque si se comedant adinvicem: sic comedit draco scorpionem. Item de proprietatibus elementorum. In diebus Philippi regis via in monte armenie fuit. de qua rex interrogavit. cur super illam nullus transiret. quin mortuus caderet. Socrates quoque speculum de calibe contra illum posuit. in quo duos dracones magnos vidit: qui aperuerunt os suum et egrediebatur corrumpens aerem fumus ex orificijs eorum. Rex vero precepit ad montem illum exiri. et ipos interfici. sicque salvatus est locus ille. Narrat petrus damianus de quodam agricola. qui quadam die valde mane surrexit. et videns draconem enormis magnitudinis. lignum putavit. Fessusque super eum ut requiesceret. sedit quem mox indigna bestia deglutivit.

Operationes.

A Solinus. Draconum ex cerebris exciditur dracontias lapis sed lapis non est nisi detrahatur viventibus: nam si obeat prius cum anima simul evanescit duricies soluta. B Phisiologus. Graminibus quidem medicatis dracones dormire coguntur sicque lapis acquiritur. cuius usu reges orientales precipue gloriantur. C Draconem adipum fugiunt venenata. ne ipse draco habet venena D Draconis capite prosperam et fortunatam domum promittunt facere. E Ex libro de naturis rerum: Lingua eius. et fel in vino decocta remedio sunt his qui vexantur ab incubis. eorum corporibus ex hoc innunctis: F Draconis caro vitrei coloris est. ac vescentes illa refrigerat. hinc est quod ethiopes in fervida plaga manentes draconis carne libenter vescuntur. adeo quoque avaricie sitis in immensum crevit. ut institores quibusdam carminibus draconem ad tempus mansuetum reddant. eiusque tergo insidentes freno ipsum regant usque dum in ethiopiam perveniant. G Actor. Sanguinem draconis quo phisici utuntur in medicinis aiunt gummi cuiusdam arboris sic dictum propter sanguinis similitudinem vere draconis.

Ca.xlix.

D Raconcopedes Ex li. de na. rer.
Draconcopedes serpentes sunt magni ⁊ potẽtes. facies vgineas hñtes hũanis similes. in draconũ corpus desinentes. Credibile est hui⁹ gñis illum fuisse p quẽ dyabolus euam decipit (q: sicut dicit Beda) Virgineũ vultũ habuit. huic etiam dyabol⁹ se ꝯiungens vel applicans vt ꝯsimili forma mulierẽ alliceret. faciem ei tm̃ ondit ⁊ reliq̃ pte corpis a rborum frondibus occultauit. Augustinus sup Genesim. Dr̃ ãt serpens ille calidissimus fuisse vel ꝯm alios sapiẽtissimus, non ꝓpe sicut i bono solet accipi sapientia dei vel ãgeli vel aĩe rõnalis. ſ3 trãslatiue sicut apes vel formicas dicim⁹ sapiẽtes ꝓpter opa sapientiã imitantia. q̃uis serpẽs nõ aĩa rõnali sed spũ diabolico q̃ plen⁹ erat possit sapiẽtissimus dici. Mali em̃ angeli q̃uis supbia deiecti. natura tñ excellẽtiores sunt oĩbus bestijs ꝓpter eminentiã rõnis. Serpẽs em̃ non intelligebat vba nec rõnalis est fcã. q em̃ vbis magoꝝ vel incãtatoꝝ ꝯpẽtes trahunt̃ de latebris diabolica est vis. Qd̃ pmittit̃ ad mẽoriã illi⁹ pmi facti. vt sciat̃ q: cũ hoc gñe familiariter sit ei locutus. Est ãt ille ꝯpens sicut asina balaã. ſ3 hoc fuit diabolicũ. illd̃ angelicũ. boni em̃ ⁊ mali angeli similiter opant̃.

Ca.l.

D Axus. Albertus i li. de na. aĩaliũ Daxus aĩal est pigue valde ⁊ latũ in dorso. breuibus cruribus. multum mordax. pilo plus albo q̃ nigro. ſ3 in dorso plures h3 nigros. ⁊ in laterib⁹ plꝰes albos. ⁊ caput ĩ medio nigꝝ. ⁊ in laterib⁹ h3 albũ. et qñ est dõesticũ multũ est lusiuũ Dicũt crura sinistri lateris. breuiora eẽ q̃ dexteri. ⁊ hoc ego nõ dephẽdi cũ tñ sepi⁹ hoc aĩal ꝯsideraui. Et dux h3 pilũ. ⁊ ẽ spisse pellis. ⁊ ẽ ad q̃titatẽ vulpis Et ẽ duoꝝ geneꝝ. Dr̃ ãt dax⁹ canin⁹ q̃ in multa findit pedẽ sicut canis. ⁊ dr̃ dax⁹ porcin⁹ q̃ i duo findit vngulã sicut porc⁹. Dr̃ q serabonibus ⁊ alijs vmibus viuit q: non est velox ad venandum.

Operationes.

A Idem Albertus. Axungia eius val3 ad renũ dolores. ⁊ ad mlᷓta alia q̃ causa breuitatis dimitto B Dicũt etiã aliq. q morsus aliqñ h3 venenosos.

Ca.lj.

D Ypsa. Ysi. Dypsa ẽ gen⁹ aspidis ⁊ q̃ latĩe sitla dr̃. q: q3 momorderit siti perit. Tante autẽ exiguitatis esse fertur vt dum calcatur non videatur.

De quo poeta. Signiferum iuuenem tyrrenis sanguinis aulū. Torta caput retro dypsas calcata momordit. Uix color aut sensus dentisq; fuit: Andromachus. Dypsas cū aliquē pungit inflāmat in eo caliditas valde superflua Indeq; accidit ei vehemēs sitis ꝛ adustio inflāmata. nec bibē cessat aq̄ donec corpus eius scindit̄ ꝛ sic morit̄. Aui. Serpētis facientis sitim ſm q̄sdam lōgitudo est palmi vnius. ꝛ sup corp⁹ eius sunt vestigia nigra plurima Caput ei⁹ est puū. ꝛ collū gssum. a q̄ īcipit crestura eius vsq; ad caudā subtilem.

Operationes.

A Aui. Ut euacuat̄ aq̄ ꝓpter sitim ex morsu istius ſpentis: Huius regimē post cōia regiminū est indesinenter cū facē bibere oleū plurimū ꝛ euomē. deinde clisterisare cū his q̄ educūt feces ꝛ hūiditates.

Ca. lij.

Dromeda ꝛ dāmula. Ysido. Dromeda genus est cameloꝝ minoris quidem staturē. sed velocioris. vñ ꝛ nomē hꝫ. nam dromos grece cursus ꝛ velocitas appellat̄. Centū eñ ꝛ ampli⁹ miliaria vno die ꝑgere solet. q̄d scꝫ aīal sicut bos ꝛ ouis ꝛ camelus ruminat. Dammula. Ysido. Dāmula vocata est eo q̄ de manu effugiat. timidum aīal ꝛ imbelle: Uñ Marcialis: Dente timet̄ aper. defendunt cornua ceruū Et imbelles dāme. q̄d nisi ꝑda sum⁹. Glosa sup Paral. Dāmula est aīal mundū. velox. ꝑspicax: Uñ scriptum est. Eruere. q̄i dāmula de manu. ꝛc. Pli. Dame raro mansuescunt. cū fere dici iure non possint. Cōplura nāq; sunt nec placida. nec fera: sed medie inter vtrunq; nature. vt in volucribus yrundines apes in cāpo. in mari delphini. Idem in li. xj. Natura dedit cornua dāmis

Operationes.

A Aui. Dāmule caro more emplastri ponit̄ sup dolores iūcturaꝝ: B Eadem cū vīo miscet̄ ꝛ bibit̄ ꝓpter epilentiā vel soda: C Item exiccata cū vīo in potu accepta ꝓfert veneīs D Haly. vga dāmuli siccata trita ꝛ bibita morsui serpertū ꝓdest: Idem facit ꝛ vga cerui.

Ca. liij.

Dran. Ex li. de naturis reꝝ. Duran (vt dicit Aresto) ē aīal velox atq; fortissimū. q̄d a venatorib⁹ īsecutū cū euadēdi desperatōe frāgi cepit astucia naturali sterc⁹ intorq̄t ꝯ cāes īsequētes se. eosq; r̄tardat put̄ de egestōīs odore

Actor fortassis etiam hoc nomīe videlicꝫ duran vocatur bestia: que superius iuxta eundem Arestotilem bonacon est appellata ⁊ ipsa est (vt videt̄) siluestris vacca de qua dicit Arestotiles ꝙ hꝫ cornua ꝯ se inuicem inclinantia: Et ideo natura dedit ei aliud iuuamentū videlicet eiectōeꝫ stercoris in ī motū. vt ab ipo venatorem detineat. ne ad eam prope accedat. Hoc idez vult Albertus in li. de naturis aīalium.

Ca. liiij.

Equus: In li. de naturis reꝝ: Equi vniuersis fere ꝑtibus orbis generant̄: sed illi p̄cipui q̄ ī scithia ⁊ capodotia: hij ad sonitum buccine gaudent. ⁊ ꝓgressionibus gloriant̄: In equis p̄cipue ⁊ omni genē iumentoꝝ aures indicia animi ꝓferunt In colorib⁹ equoꝝ niger est optimus. Ruffusqꝫ ꝉ glaucus. Albus etiā plerūqꝫ bonus. Ceteri vero deteriores indicant̄ Arestoti. Equus ⁊ equa plus diligunt coitum q̄ aīalia cetera. preter hoīem. Equa qꝫ furit ꝯcupiscētia coitus. olofaciendo se inuicem ore ad os ꝯcupiscentiam ꝓuocant. Masculus supra matrem suā non salit. Vñ equ⁹ aliqñ matrem suppositam agnoscens subito fugit. seqꝫ p̄cipitauit. Coit autem equ⁹ duū vel trium annoꝝ. sed debile generat. Fortis autem est a quatuor annis vsqꝫ ad vicesimum: ⁊ fortis est quousqꝫ generat. Tota vita sua coit. ⁊ vsqꝫ ad annos. xxx. ꝉ vsqꝫ ad. xxxv. viuit: Equa v̄o vsqꝫ ad. xl. Equ⁹ cum equa coit. coit etiā impregnata. Nullaqꝫ femina post impregnatiōem recipit coitum. nisi mulier ⁊ equa. Et est equorū coitus iuuenū añ tēpus determinatū si bonum habuerit cibum. Non est ledēs coit⁹ equoꝝ sicut coitus thauroꝝ. Partus eq̄ꝝ melior est q̄ oīm alioꝝ quadrupedū. Apparetqꝫ p̄cipue in equabus ⁊ vaccis menstruum Idem Aresto. Equus oculos hꝫ diuersi coloris vnius ab altero. Nec est oculoꝝ varietas sicut in hoībus ⁊ equis: Contra naturā etiā oīm aīalium est ꝙ cū senescit equus dentes eius albescunt. Itē equus felle caret In corde eq̄ ⁊ vacce sunt ossa. Ibis auis est que odit equū. ⁊ vocez eius imitando stupefacit ipm ac fugē cogit. ⁊ forte interficit.

Operationes.

A Dyas. Equoꝝ sanguis medicaminibus causticis admiscet̄ B Lac equinum ventrem mollit. ⁊ hoīem turbat. C Fimus caballinus crudus ⁊ combustus sanguinē abstinet ꝓfluentem. D Haly. Coagulum equi solutioni cronice ꝓdest. ⁊ intestinoꝝ vlceribus. Fimus eq̄ꝝ si vaporetur mulieri secundinā fetumqꝫ mortuū educit: E Esculapius: Eq̄ lac bibitum matricis laborem sedat. ⁊ caducos eijcit. F Caseus ei⁹ ventrem reprimit. ⁊ torsiones tollit. coagulum ei⁹ cum vino propinatū omēs dolores sedat G Stercus equi siccum aspersum sanguinem sistit. auribus instillatum dolorē tollit. H Auicēna in. ij. canone. Sāguis equi adustiuus est putrefactiuus. tociusqꝫ debilis digestionis precipue q̄ grossus est I Lac equaꝝ sicut ⁊ lac camelarum partui vicinaꝝ subtile est. aquosuꝫ ⁊ ventrem lenit. coagulum eq̄ ꝯueniēs fluxui antiquo. ⁊ vlceribus visceꝝ ac fluxui.

R Corium pulli equi si aduratur z liniatur ex eo cū aq̄ sup bothor infrigidat eas.
L Ar̄ q3 q additiōes ille q̄ sunt in genu equi trite z bibite cū aceto sanant sodā z epilentiā. Stercus etiā eq̄ facit opatiōes stercoris azini: M Pli. li. xxviij. Sanguis eq̄z z eq̄z p̄ter q̄ vginū vim hz stipticam. erodit. vlcerat: carne ac fimo eq̄ in agro pasti vtunt̄ ad plagas. Itē fauilla fimi eq̄ni inveterati ptum mortuū eijcit

Ca. lv.

Elephas. Arestotiles. Elephas ē aīal mansuetū qđ cito domesticatur. z obedientior atq3 disciplīatior est oībus aīalibus: vñ instruit̄ etiā adorare regem. z in hoc oībus melior est animalibus. Ex li. de na. rez. Elephanti (teste Cassiodoro) oīm q̄drupedū supāt intellectum. vñ nō dubitat elephas pmo aspectu adorare: quē cunctoz intelligit rectorem esse. Cui si tirānus apparet: inflex⁹ pmanet farinā3 silēm minutissimo puluēri pmixtam. sepat optime. ita q farinā in passum colligens nihil admittit de puluē lesi vero dicunt̄ offensam seruare. lōgoq3 tempore post iniurie vindictam reddere.

Auicenna. Iuuantur homines in pugna z elephantum femina sicut masculus. sed corpora feminaz minora sunt q̄ marium z cum hoc etiam audacie sunt minoris. Elephas autem tante fortitudinis est: vt cum suis culmis prosternat magnos parietes. z cū sua fronte magnas arbores. Ex li. de naturis rez. Elephanti concupiscentiam fetus in se non habent. Sed tempe quo volunt filios pcreare: vadunt ad orientem: vsq3 in proximum padisi vbi inueniant mandragoram. de cuius fructu prior gustat femina: deinde masculus ei⁹ suasione. z tunc conueniunt. z concipit femina. Tempore vero partus ingredit̄ aquā vsq3 ad vbera. z ibi parit super aquam. propter draconem qui insidiatur ei: Et si extra aquam pareret. fetum eius deuoraret. Masculus quoq3 non recedit ab ea dū parit. propter serpentem. qui iimicus est eius sicut draco. Nā huius animalis ossa z pellis in quocūq3 loco incensa fuerit statim odor eoz serpentes fugat. z quodlibz venenosum non accedit. Isidorus. Biennio autem fetus portāt nec amplius q̄ semel gignunt. nec plures sed vnū tantū Viuunt autē annis tricentis. Arestotiles Elephas coit in agresti loco maxime pe fluuios. femina sedet. mas equitat super illam. Femina post annū decimū vsq3 ad quindecim coit. mas autem post quinquēnium: et hoc in vere. Unicū filiū gignit sicut equus z camelus. Femina p duos annōs impregnat̄. Impregnata q̄3 a masculo non tangit̄ omnino: z post partū cessat triennio. Ex li. de naturis rez. Elephāti cadentes surgere non pñt. qm̄ ossa solida sine iuncturis habēt. Unī z crura tibiasq3 flectere non valent: nisi in iuuentute. Crura vero equalia habet in g̃ssitudine īstar stipitum ab ymo pedis vsq3 ad ventrem. Pedes vero rotundi ad instar pomi. Plinius: Elephanto durissimū tergus est dorsi. Ventres molli: Interius simile est interiori porci. ac p consequens interiori hominis. Elephanti nasus longus. Actor Elephas in tibijs iuncturas non hz z dormientes elephanti nunq̄ recumbūt: s3 cū

labore defatigati sunt arboribus magnis applicati se recreant et in ipsis suffulti dormiunt. Quod eorum venatores attendentes locum et arbores notant. easque pene succidunt sicque capiuntur.

Operationes.

A Ysidorus. Elephanti sanguis et maxime masculi fluxus reumatis sistit fumo quoque qui fit ex vngula et pilis elephantis alalium quelibet venenata fugantur. B Platearius. Elephas habet ossa quedam solida vt dentes. et hec non comburuntur sed ad diversa officia reservantur. Quedam vero sunt medullam habentia. et hec combusta dicuntur spodium. Est autem spodium frigidum in. iij. gradu. siccum in. ij. C Sophisticatur autem quandoque ex ossibus canis combustis. quandoque ex marmore combusto. sed id est minus ponderosum. vnde illud eligendum est quod est subalbidum. et valde leue et continuum. D In syrupis ponitur ad infrigidandum. Pulvis eius cum succo plantagis datus valet ad dissinteriam. et emoptoicam passionem E Avi. Adeps elephantis cum ex eo fit linimentum. fugat venenosa. Fumus eius suppositus prohibet impregnationem. F Fimus elephantis si vaporetur eo venter febrem pacientis prodest. Et si cum lana submittatur mulieri. non concipit.

Ca. lvj.

Enchires. Ex li. de naturis rerum. Enchires est animal in oriente tauro simile. sed habens longos crines ad scapulas descendentes sicut equus. Cornua vero multum recurvata. et ad pugnandum abilia. Caudamque breuem respectu corporis. Corium valde durum huius etiam caro dulcissima est. Cum venatores fugiens debilitatum fuerit pugnat. et in pugna stercus eiicit per quattuor passus. causa timoris. est enim animal multi stercoris. deinde cum appropinquat ei tempus partus multa eiusdem generis animalia circa ipsam adunantur et egerentes aggregant stercora ad instar muri in circuitu eius. Actor. Videtur autem enchires eadem esse bestia que superius duran vel bonaco secundum Arestotilem est appellata.

Ca. lvij.

Enidros et enitra. Ysidorus. Enidros est bestiola ex eo nuncupata. quod in aquis versatur et maxime in nilo. Que si cocodrillum dormientem invenerit volutat se primo in lutum et intrat etiam per os eius in ventrem. et carpens omnia intranea eius sic vt moritur. Hec ychneomon grece vocatur. Ex li. de na. rerum. Enitra est animal

modicum in germania: mas ꝛ femina. cumulos in terra facientes. ꝓgerūt cibos in estate. quibus viuāt in hieme. Feīa naturaliter ciboꝝ est auida: mas eꝰ. sup modū parcus ꝛ auarus. Uñ ꝛ aditū obstruit ne feīa cibos attingere possit At illa naturaliter calida. foramen occultū ex alia parte facit p qḋ furet̄ qḋ auiditati sue sufficiat. Sicq̄ fit vt masculus parcus macie tabescat. feīa vero pinguedine rutilescat.

Ca. lviij.

Erinacius ꝛ ermineus. Isidorus Erinacius q̄ ꝛ cirogrillus est aīal porcelli formā hñs. sed spiosum vbiq̄ p̄terq̄ in vētre: vndiq̄ vero spinis suis claudit̄ ꝓpter insidias. ꝛ difficulter se videndū p̄bet atq̄ palpandū. sed quādo in aquam calidā mittitur statim cadelectatus in planam membroꝝ deiectionē ostensionemq̄ resoluitur. et sic in offense videtur atq̄ palpat̄. Hic (vt dicit Arestotiles) obtusius audit omni aīali habente testam in capite: Ericius pinguis est ꝛ medicinalis Solꝰ hʒ. ij. anos p q̄s feces emittit. Huius speciei mas ꝛ feīa stādo coeūt applicati ꝛ adinuicem ꝯiuncti. ꝛ hoc propter spinaꝝ aculeos qui in eius dorso sunt Ex li. de naturis reꝝ. Ermineus est bestiola de genere mustelarum sed forma mior. ꝛ colore dissimilis. In hieme cādet instar niuis ꝓpter extremitatem caude. Estate vo tm̄ in ventre candet. ꝛ dorso fuscus apparet. Mures ꝑsequit̄. carnibus vescit̄.

Ca. lix.

Edus. Isidorus. Edus ab edendo dictus est. parui em̄ pinguissimi sunt ꝛ saporis iocundi inde et edulum vocat̄. Palladius vbi sup̄. Edis autē nutriendis sup̄ lactis abundantiam edera vel lentisci cacumina sepe p̄bēda sunt: Pli. li. viij. Edi luna decrescente castrandi sunt sicut ꝛ vituli.

Operationes.

A Pli. li. xxviij. Sanguis edi recens cū aceto acri feruens potus sanguinis excreationes iuuat. B Eius pulmo ebrietatem arcet. Utuntur ꝛ ipsorum pelle ad plagas: C Feminū edi cinis intestīa rupta mire sanare traditur: D Auicenna Caro quippe caprarum paruarum melior est magisq̄ susceptibilis digestionis. E Idem. Caro edina minorum est superfluitatū q̄ arietina F Haly Coagulum eduli contra potū cicute prodest eiq̄ qui fungos comedit:

Ca.lx.

EMorrois enidros ⁊ excedra. Ysi. Emorrois est aspis ex eo nuncupatus q̄ sanguine sudet. qui ab eo morsus fuerit ita vt dissolutis venis q̄t quit vite est ꝑ sanguinem euocet. Alexander: Emorrois ergo recte dictus est a sanguine. eo q̄ ab eo punctus nimium emittit sanguinem. Unde mulier menstruata dicitur emorroissa. Enidros. Ysidorus: Enidros est coluber in aqua viuens. greci enim aquam ydor vocant. sup̄ capitulo lvij. de ea tractaui. Excedra. Ysidorus. Excedra dicitur ydra grece .s. draco multorum capitum qualis fuit in lernia palude. prouincie archadie: Latine vero dicitur excedra. eo q̄ vno ceso tria excrescebāt capita Actor. De hac ergo plenius dicetur in loco congruo secundum ordinem capitaliū litterarum: vbi de ydra tractabitur: De hac enim Iheronimus in prohemio Esdre contra detractores suos loquens versum poeticum tractat dicens. Licet excedra sibilet victorq̄ si non incendia iaceret. nunq̄ meum iuuante christo silebit eloquium ⁊ p̄cisa lingua balbuciet.

Ca.lxi.

ENgula ⁊ Eruca Ex libro de naturis rerum: Engula est vermis a re nomen. Habet enim semper in sanguinem caput continueq̄ sugens ita intumescit vt medius crepet Non enim exitum superfluitatis habet. hic a quibusdam pediculus siluestris dicitur In iumentis nunq̄ sed in lupis et canibus frequenter gignitur. Eruca in libro vt sup̄. Eruca est vermis longus multis distans pedibus colore varius: Olera ⁊ arborū folia depascitur. Ysidorus: Eruca est frondium vermis in olere vel pampino inuoluta. ab erodendo dicta. De qua meminit Plautus. Imitatus nequam bestiam maleficam inuolutam in pampino. frondem ⁊ florem erodunt. hoc malum oritur tempore humido ⁊ lento

Operationes.

A Palla. li. ij. Cōtra erucas scia q̄ spargenda sunt semperviue succo vel erucarū ma de faciunt sanguine. Aliqui vero cinerem de fico super erucas spargunt. Non nulli squillam in ortu serunt. Uel aliq̄ etiam mulierem menstruatā nudis pedibus contra erucas circuire faciunt.

Ca.lxij.

Falena ⁊ fiber. Ysidorus Falena est animal quod natnrali quodam indignatione superbiam ĩ homine detestatur. Itaqꝫ si congrediendi occasiõez accepit pugne ꝯstanter insistit victorqꝫ superbie inclementer nititur hominem decerpere. Solinus. Fiber per vniuersum pontum plurimus. quem castorem aliqui dicunt. luthere similis est animal morsu potentissimum adeo vt cũ hominem inuaserit. conuentum dẽtium non prius laxat: ꝙ̃ ossa fracta concrepuisse persenserit. Plinius libro. xxxj. Fibris victus est in terris. Castores testes eorum dicuntur. quos ab ipĩs amputare ferũt cũ capiuntur. Sestius medicine diligentissimus. illos esse paruos. substrictos ⁊ adherentes spine dicit. nec adimi sine animal' vita posse asserit: Item Operationes etiã superius sub nõie castoris sunt dcã.

Ca.lxiij.

Formica: Actor. Formica est animal paruũ solicitum prouidũ et sagax. Terram de cauernis egerit arto calle incedit. grano pascitur. Ysidorus. Formica dcã est ab eo ꝙ forat micas farris: Ex libro de naturis rerum: Formica est animal mire prouidentie sibi. Hec sola inter animalia senio fortificatur ⁊ crescit. Formice labores cõmunicãt vt apes sed apes cibos faciunt. hec vero condunt Efferunt etiam mortuos suos atqꝫ sepeliunt. ⁊ hec sole inter omnia animalia ꝑ̃ter hominem faciunt. Item formica frumenti grauum eligit. et si completa in fossa sua fuerit. Illud exponit vt siccetur. sicqꝫ iterum reponit ipsum vsqꝫ ad tempus. vt autem granum conseruet absqꝫ germine fertur ipsum in tres partes diuidere. Arestotiles: Formica est animal anulosum sine alis ⁊ sine sanguine. Et est ex aĩalibus que cum socijs suis manent. ⁊ ex his q̃ habitacula hñt. sicut mures ⁊ talpe. Formica sicut ⁊ musca. coit in hyeme si ꝯueniẽs aer fuerit. ⁊ ventꝰ meridionalis flauerit.

Operationes.

A Aresto. Si qs accepit sulphur ⁊ origanū agreste. ⁊ pulverizauerit sup mãsiones formicar. dimittit illas ⁊ fugient. B Similiter etiam fugiunt a fumo storacis sicci. C Rasi in Almãsore: Formice ex alkitran. ⁊ ex sulphure ⁊ ex asa fetida fugant. D Et si ex istis mittat̄ aliquid in ear foraminibus: morient̄ porro si ex eo circa foramē epithima fiat non exibunt. E Ex li. de na. rer. Domus formicar ex sulphure ⁊ origano agresti fumigata. formicas effugē cogit ab illa.

Ca. lxiiij.

Formice maiores. Solinus. Formice dicunt̄ esse in ethyopia ad formam maximi canis. q̄ arenas aureas pedibus quos leoninos hn̄t. eruūt ac ne quis auferat custodiunt. Ex libro de naturis rerum. In india sunt formice. circa montes aureos vulpibus maiores. fortes ac seue nimis. pedes quatuor habētes. ⁊ in pedibus hamatos vngues. Tante vero fortitudinis sunt. vt visos homīes discerpant. Bestias autem de facili non ledunt. satis conscie. q aurum illud q ipe custodiunt inuitis non auferant. Ad plectendum ergo temeritatem auaricie illic adeo collocato sunt bestie. De his formicis meminit Johannes de Mandavilla q in nōnullis montibus indie morant̄ formice in quantitate nostror catellorum que effodiunt purificant ⁊ colligunt cum intenta occupatione auri minutias eas ponūt ⁊ reponūt de cauernis ī cauernas ⁊ ꝯfuãdo aur sunt ita diligētes et acres vt nēo hōim de facili appinqre audeat nisi interdum illis pausantibus ⁊ ab estu se occultantibus aliqui non tamen sine periculo in dromedarijs rapiūt vel furantur. ingeniose etiam super equam que nuper fetum edidit imponunt cistellas ligneas seu cophinos nouos vacuos: a lateribus apertos dependētes prope terram. Hac equam famelicam ad mōtes huiusmodi dimittūt vt se herbis pascat quã formice vidētes solã. saliētes ⁊ iocãtes colludunt ad cophinor nouitatē Et qm̄ eis est natale vt circa se oē vacuū implē conent̄ ꝑportant certatim aur ī ꝑdcãs cistellas. cū homines a remotis tp̄s obſuauerit emittūt pullū eq̄ vt videat mr̄e; cᵒ aspcū iã diu stetit ꝑuatus ⁊ ad hinnitū pulli ꝑtinᵘ eq̄ reuertit̄ onusta auro. Hoc ⁊ silē ingenio aurum a formicis eripitur.

Ca.lxv.

Furus ⁊ Furunculus. Ysidorus Furo a furno dictus est. Unde ⁊ fur. Tenebrosos enim ⁊ occultos cuniculos effodit. ⁊ eijcit predam quam invenerit. Arestotiles: Furonum femīe sunt obedientes ad coitū valde clamātq3 mares ad coitum tempore luxurie. nec co eunt mares cum femina retro. sed mas ele uatur. ⁊ femina equatur subiacendo. Fu runculus. Ex libro de naturis rerum. Fu runculus putorie valde ꝯsimilis est. pau lo amplior q̄ mustela. Inter album ⁊ bu xeum colorem habet. ⁊ est animal animo sum ac ferox. Coire dicuntur prostrati. fe mina si marem non habet. quando luxu ria stimulatur. tumescit ⁊ moritur. Partu quidem fecunda est. vt pute septem vel octo fetus simul edens. portat in vtero. xl diebus. Et cū nati fuerint catuli ceci sunt diebus. xxx. A tempore vero quo videre incipiūt vsq3 ad quadraginta dies vena ri incipiunt.

Ca.lxvj.

Gala ⁊ genetha. Ysidor. Gala est aīal ml'te auda cie cū s̄pentib⁹ pugnās: mures eīn libēter cōme dit. Et ip̄m genus serpē tium carnibus muriū vi uit; ideo q̄si cibi sui emu los serpētes ꝑsequit̄. ⁊ cū eos deuictos co mederit mox rutā q̄ serpentib⁹ aduersa ē ꝯmedit. Hoc aīal ad septētrionalē ꝑtē in gress⁹ foueaꝝ suaꝝ facit. vt vēto sibi ꝯ̄rio nō fatiget̄. Genetha. Ysi. Genetha: ē be stia paulo maior vulpecula colorē hn̄s in ter croceū ⁊ nigꝝ. maclas interdū nigras ordīate in pelle dispositas h3. māsueta sa tis est bestia nisi fuerit īiuria lacessita. nec ad ardua ꝯscēdit. s3 in hūilib⁹ locis. ⁊ sup riuos aq̄ꝝ deābulat. ibiq3 cibū querit.

Ca.lxvij.

Gamaleon. Ysi. Gamaleō siue ca meleon ē aīal q̄drupes hn̄s faciē q̄si lacerte. caudā ꝓlixā ⁊ tortuo sa3 corp⁹ aspeꝝ. cutē q̄l' ē i cocodrill'. ꝓfert āt ex cute q̄i lanā q̄ndā. de q̄ zōe ꝯtexte cō buri nō pn̄t. Est āt aīal pigꝝ icessu. sed vi ctorem suū interfectus perimit. Nam cū ales ex eo comederit. illico morietur. Hoc

idem aīal dr̄ ⁊ salamandra grece. ⁊ etiam (vt qdam volunt) stellio latine. sed forta sse diuerse sunt species q̄uis eiusdem ge neris sicut capre ⁊ capree ⁊ rubicapre. vn̄ idē Ysido. gamaleonē ponit in genere be stiaꝝ salamandrā ac stellionē tanq̄ diuer sas spēs in genē lacertoꝝ. Pli āt dicit stel liones habere quodāmodo naturā came leonū. De his ergo pleni⁹ dicet̄ infra vbi agitetur de salamandra.

Ca. lxviij

Gazelle. Sera. li. aggre. ca. misch Dixit Habonhasen ex verbo al bulhuasim almascadi in li. auri ⁊ mineraꝝ ⁊ margaritaꝝ. terre in qb⁹ sunt gazelle musci: ⁊ sunt regiōes tūbasi ⁊ seni: sunt terre confines. Vē muscus regiōis tumbasi est melior musco seni duabus de causis Una est q: gazelle de tumbasi ꝯme dunt spicā nardi. ⁊ alias spēs odoriferas gazelle vero de seni ꝯmedūt alias herbas ab istis. Et nō drn̄t gazelle iste ab alijs in figura ⁊ colore ⁊ corpibus ꝯgnoscunt̄ tn̄ in dētibus caninis eaꝝ. q: q̄lib3 ex istis h3 duos canīos dētes. egrediētes ab ore ipi us sicut egrediunt̄ ab ore porcoꝝ. Itē cū nata gazelle expellit cursū sāguis ad folli culū illū l'ebisti. ⁊ ꝯplet̄ eē sāguis i eo noc3 illi aīali. ⁊ tūc vēit ad saxa. l'ad aliq3 ex la pidibus ca. caliditate sol'. ⁊ fricat se multū cū delectatōe mag. dōec vulnerat̄ cutis i loco ⁊ illo emanat q̄d ꝑtinet̄ sup lapides quēadmodū emanat ad apata aliq̄ qn̄ a perit̄. ⁊ sentit tūc illō aīal i exitu ei⁹ delcā tōem magnā. ⁊ illō sic euacuatū dr̄ musc⁹. Egrediūt̄ ḡ hōies q̄ nouerūt loca vbi pas cūt gazelle. ⁊ ꝑueniētes ad saxa illa. ⁊ lapi des. īueniūt sanguinē illi⁹ q̄ desiccat⁹ ē sup lapidē siue saxa ⁊ colligūt eū ⁊ ponūt ī fol liculis q̄s hn̄t ex gazell' q̄s ipi venati sunt ⁊ ſuāt apō se. ⁊ hmōi ē illi musc⁹ q̄ vtunt̄ reges: ⁊ q̄ donat̄ ꝑ dono magno.

Operationes.

A Musc⁹ em̄ fortificat cor ⁊ oīa interio ra mēbra. qn̄ dibit̄ aut ponit̄ exteri⁹ in em plastris. ⁊ abstergit albuginē subtilē. ⁊ de siccat ei⁹ hūiditatē. ⁊ calefacit cebꝝ. B Vn̄ corroborat mēbra sua arōaticitate: C Et ꝓfert sode antiq̄ q̄ ē ab hūiditati bus ⁊ corroborat cebꝝ. D Et si acci piat̄ de eo paꝝ. ⁊ resoluat̄ cū olō de keiri ⁊ liniat̄ cū eo vga iuuat ad coitū. E Et ē i eo hūiditas q̄dā ꝑ q̄ excitat coitū. F Aui. de virib⁹ cordis ait q̄ ꝯfortat cor. Infra ca. c. musq libet plenius tractet̄ de musco.

Ca.lxix.

G Landosa 7 Gnatrix. Constantinus. Glandosa serpens est cuius morsus est putridus 7 de quo pessimus odor eminus egreditur. Dicūt āt quidam φ pedes super illam incedentis excoriantur: 7 apostema in crure patitur. Illius quoq; qui ei medetur manus excoriantur. Qui vō hunc serpentē occiderit odor eius putridus fit: 7 omnem nisi solius huius fetoris pdit. huius morsus significatio est. φ in illo loco subsequit̄ apostēa cum rubore. vesica illa membra circūdat aliqñ sūmatim currit sanguis quasi aqua dolorem quoq; patitur in ore stōi. Gnatrix. Ysidorus. Gnatrix est serpens aquaꝝ veneno inficiens: In quocunq; em̄ fonte fuerit. eum veneno immiscet. De q̄ Lucanus. Est gnatrix violator aque.

Operationes.

A Pli.li.xxix. Grillus prodest prurulētis auribus cū terra sua effosus. magnam huic aīali pphibet nigidius. autoritatē magi q̄z maiorē. Auricule parotide prosunt grilli siue illiti siue adalligati. B Idē li.xxx. Strumis q̄z suaderit illinire grillū cū terra sua effosum: C Porro ɔ̄ calculos 7 alias difficultates vesice prodest grillū aq̄ calida dilutū sumē. p̄terea grilloꝝ crematoꝝ fauilla ex oleo perducit ad cicatricem vlcera. D Haly li.regalis dispositio. locuste longe. i. grilli. si collo suspendant̄ q̄rtanam pacienti prodest. E Petrus comestor. Gurgulio vermis est qui nascitur in corruptōe fabarum sicut tinea. ex corruptōne oleꝝ. teredines ex corruptiōe lignoꝝ. Ysi. Gurgulio dr̄. q: pene nihil est aliud nisi guttur.

Ca.lxx.

G Rillus 7 Gurgulio. Ysidorus Grillus a sono vocis nomen habet. hic retro ambulat. terram terebrat. stridet noctibus. venatur eum formica circumligata capillo in cauernam eius coniecta. efflato prius puluere ne se abscondat. 7 ita formice ɔplexib[illegible]abit.

Ca.lxxi.

H Ericius. Arestotiles: Hericius est animal spinosum: cuius sensus apparet multociens cōtra vētos septētriōales 7 meridionales: forāia nāq; facit in terra eꝫ in opposito: Pli.li.viij: Hꝰ cute vestes expoliunt.

Isidorus. Hericius est animal spinosum coopertum quod inde nominatur. quia subrigit se quando spinis suis clauditur quibus vndiqꝫ protectus est cōtra insidias Nam statim vt aliquid persenserit primum se subrigit. 7 in globum conuersus. in sua se arma recolligit. 7 ita spinoso defenditur regimine; vt nec contingi quidē possit. Iorath Hericius cum spinis dorsi colligit fructus: Si quid autem ex huius cibo ceciderit. residuum a se totum reijcit ac reuertitur. vt spinas suas repleat. Hūc autem lupus timet ac fugit.

Operationes.

A Auicenna. Hericius aliud est terren⁹ habēs spinas sagittales. Alius marinus 7 est spēs pisciū: De quo infra tractatu de piscibus habet᷑. Utriusqꝫ cineris sunt abstersio 7 resolutio. 7 acuitas. 7 exiccatio: B Adeps hericij ꝓhibet effusiōes ad viscera. similiter 7 eius epar C Ex libro de naturis rer. Carnes hericij vim habent desiccatiuam 7 dissolutiuam. propterea stomachū ꝯfortant. Uentrē soluūt Urinam ꝓuocāt. Utiles sunt his qui ad lepram 7 elephantiam dispositi sunt.

Ca. lxxij.

Hyena. Iheronimus contra Iouinianum inquit. Hyene esse animal magnitudine lupi In cuius collo sunt pili sicut collo equorum. Pilos habet duros vel fortes super omnia spondilia. Pastores 7 canes singultando quasi esset canis deludit 7 sic pecora comedit Ipos etiam homines 7 canes deludens depredatur. 7 sepulturas cauat. quando talem carnem comedere desiderat. Ex libro de naturis rerū. Hyena duas habꝫ naturas maris scꝫ 7 femine. Colorem cū voluerit variat. 7 in sepulchris mortuorū semper habitat gemmam portat in ocul᷑. vel (vt aliqui dicunt) in fronte.

Operationes.

A Iheronimus vt sup̄. Hyene fel. oculorum claritatem restituit. B Stercus eius putrida curat vulnera. C Plinius li. xxviij. Cutem quoqꝫ capitis hiene. dicunt capitis dolori alligatam prodesse: D Sic 7 caligines discutit. et in claritatem suffusiones excitari multaqꝫ alia huiusmodi.

Ca.lxxiij.

b Hystrix. Iheronimus contra iouinianū. Histrix in ethiopia frequētissime herinatio similis est. spīs tergum hispida. Ex li. de naturis rerum Histrix est bestia. que vulgo porcus spinosus dr. circa marina habitat. et ī cauernis montiū. nōnunq̄ qn̄ scz iuxta maria refugium nō hz. In terra et aq̄ potenter valet Ira ei⁹ ad vindictā citissima ē. Unde plerumqz iaculis e tergo spōte laxatis. canes vel hōies vulnerat p̄rimātes. Aresto. aīali q̄d dr̄ porcus spinosus. loco pilo𝔯 sunt spīe sui corij et cooperiūt ip̄m vt pili. Sūt etiā illi sicut arma. q̄bus ip̄m querentem dep̄hendere torquet. Idē. Histrix est aīal spino tergū hispidū. Quos plerūqz laxatas emittit iaculatōe volūtaria. vt assiduis aculeo𝔯 nimbis alias iaculis cāes vulneret ingruentes.

Ca.lxxiiij.

b Ircus. Ex li. de na. re𝔯. Cap̄ mas id est hircus. est aīal aniosum ac bellicosum et robustū. In frōte āt et cornibus est illi maxīa fortitudo. Ysido. Hirc⁹ ē lasciuū aīal et sp ferues ad coitum cuius oculi ob libidinē in trāsuersum aspiciunt. vn̄ et nomen traxit. Na͞ hirci fm̄ suetonium sunt oculo𝔯 anguli. Huius natura adeo calidissima est. vt adamantē lapidē quē nec igni nec ferri materia domare valet. solus huius cruor dissoluat. Maiores hirci cunfij dicunt. a fluuio cū se in lybia vbi grādes nascunt. Actor Est etiā hirc⁹ aīal fetidū (vt dicit Ysaac) si sumat ī cibū peiorem sanguinē generat q̄ capra.

Operationes.

A Pli. li. xxviij. Hircino sanguini tāta vis est. vt ferramēto𝔯 subtilitas nō aliter acuat aut induret aut scabricia poliat vehemēciusqz q̄ lima. B Aui. Hircia caro mala est absolute. et facit euenire feb̄rta. C Sanguis ap̄ata ca. cito maturat. et admīstrat p⁹ ogelatōem. D Idem potatus frāgit lapidē renū. Frix⁹ āt et cū vīo bibit⁹ armene sagitte nocumēto p̄fert. E Hircin⁹ adeps vehementioris ē resolutōis q̄ ceteri F Fel hircinū carnē malā eradicat. Fel hirci siluestris ē tiriaca morsib⁹ venenosis. G Ysaac in dietis. Sāguis cal. hirci pūctus vt dicit dyas. araneas et mala vulnera cōpescit. H Pli. li. vbi sup̄. Sāguis caprinus cū medulla ydropicis auxiliatur. Efficatius aūt si hircus lentisco pascat.

Junger hirsch

Ca.lxxv.

b Hynnulus. Bartholomeus de proprietatibus rerum. Hynnulus cerui est filius. ab hynnendo est dictus. Ysidorus li. xij. Hynnulus anial quidem est debile et imbelle sicut damula et e acutissimi visus. et velocis cursus. mater autem eius ipm in specubus et antris et locis vmbrosis abscondit et illum vltra spineta et tubera saltare instruit. Carnes habet teneras et digestibiles propter motus frequentiam. Et si fuerit castratus anteq crescant eius cornua caro eius melior et temperatior in siccitate et calore Et si fuerit castratus antequam cornua habuerit nunq ei vlterius crescent. Et si post nunq ea abiciet nec mutabit. Arestotiles libro octauo. Hynnulo serpentibus contrariatur miro modo.

Operationes.

A Plinius. Qui fuerit inunctus eius sepo vel sanguine a serpente illo die non tangitur. B Et eius coagulum est summum remedium in venenis. vt dicit Pli. libro .xxviij. cap .ix.

Ca.lxxvj.

i Iaculus et Ipnalis. Ysidorus. Iaculus est serpens volans. De q Lucanus Iaculiq volucres. Exiliunt enim in arboribus et dum aliquod animal obuium fuerit iactant se super illud et perimut. vnde et iaculi dicti sunt. Iorath. Iaculus serpens volatilis animal quodcunq occurrit ei dum volat interficit. Et est alius quo sine sensu doloris animal moritur. Alius qui si quem tetigerit dolore diurno fatigabit et postea moritur. Ex li. de naturis rerum. Iaculus est serpens qui volans alis arbores subit et in eis delitescit. E quibus vi maxie turbinatus penetrat animal quodcunq obuium inuenerit. Ipnalis. Ysidorus. Ipnalis est serpens ab aspide genus trahes qui somno quos mordet interimit. Ueneno enim immittit somnum. quo nullo impulsu deserit infectum. Hunc cleopatra sinistro brachio suo apposuit iuxta suum anthonium se collocans vt eius attactu dormiret. et vitam quieta morte finiret.

Ca.lxxvij.

Icinus ⁊ inachlin: Ysidorus. Icinus est aīal terrestre quod vulgꝰ vocat. a quo ericinus marinꝰ nomen traxit. Actor de icino marino qui est echinus appellatus. de q̄ infra ī tractatu de piscibus dicet. Icinus autem terrenus similiter pluribus appellat nomibus: scʒ echinus: ericius: ⁊ herinacius. Que sꝰ nomina qn̄qʒ scribunt cum aspiratōe. qn̄qʒ sine illa. ⁊ ideo de hoc aīali dcm̄ est supra: Plinius li. viij. Inachlin in scadinania ferunt nullo suffraginū flexu. Ideo non cubantem. sed arbori in somno eceliuē. eaqʒ incisa ad insidias capi. alias est velocitatis memorate labrum ei superius est preg nande. Et ob id retrogradit in pascēdo ne in priora tendens inuoluatur.

Operationes.

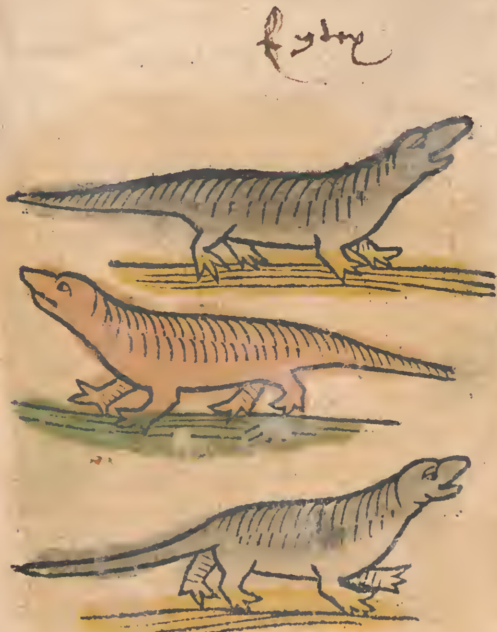
A Dyas. Echini terre coriū combustū: ⁊ pice liquida ꝯmixtū alopicijs medetur B Carnes eius cū oxielle bibite nefreticis singl'are ē p̄sidiū. C Yposarchis ⁊ ydropicis ꝓctis ⁊ strūaticis ⁊ colericis siccat intraneoꝝ reuma. D Jecur eiꝰ in testa siccatū in feruēti sole atqʒ rpositū ⁊ inunctum mirifice sanat iam dcā.

Ca.lxxviij.

Lacertus. Ysi. Lacertus ē reptilis genus sic vocatꝰ eo q̄ hʒ brachia. ⁊ q̄tuor pedibꝰ innitit. Sūa vo lacertoꝝ plura sūt vt botracha. salamandra. saura. stellio. Exli: de na. rerum. Lacertā potius vermē dicūt q̄ ſpentem. q: elementius ferit. sibilat tn̄ vt ſpēs ⁊ caudā hʒ ꝯsimilē. linguāqʒ bifidā ⁊ pilosam: pedibꝰ vo ḡdit. huic aīali nulla ē memoria. ⁊ ideo nō cubat. oblita q̄dem in q̄ loco sit enixa. p se erūpunt catuli nūero vndeni. Quidā dicunt fetus a mrībus deuorari. Lacerte sunt in india nūero pedum xxiiij. colore fulgēti. Glosa sup Leuiti: xj. Lacerta īmundū aīal ſm legē ī sepulchris habitat. ⁊ inconstantiam vite signat.

Operationes.

A Aui. in. ij. canone. Lacerte nata stellioni vicina est sed melior. B Sanguis eius confortat visum. Stercus eius albugini ꝯfert oculi ⁊ pruritui. ⁊ visū acuit. coloreq̄ʒ bonū efficit. C Idē in. ij: cañ. Lacerte caro mortificās ē. ⁊ ei q̄ bibit eā accidit ap̄a lingue: ⁊ pruritꝰ ⁊ dolor capitis: ⁊ adustio ⁊ tenebrositas oculoꝝ.

Ca. lxxix.

Lamia ⁊ lauzanum. Ex libro de naturis reꝝ. Lamia est aĩal magnum ⁊ crudelissimũ. nocte siluas exit. ⁊ ortos intrat: arbores frãgit. earũqꝫ ramos dissipat. ⁊ hoc per brachia forcia nimis ad om̃em actũ abilia. Cũqꝫ supuenerint hõies ad ꝓhibendum. pugnat cũ eis ⁊ mordet eos. Hoc aũt in eius morsu mirabile est (vt Aresto. refert) ꝙ hõ sauciatus lamie dentibus non sanatur a morsu donec rugientis bestie vocem audierit. Glosa sup Ysaiam. Lamia pedes habet equinos: cetera vero capris cõformia. de qua dicit propheta. Ibi cubauit lamia ⁊ inuenit sibi requiẽ. Glosa super Trenoꝝ. Lamia dicitur quasi lania. quia durior ⁊ crudelior est suis fetibus q̃ cetere bestie. fertur eñ eos laniare ⁊ inde eos lactare Sicut scriptum est. Lamie nudauerunt mãmas. ⁊c. Ex libro de naturis rerum. Lauzanum est aĩal a cuius crudelitate nulla bestia esse tuta potest. Nã ⁊ ipa leonem omnibus formidabilem deteret. suo tam̃ genere parcit: in cetera grassatur: que reliquas bestias depredatur. Et cum hec scelus in alijs ꝑsequat̃. ꝓprie tamen iniqtatis non meminit.

Leo

Ca. lxxx.

Leo. Ysidorus. Leo vocabulum habet inflexum ex greco. Leo siquidem grece rex interpretat̃ latine eo ꝙ sit princeps oĩm bestiaꝝ. Arestotiles. Leo est animal audax. forte: largum. nobile. magnanimũ. Huius generis mas habet comas. Leo est ex aĩalibus quadru pedibus. que fissa sunt in extremitatibus vncos habet vngues ⁊ incuruatos. Mingit ad posterius. ⁊ in modũ canis eleuat crus. Cunqꝫ os suũ aperit. odor ab illo exit. Animal est multoꝝ digitoꝝ. hꝫ quinqꝫ digitos in pedibus anterioribus. et quatuor in posterioribus. vt linx ⁊ canis et lupus. Ex libro de naturis reꝝ. Leo fetidus est maximeqꝫ in ore. dormiens apertos hꝫ oculos. Cum autem dormit in naui periclitatur nauis. Ysidorus Leonum virtus est in pectore. firmitas in capite. animos eoꝝ iudicat frons ⁊ cauda. Arestotiles. Leo ergo est animal forte. Dentes habẽs acutos vt serram. ⁊ fissuram oris terribilẽ Ossaqꝫ durissima ac pene om̃ino non medullata. Pli. li. viij. Urso quidem est caput inualidissimũ. quod econtra leoni est fortissimũ. Phisiologus. Leo cacumina montium amat ire. Et cum a venatoribus queritur: ordinem eoꝝ sentit. sua vestigia cauda regit. vt ꝑ ea venatores eum inuestigare nequeant. Ex li. de naturis reꝝ. Leones adeo sunt calide nature. vt omni tꝑe desiderẽt coire. Feminis magna libido coitus: ⁊ ob hoc maribus ira. Hec hꝫ ĩ pectore duas mãmillas. in medio: s. ventris. ⁊ has ꝑuas r̃spcũ sui corꝑis. q̃ modici lactis est. Solinus. Leones aũt auersi coeũt. leene pmo fetu qnqꝫ catulos parit ⁊ educat. deĩn ꝑ singlos nũero detrahũt ãnis inseqntibus ⁊ postreo cũ ad vnũ materna fecũditas redijt. sterilescũt ĩ eternũ. Phisio Leonũ [illegible] vsqꝫ in diem terciã sunt mortui. Nã leones ꝗdeꝫ calidissimi sũt nat̃a. q̃d ꝓbat eoꝝ nobilitas ⁊ fortitudo cũ audacia ⁊ iracũdia. Fetus aũt hũiditatẽ hñt ex gñis tẽperie. q̃ siccate ꝯplexionis ⁊ caliditate viscosior reddit̃.

⁊ maxime circa cerebrum. dn̄ante siccita
te ⁊ sibi aiali spū cooperante. vn̄ cum opi
tulantur nerui spūs non possunt ingredi
nec virtutes ad actiones suas mouē. Pa
rentibus ergo rugientibus circa fetū spi
ritus per os ⁊ aures ⁊ poros capitis ingre
dientes prebent fetui motum. Ysidorus.
Leo ⁊ leena cū genuerint catulū tribus di
ebus ⁊ noctibus dormire fertur. Tūc de
inde patris fremitu vel rugitu. velut tre
mefactus cubilis locus: suscitare dr̄ catu
lum dormientem. Jorath. Leo minimū
solicitus de se ⁊ catulis suis dormit apertis
oculis quasi vigilantibus: vestigiaq; sua
terram cauda spargens operit vsq; ad an
trum suum. Rasi in Almansore Leo pro
mure fugit. Pro ligno quoq; quod dicit̄
sethin timet. Elleborus etiam ⁊ squilla ca
nes et leones plurimasq; beluasq; interfi
ciunt. Esculapius in li. de membris. Ce
terum si sup cortices quercus calcauerit za
rim id est leo formidabit continuo.

Operationes.

A Ysaac. Leonina caro ceteris est cali
dior. grossa grauis ⁊ difficilis. si comedat̄
dolorem ⁊ torsionem in ventre generat.
B Esculapius. Leonis caro fantasti
cos sanat. auriū dolori ⁊ oī alij valet. Si
qs sederit sup pellē leonis recedent ab illo
emorroides. C Qui vero linit corp⁹
suū sepo renū leonis terrent̄ ab eo lupi.
D Haly. Adeps leonis calidior est ce
teris ⁊ fortioris dissolutōis ī apata dura.
E Byas. Adeps leoninus oībus qua
drupedibus calidior est ⁊ minus extenua
torius: Uetus autē factus a se ipso calidi
or fit F Dr̄ aūt venenis esse cōtrarius: cū
vino adhibit⁹ bestias oēs expellit. ⁊ ē rep
cussibilis odoris q̄ serpētes persequit̄. G
Aui. Adeps leōis īsoluit duricias apatū
H Pli. li. xxviij. Leonis adeps cū rosa
ceo cutē ī facie custodit a vicijs Cādorēq;
seruat. ⁊ sanat adusta: I Idē etiam
adeps cū rosaceo cotidiāis febrib⁹ pdest
eo q̄ punctus eo bestie fugiūt K Fel
eius aq̄ addita claritatē oculis inūctos fa
cit. Cor in cibo sumptū q̄rtanis medet̄.

Ca. lxxxj.

Leopardus. Ex li. de na. rerum.
Leopardus est aīal. qđ ex leena
⁊ pardo generatū est. colore sub
ruso: maculas hz nigras p totū. Fēia ma
re fortior est. Cū pardus bestia crudelissi
ma sit. aliqñ qdem domesticat̄: sed nun q̄
sic. vt sue crudelitatis obliuiscat̄. Dome
sticat̄ aūt ad venandū. itaq; cū ad predā
in venatione ducit̄. relaxat̄. q̄ si q̄rto vel
quinto saltu capere nequiuerit ferociter
iratus subsistit. Et nisi statim venator cu
renti bestiā aliq̄ obtulerit. cuius sanguīe
placet̄ in ipm venatorē vel in q̄slibet ob
uios iruit. Impossibile est eñ eū placari
nisi in sanguīe. hz ī hoc pruidi sunt venato
res vt agnos penes se ⁊ alia aīalia sp hēāt
qbus iratos placēt. Phisiol. Leopd⁹ ē sil'
leoni silr ī capite ac mēbroz dispōc. licet
non sit tā magn⁹ nec tā robust⁹. hic ab ho
mīe ita dōesticat̄ vt eo sicut cane ad venā
dum vtatur.

Operationes.

A Aui. i. ij. cañ. Fel leopdi venenū ē ex
eo bibēti. cui vomit⁹ ⁊ tyriaca cōpa subuēit
B Escul. Leopd⁹ cū hōis craneū vide
rit fugit. C Razi. Herba q̄ q̄ leopdi
herba dr̄. leopdus terret̄. D Et her
ba q̄ leopardū strāglans dr̄ interficit̄.

Ca.lxxxij.

Leonthophonos: ⁊ leucrocuta: Ysidorus. Leonthophonos ē bestia modica ex eo vocata. quia capta exuritur. eiusqꝫ cinere asperse carnes: ⁊ posite ꝑ cōpita semitaꝝ. leones necant si quantulūcunqꝫ ex illis sumpserint. Solinus propterea leones eas naturali odio premunt. ⁊ vbi facultas datur morsu quidem abstinent: Plinius li. viij. Leonthophonon accepimus paruum aīal vocari nec alibi ꝙ vbi leo gignitur nasci. Quo gustato a leone tanta ei vis inest. vt ceteris quadrupedum impitās illico expiret Leucrocuta. Solinus. ⁊ Pli. li: viij. Leucrocuta velocitate precedit feras vniuersas. Ipā est azini fere magnitudine: ceruinis clunibus. collo. cauda. pectore ⁊ cruribus. leonis caput. ore vsqꝫ ad aures dehiscente. dentium locis osse perpetuo. hanc quoqꝫ feram humanas voces tradūt imitari. Nam voce loquentiū hominū sonos emulatur. apud indos inuenit̄. Actor. videtur leucrocuta eadem esse bestia que superius vocata est cencrocata: Et fortassis ex scriptoris vicio ꝓuenit hec nominum variatio.

Ca.lxxxiij.

Lepus. Ysido. Lepus q̄i leuipes quia velociter currit. velox em̄ est aīal ⁊ satis timidū. Actor. Lepus est aīal mollissimū. debile timidū ac fugitiuū. auriculatū. hꝫ crura retro lōgiora viii ⁊ facilius ascendit ꝙ descendit. Immundus est ſm legē. q2 nō ruminat. ſꝫ q̄dez vngulā diuidit. In petra cubile suū collocat Apertis ocul' dormit. hꝫ āt sil' vtrūqꝫ sexum Vñ Therentius. Tute inq̄t es lep⁹. ⁊ pal pamentū q̄ris: q̄si dicat. ex q̊ nūc feie nūc maris vsurpas officiū q̄tq̄ ꝙ palpes q̄ris mulierē: hꝫ āt lepus labia sꝑ in motu. Ambro: Lepores ꝯgnouim⁹ hieme albescere estate āt ī colorē suū redire. Testante Pli. Lepus nūq̄ pinguescit:

Operationes.

A Ysaac. Lepus licet sicc⁹ sit ⁊ ġssuz sanguinē genēt melior tñ ē hircis ⁊ caps iuuenibus: ꝓinde valet siccas hr̄e volentibus ꝯplexiones. B Contrarius vero est

tenuem dietā seruātibus. Aui. Lepꝰ siluestris fri. est ⁊ siccus. stomachū mūdificat.
C Sanguis eius mundificat pannum ⁊ cinis capitis eius medet᷑ alopitie. D Cerebꝝ eius assatū ꝓfert tremori accidenti in successione egritudinis. E Item cū eodē cerebro gigiue puerorꝝ mūguntur. Proprietas q̄ in ipo est. velociter oriunt᷑ dētes. ⁊ facile exeūt sine dolore.
F Coagulū eius melius est omibus coagulis in specie. hoc cū aceto bibitū ꝓfert epilentie. G Idem cū tiriaca ⁊ aceto valet venenosis. H Item caro leporis ca:est ⁊ sicca. assata bona est vlceribus intestinorꝝ: I In iure carnis eiꝰ sedēt podagrici. ⁊ hn̄tes dolorē iūcturarꝝ. K Et eiꝰ opatio ꝓpria ē opatōi iuris vulpis: L Itē cerebellū leporis ꝯmestū tremorē corpis tollit. M Caput eius ꝯbustū cū sepo vrsino ⁊ vt cataplasma adbibitū alopitias emēdat N Coagulum eiꝰ bibitū abstinet menstrua O Coagulū cū aceto lac ī mulierꝝ mām̄is coagulatum dissoluit.

Ca. lxxxiiij.

Leuiathan. Actor. Leuiathan hebraice dr̄ draco. Fert᷑ āt ꝙ draco ⁊ in terra serpit ⁊ aq̄s natat ⁊ ī aere volat. vñ etiā in Asia tribus nōībus appellat᷑. s. ſpens ⁊ cetꝰ ⁊ leuiathā. loquēs. n. in spū de diabolo sub leuiathan typo. ita dicit ꝓpheta. In die illa visitabit dn̄s in gladio suo duro ⁊ grādi ⁊ forti sup leuiathan serpentē vectē, ⁊ sup leuiathā serpentem tortuosū. ⁊ occidet cetū q̄ in mari est. Iorath. Leuin vel leuiathā pisci aspedo id ē ceto. freq̄nter īsidiat᷑. ⁊ pugnat cū eo Oēsq; pisces maris q̄ pugnā vidēt inter illos subito ad caudā ceti ꝯfluūt. Et si q̄ō cetꝰ ab illo deuictꝰ fuerit morie᷑. ⁊ ipsi statim; q̄s eiū cauda cinxerit mox deglutit; q̄ si cetꝰ supari nō potuerit. tūc leuin a faucibus suis fetidissimū odorē cū aq̄ emittit. Cetꝰ āt eꝯrio aq̄ haurit. ⁊ respuit. ⁊ odorem fetidissimū repellit. ⁊ sic se suosq; saluat ⁊ defendit.

Seidenwurm

Ca. lxxxv.

Lanificus ⁊ limax. Ex li. de na. rerꝝ. Lanificꝰ vmis ē longꝰ macilosus ex multis distās pedibꝰ. sparsim colore albꝰ. hic lanā sericā ex ꝓprijs visceribus opat᷑. ⁊ arboris mori folijs vescit᷑. q̄ s. cibus mediātibꝰ ipiꝰ visceribus ī lanā cōuertit᷑. Itaq; lane sue fusos in ramusculis faciūt. ⁊ in circuitu sui opant᷑. ita vt pscis fusis vndiq; in ope suo includant᷑. pꝰ hoc exitū sibi faciūt in sūmitate fusorꝝ. Egredi

enteſq; natura mirabili mutati ꝓrſus ap
pareut a forma priori. adeo vt vermes qui
repebāt innumeris pedibus hñtes alas
iam apti ſunt ad volandū. Demū venerē
ineūtes diebus trib⁹ coeūt: q̄ pacto maſcu
lus morit̄. femīe vo ordīe iterato oua pa
rit innumera. ſubſtrato ſibi pāniculo vel
albo vel rubeo. deinde emorit̄. Tūc pāni
culus cū ouis ſuſcipit̄. ⁊ vbi nō poſſit hye
mis attingere frigus r̄ponit̄: poſtea calo
reveris invaleſcēte: oua ad ſolē exponunt̄
et calore fouent̄. donec aīata in vermes for
mentur. Yſido. Limax eſt vermis limi dcūs
eo ꝙ in limo naſcat̄. vñ ⁊ ſordidus ſꝑ ⁊ in
mundus habet̄. Actor: de hoc plenius in
fra dicetur. vbi de teſtudine aget̄.

Ca. lxxxvj.

Linx. Yſido. li. xij. Linx dict⁹ eſt:
quia in lupoꝝ genere numeratur
beſtia maculiſ in tergo diſtincta
vt pardus: ſ; ſimilis lupo. Algazel ſup
li. de ſenſu ⁊ ſenſato. Maxīe vo linx anīal
mouet̄ ſm ſenſum viſus: Nā viſu ſuo res
ſolidas penetrat ⁊ ſi aduenit ei res tranſ
parens. cito execat̄ ab ea. Ex li. de na. reꝝ:
Linx adeo ꝑſpicaces oculos hab;: vt ſub
tilitate viſus etiam ſolida corꝑa penetret
Conſtat em̄ ꝙ oculus in humido ſitus eſt
iuxta phm̄. Tria vero ſunt in a q̄. ſ. aquea:
humiditas. dyaphoneitas ⁊ lucis ꝑſpicu
itas. ⁊ hanc vltimā ꝯicat cū natura celeſti
Linx h; linguā ſerpentis ſilem ſ; maiorē
quā in lōgitudinē magnā porrigit. ⁊ col
lum circūagit. vngues h; grādes: vnicū
fetum facit. ⁊ vrina ei⁹ in gēmaꝫ dureſcit:

Operationes.

A Pli. li. xxviij. Pruritus corpoꝝ vrine
lincis ſtilicidio tradit̄ inbiberi. B
Eadēq; ꝓdeſſe monſtrat̄ ⁊ vngulaꝝ dolo
ri: C Jorath. Linx h; formā vt lupuſ
Lapiſq; ligurius ab eius vrina diſtillat⁹
ſeptem dieꝝ ſpatio generat̄: D De
hoc lapide inferius in tractatu de lapidi
bus dicetur.

Ca. lxxxvij.

Locuſta. Ex li. de naturis rerum
Locuſta eſt aīal quadrupes: par
uum ad cuniculi fere modum. ca
put h; carnoſum ⁊ magnū ⁊ cōmeſtibile.
habitatq; circa ꝑteſ iheroſolime. Vñ Jo
hannes baptiſta hmōi carnib⁹ aīaliū veſ
cebatur. Quidā tñ dicunt ꝙ circa Jorda
nis terrā eſt herba dulcis ad edendu q̄ lo
cuſta vocat̄. ⁊ hmōi cibo nō locuſtis aīali
bus Johānes vtebat̄. hoc aīal gregatim
incedit. Vñ Salomon ait. Regē locuſta
non h;. ⁊c. Quod vtiq; de locuſtis vmib⁹

intelligi non potest. que in multo timore sunt. & non p turmas: sz solitarie incedunt Dicit Aresto. q femia quedam locustam nutriuit ab eo tpe q iuuenis & pua fuit. q cum creuisset p se & sine masculo ipgnatam inuenit

Ca. lxxxviij.

Lupus. Ex li. de naturis rerum. Lup9 est aial rapacissimu & fraudulentum. hunc nonnulli canem silvestrem esse dixerut. quia forma eius cais vlulatusq3 psimilis. sed latratu caret. Audax est magis eoz genus qd breue q qd longu est. Cereb3 eius crescit et decrescit fm statum lune. q licet in omibus quadrupedibus in lupo tamen & in cane plus. Pytagoras. Oculu vo lupi eradicatu cu viderint quadrupedia. domestica timet & fugiunt. Et si q aial minxerit sup vrina lupi calidam no pcipiet vnq. Actor. Lup9 fetidissimus est & rapidus. horrendu h3 vllulatum. In vespe at maxime esurit. vn scriptum est. Iudices eius lupi. Aresto. Lupus omi tpe agrestis est sicut & leo & vrsus. Est etia fortis & astutus. Ambrosi9. Lup9 si pmo hoiez viderit. vocem ei eripit. & eu tanq victor vocis ablate despicit. si at se puisum senserit ferotia depoit & currere nequit. Aresto. Lupi fame quide diu portant. & post longa ieiunia multu deuorant. Lupus gulose comedit sine masticatioe. & vna die q ad tres dies sufficiet. no at pmedunt nisi carnes. Xi. Lupi toto anno no amplius q. xij. dies coeut. Ex li. de na. rez. Lupi vgas osseas hnt. Anno p. xij. dies coeut. & solu eo tpe gregatim incedunt. Aresto. Lupus coit sicut canis Tpe coit9 qn filios h3 valde malus est.

Operationes.

A Ex li. de na. rez. Lupi cor si desiccet ac seruet multu dr fieri aromaticu. B Ide pbustu cotritu & potatu iuuat epilenticum. C Phisiol. Epar lupi siccatu & tritu. & cu dulci vio sumptu. facit ad oes distemperantias. D Esculapius. Lupi caro cocta & esa: fantasticos sanat: Adeps eius & fel qntu canis. E Haly. Fimus albi lupi colice pdest: F Aui: in: ij. can. Caro lupi mala est: Caro tn lupoz hntia rostra & vngues oculo confert: & pfortat ipm: valz etia emoroidis sz abhorret ea stomachus. G Phisicus. Nec solum lupi sanguis. sed etiam fimus pfert in colica passione: H Pytagoras. Homo in passione sua q lunam seserit canini detes. a dib. i. lupi curat eu.

Ca.lxxxix.

L Uther. Ex li.de naturis reꝝ: Luther est aĩal astutum ⁊ maliciosũ. magnitudine murilegi.forma ꝓpe consimili preterq̃ in capite:colore fuscum ⁊ nigrum pelle nitẽs cui mollior pluma pilus est.cuius nitor nõ de facili cedit vetustati.Uñ de pelle ip̃ius fiũt ornatus circa collum in vestibus viroꝝ ac mulieꝝ: hec bestia circa stagna ⁊ fluuios habitat ibiq3 foueas habet.⁊ fetus facit.piscibus viuit quos mirabili frequentia venatur. Qui licet sub aquis diu viuere possit r̃spiraculum tamen ab aere trahit. Uñ quandoq3 auiditate prede gurgustium id est nassam ingreditur. Et quia tunc ne ꝑ introitus locum redire nec nassam tam cito discerpere possit spm̃ in aere recuꝑare nõ valẽs in aq̃s suffocat̃. Adeo v̾o ciboꝝ cupida est ⁊ auara q̃ pisces captos in specu suo tanto cumulo congregat.vt ex putredinis eoꝝ fetore nõ solũ foueã.s3 etiã aerẽ inficiat: Qd̃ nõ sine ꝑiculo sui q̃da3 exꝑti sunt:qui hãc bestiã caꝑe voluerũt.a piscatoribus aliq̃n domesticat̃ ⁊ arte inducit̃. vt pisces suo circuitu cogat ꝑicula retiũ igredi.suoq3 iuuamĩe capi.Uñ magnum emolumentũ dñis suis prestare videt̃.

Ca.xc.

L Umbricus.Ysi.Lũbric⁹ est v̾mis intestinoꝝ sic dictus.q̃i lubricus q2 labit̃:vel eo q̃ in lũbis fit.hoꝝ tria sunt genera.rotundi longi ⁊ lati.Haly in li:regalis dispositõis.Lũbrici nascũtur ex hũoribus flegm̃aticis putrescentibus in ĩtestinis vbi nascit̃ calor extrane⁹.Hos ĩpossibile est nasci de sanguine vel colera rubea.nã colera rubea cũ amaritudine et acuitate ac siccitate sua hm̃õi occidit aĩalia:Sãguis aũt de venis vel arterijs nõ exit.⁊ si exierit a p̃a gignit cũ passiõib⁹ alijs Uñ passionẽ hãc hñt pueri flegm̃aticã ⁊ grossam hũiditatẽ hñtes.cũ dieta sua g̾ssa et purgãdi negligẽtia.Maxĩe v̾o in autũno hec passio nascit̃ ex fructuũ ꝯmestiõe.⁊c.

Ca.xcj.

L Ychaonem siue lichaonẽ ⁊ lintiscus. Ex li.de na.reꝝ.Lichaon in orientis ꝑtibus est bestia.quã in genere lupoꝝ nõnulli ponũt.s3 lupo lõgior est.⁊ h3 crura breuiora ac dissimilia.ceruicez q̃3 iubatã ⁊ multiphariã coloris varietatem.saltu velox.⁊ innocua hõim.venatu viuit.habitũ mutat f̃m tp̃a.Nã hyeme hirsuta ẽ ⁊ pilis horrida:estate v̾o nu

da. Et hoc idē vult Pli. licet p alia verba Lintiscus. Ex li. de na. rex. Lintisc⁹ aīal q̄drupes est (vt dicit experimētator ī li. suo) q̄d ex cane ꝛ lupa nascit̄. Est em̄ vterq̄ parens adeo luxuriosus. vt odio natali sibi ꝯdicente (q̄d est inter canē ꝛ lupū) ī copulam tñ ꝯueniāt ꝓpter luxurie delectamētū. Sicq̄ fit vt fetus attrahat sibi colorem ꝛ mores vtriusq̄. Pli. li. viij. E lupis galli canes cōcipi volūt: q̄r greges suū quisq̄ ductorē e canibus ꝛ ducē hñt. Illū ī venatu comitant̄. illi parent. Isi. Lintisci dicū tur (vt ait Plinius) canes nati ex lupis et canibus. cum inter se forte miscent̄.

Ca. xcij.

Maricomorion. Albert⁹ in libro de naturis aīalium inquit. Maricomorion est bestia oriētis raro visa. cuius magnitudo est vt leōis. coloris rubicundi. tres ordines dentium habet in ore. Pedes sunt vt leonis. Facies eius ꝛ oculi aures vt homīs. Cauda eius vt scorpionis. Agressui sonus ei⁹ vt tube. ꝛ voces imitantur hominis. Velocitas ei⁹ sicut cervi. Et deceptos hōies devorat.

Ca. xciij.

Mustela. Ex li. de na. rex. Mustela est bestiola subdola. catlos sedule nutrit: eosq̄ de loco ad locū se sepi⁹ transfert ne forte īveniant̄. hec rupes ꝛ cauernas inhabitat. diutissime dormit. Qñ cū s̄pente pugnare vult. agresti ruta se munit. ꝓinde sup oēm medicoꝝ artē rutā eē dr̄. ita vt si mortuos fet⁹ suos īveniat ꝑ herbā nat̄aliter notā rediuiuos faciat. De hac Clemēs papa dicit q̄ ore ꝯcipit ꝛ aure parit. Mustela s̄pētes ꝓsequit̄ adeo vt ipm basiliscū īterimat. s3 eo īterfcō cō morit̄. sic ḡ breuis corpe ꝛ ore. sed astucia mag̃ ꝛ aīositate. vincit etiā aīalia mag̃ agilitate corporis.

Operationes.

A Aui. in. ij. cañ. Ex īmatura ficu cum herba fit emplastꝝ sup mustele morsum. B Idē li. iiij. Est āt mustele morsus veloci s doloris. ꝯ q̄3 fit empl'm cū cepis ꝛ allijs. C Odor rute mustelā effugat. D Esculapius. Mustele cinis ꝛ sāguis eius elephāticiosos sanat. E Pli. li. xxx. Pueri dolorib⁹ cinis mustele cū cera medet̄ F Sāguis mustele podagris ꝯfert cū plātagīe illit⁹. ꝓteres cinis mustele ex aq̄ pot⁹ freneticis ꝓdest. Elephantiam quoq̄ sanat.

Ca. xciiij.

Mamunetus siue mamonetꝰ ⁊ mā
ticora. Ysidorus: Mamonetus
est aīal symea minus. in dorso fus
cum: in ventre candidū. caudam habens
villosam: et collum ita grossum vt caput.
Vn̄ captum non ligatur ꝑ illud sicut cete
re bestie cum laqueis id tenere nō possit.
sed ꝑ ventrem: Habet autem ꝓpriissime
faciem humane similē: nigram duntaxat
⁊ sine pilis. a collo desuꝑ frontem. nec est
nasus ore ꝯtinuus. sicut ī symea: sed certū
spacium inter vtrūqꝫ sicut in hōie. Inter
has bestias ⁊ symeas odium est implica
bile. bellumqꝫ frequens. ⁊ licet viribꝰ non
preualeant: astucia tamen ⁊ animositate
bellandi symeis preferunt. Manticora
Auicenna. In ꝑtibus indie lupus q̇dam
est. qui grece dr̄ maricorion; latine scꝫ mā
ticora tres habens dentium acies inferiꝰ
⁊ superius. Est autem magnus ⁊ pilosus
eiusqꝫ pedes vt leonis. facies ⁊ oculi ⁊ au
res vt hōis: fusci sunt eius oculi: ⁊ color eiꝰ
est rubicundus vt minij: Cauda eius ē vt
scorpionis agrestis. Et in ea est rubedo.
Ipseqꝫ pilos eijcit. ⁊ loquitur ⁊ hinnit.
Vox eius est vt vox tube. ⁊ velociter cur
rit sicut ceruus. Estqꝫ agrestis hominem
comedens.

Ca. xcv.

Marcarꝰ. Albrꝰ. in li. de na: aīaliū
Marcarꝰ ē al' figure mustele. sꝫ q̄n
titatē hꝫ catti. sꝫ lōgiꝰ ē. ⁊ bina hꝫ
crura. ī dorso vētre ⁊ gutt̄e albū sicut mu
stela: vngues hꝫ breuiores q̄ cattꝰ. ⁊ duoꝝ
geneꝝ. vnū fagoꝝ. ⁊ alteꝝ abietū dcm̄. sꝫ il
lud q̇d nidicat ī abietibꝰ multū ē pulchriꝰ
⁊ ꝯmiscent̄ sibi mutua ābo gn̄a: pell' vtri
vsqꝫ ē ꝑcōsa. Gn̄a istiꝰ aīal' ⁊ mustele hn̄t
hoc q̄ cū sint iracūda valde efficiūt efferi
da. ⁊ sunt aīalia vix vn̄q̄ quiescentia etiā
qn̄ domesticantur.

Ca. xcvj.

M Elo Melosus et Monoceros. Isidorus. Melo dictus est eo quod sitio cũdissimo mẽbro. l' quod fauos petat et assidua mella captet. Est autẽ al' quadrupes armatũ vngul'. Glosa sup epl'a ad hebreos. Melo vl' melotus ẽ al' quod et taxus dr̃, cuius pellis hispida valde, melota vocat̃. Unde de quibusdã scĩs antiquorib' legit̃. Circuĩert in melotis. Ex li. de na. rex. Melosus ẽ bestia valde mag. q̃ trũculẽtos hostes psequit̃ tã quod ad h' creata. Rict' hz igẽtes. dẽtes quoque fortes et pminẽtes. cũ quib' audacter bella cũ aduersarijs patit̃, h' cũ hõib' fortib' terribil' sit; pueroꝝ tñ inocentiã et eoꝝ puritatem mirabl'r phorrescit. eoꝝ vba fugit. in quo digne magnificẽtia inocẽtie ꝓbatur. Isi. Monoceros ẽ mõstꝝ. equo corpe. ceruino capite. cauda suilla. pedib' elephãtis. mugitu horrido. cornu tñ vno. s. acutissimo. ĩ medio frõtis armatũ. Captũ quidẽ pimi pt. sz nũquã domari. ymo (vt dicit Jacobus) quod nũquã viuũ in hõis ptãtẽ vẽit. quia vinci se cernẽs furore vitã exuit. Phisio. monoceros ẽ al' pusillũ edo sil'e. acerrimũ hñt vnũ cornu ĩ capite. Pli. li. viij. Asprimã ferã monocerõtẽ reliquo corpe equo sil'em capite ceruo. pedib' elefãte. cauda apro mugitu graui. vno cornu nigro media fronte. duoꝝ cubitoꝝ emanẽte. viuã capi negãt.

Ca. xcvij.

M Igale. Actor. Migale bestia quod cameleonti similis esse dicitur. Rudolphus. super Leuiticum. Migale dicitur quasi mus gulosus. Est autem et fraudulentus. Nam cũ dolo rapit que postea ventri cõmittit. Auicẽna Migalum esse dixerunt animal min' mustela. Color eius ad citrinitatem decliuus est cum subtilitate et tenuitate. Lõgitudo oris eius est ad vltimum. et labium eius in vltimo. Cũquz videt animal. salit ad ipm et cum testiculis eius suspenditur. Dixerũt autem quidam; quod habet formam et colorẽ muris. Uerum muscida eius est acuta. et oculi parui. Dentes eius habent tres ordines. et accidunt in circuitu morsus vesice plene humiditate sanguinea super bases fustas. Quãdoquz autem peruenit res ad puncturam in intestinis et difficultatẽ vrine. sudoremquz frigidum corruptum. Cum ergo cadit caro corrupta curet̃ vulnus curatione sua.

Ca. xc viij.

Mulus. Ex li. de na. re☧. Mulus ex asino et equa genit⁹: hꝫ q̄dā asini ꝓpa s. aures lōgas, hūnitū horridū, crucem i hūeris pedes exiguos: et corp⁹ macilentum. Reliq̄ vo vt hꝫ equ⁹. Mule nunq̄ ꝯcipiūt. q: mēstrui supfluitas i eis cū cibo trāsit i nutrimentū corpis. Itē sanguis q̄ natura nō idiget exit cū supfluitate vesice. Est et alia rō. qm̄ hoc al' extra naturā gn̄atū est. et ei⁹ natura diuersificata ē in eo q̄ q̄ cal'. nature ē, et asino q̄ sūme frigiditatis. Itaq; i fetu diuersifice gn̄ato et malo ꝯplexionato. nō p̄t eē ꝯcordātia ꝓtiū et ordiata natura. vt q̄ ex ꝓpa. sibi sile gn̄et. q̄ nullā ꝓpam gn̄is sui s'hꝫ hꝫ. itaq; i aīalib⁹ rōnō☧ mulas pepisse. ꝓdigiū loco habitū ē.

Operationes.

A Aui. Mulo☧ pell' ac similiū cinis ponit' sup adustōe ex ignis. B Et vlcera ca. qm̄ nō sūt cū apate: Est etiā medicamē excoriatōi pedū a calciamētis atꝫ coxa☧ et fistul'. C Gelber⁹ in li. de sensib⁹: Si domū fūigaueris cū vngula muli sinistra nō rmāebit i ea sorex D Pli. li. xxviij Cinis vngula☧ muli l' mule ex oleo mirtio alopitias replet. E Esculapius: Auricule mule et burdonis testiculi. si ferātur a muliere non concipiet.

Ca. xcix.

Mus: Ex li. de naturis re☧. Mus ē bestiola panis cupida. et eo☧ q̄ ex frugibus ad humanos vsus fiūt In ꝑquirendis cibis solertissima. ꝑ q̄bus etiam nulla plerūq; vitat pericula: eorūq; cupidine duriores solidasq; materias bemolit'. Porro si in aq̄ bibit' morit': q: valde hūide nature ē. Pli. li. viij. Muriū plura genera sunt in regione cyrenaica: Alij lata frōte. Alij acuta. Alij erinacio☧ gn̄e pūgentibus pilis. ꝛc. Ex li. de na: re☧. In oriente mures magni sunt ad modū vulpiū. q̄ aīalia pimūt hōies licet nō occidāt morsib⁹ tn̄ molestāt. In arabia mus magnus iuenit' c⁹ pedes añriores sunt magni s. vni⁹ palme. posteriores āt vnius digiti:

Operationes.

A Pli. li. xxij. Cameleonis herbe succus additis aq̄ et oleo mures i se ꝯbit ac necat ni ꝓtin⁹ aq̄ sorbeāt. B Idē li. xxiiij. C Taxi q̄ꝫ arboris fum⁹ necat mures. Idē li. xxv. Ellebo☧ etiā polēte admixtuꝫ mures necat D Idē li. xxvj. Porro si cēb☧ mustele coaglo addat'. dicūt caseos a murib⁹ nō attingi. E Idē li. xxvij. Aconitū e lōgin q̄ mures odore necat: F Razi in Almāsore: Mures de domo calcāto fumigata fugiūt: G Aui. in ij. can̄: Sqlla ē cepe muris sic nōiata quia murē interficit. H Itē argentū viuū iterficit mures: I Ad effugandum mures mus mascul⁹ excoriat'. et i domo dimitti' aut castrat'. aut cauda ei⁹ abscinditur: sꝫ excoriatio fortior ē. K Itē mus assat⁹ et siccat⁹: et i īfanti dat' ad ꝯmedendū abscindit saliue fluxū ab ore eius: L Sāguis muris eradicat vrucas. M Sterc⁹ āt ei⁹ sup alopitiā ꝯfert. ꝓpecꝫ adustū et cū cepe linitū N Cū thure vo et aq̄ mell' bibitū frāgit lapidē: O Itē sumptū soluit vētres puero☧: P Et qm̄ cū aq̄ coq̄t' et sedet in ea q̄ difficultateꝫ vrīe patit' ꝯfert ei Q Ex li. de na: re☧ Fimus muris vehemēter laxat. vn̄ et mulā ni medicinam ex eo acuunt.

Ca.c.

Musquelibet. z Muscus. Ysi: Musquelibet est bestia orientis capole magnitudinē hñs. in cuius igui ne crescit apostema de collectis hũoribus Quod cũ maturatũ fuerit. collidit illud z fricat ad arborē. sicq3 soluit. z decurrit sanies: ibiq3 cõdensat z indurat. Et hmõi substãtia musc⁹ vocat: Ois etiã caro eius z sterc⁹ dr muscus. sed ille multo melior ē. q ab ape te currit. Muscus odore perdito ṽtutem suã in fetoribus z latrinis recuperat ꝯ fetorē eluctat. z sic q̃si luctamine reuiuiscit. Constan: in li. graduũ. Muscus pustula est in ventre cuiusdã aĩalis. De q̃ etiã superius dcm̃ in cap. lxviij. Gazelle. Et est capreoli similis. q̃d est ĩ india: Idē in Pãtegni. Muscus maior est in aromatibus. ca. z siccus in. iij. gradu.

Operationes.

A Ysido: Muscus valet ꝯ sincopim. et cordis debilitatē. cerebriq3 z epatis. z stomachi: B Constan. li. vt sup̃ Musc⁹ ꝯgruit senioribus ĩ hieme. mẽbra quidez defecta aromatizãdo ꝯfortat. timorē melancolicũ amputat z audaciam p̃stat. C Item sternutationes de musco ꝯ paralisim adiuuant: D Item Muscus mittit in collirijs z pillulis seu pulueribꝰ oculoꝝ. cuius vires albugines oculoꝝ extenuant. noxiũ humorē desiccant E Dyas: Inunctũ capitis grauedinē depellit: eiq3 vires prestat. q2 ꝯfortatiuũ est. F Dat solaciũ mẽbris oĩbus. et fortitudinem auget ossibus G Scotomiã ex habundanti humore natã emẽdat: Sõnum inuitat. Venerē stimulat: H Cor z oĩa viscera ꝯfortat in modũ cataplasme impositũ. Lege supius cap: gazel. z pleniꝰ inuenies de musco.

Ca.cj.

Musio. Ysidorus: Musio cattus est appellatus eo q2 muribus sit infestus: Ex li. de naturis rerum: Musio siue murilegus aut cattus grece dicitur quasi astutus. Animal est immundum z venenosum. z omniũ muriũ genus persequitur: Cum bufonibus quoq3 pugnare dicitur. Quoꝝ licet venenatis aculeis repugnetur. non tamen necantur. Mures captas primo lusibus afficit. post hoc illusas cõmedit: Oculis carbunculosis tam acute cernit: q2 etiã in antris tenebrosissimis velut in luce etiam mures aspicit.

Dentes habet ad modum fere.pilos cir ca os habet.quibus ablatis audaciā per dit.Blandicijs gaudet Loca calida dili git.Unde pre nimia pigritia pellem suā comburit.hominis manu cōtrectari gau det.Et ad ludum facilime prouocat.Lo turam faciei lambendo prioribus pedib⁹ imitatur.Libidine impacientissime accē ditur.Et libenter coitus tēpore siluester efficitur.

Operationes.

A Auicenna.Uermis qui est sub vrce is aque.plurimos habet pedes.ꝛ cum tā gitur rotundatur B Si palatum ex eo cum melle tangitur.valet contra prefo cationes.ꝛ similiter cum comeditur. C Confert etiam asmati.ꝛ ad dilatati onem anhelitus fm ꝙ dr̄. D Itē ver mis multipes cum vino bibitus.confert ictericie.ꝛ difficultati vrine.

Ca.cij.

Multipes. Isidorus. Multipes est vermis terrenus a multitudīe pedum vocatus qui contractus in globum ꝯplicatur.Nascitur sub petris ex humore ꝛ terra. Arestotiles. Animal anulosum longi corporis ꝛ multorum pe dum equalem habet anulositatem.et vi uit aliquantulum post capitis absciscionē Item per fumum storacis sicci multipes deluditur ac deprehenditur: Ex libro de naturis rerum. Multipes a re nomen ha bet.ꝛ sanguīe caret hoc animal(dicit au gustinus)Aliquando coram ipso allatū. eoqꝫ spectante in multas partes conscisū ꝛ tamen vna queqꝫ pars vixit ab alijs pti bus separata.

Ca.ciij.

Nepa. Phisiologus: Ne pa.quibusdam placꝫ ser pentem esse femineam ꝙ in hora libidinis estuan tis mari suo compari ca put precidens ipsum ne cat Unde ꝛ ipa in partu necatur viceuersa. Sic ergo eadem est ne pa.que ꝛ vipera sic dicta.quasi vi pariēs Cum eīm ꝓpe partum est catuli matris vis ceribus corrosis.erumpunt cum interitu ipsius matris. Actor. De hac ergo specie plenius dicet̄ infra vbi agetur de vipera: Obix.Isi. Obietes dcā est.eo ꝙ arene co lorem hēat:de q̄ poeta ꝙ sperlis pict⁹ ma culis theophanus obites.ꝯcolor exustis atqꝫ indiscretus harenis.ꝛc̄.

Ca. ciiij.

Neomō. Albertus in li. de na. aīa lium. Neomon bestia est ₇ grece vocatᷣ neomon. latine vo suillus. et dr̄ eo q̄ setas h₃ ꝓ pilis. ₇ hoc odore cibum cōuenientem a venenoso distinguit Hec bestia serpētes ꝑsequitᷣ. q̄ cū aspide pugnās caudā erigit q̄ aspis q̄i minantē obseruat. ₇ ad vim suam cum ea transfert aspidem deceptam.

wilde esel

Ca. cv

Onager. Ysi. Onager interp̄tatᷣ azin⁹ fer⁹. Onager. xxv. die Marcij. xij. vicib⁹ ī nocte rugit sil'r ī die. ₇ in hoc ꝯgnoscitᷣ eq̄noctiū eē. Eius q₃ rugitibus ꝑ singulas horas rugiētis nūer⁹ horaꝝ ꝯgnoscitᷣ. Actor. Onager vt legitᷣ ī solitudinib⁹ ₇ ī altis habitat vbi ꝓpter bn̄fitiū vētoꝝ diuis⁹ a potu viuit vn̄ Ihere. Onagri ī q̄t stetērūt ī rupibus traxerūt ventū q̄i dracōes. Ex li. de na. reꝝ Onager ī die magnū ē aīal ₇ crudele formā azini hn̄s. ₇ vnū solū cornu in frōte. Duꝝ nimis et acutū ac longū ad bestias ꝯrias debellādas. ₇ hoc h₃ ī medio capitis. soleas etiā fortes ₇ acutas h₃ vt iuuamēta sibi sit. q̄ ī alteri⁹ cornu defcū ꝑdidit. sceis recuperet. Pli. li. viij. Onagri in frigida ₇ licaonia ꝑcipui sunt.

Operationes.

A Ysid. ₇ Aui. Onagri fel. i. azini silue stris eradicat morꝓ. ꝯfert sup ap̄stū vestigia linitū. B In empl'is etiā herisipile ponitᷣ ac ꝓhib₃ ipa₃. C Vrīa azini siluestris lapidē ī vesica frāgit. D Actor. Vngl'a siluestris azini si ꝯburatᷣ et bibatur epilentie ꝓdest.

Ca. cvj.

O Rafflus. Albertus in li. de naturis aialiū. Orafflus anial ē varie coloris oīa p̄cedēs aialia. In anteriori pte ē valde altū ita vt capite extenso altitudinē. xx. cubitoꝝ. in posteriori āt parte emissum. ad instar cerui pedes hꝫ ⁊ caudam. Collū extētium ⁊ caput equinū licet minus sit aliquantulū colores multos hꝫ tñ album ⁊ rubeū hꝫ frequētiores cū vidit se cōtemplātes ādmirari huc ⁊ illuc se vertit prebens se bene videndum hoc aīal tēporibus nr̄is visum est. Et arabice vocat̄ seraph.

bi casualiter ex adulterina ꝯmixtione generari: Orasius. Ysi. Orasius in anteriori pte altū: eminēs valde Ita vt extenso capite. xx. cubitoꝝ altitudinē possit attingē In posteriori vō pte demissum est. instar cerui. Collū hꝫ extensum. caput eqnū. licet minus: pedes āt ⁊ caudā vt ceruus. pellē vō sic omī coloꝝ genē diuersimode variatam: vt hō frustra tēptet artificio naturalem eius pulchritudinē imitari. Hoc aīal nr̄is tpibus a soldano babiloniorum trāsmissum est impatori Friderico iā romanoꝝ augustos. ⁊c. In p̄cedēti cap. Albertus illud aīal spāliter describit ⁊ appellat eū Orafflus.

Wilde Ziegen

Ca. cvij.

O Nocenthaurus. ⁊ ora... Ex libro de naturis reꝝ. O...cēthaurus est animal mōstruosum: ⁊ natura biforme. capite scꝫ asinino: et corpe velut humano. faciē habet satis horridā. manusqꝫ formatas abiles ad oēm actum dū vocē ꝓmit q̄i loqui incipit sꝫ insueta labra vocē hūanam formare nō p̄nt. hic pͣ insequētes se ligna vel lapides mittit vt experimentator dicit. hoc monstrū (dicit Adellinus phūs) inter ceteras bestias ab inicio nō fuisse tale creatū. sꝫ aliqñ ⁊ alicu

Ca. cviij.

O Rix. Actor. Orix est aīal mundū s̄m legē. iuxta libꝝ Deutronomij De quo etiam dicit Ysaias. Dormierūt sicut orix illaqueatus. Ex li. de na. reꝝ. Orix est bestia capree magnitudinis hirco ex parte similis. villū hn̄s sub mēto Hec in illa pte affrice q̄ caret aq̄ generat̄ et ideo perpetua siti ardet. Admirabile vero remedium sicientium latrones gemulie. terre aqua carentis certissimis experimentis prodiderunt quo homo in siti co

duraret auxilio quo illo saluberrimo liquore vesicis dictarum bestiarum infuso pro parte modica vterentur. hec bestia sicut egipcij tradunt in exortu canicule naturaliter tripudiare videtur propagine corporis eius visibiliter sentiente. quod imber et frigus abijt. instentque vapores ignei solis vt vestiatur terra floribus herbasque proferat et fructus. Est autem frigoris impaciens. Unde nec frigus nec niues de facili sustinere potest.

Ca. cix.

P Anthera. Ysi. Panther dictus est siue quod omnium animalium sit amicus. excepto dracone. siue quia ex sui generis societate gaudet et ad eandem similitudinem quicquid accipit. reddit. Pan enim omne dicitur. Glosa super Osee. Nihil leone forcius. Nihilque panthera velocius. Ideo per prophetam ait dominus. Ego quasi panthera effraim et quasi leo domui iuda. Ex li. de na. rerum. Panthera est animal varium ac speciosum nimis. Sunt qui tradunt huic in armo maculam esse lune similem. et interdum crescere rotundam et ad lune mutationem variari. Pli. li. xj. Habentque panthere quattuor mamas in medio ventre. Mares autem in omni genere fortiores sunt feminis. preterquam in pantheris et vrsis. Item Panthera semel omnino parturit. cuius cause ratio manifesta est. Nam cum in vtero matris coaluere catuli maturique ad nascendum viribus pollent. odiunt temporis moras. Itaque oneratam fetibus vuluam tanquam obstantem partui vnguibus lacerant et effundit illa partum seu pocius dimittit dolore cogente. Ita postea corruptis et cicatrisosis sedibus genitale semen infusum non heret acceptum. sed irritum resilit. Nam et dicit Plinius. Animalia cum acutis vnguibus frequenter parere non posse. viciantur enim intrinsecus se mouentibus catulis. Phisiologus. Pantheris venandis insistentes hircani. veneno carnes illiniunt. easque per compita semitarum spargunt vt illarum esu panthere seducantur. Sed ille dum excrementa hominis deuorant euadunt.

Operationes.

A Auicenna. Panthera et pardus quando venenum comederunt stercus hominis querunt et comedunt. et sic euadunt.

Ca.cx.

P Apro Albertus in li. de na. aīalium. Papro aīal est circa cesarīe habundās ciuitatē. par vulpib᷒ maius lepoꝝ hn̄s mores. adunata em̄ vlulant. Aliqn̄ em̄ vno ꝯcinente. ⁊ alijs postea sit' respondentibus. pilosa āt sunt hec aīalia vt vulpes Et vbi vnū istius speciei occisum fuerit. cetera circa ipm vllulant sicut plangūt mortuū. Et sunt coꝝ voces adeo sonore. ꝙ cum eminus sunt tanꝙ de propinquo putant̄ audiri. hoc aīal dicit̄ sepulchra hōim in fame aliq̄ciēs intrare. ⁊ cadaueribus hōim vesti. Et ē q̄si sit cōpositum ex lupo ⁊ vulpe.

Ca.cxj.

P Athyon. Albert᷒ in li. vt sup̄. Pathyon aīal est. ꝙ natnre decorem mirabilē. hʒ colorē em̄ purpureo pollēs adeo est radiosum. vt visus in ipa q̄si sintillare videat̄. Mortuū āt ruborem retinet pellē. ſʒ subducit̄ radiositas. et est ad modū canis in q̄ntitate. māsuescibile valde ⁊ delectabile gaudet in cibo. Quidam āt ātiq̄ꝝ putabāt hoc aīal hr̄e aliqd diuinitatis. Ossa huius aīalis durissima sunt ⁊ fortissima. ⁊ nerui adeo fortes. ꝙ n̄ nisi magna violentia valeant dirūpi.

Ca.cxij.

P Arandrus ⁊ pardus. Solinus Parandrum nutrit ethiopia. boum magnitudīe. ybico vestigio. ramosis cornib᷒. capite ceruino. vrsi colore. pariter villo ꝓfundo. Hūc parandꝝ affirmāt habitū metu vtere. ⁊ cū delitescit assimilē fieri cuicunqꝫ rei ꝓximauerit. siue saxa alba sit. seu frutecto virēs. siue q̄ʒ aliū modum ꝑuerat. faciūt hoc idē ī mari polippi ī terra cameleōtes. ſʒ ⁊ polipp᷒ ⁊ cameleō glabra sunt. vt ꝓni᷒ sit cutis. lenitatē proximantia emulari. In hoc āt est nouū ac singulare hirsutiā pili coloꝝ vices facere. hic eueīt. vt difficulter capi pn̄t. Ysi. Pardus scōs p᷒ pātherā ē. gen᷒ variū ac velocissimū ⁊ ꝓceps ad sanguinē. saltu em̄ ad mortē ruit. ex adulterio pardi ⁊ leene leopdus nascit̄. ⁊ terciā originē efficit. Ex li. de na. reꝝ. vt dicit magn᷒ Basili᷒. Pard᷒ ē bestia torua ⁊ acuta nīs in ipetu. corp᷒ qꝫ motib᷒ auiū ꝯueniēs hʒ. ⁊ variū in colore saltu poti᷒ ꝙ cursu ꝑdā insequit̄. In affrica ꝓpter iopiā aq̄ ꝯgregāt̄ diuerse fē ad āne ibiqꝫ leene bestijs varijs vel vi l' volūtate miscent̄. Et inde pardi ꝓcreari dicunt̄.

Operationes.

A Aresto. Pard᷒ sicut ⁊ pāthera qn̄ venēū ꝑr[...] terc᷒ hōim q̄rit ⁊ ꝯmedit.

La.cxiij.

P Ilosus. Pirolus. 7 Putorius. Ex
li. de na. rer̄. Pilosus ē aīal (sicut
glosa dicit sup̄ Ysaiam) q̊d in ho
minis figura sup̄ius incipit sꝫ inferi⁹ ī pe
des bestie desinit. qualē btūs Jhero. in vi
ta pauli heremite p̄mi describit. q̄ sup̄ius
sit hō frontē asp̄am hn̄s cornibus 7 in ca
prar̄ pedes desinēs. Asserit idē nulli esse
dubiū istud monstr̄ in oriēte esse captum
7 in Allexandriā missum. 7 inde mortuū.
saleqꝫ infusū ne a calore dissolueret̄ depor
tatum fuisse Cōstantinopolim. vt ab īp̄a
tore iam Friderico videret̄. Nostra etate
delata fuit regi Francie bestia ad magni
tudinem canis Caput q̄dē nō multum di
stabat a capite canis. cetera corp̄is mem
bra vt hō p̄rsus habebat. Crura q̄deꝫ nu
da vt hō. manusqꝫ brachia. collum albuꝫ
ac nudū hēbat. Carnib⁹ coctis vescebat̄.
Ita decenter 7 modeste manib⁹ capiebat
cibum 7 ori suo inferebat. vt nullus dubi
taret in hoc. qm̄ humanū modū in talibus
haberet. Erectū vt hō stabat. sedebat vt
homo. Puellis 7 feminis libentissime iun
gebat̄. Et in sexu viri 7 femie discretionē
habebat. Genitale mēbr̄ vltra q̄ corp̄is
q̄ntitatis exigebat habebat magnum. fu
riis igitur agitatū. Hoc aīal crudelissime
mouebatur. 7 in hōies seuiebat. Ceterum
cum placatū esset instar hōis mitissime et
decentissime se gerebat. 7 mulcebat̄ allo
quiis. 7 colludentibus applaudebat. Ex
li. de na. rer̄. Pirolus est bestia p̄ua maior
q̄dem sed non longior q̄ mustela. colore
rubea sed in ventre cādida. Mira agilita
te viget. In arboribus habitat. 7 fetus fo
uet. In quiete se gerit. 7 de arbore in arbo
rem saltu potius q̄ volatu transit. q̄uis
aliq̄n cauda pro pēnis vtat̄. Caudā em̄
villosam prope ad sui magnitudinem hꝫ
cuius ad visum saltu mouetur. Et si quā
do gracia pastus aquam trāsire cupit lig
num ad modum leue sup̄ aq̄ cōgerit. cui
supersidens (quasi velū nauis) caudā suā
erigit. sicqꝫ vento flante velificans ligno
transuehitur. Estate cibum cōgerit. quo
viuat in hieme. Viuit āt nucib⁹ 7 cibo q̄
dulcis est libenti⁹ vescit̄. Isi. Putorius a
putore dictus est. q2 nimiū fetet. 7 hoc ma
xime cū irascit̄. hic sicut 7 daxus. Hꝫ crura
in sinistro latē breuia. ī dextro lōgiora. ar
dua domor̄ ībabitat 7 penetralia. gallīa
rum ac pullor̄ cupidissima ē. talib⁹ em̄ vi
uit. Cūqꝫ gallinā capit aut pullū. caput ī
inicio petit. vt hoc deuicto ī ceteris ei mē
bris laborare difficile non sit.

Zoogl

Ca.cxiiij.

Pegasus. Albert⁹ in li. de na. aīalium. Pegasus aīal magnū ē 7 horridum ī ethyopia. eq formā hꝫ. Alas vt aqla. ſꝫ multo maiores. caput armatum. cornibus hꝫ. adeo mōſtruoſuꝫ vt eo viſo cuncta fere aīantia teneat graui corpore. fuga mirabili Alaꝝ remigio adiuti pegaſi potius currūt q̄ ꝓuolant 7 colliſo aere vtute pennaꝝ adinſtar turbinis impellunt ventos multas eſcas deuorāt. In qete mouent̄. infeſti ſunt aīalibus 7 hoc maxime homini.

Ca.cxv.

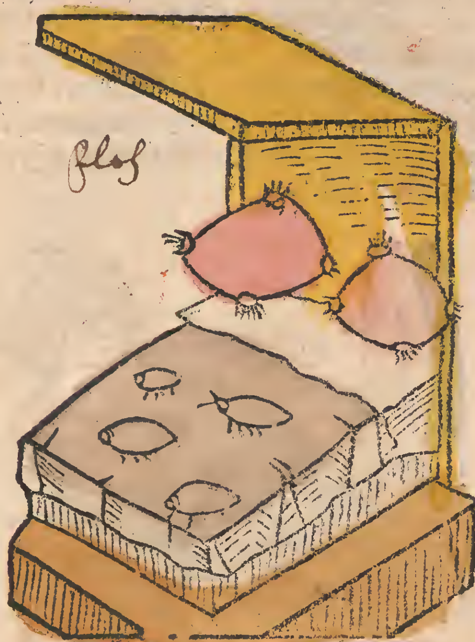
Pigargus. Bartho. in li. de ꝓprietatibus reꝝ. Pigargus ē aīal mūdum q̄ ad eſum. vt patꝫ Deutro. xiiij. 7 ē aīal cornutū 7 barbatū ſicut hircus. min⁹ ceruo. mai⁹ hirco. vn̄ ſil'is eſt hircoceruo ſꝫ lōge min⁹ q̄re iſra de tragelapho rumīat ſicut hirc⁹. 7 findit vngulam ſicut ceru⁹. 7 ē aīal agreſte magne velocitatis nemora ihabitat 7 deſerta. Hugo āt dicit q̄ pigargus ē auis ꝑua 7 depſſa. vn̄ dr̄ a pige q̄d ē depſſio. Sꝫ in deutro. ſupponit ꝓ aīali q̄drupede q̄d ē ſil'e hirco ceruo. Et ibi inuit gloſa. nec aſpirat̄ ibi ꝑma ſillaba. vn̄ cū h non debet ſcribi q̄dā ſcribūt phi largū. ſꝫ male. vt patet in libris correctis.

Ca.cxvj.

Pigmei. Bartholomeus in li. vt ſup. Pigmei ſunt hōīes parui ſtatura cubitali. quos greci a cubito pigmeos vocant. Hi mōtana indie tenēt quibus vicinus eſt occeanus. vt dicit Papias. Sꝫ dicit Auguſtinus ſic Pigmei tā tum ſemi cubitales ſunt. qui tercio anno ꝑfecte ſunt etatis ſeptimo ſeneſcunt. Dicunt̄ autem pugnare contra grues. a quibus armati ferro aliquociens deuincunt̄ De pigmeis autem dicit Plinius. li. vij. cap. ij. Pigmei ceruos vt ſunt dodrātes non excedētes ſalubri celo ſemper vernā te habitant in terra tēꝑata montib⁹ cō poſitis ex partibus aquilonis quos grues infeſtare fama eſt. Qui incidentes arietum caprarum dorſis armati. ſagittis vero tempore congregato agmine ad mare deſcendunt 7 oua 7 pullos gruum pro viribus deſtruunt 7 conſumunt. et hanc impeditionem faciunt tribus menſibus q̄d ſi non facerēt futuris auium gregibus reſiſtere non valerent. De pennis autem earum 7 ouorum putaminibus ſibi caſas faciunt. vt dicit idem Et ſubdit Areſtotiles Inquit in cauernis viuē pigmeos tradit

Ca.cxvij.

Poledrus. Albertus in libro de
proprietatibus rerum. Poledrus
dicitur eque filius siue pullus eq̄
nus: quoniam diu matris vberibus ē sub
iectus. In cuius frōte vt dicit Arestotiles
libro. vij. inuenitur yconamor id est amo
ris veneficium: quando nascitur et lābūt
matres equorum lingua et tondunt illud.
et mulieres incantatrices prouerbiant ex
hoc. Posterior pars pulli est maior parte
anteriori et cum iuuenescit crescit pars su
perior: et propter hoc erit eleuatio anteri
oris partis corporis multorum equorum
magis q̄ posteriori. Et ideo quando est
pullus potest pede posteriori tangere ca
put suum quod facere non potest quādo
peruenit ad etatem. Isidorus. libro octa
uo. Circa autem pullum equinum hoc vl
timo animaduertas quia passum suauez
vel durum quem assuescit in iuuentute
vix potest dimittere etiaz in senectute. etc.
Superius in cap̄. liiij. dictū est. quare ibi
dem vide de equo.

Ca.cxviij.

Pulex. Ex li. de nat̄. rer. Pulices
vocati sunt eo q̄ i puluere magis
nutriuntur. Patet pulicē esse ver
miculū nigr̄ et minutū q̄dem. sz valde pun
gitiuū: maxīe āt tp̄e estiuo et pluuiali. Sa
liunt potius q̄ volant. nocte q̄ die magis
hōiem infestāt. Et nisi vehemens torpor
aut somnus grauis ī mēbris sit se tueri nō
p̄t. Cū q̄s manū adhibet celerius fuga di
labunt̄. nec inueniri queunt.

Operationes.

A Ex li. vt sup̄. Cōtra pulices optimū
remediū est om̄i vespe corpus absinthio
fricare. vel herba eadē cū oľo cocta corpus
perūgere. B Pulex in duas p̄tes di
uisa reuiuiscit. C Rasi. Si aqua in q̄
tribuli cocti fuerint domus roret̄ pulices
om̄ino destruent̄. D Aqua similiter
in qua ruta coquit̄ aut oleāder eos interfi
cit. E Auicenna. Ad effugandū pu
lices aspergit̄ domus cum infusione colo
q̄ntide. tūc em̄ saliunt et fugiūt. et similiter
ex decoctione rubri. F Dixerunt aūt
q̄dam q̄ q̄n sanguis hirci ponit̄ in fouea
in domo. apud eū cōgregant̄. deinde mo
riuntur. G Similiter aggregantur

super lignum linitum ex adipe hericij.
H Item fugiunt ex odore caulis. ⁊ foliorum oliandri. I Palladius. Pulices fugantur amurca ꝑ pauimentũ freq̄nter aspersa. vel cimino agresti cum aq̄ trito vel cucumeris agrestis semine aq̄ resoluto sepe infuso

Ca. cxix.

Pediculꝰ. Ysi. Pediculi sunt vmes cutis a pedibꝰ dc̄i. vñ pediculosi dicti sunt q̄bus pediculi in corꝑe effernescunt. Ex li. de na. rer. Pediculi dicuntur a numerositate pedũ. hoc malum ex ip̄a hõis carne creatur indubitanter. ⁊ tamẽ inuisibiliter. hos nõnulli de sudore hõis. Alij de poris ⁊ euaporatõibus gigni dicunt. Haly. Accidit ãt peregrinanti copia pediculor in corꝑe ꝓpter sudorem ⁊ puluerem: ac balnei paucitatem.

Operationes.

A Haly. Quod cum euenerit corpꝰ peregrinor vel alior cathaplasmet̃ cũ argẽto viuo. occiso cum oleo: adiũcta aristologia lõga. mane q̄z balneũ ingrediat̃: ⁊ corpus eius fricatione valida mũdet̃. B Rasi: Pediculor generatõez ꝓhibẽt vsus balnei ⁊ lauacri. pannor frequẽs mutatõ proprieq̄z vt pannus. qui carni adheret. lineus sit huiusmodi pediculos interficit argentum viuũ extinctũ si oleo misceatur ex oleoq̄z fila lanea inungant̃ q̄ sup̱ se aliquis appendat: aut ex eis se cingat: C Auicenna. Stafisagria cũ arsenico pediculos interficit. ⁊ similiter argẽtum viuũ extinctum: D Precipuũ remedium esse dr̃ freq̄uẽs ablutio corꝑis. ⁊c̃.

Ca. cxx.

Porcus. Ex li. de na. rer: Porcus est bestia seua ⁊ immũda ⁊ obscenis locis gratissime cõmoratur. Actor. Porcus non ruminat ⁊ ideo inter immũda ſm legem reputat̃. Mũdis ⁊ immundis indifferenter vescit̃ In luto delectatur: Rostro lutum suffodit. Horrende grinnit. p̄cipue ãt vno ꝑcusso ceteri grinniunt ⁊ q̄si compacientes illuc ꝯueniunt. Sz statim obliti sui planctus ad lutũ l' ad cibum redeunt: Fertur autẽ nullũ corpus aĩalis interius ⁊ dispositione: ⁊ numero partium sic assimilari hũano corꝑi. sicut corpus porci: Vñ phisici ⁊ alij interiora hũani corꝑis inuestigãtes porcor interiora q̄si quoddã exemplar inspiciunt. Arestotiles. Porcus. viij. mensiũ coit: sz tunc debile quid generat: Multos filios facit

pter multitudinē spermatis. cetera bisulca paucos faciūt. viuit aūt vsqz ad ānos. xv. Cū īpinguatꝰ coire ꝑt oī tp̄e. Porca pregnās ē q̄tuor mēsibꝰ. fertilꝰ ē in fetu. parit. ii. xx. filios. 7 lactare nō sufficit. ꝑ totū vētrē hꝫ mamillas. Ex. li. de na. rex. Porcus hꝫ ꝑtātē coeūdi multū ꝑ alijs aīalibꝰ. porce aūt intm̄ efferari dicuntur ī coitu. vt hōiēz laniēt: maxīe cādida veste idutū. Phisio: Agrestes porci tp̄e coitꝰ bellicosi sunt. Et vt hēant dur̄ coriū ꝯfricāt se arboribꝰ. Et pꝰ modū itrāt lutū. deiñ lutū illū desiccāt postea ꝑliaꝝ itm̄ vt ābo lꝰ vnꝰ eoꝝ moriaꝝ:

Operationes.

A Aui. Porci sanguis 7 hōis siles sunt iosi re. sil'r 7 carnes ābo ꝝ. ita vt q̄dā vēdiderūt carnem hōis ꝑ carne porci. 7 latuit donec in ea īuenti sunt digiti hōis. B Sanguis tñ porci debilioris ē vtutis sanguīe hōis. C Fel porcinū ceteris fellibus debilius est solutiuū tñ mali chimi. D Adeps porcinꝰ valꝫ ad a ꝑata 7 ad ignis adustiōem. E Stercꝰ porcinū cū aq̄ 7 vino ꝯfert sputo sanguīs: 7 dolori lateris. F Itē stercꝰ siccū cū aceto bibitꝰ ad īfirmitatē lacertoꝝ. G Os cauille porci si ꝯburaꝝ 7 fricenꝝ eo dētes solidanꝝ. Lotiū porcoꝝ ꝓdest albedī oculoꝝ. Sꝫ eiꝰ ꝓpetas ē vt lapides frangat. 7c.

Ca. cxxj.

P Ader. Parias 7 Prester. Ex li. de na. rex. Padera est ꝯpēs ī germania ad q̄ntitudinē hūani brachij. colorē in vētre aureo 7 dorso virēti. Huiꝰ flatus adeo noxiꝰ esse dr̄. vt si vgā receter cesaꝫ ori eiꝰ adhibeas. corticē eiꝰ flatu suo faciat in vesicas felleas ebullire. sꝫ 7 fulgētem gladiū si ori eiꝰ adhibeas veneno eū īficit. 7 vsqz ad sūmū gladij ꝑcurrēs. Hic cū hōiez in pede ꝑcusserit. venenū ad cetera mēbra ꝑ momentū decurrit. 7 hoc pre nimio excessu caloris eiusdē nature cuius 7 ignis. q̄ sp ascendit. Cū aūt ascendēs cor tetigerit: tunc hō cadit 7 moriꝝ: Cōtraqꝫ rmediū est. vt hō ꝑcussus in pede. suspendatur ī altū ꝑ pedes demisso capite. sicqꝫ venenū neq̄t ascendē. sꝫ inferiꝰ locꝰ excidiatur. 7 ꝑ medicamēta sanaꝝ. Isi. Parias est serpens q̄ sp in cauda ambulat. 7 sulcū facere videꝝ. De q̄ Lucanus. Quo ꝯtentꝰ iter cauda sulcare parias. Idē. Prester ē aspis q̄ sp ori patenti 7 vaporāti currit. Vñ poeta: Oraqꝫ distendēs auidꝰ fumātia ꝓster. hic quē ꝑcusserit distendiꝝ enormiqꝫ corpulentia necaꝝ exuberatū em̄ putredo sequiꝝ. Alexāder. Prester est ꝯpens fumū exalās: 7 ī morsu suo tumorē tm̄ hōi leso adducēs vt hūana ꝓrsus forma ꝑeat.

Ca. cxxij.

Rana. Isidorus: Rana a garrulitate vocata est. eo q circa genitales paludes strepit. et sonos vocis importunis clamoribus reddit. Ex li. de natura rerum. Ranarum coitus magis est de nocte q̄ de die. et in eorum coitu magna est mora. multūq; semīs effundūt Ranas habet mare que alas habent. Et om̄is piscis fetus nutrit preter ranam. Isidorus Ranarum quedā aquatice dicunt quedam palustres: quedā rubete ob id q: in vepribus sunt grandiores cunctarum Alie calamite vocantur eo q inter arūdines et frutices viuūt: minime omniū et viridissime: muteq; et sine voce sunt. Ex li. de na. rerum. Rana vermis est quandoq; colore viridis: sed illa que rubet deterior est loquax est. et vocibus importuna. Vocem habet ꝓpriam. coax. nec aliud quitq̄ dicere potest nisi cū p̄mit aut ledit. In augusto mense nunq̄ ꝑt os suū ꝓ quolibet ministerio cibi vel potus vel vocis apire. Qđ si manu vel baculo temptaueris difficulter aperire poteris.

Operationes.

A Pli. li. xxxij. Rane iecur geminū esse dicūt: Itē rane si viue ꝯcremenī in olla: cinis earum cū melle alopitias replet. ac melius cū pice liq̄da. B Jus rane ī patinis decocte. tussim fertur sanare. C Vermes nati ī hōie ranarum tollunt felle. ꝓdest et febri. ranarum felliū cinis. D Ranis ex oleo et sale decoctis vt succus sorbeat thetano medet. E Aui. in. ij. cañ. Cinis rane positus sup sanguīs locū retinet eū. F Idē ꝓfert a ꝑatibus cordarum iūcturarum sup effusus. G Rane cū sale et oleo decocta dr̄ esse bezahar lepre ac ꝟniū venenosorum ꝯmesta. H Ex decoctōe rane fluuial' os ad dolorē dētiū colluit et sedat I Corpus rane petrose et ꝓpe pīguedo eius facilē facit dentiū eradicatōē; ipa q̄; dentes eijcit aīalium. qñ sumūt eam.

Ca. cxxiij.

Rangifer et rosurella. Albertus in li. de na. aīaliū. Rangifer aīal est in aq̄lonis ꝑtibus ꝟsus polū articu generatū et in ꝑtibus norwegie et suecie et in his q̄ sunt minoris latitudīs regionibus generatū. Et dr̄ rāgifer q̄si ramifer. Est eñi q̄si de figura cerui: sz maius corpe et robore fortissimū et fuga celerrimū. tres ordies cornuū gerēs ī capite et in q̄libet hñs duo cornua: ita q caput eius videt ꝟgulis circūpositū. duo ex his ceteris maiora. hz in loco cornuū cerui. et hec efficiunt ī bestia ꝑfecte q̄ntitatis. aliq̄n q̄nq; cubitorum et ramorum. xxv. duo aūt q̄q; in medio capitis q̄ sunt lata in modū cornuū dame. et sunt circumposita ramis multis et breuibus. Duo aut alia hz in frōte. Et cū his om̄ibus magis pugnat ꝯ bestias aduersantes. Isidorus. Rosurella est anīal circa aquas habitans. vt frequenter mustela maius: et pilo minus In dorso subrufum in ventre cādidum In terra facit habitacula. digerit stercus odoriferum valde. et musco simile in odore: sed impar ꝟtute. et odoris violēcia. Visus hōim fugit vno tñ in loco stercus illud ꝯgerit. et hoc mirum in bestia: q: bonum suū presto om̄ibus accipiendū pōit: quo videat bonū non inuidere.

Ca.cxxiiij.

Rattus z Sorex. Actor. Rattus si ue glis z sorex species sunt. Et cū sorici nomen muris cōis vulgariter approprietur: proprio rattus in medicorū libris q̄si ꝓpo nōie mus vocat̄. vñ z medici fimo ratti ad alopitias vtunt̄. q̄ tamen videlicz ratt⁹ venenū in cauda gestare dr̄ Est āt rattus duplicis generis. s. terrestris z fluuialis. Ex li. de na. rex. Rattus ē mnium genus multo ceteris maius. hi adeo perniciosi sunt. cū libidine accendunt̄. vt si eox vrina ptem aliq̄ hōis nudā attigerit. carnes eius vsqz ad ossa putrescere faciat. nec vulnus in cicatricem vlterius inducitur. Ysidorus. Sorex latinū est vocabulum. eo q̄ animal huiuscemodi rodat z in modum serre precidat.

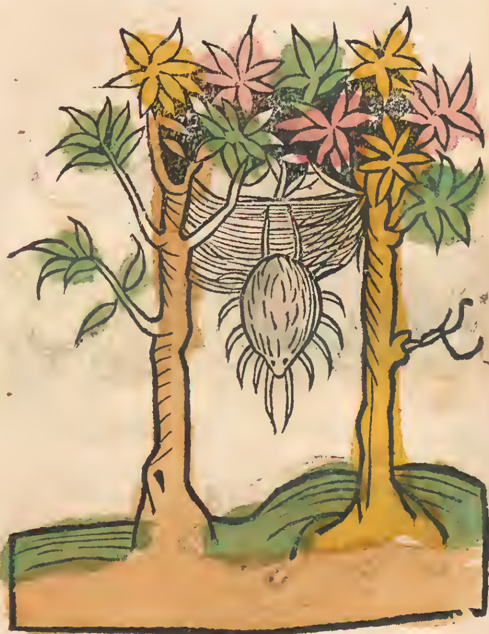
Operationes.

A Helberus. Si domū suffumigaueris cum vngula muli sinistra. non p̄manebit in ea sorex. B Plinius. li. xj. Aures soricis sunt pilose. C Dyascorid̄. Fimus autem soricis cū aceto tritus alopicias emendat cum roremarino. D Tusus ac bibitus calculos excludit.

Ca.cxxv.

Regulus. Ysi. Regul⁹ ip̄e ē basiliscus. s. s̄pēs lōgitudie semipedal' alb̄ macul' lineat⁹. Idē z sibulus dr̄. q̄ sibilo occidit añq̄z mordeat vel exurat. Reguli sicut z scorpiōes arētia q̄qz sectant̄. z p⁹q̄ ad aq̄s venerint ydrosobas z liphaticos faciūt. Glosa sup ysaiā. xiiij Regul⁹ ip̄e rex s̄pentiū. q̄ solo visu z flatu absorbet volucres. occiditq̄z hōies. vñ et de achab z filio ei⁹ ezechia sic loq̄t̄ ꝓphe ta. De radice colubri egrediet̄ regul⁹ z semen ei⁹ absorbēs volucrē. Est āt regulus serpēs pēnatus. vñ vbi iuxta translatōez nr̄am legit̄ volucrē absorbēs in hebreo iuxta Iheronimū legit̄ s̄pens volās. Actor hinc etiā alibi p eundē ꝓphetā dr̄. In terra tribulationis z angustie leena z leo. ex eis vipera z regulus volans. Andromachus in li. de confectione tyriace. Regul⁹ qui et basiliscus. serpens est subalbidus. sup cuius caput sunt tres pilei. Quē cum videt aliquis paulo post morit̄. Et qñ sibilat. morit̄ q̄ audit sibulū ei⁹. Oīs q̄z bestia de illo mortuo ꝯmedēs statim morit̄. z est malignior s̄pentiū nec ap⁹ tiriace. Iorath. Regulū si q̄d al' viderit vl' audierit. ydropicū efficit̄ z morit̄. De hoc āt regulo pleni⁹ dicet̄ i scri⁹ i tractatu de auib⁹

Ca. cxxvj.

Rinocephalus. 7 Rinocerō. Phisiologus. Rinocephalus cervicē habet equinam cū universo corpe flāmis quas in ore asperat. hōies pereūt. Ysidorus. Rinoceron grece. latine interp̄tatur in nare cornu. Idem 7 monoceron: id est unicornus eo q̄ unū cornu in media fronte habeat. pedū q̄tuor. ita acutum et validum vt q̄cquit impetierit aut vētilet aut perforet. Nam 7 cū elephātis sepe certamen h3. 7 in vētre vulneratum p̄sternit. tante autē dr̄ esse fortitudinis vt nulla venantium v̄tute capiat̄. Sed sicut asserunt qui naturas aīalium scripserunt: virgo 7 puella p̄ponit̄. q̄ venienti sinū a pit in q̄ ille omī ferocitate deposita: caput pōit. sicq3 soporatus velut inermis capit̄. Ex li. de naturis rer̄. Rinoceros qui 7 monoceros hr̄e dr̄ in media frōte cornū robustissimū in longitudine quatuor pedum. Eoq3 adversus elephantes preliat̄ naturaliter alvum petens quam solā intelligit ictibus suis perviam. Cum aūt a venatoribus capitur. ex sola indignatione superbū aīal moritur. De illo inferius in. cap̄lo unicornus plenius dicet̄.

Ca. cxxvij.

Rutela. Avicenna. Rutela est aīal simile aranee. que vocat̄ alphe[illegible] 7 est venatrix muscaꝝ. Spēs eius sunt multe s̄m Galienū. Est eñ quedam rubea. rotunda. quedam autem alba. rotundum habens ventrem: parvū ōs. stellata. 7 ipsa est acuti dorsi cum lineis lucidis. Quedam vero citrina pilosa. 7 q̄dā3 uvea. sc3 ad nigredinem declinans. Quedam formicalis. Quedam vespalis. Quedam egipciaca. Ex morsu enim eorum fit dolor vehemens. 7 facit accidere dolore3 capitis vehementem 7 profunditatē somnij. 7 succedit ei mors.

Operationes.

A Avicenna. In cura morsuum ip̄orū administratur canō universalis de attractione 7 suctione. 7 linitur cum aqua salsa danturq3 tyriace fini. B Balneum 7 tyna velociores sunt res in sedando dolores eorum. Cum eñ humectantur ī tina dolor sedatur. et cum egrediunt̄ ab ea redit. Unde oportet vt iugiter et omī hora balneentur.

Molch

Ca. cxxviij.

Rubetum siue rubeta. Actor. Rubetum est animal ac venenosum rane genus quod vulgo crassan dicitur. Ex libro de naturis rerum. Rubeta diuersis referta medicaminibus. q̄n vult deponit ac resumit. ⁊ hec assidue in pastu facere dicitur. Venena vero nunq̄ deponit. sed tanq̄ arma sua penes se reseruat. Habent gemina cornua veneficiorū plena. Plinius libro octauo. Rane rubete quarum ⁊ in terra ⁊ in humore. vita est plurimis referte medicaminibus deponere ea assidue ac resumere pastu dicuntur. venena sibi tantum reseruantes.

Operationes.

A Carnibus (vt dicit Ysidorus) earū in hamum positis. precipue purpuras allici certum est. B Contra venena marini leporis ⁊ rubete cinis earum remedio est in aqua potatus.

Ca. cxxix.

Salamandra. Ysi. Salamādra dicā est eo q̄ incendia valeat. Cui⁹ inter oīa venēata maxīa vis ē. Ex li. de nat. rer. Salamandra quā nōnulli cameleontē. i. id est leonē terre vocant. Est aīal q̄drupes faciē hn̄s lacerte. vel (vt dicit Aresto.) faciē hz inter faciem porci ⁊ simie. In igne viuit. ⁊ incēdium extinguit. profert etiā q̄ndā lanam pallidā. de q̄ ptexte zone pburi non pn̄t. Est āt splene carens. ⁊ p̄ oīa aīalia. Iecur hz ī sinistra pte. In extis q̄z viscer̄ magē ī eo varietas a ceteris aīalib⁹. macra ē valde. q2 paꝝ hz de sanguine Ideoq̄z timorosa est valde. q2 diminuit̄ in ea calor. q̄ ē incentiuus audacie. Color eius est varius. ac p mometa mutabilis. Oua gallinarū more gignit. ⁊ ex eius fetus pducit. in hoc autē genere non est masculus neq̄z femīa sed oēs gignunt. Alexander papa (vt fert) Ex huius aīalis lana vestimentū habuit q̄d cum ad mundiciam aliquādo lauari deberet. nō alijs aq̄s abluebat̄. nisi q̄ in ignem piciebat̄. ⁊ p ignē cādescebat. Pli. li. xxix. Panis coctus lignis a salamādra contactis. interficit.

Operationes.

A Dyas. Salamandre virtus stiptica est ꝛ ca. recteq; miscet medicaminibus stipticis: ꝛ impbos capillos. q sunt in palpebris āputat. B Seruat āt sic. caput ꝛ pedes ei tollunt. sicq; qd remanet ī mel le mittit: ꝛ cū opus fuerit in vsum assumit C Pli. li. xxxij. Testudinis marine carnes admixte ranaꝝ carnibus p̄clare ꝯtra salamandras auxiliant.

Ca. cxxx.

Saura ꝛ stellio: Ysido. Saura lacertus est q qñ senescit excecantur oculi eius: ꝛ intrat in foramē parietis aspicientis ꝯ orientē. ꝛ ortum solis intendēs illuminat: Rudolphus sup Leuiticum. Stellio ꝛ lacerta sunt aīalia īfirma. maliciosa tñ ꝛ reptilia venenata. Ex li. de na. reꝝ. Stellionis venenū mortiferū ꝛ ꝯ illud rmediū fit ex tritis caruibus scorpionis: Pli. li. xxx. Stelliō e nullū aīal fraudulentius. hunc inuidere hōi tradunt. et inde stellionū nomen in malū esse translatum dicunt. sic eū capiunt. Estatibus obseruant cubile ipius qd est in locis hostiorum. vl cardinibus fenestraꝝ. aut in cameris vel sepulchris. Ibi vere incipiente fissis harundinibus textas apponūt casas quarum angustijs etiā gaudet eo facilius exuens torporez circumdatum. sed eo relicto remeare non potest.

Operationes.

A Guail id est stellio longaz hz caudā ꝛ paruū caput. ꝛ non est lacertus. B Caput etiam ꝛ corpus eius ab illo sunt diuisa sed fortasse pximus ei est in natura. C Caro eius multū ca. est. In ipō ē virtus extrahens surculas ꝛ spinas. D Sāguis eius valet albugini oculoꝝ E Adeps eius fortiter impinguat. Stercus eius tritum eradicat verrucas.

Ca. cxxxi.

Anguisuga. Ex li. de naturis reꝝ Sanguisuga est vermis aquatil ossibus carens ꝛ pedibus ac pennis. hōiez impetit ac bestias vt sanguinē corꝑ sugat Cuius sacietate nimia mortem sibi sepius accersit. Os habz ad modum trianguli. Vñ ꝛ vulnus relinquit. Cunq; carni adheserit. quanto magis trahit: tāto forcius insidet donec rumpatur Itaq; sanguinē putridū extrahit ꝛ alium sanando seipsum occidit. Quidam autem bis

vermibus minus sapienter ad supfluum corpis sanguinem hauriendum se pbent nisi corruptionem nimiam insenciãt Nã in hõie sano nobiliorem ac bene digestũ sanguinem extrahũt. Meliores aũt ac minus nocive dicunt͂ ille q̃ rugate ac lineate in dorso sunt. deteriores vo que nigre sanguisuga cũ vrticis ac tribulis pungit͂ vt venenũ evomat. scz q̃d in bestijs aut bufonibus aut serpẽtibus aquaticis hauserit. Avicẽna in. ij. cañ. Aliqñ quedã aq̃ sanguisugas hñt parvas. quaꝝ occultatõ difficile facit ab eis cavere. ideo degluciuntur ꝛ aliqñ pendent in manifesto gutturis qñqꝫ in interiori pte meri. qñqꝫ vero pveniunt ad stõm. Cumqꝫ diu morat͂ sugit ex sanguine q̃ntitatem magnã. sicqꝫ crescente illius corpe q̃ntitas eius apparet. ei ergo in quo suspendit͂. accidit angustia et tristicia ac sputum sanguinis.

Operationes.

A Avicenna in li. vt sup. Qñqꝫ quidẽ curat͂ cũ medicinis gargarismoꝝ. si fuerit prope guttur. B Cum eis vero que vomitu ex solutione vermes educũt. si fuerit stans in pfundo ꝛ in stomacho.

Ca. cxxxij.

Crabrones. Ysidorus. Scrabrones a cabo id est caballo vocati sunt. eo q ex eis creent͂. Sicut aũt scrabrones nascunt͂ de carnibus eqꝝ putridis. ita ex eis iteꝝ sepe nascunt͂ scarabei vñ cognõiati sunt. vt infra in tractatu de avibus lacius agetur.

Ca. cxxxiij.

Salpiga. Scitalis. ꝛ Seps. Ysi. Salpiga vel salpinga. serpẽs est que non videt͂. Idem. Scitalis dicta est eo q tãta tergi varietate pfulget vt notaꝝ grana retardet aspicientes. ꝛ q̃ reptando pinguior est. quos assequi nõ valet miraculo sui stupentes capit. Tanti aũt fervoris est. vt etiam hiemis tpe exuvias corpis ferventis exponat. De quo Lucanus ꝛ scitales persis etiã nũc sola pruinis exuvias posita suas. Solinus. Scitalis hiemales exuvias pma ponit. Ysi. Seps ẽ exigua spẽs. q̃ nõ solũ corpus. sz ꝛ ossa veneno ɔsumit. Cuius poeta sic meminit Ossaqꝫ dissolvẽs cũ corpe tabificus seps. Idẽ seps ẽ tabifica aspis. q̃ dũ momorderit hõiem stati eũ ɔsũit. ita vt liquefiat totus in ore spetis. Lucanus. pua mõ spẽs sz q̃ nõnulla cruente mortis hz tm̃. ꝛc. ꝛ pꝰ eripiũt oẽs aĩam tu sola cadaver.

Ca.cxxxiiij.

Situla. Spuēs: & Syrena. Ex li. de na. rez. Situla serpēs ē puus. & maliciosus. q̄ hōiez siti īterficit hic tāta varietate r̄fulget. vt intuētes pul critudīe r̄tardet. & q̄z nāra dedit reptādo pigriorē: miraclo stupētes detiēt. q̄s asse qui nō valet. Est āt tāti feruoris. vt & i hyeme pellē depōat. h⁹ morsu q̄ tāgit: igneo corrept⁹ ardore succēdit. Actor. Situla gen⁹ ē aspidis: q̄d grece dr̄ dypsa. De q̄ pleni⁹ dcm̄ ēs. ca. lj. Aui. Spuēs dr̄ q̄daz s̄pens. q: sputo suo īterficit illō sup q̄d ca dit. q̄d. s. sputū pı̄jciūt dētes ei⁹ ↄstricti su palios: Odor etiā sputi ipi⁹ īterficit. lon gitudo ei⁹ ē vsq̄z ad duos cubitos. & color ei⁹ cinerici⁹ ad citrinitatē declināns. & illū q̄z mordet īterficit añq̄ redeat. Quē eñi mordet sine sensu remanet & sine motu q̄e tus. & ↄfunde dormiēs p⁹ saltos ↄtinuos. & clausionē oculoꝝ. & torsionē colli. & spas mū. & pulsum inordinatū. & nō sentit dolo rem intestinoꝝ. & itromittit digitos ī gut tur suū vt euomat. Isi. Syrene sunt ī Ara bia serpentes cū alis que pl⁹ currūt q̄ eq̄. sed etiā volare dicunt̄. Quaꝝ tñ v̄tus est. vt morsum añ mors insequat̄ q̄ dolor.

Ca.cxxxv.

Symia: Ex li. de na. rez. Symia est bestia condēsa villo. in exterio ribus mēbris sup oīa aīalia simi latus hōi corpis dispositionē. interius āt nullam cum hōie dispositionē h̄ñs cōem aut oībus aīalibus minorem. ergo oēs fere bestie māmillas habent in posteriori contra renes. vt eas inferius positas fet⁹ attingere possint: & ꝓmptas h̄re cū velint Homo vero & symia h̄nt eas in pectore q: natura dedit eis manus abiles ad cōem actum. q̄bus eleuare possint fetus a terra. & aptare illos ad vbera: hoc aūt illi deest hūani corpis quia caret vmbilico. virga q̄z masculi est vt v̄ga canis. Calcaneū h̄z in pedibus: & ꝓpter hoc erigit̄ vt hō stat & currit q̄ñq̄z. s̄z hoc nō p̄t nisi modice. quia natura bestiā hāc ↄdidit. in faciem esse ꝓ stratam. Nā solus hō naturaliter erectaz h̄z staturā. Hec bestia gestu inquieta est: morsu ferox: Cauda caret. Et pre ceteris aīalibus gustu viget. Nuces & poma li benter comedit. sed cum in eis amaꝝ cor ticem reperit totū ꝓjcit. sicq̄z ꝓpter amaꝝ dulce respuit. In idia dicit Pli. eē symias toto corpe candidas. Alexander. Symia domestica dominum suum agnoscit post multa reuertentem annorum cyrricula.

Ex li. de naturis rerum. Symia ad oēz ludū docibilis est. et ad ferocitatis obliuionez. nunq tn̄ sic est mansueta vt nō sit rabida libenter cum pueris ludit. et si copia data fuerit. eos aliqn̄ strangulat. Si qs eam leserit: diu contra eū rancorem custodit In genio pollent: et emulant quicqt vident: Vn̄ facilius incidūt in manus venatorū: Habitāt autez in arboribus vel rupibus At vbi eas habitare venatores viderint acceptis calciamentis hōim vadunt et se dent ī locis vbi ab illis videri pn̄t. Induuntq calciamēta illa pedibus suis: ac diligentius ligant. et post hec exponētes ea sub arbore relinquūt. et pcul abeūt. tūc symie descendētes. qd eos facere viderunt imitant. sicq calciate capiunt. Isidorus Symie nomē grecū est id est pressis naribus. vn̄ symias dicimus. eo q suppressis naribus sint. et facie feda. etc.

Ca. cxxxvj.

Scorpio: Ex li. de nat. rerum. Scorpio blandū et q̄si vgineū dr hre vultū. sed hz in cauda nodosa venenatū aculeū q pūgit et inficit primātez Ferit aūt obliq ictu et inflexo: nulloq momento meditari cessat et occasiones inuenire feriendi: homi āt ab eo pcusso putat remedio esse cinis eius potat cum vino: Solus insectorum scorpio caudā hz: Duos hz aculeos. vt dicit Aresto: Terra viuit. et in vere ouat. et in autūpno similiter. Pariunt vmiculos ouorum spē. quos cum parēs deuorare voluerit: illi imunes sunt. qui se clunibus mr̄is imponūt. Porcus niger si a scorpione pcutit pcul dubio morit. Alterius vero coloris porcus euadit qnq et si non semp. Isi. Scorpio vmis est terren q potius vmibus ascribit non spētibus Glosa sup Lucā: Ecce inqt dn̄s dedit nobis ptātem calcandi sup serpentes et scorpiones. Sūt em̄ scorpiōes q cauda insidiantur occulte serpētes q dēte ledūt aperte Ipōrum venenat acule retro ē timēdus.

Operationes.

A Palladius. Scorpiones existimant aliq posse fugari: si aliqe ex eis vrant ī medio domus: B Aui. in. ij. can. Sputum hōis ieiuni scorpiones interficit: C Item raffanus scorpioni aduersat: ita q si frustū raphani imponat sup eum morit: D Eius etiā aq in hoc expta est. et fortior est. Si scorpio momorderit aliqz q raphanū comederit nec ei nocebit. E Aui. in. iiij. can. Scorpiōis punctura curat p canōes cōes. et p vaporationē cū sale et milio et similibus.

Ca. cxxxvij.

Eta. Simultas et Solifuga. Ex li. de na. rex. Seta est vermis (vt quidam dicunt) serpens a re nomen hñs. Est em̄ tenuissimus instar sete. fere cubitalis longitudine: durus et albus nihil differens vtraqꝫ extremitate. quippe cui caput nō est, sed serpit vtrobiqꝫ. hic in aqs corruptis nec tñ fetidis nascit: adeo durus est. qꝫ vix pede pteri pt. Hui' veneni tanta vis est vt ab hōie potu haustus elanguere eū et tabescere faciat donec cū diro cruciatu vita exuat. Ex Papia. Simultas est spēs vermis in capite arietis. q̄ dum movet facit eū repedare. Ex eodem Simultas est v̄mis ī capite aīalis cornua hñtis. ꝯmouēs eū ad feriendū cornibus. Ysido. Solifuga ipa est musarane'. Solinus. Sardinia qdem absqꝫ serpentib' est Sꝫ q̄d alijs locis s̄pens est. hoc est solifuga sardis agris q̄ occulte reptat. et p imprudentiam sup insidentibus pestē facit huic incōmodo accidit herba sardonia. quā de fluuijs fontanis prouenit largi' iusto: Hec si edulio fuerit vescētibus neruos cōtrahit. deducit ora rictu. vt q mortem intereant facie velut ridentium. etc.

Ca. cxxxviij.

Spoliator ac stella colubri. Ex li. de na. rex. Spoliator colubri est v̄mis coloris aurei. q etiā virorē ad vmbrā hꝫ. hic pu' et īualidus cū sit. angnē astucia decipit. et inde nomē accepit. Nā vbi colubꝝ ad estū cubare viderit. p caudā ei' ascendēs ad caput transcurrit. Eumqꝫ pus q̄si fricando pmulcꝫ. et demū morsibus carnes ei' aggredit: anguis lesa fugit. psecutor insequtur. ac letali morsu insistit. donec interiora cerebri penetret. ac pempti carnib' sacieť. hic a q̄busdam v̄mis aure' dr. Dicit āt Aresto. de v̄mib' coloris aurei. qꝫ qñ nati sunt. pmo quidēꝫ a pntibus cibanť. deiñ sine cibo pmanēt dieb' multis. et ita iacēt īmobiles vt mortui videanť. P' tps aūt a nata p̄fixū reuiuiscunt sibiqꝫ puisuri ad pastū surgunt: Ex li. vt sup. Stelle figura vermis est qui nocte vt stella lucet. nūqꝫ nisi magnis imbribus ꝯuenit et serenitatē adesse signat. huius tantus rigor est vt ignē tāgens nō alio mō qꝫ glacies extinguat. huius sanie si caro hōis ꝯtacta fuerit capilli defluūnt Idqꝫ q̄d ꝯtactū ē colorē ī virorē mutat. hi v̄mes nil gignūt. nec ē ī eis mas vel fēia

Multe....

Ca. cxxxix.

Talpa. Ex li. de na. rerũ. Talpa est aĩal paruum. nigrum ꝛ cecum. de terra genitum. complutã ꝛ lutulenta; sed corrupta. Huius pellis multoꝝ pilorum est ꝛ suauis valde sed teterrimũ colorem habet. In terra habitat vermiũ esca viuit. in fame ꝙ ꝫ terraꝫ comedit. Rudolphꝰ. Talpa est aĩal cecũ qd dicunt ex terra sicᷓ ac pluuia creari: Ysidorus: Talpa dcã est eo ꝙ perpetua cecitate tenebris damnata sit. est eñ absq; oculis. semꝑ terram fodit ꝛ humũ egerit. ꝛ radices subter frugibus comedit quam greci afflata vocant:

Operationes.

A Talpa combusta in puluerẽ ꝛ sparsa cum albugine oui super faciem remedium est contra lepram. B Sanguis eius si super caput pilis nudatum delinatur pilos redire cogit. C Actor: Fertur etiam ꝙ cinis talpe combuste valet ꝯ fistulam: videlicet ad eius putredinẽ consumendam: D Haly. Sorices magni talpe, si ponanᷓ suꝑ scorpij ꝑcussionem sanat.

Ca. cxl.

Thaurus. Ex li. de na. reꝝ. Thaurꝰ est aĩal robustũ. ꝛ inter oẽs bestias sociales satis mansuetũ. ꝑter ꝙ ad eas q̃ rapacitate ceteris aduersanᷓ: hij siᷓ adunate creberrime pugnãt: ꝛ in ꝑliando linguas exertas hñt. dentibus nil agũt. ſꝫ tñ cornibꝰ. frontẽ hñt validaꝫ ad oẽ pliũ. mẽbraq; in eis fortiora sunt caput ꝛ collũ. ꝑpter hec iuga liganᷓ eis in capite. ꝛ in humeris sicut equis.

Operationes.

A Escul. Thauri cornu serpentẽ fugat ꝛ sanguis eiꝰ eos iᷓterficit maculas ꝙ ꝫ facici delet: B Fel eiꝰ cũ melle et balsão oculoꝝ vitia curat: C Sepũ eius cũ resina ꝛ cera. duricias oẽs mollit. D Medulla eiꝰ cũ vino tꝑata tremulosos curat. E Fimꝰ eiꝰ tũores atq; duricias soluit: F Aui. Fel thaurinũ cõfert vlceribus in aure recentibꝰ G Etiã vlceribus ani. Fitq; ex eo linimentũ ad dolorem matricis: H Ayas. Fel thaurinum mixto felle hircio. squinãticos curat. I Vulnera ꝛ cicatrices sanat mixtũ lacti dolores auriũ mitigat. plusq; mixto lacte mulieꝝ: K Sãguis thaurinꝰ diaforeticus ẽ ꝛ malacticꝰ: duricias soluit. et cathaplasma adhibitꝰ medeᷓ. ꝛc.

Ca.cxlj.

Tarandrus est aĩal (vt dicit Pli.) cui magnitudo bouis est. caput magis ceruino ne absĩle. cornua ramosa. vngula bifida villus magnitudi ne vrsoꝝ. Cũqꝫ libuerit sui coloris esse: asi ni similis est. Tergori tãta duricia est. vt toraces ex ea faciãt: coloꝛ oĩm arboꝝ. flo rum. fruticũ. locoꝛũqꝫ reddit. in qbus me tuens latet. ideoqꝫ raro capiẽ. Hoc gꝰ aĩal cythaꝝ mutat colores. nec aliud ex his q̃ pilo vestiunẽ. nisi in indis. ⁊ licaon: cui iu bata tradiẽ ceruix. Nã thoe qd est lupoꝝ genus lõgitudiẽ ꝓcerius: breuitate cruꝝ dissĩle. saltu velox. venatu viuẽs: inocuũ hõi, habitũ non colorẽ mutat. p hyemes hyrcus. estate nudus. Actor hoc aĩal q̃d Pli. vocat tarãdꝫ idẽ esse estimo: qꝛ iuxta Solinũ vocaui parandꝫ. qđ vitiõ scripto ris attribuendũ puto: ⁊ q̃ debeat esse lrã capitalis. scꝫ vtꝝ p velt incertum habeo.

Ca.cxlij.

Taxus. In li. de na. reꝝ. Taxus ẽ aĩal magnitudine vulpis. habet crura breuia. nec in vtroqꝫ latere eq̃lia. ſꝫ ĩ sinistro breuiora. vñ fit vt ĩ folli culas rote q̃s attritione curꝰ faciũt. posi tis pedibus dextri lateris valenter currat sicqꝫ suos ꝓsecutores effugiat. Pellem hꝫ villosam ⁊ satis rigidã albĩ nigrisqꝫ pilis ꝯtextam. Isi. Taxus est aĩal agreste mag nitudinẽ fere vulpis hñs in corpe. sed hu milioꝛis stature. qꝛ tibias hꝫ curtas. Pilũ hꝫ grisei coloꝛis cutẽ durã atqꝫ soꝛdissimã dentes acutos. Et cũ a canibus vel a cete ris aniãlibus infestaẽ. se ipm̃ resupinat ⁊ dentibꝰ pedibusqꝫ repugñt. Ferẽ aũt huic vulpes quodãmõ esse ꝯria Uulpes enim nũq̃ sibi foueã parãt sed foueã taxi p do lum occupat. Cũ em̃ eũ exisse inde scit. ad introitum vadit. ⁊ ibi stercorat. sicqꝫ taxo ꝓpter ĩmũdiciã locũ deserente vulpes eũ occupãt.

Operationes.

A Ex li. de na. reꝝ. Taxi sagina lũa cres cente augeẽ decrescẽte minuiẽ. ita q̃ si oc cidaẽ in vltimo lune defectu. nõ inueniẽ. hmõi sagina ꝯficiunẽ vnguenta. quibus sedãẽ rñũ dolores mẽbroꝝqꝫ lesiõs. ⁊ hoc mirꝫ q̃ bestia licꝫ ex vna pte sit medicĩalis morsꝰ tñ eiꝰ plerũqꝫ gruissimꝰ ẽ ⁊ exicialis. ſꝫ hꝰ rõ ẽ qꝛ viui scabrõ ibꝰ ⁊ aĩalibꝰ q̃ ĩ ter ra repũt ac venenifera sunt. ideoqꝫ dẽtes eiꝰ ĩficiũt. B Escul. Adipe taxionis inũcti febriẽtes sananẽ. C Cerebꝛ eiꝰ cũ olẽo coctũ oẽs dolores curat D Eiꝰqꝫ testiculi cũ melle cocti libidĩeꝫ accẽdũt.

Ca. cxliij.

Tragelaphus et Tragodita. Isi. Tragelaphi a greco nõiati sunt qui cum eadẽ specie sint vt cervi villosos tñ hñt armos vt hirci. et prolixis menta hirsuta barbis. q nõ alibi sunt qm circa phasidẽ. Plinius. Tragelaphus est eadem spẽ barba tñ et armorum villo distãs quẽ tragelaphõ vocant. nõ alibi q iuxta phasin amnem nascẽs. Helynãdus. xj. li. Dict⁹ ãt est tragelaphus qi hirco cervus Nam tragos hircus. laphos cervus. Est autem quantitate et forma cervo simi limus s villosos habet armos vt hircus Ex libro de naturis rerum. Tragodita sola inter bestias deiectis cornibus obliq cer uice pascitur. vt magis videatur herbam sic ore attractam secare q aliorum animaliũ more carpere. habet enim cornua longa. per decliuum capitis et maxillarum ad ter ram vsq dependentia. que prohibent eã in terra iuxta morem pascere.

Ca. cxliiij.

Teredo. Bartholomeus in li. de ppetatibus rerum. Teredies vocãt greci lignorum vermes eo q teren do edant Ex humore ãt corrupto in arbo ribus derelicto sub corticibus arborum et in medullis generantur. maxie ãt in arborib⁹ generantur quando in oportuno tempore arbores rsecantur vel plantantur. et hoc est in plenilunio potissime Teredo itaq lig ni vermiculus in substãtia est mollissim⁹ et inde tñ corrodit et cõminuit durissima ligna et subtiliorẽ pulverem q possit linea facere.

Ca. cxlv.

Tinea. Bartho. i. li. vt sup. Tinea est vestimentorum vermis dicta. et eo q teneat. et eo vsq vestibus in sideat. quas corrodit et ex vestiũ corruptõ ne gignitur. qñ sc vestis aliq diu i aere gro sso comprimitur nec vento pfunditur et in pu ro aere libere nullatenus explicatur. insensi biliter ãt panni in supficiẽ psumit. et cũ sit sensibile al'. infra pãni sbam se occultat q vix unq videri oculis se pmittit.

Operationes.

A Amara et odorifera tinee fugiũt ad vestes respersas talib⁹ de facili non acce

dunt. B Et ideo folia lauri. cedri. ꝛ cipressi: ꝛ hmōi posita in cistis vel vestes ibi repositas ꝛ libros corrūpi a tineis nō pmittunt. C Constan. Est quedam scabies capitis que ꝑpter suā tenacitatē ꝛ adherentiam tinea est dcā. De q̄ quere infra in tabula de infirmitatibus quomō sit curanda.

Ca. cxlvj.

Tyrus. Ex li. de na. rerꝫ. Tyrus ē serpens in ptibus Iherichō circa solitudines iordanis infestus auibus ꝛ aīalibus. maxime ouis auium q̄ cum ipsis auibus comedit. huius carnes cōfecte cum q̄busdā admixtis oīe toxicū venenū expellunt. quā ꝯfectionē tyriacā dicunt. Ferūt āt nōnulli hūc añ passionē xp̄i nullū habuisse remediū. maximeqꝫ fuisse hoībus infestum. Ipsa vero die passionis vnū ex eis infestissimū. circa ptes iherusalem casu fuisse ꝯprehensum. ꝛ ad xp̄i latus fuisse cruce suspēsum. atqꝫ ex illo die totum illud serpētis genus. accepisse virtutem ꝯ oīe venenū. Actor. Tyrus idem esse fert q̄d vipera. Nam ꝛ autores in medicina loquētes de carne serpentina vl' tiriaca conficiēda raro vel nūq̄ de tyro sub hoc nōie faciūt mentionē sed de vipera.

A tyro vero denōiatione dr̄ tyriaca.

Operationes.

A Auicenna. in canōe. v. Tiriaca affarath. i. a morte liberās sublimior est ꝛ medicinarum compositarꝫ. ꝑpter multitudinem sui iuuamenti ꝓpecꝫ in venenis q̄ sūt ex puncturis vel morsibus. vt serpētium ꝛ scorpionis ꝛ canis rabiosi. B Ex li. de na. rerꝫ. Tyriaca cū ex tyri carnibus admixtis q̄busdam sit cōfecta oīe aliud venenum extinguit. sed contra venenum ipsius tiri nihil prodest.

Ca. cxlvij.

Tygris. Ysidorus. Tygris vocata est ꝑpter volucrem fugā. sic eīm nominant Persi ꝛ indi sagittam Est bestia varijs distincta maculis v̄tute ꝛ velocitate mirabilis. ex cuiꝰ nōie tigris fluuius appellat̄ eo q᷑ rapidissimꝰ sit oīm fluuiorꝫ. Has autem magis hircania gignit. Phisiologus. Est autem tygris aīal seuissimum ꝛ in compabili rabie seuiens precipue quando raptis catulis insequit̄ venatores. Pli. Tygris totus fetus q̄sp numerosus est ab insidiatore rapitur.

Ca.cxlviij.

Tortuca. 7 Taranta. Ex li. de na: rer. Tortucam de genere serpentium quidā esse volunt. veneno quidem in vita caret. sed neq̄ q̄ post mortem Nam renes eius. Ut dicit Ambrosius. si quis post mortē nudo pede calcauerit veneno statim inficit: Est āt duo᷑ pedū. Caput hñs vt bubo. Caudā vt scorpio. duobus scutis durissimis q̄i testis tegit᷑: q̄bus adeo se induit vt difficulter etiā validissimis ictibus perimi possit: Ouat vt gallina. s₃ oua ei⁹ ad comedendū sunt nociua. Tortuca femina (vt dicit Aresto) non h₃ nisi vna₃ viam exitus supfluitatis. q̄uis habeat vesicam cōtra oim̄ aialiū naturā hñtium: plumas aut squamas aut corticē Nā ista oia non hñt vesicā. Actor. Tortuca dr̄ 7 testudo. q̄r teste tegminibus adopta est in cauerne modū. ha᷑ plurime sunt aq̄tice. de quibus iam dcm̄ est. Quedam vo terrestres que 7 siluestres dicunt᷑. nec sunt venenose. sed ab hōibus comeduntur Phisiologus: Tarante serpētes sunt modice quantitatis a quibus puncti vehementer angustiantur. Et nisi tiriaca eis subueniatur q̄nq₃ anxietate moriunt᷑.

Ca.cxlix.

Trogodice Albt⁹ li. de na: aialiū Trogodice sūt aialia q̄dā lōgissima hñtia cornua a capite añ mamillas vsq₃ ad terrā ostētia. ceruices aūt lōgissimas: 7 iō icuruata 7 iflexa ceruice lōgitudīe capitis 7 cornuū ī terra positis ita q̄ frōs tō ī terra iac₃ pastū p̄ oē₃ more₃ sumētia. q̄r al'r pasci nō pñt. pp̄ter suo᷑ longitudinē cornuū. 7 iō pasci nō pñt nisi lōgis herb̄ q̄ pocius secare vident᷑. q̄ a radicibus mordere sicut alia aialia faciūt.

Ca. cl.

Vacca. Arestotiles: Vacca est aial mansuetum & iracundie pauce. multe vero insipientie: Huius renes in aspectum quasi cõpositi sunt ex pluribus paruis renibus. ventres habet multos. vt cibi cõpleantur vsus. & quod diminuitur ex eo propter digestionem habz ventrem post aliũ: Primus ergo venter cibũ recipit crudum. secũdus digestũ: tercius iam digestione melioratũ: Quartus vero bene digestum. Cornua vacce si calefiant in oẽm ptem declinãt. Cornua feminarũ sunt fortiora cornibus masculorum.

Operationes.

A Auicenna in. ij. canõ. Vaccinũ fel forcius est ceteris fellibus quadrupedum. B Ponitur in emplastris ad vulnera que sunt herisipila. doloris q; vehemẽtis. C Crura vaccina. i. ossa crurum adusta fluxũ sanguis abscidũt & solutões vẽtris: D Stercus vaccinũ est ex his. q̃ dantur pulmoni & ptisi & similibus. Ex eo fit emplastrum sup ciatitam E Item cum aceto sup extinras calidas positum sedat eas. Cõuenit etiã a patibus q̃ post aures sunt: F Colla de corio vaccino linita cum aceto sup impetiginem & scabiẽ excoriabilem cũ nõ est vehemẽtis pfũditatis confert. G Similiter & linita cũ melle & aceto sup vulnera. adusta quoq; et lota valent ad curationem lendium. H Haly. Sanguis vacce si super vulnus infundatur sanguinem stringit I Arestotiles. Vacce cornua si calefiãt in omẽz (vt dictum est) partem declinant et si qui dem vngantur cum oleo ac pice valent cõ pedum & contra niuis nocumentum. K Plinius libro. xxviij. Vaccinum etiã iecur cyliacis atq; dissintericis medetur.

Ca. clj.

Veruex. Ex libro de na. rerum: Veruex siue aries habet cornua ĩ modum circuli replicata: quibus gregem defendere nititur. Ex naturali feritate dextro pede terram percutit. qñ irascitur aut stupet vel timet. & hoc maxime amoris tpe p dimidium annũ iacet sup vnũ latus. & p dimidium sup aliud: Isido. Veruex a viribus dictus est q ceteris ouibus sit fortior. vel eo q sit vir. id est masculus: vel q vermes in capite habeat: quorum excitati prurituu se inuicem concutiunt. & pugnantes cum magno impetu feriunt:

Operationes.

A Adeps veruecinus similẽ habet virtutem porcino: B Stericas aut ani causas vtiliter curat: & cõbustis opitulatur. C Fel veruecinum lanis adhibitũ & in vmbilico positum. ventrem soluit infantium: D Fimus veruecinus cũ aceto vt cathaplasma ĩpositus maculas nigras emendat. nascentes clauos corporibus tollit. E Ignem sacrum impositum curat: Cum cera & oleo mixtus combustionibus medetur.

Ca.cliij.

Vitulus. Isidorus. Vitulus et Vitula a viriditate dicti sunt. i. a viridi etate. sicut virgo. Vitula ergo pua est. et nōdū enixa. Nā enixa iuuenca e aut vacca. Juuencus āt dictus eo q̄ iuuare incipiat hōim vsus in excolenda terra vel q2 apud gētiles ioui s̄pnisi iuuēcū immolabat. nūq̄ thaurus. Nā in victimis etiam etas ꝯsideratur. Arestot. Vituli p⁹ vnū annū castrandi sunt. Alioquin parui erunt. Castrati vo diutius viuūt.

Operationes.

A Pli. in li. xxviij. Oēs q̄dē medulle molliunt explent. et calefaciūt. Inter ceteras aūt laudabilis est vitulina. B Sepū q̄z vitulinū capitis vlceribus cum sale ratū laudat̄ vtilissimū. Podagricis q̄z ꝓdest et articularijs morbis.

Ca.clij.

Vesontes. Albertus in libro de naturis aīalium. Vesontes aīal est boui simile. collum hn̄s setosū et iubas vt equus tam inanis pertinacitatis et trūculentie. vt captū domori vix vel nunq̄ possit.

Ca.cliiij.

Vipera. Auicenna. Vipere sunt serpentes habētes capita plana et lata. collum minutum ac subtile valde. quorum caude curte sunt strepitum facientes ac sonitum in incessu. Capiuntur autem a medicis in fine veris. et principio estus. vt inde trocisci fiant.

Quibus tm̄ nō om̄es ꝯueniunt vipere sed flaue ⁊ de flauis femīe. Itē in. ij. cañ. Vipere post hyemē de cauernis egrediētes oculos suos sup̄ feniculū fricāt vt illuminentur. Urina hōis vtiliter effundit̄ sup̄ morsum vipeꝛ ꝑecꝫ vipe petrose. Ex li. de na. reꝝ. De vipa dicit Phisio. q̄ hꝫ faciez hūanā vsqꝫ ad vmbilicū: ab vmbilico vo vsqꝫ ad caudā cocodrilli figurā. Meatus digestibilis q̄i foramē acus ē, ⁊ ideo more viperaꝝ ceteraꝝ ꝯcipe nō p̄t ſꝫ tm̄ p os.

Operationes.

A Dyas. Adeps viperin⁹ suffusiones oculoꝝ ⁊ obtusiones ⁊ caligines mixta cedria tāti pōderis ⁊ melle actico ⁊ oleo veteri curat. Alarūqꝫ pilos inūctis nasci nō sinit. B Ex li. de na. reꝝ. Vipe valēt ꝯ oīm serpentiū ictus: vt dicit Pli. C Tunica ei⁹ quē ꝓijcit cū innouat̄ in vino cocta dētibus ⁊ oculis medet̄. Adeps ei⁹ caliginem oculoꝝ tollit.

Ca. clv.

Unicornus Uarius. Isi. Unicornus est aīal paruū ſꝫ corpis fortitudinem hn̄s. crura breuia ad suam magnitudinē ferꝫ nō timet. i excelsis mōtibus vastissimisqꝫ solitudinibus cōmoratur. vt sup̄ lacius habet̄. Ysidorus. Uarius est bestiola de genere piroli paulo amplioꝛ q̄ mustela. In arborib⁹ habitat ⁊ fetus facit. a re nomen hꝫ. In ventre nāqꝫ cādidus est: in dorso colorē hꝫ cinereum eligantē atqꝫ spectabilē haꝝ pellibus in ornatu vestiū gloriant̄ hōies vtriusqꝫ sexus. Ipa tm̄ bestiola mīme gloriat̄ i pelle ꝓpa nec dum in aliena.

Ca. clvj.

Uro. Ysidorus. Uri sunt boues agrestes adeo fortes vt arbores ⁊ armatos milites in cornib⁹ eleuent. Idem Uri dicti sunt a poton orion id est a montibus. Sūt boues āt agrestes in germania hn̄tes cornua in tantū ꝓtensa. vt regijs mensis insigni capacitate ex eis gerule fiant. Helynandus li. xvj. In hyrcinia silua germanie sunt vri. Hi sunt magnitudine paulo elephantos. specie ⁊ coloꝛe ⁊ figura thauri. Magna vis coꝛꝑ ē. ⁊ magna velocitas. necꝫ homini necꝫ fere quam aspexerint parcunt. Hos studiose foueis captos interficiunt.

Bere

Ca.clvij.

VRsus: Ex li.de na.rer. Ursus dr qsi orsus scz in ventre.sz extra cō pletus.z hoc ideo qr permature ꝑturit.vñ lingēdo informat.Est āt vrsus aīal seuū nimis deforme mēbris.Aresto. Ursus est aīal hñs dētes supius.z vnum ventrē inferius.ac pᵒ ventrē intestinum si cut z lupus.Est āt in aliqbus aīalibᵒ ven ter maior.vt in porco z vrso.Manifestū ē āt ꝙ vrsus agrestis hyeme latet.sz vtrum hoc faciat ꝓpter frigiditatē an ꝓpter ali ud qstio est.Mares āt z feīe in tpe illo pī gues sunt valde.ita ꝙ de facili moueri nō pñt.Ysidor.Ursus caput est inualidū.sed vis maxima est in brachijs z lumbis.Uñ z interdum erecti insistunt. Ambrosius Ursis angustiora colla data sunt.qr non pascunt herbis in terra sed carnes aīaliū comedunt. Alexander. Ursus quodā murmure vtens.pedes sugit tanꝙ alimē ta quedam sumat ex eis. Solinus.Ursi coeunt non sicut quadrupes alij sed apti amplexibus mutuis velut humanis coiu gationibus copulantur.Desideriū vene ris hyems suscitat.Secreto honore ma res grandas reuertentur.Et in eisdem li cet foueis.partitis tamen per scrobes se cubationibus diuidunt.Uter dies trice simus liberat.

Operationes.

A Ysaac. Ursina caro viscosissima di gestioniqz inobediens.pessimū dat nutri mentum.Uñ plus ptinet medicie ꝙ cibo B Phisiologus. Fel vrsi calidū ē z sic cum.Ualet contra epilentiā z paralisim. Debet āt fel cū follicl'o suo ab epate sepa rari.z ita suspendi z desiccari.ꝑ duos an nos seruat. C Esculapius.Si ocl'os vrsi eradicaueris z sup̄ sinistrum homīs adiutoriū ligaueris eius quartanā miti gabunt. D Auicenna. Adeps vrsi confert alopicie. E Dyas.Dr adeps vrsi capillor in crementis prestare et alo picias emendare.Uel vrsinū vel electua rium datū epilenticis meder. F Itē lanis adhibitū.z in vmbilico positū.infā tium ventrem soluit. G Actor.vt āt dcm̄ est superius iuxta Pliniū.Ursi pmis diebus.xiiij.qui somno premunt.Tūcqz mir immodū vterno pinguescunt.Et illi sunt apti medicamibus. H Adipi contraqz capilli defluuium tenaces.

Ca. clviij.

Vncia. Ysidorus. Uncia est aĩal seuissimũ. nõ altius cane sꝫ longius corpe canibus inimicũ valde predam non ꝯmedit. nisi eã in altũ portꝫ. sed qñ ad arborẽ venit ad supremũ eũ ramũ defert eamqꝫ pendẽdo ꝯmedit. Cum ãt in calore coitus existẽs aliquẽ vulnerauerit. mures sup ipm ꝯueniunt. ac sup eũ mingunt ⁊ moriť. Uñ quidã ab ea vulneratus se p barchã in mari portari fecit. et mures ad mare venerũt vt ad eũ accederent. sꝫ ꝓpter mare nõ poterãt. Huiꝰ aĩal fel mortiferum est.

Ca. clix.

Vulpis. Ysidorus. Uulpes est aĩal dolosum. villos hꝫ vberes ⁊ altos caudamqꝫ magnã. ferť aũt ꝙ vulpis nunꝙ facit sibi foueã. sed foueaꝫ taxi dolose occupat. Cumqꝫ eñ scit taxũ exisse de fouea accedit ad introitũ. ⁊ ibi stercorat. sicqꝫ ꝓpter ĩmundiciã fugit taxus. et vulpis occupat locũ eius. hãc insequunť venatores ꝓpter pellẽ. non ꝓpter carnes q̃ sunt ĩutiles. Aresto. Uulpis est aĩal. ĩgeniosum ⁊ malaꝝ opationũ. hꝫ vͤgaꝫ ex osse coit ad terram ꝓiecta. Ursus ⁊ kyrokos auis, scꝫ vncoꝝ vnguiũ cũ vulpe pugnãt. qꝛ carnem manducãt. Tyrus ãt ⁊ vulpes amicanť: amboqꝫ in cauernis terre manẽt Uultur qꝫ vulpẽ dephendit. Ambrosiꝰ in hexamerõ. Uulpis est aĩal odio dignũ ꝓpter rapinã. despectũ ꝓpter ĩfirmitatẽ incautum sue salutis dũ insidiať alienis. Exli. de na. reꝝ. Uulpis est aĩal fetidum. maximeqꝫ in ore. ⁊ etiã a posteriori pte imminente mortis piculo. Succũ q de pino fluit in cibũ sumit. sicqꝫ salutẽ recupat. et euum vite in longum protendit. Constã. Uulpis in fame pre angustia latratus canum imĩtari dr. hoc est cum esurit. nec inuenit quod manducet. fingit se mortuã. ⁊ resupina flatum attrahit lingua protracta tunc aues incaute ostendentes q̃si ad cadauer aperto suo ore rapit deuoratqꝫ ⁊ cõsumit.

Operationes.

A Haly Uulpis si cum oleo decoquať oliue. oleũ hoc nodis ⁊ duricie q̃ fiunt ex artetica prodest. B Adeps vulpis cum oleo sisami id est yreos liq̃factus aurium dentiumqꝫ medetur doloribus. C Auicenna. Uulpes in aqua cocta et embrocata iuncture dolorose confert vehementer. Adeps eius in aurem distillatus sedat dolorem eius. D Ad hoc enim euacuatiua est valde. E Item eius pulmo siccus confert asmaticis valde. Pellis eius calidior est ceteris. et hac iuuantur humectati propter eius resolutionem. F Testiculus vulpis calidus est in primo ⁊ humidus in ipo. ⁊ est in eo humiditas superflua. G Confert spasmo et thetano. que sunt in posterioribus ex paralisi. facit appetitum coitus.

Ca.clx.

Y Bex. Pli. li. viij. Ibices siue cape sūt aīalia de ca- pꝛ gñe pnicitatis mirā de q̃nq̄ onerato capite cornib⁹ vastis gladiorꝙ vagīs. ī hoc ita se librāt vt tormēto aliq̄ rotati in petris potissimū ⁊ mōte aliq̄ in aliū trāsi lire cupiētes. atq̄ r̄cursu pnici q̄ libuerit ex ultāt. Ex li. de na. rex. Ibex ē aīal pnūveloci ssimū. ī capite vastis cornib⁹ oneratū. ī pe tris ꝯmorant. ibiqꝫ fet⁹ faciūt.

Ca.clxj.

Y Chneumon ⁊ yppotamus. Isi. Ichneumon grece vocat̄. eo ꝙ odore suo. salubria cibo⁊ ⁊ vene nosa ꝓdant̄. De q̄ dracōti⁹ ait. ꝑcidit su illis vim cuiuscūqꝫ veneni Dictus aūt est suillus a setis. hic etiā serpētes insequit̄. q̄ cū aduersus aspidem pugnat. caudaꝫ eri git. quā aspis maxime incipit obseruare q̄si minantē. ad quā cū vim suā transfert corripit̄. Aresto. Ichneumon cū vidꝫ ser pentem q̄ dr̄ hascos non pugnat cum eo. q̄usqꝫ clamat ad[illegible]res. Et quia timent a morsu serpentis. intrāt aquā ⁊ post are nam. deinde cum serpente pugnāt. Ex li. de na. rex. Ypotamus in terra nascit̄. licꝫ in aquis sicut in terra potēs sit ⁊ habitet. Caudā hꝫ tortuosaꝫ. dētes prurigineos. dorso ⁊ hinitu sil̄is eq̄. de q̄ s̄ plēi⁹ dcm̄ ē.

Ca.clxij.

Y Dra. Isidorus. Ydra dr̄ draco multo⁊ capitum. qualis fuit ī ler na palude prouincie Archadie. Hec latine excedra dr̄. eo ꝙ vno ceso tria capita excrescebant. ſꝫ hoc fabulosum est. Nā cōstat ydrā fuisse locū euomentē in q̄ vno meatu clauso multi erumpebant.

Quod Hercules videns loca ipa exussit. 7 sic aque meatus clausit Nā ydra ab aq̄ dicta est: Ydros aūt est aquatilis serpens a quo icti obturgescunt. Cuius q̄dā morbum boū dicunt. eo φ fimo bouis r̄medietur. Ex li. de na. rex. Est āt ydros (vt scribit Plinius) pulcherrim⁹ anguiū in orbe terrax. Fabulose v̄o dcā est ydra serpens cuius cū vellet caput hercules amputare statim duo subcreuerūt. 7 sic sp āputatis q̄busdam alia statim subcreuerunt.

Ca. clxiij.

3 Ubro. Ex li. de na. rex. Zubro est bestia de gnē thaurorū siluestriū fortissima maximaqʒ vtpote xv. cubitox lōgitudinis Tante q̄ʒ velocitatis est vt stercus (q̄d cū impetu egerit) retroacta in cornibus recipiat ac longius post terga p̄iciat. hoc itaqʒ stercore egesto largissime psequētes canes excecat atqʒ debilitat. 7 penitus ĩutiles reddit. pilos habet sbnigros. cornua maxia triū cubitox ampla sup̄ modum: ita vt ad mensas diuitum gerula fiant potuū. Cū ḡ hōiem aut canē obuiū habuerit in cornibus subtollit eū. 7 tam diu in altū proicit. iterumqʒ in cornibus recipit donec penitus interimat ꝯquassatum. hanc quidam ꝑpter eius velocitatem dicunt esse tygridem sed falso. Nam tigris est bestia satis modica. 7 habitat in oriente. Hec autem reperitur in Bohemia.

Ca. clxiiij.

3 Zilio. Albertus in li. de na. aīalium. Zilio aīal est q̄ntitatis lupīe nimium crudele. in morte hōim 7 aliax bestiax: hoc aīal imitat̄ voces bestiarum 7 hōim in cōdensis. Zilio vocās vt hōies sequentes deuoret. 7 simili ingenio deuoret canes: canū latratus imitās: Est autem hoc aīal ꝯpositū ex hyena 7 symia que mari cōmorion vocat̄. 7 intrat in sepulchra 7 cadauera comedit mortuox.

Hec igit̄ de natura animalium q̄drupedum. et alijs in terris morantiū sufficiant. quia si qua alia sunt facile ex an̄ dictis agnosci possunt.

Tractatus de Auibus.

Prologus.

Expeditoq; tractatu secūdo de proprietatibus videlicet animalium in terris vitam ducentium. Restat nunc in tractatu tercio dicē aliqua de naturis auium. vt in ipsis sicut in ceteris creaturis dei magnalia extollantur. Ideoq; adiuuāte christi clemēcia: de auibus dicturi et volatilibus iuxta ordinem alphabeti. primo de aquila iniciū sumamus.

Ca. primū.

Aquila. Ysidorus. Aquila ab acumine oculoꝝ vocata. Est eñ tanti contuitus vt cum supra maria immobili penna feratur. nec humanis pateat obtutibus de tanta sublimitate pisciculos natare videat. et instar tormenti descendens raptam predam pēnis ad littus pertrahat. Nam et contra radiū solis fertur obtuitum non flectere. Unde et pullos suos vngue suspensos radijs solis obijcit et quos viderit immobilem tenere aciem vt dignos genere conseruat si q̄s vero flectere obtutum quasi degeneres abicit. Jorath: Aquila est auis magna et regalis. De qua dr̄ q̄ vbicunq; viderit ex alto serpentem magno stridore oppressū vnguibus laniat. et postq̄ extracta de visceribus venena mortifera decerpserit. adhuc faucium deuorat. et virus quod ierat extinguit. veneno calore decocto. hoc q̄z experimento. aut ꝯtristat̄ aut gloriat̄: Aquile vnam sedem et vnū nidum semꝑ habēt Ex li. de na. reꝝ. Aquila altissimis arboribus nidificat vbi mala bestia nō accedat pullosq; caute custodiens. non relinquit donec seipos protegere sciant ac valeāt. Itaq; cōtra draconem vel hōiem. vel aliud al' si eos turbare l' rapere voluerit: mira aīositate pugnat. seq; mortis periculo ꝑ eis exponit quos etiā ī humeris subtollit. vt eos ꝓuocet ad volatū. docet etiam eos lambere sanguinē. lapidē ethitez habet in nido. qui velut p̄gnās fetum habet intus lapidē minutū sanantē: et hunc contra calorē nimiū (quē h3 aq̄la naturaliter) in nido habet ne depereant oua decocta calore nimio. Huic eñ lapidi calor ignis nocere nequit. Dicunt et alij phī. q̄ duos lapides p̄ciosos nōie indes in suo nido collocat. sine quibus parē nō p̄t. Aquila multis diebus ieiunat. adultos pullos ꝑsequit̄. lōge fugās emulos sc3 rapine: Ex li. vt sup. Est eñ aquile pessimū gen⁹ q̄d pullos suos ante tēpus expellit tedio nutriendi: Ratio āt hec est f̄m Aristo. quia post ī cubationē. adeo debilitat̄. vt venari non possit: Etiā vngues ei⁹ incuruant̄. vt p̄dam tenere nō valeat. Albescunt ale et aggrauant̄ vt vix possit volare: Aquile pulli sine clangore sunt et sine murmuratione: Est aq̄la grandis in septentrione habitans duo faciēs oua sp. vt dicit Plini⁹ in cacuminibus ramoꝝ suspēsa. captoq; lepore vel vulpe minutatim ei coriū detrahit. et oua sua in illo īuoluit. ac sub calore solis ponit itaq; relinquens ea non cubat Sz q̄usq; naturali maturitate frangātur expectat. In egressu vō pulloꝝ redit: et tūc eos vsq; ad robur pfc̄m nutrit: Actor: Aq

la est auis magna et nobilissima. vtpote auium regina que cum senecta grauatur sup oēs nubes in sublime volat. ⁊ ex calore solis oculoꝝ eius caligo ꝯsumitꝛ. ⁊ mox im petu cū ipo caloris estu descendēs aqs fri gidissimis tercio īmergitꝛ. indeqꝫ ꝛ̄surgēs statim nidū petit: ⁊ inter pullos iaꝫ robu stos ad predam in qualitate frigoris ⁊ ca loris q̄i q̄daꝫ febre correpta. quodā sudo re plumas exuit. fouitqꝫ a pullis suis ⁊ pa scitur. donec pēnas plumasqꝫ recuperās innouetꝛ.

Operationes.

A Aqle fel cum melle suffusos sanat o culos: B Pli. li. xxix. Ocul' iūcte aqle ce rebro aut felle cū attico melle. claritatē vi sus dicūt restitui. C Itē ī eod li. Aq le felle (q̄ dixim⁹ pullos ad ꝯtuendū soleꝫ expiri) mixto cū melle iungunꝛ nubecle ⁊ caligatōes atꝫ suffusiōes ocloꝝ. D Idē in li. xxx. Lūboꝝ qꝫ dolori pedes aqle ī auersum a suffragie euulsi alligantꝛ. dex ter q̄dem doloribus ꝑtis dextre: sinister qꝫ leue: preterea morbo regio resistit cerebꝝ aquile in cyathis vini tribus:

Ca. ij.

Achacus. ⁊ auib⁹ padisi: ⁊ aurifri gius. Isi. Achacus de quo legitꝛ in Leuitico est auis ignota. etiaꝫ peritis iudeoꝝ. Ex li. de na. reꝝ. Aues pa disi vulgariter sic appellantꝛ. nō q2 de pa diso sint: sꝫ ob insignem pulchritudinem tāti nāqꝫ sunt decoris ⁊ glīe. vt nullus eis color credatꝛ deesse. Magnitudo earū est vt anseꝝ. Uox ita dulcis ⁊ pia. vt excitare possit ī hōie deuotiōem ⁊ gaudiū: Si qū do capta fuerit ⁊ illaqueata gemit. nec ce ssat plāgere donec reddita fuerit libtati. Sup flumīa nyli libenter habitat. ⁊ raro alias repitur. Sunt ⁊ alie aues in eisdem ꝑtibus eodē mō appellate. fusci coloris et subrutili: minores q̄ monedule: Aues āt padisi vocantꝛ quia nesciūtꝛ vnde veniant: aut q̄ vadāt. Nō eīn coitus eaꝝ videtꝛ. sꝫ certis tꝑibus aggregate terras q̄s inha bitabāt transiture relinquāt. ⁊ sic ꝛ̄cedūt. Actor. Aurifrigius est auis sic dcā: quasi auram frigiam sequens. Habꝫ vnū pedē cū vncis vngibus ad p̄dandū. alteꝝ vero latū ad natandū. Giro multiplici vtitꝛ in aere: nūc more ludētis: nūc more īsidiātis vsqꝫ dū p̄dā ī aqs cernēs. īpetuose d'n̄dit. altero pede p̄dā rapiēs. altero natāte ra piente adiuuans.

Di pelsink 8 ligliz

Ca. iij.

Achantis. Ex li. de na. rer. Achantis est auis pua. sz fecūda. Nā duodenos sil' facit pullos. herbarū pabulo reficit. 7 ob hoc odiosos hz equos qs vbi pascenti sibi supuenire viderit; et herbas diripe. fugit 7 vindicat se vltōne qua pōt. Eor hinnitus ppis vocibus imitans ac deridēs. Pli. li. x. Achantis in tm odit auē egithum. vt nō coire credāt sanguinem eor. Actor. Achantis iuxta Isi. ipa est q apō nos vocat carduelus; De q etiam dicetur inferius: hab ich

Ca. iiij.

Accipiter; Ex li. de na. rer. Accipitrum quatuor sunt genera. pmū e corpe magnū; domabile multū. oculis varijs plucidis. hilari vultu. gsso pede, longis vnguibus. deliciose pmedēs. Oēs aues inuadit nullā timet. Scōm gen9 est pore minus. qd alietū dicere possumus alas hñs gssas fm qntitatem sui corporis breues 7 vngues gssos. 7 oculos magnos 7 obscuros nō cito mansuescit. 7 ideo pluribus odiosum. Anno pmo domationis par valet. secūdo plus. tercio imitatione aucupat satis bene. Terciū genus est nisus paruus quidē alior respectus. sz tñ velox cito mansuescit. 7 delicate nutriri vult. et leuiter aucupat: Quartū genus est frogellus. quem muscetū dicim9 multo qdez minor sz colore psimilis. sicut nisus accipitri psimilis est in dispositōne habitus 7 colore. Hec auis cito mãsuescit. 7 delicate nutriri vult. ac leuiter aucupat: velox ad volatum. Phisiologus. Accipiter auem qz ei sors contra noctem offert 7 tota nocte sub pedibus tenet Bz illam veniente sole 7 famelicus auolare pmittit: Et etiā si eādem alias obuiā venientē habuerit. non persequit. Accipiter colorem oculorum mutat 7 rostrum. Panis eum necat fm augustinum. Arestotiles. Accipiter in altissimis montanis nidificat 7 comedit auium corda quas capit. Congrediēs cū aue que dicitur kokye conuincitur: Ipsa tamē pugnam non incipit. Fel habet in epate 7 intestino tantum sicut 7 miluus Utercz cubat. xx. diebus. Pulli accipitris pīgues sunt. 7 bone carnis valde. Uultur admiscetur in coitu cum accipitre masculo. iplē paruus est: in auibus calidi ventris sicut in accipitre 7 columba 7 miluo.

Operationes.

A Plini9. li. xxix. Accipiter in rosaceo decoctus. ad omnium vitiorum in oculis accidentium inunctiones putatur efficacissimus. similiter 7 fimi eius cinis cum attico melle B Idem in eodem; Fim9 cencbridis accipitr generis ex melle oculorum albugines extenuat. 7 oculis claritatem facit. C Ex libro empirices esculapij magistri Ypocratis. Adeps accitris si teratur in oleo. Unctio quocz inde facta caliginem oculorum tollit.

lerchen

Ca.v.

Aeriophilon. Ex li. de naturis rer. Aeriophilō quasi amatrix aeris dicta. vulgariter aelyon appellata est. auis nobilissima. paulo maior aquila: volatu potens ⁊ alis velocissima. pennas habet subrufas. caudamq̧ longam. vngues ac rostrum ⁊ crura maxima. aeris serena inhabitat intim̄. vt vix vnq̄ vl' par in terra resideat aut quiescat. Sup nubes quoq̧ frequentius eleuat̄. ita q̄ videri nō potest ab homine. cibumq̧ capit in aere. ⁊ hoc quoq̧ predantium auiū more. Cui si se auis obuiam in aere tulerit mox ab eo corripitur. ⁊ de summo aere in terrā deicitur. nec ab homine videri potest. quis eā ab aere occisam deijcerit. Hec auis dum adhuc in pullo est. ⁊ necdum cognoscit se ab hominibus capitur ⁊ domesticat̄. ad capturam instruitur. Hec auis capriolos ⁊ hinulos capit vnguibus laniatiōe Socialiter autem duo ⁊ duo volant captāq̧ predam diuidunt.

Ca.vj.

Agochiles. ⁊ alanda. Ysid. Agochiles arabice dr̄. latine capmulgus. Est eīm auis orientis magna. que duo vel tria facit oua. Capras lacte iriguas petit. eaꝝ mām̄illis se supponēs rostro lato. lac ex eis velut capreol' sugit: sed ex tunc in eis lac adnichilat̄. earumq̧ mām̄ille desiccant̄. Dicit etiā Pli. q̄ eadē suctione capre visum pdūt. Lector de eadem inueniat inferius in cap̄. xxij. Actor Alanda est auis q̄si oībus nota suo modulamine cantus. In estate incipit in aurora q̄si nūcians ortum diei. In hieme vo capit̄ pcipueq̧ tpe niuis. Ex li. de na. rer. Alanda est auis a laude dcā: quia mira iocunditate pennis exertis in aere vocis modulamine letioris tp̄is aure cō gaudz Nam obnubilato vel pluuioso celo. vix aut nunq̄ canit: Sedens in terra vix aut nunq̄ cantet. sed in ascendēdo canit. paulatim q̄dem ascēdit. sed instar lapidis subito dēdit cantando.

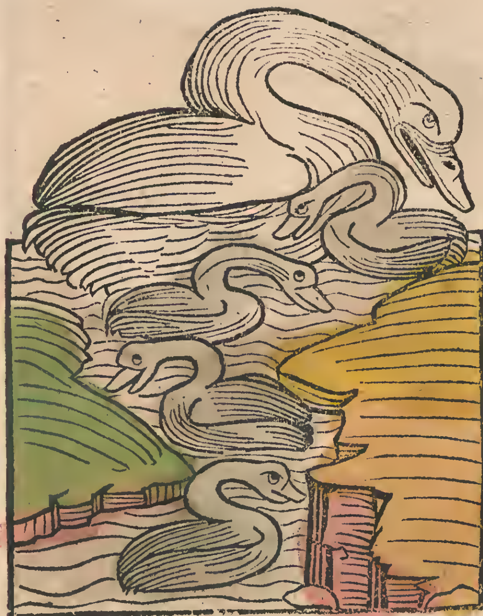
Operationes.

A Rasi in almansore Caro alande que pileata dr̄ ventrem ꝯstringit. B Eiusq̧ ius ventrem fluere facit.

Ca. vij.

Alietus. Actor. Ex generibus aquilarum alietus tantum in plumos etiã percutiens pullos suos, subinde cogit auersos intueri solis radios. Et si quanq̃ ex eis cõuinentem humectãtemq̃ .i. lacrimantem animaduerterit ipsum e nido velut adulterinũ atq̃ degenerem precipitat. Illum vero cuius acies firma contra steterit educat. Est autem alietus volucris oculorum acie clarissima sese ex alto liberãs. visoq̃ in mari pisce, preceps in eum ruẽs. ac discussis pectore aq̃s rapiens. Alieti situm non habent genus sed ex diuerso aquilarum coitu nascũtur. Rudolphus super Leuiticum. Alietus rapina pascitur, sed quia viribus destituit, minoribus tantum auibus quibus preualet infestus est.

Ca. viij.

Altion. Ambrosius. Altion est auis maritana. q̃ in littoribus fetus suos edere solet. Nam in harenis oua sua deponit. medio fere hiemis qñ maxime mare insurgit. et littoribus vehemẽtior fluctus illiditur. qua excubãte mare subito mitescit. et oĩs vẽtorum procelle cadunt. Fouet autẽ oua septẽ diebus tũc pullos educit. q̃s aliis septem diebus enutrit. Qñ hos. xiiij. dies naute presumpte serenitatis obseruãt quos altionides vocant: eo q̃ altione fouente vel enutriente fetus nullos procelle motus horrescant. Ex libro de naturis rerum. Altion ẽ auis minutissima in mari habitans et fetus faciens. Aues quedam domestice (vt gallina et columba) indiscretis temporibus fetus faciũt. quoniam ab hiemis intempérie tute sunt. Hec autem sola inter aues siluestres hiemali tẽpore fetificat. Huius nidus ferro neq̃ incidi. sed ictu valido frangi. Dr̃ q̃ altion quasi ales oceani. eo q̃ in hieme in stagnis oceani nidos facit et pullos educit.

Alciones
Eyßvogel

minibus anate apposita morbū transire ventris ipamqꝫ anatem emori. B Auicenna. Ana calidior est omībus do mesticis auibus. Et dicunt qdam ꝙ infri gidatum calefacit. Calefactū vero febri citare facit. E Clarificat aūt vocem augmentum facit in coitu. ꝛ sperma mul tiplicat. F Eius pinguedo maxima est ii[...]dando dolorem. ꝛc.

Ca. ix.

Anas
Anten

a Anas. Ex libro de na. rez. Anas est auis aliqntulū maior gallo. Mas caput et collū viridis colo ris habet. rostꝝ vo latum ꝛ alas albo viri di nigroqꝫ distinctas. Torquē habet albū circa collum. pedes ruffos ꝛ latos. qbus ī aquis subremigat. Nam aqs fluminum gaudet. difficileqꝫ sine his viuere valet. maxime cū eam cibi sicci citius ingurgi tant. Mares aliqñ cū plures fuerint simul tanta libidinis insania ferunt̄ vt feminaꝫ solam coeundo vicissim ac certatim occi dant. Hoꝝ pulli mox vt ouū exeunt tanta agilitate vigent. vt etiā si matrē mori vel alienari contigerit. sine nutrice viuāt.

Operationes.

A Ysid. Anas cocta pectore melior est ꝙ ceruice. De q̄ Martialis ita dicit. tota qdem ponat̄ anas. sꝫ pectore tm̄ ac cerui ce placet. cetera redde coquo. B Razi. Caro anatis plures hꝫ supfluitates ꝛ plus fastidire facit ꝛ maioris ē calidita tis. non tm̄ plus nutrit ꝙ caro gallinaceaꝝ. C Pli. li. xxx. Anatum qꝫ masculoꝝ san guis aluum sistit. Mixꝝ vero tradit̄ in tor

Gans

Ca. x.

Anser

a Anser. Ex li. de na. rez. Anser vel auca est auis aquile magnitudi nis. huius generis ille que indo mite sunt ꝛ ꝑprie libertatis. glauci coloris sunt ꝛ acris alta petunt. volāt vt grues or dine litterato. ꝛ fm flatus ventoꝝ volatꝰ suos dirigunt. aquilone flante petunt. au strum satis cōscie. frigidiora tpa īminere. Vix a volatu cessant. nisi cōmanducātes interim depascant. adeo nāqꝫ delectabił est ei volatus. vt raro dormiant. ac cōtra vomesticis aucis volatus est grauis. pa scere officiosissimū. quiescere ac dormire precipuum. horas noctes ꝛ fures clāgore ꝑdunt. Est in alpiū mōtibus anseꝝ genꝰ iter aues maximū ꝑter struthiōez sꝫ adeo pō derosū vt manu capiat̄ imobile sup terrā.

Anates ⁊ anseres ceterecꝫ aues herba se purgant sydericeꝫ. Rasi: Nullū aīal est q̄d ita odorem hōis sentit sicut anser.

Operationes.

A Auicen. Anserꝫ caro gr̄ssa est. Adeps coꝝ alopicie ꝯfert. ⁊ ad fissuras faciei atqꝫ labioꝝ valet. Sedat q̄ꝫ dolorē auris. ⁊ cōfert matrici. B Esculapius. Adeps anseris oīes duricias soluit C Idē cū succo cepe instillatus auri aq̄ illapsā eijcit. D Ryas. Anserinus adeps sū me mitificus est ob dulcedinem pinguedinis. E Rimas labioꝝ curat. toci usqꝫ vultus factas ex frigore rimas. optīe sanat. ⁊ aurium dolorem.

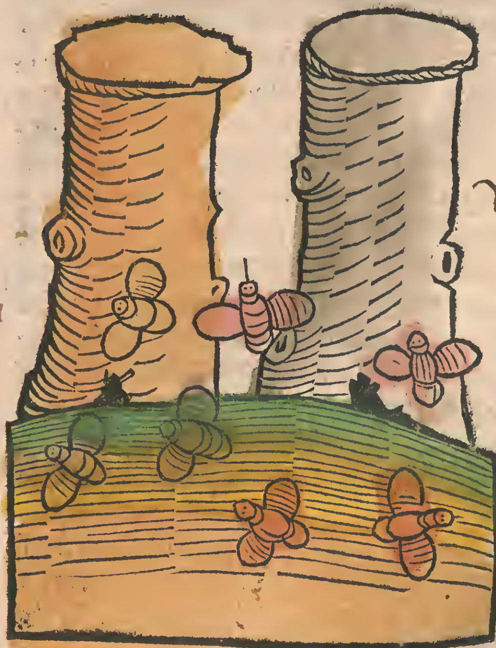

Ca. xj. Ardeola

Ardeola. Ardea Azalon. ⁊ azida Ysidorus. Ardeola dr̄ q̄si ardua ꝓpter arduos volatus: Un̄ Lucanus. q̄cqꝫ causa volare ardea. Cū alti volauerit tēpestatē ꝑcat. hanc multi tāta lum vocāt. Pli. li. x. Ardeolaꝝ tria sūt genera. scꝫ leucon. asterias. pellos. Hi angē tur in coitu. Mares siqdem coeūdo cum vociferatu sanguinem etiā ex oculis profundunt nec minus egre grauide pariūt. Sorices ⁊ ardeole dissident inuicem fetibus insidiantes. Idem in li. xvj. Ardeolarum autem genera. quas leucos vocāt. altero oculo tradunt carere. Ardea. Ex li. de na. reꝝ. Ardea licet in aq̄s cibū suū querat. in siluis tn̄ ⁊ altis arboribus nidū suū collocat. Fert aūt q̄ pullos suos miro rigore nitit̄ defendere. Accipiter eis infestus est. Sꝫ ardea huic anum opponit et stercus eijcit. ad cuius tactū accipitris pēne cōputrescunt. plurimūqꝫ eaꝝ colorem hn̄t cinereum. q̄dam vero albū. Est quoddam eaꝝ genus quoꝝ mares angunt̄ i coitu cum magna vociferatione. funduntqꝫ sanguinem ex oculis pre dolore. Ardea

Azalon Ex li. de naturis reꝝ. Azalon est auis parua. que corui frangit oua. Huius pulli a vulpibus infestantur. Ipsa vero vulpis catulos vellit ipāmqꝫ vulpem. q̄d vbi coruus viderit auxiliatur vulpi quasi contra cōmunem hostem. Hec auis in spinis viuit. ⁊ ob hoc azinos odit. Flores ac folia spinarum deuorātes. Azalon

Actor Azida iuxta Phisiologum ipa est strutio. de qua dicitur infra. Azida est Stru

Ca.xij.

Apis. Arestotiles. Apis est anial
annulosi corporis hñs mēbrum vel
additamentū ab ore exiens ꝑ q̄d
gustat 7 cibum ꝯtrahit ac recipit. sangui
guine caret. dentes alioꝝ aīalium dētib⁹
similes hꝫ. ī comitatu volat. 7 est leuis cor
poris. Habetq̃ q̄tuor alas duosq̃ pedes
hꝫ in dextra. 7 duos in sinistra. nec plus q̄
quatuor hꝫ ne volatū suū ꝓhibeant: Hoc
aīal nō recipit aerem: nō hanelat. Cōme
dunt mel maxīe in necessitatis tpe. Vñ qñ
incipiunt infirmari. apparet mellis dimi
nutio: q2 videlicet cōmedūt ex eo. nec ꝑpa
rant ipm. Bonos odores diligunt. 7 aqs
currentibus delectanť. Actor. Apes mun
diciam dilligūt. frigus 7 fetorem ac fumū
odiunt: Gregatim volāt circa opus suū.
solicite sunt. 7 ociosas abijciūt. Ex li. de
na. reꝝ. Apes ceteris aīalibus preminent
dignitate 7 vtilitate p̄clares doribus: et
nobilitate vigent agilitate. strenuitate a
nimositate ingenij subtilitate. Ambrosi⁹
Apes regem sibi ordināt nō sorte sꝫ iudi
cio. 7 q̄uis sub rege posite tamen libere
sunt. quia ꝑrogatiuā tenēt iudicij. 7 fide
deuotionis afficiūt et regeꝫ ipm tanq̄ a se
constitutū diligunt. Hic aūt rex nature cla
ris formať insignibus. vt 7 magnitudine
corporis p̄stet ac specie (7 q̄d in rege preci
puum est) moꝝ mansuetudine. Nā 7 si hꝫ
aculeū eo tñ non vtiť ad vindictam: Sūt
eñi leges nature. nō lr̄is scripte. sꝫ morib⁹
impresse vt leuiores sint ad puniendū. q̄
maxima potestate pociunť. Sꝫ apes que
legibus nō obtemperant. penitencie con
dempnatōe seipas mulctāt: vt aculei sui
vulnere moriant. Ambrosius. Nulle aūt
apes e domibus audent exire nec in aliq̄s
ꝓcedere pastus nisi rex primus egressus
sibi vendicauerit principatum volatus.
ꝓcessus autem earum est per rura redolē
tia vbi orti sunt redundantes floribus flu
ensq̃ cuius ꝑ gramina: herbisq̃ dulcibus
prima ponunt castroꝝ fundamēta: Apes
ordinantur ad opera diuersa. Nā flores
adducunt quedam: alie mollificant cerā.
7 alie adducūt aquam: Earumq̃ opatio
nes tempus determinatū non habent sed
cum habuerint res conuenientes subito
preparāt. 7 in sereno tpe opanť assidue.
Virgilius in georgicis. Nunc agena
turas apibus quas iupiter ipse Abdidit
expediam. Magnanimosq̃ duces totius
ex ordine gentis. Mores 7 studia 7 popu
los 7 prelia. Rex melior vacua iam ꝛgnat
in aula. maculis auro squalentibus ardē
Et rutilis clarus hic melior insignis 7 ore
Tunc trepide inter se coeūt pēnisq̃ corus
cant. Spiculaq̃ exacuūt rostris aptātq̃
lacertos. Et circū regem mixte glomeran
tur in orbem. Ille operū custos illū admi
rantur 7 oēs: circumstant: Vel ipe e fo
lijs natos 7 suauibus herbis. Ore legunt
ipe regem paruosq̃ qrites. Sufficiūt au
lasq̃ 7 cerea regna refigunt. Tant⁹ amor
floꝝ 7 generandi gloria mellis Nam alie
victu inuigilant 7 federe pacto. Exercenť
agris pars intra septa domoꝝ. Narcisci
lacrimā 7 lentum de cortice glutē. Prima
fauis ponūt fundamenta deinde tenaces
Suspendūt ceras alie spem gentis adul
tans. Educunt fetus alie purissima mella
Feruet opus redolētq̃ thimo fragrantia
mella.

Operationes.

A Arestotiles. Apes a floribus accipi
unt ceram. 7 cum pedibus anterioribus
congregant eam. de hinc ad pedes medi
os illam mittunt: deinde ad coxas pedū
posteriorum. postea volāt cum ipa. 7 tūc
manifestatur ponderositas ex ea. B
De virtute 7 operatione cere lector inue
niat superius in tractatu de herbis. de C:
in capitulo. clj. C De virtute autē
7 operatione mellis inueniat in eodē tra
ctatu de M. in caplo. ccc. xij.

Ca.xiij.

Basiliscus. Ysidorus Basiliscus grece, latine regulus interpretatur. eo q rex serpentiũ sit. adeo vt videntes eum fugiant quia olofactu suo eos necat vñ 7 hominem vel si aspiciat interimit. siquidem 7 eius aspectum nulla auis volans illesa ptransit. sz q̃uis procul sit. eius ore combusta deuoratur. Auicenna in. iiij. canone. Basiliscus est serpens qui solo visu interficit et auditu vocis sue. Hunc ait quidam vocari regulum. quia caput habet coronatum. cuius longitudo duarũ palmarũ est. et caput acutum valde. oculi rubei. Color ei⁹ ad nigredinem 7 citrinitatem declinans. hic aduritt totum super quod incedit. nec in circuitu cauerne eius vritur aliquid. Ex libro de naturis rerum. Basiliscus interdum ex gallo nascit̃. quia gallus in etate decrepita facit ouũ ex se. vñ basiliscus pcreat̃. Sz in generatione hac oportet. vt multa concurrant. In fimo nãq3 calido 7 multo ponit ouũ. ibiq3 fouet̃ vice patris. 7 post multũ tpis exit pull⁹. 7 inualescit. sicut solẽt enatum pulli. Hz ãt caudã vt coluber. residuum vero corpus vt gallus. Dicunt ãt hi q creationẽ eius se vidisse testant̃ q nulla est oui testa. sed validissima pellis. intantum vt r̃sistere possit ictibus validissimis Opinio quoq3 quorundã est. q ouũ illud galli coluber aut bufo foueat sz hoc icertũ est. hoc tñ in antiquorũ scriptis habemus. q basilisci q̃ddam genus ex ouo galli decrepiti generetur. Ysidorus. A mustelis basiliscus vincitur. quas illic hõies iferũt cauernis q̃bus delitescit. Itaq3 eo visu fugit quẽ illa psequit̃ 7 occidit. Inferius de regulo plenius dicet̃ de basilisco. q̃a fere idem sunt basiliscus 7 regulus.

Ca.xiiij.

Barliata. 7 Berneka. Ysidorus Barliates sunt aues de ligno crescentes. Fert̃ enĩ q lignũ de abiete marinis aquis incidẽs qñ successu tpis putrescere cepit humorẽ ex se crassũ emittit. ex quo densato formant̃ parue species auium ad magnitudinem alãdarum. primumq3 sunt nude. deinde maturãtes plumescunt ac rostrum ad lignum pendẽtes per mare fluitãt vsq3 ad maturitatem donec se cõmouentes obrumpant. sicq3 crescant 7 roborentur vsq3 ad debitã formã.

Barliata
holzvogel

De his autem Jacobus Athonensis episcopus in orientali historia loquens dicit q arbores sunt sup ripas maris de qbus he procreant rostris infixis arboribus dependentes Tpe vero maturitatis ex arboribus decidunt. ac per incrementa pficiētes. sicut aues cetere volare incipiunt De his itaq certū est q in orbe nr̄o circa Germaniaz. nec pcoitū generāt. nec generāt. Philosophus. Bernecka q ex arbore nascitur. in quibusdam quoq itādrie ptibus inuenit. Hec auis non hz supfluitatem: sicut nec arbores. Jnfra capitl'o. xx. plenius habes.

eius saciantur. cadaueribus etiam libentissime vescitur. Sola vo pene inter aues que carne vescuntur herbaz depascit. Jn alis et cauda albedinem habent. reliquo colore aquilam imitatur. Oua sua non in arboribus ponit quoniam alte volare nō pōt. sz in terra deponit. ⁊ illic ea fouet dū seges in fructu est. Jn libro vt supra. Bonosa est auis in Germanie partibus hñs carnem exterius nigram: interius albam. delicatam prope ad pdicis saporem. Habet autem fasiani magnitudinem Cunqz tempus venerem excitauerit. masculus hiāti ore currit. donec ore spuent. tūc femina veniens. ore spumam recipit. indeq cōcipit ⁊ oua parit.

Bernecka

¶ Ca. xv.

Bistarda. ⁊ Bonosa. Ex libro de naturis rerum. Bistarda est auis aquiline magnitudinis que volatu tarda. Bis aut ter saltum in terra facit anteq̄ ad ethera subleuetur. Unde et nomen habere dicitur. Ungues habz vt aqla ⁊ rostrum aduncum. carnibus vescitur non tamen in volando predam diripit sz sicubi ouem aut aliud animal in offensuz inuenerit. Plures earum aggregate inuitum deijciunt et occidunt sicq carnibus

¶ Ca. xvj.

Bubo. Ex libro de naturis rerum Bubo nomen habet a vocis sono. fugit lucem. in ecclesijs habitat. ⁊ oleum de lampadibus bibit. stercoribus tamen eas defedat. oua quoq columbe bibit. Mures venatur. hac quoq volucres cetere capiuntur Quando vero ab illis auibus que in luce habitant impugnatur. resupina pedū vnguibus se defendit.

Arestotiles. Bubo sicut ꝛ vespertilio victum sibi nocte acquirit. Monedula pugnat cum bubone. quia bubo debilis est visus apud meridiem. Ideoq; coruus ille rapit oua bubonis ꝛ comedit. coruus q̄ppe fortior ē de die. ꝛ bubo de nocte Itaq; bubo ꝛ coruus inuicem sibi aduersantur in nidis. Coruus meridie ꝯmedit oua bubonis. ꝛ bubo nocte comedit oua corui. Cetereq; aues circa bubonē volāt ipm̄q; deplumant Multa nāq; ps auiū eū odit.

Operationes.

A Auicenna. Sanguis bubonis valde confert asmati similiter etiam ius ꝛ caro ipsius: B Phisiologus. Cor bubonis si appositum fuerit mulieri dormienti in parte sinistra omnia que gessit narrabit: C Plinius libro. xxix. Bubonis pedes vsti cum herba plantaginis cōtra serpentes auxiliantur. D Oculorum cinis eius collirio mixtus claritatem oculis facere promittitur. E Idem in libro. xxx. Freneticis quoq; bubonis oculorum cinerem imponunt.

Ca. xvij.

Buteus butori⁹ ꝛ botaurus. Ex li. de na; re℞. Bute⁹ ē de gn̄e accipitrū ſ; paulo nigrior ꝛ tarda nimium pigeq; ad volandū: p̄da tn̄ viuit q̄ cū dolo ł lāguore aliq̄ aut pigritia detētam asseq; possit. Hec auis sapore dulcissima ē In li. vt sup̄. Butorius est auis sic dicta a signo vocis. h; crura lō ga; collū extēsum rostrūq; longū ꝛ acutū sicut ardea. colore tn̄ distās ab illa; est em̄ terre similima. Habitat circa stagna pisciū cibo cupida. Ranas cōmedit ꝛ venenata. Hec sola veris tp̄e pro cātu vocem horrificā edit. In litore sub ardore solis in loco vbi pisces frequentare nouit. adeo q̄eta stat. vt q̄si mortua appareat: vñ fit vt cautis piscibus minus suspecta sit. S; cū collū longum hēat breue recuruitate facit. vt cū pisces incautius ei quasi nihil p̄meditāti proximauerint illos ad se colli extēsione trahat: Phisiologus. Botaurus quasi bootaurus dr̄ eo q̄ tauri boatum id est mugitū imitari videtur. Rostrum em̄ in terra paludinosa defigit ꝛ ad modum tauri clamores edit. Exclusos pullos statim mater sub ascellis collocat. Vnū se sub vna. alte℞ sub altera Pulli vero materno corpori adherentes: Inceditq; mater pullos sub alis fouens. natorumq; rostris p̄minētibus cibos dulciter ꝯmendans. Actor Hec auis mihi eē videtur onocroculus. De q̄ inferi⁹ dicet̄.

Erv̄ fligen

Bibones

Blatter

Ca. xviij.

Gibones et Blata. Ysidorus. Bibones sunt qui in vino nascuntur quos vulgo musciones a musto appellant. Unde Affronius. Cum a me expectasset fabulare incipis ex ore bibōes involuant in oculis tuis. Blate a calore dicte sunt. siquidem et comprehēse manū tingunt. Unde et blateum colorem dicūt hoc aīal lucem non patitur videre cōtrarium musce. Musca est lucipeta. Blata vero lucifuga. Ex libro de naturis rerū. Blata vermis est qui lucem videre nō patitur. Unde per noctem tantūmodo ambulare consueuit. Palladius de agricultura. Blate sunt apibus inimice, sicut et lacerte. Unde huiusmodi animalia et his similia oportet apum castris vel aluearibus lōge fugare q vult apes bñ pseruare.

Ca. xix.

Cantarides latine et grece. arabice derarie vl' irane. Pādecta cap. cxxxv. Cantarides sunt animalicule quaꝝ sunt efficacissime. que in spicis frumenti adhuc florentis inueniuntur. Sunt he varie. et quasi circa pennulas suas stricte et oblonge. he eñ vapore aceti suffocant̄ et in vase non picato reponuntur. Sunt ca. et acutissime que licet scabiei vesice conferant; vesicam tamē si ex eis multa sumat̄ q̄ntitas. vulnerāt atq̄ sanguinem mingere faciunt et interficiūt. ex quibus pua accepta vrinam puocant vehementer.

Operationes.

A Serap. li. aggre. cap. derarie autor Gal. Experti sumus experigentia nō modica in vnguibus leprosis et inuenimus q qñ ponit̄ sup eas cum ceroto pfert multum. aut cum vnguento. auferunt eñ vnguem et faciunt cadere totā. B Et cantarides ingrediunt̄ in cōmixtione vnguentoꝝ et medicinaꝝ q̄ fiunt ad scabiem et ad egritudinem cū qua eleuat̄ cutis. et in medicinis q̄ euellunt verrucas q̄ dicūtur capita clauoꝝ. C Et sunt qdā ex magistris nr̄is q̄ dabant ex eis in potu miscētes paꝝ ex eis ad puocandum vrinā. D Et qdam accipiebāt alas et pedes ipsarum solū dicentes q hec cōferunt illis q̄ sumpserunt corpa ipsaꝝ. Et alij dicebāt p̄rium huius. videlicet q corpa ipsaꝝ sola iuuabant eos qui sumpserunt alas et pedes eaꝝ. E Ego vero miscui omnia simul corpa cū pedibus et alis et dedi. Ille autem qui sunt magis iuuature ex eis sūt ille que reperiunt̄ in tritico in quarū alis sunt linee citrine in latitudine ptense, et ꝓprie quando proijcis eas in olla terrea noua et claudis orificium olle cum panno lyneo sup vas in q̄ sit acetum feruens donec suffocētur et moriant̄. F Et similiter oportet q fiat ex aīali quod dr̄ xofostis.

quando volumus ipsum reponere. Et similiter est species animalis similis cantaribus in figura et virtute. et similiter vermis viridis qui reperitur super arborem pini Virtus eius est sicut vtus earum. Postq vero sunt cantarides mortue. inserantur in lino et reponantur. S Dyascorides capitulo. Cātarides. Meliores ex eis sūt que sunt diuersorum colorum: et in alis earum sunt linee trāsuerse citrine. et sunt grosse et oblonge. H Operatio autem illarum que sunt vnius coloris est debilis. Et virtus cantaridarum est putrefactiua calefactiua. Vlceratiua. Et propter hoc miscentur cum medicinis conuenientibus apostematibus cancrosis: et ad scabiem vlceratam et empetiginem. J Et qn ponuntur in nascalibus prouocant menstrua: R Et extimauerunt quidam q quando miscentur cum aliquibus confectionibus ad ydropisim conferunt pter virtutem earum. quam habent in puocādo vrinam. L Auicenna libro secundo. cap. Cantarides. Dixerunt qdam q sunt superflue caliditatis: Et dixerūt alij sunt ca. et sic. in tercio gradu. sed primum est verius: Et cantaris est acris acuta putrefactiua adustiua. M Et eradicat verrucas linita: et fit ex ea cerotum et linit ex eo albedo vnguis et confert ei. N Et eradicat vnguem mollificatum velociter quando fit ex ea emplastrum. et rmouet morpheam: et albaras linita cū aceto et quando ex ea trita cum sinapi fit linimētum. facit nasci capillos: O Et similiter qn coquitur cum oleo donec inspissetur. Et linitur super apostemata cancerosa. et resoluit ea. Et linitur sup scabiem et empetiginem. P Inquit filius Mesarugie: Ipa incidit vngulā valde. et parum de ea prouocat vrinam valde Et parum de ea adiuuat medicinas prouocatiuas ad prouocandum absq nocumento. Et puocat menstrua et facit aborsum. Q Dixerunt quidam datur in potu vna earum ei qui conqueritur de vesica sua. et confert Et dantur in potu tres tanasgi de ea et exulcerat vesica. R Inquit Galienus Ipsa exulcerat vesicam. et est ppterea qr facit materias acutas declinare ad eam a quibus corpus non euacuat cum propetate que est in ipsa.

Baum gense

Ca. xx.

Carbates. Albertus in li. de na. aīalium inquit. Carbates qdam mentiendo dicūt aues quas vulgus baumgense. hoc est arborum anseres vocant (vt etiam superius audiuisti in capitulo xiiij) eo q ex arboribus nasci dicūtur. a qbus stipite et ramis dependēt. que inter corticem est nutrite: Dicunt etiā alij quando ex putridis lignis hec aīalia in mari generari (vt supius dcm̄ est) et precipue ex abietum putredine. Asserentes q nemo vnq vidit. has aues coire vel ouare. Et hoc omnino absurdum est. quia ego et multi mecum de socijs vidimus eas coire et pullos nutrire. sic etiam in ante habitis diximus: hec auis caput habet qsi pauonis. pedes nigros vt cignus. et sunt mēbrana coniuncti digiti ad natandū. et sūt in dorso cineree nigredinis: Et in ventre sunt albide aliqntulū minoris anserib9.

Ca. xxj.

C Aladrius 7 Caladris. Ysidorus Caladrius (vt dr̄) est inmūdus secundum legem.

Operationes.

A Dicit em̄ phisiologus q̄ auis est tota alba nullam partē hn̄s nigrā cuius īterior fimus curat caliginē ocl'oꝝ. In atrijs regum inuenit̄. p hāc ꝯgnoscitur de hōie infirmo. vtrū viuat an moriat̄. Si em̄ egrotat ad morteꝫ mox hec vt viderit eū. auertit ab eo faciē suā. Si āt nō ad mortē. intēdit illa faciē suā vertit. Et assumit oēs infirmitates eius. 7 dispergit eas. 7 sanatur infirmus. B Aresto. Caladri⁹ infirmum si mori debeat. nō respicit. Sꝫ si q̄lescere possit. 7 ipsum vidē velit. ab illo omnem infirmitatē ad se trahit Itaqꝫ ille sanus efficit̄. Et auis egra. ita q̄ sepius pro eo morit̄. Hec auis hꝫ vnū os gſſum in crure. cuius medulla oculos caliginantes si quis linierit. eos clarificatos boni visus efficit. C Ex li. de na. reꝝ. Caladrius est auis alba. q̄ si ad infirmū sanandū ducitur oēs infirmitates ei⁹ intra se colligit 7 in aere volās ibi eas ꝯburit atꝫ dispgit. D Pars interior femoris caliginē aufert ab oculis. Has aues alexander inueni

sse fert̄ in psyde. E Ex li. de na. rerū. Calendris est auis pua. ppe ꝯsimilis alaude. colore fusca. plumis despecta. sꝫ mira modulatione vocis audientes letificat. Oīm qꝫ voces auiū expressissime imitat̄. Itaqꝫ qn̄ capta ergastulo includit̄ ibi q̄ꝫ captiuitatis 7 calamitatis sue oblita. vix vnā diei horā sine cātu p̄terit. adqꝫ spaciari diuersis auiū cātibus gaudꝫ. vt nec cibi solicita sit.

Ca. xxij.

C Apo 7 Caprimulgus. Actor Capo dr̄ gallus castrat⁹ siue gallinaceus. Et hi ideo castrant̄ vt facilius impinguent̄ ac teneriores ꝯmedant̄.

Operationes.

A Dyas. Capōes viui apti 7 impositi morsibus venenatis occurūt si mutentur assidue. B Cerebꝝ caponis melius est ceteris. Acceptū in vīo fluxū sanguis abstinet. C Pellis ventriculi ei⁹ sicca tusa 7 bibita eustomacha est cum vīo. Iuscellum maxie minoris estuatiōes stomachi mitescit simpliciter compositum. Iuscellū vo maioris artificialiter ꝯpositū ventrē mollit. crudos hūores. i. colerā nigram deponit D Utile est t palibus

febrib⁹ ꝛ typicis egritudinib⁹; tremorib⁹ ꝛ inflationibus stomaticis. ꝛ arteticis singulare presidiū est Fel caponis albi magne virtutis est; facit ad effusionem oculoꝝ ꝛ ad caliginē ꝛ aspredinē palpebraꝝ. De capone iferius caplo. liiij. latius patebit. C Pli. li. x. Caprimulgi appellant̄ merule grandioris aspectu; nocturni fures sunt. interdū eñ visu carent. pastoꝝ stabula intrant; capraꝝ vberibus propter succum lactis aduolāt qua videlicet iniuria vber emoritur. caprisq; cecitas quas ita mulsere obruitur. Actoꝛ. Caprimulgus ipē Aresto. agochilem vocat. de quo sup̄ in cap̄. vj. istius tractatus. F Arestotiles. Est auis mōtana modicū maior merula. astuti moris. raro videtur de die. nec bene tūc videt; sed acuitur visus eius de nocte. lac ex māmillis capraꝝ sugit. idoq; dr̄ agochiles scȝ capraꝝ lac sugens. viuit aūt nocte. manet in lapidibus de die.

Ca. xxiij.

Carduelus. Ysidoꝛus. Carduelus dr̄ eo q̄ spinis ꝛ carduis pascit̄. Unde ꝛ apud grecos achātis dr̄ ab achantis. i. spinis quibus alit̄; Augures āt dicūt ꝛ in gestu ꝛ in motu ꝛ in volatu auium esse signa constituta. Pliñ. li. x. Carduelí minime auium impata faciunt nec voce tantum, sed pedibus ꝛ oꝛe p̄ manibus. Estq; que boum mugitus imitet̄. in oꝛe latensi agro thaurus appellata. Est que equoꝛumq; hinnitus anthus nomīe herbe pabulo aduentu coꝛ pulsa imitat̄ ad hunc modum vlciscens. Ex li. de na. reꝝ. Carduelus est auis parua croceoq; ī coꝛpe rubeo, vero ī capite coloꝛe venustata. Mirū autem videt̄ q̄ hec auicula carduoꝛum acutis aculeis pascit̄. In hac ergo natura miraculū apparet. que talē astuciam ei dedit. q̄ nec boui nec azino magnis aīalibus impartiri voluit. vt videlicȝ ergastulo clausa suppositā aquā ab ymo ꝑtilum vasculo suspenso ad se cum rostro trahat. pediq; filo interdum supposito cū attigerit vasculū sitim potu sedat.

Ca. xxiiij.

Carabdrion. ꝛ Carista. Rudolphus sup̄ Leuiticū. Carabdriō est auis garrula. de q̄ legit̄ in Leuitico q̄ ſm legem sit imūda. Actoꝛ. Hec auis ipa est que superius in cap̄. xxj. dcā. calendris est Fallunt̄ aūt qui hanc esse caladrium putant. Et sup̄ deutro. dicit glo

x iij

sa interlinearis. Cariste vt dicit Solinus aves sunt que impune flamas inuolant: ita vt nec plume nec carnes earũ flamis igneum aliquatenus cedant.

Ca.xxv.

Ceruus volans. Ex li. de na. rerũ. Ceruus volans fertur esse genus cicade. Hunc tamẽ experimentator crabronẽ vocat. sub alis (vt dicit) grossioribus alas habet subtiles ac tenues sicut bruchus. Circa vesperam potissime volant. et volando strepitum faciunt. hñt cornua medicinalia grãdia prelonga bisulca dentata et lucida quasi forcipibus in cacumine cum libuerit ad morsum coeuntibus crura vero lõga et reflexa. lucent igneum more noctu partes laterũ ac clunium colores pinnarum refulgẽtes aliqñ compresse obumbrantur. amputatum caput earum viuit diutius sine corpore. sed et ipsius corpus sine capite. sed non tam diu sicut caput.

Ca.xxvj.

Cicade. Plinius li. xj. Cicade tantum viuunt rore. quarũ duo sunt genera. Minores que primo proueniunt que vt sunt mute: et nouissime pereunt. Sunt autem multe que canunt vocantur achete. et que minores ex his sunt tetrigometre: sed ille magis sonore. Mares canunt in vtroqꝫ genere silent femine Gentes his vescuntur ad orientem Ante coitum mares preferunt. a coitu feminas circa solsticium est coitus earũ. Quis earũ corruptis que sunt cãdida coitus supinus. Est illis asperitas in dorso preacuta qua feture locum excauant in terra. Fitqꝫ pmo vermiculus. deinde ex ea (que vocatur tetigometra) cuius cortice rupto circa solsticia euolant. et est sine ore. sed pro eo qddã est aculeatum linguis simile. et hoc in pectore quo rorem lambunt. Pectus ipsum est fistulosum hoc. vt diximus canũt achete de cetero nihil est in ventre. Quidã vero negant vocem insectis esse in tanto cicadarum sono et apum murmure.

Stork

Ca.xxvij.

Ciconia. Ysidorus Ciconie quasi cicanie a sono quo crepitant dicte sunt quē sonū oris pocius esse constat ꝙ vocis: quia eum rostro quatiente faciunt; hee veris nuncie societatis comites serpentū hostes maria transuolāt. in asyam collecto agmine pergunt Cornices eas duces precedūt ⁊ ipe quasi exercitus ꝓsequunt. Ex li. de na. reꝝ. Ciconie serpentium exitio tātus est honor in Thessalia vt capitale fuerat occidisse ciconiam. sicut ⁊ hōiem. Multipharie nāq3 serpentibus insidiat. eosq3 comedit ⁊ alia venenata. nec tñ moritur. Bufonē autem non nisi in magna fame comedit; in quo naturale bufonis malum notat. Videt autem ciconia caput habere valde reumaticum quia rostro eius aqua fere continuo distillat. ⁊ hoc hieme magis: Hec nidos suos annuo repetunt. ⁊ vnū see fetibus suis domino loci sub quo fetificant. plumatū q̄si tributum vt fert deijciunt. Sz forte causa magis est tedium nutriēdi. Quinymo vt vulgo dr̄ p decimatōne deijciūt. deo ius suū seruantes In cuius signū Thoringiā ubi decime non dant. neq3 intrāt neq3 inhabitant vt experientia docet. Abiture autem (vt dicit Solinus) in certo loco cōgregantur. ita vt nulla sui generis nisi captiua relinquat. In asya campus est vbi cōgregate cōmurmurāt. ⁊ eam q̄ nouissime venit dilacerant sicq3 recedūt. Ex lib: reꝝ vt sup̄. Ciconia dr̄ auis pia: Cum em̄ antiquiores ciconie pēnis amissis ꝓpriū sibi victū acquirere nequeāt. iuniores frigida genitoꝝ membra refouentes eos in pastu ꝓcurant. donec ala fortis redierit. Nam vt Ysido. ait. Quantū temp⁹ impēdunt in fetibus educandis tm̄ ⁊ ipse inuicem a pullis suis alunt. Nec dubium eas castitatis sectatrices esse, fedusq3 cōiugij adinuicem seruare. Vñ fert ꝙ in eminentiori loco domus cuiusdā par vnū ciconiarum habitabat. Vñ mare ad pastū recedente frequēter alius mas adueniēs feminam adulterino coitu polluebat. At illa statim eminus in fonte se mergebat. sicq3 scelus adulterij p aque lauamentū delens marem ꝓprium deludebat. hm̄oi factum dn̄s habitatōis frequēter aduertit ⁊ quadam die post adulteriū eā a fonte ne lauaretur ꝓhibuit. nec mora masculus a pastu rediens in feia sua scelus adulterij deprehendit: ⁊ ad horam dissimilans abijt. Reuersusq3 scōs die maximā multitudinem secum adduxit. que singulam adulteram aggresse. miserā crudeli laniauert morte.

Operationes.

A Pli. li. viij. Ciconia origano sibi medetur. B Idem in li. xxix. Ciconie pullum qui ederit negat annis continuis lippire oculis: Ciconie q3 ventricul⁹ valz ꝯ om̄ia venena C Idem li. xxx. Furunculis etiam dr̄ mederi ciconie vētriculus ex vino decoctus. D Dyas. Fimus ciconie cum aqua potui datus, epilēticos curat: E Albertus in li. de na. aīaliū Hec auis alas h3 nigras. ⁊ caudam ⁊ alias ptes h3 albas: F Inuenit etiā genus ciconie. totum in dorso nigꝝ ⁊ in ventre subalbum. sed non nidificat in hōim habitationibus s3 in paludib⁹ deserti.

¶ Ca.xxviij.

C Ignus. Arestotiles. Cignus est de genere auiũ coriũ īter digitos hñtium. Manetq; in ripis lacuũ et in locis multa℞ arbo℞. Bone vite est. atq; nature. ⁊ senectutis bone. hmõi aues contra accipitrem pugnare non incipiũt Sʒ si cum eis ille pugnare cepit. pugnãt cum ipõ. eũq; vincunt. Ysi. Cign⁹ grece latine olor dr̃. eo q͛ totus albus sit plumis olon enĩ grece totũ dr̃. Naute vo sibi hãc auem bonã prognosiam facere dicunt sicut Emilius ait. Cignus in auspicijs semper letissimus ales. hunc optant naute. q͛r non se mergit in vndis. Ex li. de na. rerũ. Cignus hʒ plumas albas. ſʒ carnes nigͣs fortitudinem suã in alis. colerice cõplexionis est. ⁊ ob hoc iracundus. Dentes habʒ in rostro minutissimos. Oneris impaciẽs est. ne libenter volat sed in stagnis requiescere delectatur. cũ vno pede natat. ⁊ cum alio se regit veli mõ. cũ piscibus nutritus eis est innoxius. Sup aq̃s nidificat ĩ pull' educandis solicitus. tpe coitus blandiũt sibi inuicem mas ⁊ femina. ⁊ alternatim capita cum suis scilicet collis inflectunt. velut amplexandi gracia. Nec mora vbi coierint. mas conscius lesionis in femina fugit ab ea. At illa impaciens fugiẽtem insequitur. nequaq͛ tamen rancor ille perseuerat in longum. ymo lesione cessante. pacificatur in animo ac a masculi psecutione cessans post coitum freqũti caude motu ⁊ rostri se aquis mergẽs purificat.

¶ Ca.xxix.

C Inomulgus Cispedo ⁊ citramo Ysidorus. Cinomulgus est auis arabie sic dcã. eo q͛ in excelsis nemoribus texit nidos ex fructibus cynamomi Et quia nõ pñt ibi hõies conscẽdere propter ramo℞ altitudinem ⁊ fragilitatẽ. eosdem nidos plumbatis iaculis appetunt ac cynnama illa deponunt. ⁊ pcijs amplioribus vendunt eo q͛ illud cynnamũ magis q͛ alia mercatores pbãt. Arestotiles Cinomulgus passere modicum maior ẽ. eiusq; color celestis est cum citrinitate et colores isti sunt in eo distincti. Rost℞ eius est longum ad citrinitatem declinãs sup arbores magnas ex cinamomis vt dr̃ specifice componit nidum suum habẽs introitum paruũ Plinius. Cyspediĩ siue cispeli plurimũ volant qui ⁊ apodes dicuntur eo q͛ vsu pedum careant hyrundinũ spẽ.

nidificant in scopulis. Hee sunt que toto mari cernunt. Arestotiles. Auium genus quod pedes nō habet. omni tpe apparet. hec auis longa gracilis ⁊ pauce latitudinis. hirundini assimilatur. Nec inter illas leuiter distinguitur. Ista nidificat in estate ⁊ hoc post lapides vt animalia fugiat ⁊ homīes. Plinius libro. x. Citramus alias cenchramus habetur. aues remeātes comitata solicitat. ac perseueranter ad expectatas sibi terras puenire festiat. easqȝ noctu. etiam itineris admouens excitat. Arestotiles. Citramus auis de nocte ceteras aues clamat. eaqȝ audita sciunt venatores q̄ in locis suis non remanebunt aues. Ex libro de naturis rerum. Citramus auis asye recedentibus hyrūdinibꝰ ac cytonijs instante hyeme comitans eas festinātioꝛ pseuerat. ⁊ p̄cedens solicitat.

Ca. xxx.

Cinomia. Ysidorus: Cinomia grece dicitur musca canina. Nā canis grece cynos dr. Ex libro de na. rerum. Cinomia est musca canina catuloꝝ auribus importuna. Quam licet catulus frequenter excuciat. semꝑ tamē importūe reuolat. Ubi āt eū pigꝝ. ad excuciēdum inuenerit vsqȝ ad sanguinem ⁊ vulnera pcedit. Actor. Cinomia est illa musca grauissima. qua percussa est egiptiorū populus in quarta plaga: De hac cū in Exodo legitur. Uenit musca grauissima in domos pharaonis ac seruorum eius. ⁊ in oēm terram egipti. corruptaqȝ est terra ab huiusmodi muscis. Per hanc enim secundum glosam canini morel significātur. in quibus humane mentis voluptas id est libido arguitur. Sic enim ⁊ cinifes quibus in tercia plaga percussi sunt egipcij. significant inquietudines mūdanoꝝ. qui prouocatores rixarum. Amatores calumniantium non admittunt quietem spiritualis sabbati. Unū Psalmista. Dixit ⁊ venit cinomia.

Hundtsflyen

¶ Ca.xxxi.

C Icedula cimice et costro. Isido. Cicedula genus scatabrorum est sic dictum eo quod gaudens luce volans lucet. Ex li. de na. Cicedula est vermis in ytalia nocte volans. et iternoctis tenebras fulgidus radians. ita ut si eum in tenebris videas exhalationem scintillarum putes. Isi. Cimex autem ex vermibus carnium est. Dictus autem est cimex ex similitudine cuiusdam herbe cuius fetorem habet. Avi. in. ii. can. Ex fraxino capita inflata sicut gnata egrediuntur in quibus est humiditas de qua cimices oriuntur. Cum enim capita huiusmodi aperiuntur cimices ex illis egrediuntur. Cimices autem effugat pro stercus thauri. quando cum eo fit suffumigatorium Palladius. Mortis quoque cimices nocent. extinguuntur autem amurca et felle bubalo lectis aut locis earum punctis. vel folijs ederae tritis ex oleo vel incensis sanguisugis. Isi. Cosdros greci appellant eos qui extremis favorum partibus maiores creantur. Quos aliqui reges putant. dicos eo quod castra ducant.

¶ Ca.xxxii.

C Olumba. Ex li. de na. rerum. Columba (ut dicit Beda) felle caret Dicit tamen Aresto. quod fel habet. non eo loco quo cetera animalia sed in intestino Morticino non vivit. sed puro grano visum recuperat novem vicibus. In alta nidificat. ubi mala bestia attingere non valeat super aquas libenter requiescit. ut sitim sedet. Et umbram accipitris venientis in aquis perspiciat. Aliquando vero sola sedet. colores suos varios circa collum admirans. alarum plausu rostroque plumeculas fulcit et in regimen volatus cultus pennas disponit. Tunc nisus speculator occultus congaudentem in huiusmodi gloria rapit. Columbe calidissime sunt. et lapillos propter stomachi temperantiam comedunt. fimum etiam ardentem nimis habent. quem et ipse nido eijciunt. et pullos eijcere docent. pennis elevatis pugnat et columbam errantem cum viderint. sibi aggregant. Dicit Jacobus quod trans mare versus orientem columbe sunt que nunciorum fungentes officio litteras dominorum suorum sub alis brevi spacio prolonge deportant. Ideoque valde necesse sunt. maxime quando per terras inimicorum alij nuncij transire non audent. Columbe proprium est non inter aves non elevare caput. quando potant donec ei sufficiat. Ex li. de na. rerum Columba valde gravatur in ovorum partu quod si parere tardaverit a mare percutitur. Arestotiles. Columbe toto anno ovant et pullificant. si fuerit locus mansionis calidus. et cibus paratus. Alioquin non nisi in estate. Earumque pulli sunt meliores in vere. et in autumpno. peiores autem in hyeme et estate. Masculus cum femina coit post unum annum. Ova columbe sunt albi coloris sicut et perdicis. Columba senex coire non potest. sed tantum osculatur. Columba quoque femina saltat super feminam. si non fuerit mas. et invicem osculantur. et ex illo quidem coitu ova faciunt sed non pullificant.

Operationes.

A Ex libro de naturis rerum: Pulli columbarum in autūno ꝛ vere saniores sunt quoniam his temporibus grano maxime viuunt: B Esculapius: Colūba occisa ꝛ calida supposita omni morsui subuenit. Sanguis eius valet oculis ꝓfertis infusus precipueq3 de sub ascellis tractꝰ. C Stercus eius omnes dolores soluit. ꝛ humores desiccat D Dyascorides Columbe sanguis abscindit fluxum sanguinis nariū: qui est ex velamine cerebri. E Plinius libro.xxix. Caro recens columbe contra serpentes auxiliatur. Masculc sanguis a vena sub ala incisa: eximie prodest oculis cruore suffusus. F In libro.xxx. Fimus columbaꝝ cū acceto delentur stigmata. Hoc fimo carbunculꝰ aboletur ꝑ se illito vel cum semine lini ex aceto mulso G Auicenna: Sāguis columbe confert podagre: Stercus colūbarum cōueniens est sup dolores iuncturarum: ꝛ valet empetigini. H Confert etiam dolori colice cum administratū in clisteri.

Ca.xxxiij.

Coredulus. ꝛ Cornix: Ex li. de na. rex. Coredulus dr̄ quasi cor edēs Carne nāq3 ꝛ preda viuēs corde maxime inhiat saturari: Ysidorꝰ. Cornix auis est ānosa apud latinos greco nomine cornix appellatur. Quā aiūt augures hoīm curas significatōibꝰ agere. insidiarum vias monstrare. futura ꝑdicere magnum nephas hoc credere. vt deus cōsilia sua cornicibus mandet. His inter multa auspicia tribuunt ꝛ pluuias vocibus portendere: Vñ est illud. Tunc cornix plena pluuiam vocat improba voce. Ex li. de na. rex. Cornix in solsticio morbo corripitur Hec nucibus libenter vescit. Horribiles aues q̄si hostes suos impugnant sed ille freq̄nter cū impugnātibus multū detulerint: tandē in pacientia victe lacerant importunas. Cornix pluuiā multo clamore ꝑnunciat: Quis colūbe insidiat. vt ea dissipet ꝛ exugat.

Operationes.

A Pli. li. xxix. Cerebꝝ cornicis coctum in cibo sumptū capitis doloribꝰ ē remediū B Idē in li. xxx. Cornicis carnes ac nidum illinire morbis longis putant vtilissimum.

Coredulus

Cornix

¶ Ca.xxxiiij.

Coruus. Ex li. de na. rex. Coruus auis clamosa nihil aliud sonare nouit quam cras cras. diuersas tamen voces format. scz. lxiiij. vt dicit Fulgentius volando coit aliquando. plures sepe quam duos pullificat. Grauidus fieri dicitur. si eum ouum coruinum edere contigerit. Ore parere dicuntur et concipere. Femine coruorum oua sole cubant et mares eis escas dant. Pulli coruorum. vij. diebus absque vlla cibi alimonia manere feruntur. Septima vero die nigrescunt. quorum nonnullos eijciunt tedio nutriendi. Fortior est coruus de die. Bubo de nocte et vicissim oua sua comedunt. Corui parum coeunt. sed multum osculantur adinuicem. Et putant quidam quod alio modo non coeant. sed hoc falsum est. Cadauere coruus vescitur et vt dicitur a potu se abstinet quod diu ficus sui fructus dulcedine gloriatur. Unde Ouidius Accibi dum lacteus pendebit in arbore ficus A nullo gelido fonte bibentur aque. Gregorius in moralibus. Pulli coruorum (vt fertur) antequam nigrescant a parentibus vtcumque neglecti. medici affecti huc illucque vagantur in nido aut ciborum expetunt aptore subsidium. Unde scriptum est. Quis preparat coruo escam. etc. Sed cum nigrescere illi ceperint tanto eis alimenta prebenda coruus ardentius requirit. quanto illos alere diutius distulit. Ex li. de na. rex. Est coruorum genus in oriente quod cum azino et tauro pugnant. eisque fugientibus super eos volat ac sic cum impetu eorum oculis impungit et cum potuerit eos execans rostro dominis suis inutiles reddit. Itaque per consequens occisi decoriantur et eorum cadauera volatilibus efferuntur sicque ab aue improba animalia fortia superantur. Coruus turres inhabitat et ibidem nidificat. citissimus est mutationis aeris nuncius. et alia crocitationis voce prophetat auram tranquillam alia tempestatem. Coruus longeuus citissime fit domesticus. coruosque siluestres inuitos retinet ac seducit. Coruus ex natura est inclinatus ad furtum. vt experigentia Erfordie docuit vbi coruus domesticus successiue de mensa qua pecunie iacere consueuerant in ortum de prope subtus lapidem circiter quinque vel sex florenos in grossis abscondit.

¶ Ca.xxxv.

Coturnix. Ex li. de na. rex. Coturnix est auis quam vulgariter quistulam dicimus. Hec ducem habent ortigometram. quam in maris transitu iam terre id est portui maris appropinquantes accipitres speculati rapiunt. et idcirco cura est vniuersis. vt externi generis ducem solicitent. s. cornicem per quam prima discrimina caueant. rarissimas habent feminas in genere auium sicut et pectines in genere piscium. In hominum vero genere pauciores nascuntur masculi quam femine. Comestor. Coturnix in synu arabie precipue nutritur. et est auis regia quam nos vulgo curelium dicimus a currendo. Ysidorus Coturnices a sono vocis dicte sunt. quas greci ortigeas vocant eo quod vise primum fuerunt in ortigia insula. Hec aduenienda tempora habent Nam estate depulsa maria transmeant.

¶ Ca.xxxvi.

Cocyx. Pli.li.x. Cocyx videt᷑ ex ac
cipitre fieri tp̄e ā̄ni figurā mutās
Tūc em̄ n̄ apparēt r̄liq accipitres
nisi dieb⁹ paucis. ipso q̄z modico estatis
tp̄e vis⁹ postea n̄ cernit᷑. Est āt neq̄z ad vn
cis vnguib⁹ accipitr̄ nec capite sil'is neq̄z
alio q̄ꝫ colore ac rictu ſz colūbe poti⁹ sil'is
ē capite ⁊ vnguib⁹. Om̄ absumit᷑ ab acci
pitre. si qñ sil' apparuerit: sola oim̄ auis a
suo gn̄e iterēpta. Aresto. Auis cocyx pau
coꝝ ouoꝝ ē. vni⁹. s. aut duoꝝ q2 natura ei⁹
valde frigida est.

¶ Ca.xxxvii.

Crochilos. Ex li. de nat᷑. reꝝ. Cro
chilos in ytalia rex auiū appellat᷑
oim̄ q̄dē ē mīma. ſz q̄nto mīor tā
to velocior: adeoq̄z aīosa. vt etiā ꝯ aq̄lam
audeat cōat⁹ acceptare: hōies q̄z deludit
q2 cū se ꝓpinq̄ꝫ q̄i manu capiendā obtule
rit. casso hōis conatu ⁊ labore impigra ꝓ
fugit: Araneis vescit᷑ pullis fecūda ē Nā
plurimos vno fetu ꝓducit. vno specu vel
antro ī hieme multi ꝯdunt᷑. vt ad calorez
turba conferente calor q̄ puus ē ī tam mi
nimis corporibus augmentet᷑ Estq̄z auis
minima oim̄ aliaꝝ. Item Albertus in li
bro de naturis animalium ait: Crochilos
est auis minima omnium q̄ꝫ regulum vo
cant que licet sit parua corp̄e. Ausu mag
na contra aquilam pugnare conat᷑ solita
ria volat. Multi etiam est partus: ⁊ in hie
me vno contenta foramine antri vel muri
multos socios secū sui generis nocte ha
bitare permittit: vt calor parui corporis
ex societate multorum calescat ⁊ foueatur
Hec etiam est auis musica. ⁊ precipue cā
tat tempore magni ⁊ sicci frigoris in hye
me; Infra caplo. ciiij. de eadē tractet᷑.

Ca.xxxviij.

C Orinta: Plinius. Corinta e avis maxima in partibus orientis que fere ad quantitatem pulmonis vacce habz mollem. et multo infusum sanguine. et ideo multum bibit plusq̄m alie aues: Albertus in libro de naturis anialium. Corinta est auis que paucas et paruas habet plumas et pennas:

Ca.xxxix.

C Uculus. Ex libro de naturis rerum. Cuculus est auis improba que vocem suam in cantando nō mutat. sed semper eandem r̄plicat. Auis pigerrima est et loco non stabilis: Turturis fere colorem habz. Hieme plumis spoliari dicitur. intratq3 terre latibulum. vel concauitates arborum. illic estate congerit quo hyeme viuit: Oua sua in nido minoris auicule ponit. et de ouis illius totidem demit. ne dum illa numero superflua inuenerit. quasi aliena repudiet: Itaq3 cuculus ab aliena matre. cum pullis eius fotus et eductus: dum adhuc in nido inualidus sedet. quadam tamen auiditate naturali ceteris pullis cibos rapit. et hac sagacitate pre ceteris pingescit atq3 nitidior fit. In cuius elegantiam nutrix cōuersa: gaudet eius forma: miraturq3 seipsam q̄ talez peperit adeo desipiens vt magnitudine fetum a pullis minoribus non discernat. sed omnes pullos suos in eius comparatione damnat ac vbi eum eduxerit et ad robor volandi nutritus. ipso viceuersa et in nutricem insurgit. et consequenter perimit. Ysidorus: Cuculi a voce propria nominati: tempus habent et ipsi veniendi miluorum scapulis suscepti propter breves et paruos volatus: ne per longa aeris spacia fatigati deficiant. Horum saliue cicadas gignunt: Oua passeris nido reperta comedunt. et sua obijciunt. post hec illa suscepta. et fouent et nutriunt Arestotiles. Cuculus ouis proprijs incubat. sed vnum ouum in nido fulice ponens eiusdē oua fugit. Illa vero futuri euentus ignara ouum sedula nutrix fouet. Sed a cuculo excluso et postmodum adulto nutrix a nonnullis quandoq3 necari perhibetur In estate volat et lasciuit: In hyeme iacet languens et deplumatus ac buboni similis apparet.

Operationes.

A Plinius libro. xviij: Mirabile quod dam est de cuculo. quo quis loco primum audiat alitem illam. si pes dexter circumscribatur ac vestigium id effodiatur non gigni pulices vbicunq3 aspergatur.

B Idem libro. xxviij. Cuculi fimus in vino decoctus et potus morsui canis rabiosi confert.

Ca.xl.

Cubeth. Aresto. Cubeth est auis luxuriosa: cuius mas si inuenerit oua femine sue frangit ea. ne feia sit solicita circa ea. femia vo abscondit ea. Que siue coeat siue non. olofaciendo vel audiendo subito ouat: Item si psenserit masculum venientē occurrit 7 coeūt. Mas qdem pedetentim ad feiam accedit sine strepitu. ne alij masculi senciāt. 7 pugnēt cū eo; nec coire pmittāt. Itē masculi pugnant inuicem 7 victor cū victo coit. ac versa vice si victor victus fuerit Solitarie tm̄ 7 occulte coeūt: eligente victore locū ad hoc. 7 victo sequēte: Mas āt 7 femīa ī voluptate sua frequēter deprehendunt 7 cadunt in manus venatoꝝ Cunqȝ luxuriosa sit auis ista. singuli tū mares singulas se minas accipiunt. Item aues ponderosi corpis que non sunt boni volatus: multā habent superfluitatem multumqȝ coeunt 7 multorum ouorum huiusmodi sunt. vt cubeth 7 strutio 7 gallina: Actor. Cubeth idem videtur esse qd perdix; que enim hic de illa dicuntur eadem pene 7 de perdice dicentur inferius. Quod forte latuit translatorem.

Ca.xlj.

Culex. Ysi. Culex ab aculeo dcūs ē eo ꝙ sanguinē sugit. hꝫ eīn in ore fistulam in modū stimuli. q̄ carnē terebrat. vt sanguinē bibat. Aristo. Culex aīal corpis anulosi mēbꝝ hꝫ p qd cibū sentit. 7 q̄dā hn̄t hoc mēbꝝ extra sicut aculeū cui⁹ natura ē mollis 7 vacua p ipm gustāt 7 sentiūt 7 cibū attrahūt Culices āt 7 musce mīme bestiaꝝ p hoc mēbꝝ pforāt hōis coriū 7 alioꝝ aīaliū: Ex li: de na. reꝝ Culex acida petit. 7 dulcia fugit lucē diligit. ita ꝙ ad lumen aliqn̄ se vrit

Operationes.

A Aui. i. iiij. cañ. Ad effugādū culices 7 cimices fit suffumigiū cū serratuꝛis ligni pini. aut cū nigella sil'r cū mirto sicca 7 cū sulphure. 7 bdellio 7 spia fetida 7 stercore vaccio 7 cū folijs cipssi. B Ad idē aspgit dom⁹ ex decoctōe radicis lupinoꝝ aut ex decoctōe nigelle. aut absinthij: aut rute. C Palladi⁹. Cōtra culices et timices ī ortis l' satis amurca recēs: vl' ex cameris fuligo spargit. galbano q̄ꝫ infuso: aut sulphure fugant. D Ambrosius Culices nō tangunt hōiē. si absinthium cum oleo coquat: 7 eo se pungat.

denegetur. Edem sacram huiusmodi studio omni die celebrāt. aquas plumas imbuunt. ⁊ alis impendio madefactis rorulente confluunt. et sic edem humore excussa purificant. Tunc pennis supplaudūt ⁊ inde quasi peracta religione discedunt Ob hoc aues factos dyomedis socios ferunt.

Ca. xlij.

iomedas. Isi. Dyomedie aues a socijs diomedis appellate sūtq̄s fabule ferūt easdē volucres fuisse ꝯuersos forma fulice siles. magnitudīe cignorū. colore cādido. duris ⁊ grādib⁹ rostris. Sūt āt circa apuliā ī insula diomedia īter scopulos littoꝝ ⁊ saxa volitātes. Solin⁹. Diomedas aues īsula q̄ orā apulie videt. ⁊ tumlo ac delubro dyomedis īsignis ē. sola gignit cui ē color cādidus. ignei oculi ora dentata. ꝯgregate volitāt. duecꝫ duces sūt. q̄ꝝ altera agmē p̄it vt ductu certū iter dirigat. altera īseq̄t vt instantia tarditatem vrgeat. Cum feti ficum tempus adest. rostro scrobes excauant. ⁊ surculis inuersum positis subter cauata contegunt. ⁊ ne operimēta desint si forte lignorum cassia venti auferāt. hāc struem premunt terra quam egesserāt. sic nidos moliuntur. bifori accessu aditus q̄ mittit ad pastus in ortum destinatur. qui excipit reuertentes versus occasum est. vt lux ⁊ morantes excitet. et receptui non

Ca. xliij.

Draycha. Albertus in libro de naturis animalium inquit. Draycha auis est pedibus carens. vt dicit Arestotiles. ⁊ cum ad terram ceciderit cubitis alarum et pectore repit fere sicut vespertilio. Debiles habet pedes caude sue coniunctos. Hoc non apparet nisi post pluuiam in principio estatis. ⁊ tunc pullificat. ⁊ cum pulli conualescunt morit̄ pullos relinquens sue miserie vicesucciores.

Ca. xliiij.

Egithus Emeria 7 Ercinia Plinius libro decimo: Egithus auis minima cum azino pugnat. Azinus quippe spinetis se causa scalpēdi atterēs nidos eius dissipat quē adeo pauet auicula, vt omnino voce rudētis audita oua eijciat. pulliq̄ ipi metu cadant. Itaq̄ aduolans vlcera eius rostro excauant: Porro achantis egithum odit in tantum: vt eorum sanguinem credant non coire. Jorath. Emerie sunt aues q̄ de nocte volantes illuminant aerem propter pennarum suarum naturam: que magis in tenebris q̄ in lumine lucent. sicq̄ produntur 7 capiuntur. Ysidorus: Ercinie aues dicte sunt ab hercinio saltu germanie vbi nascuntur. quarum pēne adeo per obscurum emicant. vt q̄uis nox densis tenebris obtenta sit. ad presidium itineris dirigēdi iacte interluceāt: cursusq̄ vie pateat inditio plumarum fulgentium.

Ca. xlv.

Falco. Ex lib. de na. rerum. Falco est auis nobilissima. volatu impetuosissima 7 in custodia sui minus cauta. Ideoq̄ cum ad predā dirigend⁹ est. a dn̄o suo retardat̄. nec auis ei capiēda ostendit̄. nisi prius aliq̄ntulum elongetur: vt predam cum impetu moderato subsequat̄: In ardee captura duo falcōes p̄iter relaxant̄. quorum vn⁹ summa petit alius iuxta terram inuolat vt videlicet ille volantem ardeā in pulsu precipitet: Iste v̄o p̄cipitatā accipiat: Aristotiles. Falco renes h̄z debiles pectusq̄ robustum. deliciosis vtit̄ cibis. vnica versatione collū girat circulariter pectore existente immoto adeo vt colli eius duo. cētum argi luminibus rōe. Huius visus cuiusdam naturalis discretōnis videant̄ ex equo respōdere. prede q̄z q̄ post tergū est p̄uidus inuigilat: Ex li. de na. rerum. Falconum genera sunt duo: Vnū nobile quod auem vsu p̄prio naturaliter capit aliud ignobile ac vile: q̄d nisi multo labore et maceratione assuefactum hoc facit Hoc vltimum genus cum ardeam ad terā impulerit. Iamq̄ im p̄mpta est vt eam capiat

Ardea anguillam vel alium piscem queꝫ recentius vorauerat euomit. ⁊ tunc falco libere eam volare ꝑmittens ac minus feti dum sibi oblatum preferens et gaudens ocius apprehendit. Non sic aũt falco nobilis. sed eiectũ munus vilipendens. auẽ dolosum seuerius punit. Habet aũt falco os acutum ac duꝝ in pectore. quod ei natura ꝓuidens iudidit ad impulsionẽ prede. Scripserunt aq̄la symachus ⁊ theodocion epistolam ptolomeo regi egipti. in qua tractauerunt de auibus nobilibus ⁊ eaꝝ medicinis. De qua hic pauca de falcone cõmemorare liceat.

Operationes.

A Albertus in li. suo de aïalibus. Si falco nõ p̄t fimare. fel galli da ei ꝯmedere vel testudines albas decoctas. B Si falco nimiũ laxat̃. succũ iusquiami modicum da ei bibere. ⁊ intinge ĩ eodẽ cibũ eius. C Si os fractũ habuerit in crure vel in ala. Aloe calidũ supliga ⁊ dimitte vna die ⁊ vna nocte. D Itẽ fimũ galli ĩ aceto coctũ supliga. E Ad idẽ aloen herbã cũ puluẽ apij ⁊ inuolue cordibus ꝑuaꝝ auiũ ⁊ da ei ꝯmedere. F De hac materia repies ꝑ albertũ tradita in libro suo de animalibus.

Phasan

Ca. xlvj.

Fasianus. Ex li. de na. reꝝ. Fasianus est gallus siluatic⁹. auis pulchra valde. pennis chorușcis. instar ignis. ceruleus interdũ ac viridis. rubeisq̃ꝫ pennis. interscribitur nitor. Aures geminas videt̃ hr̃e. in capite plumis extãtibus. quas subrigit qñ vult atqꝫ submittit. Cristis aũt in capite caret. ⁊ spiculis ĩ cruribus. His tñ armis frustratus. aïosus ⁊ audax est. Arestotiles. Fasiani tm̃ coit⁹ tpe simul habitant ceteris vero tꝑibus separatim. nec cito rubricatas hñt barbas vel in pedibus calcaria sicut galli domestici sed tractu tꝑis. fasian⁹ sic capit̃. aliqñ auceps p̃no in q̄ hec auis depingit̃ coopertus. fasiano se oñdit. q̄ seq̃ẽs coop̃tũ nec fugientem nec retrocedentẽ tandem a socio aucupis in insidijs latitante rethi inuoluit̃. hec auis in aura pluuiosa tristatur. ⁊ tunc in rubetis ac siluis latet. Circa vespꝫam vel auroram de silua egreditur ⁊ tunc de facili venatur. Rostꝝ ĩ terra figẽs abscondit se. ⁊ sic absconditum se totum credit. p̄enas pre pingnedine mutat. Iterumq̃ꝫ sepe renouat. Carnes habet subtiliores ac leuiores ceteris auib⁹ siluaticis exceptis ꝑdicũ pull̃. Ysi. Fasian⁹ a faside insula dictus ẽ. vñ primũ asportatus est.

Ca.xlvij.

Fatator. Ex li. de na. rer. Fatator est auis in oriente. q̄ fetuū procreādor naturaliter cupida. Tēpus veris anticipat. quo scz aues ceteras solent initiare ꝯceptus. Uñ fit vt oua que tunc facit frigore corrumpant̄: ne fetuum hēant effectum. s3 iter sequēti tpe calido ponunt. 7 tunc pullos faciūt: q̄d est cōtra oēs fere agrestes aues. q̄ semel in anno ouant atq3 pullificant:

Fenix

Ca.xlviij.

Fenix. Isido. Fenix est auis arabie sic dcā: eo q colorē feniciū habeat. vel q sit in toto orbe singularis 7 vnica. Nā arabes singularē 7 vnicam fenicē vocant. Hec q̄ngentis 7 vltra viuens annis dū senuisse se viderit. collectis aromatū vgulis rogum sibi instruit. 7 ꝯuersa ad radiū solis alar plausu volūtariū sibi incendiū nutrit: sicq3 iter de cineribus resurgit. Ambrosius li. v. Fenix cum finem vite sibi adesse aīaduertit. facit sibi thecam de thure 7 mirra 7 ceteris odoribus in quam impleto vite sue tēpore intrat 7 moritur. de cuius humore carnis vermis exurgit. paulatimq3 adolescit ac processu statuti tpis alar remigia īduit sicq3 i superioris auis speciem 7 formā reparatur. Doceat ergo nos hec auis exēplo resurrectionem credere que sine exemplo 7 sine rationis preceptione sibi insignia resurrectionis instaurat. Solinus Apud arabes fenix nascit̄. Auis aquile magnitudine capite onerato ī comā plumis extantibus. cristatis faucibus. circa colla fulgore aureo. postera parte purpureus. extra caudam in qua roseis pennis interscribitur nitor ceruleus. Hec etiam est mens oīm aliorum autorum. Etiā idē habet̄ in li: de na. rer. licet p alia vba.

Ca.xlix.

Filomena 7 ficedula. Ex li: de naturis rerum. Filomena dicitur a filos quod est amor: 7 mene q̄d ē dulcis. Hec enim auis mira modulatiōe letificat audientem: gaudet ad ortū solis ꝑreitq3 leticia venientem. verno tam̄ tpe cantat. Hiberno nūq̄. In inicio q̄z veris adeo sue vocis amenitate delectat̄ vt rarissime comedat: 7 hoc cum summa festiatione: Itaq3 certant inter se tam ptinaciter: vt victa sepe vitam finiat pus deficiēte spū q̄ cantu. Uñ 7 dicit̄ a filos quod ē

Nachtigal
philomena
Ficedula
Acredula
[illegible]
Acredula a[illegible]
[illegible]

amor. et mene quod est defectus. quasi amore deficiens. Miramur igitur in tam paruo corpusculo. tam pertinacem spiritum. Miramur in illo perfectam musice scientiam. Modulatus enim editur sonus et nunc continuo spiritu trahitur in longum. nunc variatur inflexo: nunc distinguitur et conciso. copulatur intorto grauis acutus. creber extensus. vibrans. et aliquando quidem medius. summus ymus. Meditantur interim alie minores. versusque quos mirentur addiscunt. audit attenta discipula. Redditque vicibus cantum. intelligitur: emendatur. et a docente quodammodo reprehenditur. Statim autem vt coire incepit vocis amenitatem perdit. Et vt dicit Pli. Alia vox fit mutatur et color. Ab exitu namque verni temporis aucto estu in totum alia vox fit. mutatur et color. lignis earum tenuitas illa non est. que ceteris auibus. Actor Filomena est auis parua canora omnibus nota. que et luscinia dicitur. Ysidorus. Ficedule dicte sunt eo quod ficos magis edant. panditur illo versiculo veteri. Cum me ficus alat cum pascat dulcibus vuis. Cur potius nomen non dedit vna michi. Pli. li. x. Ficedule formam similque colorem mutant: Hoc tamen nomen habent autumno. Postea vero melancoriphi vocantur.

¶ Ca. l.

Fulica. Actor. Fulica est auis magnitudine et colore cigno similis et grandi rostro. in scopulis littorum commoratur. has latini dyomedias. greci Herodios vocant. Phisiologus. Fulica est auis super omnes prudentissima: cadaueribus non vescitur. nec oberrat de loco ad locum. sed in vno loco permanet vsque in finem. ibique escam suam circa se colligit et quiescit. Idem. Fulica est auis boni moris. nigra anati simili nisi quia minor est anate. In stagnis delectabiliter commoratur: esca et pace contenta. vnde patet si locum inueniat vbi pacem et escam habeat non inde recedit. Pli. li. xi. Fulicarum generi dedit natura placabilem cristam per medium caput a rostro residentem.

Ca. lj.

Fucus. Bartholomeus in li. de proprietatibus rerum inquit. Fucus est apis maior. dictus autem est fucus eo quod comedit labores alienos quasi fagus a fagin quod est comedere. Depascitur enim quod non laborauit. quia nec mellificat. sed aliorum mel manducat. De quo Virgi. Ignauum fucos pecus a presepibus arcet. Sunt autem fuci sine aculeo velut imperfecti apes et sunt ser

uiciales verarum apum. et ideo eis imperant vere apes primosque expellunt ad opera. tardantes autem sine clementia pungunt et puniunt. neque in opere tantum. sed etiam in fetu adiuuant apes. Certe enim quanto maior eorum fuerit multitudo. eo maior fiet examinum prouentus. Cum mella vero ceperint matura esse abigunt eas melleque singulas aggresse eas trucidant atque fugant. nec videntur nisi in vere. Imperatoribus apum fuci extruunt regias mansiones amplas magnificas separatas cooperculo eminentes. et fiunt sex angule omnis cellule singulorum et quamuis fuci sustineant tot labores comedere tamen de melle vix permittuntur nisi quantum capiunt et furantur. vt dicit Pli.

Ca. lij.

G Allus: Ex li. de na. rerum. Gallus est auis faucibus et capite cristata. spiculis aduersis in cruribus armata. Habet et quandoque spicula galline. Sed hoc errore potius quam opere nature. Gallus nocte profunde cantat validius: et matutino leuius: Cantus enim cum vento fertur et antequam estimari possit longius auditur. Gregorius in moralibus. Gallus diei nuncius. horas noctis discutit. et demum vocem exhortationis emittit. Cumque cantus edere parat. prius alas excutit. ac seipsum feriens vigilantiorem reddit. Ambrosius. Est galli cantus suauis in noctibus et vtilis. qui bonus cohabitator. dormientem excitat et solicitum admonet. Vigilantem solatur. processum noctis signans. Idem. Leo timet gallum. maximeque album. Aresto: Visi sunt autem galli qui feias suas interficiebant. Deinde soliciti circa pullos suos regebant illos et assimilabant feis in nutriendo illos. ita quod etiam inuicem nolebant coire. Ysido. Gallus autem a castratione vocatus est. Nam inter aues ceteras huic soli testiculi adimuntur. veteres autem abscisos vocabant gallos. Ex li. de na. rerum. Gallinaceus gallus testiculis viduatus vnde quod capo vulgariter appellatur. vt superius dixi. Fertur autem citius impinguari. quam libidine arcetur. Cum gallis quidem impinguatur. etc.

Operationes.

A Ex lib. vt sup. Galli carnes grossiores sunt ad digerendum et minoris humiditatis quam galline vel gallinacij. Decrepiti tamen galli carnes teneriores sunt quam iunioris. B Gallinaceus autem habet carnes validiores omnibus volatilibus. bonum sanguinem generant et optimum nutrimentum. C Auicenna: Gallorum melior est ille qui nondum cantat. Antiqui vero mali sunt. D Testiculi autem gallorum multum laudabiles sunt. velocis digestionis. E Ius gallorum confert dolori stomachi ex ventositate. F Ius galli veteris cum polipodio et aneto confert colice valde. G Docet autem galienus in decoctione gallorum veterum. vt postquam nutriti sunt fatigentur faciendo eos currere vt cadant et decollentur. Deinde ventres eorum euacuati ac sale impleti suantur et coquantur cum. xx. kyst aque donec veniant ad tres rotillas et bibatur. hoc ius confert asmati. Confert etiam tremori ac dolori iuncturarum. Esculapius. Cerebrum galli cum vino bibitum: omnes morsus destruit et alia multa mirabilia facit.

Ca.liij.

Gallina. Ysi. Gallina dr̄ a gallo sicut a leone leena. Huius membra ferunt quidam si auro liquescenti misceant̄ consumi. Ex li. de na. rex. Gallinis supponenda sunt oua semp impari numero luna crescente ad. x. vsqz ad xv. Oua incubari intra. x. dies edita vtilissimū est. Nam vetera aut recentiora infecunda sunt. subici autē debēt impari numero. Quarto vō die postq̄ ceperint īcubari: si eox cacuminibus contra lumen in manibus apprehensis. purus τ vniusmodi color plucecat estimant̄ sterilia. τ pullis supponenda sunt alia. In aqua q̄z experimentum est: Naz ouū inane fluctuat iniectum aqua. subsidens vero plenum est. Philosophus. Gallina ouat in omni tpe preterq̄ in duobus mensibus tropicox Dum sūt galline pulueris fomento τ crebra respersione fungētes vice balnei. sine coitu delectant̄. Oua de q̄bus exituri sunt masculi gallina gerit in parte ventris dextra. Ex quibus autem femine in sinistra. Uniuersaliter si galline oua sua non incubauerint infirmantur. Et quedaz galline semp faciunt gemellos. sempqz est vnus maior alius minor. Gallina quando cubat in estate: citius excludit pullos q̄m in hyeme.

Operationes.

A Ysi. Gallinax in cibo melior est illa que nondū parit oua. antiqua vō praua. B Adeps pullox calidior est q̄ gallinarum magnax. C Caro etiam gallinax clarificat vocem D Cerebrū gallinax ꝓhibet fluxum sanguinis nariū τ cerebri velaminibus accidentem. E Idē. Epar gallinax pinguiū. sicut τ anatum. sanius est ceteris galline sāguis (vt dr̄). F Idem. Adeps q̄dem galli sicut τ cerui vehemētioris est calefactōnis. G Adeps aūt galline minus calidus ē. τ asperitati lingue confert. H Esculapius. Ouū galline valet ad oēm dolorē oculox. etiam albumen infusum oculis sedat punctiones I Totū ouū ꝯbustū τ cū vīo vel aceto bibitū oēs flux⁹ stringit K Ouox q̄nqz vitella bibita cū trib⁹ vini cyathis emoptoicis valent. L Adeps gallinax pustulas oculox reprimit. M Tibie q̄z cū pedib⁹ cocte τ cū sale τ oleo τ aceto colli dolorē sedant: N Stercus eius flegmones qui nascunt̄ in naribus impositum sanat.

Ca. liiij.

G Allinacius. Alexander. Gallis cius si bñ vrticet̃ ducet pullos su os ad modũ gallie. q̃d (vt dr̃) nõ facit ꝓpter ꝯmodũ pulloꝝ: sꝫ ꝓpter ꝯmodũ ꝓpum: vt ex calore pulloꝝ faciat venenũ vt tice euaporare. Ex li. de na. reꝝ. Galliaci⁹ gallus testicul' viduat⁹ dr̃. q̃ capo vulgari ter appellat̃ (vt supi⁹ i ca. xxij. isti⁹ tractat⁹ dixi) Fert̃ ãt citi⁹ ĩpinguari: q2 libidĩe ar cet: cũ gallis q̃dẽ impiguat̃. sꝫ neq̃ q̃ ipin guãdo fecũdat cũ eis pascit̃. s; nõ eas de fendit: nõ cãtat nec horas diei vel noctis discernit. Ig'r ad nihil vtil⁹ ẽ nisi ad coq nam. Itẽ aliqñ gall⁹ p⁹ triẽniũ castrat̃. po stea q̃nq3 vel septẽ ãnis viuẽ sinit̃. Et sic ĩ eius iecore lapis ĩuenit̃ electori⁹. q̃z vbi cõcepit nõ postea bibit. Vñ ⁊ si q̃s hũc la pidem in ore suo habuerit. sitim extĩguit. De q̃ iferi⁹ in tractatu de lapidib⁹ tractet̃.

Ca. lv.

G Raculus. ⁊ garrulus. Ex li. de na turis reꝝ. Gracul⁹ e auis nig̃ ꝑ totũ corpus. Est em̃ de gñe corni cis. licet corꝑe mĩor. libenter in altissimis nidificat. ⁊ hoc in tãta multitudine. vt in vna sepi⁹ arbore: vij. paria g̃culoꝝ nidos ꝯstruant. Optĩe nãq3 aues iste sibi inuic̃ compaciunt̃. Est ãt auis clamosa nimiũ maxime a tp̃e coitus. que3 scꝫ coitũ tẽpus excitat vernũ. Amoris g̃ra masculus feiã cubat. Carnes pulloꝝ eius edibiles sunt ⁊ maxime si excorient̃. Hãc auẽ nonnulli falso opinant̃ eandem esse q̃ garrulũ sed multa inter eas est dr̃a. Nã graculus (vt dictũ est) vnius est coloris. Garrulus aũt colore distinctus ex diuersis plumis. Di ctus ãt est a garriendo. non em̃ eam q̃sq̃ transire ꝑt ꝯ quẽ non garriat. Ceterarum etiã auiũ voces vel modulos nõ ad dele ctamenta leticie sꝫ tm̃ ad garriendũ dicit̃ imitari. Tanta plumaꝝ varietate distin guitur. vt nullus ei ceteraꝝ auiũ calor de esse dicat̃. Captus in iuuentute clauditur vt articulata verba loq̃ doceat̃. q̃ etiã vbi didicerit magis garrire gescit. Et q̃nq3 dũ garrulitate intendẽs sibi nõ ꝓspicit nisus eã iopinate rapit freq̃nter isaniare dr̃. ita q̃ plerumq3 inter furcatos arborũ ramos se suspendit.

Operationes.

A Pli. li. viij. Graula q̃z sicut ⁊ alie q̃ dã aues lauri folio añuũ fastidiũ purgãt B Idẽ li. xviij. Graculi sero a pabulo recedentes hyemẽ presagiũt. C Isi dorus. Est em̃ loquacissimũ genus et vo cibus importunum.

¶ Ca.lvj.

Grippes. Isidorus. Grippes vocatur eo qꝫ sit animal pennatum ⁊ quadrupes. Hoc genus ferarũ in yperboreis nascitur montibus: Omni corporis parte leones sunt. alis ⁊ facie aq̄lis similes equis vehementer infesti: Nā̄ ⁊ homines visos decerpunt. Solinus In asyatica scythia terre sunt locupletes ĩhabitabiles tamen Nam cum auro ⁊ gēmis affluant: Grippes vniuersa tenent alites ferocissimi ⁊ vltra omnem rabiem deseuientes. quorum immanitate obsistente. aduenis accessus rarus est. Uisos quippe decerpunt velut geniti ad plectendam auaricie temeritatē. Arimaspi cum his pugnant vt lapides qui ibi sunt intercipiant Ex quibꝰ sunt smaragdus: sicenicus ⁊ cristallus: Ex libro de naturis rerũ. Grippes est auis quadrupes. capite ⁊ alis aq̄le similis sed multo maior. tamen in nido suo lapidem agathem ponit nec dubium quin ad aliquod remedium. Hij equis et hominibus maxime infesti sunt. et homines armatos preliando superant et occidunt. Grippes dicuntur aurum effodere ⁊ in effossi inspectione gaudere: Albertus in libro de naturis animalium. Grippes in posteriori parte ⁊ cauda ⁊ posterioribus cruribus imitatur leonem. Habet etiam vngues lōgos ex quibus ciphi fiũt ¶ Johannes monteuille dicit. Corpus magni grippis maius esse octo leonibus de ptibus istis. nam postq̄ bouem equũ vel hōiem etiā armatum occiderit leuat ⁊ asportat pleno volatu Illiꝰ vngule sunt tanq̄ cornua bouis de quibus fiũt cyphi ad bibendum qui reputantur valde p̄riosi. fiuntqꝫ de pennis alarum eius arcus rigidi ⁊ fortes ad iaciēdum missilia ⁊ sagittas.

¶ Ca.lvij.

Gricocenderon siue gracocenderon: Albertus in libro de naturis animalium. Gracocenderon auis esse dicitur magna intra omnia volatilia minus vtens coitu. vno eñ coitu ĩ estate implet. feminam ad filiarum fecunditatem ⁊ sic toto anno nō coit amplius.

Ca.lviij.

G Irfalco et gosturdo. Girfalco venit a partibus transmarinis in cohorte multarum auium silvestrium. quarum vnam de nocte propter frigus pelles sub pedibus suis, aliam de die capiti in cibus Actor. Girfalco idem dicitur esse quod herodius De quo plenius dicitur inferius. Ex li. de na. rerum Gosturdi sunt aues admodum parue: coloris terrei: cristam paruam ex plumis habentes in capite nec aliarum auium more volantes. quod vento cogente: nunc alta. nunc yma petunt. De his fertur vulgo. quod earum oua in terra posita a bufone. ex quibus cum exierint pulli: tunc primum eos parentes curant eisque cibos ferunt quo adusque volatus temptare possunt.

Ca.lix.

G Rus. Ysidorus. Grues nomen de propria voce sumpserunt. tali enim sono susurrant. De dum pergunt vna sequitur aliam ordine lirato. Aresto. Gruibus quoque natura dedit placabilem cristam per medium caput a rostro residentem: Regem habent grues, eique sunt obedientes. Grus dormiens caput sub alis declinat, et super vnum pedem stat. Habent autem rectorem grues qui ceteris dormientibus et capita sub alis reclinantibus excubat eleuato capite: Grues adinuicem pugnant, ita quod in hora pugne accipi possent: Ex li. de naturis rerum Per grues domesticas alie capiuntur grues: habent carnes reliquis auibus grauiores. Ysidorus. Grues excelsa petunt. quo facilius videant quas petunt terras. Castigat autem voce que cogit agmen. at vbi raucessit succedit alia: Nocte autem excubias diuidunt. et ordinem vigiliarum per vices faciunt. tenentes lapillos suspensis digitis quibus somnos arguant. quod cauendum est clamor indicat. Dicit Arestotiles: quod ad plagam septentrionalem vltra egiptum in hyeme veniunt quibus pigmei homines scilicet cubitales occurrunt et cum eis pugnant Pugna gruum adeo fortis est et pertinax vt manu capi possunt. Quando nubes pluuiosas prospiciunt clamant et vociferant. ducem suum celeriores captare volatus solicitant Cum autem super terram descenderint vt comedant. dux earum caput in altum erigit in custodiam omnium cetere vero secure depascant Fertur autem quod post hyemem volantes a montibus orientis harenas aureas et auricalcum lapidem transglutiunt. et post in partibus transmarinis reuomunt. Unde dixerunt qui experti sunt quod lapis quem grues euomunt. igne mediante transit in aurum.

Operationes.

A Rasi. Caro gruis grossa est que et tarde digeritur et sanguinem melancolicum generat: B Haly. Fel gruis calidum subtile. si cum aqua sansuci naribus instilletur. paralisi prodest. et facit titillationem C Item. Occisa grus vna die in estate duobus in hieme seruari debet antequam comedatur, vt caro digestibilior fiat atque tenerior.

¶ Ca.lx.

G Luta. Ysidorus. Glutis est auis grece sic nomiata; quia longam exerit linguam. Hec instante hieme recedētibus hyrundinibus atq ciconijs blandiente sibi societate. auide cum eis iter aggredit. Sz postmodū in volatu labore comperto penitentia ducit. 7 qniam in comitatem rūerti piget. sequitur aues aliquas tanto tamen tedio tam paruisq dietis. vt eam incompleto itinere hiems anticipet. Ecōtra vero citram9 auis asye festinantior perseuerat: 7 alias aues socias preit rdditq solicitas. 7 excitat de nocte somnolentas Arestotiles. Aues galator id est magne lingue. linguam hz prominentem valde. 7 hec adiungitur in redeundo cum gruibus 7 alijs auibus.

¶ Ca.lxi.

H Arpia. Actor. Harpie dicuntur quedam aues maxime que nunq saciātur manducando Item harpie digitos ad pdā exacuūt curuis timēdos vnguibus sup mēsas ad uolant. 7 quod contingunt auferunt. qd relinquūt polluunt. Ex li. de naturis rerū Harpia est auis in solitudine. iuxta mare ponticum. fame rabida. fere sp insaciabilis. Vngues hz adūcos. 7 ad rapiēdum 7 disserpendū sp patos. faciē tn̄ hz hōis sed in se nihil hūane vtutis. nā sup modū humanū ferocitate grssat. Primū hōiez qz in deserto viderit. occidē fert. etiā inde cū fortuitu a qs īuenerit faciēq suā i eis ptēplata fuerit. mox sui silez hōēz occidisse se perspiciens īmodice tristat. 7 hoc aliqs vsq ad mortē. Plāgitq occisuz oī tpe vite sue Hec auis licz careat rōe. aliqn tn̄ domestica 7 docta loqt hūana voce. Virgili9 in iij. eneidū de harpis loquit Extruimusq thoros dapibusq epulamur opimis At subito horrifico lapsu de mōtibus adsūt Harpie. 7 magnis qciunt clāgorib9 alas Diripiuntq dapes cō tactuq oīa fedant In mūdo. pdā pedib9 circūuolāt vncis.

Yerusalem

Ca. lxij.

Hyrundo. Ex libro de naturis rerum. Hirūdo est auis leuissima; rostro paruo. cauda etiā furcata forma grata. nigredine decentissima. in ventre candida. sub gutture ruffa modicā habz carnem et nigram. plumas multas. et alas magnas: Ideoqz circū hz volatum. diem pnunciādo nūciat dormientes excitat. et ad laudem creatoris īuitat. Apricos mōcium recessus hieme petit. ibiqz nuda. et ī plumis reperitur Aduentus sui tempora custodit. et aduentu suo veris iniciū pdit Quedam in iecore lapidem celidonium portant. harum pulli in hoc cognoscuntur si pro signo pacis ore ad os in nido cōuersi sedent: Nam ceteri qui non habēt lapidē auersis posterioribus sedent. Ambrosius Hyrundinem accipiamus materne sedulitatis in filios grande documentū. Hirūdo minusculo corpe. sed egregio pre sublimis affectu. In nido constituendo tam sapiens est vt hōim domicilijs pullos suos cōmendet. vbi nullus eos incurset. ore festucas legit. et luto illinit: vt pglutinari possint. sed qui lutum pedibus deferre nequit. aqua pennas infundit. vt eis puluis hereat. et limus fiat quo festucas sibi colligat. ū herere faciat. Philosophus. Hyrūdines ouant bis in anno. sed oua prima qūqz ppter hiemem corrumpunt. posteriora vero complent et faciunt pullos. Hyrundines et passeres pullos incompletos faciunt. et pullificant pullos multos. propter hoc si extrahatur oculus hyrūdinis pulli dum paruus est. iterum crescit. Ex libro de na. rerum. Hirundinis femina libidinis ymagine cōcipit; aut puluere Celidoniam (vt dicit. Pli.) herbam scilicet visui saluberrimam monstrauerunt yrundines vexatis oculorum pullis illa medentes: Hyrundinum quedam nidificant in domibus: quedam in fenestris vitreis: qdaz in abruptis montium. Et he qualitate et quantitate differunt. Pullus hyrūdinis auide clamat et ieiunus et de nocte: Si pullo hyrundinis extrahātur oculi: alias natura restaurante recuperat. In eius ventre lapis inuenitur multis deseruiens vtilitatibus. vnus scz ruffus et alius albus.

Operationes.

A Dyascorides. Hyrundinis pullum pmo defectu pme lūe apies īuenies in eo lapides duos: vnum beneficum et alterū maleficum. B Sed cum apis eum caue ne terram tangat: Hic in pelle vituli vel cerui positus: in collo vel brachio sinistro pacientis ligatus. epilentiam curat. si hoc assidue fiat. C Maiores autez hyrundines si combuste fuerint. Puluis earum melle mixtus et inunctus caligines oculorum detergit. Hec etiam squinanticos prodest Et vue fauciumqz tumorem compescit. D Esculapius. Hyrundinis combustio vel puluis pullorum eius combustorum morbos faucium curat Cor eius si bibatur idem operatur. E Auicēna. Hyrundinis cinis et maxie adusti acuit visum: F Et dicitur qz eius cerebrum cum melle confert principio aque. G Idem. Hyrundinum stercus valet albugini. et hoc ipsum esse mirabile sum expertus. H Plinius libro decimo. Fimus hyrundinis decoctus et potus pfert morsui canis rabiosi.

Ca.lxiij.

Herodios. Ysidorus Herodios greci vocant. quos latini diomedes. Glosa sup psalmū. ciij. Herodius est auis rapacissima oīm volatilium. maior q̄ 7 aquilam vincit. Glosa sup Deutro. Herodius vulgo girfalco dicit 7 rapit aquilam. Ex li. de na. rer. Herodius qui 7 girfalco. vt glosa super Leuiticū dicit in loco vbi aues immūde prohibentur siue girfalcus. vt dicit liber rer. appellatur. Est auis inter om̄es nobilissima colore ceruleo rum maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans. preter q̄ in pectore. 7 alis vbi celestē colore euidentius imitatur adeo fortis est. vt aquilam capiat. adeo q3 animosus. vt cū post qnq3 grues vel alias quasq3 aues in aere volātes fuerit dimissus ab ear persecutōe nō desistit. donec om̄s ad terrā successiue deijciat. Est autem canis ad hoc educatus 7 doctus q herodio desup volante ipsas aues deiectas capiat 7 occidat. Herodi9 cum videt predam. excutiens se animat. 7 discernit an ad capiendū apta sit. Carnes crudas 7 seruatas non comedit sed recentes. Herodius parui corporis est respcū alar suar.

Ca.lxiiij.

Ibis. Ex li. de na. rerum Ibis est auis sup nilum recdescens. a q̄ tn̄ nunq̄ ingrediens sed eiecta cadauera comedēs. q̄ cū cib nimis constipata fuerit. rostro de nature secretis indigestibiles cibos detrahit. Menciūtur plane q dicūt ibites eē cicōias. nisi forte dicāt gen9 eē ciconiar ī orbe nr̄o ignotū. Nā ibites dicit Pli. hr̄e rostr aduncū. qd itaq3 de ciconijs nr̄is falsum est. q rostrū hn̄t longū directū in sūmitate acutū. Hec auis ore parit. 7 ei9 oua si quis cōmederit moriet. Glosa sup Ysaiam. Ibis est auis aquatica. serpētibus inimica. hmōi aues iosephus a moyse dilatas ī bellū cō ethyopes narrat. quia serpentes habundant in terra illa p q̄ aditus erat. Pliñ. li. x. Inuocant ibites suas egipcij cō serpentiū aduētum. Phisiologus. Ibis sp de nocte 7 die iuxta littora ambulat. querēs cadauer aliquod qd ab aqua iam putridū eiectū sit. refugiens altiores 7 puriores vndas. vbi mundi pisces habitāt. quia natare nescit nec dat operam vt addiscat. cum cadaueribus delectatur.

Ca.lxv.

Iboz. Albertus in li. de na. aiali um inquit. Ibos auem esse orientalium partiũ. fortem ⁊ odiosam equis existere. habet em̃ hynnitũ sicut eq⁹ sed vox eius est horribilis ⁊ terribilis ad audiendum. ⁊ illa vocando eijcit equos a pascuis. eo ꝙ herbis pascit̃ sicut equus: Inuidie autem ⁊ auaricie causa eq̃s eadẽ auis expellit de pascuis cũ p̃tris sedet

Ca.lxvj.

Ispida. Albertus in li. vt sup̃. Ispida auis est pulcher q̃ germãice yſfogel vocat̃: colorẽ hꝫ mediũ inter viridez ⁊ ceruleũ. cui cũ radius solis incipit saphirini coloris esse videt̃ in pectore colorem hꝫ carbonũ ardentiũ. circa quos volat: pisciculis isidiat̃ ⁊ v̓miculis.

Operationes.

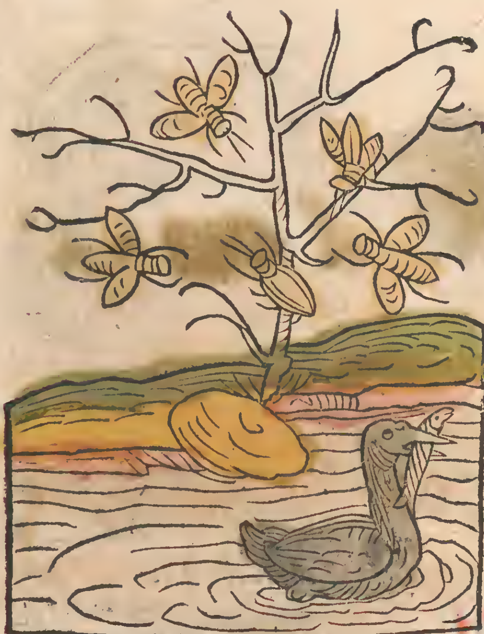
A De hac dicũt ꝙ pellis eius detracta ⁊ parieti infixa mutat p̃ẽnas ãnis singul᷑: sꝫ ꝓbaui in q̃busdam verũ nõ esse. B Dicunt etiã auguria sectãtes ꝙ hec auis cõseruata in thesauris. thesauros augꝫ et abolet paup̃tatẽ. Infra in caplo de ybos ⁊ ydros ⁊ ysida xiane. ⁊c̃. plenius dicet̃

Ca.lxvij.

Riches ⁊ koky. Ex li. de naturis re℞. Riches est auis que vocibus diuersis vociferat: ⁊ quolibet fere die vocem suaz mutat. super arbores nidificat. ⁊ glandibus quãdo mature sunt cibuꝫ congregat sufficiẽtem sibi. Educati vero pulli eius. ⁊ ad volatũ

roborati cibant parentes suas in senectu te, faciuntque eos manere in nidis absque vllo labore. Ex eodem li. Kokys est auis in cuius morte vociferant aues: vociferatione dolorosa et suaui. Omnes quasi aues vncorum vnguium cum viderint pullos suos volare posse Illos percutiunt et a nidis eijciunt nec postquam completi fuerint. de illis soliciti sunt: preter kokys qui longo tempore de pullis suis cogitat. et cum eis volantibus volat. eisque ad comedendum dat. Actor Idem alibi de cornice dicit, vnde hanc auem estimo cornicem esse.

Ca. lxviij.

Kynius karbolos. Albertus in li. de naturis animalium: Kyni auis est preda viuens. bone pullificationis. et diligenter pullos nutriens. non solum suos. sed etiam nutrit pullos aquile subiectos tedio. Eodem libro: Karbolos auis est pigra. que ne oua sua fouet nec pullos nutrit. sed oua sua latenter in palumbi nido reponit et a palumbis fouentur et nutriuntur pulli eius ouis palumbi prius confractis.

Ca. lxix.

Lagus et lucidius: Iorath Lagus est auis aquatica mergo vt cunque moribus contraria: Nam sicut mergus tempestatem maris fugit: sic lagus in tempestate letatur et ludit. Elicius super leuiticum Lagus est animal in terra quam in aqua habitans volat enim et natat. Ac... Hec est auis vt fertur que vulgo vocatur ... Ex libro de naturis rerum Lucidii dicti sunt quasi lucem dantes. harum enim auium penne per obscurum in nocte lucent. Unde qui eas habent quando volunt preiactis luciferis pennis hac gratia vias dirigunt In hercinio germanie saltu hec auis habitat.

Ca.lxx.

Lagepus auis est. vt dicit albert⁹ in li. de na. aĩaliũ. ſ3 ſuã modũ natura leporinos hñs pedes ⁊ vell⁹ hñs plumis. ⁊ male volat ⁊ ideo in ſpecubus ſub terra viuit. ꝙ qñ ꝓ p̃da aliqñ ꝓſilit ſtatim capta p̃da ad antꝝ redit ⁊ ꝓmedit. Hec auis nõ domeſticaꝝ ⁊ capta moritur ⁊ citiſſime putreſcit: ꝓpter ſue complexionis maliciam.

Ca.lxxi.

Linachos. Ex li. de na. reꝝ. Linachos eſt auis acutiviſus valde: q ⁊ pullos ſuos anteꝗ hẽant alas completas ꝑcutit ad ſolem aſpicere cogit ⁊ ſi cuius oculus lacrimeꝝ ip̃m interficit. alios vero nutrit. Hec etiã marinis auib⁹ cibatur. eaſq; qñq; deſuper in aere leuata natanteſ ꝯtemplatur. quã ille videntes ſe ſubmergunt. At illa ꝓpe a q̃s deſcendit. eas vſq; ad ſuffocatõem in ſubmerſione manere cogit: ⁊ tunc plumis ad ſupficiez aque deductas rapit.

Ca.lxxij.

Luſcinia. Actor ip̃a eſt filomena. vt i papia legitur. Yſidorus. Luſcinia dicitur quaſi lucinia. q̃ cantu ſuo ſolet ſignare diei ſurgẽtis exortum. eadem ⁊ accedula a cicerone vocaꝝ: Ambroſius. Luſcinia peruigil cuſtos cũ oua quodam ſinu corporis ⁊ gremio fouet in ſomnem longe noctis laborem cantilene ſuauitate ſolatur quo poſſit non mĩn⁹ dulcibus modulis (vt mihi videtur) q̃ fotu corporis oua animare que fouet. Plinius libro. x. Luſcinijs diebus ac noctibus cõ

tinuis.xv.garrulis sine intermissu cātus
est. Densante se frondiū germine digna
miratu auis: Primū tanta vox in tam par
uo corpusc'lo.tanq̄ ptinax spūs: Deinde
in vna musice perfecta scientia modulat⁹
editur sonus.7 nunc continuo spiritu tra
hitur in longū nunc variatur inflexo.nūc
distinguitur conciso copulatur in tortu:
Itaqꝫ cesaris iuuenes habebāt luscinias
greco 7 latino sermone dociles. Preterea
meditantes in diem assidue noua loquen
tes. Postremo hieme ipsa non cernit̄.lin
guis earum tenuitas illa prima non est q̄
ceteris auibus. Pariunt in vere p̄mo plu
rimum sua oua.

Ca.lxxiij.

Magnales. Albertus in
libro de naturis anima
lium: Magnales aues
sunt orientis valde mag
ne:pedib⁹ magnis et ro
stro hominibus non no
centes. Piscibus ī flumi
nibus 7 in alijs stagnis insidiātur 7 illos
comedunt.

Ca.lxxiiij.

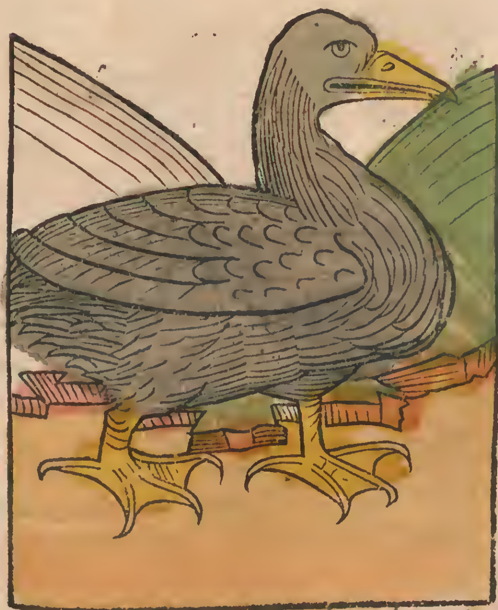
Merula: Ysidorus. Merula antiq
tus medula vocabatur eo q̄ mo
duletur. alij āt merulam aiūt vo
citatam:quia sola volat quasi mera volās
Hec cum in oībus locis nigra sit ī achaia
tamen candida est. Pli.li.viij. Merula fo
lio lauri fastidium annuū purgat. Idem
in li.x: Abeunt 7 merule in vicina sed plu
mam nō amittunt.nec occultant̄ nisi spe
cibi quo hybernū pabulū petūt. Merula
ex nigra ruffescit Estate canit.hyeme bal
butit:circa solsticiū mutat rostrum:ānicu
lis in ebur transfiguratur dumtaxat mari
bus. Ex li.de na.re℞: Merula dicebatur
olim medula:quia mirabl'es vocis modu
los reddit.maxime cum vernū temp⁹ im
minere prospexerit. Naz hyeme tacet aut
tantū balbutit. Olim merula fuit spectan
dum in clero miraculum.que arte huma
na edocta nouem notulas in ordine secū
dum musicā cantabat.ita perfecte vt nul
lus musicorum eam aliquatenus imitari
posset parilitate concordantie. Hec auis
croceum quantulumqꝫ colorem habet in
pectore.reliquum vero corporis occupat
nigredo: Merula domestica contra natu

ram carnes comedit: ⁊ hec dulcius canit. libenter se balneat. et plumas rostro purgat. Cumq; nigra sit ⁊ turpis in delectationem mouet seipsam: ꝓpter amenitatem vocis. Merula plumas nō exuit. sicut cetere aues. sed rostꝝ suū singulis annis mutat in candorē: ⁊ in hyeme vix potest volare propter pinguedinem.

Operationes.

A Haly. Merularꝫ fimus qui risum comedunt si tritus sit. et cū aceto distempatus. morpheeq; nigre supponatur. eā extirpat: sic q̄z lentiginem elimat.

ctoris eriguntur. Has aues beatus Martinus diuina virtute coegit aquā ꝯtra naturā suā deserere ⁊ arida loca desertaq; petere. Harum pulli statim vt oua exeunt tanto vigore pollent. vt si matrē eos ꝑdere cōtigerit virtute ꝓpria viuāt. Et vt dicit expimentator. In hyeme pinguiores sunt propter paucitatē motus. Omne enī aīal sereno aere gaudet: ⁊ in eo plus vagatur. Pli. li. xviij. Mergi sicut cetere aues aquatice pēnas rostro purgantes aut maria aut stagna fugientes p̄sagiūt ventū.

Wasservogel Taucher

Ca. lxxv.

Mergus. Ex li. de na. rer. Mergus flumina stagnaq; innatat. et pisces ꝓsequit. sic dictus eo ꝙ in aq̄s se mergat. diutius tū sub aq̄s morari non valet: qm̄ in aere spm̄ recuperat. qn̄ pcuti debet in aqua mergitur. Serenus sulpitius tradit: ꝙ quedam earꝫ species est. quaꝫ are cornutam vocant. eo ꝙ rubeas plūas in capite instar cornuum habet. Contra omne genus auiū pedes hn̄t in cauda ita vt cum in terra stant sicut homo gestu pe

Ca. lxxvj.

Merillus ⁊ Meropes. Ysidorus. Merillus auis est non multo maior merula: colore quoq; prope similis. sed rostro pedibus vnguibusq; dissimilis. prede cupidus est. Sed quia paruus ⁊ parui roboris. paruarum auium est persecutor. Hij sicut accipitres ⁊ herodij socialiter volāt. Imbuiq; quatuor ex illis possunt. vt cignum hoc modo capiant. Primus ex eis cigni caput inuadit. Secūdus ⁊ tercius ex vtroq; latere binas alas. Quartus vero collum ⁊ pectus. Et sic cig

nus auis gravida angustijs circumsepta mouere se non valens ab aucupe preuēta capitur ⁊ occidit. Idem. Meropes ē auis hñs in dorso colorē cianeū. pectore subrutilum. in ventre pallidum. hec naturali calore abundans antra septem pedibus altitudinis in terra fodit ibiq̧ nidificat ac fetus facit ⁊ eos vsq̧ ad robur debitū illic absconditos pascit ⁊ nutrit. Jorath. Meropes soliciti sunt de pullis suis. ⁊ qñ iam senescūt ⁊ volare neqūt. pulli fouēt eos ⁊ alunt quousq̧ viuūt.

Ca. lxxvij.

Melancorisus ⁊ morfex. Albertus: in li. de na. aīalium: Melācorisus sic dicta quia mortificat. Auis ē vt dicit Plinius quantitate parua. fecunditate magna Nam vltra. xx. oua fouet ⁊ oēs iuducit filios; ⁊ ita diligēter pascit q̄ in nidis pinguissimi sunt; ⁊ cum a nido volant p turbas matrem secunt. nec ipsa deserit eos donec p seipsos sibi ad pcurationem sufficiant. In lib. vt sup. Morfex auis est aquatica ⁊ magna. Rostrum habet serratile ⁊ forte. ⁊ vngues fortes. ⁊ mergitur sub aqua ⁊ capit pisces magnos. et precipue anguillas ⁊ gregatim nidificat in arboribus iuxta aquam ⁊ pascit pullos piscibus; ⁊ sunt voraces. et dicitur de eis quando auolare debent a nido; si senciūt se nimis grauari cibis de nouo sumptis. euomunt eos vt leues fugiēdo volare possint. ⁊ qui non euomunt aliquando pereunt Stercus huius auis siccat arbores in quarum ramis cadit Hec auis saturata expandit alas ad solem insidens palis et arboribus vt siccentur ⁊ quando incipit volare vix eleuat ⁊ caudā diu i aq̄ ducit vñ ⁊ a qbusdam humusculus vocat

Ca. lxxviij.

Mennonides Meauce ⁊ Merusti ones. Albertus in lib. de na. animalium; Mennonides aues a loco ab egipcijs sic vocatas. De egipto em̄ volant ad nilum ad sepulchrum mēnonis philosophi. semper in quinto anno. et cū biduo ibi circūuolauerunt tercō die pugnam ineunt et se rostris et vnguibus lacerant; ⁊ tunc reuertuntur in egiptum. In libro vt sup. Meauce aues sunt ab mutatione vocis sue sic dicte; Sunt autem an

tibus maiores: et sunt breui colli, et breuibus pedibus. coloris cinerei. oculis glaucis. rostro ex pte croceo: et ex pte rubeo sp clamans ineauca. cadaueribus cupidissima. et precipue hoim: vn et gaudet in tempestate. Insidiatur tn etiam puis aialib' ab istis auibus Etia multe alie aues apd marinos meaucc vocantur. In eodem libro. Merustiones aues sunt parue rapaces tamen et aliquid habent de falconum natura. socialiter et volant ad predam: et aliquando quatuor docetur q spe auxilij hominis cignum psternut. et tuc vnus capiti. duo autem alis insidetes. et quartus pectus oppugnans. cignu opprimendo deijciunt. vt ab aucupe capiat. qn autem siluestres sunt paruar auiu sunt insecutrices. Sunt aut in figura et colore fere sicut merule. excepto q pedes vngues et rostru hnt aduncos ad capiendu.

Ca. lxxix.

Miluus. Isidorus: Miluus dicit quasi mollis auis. s. viribus et volatu rapacissimus tamen est. et sp domesticis auib' insidiat. Ex li. de na. rerum. Milu' vngues pedes et rostr aduncu hz instar accipitris. sz alas curuas et no rectas: in q est ei dissimilis. Audax est i paruis. Timidus in magnis: fugat a niso q uis in triplo sit maior illo. circa macellas excubat: et circa cadauera. Jecur eius medicinale Plinius laudat. Glosa sup Jheremiam. Aues sua tempa norut. qn scz ad calida loca festinates rigore hiemis debeant declinare: a pncipio veris ad regioes solitas redire. Vn scriptu est: Miluus no apparet nisi in estate. sicut nec turtur et hirundo. In hieme naq; manent in nido vl latent in cauernis arbor. vel ad loca calidiora se transferunt. Jorath: Milu' cubitus cu a nido egredit in cplemento alar suar aues magnas venat Cuq; fortior fit magis debiles capit. In cplemento aute viriu suar muscas et culices ac lumbricos terrestres venat. et tuc fame morit. Ex auiano. Milu' insidiat auib' domesticis. maximeq; pullis et qs icautos viderit stati rapit: Circa coqnas etia et macella volitat: vt si qd carnis crude pijciat foras velocius rapiat.

Operationes.

A Pli. li. xxix. Milui iecur ad inunctoes oculor viciorum laudat. B Jde in li. xxx. Ex nido q milui surcul' vitis alligat' ceruicis, neruis et opistotano auxiliari dr. C Comicialibus etia iecur milui deuoratum medetur.

Ca.lxxx.

m Onedula ⁊ muscicapa. Ysidorus Monedula dicitur quasi monecula: que cum aurum inuenit aufert et occultat. Unde Cicero pro valeriano flacco. Non plus aurum tibi quam monedule committendum est. Arestotiles: Monedula pugnat cum bubone. quia bubo debilis est visus de die. propter hoc rapit cornus ille bubonis oua ⁊ comedit ea sicut dictum est supra. Ex libro de naturis rerum: Monedula quasi monetam tollens. aut diligens dicitur. auis est nigra sed formosa ⁊ grata. hominum voces in pullo edocta imitatur. In matutino cum orto solis sola citius discretius ⁊ tenacius retinere dicitur. Huius carnes pruritum capitis excitant. nam et ipsa appetit in capite fricari. Ex li. vt sup. Muscicapa est auis maior columba: plumas habens vt lanarius: pedes ⁊ rostrum vt hyrundo. que licet oris rictum habeat amplissimum propter muscas ⁊ cinifes quibus solummodo vescitur. Rostrum tamen inter aues comparatione sui corporis habet paruissimum ⁊ pedes similiter.

Ca.lxxxi.

m Usca. Actor. Musce vt fertur ex inmundicia nascuntur. immundis adherent. ⁊ loca immunda frequentant. Inquiete sunt ⁊ importune ⁊ infeste pungitiue ac tumultuose. Ysidorus Musca ex greco venit sicut ⁊ mus. Hee sicut ⁊ apes necate in aqua aliquociens post vnius hore spacium reuiuiscunt. Arestotiles: Animalia duas alas habentia tantum pungunt aculeo. qui est interiori sui capitis vt musce ⁊ mustiliones. Cunque quodlibet anulosum habeat membrum per quod sentit cibum Musce ac mustiliones hoc membro pungunt ⁊ sanguinem extrahunt. Musca sicut ⁊ apis non facit strepitum ac sibilum nisi volando scilicet alas per aerem inter ipsas ⁊ corpus cadentem extendendo ⁊ contrahendo: Musca ⁊ formica non sunt nidificantes: In hyeme coeunt si aer conueniens fuerit ⁊ ventus meridionalis flauerit. Non autem separantur in coitu. nisi grauiter quedam anulosa: quia coitus in eis multum durat. vt patet in muscis ⁊ araneis: Musca habet aculeum sicut apis extra: eius natura est mollis ⁊ vacua. per ipsum gustat ⁊ sentit ac cibum attrahit. Hz itaque dentes muscarum genus ⁊ apum. qui cum sunt siles dentibus aliorum: Ex li. de na. rerum. Musca peruolat: ⁊ circumuolando strepitum facit ex aere circumagitato. Inter alias rostrum hz quasi cannam concauam pedibus posterioribus alas acuit anterioribus autem: rostrum ⁊ caput lucem diligit nec in tenebris ambulare nouit Ad calorem se libentius confert.

Operationes.

A Auicenna ii. iiij. canone. Muscas interficit arsenicum: quum de illo ponitur aliquid in lacte ⁊ sugunt musce. Interficit etiam eas fumus eius ⁊ fumus thuris atque decoctio ebuli nigri. B Haly in li. vbi supra. Musce prosunt oculorum doloribus. et sui palpebrarum. C Musce si comburantur et cum melle sup alopicie loca ponantur. capillos producunt. D Pli. li. xxiiij. Musce quidem necantur. si locus foliorum sambuci decoctione spergatur.

Sperber

Ca.lxxxij.

Nicedula. Ysidorus. Nicedula est genus corui q pugnat cū bubone. Coruus eñ oua bubonis rapit. quia pax vidz in meridie; 7 ea cmedit: Oua corui similiter de nocte. Actor: Idē dcm̄ est sup̄ sez de monedula vñ videt̄ idē esse. sz forte diuersitas illa nominis puenit ex vicio scriptoris.

Ca.lxxxiij.

Nisus est auis: vt habet̄ li. de natu. rex. nobilis forma 7 robore mior q̄ herodius. sed vn⁹ est color plumarum ambobus 7 tamē socialiter volare recusant. Nam inuidia fertur 7 fastu: et cum impetit solus ambit honore victorie potiri: hoc qdē estimari potest 7 forte merito sed reuera magis credibile est: cum solum prede inhiare: ne dum in volatu socium habuerit: pastu q3 sodalem accipiat. ñ eñ dubia fides est. nisum parē sui generis dedignari. 7 velut alieni generis auez persequi: 7 hoc contra omnium auiū gen⁹ Nam vt dicit Arestotiles: Omñis auis in volatu predam capiēs parcit sui generis auibus: Solus ergo nisus expers est. generositatis huius 7 hoc cum ip̄o homine qui inter animalia terrestria animali sui generis insidiari non cessat: Alexander Nisus ac triciolus: locum eligunt in quo aues captas deplumant singulis diebus multaq3 diligentia mundant q̄ diu cōpares aues incuba[n]t. quibus 7 eas mistrant Actor: Est autem nisus aucupantium vo lucrum mīma. sed p sexu 7 natura sua ad aucupandam pmptissima. falconū generibus a[d]iungitur.

Nachtrab
Nachtrāl

Ca.lxxxiiij.

Nocticorax vel noctua. Ex li. de naturis rerum: Nocticorax dicitur noctis coruus. lucifuga enim est. et nocte cibos suos querit. Nam si de die volaret a ceteris auibus impeteretur. Nocte (vt vulgus opinatur) mortem hominum prenunciare videtur vocibus importunis. caput habet ingens. Nec vt aues cetere formatum. Rostrum habet aduncum vt nisus Vngues hamatos et aspros in domicilijs vt parietibus, precipueque rimosis. que sine tecto sunt libenter habitat: et pullos suos fouet. humanis vocibus delectatur: mures et omne genus earum persequitur. Ysidorus. Nocticorax ipsa est noctua. Quia noctem amat. Est enim auis lucifuga id est lucem fugiens et solem videre non patitur. Noctua dicitur eo quod nocte circumuolet. hanc insula cretensis non habet: et si veniat aliunde. statim moritur. Ambrosius: Noctuaque et nocticorax magnis et glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non sentit horrorem: et quo fuerit obscurior nox eo crebrior volatus exercet in offensos. Die autem videre non potest. quia exorto splendore. visus eius ebetatur. Habet autem et noctua cantus suos. Glosa super psalterium: Nocticorax est auis vigil. theter coruus noctis: habitans in parietinis. que vulgo ruine dicuntur: vbi parietes stant sine fundamento. Vnde scriptum est Factus sum sicut nocticorax in domicilio. Glosa super Leuiticum Noctua est auis rapax de nocte.

Operationes.

A Pli. Huius carnes paliticos curant. B Idem li. xxix. Noctua est contraria apibus atque vespis: crabronibus et sanguisugis. C Huius cerebrum coctum in vino vel cibo sumptum. remedium est capitis doloribus. D Idem libro. xxx. Oua quoque noctue per triduum in vino data. tedium adducunt ebriosis.

Ca.lxxxv.

Nepas siue Nepa. Albertus in libro de naturis animalium: Nepa auis est longi rostri. in dorso colorem habet perdicis in ventre nisi rostrum quod molli luto infigit et cibum eximium requirit: et si aliquando profundius defixo rostro hesit. pedibus lutum eruens se liberat. hec in die quiescit: et in aurora et crepusculo volat. et ideo tunc in altum eleuatis etiam retibus capitur. et habet carnes dulces ad comedendum: hanc sicedulam quidam vocauerunt.

Ca.lxxxvi.

Onocroculus. Ex li. de na. rex: Onocroculus est auis que sibi multas recondit escas. et postmodum extrahit et manducat eas. Pli: onocroculus similitudinem oloris habet. nec distare estimarentur omnino. nisi faucibus eius inesset alterius uteri genus. huc omnia inexplebile animal congerit. mira ut sit capacitas. mox perfecta rapina sensim inde in os reddita: in veram defert aluum ruminantis more hos gellia septentrionali proxima oceano mittit. Ysi. Onocrocalon vocant aues rostro longo que duo sunt genera. Actor Onocroculus (vt legitur) auis est rostro longo similiter ciconie sed maior: porro iuxta Ihero. (nisi fallor) est auis illa que fixo in palude rostro horrende clamat. que etiam in ysaia vocatur vlula que ab vlulatu: et dicitur in vulgari butorius. de quo dictum est supra. que etiam de profunditate terre aliquem cibum trahere putatur. Ex li. de na. rex. Onocroculus est auis de partibus orientis. que cum vocem edere voluerit. caput in aquas ponit: et illic instar rugitus clamorem emittit In faucibus quendam habet folliculos in quo primo cibum concipit. et post horam in ventrem suum mittit. ibique eum digerit.

Ca.lxxxvii.

Opimachus. Ex li. de na. rex. Opimachus est contrarius serpentibus et pugnat cum eis. Ophis enim serpens. machos pugnans: Actor. Opimachus vt in Leuitico legitur. est ex volucribus mundis secundum legem. ex hijs videlicet que gradiuntur quidem super quatuor pedes. sed habet longiora retro crura per que saliunt supra terram. Estimo autem hunc inter volatilia minuta debere numerari. sicut bruchum et locustam. que sunt eiusdem generis. sicut ibidem legitur. De atraco vero qui ibidem in eodem genere reputatur. nihil me penitus alibi legisse memini.

Ca.lxxxviii.

Oriolus et Origometra. Ex li. de na. rerum. Oriolus est auis sic dicta vulgariter a sono vocis: coloris aurei per totum: excepto quod in alis habet pennas. quadam cerulei varietate distinctas. Nidum in ramis arborum minutissimis mira subtilitate dependit. Ita vt in aere solo pendere videatur de terra cernentibus. Ipsum quoque nidum ab imbre camerat ac densa fronde protegit.

Isidorus. Ortigometra. diciturq; gregē cucurnicum ducit. Unde de hac dictū est superius in capitulo de cucurnice: Pli. libro .x. Cucurnices aquilone volant maxime ortigometra duce. primam eaz propinquantem terre rapit accipiter ac sepe hinc comitatum solicitāt abeuntq; suum genus nō habent. sed ex diverso aq̄larum coitu nascūtur. Id autem quod ex alietis natum est ossifragi genus habet E quibus minores vultures progenerantur. pullos autem ab aquila deiectos ossifragi genus excipiunt: et cū suis educāt.

Operationes.

A Idem in libro .xxx. Ossifragi. Venter arefactus et potus confert hijs qui cibos non digerunt. vel si tantum manu teneāt capientes cibum: cōfert adalligatus sed non continue. vnū autem est. Ossifrago intestinum omīa devorata cōficiens cuius extrema pars adalligata ꝓdest ꝯ collū.

Ca. lxxxix.

Onocrotalus: Osyna et Ossifrago: Ex li. de na. rerum. Osyna est avis magna vt cignus: fluvios ac piscinas inhabitās. rostrum habet magnum et a guttur vsq; ad pectus instar sacelli receptaculum longum et amplum in quo magnam simul reponit copiam piscium. vt scilicz in tanta mole diffusa. natura nō egeat. paulatimq; digestis in ventre cibis inveniat paratum quod prebeat. Nunq̄ aves huiusmodi nisi in aqua diffusiori et piscibus habundanti habitant: quia citissime parvam aquam et si piscibus copiosaz ingluvie sua vacuant. Isidorus. Ossifragus vulgo appellatur avis que ossa ab alto dimittit. et frangit: vnde et hoc nomen accepit. Plinius libro decimo. Alieti quidez

Ca. xc.

Othus. Plinius libro decimo. Othus est avis bubone minor: noctuis maior. Aureis plumis eminentibus. vnde et nomen illi. Quidam latini asyonem vocant imitatrix aliaꝝ avium ac parasita et quodam genere saltatrix. capitur haut difficulter vt noctue intenta in alio circumeunte alio. q̄ si ventus agmen adverso flatu ceperit inhibere ponduscu lis lapidum apprehensis aut gutture harena repleto stabilitate volant.

Idem ĩ li. xj. Itaq; buboni ⁊ otho plume sunt velut auree. Arestotiles. Deniq; quidam othum vocant bubonem: deprebenditur autem qñ venator incipit se mouere ad oppositam partem. Ex li. de na. rerū. Othus est auis que vulgariter huans dr̃ a sono vocis. nocte namq; buhu horrifice clamat. in ꝓprie vocem humanã simulat Ita vt hominẽ cõtractum frigore clamare credas. sed terras speciales habet in q̄bus hm̃oĩ voces ꝓfert: In ceteris aũt vt in plurimũ muta est. Hec auis bubone minor est: noctua maior. aduncum hʒ rostrũ ac pedes ⁊ eminẽtibus plumis habere videtur aures: preda viuit. carnibus vescit̃ mures ꝓsequit̃. ⁊ ab auibus ceteris odio habetur.

Ca. xcj.

Oua. Almansor tractutu tercio capittulo de ouis. Oua galline ⁊ ꝑdicis plus alijs ꝯuenientia Post hec oua anatis in bonitate existunt. q̄uis malum efficiãt nutrimentũ. Alia vo oua sicut oua que sunt ꝑuarum auiũ aut magnarum ꝯmedenda non sunt nisi medicie causa. Dico vero ouoꝝ ꝑus dicta genera galline videlicet atq; ꝑdicis sperma valde augmentant. atq; ad coitum stimulando incitant. Anserum aũt oua fastidium faciunt grauem hñtia odorem. sed gallie ⁊ perdicis oua temꝑata sunt ⁊ ꝯueniẽtia. Vitellus q̄ oui in caliditate temꝑatus existens bene nutrit. Albumen vero frigidũ est. ⁊ viscosum: dureq; digeritur. Sãguis etiam ex eo gñatus non est bonus.

Operationes.

A Serapion. Que eligimus sunt oua gallinarum: non ergo oportet ꝙ narrem⁹ aliorum ouoꝝ virtutem. quia eorum natura est eadem cum natura illoꝝ. B Et complexio q̄dem oui est frigidior corpore temꝑato: Nã infrigidat infrigidatõne temꝑata ⁊ desiccat sine mordicatõe Et oportet vt administrentur ex eis illa q̄ sunt recentia. quia vetera non sunt bona. Albugo q̄dem oui administratur ĩ doloribus omnibus in q̄bus est necessaria medicina que non mordicet sicut sunt dolores oculorum ⁊ apostemata ani. ⁊ pectis: ⁊ om̃ia vlcera fraudulenta mala. ⁊ cũ medicinis que abscindunt sanguinem q̄ fluit a miringis cerebri. C Et quando imbibitur in eo lana et ponitur suꝑ combustionem ignis aut aque bullientis confert multum. Et est bonum in emplastris qui ponunt̃ super frontem. ⁊ facit adherere pilus. quorum ortus non est directus ĩ palpebris. postq̄ miscetur ei medicina ꝯ ueniens ad hoc sicut olibanum ⁊ maxime pingue ex eo quod non est antiquum neq; nimis siccum. D Et iuuamentũ est in hoc non propter complexionem que ẽ in eo sed propter viscositatem. Vitelli vero ouorum substantia similis est substancie albuminis: E Et propter hanc hanc causam miscetur cum cerotis q̄ non habent mordicatõnem. postq̄ fuerit elixatum aut assatum. Parum enim assatum desiccat suꝑfluitates paucas Et nos q̄dẽ estimauim⁹ ꝙ hoc qđ acq̄rit̃ ex hac v̄tute egressum est a sua complexione.

F Et miscet similiter in eplastris q pro hibent apata ca. G Raby Moyses cap. de ouis: Oua ī se recentia sunt cibus ppinquior sanguini. s; oua dura assa sunt ex cib grossis viscosis: H Et oua iuuant ad coitū 7 maxie cū cepis 7 rapis. I Gal. sup illo amphorismo Eorum q nutriūt Oua nutriūt parum 7 tarde. 7 maxie ī aq cocta. 7 oua sunt grossus cib sicut ius tritici et pisces. vitella eorum cū olo rosato 7 croco remouent dolorē podagricorum. 7 si multum doluerint misceat modicū opij 7 iungant. K Cōtra icendium ignis fiat vnguētū satis pbatum ex vitellis ouorum recentium oleo rosato: cera alba 7 sepo arietino: L Et idem valet succus plātaginis cū albumine ouorum recentium et succo cucurbite Albumen oui cū vitello ī vrinall positum alic suspecti q quouismō sumpsit venenum interius. infra certas horas illud patefacit vbi sit. qm si sit vltra gibbū epatis. sc; in venis vel vijs vrinalibus nigrescit 7 fetet: M Si vero sit citra concauum eius. vt in orobo vel intestinis alijs rugatur 7 citrinescit. sed non fetet Hoc reperi in margine cuiusdā serapionis apō caplm de vrina. ideo hoc etiā hic addo N Auicenna li. ij. cap. de ouis: Meliora ex eis sunt oua galline recētia. Et meli qd est in eis est vitellus. O Et meli eorum artificiū est vt non cum alio cōgelent Post oua aūt gallie sunt oua auiū q cursu earum pcedunt. P Oua vō anatis et similia sunt mali humoris Oua sunt ad eqlitatem tendencia sed ipōrum albumen ad frigiditatē. 7 vitellus ad caliditatē. Q Amplius oīa oua precipue oua passerū augmentum faciunt in coitu. R Et dicitur q cum oua anseris miscentur cum olo. 7 distillatur tepida in matricem prouocant menstrua post quatuor dies: S Et idem ī li. de viribus cordis dicit q confortant cor.

¶ Ca. xcij.

P Asser. Ysido. Passeres sunt minuta volatilia. a paruitate vocata: Oua passeris in nido reperta cuculi comedūt. 7 sua obiciunt. 7 post illa suscepta fouent 7 nutriunt: Ex li. de na. rerum. Passer in tectis habitat. gregatim ad pastum volat. omibus auib calidior est: cito digerit quicqt glutit: vñ corpus eius neq cibo sumpto impiguat s; tm sustentat. Stercus etiā ei calidissimū est qñ emittit. Sup modū q; luxuriosus ē 7 ī furorē citius ɔcitatus. s; nulla mora discordie. Dicit Aresto. q mas tm vno āno viuit. feīa vero diutius. qd de passeribus orientis credim. nā 7 illa nigredo de qua dicit q est in collo masculi. nō est ī eis qui sunt apud nos. sc; in europa. Etas passeris apparet in rostro: quia iuuenis h; illō cenerum. 7 circa fauces croceū: Senex vō durum 7 nigrum In qbusdam orbis ptibus morbū caducum hec auis patit. Et hoc vt Aresto. credit quia semen iusqami comedit. Hui pulli cū euolare debent. vicini passeres cum eorum parentibus conatus ipōrum euolantiū comitant vt imbecilles si necesse sit pluriū ɔstipatōe confortentur.

Arestotiles: Passer habet vocem sibi ap
propriatam. sicut 7 turtur. Pascit autem
7 vermibus sicut 7 alie multe consimiles
auicule. Glosa sup psalmũ. c xxiiij. Passer
aliquo strepitũ magnũ faciente volat. ne
laqueo venantiũ capiat. Uñ aĩa inqt no
stra: Sicut passer. 7c̃. Actor. Passer est aui
cula valde circumspecta. in tectis habitat
7 in altis locis in petre foramine nidificat
Mas nigredinem habet circa os. Femĩa
vero albedinẽ: Fertur autẽ hec auis mus
cas venari. 7 morbũ caducum pati.

Operationes.

A Auicenna. Passeres omñes male car
nis sunt 7 omñia quidẽ oua. ſʒ p̃cipue oua
passeꝝ in coitu faciunt augmentũ B
Razi: Caro passeris calidissima ẽ 7 luxuri
am ꝯmouz. C Pli. li. xxx. Cinis passe
rum sarmẽtis cremẽtoꝝ. duobꝰ coclearibꝰ
ĩ aq̃ mulsa r̃gio morbo ĩsistit. D Ex
lib. de na. reꝝ. Passer (vt dcm̃ est) oĩbꝰ aui
bus calidior. vñ caro eiꝰ stiptica est. 7 san
guinis incentiua: Stercus eiꝰ (vt dcm̃ ẽ)
calidissimũ ẽ qñ emittit ſʒ citissime infrigi
dat. E Haly. Oua passeꝝ augẽt ve
nerem. Fimꝰ eiꝰ a lentigĩe purgat faciẽ. ꝙ
si cũ hõis sputo distempet. eo ꝙ varices
cathaplasmentur extirpant.

Ca. xciij.

P Pauo. Ex li. de na. reꝝ: Pauo est
auis pulcherrima. 7 pulchritudi
nis amica Collum habet lõgum
7 extentum colore saphirium: 7 pectꝰ simi
liter In capite vero plumas desup instar
corone: vel pocius criste. caudam quoqʒ
longam 7 occultam. quã cum laudat extẽ
tat. si pedum deformitatem viderit. mox
depõit: Sed 7 si a tacito spectetur. pẽnas
omnes quas spectari gaudet contractis
oculis abscondit a crimatu fundere colo
res gemmantes incipit 7 tunc parit. Itez
nocte cum euigilauerit: seqʒ ĩ tenebris cõ
stitutum intueri non potest. clamans pa
uide. suam pulchritudinez amisisse se cre
dit. Idem clamore suo serpentes deterret
et omnia animalia venenata depellit. ne
de facili prope habitare audent vbi vox
illius frequenter auditur: Pauo quando
alte ascendit pluuie signum est. Arestoti
les Pauo pullificat post triennium semel
in anno. ponens 7 cubans oua. xij. tãtum
vel minus. Mas coit cum femina sua etiã
sup qua cubante. 7 plerumqʒ franguntur
Ideoqʒ ponuntur aliquando sub gallĩa
ad cubandum. Ponũtur autem oua duo
ibi quia non possunt ab illis plus extrahe
re: Pauonis femina prima vice qua pulli
ficat facit oua octo. 7 quandoqʒ facit oua
venti. Et postq̃ posuerit vnum ouũ stat
duobus diebus aut tribus. 7 deinde po
nit secundum. Palladius. Pauones ab
ydibus februarijs calere incipiunt. faba
leuiter torrefacta in libidinem ꝓuocãtur:
si eis quolibet quinto die tepida p̃beatur
Cupidinem quoqʒ coeundi masculus cõ
fitetur. quociens circa se amictum caude
gemmantis incuruat. 7 singularum capi
ta occultata pennarum locis suis erexerit
cum stridore procurrens: Phisiologus.
Pauo sue comparis oua dissipat et con
sumit. si ad illa etiam accedere possit.

Est eñ invidus teste Arestotelis. prolem q̄z ꝓpriam nõ dignatur agnoscere. anteq̄m in cristã sibi silẽm ip̄az venisse ꝓspexerit.

Operationes.

A Dyas. Pauonis fel magne v̄tutis est eiusdem scz cuius ⁊ ꝑdices. vel albi caponis ⁊ scorpij marini. B Ad effusiones oculoꝝ valet. ⁊ ad caliginez. asprediẽmq̄z palpebraꝝ. C Iheronimus. Fimus q̄z pauonis feruorem podagre dicitur mitigare. D Phisicus. Caro pauonis diu reluctaᷓ putrefactioni; ⁊ inobedientissima est digestioni E Ysidorus. Pauonis itaq̄z caro tam dura vt putredinẽ vix sentiat nec facile coquaᷓ.

Ca. xciiij.

Palumbus. Arestotiles. Palũbe sunt aues q̄ nataliter sese diligũt pugnãt tñ ɔ̈ se ꝓ nidis. eosq̄z sibi inuicem auferunt. Hij sicut ⁊ turtures in anno bis ouant. binosq̄z pullificant Hãc q̄z ɔtinentiam ſuant. q̄ si parem suũ amiserit vlterius nõ coit. extra nidum stercus eijciunt; et cũ eoꝝ pulli creuerint. ad hoc ip̄m eos erudiunt. vt videlicet ⁊ ipsi eijciant. Est autem palũbus mioꝛ colũba nec domesticaᷓ vt columba. Coloꝛ eius ad nigredinem declinat. Pedes eius rubei et asperi. Viuũt ãt ex fructu sicut ⁊ turtur: et palumbus sꝑ apparet. turtur aũt nõ. Huius generis femine nõ diligũt coitũ. Ysi. Palumba est columba siluana videlicet auis casta ex moribus appellata. est enim comes castitatis. cũ amisso corꝑali cõsortio solitaria incedat. nec carnalẽ vltra copulam requirat. Ex li. de na. reꝝ. Palũbi femĩa ĩcipit oua cubare a medio die vsq̄z ad mane. mas vero residuo tꝑe. Mas palumbarum sugit terrã salsam ⁊ humidaz ac ponit in os pulli. vt assuescat cibo; Palumbes amisso corꝑali consortio: nec viridequit q̄̄ in quo requiescat petit; nec carnalem copulã vltra requirit.

Operationes.

A Pli; li. xxix; Palũbin⁹ sanguis eximie ꝓdest oculis cruore suffusis B Idẽ in li; xxx. Palũbi caro decocta in aceto dyssintericis ac ciliacis medeᷓ C Fim⁹ palũbinus in faba sumiᷓ ɔ̄ calculos. ⁊ alias vesice difficultates. D Silr̄ ⁊ cĩs plumaꝝ palũbiũ feraꝝ ex aceto mulso. E Dyas. Fim⁹ palũbin⁹ calid⁹ ⁊ causticus cũ aceto trit⁹ ⁊ ĩposit⁹ scrofas curat. ⁊ carbũculos rũpit. F Mixto v̄o melle ac seĩe lini ⁊ olo̕ vt cataplasma adhibitus ɔbustionibus medeᷓ; maxime v̄o fungos venenatos bibẽtib⁹ ꝑsidiũ ẽ. G Id meli⁹ facies. si cũ vino ⁊ aceto bibaᷓ.

Holtztaub
waldtaub
blochtaub

Ca.xcv.

Platea ⁊ pluuialis. Pli. li. x. Platea est auis q̄ ad aues ī mari ꝓ p̄da se mergentes aduolat. eorūq; capita morsu corripit: donec capturā extorq̄at. eadē cū se ꝯchis īpleuit: calore ventris cocta euomit: atq; ita ex his esculēta excreās testas legit. Ex li. de na. rer. Pluuialis est auis ꝑe ad magnitudinē ꝑdicis. varijs pēnis ornata. croceo ⁊ albo nigroq; distincta aere solo viuē dr̄: Huiꝰ argumentū est q̄ licet pinguescat nihil tñ vnq̄ in eiꝰ visceribus inueniri p̄t. Baculos plūbatos hñt aucupes. q̄s altiꝰ in aere iactātes: retia super terrā tendūt. ac fugitātes capiūt.

Ca.xcvj.

Papiliones. Isi. Papiliones auiculę sunt q̄ maxīe florētibus malvis habundant. q̄q; stercore suo vmiculos nasci faciūt. Ex li. de na. rerum Papiliones sunt vmes volantes. q̄ maxīe floribus innituntur ex eis cibos capiunt. post augustū coeūt ⁊ mascl'o moriēte post coitū feīa edit oua: q̄bꝰ editis morit̄. q̄ vo ꝑ hiemē durāt: ⁊ ī estate vmes faciūt: q̄ calore solis ac noctno rore īualescētes. alas cōcipiūt euolātes: Palladius li. v. Papiliones qm̄ apibus obsunt. mense aprili necandi sunt Tunc em̄ maxīe abundant florentibus maluis. q̄s hoc genere intercipiemus: vas eneū miliario sil'e. id est altum ⁊ angustum. vespe inter aluearia collocemus. ⁊ ī fundo eius ponamꝰ lumē accēsuz illuc ⁊ papiliōes ꝯueniēt. ⁊ circa lumē volitabunt̄. ⁊ angustia vasculi ab igne ꝓxīo interire cogentur.

Ca.xcvij.

Pellicanus. Isidorus. Pellicanus est auis egipcia habitans in solitudine nili fluminis. Vñ ⁊ nomē sumpsit. Nam canapos egiptus dr̄. Fert̄ eam occidere natos suos. eosq; ꝑ triduū lugere. deinde seipam vulnerare. ⁊ aspersione sanguinis sui filios viuificare. Phisiologus. Pellicanus amator est filiorum nimis. q̄ cum ceperint crescere percutiunt parentes in faciem. At illi irati repcutiūt eos ⁊ occidunt. ⁊ per triduū lugēt. Tercia die mater eorum percutiens costā suam ⁊ aperiens latus suum. incūbit sup pullos ⁊ effundens sanguinem suū sup corpa eorum suscitat eos a morte. Ex li. de na. rer. Pellicanus dr̄ quasi pellem habens canā id est plumas albas. In egipto circa nilū habitat. ⁊ lacte cocodrilli viuit. q̄d vtiq; bestia pre nimia māmillaꝝ habundantia

in aliquo palustri loco i magna qntitate eicit. vñ 7 cocodrillum libenter pellican⁹ sequit. Hec auis macie sp afficit. 7 qcqt glutit cito digerit. quia vēter eius nullum hꝫ diverticulū q̄ teneat cibū; solū eñ visce ris hꝫ ductū q ab itroitu oris vsqꝫ ad secre ta nature ptingit. Pullos suos sanguine lateris sui vivificat cū eos ppter importu nitatem suam occiderit. vel a serpēte qui eis insidiat interemptos invenerit. Post sanguinis aūt effusionē adeo debilitatur vt exire de nido nō valeat. sed eius pulli p cibato ē eius 7 sua exire ꝓpellunt. Quidaꝫ tñ eoꝝ segnes exire nolunt 7 pereūt. qdam āt seipos qdem pascunt; ſꝫ matrē penitus negligunt. ꝙ cū illa p⁹ cōualescentiā vide rit. pios filios nutrit; impios āt abijcit et contemnit.

Ca. xcviij.

Perdix. Ex li. de na reꝝ. Perdix ē auis dolosa 7 luxuriosa. masculis ꝙ feminis dimicantibus victi cal cantur a victoribus coitu De nocte cōuer sis posterioribus pdices sedent. 7 libidi nis tempe linguis adinuicem extēsis pre desiderio coitus estuant. Actor. Perdix ꝓpe terram volat. que cū in multis sit astu ta, in hoc dr̄ eē fatua; ꝙ sicubi possit caput abscondere. credat se totum latere. 7 cum ipsa neminē videat. putat quoqꝫ neminē se vidē; In hoc qꝫ ꝙ alienos pullos fouet 7 nutrit; cum eos citius amissura sit: Vñ ꝓpheta Iheremias de illa i pabola dicit Perdix fouet que non peperit. fecit diviti as 7 non in iudicio In dimidio dieꝝ suo rum derelinquet eas. 7 in nouissimo erit i sipiens. Phisiologus. Perdix oua perdit sed eius mos est ouoꝝ pditoꝝ dāna resar tire; alterius matris oua surripiēdo. Am brosius. Perdix est auis astuta que alteri us perdicis oua diripit. corpore suo fouꝫ. sed fraudis sue fructum habere nō potest quia cum pullos suos eduxerit eos amittit Ubi eñ vocis illius audierint que oua ge nerauit relicta ea ad illam se naturali quo dam munere 7 amore conferunt ꝙ̄ veraꝫ sibi matrem cognoscūt. Arestotiles. Per dix si fuerit prope marem 7 flauerit vētus impregnatur. In coitu facit odorem feti dum Ad modum vero galline super oua cubat 7 sup pullos. 7 colligit eos sub alis Item in libro de naturis reꝝ. Perdicū ma ter volat in circuitu venatoꝝ quousqꝫ pul li sui fugiant; 7 post fugam eoꝝ fugit ipsa tuncqꝫ vocat eos secura; ꝛc̄.

Operationes.

A Ysidorus. Perdicum carnes pre cete ris auibus silvestribus sanissime sunt.

B Huius auis pectus cum supiorib⁹ est valde sapidum. inferior vō ps nō ita.

C Perdix testāte Plinio nō pinguescit

D Fel eius cū melle equo pondere pro dest ad oculorum claritatem. E Dy ascorides. Fel perdicis eiusdem virtutis est; cuius 7 pavonis; vnde valent ad effu sionem oculorum. 7 ad caliginē aspredi nemqꝫ palpebrarum F Haly. Epar quoqꝫ perdicis siccatum diligenter tritū ac bibitum epylentie prodest. G Pli. li. xxx. Ius perdicū recreat stomachū Morbo etiam regio resistit.

Agerlaster

Ca.xcix.

Pica. Ysidorus. Pica dr̄ quasi poetica. eo q̄ verba in discrimīe vocis vt homo exprimat. Ex li. de na. reꝝ. Pica est auis calidissima alba ⁊ nigra varietate distincta. linguam habens latiorem. qua sermonem imitat̄ humanū Nidum suū inter loca spinosa constituit. eumq̄ terra interius ⁊ spinis exterius ī circuitu subtus ac desup̄ diligētissime sepit ac munit. Artissimū eīm tm̄ foramen p̄ q̄d ingradiatur in latere r̄linquit. ⁊ hoc eo loco quo nidus inaccessibilior est. quez cum ab hōie visum senserit. oua transfert alia cōmoditate digitoꝝ iuuante. Phisiolog⁹ Pica garrula breuitatez alarum causa lōgiore recompensat. nidum suum cum duobus foraminibus construit. per quorum vnum intrat ⁊ alteram caudaz emittit. In hoc autem cōmēdabilis. q̄ curie vel orta in quo nidificat p̄spicit. multo clamore p̄dit. ita vt a p̄posito reuocent̄ infelici.

Operationes.

A Ex li. de na. reꝝ. Carnes pulloꝝ eius ad acumen oculorum mandi dicunt̄. q̄ tm̄ nisi prius excoriati fuerint. facile coctioni non cedunt.

Specht

Ca.c.

Picus. Ysidorus. Picus a saturni filio nomen sumpsit. q̄ eo ī auspicijs vtebatur. Ferunt eīm hāc auē q̄ddam habere diuinū illo indicō. q̄ in q̄cunq̄ arbore nidificauerit clauū vel q̄cq̄t aliud fixum est herere diu nō p̄t. quin stati excidat vbi illa insederit. Ex li. de na. rerū Picus martius est auis p̄ua. aduncos vngues hn̄s ⁊ arbores rostro penetrās. cūq̄ supinus corticem arboris p̄cutit subesse pabulum intelligit. pullos in arboribus cauis educat. In quos cum sagittam vel aliud tale quis miserit. Picus admota quadam herba statim eijcit quantalibet ingestum sit. Ex eoꝝ genere plures nigri sūt. vt merula crocei vt orioli. Sz illi speciosiores ac maiores que sunt in vtice rufi i. in pectore crocei. circa collum virides. in alis cerulei. in cauda chorusci. Picus ī ag̃ tarentino negatur viuere. Huic propriū est semel in anno caluescere. eo scz tempore quo rapa seminat̄. De hac aue quidaz videtur versum dixisse. Parua loquar volucris dn̄m te voce saluto. Si me nō videas esse negabis auem.

Ca.cj.

Piralis. Pli.li.xj. Piral' sive Pirotes vel pirausta est musca maioris magnitudinis. et q̄ in cyprearijs fornacibus ex medio igni volat pennatū quadrupes. q̄ diu est in igne viuit: cū eua serit lōgiore paulo volatu tūc emorit. Ex li. de na. rex. In cipri ptib⁹ ē muscaꝝ gen⁹ q̄drupes q̄ pēnate sunt. et multo maiores q̄ nre. et pirole dicūt qm̄ i fornacib⁹ e medio igniū volāt ipune et q̄dē mirabile ē. q̄ q̄ diu i igne sunt viuūt. cū āt extra volauerint: paulo longius moriunt.

papagey
psitacus

Ca.cij.

Psitacus. Isidorus. Psitacus i indie littoribus gignitur. colore viridi torque puniceo. grādi lingua. et ceteris auibus latiore: vnde et articulata verba exprimit. ita vt si eam nō videris: hominem locutum putes. Ex natura autem salutat dicens. aue vel kere. cetera nomina institutione discit hinc et illud Psitacus a vobis aliorum nomina discaꝫ Hoc didici per me dicere cesar aue. Solinus: Sola india psitacum auem mittit. cui rostri tāta duricia est vt cum e sublimi precipitatur in saxum nisu se oris excipiat Ex libro de naturis rerum. Psitacus aq̄s alias quocunqꝫ modo patitur sed pluuia moritur Idcirco in montibus gelboe nidificare fertur. quia raro vel nunq̄ ibi pluit. Caudam suam summo studio custodit pennasqꝫ rostro suo frequentius extergit. Auis est luxuriosa nimium: bibitqꝫ libenter vinum. semetipsam pede cibat: et illo ori suo defert escas. sicut homo manu. Phisiologus. Psitacus qui vulgo papagabio id est pncipalis seu nobilis gabyo dicitur. eoas siue indicas habitat oras. Montē quoqꝫ gelboe libenter inhabitat propter eius siccitatem quia multa humiditate superhabundante in cute moritur aliquantulum similis est obelo et falconi. Virides habens plumas. Pectus rotundum. Rostrum aduncum. tante fortitudinis vt caueam suā ni ex virgis ferreis frāgat. hominis vocem imitat. Mire quoqꝫ caliditatis est in exiccando risum. Homines etiam osculari domesticos consueuit admoto speculo propria forma deludit. et nunc gaudenti nunc dolenti similis efficitur. In aspectu quoqꝫ vgineo multum delectatur. et cum vino inebriatur.

Königlein

Ca.ciij.

Porphirio. Ysidorus. Porphirio est auis contra modum aliarum vnum pedem habens latum ad natandum. alium vero fissum ad ambulan dum In quo notatur quod vtroque elemento gaudet. et in aqua natans vt anates. et in terra ambulans vt perdices. Hic solus pre ter psitacum pede suo instar manus aquam suscipiens ad rostrum defert et potat. seque humano modo cibat. quia cum omni cibo: et cum solo morsu oportet vt bibat. Virtu tem enim appetitus habet debilem natu raliter in attrahendo cibum et sibi incorpo rando. huius generis laudatissimi sunt. qui rostrum habent magnum et crura pre longa. Actor Porphirio vt fertur idem est quod pellicanus. Unde in Deutrono mio. vbi secundum Iheronimi translati onem inter aues immundas porphirio com medi prohibetur. Iuxta septuaginta inter pretes pellicanus ponitur.

Ca.ciiij.

Regulus. Ex li. de na. rex. Regulus quia parua quidem auis pua dicitur. multa tamen in ple et garritu. condixerant aliquando aues iter se (sicut fabula re fert) vt illa pro rege haberetur que sublimi volatu omnes ali as vinceret. cumque parua sub aquile ascella latitan te. aquila omnes alias aues ceteras transcenderet exiliens parua insedit aquile capiti et inde se esse vi ctricem asseruit.

¶ Ca.cv.

Crabrones. Ysidorus Scrabrones a cabo.id est caballo vocati sunt. eo ꝙ ex eis creentur sicut autem scrabrones nascũtur de carnibus equorũ putridis.ita ex eis iterũ sepe nascuntur scarabei vnde cognomiati sunt. Ex libro de naturis rerum. Scrabronum celle sexangulares sunt.cetere vero cortice araneose. Liber de naturis allegat ibi Plinium cuius vera littera est. Cetera autẽ cortice. Nam a principio sic cõtinuat. Vespe in sublimi e luto nidos faciunt.⁊ in his ceras scrabrones in cauernis ac sub terra: Et hoꝝ omniũ sexãgule celle. cetera autem cortice. Araneis fetus ⁊ ipe ineq̃lis est: alius in vmiculo. Et autũpnotñ verno oĩa hec carnes vescunt.in plenilunio crescũt.hyeme recondunt: Autores dicũt interfici pueꝝ binñ ter nouenis pũcturis scrabronũ: Scrabrones ac vespe neq̃ ꝗ̃ reges sicut apes hñt.⁊ idõ piculis plurimis subiacẽt.horridos sonos ac murmura depromũt:⁊ hmagis ĩ cauis locis. hoꝝ mella sũt hũais vsibꝰ iutilia;q̃ q̃ rape voluerit.stulto piculo se subdit: nam eoꝝ aculeis iaculatur.

¶ Ca.cvj.

Carabei: Ysidorus. Scarabei dicuntur eo ꝙ de carnibus equorũ putridis sepe nascunt. Thauri vo vocantur scarabei terrestres ricino similes Cicendula q̃z scarabeoꝝ genꝰ est vt dcm̃ est. Pli.li.xj. Quibusdã in sectis pennaꝝ tutele crusta supueit vt scarabeis. q̃ꝝ pẽna tenuior atq̃ fragilior existit.hijs negatus est aculeus.sz in q̃dã eoꝝ gñe grandi cornua p̃lõga bisulcis dẽtata forficibꝰ ĩ acumĩe cũ libuerit ad morsũ coeũtibꝰ In fautũ rẽmedijs ex ceruice suspẽdunt.hos Egidiꝰ vocat lucanos. Aliud eoꝝ ẽ genꝰ q̃ e fimo ĩ gẽtes pil' auersis pedibꝰ volitãt puosq̃z ĩ hijs ꝯ rigorẽ hyẽis fetꝰ sui vmiculos nidulant. Alij mag̃ cum murmure vel mugitu volitant.⁊c̃.

Operationes.

A Pli.li.xviij. Mẽstruosa mlr si segetes ambiat nudata scarabei decidũt ⁊ aĩalia noxia. B Idez li.xxx. Viridis scarabei nat̃a ꝯtuentiũ exacuit visũ: ideoq̃z cõtuito eo sculptores gẽmaꝝ acquiescũt. C Thauri vt dcm̃ ẽ vocant scarabei terrestres ricino sil'es; nom̃ eis dedẽ cornic'la Alij pedic'los terre vocãt q̃ strumis ĩposi ti cõferũt. D Aui. Oleũ ĩ q̊ fricat scarabeus.valz ad dolorẽ auris in ea effusuz similiter ⁊ corpus eius optĩe ꝯtritum.

¶ Ca. c vij.

Cinifes. Ysidorus. Scinifes sunt musce minutissime aculeis pmolesti e quibus tercia plaga superbus egiptiorum populus est cesus. Origenes super Exodum. Hoc aial penis suspendit. p aera volitans. sz ita subtile 7 minutu. vt oculi visum nisi acute cernentis effugiat. Corpus cui insederit acerbissimo stimulo terebrat: vt qua volante videre quis non valet: sentiat stimulante. Glosa sup eode. Scinifes nate sunt i terra egipti de limo musce. scz minutissime 7 inqetissime inordinate volates atqz in oculos mentes hominu reqem auferut. 7 du abigunt, redeut. Ex li: de na. rer. Scinifes sunt vermes minuti volates. q pecudu anhelitu sequutur 7 hoies maxie. Pungut at aculeis dormientes acri satis dolore p posse. Un i locis vbi habundat earum pteruitas. hoies delicati circa lectos suos retia sua tam subtiliter laqant. vt p hec scinifes ad nocendum transire no valeat.

Operationes.

A Gelbetus in li. de sensibus. Extede pilu azuchi eqs sup portu domus. no ingredient domu illa scinifes du stat i ea pil9.

¶ Ca. c viij.

Strix Selentides 7 Strophilos: Albertus in li. de na. aialiu inqt. Strix est auis nocturna. de q Lucanus meminit, dices. q tepidus bubo q strix nocturna querunt. Hec auis a vulgo ama ab amado vocat. eo q pullos amet. Et sic dr q sola inter aues pullis humore lacteum instillat: Actor. Hoc nomen strix equocum est ad auem illam scz selentide. de qua iam dicetur. 7 ad bestiam heriaco similem: Plinius libro. x. Seletides aues vocantur quarum aduentum precib9 impetrant incole casini montis fruges eoru locustis vastantibus nec vnde veniant. q ve abeant compertum est illis nunq conspectis nisi cum earum presidio indiget. Actor. Idem inferius de zelentide iuxta librum de natura rerum dicetur. ex quo vicium scriptoris ex altera parte esse videt. Solinus. Strophilos est auis paruula. que dum escas affectat os cocodrilli paulatim scalpit. ac sensum scalpurigine bladiente aditum sibi vsqz in fauces eius facit: Quod conspicatus ychneomon beluam penetrat: populatis visceribus erosa ex aluo exit.

Ca.cix.

Strutio. Actor. Strutio aliqñ qui
dem alas erigit. sed volare neq̄t.
est enim ingēs corpe. rara in plu
mis. Habet autē alas siles herodij ⁊ acci
pitris. ferrum vero ꝯmedit. Aresto. De
strutione est opinio. q̄ non de gener auiū.
ꝓpter diuersitatem sue creatōis. partim
enī q̄drupedibus assimilat̄ partim auibꝰ
Non hꝫ alas sꝫ figuras alaꝝ q̄ volatui nō
ꝯueniūt. quia non sunt tenues vt pili. sed
sicut quadrupedes hꝫ palpebras superi
ores ⁊ in eis pilos. Habet iterum plumaꝫ
multam in inferiori parte corporis. et du
os pedes vt auis. sed vngulam fissam vt
quadrupes. Est enim magni corporis. cū
auium corpora necesse sit esse parua. alio
quin volare nō possunt. Tres habet digi
tos in vtroqꝫ pede propter alas ⁊ ꝓpter
pondus. Cumqꝫ sit ponderosi corporis. et
non boni volatus. multam habet supflui
tatem. multumqꝫ coit. sicut ⁊ gallina ⁊ per
dix. Ex libro de naturis reꝝ. Strutio est
auis pene bestialis generis. habet enī pē
nas. sed nunq̄ eis vtitur in volatu. Alas
habꝫ tenues ⁊ plumas velut pilos. In eū
do alas erigit adeoqꝫ ī terra currit vt eq̄s
celeritate precedat. Habet autem vngu
las bisulcos ad comprehēdos lapides
quos emittit in fuga ꝯtra insequentes. fer
rum ꝯmedit ⁊ digerit quia calidissime na
ture est. ⁊ equum naturaliter odit. ⁊ miro
modo ꝑsequitur. Equus etiam illā intimē
odit adeo retinet q̄ eam videre non audet.
Officulū paruū sub alis hꝫ. quo se in late
re purgat ⁊ agitat qñ ꝓuocatur ad iram.
In pectore vero magnū os ⁊ latum ad ꝓ
tectionem magni corpis sibi creatū. Por
ro stoliditas ei tāta est. vt cum frutice col
la occultauerit. reliqui corpis latitudineꝫ
latere credat. Naturaliter autē caluescit.
⁊ ita plumas exuit. vt ⁊ nudus fere rema
neat. Hꝫ coriū hꝫ fortissimū q̄ in plūis pro
tegitur ab īportunitate frigoris. corpꝰ hꝫ
fere ad magnitudineꝫ asini. stat̄a medio
cris. Oua q̄ ei⁹ adeo mag̃ sunt vt ex trāſ
uerso secta vasa fiāt ad bibendū ꝓ ampli
tudine sua. Phisiologus. Strutio solo vi
su ita fouet oua sua in arena recondita. vt
ex eis pulli egrediant̄ in lucem. Hec inter
aues ceteras. duos tm̄ digitos continet.
ad modum vngulaꝝ arietis ita q̄ de con
cauitate pedis sui subtus quasi de funda
ꝓijcit lapides sup hōiem. Ferūt etiā ocu
lo vno intueri celum ⁊ altero terrā.

Operationes.

A Rasi. Caro strutionis omnibus gro
ssior iudicatur.

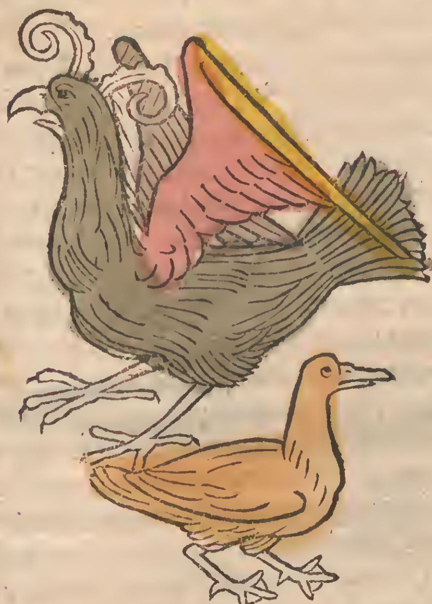
Ca.cx.

Strutio camelo ⁊ Sturno. Plini⁹
Strutio cameli affrici vel ethyo
pici. aues sunt grandissime et pe
ne bestiarum generis altitudinem eq̄tis
insidiātis equo excedunt celeritate vincūt
ad hoc solum datis pennis vt currentem
adiuuent ceteꝝ nō sunt volucres nec a ter
ra tolluntur. Vngule his ceruinis similes
quibus dimicant. bisulce ⁊ ꝯprehendēdis
lapidibus. Quos in fuga cōtra insequen
tes ingerunt pedibus. Actor. Uidetur eē
strutiocamelus spēs strutionis. vel ipsum
etiam genus sic appellari. quia sicut dcm̄
est sup. pedes hꝫ siles pedibus cameli.
Ex li. de na. reꝝ. Sturni sunt aues pue ad

volandum extente fusco nitentes colore. Cateruatim volāt. 7 quodam orbe circū agūtur oibus in mediū tendētibus: 7 hoc ꝓpter accipitres q̄ eis insidiant̄. Vespere quidem aggregant̄. etiā immēsis turbis. cōmurmurant. nocte silent. aurora rubente murmur excitant. Demū vo diuise per turmas ad cibū volāt. Pli. Est autē 7 sturnus ex auibus loquentibus. Vn̄ 7 cesares iuuenes habebāt sturnū loquentem.

Operationes.

A Rasi. Sturnie vl' sturni caro grossior est q̄ pulli vel cocurnicis. Ventrem stringunt 7 multum nutriunt.

Ca. cxj.

Tarda 7 Tragopa. Isi. Tarda apud nos dr̄ eo q̄ tardo 7 graui volatu detēta: neq̄ q̄ (vt cetere volucres) velocitate pēnarum attollit̄. grece autez ōtides vocat̄. Aui. oua auis tarde (sm̄ q̄ dr̄) sunt tinctura bōa: Ex li. de na. re℞. Tragopa ē auis in ethyopia ferruginei coloris maior q̄ aqla. caput hz vt fenix. excepto q̄ i eo cornua hz vt aries: Vn̄ illō armatū ꝓfert aduersus oēs aues sibi ꝑriantes. Solin9. Tragope ē auis maior aqlis. cornib9 arietinis. ꝓferens caput armatum.

Operationes.

A Aui. Oua auis tarde sunt tinctura bona: B Experit̄ hora q̄ ꝑ pata sūt ad illō cū filo lane in eis penetrāte. C Idē: Stercus auis tale ꝓfert impetigini.

Ca. cxij.

Turdela 7 turdo. Isi. Turdela q̄i maior turdus dr̄: cuius stercore viscū generari putat̄. Turdi autē a tarditate vocati sunt: hiemis em̄ ꝓfinio se referūt. Ex li. de na. re℞. Turdi sūt aues pue q̄dē corpe: sz ꝓuidentia magne. In cacuminibus arbo℞ luto nidos edificant. 7 pene contextim. i. cōtinue post coitū generant. 7 mirum quia. x. diebus oua ī vtero maturescunt. 7 postea pariunt. Pli. li. x. Et abeūt 7 turdi in vicina. sed hij plumā non amittunt. nec occultātur nisi spe cibi quo hybernum pabulum petunt. Itaq̄ ī germania hyeme turdi maxime cernūtur Et sunt aues trimestres sicut 7 turtures. Hijs calor estate circa collum varius. hieme ꝓcolor: In cacumibus arbo℞ luto nidificātes pene ꝓtextū secessu gn̄ant. Agrippina cōiunx claudij cesaris turdū habuit

(quod nunq̄ ante)sermonem hominum imitantem. Palladius. Turdi nutriendi sunt in cubiclo. ita q̄ includant̄ illesi ac recenter capti mixtis aliquibus an̄ nutritis quoꝝ societate ad cibos ip̄os capiendos pauidam noue captiuitatis inestitudinē ꝯsolentur. Sit aūt locus mūdus ac lucidꝰ ꝛ vndiqꝫ leuigatus in quo transuerse figātur partite. quibus possunt post īclusum volatū sedere. Rami quoqꝫ virides sepe mutentur. Carice tunse mixtis pollinibus prebeant̄ mirti etiam(si facultas est)lentisci oleastri edere semina interdum ad excludenda fastidia: maximeqꝫ aqua tribuatur munda. Turdi namqꝫ si alendo saginentur. ꝛ voluptatem cibi. ꝛ reditum maximum prestant: parcitate beneficiū ministrante luxuria.

Operationes.

A Auicenna Turdoꝝ stercus ꝯmedentium risi cōfert panno ꝛ morphee ꝛ etiam impetigini.

Ca. c xiij.

Turtur: Ysidorus. Turtur a voce nominat̄: auis pudica. semperqꝫ in montibus iugis ꝛ in desertis cōmorans. Tecta em̄ hoīm ꝛ ꝯuersationē fugit. ꝛ ꝯmoratur in siluis. Que etiaꝫ hyeme deplumata in truncis arboꝝ cōcauis habitare ꝓhibetur. Cuius eꝯrio colūba humana hospitia diligit. domoꝝ semper blanda habitatrix. Ambrosius. Turt est auis pudica q̄ vbi cōiugalis ꝓprij fuerit amissione viduata: ꝯiunctionem iterate recusat. nec iura pudoris. aut complaciti iuri federa resoluat. ꝛ primus amor eam decipiens. plus doloris ex morte. q̄ suauitatis ex caritate dilecti generat Discite ergo mulieres q̄nta sit viduitas gr̄a. q̄ etiā in auibus ꝑdicatur. Turtur em̄ nescit primam fidem irritam facere quia prima cōnubij sorte amissa nouit castimōia seruare. Hec auis in nido suo folia sqlle supiacet. ne pullos suos lupus incurset. Nouit em̄ q̄ hmōi folia lupi fugere consueuerūt Exli. de na: reꝝ: Turtur socium diligit eo q̄ mortuo vel capto īcedens solitarie. siccis arborum ramis incidens. gemens ac tristis. nulli auiū est infesta sed ad omniū infestationes pacientissima In locis tutissimis ꝛ delectabilissimis habitat ꝑ totaꝫ hyemem in cōcauis arboribꝰ In plumis iacet in vere aūt producitur. multe qdem earum terras calidas hyeme petūt ꝛ multe remanent si locum habeant. soli oppositum ad quiescēdum aptum: Aliquādo ita debl'es sunt naturaliter. vt manu capi possint. Oua sepe terna pariunt. sꝫ nunq̄ plus q̄ duas educant similiter ꝛ palūbi Turtur ouat in vere bis ꝛ sepe ter Sꝫ hoc quando vnum par ouorum corruptū fuerit. aut casu perierit. Solaqꝫ auiū pullos suos de nocte pascit. Arestotiles. Turtur ex fructu viuit sicut ꝛ palumbus: Palumbus autem semper apparet. turtur auteꝫ non. Coit quidem turtur post tres mēses pregnans est diebus quatuordecim: ꝛ totidem cubat. Viuit autem ꝛ cubat sicut ꝛ columba quindecim annis: Palladius Turtures vt alant̄ breui ꝛ ꝓpe obscuro cubiculo claudendi sunt: quos nutrire facilimum est. quia nihil expetunt.

Zlodermaus

Operationes.

A Auicenna. Sanguis turturis calid⁹ distillatur sup aurem contritam ⁊ doloro sam. B Pli. li. xxix. Turtur sanguis eximie pdest oculis cruore suffusis: Fim⁹ ear albugines extenuat. C Hui⁹ ale dextre sanguis medicinalis est imiss⁹ ocul'.

Ca. cxiiij.

Uanellus. Ex li. de natu ris rer. Uanelli sūt aues quas plini⁹ simphalides vocat: satis pulchre co lūbina magnitudine cri stato capite vt pauo: col lo quidem colore viridi ⁊ lucenti reliqua vero parte corporis vari etate distincta: Hec auis cum hominem etiam a longe nido suo appropinqre sen serit egressa: statim cum clamore occurrit Sicq stulta dum hominem a nido suo a mouere se credit. ipo clamoris inditio ni dum prodit. quem progressus homo spo liare contendit. Hoc idem dicit Plinius licet per alia verba.

Ca. cxv.

Uespertilio. Aresto. Uespliliões hñt pedes sicut aues: ⁊ carēt cau da qm̄ sunt agrestes. Ipa ꝛ ale sunt membranales id est corio indistincte ⁊ si caudam habuissent. motum alarꝫ pro hiberent. ⁊ quia nō sunt diuise instar mu rium hñt in vtraq parte mandibula den tes. ⁊ victum sibi de nocte acquirūt vt bu bones. Ambrosius. Uespilio est animal volatile simul ⁊ quadrupes: dentibus eti am vtitur qui in alijs auibus reperiri nō so lent. Parit autem vt q̄drupedia: nō oua sed pullos viuentes: crepusclo volare cō sueuit. volatq in aere: non aliq̄ pennarū sed membrane sue fulta rmigio. Isidorus Uespertilio dr̄ eo q lucem fugiēs. vesper tino crepusculo circūuolet pcipiti motu acta. aīal muriū silē nō tam voce resonās q̄ stridore. Ex li. de na. rer. Uespilio qua drupedia cetera volatu excellit. In ptib⁹ indie sunt vespiliones colūbis maiores: hñtes q̄si hōim dētes. he in faciē percutiūt hōies. nares eis ⁊ aures aliaq mēbra am putantes. Ferē q hec auis strepitū q̄rit: ⁊ sanguis eius depilat. Glosa sup Deutro. Uespertilio circa terraz volat ⁊ pēnis am bulat immūda est fm legem.

Operationes.

A Auicenna. Vespertilionis lac (vt dr) est vrina ipius: In ipo autē est abstersio. & vehemens calefactio B Unguentum vespertilionis phibet mamillas puellarum a magnitudine: C Cerebrum eius cum melle cōfert pncipio aque descēdentis in oculum. D Eius cinis acuit visum. Et cōfert vngule & albugini.

Ca.c.xvj.

Vespa. Arestotiles. Vespa ē animal anulosum volatile Aculeis venenosum que dicitur de putridis azinorum carnib9 nasci sicut fuci de mulis. scrabrones de eqs & apes de vitulis. Itez vespa aerem non recipit. id est non suacz vita & nutrimentum est circa stercus & carnes. Et est de aialibus que manent cū sociijs suis: sicut formica & apis. habet autē lanceam interius. sicut scorpio exterius. Sanguine carz. alasqz mēbranis coopertas habet. Accidit vespis senectutez cruere. Apesqz nocentur a vespis Ideoqz nocet apibus illas appropinquare. Ex li: de na: rerum: Vespe ex eqnis carnibus aliqū pcreant In plenilunio magis crescere dicuntur. harum vita circa sterc9 est: Ceras quidem faciunt. sz nō ex collectione florum. & ob hoc inutiles sunt. Aresto. Vesparum cib9 est ex floribus & fructib9. sepe qz viuūt ex cib aialiū. Mutita venat in fine hiemis & plures earum venant circa calem. Venanturqz mutita ppe aggeres mags & altissima loca. oēsqz vident cū aculeis: nō āt pgregāt vespe flores. nec cibāt ex eis sicut apes: sz cibus earum ī maiori pte est ex carne. ideoqz circa stercora manēt. muscasqz mags dephendunt. & caput earum abscindunt. nidos sub terra faciūt & vt formice terrā extrahūt Preterea iuxta pliniū. qdā vespe spalāgiorum genus perimūt & in nidos suos portant. deinde illiniūt: & ex his incubādo genus suum procreant.

Operationes.

A Constantinus. Vespe & apes eis qs pungūt tūorē calidū & ruborē faciūt. rostrūqz earum remanet vbi tāgūt. B Et aliqū morsi sudorē paciunt & abhōiatōez C Aui. in. ij. cañ. Vesparum puncture bonū est poliū ēplastri more suppositū D Silr folia siluestris malue sedāt illā ēplastrata. Itē sterc9 caprarum attrahit vespe venenū. E Ex sale qz cū aceto & melle fit empl'm ad pūcturam vespe. Et oleū lauri pfert eius mordicationi.

Ca. cxvij.

Ulula. Isidorus. Ulula est auis a planctu et luctu nominata. Cum enim clamat aut fletum imitatur aut gemitum. Unde apud augures si lamentetur tristiciam. tacens ostendere fertur prosperitatem. Actor. Ulule (vt dicit glosa super ysayam) sunt aues magnitudinis coruine, maculis respse; que rostro in palude fixo horrende strident habentes vocem similem vlulatui luporum. Unde et nomen acceperunt et vocantur gallice buhort. De hac etiam superius dictum est in capitulo buthorio: et de onocroculo que nomina sunt idem.

Ca. cxviij.

Upupa. Isidorus. Upupa est auis spurcissima cristis extantibus galeata semper in sepulchris et humano stercore commorans: Upupa grece dicta eo quod stercora humana consideret. et fetenti pascatur fimo. Cuius sanguine quis se inunxerit dormitum pergens demones suffocantes se videbit. Glosa super Leuiticum: Upupa lugubris est et luctum amans. Unde et in lege comedi prohibetur. quia seculi tristicia mortem operatur. Phisiologus. Upupe pulli cum parentes suos senuisse viderint ita vt neque volare neque videre possint: vetustissimas parentum plumas euellunt. et oculos eorum liniunt. fouentque eos sub alis suis. donec crescant eorum penne. et re illuminentur oculi eorum. sicque mutuam vicem parentibus reddunt. Jorath in li. de animalibus. Upupe pulli parentes suos fouentes hanelant super oculos ipsorum vt visum recuperent. Ex li. de na. rerum. Upupa est auis admodum pulchra sed immunda. vna tamen voce sicut et cuculus importuna est. hieme latet. et nuda est. vere producitur. huius parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt et interim a pullis pascuntur. donec vires plumasque recuperent. Cum enim senio visum perdiderint pulli notam naturaliter herbam colligunt. et eorum cecatos oculos inde liniunt. vt visum recuperent.

Operationes.

A Pytagoras in li. romanorum. Sanguis vpupe illitus homini dormienti demoniaca gignit fantasmata: B Penne vo posite super caput hominis sedant soda: id est dolorem capitis. C Huius etiam lingua super illum suspensa. qui multam obliuionem patitur. ei confert.

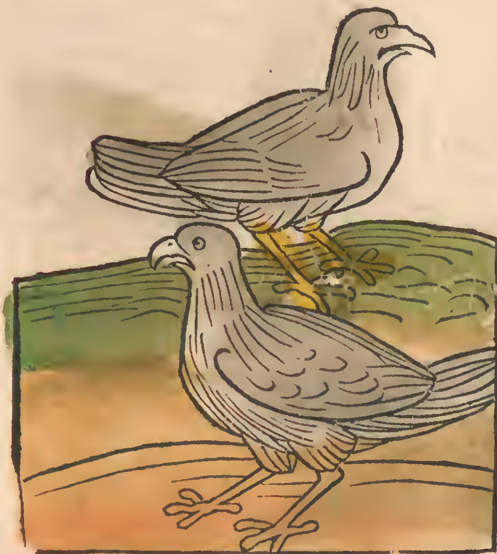
Prior

Ca. cxix.

Vultur. Isidorus. Vultur a volatu tardo nominatus putatur magnitudine quippe corporis prepetes volatus non habet. Fertur pene usqz ad centum annos procedere. Vultures autem sicut et aquila ultra maria cadavera senciunt. Altius quippe volantes, que multa montium obscuritate celantur ex alto illi conspiciunt. Ambrosius. Vultures dicuntur sine cōcubitu generare ⁊ ꝯcipere. Solent etiam mortem hominis qbusdam signis annunciare. Cum eñ lacrimabile bellum acies inter se instruunt. multo vultures sequunt̄ agmine. ⁊ eo significāt ꝙ multa hominum multitudo bello casura sit futura preda vulturibus. Glosa super Leviticum. Lex vulturez cōmedi prohibet. qui bellis ⁊ mortuis gaudet. Phisiologus. Sedet autem vultur in altissimo loco. quia retardatur in ascensu a terra. ascenditqz tantum in altissima vt videat loca remota. Ideoqz dicitur ꝙ solus vultur est avis dei. Hic etiaz maiores aves rapaces vt accipitrem insequitur. Arestotiles Vultur gravis est: ⁊ mali moris. famelicus ⁊ clamosus. Venatur in locis a nido remotis valde. ⁊ vt videat loca remota valde, ascendit ad locum altissimum Ibiqz sedz quia difficilis est ei elevatio a terra; idcoqz dicitur ꝙ solus vultur est avis dei, deprehendit autem lepores. ⁊ parvos cervos ⁊ capras ac vulpes ⁊ animalia cetera que retinere potest. Idem. Vultur nidificat i locis altissimis. ⁊ multociens super arbores Invidet pullis suis cum impīguant̄. nec pascit eos nisi de cibi sui reliquijs. ⁊ illos anteqꝫ volare possint eijcit. Est autē avis alia que ꝓiectos illos cum pullis suis nutrit. Unum par vulturum occupat vnum magnum locum. ⁊ ideo secum alios nidificare non permittit; Est autem longe vite quod ex eo cognoscitur. ꝙ nidus eius semper idem manet. Cum eñ senescit elōgatur rostrum eius superius ⁊ arcuat̄. Et in fine fame moritur.

Operationes.

A Esculapius: Vulturis pēne combuste fugant serpentes a domo. B Iecur eius tritum cum sanguine per decem dies bibitum. caducos liberat: C Sanguis eius cum succo marrubij caliginem oculorum sanat D Adeps eius dolorez oculorum sanat; ⁊ dolores nervorum evacuat. E Dyascorides. Fimus vulturis medicinalis est. Naz fumigium eius secundinam expellit: F Pli. lib. xix. Vulturis fel ex aqua dilutum. albugines sanat oculorum; G Penna vulturis si scalpantur dentes acidum faciūt halitum.

Ca. cxx.

Xon. Actor. Xyon ē avis immunda secundū legē cuius natura non satis ē nobis nota. Est autem vt legitur de genere vulturum sed minor ꝙ vult̄ Hec avis est mens alberti in libro de naturis animalium. Et similiter in libro de natura rerum.

Operationes.

A De hac opinatur vulgus. quia si pellem cum plumis aut mortue detrahas et parieti infigas omni anno plumas ac si esset in corpe comutabit.

Ca. cxxi.

Boz Adros et Asida. Ex li. de na. rez. Abos est auis visu debilis que imitatur vocem equi. Et quandoque super eum volans: eundem stupefacit ipsumque fuge cogit: Arestotiles. Abos ideo cum equo pugnat: quoniam ipsum a pascuis eiicit et herbas pinedit. Ideo stupefaciens eum fugere cogit: et forte interficit. Est autem auis pulchri coloris et vita eius bona. Manetque apud fluuio[illegible]argines eorum. Idem: Adros est aial vo[illegible] in nilo flumine. satis inimicum cocodri[illegible]Nam de natura et consuetudine cum vi[illegible] cocodrillum in littore fluminis ore [illegible]rto dormientem. inuoluit se limo quo facilius possit eius faucibus illabi. sicque faucibus suis irrepens erosis cocodrilli visceribus...andem inde viuus exilit. Ex li. de. na. rez. Asida a sono vocis dicta est: auis quidem parua. sed pennarum venustate clarissima. in dorso colorem habet inter viridem et ceruleum. In pectore vero profert ymaginem carbonum ardentium. Duos tantum habet in pede digitos: vngues aduncos sed rostrum paruum ac directum. Circa aquas assidua est. pisciculis viuit: terram rostro cauat. ibique nidum congerit ac fetus facit:

Ca. cxxii.

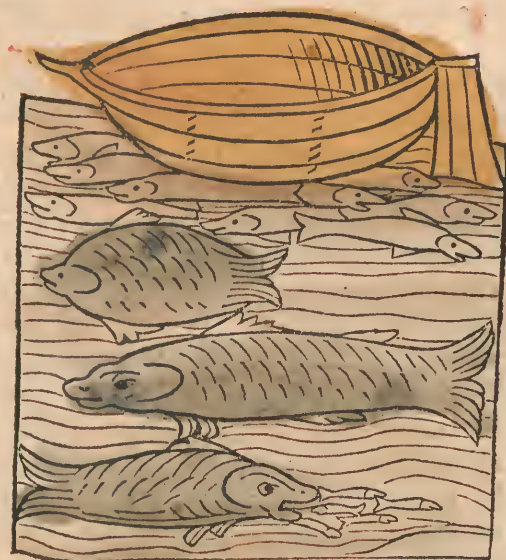
Zelentides. Ex libro de natura rerum. inquit: Zelentides sunt aues (vt dicit Plinius) quarum suffragium a ioue deo petunt incole montis casini cum a locustis fruges illius vastantur. Itaque adeo misse locustas depopulantur. et vnde veniant. quove abeant ignoratur aut quo vadant. Hoc idem dicit Albertus in libro suo de naturis animalium in tractatu de auibus.

Hec igitur dicta de auium natura sufficiant.

Prohemiũ.

Iam in precedenti tractatu locuti sumus de volatilibus q̃ in genere aĩalium videntᷣ esse pfectiora natatilibus Ideo nũc in isto quarto tractatu deo opitulãte dicem⁹ de natatilibus sive aĩalibus aquaticis: hoc est de piscibus. Nam sicut aer ornatus est suis animalibus. scʒ volatilibus que possunt ex eo respirare ꝓpter crassitudinem hũoris ꝛ quoꝝ corpa pt sustinere. sic ꝛ aq̃ suis id est natatilibus. que quidẽ pinnulis suis innituntur aque natando. sicut aues pẽnis suis volãdo. De piscibus igitᷣ dicturi fm ordinem alphabeti. ꝛ p capl'a sicut in precedentibus procedemus.

Ca. Primũ.

Abremon. Achãdes: Accipender. Albirez: et Alphoram. Ex li. de na. reꝝ Abremon alias Abare nõ est piscis. vt dicit Aresto. multũ fecũdus ouis. nec alioꝝ ea more contractu maris parit. ſʒ naturali q̃dã instinctu ventrẽ suũ ad arenã fricat. q̃ cõtactu aspa est. ꝛ gustu salsa. Sicq; oua ꝯcepta parit: ꝛ post tpũs debitũ fetus educit. Jorath in li. de aĩalibus: Piscis abren hora tẽpestatis maris: natos suos in ventre saluat. ꝛ post tempestatẽ euomit eos: Idẽ. Achãdes piscis solicit⁹ de pullis suis nauibus maris adheret. sicq; ꝓpter ipm oĩo fiunt ĩmobiles naues. Ex li. de na. reꝝ Accipender est vt dicit pli. piscis apð ãtiq̃s nobilissimus. hic solus ꝯ morẽ oĩm pisciũ hʒ sq̃mas toto corpe ad os v'sas. Pli. li. ix. Apð antiq̃s piscis nobilissimus habit⁹ accipender. vn⁹ oĩm squamis ad os versis. ꝯ aq̃ nãdo meat. nullo nũc in hõre est: q̃d q̃deꝫ miroꝛ cũ sit rar⁹ inuẽtu. q̃dam eũ elopẽ vocant. In li. vt sup̃. Albirez ẽ piscis marin⁹ hñs cutẽ adeo spissaꝫ ꝛ duraꝫ ac firmã: vt ea milites vtanᷣ p galeis. In eodeꝫ li. Alphoram est piscis q̃ nõ gignitᷣ. ſʒ in loco lutoso vbi nõ est aq̃. ex ipi⁹ luti putredine in modũ vermiculi creatᷣ. postea cũ ascenderit aquã crescit in piscem: Durat autẽ modico tempore. citoq; dissoluitur.

Ca. Secundum.

Anguilla. Ysi. Anguillla dr̃ ab anguis similitudine. Hui⁹ origo ex limo est Uñ ꝛ qñ capitᷣ adeo le

nis est. vt quanto fortius presseris. tāto ci tius labatur. Ferunt autem orientis fluuium gangen' anguillas ternenis pedibus gignere. Plini⁹ libro. ix. Anguille octēis viuūt annis. Durant 7 sine aquis diebus senis aquilone spirāte austro pautiorib⁹ At hiemem in exigua aqua non tollerant neq3 in turbida Ideo circa vergilias maxime capiuntur. fluminibus tamen precipue turbidis pascunt̄ noctibus. exanimes piscium sole nō fluitant Porro vice pedū pinne date sunt bine piscibus omnino lōgitudo vt āguillis 7 congris. Itē anguille scopulis se atterant. eaq3 strigmenta viuescunt. nec alia est earum procreatō. Diutius autem ceteris viuūt anguille aquis exempte. Idem in li. x. In anguillis omnibus nec est masculinum neq3 femininū genus. que nec animal nec ouum ex se generant. sicut neut᷑ est 7 ostreis genus ceterisq3 vaso vel saxo adherentibus. Ex lib de naturis re᷑. Anguilla ex aliorum piscium limo nascitur. difficulter excoriatur. durissimam habet mortem. que etiam excoriata viuit. ad vocem tonitrui commouetur. Aquis claris fluuialibus gaudet. et in absconsione pliad maxime capitur. quia tunc ex ventis oppositis aqua turbatur. Ad pisciculos inferioris potestatis rapax est. maxime tamen cum in semine reperiuntur.

Operationes.

A Ex libro vt sup̄. Exāis sola piscium non fluitat. nisi cum aquis putrefacta dissoluitur. plus alio cibo decoq̄tur. aliter nociuus est cibus eius. ad ignē assata pl⁹ cōpetit. quia malicia eius illic euaporat̄.
B Pinguedo eius auribus medet̄.
C Item anguille vino necate qui ex eo biberint tedium vini habent.

Ca. iij.

Allec. Ex li. de na. rerum. Allec est piscis marinus admodū paruus in occiduo mari quod mediterraneum est inter maiorē britaniā 7 germaniam. Cunq3 vnū q̄dq3 fere genus piscium marino᷑ habeat tempus suū. i. quo solo sit bonum. sc3 ab augusto vsq3 ad decembrem. qui cum r̄cens captus fuerit delicatiorem cibum prebet. Salsus autē in vsum hōim vltra q̄ alij pisces sanus durare potest. Oim̄ q3 fere pisciū solus aqua viuit tm̄. Nec nisi in aqua viuere potest. Nam statim vt aeris serena contigerit expirat. nec vlla mora est inter contactū aeris 7 expirationē. Oculi eius instar luminis de nocte lucent in mari. sed horum virus cum ipso pisce moritur. vbicunq3 sup aquas in mari lumen vident. gregatim adnatant Et hoc astutum ad rhetia dictis temporibus alliciuntur. quasi parati ad capiendum diuino munere in vsus hominum deducuntur. Hybernis autem temporibus secrete maris vsq3 ad tempus debitum absconduntur. et hoc circa germaniam. Ysidorus. Allec piscis est ad liquorem salsamentorum ydoneus. vnde 7 nūcupatus. Actor. Fertur autem allec ex pu

ro aque elemento viuere. sicut salamādra ex igne.

Operationes.

A Pli. li. xxxix. Allece scabies pectoris sanatur infusa per cutem incisam. B Et contra canis morsus. draconis ve marini prodest.

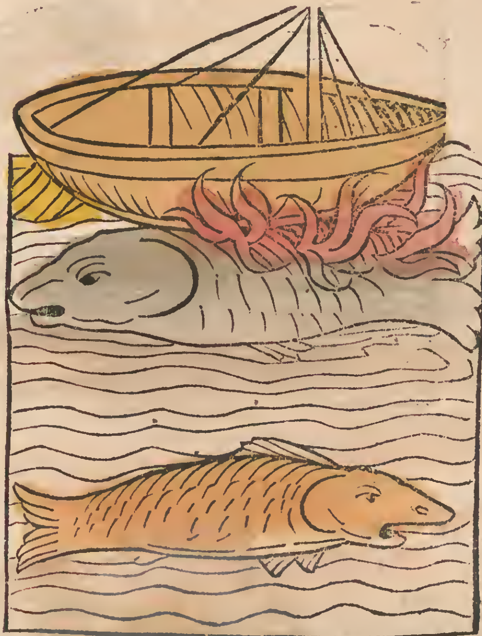

Ca. iiij.

a Araneus. aries. 7 arini. Auicēna. a Aranea marina. videt̄ q̄ dispositiones eius propiqua sint dispositionibus scorpionis. Ysidorus. Aranea genus est piscis. dicm̄ eo q̄ aure feriat. habet tñ in ea stimulos. quibus ꝑcutit proximantes. Pli. li. ix. Aculeo spine in dorso abnoxius est ac venenosus. Pli. in eodem Aries est piscis q̄ grassatur vt latro nunc grandi nauium in salo stantiū occultatus vmbra: si quem nandi voluptas inuitet: expectat. nūc elato extra aquaȝ capite piscantium cymbas speculat̄. occultusq̄ adnatans mergit. Esculapius ī li. de animalib9. Arini siue barini piscis cū hō viderit eū iebriat. 7 monet eū ad rixas 7 ꝯtētiones. post q̄ vo ꝯmederit placat̄ ira ei9.

Operationes.

A Aranea itaq̄ morsus ceteroꝝq̄ reptilium marinoꝝ venenosoꝝ. dixerunt curandos esse cum tyriacis quibus curatur venenum frigidum. et cū medicinis rutelarum. 7 tyriaca eoꝝ.

Ca. v.

a Aspidochelon. 7 aurata. Phisiologus. Aspidochelone grece dr̄ belua quedam ī mari que latine dicitur aspido testudo Est autem cetus magnus: habens super corium suū tanq̄ sabulum. quod est iuxta litus maris. Vñ plerumq̄ eleuato dorso suo super vndas a nauigātib9 nihil aliud credit̄ eē q̄ īsula itaq̄ applicātes dūtes sup eā alligant naues accēdūt focos ad coq̄ndos cibos Ille vero vbi sentit odorem 7 calorē ignis mouet se a loco. 7 sic mergit naues in profundum. alia q̄ȝ huius belue natura hec est: quando esurit. aperit os suum. 7 quasi q̄ndam odorem bene olentem exalat de ore suo. Quem sentientes minores pisces cōfluunt in os eius. quod vt impletum fuerit: claudit 7 eos transglutit. Idem. Aurata dicitur ex eo q̄ in capite suo auri colorem habet.

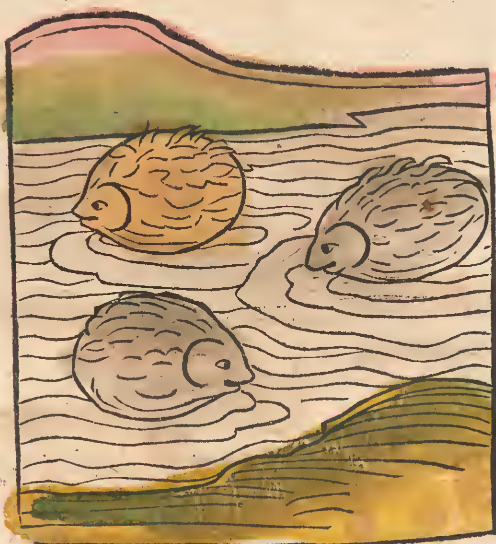
Ca.vj.

ALforam. Albert⁹ in li. de na: aīali um. Alforam piscis est q̇ ex putre dine luti generat̄. ⁊ ī luto sine aq̄ pcreatur ad modū v̄miculi. q̇ vermis aq̄ ascendēte crescit in piscem. De hoc pisce naute dicunt. q̄m si consumat̄ putrefactus vsq̨ ad caput et ad oculos. adueniēte aq̄ iterum renascitur. ⁊ tūc diu viuit cū an̄ hu iusmodi suam regeneratōem pue vite. sit vt sup̄ dcm̄. ca. j.

Ca.vij.

ASturam. Albertus in li. de natu. aīalium. Asturam piscis est q̇ tp̄e veris ⁊ autumni in spumis pluui alibus generat̄ et in eis ebulit sicut v̄mis ex stercoribus aīalium. Dr̄ etiam ex luto generari hic piscis: impaciens. claritatis solis fugit ad vmbras arborum quas in aquas proijciunt: calorem tamen diligūt ⁊ habent de profundo ad ripam natant. tempore siccitatis non habundant. s₃ quā do multe sunt pluuie ⁊ calide habundāt.

Ca.viij.

AUreum vellus. Albertus ī libro de naturis animalium. Aureum vellus est animal marinum sicut spongia: ⁊ de spongiarum genere. sed ra rius est ⁊ mollius ad modum lane. ⁊ lanu go eius in auri splēdorem cōuertitur ⁊ di latatur ⁊ prolongatur sicut vellus: ⁊ dum est in mari. ⁊ mouetur motu contractōnis ⁊ dilatationis sicut spōgia. ⁊ raro inueni tur. tamen hoc inuentum in frigia tum ex titit belli troyani inter grecos ⁊ frigios si cut dicit dares frigius ī historia troyana.

Ca.ix.

Arburciū. Amnis. abaniger. afferus. 7 astralus. Albertus ī libro de naturis animaliū inquit. Arburcium piscis est multis ouis fecundus. sed non eijcit oua nisi ventrem confricet ad harenam tactu asperā: 7 in illa pullos educit 7 complet. In eodem libro vt sup̄ Amnis piscis est vt dicūt saxatilis: qui lapidem gestat inter⁹. est autem valde speciosus in lateribus virgultas habens puniceas toto autem corpore. reliquo diuersis coloribus est distinctus ac depictus: In libro vt supra. Abaniger piscis est vt dicunt que amno propemodum similis ē et est longus et rotundus que germanice gwich vocatur. 7 est albus bonaꝝ carniū breuior anguilla: rostrum auis habens ꝑ ore subtile 7 longum 7 rubeum 7 viridem interius habet spinam: Albertus in lib. vt supra. Afferus piscis est qui propter exiguitatem hamo capi non potest. In eodem libro. Astralus piscis est qui aquarū vnda ore suscipit 7 oritur qñ pleades occidunt. eo ꝙ tunc tempus est pluuiaꝝ.

Ca.x.

Abydes. Albertus in libro vt supra. Abydes animal est marinū. cuius conuersatio primum est in aquis 7 cibus. 7 postea mutat̄ figura eius 7 efficitur terrestre 7 egredit̄ de aquis querens victum in terra. 7 cum figura mutat̄ mutatur etiā nomen eius. 7 vocat̄ astoyz.

Ca.xj.

a Abuna. Albertus in libro de naturis aīalium. Abune monstrum est maris gulosi⁹ cunctis marinis beluis: preda viuit. 7 in crassitudie corporis sui vertitur ei quicquit comedit. vnde quia stomacho caret: venter eius quādo comedit multum extenditur 7 inflat̄ sup̄ modum. et cum amplius extendi nequit: pisces per os eijcit 7 hoc de facili q: cum collo careat sicūt 7 ceteri pisces. os ei⁹ contiguum est ventri. Est autem adeo crassuz animal. ꝙ quando periculum timet. pellē 7 carnes suas contrahens replicat. 7 extremitates sui corpis intra se sicut iricius abscondit. ita vt non appareant. Quod tamen aliquando sine sui detrimento nō facit: Mortem enim adeo timet ꝙ cum periculum senserit non laxari. ne abscedere bestiam que in insidijs latet. neque ꝙ caput foras extrahit. quod intra corpus suū abscondit: sed cum affligitur. fame carnes suas deuorat. magis eligens in parte absumi ꝙ preda facta beluis in toto ꝯsumi.

Ca.xij.

b Barchora. Albertus in libro vt sup̄. Barchora ē aīal marinū. hn̄s orificium pre oībus aīalibus fortissimū: Nā 7 lapides si in ore suo accepit: eum frāgit hec qn̄qz ad ripas exit. 7 herbas depascit. 7 qn̄ oportet in aq̄ reuertit̄. ibiqz submergitur. ne cutis dorsi eius a sole exiccet̄. et ad nutum debitū deflectere se nō possit. Pisciculos q̄z comedit: 7 p illos deprehenditur: Piscatores nāqz pisciculos pluos viuos filo cōsutos in mare ꝓijciunt. qui dū effugere nō valēt. sed insimul fluitāt. aīalis predicti morsibus patent. At ip̄m aīal dū vnū post aliū transglutire laborat. interim occupatū deprehenditur.

Ca.xiij.

b Borbotha: Botha 7 Brēna: Ysi. Borbotha sunt pisces quidā fluuiales. aliquatenus anguillis similes: lubrice nāqz sunt. 7 excoriant̄ sicut anguille. Coriū hn̄t nigꝛ. esum dulcem. 7 epar pre oībus piscibus melius 7 effica

tius. Caput magnum respectu corporis. os amplum ⁊ latum valde cum autē etate duodecim annos excesserit. in corpꝰ magnum crescit. et tunc nomen eius mutat᷑: et solaris vocatur. de quo inferius dicetur. Idem. Bothe sunt pisces fluuiales. qui non natāt. nisi ꝑ amplitudinē corpis. Tenuissimi nāqꝫ sunt ⁊ lati valde. Pinnas habent in circuitu lati corpis. impinguātur vento meridionali flante. Cūqꝫ venatur hic piscis a piscatoribus. fundū aque petens aquam sup̄ se turbat vt videri neqͣt Maximeqꝫ corpore strato cum terre adheret. sup̄ dorsum terre similimus est. Maculas autem in dorso rubeas hꝫ. Alexander Brenus est piscis fluuialis qui cum vidꝫ sibi luciū imminere. declinat ad scenosa aquaꝝ limpiditatē a tergo ꝑturbans.

walfisch

Ca. xiiij.

Balena. Ysi. Balena est in mense magnitudinis bestia ab emittendo ⁊ fundendo aquas vocata. ceteris eñ bestijs maris altiꝰ iacit vndas. Balin āt grece dr̄ emittere. Pli. libro. ix. Balenas in gaditano occeāo nō ante brumā ꝯspici tradunt. Condi āt estatis tꝑibus in quodā sinu placido ⁊ capaci. mire gaudentes ibi parere. hoc scire orcas infestam his beluam. ⁊ cuius ymago nulla representatione alia possit exprimi q̄ carnis in mense dētibus truculēte. Irrūpunt ergo in secreta vitulosqꝫ illaꝝ aut fetus. vel etiam nondū grauidas morsu lacerāt. in cursuqꝫ ceu liburnicaꝝ rostris fodiunt Ille vō ad flexum immobiles ad repugnandum merces ac pondere suo onerare. Tunc quidem in vtero graues pariē diue penis inualide. solū auxiliū nouerūt in altum ꝓfugere seqꝫ toto occeano defendere Econtra orce laborāt occurrere. seqꝫ opponere. ⁊ cauatis angustijs trucidare in vada vrgere vrgere saxis illidere. Spectantur huiōi prelia ceu ipō mari sibi irato. nullis in sinu ventis. fluctibus vero ad anhelitus. ictusqꝫ quantos nulli turbines voluant. Ora balene habent in frontibus Ideoqꝫ summa aqua annotantes in summa nymbos efflant Balenis brāchie nō sunt sicut nec delphinis. Hec duo genera fistulis spirant que ad pulmonē ꝑtinent. Balenis a fronte delphinas a dorso. Itē que pilo uestiunt᷑ aīalia pariūt vt pristis. balena vitulus. Idē in li. x. Balene ac delphini dormiunt. Nā etiā stertentes audiuntur. Solinus. Indica maria balenas vltra spacia quatuor iugeꝝ habent. Sed quos fasciturās nūcupant. Qui enormes sup̄ molem ingentiū columnaꝝ vltra nauiū antemnas se extollūt. haustosqꝫ fistulis fluctus ita eructuāt. vt nymbosa alluuie plerūqꝫ nauigantiū alueos deprimāt Ex li. de na. reꝝ. Balene branchias nō habētes fistula spirāt. quod raro ī marinis aīalibus inuenitur. Fetus suos gestant. cū infirmantur ⁊ inualidi sunt. ⁊ si parui sunt eos in ore suscipiunt. hoc idem imminēte tempestate faciunt. ⁊ post tempestatem illos euomunt. Qm̄ ꝓpter defectum aque fetus impediuntur ne matrem sequantur Mater aquam in ore receptam instar fluuij ad eos eijcit. vt sic inherētes terre liberet. adultos etiam diu cōmittat᷑. Adolescunt aūt celeriter. et. x. ānis crescunt.

Ca.xv.

Babilonicus. ⁊ Belue. Albertus in libro de naturis animalium. Babilonici pisces sunt (vt dicit Theofrastus) circa babiloniam exñtes in locis vbi dulces aq̄ in cinorosis recipiuntur ex fluuijs incidentibus. inde enim egrediuntur pisces ad pastum. capita admodum ranarum magnaꝝ. reliquas partes corporis ad modum ragie habentes; similes piscibus alijs pinnulis gradientes ⁊ cerebro motu caude. Plinius Belue in oriẽtali mari sunt Et belue sunt animalia marina adeo magna ⁊ importuna ꝙ procellas excitant de profundo: Et pericula nauibus inducãt ita ꝙ naues alexander ad pericula deduxerunt.

Ca.xvj.

Cancer. Ex li. de na. reꝝ. Cancer pedes hꝫ et brachia forcipesqꝫ ꝓ manibus retrogradus est nec vnq̄ ante faciem suam ambulare nouit. Mares duas habent spinas inter ventrem ⁊ caudam. quibus feīe carẽt. Que oua in ventre habent ictibus serpentibus medentur. Coitus tp̱e mas ascẽdit in dorso sup̱ feminã. At illa motũ eiꝰ sentiens a tergo coire volẽtis. ĩclinata sup̱ latꝰ ad ip̄m se ꝯuertit. sicqꝫ coitꝰ ꝯplet̃. latẽt in hieme mẽsibus q̄nis. Ueris tp̱e senectutẽ exuũt velut anguis. Cãcer lacte potatꝰ. si ne aq̄ viuit multis diebꝰ. Cũ aũt senuerit. duo lapides albi: coloris ĩtermixto rubore ĩueniũt ĩ eiꝰ capite. q̄s tãte v̾tutis eẽ dicunt. vt ĩ potu dati cordis p̄ũctões sanãt: Aresto. Cãcer hꝫ. viij. pedes p̱ q̄s mouet̃ eq̄li motu. caret sanguĩe. duꝝ ex̃ ⁊ ĩtꝰ molle: nec ẽ illõ duꝝ ꝯteribl'e. imo accipit ignẽ ĩ ripa maris q̄d ẽ ĩtra iudeã hñt cãcri p̱ui

qui dicũtur milites propter velocitatem cursus. tantum enĩ currunt q̈ deprehendi non possunt: Et cum aliquis findit: non invenitur in eius corpore caro vel sup̄flui tas omnino: quia pascua non habent. Isidorus. Cancri vocati sunt. quia cõche sunt. crura hñtes. inimica ostreis aialia. Eorum vero carnibus vivũt miro igenio Duo autẽ sunt genera cancroꝝ. fluviales ⁊ marini. Ambrosius. Cancer ostreis vescitur. sed quia ostreũ clausum nulla vi aperiri potest: Periculosumq; est si chelam ei⁹ includat ad argumenta cõfugit. ⁊ insidias nova fraude molitur Explorat enim si quando ostreum remotis in locis ab omi vento contra solis radios dipticũ in illud suum aperiat: vt aere libero viscerum suorum voluptatem quandam capiat. et tũc clanculo calculum immittens ostree ꝯclusionem impedit sicq; aperta claustra ĩperiens tute chelas impetit. visceraq; interna depascit. Item femine maiorum membrorum sunt q̈ masculi. ⁊ distantia cooꝑ pertorij maior est q̈ in masculis. Et ovãt per locum superfluitatis. Cancer parvus generatus ex terra ⁊ limo ĩtra loca vacua testarum alioꝝ aĩalium. Cũq; creverit aliquantulum. mutat se ab illo loco ad testã maiorem. Cancer ⁊ karabo in senectute exuunt spolium. Uterq; accipit pisces in profundo maris duobus suis labijs et dividit eos in duas ꝑtes ⁊ ducit ad os suũ.

Operationes.

A Avi. li. ij. Cancer marinus ꝓprie dr̄ illa spẽs cancri maris. q̄ hꝫ oĩa membra dura vt lapis B Qd ex eo adustum est subtilius est reliq̄s adustis. ⁊ abstergit dentes. ⁊ delet pannũ ac lentigines. C Ulcera q̄ꝫ desiccat: ⁊ confert scabiei. Iteꝫ ꝓhibet lacrimas. ⁊ ĩ soluit cũ sale vngulã Fit q̄ꝫ ex eo colliriũ. ⁊ fricatur cũ eo scabies palpebraꝝ. D Prohibꝫ etiã quartanam. Cancer fluvialis confert extenuatis valde Testa cancri marini subtilior est q̈ testa clibani. E Exiccativa est. ⁊ abstergit pannum ac lentigines ac scabiem. Cancer fluvialis est difficilis digestionis. ac plurimi nutrimenti. ⁊ ipm q̄dem rectificat. F Decoctioq; cum melle extrahit spinas ⁊ acutas res infixas carni G Ysaac li. iij. Cancros ⁊ omẽs pisces conchas habẽtes testatur Galienus esse solubiles propter salsitatem eoꝝ ⁊ acumẽ ꝑinde stomacho nociva sunt maxime nervositati sue.

Ca. xvij.

C Cab ⁊ canis marinus. Isidorus Caab ẽ aľ marinũ hñs pedes ꝑvos respectu sui corꝑis q̄d vtiq; magnũ est. Sũt autẽ pedibus vacce similes. hoꝝ vnus longus est cartillaginosus osse carens. quo vtitur loco manus in omnibus. Per ipm enĩ eradicat q̄d vult. et ꝑ cibaria per eum accipit. Eaq; ori suo reddit. Et cum natat in aqua spirat in ea Et spirando anhelitu suo aquam in corp⁹ suum attrahit. qua cum repletus fuerit: ad aerem recurens eam reijcit. ⁊ sic respirat. Idem: Canis est marina belua. terribilis ⁊ hostilis omni animanti: quod eius verberibus cedit. robustissimos habet branchos clavoꝝ mõ formatos. Hij venantur ꝑ mare greges pisciũ instar canũ ĩ terra feras venantium. excepto q̈ latrare neq̄unt

sed pro latratu afflatum horribilem hñt. Insequentes g̃ pisciũ greges ad loca angusta coartant et sic in coartatos crudeli morte grassantur. Piscatores vo loca notantes. in q̃bus absconditi pisces a fuga latebant. rethibus capiũt circũclusos. He vo belue difficulter multis tridẽtibus ɔfici pñt. Item canis marinus a similitudĩe mox canis terrestris dr̃ eo. s. q mordeat.

Operationes.

A Avi. Fel canis marini vl' canis aque dixerũt esse venenũ. de q̃ si q̃s cõmederit q̃ntitatem lentis vnius interficit post ebdomadaz. B Sz cura eius est. vt bibatur butirũ coctũ vaccinũ cũ gentiana romana et cynamomo ⁊ iterum coagulum leporis.

Ca. xviij.

Cauclus. Capitatus et Carpera. Ex libro de naturis rex. Caucius qui ⁊ glanis auersus mordet hamos mescatos. nec eos deuorat sz spoliat Actor. Scđm plinium per g ⁊ l in p̃ma sillaba scribitur. vt lautius glancius. In li. vt supra. Capitatus est piscis admodum paruus. habens corpus prope ad reliqui corporis magnitudinem. os quoqz rotundum ⁊ amplum. hic in fluuijs habitans libenter sub lapidibus ⁊ iter saxa delitescit In eodem libro. Carpera piscis est quasi squamis aureis in lacis vel fluuijs sic dcã quasi que carpens parit. cum enim oua in ventre ad pariendum apta dictante natura presenserit. marem suam odit. ⁊ ore innuit pulsu leni. vt adiuuet pariturã. tũc ille loco feminis lac emittit. qđ illa suscipiens ore. statim oua parit in sobolem ꝑ futura. Nam oua parere nequit nisi prius ore semen r̃ceperit. Semen autem cum receptum fuerit. nõ solum ad partum iuuare videtur sed etiam ad oua concipienda ⁊ formanda. vnde soboles in ãno futuro speratur. Semini carpere nõnunq̃ in anno primo natiuitatis niger vermiculus. quidam post aurem suam tabificus innascitur. ⁊ hoc sepi⁹ post augustum. eaqz tabe moritur.

Operationes.

A Remediũ eius est aqua dulcis ⁊ fluuialis. Huius soboles paucis aquis ꝑuenit si in singulis fossis decem cubitorum recenter factis ponantur singule carpere cum paribus suis ante partum proxime. B Opinio vulgi est earum sic sobolez prouenire. sz postq̃ peperit eximunt̃. Soboles quoqz trium vel quatuor mensium tempore roborata. fossis reiecta reponit̃ vbi habet crescere cum perfectis. C Habet hic piscis astutias multas. vt rethi capiendus euadat cũ eñi rethe intrauerit circumiens foramen querit. Quod si non inuenerit. saltare nitit̃ in auraz liberas super rethe. vt extra cadat. D Aliquãdo sub rethi r̃fugium querit. aliq̃ñ herbã ore tenet in fundo aque. vt rethe superueniens elidatur. E Aliquando etiam a superis veniens cum impetu caput ĩ limo fortius figit. vt scz rethe per caudam transitus captione frustretur. F Hui⁹ cerebrum augmentum ⁊ decremẽtum lune crescere vel decrescere dicitur. G Et licet hoc sit in omni pisce. in hoc tamẽ magis. sicut inter quadrupedia ĩ lupo. scz ⁊ cane.

Walfisch

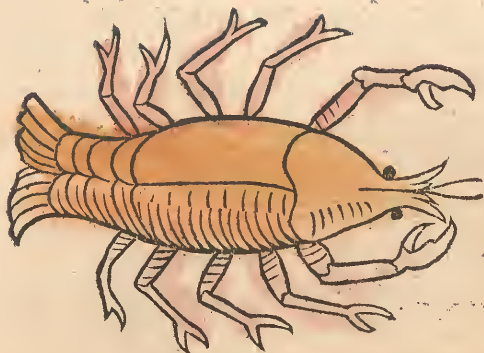

Ca.xix.

C Etus. Ex li. de naturis rerum. Cetus est piscium maximus. habens os in fronte magnũ et patulũ. et oris meatus strictos. In iuuentute dentes habet nigros: in senectute albos. Hij pisces aliquando fluctus haustos ita eructuant vt alluuie nymbosa plerumq; classem nauigantium deprimant. sed et cum in mari tempestas oritur se super fluctus attollũt et cõmotionibus ac turbinib^9 naues mergunt. Harenas aliqñ dorsis sustollunt. in quibus ingruente tempestate. Naute terram se inuenisse gaudẽtes. anchora iactis falsa firmitate quiescunt: ac ignes accẽsos belua sentiens. subito cõmota se mergit: et hõies cum nauibus in profundũ trahit. Cetus postq̃ etatem annorum trium excedit. cum balena coit. et i ipo mox coitu virtute virge genitalis emutilatur ita q̃ vltra coire nequit: sed intrans alti maris pelagus intãtum excrescit. vt nulla hominũ arte capi possit. Infra tres igit̃ ãnos etatis sue capi potest: Capiunt̃ autem sic Piscatores locum vbi cetus est notãtes. illic congregãtur cũ nauibus multis. factoq; circa eum fistularum ac tubarum ꝯcentu allicĩunt insequentem. quia gaudet huiusmodi sonis. cumq; iuxta naues herentem sono modulationis attonitum cernũt. instrumẽtum quoddam ad instar rastri dẽtibus ferreis acuminatum. in eius dorsuz clam ꝓijciunt clamq; difugiũt: Nec mora si certum vulneris locum dederit. fundum maris cetus petit seq; ad terram dorso fricans. vulneribus ferrum violẽter impellit. quousq; perfossa pinguedine viuã carnem interius penetrauerit. sicq; ferruz subsecuta salsa maris aqua vulnus intrat ac vulneratum perimit. Mortuum ergo super mare refluitantem piscatores cum funibus adeunt. et ad littus cum magno tripudio trahunt.

Operationes.

A Actor. Cetus (vt fertur) quãdo ludit in mari signum est tempestatis. Idem et balena dicitur. Huius generis est aspidochelone. de quo dictum est supra. B Ysidorus: Cetus autem vt legitur non comedit vt alij pisces masticando. cibumq; dentibus cõminuendo. sed tantũmodo glutiendo. et intra corpus retinẽdo. C Itẽ hz oris meatus vt dictum est strictos: Unde nõ nisi paruos pisciculos deglutit quos odorifero anhelitu suo attrahẽs ad se ac deuorans in vẽtrem suum mittit. Habet enim in gutture quandam pellem mẽbrane similem: que multis meatibus perforata. non sinit quicq̃ magni ingredi vẽtrem. D Jorath: Cum autem cetus sperma proijcit in coitu suo cum femina. quod superfluit ex ipso spermate. supnatat aque et colligitur ambra. Platearius Ambra dicitur esse sperma ceti: vt superius dictum est in tractatu primo de herbis capitulo. xx. E Auicenna. Ambra vt estimo est manatio fortis in mari. melior est grisea fortis. deinde varia. post citrina. F Et adulteratur cum gipso et cera et laudano. Nigra specie mala est. De virtute ambre etiã supius satis dcm̃ fuit.

Ca. xx.

C Celethy ⁊ Ceruleo. Ex li. de na. rerum. Celethy ſm Aresto: eſt aīal marinū. q̄d p̄ter moreȝ alioꝝ oua in matrice ſua generat Quibus illic debito tp̄e fortes exeunt vermes ex illis Quos cum peperint incredibili celeritate. fiunt aīalia pfecta parentibus ſimilia: Cor habet magnū: ⁊ tn̄ eſt valde timoroſum: grauiter dormit. ita vt manu capi poſſit. Areſtotiles. Celethy eſt ex aīalibus carneȝ comedentibus: Celethy q̄dem hȝ oua. vnū completum intra quod ⁊ parit extra: Ceteri vero piſces ouāt extra oua incōpleta excepta rana marina. Oua hec poſt paruitatem cito creſcunt ſicut vermes q̄ generantur ex aīali puo valde. deinde creſcunt pſe: Celethy non hȝ alas: ſȝ hȝ ſiīem radicibus in terra creſcentibꝰ Generat āt multociens ſcȝ ſex mēſibus Exit a pfundo maris ⁊ pullificat ppe terraȝ: q̄d facit ppter calorē: ⁊ vt a pullis ſuis auferat timorem.

Operationes.

A Ex li. de na. reꝝ: Ceruleū ē monſtꝝ in flumine gāge inſtar cancri. hn̄s brachia lōgitudīe ſeptē cubitoꝝ. q̄bus elephantē corripit ⁊ vndis ſubmergit. B Plini. viij: In gāge indie ſtatiꝰ ſebo ſus haud modico miraculo affert: vermis brāchijs binis: lx cubitoꝝ ceruleos q̄ nomē a facie traxerunt. His tantas eſſe vires vt elephātos ad potum veniētes mordicus ꝯprehēſa manu abſtrahant in pfundum.

Ca. xxi.

C Chilon ⁊ Circhos. Ex li. de na. reꝝ Chilon inter oīm aīalium genera non paſcit: ſed tn̄ hūiditate viſcoſa que exit ab eo. cibat ⁊ nutritur. vn̄ fit vt hoc aīal ſemp ſit ieiunū ⁊ tn̄ corpe validum: Nam ⁊ in femīs videmus plꝰ poſſe differri ieiunium p multos dies q̄ ī viris ppter ſupfluitates humidas ⁊ viſcoſas. que magis habūdant ī eis. i. feminis:

Operationes.

A In eodeȝ li. vt ſupra: Circhos alias crichos: habet cutem teſteam: lenē. nigrā ⁊ in aliqua pte rubeam. fiſſuras duas ī pede. que tres digitos faciunt. pedem dextꝝ habet paruum. ſiniſtrum vero magnum: B Et ideo cum ambulat totum corpꝰ fert ſuper ſiniſtrum aere claro abſolutus incedit. Commotis autem ventis applicatur lapidibus. ⁊ immotus quieſcit.

C Cuicunq3 rei adheret. forti applicati one adheret. D Et hoc miꝛ est ꝙ cla ro quidez tpe sui ptãtem hꝫ tempestuoso aũt debilitatur ⁊ infirmatur. Caput habꝫ humanũ. reliquũ vero corpus fere vt cãis marinus.

Operationes.

A Rasi in almansore. Conche marine aduste abradendo purgãt dentes. B Ex non adustis aut attritis emplastꝛ scḿ adustionem ignis sanat.

Schnecken

Ca. xxij.

Conche. Pli. li. ix. Concharꝫ gene ra firmioris sunt teste in quibus magna varietas apparet luden tis nature. Tot colorꝫ differentie: tot figu re. inter quas principatum tenent marga rite. Ysido. Conche ⁊ cochlee inde vocate sunt: quia deficiente luna cauanť. i. euacu antur. Oim̃ eñ clausorꝫ maris aĩaliũ atq3 concharꝫ in cremẽta lune membra turges cunt. defectu euacuantur. Nã luna cũ in augmento fuerit. auget humorem: ⁊ cum in defectum venerit humores minuuntur Conche autẽ prime positionis nomen est Cochlee vero ꝑ diminutionẽ q̃si conchu le. Concharꝫ multa genera sunt. ĩter quas ⁊ margarite que celec esse dicunť. Fulgen cius. in li. mitilogiarꝫ. Concha marina to to corpore sil' apto miscetur in coitũ sicut iuba refert in phisiologis. Haly. Sade pbum. i. concha marina meli⁹ est albũ.

Ca. xxiij.

Cochlee. Pli. li. ix. Cochlee aq̃ tiles terrestresq3 sunt exerentes se domicilio. binaq3 ceu cornua ꝓ tendentes contrahentesq3: oculis carent. Ideoq3 corniculis earꝫ ꝑtentant iter.

Operationes.

A Idem in li. xx. Cochlearꝫ cibus sto macho est vtilis. Sꝫ in aqua oportet eas in tactu earꝫ corpe subferuefieri. mox ĩ pru na torreri. ⁊ e vĩo garoq3 sumi. laudatissi me sunt africane. ⁊ ex insulis caprearꝫ. B Idem in li. xxij. Ictibus scorpionũ carnes fluuialium cochlearum resistunt crude vel cocte. C Quidaꝫ ob id sal sas quoq3 obseruant ⁊ imponũt ipsis pla gis precipiunt ⁊ cochlee crude carnẽ tritã bibere ex aq̃ calida in tussi cruenta.

Ca. xxiiij.

C Onger. Corez. ⁊ Coruus marin⁹. Ex li. de na. rerꝫ. Conger est piscis marinus. vt murena long⁹. sꝫ corpore multo maior. Hic vento flante vehementi impīguatur. ⁊ eius carnes dulcissime sunt ad edēdum. Cū murena ceterisqꝫ piscibus inimicitias hꝫ. ⁊ intm̄ robustus est. vt polippum fortitudine dentiū lacerET. Pli. li. ix. Conger est piscis longus vt anguilla vel murena. flexuoso ī pulsu corporis. ita mari vtens natando. vt serpens terra rependo. Conger ⁊ murena mutuo odio flagrant. caudā inter se ꝓrodentes. Congri mensibus hyemis iacent in speluncis conditi. nec capiunt̄ nisi dieb⁹ estatis. Pinneqꝫ vice pedum date sunt piscibus. bine sunt omino lōgis vt anguillis et congris. Polippum sua rodere brachia falsa opinio est. Id em̄ a cōgris euenit ei. Nā polippum lacerant cōgri. Polippum vo locusta pauet. locustam conger. in siccum repunt etiam congri.

Operationes.

A Esculapius. Corez piscis est qui tp̄e pluuie in cauernis occultat se. Nam dum pluuia cadit suꝑ eū ⁊ haurit eam. excecat̄ ⁊ postea moritur. B Ysidorus. Coruus marinus a cordis voce dictus est. q̄a pectore grunnit. suaqꝫ voce ꝓditus capit̄. C Jorath. Pisces qui dicunt̄ corui quādo pullificant voce sua produnt̄: q̄ʒ semꝑ gemitus vel grūnit⁹ ꝓferūt ⁊ sic capiunt̄.

Ca. xxv.

C Ocodrillus. Ysido. Cocodrill⁹ a croceo colore dictus est. Signitur in nilo. Et est aīal quadrupes in terra ⁊ in aquis valens lōgitudine plerumqꝫ cubitoꝝ. xx. dentiū ⁊ vnguiū immanitate armatum. tantaqꝫ cutis duricia vt q̄uis fortiū ictib⁹ lapidū tergo reꝑcussus sit. non sentiat. nocte in aquis. die humi quiescit. Oua in terra fouet. Masculus ⁊ feīa vices seruant. hunc quidā pisces serrataꝫ hn̄tes cristam. tenera ventriū desecātes interimūt. Solus ex aīalibus suꝑiorē maxillam mouē dr̄ Ex li. de na. reꝝ. Cocodrillus lingua caret. os patulum ⁊ aꝑtum hꝫ. ⁊ hiatum vsqꝫ ad aures. per diem in terra quiescit adeo immobiliter. vt nisi consuetudinem eius precognoscas mortuū illū credas. Oculis clausis dormire se siml̄at. ⁊ aues hiatu suo pabuli gratia īuitat. q̄s ad escam descendentes perimit ⁊ trāsglutit. Quidam hoc animal sicut vrsam. sein

per crescere crediderunt. Circa nili ripas habitat in insula. gens hominum parua quidem. sed animosa. his beluis inimica Soli enim innatare flumen audent. in q̄ cocodrilli habitant. saliuntq̧ supra dorsa eorum. ⁊ illos inquietant. Arestotiles. Cocodrillus in aqua conuersatur. non tamē recipit aquam intra se sed aerem. ⁊ parit extra. habet sanguinē: duosq̧ pedes maiores. ⁊ caudam. om̄iaq̧ talia sunt fissi pedis. multorumq̧ digitorum: ⁊ participāt instrumentum sensus in lingua preter cocodrillum: Hoc etiam aīal non habet aures. sed foramina tantum que sunt vie auditus: nec habet mamillas. nec testiculos nec virgam apparentem extra sed intra. nec habet pilos. sed per totum corpus est corij squamosi. Habetq̧ dentes magnos ⁊ acutos ⁊ distinctos. habet etiam ocl'os similes porcorum. ⁊ habet culmos In aq̄ quidē debiliter videt. quia spissior ē aere Maior est eius mansio in die super terrā ⁊ nocte in aqua. quoniam aqua calidior ē de nocte. q̄ȝ aer extra. Trochilos auis os eius apertum intrat. ⁊ eius dentes mūdificat: illorūq̧ sordibus se cibat. Cocodrillus autem in hoc sentiens iuuamen. non nocet eis. sed cum vult eas extrahere mouet collum. nec eas comedit.

Operationes.

A Plinius libro. xxviij Cocodrillorum genus cuius vita est in aqua. ⁊ in terra cōmunis dentes e maxilla dextra. dextro lacerto adalligati coitus stimulare dicunt̄. B Lapillos etiam in vētre illius exemptos aduersus horrores febrium venientes pellere tradūt: C Et ob hoc egipcij suos egros ipsius adipe perungunt: D Dyascorides. Fimus cocodrilli terreni collectus: ⁊ succus adhibitus gratū vultum ac niueum facit. maxime si albus ac lenis fuerit. ⁊ in aqua missus cito se soluerit. E Auicenna. in. ij. libro. Stercus cocodrilli valet albugini oculi.

Ca. xxvj.

Draco marinus. Ex li. de na. rez. Draco marinus est monstrum crudelitate horridum. instar draconis terrestris in longitudine extēditur. alis caret. caudā habet tortuosam. caput ſm magnitu corporis paruū. sed hiatum oris horridū squamis ⁊ cutem duras pinnas autem hȝ p alis. quib⁹ vtitur in natādo. vno īpetu magna maris spacia trāscurrit. ⁊ hoc potius robore virium q̄ȝ remigijs pinnarū: Pestifer est hōibus ⁊ etiam piscibus morsus eius Mortem em̄ infert. Ysidor⁹. Draco marinus est in branchijs aculeos habȝ ad caudā spectantes. Qui dum pcusserit quaq̧ ferit. venenum fundit. vnde ⁊ vocatus est.

Operationes.

A Pli. li. ix. Draco marin⁹ captus ⁊ immissus in arenā. cauernā sibi rostro mira celeritate excauat. B Idē li. xxvij. Absinthiū aduersat̄ draconi marino: C Idē li. xxxij. Carnes etiā stelle marie valēt ꝯ marini dracōis ict⁹ īposite. D Imponunt̄ q̧ȝ ꝯ eū sallamenta ex aceto.

E Item draco marinus ad spine sue q̄ ferit venenum: ipe pdest impositus. F Avi. in. iiij. canõe. Morsus draconis marini similiũqȝ magni corpis serpentiũ curatur in q̄ntum est vlcus tm̄. nõ in q̄ntum est venenũ de q̄ sit curandũ. G Draconis q̄dem marini morsus (vt dixerũt) liniatur cũ sulphure τ aceto. H Conferunt ei adipes cocodrilli emplastratus τ plambũ fricatũ sup ipm̄. I Idẽ in ij. Draco marinus vt ait Gal. finditꝛ τ ponitur sup morsum suũ τ confert. K Succus etiam absinthij ɔfert ei⁹ morsui. L Stannũ q̄ȝ cerusa: confert sup pũcturam eius confricata.

Ca. xxvij.

Delphin. Actor. Delphin⁹ frater hõis dr̄. quia moribus humanis quodãmodo assimilatꝛ. Ex li. de na. rez. Delphinus p voce gemit⁹ est illis humano similis. τ hoc qꝛ pulmonẽ habẽt τ venam asperam. τ eoꝝ lingua nõ est absoluta. nec eoꝝ labia ꝑueniũt vel ꝑminẽt ad distinguendam vocẽ. Aures nõ hñt sȝ auriũ loco foramẽ. Hoꝝ ãt olofactus nec vestigia q̄dem hȝ cũ tñ sagacissime olofaciunt. dormiũt sup aq̄s vt pñt audiri stertere. Viuũt vsq̄ȝ in ãnos. c. xl. Mulcentꝛ musica. vnde artionem cytaristã in mari nautis interficere parantibus obtinuit ab ill' vt prius cythara caneret. Ad cuius cantũ delphinoꝝ gregibus ɔgregatis cũ i mari se ꝓiecisset ab vno exceptus est τ ad littus ꝓiectus. Solus delphinus vt dicit Arestotiles inter pisces felle caret. Arestotl'es Delphinus valde diligit folios suos. Et ideo longo tp̄e pascit eos. Solus inter pisces aĩal ɔplettum generat. τ hȝ mamillas lactatq̄ȝ fetus. Idem. Mortuo deniq̄ȝ delphino. ceteri delphini ɔcurrunt. ipsumq̄ȝ circũdãtes in ꝓfunda deferũt atq̄ȝ sepeliunt. ne a piscibus ɔmedatꝛ. Item Delphini parui sem p simul sunt tanq̄ꝫ greges. Et habent duos maḡs delphinos custodes. q̄ꝫ si q̄s eoꝝ mortuus fuerit. alij sup scapulas eum efferũt ipsumq̄ȝ custodiũt. ne ab alijs piscibus ɔmedatꝛ. donec tempestate maris ad littus eijciatur. Inuicẽ eñ se miro mõ diligunt. Vñ plinio testãte narratꝛ q̄ꝫ delphino capto a rege charie: cõuenit ingens multitudo reliquoꝝ ad portũ vbi delphinus ligatus tenebatꝛ. q̄bus plãgentibus τ quasi miseratõem poscẽtibus. rex eum dimitti p̄cepit. Phisiologus. Delphini oculos hñt in dorso: τ ora in pte opposita. vñ nõ hñ p̄dam suã capiũt ꝓpter distortionem oris a pte oculoꝝ. hinc est q̄ꝫ ora sua conuertunt ad celũ τ dorsum. oculosq̄ȝ ad terrã: vt p̄dam suã ɔsequantꝛ. Imminente tempestate ludũt apparẽtes i vndarum sup ficie. Subsidiũ vo naufragantibus exhibuisse dicuntꝛ. feruntꝛ etiã plorare qñ capiuntꝛ.

Operationes.

A Plinius libro. xxxij. Delphini cinis ex aqua illitus lichenas τ lepras sanat. Porro exulcerationem sequi debȝ curatõ que perducit ad cicatricem. B Quidam vero delphinum in fictili donec pinguedo similis oleo fluat. ponũt l' coquũt

ac perungunt C Circumitus autem febrium tollit delphini iecur ante accessi onem gustatum D Adeps delphini liquatus et cum vino potus ydropicis medetur. E Gingiuis autem atque denticionibus plurimum confert dentiũ delphini cinis cum melle. et si dente ipso tangantur gingiue F Idem adalligatus pauores tollit repentinos.

Ca. xxviij.

D Entrix. et dies. Ex li. de na. rerum Dentrix alias dentix vel pagrus a re nomen habet: quia dẽtes hz magnos multos ac duros. quibus grassatur in ostreas. et pisces innocuos. Actor Nota ergo quod dentix idem est quod pagrus de quo etiam loco suo dicetur inferius Ex libro. vt supra. Dies est piscis marinus vt dicit Aresto. sic dictus. quia post perfectionem suam non viuit nisi per vnã diẽ. Habet tamen alas duas et duos pedes: et sanguine caret Hoc idem dicit Albertus in libro. suo de naturis aĩalium.

Ca. xxix.

E Racheoides Exochinus et ericius. Albertus in li. de naturis aĩalium. Eracheoides. vt dicit Theofrastus. pisces sunt in põto circa eracham morantes. hic piscis multum sequitur aquam dulcem. ita quod terrã icidens de aqua transit ad aquam. Et aliqñ in cauernis latitat: vbi amnes sub terra cõfluere inuenerit. In li. vt sup̃. Exechinus piscis est archadie. vt dicit Pli. vel potius aq̃ticum et propter somnũ de aqua exijt ad siccum nec viuere potest sine somno. In eodem libro vt supra. Ericius est piscis maris habens caput et os inferius. et exitum superfluitatum superius. contra aliorum dispositionem animalium. suis spinis vtitur loco pedum. et ceteris piscibus est horrori. Et sicut dicit Plinius habet carnes rubeas sicut minium:

¶ Ca.xxx.

(e) Elcus. ⁊ Exposita. Elcus est vitulus marinus. de q̄ in p̄habitis libris multa diximus. Hꝫ aūt pellē pilosam albis nigrisqꝫ maculis distinctā Hoc animal parit in terra ⁊ lactando mā mis nutrit vitulos nec ante. xij. dies ducit eos ad mare ⁊ difficulter īterficit̄: nisi ict⁹ in caput ī locum cerebri ⁊ vibret̄. In somno ita alte stertit ꝙ stertio mugitus esse videtur. grauissimo enim somno: inter omnia deprimitur animalia. vnde pinna ei⁹ dextra quibus ad natandum vtitur dicū tur esse somnifere. tympari hominis sup̄ ponātur. Huius animalis pili in corio excoriato vbicunqꝫ fuerit compositōe ⁊ erectione indicant fluxum ⁊ refluxum maris Et hoc faciunt coria etiam aliorum marinorum que pilosa sunt. In libro vt supra. Exposita vt dicit Plinius bestia est in maris illam partem que in iudeam ⁊ oppen attingit aliquando inuento que multos ⁊ latissimos habet dentes ⁊ pinguedinē ꝫ est de genere cetorum.

¶ Ca.xxxj.

(e) Eceola. Ysido. Eceola dr̄ concha margaritifera. in cuius carne p̄ ciosus calculus solidatur De his eīm tradūt hij q̄ de aīantiū naturis scripserunt. ꝙ nocturno tp̄e littora appetunt. ⁊ ex celesti rore margaritam concipiunt vnde ⁊ acceloe nōiant̄. Solinus. Conche certo tempore anni tempore luxuriante ꝯceptu faciunt. rorem velut maritum Cuius desiderio hiant ⁊ cum maxime linquitur iber lunaris: oscitatione quidam hauriūt humorem cupitum

Operationes.

A Sic ergo concipiunt. grauideqꝫ fiūt ⁊ de sagine qualitate. redit habitus vnionis. Nam si clarum fuerit. quod accepert candicant orbiculi: B Si vero turbidum. aut pallore languent. aut rufo innubilantur Ita de celo magis q̄ᵖ de mari partus habent. C Item gregatim natant ⁊ que magis inter illas experta est gregem ducit. que si capta fuerit. cetere diffugiunt:

Ca. xxxij.

EQuus marinus Equonilꝰ ⁊ equꝰ fluminis: Ysi. Equi marini vocati sunt. eo ꝙ pⁱma parte equi sunt. postrema vero soluunt̃ in piscem.

Operationes.

A Ex li. de na. rer̃. Equus marinus est monstꝝ fortissimũ. nihil extra aq̃ pt. vt dicit Aresto. sꝫ statim vt aquaꝝ caruerit natura. carebit ⁊ vita. B Alioꝝ piscibus carniũ viuit. In pugna crudele est. sꝫ hõiem timet ⁊ ꝯ eũ partiri bella formidat C Idem. Equonilus vt dicit Michael monstꝝ est ingens ac fortissimũ in nilo habitans D Crura pedes ⁊ vngues hꝫ vt cocodrillꝰ. sꝫ multo maiora. Humanaꝝ mortiũ cupidissimũ est. Nã cũ ei nauis in portu occurerit vnũ pedẽ in terra figẽs: altero nauem in anteriori arripiẽs facilime scindit vel inclinatã aliqñ mergit E Vñ in locis in q̃bus habitat ĩmanis multitudo hõim ꝑdit̃ ꝑ eũ. sꝫ hoc malũ rarissime inuenitur. F Nullus capi possit instrumentis nisi rethi ferreo ex cathenis apd̃ damascenos ĩ hoc opus fabricatis Captũ q̃ꝫ malleis tm̃ ferreis occidit̃. Pellꝭ eiꝰ vniꝰ cubiti spissitudinẽ hr̃e dr̃ tanteq̃ꝫ esse duricie. vt nullo iactu ⁊ armatura penetrari possit. G Idem. Equus fluminis. vt dicit Aresto. est monstꝝ in oriente forma mirabili sublimis faciei. H Crines hꝫ vt equus. pedes fissos ⁊ sotulares vt vacca. caudam vt porcus. I Coriũ eiꝰ valde grossũ est: interiora eius vt equi. magnitudo aũt vt azini. hĩnit vt equus. in terra ⁊ in aq̃s eq̃liter manẽ dr̃.

Ca. xxxiij.

EFfimerion. ⁊ Escarus Iorath Effimeriõ piscis est q̃ sine coitu nascit̃. ⁊ cũ ꝑ tres horas diei vixerit morit̃. Ysidorus: Escarus dictus ẽ eo ꝙ sallus escam rumĩare ꝑhibet̃. Tradunt ãt hũc ingeniosum esse. inclusum q̃ꝑpe nassis. non fronte erumꝑe. nec infestis viminibus caput inserere. sed auersum caude ictibus crebris laxare fore ⁊ ita retrorsum redire fert̃. Quem luctaꝝ eiꝰ si forte alius escarus ĩtrinsecus videat apꝑ̃hensa mordicus cauda. nisus erũpẽtis adiuuare dr̃.

Operationes.

A Pli. li. ix. Escaro vel scaro principatus nunc dat̃. qui solus piscium ruminare dicitur. Herbisq̃ꝫ vesci non alijs piscibus B Carpathio mari maxime frequens promontorium troadis lectũ nunq̃ sponte transit Inde autem aduectos a tiberio

claudio principe Optatus eliptus prefectus classis inter ostiēsem & campanie orā sparsos disseminauit quinquēnio fere cura est adhibita. vt capti redderent mari. postea frequētes inueniunt in littoribus ytalie non ante ibi capti ¶ Idem in libro. xj. Omnibus piscibus sunt dētes serrati. preter escarū. cui sez vni aquatiliū pleni. hic vtitur prioribus pedibus. vt manibus. cibum ori admouentibus.

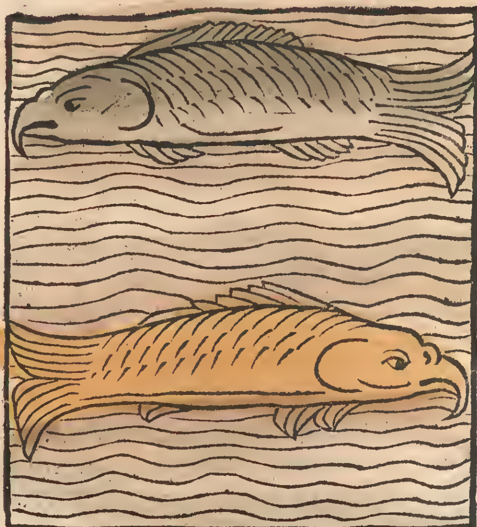
¶ Ca. xxxiiij.

Estinis. Albertus i li. de naturis aīalium. Estinis est de genere cācrorū semipedaliuz. circa coronā sunt candidi aculeos quosdam p pedib⁹ habentes. & ora in medio corpe; & sunt colore quasi vitrei. & pene in scorpionis effigie. loco dentiū graues in ore habentes aculeos Oua faciunt qnqz numero & sunt amarissima. est āt venēosus ne ρmedi pt.

Operationes.

A Hic piscis prenunciat tempestates sentiens eñ materiam ventorū eleuari. de fundo rapit lapidem. stabiliens se ad ipsum sicut ad anchorā. B Et cū hūc lapidem escynū trahere ludent naute. etiam ipsi per anchoras figunt naues. C Hic piscis escynus qnqz detinet nauium subtus eñ adherens naui ducentorū l'amplius pedum cum omnibus ornamentis suis detinet escynus ρ quelibet ventorum in pulsum. ita q mouere nequit aere aliq vel violentia.

Lachs

Esox ¶ Ca. xxxv.

Riox vel Erox. Albertus in libro vt sup. Erox piscis est quem quidam lachsen vocant. quidam āt magnū piscem danubij. & quarundaz aquarum danubij influentium quē vngari & alamanni husonem vocāt. Ille igit q lachse vocatur. figurā & colorē hz salmonis. nisi q inferiorē mandibulā ad superius hz recurvam sicut rostrum aquile curuatū ad inferius. et tamen non est longior q superior. foramine ad hic pato in se recipit inferiorem. Carnem āt hz non adeo rubeam neqz ita delectabilem sicut salmo. Huso autem est piscis non squamosus in figura sturionis. sed est pellis albe & lenis absqz omni squama & spina. & inuenit in lōgitudine. xxiiij. pedum qñ pfectus est. & minor inuenitur sed qd etate deficit. Nullum os penitus habet. In capite loco spine dorsi cartillago est que foramē hz magnū vacuum sicut terebello sit pforatū a capite vsqz

ad caudam. et non sunt spine in corpe eius alique. Sed pinne eius coniunguntur cartillagini. Caro eius est in sapore carnis vituli in dorso. In ventre est in sapore carnis porcine. et habet adipem intermixtum pinguedini sicut porcus. Hunc piscem sturio confricando se ad eum agitat. ita quod sepe simul capiantur: nec alijs aquis inuenitur nisi in his que dicte sunt.

Ca. xxxvj.

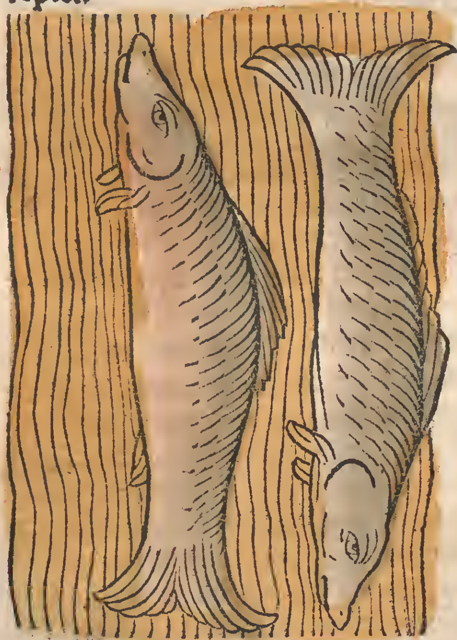
Ethenay vel Echyni. Ysido. Ethenays paruus et semipedalis pisciculus: nomen sumpsit ex eo quod nauem adherendo retineat. Ruant licet venti seuiant procelle. Nauis tamen radicata in mari. stare videtur nec moueri. non retinendo sed tantummodo adherendo. hunc latini moram appellauerunt. eo quod cogat stare nauigia ipsa. Plinius li. xxxij. Heu vanitas humana cum illa rostra nauium ere ferroque ad ictus armata. semipedalis pisciculus inhibere possit. ac tenere deuincta. fertur tenuisse. pretoriam nauem anthonij properantis circumire suos et exhortari. donec transiret in aliam. Itaque cesariana classis impetu maiore protinus eum pertransijt. tenuit etiam nauem gay principis. Quidamque exilientes de naui inuenerunt gubernaculo adherentem pisciculum. ostenderunt Gayo indignanti hoc fuisse quod retineret ipsum cum quadringentorum incederet obsequio remigum. Qui cum eum postea viderunt limaci magne similem dixerunt. Idem in libro. ix. Hunc arbitratur Arestotiles pedes habere ita posita pinnarum similitudine: Arestotiles. Piscis paruus in mari prohibet nauem recedere potentia naturali: pluresque homines ipso vtuntur in multos ad odium et amorem: Ale illius assimilantur pedibus: nam reutia pedes non habet. Ambrosius. Echinus est animal in mari exiguum vile et despicabile. Hic tamen cum ventorum procellam presenserit. calculum validum arripit. eumque velut suburram vehit. et tanquam anchoram trahit. ne excutiatur a fluctibus. sicque qui non potest se suis viribus liberare. alieno regitur pondere. quo inditio etiam naute velut signum future perturbationis capessunt. et sibi precauent ne hoc imperitos turbo inueniat. Maximas quoque naues plenis currentes velis in medijs fluctibus quasi radicatas sistit nec sine munere creatoris tantum ei potest suppetere virtutis. Ex libro de na. rerum. Echinus est pisciculus spinas habens pro pedibus sicut cancer. alas autem sub ventre que pedibus assimilantur: In ore vero dentium loco graues aculeos. Hoc autem supra modum mirabile est quod cum sit semipedalis non vlla violentia sed adhesione tantum nauem ducentorum pedum cum suis intus ponderibus retinet ita quod nec ad punctum moueri valet. Nec est alia ratio in tam stupendo prodigio: nisi quod deus in creaturis predicetur mirabilis. Piscis iste comedi non potest. quia hominem a statu dispositionis sue dissoluendo mortem infert.

Operationes.

A Dyascorides. Echini marini sapor eustomachus est. ventrem mollit. et diaforeticus est. B Hmoi corium crudum miscetur vtiliter medicaminibus aut scabijs.

C Combustum vero sordida vulnera purgat. Crescentia q̃z vulnera residere facit. D Pli. li. xxij. Ethenas vł echin⁹ gravidis adalligatus vsq̃z ad maturitatē continet lubricos part⁹ Ideoq̃z asseruat̃ sale E Idem q̃z piscis ventrē inbib3 p̃terea ꝯ doricmū echini maxīe ꝓsunt.
F Et hijs q̃ carfati succū biberūt preci pue eius iure sumpto: G Idē etiam ex aceto epinictidas tollūt. H Echini cū spinis suis ꝯtusi ⁊ e vino poti calcłos tollunt. ⁊ alias in cibo ad hoc ꝓficiunt.
I Echinoꝝ teste cōtuse ex aqua illite in cipientibus pannis resistūt. K Echini q̃z viuentes vsti. ⁊ in vino dulci potati ꝓfluuia sistunt. L Echini cinis cum carnibus suis cremati cū oleo alopitias replet.

peritatis in corpore vel ī interioribus habet. sed est mitissimus ac timorosus. q̃ppe qui nec a minimo pisciculo se defendē p̃t sed statim agitatur ad fugaz. Huic sturio libentissime iocandi gr̃a se affricat. Quez ezox statim vt sentit. ad latibła fugit. que sibi solet ad tutamen in littoribus effodere. Sz qñq̃z sturio importunus eicit latitātem. sequtur q̃z fugientē. ⁊ quia magni sunt ambo. nec etiam in validissimis aq̃s latē possunt. discurrendo ⁊ ante se aquas agitando. sepesił a piscantibus capiunt̃. Piscis iste captus vīo fortissimo vel lacte potatur. quia vino inebriatus viuere potest pluribus diebus. ⁊ hoc vt ad r̃motas terras cibi gr̃a deferat̃. Bibit āt vini sextaria quatuor anteq̃ȝ inebrietur.

Ca. xxxvij.

Ezox. Ex li. de na. rez. Ezox est piscis danubij maximus. ita vt vix in biga trahi possit ab equis quatuor aut tribus. vnū habet intestiuū. ossa pauca ⁊ parua ī corpe cartillaginosa potius q̃ȝ solida. sed in capite multa fert̃ hr̃e ossa. Carnes vo fert̃ habere dulcissimas. gustu vel specie. carnib⁹ porci simillimas Per omne corpus lenis est. nec aliquid as

Ca. xxxviij.

Elchus Foca. ⁊ Galata Pli. Felch⁹ q̃ ⁊ vitul⁹ marinus appellatur. Cutez habet pilosam. albis ni grisq̃z maculis distinctā Interna pecud more pa rit ⁊ nūq̃ȝ geminis plures educat. fer⁹ etiā lactat mām̄is. nec an̄. xij. diē ī mare deducit. bis ī sono mugit⁹ est.

nullum animal graviori somno premitur Unde dextris pinnis quibus vtunt̄ i mari, vim somniferam inesse dicūt. si cuiusq̄ capiti subdantur. Difficulter autem nisi capite eliso interficiunt. De hoc etiā ani mali illud mirabile fertur q̄ eo mortuo et excoriato pilus in pelle vbicūq̄ fuerit. na turali quodam instinctu. put mare se ha bet ita se gerit. Nam si mare turbatum in fluctus surrexerit. et pilus similiter erectus exurgit. Si vero mare pacificatum fuerit pilus in planum sternitur sicq̄ maris sta tus in re insensata et morticina deprehēdi tur. Ysidorus Focas siue bocas dicūt esse boues marinos quasi boacas. Ex libro de na. rex. Foca bos est marinus animal scꝫ in suo genere fortissimum. animosum. iracundum. non tātum ad alia animātia sed etiam ad sua domestica. Semper em̄ cum femina sua pugnat donec eam inter ficiat Interfectam autē a loco eijcit. et sic aliam supducit. nec sic cessat eas feminas supducere donec eū ptingat. ppa morte de fungi. vel a feīa sua supatum interim. nec mutat locum suum de facili sed illic semp manet vbi eū natura condiderit. huius p nicie emuli filij rapina viuūt.

Operationes.

A Dyascorides. Coagulus foce marie virtutem habet castoreo similem. B Epilenticis pdest. Mulierum quoq̄ steri cis. i. prefocationibus matricis bibitum valet. C Probatur autem an verum de foca sit coagulus. si coagulus agni so lutus in aquam vna hora dimittatur. nec se digerat et post hec aqua ipsa coagulus foce perfundatur. nā si ea accepta soluat̄ verus non est. verus enim accepta aq̄ nō se soluit. D Ex libro de naturis rex. Salata extra morem omniū animalium. cum fetus in aluo suo viuere senserit illos extrahit. E Et siquidem eos ad vitā maturos inuenerit. foris relinquit. Sin āt eos in matricem vt foueant̄ reponit.

Ca. xxxix.

Fastaleō Fastez. et Ficis. Aresto. f Fastaleō ē gen⁹ piscis q̄ solū iter cetera gn̄a gen⁹ suū non ꝯmedit nā oēs pisces sese ꝯmedūt p̄ter fastaleon. Jorath. i li. de aīalib⁹. Fastez piscis ē q̄ cū i ore suo coartat aq̄. fit ex eo dulcis. vn̄ pi sces mīores sequūt̄ illā i os ipi⁹. ille vo sic eos capit atq̄ deglutit. Pli. li. ix. Ficis ē pi scis q̄ colorē suū mutat reliq̄ tpe candida vere āt varia. Eadē sola pisciū ex alga ni dum facit atq̄ in ipso nido parit.

¶ Ca.xl.

G Ardus. Gladi⁹. ⁊ Glaucus. Actor. Gardo piscis est fluuialis gratissimi saporis vĕdesie similꝛ sꝫ ꝑ rubore᷑ oculoꝝ ab ea discernit᷑. vterqꝫ aūt mediocris q̄ntitas ē. Ysid. Gladi⁹ dict⁹ ē ex eo ꝙ rostro mucro nato sit ⁊ ob h̄ naues ꝑfossas mergit. Arestoti: Hastarios alias hastaros. i. gladi⁹ mari⁹ ē similꝛ scorpiōi ⁊ eq̄ꝛ arane. ⁊ īducit magnū dolore᷑ piscib⁹. ideoqꝫ saliūt multociēs nā ⁊ delphin⁹ ꝓpter dolore᷑ salit. q: sub pina pungit᷑ ei⁹ aculeo q̄ gladi⁹ vocat᷑.

Operationes.

A Pli. li. ix. Est puū aꝉ scorpiōis effigie aranei magnitudīe h̄ se ⁊ thino. ⁊ ei q̄ vocat᷑ gladi⁹ cēbro delphini magnitudiem excedēs sub pīno aculeo affigit tātoqꝫ dolore infestat. vt naues sepe nūero exiliant. B Ysi. Glauc⁹ a colore dcūs ē eo ꝙ sit alb⁹ Greci em̄ albū glaucō dicūt. h̄ estate raro aparet nisi ī nubilo. C Pli. vbi s̄ Quidā em̄ pisces estate īparietēs sexagenis dieb⁹ mediȷ̄s latēt feruorib⁹ vt glauc⁹ ⁊ azell⁹ D Aresto. Quidā etem̄ pisces ī cauernis manēt ī estate sicut glauc⁹ p. lx. dies ac dep̄hendit᷑ p⁹ ascensionem canis.

¶ Ca.xlj.

G Obius ⁊ Gran⁹. Actor. Gobio est pisciculus fluuialis albus sꝫ nigris macul' respsus. quē q̄dā dixerunt vesci cadaverib⁹. Sꝫ a piscatoribus dep̄hendit᷑ hoc eē fabulosum. q̄n poti⁹ dicunt᷑ in aq̄ liq̄dissima cōuersari. ⁊ pabulo nutriri. In cibo tñ viles ac despicabl'es reputant᷑ q: aq̄si ⁊ minime solidi.

Operationes.

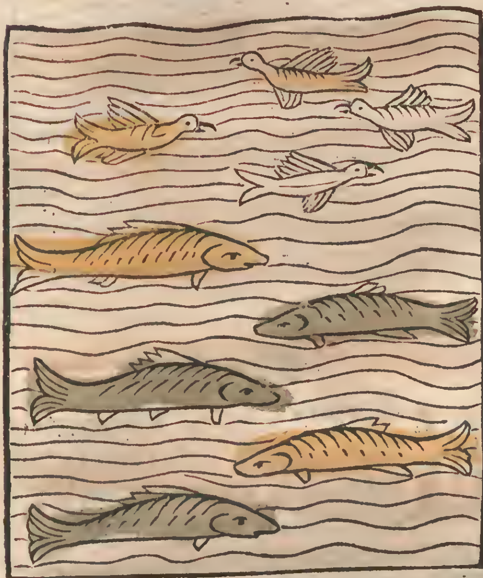
A Exli. de na. re᷑. Gobio piscicul⁹ est forma rotūda squamis ꝑuis argēto similibus. hic vbi aquas arenosas lapillulis in nutrimentū h̄ꝫ accomodatiore᷑ vtriqꝫ cibū prebet. B Idem: Gran⁹ est piscis marinus. qui contra naturam omniū animalium vnū oculū in summo capitis habet. quo superintendens ꝑīsidias cauet.

¶ Ca.xlij.

G Amanez ⁊ Gonger. Albertus. ī libro de naturis aīalium: Gamanez animal dicunt fluuiale. cuius femina vagabunde discurrens. non sollicitatur sꝫ negligit partū. Mas āt stat circa eos. quos femina preneglexerit. Et edificat etiam in giro circa eos lignis ne pateat aditus inimicis piscibus Et tunc aliquando extra aquam vociferat fortiter.

vt aduersantia sibi terreantur aīalia. et si in tali solicitudine cadit ī retia zelo defendende prolis mordens retia erumpit nō tam fortitudine ꝙ̄ animositate. In eodez libro. Conger vt dicit Plinius est piscis magnus atqz robustus qui inimicitias et bella habet cum murena ⁊ polippo ⁊ alijs piscibus. ⁊ intm̄ fortiter ꝙ polippum laceret dentibus suis.

Ca. xliij.

Amius. ⁊ hyrundo. Isi.

H Hamio piscis est saxatil' dextra sinistraqz laterib⁹ virgis puniceis ꝑpetuis alijsqz discolorib⁹ deliginatur. et dict⁹ est hamio quia non capitur nisi hamo. Plinius vbi supra. Amiam siue hamiam vocant piscem cuius incremētum diebus singulis intelligitur cum thinnis hec et palamides in pontum intrant gregatim ad dulciora pabl'a cum suis queqz ducibus.

Operationes.

A Ex li. de na. reꝝ. Hamius est piscis saxatilis (vt ait ysidorus) id est lapidē gerit interius; hic admodū speciosus ē. hn̄s in vtroqz latere quasi v̄gulas ꝑpetuo colore puniceas. reliq̄ v̄o corꝑe diuersis q̄dē ⁊ ḡtis colorib⁹. tot⁹ ī modū pāni serici variatus. B Hyrundo maris simil'ē auihui⁹ nōis; hec admodū loliginis ī aq̄ manet vt piscis. ⁊ alas hn̄s ad amena eleuat̄ etheris.

Ca. xliiij

I Cinus marin⁹. Isi. Icinus ab icio terrestri nomē traxit quē vulg⁹ ericiū vocat; c⁹ testula dr̄ spinis aculeata in modū castaneaꝝ qn̄ adhuc opte de arborib⁹ cadūt. Caro ei⁹ moll' ⁊ minio similis.

Actor. Icin⁹ ip̄e ē echin⁹. de q̄ dcm̄ ē sup̄ ī tractatu de aīalib⁹ cap̄. lxxvij. Idē etiā videt̄ eē ethenais. licz Isi. de his agat sepatim tā ꝙ̄ de duob⁹. idē etiā dr̄ erici⁹ l' irici⁹

Operationes.

A Ex li. de na. reꝝ. Erici⁹ ē piscis marinus. hn̄s caput ⁊ os inferi⁹ (vt ait aresto) ⁊ exitū suꝑfluitatū supi⁹; q̄d ē ꝯ morē aīalium ceteroꝝ. B Utit̄ aūt spinis loco pedū; Ei⁹ anteriora sepata sunt. ⁊ inferiora ꝯtinua. horrori ē ceteris piscib⁹. q2 spinis hispid⁹. vn̄ nō de facili sit vlli pisciū p̄da. C Carnes ei⁹ vehemēter rubee sunt. colore minio similes. vt dicit Plinius.

Ca.xlv.

K Alaoz. Karkora. 7 kilok Ysidorus. Kalaoz est piscis maris. specie multiformis. pluuiaq3 ceteris piscibus ad vite remedium 7 impinguatõnis iuvamẽ esse solet. huic pro exicitio dat᷑. nã si multa pluuia fuerit oculis cecatur ac per consequens cum cibum querere non possit. fame morit᷑. Idez Karkora vero est piscis q̃ postq̃ deprehenditur. multo viuit tpe. 7 cibat se ex se. q̃a sup eius intestina est nidior aqua.

Operationes.

A Idem. Kilock est piscis marinus ĩ testa multum aspera latens. cuius orificiũ ẽ in medio corporis. B Sentit autez quicquit ei appropinquat. et applicat᷑ lapidibus cum suis pedibus posterioribus C Anterioribus autez quibus p̄ manibus vtitur quicquit per eum trãsit. quod nequaq̃ vincere se posse credit. tumescit. seq3 cõtrahit. 7 adheret fortius lapidi cui applicatur.

Ca.xlvj.

K Arabo 7 Kylone. Ysidorus. Karabo stercore viuit et luto Fedaturq3 cibo. p̄pter hoc aĩal põderosum est. caudã hab3 latã. 7 ĩdo qñ pugnat leuiter se vertit. Huius eñ generis monstra fortissime pugnãt inter se. velut arietes. muniuntq3 se multitudine sociorum aduerse partes. vnde frequẽter visi sunt ambulare sicut greges. adinuicemq3 bella partiri. fiunt autẽ in aĩalibus bella quatuor de causis. sc3. p̄pter naturalez superbiaz. p̄pter cibum. p̄pter coitum. propter fetum. sicut gallina. propter fetuz cũ coruo pugnat. 7 anser cum cornice.

Operationes.

A Arestotiles. Karabo sicut 7 cancer sanguinem nõ habet. durum habet extra 7 molle intra. nec est nutribile illud durũ: imo recipit ignem. B Accipit autẽ pisces sicut cancer in profundo maris cũ duobus labijs suis. eosq3 in duas partes diuidit. 7 ad os suũ ducit C Karabo ex piscib⁹ dure carnis mouet᷑ cũ cauda sua motu veloci sicut motu alaꝝ suaꝝ. D Est ãt genus q̃ddã ex q̃ generat᷑ karabo.

quod est bone carnis anteq̄ oua ponat: postea vero male. Hoc genus exuit spolium in vere sicut serpens. Ita cancer ⁊ karabo senectutem exuunt ⁊ que mollis teste sunt. E Marinū animal mollis teste karabo coit ⁊ impregnat ⁊ malakye similiter accidit. Karabo ⁊ sibi simile in genere, scз aīal mollis teste, ouant coitu: Similiter est generatō malakye vt sepia, ⁊ sibi simile. F Maresq̄ karabo tantum custodiunt oua. Malakye autem ouat extra: ⁊ mas eijcit sup femias sperma: sicut mares piscium super oua. G Ex lib. de na. rer. Karabo fm Aresto. est piscis qui qñ timet retrocedit, qñ vero nō timet ambulat ad interius naturaliter. H In eodem li. Kylon est aīal marinū q̄d p̄ nature cōis ordinē hз epar in sinistro splē in dextro. Nam in oībus aīantibus terre magnis ⁊ p̄uis est econuerso.

Ca. xlvij.

Roky. Arestotiles. Roky est marinum aīal hñs dētes acutos ⁊ etiam pōit vnū sup aliū. sic em gen⁹ suum diuersat a gñib⁹ pisciū. q̄a pisces hñt q̄dē dētes acutos: ⁊ nō ē in eis aīal duas hñs acies dentiū. Actor: Roky ipse est felchus. de q̄ dcm̄ est paulo supra. idemq̄ vitulus marinus. de quo etiā dicetur infra.

Operationes.

A Ex li. de na. rer. Roky est aīal ī terra sicut in mari manens. cartillaginosum hз corpus vt sepia: ossaq̄ minus debito robusta: pre infirmitate aliq̄n crurū vix ambulare possit seq̄ in pedibus sustentare. B Ambulatio ergo ip̄ius est potius ī vigore spiritus ⁊ leuitate corpis q̄ ex v̄tute. Dentes habet acutos valde. caudam paruā vt ceruus: renes vt vacca C Venter eius sanguine caret. quia due vene que ramificantur sup renes vsq̄ ad vētrem in eis nō p̄ueniunt. D Cetera vero corpis membra sanguinem hñt. E Hoc aīal hз quatuor pedes. ⁊ habēt inflexiones digiti quinq̄ in vtroq̄ pede. figuraq̄ pedis est vt cauda piscis: F In aquis spirare nō valet. dormit āt p̄pe mare sup terrā. ibiq̄ fetus suos parit duos aut tres. G Transacto vero die xij. post partum: sequitur fetus matrē suā ad mare ⁊ hoc multociens in die vt aquis marinis assuescat. Hoc aīal mamillas hз vnde fetus lactз. Vox eius est sicut thauri maximeq̄ cū interficitur: difficulter autē interimi potest

¶ Ca.xlviij.

Leo marinus. Yſidorus. Leo marinus dictus eſt a ſimilitudine terreſtris

Operatões.

A Ambroſius. Leo terribilis eſt in terris ſed dulcis in fluctibus. Eandem habet diſpoſitionem. ⁊ virtutē ſicut in terra quare tranſeo:

¶ Ca.xlix.

Lepus marinus. Yſidorus. Lepꝰ a ſimilitudīe leporini capitis nūcupatus eſt. Plinius. Venena dira non ceſſant in lepore; qui in indice mari etiam tactu peſtilens. vomitum diſſolutōemqꝫ ſtomachi ꝓtinꝰ creat; Idē in li. xxxij. Lepus marinus venenū eſt in cibo vel potu datus. Nullū eſt aīal quin eiꝰ tactu intereat. Homo tactus ab eo piſcē olet ⁊ moritur: Et lepus ſimiliter ex eo tactus moritur: Sic vterqꝫ alteri venenū eſt In india nō capi viuentē affirmāt:

¶ Operationes.

A Auicenna. in. ij. canone. Lepus marinus eſt aīal oſtreatū lutoſum declinans ad rubedinem aliquantulū B Sanguis eius calidus eſt mundificās pannū. C Caput eius aduſtum generat pilos in alopitia ꝓprie cum adipe vrſi. ⁊ ī tyria valde: D Cum autē ex eo fit emplaſtrum ſicut eſt abradit crines ⁊ pilos E Item abſtergit viſum emplaſtri more ſuperpoſitū ⁊ ſicut colliriū. Numeratᵣ autem inter medicinas venenoſas. ⁊ īterficit eum vlceratione pulmonis: F Pli. li. xxxij: Leporis marini feminā ſi mulieres grauide aſpexerint ſtomacho nauſeante; ſtatim abortum faciunt: G Remedio eſt mas ob id īduratus ſale. vt in brachealibus habeatᵣ. H Lepus marinus venenatus quidē eſt. Sꝫ eius cinis in palpebris pilos īutiles emulſos cobibet. I Idem. Lepus ſtrumas ſanat. ita vt celeriter remoueātur: E lepore quoqꝫ marino recenti iubent quidam podagram fricari. K Sanguis eiꝰ ⁊ fel (ſi necetur in oleo) valet ꝯ carbunculos L Auicenna in canone vt ſup̄. Lepus marinus eſt venenoſus ſi de ipſo in potu datur accidunt ꝯſtrictio ā̄helitus. ⁊ rubedo oculoꝝ. tuſſis ſicca ſputum ſanguis difficultas vrine: Vrina violacea ⁊ egeſtio ſimiliter vel dolor in ſtomacho. vomitus ſuperfluus colere ⁊ ſanguinis ycterícia ⁊ anguſtia ac dolor renū. ſudor fetidus. horror cibi. M Et cū videt eger piſces terretur ab eis. ⁊ inuenit ſaporē fetidi piſcis in ore ſuo. ⁊ in eructuatione cū ſalſedine. Plures autem qui ex eo euadunt. ī ptyſim cadunt. N Confert autem eius curationi lac caprinū. quod eſt iuuamentum vltimū O Lac quoqꝫ azininum ⁊ lac mulieris ex mamilla. ⁊ eius cācri fluuialis. ⁊ ericius aſſatus aut ſanguis eius fortes autem medicine ſunt calamentum fluuiale calidum; recens ⁊ ſanguis āſeris ⁊ vrina hominis antiqua ⁊ cetera. P Signum vere ſanitatis eſt. quādo vidēs piſces non terretᵣ ab eis. ⁊ comedit. Cūqꝫ cadit in ptyſim curetur ptyſis

Ca.l.

Leuiathan ꝛ ludolachra. Ysi. Leuiathan siue leuim ē piscis serpētinus. de q̄ scꝫ sup̄ dcm̄ ē in tractatu de aīalibꝰ. ca.lxxxiiij. Ysi. Ludolachra est aīal natura ꝛ forma mirabile duas habn̄s alas in facie duas in dorso. q̄bus mira velocitate nitit̄ quocunqꝫ voluntas eā impulerit.

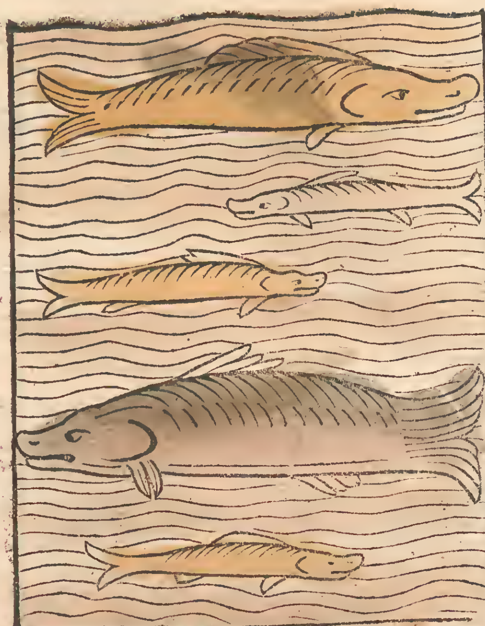
Ca.lj.

Loligo. Ysidorus. Loligo est mōstrum in quo natura lusisse videt̄ Nam cute squamosum cū gregibus piscium maris profunda scrutat̄. Cū autem aquas fastidierit: leuat se cum alis pennigeris quas in hoc illi natura dedit: ꝛ cum volucribus ethera scandit Sed q̄s flatus ventorum sustinere nō potest: post modicum vbi ventis cōcutitur ad aquas redire cogitur: ꝛ in profundum relabitur

Operationes.

A Plin̄.li.ix. Loligo est piscis mollis sanguine carens sicut ꝛ sepia: Caput habet etiam sicut ꝛ sepia inter ventrem ꝛ pedes. B Sepie ꝛ loligini pedes duo ex his longissimi sunt ꝛ asperi. q̄bus ad ora cibos admouent: ꝛ in fluctibus se velut anchoris stabiliunt. Loligo etiā volitat. extra aquam se efferens. C Sepia quidem in terreno parit inter arundines ac in alto cōseruata. oua edunt loligines. D Item Loligines sicut ꝛ sepie coeunt linguis. brachia inter se componētes ꝛ in cōtrarium natantes. ore quoqꝫ pariunt. E Loligines etiam in littore mire magnitudinis sunt. sed in mari nr̄o v. cubitorum. nec ossa nec spinas habet. F Idem in libro. xviij. Loligo volans signum est tempestatis G Ysidorus Tradunt in occeano mauritanie tantam multitudinem loliginum ex aqua euolare vt etiam naues demergere possint. H Phisiologus. Loligo capitur aliquando quinqꝫ cubitorum. Caput habet inter pedes ꝛ ventrem. vltra duos annos raro est eorum vita. I Aliquod eorum genꝰ asperrimum est que pugnature turmis se munientes stabiliunt.

Ca. liij.

[L]ocusta maria: Phisiologus. Locusta marina iuxta Pli. q̄tuor hꝫ cubitos in lōgitudīe. hyeme leditur Autumno ⁊ vere pinguescit. ⁊ plenilunio magis. Ex li. de na. reꝝ: Locusta fluuialis eꝯ̄ria q̄ꝫ locusta cāpestris. pedes añriores hꝫ lōgiores. nec ruminat in anteriori ꝑte sicut aīalia cetera. ſꝫ ad posteriꝰ. ſcꝫ in extremo stomachi sui cum dentibus in vētre sibi herentibus.

Operationes.

A Pli: li. ix. Locuste pisces crusta fragili muniunť In eo genere q̄d caret sanguine latent mensibus q̄nis. Similiter ⁊ cancri. q̄ eodē tpe occultanť. B Et ābo veris principio senectute in more anguiū exeunt. renouatiōe tergoꝝ: Ceteꝝ ī vndis natant. Locuste reptantiū more fluitant. C Si nullus ingrauat metus recto meatu cornibus. q̄ sunt rotunditate ꝑpilata ad latera porrectis. ⁊ eisdē erectis ī pauore: oblique in latera ꝓcedāt. Cornibus inter se dimicāt. D Viuūt āt hmōi locuste in petrosis locis; In indico mari locuste. quaterna cubita implent. E Polippum intantum locusta pauet vt si iuxta viderit omnino moriať. Locusta q̄ꝫ conger inimicus lacerat ⁊ perimit.

Ca. liiij.

[L]ucius: Actor. Lucius [illegible] piscis fluuialis ore lato. ⁊ dentibus acutissimis: minoꝝ pisciū deuorator. Cui tam̄ perca squamis ⁊ brāchijs asperimis armata resistit vt non ei preualeat. nec dentibus eius ꝑda fiat. Vescitꝛ āt lucius venenosis: vt bufonibus ⁊ hmōi Et tñ infirmis dr̄ esse in cibo sanus. Si q̄n nassa in q̄ inclusus fuerit. ex aq̄ leuata lucē diei viderit. raro vel nunq̄ accidit. vt postea diutiꝰ remaneat: ſꝫ q̄sita sibi via euadit:

Operationes.

A Ex li: de na. reꝝ: Lucius est piscis. q̄ ⁊ lupus aq̄tilis appellať. Hic si fluuiales aquas cibūq̄ꝫ ꝓ vita sufficientē habuerit ꝑ successus tpm in lōgitudinē maximam eualescit. Cibus eius sunt pisces: ⁊ quicq̄t ranaꝝ more repit. Piscē ad magnitudinē ꝓpe sui ꝯmedit. B Nam vbi victū subegerit. Caput primū ore deuorat quo digesto paulatim addit sequentia. donec totū ꝯsumat: Pari q̄ꝫ generis sui parcere recusat. vel ob naturalē crudelitatem. vel quia auidus est cibi. rapineq̄ꝫ impaciens Nam ⁊ ꝓpa semina ꝓsequiť vbi piscis forma susceperint. C Est autem piscis quidam habens acres squamas: ⁊ pinnulas acutas. quem si lupus aquaticus ꝑca

put aprehenderit cito transglutit. Si vero a parte caude non potest quoniã in cõtrarium asperari gescunt. D Lucius in cerebro lapidem cristallo simil'em gerit sed hoc cum euũ in lõgum duxerit Inpgnatur hic piscis, vt dicit Arestotiles. flante vento septentrionali. similiter 7 pisces qui in longitudinem eualescunt. feĩa pregnans aquas ascendit. quanto potest ĩmotius a loco suo in quo habitare consueuit Ibiqꝫ oua parit. vt filij sui nõ sint ei impedimentum prede. E Et hoc ꝓpter crudelitatem naturalē. vel ꝓpter cibi rapineqꝫ inuidiam. F Alij dixerunt ꝙ ascenderet ꝓpter dulciorẽ aquā. qm̃ aq̃ tanto semp est dulcior quãto fonti ꝓximior. Lucius tante auiditatis est vt piscem quem totũ q̃ntitas eius deglutire non sustinet dimidium incorporet.

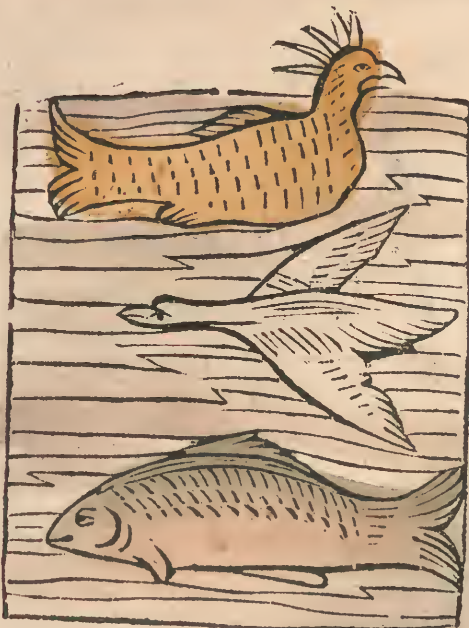

Ca. liiij.

Lupus marinus. Ysido. Lupus a velocitate appellat̃. in quo lupo terrestri assimilat̃. quia scꝫ improba voracitate alios ꝓsequitur. Est aũt piscis captura ingeniosus. Nam 7 rethi circumdatus. fertur arenas arare cauda. et ita conditus trãsire rethe. Pli. li. xxxij. Lupus marin⁹ in ꝓuidendo min⁹ hꝫ solercie sꝫ magnũ robur in penitendo. nam vt heserit in hamo tumultuoso discursu laxat vulnera. donec excidant insidie.

Operationes.

A Idem li. ix. Pregelidam hyemẽ oẽs sentiunt pisces. sed maxĩe q lapidẽ in capite existimant̃ hr̃e. vt lupi 7 pagri. Cunqꝫ aspere fuerint hyemes multi capiunt̃ ceci Lupoꝝ vo sunt laudatissimi q appellant̃ lanati. candore molliciaqꝫ carnis. Meliores sunt lupi in amne tiberi inter duos põtes ꝙ alibi. B Pisciũ lupus bis in anno parit. Nigidius est actor lupũ. mugili caudam ꝑrodere. eosdemqꝫ mẽsibus statis concordes esse. C Idem in li. x. Prodant̃ vt dcm̃ est mugil 7 lupus clarissime audire. D Idē in li. xxxij. Tradit etiam Ouidius lupũ rethi circũdatũ. cauda arenas arare. atqꝫ ita ꝯditũ trãsire rethe. E Aresto. Lupi marini cũ intrant pellagus postea redeũt et ascendũt supius mag̃ velocitate sicut delphinus. Oẽs ãt lupi magnoꝝ corpm hanelãt aerẽ attrahentes F Ambrosius. Lupi denicꝫ in mari sunt teneri q̃s nescit agnus timere. Et secundũ Ysaiam simul pascũtur lupi 7 agni.

Ca.lv.

M Egar. Milagus. et Miluus: Ex li. de na. rerum. Megaris est piscis marinus duaꝝ palmaꝝ lõgitudinis: Uilis habet in ptibus in qͥbus capitur ꝫ cũ ad remotiora salsus reducit. Raritas eiꝰ pciũ facit. Recenter tñ captꝰ. ⁊ sine sale delicatiorẽ cibũ edẽtibus facit. Est ãt (vt fert) nociuꝰ pcipue febricitãtibus: Uñ poeta dicit: Et megaris noxiꝰ oĩs erit. Jorath vbi sup Milago cũ eiꝰ pulli volãt. fcatio ẽ sup tẽpestatẽ maris. Isi. Milago piscis est sic nõiatus qꝛ sup aqꝫ euolat. Quociẽs autẽ cernit extra aquã volitãs tẽpestates mutari desigt.

Operationes.

A Ex li. de na. reꝝ. Milago volitat sup vndas in signũ leticie. qꝛ cessauit tẽpestas hoc ꝯ morẽ alioꝝ pisciũ ⁊ monstroꝝ marinoꝝ: q̃ oriẽte tẽpestate vident q̃si sup aq̃s ludere. B Pli. li. ix. Miluus subit in sũma maria piscis ex argumẽto appellatꝰ lucerna: liguaq ignea ꝑ os exerta tranq̃llitas noctibus relucet. C Attollit e mari sesq̃pedalia fere cornua. ab hisqꝫ nomen traxit.

Ca.lvj.

M Ugilus. Isi. Mugilꝰ ex eo nomẽ hꝫ ꝙ sit multũ agil. Nã vbi dispositas senserit piscatoꝝ isidias. cõfestim retrorsuꝫ rdiẽs ita rethe trãsilit. vt volare piscẽ videas. Pli. li. ix. Mugilũ natura ridet i metu capite abscõdito. totos se occultare credentiũ. iisdẽ tñ tãta facilitas: vt i fenice ⁊ narbonẽsi ꝓuĩcia coitus tpe e viuarijs mare linea lõginq̃ ꝑ os ad brãchias religata emissũ i mare. eodẽqꝫ linea retractũ. fcie seq̃nt ad littus. rursusqꝫ feiaꝫ mares ꝑ tpe. Jn narbonẽsis ꝓuincie. ⁊ in nemusiẽsi aꝗ stag. s. laterna appellato: vbi hõies delphini societate ⁊ mugilũ piscant. Mugilꝰ ⁊ lupꝰ odio flagrant mutuo. Mugiles alioꝝ pisciũ vi timẽtes sup naues exiliũt ⁊ tã pcipue velocitatis sunt vt trãsuersa nauigia iterim sup iacẽt. Jo li. xxxij: Mugil scit i esca hamũ ẽẽ. atꝫ isidias nõ ignorat. tãta ẽ ei auiditas vt cauda vberãdo cibos excutiat. Jorath. Mugil ẽ piscis velocissimꝰ in aq̃s fluuialibꝰ. sꝫ naturaliter icautꝰ. nã deridet eiꝰ stulticia. cũ i metu capite abscõso. totꝰ corpꝰ abscõsuꝫ a secuꝫ credit. hic cũ lucio iimicitias. hꝫ hyeme tm̃ ⁊ hmõi cã credit. qꝛ tũc rarus ẽ cibus ꝑ q̃ dimicant. Estate vero abũdat ⁊ ideo tunc ad ꝯcordiam redigunt.

Mus marinus

si erga suos catulos insidias quem[que] molliri presenserint ipsos tuentur etatis tenere pauorem affectu materno comprimũt. oraq[ue] aperiunt, et innoxio dẽte partus suos suspendunt. Interno quoq[ue] corpore recipere. ac genitali aluo feruntur abscõdere donec illos ad securitatem deferãt, aut sui corporis obiectu defendant.

Murex shells

¶ Ca.lvij.

Mus marinus. Musculus et mustela. Mus marinus ad terram exit. ibiq[ue] fossam faciens oua parit. ac rursus terra obruit. Post tricesimã vero diẽ rediens iterũ fossam aperit. et fetus i aquã ducit. horũ fetus inter inicia visu carent. sicut fetus oĩm fere aquatiliũ. Ysido. Musculus dictus est eo q[uod] sit balene masculus. Eius eñ coitu hec belua ɔcipere phibetur. Sunt autem musculi cocblee quorũ lacte concipiunt ostree. Pli. li. ix. Amicitie sunt exempla musculus et balena. Quandoq[ue] pregraui superciliorũ põdere obrutis ei[us] oculis infestantia magnitudinẽ in vada prenatans demonstrat. oculorumq[ue] vice fungitur. Idem in libro. xj. Muscul[us] marinus qui balenã antecedit nullas habet dentes sed pro his setas intus. ob id etiã hirsutam dicunt appellatam. Idem in li. ix. Mustele pisces mense deputãtur quas inter alpes lacus rechie bigrãtinus emulas murenis generat. Arestotiles. Mustela sicut delphinus et foca viuos fetus de corpore suo edunt et cum partus ediderit

¶ Ca.lviij.

Murix. Ysido. Murix est cochlea maris ab acumine et asperitate[que] dicta, que alio nomine conchilium dicitur, eo q[uod] circũcisa ferro lacrimas purpurei coloris emittat. ex quibus purpura tingitur. et inde ostrum appellatum est. q[uod] hec tinctura ex humore teste elicitur. Murianus autem tradit muricem echineum. Plinius libro nono. Murices conche marine sunt que latent circa canis ortum tricenis diebus et statuto tempore exeunt. p̃ciosum liquorẽ tingendis vestibus in medijs faucibus habent vtilem. Sed is color in sola vena candida reperitur. Reliquũ vero corp[us] sterile est. Viuis quoq[ue] tantũ hic color exprimitur quia morientes cum

vita succum euomunt. non habēt spericū os neqꝫ rotundum ne in angulos prodeū te rostro sed ad conche modum vtroqꝫ latere clauditur. Idem in eodem. Animalia marina que sunt dure teste vt murices aut purpure saluiario lentiore proueniūt (sicut a crescente humore culices) atqꝫ spuma maris incalescente cum admissus est ymber. Et he pariunt in vere.

Operationes.

A Plinius, libro. xxxij. Muricum teste cinis vtiliter cum melle illinitur vlceribus capitis. B Idem quoqꝫ cinis bonum est dentifricium. Et maclas purgat in facie muliere cum melle illinitus. cuteqꝫ erugat. extenditqꝫ septenis diebus illitus ita vt octauo candido ouorum foueatur. C Idem ex oleo valet ad parotidas et strumas. Pannisqꝫ resistit vtroqꝫ modo. siue opus sit incipiētes discurrere. siue cōcoctos emittere D Item. Muricum cinis cū oleo tumores tollit. Cinisqꝫ testarum eaꝝ melle mām̄as mulierum efficaciter sanat.

Ca. lix.

Murena. Ysidorus. Murenā greci mirenam vocant. eo q̄ plicet se in circulos. Hanc feminini tantū sexum tradunt ꝛ a serpente cōcipere. Ob id a piscatoribus tanq̄ a serpente sibilo euocatur ꝛ capitur. Ictu fustis difficulter interimitur. ferula vero protinus animā eam habere in cauda certum est. Nam capite percusso vix interimit. cauda statim examinatur. Plinius li. ix. Murena est piscis longus molli cute intectus hyeme latet. nec capitur nisi diebus estatis. sicut cōger ꝛ om̄es saxatiles. Exit in terram. sicut ꝛ polippꝰ. huic emula ꝛ mustela. Quibusdam piscibus date sunt pinne vice pedū Quibusdam vero nulle sunt. vt murenis. quibus nec branchie. hec flexuoso in pulsu corporum ita mari vtuntur. vt ſpentes terra. In sicco quoqꝫ repūt. Murena quocunqꝫ mense parit. cum ceteri pisces statuto tēpore pariant. Oua eius citissime crescunt In sicco littore elapsas vulgus coitu serpentium impleri putat. Ex libro de naturis rerum. Murene sicut dicit Plinius. libenter se tenent inter harundines et ligna. vt si forte rethi concludātur flexu multiplici euadant. hee morsum venenosum habent. sed capitis eorundem cinere morsus sanatur. Periculosum est eas in cibum sumere. nisi prius in vino optime ac diutissime decoquantur. ꝛ speciebus aromaticis maximeqꝫ pipere condiantur. veneno so namqꝫ habundant humore. vnde nec de facili cedunt coctioni Item murenam (iuxta basilium) vipera ex aquis in siccū euocat ad coitum. Iorath vbi sup. Murena non a suo simili sed a serpēte sibilo ad siccum euocata concipit. nec aliquid tam̄ serpenti sed sibi simile gignit. Ambrosiꝰ. Vipera quidem ad littꝰ maris sibilo murenam euocat. venenūqꝫ suū vomit. Illa statim venit ꝛ cum eo coit. et post vipera venenum suum resumit.

Operationes.

A Plinius vbi sup. Murene morsus capitis ipsius cinere sanat. B Lichenas etiam ꝛ lepras soluit murenaꝝ cinis cum ternis obulis mellis.

¶ Ca. lx.

Multipes. Ex libro de naturis reꝝ. Multipes piscis marinus est. a re nomen habet. Huic pedes latere pcedunt. In hieme coit. ꝛ inter ceteros pisces sibi nidum ex surculis construit. p duos menses ouat. ꝛ hoc vnum ouum tm̄ adinstar nucis paruū. Femina per. xl. noctes sedet et ouū a se editum fouet ex quo fiunt pisces innumerabiles Quod si non esset. multum eorum genus decresceret. quia seipsos inuicem consumunt. ꝛ multe cōmestionis sunt. Multipes astutia magis ꝙ fortitudine vincit karabo monstrū marinum quod validum est ac robustum Cuius victorie signum est. nam simul capti in rethi reperiunt̄ karabo frequenter mortuus iuenitur aut letaliter vulneratꝰ. Est etiam quoddam genus multipedis naturaliter astutum q̄d in aque supnatat ꝛ dorsū testam ad solem ponit vt desiccet̄ ac durior fiat. sic vt salsas maris aq̄s. ꝛ aduersa scopuloꝝ pati valeat. Actor. Multipes ipe est polippus iuxta pliniū. de quo plenius inferius dicetur.

¶ Ca. lxi.

Mulus vl' Mullus. Ex libro de naturis reꝝ. Mulus est piscis marinus (vt ait p'i.) modice q̄ntitatis gratia nobilitatis in esum tm̄ datus nobilibus. Rarissimus tamen est quē septentrionalis tantum gignit occeanus. Horum tamen genera plura sunt. Quidam alga et ostreis ac limo ceteroꝝq̄ȝ pisciū carne vescunt̄. Nobiliores āt in inferiori labio vel labro gemina barba insigniuntur. victusq̄ȝ eoꝝ est q̄d iuxta ripas aeris serenitatem concreuerit. Mulū nobilem expirātem numerosa coloꝝ varietate spectari p ceres gule narrant. Seneca de naturalibꝰ questionibus li. vij. Incredibilia sicut iā supius dcm̄ est sunt opa luxurie in cubili pisces natāt ꝛ sub ipa mēsa capit̄ q̄ statim in mensam transferat̄. Paꝝ recēs videtur mulus nisi q̄ in ꝯuiue manu morit̄. Obseruatur morientium color. quem in multas mutationes mors ipa luctāte spū vertit. Rubor primū deinde pallor suffunditur. lōga somniculosa tertiſq̄ȝ luxurie expectatio Nolunt attingē nisi eodē die captū. q̄ ipm (vt aiūt) mare sapiūt. ꝛc. Ysi. Mulus vocatꝰ ē eo ꝙ moll' sit. ac tenerrimꝰ. cꝰ cibo tradūt libidinē īhiberi. ꝛ ocloꝝ aciē ebetari. hōies vō q̄ his sepe pasti sunt piscē olēt

Mulo in vino necato. qui inde biberint. tedium vini habent. Alexander. Mulus bouis fimo delectatur adeo vt in ipso iaceat. et tincturã caro piscis ex fimo mutuet.

Operationes.

A Plinius. Mulus ꝯtra pastinacas et scorpiones terrestres siue marinos. et draconcs atq; spalangia prodest illitus. aut in cibo sumpt⁹. B Eiusdemq; recẽtis e capite cinis contra oĩa venena valet Et ꝓuatim ꝯ fungos. C Item cinis e capite mulorum attritos sciaticos liberat. Cõburuntur aũt in vase fictili et cũ melle debẽt illini. D Mulos aũt in cibo inutiles neruis inuenio. Eorũ qꝫ cibo tradũt oculorum aciem hebetari. In menstruis vero mulierum auxiliatur mulus. Inueterati muli et in potione triti vomitiones concitant. E Mulorum sallamẽti cinis carbunculos discutit. Mul⁹ ãt in vĩo necat⁹ (vt dcm ẽ) his qui biberint inde vini tediũ afferũt.

Ca. lxij.

Monachus marin⁹ et Monoceron Ex li. de na. rerũ. Monachi maris dicti sunt. quia caput hñt in modũ monachi recẽter rasi coronã desup rasam et candidã. et circulũ in modũ crinĩũ super loca aurium. faciem tamen non habet in toto similem homini quia nasum hꝫ pisci similem. et os naso continuũ. Cetera in inferioribus habet formã piscis. hoc monstrum hõies sup ripas maris ambulantes libenter allicit. et coram eis sup aquas ludit. Qꝫ si hõiem admirantem propinqre viderit appropinquat et ipse. et si dat facultas hominem rapit et traijcit ĩ profundum. sicq; carnibus eius saciatur.

Operationes.

A In eodem li. vt sup. Monoceron est monstrum marinũ. hñs in fronte cornu maximum: quo naues obuias penetrare possit ac destruere. et hõim multitudinũ perdere B Sed in hoc pietas creatoris humano generis ꝓuidit. qꝛ cũ tardũ aĩal creatũ sit. naues eo viso possunt effugere.

Ca. lxiij.

Narcos. Nautilos et Nubes. Nisõ. Narcos teste Aresto. tãte vtutis est piscis. vt mediãte lino et calamo ad manuꝫ piscatoris hamũ tenẽtis accedat stupor et ĩsensibilitas ĩmo et totũ corp⁹ stupefacit. nisi cit⁹ hamũ deijciat. Inde ẽ qꝫ etiaꝫ stuporifera vt papauer et hmõi cetera dicuntur narcotica.

Pli:li.ix. Nautilos qui ab aliis vocatur põpilos inter precipua miracula maris computat᷑. Nam supinus in summa eq̃ꝝ puenit. ita se paulatim subrigens. vt emissa ꝑ fistulam aqua velut exoneratus sentina facile naviget. Postea prima duo brachia retorquens mẽbranam inter illa mire tenuitatis extendit. qua velificante in auras ceteris brachiis subremigans. media caudo vt gubernaclo se dirigit ita vadit alto luburnicaꝝ gaudens imagine. si q̃d pavoris interveniat hausta se mergẽs aqua. Ex li. de na. reꝝ. Nubes ẽm Aresto. est piscis in aqua vivẽs applicat᷒ ad petrã Aqua non dñdit nec separatur. nisi ꝑ attractionem inspirationis concitus.

Ca. lxiiij.

Nereides 7 orcha. Ysidorus. Nereides sunt belua marĩe toto corpore hirsutis hispide. Habentq̧ speciem aliquam formatam cum homĩe Horum aliqua cum mortalis cõditionis imitatrix emori debet. auditur procul gemitus eius ac planctus. de his plenius dictum est superius in cap̃. Balena. Ex li. de ña. reꝝ. Orchum monstrum marinum est (vt ait Plinius) eius ymago nulla potest exprimi r̃presentatione. nisi q̧ sit mollis carnis immense. hec balenas q̃ui odio persequitur. dentibus truculentis secreta feminarum irrumpunt. Ac morsu lacerat Ille vero ad flexum immobiles. ad r̃pugnandum inertes. pondere suo onerate. ac pinnis invalide. Solum noverunt auxilium in altum mare refugere seq̧ toto occeano defendere. Ecõtra vero orche in malicis pertinaces laborant fugientibus occurrere. 7 incautas angustiis trucidare. in vada vrgere. saxis illidere. 7c.

Ca. lxv.

Orbis. Ysidorus. Orbis dictus est a figura scilicet quia rotũdus est. 7 totus ĩ capite cõstat. Plinius libro tricesimo secundo. Durissimum esse piscium constat eum qui orbis vocatur rotundus est sine squamis.

tium ⁊ maris yma miscens. C Aluū leniter emolliunt: coctaq; mulso tenasmo qui sine exulceratione sit liberant B Vesicarū etiam vlcera repurgant E Cocta vō in conchis suis sicuti venerint clausa mire distillationibus ꝓsunt. Horū teste cinis vuam sedat. ⁊ ꝑsillas admixto melle: F Arestotiles. Est autē piscis de genere ostree. i. teste dure. q̄ cauda natat ⁊ repit. G Dyascorides. Ostree porphire vn̄ purpura tingiť cochlee sunt q̄ vste desiccatiue v̄tutis sunt quibus ⁊ ceterarū cochlearū virtute sunt siľes. H Nam ⁊ ego eis vsus sum in reumatica et diuturna ⁊ que difficile concarnanť vulnera ⁊ caua: ⁊ nimis ꝓfunda. q̄s vstas apposui cū adipe veteri ⁊ butiro nouo.

Ca. lxvj.

Ostrea. Ex li. de na. rerū. Ostreum vt dicunt Ambrosius ⁊ Ysidorus Cumq; testam aperit vt clemētioris aure delicijs gloriet. Sz cancer insidias ei repentinas p̄tendit. ⁊ lapidez inter eius testas proijcit. ne illas ꝯiungē possit ⁊ sic ostree carnes corrodit. Ostreū siquidē in siccum vel in sicco iacens. iam vt in domo conchas t̄pe accessionis maris aperit Ysidorus. Est aūt in ostrea preciosissima margarita naturaliter infixa q̄ maris aq̄ in ea solidať. Que etiā difficile apō reges inueniť ⁊ in littoribus quasi vilis iacens. a vulgo saxis asperis et canteribus colligitur. Pli. li. ix. Silicea testa inclusis fatendum est nullum ēesse sensum vt ostreis putrescente limo ꝓueniūt ac spuma circa nauigia diutius stātia defixosq; palos ⁊ ligna. Nuper compertū in ostrearijs humorez fetificum effluere in modū lactis.

Operationes.

A Ostree peculariter contra venena leporis marini aduersanť. eisq; mensarū diuitum palma tribuitur. stomachum reficiunt. fastidijs medenť B Additq; luxuriam frigus obrutis niue: summa mō

Ca. lxvij.

Pagrus Pauus Pectine ⁊ Perca. Ysidorus. Pagrus piscis est quē greci fagrum ideo nūcupant. q̄ duros dentes habeat. ita vt ostreis in mari alatur. Actor. Pagrus ⁊ ipse est dentix. de q̄ dictū est supius. Pli. li. ix Omnes quidem pisces pregelidam hyemem sentiunt sed maxime qui lapidem habere ī capite estimātur vt lupi ⁊ pagri.

Cumqꝫ aspere fuerint hiemes. multi ex eis ceci capiunt̃ sicut de lupo mario dictum est supius. Ex li. de na. rez. Pauus maris dictus est a pauone volucre. qm̃ ei similis est in coloribus. dorso em̃ ꝛ collo pictus ẽ colore diuerso. In eodem li. vt sup̃. Pectines maris armantur vnguibus. lucent in tenebris ignium more. In magnis frigoribus ꝛ magnis estibus reconduntur. quia tꝑatum aerẽ eos habere oportet vt viuãt cũ excessum passionũ in elementis vngues eoꝝ non pati valeant.

Operationes.

A Arestotiles Animalis marini quod dr̃ pecten pedibus si quid appropinquauerit oculũ subito claudit. Pli. vbi supra Pectines sponte nature harenosis ꝓueniunt. B Actor. Perca est piscis fluuialis varij coloris cursu velocissimus squamis ꝛ pinnulis acutis ꝛ asperrimis armatus qbus etiam se defendit ꝯ pisces maiores ne predãtes eam inuadãt pre ceteris piscibus fluuialibus ꝛ stagnensibus infirmis in cibo precipue cõuenit C Alexander. Perca videns sibi luciũ imminere horret pinnis ꝛ sic euadit.

Ca. lxviij.

Plataniste ꝛ Perna. Albertus in li. de na. aĩalium. Plataniste vt dicit Pli. belue sunt marine. que gange fluuio indie nascunt̃ ꝛ in mare veniunt. ꝛ rostrum hñt delphini et caudam hñt cubitoꝝ sedecim longitudinis. his socijs sunt belue. q̃s statuas vocãt. brachia bina habentes. quibus tanta inest fortitudo. vt elephantes in aquam intrantes infestent ꝛ eis ꝓmuscidas abrumpat. Eodẽ libro vt sup̃. Perna animal est marinum. de genere concharum. et est croceum valde magne quantitatis existens. intra ipas vestitur. vellere fuluo ꝛ nitido valde precioso. ꝛ fiunt inde ornamẽta vestium ꝛ peplorum preciosa.

Ca. lxix.

Pistris. Albertus in libro vt sup̃. Pistris animal est marinuz magnum valde vt dicit Plinius. In occeano gallias attingente. aliquãdo inuentum. Aliquando se offert mare in modum altissime colũpne. intra vela nauigãcium apparens. ꝛ aquam ingentem spargit. ita ꝙ in pauorem vertit nauigãtes.

¶ Ca.lxx.

Pinna et plaies Plinius libro ix. Pinna est piscis concharū generis. nascit̄ i limosis subrecta semper. nec vnq̄ sine comite. quem pinnocherem vocant Alij pinophilacem id est suilla parua. alibi cācer. dapis assectator. pādit autem se luminibus. orbum corpus intus minutis piscibus prebens. Assultant alij ꝓtinus et vbi licentius audacia creuit implent eam At illa ore cōpresso; q̄cquit concluserit examinat. partemq̄ socio tribuit Quo magis miror existimasse q̄sdaz aquatilibus nullum inesse sensum; Ex li. de naturis rer. Pinna de genere cōcharū est. corpusq̄ rotunduz habet. Mas et femīa socialiter ambulant; aperit pīna cōchas suas ad lunā. seq̄ paruis piscibus offert quasi mortuam. Qui protinus exultātes vbi licentius (sic̄ dc̄m est) audacia creuerit impleet eius conchas Mox vero pinnā se plenam sentiens apprehensum q̄cquit incluserit examinat; Actor. Plays ē piscis notus et vsitatus apud nos. sc3 et bicolor. Nam ex vna parte albus ex altera niger. De quo sicut de pluribus alijs nihil in p̄nominatis autoribus r̄peri. nisi forte alijs nominibus vocentur ab eis q̄ a nobis.

¶ Ca.lxxj.

Porcus marinus. Ysidorus. Porcus marinus est qui vocatur suillus quia dum escam querit. more suis terram sub aquis fodit. Circa guttur enim habet oris orificium. et nisi rostrum harenis inmergat pastum non colligit. Ex libro de naturis rerum. Porcus marīs est piscis esibil' porci terrestris ex magna parte similis. Nam et caput habet simili mum. et membra in corpore. costasq̄ simili modo dispositas Tota fere cato eius in pinguedinem transit. Lingua eius absoluta est vt porci. sed voce differunt. In eiꝰ dorso quedam spine sunt venenum efficacissimum habentes et punctionibus suis valde cruciantes. Sed fel eorum punctu ris remedio est. Plinius libro. xxxij. Inter venena piscium sunt porci marini. spine in dorso cruciatu magno lesorum. Remedio autem est limus ex r̄liquo corporis piscium eorum.

Ca.lxxij.

P Olippus. Arestotiles. Polippus habet iuuamen squamositatem pedũ per illã enĩ inuoluit om̄e qđ sibi appropinq̃t. Aĩal tñ hñs sanguinem. hȝ cerebꝝ. Mēbra ventris in sepia ⁊ multi pede ꝯsimilis sunt ĩ figura ⁊ tactu. q̇cquit ꝯmedit aggregat in cauernis vbi manet. Et postꝙ om̄e ydoneũ sibi ꝯmederit. tũc testas residuas ⁊ cortices etiã cancroꝝ eijcit. Mutat̃ color eius ⁊ colore lapidũ qui sunt ꝓpe illũ fit coloratus q̊d ei accidit cũ timuerit. Ex li. de na rez. Polippus est piscis tantã hñs v̇tutem in brachijs. vt nautam aliquẽ de naui ĩcaute stantẽ vt rapiat. ⁊ in mare trahat. eiusq̃ carnibus sacietur Carnibus enĩ libenter vescit̃. supinus adheret scopulis. ⁊ apelli nequit cui si ferida res admota fuerit. ab eius odore ꝓtinus resilit. Hij in mari iuxta veneriã frequentissimi sunt. Item polippi siue multipes verso in terram capite coeũt. oua atq̃ tã multa fecunditate faciunt. ꝙ hõis occisi testa capi non possunt. superq̃ sedentes ⁊ incubantes quasi cãcellatis brachijs camerã faciunt. Item pollippus vel multipes cornu cerui vel storacis sicci fumo deluditur ⁊ deprehēditur. quia diligit ipsum. ⁊ ob hoc intrat vasa venantium. Ex ipõ etiam assato in hamo posito venatores multos capiunt pisces. Polippus ⁊ karabo. si sil' irriti fuerint. karabo mortuus ĩuenitur. Item dicitur ꝙ cum ouant natãt ⁊ mares ⁊ femine debilitantur intm̃. vt a piscibus paruis ꝯmedantur. ⁊ in cauernis facile deprehenduntur. quod tamen non accidit iuuenibus ⁊ ꝑuis ymo fortiõres sunt magnis. Item in hyeme coeunt. in vere autem ouant siue pariũt. Caput maris longius est capite femine. ꝛc.

Ca.lxxiij.

P Ungitiuus Ex li. de na. rez. Pungitiuus vero est oĩm̃ fere piscium minimus. quibusdam spinis ꝓm nomen suum pungens. Mas in eis circa fauces rubeus est. Femina vero illa rubedine caret. Ambo v̇o maculis nudati sunt Hos vulgus opinat̃ sine semine in aquis crescere. ⁊ q̊d mirabilius est. Alios etiam hoꝝ semen ꝓpagari. Vñ ⁊ hunc piscẽ matrem pisciũ vocãt. Dicũt enĩ si stagnũ nouũ fiat. nullusq̃ piscis ĩmittatur. Hos pisciculos ãno ṗmo ĩ eo ĩueniri. ⁊ ãno scđo diuersi generis pisces ex eisdẽ ꝓpagari.

Ca.lxxiiij.

P Urpura. Ex li. de na. rez. Purpure sunt conche marine que verno tempore congregantur 7 attrite liquorem ore saliuãt. Similiter 7 murices circa canis ortum tricenis diebus Mutuoqꝫ attritu lentore cuiusdam cere saliuãt similiter 7 murices. Purpuras ac viuas capere contendunt. quia cum vita sua succum illum euomũt et maioribus quidem conchis detracta concha auferunt. Maiores vero cum testis frangunt. ita demum rorem eum excipientes tiry lingua purpure longitudine digitali. qua pascitur perforando reliqua ꝯchilia tanta aculeo duricia. Aqua dulci enecant̄. et sicubi flumini immergunt̄. Alioquin capte etiam diebus quinquagenis viuũt saliua sua. Hoꝝ piscium conche infra annũ magnitudinẽ implent. ꝙ si ante in crescendo trãscurrãt. vim libidinis auferunt nec vltra coire possunt. vt in tpe ꝑciosum liquorem pariãt. Uñ summa diligentia primo anno detrahuntur eis conche vel confringunt̄ ne crescant. Hoc liquore vestis purpurea tingi solet; qui color nigricantis rose more sublucet. Purpure secundũ Plinium. fetidis odoribus capiuntur. 7 cum semi neces fuerint mari reddite reuiuiscunt.

Operationes.

A Pli: li. xxxiij. Purpure cõtra venena prosunt. Hoꝝ teste cinis vtiliter cũ melle illinitur vlceribus capitis B Idem quoqꝫ cinis cũ melle efficaciter sanat mulierum mãmas; pannis etiã r̄sistit vtroqꝫ modo. C Idem cinis siue opus sit incipientes discutere. siue coctos emittẽ. Purpuraꝝ siue muricum minora genera sunt efficatiora. 7 oris halitũ custodiẽtia. D Dyas. Purpura maritina et blata appellatur. q̃a quasi blitula sanguinis apparet. Huius virtus sicca est Uñ vulnera putrida gingiuaꝝ in puluerẽ r̄dacta 7 imposita purgat 7 cicatrizat E Et si in eis mala caro supcreuerit pulverizata ad bibita depascit eam 7 extirpat. hoc 7 eius vngule combuste faciũt. F Eedem vngule et coopertorium conchilij album fumigata. castorei odorem habẽt ac fumigatione sua. stericis offocationibus laborantes liberant. G Epilenticos curant. bibita ventrem mouent. Conchiliũ ipsum combustum omnia supradicta facere nouit.

Ca. lxxv.

r Rayte ⁊ Raha. Ex li. de
naturis rerum. Raite q̄
rabis gallice dicunt̄ est
piscis maris īter pisces
nobiles reputat⁹. ad mo
dum vilis. et hoc vbi est
piscium copia. ꝓpe mo
dum rotūdus est. ⁊ in lō
gitudine ⁊ latitudine fere equalis. Oclos
habet horribiles. Os quoqȝ deformitate
liuidum. ⁊ hoc non eo loco quo pisces ce
teri sed loco ventris vbi vero caput ⁊ ocu
li sunt os non habent Caudam habet pre
longam vt coluber. ⁊ in ea spinulas q̄sdā
acutas valde. Hȝ ⁊ qn̄qȝ in capite lapidē
nec credimus q̄ natura creauerit eū inuti
lem. Huius carnes indigestibiles sunt vt
carnes bouine. Impinguat̄ vt dicit Are
stotiles. vento meridionali flāte. Jorath
Est aūt piscis nōie rahas stupefaciēs. ita
q̄ cum rethi portat̄ ꝑuenit stupor eius ad
manū q̄ portat̄. hic occultat̄ in arena ⁊ lu
to. Venaturqȝ totū q̄d ex piscibus appro
pinquat. et q̄ȝ stupefacit eos ita q̄ nō pn̄t
moueri. Ipseqȝ ꝯseq̄t̄ illos ⁊ ꝯmedit eos.

Meer frosch

Ca. lxxvj.

r Rana marina. Ambrosius. Rana
horrens in paludibus. decora in
aquis in q̄bus oībus fere prestat
elementis. Aresto: Rana marina hȝ alas
sicut ⁊ oīa cetera. quoꝝ finis tendit ad stri
cturam: Hȝ etiā brancos ad vnā ꝑtē de
clinantes. asperos. spinis similes ⁊ coop
torium hȝ in ranis. maior est femina sicut
⁊ in ceteris ouantibus. vt in lacertis ac ser
pentibus: hȝ rana marina sup̄ oclos ꝑtes
pendētes. quasi pilos: hn̄tes capita rotū
da. quas ei prepat natura cibi causa. Cū
eīn rana mouet aliq̄d a q̄sum cū luto ⁊ ha
rena. tunc ꝑtes illas q̄ sunt q̄si pili erigit.
easqȝ cum piscibus ꝑuis īuoluit. et ad ori
ficium suū cum eis adducit. sicqȝ ꝯmedit.
Et si ꝑ ꝑtes illas q̄ sunt sup̄ oculos. nō ve
natur qn̄ deꝑhendit̄. debilis ⁊ egra inue
nitur. Ex his etiā q̄ latent est rana. cūqȝ la
tuerit vadit ad viride sup̄ aquā ⁊ cibatur
piscibus paruis q̄ sunt ī eo. Rana ꝯtinue
generationis est. ⁊ ouat extra vnū ouum
completum tm̄. Et est dure teste. propter
salutem qua exterius indiget. Hui⁹ causa
est natura sui corpis. q̄ȝ caput eius est ī q̄n
titate multiplex ad suū corpus: ⁊ est spino
sum. Jdeoqȝ non r̄cipit pullos in vltimo
Oēs āt pisces nutriūt filios. ꝑter ranas

Operationes.

A Auicenna in. iij. canone. Rana mari
na rubea: sicut narrauerunt sapiētes. ma
ligna est inuadens aīalia. Nam ex lōgin
quo ad ea salit vt mordeat. ⁊ si mordē nō
potest. exufflationē nociuā ad ea sufflat
B Ex ei⁹ morsu accidit apostema mag
num ⁊ perditio velox. C Cura eius
est cum tyriaca magna. ⁊ quod est eius ge
neris. D Actor. Rana marīa rubea
venenosa. ⁊ eius pot⁹ accidit obfuscatio
corporis. ⁊ alia multa incōmoda. E
Idem De hac ⁊ alijs ranaꝝ speciebus di
ctum est supra in tractatu de aīalibus. ca
pittulo. cxxij.

¶ Ca.lxxvij.

Rumbus. Plinius libro nono. Rumbus est piscis planus sicut passer & solea. Hij a passeribus tantum situ corporum differunt. Dexter hic resupinatus est illis, passeri leuus.

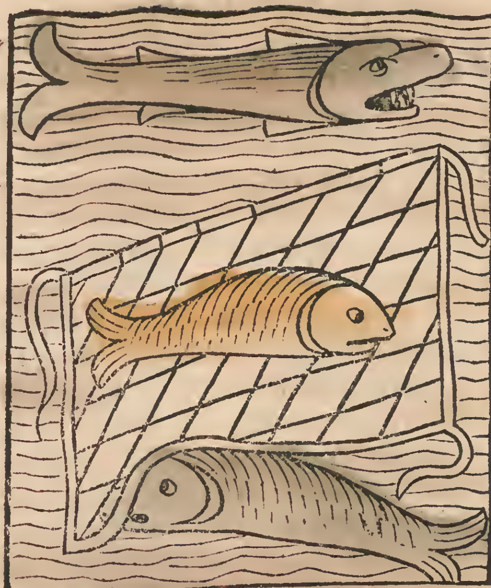
¶ Operationes.

A Idem in libro.xxxij. Rumbi carnes trite & ex aqua mulsa date febricitantibus proficiunt. Ex libro de naturis rerum. Rumbus est piscis magnus fortis & astutus, sed tardus. hic quoque piscis vt rana marina. simili modo depredatur. Nam in limo turbato absconditus pinnas exertas mouet & vbi pisces approximare viderit. mox eos corripit & deuorat. Argumentum est eius solerte quia cum sit tardissimus omnium piscium; mugilum tamen velocissimum in ventre sepissime reperitur habere.

¶ Ca.lxxviij.

Rubus. & Ryache. Albertus in libro de naturis animalium. Rubus est piscis in mari Ytalie & grecie habundans. & est de genere pectinis totus rotundus quasi circulus, pinnulis circumpositis. & in parte magna pictus est. rubeis virgulis & maculis. & illa superficies tota est plena spinis aliquantulum anterius. Et hic piscis est piger ad natandum propter sui corporis latitudinem. demergitur autem in profundo & turbat aquam & pisces que accesserint incautos confodit. ita quod etiam velocissimum piscem mugilum in ventre habere inuenitur. Hic piscis delicatus est. & dulcissime carnis. In eodem libro Ryache dicuntur pisces de pectini genere rotundi ita quod cubitum & aliquando duos cubitos habent in latitudine et tantundem in longum. caudam habent longam & in hac pinnulas acutas ad natandum. oculos horribiles. et os quasi in loco ventris turpissimum. carnes habent duras & indigestibiles vbi ipse piscis rarius inuenitur sibi enim propter raritatem desideratur.

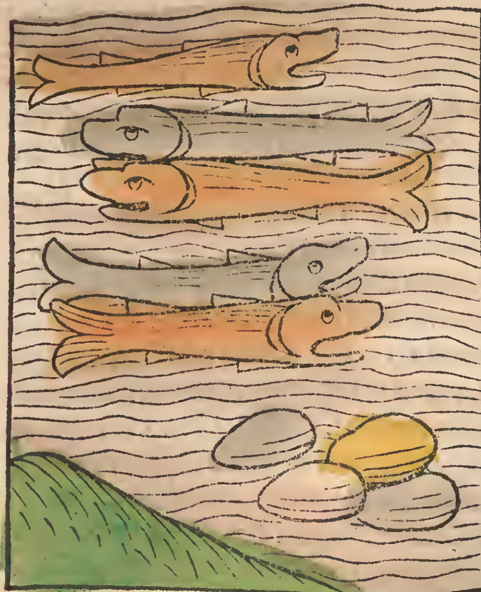

¶ Ca.lxxix.

Salmo ⁊ Salpa. Phisiologus. Salmo dr̃ a saltu caudã eiũ ore replicat et r̃flectit̃. firmiter eã ore tenens. donec saltꝰ agilitate locũ etiã abruptũ conscendit. ſꝫ nec colore multum valet aut sapore añq̃ gustauerit mare. Ad q̄d tendens ꝯ flumis impetũ a proposito non desistit q̃usqꝫ reficiat̃. deiñ ad nota domicilia reuertit̃. Ex li. de na. rex. Salmo piscis est in latitudinẽ ⁊ lõgitudinem magnã excrescẽs Robore q̄ꝫ fortis ẽ ſꝫ põderosus ⁊ g̃uis. Pisqꝫ q̃ hꝫ agilitas a potẽtia ṽtutis eiꝰ ẽ potiꝰ q̃ a leuitate corpis. hic vt dicit Pli. olim p̃ferebat̃ oĩbus piscibꝰ fluuialibꝰ. ⁊ maxĩe ĩ aqtania. Carnes eiꝰ rubee sunt. q̄ licꝫ dulces ⁊ g̃tes sint valde. tñ sacietatẽ cito mãducantibꝰ ingerunt. piscis iste fetꝰ facit nec diu viuẽ p̃t ĩ aq̄s dulcibꝰ stag̃ꝝ nisi libeꝝ hẽat transitũ ad dulces vndas fluuioꝝ; q̄n etiaꝫ vbi in trãsitu sepẽ l' aliq̄d hmõi obstaculũ iuenerit caput caude ꝯiũgit. flexoqꝫ corpe ꝑuolat adoptata. In li. vt sup̃ Salpa piscis ẽ obscenus ⁊ vilis hic miraculũ sui p̃bet. vt nũq̃ decoqui possit nisi ꝑus fortiter fuste vel ferula verberetur.

¶ Ca.lxxx.

Sparꝰ ⁊ staurꝰ. Albtꝰ ĩ li. de na. aĩaliũ. Sparꝰ piscis ẽ marinꝰ et telo missili q̄ sꝑgit̃ qñ iacit̃. ⁊ dictꝰ est eo q̄ hẽat hꝰ ĩstrumẽti figurã. In li. vt sup̃ Staurꝰ piscis delcãbil' q̄ solꝰ rumĩat. inter pisces hũc piscẽ dicũt ñ multos hr̃e dẽtes ⁊ iõ rumĩatõ c ĩdigẽ. licꝫ hec sit cã rumĩationis. dicũt etiã hũc piscẽ rõni de lõginq̄s ꝑtibꝰ allatũ in tyberi eẽ multiplicatũ.

¶ Ca. lxxxi.

S Epia. Ysidorus. Sepia dr̃ quia sepibus interclusa facilius capit̃ in coeundo obscenū genus: Na3 ore concipit sicut vipera. huius atramenti tanta vis est vt lucerne additū ethiopes videri. ablato priori lumīe q̄dam tradūt Ex li. de na. rer. Sepia cōcipit ore sicut et vipera: oua eius dura sunt. De non natāt in mari nisi par ⁊ par masculus ⁊ femina Omni tp̄e ouāt: ⁊ in quadraginta noctibꝫ oua sua cōplent. Femina cū ouat mas eā sequit̃ ⁊ sup̱ oua semen insufflat vt viuificentur. Aresto: Sepia membꝝ h3 sub ore positū: q̄d dr̃ mastiz in q̄ est sperma magnum. ⁊ qñ accidit timor eijcit illud in aq̄ ⁊ turbat eā. H3 etia3 in interiori suo vasa duo plena ouis in albedine similia grandini. Corp̱a vero mariū magis asp̱a sunt q̄ feminaꝝ. Pullus sepie ꝯtinuus est cum ouo in anteriori corpis p̱te. nec p̄t aliter esse. Anterior em̄ ps ⁊ posterior in eodem loco conueniunt

¶ Operationes.

A Diasco. Sepia cū atramento suo cocta cacostomacha est. ventre3 mollit. Os molle est ossis eius collirijs cracomaticis necessarie miscet̃. B Item ossa tusa oniguinē dētibus tollunt maculas carnis integ̃ colori restituūt: C Glaucomata hōim vel aīaliū ī oculis sufflando maxime cū sale ad sanitatē p̱ducunt. D Os eiꝰ tritū. ⁊ cū aq̄ bibitū toracis vicijs ⁊ asmaticis oīo p̱dest. E Pli. li. xxxij Oculoꝝ tumorē. ruborēq3 sepie cortex cū lacte mulieris illitꝰ sanat. ⁊ p̱ se scatiricias emendat: F Cinis eiusdem corticis cicatrices ocloꝝ sanat. ⁊ albugines iumētorum emēdat. G Sepie in cibo sol uunt. earꝝq3 teste ex aqua salsamentorum inherentia corpi tela extrahunt. H Medētur ⁊ lētigini ceterisq3 vicijs ex ossibus sepiaꝝ vstis I Idem cinis ⁊ carnes excrescentes tollit. ⁊ humida vlcera.

K Plateariꝰ. Os sepie quod in eiꝰ ventre inuenit̃. ad albandos dentes valet. si puluere eius subtili in pāno lineo posito fricentur. L Ad faciem quoq3 dealbandam puluis eius cum vnguento citrino conficitur.

¶ Ca. lxxxij.

S Erra ⁊ Scilla. Ysidorus. Serra denta est. quia serratam h3 cristā ⁊ subtus natans nauē secat. Phisiologus. Serra est marina belua pennas habens immanes. qua cum viderit in marinauē velificātē eleuat pēnas suas ⁊ ꝯtē dit velificare cū naue. Ubi aūt cucurerit stadijs. xxx. vel. xl. laborem sustinēs deficit ⁊ pennas deponens ad se trahit. Uñ nauem maris causa iam lassam reportāt ad pristinū suum locū in p̱fundum. Ex libro de naturis rer. Serra cristam habet serratam. qua nauibus occulte supernatās eas in fundo secat. vt intrante aqua homines astucia dolosa mergat. eorumq3 carnibus sacietur. Alia quoq3 est eiusdem nominis marina belua ingens pinnasq3 latissimas habens quibus contra naues velificare contēdit. Ex libro de naturis rer. Scilla

monstrum est habitans in eo mari qd ita liam et siliciam intercludit. Nautis quidem et omnibus hominibus inimicus est: et eorum sanguine carnibusque delectatur. caput et pedes habet ad modum virginis formata sicut sirenes et rictus. et oris hiatum ac dentes horridos. vterum bestialem. et delphini caudam. Mire fortitudinis est. nec in aqua facile vincitur. In terra vero propemodum imbellis. habet et vocem aliquantulum musicam. ipsaque belua carmine mirifice delectatur.

Ca. lxxxiij.

Sirena. Ex li. de na. rerum. Syrene sunt aialia mortifera. que a capite vsque ad vmbilicum hnt figuram mulieris in procere magnitudinis horrenda facie. crinibus capitis longissimis: atque squalentibus. Apparent autem cum fetibus quos in brachijs portant. mamis etenim fetus lactant. quas in pectore magnas hnt quas quando vident naute multum timent eisque lagenam vacuam proijciunt. et ipsa cum lagena ludit donec nauis pertranseat. reliquo vero parte corporis habet vt aquila et in pedibus vngues ad laniendum habiles: porro in fine corporis habent squamosas piscium caudas. quibus vt remigijs. in gurgitibus natant. Quoddam etiam musicum ac dulcissimum melos habent in voce. quo delcanti nauigantes et attracti resoluuntur in somnum sopitique sirenarum vnguibus dilacerantur. sed nonnulli nauigantium sapienti vsi consilio. fortiter aures suas obturant et sic immunes transeunt. ne mortifero sirenarum cantu illiciantur ad somnum. He quidem belue in quibusdam profundi gurgitis insulis: et aliquando in fluctibus commorantur. Et quod de lagena dictum est. illi testati sunt. qui eas se vidisse dixerunt Syrenas tamen has non in veritate beluas sed meretrices quasdam Isidorus fuisse describit. que transeuntes ad egestatem deducebant. Sed et philosophi et sanctorum expositorum nonnulli contrarium sentiunt vera monstra marina esse dicentes. Sunt et syrene serpentes in arabie partibus habitantes. equi cursu validiores. quarum etiam quedam alas habentes volare possunt. Harum tantum virus est. efficacissimum ad nocendum. vt morsum ante mors quam dolor sequatur. Phisiologus. Syrene sunt animalia mortifera vsque ad vmbilicum figuram hominis habentia. extrema vero pars vsque ad pedes volatilis. et piscis habet figuram. Musicum quoddam ac dulcisonum melodie carmen canunt. ita vt auditus hominum longe nauigantium ad se trahant nimiaque suauitate prolixe modulationis aures eorum ac sensus deliniëtes in somnum vertant. Tunc demum cum vident eos grauissimo somno sopitos. ignaros ac per insipientiam suam deceptos inuadunt et carnes eorum dilaniant.

ipsius cutis brevis 7 niger est. hunc adeo durum natura creauit. vt ferri vel calibis acumine vix incidi possit.

Ca. lxxxiiij.

Spinachia. 7 Squatina. Ex li. de na: rer. Spinachia corpore q̄dez pusilla. sed vtilissime vndiqz spinis extantibus munita a morsu cuiuslibet alterius piscis est acutissima. Ysidor⁹ Squatin⁹ dict⁹ eo q̄ squamis sit acutus, vnde 7 eius cute lignū politur. Pli. li. xj. Squatina est ex piscium genē q̄ p̄ spina cartillaginem habent. Om̄iaqz talia carnosiora sunt et supina vescunt̄. Diuersa pisciū genera non coeunt insimul preter squatinā 7 ranā ex q̄bus nascit̄ piscis p̄te p̄ori rane similis. Et nomen ex vtroqz cōpositū apō grecos trahit. Pisciū q̄dam ter in āno pariunt. quidaz bis vere 7 autumno. Ex planis sola squatina bis. autumno occasuqz vergiliaꝝ. Squatina vō intra se parit oua premollia in aliū locum vteri transferens ibiqz excludens. Similimō 7 omnia q̄ appellauimus cartillaginea ita fit vt sola piscium 7 aīal pariant 7 oua cōcipiant. Ex li. de na. reꝝ. Squatina piscis est in mari. quinqz cubitos h̄ns lōgitudinis 7 caudā pedalem. hic absconditus in limo pisces corripit subito. Cutem tam asperaz habz vt ex ea lignum 7 ebora poliantur. Pilus

Ca. lxxxv.

Solaris 7 Solea. Ex libro de naturis reꝝ. Solaris dictus est eo q̄ in sole libēter in ripis fluminum iacet. Caput habz magnum. orificium latum. cutem nigram ac lubricaz qualis est anguillarum. Epar habet dulcissimum 7 esibile precipuum. in vastitatem ac longitudinem maximam crescit. Plinius libro nono: Solea est piscis a figura denominata est eo scilicet q̄ calciamentorum soleis assimiletur.

Operationes.

A Actor. Solea piscis est marinorum piscium iuxta medicos infirmis in cibo sanissimus quia minus ceteris flegmaticus Est etiam sapore gratus.

Ca.lxxxvi.

Colopendria. & Scorpio. Pli.li. ix. Scolopendre marine terrestribus siles. q̄s centipedes vocant. hamo devorato om̄ia interiora euomunt donec hamū egerant. deinde resorbent. Ysidorus. Scorpio dictus est q̄a ledit dū manu tollit. Tradūt āt. x. cancris cū manipulo ocimi alligatis. om̄es q̄ ibi sunt scorpiones ad eum locū congregari. Arestotiles. Scorpio marinus ouat in vere semel. & iterum autumno Pli.li.ix. Cācri mortui in scorpiones figurantur iu sicco.

Operationes.

A Idē li.ix. Mēte succ⁹ p̄ scorpiōes marinos sumit. B Idē li.xxxij. Mulus etiā illit⁹ vel ī cibo sumpt⁹ p̄ scorpiōes marinos sumit & auxiliat C Scorpiōis āt marini fel alopitias replet. D Fel marini scorpionis rufi cū oleo veteri. aut melle actico īcipiētes suffusiōes discutit. E Iterūq; fel scorpiōis marini cicatrices tollit. F Scorpi⁹ marin⁹ necatus in vino. & obuli pondē pot⁹ vesica vicia & calculos sanat. G Lapide q̄ q̄ inuenitur ī scorpiōis marini cauda. Cū sol est in cācro. torq̄nt̄ ꝑpētes ictibus scorpionū H Myas. Scorpiones maritini colerā deponūt suffusiones oculoꝝ detergūt. caligines & glaucomata tollunt I Idē Marini scorpij fel magnā h3 v̄tutē: & ante fella quadrupedū p̄mū. facit āt ad effusionem oculoꝝ. & ad caliginē & ad asp̄redinē palpebraꝝ. K Auicenna in.ij.canon Cerusa stanni cōfricata super marini scorpionis puncturā cōfert. L Idem in .iiij. Ex morsu scorpionis marini accidit inflatio ventris & forma poropica. & q̄nq; ventositatis exitus absq; voluntate M Cura ei⁹ ē cura dracōis marini & rutele.

Ca.lxxxvij.

Spongia Scuamis. & Scinti. Albertus in libro de naturis aīaliū. Spongia marinoꝝ est. que multorum generꝝ est Et conueniunt cum aīalibus in motu contractionis & dilatatiōis Quedam earum immobiles sunt a saxis & si abrumpantur a radicibus recrescunt Quedam autem sunt mobiles de loco ad locū In turbatis meli⁹ viuūt. & ī puris aq̄s putrescūt & cibant̄ limo & piscib⁹ & ostreis

In li. vt sup. Scuamis est piscis marinus q̄ germani catulā maris vocāt. hic. v. pedes hȝ i longū ⁊ caudā monopedalē. Hic piscis in limo abscōditus ī puluos interficit pisces. Cutē etiā hȝ ita asperā. vt ea cū sicca fuerit lingua ⁊ ebora poliant̄. pilus vo eius breuis est ⁊ niger ⁊ similis aristis herbe fulonū. ⁊ adeo dur⁹ ē vt ferro et calibe vix possit scindi. In eodē li. Scinti aīalia sunt aquatica in nilo natātia cocodrillis figura similia. ſȝ sunt multū minora et ꝯtractiora. Hoꝝ carnibus infecta pocula vim veneni extinguūt. p̄nuntiant etiaȝ tēpestates. Intra sua arantia ⁊ ostiū ab opposito eius vēti qui flaturus est apperientia ⁊ cauda villosa aliud foramen ꝙ aduētum respicit obturantis.

Ca. lxxxviij.

Stoncus siue Stincus. Isi. Stincus ē belua circa nilū. Aui. Stincus ē guaril de nilo q̄ capit̄ ī egipto. ⁊ estimauert̄ q̄dā ꝙ sit de ꝑtu cocodrilli. Meli⁹ āt de ipo ē illud q̄d est in ꝑte renū auget q̄n̄qꝫ coitū ita vt non sedet̄ nisi sorbitione iuris lactucaꝝ ⁊ lentium.

Operationes.

A. Dyas. Stineus est aīal q̄d inuenitur in india q̄drupes ⁊ sil'e lacerte sed longi⁹ atqꝫ vētrosius. hoc āt fallit̄. ⁊ ad veneos vsus facit. si caro ei⁹ ex vini cyato potetur Nam si plus sumat̄ neruos ledit. B Albertus in li. de na. aīaliū. Stinc⁹ ē aīal marinū mediū inter platā ⁊ anīal q̄d est sicut stella pentagonū rufi corij. ⁊ in medio hȝ rimas q̄bus trahit nutrimentū. Et ita excitat libidinem ꝙ sanguinem eijcit ꝑ coitum nec tñ ꝯcumbens adhuc coitu saciatur nec medicinaȝ hȝ libido nisi ꝑ succum lactuce bibitum.

Ca. lxxxix.

Sturio. Ex li. de na. reꝝ. Sturio ē piscis magnus habitans in aq̄s fluuialibus que magne sunt ⁊ diffuse viuere diutius non potest in stagnis nisi ad dulces fluuioꝝ aquas transitū habuerit Cibi paꝝ aut nihil admittit in corpore. Cui quippe cibus in nutrimentum sufficiens est. ipa sola aeris serena tranqllitas: qua propter ⁊ modicum habet ventrem ac ꝓpe modū solid⁹ in loco ventris.

sicut in reliqua corporis pte. habet intestina licet parua respectu sue magnitudinis. Epar vero satis magnuz ⁊ adeo dulce. q̄ vix comedi sine stomachi abhominatione possit. vn̄ eius felle quod ɔtiguū est epar fricari solet. vt excessus dulcoris in epate. tẽperet excessu amaritudinis in felle. Ore caret ⁊ illa pars integra est que in ceteris aīalibus os occupare solet: nec nisi modicum sub gutture foramen hz clausum. cū voluerit apertum aeris serenicat. Austro citius impinguescit. aquilone vero flāte subsidet in profundis. Idem in lacte positus diu sicut in aqua viuit. Albertus ī li. de naturis aīaliū. Sturio piscis notus est quem antiqui storam vocauerunt. Est āt piscis longi nasi ⁊ magnus ad longitudinem. ix. pedū qn̄ ɔpletus est. ⁊ est rotūdus in modū claue. ⁊ tres hz testiculos in pelle pungentiū p corpis lōgitudinē. os hz ad sugendū poti⁹ q̄ ad mādu candū. et ideo in vētre ei⁹ nihil cibi īuenit̄ q̄ssi. sz hūor viscosus quē sugēdo accipit. carnes hz albas ⁊ dulces ⁊ nō hz ossa nisi ī capite. pinguedinē hz croceā. ⁊ ep hz magnū. ⁊ adeo dulce q̄ nisi felle suo tpetur p̄ dulcedine generat abhominationem.

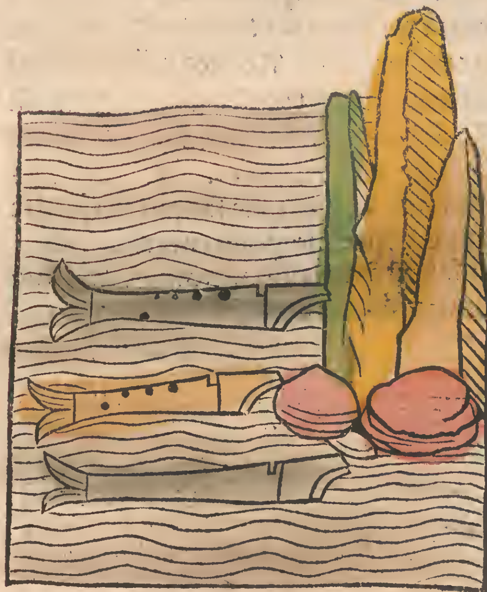

Ca. xc.

Stella. Pli. li. ix. Stellā in mari sapientia claros autores video mirari. Cuius figura hec est pua ad modum carer. intus extra duriore callo. huic tam igneū feruorē esse tradūt: vt oīa in mari ɔcta adurat. oēz cibū statī pagat.

Operationes.

A Idem in li. xxxj. Carnes āt marie stelle. contra marini draconis ictus valēt apposite. B Ex li. de na. rez. Stella piscis est in mari occidentali: cuius figura ē ad modū stelle. hec cū aliq̄d aīal comederit. mox inuenit̄ in eius ventre duz q̄si bis coctus panis.

Ca. xcj.

Spongia. Isidorus. Spongia dcā est a fingere. i. nitidare vel extergere. vn̄ Cicero. Et fingebat̄ spūgijs sāguis. i. extergebat̄ Aīal āt eē docet̄ cruore petris inherente. Vn̄ et dū abscindit̄ sanguinē remittit. Nā alia sunt viuentia ī aq̄s. q̄ discurrūt vt pisces. Alia q̄ stāt fixa vt ostree. ycin⁹. spūgie. Ex his alie mares dn̄r eo q̄ tenues sūt fistule spissioresq̄.

Alie fere q̄ maioribus fistulis ac ꝑpetuis sunt. Alie duriores. q̄s greci appellant tragos. ⁊ nos bucosas dicē possum⁹ ob aspitem sui. Nouissimū gen⁹ eaꝝ peniculi vocant: eo q̄ apte sunt ad ocl'oꝝ tūores ⁊ ad tergendas lippitudines vtiles. Candide sfungie cura fiūt. ꝑ estatem em̄ ad solē ster nuntur. ⁊ sicut cera punica candorē bibūt Pli. li. xxxij. In mari cāpanie vicino panē abiectū rapiunt ⁊ ibidē ad nullū cibū in q̄ hamus sit accedunt.

Operationes.

A Pliñ. li. vt sup̄. Aqlonares sfungias ceteris p̄ferūt nec vsq̄ diuti⁹ durare spm̄ medici asserūt. B Haꝝ gen⁹ mollissimū peniculi tūores oculoꝝ sedāt ex mulso īpositi. abstergēde q̄ȝ lippitudini vtilissimi. C Imponunt̄ ⁊ ipe sfūgie epyforas exposita: ⁊ ad dolores capitis ex aceto calido: D Recētes discutiūt. molliūt. mitigāt. veteres āt vulnera glutināt E Ulcera q̄ȝ humida ⁊ similia īposite siccāt. fracture ⁊ vulnera. F Stūgijs vtilissime fouent̄. quia sanguis rapit̄ ī se cando. vt perspici possit curatio. G Infantiū q̄ȝ siriasim. i. capitis vlcera sfungia frigida cerebro hūefacto sanat.

Ca. xcij.

Tencha. Titimall⁹. et torpedo. Actor. Tencha piscis ē fluuial' vel stagnensis oībus nor⁹. In limo sicut āguilla nutrit⁹. vñ et ei⁹ coloris ē scȝ lucei si ue nigri. vterq̄ȝ piscis saporis dulcis ē ȝ male digestōis. Ysi. Tytimall⁹ nomē ex flore accepit: Thynū q̄ppe flos appellat̄. nā cū sit spē gtus ⁊ sapore iocund⁹ tn̄ sicut flos fragrat ⁊ corpe odores aspirat. Idē Torpedo dcā ē eo q̄ corp⁹ tepescē faciat si eā q̄sq̄ȝ viuentē tāgit Torpedo sicut ⁊ squatina ē ex genē pisciū q̄ cartilaginē hñt ꝑ spīa. Oīaq̄ȝ talia carnosiora sunt. ⁊ supīa vescunt̄. Torpedo oua in terra separit p̄ mollia ī aliū vteri locū transferens ībiq̄ȝ excludēs. Octogenos hȝ fetus. Nouit torpedo vim suā. ipa nō torpens. mersaq̄ȝ in limo se occultat.

Operationes.

A Pli. li. xxxij. Torpedo emollit alvū in cibo sūpta. B Et lyeni medet̄ īposita ꝑcidētis q̄ȝ morbū ītranei q̄ȝ ꝑhibȝ apposita. C Deniq̄ȝ si torpedo dū est ī libra capiat̄ triduoq̄ȝ sub diuo asseruet̄. faciles efficit partus.

Ca.xciij.

Trebius et tructa. Ex li. de na. rer. Trebius est piscis niger pedalis tamen in longitudine habens tamen .v. digitos in crassitudine, hanc ei vim esse plinius recitat. vt pars eius in sale seruata, aurum quod in altissimos puteos deciderit admota extrahat ac fluctuare faciat. hic colorem candidum in hieme mutat. et estate nigrior fit. solus inter omnes pisces ex alga nidificat et oua in nido parit. Trebius est in occeano qui duro naues perforat rostro. Auctor. Tructa exterius quidem varia sicut et petica. sed interius rubea. que quidem (vt fertur) quamdiu minoris etatis et corporis existit in aquis tamen dulcibus nutritur et tructa vocatur. Cum autem excreuerit et descendentes vsque ad confinia maris de salsedine illius biberit. salmo efficitur. quod tamen verum esse nequaquam ab omnibus asseritur. Est autem vterque piscis deliciosus et sapidus. Ex li. de na. rer. Tructa piscis est habitans in fluuijs dulcibus. qui magis impetu currunt de montibus. squamas habet vt salmo. carnesque similias. sed multo esibiliores: et hoc in estate tamen a mense iulio vsque ad nouembrem. hyeme vero carnes habet albas vt ceteri pisces. minorisque saporis. maculas habet in dorso croceas atque sanguineas.

Ca.xciiij.

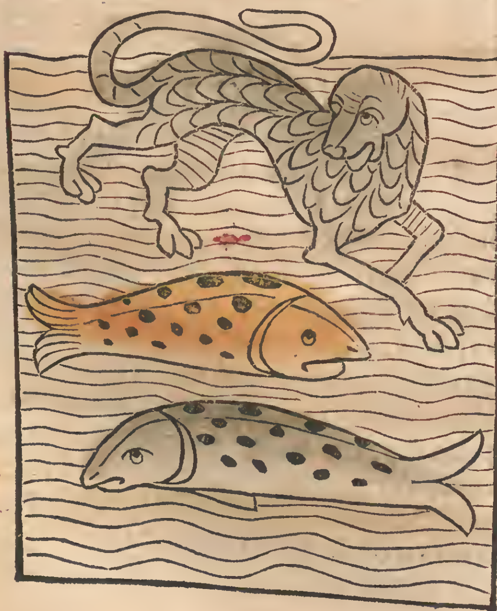
Testeum. Albertus in li. de naturis aialium. Teste aial est marinum quod pellis duricie testeum appellatur. Hic autem adeo spissam ex salsugine maris contrahit pellem et duram quod calor naturalis interior per poros respiraculum habere non valens. causa est infirmitatis alicuius. et tunc petit aquas dulces in quibus pellis despissatur. et sic sepe commutat seipsum tamen ex mari non potat nisi aquas dulces que in mari sunt sicut olim in hac scientia probamus per vas testeum in aqua positum.

Ca.xcv.

Testudo. Albertus in li. vt supra. Testudines habitant indicum mare ita latas testas habentes: quod hominibus sufficiunt ad hospicia parte corporis in tecto posita. Aliqui etiam in testis illis nauigatur inter insulas. quasi in cimbis. Hee testudines sic capiuntur. vt dicit Plinius. in feruore enim solis gaudentes. toto dorso rostro natant in maris superficie. donec ita desiccantur quod mergi non possunt et tunc inuite natant donec manibus accipiuntur videntium. Dicunt etiam aliqui quod nocte ad pastum testudines ille egrediuntur et saturate obdormiunt in superficie aque natantes

ꝛ tunc plurimis ob capturam ꝯgregatis tres adnatant ad testudinem quoꝝ duo ad apprehensam ꝯuertunt cōcham ita ꝙ in tergo latet ostreum. Tercius āt laqueū inicit capiti vel mēbro ꝙ est in loco colli. ꝛ residui q̄ in littore stant trahūt ipm ad terram. Testudo aūt hec magna sicut ꝛ ꝑua dentes non hʒ. sed rostri margines hʒ acutas ita pixide. ꝛ dr̄ tanta esse oris eius duricia vt etiam lapides ꝯminuat. Dicit etiam Pli. ꝙ hec animalia coeunt pecudum more. et ꝙ femine coitū de facili non sustinent donec masculus aduersus femine festucas ī ore posuerit In terre egresse ouāt oua ouis anseris similia. ꝛ facit centū vel amplius. ꝛ illa fodit in terrā extra aquā ꝛ aliqn̄ pectore iacet noctibꝫ sup ea. et ideo q̄dā dicūt ea visu fouē ꝙ tm̄ ē falsū fetꝫ aut i terra educāt: ꝛ idučūt in aq̄. Testudines marīe pecudū more coeūt. vt dicit aresto. ꝛ ī terrā egresse oua vsqꝫ ad centū ouis anseꝝ sil'ia pariūt q̄ ꝛ q̄dā ab ill' tm̄ ocul' spectando foueri dicūt. Ysi. Testudo āt dcā ē eo ꝙ tegmīe teste ī modū camē adopta est hoꝝ q̄tuor sunt gn̄a q̄ꝝ vnū ē de q̄ hic agitur. s. testudo marīa. Aliud vō ē testudo lutaria. de aliīs suis locis dcm̄. Solinꝰ. Tracie ꝑpl'i marīas testudīes cape gaudēt. q̄ꝝ tāta ē magnitudo vt sup̄ficies eaꝝ domū faciat ꝛ nūerosā familiā nō arcte r̄ceptat.

Ca. xcvj.

Tigruis ꝛ Tritte: Albertus in li. de naturis aīalium. Tigruis est aīal marinū. Hec bestia caudam habet duoꝝ cubitoꝝ latitudinis. Fetum facit in mari ꝛ nunq̄ in terra In terra aūt erit ad sinistram ꝛ hoc cōtingit. quia oculo dextro melius videt q̄ sinistro. Flante aquilone libentius exeūt q̄ alio tempore Plinius dicit ꝙ nauem insequunt curiositate videndi vela. ꝛ hic stupore tm̄ detinetur ꝙ tridente in eos tacto vix fugiant. in hieme latent vltra modum. Inpinguant ita ꝙ tercio anno vel quarto plurimumqꝫ moriuntur. In ethiopia tigri bestie sunt colore fusco ꝛ duabꝫ mām̄is a pectore dependentibus fetus lactātes. vt dicit Solinus. Dicit etiam ꝙ tigruis in ponto nascitur. eo ꝙ aquas ceteris maribus habet dulciores. Et si flumina intrat. dextro latere intrant. sinistro exit. In libro vt sup̄. Tritte sunt pisces fluuiales in his currentibus. ꝛ fluuīs qui cum impetu ruunt de mōtibus. Squamas ꝛ carnes rubeas habet. In estate vt salmo. In hyeme sunt albescētes. ꝛ minus sapide. Maculas ī dorso habent ꝛ rufas ꝛ nigras.

Ca.xcvij.

Thynnus. Ex libro de naturis rer. Thynnus est monstrum marinū caudam habens duorꝫ latitudinis cubitorum. In mari fetificat tm̄ sꝫ in terrā exit ad pastum. Plini⁹. Thynnus naues ob curiositatem videndi vela vento agitari persequitur ⁊ eo stupore intm̄ afficitur vt etiam tridēte in eum iacto terrore non moueatur. Hyberno tempore latet. Gurgitibus pinguescit intantum vt vita longissima per triennium sit. Et habet quasi eandem naturam cū tygrio. de q̄ in precedenti capitulo demonstraui.

Operationes.

A Dyas. Thinnus salsus si plurimum fuerit cōmestus mitigat vipere morsus. B Cathaplasmatibus adhibitus medetur caninis morsibus C Plini⁹. li. xxxij. Thynni adipe recenti ad oris vlcera est vsus attalus. D Psilotr̄ est thynni sanguis. ⁊ fel ⁊ iecur siue recētia siue seruata. E Jecur etiam tritum atqꝫ mixtum cedro plumbea pixide asseruatū. F Emendatqꝫ palpebras psilotr̄ inutilibus pilis exemptis in vestigia euulsorū instillatum.

Ca.xcviij.

Tortuca. Ex libro de naturis rer. Tortuca maris est monstrum ingens formatum ad instar tortuce terrestris. sed eius magnitudinem in immensum exedens. Nam octo cubitorum est eius lōgitudo quatuor latitudo. Clipeum habꝫ quo contra iacula tegitur ad instar vsualis scuti triāgularem. sed multo maiorem. vtpute quinqꝫ cubitorꝫ. Crura etiam habet magna. vngues magnos ⁊ digitos in pede maiores q̄ sint in leonibus. fortitudine quoqꝫ ⁊ audacia mirabiliter viget. quippe que tres homines inuadere non timet Fortitudine quoqꝫ frustratur si dorsum ad terraꝫ vertatur. Difficulter enim surgit in dorsum conuersa ꝓpter latitudinem clippei qua a dorso tanta belua includit. Arestotiles. Tortuca postq̄ comederit viperam. comedit origanum agreste ne moriatur.

Ca.xcix.

V Acca. ⁊ Vitulus marinus. Ex libro de naturis rerum. Vacca marina monstrum est magnum ac validum et ad iniurias iracundum. non habet ova, sed facit fetum vnum quidem sepius vel duos ad plus. Fetum tenere diligit. ⁊ secum ducit vbicunqꝫ vadit viuit. Hoc anial triginta annis quod probatum est amputatis eorum caudis. Ysidorus. Vitulus marinus a similitudine terrestris dicitur. Arestotiles. Vitulus marinus habet corpus durum et carnosum. Ideoqꝫ grauiter interficitur. nisi cū vulnere ⁊ maxillis. Vox eius est vt thauri Quatuor habet pedes. non autē auriculas. quia regimen vite illius et mansio est in aqua. Nam si essent ei auricule super viās posite multum humorem̄ r̄ciperent. ac motum et natatōnem in aqua prohiberent. Animal generat completū. Eiusqꝫ partus est omni tempore sicut hominis. ⁊ p̄cipue tempore partus capraꝝ.

Ca.c

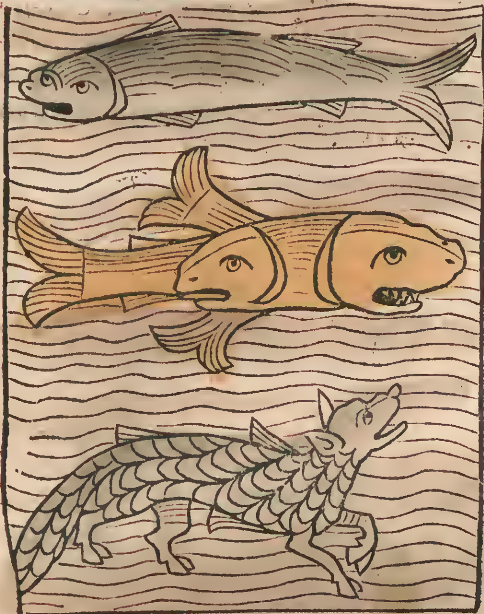
V Erith alias verich Vipera ⁊ vmbra. Ysidorus. Verith piscis est vulgariter sic dictus. latine vero aristosus quia aristis innumeris armat caro ei⁹. ita vt incōmode edi possit. ⁊ non sine fastidio. Unde pauperum cibus est. tanq̄ꝫ omniū piscium esibilium vilissim⁹. In aquis dulcibus frequenter habitat. i his tamen qui fluxu ⁊ refluxu maris amaricantur. Capit̄ autem sic. Rethia tendūtur in longum aque vel in transuersum. et ante rethia super aquas instrumentum in star arcus ita vt fluitet super vndas. In superiori autem eius parte nola suspenditur. eius sonum piscis audiens gregatim aduentat. tinitum nole stultus sequens. ⁊ hoc inditio patet quia sensum habent auditus. incidentes ergo in rethia capiūtur in multitudine magna. Idem. Vipera marina piscis est paruus paulo plusq̄ꝫ cubiti vnius. In capite sup̱ oculos vnū cornu fert paruum acutū ⁊ mortiferum. Eo nāqꝫ quemcunqꝫ vulnerat veneno inficit Quod cauētes piscatores capto pisce caput ei amputant. Reliquū v̄o corpus in vsus hōim cedit. Idem. Umbra dr̄ a colore eo q̄ coloris sit vmbrosi.

Ca.cj.

V Ergiliales. Albertus in li. de naturis aialium. Vergiliales pisces sunt in duobus lacubus ytalie. lano videlicz z vbaciano i radicibus alpiũ effusis tm̃ vergiliaꝝ stellaꝝ ortu apparent z in oĩbus alijs tpibus latent. Hij pisces pulchras hñt sq̃mas acutas vt claui. In capite ãt sunt pui z postea in caligaꝝ modum delectantur.

Ca.cij.

V Ranoscopus. Urtica et Vulpes marine. Pli. li. xxxij. Uranoscop⁹ vocaẽ ab oculo quẽ hꝫ in capite a quo subter z sup̃ intẽdit Alio nomine gallio nuncupatur.

Operationes.

A Huius fel cicatrices sanat. et carnes oculoꝝ supuacuas consumit. vt dicit Meander in comedijs. B Idem i li. ix. Urtica noctu vagaẽ noctuq̧ mutaẽ. Uis eius pruritu mordax. eademq̧ terrestris vrtice. C Arestotiles Aial genus qd̃ grece dr̃ a kalabia z crediẽ esse vrtica maris est iũgens alias inurens p se. nec hꝫ testam. sed eius creatio est sicut carnis. D Et hoc genus sentit z rapit. quicq̃ appropinq̃t manibus. z applicatur lapidibus cum suis pedibus. sicut aial multorum pedũ. Et fortasse tumescit corp⁹ eius qñ applicaẽ alicui rei. Hꝫ ãt orificiũ i medio corpis eius. z venaẽ q̧cquit trãsit p ipsum ex piscibus puis. z ꝯmedit yriciũ z pecten. i. plais. E Pli. li. ix. Vulpes marine in piculo capture glutiunt nõ tm̃ hamum sed amplius vsq̧ ad infirma linee q̃ facile ꝓrodant sic q capenõ possunt. Vulpium terrestrium assimilanẽ.

Ca.ciij.

Y Potamus. Ex li. de naturꝫ. Ypotamus est belua in terra nascẽs. sed in aq̃ z terra equaliter potens Elephãtibus plerumq̧ maior. Rostrũ hꝫ resupinum. dentes adũcos. noctibus segetes depascit. ad quas q̃si ꝛtrogradus pergit. libentius ãt p̃ ceteris partibus corporis in pedibus vulnera ꝛcipit In nilo habitat z in ptibus indie p̃cipue repitur. ex eius cute tornanẽ haste. Arestotiles. Ypotamus. i. equus fluuialis habꝫ equinos crines. fissos pedes sotulares vt vacca. z est sine facie. hñs i pedib⁹ kabab. Cauda eius vt porci. hinnit⁹ vt eq. Magnitudo vt azini. Corium eius grossuꝫ valde. Ideoq̧ paranẽ ex eo sotulares z corri

gie. Interiora eius assimilanť interiorib9 equi ⁊ azini. Et licet in terra maneat sine aqua tamen viuere non potest sicut tortuca ⁊ rana marina ⁊ cocodrillus.

Operationes.

A Pli.li.xj. Corij vero crassitudo talis est ypotamis. vt inde tornenť haste cū ingenio quadam medica diligētia. B Cinis corij ypotami cum aqua illitus pānos sanat. Adeps eius febres frigidas. C Pellis eius e sinistra parte frōtis ad alligata ventrem inhibet ⁊ eiusdem cinis alopitias explet. D Testiculi.ʒ j.ex aqua bibitur contra serpentes. Fim9 suffi cans dentes e parte leua dolorem dentiū scarificatis gingiuis sanat.

Zidrach est monstrum forma mirabile. quod pretendit maliciam in sua figuratione sed innocuum reperiť. Caput habet vt equus. sed forma minori. Corpus autē ex omni parte draconi similimū est totūq3 diuersimode coloratum. Caudam h3 longam sm quantitatem corpis sui gracilez ⁊ tortuosam vt anguis. Pinnas h3 quoq3 sicut piscis. In eodem li. Ziphius est marina belua valde formidabilis. et omniū animaliū generi valde dissimilis. Forma singularis. Huius nāq3 caput si videris monstruosum est omnino. Si oris abissū fugies velut ymaginem mortis si oculos horrebis. si reliquū corpus nihil in rebus simile te vidisse fateberis.

Ca. c iiij.

Zedrosus. Zidrach. ⁊ Ziphius. Ex li. de naturis rerū. Zidrosi belue marine sunt arabiā incolentes. quaꝝ ossa adeo magna sunt vt fores in domibus et palacijs tigna. et alia structure necessaria de illis cōmode secentur. quadraginta namq3 cubitorum magnitudinis reperiunť. In li. vt supra.

Ca. c v.

Zitiron. Ysidorus. Zitiron monstrum est quod vulgus militē vocat. ⁊ est ingens atq3 fortissimum in anteriori parte. quasi formam armati militis prefert. ⁊ caput quasi casside galeatū. ex cute rugosa ⁊ dura ac firma nimis Ab eius collo dependet scutum longum. vt in latum ⁊ magnum. ⁊ interius cauum. vt in eo possit contra ictus pugnantium more defendi. Est enim forma triāgulare. firmitate duriciaq3 tam validū vt vix vnq̄ po

ssit iaculo penetrari. De collo ei⁹ ⁊ de spō dilibus vene quedam ac nerui fortissimi protendūtur in humerum. quibus predictum scutum pendet in scapula. Brachia quoqꝫ fortissima nimis habet. ⁊ quasi manum bisulcam cū qua validissime ꝑcutit. Vñ fit vt difficulter nimis ab homine capi possit. Et si captus fuerit difficulter etiam necari. nisi cū mallijs poterit.

¶ Ca. cvj.

Zifius. Albertus in libro de naturis animalium inquit. Zifius est animal maris nulli alij simile maximum ⁊ ingēs de genere cetorum. caput habet monstruosum. os ꝓfundum valde oculos horribiles. in toto corpe nulli alij simile nisi cete.

¶ Hec de Piscibus ac monstruoꝝ aquatilium ⁊ naturis breuiando transcurrim⁹.

¶ Sequit̄ tractatus Quintus. de Lapidibus videlicet preciosis eorūqꝫ v̄tutibus.

Prohemiū.

Seneca ī naturalibus questionibus libro septimo dicit. Sicut in nobis non tantum est sanguis sed multa genera humorum. sic et in terra plura sunt humorum genera. Que dam enim sūt que natura indurant̄. hinc omīs metalloꝝ hum⁹ quo auꝝ ꝛ argentum fit generat̄. Quedā vero sunt que in lapidem ex liquore vertū tur. Vñ ꝛ lapides p̄ciosi succrescūt. Quia āt in tractatu sup̱iori quarto. videlicꝫ dei auxilio ꝯpleto de aquaticis ꝛ natatilibus earūqꝫ ꝓꝑetatib⁹ ꝛ natnrīs tractauim⁹ nūc eiusdem summi dei auxilio tractatū quintum aggredientes de lapidibus p̄ciosis. necnon de his que in terre venis nascūtur eorumqꝫ virtutibus ꝑtractabimus. et modum seu ordinem alphabeti sicut in precedenti obseruando. Primo de lapidibus dicemus.

Ca. Primū.

Diamant

Adamas latine. Arabice hager subedhig. Sera. libro aggregatoris cap̄ hager Hager subedbig est mes flumīs in q̄ est lapis de mes. ꝛ est flumen ad q̄d nunq̄ͣ aut aliquis nisi Alexander. ꝛ est in finibus corasceni. Et color ei⁹ approximat colori salis armoniaci. ꝛ est fri. ꝛ sic. in. iiij. gradu. Et idem aucto. Dyas. Est lapis q̄ vtunt̄ aurifices. ponentes in stilo ad sculpendos lapides. Enax in lapidario suo. Adamas est lapis durissim⁹ paꝝ cristallo obscurior coloris tamen liuidi fulgentis adeo solid⁹. vt nec igne nec aliqua re frangat̄. mollescat ꝛ soluatur. Soluit̄ tam̄ ꝛ mollescit sanguine ꝛ carne hyrci p̄cipue si hyrc⁹ ante aliq̄ͣ diu biberit vinū vl' siseleos ꝯmederit mōtanū vel petrosilinuꝫ. quia talis hyrci sanguis etiam ad frāgendum lapidē in vesica valet. Soluit̄ etiam lapis ille a plūbo ꝛ non trahit ferrum. eo q̄ non sit proprius locus generationis eius in minera ferrea. vt quidam mendosi dixernnt Maior autē quantitas est inuenta ad magnitudinē auellane. Nascit̄ autem in arabia ꝛ in cypro Sꝫ ciprum est magis molle ꝛ obscuꝝ. Et hic lapis qñ magneti supponit̄ ligat magnetem ꝛ non ꝑmittit eū ferꝝ trahere.

Operationes.

A Serap̄. Maior v̄tus eius est in auro ꝛ argento ꝛ calibe. Vñ lacerto sinistro alligatus valet ꝯ̄ hostes ꝛ insaniam ꝛ indomitas bestias. ꝛ ꝯ̄ iurgia ꝛ rixas ꝛ venena ꝛ incursiones fantasmatū ꝛ incuboꝝ ꝛ succuborum. Hūc āt lapidē q̇dam magnetē vocauerunt; ꝛ q̇daꝫ eundē ferꝝ attrahere menciuntur. B Idem Iste lapis hꝫ duas v̄tutes que raro aggregant̄ in alio lapide. Una eaꝝ ē q̄ nō ꝯiungit̄ alicui lapidi q̄ nō frangat̄ ꝓpter hoc coaptantur fragmēta ei⁹ ī sūmitatib⁹ ferri asꝑsi ad perforandū. ꝛ ꝑforant̄ cū eo lapides aliȷ̄ sicut smaraldus tabarzet zaphir⁹ ꝛ alie gēme.

C Alia virtus est q si accipiat granulū vnum ex fragmentis eius. 7 glutinetur in summitate ferri cum glutine romano. 7 intromittatur in vesica p foramen virge. frangit lapidem. Habet similiter aliā ꝓpetatē quia nihil frangit lapidem hunc nisi plūbum. Nam ipsum rumpit 7 conterit.

D Et idez auctoritate Dyas. Adamas est lapis quo vtuntur aurifices ponentes in stilis ad sculpendos lapides. 7 confert gingiue fluxe. 7 purificat dentes. E Et idem auctoritate Galieni. Virtus ei⁹ est que abstergit abstersione forti. 7 signū in hoc q aurifices vtunt in hoc q indiget abstersione. Et nos iam experti sumus q mundificat dentes 7 abstergit. F Et in eo est virtus aliqua calida. 7 ꝓpter hanc causam admiscetur in medicinis cōburentibus 7 in aliquibus desiccatiuis q̄ curant gingiuas fluxas G Ex libro de naturis rerum. Adamas fortem facit hominem contra hostem. Somnia vana repellit. Venenum fugat 7 prodit. Fertur enim sudore madere. si venenū adhibeat ꝓpe. H Prodest lunaticis ac demone repletis Ex contactu etiā prodesse dicitur insanis.

Ca. ij.

A Gathes. siue Agapis. Agathes ſm Dyas. i. ꝓpo ca. hz maximā vtutem. s. q colorē hz silez pelli leōis. Ysaac beiamin. Agathes āt lapis niger ē albꝰ venulis ī modū cuiusdā spēi lapidis albestē. Et īuenit aliꝰ mīor eiusdē spēi. q similis ē corallo. Et terciū genꝰ plurimū sui iñ creta insula nascit. q hz ī nig venas croceas. Est quartū genus indicum et variū quasi sanguine sit aspersum.

Operationes.

A Dyas. Agathes. valz ad morsuz scorpionis alligatꝰ vel illinitꝰ cū aq̄ statī tollit dolorē. tritꝰ 7 vulneri aspsus l' in potione cū vīo datꝰ vipaꝝ sanat morsus. portatꝰ facundū prudentē amabilē 7 gtū portantez facit. B Ysaac beiamin. Primū qdē genꝰ aptū ē ad regū formas q̄ lapidibꝰ insculpunt. 7 plurimi lapides hñt capita regū insculpta. C Et cū iacet ad caput dormiētis fert oñdē multa simulacbra sōnioꝝ D Terciū āt genꝰ qd creticū est facit vt adiuuet vincē picula 7 viribꝰ ꝯuenit cordis. gratū 7 placentē facit. vt dicit Euax. 7 coloris facit hōiez bōi 7 facundū

Ca.iij.

Alabandina. Ysidorus. Alabādina dcā est ab alabāda rgiōe asie. Est autez cristallini genus. Cui⁹ color ad celidoniū vadit sȝ rarus. Arnoldus Alabandina fulgorē hȝ q̄ est ruff⁹ clarus vt sardius.

Operationes.

A Huius virtus est q̄ fluxū sanguinis prouocat ⁊ augmentat B Ex Lapidario. Est alabādina cuius lux est emula sardi. Indicis āt dignū de nōie fallit āicū

Ca.iiij.

Alabaster

Alabastrites. Amandinus. ⁊ Absinthus. Ysido. Alabastrites ē lapis candidus. interstinct⁹ varijs coloribus. Hūc cauant ad vasa vnguētaria. qm̄ vnguēta optie fuare dr̄ icorrupta Nascit̄ circa thebas. egipcias. ad damascum syrie ceteris cādidior. pbatissim⁹ in India. Pliñ. li. xvj. Alabastritē lapidē vocant quē ad vnguētaria vasa cauant Nascit̄ circa thebas egiptias ⁊ damascum syrie. hic ceteris cādidior. sed pbatissimus est in carmania. Mox in india. iam qdem ⁊ in syria atq̧ in asya vilissimus autē. et si ne vllo candore in Capodocia. Probant̄ q̄ maxime coloris mellei in vertice maculosi. atq̧ non translucidi. vicia sunt in his corneus. color candidus ⁊ quicqt vitro simile est. Secundū Albertū lapis amādinus est gemma coloris varij. Lapis absinthus fm Albertum Est de genere gēmaꝝ colore vitri rubeis virgulis.

Operationes.

A Dyascorids. Alabastrites est laxatiuus mollit deniq̧ duricies ⁊ stomachi dolorem ceroto admixtus. B Albert⁹. Amandinus venenum om̄e. aut extinguit aut reprimit: ⁊ vincere facit aduersarios: Et plenam interpretationē somnioꝝ facit intelligi. C Albertus. Absinthus. Virtus huius fertur esse sicut lapis Albescarius licet satis remissior. D Nam accensus permanet calidus ꝑ septez dies vel amplius, propter eandem causam q̄ dicetur de lapide albescario. E Lapidis etiam huius virtus est in ꝓuocādo ⁊ augmentādo fluxum sanguinis. ⁊ experimentatores asserunt.

Ca.v.

Androdamanta et Antracites.

a Ysidorus. Andodamanta nitorē habz argenti. ⁊ pene adamas. ſq tesseris quadrata: Magi putant ei nomē impoſitum ab eo ꝙ domare ac refrenare dicatur. impetus vel iratundias aīorum. Signitur āt in mari rubro

Operationes.

A Arnoldus. Androdamanta lapis ē coloris argentei trahiturqꝫ de rubro mari. forma eius vt tessera. Duricies vt adamantis. Virtus eius eſt ꝯ furorē. animūqꝫ ꝯmotum. B Ex lapidario. Androdamanta lapis eſt quaſi teſſera quadra. Ipſe maris rubri mixtuſ reperit̄ harenis C Quem magus affirmat tante v̄tutis haberi. vt poſſit pn̄s aīos ſedare calētes. D Ex li. de naturis reꝝ. Androdamanta lapis quadrus atqꝫ duriſſimus. tante v̄tutis ē. vt animū furore calentē ⁊ luxuria ſedare poſſit: E Ysidorus. Antracites eſt coloris ignei vt carbunculus. Sed candida vena precinctus. cuius propriū eſt ꝙ iactatus in ignem velut mortuus extinguitur. ac contra perfuſos exardeſcit. F Plinius. li. xvj: Eſt inter carbunculorum ſpecies antraticis in Theſprocia foſſilis carbonibus ſimilis. hec quoqꝫ cādida vena precincta traditur: G Areſtotiles. Antrax id eſt carbunculus rubeꝰ. Si cum eo ponatur orithi nocte lucebit. H Albertus. Andromada eſt lapis coloris argentei. in mari rubro naſcitur Eſt autem quadratus ⁊ durus ſicut adamas I Virtutem habz contra furorem. ⁊ facilis animi cogitationem: et triſticiam et grauitatem.

Ca.vj.

Allectorius. Solinus. Allectoriꝰ

a lapis traditur qui criſtallina ſpecie. fabe modo in gallinacioꝝ vētriculis naſcit̄ aptus. vt dicūt pliatoribuſ Dyaſco. Allectorius lapis in ventribus galloꝝ gallinacioꝝ inuenit̄. Arnoldus. Allectorius ē lapis obſcuro criſtallo ſimilis e ventriclo galli caſtrati trahitur poſt quartum annū. Vltima eius quantitas ē ad magnitudinē fabe. Ex li. de naturis rerum. Allectorius ē lapis. Criſtallo vel aq̄ limpide ſimilis. In iecore gallinacij repe ritur. ſi caſtratus fuerit. poſt q̄ tribꝰ annis vixerit caſtratus. Nullus maior eſt faba. poſtqꝫ hic lapis in gallinaceo fuerit nūq̄ bibit.

Operationes.

A Dyaſcorides. Allectorius in ventribus gallinacioꝝ inuenit̄ quem gladiator habens in ore permanet inuictus ac ſine ſiti. B Mulieribus quoqꝫ que volūt placere viris proderit. quia portantes ſe ꝓbas ac ſpecioſas reddit. C Arnoldus. Allectorius excitat venerē. hōiemqꝫ ꝯſtantē facit. atqꝫ ī ore tentꝰ ſitim repmit

B Ex libro de na. rer. Allectorius valz frigidis. et qui coire non possunt. E A muliere quoque habitus facit eam viro suo placere. portantem se facit invictum. et sine siti. Hinc reges eum habentes in ore fortiter dimicant. F Phisiologus. Allectorius in ventre galli nascitur. qui post tres annos castratus. et postea per septem annos vivens hunc lapidem portat idest gallinaceus G Hic lapis sitim extinguit hominemque discretum et gratum. maximeque uxorem marito facit. ut autem habeat hec omnia. clausis in ore portatur. H Ex lapidario. Ventriculo galli qui testiculis viduatus Cum tribus ad minimum factus spado vixerit annis. Nascitur ille lapis. cuius non ultima laus est. Et per bis binos capit incrementa sequentes. Mensuramque fabe crescens excedere nescit Cristallo similis vel aque cum limpida parz. Invictum lapis hic reddit quemcunque gerentem. Extinguitque sitim pacientis ore receptus Nam milo crotonias pugiles hic lapide vicit. Hoc etiam multi superarunt prelia reges. Hic oratorem verbis facit esse disertum. Constantem reddens cunctisque per omnia gratum. Hic circa veneris facit incentiva vigentes. Commodus uxori que vult fore grata marito. Ut bona tot prestet clausus portetur in ore

Ca. vij.

Ametistus. Ysidorus. Ametistus indicus inter purpureas gemmas tenet principatum. Est autem color eius purpureus permixto colore violaceo. et quasi rose nitor. leniter quasdam flammulas fundens. Alterum genus eius descendit ad iacinctos. Causam nominis eius reddunt. quia sit in eius purpura quoddam non in toto igneum. sed vini colorem habens Est autem sculpturis facilis. Huius gemme genera sunt quinque. Arnoldus. Ametistus est gemma purpurei coloris ut rosa. et transmittitur ab india. Sunt quedam eius species Sed hec id est indica ceteris utilior est. huic mollicies ad sculpendum inest. Plinius. li. xvj. Indice quidem amatiste principatum tenent. Sed in arabie quoque parte. que est finitima syrie petria vocatur. Et in armenia minore et in gallatia repiuntur et in egipto. Sordidissime atque vilissime in tharaso et cypro. Indice absolutum phenicis purpure colorem habent. Et ad hanc tingentium officie vota dirigunt. fundit autem cum aspectu leniter blandum. neque in oculos ut carbunculi vibrant. Alterum earum genus descendit ad iacinctos et hunc colorem indisacon vocant. Est et pauca rites in continuo arabie gentis. Quartum genus colorem vini habet. Quintum ad vicinia descendit cristalli albi. has gemmas magorum vanitas promittit ebrietati resistere. multaque mira efficere.

Operationes.

A Ex li. de na. rer. Ametistus violacei coloris est optimus. Est autem quedam velut gutta vini rubei aqua corrupta Et hec facile est ad sculpendum. Valet multum vinum bibentibus quoniam ebrietati est contrarius B Arestoteles Lapis ametistus si posueris eum super umbilicum. vaporem vini prohibet. ebrietatemque solvit. et hominem a contagio liberat C Arnoldus. Virtus ametisti est contra ebrietatem. facitque hominem vigilem. malamque cogitationem repellit. Et intellectum bonum tribuit.

Ca. viij.

Asius. Dyascorides. Asius lapis in Alexandria tm̃ inuenit̃. q̇ optimus est ad vsum medicine. q̇ est colore candidus ac leuis in modum punicis. ac velut puluis manibus insidens. sanat fistulas. scrofas. podagram. ꝛ alienas passiones. Serapion. Lapis asius ē lapis qui inuenit̃ in Alexandria. et flos eiꝰ lapidis nõiatur fuca. ꝛ est lapis asius. ꝛ est q̇d dam q̇d apparet ꝑ substantiã eius simile pulueri molendini. ꝛ repitur etiaꝫ sub eo ꝛ circa eum. Et iste lapis est albus. ꝛ oportet ꝙ eligat̃ ex eo ille q̇ est albus leuis similis punici subtilis cito frangibilis. in quo sunt vene occultate. ꝛ suꝑ quem est flos vt sal rubeũ. ꝛ est hic lapis siccus similis spõgie. ꝛ generat̃ suꝑ eũ farina. ex qua q̄dam est alba. quedam rubea similis punici declinans ad croceitatem. ꝛ qñ applicat̃ lingue mordicat mordicatõe pauca. Et idē aucto. Sal. Nõiatur hic lapis nõie acq̄sito a loco. i. asia ꝛ nõ est omnino durus sicut lapis. sed assimilat̃ in colore suo. et substãtia sua lapidibus qui r̃periunt̃ in lauellis balnei. ꝛ est tener ꝛ frangit̃ cito ꝛ suꝑ ipm̃ est sil'e pulueri molendini r̃perti suꝑ parietes molendini. ꝛ hec medicina nõiatur flos lapidis asyos. et est subtilis ꝓpter suam subtilitatem dissoluit carnes sine mordicatione.

Operationes.

A Serapion aucto. Dyasco. Uirtus huius lapidis ꝛ floris eius est ꝙ curat vlcera profunda que sunt difficilis sanatõis. quando est siccus. ꝛ aufert carnem suꝑfluam que fit in eis que est similis fungi. B Et curat vlcera fraudulẽta; ꝛ replet ea carne ꝛ mundificat ea. C Et quã do admiscetur cum melle ꝛ aceto cõuenit vlceribus fraudulentis. ꝛ non sinit ea augeri in corpore. D Et quãdo admiscetur cũ farina fabarum. ꝛ fit inde emplastrum. podagre cõuenit multum. E Et conuenit duriciei splenis. Et quando cum eo fit loboc cum melle cõuenit vlceribus pulmonis. F Et cum ponitur ex hoc lapide suꝑ scabello super quod tenẽt podagrici semper pedes dr̃ conferre eis. G Et quando puluis eius aspergitur super corpora pinguia ĩ balneo loco nitri extenuat ea. H Et qui vult abluere lapidem hunc aut florē eius. abluat sicut lauatur climia.

Ca.ix.

a Abeston. Albertus in lapidario suo. Albestō est coloris ferrei fm plinium. in arabia inuenitur.

Operationes.

A Albertus. Uirtus mirabilis eius in templis deorum est manifesta. eo q semel accensus vix aut nunq poterit extingui. eo q naturam habet aialis qd salamandra vocatur cum modico humidi vnctuosi pinguis inseparabilis. Ysido. Albestō est Archadie lapis ferrei coloris ab igne nomen sortitus eo q accensus semel nūq extinguitur.

Ca.x.

a Aquile lapis est. Ut dicit Serap. libro aggregatoris: caplo hager athamach. i. lapis aquile. Et est lapis indus qui cum agitatur. audit intra ipm lapis alius 7 minera eius est in montibus indie inter chinoas 7 sarandi iuxta littora occeani. Et vocatur a grecis alleuians partū. 7 hec ꝓpetas est inuenta in hoc lapide aquile. Et idē aucto. Rasis. Athamach est medicina indie 7 est lapis simil castanee. nisi quia habet colorem vellereū 7 qn̄ agitas ipm auditur intra ipm lapillus. et qn̄ frangis eum egreditur ille lapillus. 7 est sicut auellana vergens ad albedinem. Et idez Rasis li. de ꝓprietatibus dixit q est lapis similis ouo. 7 q habet intra se lapillum. Albertus i lapidario suo. Echites lapis. i. aquile 7 est gemmarum optia 7 est coloris punicei: 7 vocat a quibusdaz aquileus. 7 ab alijs erodialis. eo q aquile hunc ducunt ad nidum suū iuxta oua sua collocantes. eundem sicut grus inter duo oua que facit collocat. Hoc em̄ expertum ad sensum in colonia vbi grues fetus fecerunt multis annis in quodam orto. Inuenitur autē lapis aquile iuxta litora occeani vbi est optimum genus echideoꝝ qui sunt heredes auium. Dr autem q in psya aliqn̄ inuenitur. Est autem modus eius q in se continet alium lapillum qui in ipso sonat quando manu mouetur.

Operationes.

A Serapion. Hic lapis aquile dicitur Nam cum aquila vult parere oua sua defert hunc lapidem masculis a partib9 Indie. 7 supponit eum aquile. 7 facit eū parē facile. 7 alleuiat eius dolorem. 7 hoc idez facit mulieribus: 7 omibus aīalibus quādo ponitur sub eis in hora partus. B Et idem aucto. Rasis. Qn̄ ponitur in pecia 7 suspenditur mulieri in coxa qn̄ debz parere facit accelerare partū cū facilitate. C Et sum expertus hoc 7 inueni sic esse 7 omnes concordāt in hoc q alleuiat partum quando alligatur coxe. 7 iuuat quando ponitur loco peonie. inuenitur ad curandum. Iste lapis inuenitur apud nos. 7 q plures. verificaui de eo multociens experientiam: D Euax in lapidario suo. capitulo de lapide aqle ait. q suspensus in sinistro brachio: conuenit pregnantibus. 7 conciliat amorem. diuicias augz vbi fert. 7 in pregnantibus impedit aborsum. 7 periculum parturitionis mitigat.

E Prohibet casum caducorum. simili ter si de administratione veneni aliquis suspectus sit in cibo illo phibet ne possit ab eo deglutiri cibus ille. Si lapis subtra batur mox degluciet. F Albertus. Fertur autem q si suspēsus in sinistro bra chio conuenit pregnantibus 7 conciliat amorem 7 diuicias auget vbi fertur. G Et in pregnantibus impedit abor sum 7 periculum parturitionis mitigat. Et ait q prohibet casum caducorum simi liter. H Et quod mirabilius est tra dunt caldei q si de administratione vene ni aliquis suspectus sit impositus in cibo illo prohibet ne possit deglutiri cibus. et si lapis subtrahatur mox deglutitur. Hoc dicit Albertus se vidisse a quodam fratre suo sensibiliter probari seu examinari. I Querunt autem aquile hunc lapidē 7 iponunt nido suo. 7 grues inter oua sua sed in vno anno ponunt vnum. et in alio alium. K Dicunt autem quidam q faciunt ad mitigādum calorem ouorum. vel corporis aquile ne oua nimis calefiāt 7 hoc est probabile. L Quidam aūt dicunt aliquid conferre ad eorum forma tionem aut viuificationem. q autem qui dam dicunt q lapis ab alijs quibus ouis interponatur ne oua frangantur falsum est. quia citius ad lapidē q ad se ipa col lisa franguntur M Aiunt autem ali qui q si aliquis suspectus de administra tione veneni cum lapis iste cibo immittit statim a cibo strangulatur. 7 quando sub trabit transglutit cibum in quo positus ē lapis.

Ca. xj.

Astrion. et Asterites. Ysidorus a Astrion gemma est cristallina in India. cristallo propinqua: in cu ius centro fulget stella lune pleno fulgore nomenq3 eo sumpsit q astris opposita ful gorem rapit 7 gerit. Plinius. In carma nia nascitur gemma q̄ astrios vocat. simi liter vt astiria vl' astirites candida cristal lo propinqua: In india vero nascens 7 in pallenes littoribus astrios. Quidam aūt causam nominis huius reddunt. q astris opposita fulgorem rapiat 7 gerat. Opti mam autem in carmania nulliq3 vicio ob noxiam gigni. Idem Ysidorus. Asterites est gemma candida lucem ptinens inclu sam veluti stellam intus ambulantem. so lisq3 candidicantes radios reddit: vnde 7 nomen inuenit: Plinius. Proxima cādi dicantium gemmarum est asteria. principa tum habens proprietate nature. q inclu sam lucem pupille modo quodam ptinet 7 transfundit cum inclinatione. velut itus ambulantē. ex alio atq3 alio loco reddēs.

Ca. xij.

Arena. Ysidorus. Arena ab ariditate dicta est. huius pbatio est. si manu pressa strideat aut in vestē candidam sparsa. nil sordis rlinquat. Vitrubius. Alia est arena fossicia. alia fluuiatica vel marina. Arene fossicie sunt hec genera. sc3 nigra cana. rubea. carbunculū. Ex his optima erit que in manu ɔfricata stridorem fecerit. que autē terrosa est asperitatem non habet. Item si in vestimentū candidum cōiecta fuerit arenaria. Vñ fodiatur tamen de fluminibus ⁊ e glarea extrahatur. hec tamen in structuris odiosa est. quia difficile siccessit nec onerari se continenter paries patitur. nisi intermissionibus requiescat. nec cōcamerationes recipit. Marina vero hec amplius ⁊ etia3 parietes cum in his tectoria facta fuerint remittētes salsuginem eoꝝ dissoluunt. Sic cescunt autem celeriter fossicie. ⁊ tectoria permanent. ⁊ cōcamerationes paciūtur. Sed hee que sunt de arenarijs rcentes. si em̄ exempte diutius iacent a sole ⁊ a luna ⁊ a bruma coacte resoluuntur ⁊ petrose fiunt. Ita ꝙ in structuram coniecte cemēta continere non possunt sed labunt̄ ⁊ ruunt oneraq3 parietum sustinere non possunt. Palladius. de agricultura libro primo. Omnium arene generꝫ precipue melior ē ruffa. sequētis meriti cana. Terciū locum possidet nigra. S3 fossilis arena non īuenitur. De fluminibus autem glarea vel littore colligitur. Marina quidem tardi⁹ siccatur. Ideoq3 non ɔtinue. sed intermissis tpibus est ɔstruenda ne opus corrumpat onerata.

Operationes.

A Ex li. de naturis rerum. Arena sparsa super flā̄mam inextinguibilē extinguit eam. B Dyasco. Arena maris q̄ in littore est sole calefacta carnes humidas desiccat. C Itē3 cocta sacellis ad cōpescendum tumorē intraneoꝝ iuuat.

Ca. xiij.

Argilla. Bartholomeus in libro de proprietatibus reꝝ. Argilla ē terra tenax glutiosa ⁊ viscosa. ad varia figuloꝝ opa disposita atq3 apta. et sic ẜm Ysidorum libro. xvj. capitulo pmō. ab argis sic vocata. apud quos primo ex tali materia vasa fictilia sunt effecta. ⁊ vt ibidem dicitur talis terra pactōe3 caloris

liquidiores partes cōsumentis ꝛ terrestriores consolidantis in laterem cōmutatur Sepe etiam contingit ꝙ talis terra lutea vnctuosa frigiditate aque congelante in lapidem cōmutatur: Sepe etiam accidit talis transmutatio scȝ luti vnctuosi ī lapidem ex calore coagulante. sicut enim dicitur. libro. iiij. metheoroꝝ: Lutum vnctuosum aptum est huic transmutationi: scȝ in lapidem per calidi coagulationeȝ. quare vnctuosum est medium inter viscosum et vaporatiuū: habens humidum viscosum Unde gratia vaporatiui potest a calido coagulari. gratia viscosi non potest ex toto educi sed amplius comprimi ꝛ consolidari. ꝛ sic in lapidem transmutari.

¶ Operationes.

A Ut ibi dicit cōmentator. Argilla est frigiditate sua sanguis restrictiua. B Constantinus. Argilla si cum forti aceto fuerit distempata apposita fronti et tymporibus ꝓhibȝ sanguinē narib⁹ fluētem.

Ca. xiiij.

Armenus ſm Pliniū proprio capitulo. Lapis armenus est dict⁹ ꝛ nominatus a regione illa: ꝛ est liuidus ꝛ subalbidus. cuius melior est habens colorem medium inter viridē obscurum terreum ꝛ indum. ꝛ habet macularū distinctiones virides ꝛ nigras: Auicēna li. ij. capitulo de lapide armeno est aliq̄ntulum azulini coloris. non tamen est in colore azuli: ꝛ non est in eius soliditate. ſȝ est in eo arenositas quedam: ꝛ quādoqȝ vtūtur eo tinctores ꝛ pictores loco azuli ꝛ est lenis tactu.

¶ Operationes.

A Johannes Mesue. Lapis armenus inquit Alexander a verificatoribus est inuentus habere ꝓrogatiuam in educendo coleram nigram cuius operatō incolumior est ellebor o nigro. et virtuosior lapide lazuli. melior est habens colorem mediū inter viridem obscurum ꝛ terreum ꝛ indū ꝛ habet macularum distinctiones virides ꝛ nigras. ꝛ qui non est in termino lapidis ymo facile dissolubilis puluerisabilis. B Et qui est lenis tactu carens asperitate calide complexionis in principio secundi ꝛ sic in ipso. C Et est resolutiuus abstersiuus et est conturbantibus et subuertentibus stomachum ꝛ educit per vomitum ꝛ vētrem. ꝛ nocet stomacho generans subuersionem ꝛ faciens solutionē cum angustia. D Et dixit Alexāder Non lotus soluit per vomitum ꝛ per ventrem sine molestia. E Ars autem in lauando ipsum est hec teratur cum facilitate in vase lapideo deinde fundatur suꝑ ipsum aqua dulcis ꝛ lauetur sic terendo ꝛ fiat illud trigesies semꝑ innouādo aquaȝ ꝛ adhuc decies lauetur cum aqua rosaꝝ. F Et dixit Alchindus. Lauetur cū aq̄ buglosse post depurationem eius. acquiritur enim ei proprietas mirabilis ex hoc ad egritudines melancolicas. G Auicenna. Soluendo educit melancoliā pluſꝙ lapis lazuli. ꝛ propter ip̄m dimittitur elleborus niger. H Johānes mesue. Educit solutione coleram nigram. cū virtute ꝛ mundificat cerebrum ex ea ꝛ valet. ad egritudines eius melancolicas. sicut est mania ꝛ vertigo ꝛ dolor capitis. et epylētia. I Et ad egritudines timo

ris ⁊ suspitionis. ⁊ ad lepram ⁊ ad egritudines splenis ⁊ ad cancrum. ⁊ morpheã: ⁊ febres melancolicas. K Dosis nõ loti potio est a. ʒ. ß. vsq; ad. ʒ. j. ß. ⁊ loti potio est a. ʒ. j. vsq; ad duas.

Ca. xv.

a Antimoniũ latine: grece antimonos. arabice aytruad: Antimonium est vena terre similis plumbo. verũ est ꝙ antimoniũ teritur ⁊ non funditur. plumbũ vero funditur ⁊ non teritur. Et hꝫ in fracturis suis claritatẽ qñ frangitur Et illud est melius qđ in fracturis suis nõ hꝫ aliqđ ex terra vel aliq̃ sorde. ⁊ ideo ablutum ⁊ mundũ debet poni in medicinis. Est fri. ⁊ sic. in. iij. gradu. Sera. li. aggre. cap. Aytruad vel antymoniũ est vena terre similis plumbo ⁊ est medicina ocularis qđ decernitur a metallo. quia antimoniũ teritur. metallum vero nõ. similiter metallum funditur. antimonium aduritur. Antimonium quanto clarius tanto melius Et idem auctoritate Dyas. Melius ex eo est fortius. ⁊ illud qđ frangitur. ⁊ habꝫ in fracturis suis claritatem ⁊ luminositatẽ. ⁊ quod est interius mundum. ⁊ non habꝫ aliquid admixtum ex terra vel sorde aliq̃.

Almansor tractatu tercio. capitulo de antimonio. Antimonium fri. ⁊ sic. est in. iij. g.

Operationes.

A Ad emorroidas exiccandum iniciatur succus peucedani per cristere ⁊ postea si sint exterius pone puluerem antimonij desuper Si sint interius. puluis iniciatur cum calamo posito in vesica inflata. B Puluis eius cum sapone spataréto vel gallico cõficiatur. ⁊ liciniũ in eo intinctum orificio fistule immissum curat. Puluis eius in cancro positus comedenti aut carni superflue optima est cura. C Contra polipum magdalino ex apostoli con fornatus isparso puluere antimonij ⁊ naribus immittatur. ⁊ aufert ipm. D Collirium ex puluere antimonij. et puluere nuclei. mirabolanoꝝ citrinoꝝ equo põdere. addita aqua rosaꝝ. vel põe de tutia cum antimonio. E Bõbix intincta i succo sanguinarie cum puluere antimonij. naribus immittatur ⁊ remouet fluxum sanguinis ab ipo. F Ad cohibendũ sanguinem. puluis antimonij in succo tapsi barbasti conficiatur ⁊ bombix intĩcta superponatur. G Serapion aucto. Galieni. In hac medicina est vĩtus stiptica. et conglutinatiua et infrigidatiua; aufert carnem superfluã que est in vlceribus ⁊ incarnat ⁊ consolidat ea. ⁊ mundificat sordicies eorum H Et stringit fluxũ sanguinis narium. ⁊ ꝓprietas eius est cõferre epylentie ⁊ superfluitatibus grossis I Almansor. Antimonium oculũ efficiens robustum ipsius custodit sanitatẽ. suppositum quoq; menstrua constringit. K Paulus capitulo de antimonio. Antimonium sua frigiditate et siccitate sanguinem de naribus stringit ⁊ valet si misceatur collirijs oculoꝝ. L Seniores eo vtentes habent oculos incolumes. qa neruos confortat ⁊ omnem maculaꝫ. ⁊ nocumentum aufert maxime si parum de eo misceatur.

Ca. xvj.

Atramentum. Ysido. Attramentum sic dcm̃ est eo q sit atrum Cuius species 7 picture 7 quottidiano vsui necessaria est. Ex li. de aluminib⁹ 7 salibus. Attramentum est aqua 7 tinctura: quã terre siccitas coagulauit. Et est in sui natura calidum et siccum. Huius multa sunt genera. quoꝝ meli⁹ est in hispania Et ipm̃ qdem denigrat corpora. Et augmentat rubeum rubedine. Albũ vo denigrat. Ex li: iiii. metheoroꝝ. Attramenta composita sunt ex sale 7 sulphure 7 lapidibus: Et est in eis vis aliquoꝝ corpoꝝ liquabilium: qm̃ ex eis fiunt. vt calcantũ et abachar generantur ex maioribus granis attramenti Et non soluitur salsedo eius nisi cum eo qd in illo est sulphureum 7 postea coagulat residuũ. Illudq3 iam cepit vim mineralem in aliquibus corpibus. Quod autem ceperit vim ferream erit rubeũ aut croceum aut calathar Quod ãt vim ereã erit viride sicut calcantum Unde possibile est illa duo artificialiter fieri.

Operationes.

A Auicenna in. ij. canõe. Attramentũ calidum est 7 siccum in tercio gradu. B Omnia sunt adurentia 7 stiptica. scabiei conferunt humide ac duriciei palpebraꝝ: 7 asperitati eaꝝ. aut apostematibus iguinis. C Est aũt in attramento virtus venenosa desiccans pulmonem ita q fortasse interficit: D Sufflat aũt in naribus propter fluxum sanguinis 7 pprie althochotar: 7 quo etiam fiunt licinia. E Et ponuntur in fistulis. 7 extirpant ventositatem. Licinium q3 ꝯfert vlceribus auris 7 saniei eius. 7 phibz corrosionem dentium F Item in ipso sunt adustio vehemens 7 cursuũ sanguineorum constrictio 7 exiccatio. 7 stipticitas plurima G Confert formice 7 herisipile qñ linitur cum aqua coriandri. puluerizatur autem super fraudulentum vuln⁹ 7 ambulatiuũ. adurit carnem additam H Confert etiam fluxui sanguinis narium 7 apostematibus gingiue. J Et prohibet fluxum matricis. ponitur etiam in alcofol ad abstergẽdum 7 subtiliandũ grossitudinem palpebraꝝ. Hoc idẽ dicit Plinius licet per alia verba.

Ca. xvij.

Alumen Asido. Alumen vocatur a lumine quia lumē prestat coloribus tingēdis. Est autē salsugo terre efficiturqꝫ hyeme ex aqua ꝛ limo. et estiuis solibus maturatur. Huius species due sunt. Liquidum ꝛ spissum. Dyascorides. Aluminis species multe sunt. sed medicine tres necessarie. rotundū scissum ꝛ liquidum. Rotundum ꝓbabilius est quod naturali rotunditate formatū ē. fistulosuꝫ subalbidum fricabile non lapidosum. aliqua ex parte palidū: pingue scꝫ ꝛ vehemēter redarguens. Scissum aūt optimū est. q̄d est quasi flos albus. rotundi leue. ꝛc̄. Liquidum deinde melius est q̄d est leue perlucidum in summo aliquid in moduꝫ floris. quasi lac habens. Rasi in li. de Aluminibus ꝛ salibus. Alumen est oleum q̄d coagulauit siccitas terre ꝛ est in natura lui calidum ꝛ humidū. retinet omne volatile mundificat ꝛ decorat corpa. ꝛ augmētat tincturam eoꝝ. Alchimista. Alumē large sumpto vocabulo. dr̄ om̄e qd̄ ligat tincturam in corpe aliquo. vt in pannis ꝛ corijs Et sicut sunt diuerse tincture sic ꝛ alumina diuersa. Nam tinctura quelibet alumine suo indiget. sine quo imprimi non posset. vel cum corpe ligari. Vn̄ non (vt quidam putant) alumen dat lumē. sed facit adherere lumen. i. colorem: sicut apparet in corio. q2 nō ꝑpatur cū galla si nō imprimit̄ tinctura Itaqꝫ galla est alumē tincure nigre. sicut cinis clauellatus est alumen glaudij. Alumen quoqꝫ de quo agit̄ est alumē rubee tincture. licet alumen non rubificet nisi album.

Operationes.

A Platearius. Alumen calidū est ꝛ siccum in tercio gradu. virtutem habet consumendi ꝛ vehementer desiccandi. B Quod albū est meli⁹ est ac acutu ꝛ salsugini īmixtū. Qđ āt feculentū ꝛ cereū ē impurum. vsus ei⁹ ꝯ cancꝝ. ꝛ inflationes gingiuarum. ꝛ ꝯ scabiē. Balneū aq̄ aluminose valet ydropicis. scabiosis arteticis. C Dyasco. Omne autem alumen virtutem habet constrictiuam. ꝛ vehementius consumptiuam. Medet̄ deniqꝫ putredinib⁹ ꝛ sanguinis fluxibus. D Gingiuis humectis seu dentibus mollibus cum aceto vel melle. E Idem Auriū fluxus cum succo poligonie curat Carnes quoqꝫ supfluas ꝛ putores alaꝝ vl̄ inguinū sanat F Auicenna. Alumen est ca. ꝛ sic. ad. iij Exiccat ꝛ ꝓhibet fluxū om̄is sanguinis ꝛ cursum supfluitatū ꝛ effusionem eaꝝ. G Cum aqua interficit alkarad. i. cimices ꝛ pediculos. ꝛ fetorem oris tollit cum fece vini tantūdem aluminis desiccat vl cera difficilia. cum salgēma valet corrosioni ꝛ adustioni ignis. H Ex libro de naturis rerum. Uniuersaliter alumen calidum ꝛ siccum est in quarto gradu stipticum ꝛ mūdificatiuū. ꝛ visus obscuritatis clarificatiuū superfluam palpebrarū carnem aut membrorum corrodit. I Pessima ꝛ sicca vulnera inhibet ne corpi perambulent: K Cum aceto ꝛ melle mixtum dentes confortat infirmos Et valet tumidis gingiuis.

Ca. xviij.

Aurum. Ysidorus. Aurum ab aura dicitur. i. a splendore: quod repercusso aere plus fulgeat. Ex libro de naturis rerum. Aurum invenitur in rivulis et in fontibus. et etiam in montibus quandoque: sed raro. multus autem labor est in lavando. Sed et per multas minutias terre. et in eius sordibus invenitur sociatum: invenitur tamen purum et non terre vel bituminibus. in se admixtum. sicut es vel argentum. Item in eodem libro. Aurum ceteris metallis est preciosius. durabilius et tractabilius: omni tempore fulget et coinquinatum rubigine non consumitur. visum fovet. Et quanto rubicundius est tanto melius. In duplo quoque ponderosius est quam argentum aut es aut stannum. Cumque sit generosissimum super omnia metalla nihilominus est maxime ductibile super omnia. Omni metallo temperatius est. Et ideo quia caliditas eius modici est excessus. non locatur in gradu. solum quoque non resolvitur. Actor. Aurum itaque non solum est inter metalla preciosissimum sed etiam solidissimum. habet colorem igneum splendidum foventem visum In igne positum non comburitur. sed purgatur et probatur: Itaque triplici de causa in igne ponitur. ad examinandum: ad purgandum et ad fabrificandum Est et humano corpori maxime congruit. unde in cibo sumptum iuvat multum. Arestotiles: libro tercio. Aurum profecto liquatur calido. et si fuerit sulphur mundum et purum. et argentum vivum optimum cum rubore clarum. fueritque in eo vis igneitatis simplicis non urentis. erit res optima quam recipere possunt alchimiste. ut ex ea fiat aurum. hoc enim ipsum convertet in aurum. Avicenna. Aurum multiplex est scilicet. naturale. magistrale. xirchi. Zafri obrizum. colon. et alijs modis. Et illud quidem quod est de alexir valet magis quam aurum acre. quod non potest operari. Aurum autem de alexir est tribus modis. scilicet. de petra capillorum et sanguinis et ovorum. Non enim potest aurum esse aurum de alio lapide. Quidam autem faciunt falsum aurum sic et argentum: Stringunt enim id est indurant stannum et dealbant ac dicunt esse argentum. Sicut etiam auripigmentum cum subtus stercus mittunt. ibique miscent sal armoniacum et incorporant cum cupro distenso per locum barbatum et cum mercurio rubeo. et dicunt quod sit aurum verum cuiusmodi sit aurum septem modis per magisterium temptatur atque cognoscitur scilicet in solutione. in lapide: in pondere. in gustu in igne. in sublimatione. in fusione Porro naturalis auri natura calida est et sicca. et quantum habet ferrum de natura siccitatis et duricie tantum habet aurum naturam bonam ac mollem. fit autem in ventre terre. de argento vivo bono nimis et de sulphure non multum rubeo cocto

Operationes.

A Ex libro de naturis rerum. Aurum est calide nature. lepram ac scabiem curat. in pulverem redactum et antidotis mixtum.
B Habet etiam virtutem confortandi non quod incorporetur. aut membra nutriat sed quod alterativa virtute corpus immutat Vulnus ex auro factum non corrumpitur in tumores. C Haly regalis in practica sua: sermone secundo. Aurifolia carnem comedunt sine morsura. suntque sicca subtilia. Limatura auri confortat cor et pulsioni medetur. D Acalimia auri melior est tenuis et magis desiccans et amplius elimans. Que si comburatur et levetur desiccat oculorum ulcera sine morsura.
E Actor. Aurum ut dictum est supius omni metallo est temperatius. Unde quia caliditas eius modici est excessus. ideo non locatur in gradu: licet in gradu ponatur ab aliquibus F Avicenna. ij. canonis. Medicine aurum est equale subtile. confortat oculum in alcofol positum. Confert et doloribus cordis ac tremori eius. G Retentio eius in ore. fetorem ipsius oris removet. Cauterium melius est et velocius sanabile quod fit cum auro. H Confert etiam doloribus cordis ac tremori eius ac timori anime. et ei qui solus loquitur.

Silber

Orichalcum

Ca.xix.

AUricalcum. Ysi. Auricalcum dr eo q splendorem auri ⁊ duriciem eris possideat. Est autem nomē compositum ex lingua latina ⁊ greca. Es enī grece chalco vocatur. fit autem ex ere ⁊ igne multo. ac medicaminibus ad aureum colorem pducit. Ex li. de na. rer. Ex ere fit auricalcum sic dcm̄ quia splendorē habeat auri. vel q2 de ipo fit aur. Dicit enī phūs in libro de alumie. Linmen qd ex vrina pueri ⁊ auricalco fit aur optimū Quod intelligendum est in colore non in substantia Dicit enī idē Aresto. q variat color sed substātia manet. Hoc auricalcū frequentius scripture vocāt electr. ⁊ hoc ppter colorem electro prope consimilem Ex doctrina alchimie. Es autem trāsmutatur in auricalcum. quod fit mediante tuthia. quia fumus eius albificat. ⁊ habz naturam spiritus. statimqz cum puluis eius proijcitur super es fusum. vel miscetur cū laminis eris: In ipsa eris fusione thutia calefit. ⁊ fugam querit tanq̄ spiritus. vñ apparet q eius fuga fit per eris corpus fusum. sicqz siccat ipm. quia fumus eius est temperate albus. ⁊ album hmōi mixtum cum rubeo reprimit rubedinem ⁊ fit citrinum ⁊ ita auricalcum.

Ca.xx.

ARgentum. Ysidorus. Argētum greci argirion dicunt cū mix imodum illud accidit. vt cū candidū sit. impressum corpi nigras lineas reddit Ex li. de na. rer. Argentū ductile est ⁊ tractabile. sonorūqz ac tinnitus dulcissimum ⁊ hoc maxime si eri misceatur. Vñ tubas ex argento ductiles precepit moyses fieri ad terrorē hostiū. ⁊ exhortatōem ad bellū ad mouendū q3 castra ⁊ populos ad escā puocandos. Argēti vene multe ⁊ in multis ptibus orbis reperiunt. nec est pur in se sicut aur. Sz terre ac sordibus incorpatū ⁊ admixtū. Ideo labor maxim9 est vt p ignem expurget. Fum9 āt purgatōis ei9 valde nociuus est. nec de facili purgat fumo hmōi multo infectū nisi fumo thuris aut armōiacis spēbus. ac vbi pur fuerit argētum durabile est. Impur āt de facili contrahit corruptelā. Argentū psolidat alia metalla. ⁊ q̄si vnū efficit consolidata.

Operationes.

A Auicenna in. ij. canone. Argentum ifrigidatiuū est ⁊ exiccatiuū. bonū est valde scabiei ⁊ prurigeni. B Eius confricatio cū alijs comixtionibus confert fe

torioris. C Ac tremori cordis et hu miditatibus viscosis. D Constanti nus. Argentum frigidũ ꝛ tpatum ĩ humi ditate est. ꝛ est contra humidum ꝛ viscosũ flegma. Cadimia tamen auri fortior est ꝛ melior argentea. E Rasi in Almāso re. Argentum frigidũ est. cordisq₃ tremo ri proficit. Cadimia argenti scabiei que ĩ corpe oritur. ꝛ pustulis que in oculis sunt bona est. F Albertus Argentũ bene politum inter oĩa metalla. meli⁹ est spe culum. quia ĩ colore magis accedit ad dy aphanum. G Haly. Purgamẽtum argenti melius est viride ac tenue. pōticũ est desiccans fortiter: Ideoq₃ necessariis admiscetur ad cicatrizandũ vnguẽtis.

L. Cap. xxi.

Argentum viuũ. Ysidorus. Argẽ tum viuũ dicitur ꝙ excidat mate rias quibus inicitur hoc ꝛ liqdũ quia percurrit. Inuenit̃ autẽ specialiter in metallis siue in fornacibus argentariis: guttarꝫ concretione tectis inherẽs. Sepe etiam in stercore vetustissimo cloacarum vel puteorꝫ limo. fit etiam ex nimio in cou chule ferree imposito patena testea suppo sita. Tunc eñ circumlito vasculo circum dantur carbones. sicq₃ argentũ ex nimio distillat: sine hoc neq₃ argentum neq₃ es inaurari potest. Tante āt virtutis est. vt si sup sextariũ argenti viui. centenariũ saxũ supponas oneri statim resistit. Sin āt au ri scrupulũ. leuitatẽ eius raptim sinu reci piet. Ex q̃ intelligit̃ nō pōdus s₃ naturaꝫ esse cui cedit. Seruat̃ āt melius in vitreis vasculis. nã ceteras materias pforat. po tui antẽ datũ interficit pōderis cã. Auicẽ na. Argentũ viuũ subtus terrã nascit̃ pro pter hũiditatem magnã in loco illo exñtẽ Et hoc euenit. ppter solẽ ꝛ aerẽ q̃ tangunt eum: Ideoq₃ efficit̃ currẽs ppter humidi ditatem ꝛ frigiditatẽ q̃ in eo sunt. nec effi citur nisi in loco frigido. Ex li. de na. rerũ. Argentũ viuũ est fuera calidũ ꝛ humidũ in q̃rto gradu. licet in q̃busdã libris inue niatur esse frigidũ. Extinctũ p̃t aliis rei ad misceri. s₃ viuũ nō. p̃t āt fieri albũ ꝛ rubeũ cũ sulphure. fert̃ eñ de facili oĩs colores recipe. Si extinguat̃ cũ pinguedine. appa rebit q̃si terra. et sic inter ollas artificiose crematũ. extrahit̃ ab igne clarꝫ malliabile ꝛ tractabile ad modũ argẽti. ad maxima firmacula facienda. Deniq₃ sine argento non p̃t fieri deauratio. cumq₃ argentũ nō consolidet̃ argẽto medio argẽto. Hoc vi detur bene fieri cum argento viuo.

Operationes.

A Constantinus in li. graduũ. Argen tum viuũ cal. est in. iiii. gradu. ꝛ hu. Pedi culos capitis occidit. ꝛ reptilia oĩa cum li targiro ꝛ aceto ꝛ oleo B Fitq₃ bonũ ad curandũ scabiẽ. Fit etiã vnguentũ ad pustulas optimũ C Plateari⁹. Argẽ tum viuũ h₃ ṽtutẽ dissoluẽdi ꝛ penetrãdi farinam lupinorꝫ amarorꝫ decoquitur in aceto fortissimo vsq₃ ad spissitudinẽ. ꝛ ar genti viui extincti fcã ꝯmixtiõe. caput pa cientis ex habũdantia pediculorꝫ pungit̃ p discriminalia. D Extinguit̃ āt vel cũ saliua: vel fricat̃ cũ cinere ꝛ saliua. Aut cũ capillis et saliua. Aut cũ pulue ossis se pie ꝛ saliua. melius āt dr̃ extingui. cũ alte

ri rei ꝑt admisceri. nisi eim̄ sic extinguit. ip sius ad aliud non fit admixtio. E Isi. Argentū viuū potui datū īterficit cā ponderis F Item dyas. dicit ꝙ argē tum viuū bibenti mortē tribuit. euadē tñ poterit. Qui hoc biberit caprinū lac bibē do ac se mouēdo. vel etiā bibendo vinum addito absinthio synapi vel ysopo. Cui cunqꝫ mēbro adhēt ipm ꝑcutit ꝛ corrodit G Auicenna: Argentū viuū sublima tum interficit. ꝓpter vehementē incisionē ꝛ eius cura fortis est bibere lac ꝛ vomere. Sꝫ Galienus dicit hoc se exptū nō fuisse. Scio ꝙ quidam bibit argentū viuū in estate dū agitaret siti ex vitro arto putās se viuū bibere. ꝛ duabus horis eff luxis id ipm reddidit an⁹ ī peluim ꝛ nihil nocuit. H Dicunt ei quidam ꝙ extinctū interfi cit. quia quicquit ei obuiat sua grauitate corrodit Interficit etiam murem. I Et ex eius fumo fugiunt vermes ꝛ serpen tes venenosi. K Item vapor eius fa cit accidere paralisim: tremorem. Fumus eius destruit visum ꝛ auditū Et facit oris fetorem cum transit ꝑ ipm. q̄re caueat qui vtatur.

Ca. xxij.

Arsenicum. Isidorus. libro. xix. a Arsenicum quod latine ob colo rem auripigmentum dicitur. col ligitur in ponto ex auraria materia. vbi ꝛ sandaraca: optimū est quod in aureum colorem transit. purum ꝛ fusili gracili ve narum discursu: Quod vero pallidi⁹ aut sandarace similis est: deterius iudicatur. Est ꝛ tercium genus squamosum: quo mi scetur aure⁹ color. Uis eorum est vt sanda race sed acrior. Plinius. li. xxxiiij. Arseni cum est ex eadem materia qua ꝛ sandara ca: Quod ex eo optimū est coloris etiam in auro excellentis. Ex libro de alumībus ꝛ salibus. Arsenicum est calidum ꝛ humi dum: Et est diuersi generis. scilicet rubeū citrinum ꝛ laminosum Est arsenicum sile sulphuri in multis operibus.

Operationes.

A Auicenna Aliud est album aliud ru beum. aliud citrinum: oīa putrefactiua sunt ꝛ mordicatiua. Est autem calidum ī tercio. siccum in secundo. B Pilos abradit et alopicie cum gummi pini con uenit. C Emplastrum cum eo fit sup vulnera: Cum adipe ꝛ oleo conuenit sca biei ꝛ sabaphat hūide et putredini. et ab stergit ꝛ adurit cutem. D Assumit ad tussim antiquaꝫ ꝛ sputum sanici. ꝛ san guinis. Et quaudo ponitur in pillulis ad asma. E Miscetur autem cum oleo rosato ad bothor ꝛ emorroidas. Qđ autē ex eo sublimatū est interficit: Et ex rubeo quidē melius est. quod est puluerizabile. F Dyascorides. Arsenicum nascitur in metallis vbi ꝛ sandaraca. Assatur autem in testa. donec mutet colorem: ꝛ r̄ponitur Uirtus ei stiptica est. cū calce viua mixtū ꝛ corpi illitum tollit pilos.

Ca.xxiij.

Balagius.⁊ Berillus Arnold⁹. Balagius est gēma ruffa plucentis nature.degenerās a carbūculo.ipius ac ṽtutibus oībus debilibus ī eo ṙmissis. Isi. Berillus ī india gignitur viriditate simil' smaragdo.sȝ cū pallore. Polit̄ āt ab indis in sexāgl'as formas vt ebetudo coloris repcussione āguloꝝ excitet̄. Aliter polit⁹ nō hȝ fulgorē. Genera eius sunt nouē. Helinandus in cronicis li.x. Berillus est coloris violacei vel aque marine.

Operationes.

A Iuba scripsit ꝙ ꝯiugij dat amorem Et portantē se magnificat. Dextraȝ stringentis adurit. B Aqua in qua iacȝ pota.valet infirmis oculis.tollit ructus ⁊ suspiria.⁊ cunctis epaticis fert̄ curare dolores. C Arnoldus. Berillus ē lapis cuius color est pallidus vt limpha.forma sexagana Cunctꝙ genera eius sunt nouem qui magis pallet est melior. D Virtus eius est contra hostiū pericula.cōtra pigriciem.oculos humidos sanat.gestantem adurit. Si oculo solis opponit̄ ac rotunda tur ignē accendit. E Dyasco. Berillus lapis lucidus est et clarus.oleo similis sculpit̄ locusta marīa.ac sub geminis pedibus eius cornuta ac sub gēma ponitur herba sauina modico auro inclusa. gestata amorē ꝯiugij facit. Aqua in q̄ missa est pota.ad oculoꝝ vicia valet.⁊ ad oēz valitudinem.

Ca.xxiiij.

Bezaar.vel lapis liberans a venenis.arabice bager bezaar. Serapion li.aggre.cap̄. bager bezaar est nomen persicū.⁊ est expellens nocumētum.et hoc nomen cadit super duo: Unū est quod cadit sup om̄em medicinam conuenientem alicui veneno.eo ꝙ resistit virtuti eius ⁊ expellit nocumentum eius propter proprietatem que est in eo. Rasis Bezaar est lapis citrinus mollis non habens saporem. Unde lapis est vergēs ad citrinitatem ⁊ albedinem. hn̄s colorē vini ⁊ est leuis splendens sicut lumen.

Operationes.

A Serapion. Lapis bezaar convenit venis, ꝛ quādo bibit̄ ex eo pōdus .xij. granorum ordei aut linimētum fit cum eo super locum morsus liberat naturā a morte ꝛ expellit venenum ꝑ sudorem. ideo pestilentico valet. B Et qn̄ ponit̄ lapis in annulo; ꝛ ponit̄ in ore ipsius q̄ sumpsit venenum ꝛ fugit id ꝛ aliquantulū cōvenit ei. C Et qn̄ tangit̄ cū illo aculeꝰ scorpionis ꝓhibet ab eo postmodū potentiā pungendi D Et si teritur de eo pondus duoꝝ granoꝝ ordei dissolvit̄ in aqua ꝛ ponit̄ in ore serpentis suffocat eū statim ꝛ occidit. E Idem aucto. Rasis: Et ego vidi in ipō sufficientiā ad auferendū nocumentū ꝛ erit lapis ille quē vidi vḡēs ad citrinitatē ꝛ albedinem habens colorem vini. ꝛ cum hoc erat levis splendēs sicut lumen. F Et iam vidi in eodem sufficientiam illam quam non vidi ī alia medicina simplici. ymo etiam ꝙ nō vidi in tyriacis compositis G Itē Rasis Vidi lapidem bezaar filij amamari custoditoris legis dei. ꝛ est verum ꝙ ipse emit hūc lapidē ꝛ dedit ꝓ ꝑcio ipiꝰ palacium cordube in principio genere.

Ca. xxv.

Belliculi marini latine. Arabice astor. Pandecta. cap̄. xciii. Belliculi marini sunt quasi vmblici hōis ꝭm figurā; ꝛ sunt lapides parui ꝛ albi q̄ inveniunt̄ in ripis marinis coherētes sicut dētales sunt frigidi ꝛ sicci sed eoꝝ excessus ab autoribus nō determinatur. ponunt̄ in vnguētis ad faciem clarificandam.

Operationes.

A Pulvis eoꝝ subtilissimus resolvatur cū axūgia gallinacea pus resoluta: et fiat vnguentum ꝓ facie abstergenda. ponuntur in antidotario Galieni in vnguento citrino. q̄d interp̄tat̄ vnguentū de citro.

Ca. xxvj.

Bolus armenus. Auicenna. li. ij. cap̄. de luto armeno. Lutū armenum sive bolus armenū est rubeū declinans ad citrinitatē notū. fri. est ꝑmo gra. sic. in. ij. Et est quedā vena terre q̄ precipue in armenia invenit̄. Vn̄ habet v̄tutem constringendi Est autem eligendum quod subrubeum est ꝭm oēs ꝑtes nō h̄ns colores distinctos. aliquantilum fragile.

Serapion. Canarmenum.i.lutum armenum ⁊ est ingimbar. color eius ē vltra croceitatem ad rubedinem tendēs. ⁊ teritur cito sicut teritur calx. ⁊ est lene sine lapide Virtus eius est que desiccat desiccatione forti.

¶ Operationes.

A Auicenna. Lutum armenum retinet sanguinem: quoniam exiccatio eius est in vltimo. B Et confert apostematibꝰ pestilentialibus bibitum ⁊ linitum. ⁊ prohibet ambulationem putredinis mēbrorum. ⁊ mirabile est in re vulnerum. C Et prohibet catarrum. ⁊ confert colericis D Et est bonum sputo sanguinis ptisici. propterea quia desiccat vlcus pulmonis. ⁊ est cura stricture anhelitus ex catarris. ⁊ est bonum vlceribus intestinoꝝ ⁊ solutioni ⁊ fluxui sanguinis matricis. E Et confert fe. ethicis ⁊ pestilencialibꝰ proprie. ⁊ plures quidem iam sanati sunt ex pestilentia magna proater consuetudinē bibendi ipsum cum vino subtili. F Et si bibitur in febre pestilentie necessarium est vinum. perducat ip̄m ad cor. ⁊ misceatur vinū illud cum aqua rosaꝝ.

¶ Ca. xxvij.

Borax. Lapis borax secundum Albertum a quodam genere bufonis nominatur ꝙ sic dicitur quod ipsum ī capite portat. Et est duorum generum. Unum album aliquantulum fuscum. ⁊ alterum si viuo adhuc palpitante bufone extrahitur. in medio habet oculū ceruleum. ⁊ temporibus nostris extractus fuit. vnus de bufone paruꝰ viridis, aliqꝫ etiam vidimus bufones habentes depictos in se qui de hoc genere dicebant̄ vulgariter aūt cropodine dicunt̄.

¶ Operationes.

A Albertꝰ. Sordes purgant̄ intestioꝝ ⁊ superfluitates. B Arnoldus. Nose lapis. i. lapis borax est cuius duo sūt genera. Unum subalbidum ⁊ aliud varium C De bufonis capite trahūtur anteꝙ̄ bibat vel aquam tangat D Et forte in eis quandoqꝫ apparet forma bufonis cum pedibus sparsis. hic lapis valet contra morsos reptilium. ⁊ ꝯ venenū.

Car[?]

Ca.xxviij.

Callaica. Carcedonius et Calcophanus. Ysidor[us] Callayca est gēma colore viridis et pallens ac nimis crassa. nihil iocūdi[us] decensq[ue] auro. Vn̄ et appellata nascitur in india vel germania in rupibus gelidis. Oculi modo extuberans. Ex li. de na. rer. Carcedonius in ethyopia nascit̄. velut ignis lucet. sed pallentis speciem r̄tinet. Semper itaq[ue] detentus pallore. Colorem h[abe]t medium inter iacinctum et berillum. Qui si ptu sus sit et collo vel digito ferat̄. causas vincere phibet̄. Hui[us] sp̄ēs tres esse dicunt̄.

Operationes.

A Arnoldus. Calcaphanus est gēma nigra s[ed] eris tinnitū r̄ddit si lapide fuerit illisa. B Arnoldus. Calcophanos nigri coloris lapis clarificat vocem. prohibet raucedinem C Ex li. de na. rer. Calcophan[us] sonorus ac dulcis ist̄ar eris. D Si ferro vel ere pcutiat̄ vocem q[uam] sonoram ac dulcem reddit si portetur ab homine casto.

Ca.xxix.

Carbunculus. Ex li. de na. rerum. Carbuncul[us] est lapis oīm p̄ciosissimus atq[ue] carissim[us]. et oīm lapidum phibet̄ v̄tutib[us] p̄dit[us]. Hui[us] color igneus est: et nocte magis q[uam] die lucet. Nam die obscurat̄. nocte v[er]o tm̄ r̄fulget. vt circa se noctē quasi in diē vertat. Ex lapidario Ardentes superat gēmas carbuncul[us] omnes. Nam velut ignitus radios iacit vndiq[ue] carbo. Huius nec tenebre possunt extinguere lucem. Quin flām̄as vibrās oculis mittat aspicientem.

Operationes.

A Arnoldus. Carbunculus est gēma rubicundissima in obscuro et tenebris lucens vt carbo. Colore virtutibusq[ue] sup[er]at omnes gēmas ardentes. Sola em̄ habet omnes. que in ip̄is sunt virtutes. Suntq[ue] preter illam. xij. species minus ea vtiles. B Ysidorus. Carbunculi genera sunt duodecim. sed prestantiores qui vidēt[ur] fulgere ac velut ignem effundere. C Et dicit Aluredus q[uod] est sigillum lapidu[m] Alij vero quia carbunculus potest imprimere figuram suam omni alij lapidi et nō econtra.

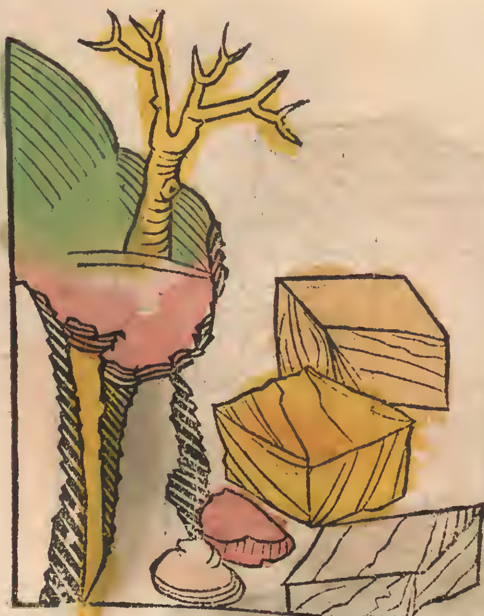
Calx

Ca. xxx.

C Alx. Isi. Calx viua dr̃. q2 dũ tactu frigida sit occultũ ignez intus hȝ. Un̄ z aq̄ pfusa statim latẽs ignis erumpit. natura eius mira facit. Nã aqs accendit̃ qbus solȝ ignis accẽdi. Usus ei⁹ est structuris fabrice necessari⁹. Nã lapis lapidi nõ pt adherẽ forti⁹. nisi calce ↄiunctus. Et calx qdẽ e lapide albo z duro melior ẽ structuris. Ex molli ṽo tĩcturis vtil̃.

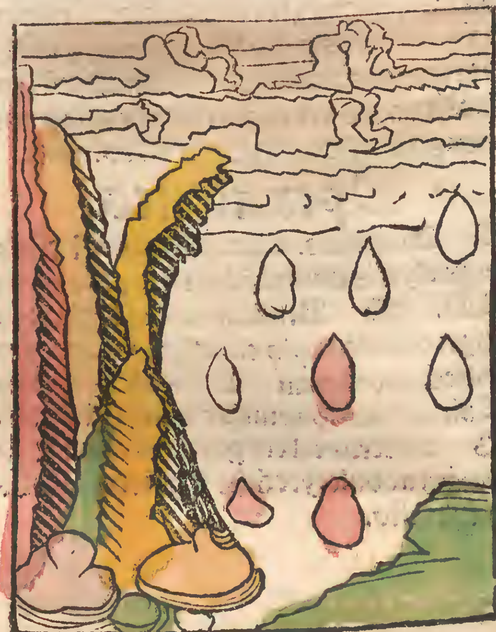
Operationes.

A Aui. in. ij. cañ. Calx est cinis corpoꝝ lapidosoꝝ. Illa qdẽ quã aq̄ nõ tetigit et illa quã aq̄ tetigit cũ remanet extincta duobus dieb⁹ aut trib⁹ tũc nõ adurit sȝ tm̃ calefacit. B Et abluta qdẽ dcã ẽ z exiccatiua sine mordicatõne. C Calx ṽo bibita cũ oleis fit maturatiua D Calx fluxũ sanguĩs abscindit carnẽ additã corrodit. z abluta ↄsolidat Ignis adustioni ↄfert. E Constan. Calx ẽ ca. z sic. i. iiij g̃. Que mixta sero z oleo pustl'as z apãta putrida hñtes iuuat. vulneraqȝ z icisionẽ solidat. F Razi i Alman. Calx ca. est adurit z carnẽ supfluã corrodit: fluxũ sanguinis cõstringit. que cũ lauat̃ adustioni ignis confert.

Ca. xxxj.

C Aristeum z Numidicus. Isido. Caristeũ viridẽ optimũ q̄d nomẽ ab aspectu hñs eo q̄ gtũ sit his q̄ gẽmas sculpũt. Eius eñ viriditas reficit oculos. Idem. Numidicũ marmor numidia mittit. q̄d cutẽ corẽ succũ dimittit croco simil̃e. vñ z nomẽ accepit. Non crustis sȝ in massa. z limĩnũ vsui aptũ. Tesfrian a calore cineris appellat̃. cuius alligatõ cõtra serpentes laudat̃.

Ca. xxxij.

C Alefarios: z corañticas vel corauium. Albert⁹. Lapis calefarios siue calcofanos z est niger.

Operationes.

A Uirtus eius est vocẽ clarificare z raucedinem mederi. B Idẽ Albertus. Lapis corañticas est lapis cristallo simil̃. ĩfecto colore ceruleo. q̄ dr̃ cadere aliq̃n de nube cum tonitruo et inuenitur in graya z hyspania. sed hyspanus est candens vt ignis. C Prouocat dulces somnos. z ad prelia. z causas vincendas. z contra periculum tonitrui dicitur operari. Hoc similiter ait Enax.

Ca. xxxiij.

Celidonius. Dyascorides. Celidonius inuenitur in ventribus hyrundinum. Cuius genera sunt duo Niger et ruffus que colliguntur captis pullis yrundinum et scissis eorum ventribus inueniuntur.

Operationes.

A Albertus. Ruffus inuolutus panno lineo vel corio vitulino et sub sinistra assella gestatus dicitur valere contra insaniam. et antiquos languores. et lunaticam passionem et epilentiam eodem modo portatus. B Euax autem dicit quod facundum gratum et placentem reddit gestantem se. niger autem vt Joseph dicit contra nociuos humores et febres et iras operatur. Et lotus aqua sanat oculos. C Sunt autem hii lapides parui valde et tales iam vidimus per socios nostros de stomacho yrundinum extractos de mense augusto. tunc enim extracti magis valere dicuntur. vt frequenter autem duo simul in vna yrundine inueniuntur. D Dyascorides. Ruffus enim sanat lunaticos et languidos et insanos in panno mundo ligatus. et in sinistro brachio egroti circumligatus. preterea facit gratissimos portantes se facundos et amabiles et ydoneos. E Niger gestatus similiter optimum finem imponit. ad omnes iras regum et dominorum ydoneus est. F Nam qui eum habuerit omnibus placebit. et ad arbitrium suum cuncta perducet. G Sed cui dolent oculi teritur cum aqua et inunguntur et sanabuntur. H Sed cum tolluntur lapides cauendum ne pater aut mater prope sit quia meliorem effectum habebunt.

Ca. xxxiiij.

Celonites et Cymedia. Ysidorus. Celonites est lapis purpurei vel varii coloris Hunc testudo mittit et diuinatorem illum facit. Qui hunc sub lingua gestauerit At hec virtus ipsi tantummodo tunc inest. cum luna primo accensa crescens est. Menoytes in vltimo descendente sic vult aaron de virtutibus lapidum. Nec hic lapis ab igne corrumpitur.

Operationes.

A Celonites est indice testudinis oculus varius et purpureus. hoc magi imposito lingue fingunt futura pronunciare B Ex lapid. Indica testudo lapidem mittit celonitem. Gratum purpureo varioque colore nitentem. Quem sub lingua lotosi quisque gesserit ore Posse magi credunt hunc diuinare futura. Orto mane die sextam duntaxat ad horam

Tempore quo lune succescere cernitur orbis. Sed luna prima lapidis predicti potestas. Tocius fertur spacio durare diei. Quinte post decimã cõcordant tpe lune. Ac detrimenti maris in tpe toto: Añ diẽ tũ lapidi manet illa potestas. Est etiam nulli lapis hic obnoxi⁹ igni. C Idem Ysidorus. Cimedia est gẽma que inueniẽ in cerebro piscis eius nominis. candida & lõga. his presagire dicunẽ magi signa tranquillitatis & tempestatis.

Ca. xxxv.

Cerusa. Platearius. Cerusa flos plumbi est: & est fri. & sic. in. ij. gdu hanc qui faciunt sepius incurrũt appoplexiam. epilentiam. paralisim. arteticam. propter frigiditatẽ aceti dissoluentem & mortificantem.

Operationes.

A Habet autem cerusa virtutem mundificandi vel extergendi superfluitates. vñ quidam mulieres abluta facie puluerem ceruse tenuissime superadducunt. B Alie vero quia cerusa aliquãtulum sicca est. conficiunt eã in aqua rosarũ. & exponũt soli maxime in estate qua consumpta aliã apponunt. & hoc faciunt donec fit albissima. & aliquãtulum aromatica. postea formant in pillulas & faciei apponunt. C Nota qui longo tempe vtunẽ adhibitõe ceruse. dolorẽ dentiũ incurrunt. & putredinem oris q3 fetorem D Auicẽna in. ij. cãnone. Cerusa est cinis plũbi. poniẽ i emplastris. et vlcera replet ac generat in eis carnem: & corrodit carnem malã. E Confert bothor oculi. Lenificat apata frigida & dura: Fit ãt cerusa qñq3 aceto. qñq3 cũ salibus & est frigida & sicca in. ij. gradu F Que aũt cũ aceto fit vehemẽtioris est subtiliationis. G Est etiã ex medicinis q̃ pueniũt ani fissuris. ẽ item ex venenis

Ca. xxxvj.

Crisolectrus & Crisocolla. Ysido. Crisolectrus est lapis auro simil. sed in colorem electri vergẽs. matutino tantum aspectu iocundius. igniũ rapacissimus. & si iuxta fuerit celerrime ardescens. Arestotiles. Crisolectrus ignem trahit. & ex eius natura est q ab igne cito comburiẽ. Arnoldus. Crisolectrus gẽma est aurei coloris. ab igne cito iflãmabilis visu pulcherrimus est in horis matutinis In alijs vero per om̃ia dissimilis.

Operationes.

A Plini⁹. Crisolectrum colio alligatū medetur febribus. Tritum vero cū melle atq rosaceo aurium vicijs. B Etsi cum melle attico pterat oculoꝝ etiā obscuritati. stomachiq vicijs medet. vel per se farina eius sumpta vel cum mastice ex aq pota. C Ex lapidario. Esse crisolectrus similis describit auro. Cuius ad electrum color inclinare videt. Hic matutinis visu iocundior horis. D Cuius materies rapidissima dr ignis. nā cito vicino correptus flagrat ab igne. E Ysidorus Crisocolla est gēma que gignit in india. vbi formice auꝝ eruunt. F Est autē auro similis. habet naturā magnetis: nisi q auꝝ augere tradit. vnde 7 nūcupatur.

Ca. xxxvij.

C Risoprassus. 7 Crisopassios. Albertus. Crisoprassus est lapis q ab india venit. 7 raro īuenit propter qd 7 carior extimatur. In colore etiā est quasi sit ex succo porri vl' prassij coagulato hn̄s etiā auri guttas. ꝓpter qd 7 tale nomen accepit. q: crisso auꝝ sonat ī greco prassiū. i. viride viriditate porri. Vn̄ vsus Marubij folia sunt prassia prassaq porri Idez. Crisopassios est gēma ab ethiopia veniens.

Operationes.

A Albertus. Crisoprassos vires habet lapidis prassij. Etiam ad oīs cordis passiones efficax reperitur B Idē. Crisopassios dr lucere in tenebris. 7 euanescere lumine sup ueniēte. ita q colorē nō retinet quem hz in obscuro. C Et fit in ipso fm diuersitatem luminis 7 tenebraꝝ reciprocatio coloꝝ velut ī quercu putrefacta 7 noctiluca. D Et de oībus his in libro de aīalibus dedimus rationē perfectam 7 vide.

Ca. xxxviij.

C Risolitus 7 Crisolansis. Diasco. Crisolitus lapis lucidissimus est 7 similis auro. Albertus. Lapis crisolitus est in colore habens tenuem viriditatem lucidā in qua ad oculum solis micat vt stella aurea. 7 non est rarus. Ysidorus. Crisolansis est gemma ex auro 7 igne vocata: die siquidem est aurea. 7 nocte ignea Hanc gignit ethyopia.

¶ Operationes.

A Albertus. Dicitur ꝙ crisolitus spiri
tualia confortat. ppter quod tritus asma
ticis datur. Fertur etiam ꝙ perforatus et
setis azini in foramine r̄pletus ac sinistro
brachio alligatus fugat timores melāco
licos pessimos. ⁊ hoc dicitur in phisicis li
gaturis. B In auro etiam positus
⁊ gestatus fugat fantasmata. C Et
dicunt quidam ipsum stulticiam pellere.
⁊ sapientiam adducere. D Dyasco.
Hic applicatus (videlicet crisolitus) rasu
re auri filaterium est ⁊ tutamen aduersus
nocturnos timores. Pertusus ⁊ traiectus
cum setis azini ⁊ in brachio sinistro ligatꝰ
omnia demonia vincit.

¶ Operationes.

A Hic lapis frigidus oculo solis oppo
situs ignem eicit. si calidus sit hoc perfice
re non potest. Huius ratio posita est in li.
de proprietatibus elementoꝝ ⁊ planetaꝝ
B Et dicitur etiam sitim restringere
sub lingua positus ⁊ expertum est ꝙ tritꝰ
cum melle mixtus acceptus a mulieribus
repleat vbera lacte. C Ex li. de natu
ris rerum. Cristallus lapis est ex glacie in
duratus. D Solinus tamen in aliq
bus mundi partibus hunc inueniri dicit
vbi nunꝙ gelu vel glacies fuit. E
Dyascorides. Cristallus vires habet sti
pticas. dederūt hūc ad generandū lac.

Ca. xxxix.

C Ristallus. Albertꝰ. Lapis cristal
lus est lapis qui aliquando fit ex
frigore. Aliquando autē ex niue
sicut sepe experti fuimus. ⁊ in Germania
vbi multi inueniuntur. Vterqꝫ autem mo
dus generationis facilis ex superioribus
erat manifestus.

Ca. xl.

C Innabar. Pandecta capittulo
clxiii. Cinnabar latine. grece ser
cog. Arabice asreg vel zemzisar.
Cinnabar. i. cinnabaꝝ. Et fit ex sulphure
⁊ argento viuo. ⁊ est rubei coloris. Sera.
li. aggregatoris. cap. asreg siue asrengi. i.
cinnabaꝝ. fit ex plūbo qñ ponit̄ in igne. ⁊
inflāmat̄. ⁊ fit rubeū. Similiter fit ex ceru
sa ↄbusta in hūc modū. accipit̄ ⁊ ponit̄ in
ↄcauo vase mūdo. ⁊ ponit̄ sup ignē. ⁊ mo
uetur donec rubescat. et fit velut auripig
mentū rubeū. Et qdā noīant hoc sandix.

¶ Operationes.

A Galienus. Quãdo comburitur plumbum vel cerusa mutatur. et fit asrengi. et est res subtilior eo. sed non ita sedatiua.

B Idem auctoritate Lachindi. Et accidit bibenti asreg sicut illi qui bibit litargirum. omnes isti sunt species cinnabari.

C Dyascorides. Uirtus est illi similis lapidi ematbitis. Deniqz constringit vehementer et ideo sanguinis fluorem abstinet. combustionibus et pustulis opitulatur. cerotis additur vtiliter etiam cõfectionibus colliriorum miscetur.

Ca. xlj.

Cinis. Actor. Cinis ex predictis corporibus vstis relinquitur. et est substãtia terrena quidẽ arida et compacta. in quam corpus solidum per ignem resolutum humore consumpto redigitur. Unde ex grandi corpore propter consumptionem materie modicus cinis efficitur. despecti coloris est.

¶ Operationes.

A Et quia partes habet minutissimas leui flatu agitabilis est. ad multa tamen perutilis. B Cinere namqz primo quidem ignis ipse regitur vt conseruetur C Cinere pelles depilantur. et quodam modo innouantur. D Cinis etiam pro alumine ponitur in tincturis pannorum In ecclesia dedicanda alphabetum in cinere scribitur. In capite ieiunij cinis ad memoriam mortalitatis nostre in capitibus nr̃is ponitur E Ex aq̃ cineri admixta fit lixiuium. quo capita abluuntur. F Cinis supra sanguisugam proiectus sanguinem quem suxerat euomere facit. In medicinis quoqz tam cinis quam lixiuium proficit G Auicenna in secundo canone. Cinis omnis naturam habet abstersiuam. exiccatiuam. diuersificatur tamen et ablutio minuit eius abstersionem: et acquirit ei glutinationem et exiccationẽ sine mordicatione. H Aqua vero cineris ingreditur in medicinis putrefaciẽtibus et earum fortiores sunt. I Aq̃ cineris ficus et lacticinij. plus enim abstergit et siccat q̃ cetere. K Cinis autem lignorum stipticorum. vt quercus et reliq̃rum retinet sanguinem. L Dyascorides. Lixiuium ex cinere quercus ad vsum medicine efficacissimum est. et hominibus et pecoribus que densione pulmonis vexantur. et quibus aliqua res venenata obsistit. Bibita namqz statim salutem affert M Utilis etiam est in vulneribus humectis. et ĩ fistulis. et ad vulnera difficilia ad sanandum et callosa lõgi temporis sordida. N Quottidie ergo lauanda sunt. et sic apto medicamine sananda. q̃a virtus lixiuij nõ sanat sed ad sanitatẽ vulnera disponit.

Ca. xlij.

C Orallus. Ex libro de naturis rer. Corallus est lapis rubeus valde. figuram habens vt cornu ceruis. Uel vt herbe radix cum multis ra dicibus Nec mirum qm herba fuit in mari primu hic fulminibus et tempestatibus resistit. Unde antiqui lapidem huiusmodi cfra ctum cum seminibus in agro iactabant. aut in arboribus suspendebant. vt gran dinum picula non sentirent. Demonibus quoqz terribilis est. et hoc forte. qa freque ter ramor eius extensio modum crucis hz

Operationes.

A Auicenna. in. j. canone. Corallus est frigidus in gradu pmo. siccus in secudo Stipticus est et vehemeter phibet fluxu sanguinis. B Carnem additam ab scindit. confortat oculum abstrahendo et exiccando huiditates fixas in eo. C Et est pcipue qd adustu e et a blutu conue niens lacrimis. Uestigia qz vlcer abster sit. cofert apatibus intestinor et splenis. Retinet sputum sanguinis. Nascit autez in maribus que sunt i Affrica. et alius qui dem rubeus est. alius niger. Alius albus. D Dolorem stomachi remouet. ac pro hibet sup os eius directe suspensus. E Et ideo collis puero appendit. Dr aut q si terat et impleant ex eo concauitates i firmor detium eradicat eos. et e summus in confortatione gingiuar F Cofert etiaz sputo sanguinis et eius fluxui: pcipue rubeus Et omibus egritudinibus stoma chi. G Arnoldus. Corallus a mari trahitur sicut ramusculus. et valet c quem libet fluxum sanguinis. et epylentia. H Et contra vana monstra collo suspensus. I Ualet etiam contra tempestates. et gradies agris aspsus multiplicat fruct⁹.

Ca. xliij.

C Orneolus. Ex li. de naturis reru. Corneolus vel sm quosdam cor nelus est lapis rubeus plucidus sed obscuri coloris incisi carne similis. ho rum lapidum multitudinem filij israheli deserto sculpsisse dicunt quorum sculptu ra tam subtilis acuminis comprobat. vt nullus posterorum huiusmodi opis ymi tationem audeat attemptare. Nec dubi um q sm efficacias et virtutes gemarum

sculpebantur ymagines figurarum. Albertus in lapidario suo. Corneolus quem quidam corneliun vocant lapis est coloris carnei hoc est ru. obscuri sicut carnis lotura. hic apud renum fluuium inuenitur frequentissime et est valde ru. colorem hñs fere sicut miniũ. et qñ politur multũ nitet.

Operationes.

A Expertũ est quod stringit sanguinẽ. et precipue menstruorum et emorroidarum. fert etiam iras mitigare. B Serap. Virtus istius lapidis est quod qñ defertur in annulo. reprimit iracundiam. et causam litis añ iudicẽ C Et reprimit fluxũ sanguinis. Unde cunque exeat. proprie et sanguinis menstrui. D Et qñ fit ex eo dentifrigiũ abstergit sordes dentium et dealbat eos et facit eos pulchros.

Ca. xliiij.

Conchilium. Pandecta capitulo cccc xxxj. lapis cõchilij. hoc vocabulum ponitur in quodã electuario. Auicenne. quod est contra vicium lapidis. et quidam dicunt quod est coclea marina que dicitur conchiliũ. et quidã dicũt quod est coclea liaciarum. Secundum veritatem lapis est coclea porphire marine. et est conchilium marinũ purpureũ.

Ca. xlv.

Cos grece. arabice. hager almasenisiue amensen latine lapis quo acuitur ferrum vel olearia. Serapion li. aggre. cap. hager almaseni est lapis quo acuitur ferrum.

Operationes.

A Fricatio almaseni que accipitur ex lapide. qui dicitur ysachsen. prohibet augmẽtari mãmillas puellarum añ tempus et testiculos puerorum. et est quia virtus eius infrigidat. B Et idem auctoritate Dias. Quãdo acuitur super ipsum ferrum aliquid et linitur quod aggregatur super alopitiã. facit in ea nasci pilos. C Et liniuntur cũ eo mamille puellarũ et testiculi puerorum. et prohibet eos augeri. D Et conuenit apostematibus eorum amborum. Et quando sumitur in potu cum aceto. conuenit dolori splenis et epilentie Et fricatio eius conuenit alopicie. E Ubi sciendum quod iste lapis vocatur similiter cos ocularia. quia in ea fricantur syeff oculorum. Uel cos olearia. quia cũ acuuntur in ea instrumẽta ferrea. aspergitur super ipsa oleũ.

Ca. xlvj.

Cuprum. Ex li. de na. rer. Cuprũ siue es est eiusdez duriciei cum argento. 7 eiusdem liquatõis. Hoc excepto q̃ est rubei coloris. Es nulla rubigine corrumpit̃. fetorẽ hz 7 tñ dulce sonat Philosophus. Es siue cuprum sonorũ est. 7 vocale: natura calidũ sonus eius p̃ se rudis est. admixtum vero stanno vel argẽto vel auro validum est valde. dulcẽq3 tinnitum hz. Tinnit autem ceteris metallis. s3 vexat auditũ nisi stanno ꝯmodius temperetur Et fusile q̃dem est. 7 in om̃e artificiũ ductile. sed cũ labore 7 moderamine verberantis nũq̃ vo sic purgari p̃t qui facile ꝯhat corruptelã. durat tñ ĩ ãnos plurios.

Operationes.

A Ysi. Es ãt a splẽdore aeris dr̃. sicut 7 aurũ 7 argentũ Apud antiq̃s p̃or eris vsus q̃ ferri cognit⁹ ẽ. B Ere quippe primi ꝑscindebant terraz: 7 certamina belli gerebant Eratq3 in precio es magis.
C Aurum vero 7 argentũ ꝑpter inutilitatem reijciebant̃ Nũc ãt viceuersa iacz es 7 aurũ summo cessit honore. D
Inter om̃ia vero metalla es vocalissimũ est 7 maxime potestatis. Ex eo 7 enea lamina fiunt.

Ca. xlvij.

Draconites. Albertus Draconites est lapis a capite draconis extractus: 7 fertur ab oriẽte vbi sunt dracões magni. Virt⁹ ei efficax sicut lapidis q̃ vocat̃ borax. qñ de dracõe extrahit̃ adhuc viuo palpitante. Insidiant̃ ãt draconibus dormientibus. Et subito scisso corp̃e draconis adhuc palpitãte euellũt lapidẽ.

Operationes.

A Albertus ĩ mirabilibus dicit q̃ draconites deuincunt̃ inimici ꝯ venena val3 si de viuo extrahat̃ 7 d3 ferri ĩ sinistro brachio. Amme eñ actibus multa ꝯfert His etiã sup̃fluitatibus q̃ generant̃ in aĩalib⁹ 7 mortis corruptio. Alterat ea qñ natura 7 li morte corruptis humoribus moriunt̃. 7 qñ mortua vel corrupta occisa lacuerunt.
B Ego ãt in p̃tibus almanie ĩ sweuia vidi lapidẽ sup̃ quẽ ꝯuenerant plusq̃. ix. serpentes inter mõtes in q̃dã p̃ro: 7 cũ trãsitum facerent. inde dñs terre milites euaginatis gladijs sciderũt s̃pẽtes in multa frusta. 7 in fundo tñ q̃dã magn⁹ iacuit serpens in multas p̃tes incisus. 7 sub capite

serpentis inventus est lapis niger formatus vt piramis abscissa non plucid⁹ in circuitu coloris pallidi. pulcherrimū hñs descriptum serpentē, 7 hunc lapidē ab vxore eiusdem nobilis mihi p̄ntatum cū capite eiusdem ṗpentis ℂ Item dr̄ venena fugere q̄ fiūt a morsibus aīaliū venenatorum. Victores dr̄ etiam efficere.

Ca. xlviij.

D Eimonis. Dyadachos. 7 Droselitus. Albertus. Deimonis est q̄dam lapis bicolor vt arc⁹ deimonis q̄ iris vocat. Est āt deimon dictus q̇ grece intellectū vel stellā clarā stillantē sonat. Idem. Dyadochos est lapis pallid⁹ dr̄ aliquantulum berillo similis.

Operationes.

A Albertus. Lapis deimonis dr̄ ꝯferre febricitantibus venenosa pellere. et tutum 7 victorē reddē B Dyadochos dr̄ fantasmata in tm̄ excitare q̇ magi maxime hoc vtunt. tm̄ applicat⁹ defuncto. vires amittit q: mortē odire ꝓhibet. horꝫ āt ratio hr̄i p̄t in libris magorꝫ. Hoc est hermetis. tebit. bencorath 7 ptolomei. de quibus non est presentis intentionis. ℂ

Arnoldus. Droselitus est lapis varius: cuius nominis causa extitit. quia si ad ignem applicetur velut sudorem emittit.

Ca. xlix.

D Yacodos. Dyamanticus. 7 Dionisia. Arnoldus. Dyacodos est lapis pallidus berillo similis.

Operationes.

A Ex li. de naturis rerꝫ. Dyacodos est lapis qui aquis iniectus varias effigies demonū efficit. ita vt det responsa petētibus. B In eodem libro. Diamanticus est lapis q̄ in quocūq; metallo gestet. ferream tamē sibi sedem propinq̇ eligit. ℂ Ysidorus. Dyonisia est lapis niger mixtus rubentibus notis. Hec ex a q̄ trita vinum fragrat. 7 odore suo putatur ebrietati resistere. D Philosophus. Dyonisia lapis est orientis fusci coloris niueis respersus guttis in aqua tritus vinum fragrat. 7 tamen ebrietas cōtra naturā odore suo fugari solet.

pregnantes iuuat. ne abortum faciāt. vel in partu grauiter laborent in leuo lacerto portari vult. sobrietatem cōfert et gracias facitqz victorem. De isto lapide superius etiam dictum est.

Ca. l.

Exacontalitus. Ermistion. et Ethites. Ysidorus. Exacontalitus lapis est in pua magnitudie. multicolor est vnde et nomiatus est. Tam diuersis em̄ notis aspersus est. vt sexaginta gēmaꝝ colores in paruo eius orbiculo deprehendantur.

Operationes.

A Arnoldus. Exacontalitus est lapis valde paruꝰ ex coloribus sexaginta distinctus. Hic hōis oculos efficit tremulosos. B Ex lapidario. Exacontalitus lapis exre nomen adeptus Corpis exigui miro dispendio supplet. Dum tot gēmaꝝ sumit gēnula sola decorē. C Ysi. Ermistiō gēma inter gtissimas aspicitur et ex igneo colore radiās auro: portās secum in extremitatibus candidā lucē. D Ex li. de na. reꝝ. Ethites est lapis punicei coloris hn̄s lapillū interius. ex q̄ fit sonorus: Hic ab aqla de extremis orbis ptibus in nidū portat. naturaliter em̄ hūc esse causam q̄ oua aqle īmoderato colore ɔcalescūt. nisi lapis naturaliter frigidꝰ pn̄s sit hic pueros incolumes seruat. E Efficacissime

Ca. lj.

Emathites. Ysido. Emathites lapis est dictus. qa rubore sanguineus. Emach quippe sanguinis est. Signitur autē in ethiopia. sed principalis in arabia et affrica inuenitur.

Operationes.

A Emathites dr̄ quia emach sanguis thitel sistens. habet em̄ v̄tutem stringēdi fluxum sanguinis. B Ex li. de naturis reꝝ Emathites lapis est ferruginei coloris. mixtus venis sanguineis. hic missus in aquam bullientem: eam reddit tepidā Si qs eū deferat solis ardorē nō timebit C Item soli expositꝰ a se scintillas emittit. fructus a locustis et grandine seruat. D Idem quoqz confractus et in aqua resolutus sanat eos qui saliuas sanguine as emittunt: E Sanat etiam v̄tris fluxum. puluis eius carnes mortuas crescentes in vulnere corrodit et tollit. Vino quoqz permixtus vlcera sanat Bibitusqz lapidem vesice frangit.

F Ex lapidario. Sũpsit emathites gre cum de sanguine nomẽ. Nature lapis humane seruire creatus. Stiptica cui virtus per multa ꝓbatur inesse.

Ca. lij.

Exacolitus 7 Exebenos. Albert⁹ Exacolitus est lapis vari⁹. disso lutiuus: vt dicũt periti medicoꝝ. Dyascorides. Exebenos lapis est albus. 7 speciosus: quo solent aurifices auꝝ lim pidare.

Operationes.

A Albertus. Exacolitus vino pmixtus 7 potatus valet contra colicam 7 yliacaꝫ passionem. B Dyascorides. Exebe nos curat stomaticos potatus cum passo 7 aqua. similiter amentes sanat potatus. C Ad venereas voluptates mirifice fa cit bibitus: quia non patitur diu eos fati gari: D Soluit etiam vesicam dolẽ tem. Nam portatus partum sine egritu dine conseruat. 7 velocitatem parturiẽtis facit circumligatus femori.

Ca. liij.

Enidros. Efestis. 7 Egypcilla. Ysidorus. Enidros lapis est ab aqua vocatus.. exũdat eñi aquaꝫ ita vt clausam putes in eo fontaneã scatu riginem. Arnoldus. Enidros est lapis di stillans ꝑpetuis guttis nec liquescit omni no. nec efficitur minor. Ex li. de na. rerum Enidros lapis cristallo similis: miro mõ ꝑpetuis lacrimis distillat. 7 tñ durus. 7 in teger in omnibus perseuerat.

Operationes.

A Ex lapidario. Huius nature graue est deprehendere causam. Nam si decur rit lapidis substantia quare. Non minor efficitur aut non omino liquescit. Si res exterior descendit ad inferiora. vt semper refluat. cur se non impedit ip̃m. scilicet in grediens contrarius egredienti B Ysidorus Efestis lapis est speculi naturã habens. in reddendis ymaginibus q̃ng͛ rutilet: C Experimentum eius est. si ferventi aq̃ addita statim refrigeret. Aut si soli opposita materiam aridam accen dat. Nascitur in chorinto: D Idem Egypcilla gemma est radice nigra. facie vero cerulea. ex egypto vbi reperitur sic appellata.

Ca.liiij.

Elitropia. Ysidorus. Elitropia est gēma coloris viridis ac nubil' stellis puniceis sup sparsa cū sanguineis venis. causa vero nōis est de effectu ipius lapidis. Nam i labris eneis de iecta radios solis mutat. sanguineo r̄ percusso. Extra aquā āt speculi modo solem excipit. deph̄enditqȝ defectus eius subeū tem lunaȝ oñdens. Signitur in egypto ⁊ affrica sed melior in ethyopia Magi hāc admixta herba elitropia. quibusdā additis p̄cantationib⁹ gerentē ꝯspici negāt.

¶ Operationes.

A Arestotiles. Lapis elitropia si ponatur sup aquā evaporabit eā. B Ex li. dena. rex. Lapis elitropius in vase aq̄ pleno solis radijs subiectus sanguineum solē reddit. ac si pateret eclipsim: nec in era vas ip̄m in quo iacȝ ebulire videt. Et aquam velut ymbres spargere. hoc facto videntes arepticij (si p̄ntes sint) extra se rapiunt ⁊ futura predicunt. C Hic lapis gestantem inlonga vite tēpora producit. sanguinem stringit. venena fugat. ⁊ ꝯ dolos tutū facit D Ex lapidario

Ex re nomen habens ē elitropia gemma
Que solis radijs in aqua subiecta parillo
Sanguinem reddit mutato lumīe solem
Eclipsimqȝ nouam terris effundere cogit
Deniqȝ post modicū vas ebulire videbis
Aspergiqȝ foras subite scaturigis imbrē.

Ca.lv.

Epistites. Arestotiles. Epistites lapis est qui securitatē a bestijs prebet ⁊ si mittatur in aque bullientis vas: cessant ebullitionis eius ampulle.

¶ Operationes.

A Arnold⁹. Epistites lapis est rutilās ⁊ rubicundus. Ex parte cordis gestatus hominem tutum custodit locustas ⁊ volucres nebulasqȝ steriles. grandinem ac turbinem a fructibus terre compescit. et soli oppositus ignem ac radios emittit. B Dyascorides. Epistitin lapis rubicundus ac dilucidus est. Et nascitur in corymbo. Hic in aquam feruentem missus: continuo tepidiorem eam reddit.

C Etsi aliquantulum steterit. ibi om̄ez ardorem tollens frigidam eam facit. D Hunc cum aliquis in manu dextra ꝯ solem tenuerit radios emittit. ⁊ ignez vomit. ita vt videntes mirentur. E Qui vero circa brachium sinistrum eum portauerit om̄es turbas ꝯtempnit.

Ca. lvj

Alcanos. Filaterus Flogites ⁊ Flogin⁹. Arnoldus. Falcanos qui et arsenicum vel auripigmētum dr̄. Lapis est rube⁹ ⁊ citrinus.

Operatōes

A Habetq̄ꝫ naturam sulphuris. calefaciendi ac desiccandi. Si eri apponaꝛ trāsmutat illud in album. Om̄iaq̄ꝫ metallina corpa exurit p̄ter aurum. B Idem Filaterus eadem est gēma eiusdemq̄ꝫ v̄tutis: cuius est crisolitus. De q̄ sufficienter d cm̄ est supius. C Isi. Flongites gēma est ex persida. ⁊ hec est vna ex gemmis ardētibus vel cristallinis ostentans intra se quasi flāmas estuantes. que nō exeāt exterius. D plinius. Flogmus in egypto inuenitur. aurosum et flāmineum habet colorem. E Idem. Illinitus frōti (flogmū scꝫ) somnum inducit.

Ca. lvij.

Ferrum. Isidorus li. ij. Ferrum dicitur eo q̄ farra. i. semina frugum condat. Usus ferri post alia metalla repertus est. Cuius postea versa est in opprobrium species. Arestotiles in li. metheoroꝝ. iiij. Ex vaporibus humidis ī terra species nulla dilatatur in percussione sicut ferrum. Eorumq̄ꝫ esse est q̄ quādo coartatur igneitas ⁊ lapideitas desiccantur ⁊ arescunt. Ideꝫ in li. iiij. Quedā sunt igne mollificabilia velut ferꝝ ⁊ cornu. Ex itq̄ꝫ ferrū sic molle ⁊ scissibile. Ferrum aūt a calido liquatū coagulaꝛ infrigidatum. Ipm̄q̄ꝫ opatum liquaꝛ vt humidū fiat. interq̄ꝫ coaguletur. Scoria v̄o substat et deorsum datur. Cūq̄ꝫ multociēs patiꝛ ⁊ mūdum fit. hoc calibs fit. Minusq̄ꝫ pondus est emundati. Melius q̄ꝫ ferrum est q̄ minorem purgationē habet.

Operationes.

A Ex libro de naturis rerum. Ferrum fri. nature est duꝝ solidū ⁊ incisiuū oīa fortitudine sua domat. ⁊ a fetm̄ consumiꝛ.

B Super om̄ia metalla corruptelam facilius contrahit C Et etiam connexa corruptione inficit. Rauce sonat. igne ebescit ꝛ ductile fit D Ex eo fiunt arma diuersaq̃ꝫ instrumenta icisionibus aptã.

E Idem lapis demonibus et incãtationibus r̄sistit. serpentes fugat. vñ ꝛ aqla ponit eum in nido suo ꝯ serpentes. F Sergius tamen dicit. ꝙ hoc facit vt calorem suũ circa oua temperet. G Idẽ quoq̃ꝫ calefactus confricationi matricis qñ suffumigatur ex ip̃o. Epilenticis ꝓfert Fumus eius effugat vermes venenosos. H Dyasco: Sagates melior est ille qui facile igni exarserit. ꝛ odorem hꝫ aspalti. I Hic aqua solutus dẽtes mobl'es confirmat. ad rigores precordioꝝ ac dolores ꝛ euersiones facit. K Incensus serpẽtes fugat. Incenditur ãt ꝛ in aqua mittiẗ ꝛ parturienti de eadem aqua ꝑ triduũ potui datur. L Demonibus ꝛ om̄ibus maleficijs resistit: virginitatẽ dep̄hẽdit.

Ca. lviij.

G Agates. Ysidorus. Sagates primũ in sicilia inuentus. Sagatis fluminis fluore reiectus. vñ et nominatus, licꝫ in britania sit plurimus. Est aũt niger planus leuis. et ardens igni admotus ficti lia in eo scripta non deleñẗ. Mirũ ꝙ aq̃ accenditur oleo extinguitur

Operationes.

A Ex li. de na. rerum. Sagates lapis niger est ac lucidus. caducis prodest accẽsus. B Demones q̃ꝫ fugat. Aut si ꝑ os hõis obsessi loquanẗ. fum⁹ eos tacere cogit. C Idem. Stomachũ euersuꝫ iuuat. Et aq̃ in q̃ triduo iacuerit cito partum liberat. D Ipa q̃ꝫ aq̃ si a puella poteẗ. an ṽgo sit dep̄hendiẗ. Nã si ṽgo ẽ imota manet. si corrupta incõtinẽti migit

Ca. lix.

G Alactites. ꝛ Garamantites. Ysi. Galactites lapis lacteus dicitur qui attritus reddit succum albuꝫ ad lactis saporem.

Operationes.

A Feminis nutrientibus illigatus fecundat vbera Infantium q̃ꝫ collo suspensus saliuam fertur facere. In ore autem liquescere ꝛ memoriam adimere. B

Arnoldus. Galactites lapis est cineri similis, hunc mittit nilus 7 atheolus, datqꝫ lactis succum 7 saporem. et in ore clausus turbat mentem C Collo circūdatus vbera lacte replet. Et femore ligatus faciles partus prebet. Deniqꝫ si vespere cum sale mixtus. aqua ouile circumspargitur. oues lacte replētur. 7 scabies ab eis fugatur D Aresto. Lapis galactides dū ponitur contra incendium. ignis extiguitur. 7 si supra mulierem suspenditur. ptus egreditur: E Dyascorides. Lapis galactites colore cinereus est gustu dulcis sic dictus quia tritus colorem lacteū emittit. F Hic post balneum ieiuno datꝰ cum mulsa vel aqua lactis copiā mīstrat. G Lacteus autem dr̄. quia precedētia mala in obliuionem adducit. vñ 7 mulieri difficulter parienti. filo fcō de lana ouis circa femur dextrum ligatus: mox eā sine dolore parere facit. H Idē. Fascina ligatum dolorem dentium liberat. et qui secum eum portauerit. si principē vel aliū offensum habuerit in obliuionē eū adducit. 7 graciosum reddit. I Plinius Garamantitem aliqui vocant lapidem qui 7 sandaresius dr̄. de q̄ dicet̄ inferiꝰ.

Ca. lx.

Granatus 7 Garatiden. Constantinus. Granatus est de genē carbunculi. Est autē lapis rubeꝰ 7 ꝑlucidus. in colore similis balaustijs. est āt rubeus aliq̄ntulū obscurior carbunculo. Et cū subicit̄ ei in sigillis niger color. tunc magis rutilat. Et in hoc genere inuenit̄ q̄dā modus q̄ intra ruborē spsus hꝫ violecolorē. ꝑpter hoc genus. violatū dr̄ 7 ꝓciosior est alijs granatis. Albertꝰ. Garatidē est lapis q̄ fert̄ esse nigri coloris. ꝓbat̄ aūt veritas huius lapidis sic si gestās lapidē totum corpꝰ suū vngat melle muscis 7 vespis exponit̄. 7 si itactꝰ manet ab eis lapis est verꝰ. 7 si deponit lapidē musce 7 vespe sup mel cadunt 7 fugunt.

Operationes.

A Constan. 7 Alber. Dicit ḡnatū letificare cor 7 pellē tristiciā. 7 ē ca. 7 sic. 7 ꝙ quidam hūc esse de gn̄e iacincti est falsum: B Inuenit̄ āt lapis hic ꝑ in plurīos in ethiopia 7 aliq̄ciēs ītra tyꝑ iuxta arenas maris. C Albertus. Aiunt ꝙ lapis garatiden ī ore portatꝰ facit bn̄ iudicare opiniōes 7 cogitatōes: D Fert̄ etiā ꝙ gestantē graciosum r̄ddit hominibus Ita similiter asserit Enax.

Ca.lxj.

G Gagacromeon. Grisolitus. & Galatides. Albertus. Gagacromeon est lapis diuersi coloris sicut pellis capreoli. Idem. Grisolitus est gemma coloris aurei in horis matutinis visu pulcherrimus est. in alijs ãt horis dissimilis. ab igne autem corrumpit̃ & fugat̃. Et vt quidam dicũt inflãmatur. & ideo timere ignem dicitur. Dicunt autem alij q̃ est aliud genus isti⁹ lapidis. qui est lapis ignobilis substãtie. & est marchasita aurea que mediũ quoddã est inter metalla et lapides. Dicit̃ ãt terciũ genus isti⁹ lapidis esse coloris medij inter ceruleũ & rubeum. Pli. Galatides velut cine⁹ ẽ gustu dulcis

Operationes.

A Albertus. Gagacromeon victores reddit se gestantes B Expertum ãt dicũt eẽ ab alchide pncipe q̃dã. q̃ q̃ciens hũc lapidẽ secũ hẽbat. sp vincebat ĩ terra & ĩ mari. q̃ciẽs ãt caruit fert̃ hostib⁹ succubuisse. C Albert⁹. Grisolit⁹. Virtus hui⁹ lapidis ẽ curare scabiẽ & vlcera. et in manu gestat⁹ calorẽ febris mitigare dicit̃ D Pli. Galatides latenter hũectat. et leniter constringit. & ideo facit ad lacrĩas oculoꝝ.

Ca.lxij.

G Gelacies. & Glosopetra. Ysidorus Gelacies siue galacies lapis cã dorem & figuram prestet grandinis. Duricia quoq̃ inuicta est vt adamas. in ignẽ fertur etiã frigus suum manere.

Operationes.

A Arnoldus. Galacia lapis omni tpe frigidus. nec vnq̃ calefit. B Ex Lapidario Est que candorem fert grãdinis atq̃ figuram Ictibus oĩmodis inuicta gelacia gemma. Cuius nature vis tanta fore probatur. Vt oĩ tpe frigida sit. nulloq̃ calescit ab igne. C Solin⁹. Glosopetra lapis deficiẽtibus lunis e celo cadit lingue humane similis est nõ modice. vt magi ferunt potestatis. qui ex ea motus lunares excitari putant.

Ca.lxiij.

G Gipsum. Dyascorides. capitulo de gipso Gipsum genus est lapidis similis nitro. cuius ẽ optimũ q̃d hꝫ venas latas. gipsum vero nõ coctũ desiccatiuũ est & stipticũ & paꝝ plausticũ. & collectiuum.

Operationes.

A Dyascorides. Fluxum sanguinis et sudorem abstinet. bibitū offocat hōiez. B Ustum vero leptomeris est. et parū desiccat et reprimit. Cum pusca tritum in iuribus. est etiam vt gessamia. sed ampli⁹ stipticans et refrigerās fortiter. Uñ illinitum fronti sanguinis cursum stringit. potatum vero dissintericis et cyliacis. et omi profluo resistit. flos eius facit ad ea que instantius constringere volumus. C Serapion li. aggre. cap. gipsen. Uirtus eius est desiccatiua. D Et idem auctoritate Gal. Non administratur nisi exterius. et virtus eius est q̄ desiccat et cō glutinat et oppilat. et hoc ideo quia ipm facit aggregationem partiū cito. et cōuenit fluxui sanguinis. qn̄ miscetur cū medicinis siccis quia gipsum est durum sicut lapis. et ideo oportet q̄ admisceat̄ cum albumine oui. E Et fit multum stipticum. qn̄ miscetur cum puluere molendini. qui aggregatur qn̄ euolat ex farina frumenti sup muros molendini et pilis leporis. F Et qn̄ adurit̄ minuitur de viscositate sua et augetur subtilitas sua et sua densio. et fit stipticum maxime quando conficit̄ cum aqua et aceto.

Ca. lxiiij.

Hyena. et Hyeratides. Ysidorus. Hyena lapis est qui ī oculis hyene bestie inuenit̄: qui si sub ligua hōis subdit⁹ fuerit. futa eū p̄cinē dicūt. Are. ī li. de aīalib⁹. Gēmā hiena portat ī oculis. l' vt aliqui dicūt in frōte.

Operationes.

A Solinus. Uarietas multiplex colorūq; mutatio ie st oculis hyene. ī q̄z pupillis īuenit̄ lapis quē dicūt p̄dicēdi futura p̄ditū ptāte. B Ex lapidario. Tollitur ex oculis lapis extolleu a⁹ hyene Uatidicū munē dicūt īferre gerēti. Qui queat imbut⁹ p̄cinē q̄q; futa. Sub ligua loto sī ptineat̄ ī ore. C Ysi. Hyeratides ē lapis accipitris coloris sīl'is D Aresto. ī li. de aīalib⁹ Hieratides lapis si ab hōie gestet̄ a muscis vl' apib⁹ nō mordet̄. E Arnol. Hyeratide lapis ē niger q̄z q̄ ī ore gestauerit magis cogitationū et opīonū index efficit̄: et amabil' reddit̄ F Sic āt vt⁹ ei⁹ p̄bat̄. corp⁹ gestātis si nudū melle fuerit īunctū et muscis expositū ītactū relinquēt ipm. ac si lapis ab eo auferat̄ fugient atq; corrumpunt corpus.

Ca.lxv.

Iacinctus. Ex li. de natu ris rerum. Iacinctus est lapis ceruleus in obscuro nubilosus. in sereno cla rus. ita q aera sentire di citur per optimus est ille qui nec nimiũ clarus nec nimis obscurus. Est autẽ frigidissimus et hoc magis si mittatur in os. Solidissime quoq duricie est ita q findi vel sculpi recu sat. Dyascorides. Iacincti vt dictum est. species sunt tres inter quas granati sunt meliores. qui iuxta ignem magis rubicun di fiũt. Et si aliqua ibi fuerat nigredo tol litur. veneti vero non paciunt ignem. Se rapion. Eius sunt tres species Una est co loris rubei Secũda est coloris citrini Ter cia est coloris cabali et coloris antimonij. Et rubeus est melior alijs. Et quando in cenditur super eum ignis rubescit multũ. Albertus in suo lapidario. Iacinctorum duo sunt genera. aquaticus. scz et saphiri nus. Aquaticus est flauus albescens. Sa phirinus autem est flauus valde plucidus quasi nihil habens aqueitatis.

Operationes.

A Albertus. De expertis est q est frigi dus et confortat corpa sicut omne frigidũ quod stringit virtutem corpor intus.
B In deligaturis phisicis autem dici tur q collo suspensus vel digito portatus tutum reddit peregrinum et gratum hos pitibus. C Et valet ꝯtra pestiferas regiones. Et expertum est q somnũ ꝓuo cat. propter suam frigidam cõplexionem
D Saphirinus autem specialiter hoc habere dicitur q virtus eius est contra to xicum. aiunt etiam q confert diuicias. et naturale ingenium bonũ reddit et leticiã cordis. E Serapion. Est autem vir tus iacineti q qui portauerit secum ipsũ ante sigillationem factam cum eo fit tutus a fulgore. ita q nõ cadit sup eũ. Uirtus hec est multũ diuulgata iter hõies. F Aui. de viribus cordis dicit q ꝯfortat cor.

Ca.lxvj.

Iaspis. Albertus. Iaspis est lapis multorum color. et habet species x. melior tamen est viridis trãspa rens. habens in se venas rubeas. debet ãt in argento ꝓprie ligari. hic in multis par tibus inuenitur.

Operationes.

A Helynandus. li. x. Iaspis optimus est viridi translucentiq colore. B Caste gestatus fugat febres et ydropem. C Appositusq iuuat mulierem partu rientem. Uis aũt eius fortior dr in argẽto D Arestotiles. Lapis clarificat visũ hominis. sanguinem stringit. et si sup mu lierem est partum eius soluit. E Ar noldus. Iaspis est gẽma multor color. sz optimus est viridis et trãslucens de multis ptibus transmittit. hõiem tutũ facit F Et fantasmata pellit. Luxuriã qz cohibet et ꝯceptũ ꝓhibet. Est ãt vtus eius ꝯ fluxũ sanguinis et menstruor. G Philoso phus. Si qs ãt inuenerit iaspidẽ viridẽ. et i eo crucẽ. hz vtutem vt ferẽs ipm nõ mer gatur. H Itaq Gal. i digito porta sse fert hunc lapidẽ. I Itẽ iaspis ha bet vtutem ꝯ omnes inimicos. Et pellit fantasmata.

Ca.lxvij.

Iris. Albertus. Iris cristallo est similis. Et est vt frequentius exagonus. Dicit autem Enax quod de arabia venit et in mari rubro nascitur. Nos autem inuenimus maximam copiam horum lapidum in montibus germanie qui sunt inter renum fluuium et Treuerensem ciuitatem et diuerse quantitatis omnes sunt exagoni. In alijs autem lapidibus cum naturaliter sunt rotundi exagoni efficiuntur sicut foramina apum in medio posita. exagona efficiuntur: cum illa que sunt in extremis sunt rotunda.

Operationes.

A Est autem lapis siccissimus quod sua indicat subtilitas maxima. Fit autem ex aqueo succo qui euadit de materia lapidis. qui generatur in luto rubeo. B Et quia hoc aqueum vehementer a sicco apprehensum est siccus et durus est lapis valde. C Cum autem sub tecto soli eius pars immittitur. et pars eius in vmbra tenetur. proijcit reflectendo pulcherrimos colores yridis super oppositum parietem. vel super aliquid corpus. propter quod iris vocatur D Aliquid autem simile huic nascitur in gypso. quod est perspicuum in extremis. et scissibile valde. et vtuntur eo pro vitro quidam in vitris.

Ca.lxviij.

Isculltos et Iena. Albertus et ysi. Isculltos est lapis croco similis. Lapis in vltimis hispanorum partibus frequentius inuenitur iuxta gades hercul. in. iij. et. ij. climatibus iuxta hispaniam illam quam modo hyspaniam vocamus.

Operationes.

A Est autem lapis filabilis propter viscositatem in eo arefactam. B Et si de eo fiat vestis non comburitur. sed ex igne purgatur et nitet C Et forte illud est quod germani vocant salamandre quia hec lanugo que inde colligitur est sicut lanugo lapidis humidi que re autem non crematur in metheororum expeditum est. huius species quandam dicunt esse quendam lapidem quem quidam vocant carbunculum album. Imitatur carbunculum in hoc quod fantasmatibus et plagijs resistit D Valet contra dolorem oculorum ex humida causa. et redactus in puluerem sanat scabiem. E Item ysi. dicit de lapide isto quod est albus ad modum glandis in quantitate F Albertus. Iena est lapis a bestia que iena vocatur: sic dictus eo quod oculi eius in lapidem vertuntur totaliter. B Aiunt autem Enax et Aayen quod positus sub lingua confert diuinando dicere futura.

Ca.lxix.

K Acabrates. Ramaz. ⁊ kē
ne. Albertus. Kacabra
tes ē lapis silr̄is cristallo.

Operatõēs

A De eo fert̄ ꝙ eloq̄n
tiam dat ⁊ honorē ⁊ gra
ciam. valet ꝯ ydropisim
B Item Albertꝰ. Ramaz est lapis fre
quenter albus in toto vel in pte varius est
in colore. ⁊ frequentissime inuenit̄ ĩ mixtus
onirimio. C Virtusq̄ ⁊ fert̄ ex yma
ginibus ⁊ scripturis q̄ inueniunt̄ in ipo ⁊
ex sigillis. D Enax in lapidario suo
Kenne est quidam lapis multum carus re
gibus. qui generat̄ in oculis ceruoꝝ ĩ oriē
te qui cum serpentes comedunt deponen
tes senium vt fortiores fiant intrãt flumē
vbi morant̄. immersiq̄ vsq̄ ad caput. tãdiu
quousq̄ sentiant virtutē veneni sepatam.
interea lacrimam emittunt. que coagula
ta in oculis interdum vsq̄ ad magnitudi
nem nucis desiccatur. donec cadat cũ de
flumine exierint. ⁊ sic inuenitur. Et hec dr̄
venenoꝝ tyriaca.

Ca.lxx.

K Arabe. Pãdecta. ca. cc. xxxviij.
Karabe est gũmi arboris vt gē
ma vnde ãnuli fiunt. Unde ele
ctrum succinũ et karabe sub eo
dem ponuntur. quia elecrum est karabe. ⁊
succinum est karabe.

Operationes.

A Unde habemus ab alexandro cap.
de dissinteria trociscos dialectrum.
B Item Seruius super bucolicon vir
gilij in egloga pastoris dicit ꝙ electrum
est post succinum. C Item Cassius
felix tractatu de trociscis dicit. Trociscos
de succino ⁊ est electrum ⁊ describit trocis
cos de karabe D Auicenna in libro
de viribus cordis. Karabe cal. in primo
sic. in. ij. Aliqui volunt ꝙ sit fri. E
Actor. De karabe inuenies superius in
tractatu de herbis. capitulo. cc. xxxvij. de
k. quare lector ibidem recurrat ⁊ inueniet
eius v̄tutem ⁊ operationem.

Ca.lxxj.

Lazuli latine. arabice hager alzenaro siue alezanard. Serapiõ li. aggregatoris cap̄. Hager alzenaro. Oportet ꝙ eligat̄ ex eo cuius color est celestis multum cū corpusculis aureis: ⁊ lenis est sine asperitate. ⁊ sine admixtione alterius lapidis: ⁊ qui nō frangitur facile: ⁊ cui⁹ frusta sunt magna. Johannes Mesue cap̄. de lapide lazuli. Lapis lactulus vel stellatus siue lazuli est de genere marinoꝝ habens maculas ex auro ⁊ est alius albus. Et dr̄ lapis markasita. ⁊ alius indus clarus celestis Et dicit̄ lazuli. ⁊ quandoqȝ minera fert vtrūqȝ simul. ⁊ melior est cuius color est viridior ī colore azuli. ⁊ habet maculas aureas ⁊ mixt⁹ cū markasita est non bonus ⁊ non macula t⁹ ⁊ similiter lenis. calidus est in. ij. ⁊ siccus ī tercio.

Operationes.

A Serapion. Virt⁹ eius est similis glutini auri. nisi quia est debilior eo. Et facit nasci pilos in palpebris. B Et idez auctoritate Gal'. Est in eo stipticitas cū acuitate pauca. Et virtus eius est que desiccat ⁊ infrigidat etiam palpebras q̄ depilantur ꝓpter aliq̄s humores acutos. et remanent ꝙ in eis nō augent̄ pili nec multiplicant̄. ⁊ sunt subtiles ⁊ debiles. et hoc quia lapis lazuli ī his locis destruit humiditatem ipsorum humoꝝ. ⁊ immutat suꝑfluitatem ad complexionez suam radicalem cum qua fit generatio pilorum palpebrarum. C Et oportet ꝙ ad hoc teratur ad multum ⁊ administret̄ in puluē. D Et idem: Quando suspenditur ad collum infantis remouet ab eis timores. Et facit hirtos capillos. E Item habet virtutem adustiuā ⁊ putrefactiuam ⁊ ideo aufert verrucas. Et qn̄ sumitur interius laxat humorem melancolicum. ⁊ mū dificat sanguinem ab humoribus ḡssis. F Et dosis eius est a quatuor kirat vsqȝ ad. ȝ. j. qn̄ miscet̄ cū alijs medicinis laxatiuis. G Et conuenit plus dolori ī nū ⁊ asmati. ⁊ quando sumit̄ in potu aut fit nascale cum eo prouocat menstrua. H Et potus eius cōmouet nauseam ⁊ vomitum: sed ablutio eius remouet hoc ab eo. I Auicēna. de viribus cordis dicit ꝙ confortat cor.

Ca.lxxij.

Lacteus ⁊ Lincis. Auicenna li.ij. cap̄. ꝓprio. Lapis lacteus est lapis qui cū fricaẗ aqua egrediẗ ex eo quoddā sicut lac. ⁊ hic quidē lapis est cinerei coloris dulcis saporis.

Operationes.

A Auicenna. Teritur cū aqua ⁊ seruaẗ q̄d resoluiẗ ex eo in pixide de plūbo cōuenit in inicio apostematū B Et fit ex eius fricatione alcohol. C Et ꝓhibꝫ cursum sup̄fluitatū ad oculū ⁊ vlcera ī ipso accidencia. D Enax in lapidario suo. Lincis est lapis ⁊ fit de vrina lupi ceruarij micta ⁊ in montibus coagulata. qui in domo seruatus generat optimos fungos sup̄ se quolibet āno. E Ar̄ valere ꝯ dolorē stōi. ⁊ yctericiā. ⁊ fluxū vētris.

Ca.lxxiij.

Litargirum latine. Arabice ⁊ grece Marechet. Serap̄. li. aggreꝫ. cap̄. Marechet aucto. Dyascoridis. Quoddam ex eo est q̄d fit ex vena plūbea. ita q̄ inflāmaẗ donec fiat sicut ignis ⁊ dissoluitur donec aduraẗ. ⁊ postea coagulatur. Et ex eo est q̄d fit ex argento. Et ex eo est q̄d fit ex plumbo. q̄n fiunt ex eo lamine. ⁊ aduritur pars eius. Et de eo est cuius color est rubeus splendens. ⁊ est aureum ⁊ est meli⁹ alijs. Et ex eo est purpurei coloris ⁊ est argenteū Est alius modus factiōis litargiri. quem in iuuentute mea vidi sardinie fieri vbi argentū ⁊ plumbum simul colabantur ⁊ est verior modus.

Operationes.

A Serap̄. aucto. Alcanzi. Litargirū dealbatum est magis iuuatiuū ad auferēdum vestigia variolaꝝ q̄ non albatum. B Et aufert fetorem sub ascellaꝝ ⁊ prohibet sudorem. C Et si bibatur ex eo stringit ventrē ⁊ vrinā. ⁊ p̄focat ⁊ occidit D Paulus. Cōtra scabiē de flegmate salso vel colera valet E Cōtra dissinteriam frigidā vicio intestinoꝝ. fiat ex eo puluis qui iniciaẗ cū cristeri cū oleo rosaꝝ ⁊ aq̄ ordei. F Contra vlcerationem virge distempetur cū oleo rosaꝝ ⁊ inūgaẗ nam vlcerationem consolidat. G Contra feruorem herisipile conficiaẗ puluis litargiri ⁊ ceruse cū aqua rosarum donec aqua non inficiatur ex puluere. H Iste puluis in modum collirij cum aqua rosarum valet ad faciem depurandam. ⁊ pannū superfluum remouendum quem habent mulieres post partum axūgia gallinacea vel anserina liquefiat addito puluere litargiri ⁊ oleo rosarum fiat vnguentum ⁊ vtatur. I Bulcasim in libro qui dicitur seruitor. Litargirum sic dealbatur. K Accipe litargiri auri partem vnam ⁊ tere bene. ⁊ pone super ipsum de sale cōmuni partes duas. et pone desuper quantitatem aque qua cooperiatur ⁊ superet circiter. iiij. digitos. ⁊ dimitte i vase. vij. diebus ⁊ misce quoqꝫ die bis. ⁊ post septem dies proijce aquam. et pone aliam aquam. ⁊ muta aquam illam cottidie. vsqꝫ in finem. x. dierum. quia aq̄ dulcificabitur. ⁊ litargirum dealbabitur sicut cerusa. ⁊ fac trociscos. ⁊ s̄ua ⁊ vtere.

Ca.lxxiiij.

Lichinis. Ysidorus. Lichinis ex ardentiũ gẽmarũ genere est a lucernarum flagrantia appellata. Gignitur in multis locis. sʒ probatissima apud indos.

Operationes.

A Huius duplex est facies. vna q̃ purpura radiat. Alia que cocci rubore a sole excalefacta aut digitorũ attritu paleas et sim̃ia vel folia catarum ad se rape dicitur. B Sculpturis resistit. et si q̃n sculpta ẽ dum signa imprimit. quasi quodã aĩalis morsu partem cere retentat. Huius genera sunt quatuor. C Solinus. Lichinis dicitur eo q lucis vigorem excitat flagrantia lucernarum. D Helynandus li. xij. Lichinis est lapis purpureus fulgẽs vt lucerna. hic tactus sub sole digitis. paleas attrahit E Plinius. Lichinites ex genere ardentium lucernarum accẽsarũ precipua gratia est appellata Nascitur circa orthosiã. totaqʒ carmania et vicinis locis. sed probatissima in indis. F Quidam em̃ eam dixerunt esse carbunculum remissiorem Secunda bonitate simi lis est iouis. sic a floribus platis appellata.

Ca.lxxv.

Ligurius et Liparia. Ysido. Ligurius gẽma sic est appellata. eo q fiat ex vrina lincis bestie tempore indurata. Est autẽ sicut et succinus fulua et attrahens spiritu folia propinq̃ntia. Helynandus li. x. Theofrastus dicit ligurium electri colorem hr̃e: paleas attrahere, stomachum dolentem iuuare. ycte ricis colorem repare. fluxũ ventris stringere.

Operationes.

A Dyas. Lociũ lincis quẽ multi ligurium vocãt. mox vbi minxerit lapis fit. Dolores stomachi tollit. et vẽtris abstinet reumatismũ. B Rabanus. Ligurius hʒ colorem q̃si electri. et si fuerit ↄfricatus paleas ad se trahit. C Philosophus. Hic lapis est fri. et sicce ↄplexionis. rotundus valet p̃cipue vulneratis et a vulnẽ ferrũ extrahit D Exli. de na: rerũ. Ligurius ẽ lapis quẽ stillare dicũt ab inguine lincis bestie. s. orientis. Huius em̃ vrĩa f̃m Pli. solidatur ĩ lapidem. q̃d naturaliter bestia sciens. inuidet bono nr̃o egestũqʒ p̃ciosuʒ vrĩe liq̃rem harena obruit. et hic eo citius ĩ lapidẽ durescit E Est autem frequentius croceus parũ ad nigredinem tendens: Huius color iuxta Plinium igneus ac rubicundus est. et carbũculo sim̃is. nisi q neq̃q̃ nocte lucet.

F Juxta lapidarium vero viridis est Virtus eius habetur ad multa remedia. precipueq3 ablutus in aqua constipatos iuvat. 7 ventrem soluit. Colorem quoq3 ꝑditum in facie recuperat. G Actor de hoc superius vbi de natura aīaliū agitur. Secūdo videlicet tractatu ca. lxxxvj. de L. H Arnoldꝰ. Liparea est lapis stipticus. Huius proprietas est ꝙ oīe genus ferarꝫ ad eius ꝑn̄tiam cito properat. 7 ipsum intuetur J Ysidorus. Lyparea suffita gentiles oīes bestias evocare traduntur K Ex li. de naturis rerum Lyparea lapis est in lybia valde mirabil' ad quam oīe ferarꝫ genus docente natura sponte quasi ad patronū currit cum canes vel venatores eas insequunt̄. Sz nec aliquis adversarius eas nocere potest.

Ca. lxxvj.

Une latine. grece: Affrosolinum Dyasco. ca. de affrosolino. Affrosolinum est illud quod apud avicennam in. ij. cañ. dr̄. Lapis lune vt 7 amborum concordia apparet. Et ideo dicit Affrosolinū in egypto tantūmodo īvenitur ꝙ ita creatur: Ros celestis ad lune claritatem positus in spēm lapidis. queꝫ specularem vocamus coagulatus ꝯstringit̄. Optimū est auteꝫ quod est colore ceruleo 7 lucido: Hoc em̄ fit sil'e gipso limpido. et specularis lapis dr̄. Pli. cap̄. de Affrosolino Affrosolinū ita creat̄: Ros celestis cōgelatur ad lune claritatē in modū lapidis specularis. vn̄ nomē sumpsisse videt̄.

Operationes.

A Dyasco. Affrosolinū oīa vicia capitis emēdare pōt potatū: 7 cephalargicis 7 epilenticis creditur ꝓdesse.

Ca. lxxvij.

Magnes. Serapion. Minera huius lapidis est ī maritimis ꝑpe terras in die. Et quādo naves appropinquant monti minere ipius non remanet ī eis aliquod ferrum. q̄d non egrediatur a navi. et volet sicut avis vsq3 ad montem Et nō est aliq̄s clavus infixus taliter ꝙ possit evelli. quin evellatur 7 saliat vsq3 ad illum montem. et propter hoc naves illarum partium non clavātur cum clavis ferreis. sed cum clavis ligneis Nā si forēt clavate clavis ferreis: quando appropinq̄rent illi mōti dilacerant̄ tote.

Melior ex isto lapide est ille. qui attrahit ferrum fortiter. et color eius est vergēs ad colorem celestem non multum gravis pō deris. Dyascorides. Lapis magnes gignitur atq₃ invenitur circa littus occeani: apud trogotidas. et in india ab invētore sic vocatus. est autem colore ferrugineus Albertus in lapidario suo; Magnes est ferruginei coloris qui secundum Pliniū invenitur in mari indico: in quo intātum abundare dicitur φ periculose in eo cum navibus que ferreos clavos habent navigetur: Invenitur etiam in Tragonitidis regionibus. Et ego vidi et reperi in partibus Theotonie in provincia que francia orientalis dicitur. unum magne quātitatis et maxime efficacie. et fuit valde niger ac si esset ferrum eruginosum et cōbustum cum pice.

Operationes.

A Serapion. Virtus huius lapidis est φ quando datur in potu ex eo laxat vētrem cum mellicrato. et potissime hūores grossos. B Et quidam sunt qui adurunt istum lapidē et vtunt̄ sicut adamas C Et idem auctoritate Gal. Virtus eius est sicut virtus adamātis Et est bonꝰ illis qui transglutiunt acum vel aliud ferrum. D Et ille qui habet fluxum vētris eo φ sumpsit scoriam ferri. E Et dicit̄ de eo φ si accipias eum et ponas ipm in vase terreo. et liniat̄ caput vasis cū creta. postφ posueris sup̱ lapidē calcē vivam quā nō tetigit aq̄ donec repleat̄ vas calce. et accēdas magnū ignē sub vase donec ingrediat̄ p̱ orificiū vasis: deinde ponatur vas in fornace figuli et dimitte ibi donec lutatio eius coquat̄ et fiat testa. deinde extrahe lapidē a vase et dimicte infrigidari; et pone iterū in vase novo: et pone ī fornace secūdo. et fac vt prius ter aut quater. qn̄ vero extraxeris vice quarta dimitte ipm lapidē vbi non tāgatur a vēto vel aqua vel rore vel ab humiditate aliq̄ donec infrigidetur. deinde frange ipm ī frusta minuta sic φ sit vnūqq₃ frustū. ʒ. x. aut plus aut minus ex. ʒ. grecoꝝ. F Quādo ergo volueris operationem cum eo facere; pone iuxta lapidem pondus eius ex sulphure; deinde rora super eum aquā. et egredietur ex eo ignis magnus. ascēdens circa mensuram brachij vnius qui nō tangēt aliud quod non comburat. Et quādo lapides magnetis non ita preparant̄ vt dixi. sed crudus sicut est madefit cū succo allij aut cepe. ab extractione ferri p̱hibet̄. G Sed si vis φ revertatur ad virtutē suam. Infunde ipm vna die in sanguine yrcino. et fiet virtus eius sicut prius Et accipitur frustum magnū istius lapidis. qđ est ex bono et electo. et approximat̄ clavaturę alicuius. et aperit eam cito H Nā lapis iste attrahit ad se ferrum. I Et quādo aliquis vulnerat̄ cum ferro venenato. et teritur iste lapis. et misceatur cū aliquibus vnguentis K Et datur de pulvere ipius in potu illi qui est vulneratus facit ab eo venenum. vl' toxicum exire per secessum. Et si pulverizetur sup̱ vulnꝰ venenatum curat idem. L Dyascorides. Lapis magnes magnas habz virtutes veluti spiritum in trahendo ferrum. M Hunc lapidem quidam probandi amoris causa vxoris supposuerunt capiti dormientis vxore latente. et siquidē erat casta ab altero viro. sic accedebat ad proprium virū voluptabunda somno amplexans eum quasi inde pulsa p̱ aliquem φ si cum altero viro coierat. in eum tanφ ī alicuius odoris fetidissimi lapidem emittebat. vt de lecto caderet mulier. Concordiam quoq₃ secum habet. N Nam multas mulieres propter rixas digressas a maritis coegit reverti sicut et maritos mulieribus graciosos et obsequentes et iocundi sermonis facit portantes secum. O Fures autem cum voluerint preciosa diripere intrāt domum. et inter quatuor angulos domus carbones ardentes ponūt et submittūt lapidē minutū incisū et sic transvertūt mentē. et oculos eoꝝ q ad sunt vt timore fugiāt. putātes ruere domū.

P Vires hz purgatorias. et ideo ydropicis cũ mulsa dat̃. ʒ. f. grossitudinẽ deducit ꝛ oẽs humores q̃ p ventrem ministrat. tritus ꝛ su paspersus combusta sanat. Q Enax in magicis. Hic lapis fantasias mirabiliter ꝯmouet ꝛ precipue cũ consequit̃ consecrationez ꝛ caracteres sicut in magicis docetur. perhibet̃ etiam cum mulsa acceptum ydropisim curare. Et est alia spẽs magnetis cuius v̄tus est attrahere carnẽ hominis. R Albertus in lapidario suo. Virtus magnetis est mirabilis in attractione ferri ita vt virtus eius trãsmutz ferrum. sic vt illud etiam ferrum aliud trahat. Et multe acus ad se inuicẽ suspẽse sic videntur. Unctus autem allio nõ trahit. Et paruus adamas magnum ligat magnetem. S Inuentus autem est temporibus nostris magnes qui ab vno ãgulo traxit ferrum. ꝛ ab alio fugauit. Et hũc Arestotiles ponit a genere magnetis.

T Narrauit quoqꝫ mihi vnus de socijs nostris curiosus experimẽtator qui vidit Fridericum imperatorem habere magnetẽ qui non traxit ferrum. sed viceuersa ferrũ traxit lapidem. V Et Arestotiles dixit q̃ est aliud gen⁹ magnetis quod trahit carnes hominis. In magicis autẽ traditur q̃ fantasias mirabiliter commouet. precipue si consecratus consecratione et caractere fuerit quod in magicis docetur X Fertur etiam hunc mulsa sumptum ydropisim curare. Y Aiunt etiã quidam hunc capiti mulieris suppositum statim eam incitare ad amplexum mariti si casta est ipsa dormiente: Si autem est adultera pre nimio timore et tremore fantasmatum dicitur cadere de lecto mariti.

Z Dicitur etiam q̃ fures in domum intrantes positis carbonibus ĩ quatuor angulis domus. lapidem hunc contritũ supaspergunt. ꝛ tunc dormiẽtes in domo. ita fantasmatibus terrent̃. q̃ fugientes edes relinquant. ꝛ tũc rapiũt quicq̃t volunt.

Ca. lxxviij.

M Argarite. Pandecta. capl̃o. cccc m Margarita vel perna est q̃ĩ ostreis r̃perit̃. de quibus alie sunt perforate. ꝛ alie non perforate. sunt artificiõse facte ꝛ non naturaliter. Sed non pforate que naturales sunt. meliores sũt pforatis Et ideo q̃ñ in medicinis ponunt̃. nõ perforate intelligunt̃. Sed sunt aliq̃ obscure ad citrinitatem tendẽtes nõ pforate. que perforatis equipollent. ꝛ ideo eligẽde sũt clare ꝛ albe que vero obscura ꝛ quasi albida est non est ponenda in medicinis. Serapion li. aggre. cap̃. hager albalo auctoritate Rasis. Hager albalo. i. lapis margarite: Deferunt̃ a maritinis. ꝛ sunt fri. et sic. in. ij. gradu: Et idez auctoritate ysaac Ex eis sunt grossiores ꝛ parue. sed grossiores ex eis sunt meliores puis ꝛ clare meliores obscuris. ꝛ equalis supficiei meliores angulosis in figura sua. Albertus in lapidario suo capitl̃o de margaritis. Et margarita lapis est in ostreis inuentus. Melior autem ex India venit Multi autem de brytanico mari q̃d nunc anglicum dicit̃.

⁊ versus flandriam ⁊ theotoniam inueniuntur Ita q ego more meo decem in mensa inueni. iuuenes autem concule habent meliores. Coloris autem habet ac si qua lux penetraret. in multum album Et ideo nitentes cum tamen sint albe fertur propter tonitrua quasi aborciedo eas ostrea euomūt. ⁊ in fluminibus inueniūtur ī mosella. ⁊ in quibusdam gallie fluuijs inter arenas.

Operationes.

A Albertus. Uirtus earum est experta in confortatione spirituum. et contra cardiacam ⁊ sincopim. B Ualent etiā contra fluxum sanguinis liëntericū ⁊ dysariam. C Reparant enim spiritus subtiles. vt quidam dicant sed falso. ymo membra earum asperitate a supfluis abstergunt. ⁊ ea quasi constringūt: ⁊ coartādo ad vnū ducunt. ⁊ ita confortant: D Serapion. Margarite sunt desiccatiue humiditatum. Conueniunt debilitati cordis: ⁊ sunt conuenientes in cohol. et sunt fri. ⁊ sic. in. ij. gradu E Et idem auctoritate Athabari: Conferunt obscuritati visus ⁊ albedini oculi. ⁊ sordiciebus eius. ⁊ retinent menstrua: ⁊ abstergunt dētes. ⁊ desiccant humiditates. F Et idem auctoritate Ysaac. Conferunt cardiace tremori cordis. et accidentibus a melancolia aduenientibus ex malicia humorum. G Et hoc ideo quia clarificāt sanguinem cordis quando est ingrossatus in corde. ⁊ desiccant humiditatem que est in oculo. propterea quia fortificāt neruos oculorum H Et quando dissoluunt margarite linitur cum eo baraz aufert eā post q linitur statim J Auicenna de viribus cordis dicit q confortat cor.

Ca. lxxix.

Magnesia. ⁊ Markasita. Albertus Magnesia est lapis niger. ⁊ aliqui vocant eam magnosiam. Et ipso frequenter vtuntur vitrearij. Idem: Markasita siue mandasida est lapis habens multas species colorum. quia colorem accipit cuiuslibet metalli. Et dicitur markasita argentea ⁊ aurea. ⁊ sic de alijs metallis. metallum tamen quod colorat eū non distillat ab ipo. sed euaporat in igne. ⁊ relinquitur cinis subtilis: ⁊ hic lapis notus est apud alchimicos. ⁊ in multis locis inuenitur. hoc similiter Enax dīt in lapidario suo.

Operationes.

A Albertus. Magnesia distillat et fluit in magno ⁊ forti igne. ⁊ non aliter. ⁊ tūc immixtus vitro ad purpureitatem ducit vitri substātiam. Hoc idem dicit Atabari in lapidario suo.

Ca.lxxx.

Malcha ⁊ Gipsum. Plin. li. xxxvj. Malcha est cū e calce recenti gleba efficitur.

Operationes.

A Idem Malcha mox tundit̄ cū ficu ⁊ adipe suillo duplici linamēto. q̄ res oīm tenacissima existit. duriciē q̄ lapidis antecedit B Quod āt malchat̄ oleo perfucatur. C Actor. De malcha vo flagranti q̄ est lim⁹ e stagno famositate vrb. naturaliter emissus D Ysi. Gipsum q̄z calci cognatū est cuius plura sunt gn̄a. Oim̄ āt optimū est lapis specularis edificiorū signis gratissim⁹. E Avi: Gipsuz est lapis laminosus alb⁹ gn⁹ cui⁹ subtilitatis fit augmētatio cū adurit̄. Est āt frigidus ⁊ sicc⁹ glutinatiu⁹. F Ponit̄ sup ptes fluxū sanguis paciētis ⁊ pstrigit. qa in ipo est cū glutinatōe vtus faciēs adherere. ⁊ i ipo est stipticitas cū viscositate. linitur ex eo frons aut cooperit̄ ex eo caput vt pilleo. ⁊ retinet fluxū sanguis ex narib⁹ ponit̄ ⁊ sup obtalmiā sanguineā G Est autem ex summa venenorū p̄focantiū in syria. Gipsum est lapis durissim⁹ quez coquūt fimo bubulo vt vratur celerius.

Ca.lxxxj.

Marmor. Ysido: li: xvj. Marmora dicunt̄ eximij lapides q̄ maculis ⁊ colorib⁹ pmendant̄. Marmor āt grec⁹ smo est a viriditate tent⁹. ⁊ q̄uis p⁹ etiā alij colores īuenti sunt. nomē tamē pstinū a viriditate retinuerūt. Horū colores ⁊ genera innumerabilia. Hec oīa e rupibus excidunt̄. sz multa p̄ciosissimi generis sub terra sparsa sunt.

Operationes.

A Pli. Marmorū gn̄a coloresq̄ nō attinet in tāta noticia dicē. nec enumerare facile est ī tāta multitudīe. Quoto em̄ cuiq̄ loco nō suū marmor īuenit̄. et tū celeberrimi dcā sunt gn̄is in ābitu terrarū cū gentibus suis. B Nō oia vo gignuntur in lapicidinis. sz multa ⁊ sub terris p̄ciosissimi generis. sicuti lacedemoniū viride cunctisq̄ hilari⁹ sic ⁊ augusteū. ac deinde tyberiū in egipto augusti ac tyberij pmū ac principatu vtrūq̄ repertū. C Differenciaq̄ eorū est ab ophite cum illud sit serpentum maculis simile. vn̄ ⁊ nomen accepit. q̄ hec maculas diverso mō colligūt augusteū vndati ī vrtices crispū. D Tyberiū sparsū ꝯvoluta canicie. sūt ⁊ alia ei⁹ gn̄a de qb⁹ sup̄ dcm̄ ē. cap. lxiij.

Ca. lxxxij.

m Elochites 7 Murrina. Ysidorus Melochites lapis est spissius vi rens 7 crassius q smaragdus. hic a colore malue nomen accepit. 7 in redde dis laudatus signis. Nascitur autem in arabia. Arnoldus. Melochites est gēma viridis smaragdo similis, 7 valde mollis Hec mēbra custodit a nociuis casibus. 7 cunas infantium similiter.

Operationes.

A Item Ysidorus: Murrina est gēma que apud parthos gignitur. sed pcipua in germania. humorem sub terra putant: Colore densatum. candoremq 7 ignem. cum quodam colorum repercussu. quales in arcu celesti spectantur. Cuius cōtraria causa cristallum facit. gelu vehementiori concreto. B Albertus. Melochites quem quidam melonitem dicunt lapis ē arabicus grosse viriditatis. sed nō trāslu cidus sicut smaraldus. 7 est mollis; C Fertur q virtutem habeat custodiēdi ge stantem se a nociuis casibus. Et sup cuna bula infantium. Hoc autem in lapidario suo Enax.

Ca. lxxxiij.

m Enphites. Albertus. Mēphites est lapis a ciuitate egipti que mē phis vocat. q dr vt ignis calere. virtute quidem non actu.

Operationes.

A Hic tritus 7 in aqua mixtus in potu det vrēdis vel secandis: quia inducit isen sibilitatem ne senciat cruciādus. Hoc idē ait Enax in lapidario suo.

Ca.lxxxiiij.

MEdus. Dias. Medus lapis est ni
ger qui trit⁹ emittit croceū colorē.
Albert⁹. Lapis med⁹ vł medo dr̄
q2 a regiōe medoꝝ fert̄ vbi plures īueniū
tur. Sūt āt hui⁹ spēs due un⁹ niger ⁊ alter
viridis.

Operationes.

A Albert⁹. Huius v̓tutē eē dicūt ꝯ vete
rem podagrā. oculoꝝ cecitatē. ⁊ nefreticā
passionē. etiā refouere dr̄ fessos ⁊ debiles
B Fert̄ etiaʒ ꝙ fragmēta nigri si in aq̄
ca. missa fuerit. ⁊ se q̇s ī aq̄ illa lauerit īcur
rit mēbroꝝ excoriatōeʒ ⁊ si ex ea biberit pe
ribit vomēdo. C Dyas. Est āt dupli
cis potēcie. s. bōe ⁊ male. nā trit⁹ ī cote me
dicinali cū lacte muliebri (q̇ sel' creauit pri
mo ꝑtu pueꝝ) ⁊ iunct⁹ albugīes curat ocu
loꝝ. ⁊ oēʒ illoꝝ dolorē etiā si desꝑat⁹ fuerit
medē podagricos: D Eodē mō cū
lacte ouis q̄ sel' genuit masculū sanat. Re
nes ⁊ āhelit⁹ ⁊ iteriores ꝑtes corꝑis. Hoc
medicamē ꝑ ꝑatū hēas ī vase vitreo l' argē
teo ⁊ ꝑfice ieiun⁹. ad vindictā q̊ʒ sup̄ cotē
⁊ da cui vis, ⁊ lauet faciē ⁊ exiccabit̄. E
Si q̇s āt ex eo biberit. pulmonē vomet.
F Opꝫ āt bibēti paululū dare vt nō sa
cietur. Inuent⁹ ē āt iuxta fluuiū fasin.

Ca.lxxxv.

MOgra. Sera. Mogra ex ea ē que
dam q̄ defert̄ ex terris sinos. ⁊ me
lior ex ea ē ḡuis dēsa c⁹ color nō ē
diuersus. ⁊ ē sicut color epatis aut sāguis
nō hn̄s lapidē: Et qn̄ ponit̄ ī aq̄ dissoluit̄
facile ⁊ crescit Illa v̓o moḡ q̄ vtunt̄ carpē
tarij ē ex debiliorib⁹ oꝑatōibus ꝙ illa que
defert̄ ex sinos ⁊ ex babilonia. et melior q̄
facile terit̄. Colligit̄ v̓o ī capodocia ī spe
luncis distillās. ⁊ affert̄ venalis in sinopi
dam ciuitatē. vn̄ ⁊ nomen accepit.

Operationes.

A Et idē aucto: Gal. In sapore ipius
ē stipticitas. vn̄ v̓tus ē ei⁹ desiccatiua. Et
qn̄ sorbet̄ cū ouo aut fit cristē cū ea strigit
ventrē. B Vn̄ hʒ v̓tutē stipticā ⁊ de
siccatiuā ⁊ glutinatiuā C Et qn̄ mis
cet̄ ī emplastris ꝯsolidat vulnera recētia.
D Et īgredit̄ ī ꝯfectōib⁹ trociscoꝝ desic
catiuoꝝ ⁊ ꝯstrictiuoꝝ vētris E Et qn̄
sorbet̄ in ouo sorbili aut fit cristē stringit
vētrem. F Et ꝓpinat̄ ī potu ī dolore
epatis. Et dat̄ ī ouo ad sputū sanguis. et
ad venenūq3: G Paul⁹ ca. de moḡ:
Mogra sinopida ē fortior bolo armeno ⁊
luto sigillato. ⁊ ideo ingredit̄ in confecti
onibus vnguētoꝝ. ⁊ occidit v̓mes ī vētre.

Ca. lxxxvj.

Mumia. Pandecta. cap. d lv. Mumia est illud qd invenitur i sepulchris balsamatoȝ i quibus huoȝ mortui cum aloe ⁊ mirra resoluitur qbus ipsa corpora condiebant ⁊ similatur pici marine. Solebant antiquitus corpa balsamo mirra ⁊ aloe condiri. Et adhuc fit apud paganos ⁊ saracenos circa babiloniam vbi est copia balsami. Serapion li. aggre. cap. mumie. Mumie sepultoȝ. ⁊ ē aloe balsamū ⁊ mirra: ⁊ quod miscetur eis ex humoribus corpis humani. Et idem auctoritate dias. In terris que dicunt̄ acolonie. Descendit nāq; ex montibus q̄ ducunt flumina cum aquis. Eijcit eū aqua fluminis in ripis. ⁊ est coagl'ata ⁊ fit sicut cera. ⁊ h; odorē picis. ⁊ aspalti mixti sil'.

Operationes.

A Serap. aucto. Rasis. Ex nōie q̄rundam medicoȝ est bona sode flegmatice frigide sine materia. ⁊ emigranee. ⁊ paralisi. ⁊ torture oris. ⁊ epilentie. et scotomie. B Et facimus caputpurgiū cum vno grano ex ea cum aqua maiorane. C Et conuenit doloribus aurium. qñ dissoluitur ex ea granū in oleo sambucino. ⁊ distillatur in aure. D Et confert dolori gutturis. qñ dissoluit̄ ex eo vnū kirat cū aqua in q̄ decocta est satureya. E Et conuenit tussi cum aq̄ iniubaȝ. aut cū aqua ordei ⁊ sebesten F Et datur in potu ex ea ieiuno tribus diebus. ⁊ cōfert cardiace kyrat. j. cū aqua mente. G Et confert ventositati intestinoȝ. Qñ accipitur kirat. j. cum aq̄ cimini ⁊ carui. aut cum aqua ameos valet casui ⁊ pcussioni. H Et datur ad singultum grana. ij. ex ea cum decoctione seminū apij ⁊ carui: ⁊ miscetur cum oleo de ben I Et fit caputpurgium cū eis. ⁊ ad squinantiā pondus vnius kirat cum squingibin. K Et dolorem splenis pondus vnius kirat cū aqua carui. L Et ad venena duo grana cum decoctiōe tribuloȝ marinoȝ. ⁊ folijs anuiden. M Et puncturam scorpionis pondus vnius kyrat cū vino puro. N Et ponitur in loco pūcture cum butiro: ⁊ conuenit fracture. O Et conquassationibus que fiunt in interioribus corporis. ⁊ exterioribus. ⁊ pstrictioni pulmonis. P Et est prope temperamentum nisi quia habet proprietatem in sedando dolores qui sunt in fracturis. quando sumit̄ in potu ⁊ linitur cum ea. et fit cū ea cristere. ⁊ ꝯuenit vlceribus vesice ⁊ virge. Q Et idē aucto. Rasis: Quidam emittebat sanguinem ⁊ nō poterat restringi p aliq̄ medicinā. vsq; q̄ datū est sibi de mumia pōdus granoȝ triū cū vīo ⁊ restrictus est statim R Et qñ fit cū ea suppositoriū dissolutū cū oleo de sambach ꝯuenit nō potentib⁹ retinere vrinā. S Paul⁹ ca. de mumia. ca: est ⁊ sic i. iij. gradu. teste Cōstantino. licet q̄dā dicunt q̄ sit frigida q: pstrictiua. multa eī̄ frigida ⁊ sicca lxāt. ⁊ multa ca. ⁊ sicca cōstringunt. T Auicēna de viribus cordis Mumia ca. est in fine tercij sic. in primo: ⁊ h; ꝓpetatē ꝯfortandi cor V Item qñ fit cū ea suppositoriū dissolutū cū oleo mustellino ꝯuenit nō potētibus r̄tinē vrinā.

Ca.lxxxvij.

N Isus. Albertus. Dicunt aliqui hunc esse de genere lapidum. et invenitur in capite bufonis.

Operatões

A Et sunt duo genera Unus subalbidus sicut si lac intraverit in sanguinem et vincit eũ. et ideo sanguinis obscuras vias i eo dicũt apparere. B Et alius est niger. et ali quando pingit in eo bufo sparsis pedibus et ante et post C Dicũt etiam q si ambo simul includant psente veneno eos ad urere manũ tangẽtis. D Probatõez at lapidis esse dicunt q exhibitus bufoni vivo bufo elevatur cõ eũ et tangit ore si pt. E Dr etiã q psente veneno varius effici tur. q subalbidus ẽ. Hoc similiter Enax dt.

Ca.lxxxviij.

N Igrox. Avi.li.ij.ppo ca. Nigrox ẽ lapis q defert ex nigris declinãs ad citrinitatem.

Operationes.

A Avi. Fricat et egredit ex eo fricatio mordicãs linguã similis lacti B

Mundificat pannũ oculi cũ nõ est cũ apostemate et obtalmia. C Et convenit vestigijs ulcex in eo. et eradicat ungulã.

Sanitor

Ca.lxxxix.

N Itrum. Ysi. Nitrũ a loco sumpsit vocabulũ. nascit eñ in nitria opido vel regiõe egipti. ex q et medicine fiunt. Et sordes corpm vestiũq lavantur. Huius natura nõ multũ a sale differt Hz eñ vtutẽ salis et similiter orit canescentibus littoribus siccitate. Afronitx at est spuma nitri et colligit in Asya in speluncis distillans. dehinc sole siccat. Optimũ putatur si mũne fuerit põderosum. et maxie fricabile colore pene purpureũ. Glosa sup pabolas. Nitx sale simillimũ ẽ. excepto q nihil salsi saporis hz. Crepitat at in aq sicut calx viva. sz aquã lavationi abilẽ reddit. sicut g acetũ in nitro ebullit sic uersa mẽs deterior succendit correctione.

Operationes.

A Avi. in. ij. cañ. Baurach. i. nitx forcius est sale. cal. et sic. in. ij. gradu. ex eo melius est armenum. leue. laminosum. frãgibile. spongiosum. albũ aut purpureũ. aut roseum. mordificativũ. abstergit aũt fortiter. B Et mundificat. et excoriat. et incidit humores grossos. attenuat capillos.

C Sãguinẽ attrahit ĩ sup̱ficie corp̱is. ⁊ colorẽ emẽdat D Cõfert prurituí. qr ṽtus ei⁹ resoluit ꝓpe affricanũ cũ aceto, et etiã scabiei. E Cũ q̃busdã medicis bibitũ interficiẽtibus ṽmes educit eos. F Valet ꝯ venenũ ⁊ p̃cipue affricanũ. Ei⁹ spuma valet ꝯ morsum canis. et potũ cantaridaꝝ. G Constan. Nitꝝ affertur de armenia. alteꝝ de arabia. Uniuersaliter ãt colatiuũ ⁊ mũdificatiuũ ẽ. Interiora corp̱is ⁊ exteriora maxĩe aceto mixtũ lauat. H Dyas. Nitꝝ est eligendum leue et rubeũ vel albũ p̱rousuras hñs sicut spõgia. Albũ acre ẽ ⁊ amaꝝ. J Tale ex india venit. Nitri siquidẽ aliud est crassum ⁊ lamiosum: aliud tenue. aliud rubeum. aliud albũ Et oĩm ṽtus desiccatiua ẽ K Et ideo si fuerit ore acceptũ minuit ac tenuat pigues ⁊ viscosos hũores Valꝫ ⁊ ꝯ fungos. L Platear⁹ in li. de simplici medicina. Nitꝝ ca: est ⁊ sic. in. ij. g̃du Albũ melius est q̃ citrinũ. Virtutẽ habet dissoluendi ⁊ extinguendi M Usus eius est ꝯ yliacã passionẽ. ad facieꝫ q̃ꝫ purgandam. N Jtem ꝯ stomachi saniẽ ⁊ intestinoꝝ. Contra furfures capillorum ⁊ pediculos capitis. O Contra vermes aurium ⁊ saniem.

Ca. xc.

Obtalmius. Albert⁹. Obtalmius est lapis ab obtalmia dictus cui⁹ color non nõiatur. forte ideo quia est multoꝝ coloꝝ.

Operatões

A Jdem. Ualere dicitur gestãti ꝯ oĩes malos morbos ocloꝝ. B Uisus autẽ circũstantiũ dr̃ excecare. ⁊ ideo etiã patronus dr̃. gestãtes eĩ eũ quasi inuisibiles reddit. hoc siĺr ait Enax.

Calcedon

Ca. xcj.

Onix. Albertus. Onix gẽma est nigri coloris. inueniť melius genus esse nigꝝ albis venis variatũ. venit autẽ de india ⁊ arabia. Jnueniť auteꝫ quiqꝫ diuersitatũ ꝑpter varietatẽ venaꝝ ⁊ coloꝝ. Ferunt si sardius sit pñs ligatur onix. ⁊ etiã suspendiť a nocumẽto. Hec ãt oĩa si hꝫ p̱fecto ideo hꝫ. qꝛ hꝫ ṽtutes mouẽdi melancoliã p̃cipue in capite. ex motu eĩ illius cũ vapore oĩa ista ꝓcedũt. Dicunt ãt q̃dam onix onichinũ esse q̃d veri simile est. vel q̃ sit alia spẽs eius. ꝫ colore non est niger nisi aliq̃ñ. ꝫ coloreꝫ habꝫ vt

vnguis sed in onichinis nostris inueniun tur multi colores. albi. nigri. ꝛ rubicundi: qui tamen omnes in substantiam q̄ndaꝫ fricantur que similitudinem exprimit vn guis hominis. Aiunt etiam ꝙ ex lacrima arboris que onica dicitur indurata in la pidem generatur et dicunt hanc causam esse ꝙ odoriferus est in igne. hanc etiā cau sam inquiunt esse ꝛ frequētius alijs depi ctus imaginibus mirabilibus inuenitur. quia lacrima a principio mollis facile for mabilis pingitur. ꝛ picturam retinet quā do in lapidem indurata coagulatur. hūc lapidē dicunt insensibiliter intrare in ocu lum. ꝛ hoc eē mirabile. Et ego vidi saphi rum intrare in oculum. ꝛ lapidem galli. ꝛ ꝛ quendam alium cuius nomen ignoraui sine oculi lesiōe. politus enim ꝛ tenuis nō ledit oculum nisi tangat aciem seu pupil lam oculi sensibilem ꝛ foramen vuee.

¶ Operationes.

A Albertus. Aiunt ꝙ collo vel digito suspensus excitat tristiciam ꝛ timores. ꝛ ī somno fantasias terribiles. B Et multiplicare fertur lites. ꝛ tristicias. C Dr̄ etiam ꝙ auget saliuā pueris.

Ca. xcij.

Orphanus. Albertus. Orphanꝰ lapis est qui est in corona romani imperatoris. Non vnq̄ꝫ alibi vi sus est propter q̄d orphanus vocatur. est aūt in colore q̄si vinosus subtilem hn̄s vi nositatem. ꝛ hic est sicut si candidū nimis micans penetraret ī rubeū claꝝ vinosum. ꝛ sit supatus ab ip̄o. Est āt lapis plucidꝰ. ꝛ traditur ꝙ aliq̄n in nocte fulsit. sed nunc tempore nr̄o nō micat in tenebris.

¶ Operationes.

A Fertur autem ꝙ honori ꝯuenit rega li. Hoc similiter ait Euax.

Ca. xciij.

Opalus. Ysidorus. Opalus est la pis diuersaꝝ colore gēmaꝝ distin ctus. Est enim ī eo carbunculi te nuior ignis: Ametisti fulgens purpura smaragdi nitens viriditas. Cunctaqꝫ pa riter sub quadā varietate lucentia. nomē habz ex patria. Sola em̄ parturit eum in dia. Pli. li. xxxvij. Opali sunt in india. qui bus preciosissimaꝫ gemmaꝝ cōpositores gloriam ꝛ maxime inenarrablēm difficul tatem dederunt. quia sunt in eis cūcta pa

riter incredibili mixtura lucētia. Alij sum mo fulgoris augmento colores pigmēto rum equauerunt. Alij vero sulphuris ar dentem flāmam. aut etiā ignis oleo accē si. Magnitudo nucem auellanam eq̄t.

Operationes.

A Arnoldus. Opalus ē lapis p̄ciosus gestanti se contra omnes oculoꝝ morbus proficuus. B Uisum eius acutum confortat. per omnia vero circumstantiū visus ⁊ oculos excecat ⁊ obumbrat.

Ca. xciiij.

Orithes. ⁊ Ostratites. Arnoldus Orithes est lapis triplicis gene ris. Unus est rotundus ac niger. Alius viridis ⁊ maculas albas hꝫ. Terciꝰ est cuius altera pars aspa est. Altera pla na. ⁊ est corpus quasi ferri lamina.

Operationes

A Idem hic lapis gestatus. ⁊ oleo ro saceo mixtus prohibet ab aduersis casibꝰ atqꝫ a pestiferis reptilium ⁊ alioꝝ anima lium morsibus. Idem appensus mulieri p̄hibet ip̄am impregnari. ⁊ si p̄gnans est abortit. Ex lapidario. Letiferos morsus niger atqꝫ rotundus orithes. Quos fera vel cornu vel seuo dēte peregit. Cū roseo mixtus p̄fecte curat oliuo. Per vastas are nas interqꝫ feras gradientes. Illesos ser uat morsus abigendo feraꝝ. Qui viret et maculas albas hꝫ alter orithes. Casibus aduersis portantes vbiqꝫ r̄sistit. Tercius asseritur fame grauioris orithes. Altera ps cuius crebris est ⁊ aspa clauis. Altera leuior est quasi lamina ferri. Hic facit ap pensus ne fiat femina p̄gnās. Aut si preg nans fuerit. cito fundit abortū. B Ysido. Ostratites gēma est testacea. duri or est altera similis achati. nisi q̄ achates politura pinguescit. C Duriori tan ta inest vis. vt alie gēme sculpantur eius fragmentis.

Ca. xcv.

Ophites. Purpurites. Porfirites ⁊ Parius. Pli. li. xxxvij Ophites serpentū maculis similitudinem habet nec ex eo inueniunt̄ colūne nisi par ue. Duo sunt eius genera. Molle scꝫ cādi dum nigricans duꝝ. Ambo capitis dolo res adalligata sedare dicunt̄. ⁊ serpētum ictus. Quidam etiaꝫ freneticis ac litargi cis adalligari iubet candicantē. Ysidorꝰ.

Purpurites est ex egipto rubens cādidis interuenientibus punctis Nominis eius causa q rubeat vt purpura. Plinius vbi supra. Porfirites etiam est ex egipto rubȝ candidis interuenientibus punctis.

Operationes.

A Ysidorus. Parius est lapis marmoreus eximij candoris. Hic apud paron insulam nascit. vñ ⁊ nōiatur. B Magnitudo eius est qua lances craterasqȝ non excedat vnguentis ⁊ ipē aptus est.

Ca. xcvj.

P Palagius fm Albertū. dicit q palagius est gēma coloris rubei lucide valde nature et substātie transparētis. Et dr esse femina carbunculi ⁊ virtutes eiusdē remissas habȝ. sicut femina ad marem se habet.

Operationes.

A Et dicunt quidā q est domus eius. ⁊ ideo palaciū carbūculi vocat. generat frequenter carbūcul⁹ in lapide isto. B Et iā visū ē hoc q ī lapide vno exterior ps fuit palagi⁹. ⁊ iterior carbūcul⁹. C Propter qḋ hmōi gē⁹ lapidū eē de gñe carbū.

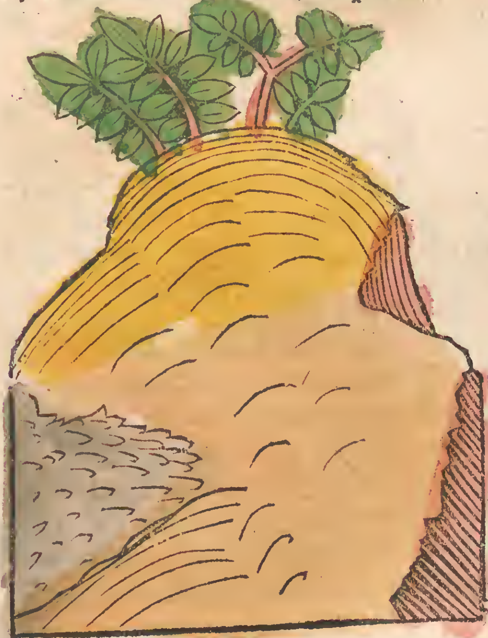

Ca. xcvij.

P Panther⁹. Alb. Pāther⁹ est lapis mlˀtos hñs colores. ⁊ ī vno corpe lapidis nigꝝ. vicȝ viridē ⁊ rubeū ⁊ alios multos. iuenit āt pallid⁹ purpureus ⁊ rose⁹.

Operationes.

A Alb. Fert āt fuscos efficē visus. iuenit āt fm plurimū ī idia. B Bȝ gestās respicē ad ipm ī mãe oriēte sole. ⁊ fit efficax ⁊ v̄tuosus. tot āt v̄tutes dr hrē q̄t colores hȝ. Hoc similiter ait enaxī lapidario suo.

Ca.xcviij.

Prassius. Albert⁹. Prassi⁹ ē lapis q̄ est mr̄ ⁊ palaciū smaraldi. Est aūt viridis coloris hn̄s viriditatē sicut prassiū. Inuenit̄ aūt aliqn̄ cū rubeis guttis. ⁊ aliqn̄ cū albis. Est alia spēs isti⁹ lapidis, q̄ īuenit̄ cū guttis aureis. ⁊ vocatur crisopassus. ⁊ rarius inuenit̄. Et ideo carior existit. Pro quo lege lapis crisoprassus superius de C.

Operationes.

A Expertum est aūt q̄ ꝯfortat visum. ⁊ quasdam iaspidis ⁊ q̄sdam smaraldi hꝫ opatōes. hoc silr̄ ait enaxi lapidario suo.

Ca.xcix.

Peridonius. Albertus. Peridonius ē lapis fulgēs vt ignis colore.

Operationes.

A Albertus. Dr̄ āt valere ꝯ arteticam mirabiliter. B Et refert̄ de illo lapide q̄ si fortius stringat̄ manu. manū aduret. vult ḡ leuiter ⁊ pauide tangi. C Et ego ip̄m exptus sum sepius. Dr̄ āt de genere isto alia spēs esse. que dr̄ esse crisolito silr̄is, nisi q̄ maioris viriditatis existit.

Ca.c.

Piritides grece. latine Copparosea. Arabice hageral markasita. Serapiō. li. aggre. cap̄. hageral markasita est lapis ex quo extrahit̄ es. et oportet q̄ eligat̄ ex illis cuius color ē similis eri. ⁊ qn̄ ponit̄ in igne. saliunt ex eo scintille facile. Cōburit̄ in hūc modū. Linitū pone in ignē leuē ⁊ euēta donec fiat rube⁹ deinde extrahe et ab igne Quidā ponūt eū in ignē magnū. de prunis deinde liniunt melle. ⁊ iterū ponūt in ignē. donec oēs ptes eius sint equaliter combuste. quia fortasse primo aduritur extra ⁊ non interius. deinde exufflatur cinis ab eo ⁊ reponitur. Et si indigetur ablutio. laua eam sicut lauat̄ cadimia. Dyascorides caplō de lapide piritide. Lapis piritides id est marcasita ex quo eramen fit. eligendus est colorem habens eraminis. qui in foco missus frangitur. Comburitur vero sic melle vnctus in viuis carbonibus mittitur flabellatur q̄ diu colorem rufum faciat. Alij vero in multis carbonibus igneis coctum ⁊ secūdo melle vnctum reuocant igni. q̄mdiu se fregerit. postea eximunt illum. ⁊ lauant sicut cadimiam ⁊ reponunt.

Operationes.

A Serapion. Uirtus eius adusti. 7 nō adusti est vrens. 7 abstersiua vlcerum: et abstergit obscuritatem visus. et resoluit 7 maturat apostemata dura. 7 quando resoluitur 7 miscetur cum resini pini. r̄soluit sanguinem coagulatum. B Et aufert carnem superfluā cum pauca calefactione 7 stipticitate Et quedam nomināt hunc lapidē postq̄ aduritur dicidas vel difriges. C Et idem auctoritate galieni. Hic lapis est vnus de lapidibus habentibus virtutem fortem. et nos administramus eum cum r̄solutiuis. 7 miscemus cum eo lapidem sacharos. D Et resoluimus sepe cum hoc vnguento humiditatem multam que est ꝯgregata in concauitatibus 7 cauernis masculorum.

E Et quando administratur hic lapis oportet q̄ multum teratur. 7 r̄soluit humiditatem corruptam que est sub cute.

F Et ideo quando teritur vltima cōtritione. 7 conficitur cum aceto abstergit baras 7 morpheam 7 lentigines faciei.

G Et habet virtutem magnam in abstergendo oculum. 7 cōfortat substantiā eius 7 acuit visum. H Et ideo nominatur in terris Persie lapis luminaris. et facit capillos tenues 7 crispos. J

Dyascorides. Uirt⁹ est illi cocto 7 crudo termantica et amictica: caligines oculis purgat. duriciebus dyaforesim 7 digestionem facit. addita resina carnes ꝑequat Lapis ip̄e combustus a multis defriges dicitur K Lapis iste est species vitrioli. vt apparet si leges litteram Uitriolū inferius de v. Qui non combustus si pulverizetur 7 distemperetur vel misceatˀ cū vino 7 e gallis tritis est optimū incaustū ad scribendum. Hoc idem dicit Albert⁹ in lapidario suo.

Ca. cj.

Petroleum. Cassius felix ca. de petroleo. Petroleū est oleum petre Inuenitur autem ī locis surfureis. fit enī cum pinguedo terre 7 aq̄ actione calores ad igneas cōuertitur ptes. Inuenitur etiam sup̄ lapides. quod q̄dem per eos resudat 7 in eis est. 7 sup̄ mare īuenitˀ. Auicēna. Petroleum album note speciei est. et nigrum est colamentum picis babilonie. ca. 7 sic. vsq3 ad quartū. est 7 subtile 7 proprie album resolutiuū liquefactiuū. aperitiuum opilationū.

Operationes.

A Auicenna. Petroleum confert doloribus ancharū. 7 doloribus iuncturarū. Et proprie album: 7 confert doloribus auriū frigidis B Et confert albugini oculi 7 aque descendenti. C Et nigrum ex eo etiam confert asmati 7 tussi antique bibitur enī parū ex eo cum aqua calida.

D Et sedat dolorem ventris pūgitiuū 7 ventositates. E Et q̄n fit ex eo licinium interficit vermes. 7 ꝓprie nigrum.

F Et comeditur pōdus. ʒ. j. de eo 7 frāgit ventositatē vesice: 7 frig⁹ matricis. Et ꝯfert puncture epithimatum.

Ca.cij.

Peanites. Arnol. Peanites lapis est genit⁹ de michedō: et ē feminei sex⁹. nā certo tpe ꝯcipit. lapidēqꝫ ꝯsilē3 parit. et ꝯfert pregnantibus.

Operationes.

A Ex lapidario. Signiſ̄ī in rē nō rgio ne lapis peanite. Feminei sex⁹ referēs imi tando labores. Nā qb⁹ ex causis dubiū ſ3 tpe certo. Cōcipit et parit et pariētib⁹ auxi liat̄. Ultra q̄s vrgꝫ dubij discriminis hora.

Ca.ciij.

Pedoros. et Pontica. Ysido. Pedoros est gēma p⁹ margaritā gē maꝝ cādidaꝝ secūda de q̄ querit̄ in q̄ numerari colore debeat. tociēs iacta ta ꝑ pulchritudiēs nōis alienas adeo vt decoris ꝓrogatiua vocabulo sit facta.

Operationes.

A Idem. Pōtice gēma auratis guttis micantes alie stellas habentes. Alie q̄ꝗ longis coloꝝ ductibus lineate. B Caste et sobrie portari volunt.

Ca.ciiij.

Phrigius. et Phingetes. Ysidorus Phrigius a loco dicitur eo ꝙ in frigia nascitur colore pallid⁹ me diocriter grauis. gleba pumicosa. vritur ante vino perfusus. Flatusqꝫ follibus do nec rubescat. Rursusqꝫ dulci vino extigui tur tribus vicibus tingendis vestibus tā tum vtilis.

Operationes

A Ysidorus. Phingites alias phengi tes capodocie lapis est. duricia marmore us. candidus atqꝫ transluceus.

B Ex quo quondam templũ a quodã rge ↄstructũ est foribus aureis. qbus clausis intus diuturna claritas erat. C Pli. In capodocia reptus est lapis phingites. sub nerone principe ex argumento sic appellatus. qm̃ candido et translucẽti fulue inciderant vene. hic eidem ↄstruxit fortune. quam sciam appellant.

Bimsstein

Ca. cv.

Pumex latine. Arabice. Famechi grece Fanech vel Fenic vel lapis de barchin. Serap. li. aggre. ca. Famechi. i. pumex. 7 est lapis de barchin id est lipari: Oportz ꝙ eligatur ex eo multum foraminosus durus 7 frangibilis leuis albus in quo nõ sunt lapides. Et modus combustionis eius est. ꝙ accipiat̃ ex eo quantitas 7 ponat̃ in prunis. 7 quãdo fuerit ignitus. extrahatur 7 extinguatur in vino odorifero. 7 hoc fit ter. tercia vice qñ extrahit̃ ab igne nõ extinguat̃ in aliq̃ sed dimittat̃ infrigidari p se. postea teratur 7 reponatur.

Operationes.

A Dyasco. Uirtus est ei stiptica termãtica 7 purgatoria. Pumex oculoꝝ cicatrices limpidat. vulnera replet. 7 ↄsolidat. 7 aufert carnem supfluã oculoꝝ. 7 qñ terit̃. 7 fricant̃ inde dentes abstergit eos. 7 administratur ad abradendos pilos. B Theofrastus in. p̃o cap̃. Si miscet̃ ãtidotis. dentifrigijs 7 smigmatibus abradit asprediñe. 7 leuigat 7 ↄstringit 7 coercet. C Serap̃. Pumex hꝫ v̾tutẽ stipticã. stringit eñ gingiuã. 7 abstergit ocl̃m. 7 aufert maculã que est in eo. 7 replet vlcera 7 consolidat ea. 7 aufert carnem superfluã que in eis est. Et qñ terit̃ 7 fricant̃ dentes abstergit eos. Et si mittat̃ in vas vini non pmittit ip̃m amplius bullire. D Et idem aucto. Gal. Ingredit̃ in medicinis que abstergunt dentes. qñ non est adustũ sed qñ aduritur fit subtilior. Nam acqrit ab igne rem adustam calidam q̃ aufertur 7 sepatur ab eo qñ lauatur. E Et clarificat dentes. 7 abstergit eos. 7 hoc facit propter sui asperitatem. Et facit fortasse hoc propter eius virtutem abstersiuam. F Et propter hãc causam cornua quãdo aduruntur abstergunt dentes. Omnia prescripta istius capituli inuenies in Pãdecta. caplo. cclvj.

Ca. c vj.

Quadratus. Quadras ⁊ Quirin. Plinius: Quadratus in egipto iuenit̄. similiter ⁊ ethyopia: ⁊ ex albidus est. Albertus: Quadros alias Quanidros est lapis qui aliqñ inuenitur in cerebro vulturis. Idez. Quirin est lapis q̄ iuenit̄ i nido vpupe: Aliqñ que tota est auis prestigiosa ⁊ augurialis vt dicunt magi ⁊ augures.

Operationes.

A Quadratus vires habet stringētes Unde necare dicitur conceptum. B Albertus. Lapis quadros: Uirtus eius fertur esse contra quoslibet nociuos casus ⁊ r̄plet mām̄illas lacte. Hoc silr̄ ait Enax. C Idem. Quirin. Est autem hic lapis proditor secretorum. Et fantasias pmouens. si ponatur supra pectus dormiētis: Hoc similiter ait Enax in lapidario suo.

Ca. c vij.

Quirinus Raday ⁊ Ranno:

Operationes.

A Arnoldus. Quirinus est lapis q̄ reperit̄ in vllule nidis. Auget fantasticas visiones. B Idem Radaym lapis est niger atq̄ transflucens Inuenit̄ i capite galli maris. qñ datū est ɔmedere formicis. C Idē gestatꝰ vt dr̄ valet ad impetrandū q̄dlibet D Arnoldus. Rāni alias rabri ē idē q̄ bolꝰ armenicus. ⁊ est lapis subrubeꝰ: E Huius v̄tus ē constrictiua sanguis dissinterie mēstruorūq̄. vt supius habet̄ caplo xxvj: de B.

Ca. c viij.

Rubeus. Serap̄. Lapis rubeus minꝰ q̄ iacinctꝰ. qui arabice vocat̄ hager albigedi. Idē li. aggre. ca. Hager albigedi siue albuzedi iacicti. rubedo est magis placabilis hominibus. eo q̄ nō fit in eos obscuritas aliq̄. minera āt hꝰ lapidis ē i terris oriētis. et qñ defert̄ a minera sua est obscurꝰ. s3 qñ excoriat eū aurifex detegit̄ bonitas eiꝰ. ⁊ apparet. ⁊ clarificatur.

¶ Operationes.

A Sera. Si quis ligauerit nō videbit portans in nocte somnia mala neqȝ timorosa. ⁊ si ille qui aspexerit ī sole tm̄ ꝙ visus eius est debilitatus terserit cum eo oclos suos ⁊ ꝯuenit ei. B Et qñ ille lapis fricatur ad capillos capitis attrahit festucas sicut magnes ferrum.

Ca. cix.

Saphirus. Albertus. Saphirꝰ est lapis valde notus ſm plurimū eius. Venit ab oriente ⁊ yndia. Inuenitur ⁊ ī ypidomio apud podium ꝓuincie regionem ⁊ ciuitatē ſȝ nō est adeo ꝑciosus vt ꝑoīa sit similis orietali. Est āt colore ꝑspicuus sicut celū serenatū. ſȝ vincit in eo flauus color. ⁊ ideo melior qui est nō satis ꝑlucidus: optimꝰ aūt q̄ hȝ nubes obscuras ad rubedinem declinātes. inuenitur etiam bonus qui albidus. hȝ maculas similiter substantia sua sit sicut nubes fusca transparens aliquantulum.

¶ Operationes.

A Albertus. Virtutes ego vidi ꝙ āntraces duos fugauit. Aiunt etiam hunc lapidem hōiem castum reddere ⁊ interiorem ardorem refrigerare. sudorem ꝛ̄stringere dolorem curare frontis ⁊ lingue. B Ego vidi vnū in anulo portare. ⁊ sordes ex oculis purgare. sed añ vult poni in aq̄ frigida ⁊ post similiter. ꝙ autem dicunt ꝙ amittit v̄tutem ⁊ colorē postq̄ꝫ antracē curauit falsum est. C Dicūt etiā ꝙ corpora vegetat. ⁊ paces conciliat. piū et deuotum ad deū efficit. D Et animū in bonis firmat. Hic etiam sirtites a q̄busdam vocatur. eo ꝙ in littore sirtium inueniatur E Ex li. de na. rer̄. Saphirus sereno colore celo assimilatur. Nunq̄ꝫ tamen quantūcunqȝ purus sit imaginē in se (ut speculum) ostendit. F Dicit̄ aūt optimus esse contra fraudes. ⁊ contra inuidiam ⁊ terrores ad pacem. qñqȝ graciosus est. G Sed oportet vt ille q̄ portat summo studio castitatem seruet. Oriētales saphiri sunt optimi maxime hij qui vehementer splendent colore ceruleo.

H Item Saphirus morbū illum horribilem fugat qui vulgariter dr̄ noli me tangere. Sȝ post fugatōem dr̄ viciari colore I Ex lapidario. Saphiri spēs digitis aptissima regū Egregiū fulgēs puro qȝ simillima celo Vilior est nullo v̄tutibus atȝ decore. Hic ⁊ sirtites lapis est plerisqȝ vocatus; ꝙ circa sirtes libicis ꝑmixtus arēis Fluctibus expulsus feruente freto reperit̄ Ille sed optimus est quem tellus medica gignit. Qui tamē asseritur nunq̄ꝫ trāsmittere visum: Quem natura patens tāto ditauit honore. Vt sacra ⁊ merito gemmaꝝ gemma vocetur. Et qui portat eū; nec vlla fraude necatur. Inuidiam superat nullo terrore mouetur. Hic lapis vt ꝑhibent educit carcē vinctos. Obstructasqȝ fores ac vincula tacta resoluit. Fertur et ad pacem bonus esse conciliandam. Et plꝰ q̄ꝫ reliquas amat hanc nigromantia.

Ca. cx.

SArdius. ⁊ Sarda. Albert⁹. Sardius est lapis ab antiquissimo inter preciosos lapides memorat⁹ est autem habens ruborem spissum cum substantia peruia. sicut si peruietas ymaginetur in rubea terra Et scd̃m hãc diuersitatem inuenitur quinqꝫ modis. ita ꝙ aliquis nihil habet de peruietate ⁊ forte ille matrix est alioꝝ ⁊ domus in qua generantur. In sardis autem ciuitate r̃pertus esse dicitur ⁊ sic vocatur. Idem Sarda est lapis q̃ se habet ad tabulas ligni sicut magnes ad ferrum. Et ymo adherꝫ ita fortiter tabulis nauium in mari vt a tabulis euelli nõ possit nisi abscindatᷣ cũ ipso ea pars tabule cui adheret. Est autẽ in colore prassius. hoc est virẽs. Hoc similiter ait enax.

Operationes

A Albertus. Aiunt sardium lapidem accendere animũ ad gaudium et acuere ingenia. ⁊ per virtutes contrarias ligare onichiũ. Hoc similiter ait Enax.

Ca. cxi.

SArdonis. Albertus. Lapis sardonis quem quidam sardonicẽ vocant. est ꝯpositus ex duobus sardio videlicꝫ ⁊ onice. est ergo rubeus ⁊ hic color eminet ex sardio. Est etiam albus ⁊ niger ⁊ colorez vnguis proferens ex onice. Laudabiliter autem est q̃ hos colores habet magis distinctos. Inuenitur autem quinqꝫ modis aut plurib⁹ propter diuersam colorum mixtionem et frequentius inuenitur in india ⁊ arabia.

Operationes.

A Idem albertus. Fertur luxuriam expellere. ⁊ castum reddere ⁊ pudicum.

B Est tamen maxima huius virtus in hoc ꝙ cum onichius nociuus sit hic nocere non potest. sardium in substantia hñs admixtum.

Smaragd.

Ca.cxij.

Samius z Sarcofagus. Albert⁹ Samius est lapis a samo insula i qua inuenitur dictus. Hoc autē lapide politur aurum. Idem. Sarcofag⁹ est lapis deuorans cadauera mortuorum grece enim sarcos sonat carofagos autez comedere. Antiqui autem aliqui de hoc lapide prius fecerunt archam mortuorū. eo ꝙ in spacio.xxx. dierum. cadauera consumuntur. Ob hoc autez nostra monumēta lapidea sarcofagi sunt vocata.

Operationes.

A Samius. Albertus. Fertur autem ꝙ samius portatus vertiginem sedat. et mentem solidat. Habere autem hoc viciuum dicitur ꝙ alligatus in coxa parturientis impediat partū. hoc sil'r ait atabari.

Ca.cxiij.

Smaraldus. alias smaragdus Albertus ī lapidario suo de smaraldo. Smaraldus lapis est preciosior multis aliis z non rarus. Et color eius est viridissimus translucens ita ꝙ vicinum aerem sua viriditate figurare videatur. Et melior est planicies superficiei quia tunc vna pars non obumbrat aliam Melior tamen est qui nec lumine nec vmbra variatur. Huius planiciei z colorum varietatum dicūt esse diuersitates.xij.eo ꝙ aliquando fel nigrum ꝑ modum virgularum admixtum habet. Hij sunt alocis scotici z britanici z hiliaci. z qui in venis eris nascuntur. z maculosi quidam. z quidam calcedonici eo ꝙ admixturaz habēt cum illo lapide. Meliores autem sunt scotici. Et ferūt quidam ꝙ illi de nidis griffonum auferuntur qui lapidem hunc cum crudelitate magna custodiunt. Dixit aūt vnus de grecia veniens veridicus. z curiosus experimētator. ꝙ hic lapis nascitur in rupibus que sunt sub aqua maris. z ibi inuenitur. Rationale etiam est ꝙ in venis eris in perspicuo quidem ad eris substantiam non veniens nascitur eo ꝙ rubiginis eris habet viriditatem.

Operationes.

A Quando smaraldus ponitur i potu convenit venenis mortiferis. 7 morsibus venenosis 7 punctionibus habentib⁹ acu leum. B Qui ergo dederit in potu de limatura eius pondus. viij. granorum ordei illi qui sumpsit venenū anteꝙ fece rit impressionem liberat eū a morte. 7 non cadēt capilli eius neqȝ excorient̄ et est sua euasio. et ille qui assiduat aspicere ipsum preseruat eius visum a nocumentis. 7 con seruat eum incolumē. C Et q̄ defert ipsum in anulo. preseruat eam ab epilētia quādo ducit cum digito añꝙ supueniat. D Et propter hanc causam docemus reges ꝙ suspendant eos in collo filiorum quando nascuntur statim ne superueniat eis epilentia E Et idem auctoritate Rasis. Taberzet vel ferrzegi. i. smarald⁹ conuenit leprosis quando sumitur i potu limatura eius. Et si cadat aspectus tiri su per lapidē smaraldi dissoluunt̄ oculi eius 7 liquescunt. F Dyascorides caplo de smaraldo Smaraldus portatus augȝ substantiam habens persuasionē in omi negotio corpe 7 sermone castos letosqȝ fa cit subuenit et in tempestatibus. Sculpit̄ in eo scarabeus 7 pertundit̄ aurea fibula. G Albertus in lapidario suo capitlo de smaraldo. Expertū est nostris tempori bus ꝙ hic lapis si vere viridis 7 bonus est retinet coitum propter quod rex vngarie qui nr̄is regnabat temporibus cum in di gito in hora coitus cū vxore sua habebat in coitu. in tres partes diuisus est. H Et ideo probabile est q̄d dicitur ꝙ hic la pis gestantem se ad castitatem inclinat. I Unde auget opes 7 incantatus dat verba persuasoria. 7 ꝙ collo suspensus cu rat emitriteum 7 caducos morbos. K Expertum autem est ꝙ visum debilē confortat. 7 oculos conseruat. L Et bonam facit memoriā 7 tempestatē auer tit. Et valet diuinantibus propter quod queritur a magis.

Ca. c xiiij.

Agda 7 Sandariso. Ysidorus Sagda est gemma prasini colo ris apud caldeos. cuius tāta vis est. vt pmeantes naues e profundo petat 7 carinis ita tenaciter adhereat vt nisi ab rasa parte ligni vix separetur

Operationes.

A Ex lapidario Difficiles gemmas su per omnes mari r̄pertus. Nunꝙ sciretur nisi se daret inueniēdam. In medio siqui dem lapis natus iste profundo. Naues ī cautas petit e regione meantes Et p̄ lam bentibus tabulis herēdo carine. Ad por tum trahitur maris ignaris data nautis. Est autem morsu tabule sic fixa tenaci. ꝙ nequit abrasa ligni sine parte r̄uelli Huic prasinus. color regio caldayca tellus. B Ysidorus. Sandarisus nascitur in indis loco eiusdem nominis. Species ei⁹ est ꝙ velut intra lucidum ignem intus au ree gutte fulgent C Cōstat inter om nes quantum stellarum accedat numero tanto 7 precium accedere.

in quodā genere testudinis. Indico 7 eē varium dicuntq3 hunc esse virentem. Et in perside partibus frequentius inueniri siue in arabia. sicut inquit plinius. Dicūt autem hunc crescere luna crescēte. 7 decrescere decrescente luna. E Gestatus autem fertur conferre prescientiam q̄ndā futurorum. si sub lingua portetur p̄cipue prima luna 7 decima existente Dicunt etiam q̄ mane prima luna tantā habet virtutem in prima hora. Decima autem existēte luna in decima hora. F Et modus diuinationis est q̄ cum pōatur sub ligua 7 cogitetur de aliquo negocio verum fieri deceat aut non. 7 si fieri deceat corde tenetur 7 infigitur ita q̄ euelli non possit. et si fieri non deceat. statim cor desistit ab ipso. G Fertur etiam q̄ curat languentes ptisicos 7 debiles. Hoc etiam ait Isaac beniamin.

Ca. cxv.

Silenites 7 Sirtite. Isidorus. Silenites gemma transl ucet candido melleoq3 fulgore p̄tinēs ymaginem lune. Quaz iuxta cursum ip̄i⁹ astri perhibent in dies singulos minui 7 augeri. Nascitur in persida.

Operationes.

A Arnoldus. Silenites est gēma persidis cuius color est vt iaspidis. lūares motus seruat gestatusq3 languentes ac debiles curat. B Ex libro de naturis rex. Silenites lapis est colore pulcher. maxime albo rubeo vario purpureo. quez portat indie testudo. Hoz quoddam genus est quod viret vt herba. Hunc qui portat in ore fertur diuinare futura. Igne nunq̄ frangitur Inter dissidentes amorē reconciliat. ptisicos curat. C Isidorus Sirtites gemma est sic vocata. quoniam in littore syrtium in parte lucanie primū ē inuenta. Huius color est croceus p̄tinens intus stellas languidas 7 sub nubilo renitentes D Albertus in lapidario suo inquit. Lapis selenites est lapis de quo varia referunt. Dicunt eīn q̄dam cum nasci

Ca.cxvj.

Tellarius. Enax in lapidario suo Lapis stellarius ē de genere marmoꝝ habens maculas ex auro. et eius est aliꝰ albus. qui dr̄ markasita. Aliꝰ indus clarus celestis. ⁊ vocat̄ lapis lazuli Pro quo lege lapis lazuli. ⁊ qn̄qꝫ minera fert vtrunqꝫ simul. ⁊ qn̄qꝫ est alius coloris viridis. Et vocatur lapis crisopassus. vt apparet si leges lapis crisopassus.

Ca.cxvij.

Pecularis. Albertꝰ. Lapis specularis ē lapis ad modū vitri pspicuꝰ

Operationes

A Dicitur autem in hyspanoꝝ vrbe segondia primitus inuentus esse. B Ego autem vidi illum habundantius inueniri. ita ꝙ vrbes inde onerantur in diuersis partibus theotonie. C Et vidi etiam in gallia inueniri cum gipso. qꝫ est extremitas quedā. D Effusus āt scindat̄ in q̄libet ptes tenues. ⁊ fiūt inde fenestre sicut de vitro. nisi qꝛ loco plūbi oꝫ ponē lignū. E Sūt āt tres spēs eiusdē. vna vidꝫ lucida sicut vitꝝ. alia nig̃ pēitꝰ sicut attramentū. F Tercia citrina q̄ vocat̄ auripigmentū vel arsenicū qd̄ clarius est ⁊ nobilius.

Ca.cxviij.

Istos. Enax in lapidario suo. ca. proprio. Lapis sistos est fusci coloris ⁊ subrufi oblongas aristas siue pinnulas non habens erectas vt alumen scissum.

Operationes

A Enax. Lapis sistos vires habꝫ fortiter constringentes.

Ca. cxix.

Spongia marina latine. grece trages. arabice affegi albach. Serapion li. aggrega. capitulo affegi albach. Affegi albach. i. spongie marine duo sunt genera. scilicet masculus 7 femina. Masculus dicitur qui percussuras minutas habet. 7 spissas 7 albas. Femina vero rotundas cavernas. 7 maiores habet. Sed additur tercium genus duros lapides intra se habens 7 plurimas cavernas. Comburitur vero sicut calcidonium. Melior est illa que est propinqua sue acceptioni 7 est adhuc reservans in ea de virtute quam acquisiuit ex mari: sed quando prolongatur tempus sue collectionis. evanescit virtus eius. 7 non est conveniens vt administretur in opere. nisi prius lavetur cum nitro aut baurach vel cum aqua cineris que dicitur distillata. Avicenna li. ij. cap. de spongia. Spongia est corpus marinum laxum raritum Et dicitur quod habet animal in eo cui adheret 7 non separatur ab eo. Et illa que est recens est fortior et vehementioris exiccationis propter fortitudinem nature maris. Et est ca. in primo 7 sic. in. ij. gradu. Et ipsius lapis est propinquus 7 minus calidus. 7 est fortis exiccationis. proprie quod ex ea est recens quando aduritur cum oleo et similiter eius cinis. Dyasco. capitulo de spongia. Spongie sunt duo genera. Masculus et femina. Masculus habet foramina minuta 7 spissa 7 alba. Femina vero habet foramina rotunda 7 magna Et additur tercium genus habens intra se lapides duros 7 plurimas cavernas.

Operationes.

A Serap. auctoritate Galieni. Virtutem habet exiccativam manifeste. et ideo virtus eius est qui consolidat vlcera recentia cum suo sanguine cum madefit in aceto mixto aqua vel vino secundum diversitatem corporum. B Et abscindit fluxum sanguinis qui ex incisione accidit vel combustione. Quando accipitur sicca non habens humiditatem in se 7 imbibitur in aspalto iudaico aut in pice liquida 7 ponitur super locum fluxus 7 ignis in ea accenditur. 7 valet in cauterium. Sed spongie combuste virtus est resolutiva. C Et lapis qui invenitur in spongia habet virtutem que desiccat. 7 frangit lapidem qui est in renibus causatus. D Et idem auctoritate dyascoridis. Que ex spongia est nova 7 sicca non cum sua pinguedine confert vlceribus. 7 resolvit apostema flegmatica E Et conglutinat vlcera recentia quando supponitur cum aceto vel aqua incarnat vlcera antiqua. quando apponitur eis cum melle cocto 7 apponitur cum aqua sola. Sed ex spongijs illa que est subtilis levis non habet iuvamentum. F Et vtimur spongia nova sicca in panno lineo ligata. que sola facta forma licinij. 7 intromissa aperit orificia vulnerum. quando sunt clausa G Et quando ponitur sicca in vlceribus antiquis humidis. ad que fluunt humiditates eorum. H. Et apponitur cum aceto 7 substinet menstrua. I Et quando comburitur sicut comburitur spuma maris: confert obtalmie 7 abstergit oculum K Et quando lavatur post combustionem eius est magis iuvativa in medicinis oculorum. L Et quando comburitur cum pice confert fluxui matricis. M Et lapis qui invenitur in spongia. frangit lapidem vesice quando bibitur cum vino. N Avicenna. Quando spongia aduritur cum oleo 7 eius cinis confert disruptioni sanguinis propter incisionem 7 apertionem Inflammatur ex ea ignis super locum 7 cauterizat. cum hoc quod ipsa sit substantia retinens sanguinem. O Et ex ea fiunt licinia Que in orificijs venarum ponuntur. 7 retinet sanguinem 7 fluxum sanguinis. P Et eius lapis subtiliat absque calefactione. 7 exiccat 7 abstergit. 7 exiccat apostemata flegmatica Q Et infunditur in aceto 7 ponitur

super plagas ꝛ consolidat eas. ꝛ decoquitur cum melle. ꝛ consolidat vlcera profunda. ꝛ similiter ponit sicca super ipsa.
R Et infusa in aqua aut vino desiccat vlcera humida antiqua. S Et quando spongia aduritur cum oleo ē conueniens curationi sputi sanguinis. T Et lapis in ea inuentus. frāgit lapidem in vesica apud aliquos. Galienus dit φ frangit lapidem renum tantum. quia non transit vsq₃ ad vesicam.

Ca. cxx.

Sordicies parietis balnei latine. Arabice vasachi. Serapion li. aggre. cap. vasachi aucto. Galieni. est cal. ꝛ lenit ꝛ dissoluit.

Operationes.

A Serap. Facit nasci carnes. ꝛ est conueniens scissuris que fiunt in ano ꝛ emoroidibus quando ponit̃ super eas. B Et quod de sordicie colligitur ex ex corpibus exercitantiū. calefacit ꝛ resoluit exituras dure solutionis. ꝛ est conueniens vlceribus renū. C Et illa q̄ colligitur ex corpibus luctantiū. cōfert nodis q̄ fiunt in matrice qn̄ pōit̃ sup eas. ꝛ ꝯfert sciatice posita loco vnguenti. D Et sordicies que r̄peritur ī vasibus in quibus oleum aduritur resoluit multū ꝛ lenit. E Et dixit in sordicie q̄ est in corpibus luctantiū s̄m φ in ea est de puluere diuersificatur ab alia. F Et sordes q̄dem vniuersaliter resoluit apostemata indigesta. ꝛ cōuenit apostematibus calidis mamillarum. ꝛ hoc qm̄ extinguit inflāmationem eoꝝ. G Et prohibet cursum humorum ad ipsa. ꝛ resoluit q̄d iam fluxum est ad ipsa. qm̄ ipsa est composita ex puluere ꝛ oleo ꝛ sordicie corporis hominis. H Sed sordes vasoꝝ recipit acuitates a vase eris. ꝛ similiter est acutior. ꝛ sordicies auris confert panaritio.

Ca. cxxi.

Silex. Ysidorus. Silex est lapis durus sic dictus eo φ ab eo ignis exiliat.

Operationes.

A Idem in li. xix. Ex genere silicum optimi sunt nigri q̄busdam in locis ac rubētes. B Albi quoq₃ contra vetustatē incorrupti qui ꝛ in monumentis sculpti ꝛ incorrupti permanent. quibus nec ignis quidem nocet. Nam ex his etiam forme fiunt in quibus etiam era funduntur.

C Sed ⁊ viridis silex vehementer ig
ni resistit ac nusq̈ copiosus est. ⁊ vbi inue
nitur lapis non saxum est. Pallidus autez
in cemento raro vtilis. D Fluuialis
vero silex semper veluti madens est. hunc
estate exhiberi oportet. nec ante byenniū
in structuris domoꝝ inseri.

Ca. cxxij.

I Ecinus siue Succinus. Albert⁹
Succinus est lapis crocei coloris
quē greci electron vocant. inueni
tur enī translucens sicut vitꝝ. vocabulum
habꝫ a materia. quia a succo vel gumma
arboris nascitur que pinus vocatur. lam
bra vulgariter vocatur.

Operationes.

A Idem. Confricatus aūt trahit folia
⁊ paleas ⁊ fila sicut magnes ferꝝ B
Dicunt autem q̄ confert portantibus se
castitatem. C De expertis āt est q̄ fu
git serpentes. pregnantibus autez valere
dicitur ad facilem parturitionem. D
Ysidorus. Succinus quem greci electron
vocant fului cereiq̄ꝫ coloris fertur arboris
succus esse. ⁊ ob hoc sic hic appellatus. cō
stat āt eū non esse populi succum. vt phe
tonijs fabula dicit sed pine arboris.

E Nam accensus tede nitore flagrat
Nascitur autem in insulis occeani occidē
talis. sicut gummi densaturq̄ꝫ cristallum
rigore vel tempe F Ex ea fiunt deco
ris gracia agrestium mor: ilia feminarum
vocari autē a quibusdam dicitur arpaga
eo q̄ attritu digitoꝝ accepta caloris anīa
folia paleasq̄ꝫ ⁊ vestium fimbria rapiat.
sicut magnes ferrum. G Ex li. de na
turis reꝝ. Succinus est gēma que vulgari
ter appellatur lambra. hic crocei coloris
est. ⁊ vt vitrum aliqn̄ translucet. H
Castitatem portantibus conferre dicitur
Fumus eius iuuat parturiētes ⁊ fugat ser
pentes. prima quidem gutta que de arbo
re pino fluit pura. ⁊ lucida est. I Et
hec est illa que in estate calida prosilit. Re
liquo vero tpe fluēs obscura ē ⁊ immūda.

Ca. cxxiij.

S Ulphur. Ysidorus. Sulphur
terra est ex actione caloris exco
cta in essentiam sulphuream cō
mutata. Aquosis ⁊ terrestribus
⁊ igneis trāseuntib⁹. Est āt aliud sulphur
viuū videlicꝫ q̄d tale ē q̄le a terra ꝓducit.

Aliud est extinctum siue mortuum. quod
artificialiter paratur ⁊ in calamis ferreis
funditur. Auicenna li. ij. caplo de sulphu
re. Sulphur est omnibus notum. est ca. et
sic. ad quartum pueniens. ⁊ est subtiliati
uum ⁊ attractiuũ. Dyascorides caplo sul
phur Omnibus est notum. Eligendum
est viuũ ⁊ colore limpidum ⁊ resplendens
⁊ perlucidum sine lapide; quod missum i
focum viridem facit colorem ⁊ pingatur.
Nascitur in melosda ⁊ lypparia.

Operationes.

A Dyascorides. Uirtus est ei que resol
uit ⁊ abstergit. ⁊ qui resistit venenis mari
nimis. ⁊ alijs similibus eis quãdo teritur
⁊ puluerizatur sup locum morsure. B
Et conficitur cum sputo aut vrina aut cũ
oleo veteri aut cum melle aut glutĩe albo
tin. C Curat scabiem ⁊ egritudinez
in quo eleuatur cutis. ⁊ hoc quia ipsum au
fert ipas egritudines. absqz hoc qꝫ ipellat
materiam ipõrum ad interiora corporis.
D Et educit saniem ex pectore. ⁊ quan
do transglutitur cum ouo sorbili. Aut fit
fumigium cum eo confert asmati. E
Et quando fumigatur mulier cũ eo edu
cit fetum. F Et miscetur cum glutĩe
albotyn aut resina pini ⁊ aceto cõfert sca
biei vlcerose. ⁊ empetigini. ⁊ maculis albĩ
que fiunt in vnguibus. ⁊ aufert morpheã
G Et curat elephantiam ⁊ similiter cũ
resina ⁊ aceto curat puncturã scorpiõis.
H Et qñ miscetur cum nitro ⁊ fricatur
inde corpus aufert pruritum. I Et
sumitur in potu cum aqua vel ouo sorbili
⁊ curat hictericiã. ⁊ est bonum corize.
K Et quando puluerizatur sup corpus
aufert sudorem. et quando linitur sup po
dagram cum nitro ⁊ aqua confert ei.
L Et confert quando fit fumigium cũ
eo surditati ⁊ obliuioni. M Et mis
cetur cum melle ⁊ vino. ⁊ curat attritiões
aurium. quando liniuntur cum eo N
Auicenna. libro secundo. capitulo de sul
phure. Ca. est ⁊ sic. Et est ex medicinis ad

albaras. proprie dum non tangit ipsum
ignis. O Et quando miscetur
cum gummi albotyn eradicat vestigia q̃
sunt in vnguibus; ⁊ cum aceto ponitur su
per morpheam. P Et ponitur su
per adustionem ⁊ vlcerationem. ⁊ abster
git empetiginem. ⁊ proprie cum visco. et
proprie etiam cum aceto ⁊ cum nitro pro
pter pruritum lauatur ex eo corpus.
Q Et ipsum est cum nitro ⁊ aqua sup
podagram linitum conueniens. ⁊ cõstrin
git corrizam suffumigatum. R
Et administratur cum aceto ⁊ melle sup
contritionem aurium.

Ca. cxxiiij.

Al. Serapiõ libro aggregato.
capitulo Malk auctoritate Dy
ascoridis: Sunt eius due speci
es. vna que est ex minera. ⁊ alia
que ex mari. ⁊ illa que est ex minera est for
tior. ⁊ melior ex eo est non habens lapidẽ
clari corporis cuius partes sunt equales.
⁊ ex marino melior est albus equaliũ par
tium. ⁊ etiam reperitur in locis aquarum
stantium. Item auctoritate Gal. Et sal
qui generatur in stagnis marinis assimi
latur marino. Et iste sal fit in maritimis.

Nam quando decrescit aqua vel cõtrahitur in temporibus estatis. coaglatur a calore solis adurẽte. quod est in marginib⁹ aque. ⁊ fit sal. Et hoc fit plurimũ eo ꝙ aggregetur ĩ loco illo ex aquis sordidis. que sunt multum calide. Et propterea qa euacuatio aque maris fit in loco arto. substãcia eius est grossa. ⁊ sapor eius eius est stipticus salsus. Sal vero qui est ex minera ẽ grossioris substancie ⁊ fortioris stipticitatis Et virtus eius est ca. ⁊ sic. in. iij. gradu Sal sodome est sal qui generatur in mari mortuo vbi est aqua amara In qua si proijciantur pisces moriuntur. Et vocatᷣ sic a nomĩe montiũ qui sunt prope illud mare; Sal qui effoditur a mineris est minus ca. ⁊ minus subtile alijs. Comburitᷣ sal secundum hunc modum. Pone sal in olla noua. ⁊ cooperi illam ne salsedo egrediatur ab olla propter calorem ignis ⁊ sepeli ollam in prunis et dimitte ibi donec aduratur ⁊ crepet; deinde aufer ab igne. ⁊ potes discernere diuersitatem salis a suo sapore. ⁊ hoc quia ille qui participat amaritudine resoluit. Sed qui est salsus solũ cũ resolutione sua stipticat ⁊ stringit. Et sal quando aduritur est maioris resolutiõis ⁊ minoris stipticitatis. Et flos salis ẽ subtilior ꝙ̃ sal adustus. ⁊ sapor eius est acut⁹. ⁊ resoluit resolutione forti. et est flos eius spuma que est sup̃ salez; Sed puluis salis assimilatur spume salis multum; Et possibile est ꝙ subtiliaret ⁊ r̃solueret plus ꝙ̃ sal ⁊ aggregaret quod r̃maneret de substantia ex corpe sicut sal. Et si tu capis pisces viuentes ⁊ proijcis in mari mortuo moriuntur statim. Ergo debes scire ꝙ accidit propter amaritudinem que est in ea que quidẽ inimica est aĩalibus oĩb⁹ ⁊ plãtis.

Operationes

A Serapion. Uirtus salis est que prohibet putrefactionem corporum eorum q̃ sunt parata putrefieri propter humiditatem superfluaz que est in eis. Et sal maris quando extenditur super corium ⁊ ponitᷣ super splenem resoluit duriciem eius.

B Hyas. cap̃. de sale. Salis virtus est stiptica. ⁊ abstergit ⁊ mũdificat; ⁊ r̃soluit Et aufert carnem superfluaz ab vlcerib⁹. Et cauterizat ⁊ prohibet vlcera fraudulẽta. Et in confectionibus medicinaꝝ scabiei. C Et aufert carnẽ superfluã q̃ crescit ĩ oculo. Et liq̃facit vngulã q̃ fit in eo. D Et ingreditur ĩ cristeribus. ⁊ est bonum apostematibus ydropicoꝝ. Et quando miscetur cum oleo ⁊ aceto sedat pruritum. quando vngitur iuxta ignem donec sudet. E Et idem facit in scabie vlcerata. ⁊ nõ vlcerata; ⁊ in lep̃ ⁊ impetigine. ⁊ quando miscetur cũ melle ⁊ aceto ⁊ oleo ⁊ linitᷣ ꝯuenit squinancie; F Et cum oleo solo cõuenit a p̃atibus vuule ⁊ duaꝝ amigdalaꝝ. et cursui humiditatũ ad gingiuas; G Et fit ex eo emplastꝝ cũ sauich ordei costo ⁊ melle ad pruritũ; et ad fluxibilitatẽ gingiuaꝝ. ⁊ ad vlcera corrosiua. H Et fit emplastrum ex eo et semen lini ad puncturam scorpionis ⁊ cum origano ⁊ ysopo ⁊ melle ad morsum vipe ⁊ cũ pice alkitran aut cũ melle ad morsuz animalis. q̃d dr̃ cerastes. ⁊ est serpens cornutus; I Et qñ fit emplastrum cũ eo ⁊ melle ⁊ oleo resoluit furunculos K Et quando miscetur cũ origano ⁊ fermento maturat apostemata flegmatica testiculorum. ⁊ conuenit morsui rane existẽtis in flumine babilonie. L Et quando teritur ⁊ ligatur in pecia lini ⁊ submergitᷣ in aceto forti ⁊ miscetᷣ cum isto; ⁊ ponitur supra morsum in quo est morsura animalˀ alicuius venenosi conuenit. M Et quando miscetur cum melle conuenit sanguini mortuo qui est sub oculo. N Et conuenit nocumento opij ⁊ fungorũ ꝑniciosoꝝ. ⁊ quando miscetur cum farina ⁊ melle ꝯuenit cõtusioni neruoꝝ ⁊ attritõni lacertoꝝ O Et ponitᷣ sup̃ ꝯbustionem ignis. ⁊ nõ sinit locũ vesicari. ⁊ ponitᷣ in hunc modũ sup̃ podagrã ⁊ cõuenit. P Et fit emplastrum cum eo ⁊ linitᷣ cũ ysopo. ⁊ prohibet herisipilã et formicam augeri ĩ corpe Q Et qñ miscetᷣ cũ oleo ꝓuocat sudorẽ ⁊ qñ sumitᷣ ĩ potu cũ vĩo ⁊ aq̃ laxat ventrẽ. Uerũtamẽ est malũ stõ.

Ca.cxxv.

Sal armoniac⁹. Sera. Sal armoniacus ē alb⁹ ⁊ rube⁹. ⁊ exhiḃr ex lapidib⁹ claris duris. ⁊ ē salsus mordificatiu⁹ multū. deferṫ ex corasceni. ⁊ sūt ei⁹ colores multi. Nā ē ex eo niger ⁊ puluerulent⁹ ⁊ alb⁹ clar⁹ sicut cristall⁹ ⁊ ē melior ⁊ est ille q̄ ingrediṫ ī medicis. ⁊ ē ca. ⁊ sic. ī iiij. gradu.

Operationes.

A Sera. Est abstersiu⁹ hūoꝝ g̃ssoꝝ. ⁊ abstergit ⁊ lauat ⁊ ꝯfert casui vuule ⁊ squinācie. B Et diminuit albedinē oculi seu pannū eius.

Ca.cxxvj.

Al alkali.

Operatões.

A Actor. Sal alkali vel alkal fit in hunc modū. Accipe de herba kali. que alio nōie vocaṫ vsnen ⁊ fac in terra foueā magnā ⁊ imple foueam ex herba illa dū est recens. ⁊ accende ignē in ea. B Et qn̄ erit illa herba cōbusta pone de alia sup̄ eam. ⁊ fac ita. donec fouea erit plena. ⁊ illa herba bene cōbusta. et dimitte extingui ignem. ⁊ infrigidari cinerem. C Deinde detege sub cinere fouee. q̄a tu inuenies salem nigrum petrificatū vel coagulatum in magno globo in fundo fouee q̄ sal alkali vocatur. D Et valet ad oīa vt sal armoniacum.

Ca.cxxvij.

Sal indus Auicenna quarto cañ. fen prima de asperitate lingue. īquit. Sal indus est in colore salis ⁊ dulcedine mellis. Et est zuccarum quod inuenitur coagl'atum super cannā mellis in india sicut sal loco eius ponuntur. Candi lege Zuccaꝝ in tractatu primo de herbis capittulum vltimū. ⁊c.

Ca.cxxviij.

T Rachius. Enax in lapidario suo. Trachius ē lapis niger: Nascitur in pōto amne qui est in egipto.

Operatiões.

A Enax. Trachi⁹ hꝫ vires sicut gagates. B Et dr̄ accēdi paꝝ ab aq̄ sꝫ extiguit̄ ab olō C Hoc idē dr̄ alb. ī lapida. cap̄. ꝓpo.

Ca.cxxix.

T Artarus. Bartholome⁹ in li. de ꝓpetatibus reꝝ. Tartaꝝ est vini feculentia in modū terre vel mollis lapidis circa ꝑtes dolei indurata. cui⁹ natura calida est. ⁊ sicca in. iij. gradu.

Operationes.

A Idem valet contra scabiem. serpiginem ⁊ impetiginem. B Contra capitis immundicias. Virtutem eñ habet extenuandi ꝯsumendi mundificandi. ⁊ laxandi.

Ca.cxxx.

T Erra sigillata latiē. grece lemnia fragidos. arabice. Teumacō vel humatum. Serap̄. li. aggre. cap̄. Teumacō aucto. Byas. Teumacō. i. terra sigillata. ⁊ est sigillū marinū. ⁊ est sigillum laice. ⁊ est vna ex terris almayū. Et multi ex lutis illi assimilant̄ Et color ei⁹ est simil̄ mogre. sꝫ discernit̄ ab ea. q2 qñ tāgit̄ digitis nō adheret eis sicut mogra. ⁊ est de viscositate in ea res parua. ⁊ in ista sigilla sunt. ⁊ almayū. Et color oīm est rubeus. sꝫ illa que est vera ex eis fodit̄ ex terra fundosa. vbi nō est arbor neqꝫ herba neqꝫ lapis. Accipit̄ igitur ex minera illa. ⁊ infun

ditur aqua donec dissoluitur 7 spissat᷑ Et agitatur forti agitatione. inde dimittitur donec resideat 7 tunc abijciatur ab ea aq̄ que supnatat cum facilitate. 7 postea colligitur quod est pingue 7 viscosum 7 abijcitur quod est lapidosum in fundo vasis deinde ponitur illud pingue ad siccandū donec sit sicut cera mollis. 7 sic diuiditur in frusta parua ex quibus fiunt trocisci. 7 sigillantur qui desiccantur in vmbra donec recedat aquositas 7 completur desiccatio.

Operationes.

A Dyascorides. In substantia eius est acreitas. 7 est in ea pars stipticitatis. 7 virtus est que desiccat sine mordicatione. Et curat vlcera fraudulenta. etiam si fuerint sordida. B Et quando conficit᷑ cū aceto forti vt fiat sicut lutū 7 pōitur super vulnera recentia. 7 dimittitur sic glutinat ea 7 curat vlcera antiqua. C Et dissolue ipsam cum quocunq̧ videbit᷑ magis competere necessitati sicut cū aceto aqua mixto aut secaniabin. aut vīo aut mellicrato 7 conuenit iuuamento manifesto habentibus vlcera in intestinis anq̄ fiant putrida facto cristeri cum ea. D Post q̄ p̄cesserit cristere cum aq̄ mellis. 7 postea cum aqua salis. Deinde cum succo plantaginis. 7 detur in potu cū aceto fortiter mixto aque. E Et cōuenit morsui tyri. 7 alioꝝ animalium venenosorum. 7 canis rabidi. quando bibitur cum vino limphato. 7 quando linitur super locum morsus cum aceto. 7 similiter oportꝫ q̄ liniātur omnes morsus animalium venenosorum. F Deinde ponat᷑ super vulnus folium allij agrestis 7 post est folium centauree minoris. 7 post hoc ē folium prasij. G Et medicamen q̄d sumitur ex luto sigillato 7 grana iuniperi in quo admiscetur ex bolo armeno quantitas parua. quando bibitur ex eo ille qui timet potionem venenosam prohibet nocumentum eius ab eo. H Et sumunt eam in potu illi qui iam sumpserūt medicinam dum ipsa est adhuc in stomacho suo. prouocat enim vomitum. 7 expellit nocumentum eius ab eo. 7 sumunt eaꝫ ī potu illi qui iam sumpserunt medicinā venenosam dum ipsa est adhuc in stomacho suo. I Prouocat em̄ vomitū 7 expellit nocumentum ab eo 7 liberat eū a morte. K Ego fui expertus in illis qui biberunt cantarides. 7 leporem marinum. nam dedi eis in potu de hac medicina 7 feci eos vomere statim 7 euaserunt. neq̧ passi sunt aliquod accidens malum ex veneno ipoꝝ. L Iteꝝ Dyasco. ca. de terra sigillata. quod incipit lemnia fragidos fm̄ translationē grecā. Terra est ex clauica sordida. ꝛc̄. M Et idem fm̄ translationem arabicā. In luto sigillato est virtus q̄ qn̄ sumitur in potu resistit medicinis mortiferis 7 omnibus venenis forti contrarietate. N Et quādo bibit aliq̄s ex eo. 7 post sumpserit in potu medicinam mortiferam facit᷑ eam egredi p vomitum 7 non nocet ei. O Et est cōueniens morsibus 7 puncturis venenosorū animalium. Et ingredit᷑ in ꝯfectionibus pluriū medicinaꝝ ꝯpositaꝝ. P Et idem Serap. aucto. alcauzi. Terra sigillata est bona si puluerizet᷑ ex ea in os. vn̄ fluit sanguis. stringit em̄ eū statim. 7 non est medicina que abscindit om̄es fluxus sanguinis sicut ista. Q Et idem aucto. Pauli. Quando ponitur sup adustioneꝫ ignis non sinit locum vesicari. 7 datur ex ea in potu post casum in quo continet᷑ lesio interioꝝ membroꝝ liniūtur cum ea mēbra post percussionem. 7 casum 7 attritionem. 7 prohibet ea ab apostemate. R Et si fuerit solutio continuitatis cōsolidat. 7 est de melioribus medicinis cōtra venena. S Paulus cap̄. de terra sigillata cal. est 7 sic. T Auicenna de viribus cordis. Terra sigillata temperate complexionis est in caliditate 7 frigiditate conformis humane complexioni nisi quia eius siccitas maior est humiditate. Habet em̄ v̄tutem mirabilē ꝯfortādi cor-

Ca.cxxxj.

daz zigel

Tegula latine. grece later. arabice casef. Serap. libro aggregatoris capitulo casef auctoritate dyasco. Casef. i. tegula.

Operationes.

A Tegule atanor quando sunt bene aduste habent virtutem cauterizatiuã B Et propter hanc causam quãdo miscetur ꝛ linitur cum ea confert prurituі ꝛ bothor. ꝛ confert podagre. Et quando miscetur cum cerotis ꝛ̃soluit apostemata dura ꝛ scrophulas. C Et idem auctoritate Galieni. Tegule laterum virtus est abstersiua. ꝛ maxime tegl'a atanor. D Et virtus eius est que abstergit ꝛ desiccat. ꝛ proprie illa que est ex atanor q̃ est fortior alijs. E Et ponitur propter hanc causam in vnguẽtis q̃ dicũtur manfastas. F Et est vnguẽtum in quod ingreditur huiusmodi testa medicina bona ad vlcera consolidãdum ꝛ incarnandum ea.

Ca.cxxxij.

Topazion. Albertus. Topaziõ est lapis sic vocatus a loco sue ꝑme inuentionis que fertur vocari topazis insula. et quia auri similitudinem protendit. Sunt autez due species in hoc genere lapidis. quorũ vna est similis in omnibus auro. ꝛ est ꝓciosior illa est croceum magis tenens colorem ꝙ̃ auri. ꝛ hec vtilior est.

Operationes.

A Albertus. Expertum est in nostro tẽpore ꝙ aqua bulliente si immittatur ita sicut defertur facit ꝙ statim manus immissa extrahitur sine lesione ꝛ hoc fecit parisius vnus de nostris socijs B Dicunt etiam ꝙ valet contra emoptoicã ꝛ lupatiaꝫ passionem. Hoc autem certũ est ꝙ specul' est lapis iste ꝛ idolum obiecti corpis sicut speculum ꝯcauũ visum representat. C Et nascitur in ornicho. hunc cum aliquis tenet in manu dextra contra soleꝫ radios emittit. ꝛ ignem euomit vt vidẽs miretur. D Nam qui eum portat circa sinistrum brachium omnes turbas contẽnit. Hoc locuste ꝛ grandines a fructibus remouentur. ꝛ ardorem veneris deferuescere facit. E Arestotiles. Topazion

cum ponitur super hōis vulnus cessat fluxus eius. est autem illud genus quod si supra rem bulientem suspēditur cessant ampulle ipsius. F Ex li. de nat. rer: Topasius ille cuius color auro similis est. hic magis preciosus est. Aliud aūt genus est multo lucidius. et colore magis tenue. sed deterius. Hic lapis inter cetera que facit dr̄ etiam irā luxuriāq; restringere.

Jaspis borea
Eranos
Turcoys
Türkisse

Ca. cxxxiij.

Torchois. et Thegolitus: Arnoldus. Torchois est lapis cuius color est flauus in album vergens. a regione turcia dict⁹ in a q̄ nascit.

Operationes.

A Et est virtus eius visum conseruare saluum. B Etiam a nociuis extrinsecis casibus dum est sup ipm hilaritatē quoq; inducit C Albertus. Torchois est lapis flaui coloris viridi cadēris ac si lac penetrauerit in flauū colorem. et resultet per ipm ad superficiem. Est aūt nō perspicuus neq; rarus. D Dicūt āt q visum confortat. et a nociuis casibus defendat se portantem. E Solinus.

Thegolitus est lapis oliue nucleo similis Spernitur cum videtur sed vim aliorum vincit bonis remediis. F Solutus quippe haustus pulsis calculis. renū dolorem ac vesice leuat.

Ca. cxxxiiij.

Tuthia. Serapion libro aggre. cap. thutia. Thutia ex ea est quedam que fit in fornacibus in quibus citrinatur es. et colligitur et r̄ponitur Sed illius qui fit in mineris sunt tres species. Nam ex ea est alba. et ex ea est viridis et ex ea est citrina imbibita rubore. et minere thucie indie sunt ī litoribus maris prope regionem indie. et melior harū est alba. que cum aspicitur videt̄ q habeat supra se salem. et post ipsam est citrina. sed ī viridi est asperitas. et est pforata. et defertur ex maritimis. Et alba est subtilior oīm̄ specierum thutie. et viridis est grossior. scz illa q̄ cum foraminibus est. Dyas. ca. de tuthia. Sunt eius due species. vna est leuis alba Alia est minus leuis ea. Generatur autez tuthia quando accipitur climia et puluerizatur super es in sui citrinitate et apponit̄ in ipsum climia. vt fiat clarum citrinum.

Eleuatur ergo ex climia fumus. ⁊ adherꝫ parietibus. ⁊ est tuthia. Et tuthia q̄dem non est solum propter tincturam eris. sed est absq; hoc ꝙ potest fieri ex climia absq; citrinitate eris. Melior ex eo ſm Serapionem est que fit in cipro que quando rorat̄ aceto emittit odorem eris, cuius color est similis colori ī sine. ⁊ sapor similis sapore luti. Et quando ponitur super prunas aggregātur partes eius. ⁊ fit color eius similis colori eris. ⁊ quando tangitur non habet asperitatem. ⁊ est leuis. Oportꝫ enim ꝙ inueniantur hec omnia in ea. aliter aūt non est bona. Lauatur autem tuthia in hunc modum. Accipitur sicca vel cum aq̄ mixta ⁊ ponitur in petia lini nō rara. ⁊ ponitur in aqua pluuiali. ⁊ mouetur petia ī aqua. ⁊ quod est de tuthia bōa electa subtilius egreditur de petia in aqua. ⁊ id q̄d est in ea ex sorde ⁊ grossum remanet in pecia. ⁊ post hoc dimitte residere. deīde proijce aquam cum tuthia in vase alio mūdo ⁊ quod remanet in fundo ex graui arenoso abijce ⁊ dimitte aquam clarificari. ⁊ proijce eam cum facilitate. ⁊ iterum infunde super tuthiam aquam aliam ⁊ agita ⁊ fac vt prius. ⁊ hoc tam diu vt nihil arenosi remaneat. ⁊ aq̄a superstans remaneat clara. ⁊ cum hec feceris proijce aquaꝫ ⁊ sicca tuthiam. Et quidam sunt qui dissoluūt tuthiam in aq̄ donec fiat sicut mel. ⁊ ponūt eam in petia. ⁊ suspendit̄ petia super vas ⁊ colatur ex ea quod potest ⁊ restringunt petiam restrictione pauca vt amplius egrediatur. ⁊ proijciunt super ip̄m aquaꝫ multam ⁊ mouerit. ⁊ quod natat in superficie aque colligunt cum lana. ⁊ illud q̄d natat est pinguedo. ponūt eaꝫ in vase nouo mūdo. deinde cum mouerit residuum motione leui. ⁊ proijciunt in vas aliud. ⁊ q̄d remanet in fundo ex arenoso abijciunt faciunt hec sepe donec nihil arene remaneat. Lauatur autem tuthia cū vino similiter. ⁊ illa que lauatur cum vino est plus stiptica ꝙ que lauatur cum aqua.

A Dyascorides. Uirtus tuthie est stiptica infrigidatiua. replet vlcera carne. conglutinat desiccatiua. est desiccatione pauca. B Et qui vult assare tuthiaꝫ terat eam contritione forti. ⁊ conficiat eā cum aqua et faciat trociscos et ponat eos super testam ⁊ ponat super prunas. ⁊ voluat trociscos cum assiduatione donec desiccentur ⁊ fiant rubei. C Et scias ꝙ accipitur tuthia etiam ex auro. argento ⁊ plumbo. ⁊ illa que accipitur ex plumbo ē secunda in bonitate ab illa que fit ī cipro. D Aliquando autem egemus tuthia ⁊ non possumus inuenire. sed nos scimus medicinas equiualētes in bōitate. ⁊ similes virtuti eius quas volumus hic docere ⁊ modum eaꝝ ⁊ qualiter fiant. E Accipe ex folijs mirti cum folijs ⁊ granis eius recentibus sicut sunt et pone in vase terreo crudo et cooperi vas coopertorio habente multa foramina ⁊ pone in fornace figuli. Et quando decocta fuerit terra vasis ⁊ facta testa. aufer quod est in ea. et pone in vase alio crudo. ⁊ pone iteꝝ in fornace sicut prius ⁊ sine coqui. ⁊ extrahe q̄d est in eo ⁊ laua cinerem illum sicut lauatur tuthia ⁊ vtere. F Fit āt hoc idē ex folijs ⁊ summitatibus oliuaꝝ eadeꝫ disciplina. ⁊ maxime siluestrium. G Et fit ex citonijs postꝙ inciduntur ꝑ frusta. et abijciuntur semina. ⁊ ex galla ⁊ ex moris celsi albis immaturis ⁊ desiccatis in sole. ⁊ ex sūmitatibus arboris grani viridis. et ex floribus vitis agrestis. et ex summitatibus arboris masticis. H Et quidam accipiunt folia arboris ficus. ⁊ desiccant in sole. ⁊ faciunt vt diximus. I Uirtus tuthie ablute est sicca ⁊ plus desiccat ūa omni medicina. ⁊ ingreditur in sieff cum quibus curantur egritudines oculoꝝ. K Et est vna de melioribus medicinis cum quibus curamus vlcera que fiunt in ano. ⁊ virga ⁊ pectine. ⁊ desiccat humiditates que veniūt ad oculum. ⁊ prohibet eas venire ⁊ ingredi tunicas eius.

¶ Operationes

Ca.cxxxv.

V Arach. & Venix. Ysido. Varach siue sãguis draconis est secundum Arestotilem lapis. Secũdũ medicos succ9 herbe rubentis coloris. vt apparet superius ĩ primo tractatu de herbis ca.ccccxxij. de S.

Operationes.

A Virtus eius est contra quemlibꝫ fluxum ac precipue sanguinis. & ex eo atqꝫ argento viuo algala fit. B Ysidorus. Venix est lapis armenicus qui est coloris subalbidi. hic valet contra melancoliã. C Contra vicium splenis & epatis. Et passionem cardiacam. & ad omnes fantasticas visiones.

Ca.cxxxvi.

V Egentana. & Unio. Ysidorus. Vegentana ytalica gemma est ab vegentanis ꝑperta nigra facie albis intermicãtibus notis.

Operationes.

A Ex li. de na. rex. Unio lapis est in insula capue sic dictus quia virtute & nobilitate est vnicus. hic tante continuitatis est ꝙ nulla in eo patet venarꝫ vel squamarꝫ diuisio. sed planus est ad modum glaciei. B Naturaliter tamen apit se cõtra rorem celi ĩpmqꝫ in se recipit & continet tanto tempore quanto mulier fetum gestat in vtero suo. C Et tunc tandem illũ rorem p tantam moram in lapidem iam cõuersum. emittit quasi fetum suũ aluũqꝫ iterum recludit ꝙ nullum in eo patet diuisionis vestigium. Ulterius vero nunꝙ̃ ꝑdicto aperietur modo. In mane quidem est desuper mare ibiqꝫ recipit celi rorem. deinde ad fundum maris descẽdit. ibiqꝫ receptum & in se rorem illum conuertit in

lapidem. ℞ Ex lapidario. Tollitur e conchis species memoranda marinis. Unio dictus ob hoc q ab vno tollitur vnus. Nedum duo vel plures nunq simul inueniuntur Cuius ad ornatum. laudatur candida forma. Cum deceat vestes deceat cum nil minus aurum. Conche temporibus certis reseruatur biantes. In celum patulum rores haurire supernos. Ex quibus orbiculi candentes concipiuntur De matutino fit clarior vnio rore. Ros vespertinus fetus solet edere fuscos. Et iuuenes conche dant baccos cadidiores Obscurat fetus concharum grandior etas Quanto roratis fuerit plus aeris haustu Tanto maiorem gignit conceptio bacca Ultra semiuncem. sed crescere nulla putatur. q si celsa micent tonitru conuersa chorusca. Conche diffigiunt subita formidine clause. Sic intercepta coceptio degit haustu. Et fit abortiuum q ceperit inde creari. Insignes baccas predaz maris india gignit. Gignit z insigues atiqua britania baccas.

Ca. cxxxvij.

Uesice z Molaris. Auicena. Lapis vesice est qui in vesica generatur. Dicit idem libro secudo. in proprio capitulo. Dixerunt quidam q lapis vesice sumptus frangit lapidem renum z vesice. Et Galienus dixit. q nihil horum est. Item Auicena. Lapis molaris omnibus est notus. z est stipticus quare medicus vtatur ad illa que idiget stipticitate. zc.

Ca. cxxxviij.

Uiride eris. Uel eris erugo latine. grece aeris erugo. arabice ziniar. vel heas erugo. Dyascorides capitulo aeris erugo. Alia est rasitia. Alia granata apud aurifossores. Alia vermiculosa appellata ob similitudinem forme eius. Alia confectibilis. Alia fossibilis. Fit autem rasitia hoc modo Sume vas cui si os equale cum cetero corpore. z adiecto aceto acerrimo immittas

squamam prepurgatã eris cipri ꝛ suspen de in vase ne aceto tangatur. ꝛ sic muni. ne in aliq̃ loco spiramen admittat. ꝛ post decem dies aperias. ꝛ rade quod adherꝫ lapidi. ꝛ quod raditur habeto pro erugi ne eris. Est ꝛ alia confectõ que sic fit. Mit te acetum fortissimum in vas eneum. ꝛ co operi alio vase eneo. sed melius est vt con cauum vas sit ad minus equale. ꝛ sic mu ni vt supra ꝛ post dies decem rade vas ip sum ꝛ collige eruginem que in vase fuerit Et est tercia confectio que in hunc modũ fit. Fac laminam eneam. ꝛ in vase vbi ace tum est. mitte ita ꝙ acetum non tangat. ꝛ muni vt superius. ꝛ postea collige. Idem etiam poteris cum vinacia arescere cepit. submittens laminas vinacie. ꝛ post dies decem colligens. Fit etiam ꝛ de limatura eraminis sic. mittitur acetum ꝛ agitat̃ de cies in die in vase simul missa limatura. et sic exprimitur ꝛ colligitur. Dicitur etiam ꝙ nascitur in metallis. Unũ autem genus est cypriace eruginis quod super eramen inuenitur. Aliud quod in speluncis distil lare dicitur. quod super eramen est paꝫ ẽ. sed bonum quod distillat albũ est ꝛ nigrũ Adulteratur etiam plurimis admixtis. scilicet pumice aut marmore tũso. aut cal canto. sed citius hoc agnosci potest. tacto humore duobus digitis cum fricatur. ꝛ si marmor album aut pumicem habuerit. non se soluet. si vero calcantum nigrescit in digitis. Eruginis vermiculose genera sunt duo. Unum genus est quod foditur. Alterum vero quod conficitur sic. Mitte in mortareum eneum acetum album forti ssimum quasi cotilam dimidiam. ꝛ tãdiu tere ꝙ diu inspissetur. Postea vero mitte stipterie rotunde. ʒ. iiij. salis marini opti mi. ꝛ salis nitri equale pondus. ꝛ tere die bus canicularibus ꝙ diu inspissetur et co lorem eruginis faciat ꝛ sic vermiculos fac Et si volueris vt limpidũ exeat ꝛ luciduꝫ Mitte aceti partem vnam ꝛ olei veteris partes duas. ꝛ omnia supradicta equali ter. Multi vero accipiunt eruginem rasi tiam ꝛ mixto gummi faciunt vermiculos ꝛ vendunt. sed inutilis est. Iste confectio nes eruginis virtutem habent eris vsti ſꝫ fortiorem. Omĩbus autem melior est illa. que foditur. secunda que raditur. tercia q̃ conficitur. Bulcasim in libro qui vocat̃ seruitor. Sunt multi qui adulterãt ziniar id est viride eris cum multis rebus sicut cum pumice. ꝛ cum marmore pistatis. Et sunt qui miscent cum calcãto. Et qui vult cognoscere illud quod est adulteratuꝫ cũ pumice vl' cum marmore madefaciat ma num suam in aqua. ꝛ ponat super ipsum quia statim dissoluetur. Et sunt qui masti cant ex eo cum dentibus. ꝛ sic percipiunt lapides. Et discernitur id quod est adul teratum cum vitriolo. ponendo ipsum in lamina ferrea super ignem. Et si continet aliquid vitrioli quando erit combustum fiet rubeum. Sed illud quod non est adul teratum. remanet in suo colore. ꝛ sua figu ra. Et melius ex eo in nostris partibus est quod est magis viride. fortioris odoris adurens gustum fortis operationis.

¶ Operationes

A Dyascorides. Omnes erugines virtutem habent stipticam termanticam Caliginem oculorum detergũt. lacrimas prouocant. Cicatrices oculorum attenu ant. Pascẽtia vulnera curant. ꝛ sine tumo re ea conseruant. B Melle et oleo addito ꝛ cera cicatrices inducendo vulnera sordida sanant gutta armoniaci mixta. ꝛ facta sicut colliriũ fistulas curant durant cicatrices. molliunt ꝛ gingiuis pu tridis. ꝛ canceratis vtilissime adhibẽtur. Palpebras attenuant melle mixto ꝛ inun cto. C Mixta vero resina terbẽ tina. ere vsto ꝛ nitro. leprosos curat. Fistu las admixto sale armoniaco medicatur. Grossas quoq; et aspas palpebras cum melle curat. D Comburitur ve ro sic Mitte ĩ sartagine minutas ptes eru ginis. ꝛ põe ĩ carbõib' igneis. ꝙ diu colo res cineris faciãt. ꝛ p'ea cũ friguerint vtẽ.

E Multi vero in cacabum crudum mittunt 7 sic comburunt. F Bulcasim in li. qui vocatur servitor. Comburitur ziniar in hunc modū. Accipe ziniar et pone in patella terrea sup ignez 7 misce quousqꝫ videas colores eius immutari quia vertitur ad colorez tuthie 7 post aufer ab igne 7 sine tepescere 7 collige 7 fua 7 utere. G Et habeas de ziniar quod generatur in mineris in insula cypri q̊d apparet super aliquos lapides est parum verum id quod inuenitur ī mineris est maioris quantitatis 7 pulchri coloris. sed non est bonum propter nimiam quantitatem que admiscetur ei ex lapidibus.

Blab

Ca. cxxxix.

A
v
Vitrum. Plinius libro. xxxvj. Uitri vero hec pmo dicit̄ fuisse origo. Phenix syrie paludē habet que candebea dicitur ex qua belus amnis nasci creditur. quinqꝫ miliū passuum spacio in mare profluens iuxta ptolomaydem coloniam lentus. hic currit insalubris potu Sed ceremonijs sacer vado limosus profundus. Huic non nisi repulso mar arenas fatentur que fluctibus voluntate nitescunt detritis sordibus. Hūc etiam marino credūtur astringi morsu non prius utiles. Quingentorum nō amplius est passuum littoris spacium. Idqꝫ tantūmodo per multa secula gignēdo fuit vitro. ꝛc. Ex libro de vaporibus. Uitrum aliquando fit ex plumbo ac terra subtili absqꝫ cinere filicis ac feni. Plumbum enim aliquando est euaporans aliquando conuiscans. Unde admixtum cum terra subtili. terre partes illas conuiscat. Et dissoluit in parte per actionem caloris. admixtaqꝫ puluere cum terra subtili. Accipit a terra desiccationem. 7 cetera. Item vitrum fit ex cinere herbe spinose nascentis in litore maris. Dicunt quidam q̄ sunt tribuli marini. sed falso. ymo vocat̄ herba vitri.

Operationes.

A Serapion li. aggregatoris capi. Cugeg id est vitrum. ex eo est lapidosum 7 ex eo est arenosum. 7 quando incendun tur. 7 miscetur cum eo lapis magnes coagulatur corpus suum propter plumbeitatem que est in eo. B Uirtus eius est calidum in primo gradu. siccum ī tercio. Et ingreditur in multis cobol: et aufert furfures capitis. 7 lenificat capillos 7 barbam. C Et quando teritur 7 bibitur cum vino albo 7 subtili frangit lapidem in vesica. D Et idem aucto. Aben mesuay: est ca. 7 sic. 7 est bonū pulmoni 7 casui capillorum. et vitri sunt plures colores. nā ex eo est albus fortis albedinis sicut cristallus: 7 est melius alijs. E Et ex eo est rubeus 7 est citrinū 7 viride 7 azulinū. 7 dr̄ q̄ vitrum est lapis stultior alijs lapidibus. F Et est inter lapides sicut stultus inter homines. Nam ipsum inclinatur ad omnē tincturam. Et est facilis dissolutiōis in igne

a quo extractū cito petrificat̄ ⁊ coagulat̄.
G Ysidorus li.xvi. Vitrum dcm̄ est. eo
ꝙ visus ꝑspicuitate transflucet; ⁊ quodam
modo clausus patet. leuibus aridisq̄ lig
nis concoquitur. adiecto cipro ⁊ nitro. cō
tinuisq̄ fornacibus vt es liquetur ⁊ masse
fiunt. postea ex massis rursus funditur in
officinis. et aliud flatu figurat̄. aliud tor
no teritur. aliud argenti modo celatur.
Tingitur etiam multis modis. ita vt iaci
ctos ⁊ saphiros virides vincet ⁊ onices:
vel aliaꝝ gēmaꝝ colores. Nec est alia spe
culis aptior materia vel picture accomo
datior. ferunt aūt ꝙ sub tyberio cesare qui
dam artifex excogitauit vitri tēpatum. vt
flexibile esset ⁊ ductibile q̄ dum admissus
fuisset ad cesarē porrexit ei fialā quam ille
indignatus in pauimentū ꝓiecit. Artifex
autem sustulit fialā de pauimento q̄ com
plicauerat se tanq̄ vas eneū. deinde mar
culum de sinu ꝓtulit ⁊ fialā correxit: hoc
facto cesar dixit artifici: Nunquid alius
scit hanc conditurā vitrorum. postq̄ il
le iurans negauit alterum hoc scire. iussit
eum cesar decollari Nedum hoc cognitū
fuerit. aurum pro luto haberetur: Et om
nium metallorum precia abstraherentur
Reuera si vasa vitrea non frangerentur:
meliora essent q̄ aurum ⁊ argentum.
H Phūs. Vitrum ꝑspicuitate translu
cet quod in metallis non contingit Et qd̄
in eo clausum est siue liquor siue alia res.
exterius patet nec est de porositate. Tunc
enim splēdos feriens supra vitrum pictū.
cum in poris non sit Pictura inq̄ veniens
ad oculum: appareret fm similitudinem
picture fenestre per quam ferit. cuius op
positum sepe videmus. Fit autē vitrum
ex terra ⁊ herba ⁊ lapide ⁊ planta. Fit eti
am de cinere feni ⁊ filicis. Et etiam quan
doq̄ ex admixtione plumbi. albumine eti
am oui decocto. I Auicenna.
Vitrum est inter lapides sicut stultus īter
homines (sicut superius dictum est) decli
nat em̄ ad om̄em tincturam ⁊ frangitur ⁊
abscinditur cum eo. scilicet impꝑsonaliter
K Est autem calidum in primo siccum
in .ij. In ipō est stipticitas ⁊ subtilitas. ab
stergit dentes ⁊ oculum: ⁊ eius albuginē
delet Mundat ⁊ furfures quando cum eo
fit ablutio. Facit oriri pilos inunctum cū
oleo sambucino. adustum autem fortius
est; quod ex eo tritum est ⁊ adustum ꝯfert
valde lapidi vesice ⁊ renum vino bibitū.
L Constantinus in libro graduum Vi
trum calidum est in primo. siccum ī tercō
In multis collirijs vtile est. ⁊ contra impe
tiginem valet, ledit furfures. capillos sub
tiliat: puluerizatum ⁊ cum vino bibitum
lapidem vesice frangit. M Platea
rius. Vitrum frigidum est in primo. siccū
in secundo. Inde fit vnguētum quod va
let ad scabiem. valet etiam ad serpiginē.
Sed puluis eius cum terebentina vel gū
mi prunoꝝ in aqua ad ignem resoluto cō
ficiatur. ⁊ inde pars inungatur. Fit autē
vitrum ex terra; fit etiam ex herba: N
Ex libro de naturis reꝝ. Vitrum si diligē
ter teratur ⁊ cum vino ribano. i. forti biba
tur. lapides qui sunt in renibus frangit ⁊
eijcit. Puluis vitri deorsum in stipite īfra
corticem arboris super quā pullificāt cor
ui vel cornices iniectus. prohibet ne vnq̄
ad exitus pulloꝝ aperiant̄ oua eorum:
O Caro etiam festinantius coquenda
statim decoquitur ꝑ appositionem frusti
cuiuslibet materiei vitri. quod tamen citi
us fit si vitrum de cinere filicis sit ac feni.
P Razi in libro de aluminibus. Vitrū
est ex partibus mercurij ⁊ vincēs sup̄ natu
ram est frigiditas ⁊ siccitas: liquefacit fer
rum ⁊ omnia corpora. facitq̄ ea currere ī
fusione Si autem infundis vitrum quem
cunq̄ colorem proijcis super ipm̄ retinet
Q Alchimista. Vitrum est inter lapi
des sicut amens inter homines. Nam re
cipit omnes tincturas; cito in igne soluit̄
⁊ cito ad lapideitatem suam reuertitur.
Mollificat ⁊ mundificat ⁊ liquefacit om
nia corpora. deinde subtrahit se ab eis ꝑ
fusionem, sicut sal per lauationem. deniq̄
sal ⁊ vitrum due sunt res in quibus est to
tum secretum artis Nec lapis posset fieri
sine eis precipue sine sale.

R Item Ex libro de naturis rer. Uitz dicitur esse de partibus Mercurij. nescio qua de causa: nisi quia recipit tincturam ⁊ colorem ⁊ ipm etiā ferrum soluit. omniaqz corpora dissoluit ⁊ diffluere facit. sicut āt aq de natā frigida igne calefit. et post q̄ refrigidatur frigidissima fit sic ⁊ cinis de quo fit vitrum cum siccus sit si humectat̄ per liquefactionem postea desiccatus siccissimus erit. S Plinius li. xxxvj. In genere vitri ⁊ obsiana numerātur ad similitudinem lapidis quem obsidius in ethiopia inuenit. Est autem coloris nigerrimi ⁊ translucidi aliquando visu crassiore ⁊ in speculis parietum pro imagine vmbras reddente. gēmas ex eo faciunt multi Uidimusqz ⁊ solidas imagines diui Augusti capti crassitudinis huius materia. que etiam pro ipso miraculo obsianos quatuor elephantes in concordie templo dicauit sit ⁊ obsianum tincture genere ad escaria vasa. totum rubeus uitrum nō translucens hematinon appellatum. Actor. Et sic de vitri origine ⁊ natura ⁊ de operatione ipsius in alchimia. ⁊ virtute in medicinis dicta sufficiant.

Ca. cxl.

V Itriolum. Serapion li. aggre. cap. Zeg auctoritate Galieni. Uidi in mineris tres venas extensas vnam super aliam p longum spacium. ⁊ vena inferior erat zeg nigrum. i. vitriolum nigrum. ⁊ vocatur markasita. Et secunda que erat supra eam est colcotar vel calcitis. ⁊ tercia que erat supior est zeg viride. ⁊ est vitriolum vel calcantum. et hec est zeg nigrum conuertit̄ et fit colcotar: ⁊ colcotar fit zeg viride. i. vitriolum. Est aliud vitriolum rubeum. ⁊ oms tres species diuersificantur adinuicem in subtilitate ⁊ grossitudine. quoniaz grossius ex eo est zeg nigrum. ⁊ subtilius est zeg viride. ⁊ colcotar est medium inter hec duo Et virtus istorum omniū est adustiua cōburens carnem. ⁊ faciens escaram duraz. ⁊ est stiptica. ⁊ vitriolū viride ⁊ colcotar dissoluitur neqz liquefit quia coagulatio eius est petrificata fortis. Zeg vero viride est maturatiuū a calore suo natali maturatione ampliori q̄ colcotar.

Operationes.

A Idem auctoritate Dyascoridis. Zeg aliud est babilonicum ⁊ aliud ciprēse. ⁊ babilonicum melius est durum quod cum frangitur habet interius maculas albas B Et virtus eius est sicut virtus calcitis. ⁊ comburitur sicut ipsum. Et cyprense habet colorem aureum vlus colorem eris frangibile venenosum. sicut alumen. interius habens maculas splendidas similes stellis. C Et melius ex eo est recens mundum frangibile. Illud autem quod defertur ex babilonia est melius ⁊ fortius in omnibus q̄ ciprēse preterq̄ in medicinis oculorum Nam in hoc est debilius cyprensi. ⁊ habet vtutem stipticam. D Serapion auctoritate Dyascoridis. Uitriolum est calcantum. habet virtutem stipticam cōstrictiuā adustiuā. ⁊ qn̄ sumit̄ ex eo in potu. ʒ. j. cum ydromelle expellit lūbricos ⁊ ascarides.

E Et quando sumitur in potu aufert nocumentum fungorum facies euomere ꝛ ponitur ex eius puluere in naribus ꝛ cõstringit sanguinem fluentem ab eis.
F Et quando ponitur ex eo in naribꝰ distillato in aqua mundificat caput.
G Et puluis eius mundificat vlcera que sunt in naribus ꝛ in auribus: et sedat dolores auris. ꝛ occidit vermes in eis.
H Paulus cap. de vitriolo. Calidum est et siccum in. iiij. Bulcasim in li. qui dicitur seruitor trãslato a symone de ianua.
I Forma combustionis est hec. Accipe calcantum ꝛ pone super testam nouã ꝛ testam pone super prunas ꝛ vre. Et fit quantitas combustionis eius si fuerit calcantum non multe humiditatis quando non apparebunt ampulle. K Et erit desiccatiuũ desiccatõe forti: ꝛ si fuerit amplioris humiditatis oportet ꝙ dimittatᷓ sup prunas quousqꝫ mutetur color eius.
L Et qñ mutabiᷓ color eius intra se ꝛ vertetur ad similitudinẽ mogre. oportet ꝙ auferas ab igne ꝛ purges. ꝛ sunt qui ponunt super prunas ꝛ exufflant desup donec declinat ad citrinitatem. Aut ponant sup testam ꝛ ponũt sup prunas. ꝛ miscent donec mutatur color eius.

Ca. c xlj.

Iris. Ysidorus. Yris apud arabiam nascitur in mari rubro coloris cristallini sexangulata. dicta ex argumento yris. Nam sub tecto ꝑcussa sole species ꝛ colores celestis arcus in proximo parietes ymitatur. Plinꝰ Optima yris est que maximos facit arcꝰ: similimosqꝫ celestibus.

Ca. c xlij.

Iimemellazuri. Ysidorꝰ Zimemellazuri. est lapis cuius celestis color ẽ flauus cum corpusculis aureis. inde fit ꝛ nostrum.

Operatões.

A Virtus eius est contra melancoliam passionem. ꝛ contra q̃rtanam. B Et sincopim ex vaporibꝰ melancolicis.

Ca.cxliij.

Izaas. Serapion li. aggre.ca. Hageralazaas.i.zizaas.7 est lapis qui defertur ex iamen 7 ex terris syri.7 melior est ille q̃ defert ex iamen.

Operationes.

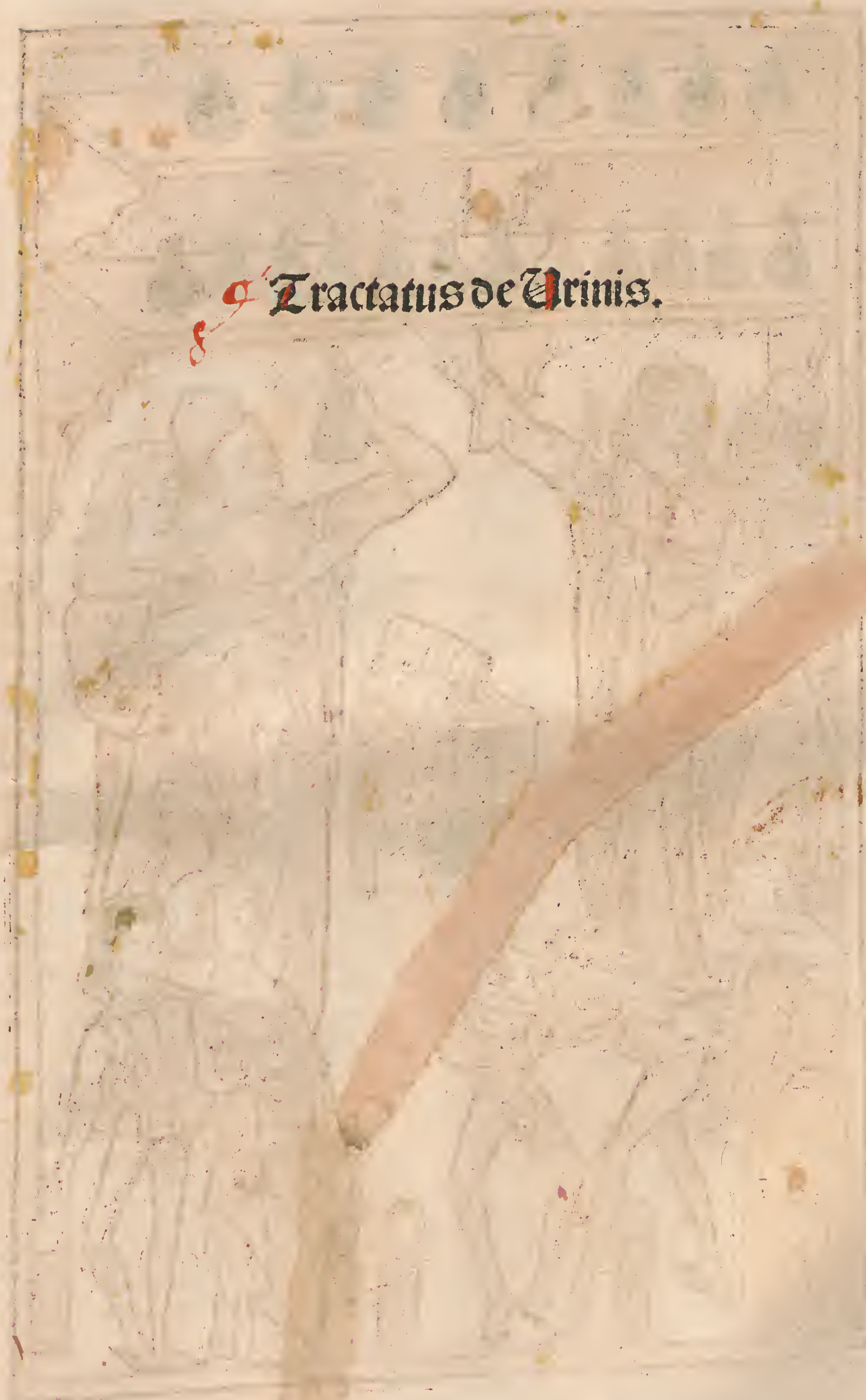
A Et est lapis in quo sunt colores multi diversi.vt albedo 7 nigredo 7 alij.7 nũq̃ est coloris sinceri. B Et non est visum hominibus de iamen nec de regionibus eorum q̃ aliquis portauerit secum aut ponat in domo sua hunc lapidẽ quin viderit in somnijs mirabilia. C Et cum hoc facit portãtem se esse litigiosum inter homines. D Et quando suspẽditur super infantes auget bauas eorum 7 si fiat vas intus ad comedendum vel bibendum quicunq; comederit vel biberit in eo non potest dormire. E Et quãdo puluerizatur 7 aspergitur iacinctus cũ puluere ip̃ius meliorat colorem eius multum. F Et est lapis qui est durior inter omnes lapides.

Ca.cxliiij.

Ignites. Ysidorus. Ignites est lapis vitrei coloris.qui collo gestatus contra noctilopam valet. Sanguinem ac mentis alienationem depellit.7 si ad incendium ignis tenet̃ flamma eius extinguitur. Hoc idem ait euax in lapidario suo.

Et hec de Lapidibus preciosis ad presens dicta sufficiant.

¶ Tractatus de Urinis.

Signa Morborum
Tumoribus
Doloribus
operationibus
superfluitatibus

De Urinis.

Quoniam medicus est artifex sensitiuus. et per signa in egritudinum causas deueniat. oportet ut maxime aduertat in medicando ad principalia signorum genera. que quattuor a medicis appellari consueuerunt. ut colligitur in summa Galieni in tegni. Quorum primum sumitur a tumoribus. Secundum a doloribus. Tercium ab operationibus. Quartum a superfluitatibus. Uerum quia signa sumpta a superfluitatibus obijciuntur magis sensibus nostris. magisque sensitiua dicuntur. Et cum inter omnia urina obtineat principatum decreui tractare de urinis. ex dictis autorum medicorum: totis uiribus congregare. Non ut aliquid noui me factum existimem: sed ut amorem dominorum scolarium. quorum filius sum geram uoluntati. Indiget enim subtili cognitione circa urinarum species. Cum maxime ut referunt decipiuntur in partibus eorum. Tria enim cum melius potero adducam ¶ Primo regulas quasdam. quas habet medicus tanquam pro suppositione. antequam aliquod iudicium faciat de urinis. Secundo regulas sumptas a coloribus. Tertio regulas sumptas a contentis. ¶ Quantum ergo ad primum dimisso quid nominis urine quod tangitur ab Egidio carmine primo. descendam ad principale. Primo notandum quod ab urina varia sumuntur signa. Primo a colore. Secundo a substantia Tercio a contentis. que varias dispositiones habent iudicare: Color enim arguit super complexionem. scilicet calidi et frigidi: cum causetur a qualitatibus actiuis. scilicet a caliditate et frigiditate Substantia vero significat supra humores cum causetur a qualitatibus passiuis scilicet humiditate et siccitate. licet per accidens possit color causari a passiuis: ut ex permixtione rei humide. et sanguinis cum urina. Contentum autem super dispositionem membrorum. Ex quo sequitur immediate solutio ad dubitationem eorum qui dicunt quod urina non arguit nisi super dispositionem nutritiuorum alias interiorum. quod est falsum. ut patet ex dictis: Nam ex contento potest cognoscere medicus super dispositionem caliditatis. Juxta illud. Granula reumatice. Secundo super stomacho. ut colligitur ab Auicenna secunda tercij de signis sumptis ab urina super aptam stomacho et alijs dispositionibus: ut melius clarebit inferius. Quibus statibus ponuntur sex regule. ¶ Prima regula sumpta ab Auicenna secunda primi: Et ab ysaac. Primo antequam medicus de urinis aduertat seu iudicium faciat de urina. debet facere poni eam in vase vitreo dyaphano. rotundo. habente formam vesice quale dicitur esse urinale. ut melior fiat sequestratio contentorum. Tale enim vas est proporcionatum siue simili loco naturali urine: Ut colligitur ab Ysaac tercio de urinis: Correlarium. Ignari medici sunt qui existimant posse iudicare de urina contenta in cyatho. et in alijs vasis similibus: Cum non possint cognoscere similitudinem. unitatem. et diuulsiones ypostasis. Equalitatem et inequalitatem eiusdem cum talis situs impediat completam sequestrationem. ¶ Secunda regula sumpta ab Ysaac. Primo de urinis Et ab Auicenna secunda primi: Urina stans in vase predicto non debet aspici in aere radioso: neque in aere obscuro nimis: sed in loco apto opposito aeri radioso probatur primo. Quia radij venientes ad vas impediunt perfectam visionem cum sint causa disgregationis spirituum deseruientium potentie visiue. Et sic non poteris habere iudicium de contentis paruulis in fundo existentibus: Item ex radijs penetrantibus in urinali variatur situs et locus contentorum que contenta aliquando sunt nimis subtilia et leuia. aliquando nimis terrestria. quod aliquando sunt in parte media. aliquando in parte inferiori. ut infra patebit de contentis. Secunda pars regule patet: Nam si aspiceret in loco ob

Reg. color. col.

Sex Regule
1 Reg:
de vasculo Urine

2 Reg:
de modo inspiciendi urinam

Signa urine sumuntur
A colore qualitates actiue: Cali et Frigi
Substantie qualitas pass: Humid et Sicc
Contentis dispositio membrorum

scuro neqȝ posset haberi iudicium solidū
⁊ firmum de colore perfectum. neqȝ de cō
tento neqȝ de substantia ergo vera. Ter
cia pars patet quia inspiciendo ipām in
aere opposito aeri radioso non sequitur
deceptio. sed potest haberi iudicium de
colore substantia ⁊ contentis. Et ista est
causa quare practicantes applicant vestē
sub vriali ⁊ maxime quoniam sicut de ra
tōne albedinis est disgregare visum ⁊ spi
ritus. Ita de ratione nigredinis et fusce
dinis est congregare. ⁊ sic melius aspiciū
tur partes mixte substantie vrine. Corre
larium. Medicus aspiciens vrinam debȝ
post primam aspectionem mouere ipām
paulatim vt melius discernantur conten
ta. Correlarium secundum. Decipiūtur
medici volentes habere iudicium bonuȝ
de vrina videntes a longe Non enim po
ssunt habere iudicium bonum. neqȝ de co
lore ⁊ con. ⁊ sub. propter distātiam enim
disgregantur spiritus. ⁊ isti tales vt pluri
mum male iudicant. Et dato ꝙ aliquale
iudicium posset de colore haberi. non ta
men potest sic haberi de contentis. Qui
bus medicus melius discernit dispositio
nem lapsus. Patet correlarium ex verbis
Auicenne secunda primi. Quanto enim
tibi plus approximes. tāto spissitudo au
getur. ⁊ quanto plus elongas tanto clari
tas augmentatur. Correlarium tercium
Errant medici aspicientes vrinam ad lu
men candele propter predicta. ¶ Tercia
regula sumpta ab Auicenna secūda pmi
Medicus volens certum iudicium habe
re debet colligi eam facere in mane cele
brata digestione. Talis enim arguit sup
dispositionē lapsus. tum ratione coloris.
tum substantie. tum contentorum. ꝙ quā
to vrina longiori tempore seruatur ab in
tra tanto maiori actione caloris fit maior
sequestratio partium. ⁊ maior depuratio
Et sic verificatur dictum Auicenne secū
da primi Et fit prima vrina que in mane
colligitur. Correlarium primum. Igna
ri sunt illi. qui vt doctores videātur alijs
volunt habere vrinam de hora in horam
cum in nulla tali medicus possit habere
completum iudicium. Correlarium secū
dum. Ignari sunt illi ex quo in tam par
uo tēpore non sit possibile fieri sequestra
tionem debitam ⁊ deputatā. Et hoc non
habet in dolore renali ⁊ retentōe lapidū
Et vbi retentio vrine est difficilis. Et est
causa plurimorum nocumentorum. In q̄
casu medicus debet habere vnam vrinaȝ
quociens voluerit mictam. vt cognoscat
materiam an purgetur per vias vrine. et
quanta. ⁊ ex hoc verificatur dictum pra
cticantium. ꝙ quāto in passionibus renū
⁊ vesice vrina fuerit grossior ⁊ turbulenti
or tanto melior. ¶ Quarta regula. Ante
quam medicus iudicium faciet debet eaȝ
inmediate aspicere cum fuerit micta. de
inde bene cooperiatur cum panno ne al
teretur ab aere exteriori. Post horam iteȝ
aspiciet. ⁊ tunc erit facta depuratio ⁊ resi
dentia partium de quibus medicus po
test habere cognitionem. Post enim tale
tempus debilitatur et calor. significatio
mutatur. Color variatur ⁊ ypostasis. Et
colligitur ab Auicenna secūda primi do
ctrina tercia. capitulo primo. Et subdit.
Ego autem dico ꝙ nec post horam. Pria
autem pars deducitur sic. Quia aliqua
vrina mingitur turbida. deinde clarescit
Aliqua clara deinde turbida fit. Prima
enim melior. Secunda vero significat ab
solute expulsiuam virtutem fortiorē licet
secunda cum in febre putrida apparet in
dicet salutem propinquam. Cum in pūo
tempore turbida fit post eius mictum. q2
significat subtilitatem ⁊ facilitatem corū
vt patet ab ysaac. pmo febrium. Aliqua
vero mingitur turbida ⁊ manet turbida
⁊ ista est deterior vt plurimum. significat
enim vt plurimum corruptionem ⁊ ebuli
tionem humorum. vt patet p Galienum
Et de crisi. Et notanter dicit vt plurimū.
quia in passione renum ⁊ ylios seu intesti
norum non significat hoc. sed magis pur
gare materiam per vias vrine. Correlari

um primum. de vrina a longe delate medicus potest habere iudicium estimatiuũ tantum. ⁊ non scientificum. vt patebit inferius. Alteratur enim primo ex aere; Secundo ex parte longitudinis temporis. Tercio ex motu. Et notanter dicitur estimatiuum iudicium. ⁊ non completum. qꝛ ex ista tali medicus potest ꝯgnoscere multa. vt declarabitur infra. quare. ⁊c̃. Correlarium secundum. vt dicitur de predicta pariformiter est dicendum de vrina reducta ad ignem vel aquam calidã quia non potest habere perfectam cognitionem. ex quo resoluantur partes subtiles; Etiam eo ꝙ variatur color ⁊ substantia.

Quinta Regula; Antequam medicus iudicium faciat de vrina debet ꝯsiderare etatem egrotantis Aliter non est possibile ipsum habere firmum iudicium de vrina Nam alia debet esse vrina infantis naturaliter; Alia pueri; Alia iuuenis. Alia senis. Alia decrepiti. vt patet per Auicẽ nam secunda primi capitulo nono. Urina infantis debet esse alba lactea. Patet quia superfluitates vrine proporcionanẗ nutrimento; Cum autem puer nutriatur lacte. sequitur ꝙ vrina debet esse alba ⁊ lactea. Urine puerorum debent esse spissiores. ⁊ non ita albe. patet quia calidum naturale suffocatur ab humido multo; In iuuene debet esse citrina ⁊ subtilis. ⁊ sicut de ratione flegmatis est ingrossare ⁊ dealbare. ita de ratõne caliditatis est tingere ⁊ subtiliare. Cum ergo in iuuentute calor sit fortior ⁊ magis igneus. sequitur vrinã debere apparere subtilem ⁊ citrinam; Item quia iuuẽtus assimilatur igni ergo sequitur vrinam esse talem; In sene aũt vrine debent esse albe ⁊ subtiles. quia diminutus est calor naturalis. et suffocatur a multis superfluitatibus ratõne indigestionis. ad quarum multiplicationem sequitur opilatio. ⁊ ita subtilitas. Et in decrepito erunt vrine magis tenues et magis albe ratõne dicta. Ex quibus sequiẗ Ignota etate medicus nõ potest habere iudicium firmum. ⁊ noticiam certam.

Declaratur exemplariter. Ponamꝰ ꝙ medico offeratur vrĩa iuuenis alba ⁊ spissa que sit talis mediante lapsu stomachi ad frigiditatem; non dubium est. Quia non hĩta etate medicꝰ iudicabit illã vrinã esse pueri ⁊ naturalem talem. Et ita iste non habebit iudicium de lapso stõachi ergo oportebit medicum aduertere ad etatem Correlarium primum. Licet conclusio sit vera contingit tamen in senibus fieri vrinas grossiores ⁊ spissiores valde. patꝫ ratione multiplicatõnis flegmatis. Cũ hoc viderit medicus debꝫ pronosticare generationem lapidũ in renibus ⁊ vesice. plus in vesica. Correlarium secundum sumptum ab ysaac p̃mo de vrinis sicut oportet medicum volentem cognoscere vrinã ⁊ perfecte considerare etatem Ita oportꝫ eum aduertere ad complexionẽ. quia cõplexiones ꝓporcionantur etatibus ⁊ ecõuerso. In colerico debet esse vrina citrina ⁊ tenuis. In flegmatico pallida ⁊ spissa. In melancolico glauca ⁊ tenuis. In sanguineo rubea ⁊ medioeris; Correlarium tercium. Cautius est medico dubĩtãte de etate cuius etatis sit anteꝗ̃ iudicium faciat de vrina. ꝗ̃ dicere vtrum iste sit infans vel puer. ⁊c̃; Pꝫ qꝛ ex hac sermone posset increpari. quia non ꝯgnoscat vrinam pueri ⁊ infantis. quia huius etatis potest referre ad etatem puericie infancie iuuentuti.

Sexta regula. Et est conclusio de mente Auicenne. Medicus debet certificari de regimine egrotantis circa res nõ naturales anteꝗ̃ iudicium faciet de vrĩa aliter nõ potest iudicare bene; Declaraẗ Nam secundum diuersitates medicine assumpte, diuersificatur vrina. patet q̃a si quis assumpserit crocũ aut cassiam eius tingitur vrina ad citrinitatem. vt patet p̱ Auicennam secunda primi. capitl'o primo. Non sic q̃ in cibo rem tingentẽ assumpsit sicut crocum ⁊ cassiaꝫ. patet ex eo. qꝛ crocus ratione caliditatis est aperitiuus ⁊ per consequens habet rapi ad vias vrine. ⁊ ita tingit vrinam secundum colorẽ. Item si quis assumpserit olera q̃ tingunt

ad virsditatem. vt patet per Auicennam loco preallegato. Ita etiam dicendum ē. de vino. quod mutat vrinam secundum colorez. Causa deducitur quia superfluitates proporcionantur nutrimento de q̄ superfluunt. Certificetur ergo medicus si sibi obijcitur vrina. quali dieta fuerit vsus antequam dieta fuit. Consideretur cibus a medico ex parte quantitatis. et ex parte qualitatis que precessit emissionez vrine. De ratione enim cibi grossi ꝛ viscosi vrina discoloratur. Ex parte vero quantitatis. quia multitudo cibi vrinam discolorat. patet quia suffocatur calor naturalis. Correlarium primum. Sicut de ratiōe multitudinis cibi est discolorare vrinam. Ita de ratione famis ꝛ ieiunii ī principio est colorare vrinam. Certificetur ergo an precessit ieiunium vel nō. Patet qꝛ in principio ieiunij fortificaꝛ calor ꝛ ideo coloratur vrina. In fine autem ꝛ in processu minuitur calor. ideo discoloraꝛ. Quare dicitur notanter in principio. hoc totū colligitur ab Auicenna in pmo de vrinis Urina neqꝫ sit illius qui aq̄ nō bibit. neqꝫ cibum comedit Et notanter aquam. quia arabes ex lege non bibunt vinum. ¶ Correlarium secundum. Certificetur iterum: Utrum precessit exercitium. aut ira. aut timor. aut vigilia antequam iudicium faciat. Hec enim tingunt vrinam ad citrinitatem ꝛ rubedinem Et patet quia ad exercitium laboriosum sequitur ebulitō sanguinis. ergo tinctura. in timore trahiꝛ calor ad intra ꝛ fortificatur ꝛ vnitur. Et per cōsequens tingitur vrina. Istud correlariū est Auicenne loco preallegato. Neqꝫ sit qui se exerceat motibus ꝛ dispositionibus que sunt extra cursum nature. que colorez mutant sicut ieiunium. vigilie. labor. Timor aut ira. Correlarium tercium. Aduertat medicus vtrum balneuz pcesserat aut vomitus. aut euacuatio. piter vnctio facta circa dorsum. balneatō facta in aq̄ sulphurea aut marina colorat vrinā. qꝛ alterantur renes ad caliditatem. Balnea ī aq̄ dulci vrinam discolorant. et similiter vomitus laboriosus. aut euacuatō tingit Unctio etiam cum rebus calidis circa renes est causa tincture. vt patet loco preallegato. Correlarium quartum. Aduertat medicus. vtrum precesserit coitus. de ratōne cuius erit inspissare ꝛ impinguare vt ita loquar. Aut assumptō medicine respicientis humorem determinatum. vt supra. Assumptō reubarbari ex hoc vl' consimili tingitur vrina. Istud correlarium patet ab Auicēna capittulo preallegato Et coitus vrinam valde impinguat. Et vomitus ꝛ euacuatio. Hoc idem tangit Egidius in hijs metris. Etas natura sexus labor ꝛ ira dieta. Cura fames motus lauacrum cibus vnctio potus. Debēt certa ratōne notari. Si cupis vrine iudex cōsultus haberi.

Positis Regulis generalibus. q̄s habet presupponere medicus antequam aliquod iudicium faciat de vrina. Nunc dicendum est de Regulis sumptis a coloribus vrinaꝝ. ¶ Primo notandum. q̄ quia color causatur a qualitatibus actiuis. Hinc est q̄ ex hoc medici arguunt super complexionem calidam ꝛ frigidam. Et hoc primo. Color bonus cū substantia bona. arguit complexionē bonam. ꝛ supra fortitudinem virtutis Cum substantia mala supra debilitatem virtutis. Color autem malus arguit supra debilitatem virtutis ꝛ malam complexionē vt inferius declarabitur. Exemplū primi Si mingeretur color rubeus cum substancia multum tenui. ex hoc habetis arguere debilitatem vtutis maxime in corpe sanguineo. Exemplū secundi. si eēt ecōuerso. ¶ Notandum secundo. q̄ licet genera colorum sint tantum duo. scilicet albedo et nigredo. Ut colligitur secunda pmi capitulo primo Tamen non solus medicus ex hijs iudicat super dispositōne vrine. sed ex hijs coloribus intermedijs. qui dicunꝛ esse plures. vt quorum aliqui subdiuiduntur postea in alijs coloribus. vt isti. Citrinus. Subcitrinus. Rufus Subruffus.

Rubeus Subrubeus Rubicundus Subrubicundus In opos. Kyanos. Viridis. Liuidus. Niger. Nigerrim⁹. Albus. Lacteus. Glaucus. Karopus. Pallid⁹. Subpallidus. Sciẽdum ꝙ citrinus ⁊ subcitrinus iste due signant mediatam digestionem. Ruffus subruffus, iste due vrine signant perfectam digestionem. Rube⁹ subrubeus. Rubicundus Subrubicundus: Iste quatuor vrine signāt excessum digestionis: In opos. Kyanos. Iste due vrine signant adustionem. Viridis Liuidus. Iste due vrine signant super adustionem Niger Nigerrim⁹: Iste due vrine signāt mortificationem. Albus Lacteus. Glaucus. Karopus. Iste quatuor vrine significant indigestõnem: Pallidus Subpallidus Iste due signant principium digestionis: De illis inferius latius patebit. ꝛc.

¶ Tertio notandum. ꝙ licet plures sint colores. quatuor tamen principales dicũtur. quorum vnus est albus. Secũdus niger. Tercius citrinus. Quartus rubeus. qui postea diuiduntur. Albus autem color arguit super frigidam ⁊ humidam cõplexionem, ⁊ ita super complexionē fleg maticam. Niger super frigidam ⁊ siccā complexionem. ⁊ ita super complexionē melancolicam. Rubeus super complexionem calidam ⁊ humidam Et ita sup complexionem sanguineam. Citrinus sup cõplexionem calidam ⁊ siccam. ⁊ ita sup cõplexionem colericam. Et ista omnia patebunt clarius cum ponuntur regule.

¶ Quarto notandum. ꝙ aliqui imaginātur sufficientiam colorum hoc modo. q̄a color causatur in vrina aut calore natura li qui est auctor digestõnis. Et quia digestio consideratur quinq; modis. Primitiue Iniciatiue Perfectiue Excessiue ⁊ Corruptiue. Et istos quinq; modos multiplicant per humores. Et sic resultant colores numero viginti hoc modo significantes Aut priuationem digestõnis sicut niger in melancolico in quantum causetur a frigiditate suffocante calorem naturalem. Liuidus in flegmaticis: quia hoc significat maximam diminutionem caloris. Albus in colerico. Subcitrinus ĩ sanguĩeo. Colores significantes principium digestionis sunt Glaucus in melancolico. Karopus in flegmatico: ⁊ est similis lane camelorum: Et dicitʳ a karos quod est gaudium post factum: Subpallidus in colerico. ac rubeus in sanguineo. Colores significantes perfectam digestionē sunt subcitrinus in melancolico. Subpallidus in flegmatico. Citrinus in colerico. Subruffus in sanguineo. Colores significantes excessum digestionis sunt Subrubeus in melācolico. Rubeus in flegmatico. Subrubicundus in colerico: Et rubicundus in sanguineo. Colores significantes corruptionem digestionis. Viridis in melā colico. Kyanos in colerico. Niger in sanguineo: prout causatur ab adustõe a sanguine. Ex quo sequitur ꝙ color niger arguit super priuationem digestionis: et super corruptam digestionem. Quid autē debemus intelligere per terminos istorū patebit inferius.

¶ De colore Nigro.

Ositis notabilibus ex quibus apparent species coloris ĩ generali: ⁊ sufficiētia eorum. nūc determinandum erit de ipsis in speciali. Et incipiaꝫ a colore nigro: cum deterior sit ceteris cõmuniter ⁊ affirmat maiorem timorem:

¶ Primo Notandum. ꝙ color niger in vrina causatur tribus modis. Aut per viam adustionis. aut mortificationis. Aut admixtione rei nigre. Et differunt. quia vrina nigra causata per mortificationem est obscura ⁊ tenebrosa quod nõ apparet sensibiliter in alijs. Differunt autem vrina causata per viam adustionis. ab ea q̄ causatur per admixtõnem rei nigre. quia in vrina apparent partes difformes. quia vna grossior altera. in primo vero non.

Secundo Notandum. q color niger nihil aliud est q̄ lux incorporea ī corpore tenebroso vmbroso: vt patet per philosophum. Nam sic accidit color niger. in nubibus quia radij solares non possunt penetrare corpus vmbrosum. sed eius reverberationes retinent in superficie. et inducitur nigredo. Ita a pari debemus speculari de actōne caloris naturalis ī massam humeralem.

Tercio Notandum. q color niger est multiplex: vt patet p Avicennam secūda primi caplo proprio. Nam colorez nigr quandoqz procedit color fuscus. aliquando color viridis. aliquando color citrin⁹ q verificatur. Nam vrīa nigra quādoqz causatur a frigiditate suffocante calorez naturalem. vt tactum est Aliquando a caliditate suffocante per viam inflāmationis vrine nigre. Primo est admixta citrinitas ꝛ precedit vrina nigra. Secūdo est admixta viredo similis colori lapidis indici quem precedit vrina nigra indigestionem aut fuscedo. Ex quibus sequuntur Regule quindecim.

Prima Regula. Urina nigra in quātitate multa cum ypostesi nigra in die cretico superveniēs in febre acuta cum odore acuto sedimine subtili significat dolorem capitis permixtionem rationis. et ex consequēte fluxum narium in die cretico. quia significat ebulitōnez humorum subtilium: qui faciliter elevantur ad caput et inducunt accidentia p̄dcā.

Secunda Regula Urina nigra cum odore magno inflāmatōnem significat. ī membris spiritualibus. ꝛ in febre acuta aliquando mortem. Nam odor magnus in vrina insequitur motionem fortem caliditatis: vt Avicenna loco preallegato. ad quem insequit̄ inflāmatio

Tercia Regula: Urina nigra quam precedit citrinitas aut admixta citrinitati ſcat ycotericiam citrinam. Patet. q: significat opilatōnem factam in cistim fell'. aut in vijs intermedijs. propter quaz color non potest transire ad intestina. regurgitat ergo ad vias vrīe ꝛ p ꝯsequens accidit talis vrina. vt ptz p Avi. scōa pmi.

Quarta Regula. Urina nigra quam precedit fuscedo aut que sit illi admixta. significat ycotericiam nigram aut spleneticam quia ſcat opilatōnem in regiōe splenis propter quem humores melancolici nigri non possunt transire ad proprium receptaculum regurgitant ad vias vrine Et ita ꝑuenit similis vrina.

Quinta Regula. Urina nigra quam precessit viridis vrina aut declinans ad viriditatem significat extinctōnem caloris naturalis. ꝛ per consequens significat mortem: quia ſcat habundantiam frigiditatis suffocantis ip̄m calorē.

Sexta Regula Urīa nigra guttatim micta ꝛ pauca cum privatōne odoris significat mortem. quia ſcat naturam supatam a morbo qui non perficit aliquā pugnam contra ip̄am: Patet per Avicennaz. in loco preallegato. Correlarium. Quanto vrina faciliter mingitur tanto melior: quia ſcat fortitudinem virtutis expulsiṽe ꝛ virtutem aīalem bene se hr̄e.

Septima Regula: Urina nigra in muliere. cum humore feculento in fundo residente ſcat actualem fluxum menstruorum: Patet quia ipsa propter feculētiam que fundum petit. urina superius allevia tur. ꝛ inferius inspissatur. Causa autē propter quam denigratur. hec est: Sanguis eñi menstruosus admiscetur cum vrina. ꝛ ita denigratur vrina: Sanguis autem exiens venas immediate denigratur. patet visui quando extrahitur a venis. ꝛc̄.

Octava Regl'a. Urina nigra pauca ꝛ fetida in febre significat mortem in die cretico. Patet: Quia ex magnitudine significatur mortificatio ex paucitate ꝯsumptio humidi substātifici. ex fetore significatur super corruptionem humorum. Ut patet de morbis pestiferis: Urina nigra spissa cum colore nigro in principio morbi cum alijs signis bonis perdurans vsqz ad septimum diem cum cōiuncta ypostasi salutem significat ratione caliditatis

aduenientis. Correlarium. Quanto vrina fuerit maior tanto melior. Pauca tāto deterior propter ratōnes adductas. Et nigrior tanto peior.

¶ Nona Regula ab auctoritate Auicēne sumpta. Urina nigra in multa quantitate cui non est viredo apparens in febre quartana. ⁊ doloribus dorsi ⁊ matricis ē signum salutis. Patet: quia significat materiam que faciebat febrem euacuari per vias vrine ⁊ per ͮtutem fortem supra ipsum ergo signum salutis. Correlarium bonum in practica cum medicus viderit vrinam denigrare in febre quartana, debet prenosticare salutem ⁊ fe. esse indeclinatōē: quia signum est ꝙ materia incepit euacuare per vias vrīe.

¶ Decima Regula. Urina nigra oleaginosa non ratōne renum aut vesice significat mortem propinquam ⁊ spasmum ex siccitate: Patet: Quia talis vrina significat consumptōnem humidi substantifici ⁊ partium membralium. Et dicitur notāter vicio non existente in renibus aut vesica. quia tunc significat caliditatem renū: Et hoc colligitur ex sententia Ypo. ꝑmo pronosticorum. Cauendum ne vesice vicio capiatis vt quod suum est alienum diiudicetis: quia in calculosis ⁊ in pacientibus circa renes. tales vrine turbide. ⁊ obscure consueuerunt apparere. Correlarium bonum est ꝙ anteꝙ medicus iudiciū faciat de vrina certificat. vtrum paciatur in renibus. Aut sit consuetus facere tales vrinas.

¶ Undecima Regula: Urina nigra ⁊ grossa ⁊ postea conuertitur ad albedinē ⁊ tenuitatem. significat casum vltime digestionis. Patet: quia significat priuatōnem caloris naturalis non potentis colorare vrinam. vt patet per Auicennā secūda primi. caplo ꝓallegato:

¶ Duodecima Regula. Urina nigra cum ypostasi in medio que dicitur eneorimia ab egidio. notabilē significat surditatem ⁊ instantiam vigiliarum ⁊ fluxum sanguinis narium ex parte dextra stante fortitudine virtutis. patꝫ: quia significat vapores calidos subtiles eleuari sursum: ergo. ⁊ cetera. Patet etiam ab ysaac ꝑmo de vrinis.

¶ Tredecima Regl'a: Urina nigra multa apparens in die cretico ad cuius euacuationem subleuatur virtus est signū. patꝫ significat enim materiam euacuari faciētem febrem. Et dicitur multa duobꝰ modis. Aut quia mingitur sepe ⁊ paꝝ. aut qꝛ raro ⁊ multum.

¶ Decimaquarta Regl'a. Urina nigra ⁊ spissa in qua fuerit sedimen rotundum. cum tensione ypocundriorum. Aut stāte sudore. aut apostemate in aliqua parte ē signum mortis. patet quia significat vltimam adustionem. ergo patet: per auicennam secunda quarti capittulo preallegato. Urina nigra velut rubigo ferri in lēto febre strangulatōem fcat.

¶ Decimaquinta Regula Urine nigre apparentes in febribus cum sudore capitis aut colli aut dorsi est signū malum ꝙ eger tendit ad mortem. patet: quia significat adustionem in membris supꝛioribus ergo significat malum. Patet per Ysaac primo de vrinis. Et Auicenna secūda q̄rti de signis vrine nigre. Correlarium: Sudor fetens circa collum vel caput nō est bonus. vt plurimū licet in mulieribus magis saluus sit.

¶ De Urina liuida.

Supra dictum est de nigra vrina que est deterior ceteris post ipaꝫ ponitur liuida. Ideo secūdo pꝛincipaliter declarandum.

¶ Primo notandum ꝙ per liuiditatem habemus intelligere quandam plumbeitatem. que similatur vestigio terreo Et talis vt plurimum capitur a mortificatōne Correlarium Cum medicus viderit vrinam silem colori plūbi dꝫ iudicare. vt patebit ex regulis.

¶ Secundo notandū est sicut dcm̄ ē de vrīa nig. q̄ causaẗ tribꝰ modis. ita dicēdū ē de vrīa lida q̄ cāẗ ꝑ viā mortificatōis. a

per viam adiectionis alicuius rei liuide. vt ex mixtione alicuius humoris frigidi derelicti ab ipsa natura. Signa autem ad cognoscendum sunt Nam quādo causatur a mortificatōe apparet simpliciter liuida. Quando autem ab adustione apparet subnigra. vt eam precesserit vrina viridis. Quoniam ab admixtione grossior et spissior in vna parte q̄ in alia.

Tercio Notādum. Urina liuida aut est liuida secundum totum aut secundum partem. Si absolute deterior est prima q̄ secunda. Nam vrīa ex toto liuida semper causatur ex mortificatione. Urina autem liuida secundum partem non. ergo prima est deterior. Urina autem liuida p totum causatur tribus modis. Aut a mortificatōne humorum. aut epatis mortificatione. aut mortificatōne vtriusq₃ simul A mortificatione humorum quando fuerint relicti ab operatōne nature. A mortificatione epatis quando fuerit infrigidatum vltima infrigidatōe. Et signum ad cognoscendnm quando a mortificatōne vtriusq₃ aut vnius tātum est. quia si a mortificatōne vnius tantum facit residentiā et spissior apparet in vna parte q̄ in alia. Si autem a mortificatōne vtriusq₃. neq₃ fit sequestratio. neq₃ r̄sidentia: vt dictum est: Ista autem sumunt̄ ab Ysaac p̄mo de vrinis.

Quarto notandum: vt colligitur ab Ysaac cum: quacunq₃ superfluitate nostri corporis semper egreditur aliquid de vtili: videlicet aliquid de calore et sp̄ū Aliter non contingeret vrinam attenuari et ispissari. postq̄ extra micta esset nisi aliquid de calore et spiritu cum vrina egrediretur Quando autem iste calor et sp̄us obfuscā tur redditur vrina liuida. quare ex hijs sequuntur alique regule.

Prima Regula. Urina liuida p totū in qualibet egritudine est signum ꝑpinq̄ mortis. Patet quia talis vrina significat mortificatōem spirituum: aut epatis aut humoris et maxime sanguis. q̄ meret̄ dici p̄mus hūor: mō stāte mortificatōe alicuius istorum sequit̄ mors. Assumptum ꝓbat̄. Liuiditas em̄ p totum significat vltimam infrigidatōnem. et p consequens mortificationem ergo. etc. Confirmatur auctoritate principis Auicenne secunda quarti de signis sumptis ab vrina liuida.

Secunda Regula. Urina liuida aliqualiter subnigra quam precessit vrina viridis est signum mortis. Patet. quia ſcat vltimam adustionem membrorum ad q̄ sequitur mors Colligitur ab ysaac primo de vrinis. Correlarium. Urina liuida q̄ precessit vrina cuiuscunq₃ conditōnis est multum mala. Patet. quia absolute ſcat mortificationem caloris naturalis et spirituum:

Tercia Regula. Urina in qua fuerit circulus coloris plumbei aut liuidi ī parte sup̄ficiali declarat epylentiam: Ista regula sic probatur Nam talis vrina manifestat ebulitōnem et corruptōnem in spiritibus membrorum: animatoꝝ. ꝑpter opilatōnem ad quam sequitur epylentia modo talis ebulitō est causa liuiditatis vrīe ergo regula vera. Hic sermo colligit̄ ab Auicenna secunda tercij capitulo ꝓprio Ab ysaac primo de vrinis Correlarium Sequente epylentia in fieri aut ī facto eē talis vrina sic apparens est mala: quia significat malam dispositōnem ꝯfirmatam in cerebro. ad quam secuta est ebulitio in spiritibus ergo. etc.

Quarta Regula. Urina secundum partem liuida stante tumefactōe vētris magnam: demonstrat ydropisim. ꝓbatur: nā ydropisis siue asclites siue tympanites. vt plurimum causantur a frigiditate excessiua epatis ad quam sequitur suffocatio caloris et spirituum. Ad suffocatōnem ā t sequitur inductio liuiditatis. Et notāter dicitur secundum ꝑtem. quia si apparet liuida p totum esset signum mortis. vt colligitur ab Auicenna tercij caplo proprio Correla. Medic⁹ vidēs in ydropisi vrinā liuidā d₃ p̄nosticare ip̄am difficilē q̄ ad curā. p₃ q₂ ſt malā dispōe₃ fri. et hu. ꝯfirmatam. et obfuscatōe₃ caloris et sp̄ūtuū. ꝗ. etc.

¶ Quinta regula. Contingens est vrinã liuidam apparere in sinocha fe. &c. proba tur. Nam in fine sinocha fiat sanguĩe pec cante ratione quantitatis vel qualitatis. stat talem sanguinem nõ posse digeri ab ipsa materia propter malam qualitatem ꝛ multam quãtitatem sanguinis. Aut de relictus a regimĩe nature putrescit ad pu trefactõnem. sanguinis autem sequitꝰ in flatio spirituum. ꝛ diminutio caloris que dicitur causa esse liuiditatis vrine vt col ligitur ab Auicenna prima quarti.

¶ Sexta regula. Urina liuida secũdum partem superficialem: aut mediam cum granulis minutis se iunctis ꝛ sepatis sig nificat ĩ membris spiritualibus: aut pleu resim aut peripleumoniam. quia talis vri na obumbratõnem coloris in infante cir ca pectus. Talis aũt obumbratio non po test fieri nisi stante compressione circa pe ctus. Que compressio requirit apostema ergo. ꝛ cetera. Et ista condictõ sumitꝰ ab Auicenna quarto capittulo de pleuresi. Et ab ysaac primo de vrinis. Notanter dicitur cum granulis sepatis: quia granu la vnita arguunt supra dispositõem epa tis ꝛ renum. Correlarium primum. Ex vrĩa nõ potest medicus tam distincte ꝯg noscere pleuresim aut peripleumoniam. Patet quia est signum cõmune sed alijs signis que ponuntur a medicis puta a do lore circa costas: pulsa serino: tussi q̃ sunt signa pleuresis. Correlarium secundum. Data sibi vrina cum talibus granulis nõ habitis alijs signis: debꝫ ꝓnosticari apo stema pectoris non limitando, neqꝫ pleu resis neqꝫ peripleumonia ne decipiãtur Correlarium tercium. Urina liuida per seuerans apparens in peripleumõia aut pleuresi. est signum mortale ꝛ pessimum. patꝫ quia significat ꝙ continue significa tio intenditur ipsorum spirituũ ꝛ caloris.

¶ Septima Regula. Urina liuida secũ dum partem pauca oleaginosa significat liquefactionem humiditatis: modo stan te aliquo istorum est pessimum. ergo regu la vera. Colligitꝰ ab Ysaac pmo febrium. Correlarium: Omnis vrina mala ex par te coloris redditur deterior ex parte quã titatis pauce. Ut patet per predicta.

¶ Octaua Regula. Urina liuida pau ca frequenter micta demonstrat strangui riam. Patet quia demonstrat opilatõem siue constrictõnem colli vesice. per quam non potest expelli vrina vna vice tantum Multiplicatur ergo ex parte numeri. Ad hanc ergo multiplicatõnem sequitur strã guiria ergo. &c.

¶ Nona Regula. Urina liuida secun dum partem apparens ĩ emitriteo mag no aut paruo est multum periculosa. Pa tet quia significat adustionem ꝛ ebulitio nem esse factam in membris spiritualibꝰ ꝛ in corde ergo. ꝛ cetera. ¶ Notanter di citur in emitriteo magno. quia triplex po nitur esse emitriteus quidam paruus qui dam minor quidam maximus. Emitrite us paruꝰ est compositus ex cottidiana cõ tinua et terciana interpolata. ¶ Maior est compositus ex quartana continua et continua interpolata. Maximus est com positus ex terciana interpolata. ꝛ quarta na continua. Emitriteus primus est de genere acutoꝝ. Terciꝰ ẽ de gñe cronicoꝝ.

¶ Decima Regula: Urina liuida secũ dum partem contingens ex ruptura vene non est periculosa. vt predicta probãtur. Primo quia ex fractura vene potest vrina liuida apparere: Patet quia quando pri mum sanguis ex vena effunditur tam pri mo putrescit ꝛ ebulit que ebulitio ꝛ putre factio facit ad liuiditatem vrĩe. ergo: &c. ꝙ autem non sit periculosa patet quia ad consolidationem vene sequitur remotio liuiditatis. ¶ Correlarium: ¶ Medicus in fluxu sanguinis non debet prenostica re perniciosum ex vrina liuida visa neqꝫ talem vrinam consequi debilitatem vir tutis extremam.

¶ Undecima Regula. Urĩa liuida ap parens in ptisi est signum propinqui mor tis aucto. principis ca. ꝓo de ptisi. Item ratione. quia talis vrina liuida mãifestat

vltimam consumptionē caloris ⁊ vltimatam resolutionem humiditatis cordis ergo signum cite mortis est. ¶ Duodecima Regula. Contingens est vt plurimuz in doloribus arteticis vrinam liuidaz apparere; Probatur quia propter vehementiam doloris debilitatur virtus ad cuius debilitatem sequitur in loco dolor. et inficiūtur spiritus ⁊ calor qui postea sunt causa liuiditatis vrine. Correlarium. Omnis dolor fortis sufficit ad inducendaz vrinā liuidam. patet quia ad dolorem quēlibet debilitatur virtus ⁊ inficiuntur spiritus. ergo ⁊c. ¶ Tredecima regula. Urina liuida in qua apparēt frustra resoluta significat supra dolorem arteticum; Patet quia artetica causatur vt plurimuz ex materia humorali fluente ad articulū ergo. Correlarium Contingens est vt plurimū ex fluxu catarri fieri vrinam liuidam apparere. Et ex retentione menstruorum Probatur quia vaporibus eleuatis a matrice inficiuntur spiritus; ⁊ obfuscantur quibus obfuscatis sequit̄ liuiditas in vrina. patet auctoritate principis Auicēne tercia tercij. capittulo proprio. Correlarium. ¶ Urina liuida apparens in muliere prenosticatur retentio menstruorū et opilationum; ¶ Decimaquarta regl'a. Urina liuida apparens in febre ethica est signum mortis. patet quia significat vltimatam adustionem ⁊ r̄solutionem membrorum ⁊ humiditatis eius. ⁊ ebulitionem ī spiritibus ad que sequitur mors immediate; ¶ Decimaquinta regula. Urina liuida in tremore cordis arguit ipsum īcurabilem. quia significat vltimam ebulitionem in spiritibus cordis ergo ⁊c.

¶ Decimasexta Regula. Urina liuida ī freneſi est signū mortis. ptz quia ex se significat alterum istoꝝ. aut materiā habere raptum ad cerebrum aut extinctionez caloris naturalis ergo regula vera. ⁊c.

De Urina viridi.

Restat videre de vrīa viridi p⁹ꝗ̄ visum est de vrina liuida que est tercia in ordine; Pro quo notandū; ꝙ vrina viridis causatur aut ꝑ viā mortificationis sequentem ad infrigidationem spirituum; Aut ꝑ viam magne adustionis siue inflāmationis. Siue ergo fiat primo siue secundo est signum malum. Colligit̄ id ex Auicenna. secunda primi. capittulo secundo. Secundo notādum. ꝙ vrine viridis differunt ex parte coloris. quia que daz est viridis similis phisticoꝝ. aut ex eo ꝙ sunt virides secundū totum. Aut scd̄m partem. Differunt ex parte coloris Quia aliqua est viridis similis erugini eris. Aliqua similis succo porri. Aliq̄ autez viridis colori yreos; Aliqua similis colori lapidis qui diuersificantur ex parte maioris infrigidatōis aut incendij. Tercio notandum. ꝙ tales vrine virides significāt magis male aut minus male. secūdum ꝙ vrina precessit min⁹ mala aut magis mala; Si precessit vrina liuida aut nigra pessima iudicatur. Si autem precesserit vrina citrina aut palliaris. aut minus mala. Quia ex hoc arguit̄ maior aut minor mortificatio; maius aut minus incendiū quorum alterum semper vrīa viridis significat. Quibus stantibus sequūtur octo r̄gule; ¶ Prima Regula. Urina viridis per totum in febre acuta est signū mortis; q̄a significat vltimatam incendium in spiritibus aut mortificationem caloris naturalis; Ad quoꝝ quodlibet sequit̄ ꝑnicies Ista conclusio est de mente ysaac in ꝑmo de vrinis. ¶ Secunda regula. Urina viridis in pueris aūt infantibus significat spasmum. quia significat suꝑhabundantiam humoris frigidi ꝑ totū ꝑiter ⁊ in neruis ⁊ ita spasmum. Ista colligitur ab auicenna loco preallegato; ¶ Tercia regula. Urina similis colori phisticoꝝ significat mortificatōem corpis naturalis. quia significat frigiditatem excessiuam. vt patet per Auicennam loco preallegato.

¶ Quarta Regula; Urina viridis similis succo porri est signum pessimum. quia s̄ficat vltimū incendiū in mēbris spūalib⁹. ergo dcā va; Et auicēna ꝑallegato loco.

r

¶ Quinta regula. Urina similis erugini eris. est in ceteris deterior patet: Quia significat vehementem tocius deperditionem & sine spe. que si fuerit facta post exercitium fcat spasmum propter rationez adductam in secunda conclusione.

¶ Sexta regula. Urina similis colori yreos quam precessit vrina viridis fcat vehementem infrigidatõem suffocantez calorem naturalem & per consequens malum signum. ¶ Septima regula. Urĩa viridis stante dolori & angustia in stomacho sine aliq̃ ypostesi. significat venenuz in potu fuisse haustum: & per consequens mortem. patet quia cum venenum participet colori viridi & nõ patiatur a colore sequitur q̃ vrinam potest tingere: Uel aliter cum venenum inimicatur cordi et mẽbris spiritualibus: ex se inimicatur cordi & spiritibus. Et cũ dicam mortiferum eẽ hoc assumpto inducitur mortificatio q̃ immediate causa est viriditatis vrine Et dicitur notanter sine ypostasi quia si cum tali vrina apparet ypostasis esset spes vite quia fcaret potentiam virtutis contra naturam. ¶ Octaua regula. ¶ Urina viridis cum viridi circulo ĩ frenesi est signũ desperatissimuz: patet per rationes ante adductas.

De Urina alba.

Postq̃ dictum est de vrina significantibus mortificationez. Nunc dicendum est de vrina significante priuatõnem & debilitatem digestionis. Et primo de vrina alba que ex multis causis venit in manus medicorum. ¶ Primo notandum. q̃ albedo causatur dupliciter. Uno modo pro quadam dyaphoneitate & translucentia. sic est albedo aque aut vitri. Alia est albedo que cõtrariatur nigredini. que dicit̃ color disgregatiuus visus & de hac secunda est ad propositum. Aduertendo tamen: q̃ talis albedo oritur in vrinis altera quattuor causa℞. vel reducibili: Primo a defectu caloris naturalis. Secundo a resolutione humorum. Tertiõ a dissolutione virtutis. Quarto ab opilatione in senibus. A defectu caloris dupliciter: Aut ab eius defectu in toto vt in senibus in quibus apparent vrine tales albe. Aut a diminutõne eius in parte. vt ex debilitate caloris epatis. q̃ debilitas causatur aut ab acuitate egritudinis: vt ĩ frenesi. Aut propter longitudinez egritudinis. vt in quartana in quibus accidit vrina alba. Prouenit etiam huiusmodi vrina aut ex parte cibi aut nimie qualitatis. aut quantitatis aut vtriusq̃. Aut ex malicia substancie. Exemplum primi. vt appa ret in crapulatis. Exemplum secundi Ut ex comestione lactuce. Exemplum tercij. vt ex comestione carnium vaccinarum. Modo in hijs omnibus apparent vrine albe. Secundo accidit vrina alba a resolutione virtutis que etiam resoluitur aut in toto aut in parte. que resolutio fit stante genere egritudinis. Aut mala disposi tione in declinante membro. vt in epate. vt apparet in dubeleth. Tercio causatur albedo in vrina a dissolutione humoris fleg̃tis vitrei. quod cum fuerit dissolutuz causat vrinam albam. Quarto causatur albedo in vrina ab opilatione. que cũ de albatiõibus pluribus modis Aut ꝑpter lapidem contentum in renibus. aut in vesica. aut propter habundantiam humo℞ circa vias vrine. Aut propter eorum viscositatem. aut grossiciẽ: aut ꝑpter vtrũq̃ Ista colliguntur ab ysaac primo de vrĩs. caplõ de alba vrina. Secundo notandũ. q̃ albedo vrine est multiplex. Quedã glutinosa vel muscilaginosa: quedam vnctuosa. quedam saniosa similis albediẽ fungi. quedam spermatica similis spermati. quedam plumbea que indicant super diuersas dispositiones. ꝑpter diuersas causas. Ex his sequunt̃ octo regule. ¶ Prima Regula. Urina alba splendida tenuis significat opilationem maxime splenis Probatur Quia talis vrina demonstrat

habundantiam humoris melācolici qui
dicitur frigide ⁊ sicce complexionis. mō
de ratione frigiditatis est dealbare. quia
albedo est filia frigiditatis. vt patet ꝑ ga
lienum in tegni. De ratione autem siccita
tis est attenuare. Modo sup̄ habundanti
am humorum melācolici sequitur opila
tio ⁊ maxime in splene qui dicitur reserua
culum melancolie ergo regula ⁊ cōclusio
vera patet consequentia. Et añcedēs est
principis Auicenna secunda primi cap̄.
de vrina alba. Correlarium primū. Ex
vrina tali medicus debet iudicare disco
lorationem faciei. somnolentiam. pigriti
am in toto patet. quia ista consequuntur
opilationem. Correlarium secundū: Ex
tali vrina medicus debꝫ arguere sup̄ gra
uitatem dolorem in parte sinistra. Corre
larium tercium. Sicut ex vrina tincta me
dicus arguit absolute dominiū calidita
tis. Ita ex vrina alba dñium frigiditatis
vt patet ex p̄cedētibus: Secūda regl'a
Urina alba cum circulo plumbeo in supe
riori demonstrat opilationem in cerebro
⁊ epylentiam. Ista ꝯclusio ꝓbatur. Nam
ex albedine arguit̄ suffocatōem caloris ⁊ do
miniū frigidoꝝ humoꝝ. Et ex circulo plū
beo materias esse in capite. et maxīe gro
ssam flegmaticam vel melancolicā q̄ sunt
cause opilationis. Opilatōem aūt sequit̄
epilentia ergo cōclusio vera cōsequentia
tenet. Et añcedens est dñi ysaac. p̄mo de
vrinis: Et notanter dr̄ in pte supiori ex̄is
quia tunc arguit dispositiōem membroꝝ
supioꝝ: Tercia regl'a. Urina alba mus
cilaginosa demonstrat habūdantiā hūo
rum grossoꝝ ⁊ crudoꝝ. ꝓbat̄ quia musci
laginosa vrina nō fit nisi ex transitu mate
rie grosse ad vias vrine. que materia non
transiret nisi habūdaret intm̄ ergo vrina
muscilaginosa demonstrat habundātiaꝫ
humoꝝ grossoꝝ patet ꝯsequēs ⁊ añcedēs
est auicenne lo. ꝑallegato Confirmat̄ sic
qꝛ muscilago insequit̄ g̃ssiciē sicut tenuis
subtilitatē q̃re ⁊c. Quarta regl'a. Urii
na alba semi liuida saniosa similis color
fungi s̄cat vlceratiōnē in renibus ⁊ ī vijs
vrine. ꝓbatur p̄mo auctoritate Auicēne
scōa primi de vrina alba. ꝓbat̄ etiam rōe
tali. Talis vrina ratione albedinis argu
it multitudinem flegmatis in toto: ⁊ per
consequens in vijs vrine ratione liuidita
tis sup̄ adustionem humoꝝ. Ut patuit su
perius de vrina liuida. Humores aūt ad
usti sunt causa mordicatōis ⁊ acuitatis:
Acuitas autē facit sequi vlcerationem er
go rōe saniei arguit vlceratōem. ⁊ ꝑ cōse
quens in vijs vrine apud renes vt p̄dcm̄
est ergo regula vera. Correlarium p̄mū.
Omnis vrina saniosa demonstrat aut ru
pturam epatis aut vlceratōeꝫ in vijs vri
ne. patet quia aliter non p̄t fieri sanies in
vrina: Correlarium secundū. Multociēs
errant medici in ꝯgnoscendo saniē distin
ctam ab ypostasi. Hoc patꝫ. Nā multoci
ens errant medici ꝓpter similitudineꝫ fi
gure eius ⁊ ypostasis ex pte albedinis le
uitatis descensus ad inferiorē regionem.
Quo stante fit pessimus error in iudican
do quare. ⁊c: Notandū q̄ drīa est inter sa
niem ⁊ ypostasim. quia sanies ex fetore sꝑ
est. Secunda drīa ex p̄te sanie vt quemad
modum ypostasis nō apparet sanies sub
figura piramidali: vt in ypostasi. Ex quo
sequit̄ q̄ bonū est medico semper vrinam
agitare anteq̄ꝫ iudiciū faciet. Quinta
regula: Urina alba tenuis aliqualiter li
uida sine sanie, vt est color fūgi significat
lapidem in renibus vel in vesica. Ista cō
clusio ꝓbatur auctoritate Auicenne loco
prealligato: Et ab ysaac primo de vrinis
ꝓbatur autem sic. Nam talis vrina ratō
ne albedinis significat dominium humo
rum frigidorum crudorum in toto. Et ra
tione liuiditatis caliditatem superfluam
in renibus ⁊ in vijs. Modo existente do
mineo humorum grossorum. ⁊ caliditas
superflua tunc sunt sufficientes ad gene
rationem lapidis ergo talis vrina īducat
lapidem vt predictum est Correlarium
Medicus debet ex arenulis certificari in
quo loco fuit lapis retentus probatur.
Nam si apparuerent arenule albe signū
est q̄ lapis est in vesica: Si arenule rubee

signum est quod est in renibus. Secundo ex loco leso. vtrum fuerit dolor circa pectinem intensior aut in parte posteriori. si primum arguitur lapis in vesica. si secundum in renibus.

¶ Sexta Regula. Urina alba spissa et vnctuosa si per totum significat ethicam. Probetur. Nam talis vrina significat dissolutionem humiditatum partium membrorum cum quo coniungitur ethica tercia speciei confirmata. ergo talis vrina demonstrat ethicam. Patet consequentia et antecedens colligitur per Auicennam. secunda primi capitulo preallegato. quare conclusio redditur vera. Et dicitur notanter per totum. quia vrina vnctuosa secundum partem superficialem tantum facit caliditatem magnam in renibus. Correlarium Urina vnctuosa in omni dispositione egritudinali est mala. quia absolute significat lapidis liquefactionem et dissolutionem.

¶ Septima Regula. Urina alba post citrinam aut tincta non a causa primitiua in horis pluribus febrium. facit quod febris permutatur in quartanam. Probatur. Nam talis demonstrat dominium humorum melancolicorum. et resolutionem humorum calidorum. et cum hoc opilationem que sunt cause quartane. ergo conclusio vera. Et notanter dicitur non a causa primitiua puta ex nimia comestione vel potu aque frigide talem permutationem significante. Hec autem patent ex secunda primi Auicenne. et ysaac primo de vrinis.

¶ Octaua Regula. Urina alba plumbea secundum partem sine aliqua ypostasi. facit mortem propinquam. Probatur quia talis vrina ratione plumbeitatis et albedinis facit mortificationem caloris innati. quo stante sequitur mors. ergo conclusio vera. Correlarium. Urina alba quantumcunque fuerit coniuncta plumbeitate siue liuiditate est valde mala igitur etc.

De vrina Rubea.

Notandum quod vrina rubea vt plurimum attestatur egritudini calide. quia ex materia colerica rubea proueniente si fuerit liuosa. si vero non sanguinee materie attestatur. Cum quando accidit in egritudine frigida. et hoc multis de causis. Prio ratione doloris fortis. de cuius ratione est acuere coleram rubeam et inflammare. quare sequitur vrina tanta rubore sicut in colica frigida. Colligitur ab auicenna sexta tercii. capitulo proprio. Ex quo sequitur correlarie quod vrina rubea stante dolore antequam precessit dolor fortis non necessario indicat de flebotomia. Contra nonnullos qui statim visa vrina rubea quasi indicant de flebotomia. Secundo stante opilatione a materia flegmatica multa inter kistim fellis et intestina. colera enim que solebat ire ad intestina regurgitat ad renes propter materiam flegmaticam. et ita tingitur et coleratur vrina colore rubeo. vt in ictericia contingit. Colligitur ab aui. sexta tercii capitulo proprio. Tercio accidit vrina rubea ex epatis lapsu ad frigidum. quia debilitatur virtus epatis sequestratiua. quare non poterit fieri sequestratio debita aquositatis a sanguineo. Ex quorum permixtione coloratur vrina colore rubeo sicut in ydropisi. vbi accidit vrina similis loture carnium. Quarto accidit vrina rubea propter constrictionem factam a flegmate opilante quare putrefit maior pars flegmatis et putrefacta reducitur ad colorem extraneam. et ita ad tincturam. Correlarium. Judicium de flebotomia non est faciendum in ydropisi. quia vrina fit multum tincta. quia hoc facto magis alteretur epar et debilitatur. Ulterius verificatur. Quoniam vrina rubea potest apparere in egritudine frigida.

¶ Item Notandum quod vrinarum oleaginosarum quedam est tota oleaginosa. quedam inferius tantum. prima deterior est ceteris. vt patet in ptisi confirmata et in ethica. Ex istis colliguntur alique regule.

¶ Prima Regula Urina rubea est melior in febribus acutis quam aquosa et sanior quia illa significat priuationem pingue virtutis contra materiam. prima autem non. Confirmatur auctoritate Auicenne secunda primi. capitulo de coloribus. Correlarium. Quantum maior sanguinea rubea tanto saluior. Patet ex intentione eiusdem.

¶ Secunda Regula. Urina perseuerans rubea in egritudinibus renum. significat apostema calidum. Patet quia cum perse

uerat significat malam dispositionem cõfirmatam in loco. et deriuationem melancolicam materierum ad locum. vt in secũda primi capitulo de coloribus.

Tercia Regula. Urina rubea perseuerans in egritudinibus acutis nullaz faciens residentiam. significat perditionez egri. aut apostema predictum. secundum patz quia ex hoc arguitur morbus valde fortis. et virtus debilis. Patet auctoritate loco preallegato.

Quarta Regula. Urina rubea stante dolore capitis desipientiam significat Patet aucto. et rõnibus supius adductis.

Quinta Regula. Urina rubea grossa turbida. significat apostema in epate. aut eius debilitatem. Patet ex sufficienti diuisione causaꝝ turbulẽtie in vrina.

Sexta Regula. Urina oleaginosa multipliciter. significat naturam creticare per vias vrine. et euacuationem materierum. Et hoc si sequitur requies egrotantis. si vero non sequitur esset signũ mortis vt vult Auicenna secunda primi.

Septima Regula Urina oleaginosa pauca fetida. significat mortem Patet quia mediante fetoris significat ebulitionem et corruptionem humorum mediãte paucitatis debilitatem virtutis mediãte oleaginositatis dissolutõnem partiũ quibus stantibus sequitur mors. Confirmat auctoritate Auicenne loco p̃allegato.

Octaua Regula. Urina oleagĩosa in egritudinibus acutis per totum apparens in die quarta egrum. significat moriturum in septima: Patet quia talis significat crisim in septima et nõ ad bonũ cum virtus sit debilis et morbꝰ fortis. ꝙ. etc.

Nona Regla. Urĩa oleagĩosa pauca in q̃ fuerit aliqd siĩe loture carnis rcentis est signũ pessimũ. Patz q: fcat vltimaz debilitatẽ vtutis naturalis quã sequit vrina talis apparens in colica ydropisi. fcat mortem propinquam. vt vult Auicenna quarta et sexta tercij caplo proprio.

Decima Regula. Urina leuiter oleaginosa fm ptẽ supficialẽ et ptẽ renũ. ptz auc. aui. ii. pmi. de signis sũptis ab vrina.

Expedito de coloribus pncipalibus. quibus maxime prenosticatur medicus in qbus virtualiter alij includunt. Sequit de secundo intento. videlicet de contentis q̃ sunt fere numero. xvij. quoꝝ pmũ est de Circulo. Secundũ de spuma Tercium de sanguĩe. Quartũ de arenulis. Quintum de spermate. Sextũ de ampulla. Septimũ de granulis. Octauũ de nubecula Nonũ de pilis. Decimũ de squamis. Undecimũ de furfureis resolutionibus. Duodecimũ de athomis. Tredecimũ de resolutionibus cinericijs. Decimũqrtũ de sanie. Decimũqntũ de sedimine. Decimũsextum de humore crudo in vrina. Decimũ septimũ de cautelis in vrina.

De Circulo in vrina.

Et primo notandũ de circulo Circulus qñq3 apparet in regiõe superiori. Qñq3 in regione media. licet rarissime. Primus ãt maxĩe fcat sup dispositõem capitis. Secũdus sup dispositionem mẽbroꝝ spiritualiũ vt plurimũ. Secũdo distinguo q: qñq3 apparet circulus ꝯpletus. qñq3 incõpletus. qñq3 grossus. qñq3 subtilis. qñq3 vnius coloris: qñq3 alterius. Istis sic positis ponunt iste regle de circulo ab ysaac prim ab Auicẽna. partim a Galieno et Theophilo.

Prima Regula Circulus spissus grossus in substãtia rmissus a q̃cunq3 colore fcat posteriorẽ ptem capitis esse lesam ex fleg̃te vitreo. Ista regula psuadet. nã circulus absolute fcat materiã ĩ capite frigidam melancolicã. et tñ posterior ps sit frigidior et in hñtibus simbolũ facilior erit trãsitus. Scḋa Regl'a. Circulꝰ spissus in sb̃a purpureꝰ ĩ colore fe ptẽ interiorẽ capitis eẽ lesã ex materia sanguĩea. pbat sic nã color purpureꝰ attestat magis sanguini q̃ alteri hũori. et cũ ps añrior sit magis plẽa venis et arterijs q̃ aliq̃ alia ꝑpter rethe mirabile ibi existens sequitur talez circulum magis fcare fm ptẽ anteriorem capitis esse lesam ex materia sanguinea.

¶ Tercia Regula. Circulus tenuis ī substantia pallidus ī colore ad similitudinē coloris plumbi significat sinistram partē capitis esse lesam ex humore melancolico Probatur quia cum humores melācolici maxime sunt similes in colore plumbeo ꝑpter frigiditatem: ⁊ sic splē dicitur esse receptaculum humoris melancolici. quod membroꝝ directo aspectu aspicit partem sinistram sequit̄ faciliter euaporatio.

¶ Quarta Regula. Circulus tenuis in substantia in colore citrinus vel rubeꝰ significat malam complexionem in parte dextra ⁊ pariter dolorem quia cum epar ⁊ cistis fellis collocant̄ in pte dextra quare faciliis fit euaporatio ad illam partē secundum ꝙ volunt medici ⁊ maxime Auicenna de signis sode ꝑ ꝯmētatorē pma tercij.

¶ Quinta Regula: Circulus plumbeus grossus in substantia significat epylentiam. aut apoplexiam. Patet quia talis circulus significat multā materiā ī cerebro: ⁊ in ventriculis: ⁊ ꝑ ꝯñs opilatōnem. aut magnā aut pūā fm ꝙ circulus est magis vel minꝰ gssus ita epilētia vel apoplexia.

¶ Sexta Regula. Circulus in acuta egritudine. liuidus cerebꝝ ledi ꝑcat. Patet qꝛ sicut vrīa liuida ꝑcat fluxū materie ad caput fm totū in egritudine acuta. ¶ Item Circulus liuidus ꝑcat raptū eius ad superiora ⁊ ita lesionem cerebri:

¶ Septima Regula. Circulus subtilis viridis in colore in febre acuta apparens adustōem ⁊ futurā frenesim ꝑcat. Patꝫ qꝛ talis ꝑcat materiā multā subtilē colericā in cerebro. a q̄ cōiter accidit frenesis. Ut patet pma tercij:

¶ Octaua Regula. Circulus apparens tremulus ꝑ medicos agitatus: dolorē in spina dorsi ⁊ ꝯñs palisim ꝑcat. Patꝫ qꝛ ꝑt materiā multā subtilē colericā in cerebro a q̄ cōiter accidit frenesis Significat etiā fluxum materiei catarralis ꝑnucham ad cuius fluxū aut sequit̄ dolor in spīa dorsi. vel materiei retentōem. vel palisis. ex cuius fluxu magis contingit neruis. ⁊c̄.

¶ Nona Regła. Circulus niger ꝑcedēte liuiditate mortificatiōem caloris ex frigiditate cerebri ꝑcat: patet qꝛ sicut vrīa nigꝰ q̄ ꝑcessit vrina liuida mortificatiōem in toto ꝑcat ex defectu mēbri deteriorati et principalis puto cēbri ita ⁊ circulꝰ niger.

¶ Decia Regła. Circulꝰ niger si añ ꝑcesserit viridis in vrina mortificatiōem ⁊ adustionem in cōplexiōe ꝑt: ptꝫ ex dictis sup̄.

¶ De Spuma in vrina.

Pro cuius ptis intellectu. Notandum primō. vt habet̄ a Galieno in ꝯmento huiꝰ amphorismi. sanguinolentoꝝ in scōa pticula. Spuma aūt generat̄ a materia gssa viscosa hūida In quā dū agit calor eleuat q̄dam corpuscl'a ex quoꝝ ꝯmixtōe generat̄ spuma. Aut generat̄ a caliditate forti, sicut patet in olla ebuliente. Aut generat̄ a forti motu ⁊ per cussione vt in equis currētibus apparet. Ex q̄ sequit̄ ꝙ causa materialis spumi est hūiditas viscosa. Causa efficiens est caliditas agēs in humiditatē. Quare dantur de ea iste regule quaꝝ pma est hec

¶ Prima Regula. Spuma ptinua gssa ī substantia multa ⁊ remissa in colore cū vrina gssa apparens ꝑcat indigestōem et ventositatem. qꝛ talis vrina ꝑcat multā humiditatem ⁊ gssam suffocantē ⁊ debilitatem calorē naturalē, ex cuius debilitate debilitatur v̄tus digestiua. ⁊ ꝑ viā indigestōis multiplicat̄ materia multa ⁊ viscosa. Cōfirmat̄ aucto. Auicēne. tredecima tercij. cap: de signis apostematū stomachi:

¶ Secunda Regula. Spuma tenuis in substantia ⁊ ptinua ꝑ oēs ptes colorata satis in vrina simili a ꝑparēs ꝑcat inflāmationem in mēbris spūalibus: ptꝫ qꝛ aut talis spuma fit mediāte multitudīe materiei: sꝫ hoc non. qꝛ tunc nō esset colorata. Et vrina inflāmata. aut fit mediante calore actionis fortis in ipāꝫ materiā. ⁊ tūc ꝑcat incendiū in mēbris spūalibus: ⁊ ita patet aucto. Galieni p̄allegata. et a sufficienti diuisione. Et vrina similis apparēs in fe. est malum signū. qꝛ ꝑcat inflamatōem in pulmone ⁊ in membris vicinis.

v

Tercia Regula. Spuma intercisa apparens nigra in colore ycterician nigram ex vicio humoris melancolici fit: patet quia talis fit opilationem et materiam melancolicam in viis vrine delatam propter opilationem inter epar et splenem. quia humor melancolicus non potens transire ad proprium receptaculum necessario regurgitat ad partes inferiores quare etc. Et dicitur notanter intercisa: quia si esset continua fcaret materiam melancolicam et adustam in toto quare etc. vt patet aucto. Aui. tredecima tercij de signis ycterície nigre.

Quarta Regula. Spuma intercisa non continua apparens cum granulis minutis talis fcat membra debilia grauari multitudine reumatis. patet quia non continua fcat humiditatem in membro deducto. et cum granula fcant descensum reumatis. vt declarabatur ergo. etc.

Quinta Regula. Spuma intercisa viridis in colore aut similis tincture croci fit calefactionem epatis et adustionem: patet quia hoc fit superabundantiam caloris delate ad vias vrine et habundantis in toto quod non possit esse nisi stante epatis caliditate cum adustione quare regula vera. Quod patet aucto. Auicen. decimaquarta tercij de signis icterície citrine.

De sanguine in vrina.

Notandum quod quandoque apparet in vrina sanguis purus. clarus. quandoque commixtus. qui distinguitur ex parte quantitatis caloris mixtorum. licet sanguis quandoque euacuetur purus per viam crisis ex sanguine peccante in quantitate vt contingit in pluribus mingentibus omnino sepe sanguinem purum De quo dantur iste regule.

Prima Regula. Sanguis in vrina trumbosus vel globosus: grauem habens odorem vel fetorem cumque dolore in pectine fit sanguinem a vesica venire. Correlarium Urina in qua apparent gutte sanguinis grossi residentis in fundo fcat sanguinem a loco propinquo fluere: et per consequens a vesica ergo. etc.

Secunda Regula. Urina in qua apparuerit sanguis grossus trumbosus petens fundum significat actualem fluxum menstruorum in muliere. et hoc nullo modo existente dolore in aliqua parte: Patet. quia aut fluit a vesica et hoc non. quia sic dolor esset in pectine. aut a renibus et hoc non quia ibi esset dolor. aut ab epate et hoc non quia etiam ibi non est dolor. aut ab aliquo alio membro a quo si fuerit non absoluetur tale membrum aut a grauitate aut a dolore actuali existente aut quod precesserit. Correlarium: Ex simili vrina sepe decipiuntur medici iuuenes qui prenosticant necessitatem flebotomie et male. operantur enim contra casum habitum quarta primi Caueas ne menstruatam flebotomes.

Correlarium. Non quelibet vrina rubea grossa indicat de flebotomia.

Tercia Regula. Sanguis in vrina non trumbosus niger in fundo minorato dolore in renibus significat ipsum fluere a renibus. patet: Et dicitur notanter niger quia sanguis exiens venas immediate denigratur. iuxta sentenciam Galieni in commento istius amphorismi. Si sanguis extra venas effunditur. patet etiam ex sententia trumborum: quia illi significant super dispositionem vesice: vt declarabitur: Patet etiam ex situ doloris quod signum arguitur certissimum.

Quarta Regula: Sanguis purus ac si ex vulnere expelleretur cum dolore spondilium mediarum dorsi fcat ipsum fluere ex fractura vene chilis. Probatur quia talis sanguis purus significat fracturam vene mediante puritatis et non alibi nisi vbi est dolor: Sed cum dolor sit vbi situatur illa vena chilis. ergo. etc.

Quinta Regula: Sanguis purissimus cum dolore et punctione in ypocundrio dextro. fcat sanguinem ab epate fluere et per consequens dyarriam epaticam. patet ex Auicenna de fluxo epatico sanguineo.

Sexta Regula. Non omnis vrina in qua fuit sanguis est mala. patet quia quandoque accidit talis vrina per viam crisis: vt dictum est: et tunc signum est bonum si restringatur sequuntur accidentia mala.

De Arenulis in vrina.

De arenulis tales dantur Regule Prima. Arenule rubee in colore. dure in substātia sine febris vicio cum dolore dorsi lapidem in renib⁹ confirmatum vel confirmandum significāt. dummodo cum eis fuerit difficultas mingendi. Probatur auctoritate pncipis decimaoctaua. caplo proprio. Ratione autem probat sic. Nam tales arenule dure attestantur materie grosse contente in renibus vel in vesica. non secundum: Ut declarabitur inferius ergo primum. Et existente materia flegmatica grossa in renibus opilante ꝛ occurrēte caliditate epatis ꝛ renum generatur lapis. ergo conclusio vera. vt patet de causis ipi⁹ lapidis.

Secunda Regula: Arenule dure ī substantia rubee in colore apparentes cum alleuiatione renum vel lumboꝝ dissolutionem lapidis fieri significat et dolorem a lapide processisse quod probatur auctoritate principis loco preallegato. Et Ysaac tractatu de vrinis capitulo de causis arenularum: Et ratōne probatur sic: Tales arenule significant aut lapidem in renibus: Et hoc non quia perseueraret dolor ꝛ non fieret alleuiatō. vel significat dissolutionem ipsius a sufficiēte diuisione quod est verum ꝓbatur ex alleuiatōne doloris que precessit ante apparitionem illarum arenularum.

Tercia Regula. Arenule albe ī colore dure in substantia rēsidentes in fundo dolore exñte in pectine lapidem in vesica significant. quod declaratur primo auctoritate principis caplo proprio. Ratōe aūt sic. quia tales arenule aut attestant̄ sup lapidem in renibus aut vesica Non primum quia tunc essent rubee. Et dolor essꝫ ī dorso propter situm ꝛ colorem ipoꝝ renum. ḡ a sufficienti diuisione attestatur sup lapidem in vesica. quod patet ex situ doloris in pectine ꝛ color ipsarum arenularum q̄ proporcionantur colore vesice.

Quarta Regula. Arenule albe in colore post quaꝝ apparitōnem remittat̄ dolor pectinis ꝛ difficultas mingēdi. Et ex his paciēs senciat sublevatōes. Tales dissolutiones lapidis in renibus aut dissolutōes eiusdem in vesica. Non primū ergo scōm ideo est manifesta.

Quinta Regula. Arenule rubee ī colore molles in substātia apparētes cū febre ꝛ maxime in fine fe. ſcant adustōnem humorum. auctoritate pncipis. pma q̄rti de signis quartane. Ratōne ꝓbatur. q: tales arenule ſcant multitudinē materiei adustē. ergo tales ſcant adustōez hūoris propterea tales materiā adustam. Ratōne ꝓbatur añcedens. quia aut tales ſcāt lapidem aut adustionē. Nō pmū. q: tunc non essent molles vt patet p regulas pcedētes ergo scōm. vt ptꝫ p sufficientē diuisionē.

Sexta Regl'a ꝛ vltima. Arenule rubee apparentes sine dolore ꝛ grauitate renuꝫ ſcant caliditatē epatis ꝛ renū q̄d apparet quia tales arenule attestant̄ duobus principijs. pmo caliditati agenti: secūdo materiei flegmatice q̄ sunt vera pncipia rnū ꝛ lapidis. q̄ si fuerint cū dolore ſcant lapidem. q̄ vo sine dolore ſcant intentū regl'e.

Correlarium. Arenule apparentes in fine febre collericaꝝ ſcant ꝑmixtōnem febris colerice ad febrē q̄rtanam. Patet q: ſcat adustōem materiei. vt patet ex ꝓbatione quinte ꝯclusionis.

De spermate in vrina.

De spermate pmo notandū. ꝙ in virga sunt tres meatus spermatis vrine. ꝛ alguadi. vt patet ex anatomia virge apud omēs sapientes. Ex q̄ contingit vnam istaꝝ superfluitatū cum alia euacuari. Et ita sperma cum supfluitate vrinali. quare de spermate dantur hee regule.

Prīa Regl'a. Sperma diuisum ſm partes minimas incorꝑatum cum substātia vrinali. superfluitatem vel coitum precessisse significat. Probatur primo auctoritate principis vicesima tercij. capitulo de

signis coitus. Secundo ratione tali. quia tale sperma ita permixtum significat diuturnitatem euacuationis spermatis pcessisse ad quam secuta est notabilis permixtio. et ita est corpatio vnius superfluitatis cum altera quare regula vera.

¶ Secunda Regula. Sperma apparẽs globatum truncosum cum vrina secundũ frustra grossa permixtum abstinentiã coitus vel nocturnam pollutionez significat Probatur ratõne: quia tale sperma sic apparens aut significat coitum aut pollutõnem nocturnam. post q̃ pollutõnem ĩmũ sit aliqua pars stimulans virtutem ad ei9 expulsionem. Non primum. quia tũc essz diuisum ergo secundum ẜcat. Patet sepissime in vrinis virorum religiosorum. vel significat vt dictum est abstinentiã coitus Non in homine assuefactum ad coitum si retineatur talis supfluitas. necessario aliqua pars eius retenta stimulat expulsiuã ad eius expulsionem. Et quia non conuenientius potest expelli q̃ p vias vrĩe quare.⁊c̃.

¶ Tercia Regula. Sperma apparẽs frequenter in multis vicibus gomorreã vel paralisim membro⁊ genitalium ẜt. Probatur quia autem tale sperma sic apparẽs significat coitum precesisse vel pollutõez nocturnam vel gomorream passionem: Non primũ neq̃ secundum. quia tunc tale esset interpolatim ⁊ interpolatis vicib9 appareret. ergo si continue vel multis vicibus apparet significat intentum regule Et notanter dicitur paralisim membro⁊ genitalium quia sicut ptingit alios lacertos ⁊ musculos paralitizari pariter ⁊ istos quia paralisi inducta sequitur relaxatio ⁊ ita euacuatio spermatis.

De ampullis in vrina.

Notandum q̃ ampulla quantum ad quid nominis importat gnula magna que differunt a spuma secũdum magis ⁊ minus ⁊ a granulis q̃a granule sunt ãpulle mediocres. Ampulle eñ importat idẽ q̃d dcm̃ est. sez spumã supuenientem ⁊ eleuatam. de qua dantur iste regule.

¶ Prima Regula. Ampulla magna perseuerans in vrina habens adherentiaz plixitatem morbi in quo apparet ẜcat. probatur auctoritate ysaac de vrina Ratõne autez sic quia talis ampulla ẜcat eruditatem ⁊ viscositatem materiei peccãtis. propter cuius viscositatem conatur ad agendum contra talẽ materiã ad quẽ conatum generatur ampulla. Confirmatur vt si q̃s pcusserit grauiter aquam ex tali pcussiõe eleuantur ampulle. vt notat experigẽtia modo stante materia grossa ⁊ viscosa necessario morbus plongatur.

¶ Secunda Regula. Ampulla magna apparens in vrina declinans se ad locuz ad quem vrinale applicat̃ ventositatẽ ẜt. Probatur quia sicut de ratõne ventositatis est moueri de loco ad locum ⁊ non habere esse fixum. vt patet ex sñia oĩm medicorum. Ita de ratõne superfluitatis cõsequentis talẽ vẽtositatem.

¶ Tercia Regula. Ampulla apparẽs in vrina magna cum rugitu ⁊ grauatõe stomachi vomitum aut fluxum ventris precessisse ẜcat. pbatur. Nam talis ampulla ẜcat materiam humidam flegmaticã cõtineri in stomacho. vl' in intestinis que cõtenta necessario stimulant vĩtutem ad secessum fluxũ ventris vel vomitum. quare cõclusio vera.⁊c̃.

¶ Quarta Regula. Ampulla magna apparens in vrina aut grauatõnem stõi dolorem yleos. aut r̃num ex humore flegmatico g̃sso ⁊ viscoso dependere ẜcat. pbat̃ auctoritate Auicenne caplo ppo. Ratõne autem sic. q̃r talis ampulla attestatur materiei ex qua generat̃. Sz cũ generat̃ ex tali materia flegmatica sequit̃ intentũ.

¶ Quinta Regula. Ampulla apparẽs cũ magna adherentia in circulo dolorẽ capitis a ventositate ẜcat. aut etiã viscositate pbatur. quia vt dcm̃ est. q̃r cum ptentum arguit sup regionẽ ĩ q̃ fuerit collocatũ. sz cũ circulus pmixt9 cũ ãpulla colet̃ in loco supiori sequit̃ ĩtentũ. Correlariũ. Ampul

la magna apparens in vrina vētositatem atq3 viscositatem esse in stō ꝑt 7 intestinis est signū distinctiuū.

De Granulis ī vrina.

De granulis id est ampullis medi ocribus danť hec regule.

Prima Regula: In quacunq3 pte fuerit granula a cerebro fluere mate riam ꝑcat Patet primo auctoritate medi corum q ponunt granula 7 circulū esse sig num sup dispositōem cerebri. Ratōne sic ꝓbatur. quia talia granula ꝑcant sup dis positionem capitis aut mediā regionem aut sup infimam. S3 nō scdm neq3 terciū absolute quia tunc essent ampulle magne ex eo: quia facilius est vtuti agere sup ma teriam in media rgione ꝯtentā 7 in ifima q in supma S3 agente gnatōnis āpulle applicate posset seq actō. qre. 7c. ergo gra nula ꝑcat sup descēsum reumatis. S3 no tandum: q ista granula alia 7 alia ꝑcant. Si fuerint in alia 7 alia regione. Contēta eni in regione superiori ꝑcant dispositōe3 capitis. ita q materia actualiter peccat ī capite. Contenta in media rgione ꝑcant sup descēsum reumatis. ad neruos ad pe ctus 7 iuncturas. licet rarius appareāt ni si in suprema regione. Ideo medici dicūt q granula absolute ꝑcant sup descensum reumatis sine mō descendat ad ptem illā siue illam. Declarat accidentia māifesta. Ex quo verificať dcm medicoꝝ q pacien tes catarꝝ ad omē genꝰ morboꝝ sunt pati Probať q2 ex eius fluxu inducit mala3 cō plexionē in loco in quē fluit.

De nubecula ī vrina.

De nube q dř nubecľa. Notandū q tales important q̄ndam vapo rosam supfluitatem 7 obscuram apparentē in vrīa ad modū tele aranee vľ pulueris sparsi ꝑ vrinā q generať ex actōe caloris ꝑter naturā. de q danť tľes reglę.

Prīa Regula. Nubecula liuida appa rens in iferiori regiōe ad modū pulueris sparsi ꝑncipiū ethice ꝑcat. pt3 aucto. aui. pma q̄rti in cap. de signis ethice. Ratiōe aūt sic q2 talis nubecula ꝑcat q calor ꝑter naturā incepit agere ī hūiditate 7 eas re soluere q̄d est principiū ethice.

Secūda Regula. Nubecula ombro sa cum quadā spuma crocea vel viridi su per calefactione epatis 7 multitudinē co lere ꝑcat. patet expimento. quia tales vri ne cōiter apparent in ycterīcia vbi est sup flua caliditas epatis 7 multitudo colē.

De pilis in vrina.

Notandū q pili distinguūť ex pte substantie 7 ex pte q̄ntitatis. Ex parte coloris. 7 ex pte situs Aliqui dicunť subtiles. Aliqui grossi. Q̄nq3 sunt multi. Q̄nq3 pauci Q̄nq3 in regiōe media. q̄nq3 in regione suprema. Q̄nq3 sunt coloris ci trini Q̄nq3 fusci. Q̄nq3 rubei. Distinguū tur etiam ex parte causaꝝ efficientiū. quia quidam causantur ex humoribus grossis frigidis. Quidam a caliditate suprema agentem in humidū. Colligiť hec distin ctio ab Auicenna scda primi. et ab ysaac primo de vrinis. De q̄bus dantur hee re gule.

Prima Regula. Pili rubei siue citrini apparentes in vrina in q̄cunq3 rgione nō exn̄te febre caliditatem renū ꝑcant. Pat3 auctoritate principis decimanona tercij de signis male ꝯplexionis calide renum. Ratione sic. quia sicut de ratione frigidi tatis est albescere. ita de ratōe caliditatis ē citrinare a calefacere. S3 tm̄ supfluitas attestať mēbro a q̄ supfluit seqť ꝓpositū.

Scda Regula. Pili apparētes in vrina exn̄tes pingues substātie solide nō exn̄te febre dissolutōem renū 7 lūboꝝ ꝑcāt. Pro batur. Tali pili sunt ptes aut materie rso lute vel dissolute aut mēbroꝝ. s3 nō hoc er go attestať dissolutōem mēbroꝝ 7 maxīe vicinoꝝ. vt sunt renes 7 lūbi ğ regľa va.

Tercia Regula. Pili apparētes ī vrina aliq̄ntulum ğssi in sba. ita se hn̄tes q si cō primanť euanescūt. aut ex agitatōe vrine resoluunť tales pili opilatōem ab humo ribus ğssis 7 viscosis fieri ꝑcant. ꝓbať au ctoritate Aui. scda pmi. Ratōe sic. Aut ta

les pili significant dissolutionem membrorum aut materie. Non mēbrorum quia vrina esset pinguis. et pili nō euanescunt sed attestatur materiei resolute et per consequens materiei grosse et viscose opilātes vias quod erat propositū.

Quarta Regula. Pili apparentes ī vrina in substantia solida vrina existente oleaginosa tales apparentes existente febre. dissolutionem tocius et ethicā fieri significant. probatur aucto. Auicēne pma quarti. capl'o de signis ethice. Rōne aūt sic. quia tales pili aut significant dissolutōem mēbrorum particulariū aut tocius. Nō primū. quia tunc esset fe. sed scdm. et per consequens regula est vera.

De Squamis ī vrina.

De squamis apparentibus in vrina. Notandū circa quid nomīs ipsarum squamarum. quod squame differūt a furfureis resolutionibus. quia furfuree resolutōnes dicunt̄ ptinere ad similitudinē squame pisciū. Differūt etiā ex parte causarum. quia materia faciens squamas est grossior quam materia faciēs resolutōes furfureas. Similiter differūt ex parte excoriatōnis. quia furfuree resolutōes accidunt pformata excoriatione. Squame āt accidūt in pncipio excoriationis cū partes extrinsice et intrinsice dicunt̄ esse grossiores quam partes intermedie quibus stātibus ponunt̄ he regule.

Prima Regula. Squame apparētes in vrina tales inquātum squame et sine febre apparentes scabiem significant siccā. pbat̄ Nam cū materie ex quibus fiūt squame sunt grosse. tunc talis materia nō est apta per poros exalare. Exalat sed tm̄ pars subtilis ex qua inficit̄ cutis infectione tenui et subtili.

Secunda Regula. Squame apparentes in vrina cū grauitate in regione pectinis significant quod vesica incepit excoriari. Patet ex deductione secunde cause pdcē.

Tercia Regula. Squame apparentes in vrina cum vicio fe. pmā partem ethice. et ethicam fieri significant. pbat̄ quia sicut se habet prima humiditas ad scdaz hūiditatē ita furfuree resolutiones attestant̄ resolutiōem secunde humiditatis que est subtilior ipsa prima humiditate. ergo squame attestabuntur resolutioni prime humiditatis que est grossior et ita ethica pme spēi fit.

De furfureis resolutionibus in vrina.

Primo notandum. quod ipsa pcedūt ex altera causarum illarum. Aut ex solutione materie colice aduste vel flegmatis salsi que partes sepate transmittuntur ad vias vrine. et cum ipsa superfluitate emittunt̄ vel ex resolutōne partiū cartillaginosarum aut neruosarum. vt ē vesica et hmōi Et dicunt̄ furfuree resolutōes quia resident in vrina ad similitudinem furfurum grossarum. Vel accidunt ex resolutione hūiditatum secundarum. vt ros cambiū que sunt cōposite ex partibus grossis et subtilibus que re ptingit vnam ab alia separi. De quibus resolutionibus dant̄ tales regule.

Prima Regula. Furfuree resolutiones apparentes in vrina sine fe. aut dolore in determinata parte corporis scabiez corporis eē significat quam pclusio pbat̄ aucto. Aui. ca. de scabie. Ratōe aūt sic. quia tales furfuree resolutiones aut attestant̄ scabei aut vlceratōi. aut resolutioni. Non scdm quia tunc eēt grauitas et dolor in earum euacuatōe. Nō tercium quia tunc esset vrine grauitas aut dolor in earum euacuatiōe ergo pmū quod erat probandum.

Secunda Regula. Furfuree resolutiones in vrina apparētes cū grauitate et dolore circa regionē pectinis vlceratiōez vesice significant. Patet quia vbi dolor ibi egritudo Sed quia nō erit ita vbi tales resolutōes proueniunt ab vlceratōe. vt dcm̄ est.

Tercia Regula. Furfuree resolutōnes apparētes cū febre in vrina ethicā secūde spēi significant. Patet a sufficiēti diuisione causarum ipsarum resolutōem furfurearum.

De Athomis in vrina.

Nota quod per athomos debem' intelligere granula parua ad modū pūctorum vt ita loquar que distinguunt̄ ex parte loci. et ex parte substātie. et ex parte causa

rum a quibus generant tales attomi. Generantur tñ vt plurimũ a materia flegmatica inbibita in neruis q̄ fcabunt regionē in qua fiũt ⁊ apparebũt. De quibus dant tales regule.

¶ Prima Regula: Attomi apparētes in vrina in fundo residētes dolorē ĩ mēbris generatiuis ⁊ pedibus ⁊ genubus. ⁊ p cōsequens podagrā ex illis signāt. Probat pmo aucto. Aui. vicesima secunda tercij caplo de podagra ⁊ sciatica. Ratōe vero sic. Tales attomi fcant materiā ɔtentam in mēbris neruoꝝ inferioꝝ ⁊ p ɔñs in mēbris regionis in fine que integrāt ex mēnbris pdictis.

¶ Secunda Regula. Attomi apparētes in media regione dolorez in mēbris spiritualibus fcant. pbatur quia sicut attomi in infima regione sup infimā regionē significant ita attomi in medio indicāt sup mediā. vt apparz eē ex alijs supfluitatibꝰ.

¶ Tercia Regula. Attomi apparētes vniuersaliter p totam vrinā oim̄ mēbroꝝ ⁊ p ɔñs totũ corpus dolorē fcant: probat sic Attomi partiales partialē dolorē fcant. ita attomi vniuersales ⁊ vniuersaliter apparentes vlem dolorē fcant. g̃ intentũ regule est veꝝ.

¶ Quarta Regula sumpta ab Auicēna. pmo canōe fen scd̃a. cap. de signis impgnationis. Vrina lucida pura in substātia in q̄ apparuerit aliqd g̃ssium simile nubi ⁊ in ea fuerint attomi descēdentes et ascendentes globatim inferius impgnationez ⁊ ɔceptum fcant. patet auctoritate pdcā Ratōne sic. qz tales attomi aut fcant sup dolorē iũcturaꝝ. aut neruoꝝ aut sup cōceptum. sz nō primũ. vt patet p cōclusiones pcedentes g̃. ⁊c̃.

De Resolutionibus cinericijs in vrina.

Notandũ q̄ p resolutiones cinericias nō debemus intelligere residentes in vrina ad modũ furfurearũ resolutōnũ. sz sunt g̃ssiores q̄ accidunt ⁊ apparēt ex dissolutione materieꝝ flegticaꝝ aut melācolicaꝝ aut sanguineaꝝ g̃ssiarum q̄ resolute sit cũ supfluitate euacuantur ⁊ eaꝝ apparentia attestat mēbris a quibus resoluunt. Quo stāte ponũt iste regle.

¶ Prima Regula. Resolutiones cineree subtiles in colore adherentes globate vl ɔgregate ad inuicem ⁊ in fundo residētes retentionē menstruoꝝ in mulieribus fcāt pbatur aucto. auicēne duodecima tercij: Ratione āt sic qz tales resolutōes attestātur materie peccāte ĩ loco ꝓpinq̄ ad vias vrine q̄ materia ɔtingit euacuari e rtenta stimulant vtutez ad eius expulsionē. ⁊ q̄a nō pt euacuari fm se ꝑpter opilatōnem. euacuant āt aliq partes ex quaꝝ sepatōe generant tales resolutōes. Et ideo notāter ponit in ɔclusione residentes in fundo ⁊ globate exñtes ex eo q ɔtentum in regione supiori attestatur materie ɔtente ĩ tali regione. Et ideo cum materie mēstruales sunt ibi residētes. claꝝ est q resolutōes ibi apparētes fcāt eaꝝ resolutōem materieꝝ: g̃ re ɔclusio vera.

¶ Secũda Regula. Resolutiões cineree subnigre in colore sparse p vrinā fluxum mēstruoꝝ actualē fcant: pbat auctoritate Auicēne loco pallegato. Ratōe sic. qz aut tales fcant retentionez menstruoꝝ aut fluxum: Non primũ. quia tunc residerent in fundo qm̄ de ratione grauis est ⁊ nō eēnt congregate. vt pbatũ est g̃ fcant actualē fluxum. ⁊c̃.

¶ Tercia Regula. Cinericie resolutōnes subnigre ⁊ grosse adherentes substantie vrinali in fundo spleneticam passionem ⁊ apostema splenis significant. Probat auctoritate omnium medicoꝝ vnanimiter asserentium hoc esse signum male dispositionis splenis. Ratione sic. Quia aut tales resolutiones attestātur materie mēstruali aut melancolice alibi cōtente: Nō primum. vt patet per primam ɔclusionez ergo cum splen sit receptaculũ hũoris melācolici sequit q tales resolutōes attestāt materie ɔtente ĩ splene q̄d est ꝓpositũ.

¶ Quarta regla: Resolutōes cineree apparētes ĩ fine fe. flegticaꝝ febrez flegticā ad melancolicam permutari significant.

Probatᷣ quia tales ꝑcant materiam fleg
maticam aduri ad cuius adustionē sequi
tur generatio humoꝝ melācolicoꝝ: q̄ cum
peccauerit putrefact⁹ indicat melācolicā
febrem.

De Sanie in vrina.

Nota sanies nunq̄ apparet in vri
na nisi stāte vlceratōe in vijs aut
eruptōne apatis currentis ꝑ viā
vrine q̄ sanies diuersificatᷣ ⁊ ex ꝑte sit⁹. de
quo erit ⁊ emittitᷣ: Scđo ex ꝑte q̄ntitatis
quia qn̄q; apparet pauca qn̄q; multa qn̄q;
tota saniosa. de qua dantᷣ iste regule.

Prima Regula. Sanies in vrina ī pau
ca q̄ntitate apparet in ꝑtibus renū existēte
dolore apa renū aut vlceratōem ꝑcat ma
teriam paucā saniei ꝑ locū angustū differ
re quales sunt pori ⁊ vbi dolor vbi egritu
do auctoritate ypocratis decimo ꝯmēto.
Regl'a ꝯfirmatᷣ aucto. Aui. decia octaua
tercij capl'o de apostēate renū vlceratōe;

Secunda Regula. Urina cū sanie mul
ta in q̄ntitate apparens cū graui ⁊ forti fe
tore dolore exn̄te in pectore. ꝑcat apa aut
vlceratōem in vesica. Patet q: talis ꝑcat
multam materiā putridam in loco ꝯpin
quo ⁊ lato qualem dicimus hr̄e vesicam:
quare. ⁊c. Et dr̄ notāter multa, quia ꝑ hoc
distiguitur apa ⁊ vlceratō vesice ab apo
stemate ⁊ vlceratōe renum. Correlarium
Urina saniosa multa cū dolore in pectine
apostema ꝑcat in muliere apa in matrice
patet ex causis sup̄dictis.

Tercia Regula. Urina saniosa ⁊ corru
pta cū dolore ⁊ pulsatōe in ypocūdrio de
xtro ꝑcat apa epatis esse corruptū: patʒ q:
dolor ꝑcat egritudinē in loco. ⁊ cū ꝯtingit
apostema epatis terminari ꝑ vias vrine:
vt habetᷣ decima q̄rta tercij.

Quarta Regula: Urina saniosa appa
rens in pleuretico aut empico minorato
sputo ⁊ accidentibus malis remissis. sig
nificat pleuresim aut empima termīabili
ꝑ vias vrine licet raro. vt habetᷣ in capitu
lis proprijs minorato sputo non ꝑ euacu
ationem materiei ꝑcat materiā deriuari
ad vias vrine. Correlarium: Non tenea
tur medicus ex minoratōe sputi in pleure
tico si viderit accidentia remitti. patet q:
hoc ꝑcat naturā creticare ꝑ aliā viā. et sic
terminari morbum.

De Sedimine ī vrina.

De sedimine apparēte in vrīa. no
tandum primo q ꝑ sedimen ha
bemus intelligere ypostasim ap
parentem in vrina Cuius cause dicuntur
esse actio caloris naturalis q agit in mate
riam actualiter peccantē ex q̄ tanq̄ mate
riali cā fit ypostasis finis āt vt talis mate
ria preparetᷣ ad expulsionē. Formalis vo
causa est ista q ipa sit alba leuis pinealis
⁊ eq̄lis ⁊ residet in fundo ⁊ dicatᷣ laudabi
lis ꝯtinua ꝑ omes ꝑtes suas. Ex q̄ sequitᷣ
correlarie. q in vrina ꝑfcte sana nō debet
apparere ypostasis. patet q: in vrina talis
corpis sani deficit materia ex q̄ fit l' gene
ratur ypostasis. q̄a si in eo peccaret mate
teria nō esset corpus vere sanū. Correla
rium scđm. q deficiente altera ꝯdictionū
p̄dictaꝝ q ipa cū sit alba etiaʒ illa yposta
sis nō dr̄ laudabilis. Correlariū tercium
Apparitio ypostasis ꝑcat materiā ꝯplete
digestam ⁊ paratā expulsioni. q̄ dicuntur
esse causa tpīn ꝟe crisis de laudabili ypo
stasi. Et de his dantᷣ tales regule.

Prima Regula. Ypostasis subnigra ī
colore apparens in vrina longam egritu
dinem ꝑcat. Probatur: nam talis yposta
sis attestatᷣ materie melācolice que est di
fficilis resolutōnis ⁊ euacuationis. Ut ex
sententia Auicenne in capl'o de signis q̄r
tane. ʒ obstante materia difficilis eradi
cationis morbus necessario prolongatur
ergo regula vera.

Secūda Regula: Sedimē liuidū in co
lore mortificationē caloris innati ꝑt. Naʒ
talis ypostasis ꝑcat suffocatiōem caloris
innati a materia melācolica ad quā sequi
tur mortificatio. vt pʒ de causis liuidita
tis superius.

Tercia regl'a Sedimē nigꝝ ī colore qđ
p̄cessit liuidū mortē ꝓpiq̄ ꝑt. ꝓbatᷣ q: iste
sedimē ꝑt vltimā adustōeʒ ad quā cito se
quitur mors. quare regula vera.

Quarta Regula. Sedimen diuisum i substantia 7 sparsum per vrinā ventositatem fcat. probatur quia talis est pportio ventositatis ad alias supfluitates etiam talis est proportio ad ventositatez 7 ydropisim. sed sic est q ventositas reddit vnaz quāqz supfluitatem dispersam ergo appsret regula vera:

Quinta Regula: Non puratū sedimē debilitatem vtutis fcat. pbatur talis ipostasis fcat inordinatōem in motibus nature que inordinatō sequitur debilitatez 7 ab ea accipit g.rc:

Sexta Regla. Eneorimia id est sedimē in suprema regione difficultatem anhelitus 7 pectoris fcat. Patet quia fcat materiam peccare in pectore. vt patz ex sententia oim medicoꝝ.

Septima Regula: Nephilis id ē sedimen in suprema regione magnam ventositatem fcat 7 maximam Patet quia fcat materiam habere raptum ad caput 7 nō nisi magnitudine ventositatis.

Octaua Regula. Sedimen quodcūqz fuerit nisi fuerit perseuerans defcm virtutis fcat. Patet qr fcat diminutōem actionis in materia que precipue sequit debilitatem virtutis.

De humore crudo in vrina.

De superfluitate humoꝝ pmo notandum. q contingit humorem secundum ptem seperari a materia totali 7 habere raptum ad vias vrine Ex residentia videbitur q ibi sit sedimen 7 ypostasis: Et non erit ita. vt patet ad experigentiam in colica dolore 7 yleos vbi videntur tales humores residere i fundo q̄d etiam apparet in febre flegmatica vbi sepissime decipiuntur medici. Secundo notandum: q talis humor videbit similis ypostasi ex parte coloris 7 sbe. tn̄ inter ipsum 7 sedimē est signū distinctiuū tale. qr qn̄ est veꝝ sedimē si mouet ex agitatōe vrinali statim reuertit ad suū locū 7 sitū. Col ligitur hoc signū ab ysaac pmo de vrinis Secundo ab Auicenna secunda primi. Etiam pma quarti capittulo de flegmatica. De quo humore dant tales regule.

Prima Regula. Humor crudus apparens in superiori parte vrine viciū pectoris vl' membroꝝ spiritualium fcat. 7 difficultatem anhelitus: pbat Aut talis hūor attestatur materie cōtente in cerebro. aut in regione pectoris. Non primum. Quia tunc erit ibi circulus: vt ex snīa medicorū habetur ergo secundum q̄d est intentum Ex quo sequitur cum videris talem vrinā pnosticare aut asma q̄ disma aut ortōia.

Secunda Regula. Humor crudus in media regione pendēs vicium stomachi 7 intestinorum 7 repletionem fcat 7 rugitum ventris probat. nam superfluitas cōtenta in medio regione fcat. sed cū regio stomachi sit media regio 7 vētris g.rc.

Tercia Regula. Humor crudus in īfima regione apparens dolorem renum 7 lumborum et membroꝝ generatiuoꝝ vicium fcat. Probatur ex deductōe conclusionis precedētis Et pbos clamat experigētia quia in omībus istis doloribus apparet iste humor dn̄ans.

De Cautelis in vrina.

Uisis de colore 7 contentis in vrina. Restat vt videamus de cautelis medicorum obseruandis ī iudicando per vrinas. Notandum igitur. q qn̄ offertur medico vrina ex qua nō posiit iudicare ex contentis quia reducta est ad ignem vel alterata iudicat capiendo iudicium a substantia 7 forma ecōuerso. Trico igitur faciam primo ponam aliq̄s regulas ex quibus sumunt multe cautele. Scdō docebo distiguē vrinā viroꝝ ab vrinis mulieꝝ. Tercō vrīas pgnantiū ī q̄ꝝ iudicijs multū molestant doctissimi viri 7 ex eis īcurrūt nō nullas īfāias. qb' hītis ptēbit pplemtū Circa pmū dicā aliq̄s regulas q̄ tn̄ vtualiter possent r̄duci ad p̄dicta ex qb' infero correlaria plura. 7 vnum q̄dqz correlarioꝝ erit cautela vna; 7 sic exēplis de istis positis 7 intellectis ex simili bus poterit bene distinguere.

A Sub stā
11 forma

Prima Regula. Vrina alba subtilis attestatur debilitati stomachi ⁊ eius indigentiam. Istud patet ex mentibus autoꝝ ⁊ rōne deductum est sꝫ pius. Correlariū primū. Cum medic⁹ viderit vnā talē iudicat angustiā in stomacho assumptā. patꝫ qꝛ additur debilitati maiori cā eiusdem. Correlarium secūdum. Stante tali vrina iudicandū est sup lassitudine toci⁹ corpis ⁊ maxime cruriū. ptꝫ. qꝛ ex diminuta digestione sequit̄ diminuta restauratō magis vero in locis remotis. Correlariū terciū Stante tali vrina iudicandū sup dolore ⁊ grauitate oculoꝝ ⁊ somnolentia. Patet qꝛ stāte tali dispōe stōi necesse est vt ꝑpter directū affectū cōicent̄ materie ad caput q̄ cōicate inducunt talia q̄re. ⁊c̄. Etiam ex perigentia qꝛ hn̄tes debilitatē stōi paciūtur fluxum palpebraꝝ ⁊ pulsatōeꝫ timporum. Correlariū q̄rtum. Stāte tali vrīa iudicandū est sup lassitudine toci⁹ corpis ⁊ maxime cruriū. ptꝫ qꝛ ex diminuta digestione seqtur diminuta restauratō magis vo in locis remotis. Correlariū q̄ntum. Stante tali vrina iudicandū est interpolatum difficultatem anhelit⁹. ptꝫ qꝛ ad interpolatam multiplicatōem vētositatis seqtur cōpressio dyafragmatis. ⁊ ita compressio membroꝝ sp̄ualium.

Secunda Regula. Vrina cum febre acuta spissa ⁊ rubea in fundo vasis et turbata ⁊ supius liuida venenatōeꝫ fcat: ptꝫ ex his q̄ dcā sunt de vrina liuida superius Correlariū p̄mum. Apparente tali vrina iudicandū est sup tremorem cordis: vehementiam sitis. Inqetudine magna: patꝫ quia hec ꝯsequunt̄ in corde nocumentum ⁊ in membris sp̄ualibus. Correlarium secundum: Stante tali vrina iudicandū est super dolore stomachi. Patet intelligēti. ⁊c̄. Correlarium tercium. Tali vrina de alteratiōe magna ⁊ freneSi pariter. patet: quia necesse est vt cōicetur nocumētū cerebro. quare. ⁊c̄.

Tercia Regula. Vrina existente cū sedimine lapidem in renibus aduenire iudicatur. Patꝫ ex his que dicta sunt. Correlarium. Stante tali vrina iudicandum est super grauitate renum ⁊ yliorum ⁊ apparere causas lapidis. Correlarium secūdum. Stante tali vrina arguendum est super grauitate capitis ex parte posteriori Patet ex colligantia renum ad illas ꝑtes Correlarium tercium. Stante tali vrina iudicandum est super grauitate pectinis Correlarium quartum Stante tali vrina iudicandum est super confractōe genuū ⁊ coxarum. Patet hoc quia est ex accidētibus ꝯsequentibus lapidem.

Quarta Regula. Vrina existēte lactea ⁊ tenui lapidem in vesica significat. Patꝫ ex predictis in capittulo de colore: Correlarium: Stante tali vrina iudicandum est super difficultati vrine. Patet ex dictis Et ita discurrite ⁊ ꝑpria accidētia illius passionis:

Quinta Regula. Si vrina habuerit frustula longa quasi pilos declinātes ad rubedinem excoriationem renum significabit. Si fuerit tincta vbi non fuerit discolorata ⁊ apparuerint pili. tocius corporis debilitatem significabit. Correlariū primum. q̄ secundum primam vrine apparentiam prenosticandum est caliditatem ⁊ ardorem circa renes. patet ex ꝓprio effectu egritudinis: Correlarium scd̄m. Stante tali vrina super lassitudine toci⁹ prenosticādum erit. Correlarium tercium. Ex huiusmodi vrīa apparet interpolatim ⁊ guttatim mictus vrine. Correlarium quartum. Visa tali vrīa prenosticare vrinam sanguineam: siue mictum sanguinis precessisse. Correlarium q̄ntum. Stante tali vrina super stipticitate ventris arguendum ⁊ egestiones que emittūtur sunt squibellose. vt patet ex tali passione necesse est vt super calefaciat epar quo supercalefacto adurantur feces ⁊ exiccantur. Correlarium sextum. Stāte tali vrina iudicandum est super tumore ventris Patet. Quia stante tali stipticitate retinētur ventositates. que sic retente faciūt vētrem tumefieri.

Sexta Regula. Stāte vrina alba et te
nui cū multa siti dyabetē fcat: patet intel
ligenti causas hui⁹ egritudinis. Correla
rium pmū: Stāte tali vrīa arguendū ēsu
per debilitati stōi, ꝛ interpolatā ardorē ī
ipo latē, Ptz p ꝯtinuā assumptōez hūidi
roridi maxīe. Correlariū scōm Stāte tali
vrina pnosticandū est sup extenuatōnem
toci⁹ ꝛ senī ethicā. ptz qꝛ h egritudo phi
bet extenuaitō ez fieri debitā ꝛ ꝯuenientē:

Septīa Regula: Exñte vrina furfurea
dyarzalis fcat si sit pauca. Ptz ex pdictis
ꝛ ad expigentiā: Correlariū pmū: Urīa
fcā furfurea ꝛ si portaret a lōge remanet
cōtinue furfurea. q̄re medic⁹ poterit hoc
inferius pnosticare. Correlariū secundū
Apparēte tali vrīa indicandū est sup cō
motione tocius corpis: ptz ex eo qꝛ dñant
hūores in toto. Correlariū terciū. Preno
sticandum est ex eo torsiōes circa ypocū
driā ꝛ maxīe circa ypocūdri. dextri eē fut
as. pz qꝛ cū loc⁹ epatis sit loc⁹ gñatis hūoꝝ
Correla. q̄rtū. Prenosticandū ē fluxū ven
tris futuꝝ. Correlariū qntū. Judicandū
est sitim magnā ꝛ inqetudines factas. ꝛc.

Octaua Regula: Urina mulieꝝ exñte
turbida velut subiugalis repletā matricē
testare iudicat. Ptz ex dictis: ꝛ hoc nō stā
te fe. acuta. Correlariū primū. Stāte ta
li vrina pnosticamus pōdus maximū cir
ca ptes femorales. ptz ꝓpter pñtiaz humo
rum viscoꝝ ꝛ grossioꝝ: Correlariū scōm.
Ex ea pnosticandi sunt dolores circa ypo
cundria ꝛ vuluā. ptz. ꝓpter ꝯtinuū motum
ibi fcm. Correlariū terciū. Stāte tali vri
na iudicanda est nausea ꝛ q̄ cōtinue sub
uersio stōi. patet. ꝓpter ꝯtinuā eleuatōem
vapoꝝ: q̄re. ꝛc. Correlariū q̄rtum. Ex hu
iusmodi vrina iudicare poteris dolores
venire ad dorsa siue rnes. ꝛ qñqꝫ ad coxas
vt ptz ex pdictis. Correlariū qntū: Stā
te tali vrina pnosticanda est duricies cir
ca ptes femorales. quare. ꝛc.

Nona Regula. Si circulus vrine nul
lo mō agitet tremulus apparuerit sup re
pletione capitis ꝛ descēsu catarri arguen
dum est. ptz ex his q̄ dcā sunt ī tractatu de
circulis: Et nota. q̄ vrina q̄ntūcūqꝫ mota
ex lōgo delata apparet circul⁹ ac si in prin
cipio extiterit: Correlariū pmū. Stante
tali vrina pnosticandū erit dolorē in spa
tulis in crurib⁹ interpolatōem. patz qꝛ ta
lis vrīa fcat materiā dñdere p nuchā ad
neruos. q̄re. ꝛc. Correlariū scōm Stante
tali vrina iudicādus est dolor aut g̃uitas
capitis in pte posteriori cū ibi continetur
materia humoralis Correlariū tercium
Stante tali vrīa iudicandū est pigriciaz
esse in toto: ptz cū multa materia sit cōica
ta neruis. quare. ꝛc.

Decima Regula: Urina hñs circulum
cū ypostasi in media regiōe aut attomos
in ea regione aut trūbos fcat materiā ꝛ ī
capite ꝛ in pectore: patet ex pdictis: Cor
relarium primū. Apparente tali vrina iu
dicandum est difficultatem anhelitus et
tussis quia fcat materiā descendete conti
nue ad pectus: Correlariū secundū: Ju
dicandum est dolorem in parte anteriori
capitis: Correlarium tercium: Si fuerit
tincta salsedinem aut ardorem in gutture
fcat pariter si fuerit circulus declinās ad
citrinitatem: Correlarium quartum. Ex
huiusmodi vrina grauitatez oculoꝝ iudi
ca: qꝛ est cā multe materiei ī cēbro q̄re. ꝛc.

Undecima Regula. Urina exñte spu
mosa tam in muliere q̄ in viro ventosita
tem contineri in ventre fcat: Patet ex his
que diximus de spuma. Correlariū pmū
Jnflatō stomachi ꝛ ypocundrioꝝ ex vrīa
tali arguendum est propter continuū mo
tum ventositatis circa eas ptes quare. ꝛc.
Correlarium secundum: Ex tali vrina dū
modo spuma fuerit rubea siue citrina ꝓ
nosticandum est esse dolorem capitis ma
iorem in latere dextro: Correlariū terciū
Si vō talis vrīa fuerit alba subtilis. iudi
candū ē dolorē eē futuꝝ in ypocūdrio sini
stro. ptz cū illō sit frigidū illud vō calidū.

Duodecīa regl'a Urīa tēdēs ad viridi
tatē vl' liuidū colorē p totū ī muliē cū ypo
stasi plūbea fcat retentōem mēstruoꝝ ex pte
tpm ī q̄ntitate ꝛ q̄litate. ptz ex his q̄ dicta
sunt. Hec Auicēna Egidius Ysaac. ꝛc. Et
hec de vrinis dicta sufficiant.

Prohemiū.

Um sūmi dei adiutorio libꝝ hunc (qui ortus sanitatis ſcte appellat̄) in finem vſqꝫ feliciter ꝑduximus ne te lectorē in eodē tediose vagari ꝯtingat. verum vt valeas (optīe lcōr) cito in hoc opere inuenire quod ſquiris q̄d remediū egritudini adhibere debeas quam naturā ꝓpetatem seu ꝯplexionē herba seu arbor, aīal oīc. lapis q̄ꝫ preciosus quilibet habeat. ac postremo vrinaꝝ iudicia iuxta suas regulas ⁊ magistrales dr̄as subsequens tabula luculenter te docebit. ⁊ primo in ortuꝫ herbaꝝ tabula heccine indiceꝫ ponet dehinc ī campū aīaliū properabit. ordineꝫ tractatuū seruando.

Capittulum.xxvij.E
Ca.xxxvj.A B
Cap.xlvj.N
Ca.lxvj.A
Ca.lxxj.D.
Cap.cij.C
Ca.cix.G K
Ca.cxxv.L
Cap.cxxx.K
Ca.cxlj.in fine.
Ca.clxviij.C
Capitulum.clxxij.G
Ca.cxcj.K.
Ca.ccxix.D
Capl'm.cc.liij.A
Cap.ccclxxxiij.in fine.
Ca.ccclxxxvj.B
Ca.cccxcvij.B
Ca.cccxxxiij.F.
Ca.cccxxxvij.K
Ca.cccxlviij.E
Ca.ccclxx.D
Ca.cccxcij.in fine.
Ca.cccc ij.H
Ca.ccccxvij.B D
Ca.ccccxxx.J
Ca.cccclxix.E.

Epaticis.
Capittulum.cxxxvj.A

Epatis calefactionem.
Capl'm.lvij.A.
Cap.lxxxvij.A
Ca.xcviij.A
Cap.cxvj.A B
Ca.cxlvij.in fine
Ca.clix.A in fine.
Cap.ccclxxxix.A.

Epatis opilationem ex frigiditate
Capittulum.xxij.E
Ca.c xxij.B.
Cap.clv.C.
Ca.cccc.xlv.F H

Epatis et splenis opilatio

Ca.xxxiiij.in fine
Cap.xxxv.D.
Capittulum.lxj.D.
Ca.lxix.E.
Ca.lxx.C.
Cap.xcj.A
Capittulum.xcvij.E
Capl'm.cxlix
Cap.clv.F.
Ca.clxvj.D J.
Ca.cc ij.E G
Ca.ccxB.
Cap.ccxix.D
Cap.cclj.A B.
Cap.cclxvij.A in fine
Ca.cclxxix.A
Cap.ccclxxxviij.E.
Ca.cccxcj.in fine
Ca.ccclxxiij.A
Ca.cccxc.D
Ca.ccccxxxvij.G.
Ca.ccccxlvj.K
Ca.cccclxvj.E
Ca.cccclxxxv.G

Epilentia.

Capittulum.viij.H
Cap.xx.B
Ca.xl.B
Cap.liij.A.
Ca.lx.J
Ca.lxiiij.D et G
Cap.lxv.in fine
Ca.xcij.F
Cap.xciij.C
Ca.cxxxj.D.
Ca.cxxxvij.J.
Capittulum.clij.O.
Capl'm.clvij.D.
Ca.clxiiij.B.
Ca.cxcvij.in fine.
Ca.cc vij.F.
Cap.ccxlviij.D.
Ca.ccl.C
Capittulum.cclxx.B.
Ca.cccxxxviij.A B C J.

Ca.cccxxxix.A B
Ca.cccxlv.D H
Ca.ccclxij.J
Ca.ccclxix.D
Ca.ccclxxj.C.
Ca.ccccxxxvij.A B D.
Cap.ccccxlvj.H
Cap.ccccxlix.D.
Ca.cccclviij.P.
Cap.cccclxxvj.C.

Emoptoycis sive sputum sanguinis

Capittulum.lix A
Capittulum lxv.C E
Capl'm lxxxiij.C
Capittulum.cxix.B N
Cap.cxxxij.A
Cap.cxciij.A
Cap.cclxxj.A E
Cap.cccxxxij.F
Capittulum.ccclxxij.G
Capl'm.ccclxxvj.O.
Capittulu.cccxc.A E.
Cap.ccccxxij.H
Cap.ccccxxix.O
Ca.cccclxij.G

Emigranea

Capittulum.cxxxj O
Capitulu.cxlv.N.
Ca.cliiij.H
Capl'm.clxxxvij.A
Cap.cccc ix.O
Cap.ccccxcix.in fine

Empetigo.

Capittulum.xlvj.K.
Capittulu.lxix.O
Capl'm lxxvj.C
Cap.lxxxix.O.
Cap.xcij.in fine.
Capittulum.c.C
Ca.clix.B

Tabula sup Tractatu

Tabula sup Tractatu

Tabula sup Tractatu

Sequitur Tabula
de Aīalibus.vitam
in terris ducētibus.

Tabula de animalibus

Tabula de Auibus.

Sequitur Tabula De piscibus.

Tabula De Lapidibus.

Tabula sup̄ tractatu.

Tabula sup̄ tractatu.

Tabula sup̄ tractatu.

Sequitur tabula generalis.

Tabula generalis De Herbis.

Tabula generalis.

Tabula generalis.

De Animalibus

De Auibus.

Tabula generalis.

De Piscibus

Tabula generalis.

De Lapidibus.

Ad finem cum vniuersa pendere dicātur eo q si finis bonus est totū laudabile qd est. hoc preclarissimū opus nutu cunctipotentis dei prospe ceptū. p mediū feliciter currendo. optatū vsqz in finē optimis nūc auspicijs deductū est. De quo in primis optio deo ac oim̄ creatori laus honor atqz gratiarū actio sit nunc et semp et in secula seculorū. Qui sua īmensa misericordia et clementia spiritū cōdonauit autori itellectus. et fortitudinis. vt opus aggrederet continuaret ac i finē vsqz pduceret. Opus profecto laudatissimū. ab omībus summo pe amplectendū. tum qd honestū sit docens scire naturas et v̄tutes rerū p creatorē summū deū productarū. qd quidez scire de numero bonorū honorabiliū (vt Arestotiles inquit) existit. Tum qd vtile sit veluti neminem oim̄ qui oculū mentis apponere velit latere potest. res etenī ipsa sese vt sit indicat atqz palam ostendit. Reperies o lector in hoc ope que saluti corpis. sanitatiqz conducunt. queqz corpi obesse ac hōi nocere possunt si seriem rerū ac ordinē operis vigilāter perpēdere curaueris. Inde recte Ortus sanitatis opus ipm appellat. Tum etiam qd delectabile sit plurimum hoc opus. Nā i hoc floridissimo tociusqz amenitatis ortulo nascētia si oculo corporali oīa pspexerimus. nil profecto delectabilius q̄ diuersorū florū seu herbarū ītueri colores. nil suauius ipsorū admirabili redolentia. nil deniqz oblectacius q̄ florū herbarū ac radicū ipsarū multivarias cognoscere species. earū deniqz īnatas ac profecto mirabiles et occultas expiri v̄tutes. Quid dulcius hoc in amenitatis viridario cantu volucrū repiri possit quo miris modulis suauissima cantica vario discrimine ꝯcinnūt. Hoc in orto pascit oculus. oblectat mirū īmodum animus. Aduerte mentē q rerū causas naturasqz rescire gliscis et ppende q̄ iocundū q̄ amenū. q̄mqz delectabile sit in huius viridarij cāpo ad nutum versari. diuersos legere flores pulcherrimis coloribus distinctos. erbarum ac radicū oīe genus earūqz ingenitas rescire vires. Quid insup quadrupedia iter se aīalia certent. qd serpentes dracones. quid picte volucres. varias lapidū siue libz cognoscere formas ac eorū cōnatas mirādas virtutes. quibus natant in equore pisces. quove pacto cete grandia aliaqz infanda monstra mare incolent. oīa hec ī hoc orto sanitatis hoc est pn̄ti opere seu libro ad plenū reperies. Quem quidem librum omni diligētia collectum et elaboratum. intelligibili caractere proprijs impensis Jacobus meydenbach ciuis Moguntinus luculētissime impressit. sūmāqz adhibuit diligentiam. operāqz maximā vt singule herbe ac singuli flores. suos naturales colores. ac aīalia ipsa. volucres. pisces deniqz et alia in hoc preclarissimo ope descripta. suas sicuti eas natura produxit haberēt effigies et figuras. Hoc modo lectitanti prodesse ac intuentem oblectare impressor ipse Jacobus voluit.

Impressum est autem hoc ipm in inclita ciuitate Moguntina. que ab antiquis aurea Moguntia dicta. ac a magis id est sapientibus vt fertur primitus fundata. in qua nobilissima ciuitate et ars ac scientia hec subtilissima caracterisandi seu imprimendi fuit primū inuenta. Impressum est inquam sub Archipresulatu Reuerendissimi et Dignissimi principis et dn̄i. domini Bertoldi archiepiscopi Mogūtin̄ ac principis electoris cuius felicissimo auspicio graditur. recipitur et auctorisatur. Anno salutis Millesimo Quadringentesimo Nonagesimo primo. Die vero Jouis vicesima tercia mensis Junij.

Hic liber [illegible]

Icones vegetabilium in hoc opere numeravi 513.

-J. 1454 (colicula) missing

This Epilogue is not in the other Latin Editions (especially not in the other undated one), therefore Choulant regards the 1491 Edition as Earliest + the undated one as reprints. (See also remarks to the German editions of 148[illegible]) (s. a. Sudhoff, Inkunabeln p. 87)

Iacobus (Meydenbach) Johannes Meydenbach [illegible] 1444 from Strassburg to Mainz.

Mainz.

1491 [illegible]

Sudhoff ... 247